HVNC · LIBRVM
INTER · ALIOS
GOLDWINO · SMITH
QVI · CARMINE · HEXAMETRO
PRAEMIVM
SEXTAE · CLASSI
ET · QVINTAE · CLASSIS
PRIMO · ORDINI
PROPOSITVM
REPORTAVIT
D · D
SCHOL · REGAL · ETONENS
MAGISTRI
ET
AVXILIARES
E · C · HAWTREY · R · OKES
E · COLERIDGE · G · G · COOKESLEY
E · H · PICKERING · H · DVPVIS
C · O · GOODFORD · C · J · ABRAHAM
G · A · CARTER · F · E · DVRNFORD
E · BALSTON · C · LVXMOORE
G · L · ELIOT · I · E · YONGE
A · D · $\overline{M}$ · $\overline{DCCC}$ · $\overline{XL}$ · $\overline{I}$

Reiske

J. D. Philipp geb. Sylang sc.

PLVTARCHI

VITARVM PARALLELARVM

VOLVMEN TERTIVM,

LYSANDRVM, SVLLAM, CIMONEM,
LVCVLLVM, NICIAM, M. CRASSVM,
SERTORIVM, EVMENEM, AGESILAVM,
ET POMPEIVM

TENENS.

LIPSIAE,

IMPENSIS GOTTH. THEOPH. GEORGI.

CIϽIϽCCLXXV.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ,
Η ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ.
PLVTARCHI PARALLELA,
SEV VITAE PARALLELAE.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ [1].

Ἀκανθίων θησαυρὸς [2] ἐν Δελφοῖς [3] ἐπιγραφὴν ἔχει τοιαύτην· Βρασίδας καὶ Ἀκάνθιοι ἀπ' Ἀθηναίων.

Acanthiorum Delphis thesaurus hanc habet inscriptionem: Brasidas et Acanthii de Atheniensibus. Quod in causa est,

1 Lysandrum, Lacedaemoniorum imperatorem, victoria maxime de Atheniensibus ad Aegospotamos parta, murique Athenarum deiecti nobilitant, et bellum Peloponnesiacum ab eo confectum. Incidit autem (quod etiam ex Polybii lib. I. haud procul ab initio, intelligitur) in Camilli tempora, et Veiorum prope obsessionem, id facinus. De Graecis quos aequales habuerit, satis ex ipsa historia liquet. *Xylander.*

2 Ἀκανθίων θησαυρὸς] Xylander vertit: *Donum ab Acanthiis.* Annotatque: θησαυρὸς in Graeco. Sed ea vox hoc loco idem, quod ἀνάθημα, significat, nisi fallor. Eodem modo infra quoque vsus est. Porro autem Brasidas Spartanus fuit, qui Methonam ab Atheniensibus oppugnatam defendit, et praeclaro facinore liberauit. Historia est apud Diodorum Siculum lib. XII. apud Thucydidem lib. II. Acanthus autem Thraciae, seu Chalcidicae, vrbs maritima est, in Singitico sinu, non longe a fossa, quam in Atho monte Xerxes fecit. Caeterum Acanthiis quid rei cum Brasida fuerit, curue eum tanti fecerint, satis ex historia apparet. Nam a Spartanis missus cum exercitu in Chalcidicam et Thraciam contra Athenienses, eas regiones magna virtutis et probitatis cum laude est tutatus. Vide Thucydidem lib. IV. Diodorum quo dixi loco.

3 ἐν Δ.] Lege cum Mur. Annot. ὁ ἐν Δ. *Moses Dusoul.*

διὸ καὶ πολλοὶ τὸν ἐντὸς ἑστῶτα τοῦ οἴκου παρὰ ταῖς θύραις λίθινον ἀνδριάντα Βρασίδου νομίζουσιν εἶναι· Λυσάνδρου δ' ἐστὶν εἰκονικὸς, εὖ μάλα κομῶντος ἐπὶ τῷ [4] παλαιῷ, καὶ πώγωνα καθειμένου γενναῖον. οὐ γὰρ, ὡς ἔνιοί φασιν, Ἀργείων μετὰ τὴν μεγάλην ἧτταν [5] ἐπὶ πένθει καρέντων, οἱ Σπαρτιᾶται πρὸς τὸ ἀντίπαλον αὐτοὶ [6] τὰς κόμας ἀγαλλόμενοι τοῖς πεπραγμένοις ἀνῆκαν· οὐδὲ Βακχιαδῶν [7] τῶν ἐκ Κορίνθου φυγόντων εἰς Λακεδαίμονα, ταπεινῶν καὶ ἀμόρφων, διὰ τὸ κείρασθαι τὰς κεφαλὰς,

est, vt statuam marmoream, quae intra templum est ad valuas posita, Brasidae esse plerique arbitrentur. Verum ea est Lysandri, imaginem eius egregie exprimens veteri more comati, barba promissa insigni. Neque enim (vt nonnulli volunt) tonsis secundum magnum conflictum Argiuis, qui victi erant, Spartiatae ex aduerso comam victoria elati summisere. Nec quum Bacchiadae, qui Lacedaemonem ex Corintho profugerunt, sordidam et foedam speciem tonsis capillis praeferrent, comam coeperunt

4 ἐπὶ τῷ π.] Recte Anonym. et Mureti Annotat. ἔθει τῷ π. In quibusdam haec tria vocabula ἐπὶ τῷ παλαιῷ desunt, vt Vulcob. annotauit.

5 Ἀργείων μετὰ τὴν μεγάλην ἧτταν] Xylander vertit: *Argiuis post magnam illam cladem*: annotatque: Quam dicat, non satis scio: forte illam, qua eos affecit Cleomenes, Alexandridae filius, apud Argi fanum: de qua Pausanias lib. III. et in Argolicis: quo loco de Telesilla scribit. Eam quidem cladem maiorem, quam vt verbis explicari posset, fuisse testatur: quippe non victis modo pugna Argiuis, sed etiam eorum quinque millibus, qui in Argi, Niobes filii, lucum confugerant, vna cum luco combustis. In Argolicis vitiose Ἀρείου pro Ἄργου legitur, et mendam, quae facile poterat ex Laconicis corrigi, interpres retinuit, *lucum*que *Martis* vertit: quum sit Argi, filii Niobes, ipso docente id Pausania.

6 ἀντίπαλον αὐτοὶ] Lege αὐτοῖς: vt p. 7. l. 9. εἰς ἀντίπαλον αὐτοῖς.

7 Οὐδὲ Βακχιαδῶν etc.] Pausanias in Corinthiacis ostendit, Bacchiadas, a Bacchide de Herculis sanguine ortos, regnum obtinuisse in Corintho, atque inde a Cypselo eiectos. Historia est apud Herodotum in Terpsichore descripta. De iis paulo aliter interpres Apollonii, prope finem libri IV. *Xylander.*

8 Ἀρ-

φανέντων, εἰς ζῆλον αὐτοὶ τȣ̃ κομᾷν ἦλθον· ἀλλὰ καὶ τȣ̃το Λυκȣ́ργειόν ἐςι. καὶ φασιν εἰπεῖν αὐτὸν, ὡς ἡ κόμη τȣ̀ς μὲν καλȣ̀ς εὐπρεπεςέρȣς ὁρᾶσθαι ποιεῖ, τȣ̀ς δὲ αἰσχρȣ̀ς φοβερωτέρȣς.

2. Λέγεται δὲ ὁ Λυσάνδρȣ πατὴρ, Ἀριςόκλειτος [8], οἰκίας μὲν ȣ̓ γενέσθαι βασιλικῆς, ἄλλως δὲ γένȣς εἶναι τȣ̃ τῶν Ἡρακλειδῶν [9]. ἐτράφη δὲ ὁ Λύσανδρος ἐν πενίᾳ, καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν εὔτακτον, ὡς εἴ τις ἄλλος, πρὸς τȣ̀ς ἐθισμȣ̀ς, καὶ ἀνδρώδη καὶ κρείττονα πάσης ἡδονῆς, πλὴν εἴ τινα τιμωμένοις καὶ κατορθȣ̃σιν αἱ καλαὶ πράξεις ἐπιφέρȣσι. ταύτης δὲ ȣ̓κ αἰσχρόν ἐςιν ἡττᾶσθαι τȣ̀ς νέȣς ἐν Σπάρτῃ· βȣ́λονται γὰρ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πάσχειν τι τȣ̀ς παῖδας αὐτῶν πρὸς δόξαν, ἀλγυνομένȣς τε τοῖς ψόγοις, καὶ μεγαλυνομένȣς ὑπὸ τῶν ἐπαίνων. ὁ δὲ ἀπαθὴς καὶ ἀκίνητος ἐν τȣ́τοις, ὡς ἀφιλότιμος πρὸς ἀρετὴν καὶ ἀργὸς, καταφρονεῖται. τὸ μὲν ȣ̃ν φιλότιμον αὐτῷ καὶ

perunt Lacedaemonii in honore habere. Caeterum eſt hoc quoque ex inſtitutis Lycurgi, quem dixiſſe aiunt, formoſos comam ſpecioſiores adſpectu, et turpes reddere magis terribiles.

Fama eſt, Lyſandri patrem, Ariſtoclitum, non ex regia ſtirpe, attamen ex gente fuiſſe Heraclidarum. Educatus Lyſander in paupertate eſt. Hic praebuit ſe praeter caeteros inſtitutorum obſeruantem, fortem, et omnis domitorem voluptatis, niſi quam honores et ſucceſſus tribuunt ex rebus praeclare geſtis: cuius ſi impotentes iuuenes ſint, non eſt turpe Spartae. Nam liberos ſuos mox a prima aetate duci cupiunt gloria, vt infamiis ingemiſcant, et exſultent laudibus. Quem autem non tangant ea, neque commoueant, is deſpicitur, vt degener ad virtutem et ignauus. Ita gloriae cupiditas atque ambitio ei ex rudimentis infor-

8 Ἀριςόκλειτος] Pauſanias conſtanter Ἀριςόκριτον Lyſandri patrem nominat. *Xyl.* Ex Anthologia etiam duo loca profert Palmerius, in quibus *Ariſtocritus* dicitur.

9 Τῶν Ἡρακλειδῶν] Heraclidas eos vocari, qui ab Hercule genus ducebant, notiſſimum eſt: deque eorum in Peloponneſum reditu, et regnis atque ſucceſſionibus multa multi, et paſſim. *Xylander.*

φιλόνεικον ἐκ τῆς Λακωνικῆς παρέμεινε παιδείας ἐγγενόμενον, καὶ οὐδέν τι μέγα χρὴ τὴν φύσιν ἐν τούτοις αἰτιᾶσθαι. θεραπευτικὸς δὲ τῶν δυνατῶν μᾶλλον, ἢ κατὰ Σπαρτιάτην, φύσει δοκεῖ γενέσθαι, καὶ βάρος ἐξουσίας διὰ χρείαν ἐνεγκεῖν εὔκολος· ὃ πολιτικῆς δεινότητος οὐ μικρὸν ἔνιοι ποιοῦνται μέρος. Ἀριστοτέλης δὲ τὰς μεγάλας φύσεις [10] ἀποφαίνων μελαγχολικὰς, ὡς τὴν Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ Ἡρακλέους [11], ἱστορεῖ καὶ Λύσανδρον οὐκ εὐθὺς, ἀλλὰ πρεσβύτερον ὄντα τῇ μελαγχολίᾳ περιπεσεῖν. ἴδιον δὲ αὐτοῦ μάλιστα, τὸ καλῶς πενίαν φέροντα, καὶ μηδαμοῦ κρατηθέντα, μηδὲ διαφθαρέντα χρήμασιν αὐτὸν, ἐμπλῆσαι τὴν πατρίδα πλούτου καὶ φιλοπλουτίας, καὶ παῦσαι θαυμαζομένην ἐπὶ τῷ μὴ θαυμάζειν πλοῦτον, εἰσάγοντα χρυσίου καὶ ἀργυρίου πλῆθος μετὰ τὸν Ἀττικὸν πόλεμον, ἑαυτῷ δὲ μηδεμίαν δραχμὴν ἀπολειπόμενον [12]. Διονυσίου δὲ τοῦ τυράννου πέμψαντος αὐτοῦ ταῖς

informata Laconicis inhaereſcebant. Neque ſit ideo eius reprehendendum ingenium. Verum naturae eius hoc aſſignes licet, quod potentes, plus, quam decebat Spartiatem, coleret: et ſupercilium praepollentium, quum ex vſu eſſet, ferret facile: quod quidem in politicae ſcientiae nonnulli non exigua ponunt parte. Ariſtoteles, qui praecellentia ingenia dicit melancholica eſſe, vt Socratis, vt Platonis et Herculis, tradit, Lyſandrum quoque non a principio, ſed aetate grauiorem, melancholia correptum. Id vero praecipuum habuit et peculiare, quod, ſapienter quum paupertatem ferret, neque vſpiam pecuniae ſuccubuerit ipſe, vel ab ea labefactatus fuerit, patriam diuitiis et diuitiarum impleuerit cupiditate, gloriamque ei contemtarum diuitiarum ademerit; qui a bello Attico ingentem auri et argenti vim eo inuexit, neque ſibi drachmam ſumſit vnam. Quum filiabus eius Dionyſius

10 Ἀριστοτέλης δὲ τὰς μεγάλας φύσεις etc.] Xylander vertit: *Ariſtoteles, vbi magnorum virorum temperamenta fuiſſe melancholica aſſerit.* Annotatque: Guarinus ſenſum non extulit. Locus Ariſtotelis eſt problemate I. ſectionis XXX.

11 Ἡρακλέους] Cruſerius pro Ἡρακλέους annotat legendum fortaſſe Ἡρακλείτου.

12 ὑπολειπόμενον Vulcob.

13 Μετὰ

θυγατράσι πολυτελῆ χιτώνια τῶν Σικελικῶν, οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν φοβεῖσθαι, μὴ διὰ ταῦτα μᾶλλον αἰσχραὶ φανῶσιν. ἀλλ᾽ ὀλίγον ὕστερον, πρὸς τὸν αὐτὸν τύραννον ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀποσταλεὶς πρεσβευτὴς, προσπέμψαντος αὐτῷ δύο στολὰς ἐκείνου, καὶ κελεύσαντος, ἣν βούλεται τούτων ἑλόμενον τῇ θυγατρὶ κομίζειν, αὐτὴν ἐκείνην ἔφη βέλτιον αἱρήσεσθαι· καὶ λαβὼν ἀμφοτέρας, ἀπῆλθεν.

3. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μῆκος λαμβάνοντος, καὶ μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ τῶν Ἀθηναίων κακοπραγίαν [13], αὐτίκα μὲν ἐπιδόξων ὄντων ἐκπεσεῖσθαι τῆς θαλάσσης, οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπαγορεύσειν παντάπασιν, Ἀλκιβιάδης ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπιστὰς τοῖς πράγμασι, μεγάλην μεταβολὴν ἐποίησε, καὶ κατέστησε τοὺς ναυτικοὺς ἀγῶνας εἰς ἀντίπαλον αὐτοῖς· δείσαντες οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι πάλιν, καὶ γενόμενοι ταῖς προθυμίαις καινοὶ πρὸς τὸν πόλεμον, ὡς ἡγεμόνος τε δεινοῦ καὶ παρασκευῆς ἐρρωμενεστέρας δεόμενον, ἐκπέμπουσιν ἐπὶ τὴν τῆς θαλάσ-

nyſius tyrannus exquiſitas tunicas Siculas miſiſſet, non accepit eas, addens, vereri ſe, ne viderentur ex iſtis deformiores. At breui poſt legatus ad eundem tyrannum ex eadem miſſus ciuitate, oblatis ab illo ſibi ſtolis duabus, quum iuberet ille, vtra placuiſſet, eam vt acciperet et ad filiam ſuam deportaret, illam ait ipſam potius electuram, abſtulitque ambas.

Quum bellum Peloponneſiacum diutius traheretur, et poſt acceptam in Sicilia cladem exſpectatio eſſet, fore confeſtim, vt Athenienſes pellerentur mari, breuique poſt omnino conciderent: Alcibiades, vt ab exilio reuerſus eſt, incumbens in has res, magnam fecit conuerſionem, ac certaminibus naualibus reddidit Lacedaemoniis Athenienſes pares. Lacedaemonii ergo de integro trepidantes, atque excitati denuo animis ad bellum, quod duce opus eſſet acri, et apparatu firmiore, Lyſandrum claſſi prae-

13 Μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ τῶν Ἀθηναίων κακοπραγίαν] Victo cum copiis et capto Nicia. Vide apud Plutarchum ipſum in eius vita, et Thucyd. lib. VI. *Xylander*.

σης ἡγεμονίαν Λύσανδρον. γενόμενος δ' ἐν Ἐφέσῳ, καὶ τὴν πόλιν εὑρὼν εὔνουν μὲν αὐτῷ καὶ λακωνίζουσαν προθυμότατα, πράττουσαν δὲ τότε λυπηρῶς, καὶ κινδυνεύουσαν ἐκβαρβαρωθῆναι τοῖς Περσικοῖς ἔθεσι διὰ τὰς ἐπιμιξίας, ἅτε δὴ τῆς Λυδίας παρακεχυμένης, καὶ τῶν βασιλικῶν στρατηγῶν αὐτόθι τὰ πολλὰ διατριβόντων· στρατόπεδον βαλόμενος [14], καὶ τὰ πλοῖα πανταχόθεν ἕλκεσθαι κελεύσας ἐκεῖ τὰ φορτηγὰ [15], καὶ ναυπηγίαν τριήρων ἐκεῖ κατασκευασάμενος, ταῖς μὲν ἐμπορίαις [16] τοὺς λιμένας αὐτῶν ἀνέλαβεν, ἐργασίαις δὲ τὴν ἀγοράν, χρηματισμῶν δὲ τοὺς οἴκους καὶ τὰς τέχνας ἐνέπλησεν, ὥστε πρῶτον ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου τὴν πόλιν ἐν ἐλπίδι τοῦ περὶ αὐτὴν νῦν ὄντος ὄγκου καὶ μεγέθους διὰ Λύσανδρον γενέσθαι.

4. Πυθόμενος δὲ, Κῦρον εἰς Σάρδεις ἀφῖχθαι, τὸν βασιλέως υἱὸν, ἀνέβη, διαλεξόμενος αὐτῷ, καὶ Τισαφέρνου

praefecere. Hic Ephesum delatus, quum eam ciuitatem offendisset sui cupidam et enixe facientem cum Lacedaemoniis, afflictam autem id temporis, et ne moribus Persicis ex Persarum commerciis prope efferaretur periclitantem, vtpote Lydiae affinem, et praefectis regiis crebro ibi agentibus: communiuit ibidem castra, naues onerarias imperauit illuc omnes decurrere, ac naualia aedificandarum triremium exstruxit. Ita portus eorum frequentauit mercatoribus, negotiationibus forum, quaestu aedes atque officinas compleuit. Vnde ab illo tempore primum vrbs haec Lysandri opera in spem venit huius, quam videmus, dignationis et magnificentiae.

Certior factus, Cyrum, regis filium, applicuisse Sardes, illuc contendit ad eum conueniendum et criminandum Tisaphernem, cui,

14 βαλλόμενος geminato λ est in Iunt. et Ald.

15 τὰ φορτικὰ] Vulcob. Anon. et Muret. τὰ φορτηγά, vt 504, 12. quod melius. φορτικὰ est a Stephano, pro mendoso φορτηκὰ, quod legitur in Iuntina et Aldina. [Integra H. Stephani annotatio haec est: Existimo, φορτηγικὰ in φορτηκὰ esse mutatum, noua quadam et minime permissa syncope. Alioqui φορτικὰ tolerabilius esset, quam φορτηκά.]

16 τοῖς μὲν ἐμπόροις] Iidem recte ταῖς μὲν ἐμπορίαις.

17 Ἑται-

κατηγορήσων, ὃς ἔχων πρόςαγμα Λακεδαιμονίοις βοηθεῖν, καὶ τῆς θαλάσσης ἐξελᾶται τοὺς Ἀθηναίους, ἐδόκει δι' Ἀλκιβιάδην ὑφιέμενος, ἀπρόθυμος εἶναι, καὶ γλίσχρως χορηγῶν, τὸ ναυτικὸν φθείρειν. ἦν δὲ καὶ Κύρῳ βουλομένῳ τὸν Τισαφέρνην ἐν αἰτίαις εἶναι καὶ κακῶς ἀκούειν, πονηρὸν ὄντα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἰδίᾳ διαφερόμενον. ἔκ τε δὴ τούτων καὶ τῆς ἄλλης συνδιαιτήσεως ὁ Λύσανδρος ἀγαπηθεὶς, καὶ τῷ θεραπευτικῷ μάλιςα τῆς ὁμιλίας ἑλὼν τὸ μειράκιον, ἐπέῤῥωσε πρὸς τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ ἀπαλλάττεσθαι βουλόμενον αὐτὸν ἑςιῶν ὁ Κῦρος ἠξίου μὴ διωθεῖσθαι τὰς παρ' αὐτοῦ φιλοφροσύνας, ἀλλ' αἰτεῖν ὃ βούλοιτο καὶ φράζειν, ὡς οὐδενὸς ἁπλῶς ἀποτευξόμενον· ὑπολαβὼν ὁ Λύσανδρος· Ἐπεὶ τοίνυν, εἶπεν, οὕτως ἔχεις, ὦ Κῦρε, προθυμίας, αἰτοῦμαί σε καὶ παρακαλῶ προσθεῖναι τῷ μισθῷ τῶν ναυτῶν ὀβολὸν, ὅπως τετρώβολον ἀντὶ τριωβόλου λαμβάνωσιν. Ἡσθεὶς οὖν ὁ Κῦρος ἐπὶ τῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ ἀνδρὸς, μυρίους αὐτῷ δαρεικοὺς ἔδωκεν· ἐξ ὧν ἐπιμετρήσας τὸν ὀβολὸν τοῖς ναύταις, καὶ λαμπρυνάμενος, ὀλίγῳ χρόνῳ τὰς ναῦς τῶν πολεμίων κενὰς ἐποίησεν. ἀπεφοίτων γὰρ οἱ πολλοὶ πρὸς τοὺς πλέον διδόν-

cui quum imperatum esset, Lacedaemoniis opem ferre, et mari exigere Athenienses, videbatur factus per Alcibiadem remissior pigrescere, ac, praebendo maligne stipendio, naualem manum perdere. Cupiebat autem deferri et male audire Cyrus quoque Tisaphernem, improbum hominem et priuatim sibi infensum. Hinc igitur et ex reliquo vsu carus adolescenti Lysander, et potissimum obseruantia sua conciliatum eum excitauit ad bellum. Parantem discedere Cyrus conuiuio excipiens, rogauit, ne repudiaret munera sua, sed quicquid cordi esset, posceret et aperiret, omnia prorsus impetraturum. Qui occurrens Lysander: Quando adeo te, Cyre, inquit, propensum demonstras in me, peto abs te atque oro, vt nautarum stipendio obolum addas, vt pro ternis ferant quaternos. Cyrus illius animi celsitudine delectatus, donauit ei decem millia Daricorum. Ex quibus suppleto nautis obolo, magnificus breui exinaniuit classem hostium. Complures enim ad eos, vbi stipendium esset vberius, transibant:

τας· οἱ δὲ μένοντες, ἀπρόθυμοι καὶ στασιώδεις ἐγίνοντο, καὶ κακὰ παρεῖχον ὁσημέραι τοῖς στρατηγοῖς· οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως περισπάσας καὶ κακώσας τοὺς πολεμίους ὁ Λύσανδρος, ὠῤῥώδει ναυμαχεῖν, δραστήριον ὄντα τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ νεῶν πλήθει περιόντα, καὶ μάχας καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς ἐκεῖνο χρόνου πάσας ἀήττητον ἠγωνισμένον δεδοικώς.

5. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης εἰς Φωκαίαν ἐκ Σάμου διέπλευσεν, ἐπὶ τοῦ στόλου καταλιπὼν Ἀντίοχον τὸν κυβερνήτην· ὁ δὲ Ἀντίοχος, οἷον ἐφυβρίζων τῷ Λυσάνδρῳ, καὶ θρασυνόμενος, ἐπέπλευσε δυσὶ τριήρεσιν εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ παρὰ τὸν ναύσταθμον γέλωτι καὶ πατάγῳ χρώμενος, σοβαρῶς παρήλαυνεν· ἀγανακτήσας ὁ Λύσανδρος, καὶ κατασπάσας τὸ πρῶτον οὐ πολλὰς τῶν τριήρων ἐδίωκεν αὐτὸν, ἰδὼν δὲ αὖ τοὺς Ἀθηναίους βοηθοῦντας, ἄλλας ἐπλήρου, καὶ τέλος ἐναυμάχουν συμπεσόντες. ἐνίκα δὲ Λύσανδρος, καὶ πεντεκαίδεκα τριήρεις λαβὼν, ἔστησε τρόπαιον. ἐπὶ τούτῳ τὸν Ἀλκιβιάδην ὁ μὲν ἐν ἄστει δῆμος ὀργισθεὶς ἀπεχειροτόνησεν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐν Σάμῳ στρατιωτῶν ἀτιμαζόμενος καὶ κακῶς ἀκούων, ἀπέ-

bant: qui vero remanebant, ſegnes redditi ſunt et ſeditioſi, ac negotia ducibus quotidie exhibuerunt. Atqui, quamuis ita ſpoliauiſſet et preſſiſſet hoſtes Lyſander, proelium nauale tamen trepidabat committere; quod Alcibiadem, virum impigrum, et nauium numero ſuperiorem, qui terra marique omnibus proeliis euaſerat inuictus, metueret.

Verum vt ex Samo Alcibiades Phoceam tranſmiſit, praepoſito claſſi gubernatore Antiocho, hic autem inſultans in Lyſandrum et inſoleſcens, triremibus duabus in portum Epheſiorum inuectus eſt, ſtationemque claſſis cum riſu et ſtrepitu arroganter praeuectus; incenſus Lyſander, deductis primum paucis triremibus, inſequutus eum eſt. Cui vbi venire ſuppetias Athenienſes cernit, compleuit alias. Poſtremo concurrerunt, ac proelium commiſerunt. Victoriam reportauit Lyſander, nauibuſque quindecim captis, excitauit tropaeum. Ea de cauſa abrogauit Alcibiadi populus Athenienſis indignabundus imperium. Qui quum etiam a militibus, qui Sami agerent, contemneretur et male audiret,

naui-

πλευσεν εἰς Χεῤῥόνησον ἐκ τοῦ στρατοπέδου. ταύτην μὲν οὖν τὴν μάχην, καίπερ οὐ μεγάλην τῇ πράξει γενομένην, ἡ τύχη δι' Ἀλκιβιάδην ὀνομαστὴν ἐποίησεν. ὁ δὲ Λύσανδρος ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς Ἔφεσον μεταπεμπόμενος οὓς ἑώρα μάλιστα ταῖς τε τόλμαις καὶ τοῖς φρονήμασιν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὄντας, ἀρχὰς ὑπέσπειρε τῶν ὕστερον ἐπ' αὐτοῦ γενομένων δεκαδαρχιῶν καὶ νεωτερισμῶν, προτρέπων καὶ παροξύνων ἑταιρικὰ συνίστασθαι [17], καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ὡς ἅμα τῷ καταλυθῆναι τοὺς Ἀθη-

nauigauit ex caſtris in Cherſoneſum. Hanc pugnam, licet re non magnam, Alcibiadis cauſa nobilitauit fortuna. Lyſander autem, excitis ex oppidis Epheſum iis, quos maxime praeſtare caeteris audacia et animo videbat, ſemina clanculum ſparſit coitionum et nouationum, quae poſtea ſub eo exſtiterunt, incitans et accendens eos, vt ſodalitia conſtituerent, arripiendiſque rebuſpublicis ſuis adiicerent animum, ſimul atque oppreſſi Athenienſes eſſent,

17 Ἑταιρικὰ συνίστασθαι] Xylander vertit: vt *ſodalitates inſtituerent.* Et ita annotat: Inſtitutum Lyſandri fuit, democratia per vrbes abolita, oligarchiam conſtituere, atque ita poteſtatem omnem a populo toto ad paucos quoſdam ſuos amicos transferre. Itaque ſodalitates iſtas inſtitui iuſſit, hoc eſt factiones, quibus ſui amici freti, popularem reipublicae formam protegentibus ſuperiores fieri poſſent. Huiuſmodi coitiones ſodalitiorum et ſodalitatum nomine etiam aliquando intelliguntur: et meminit Cicero pro Plancio legis Liciniae de ſodalitiis. Alioquin *collegia* etiam verti commode iudico, quae ipſa magno vſui rerum nouarum et malarum affectatoribus fuiſſe notum eſt. Itaque et L. Metello, Qu. Marcio coſſ. auctoritate ſenatus ſublata ſunt, et a Clodio, homine turbulentiſſimo, conuellendaeque reipublicae nato, decem poſt annis reſtituta. Cicero in L. Piſonem, ibique Aſconius. Dio lib. XXXVIII. Idemque poſt etiam a Claudio Caeſare ea ſcribit abrogata. Hoc loco ἑταιρικὰ infra ἑταιρείας vocat Plutarchus, vt et in Ageſilao. Dio quoque noſter in ſimili re ita loquitur. Factiones enim iſtas et cateruas, Caeſarianas, Pompeianas et Craſſianas, quae contra democratiam et ariſtocratiam conſpirarant, et τρικάρανον illud moliebantur, ἑταιρικὰ nominat, lib. XXXVII. extremo. Guarinus mihi haec commemorandi anſam praebuit, quia ſenſum loci minime expreſſit.

ναίους, τῶν τε δήμων ἀπαλλαξομένους, καὶ δυναστεύσοντας ἐν ταῖς πατρίσι. τούτων δὲ τὴν πίστιν ἑκάστῳ δι' ἔργων παρεῖχε, τοὺς ἤδη γεγονότας φίλους αὐτῷ καὶ ξένους εἰς μεγάλα πράγματα καὶ τιμὰς καὶ στρατηγίας ἀνάγων, καὶ συναδικῶν καὶ συνεξαμαρτάνων αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἐκείνων πλεονεξίας· ὥστε προσέχειν ἅπαντας αὐτῷ καὶ χαρίζεσθαι καὶ ποθεῖν, ἐλπίζοντας οὐδενὸς ἀτυχήσειν τῶν μεγίστων, ἐκείνου κρατοῦντος. διὸ καὶ Καλλικρατίδαν οὔτ' εὐθὺς ἡδέως εἶδον ἐλθόντα τῷ Λυσάνδρῳ διάδοχον τῆς ναυαρχίας, οὔτε, ὡς ὕστερον διδοὺς [καὶ] πεῖραν ἀνὴρ ἐφαίνετο πάντων ἄριστος καὶ δικαιότατος, ἠρέσκοντο τῷ τρόπῳ τῆς ἡγεμονίας, ἁπλοῦν τι καὶ Δώριον ἐχούσης καὶ ἀληθινόν. ἀλλὰ τούτου μὲν τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ ἀγάλματος ἡρωϊκοῦ κάλλος ἐθαύμαζον, ἐπόθουν δὲ τὴν ἐκείνου σπουδὴν, καὶ τὸ φιλέταιρον καὶ χρειῶδες ἐζήτουν, ὥστε ἀθυμεῖν ἐκπλέοντος αὐτοῦ καὶ δακρύειν.

6. Ὁ δὲ τούτους τε τῷ Καλλικρατίδᾳ δυσμενεστέρους ἐποίει ἔτι μᾶλλον, καὶ τῶν ὑπὸ Κύρου χρημάτων αὐτῷ δεδομένων εἰς τὸ ναυτικὸν, τὰ περιόντα πάλιν εἰς Σάρδεις

essent, solutos ipsos fore populari imperio, et principatum in patriis suis habituros. Horum autem faciebat cuique fidem, re ipsa prouehens hos, qui ad amicitiam se iam ipsius contulerant, hospitesque ad magnas opes, et honores, et imperia: atque illorum causa efferendorum socium se fraudum et flagitiorum praebens. Itaque ad illum conferebant se omnes, illi inseruiebant, illum desiderabant, sperantes, illo victore nihil adeo esse arduum, quod non essent assequuturi. Quapropter Callicratidam neque ab initio, quum Lysandri successor ad classem venisset, viderunt libenter, neque, postquam specimen viri dedit omnium optimi et iustissimi, ratio placuit imperii eius, quod Doricam et minime fucatam simplicitatem haberet. Sed huius virtutem, vt signum heroicum fabrefactum extollebant, illius vero exoptabant fauorem, studiumque in amicos et beneficentiam requirebant, vt moerore et lacrymis prosequerentur decedentem.

At ille cum hos a Callicratida magis alienauit, tum datae sibi a Cyro pecuniae ad stipendium nauticum remisit residuum Sardes,

ἀνέπεμψεν· αὐτὸν αἰτεῖν, εἰ βȣ́λοιτο, τὸν Καλλικρατίδαν, καὶ σκοπεῖν, ὅπως θρέψῃ τȣ̀ς ϛρατιώτας κελεύσας. τέλος δὲ ἀποπλέων ἐμαρτύρατο πρὸς αὐτὸν, ὅτι θαλασσοκρατȣ͂ν τὸ ναυτικὸν παραδίδωσιν. ὁ δὲ, βȣλόμενος ἐλέγξαι τὴν Φιλοτιμίαν ἀλαζονικὴν καὶ κενὴν ȣ̓͂σαν· Οὐκ ȣ̓͂ν, ἔφη, λαβὼν ἐν ἀριϛερᾷ Σάμον, καὶ περιπλεύσας εἰς Μίλητον, ἐκεῖ μοι παράδος τὰς τριήρεις. δεδιέναι γὰρ ȣ̓ χρὴ παραπλέοντας ἡμᾶς τȣ̀ς ἐν Σάμῳ πολεμίȣς, εἰ θαλασσοκρατȣ͂μεν. πρὸς ταῦτα εἰπὼν ὁ Λύσανδρος, ὅτι ȣ̓κ αὐτὸς, ἀλλ' ἐκεῖνος ἄρχοι τῶν νεῶν, ἀπέπλευσεν εἰς Πελοπόννησον, ἐν πολλῇ τὸν Καλλικρατίδαν ἀπορίᾳ καταλιπών. ȣ̓́τε γὰρ οἴκοθεν ἀφῖκτο χρήματα κομίζων, ȣ̓́τε τὰς πόλεις ἀργυρολογεῖν καὶ βιάζεσθαι μοχθηρὰ πραττȣ́σας ὑπέμεινε. λοιπὸν ȣ̓͂ν ἦν, ἐπὶ θύρας ἰόντα τῶν βασιλέως ϛρατηγῶν, ὥσπερ Λύσανδρος, αἰτεῖν. πρὸς ὃ πάντων ἀφυέϛατος ἐτύγχανεν, ἀνὴρ ἐλευθέριος καὶ μεγαλόφρων, καὶ πᾶσαν ὑφ' Ἑλλήνων ἧτταν Ἕλλησιν ἡγȣ́μενος εὐπρεπεϛέραν εἶναι, τȣ͂ κολακεύειν καὶ φοιτᾶν ἐπὶ θύρας ἀνθρώπων βαρβάρων, πολὺ χρυσίον, ἄλλο δ' ȣ̓δὲν καλὸν ἐχόντων. ἐκβιαζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς ἀπορίας,

des, ipſum iubens Callicratidam petere, ſi ei viſum eſſet, et videre, qua ratione toleraret milites. Denique teſtificatus apud aſſiſtentes eſt in diſceſſu, claſſem ſe ei maris potientem tradere. Hic vero ad reuincendam arrogantiam illius et vanam ambitionem: Ergo ſiniſtra (inquit) praeter Samum naviga Miletum, atque claſſem illic mihi trade. Nam ſi obtinemus mare, non eſt, quod praeuecti Samum ſedentem illic hoſtem formidemus. Ad quae quum reſpondiſſet Lyſander, non ſe, ſed ipſum praeeſſe claſſi, in Peloponneſum vela fecit, Callicratida in magnis relicto difficultatibus. Siquidem neque domo ſtipendium ſecum attulerat, neque ſuſtinebat a ciuitatibus exigere et exprimere afflictis. Ita reliquum erat, vt mendicatum, ſicut Lyſander, iret ad praefectos regios: ad quod minime omnium erat accommodatus, ingenuus vir et magnanimus, qui quamuis accipere a Graecis calamitatem honeſtius ducebat, quam adulari et ſectari homines barbaros, quibus auri affluentia, praeterea nihil eſſet praeclari. At inopia compulſus perrexit

in

ἀναβὰς εἰς Λυδίαν, εὐθὺς ἐπορεύετο εἰς τὴν οἰκίαν τῦ Κύρυ, καὶ φράζειν προσέταξεν, ὅτι Καλλικρατίδας ὁ ναύαρχος ἥκει διαλεχθῆναι βυλόμενος αὐτῷ. τῶν δ' ἐπὶ θύραις τινος [18] εἰπόντος· Ἀλλ' ὐ σχολὴ νῦν, ὦ ξένε, Κύρῳ· πίνει γάρ· ἀφελέςατά πως ὁ Καλλικρατίδας· Ἀλλ' ὐδὲν, ἔφη, δεινόν· αὐτῦ γὰρ ἑςὼς ἀναμενῶ, μέχρι πίῃ. τότε μὲν ὖν δόξας ἀγροῖκός τις εἶναι, καὶ καταγελασθεὶς [19] ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀπῆλθεν. ἐπεὶ δὲ καὶ δεύτερον ἐλθὼν ἐπὶ θύρας, ὐ παρείθη, βαρέως ἐνεγκὼν, εἰς Ἔφεσον ᾤχετο, πολλὰ μὲν ἐπαρώμενος κακὰ τοῖς πρώτοις ἐντρυφηθεῖσιν ὑπὸ βαρβάρων, καὶ διδάξασιν αὐτὺς ὑβρίζειν δια πλῦτον. ὀμνύων δὲ πρὸς τὺς παρόντας, ἦ μὴν ὅταν πρῶτον εἰς Σπάρτην παραγένηται, πάντα ποιήσειν ὑπὲρ τῦ διαλυθῆναι τὺς Ἕλληνας, ὡς φοβεροὶ τοῖς βαρβάροις εἶεν αὐτοὶ, καὶ παύσαιντο τῆς ἐκείνων ἐπ' ἀλλήλυς δεόμενοι δυνάμεως.

in Lydiam, ac confestim domum ad Cyrum profectus, Callicratidam nauarchum adesse, et cupere eum conuentum iussit significari. Cui quum vnus ex admissionalibus respondisset: non vacat nunc, hospes, Cyro: nam potat: simpliciter Callicratidas: bene habet, inquit, ego hic, dum potauerit, exspectabo. Atque ibi opinione de se praebita insulsitatis, derisus a barbaris recessit. Iterum autem vbi ad fores venit, neque est admissus, grauiter ferens abscessit Ephesum, multum exsecratus in capita illorum, qui se primi summiserant barbaris insultandos, et qui docuerant eos ipsis ex opulentia arroganter vti. Iurauit insuper apud assistentes, vt primum Spartam redisset, omnia moliturum se ad reconciliandos Graecos, quo formidabiles essent ipsi barbaris, nec deinceps illorum in se mutuo peterent opem.

Verum

18 τῶν δ' ἐπὶ θύραις τινὸς] Xylander vertit: *Eorum, qui ad fores stabant:* annotatque: In Themistocle et Pelopida, et alibi saepe, auctor ita nominat aulicos magni nominis: quales forte sunt, quos vulgo *camerarios*, aut *cubicularios* dicimus. Sed et ianitor videtur accipi posse hac dictione. Hic quia parum refert, ad verbum verti. Paulo post Guarinus ἐντρυφηθεῖσι male reddidit.

19 καταγελασθεὶς] Ed. Fl. καὶ καταγελασθείς. et quidem copula deesse videtur. [nam a vulgatis καὶ abest.]

20 Ἐν

7. Ἀλλὰ Καλλικρατίδας μὲν ἄξια τῆς Λακεδαίμονος διανοηθεὶς, καὶ γενόμενος τοῖς ἄκροις ἐνάμιλλος τῶν Ἑλλήνων διὰ δικαιοσύνην καὶ μεγαλοψυχίαν καὶ ἀνδρείαν, μετ᾽ ȣ̓ πολὺν χρόνον ἐν Ἀργινȣ́σαις [20] καταναυμαχηθεὶς ἠφανίσθη. τῶν δὲ πραγμάτων ὑποφερομένων, οἱ σύμμαχοι πρεσβείαν πέμποντες εἰς Σπάρτην, ᾐτȣ̃ντο Λύσανδρον ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν, ὡς πολὺ προθυμότερον ἀντιληψόμενοι τῶν πραγμάτων, ἐκείνȣ στρατηγȣ̃ντος. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ Κῦρος ἀξιῶν ἐπέστελλεν. ἐπεὶ δὲ νόμος ἦν ȣ̓κ ἐῶν δὶς τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν, ἐβȣ́λοντό τε χαρίζεσθαι τοῖς συμμάχοις οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸ μὲν ὄνομα τῆς ναυαρχίας Ἀράκῳ τινὶ [21] περιέθεσαν, τὸν δὲ Λύσανδρον, ἐπιστολέα τῷ λόγῳ, τῷ δ᾽ ἔργῳ κύριον ἁπάντων ἐξέπεμψαν. τοῖς μὲν ȣ̓̃ν πλείστοις τῶν πολιτευομένων καὶ δυναμένων ἐν ταῖς πόλεσι πάλαι ποθȣ́μενος ἧκεν. ἤλπιζον γὰρ ἔτι μᾶλλον ἰσχύσειν δι᾽ αὐτȣ̃, παντάπασι τῶν δήμων κα-

Verum Callicratidas, qui digna Lacedaemone volutauerat consilia; ac iustitiae, celsitudinis animi, virtutis laude erat cum summis Graeciae viris comparandus, breui post conflictu nauali ad Arginusas superatus atque e medio sublatus est. Labascentibus rebus, socii missis Spartam legatis, nauarchum postulauerunt Lysandrum. Illo duce ostenderunt longe se rem suscepturos alacrius. Misit cum iisdem postulatis et Cyrus. Sed quia bis eundem classi vetabat lex praefici, nec sociorum voluntati deesse Lacedaemonii volebant, nomen praefecturae accommodauerunt Araco cuidam, Lysandrum verbo legatum, re eum summa potestate misere. Aduentus eius fuit plurimis, qui quidem respub. administrabant, et factiosis per ciuitates iamdudum optatus Erexerant enim in spem se, euersa vbique ex toto populari potentia, maiores se eo adiutore nactu-

20 Ἐν Ἀργινȣ́σαις] Guarinus: *in Arginusis.* Nomen hoc varie scribitur, vt ostendi in Stephano de vrbibus. Meam lectionem puto rectissimam. Historia est apud Xenophontem (sicut et priora) lib. I. rerum Graecarum. Meminit Cicero lib. I. Officiorum. *Xylander.*

21 Ἀράκῳ τινὶ] Sic vocat et Xenophon. Male Diodorus Siculus *Aratum* habet.

22 ὡς

ταλυθέντων. τοῖς δὲ τὸν ἁπλοῦν καὶ γενναῖον ἀγαπῶσι τῶν ἡγεμόνων τρόπον, ὁ Λύσανδρος τῷ Καλλικρατίδᾳ παραβαλλόμενος ἐδόκει πανοῦργος εἶναι καὶ σοφιστής, ἀπάταις τὰ πολλὰ διαποικίλλων τοῦ πολέμου, καὶ τὸ δίκαιον ἐπὶ τῷ λυσιτελοῦντι μεγαλύνων· εἰ δὲ μή, τῷ συμφέροντι χρώμενος ὡς καλῷ, καὶ τὸ ἀληθὲς οὐ φύσει τοῦ ψεύδους κρεῖττον ἡγούμενος, ἀλλ' ἑκατέρου τῇ χρείᾳ τὴν τιμὴν ὁρίζων. τῶν δ' ἀξιούντων μὴ πολεμεῖν μετὰ δόλου τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότας, καταγελᾶν ἐκέλευεν. ὅπου γὰρ ἡ λεοντῆ μὴ ἐφικνεῖται, προσραπτέον ἐκεῖ τὴν ἀλωπεκῆν.

8. Τοιαῦτα δ' αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ Μίλητον ἱστόρηται. τῶν γὰρ φίλων καὶ ξένων, οἷς ὑπέσχετο συγκαταλύσειν τε τὸν δῆμον, καὶ συνεκβαλεῖν τοὺς διαφόρους, μεταβαλλομένων καὶ διαλλαγέντων τοῖς ἐχθροῖς, φανερῶς μὲν ἥδεσθαι προσεποιεῖτο καὶ συνδιαλλάττειν, κρύφα δὲ λοιδορῶν αὐτοὺς καὶ κακίζων, παρώξυνεν ἐπιθέσθαι τοῖς πολλοῖς. ὡς δ' ᾔσθετο γινομένην τὴν ἐπανάστασιν, ὀξέως βοηθήσας καὶ παρεισελθὼν εἰς τὴν πόλιν, οἷς πρώτοις ἐπιτύχοι τῶν νεωτεριζόντων, ἐχαλέπαινε τῇ φωνῇ,

nacturos opes. At illis, qui ingenium probabant in ducibus simplex et generosum, Lysandrum, quando committebatur cum Callicratida, astutum apparebat esse et versutum, qui picturaret perpetraretque magna ex parte res bellicas dolis, et innocentiam compendii gratia celebraret; alias pro recto vteretur vtili, nec verum falso duceret per se potius, sed vtrumque metiretur emolumento. Illos vero, qui turpe ducerent, Herculis progeniem in bello adhibere dolum, ridiculos existimabat. Quo enim pertinere leonina nequeat, ibi assuendam vulpinam.

Talem se praebuisse et Mileti proditum est. Nam quum amici et hospites eius, quibus operam suam ad opprimendum populum et aduersarios pellendos fuerat pollicitus, mutato consilio, redissent cum aemulis suis in gratiam, propalam gratulari se et promouere simulabat velle reconciliationem eorum; remotis tamen arbitris proscindens eos conuiciis et insectans, stimulauit, vt multitudinem adorirentur. Vt vero primum sensit motum, accurrit propere ad subueniendum, ingressusque vrbem in primos, in quos incurrit, res nouas molientium, verbis est inuectus,

καὶ προσῆγε τραχυνόμενος, ὡς ἐπιθήσων δίκην αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευε θαῤῥεῖν, καὶ μηδὲν ἔτι προσδοκᾷν δεινὸν, αὐτοῦ παρόντος. ὑπεκρίνετο δὲ ταῦτα καὶ διεποίκιλλε, τοὺς δημοτικωτάτους καὶ κρατίστους βουλόμενος μὴ φεύγειν, ἀλλ' ἀποθανεῖν, ἐν τῇ πόλει μείναντας. ὃ καὶ συνέβη· πάντες γὰρ ἀπεσφάγησαν οἱ καταπιστεύσαντες. ἀπομνημονεύεται δὲ ὑπ' Ἀνδροκλείδου λόγος, πολλήν τινα κατηγορῶν τοῦ Λυσάνδρου περὶ τοὺς ὅρκους εὐχέρειαν. ἐκέλευε γὰρ, ὥς φασι [22], τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ὅρκοις ἐξαπατᾷν· ἀπομιμούμενος Πολυκράτη τὸν Σάμιον, οὐκ ὀρθῶς τύραννον στρατηγός. οὐδὲ Λακωνικὸν τὸ χρῆσθαι τοῖς θεοῖς ὥσπερ τοῖς πολεμίοις, μᾶλλον δὲ ὑβριστικώτερον. ὁ γὰρ ὅρκῳ παρακρουόμενος, τὸν μὲν ἐχθρὸν ὁμολογεῖ δεδιέναι, τοῦ δὲ θεοῦ καταφρονεῖν.

9. Ὁ δ' οὖν Κῦρος εἰς Σάρδεις μεταπεμψάμενος τὸν Λύσανδρον, τὰ μὲν ἔδωκε, τὰ δὲ ὑπέσχετο, νεανιευσά-

vectus, appellauitque illos aſpere, quaſi ſumturus de iis ſupplicium. Reliquos confirmauit, dicens, ne quicquam praeterea ſe praeſente exſpectarent mali. Hac ſimulatione et vafritie vſus eſt, ſtruens, ne illi, qui maxime ſtatum popularem fouebant et principes eſſent, fugam capeſſerent, ſed manerent in oppido, ibique interficerentur: quod euenit. Omnes enim, qui fidem eius erant ſequuti, necati ſunt. Dictum eius commemoratur ab Androclide, quod leuem prodit fuiſſe apud Lyſandrum iuriſiurandi religionem. Siquidem conſulebat, (vt aiunt) pueros talis, viros iureiurando decipere: Polycratem Samium ſubſequens, parum recte tyrannum dux. Nec erat Laconicis moribus conſentaneum, cum diis ſicut cum hoſtibus agere, immo vero improbius. Nam iureiurando qui circumuenit, hoſtem ſe timere, deum vero fatetur contemnere.

At Cyrus, euocato Sardes Lyſandro, hinc pecuniam largitus eſt, hinc promiſſis onerat, oſtentans in ipſius gratiam,

22 ὥς φασι] Lege φησι: praeceſſit enim: μνημονεύεται ὑπὸ Ἀνδροκλείδου λόγος.

μενος· εἰς τὴν ἐκείνȣ χάριν· καὶ εἰ μηδὲν ὁ πατὴρ διδῴη, καταχορηγήσειν τὰ οἰκεῖα· κἂν ἐπιλίπῃ πάντα, κατακόψειν ἔφη τὸν θρόνον, ἐφ᾽ ᾧ καθήμενος ἐχρημάτιζε, χρυσȣ̃ν καὶ ἀργυρȣ̃ν ὄντα. τέλος δὲ, εἰς Μήδειαν ἀναβαίνων πρὸς τὸν πατέρα, τȣ̀ς τε φόρȣς ἀπέδειξε τῶν πόλεων λαμβάνειν ἐκεῖνον· καὶ τὴν αὐτȣ̃ διεπίστευσεν ἀρχήν· ἀσπασάμενος δὲ, καὶ δεηθεὶς, μὴ ναυμαχεῖν Ἀθηναίοις, πρὶν αὐτὸν ἀφικέσθαι πάλιν, ἀφίξεσθαι δὲ ναῦς ἔχοντα πολλὰς ἔκ τε Φοινίκης καὶ Κιλικίας, ἀνέβαινεν ὡς βασιλέα. Λύσανδρος δὲ, μήτε ναυμαχεῖν ἀγχωμάλῳ πλήθει δυνάμενος, μήτ᾽ ἀργὸς καθέζεσθαι μετὰ νεῶν τοσȣ́των, ἀναχθεὶς ἐνίας προσηγάγετο τῶν νήσων, Αἴγινάν τε καὶ Σαλαμῖνα προσμίξας κατέδραμεν. εἰς δὲ τὴν Ἀττικὴν ἀποβὰς, καὶ τὸν Ἆγιν ἀσπασάμενος, κατέβη γὰρ ἐκ Δεκελείας πρὸς αὐτὸν, ἐπεδείξατο [23] πεζῷ παρόντι τὴν τȣ̃ ναυτικȣ̃ ῥώμην, ὡς πλέων, ᾗ βȣ́λοιτο, κρατῶν τῆς θαλάττης. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ τȣ̀ς Ἀθηναίȣς αἰσθόμενος

tiam, ſi nihil daret pater, ſua ſe in ipſum profuſurum: quod ſi omnibus deficeretur, conflaturum ſolium, quo ſedebat, quum vacaret poſtulationibus, aureum et argenteum. Denique ad parentem perrecturus in Mediam, vectigalia attribuit ei oppidorum, prouinciamque ſuam eius fidei commiſit. Amplexus eum, precatuſque, ne claſſe ante reditum ſuum confligeret cum Athenienſibus, magnam ſe oſtendit in reditu ex Phoenicia et Cilicia adducturum claſſem: atque ita ad genitorem contendit. Lyſander autem, qui cum pari numero nauium non poſſet dimicare, nec tanta cum claſſe deſidere ſegnis, prouectus in altum nonnullas inſulas adſciuit. Aeginam et Salamina aggreſſus depopulatus eſt. In Atticam terram exſcenſione facta, ſalutatoque Agide, (nam deſcendit ille ad eum ex Decelea, quo praeſentibus pedeſtribus copiis vires oſtentaret nauales, quaſi ſupra votum polleret mari) vt tamen affectari ſe Athenienſes accepit, fugam raptim

23 ἐπιδεῖξαι] Sic, praeeuntibus Vulcob. Anonym. et Muret. locum refinge: ἐπέδειξε τῷ πεζῷ παρόντι τὴν τȣ̃ ναυτικȣ̃ ῥώμην, ὡς πλέων, ᾗ βȣ́λοιτο, καὶ κρατῶν θαλάττης. Fl. etiam habet πλέων, non [vt vulg. dant] πλέον.

24 Ἀθη-

διώκοντας [24] αὐτὸν, ἄλλῳ δρόμῳ διὰ νήσων ἔφευγεν εἰς τὴν Ἀσίαν. καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἔρημον καταλαβὼν, ἐπεχείρει Λαμψακηνοῖς, αὐτὸς ἐκ θαλάτῆς ταῖς ναυσί· Θώραξ δὲ τῷ πεζῷ στρατῷ συνανύσας, εἰς τὸ αὐτὸ, προσέβαλε τοῖς τείχεσιν. ἑλὼν δὲ τὴν πόλιν κατὰ κράτος, διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἔδωκεν. ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων στόλος ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν τριήρων ἐτύγχανε μὲν ἄρτι καθωρμισμένος εἰς Ἐλεοῦντα τῆς Χεῤῥονήσου· πυνθανόμενοι δὲ ἀπολωλέναι τὴν Λάμψακον, εὐθὺς εἰς Σηστὸν καταίρουσι. κἀκεῖθεν ἐπισιτισάμενοι, παρέπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμοὺς, ἀντιπέρας τῶν πολεμίων ἔτι ναυλοχούντων [25] περὶ τὴν Λάμψακον. ἐστρατήγουν δὲ τῶν Ἀθηναίων ἄλλοι τε πλείους, καὶ Φιλοκλῆς, ὁ πείσας ποτὲ ψηφίσασθαι τὸν δῆμον, ἀποκόπτειν τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα τῶν ἁλισκομένων κατὰ πόλεμον, ὅπως δόρυ μὲν φέρειν μὴ δύνωνται, κώπην δ' ἐλαύνωσι.

10. Τότε μὲν οὖν ἀνεπαύοντο πάντες, ἐλπίζοντες εἰς τὴν ὑστεραίαν ναυμαχήσειν. ὁ δὲ Λύσανδρος ἄλλα μὲν

raptim medias per insulas intendit in Asiam. Quia vero Hellespontum offendit sine praesidio, oppugnauit Lampsacum classe ex mari. Terrestribus viribus Thorax quoque eodem tempore occurrens murum adortus est. Vrbe expugnata, concessit militibus praedam. Classis Atheniensium, quae nauium erat centum octoginta, modo Eleunta Chersonesi oppidum decurrerat. Ibi captum Lampsacum esse certiores facti, succedunt illico Sestum. Inde commeatu sumto nauigauerunt in Aegos fluuium e regione hostibus castra etiamnum circa Lampsacum habentibus. Duces Atheniensium inter alios complures Philocles erat, ille, qui populum induxerat pridem ad sciscendum, vt captis bello praecideretur dexter pollex, quo lanceam ferre non possent, remigare possent.

Curabant id temporis omnes corpora, pugnam in diem posterum exspectantes. At Lysander, quum aliud in animo haberet,

24 Ἀθηναίους διώκοντας] Ita supplet Dacerius ex SGerm. Ἀθηναίους αἰσθόμενος διώκοντας.

25 ναυμαχούντων est in Iuntina sola.

διενοεῖτο, προσέταττε δὲ ναύταις καὶ κυβερνήταις, ὡς ἀγῶνος ἅμα ἡμέρᾳ γενησομένου περὶ ὄρθρον, ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, καὶ καθέζεσθαι κόσμῳ καὶ σιωπῇ δεχομένους τὸ παραγγελλόμενον· ὡς δ' αὔτως, καὶ τὸ πεζὸν ἐν τάξει παρὰ τὴν θάλατταν ἡσυχάζειν. ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν Ἀθηναίων μετωπηδὸν ἁπάσαις ἐπιπλεόντων, καὶ προκαλουμένων, ἀντιπρώρους ἔχων τὰς ναῦς καὶ πεπληρωμένας ἔτι νυκτὸς, οὐκ ἀνήγετο. πέμπων δὲ ὑπηρετικὰ παρὰ τὰς πρώτας τῶν νεῶν, ἀτρεμεῖν ἐκέλευε, καὶ μένειν ἐν τάξει, μὴ θορυβουμένους, μηδ' ἀντεκπλέοντας. οὕτω δὲ περὶ δείλην ἀποπλεόντων ὀπίσω τῶν Ἀθηναίων, οὐ πρότερον ἐκ τῶν νεῶν τοὺς στρατιώτας ἀφῆκεν, εἰ μὴ δύο [26] καὶ τρεῖς τριήρεις, ἃς ἔπεμψε κατασκόπους, ἐλθεῖν ἰδόντας ἀποβεβηκότας τοὺς πολεμίους. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν ἐγίνοντο ταὐτὰ [27], καὶ τῇ τρίτῃ μέχρι τετάρτης. ὥστε πολὺ τοῖς Ἀθηναίοις ἐγγενέσθαι θάρσος, καὶ καταφρόνησιν, ὡς δεδιότων καὶ συνεσταλμένων τῶν πολεμίων. ἐν τούτῳ δ' Ἀλκιβιάδης· ἐτύγχανε γὰρ

beret, edixit nautis et gubernatoribus, quasi primo diluculo pugnaturus, vt conscenderent, et ad imperium accipiendum sine strepitu silentio sederent; copiae terrestres item instructae quiescerent. Oriente sole, quum Athenienses, fronte in hostem directa, cum tota classe adessent, prouocarentque eos, Lysander infestis proris stantes, et iam de nocte completas tenens naues, non est euectus in altum, sed actuarias circummisit ad eas naues, quae in prima acie stabant, praecipiens, ne mouerent se, tantum instructae consisterent, nec tumultuarentur, vel irruerent in hostem. Ita recipientibus se sub vesperum Atheniensibus, non ante egredi e nauibus permisit milites, quam duae aut tres naues, quas miserat speculatum, rediissent, quum descendisse vidissent in terram hostes. Idem postero et tertio die vsque ad quartum est actum. Qua re elati Athenienses, coeperunt hostes quasi exterritos et pauescentes despicere. Inter haec Alcibiades, qui circa

26 εἰ μὴ δύο] Muret. ἢ δύο.

27 ἐγίνοντο τοσαῦτα] Forte τὰ αὐτά.

28 με-

περὶ Χεῤῥόνησον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τείχεσι διαιτώμενος· ἵππῳ προσελάσας πρὸς τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων, ᾐτιᾶτο τοὺς στρατηγούς, πρῶτον μὲν οὐ καλῶς, οὐδ' ἀσφαλῶς στρατοπεδεύειν ἐν αἰγιαλοῖς δυσόρμοις καὶ ἀναπεπταμένοις· ἔπειτα πόῤῥωθεν ἐκ Σηστοῦ τὰ ἐπιτήδεια λαμβάνοντας ἁμαρτάνειν, δέον εἰς λιμένα καὶ πόλιν Σηστὸν δι' ὀλίγου περιπλεύσαντας, ἀπωτέρω γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἐφορμούντων στρατεύματι μοναρχουμένῳ, καὶ πάντα πρὸς φόβον ὀξέως ἀπὸ συνθήματος ὑπηρετοῦντι. ταῦτα δ' αὐτοῦ διδάσκοντος, οὐκ ἐπείθοντο. Τυδεὺς δὲ καὶ πρὸς ὕβριν ἀπεκρίνατο, φήσας, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑτέρους στρατηγεῖν.

11. Ὁ μὲν οὖν Ἀλκιβιάδης ὑποπτεύσας τι καὶ προδοσίας ἐν αὐτοῖς, ἀπηλλάττετο. πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῶν Ἀθηναίων ποιησαμένων τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάλιν ἀπερχομένων, ὥσπερ εἰώθεσαν, ὀλιγώρως πάνυ καὶ καταφρονητικῶς, ὁ Λύσανδρος ἐκπέμπων τὰς κατασκόπους ναῦς, ἐκέλευσε τοὺς τριηράρχους, ὅταν ἴδωσι τοὺς Ἀθηναίους ἐκβεβηκότας, ἐλαύνειν ἀποστρέψαντας ὀπίσω τάχει παντὶ, καὶ γενομένους κατὰ μέσον τὸν πόρον, ἀσπίδα χαλκῆν ἐπάρασθαι πρώραθεν, ἐπίπλου σύμβολον. αὐτὸς δὲ τοὺς

circa Cherſoneſum in ſuo praeſidio agebat, equo ad caſtra Atheniensium aduectus reprehendit duces, quod non recte, neque tuto, ſtationem in litoribus haberent importuoſis et apertis. Inde peccarent, qui procul neceſſaria peterent ex Seſto. Debere ipſos ad portum et oppidum Seſtum breui circumuectos reducere longius ſe ab hoſtibus, qui immineant exercitu ſuccincti in vnum intento imperatorem, cunctaque cum metu obnixe ſigno dato exſequenti. Haec illo docente nihil ſunt moti. Tydeus etiam contumelioſe reſpondit, non ipſum, ſed alios claſſi praeeſſe.

Ita Alcibiades, ſuſpectos quoque eos proditionis habens, abſceſſit. Quinto autem die, quum euecti Athenienſes fuiſſent et remearent, vt ſoliti erant, ſane quam ſolute et contemtim, emiſit Lyſander nauigia ſpeculatoria, quorum praefectis imperauit, vbi Athenienſes deſcenſionem vidiſſent feciſſe, propere vt recurrerent, ac, quum ad medium perueniſſent curſum, ſuſtollerent ex prora clypeum aereum, quod ſignum incurrendi eſſet. Inde ipſe guber

κυβερνήτας καὶ τριηράρχους ἐπιπλέων ἀνεκαλεῖτο, καὶ παρώρμα συνέχειν ἕκαστον ἐν τάξει τὸ πλήρωμα καὶ τοὺς ναύτας καὶ τοὺς ἐπιβάτας· ὅταν δὲ σημανθῇ, μετὰ προθυμίας καὶ ῥώμης [28] ἐλαύνειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ ἥ τε ἀσπὶς ἀπὸ τῶν νεῶν ἤρθη, καὶ τῇ σάλπιγγι τὴν ἀναγωγὴν ἐσήμαινεν ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος, ἐπέπλεον μὲν αἱ νῆες, ἡμιλλῶντο δὲ οἱ πεζοὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐπὶ τὴν ἄκραν. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ἠπείρων διάστημα, ταύτῃ πεντεκαίδεκα σταδίων ἐστὶ, καὶ ταχέως ὑπὸ σπουδῆς καὶ προθυμίας τῶν ἐλαυνόντων συνήρητο. Κόνων δὲ πρῶτον [29], ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, ἀπὸ τῆς γῆς ἰδὼν ἐπιπλέοντα τὸν στόλον, ἐξαίφνης ἀνεβόησεν ἐμβαίνειν, καὶ περιπαθῶν τῷ κακῷ, τοὺς μὲν ἐκάλει, τῶν δὲ ἐδεῖτο, τοὺς δὲ ἠνάγκαζε πληροῦν τὰς τριήρεις. ἦν δὲ οὐδὲν ἔργον αὐτοῦ τῆς σπουδῆς, ἐσκεδασμένων τῶν ἀνθρώπων· ὡς γὰρ ἐξέβησαν, εὐθὺς, ἅτε μηδὲν προσδοκῶντες, ἠγόραζον, ἐπλανῶντο περὶ τὴν χώραν, ἐκάθευδον ὑπὸ ταῖς σκηναῖς, ἠριστοποιοῦντο, πορ-

gubernatores et nautas circumuectus adhortatur et excitat, vt quisque classiarios suos, nautas et milites, compositos contineat, vbi datum signum sit, impigre et acriter concitent in hostem naues. Vt itaque clypeus elatus e nauibus est, et tuba ex naui praetoria classicum cecinit, incurrerunt naues, properauerunt copiae terrestres secundum litus occupare promontorium. Interuallum eo loco inter duas continentes quindecim est stadiorum, quod cito est studio et alacritate remigum confectum. Primus Conon, praetor Atheniensis, conspecto ex terra classis incursu, exclamauit protinus, conscenderent, anxiusque eo malo hos ciebat, illos orabat, alios cogebat naues complere. Verum dilapsis militibus, nihil proficiebat sedulitas eius. Nam simul atque exierant de nauibus, mox, vt qui nihil exspectarent tale, ambulabant in foro frequentes, alii in agris vagabantur, alii somno strati in tabernaculis iacebant, pars prandium para-

28 μετὰ προθυμίας καὶ ῥώμης] Malim ῥύμης. Vide Not. Vol. II. 156.

29 Κόνων δὲ πρῶτον] Vulcob. Anon. et Muret. melius πρῶτος. *Moses Dusoul.*

30 τῶν

ῥωτάτω τοῦ μέλλοντος ἀπειρίᾳ τῶν [30] ἡγουμένων ὄντες. ἤδη δὲ κραυγῇ καὶ ῥοθίῳ προσφερομένων τῶν πολεμίων, ὁ μὲν Κόνων ὀκτὼ ναυσὶν [31] ὑπεξέπλευσε, καὶ διαφυγὼν ἀπεπέρασεν εἰς τὴν Κύπρον πρὸς Εὐαγόραν· ταῖς δὲ ἄλλαις ἐπιπεσόντες οἱ Πελοποννήσιοι, τὰς μὲν κενὰς παντάπασιν ᾕρουν, τὰς δ᾽ ἔτι πληρουμένας ἔκοπτον. οἱ δ᾽ ἄνθρωποι πρός τε ταῖς ναυσὶν ἀπέθνησκον, ἄνοπλοι καὶ σποράδες ἐπιβοηθοῦντες, ἔν τε τῇ γῇ φεύγοντες ἀποβάντων τῶν πολεμίων ἐκτείνοντο. λαμβάνει δὲ ὁ Λύσανδρος τρισχιλίους ἄνδρας αἰχμαλώτους μετὰ τῶν στρατηγῶν· ἅπαν δὲ τὸ ναύσταθμον, ἄνευ τῆς παράλου [32], καὶ τῶν μετὰ Κόνωνος ἐκφυγουσῶν. ἀναδησάμενος δὲ τὰς ναῦς, καὶ διαπορθήσας τὸ στρατόπεδον, μετ᾽ αὐλοῦ καὶ παιά-

parabant, ducum imperitia remotiſſimi a futuri cogitatione. Iam clamor exaudiebatur et impetus irruentium hoſtium, quum Conon octo nauibus ſubduxit ſe ex conflictu, ſaluuſque in Cyprum euaſit ad Euagoram. In reliquas coorti Peloponneſii, partim omnino vacuas capiunt, partim, dum complentur, lacerant. Milites hinc apud naues inermes atque incompoſite ſuppetias venientes cadunt, in continente ab hoſtibus deſcenſione facta, fuga conciduntur. Capit Lyſander cum ducibus tria millia capitum et totam claſſem, excepta Paralo, et iis nauibus, quae euolauerant cum Conone. Nauibus puppi abſtractis et caſtris direptis, recepit ſe ad tibias et cantilenas trium-

30 τῶν abeſt a Iunt. ſola.

31 Κόνων ὀκτὼ ναυσὶν] Ita in Alcib. etiam. Diod. Sic. autem Cononem cum X. nauibus euaſiſſe tradit.

32 Ἄνευ τῆς παράλου] Guarinus nimis quam abſurde πάραλον hic *oram maritimam* vertit. Eſt autem πάραλος, *paralus*, nauis, (ſicut etiam *Salaminia*, de qua eſt in hiſtoria Alcibiadis, et *Theoris*) nomen frequens apud hiſtoricos. Publica fuit Athenienſium nauis, publicis muneribus, vt legationibus, nunciis, aliiſque id genus rebus, deſtinata ob velocitatem. Multa de ea habet Suidas, et non negligenda. Et qui ea naui vehebantur, πάραλοι dicebantur, vt apud Thucydidem lib. vlt. τὴν πάραλον ναῦν καὶ Χαιρέαν ἀποπέμπουσιν οἱ Σάμιοι etc. Mox: τῶν παράλων τινὰς οἱ τετρακόσιοι δύο ἢ τρεῖς ἔδησαν, τοὺς δὲ ἄλλους, ἀφελόμενοι τὴν ναῦν, etc. *Xyland.*

33 ἐλκ-

νων ἀνέπλευσεν εἰς Λάμψακον, ἔργον ἐλαχίστῳ πόνῳ [33] μέγιστον ἐξειργασμένος, καὶ συνηρηκὼς ὥρᾳ μιᾷ χρόνον μήκιστον καὶ ποικιλώτατον, πάθεσί τε καὶ τύχαις ἀπιστότατον τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων, ὃς μυρίας μορφὰς ἀγώνων καὶ πραγμάτων μεταβολὰς ἀμείψας, καὶ στρατηγοὺς, ὅσους [34] οὐδὲ οἱ σύμπαντες οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀναλώσας, ἑνὸς ἀνδρὸς εὐβουλίᾳ καὶ δεινότητι συνῄρητο. διὸ καὶ θεῖον τινὲς ἡγήσαντο τοῦτο τὸ ἔργον.

12. Ἦσαν δέ τινες οἱ τοὺς Διοσκόρους ἐπὶ τῆς [35] Λυσάνδρου νεὼς ἑκατέρωθεν, ὅτε τοῦ λιμένος ἐξέπλει πρῶτον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἄστρα τοῖς οἴαξιν ἐπιλάμψαι λέγοντες. οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ λίθου πτῶσιν ἐπὶ τῷ πάθει τούτῳ

triumphales Lampſacum, quum rem tenuiſſimo labore praeclariſſimam peregiſſet, ac bellum vna hora compleuiſſet longiſſimum maximeque varium, cladibuſque et caſibus prae bellis prioribus ſupra omnem fidem nouum. Quod quum ſexcentas certaminum alternaſſet formas et viciſſitudines, et tot Graeciae duces, quot ne vniuerſa quidem ſuperiora, confeciſſet, vnius eſt conſilio et virtute perpetratum viri. Quare hoc opus exiſtimauerunt quidam diuinum.

Fuerunt etiam, qui Caſtorem et Pollucem vtrinque in Lyſandri naui, vbi primum portu euectus in hoſtes eſt, micaſſe ſidera in clauo ferant. Alii etiam lapidem delapſum autumant huius cladis

33 ἐλαχίστῳ φόνῳ] Viderunt Interpp. legendum eſſe πόνῳ: quod firmat Dacerius ex SGerm. Illud φόνῳ non verum eſſet, cum plurimos in proelio cecidiſſe conſtet. [Etiam in vetuſtioribus editionibus, vt Iuntina et Aldina, legitur πόνῳ perſpicue.]

34 ὅσους deeſt Iuntinae ſoli.

35 Διοσκόρους ἐπὶ τῆς] Vt conſtent verba, (inquit Cl. Hemſterhuſius in notis ad Luciani Dial. p. 80.) et omnia rite cohaereant, vel poſt ἑκατέρωθεν addendum reor εἶδον, vel vltima ſic refingenda: ὡς ἄστρα τοῖς οἴαξιν ἐπιλάμψαι ἔλεγον. Prius tamen facilitate ſua magis arridet. Mihi quidem neutrum videtur neceſſarium, nec quicquam in ſententia vitioſum, aut impeditum: modo obſerues, id in priore parte Διοσκόρους vocari, quod poſtea tanquam ἐξηγητικῶς vocatur ἄστρα. Quod ſi quicquam immutandum ſit, delerem ἄστρα, vt a ſciolo margini adſcriptum, quo explicaret Διοσκόρους.

36 λι-

σημεῖον φασὶ γενέσθαι. κατηνέχθη γὰρ, ὡς ἡ δόξα τῶν πολλῶν, ἐξ οὐρανοῦ παμμεγέθης λίθος ὡς Αἰγὸς ποταμοὺς, καὶ δείκνυται μὲν ἔτι νῦν, σεβομένων αὐτὸν τῶν Χεῤῥονησιτῶν. λέγεται δ' [36] Ἀναξαγόραν προειπεῖν, ὡς τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐνδεδεμένων [37] σωμάτων, γενομένου τινὸς ὀλισθήματος, ἢ σάλου, ῥίψις ἔσται καὶ πτῶσις ἑνὸς ἀποῤῥαγέντος. εἶναι δὲ καὶ τῶν ἄστρων ἕκαστον οὐκ ἐν ᾗ πέφηνε [38] χώρᾳ· λιθώδη γὰρ ὄντα καὶ βαρέα, λάμπειν

cladis fuiſſe oſtentum. Decidit coelo (vt multorum fert opinio) ad Aegos fluuium ingens lapis, qui hodie quoque oſtenditur, et habetur apud Cherſoneſitas magna in veneratione. Anaxagoram praenunciaſſe perhibent, incluſorum coelo corporum lubrica aliqua iactatione aut fluctuatione vnum abruptum praeceps delapſurum. Iam non eſſe quodque ſidus in eo, quo natum loco eſt. Nam lapidea quum ſidera ſint et ponderoſa, reflexu et reſultu

36 λέγεται δὲ Ἀναξ. . .] Ex Plinio, lib. II. cap. 58. colligitur, ſexaginta circiter ante hanc naumachiam annis id factum: niſi intelligere velis Anaxagoram id praedixiſſe, quod multis poſt annis euenturum eſſet. Locus eſt obſcurus ſatis, et parum dextre conuerſus a Guarino. Ex Platone et Ariſtotele atque Plutarcho non eſt obſcurum, quid ſenſerit Anaxagoras: idque nos expreſſiſſe vtcunque ſpero. Διάττοντας [paulo poſt] non eſſe *radiantes*, ſed ſubito *erumpentes*, atque cum ſaltu quaſi traiicientes ſtellas notum eſt. Deinde lego ἀνάφλεξις. ῥίψις δὲ καὶ πτῶσις. et pro πολύπλους, πολυπλόκους. *Xylander.* Conſtans apud Veteres fama erat, praedictos ab Anaxagora eiuſmodi lapidum de coelo in terram caſus. Vide Diog. Laert. II. 10. et Menagii Notas. Sed multa ſunt hoc in loco obſcura. In Op. Mor. 1636. tradit noſter, Anaxagoram putaſſe, lapides e terra in coelum a vertigine ſublatos in aſtra mutari. Hic, quomodo rurſus decidant interdum. Aliquando, inquiebat, vno abrupto, diſſilient, quae nunc illic arcte ſibi inuicem adhaerent. Ea enim eſt vocis vis ἐνδεδεμένων, quam adhibet in Op. Mor. 774. ita enim in Mſſ. legitur, non ἐνδεδυμένος.

37 ἐνδεδυμένων Iuntina ſola.

38 πέφηνε] Anon. Mur. et SGerm. πέφυκε. quod ſecuti ſunt Interpp. ſed non ſatis commode enarrarunt. Vertendum enim erat: *aptum natum eſt*, non ſimpliciter *natum*. Vi enim illa factum eſt, vt cum caeteris frigidis et grauibus corporibus, de quibus mox noſter, non ſint excreta.

μὲν ἀντερείσει καὶ περικλάσει τοῦ αἰθέρος, ἕλκεσθαι δὲ ὑπὸ βίας σφιγγόμενον [39] δίνῃ καὶ τόνῳ τῆς περιφορᾶς, ὥς που καὶ τὸ πρῶτον ἐκρατήθη μὴ πεσεῖν δεῦρο, τῶν ψυχρῶν καὶ βαρέων ἀποκρινομένων τοῦ παντός. ἔστι δέ τις πιθανωτέρα δόξα ταύτης, εἰρηκότων ἐνίων, ὡς οἱ διάττοντες ἀστέρες, οὐ ῥύσεις εἰσὶν, οὐδ' ἐπινέμησις [40] αἰθερίου πυρὸς ἐν ἀέρι κατασβεννυμένου περὶ τὴν ἔξαψιν αὐτὴν, οὐδὲ ἀέρος εἰς τὴν ἄνω χώραν πλήθει λυθέντος ἔκπρησις [41] καὶ ἀνάφλεξις, ῥίψις δὲ καὶ πτῶσις οὐρανίων σωμάτων, οἷον ἐνδόσει τινὶ τόνου καὶ παρατρόπου κινήσεως, ἐκ παλμῶν φερομένων οὐ πρὸς [42] τὸν οἰκούμενον τόπον τῆς γῆς, ἀλλὰ τῶν πλείστων ἐκτὸς εἰς τὴν μεγάλην ἐκπιπτόντων θάλατταν· διὸ καὶ λανθάνουσι. τῷ δ' Ἀναξαγόρᾳ μαρτυρεῖ καὶ Δάμαχος [43] ἐν τοῖς περὶ εὐσεβείας, ἱστορῶν,

reſultu fulgere ea aetheris; vi trahi autem, vertigine et circumuectionis adſtricta impetu: ſicut ab initio, quum ab vniuerſitate diſtraherentur frigida et grauia, retenta fuerunt, ne delaberentur huc. Verum opinio eſt probabilior altera nonnullorum, qui volunt, ſtellarum traiectiones non fluorem, non ignis aetherei depaſtionem eſſe in aere reſtincti, dum accenduntur, non aeris in ſuperiorem regionem copia diſperſi ſuccenſionem et inflammationem, ſed lapſum et caſum corporum coeleſtium, quaſi remiſſione quadam contentionis atque motus circularis, ex tremoribus non ad terram habitabilem tendentium, ſed extra fere in oceanum delabentium, quod in cauſa ſit, vt ignorentur. Suffragatur tamen Anaxagorae Damachus, qui in libris de religione ſcribit,

39 σφιγγόμενον] Malim cum Vulcob. Anon. et Mur. σφιγγόμενα. *Moſes Duſoul.*

40 ἐπινέμησις] Anon. et Mur. melius ἐπινεμήσεις. *Moſ. Duſ.*

41 ἐκπρῆξις Iunt. Aldina.

42 οὐ πρὸς] Amplector, quod exhibent Anon. et Mur. οὐκ ἀεὶ πρὸς.

43 Δάμαχος.] De Damacho nihil mihi aliundé conſtat. Suſpicor, eſſe eum Daimachum (Δαΐμαχον) cuius Indica Athen. citat L. IX. Sed et ſupra in comp. Solonis et Poplic. Daimachus quidam Plataeenſis citatur. *Xyl.* Daimachum etiam ſcribi vult Voſſius. Vide et Menag. ad Diog. Laert. I. 30.

44 πο-

ὅτι, πρὸ τοῦ πεσεῖν τὸν λίθον, ἐφ' ἡμέρας ἑβδομήκοντα
καὶ πέντε συνεχῶς κατὰ τὸν οὐρανὸν ἑωρᾶτο πύρινον σῶμα
παμμέγεθες, ὥσπερ νέφος φλογοειδὲς, οὐ σχολάζον, ἀλ-
λὰ πολυπλόκους [44] καὶ κεκλασμένας φορὰς φερόμενον,
ὡς τὰ ὑπὸ σάλου καὶ πλάνης ἀποῤῥηγνύμενα πυροειδῆ
σπάσματα φέρεσθαι πολλαχοῦ καὶ ἀστράπτειν, ὥσπερ οἱ
διάττοντες ἀστέρες· ἐπεὶ δ' ἐνταῦθα τῆς γῆς ἔβρισε, καὶ
παυσάμενοι φόβου καὶ θάμβους οἱ ἐπιχώριοι συνῆλθον, ὤφθη
πυρὸς μὲν οὐδὲν ἔργον, οὐδ' ἴχνος τοσοῦτον, λίθος δὲ κείμενος,
ἄλλως μὲν μέγας, οὐθὲν δὲ μέρος, ὡς εἰπεῖν, ἐκείνης τῆς πυ-
ροειδοῦς περιοχῆς ἔχων. ὅτι μὲν οὖν εὐγνωμόνων ὁ Δάμαχος
ἀκροατῶν δεῖται, δῆλός ἐστιν· εἰ δ' ἀληθὴς ὁ λόγος, ἐξελέγ-
χει κατὰ κράτος τοὺς φάσκοντας ἔκ τινος ἀκρωρείας ἀπο-
κοπείσης πνεύμασι καὶ ζάλαις πέτραν, ὑπολειφθεῖσαν δ',
ὥσπερ οἱ στρόβιλοι, καὶ φερομένην, ᾗ πρῶτον ἐνέδωκε καὶ
διελύθη τὸ περιδινῆσαν, ἐκριφῆναι καὶ πεσεῖν. εἰ μὴ νὴ
Δία πῦρ μὲν ἦν ὄντως τὸ φαινόμενον ἐπὶ πολλὰς ἡμέ-
ρας, σβέσις δὲ καὶ φθορὰ μεταβολὴν ἀέρι παρέσχεν εἰς
πνεύματα βιαιότερα καὶ κινήσεις, ὑφ' ὧν συνέτυχε καὶ

ſcribit, priuſquam hic lapis deflueret, viſum continuos quinque
et ſeptuaginta dies eximiae magnitudinis corpus in coelo inſtar
flammeae nubis igneum, non torpidum illud quidem, ſed huc
illuc identidem agitatum, vt fluctuatione iactationeque auulſa
fragmenta ignita in diuerſas rapta partes fuerint et micuerint
traiectarum ſtellarum modo. Poſtquam eo loci delatus eſt, et
remoto pauore concurrerunt incolae, nullum ignis indicium, nec
tam grande veſtigium deprehenſum eſt. Tantum lapis iacebat,
ingens ille quidem, ſed ambitus illius flammei partem retinebat
ferme nullam. Caeterum Damachum hinc liquet benignos re-
quirere auditores. Quod ſi vera ſunt, quae hic attulit, refellit
egregie illos, qui dictitant, ex vertice montis alicuius ventis et pro-
cellis deſectum ſaxum, inde more turbinis derelictum, vbi vis rotans
elanguit et reſoluta fuit, laxatum decidiſſe. Niſi ſane id, quod viſum
fuit ad multos dies, reuera ignis erat, reſtinctio autem et marcor eius
mutationem praebuit aeri in ventos violentiores et motus, atque ita
accidit,

44 πολύπλους Iunt. Ald. eaedem in continenti dant πυῤῥοειδῆ.

 45 poſt

τὸν λίθον ἐκριφῆναι. ταῦτα μὲν οὖν ἑτέρῳ γένει γραφῆς διακριβωτέον.

13. Ὁ δὲ Λύσανδρος, ἐπεὶ τῶν τρισχιλίων Ἀθηναίων, οὓς ἔλαβεν αἰχμαλώτους, ὑπὸ τῶν συνέδρων θάνατος κατέγνωστο, καλέσας Φιλοκλέα τὸν στρατηγὸν [45], ἠρώτησεν αὐτὸν, τίνα τιμᾶται δίκην ἑαυτῷ, τοιαῦτα περὶ Ἑλλήνων συμβεβουλευκὼς τοῖς πολίταις. ὁ δ' οὐδέν τι πρὸς τὴν συμφορὰν ἐνδοὺς, ἐκέλευσε μὴ κατηγορεῖν, ὧν οὐδείς ἐστι δικαστὴς, ἀλλὰ νικῶντα πράττειν, ἅπερ ἂν νικηθεὶς ἔπασχεν· εἶτα λουσάμενος καὶ λαβὼν χλαμύδα λαμπρὰν, πρῶτος ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἡγεῖτο τοῖς πολίταις, ὡς ἱστορεῖ Θεόφραστος. ἐκ δὲ τούτου πλέων ὁ Λύσανδρος ἐπὶ τὰς πόλεις, Ἀθηναίων μὲν οἷς ἐπιτύχοι, ἐκέλευε πάντας εἰς Ἀθήνας ἀπιέναι· φείσεσθαι γὰρ οὐδενὸς, ἀλλ' ἀποσφάξειν, ὃν ἂν ἔξω λάβῃ τῆς πόλεως. ταῦτα δ' ἔπραττε καὶ συνήλαυνεν ἅπαντας εἰς τὸ ἄστυ, βουλόμενος ἐν τῇ πόλει ταχὺ λιμὸν ἰσχυρὸν γενέσθαι καὶ σπάνιν, ὅπως μὴ πράγματα παράσχοιεν αὐτῷ τὴν πολιορκίαν εὐπόρως ὑπομένοντες. καταλύων δὲ τοὺς δήμους, καὶ τὰς ἄλλας πολιτείας, ἕνα

accidit, vt eiacularetur lapis. Caeterum haec alio ſunt ſcribendi genere diſcutienda.

At Lyſander, poſtquam Athenienſes captiui tria millia de concilii ſententia addicti vltimo ſupplicio ſunt, Philoclem praetorem appellauit, rogauitque, quid meritum cenſeat ſe, qui talia de Graecis conſilia ciuibus ſuaſiſſet: ille vero nihil calamitate infractus: Noli obiicere, inquit, crimina, quorum iudex eſt nemo, ſed ea victor age, quae eras paſſurus victus. Lotus inde, ac ſplendida amictus chlamyde, primus ad ceruicem praebendam, vt tradit Theophraſtus, ciues ſuos anteceſſit. Hinc Lyſander vrbes circumuectus, quos offendit Athenienſes, his imperauit, vt concederent omnes Athenas, parſurum ſe denuncians nemini, quem extra vrbem deprehendiſſet. Id agebat, atque in vrbem cunctos redigebat, eo conſilio, quo breui ingentem famem et arctam annonam ibi efficeret, ne affluente commeatu obſidionem ferentes, eam redderent ſibi laborioſam. Iam deleto paſſim populi iure et aliis reipublicae

45 poſt στρατηγὸν addit αὐτῶν Vulcob.

μὲν ἁρμοστὴν ἑκάστῃ Λακεδαιμόνιον κατέλιπεν, δέκα δ' ἄρχοντας ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συγκεκροτημένων κατὰ πόλιν ἑταιρειῶν. καὶ ταῦτα πράττων ὁμοίως ἔν τε ταῖς πολεμίαις καὶ ταῖς συμμάχοις γεγενημέναις πόλεσι, παρέπλει σχολαίως, τρόπον τινὰ κατασκευαζόμενος ἑαυτῷ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. οὔτε γὰρ ἀριστίνδην, οὔτε πλουτίνδην ἀπεδείκνυε τοὺς ἄρχοντας, ἀλλ' ἑταιρίαις καὶ ξενίαις χαριζόμενος τὰ πράγματα, καὶ κυρίους ποιῶν τιμῆς τε καὶ κολάσεως, πολλαῖς δὲ παραγινόμενος αὐτὸς σφαγαῖς, καὶ συνεκβάλλων τοὺς τῶν φίλων ἐχθρούς, οὐκ ἐπιεικὲς ἐδίδου τοῖς Ἕλλησι δεῖγμα τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ κωμικὸς [46] Θεόπομπος ἔοικε ληρεῖν, ἀπεικάζων τοὺς Λακεδαιμονίους ταῖς καπηλίσιν, ὅτι τοὺς Ἕλληνας ἥδιστον ποτὸν τῆς ἐλευθερίας γεύσαντες, ὄξος ἐνέχεαν. εὐθὺς γὰρ ἦν τὸ γεῦμα δυσχερὲς καὶ πικρόν, οὔτε τοὺς δήμους κυρίους τῶν πραγμάτων ἐῶντος εἶναι τοῦ

publicae formis, Harmoſtas Lacedaemonios ſingulis oppidis reliquit, praeterea ex conflatis ab ſe per oppida ſodalitiis denos rectores. Dum haec agit apud vrbes iuxta ſocias ac hoſtiles, circumuehebatur lente, imperium Graeciae quodammodo ſibi ſtruens. Neque enim ex optimatibus, vel ex cenſu, creabat rectores, verum illis ex ſodalitiis et hoſpitibus ſuis condonabat reſpublicas, permittebatque his vitae et necis arbitrium. Qui, dum multorum ipſe caedi interfuit, et praeſto fuit amicis, quum aduerſarios exterminarent, non placidum inſtar Graecis dedit Lacedaemoniorum imperii. Immo comicum Theopompum nugari dicas, qui cum cauponibus confert Lacedaemonios; quod, quum potum guſtandum ſuauiſſimum praebuiſſent libertatis, acetum infuderint. Statim enim fuit ingrata et amara praeguſtatio: quando nec populos dominos reliquit Lyſander rerum-

publica-

46 ὁ κωμικὸς Θ.] Vide omnino Mureti Var. Lect. VII. 17. vbi ex Theodori Metochitae libro, *Theopompi hiſtorici* hac ipſa de re ſermonem refert; ad quem hic alludi mihi certum videtur, corruptamque proinde vocem ὁ κωμικὸς, legendumque ὁ ἱστορικός. *Moſes Duſoul.*

47 Σα-

Λυσάνδρυ, καὶ τῶν ὀλίγων τοῖς θρασυτάτοις καὶ φιλονεικοτάτοις τὰς πόλεις ἐγχειρίζοντος.

14. Διατρίψας δὲ περὶ ταῦτα χρόνον ὐ πολὺν, καὶ προπέμψας εἰς Λακεδαίμονα τὐς ἀπαγγελῦντας, ὅτι προσπλεῖ μετὰ νεῶν διακοσίων, συνέμιξε περὶ τὴν Ἀττικὴν Ἄγιδι καὶ Παυσανίᾳ, τοῖς βασιλεῦσιν, ὡς ταχὺ συναιρήσων τὴν πόλιν. ἐπεὶ δ' ἀντεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, λαβὼν τὰς ναῦς, πάλιν εἰς Ἀσίαν διεπέρασε, καὶ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων ὁμαλῶς ἁπασῶν κατέλυε τὰς πολιτείας, καὶ καθίστη δεκαδαρχίας, πολλῶν μὲν ἐν ἑκάστῃ σφαττομένων, πολλῶν δὲ φευγόντων· Σαμίυς [47] δὲ πάντας ἐκβαλὼν, παρέδωκε τοῖς φυγάσι τὰς πόλεις. Σηστὸν δ' Ἀθηναίων ἐχόντων ἀφελόμενος, ὐκ εἴασεν οἰκεῖν Σηστίυς, ἀλλὰ τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῷ κυβερνήταις καὶ κελευσταῖς ἔδωκε τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν νέμεσθαι. πρὸς ὃ καὶ πρῶτον ἀντέκρυσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τὺς Σηστίυς αὖθις ἐπὶ τὴν χώραν κατήγαγον. ἀλλ' ἐκεῖνά γε τῦ Λυσάνδρυ πάντες ἡδέως ἑώρων οἱ Ἕλληνες, Αἰγινή-

publicarum, et paucorum tradidit audaciſſimis quibuſque et violentiſſimis vrbes.

Haud longo in his conſumto ſpatio, praemiſſiſque Lacedaemonem nunciis adeſſe ſe ducentis nauibus, coniunxit ſe circa Atticam terram Agidi et Pauſaniae regibus, breui ſperans vrbem ſe capturum. Sed quum defenderent ſe fortiter Athenienſes, rediit in Aſiam. Ibi ciuitatum reſpub. demolitus eſt aeque omnium, conſtituitque decemuiratus. Multi paſſim necabantur, multi ſolum vertebant. Samios vniuerſos exterminauit, oppida conceſſit exſulibus. Seſtum Athenienſibus ademtam non permiſit colere Seſtiis, ſed attribuit gubernatoribus et hortatoribus ſuis oppidum et agrum poſſidendum. Quem actum reſciderunt Lacedaemonii primum, Seſtioſque iterum in ſedes reduxerunt ſuas. At vero actiones iſtae gratae Lyſandri Graecis fuere, quod Aeginetae

47 Σαμίυς. . . .] Caue credas, eas res geſtas eo ordine, quo eas ponit hoc loco Plutarchus: nam Sami obſidio et expugnatio multo poſterior fuit longorum murorum euerſione, vt videre eſt apud Xenoph. Hellen. II. *Palmerius.*

τας τε διὰ πολλȣ̃ χρόνȣ τὴν αὑτῶν πόλιν ἀπολαμβάνοντας, καὶ Μηλίȣς καὶ Σκιωναίȣς ὑπ᾽ αὐτȣ̃ συνοικιζομένȣς, ἐξελαυνομένων Ἀθηναίων, καὶ τὰς πόλεις ἀποδιδόντων. ἤδη δὲ καὶ τȣ̀ς ἐν ἄςει κακῶς ἔχειν ὑπὸ λιμȣ̃ πυνθανόμενος, κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ· καὶ παρεςήσατο τὴν πόλιν, ἀναγκασθεῖσαν, ἐφ᾽ οἷς ἐκεῖνος ἐκέλευε, ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. καίτοι Λακεδαιμονίων ἐςὶν ἀκȣ̃σαι λεγόντων [48], ὡς Λύσανδρος μὲν ἔγραψε τοῖς ἐφόροις τάδε· Ἀλώκαντι ταὶ Ἀθᾶναι· Λυσάνδρῳ δ᾽ ἀντέγραψαν οἱ ἔφοροι· Ἀρκεῖ τό γε ἑαλώκειν [49]. ἀλλ᾽ εὐπρεπείας χάριν ȣ̔́τος ὁ λόγος πέπλαςαι. τὸ δ᾽ ἀληθινὸν δόγμα τῶν ἐφόρων ȣ̔́τως εἶχε· Τάδε τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ἔγνω, καββαλόντες τὸν Πειραῖα [50], καὶ τὰ μακρὰ σκέλη, καὶ ἐκβάντες ἐκ πασῶν τῶν πόλεων, τὰν αὐτῶν γᾶν ἔχοντες· ταῦτα καὶ δρῶντες τὰν εἰράναν ἔχοιτε, ἃ χρὴ δοῖτε, καὶ τȣ̀ς φυγάδας ἀνέντες, περὶ τᾶν ναῶν τῷ πλήθεος ὁκοῖόν τι κατῆνι [51] δοκέοι, ταῦτα ποιέετε.

netae longo interuallo reciperent oppidum ſuum, Meliique et Scionaei reuocarentur, expulſis Athenienſibus et oppida reddentibus. Vt iam laborari Athenis intellexit fame, Piraeum decurrit, compulitque vrbem ad deditionem, et coegit pacem, quibus vellet conditionibus, accipere. Atqui Lacedaemonios audias dicentes, Lyſandrum ad Ephoros in hunc modum ſcripſiſſe: Captae ſunt Athenae: ad Lyſandrum vero ſcripſiſſe Ephoros: Satis eſt captas eſſe. Verum ea ſunt in ſpeciem ſubornata. At germanum Ephororum decretum ita habet: Magiſtratus Lacedaemoniorum haec decreuere. Piraeum et longos muros demolimінor, omnibus oppidis exceditote, agrum veſtrum colitote. Haec ſi faxitis, pacem habetote. Quae oportet, datote, fugitiuos redditote, de nauium numero quicquid ſtatuere videbitur, id facitote.

48 Καίτοι Λακεδαιμονίων ἐςὶν ἀκȣ̃σαι λεγόντων] Xylander vertit: *Lacedaemonios inuenias, qui dicant*: et annotat: Contra mentem Plutarchi verſum ante fuit. Non enim laudat, ſed vituperat Plutarchus id commentum, et non ab Ephoris, aut Lyſandro, ſed iis, qui hoc ferrent, fictum ſermonem indicat. *Xyl.*

49 ἑαλωκένοι Anon.

50 εἰς τὸν Πειραιᾶ Iuntina.

51 οἰκεῖόν τι κατῆνι] MS. Fl. et Mur. ὁκοῖόν τι. H. Stephanus κατῆ-

ταύτην δὲ προσεδέξαντο τὴν σκυτάλην οἱ Ἀθηναῖοι, Θηραμένους τοῦ Ἄγνωνος [52] συμβουλεύσαντος. ὅτε καί φασιν ὑπό τῶν νέων τινὸς δημαγωγῶν Κλεομένους [53] ἐρωτώμενον [54], εἰ τολμᾷ τἀναντία Θεμιστοκλεῖ πράττειν καὶ λέγειν, παραδιδοὺς τὰ τείχη τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἃ Λακεδαιμονίων ἀκόντων ἐκεῖνος ἀνέστησεν, εἰπεῖν· Ἀλλ' οὐδὲν, ὦ μειράκιον, ὑπεναντίον ἐγὼ πράττω Θεμιστοκλεῖ. τὰ γὰρ αὐτὰ τείχη κἀκεῖνος ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πολιτῶν ἀνέστησε, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καταβάλλομεν. εἰ δὲ τὰ τείχη τὰς πόλεις εὐδαίμονας ἐποίει, πασῶν ἔδει πράττειν κάκιστα τὴν Σπάρτην, ἀτείχιστον οὖσαν.

facitote. Hanc ſcytalam Athenienſes Theramene Anconis autore acceperunt. Quo tempore rogatum ferunt eum a Cleomene iuuene concionatore, num contra ac Themiſtocles agere et ſuadere auderet, atque tradere Lacedaemoniis muros, quos ille Lacedaemoniis ſtruxerat inuitis, reſpondiſſe: Nihil equidem, adoleſcens, diuerſum ago, ac Themiſtocles: quippe eoſdem muros tam ille ad ciuium ſalutem excitauit, quam nos ad ſalutem eorundem diruimus. Quod ſi vrbes moenia redderent beatas, Spartam, quae muris caret, omnium eſſe oportet miſerrimam.

Itaque

κατῆνον etiam reperiri ſcriptum ait. Cl. Editor ſuſpicabatur legendum ὁκοῖόν τι κατῆνο, pro κατ' ἐκεῖνο, vt ſignificetur, *quicquid de iſta re ſtatuatur.* Ego ὁκοῖόν τι καὶ τηνεῖ legendum cenſeo, vel potius κατηνεῖ, vt καὶ et τηνεῖ in vnum coaleſcant. Dorice enim τηνεῖ eſt *illic. Moſes Duſoul.* [Integra H. Stephani annotatio ita habet: Pro οἰκεῖόν τι inuenitur ſcriptum ὁκοῖόν τι, nec non κατῆνον pro κατῆνι. Illud ὁκοῖόν τι mihi reponendum videtur: at de κατῆνον adhuc ἐπέχω: niſi pro καθῆκον eſſe dicamus. Vnus interpretum vertit: *De nauium numero quicquid ſtatuere videbitur, id facitote.* Alter: *Quod de nauium numero ſtatutum fuerit, id facite.*]

52 Ἄγκωνος] Caeteri omnes, et noſter ipſe (206, 3.) *Agnonis* filium faciunt Theramenem. Ἄγνωνος itaque et hic ſcribendum. quod Palmerium non fugerat. Et ita haberi in SGerm. teſtis eſt Dacerius. Recte etiam in Mur. eſt.

53 Κλεομένους] Forſan Κλεομήδους. Cleomedes enim quidam in XXX. Tyrannis recenſetur a Xenophonte, p. Ed. St. 270, 32.

54 ἐρωτώμενον, cum Mur. legendum eſt, pro ἐρωτωμένου, quod in imprr. eſt. *Moſes Duſoul.*

55 τὴν

15. Ὁ δ᾽ οὖν Λύσανδρος ὡς παρέλαβε τάς τε ναῦς ἁπάσας, πλὴν δώδεκα, καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἕκτῃ ἐπὶ δεκάτῃ Μουνυχιῶνος μηνὸς, ἐν ᾗ καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐνίκων τὸν βάρβαρον, ἐβούλευσεν εὐθὺς καὶ τὴν πολιτείαν μεταστῆσαι. δυσπειθῶς δὲ καὶ τραχέως φερόντων, ἀποστείλας πρὸς τὸν δῆμον, ἔφη, τὴν πόλιν εἰληφέναι παρασπονδοῦσαν· ἑστάναι γὰρ τὰ τείχη, τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς ἔδει καθῃρῆσθαι, παρῳχημένων. ἑτέραν οὖν ἐξ ἀρχῆς προθήσειν γνώμην περὶ αὐτῶν, ὡς τὰς ὁμολογίας λελυκότων. ἔνιοι δὲ καὶ προτεθῆναι φασὶν ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ γνώμην ἐν τοῖς συμμάχοις· ὅτε καὶ τὸν Θηβαῖον Ἐρίανθον εἰσηγήσασθαι, τὸ μὲν ἄστυ κατασκάψαι, τὴν δὲ χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον. εἶτα μέντοι συνουσίας γενομένης τῶν ἡγεμόνων, παρὰ πότον [καὶ] τινος Φωκέως ᾄσαντος ἐκ τῆς Εὐριπίδου Ἠλέκτρας τὴν πάροδον [55], ἧς [56] ἡ ἀρχὴ·

Itaque Lyſander, nauibus extra duodecim omnibus et muris potitus Athenienſium, die ſexto decimo menſis Munychionis, quo die ſuperauerant quondam proelio nauali ad Salamina barbaros, illico propoſuit, vt rempub. immutaret. Detrectantibus id Athenienſibus indignantibuſque, ſignificauit per nuncios populo, comperiſſe foedus ſe ab ipſis violatum. Quippe ſtare muros circumactis diebus, quibus ſolo aequatos eſſe oportuiſſet. Quare, ſicut pace ſoluta, de integro de ipſis ſe ad concilium relaturum. Nonnulli autem vere referunt eum propoſuiſſe in concilio ſociorum de redigendis in ſeruitutem Athenienſibus. Quo tempore Thebanum Erianthum ſuaſiſſe, vt vrbem ſolo aequarent, agrum relinquerent pecori paſcendum. Poſt tamen quum epularentur vna duces, atque inter pocula Phocenſis quidam ex Euripidis Electra ingreſſum chori caneret, cuius eſt exordium:

Aga-

55 τὴν πάροδον] Xylander vertit: *chori primam in ſcena vocem:* et annotat: Hoc de vocabulo apud Dionis lib. XLVII. dixi. Exſtant verſus in Electra, quae nuper demum ſeorſim edita eſt: eique teſtimonium erunt, genuinam eſſe eam.

56 ἧς...] Verſ. 167.

57 τὴν

Ἀγαμέμνονος ὦ κόρα, ἤλυθον Ἠλέκτρα
Ποτὶ σὰν ἀγρότειραν αὐλάν·

πάντας ἐπικλασθῆναι, καὶ φανῆναι σχέτλιον ἔργον, τὴν οὕτως εὐκλεᾶ καὶ τοιούτους ἄνδρας φέρουσαν ἀνελεῖν καὶ διεργάσασθαι [57] πόλιν. ὁ δ' οὖν Λύσανδρος, ἐνδόντων τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἅπαντα, πολλὰς μὲν ἐξ ἄστεος μεταπεμψάμενος αὐλητρίδας, πάσας δὲ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ συναγαγὼν, τὰ τείχη κατέσκαπτε, καὶ τὰς τριήρεις κατέφλεγε πρὸς τὸν αὐλὸν, ἐστεφανωμένων καὶ παιζόντων ἅμα τῶν συμμάχων, ὡς [58] ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄρχουσαν τῆς ἐλευθερίας. εὐθὺς δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν πολιτείαν ἐκίνησε, τριάκοντα μὲν ἐν ἄστει, δέκα δ' ἐν Πειραιεῖ καταστήσας ἄρχοντας· ἐμβαλὼν δὲ φρουρὰν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν, ἄνδρα Σπαρτιάτην, ἐπιστήσας. ἐπεὶ δὲ οὗτος Αὐτόλυκον, τὸν ἀθλητὴν, ἐφ' ᾧ τὸ συμπόσιον [59] ὁ Ξενοφῶν πεποίηκε, τὴν βακτηρίαν διαράμενος παίσειν ἔμελλεν, ὁ δὲ, τῶν σκελῶν συναράμενος, ἀνέτρεψεν αὐτὸν, οὐ συνηγανάκτησεν ὁ Λύσανδρος,

Agamemnonis adeo O soboles, Electra,
Ad agrestis culminis atria tua:

fractos omnes fuisse, ac rem censuisse indignam, tam claram totque et talium alumnam virorum delere et exscindere vrbem. Igitur Lysander, nihil recusantibus Atheniensibus, euocauit multas ex vrbe tibicinas, omnes etiam ex castris coegit. Tum muros diruit, naues incendit ad tibiam, simul coronatis ouantibusque sociis, tanquam libertatis foret dies ille auspicium. Mox rempub. mouit, ac triginta vrbi, decem Piraeo praeposuit rectores: arci imposuit praesidium, cui Harmostem dedit Callibium, Spartiatem. Qui quum Autolycum athletam, in quem condidit conuiuium suum Xenophon, sublato baculo caedere pararet, hic cruribus eum sublatum prostrauit in terram. Nec de eo doluit Lysander, immo

57 τὴν πόλιν] Expungendum censeo articulum τὴν. *H. Stephanus.*

58 ὡς] Vid. Xen. Ed. St. 270, 21.

59 τὸ συμπ. ὁ Ξεν.] In libello, cuius titulus *Symposion*, finxit Xenophon id, quod hic dicit Plutarchus. *Xyl.* Vide Xen. Sympos. (509, 16.) *Mos. Dus.*

60 ἐπὶ

ἀλλὰ καὶ συνεπετίμησε, φήσας, αὐτὸν ἐκ ἐπίςασθαι [τὸν Καλλίβιον] ἐλευθέρων ἄρχειν. ἀλλὰ τὸν μὲν Αὐτόλυκον οἱ τριάκοντα, τῷ Καλλιβίῳ χαριζόμενοι, μικρὸν ὕςερον ἀνεῖλον.

16. Ὁ δὲ Λύσανδρος ἀπὸ τέτων γενόμενος, αὐτὸς μὲν ἐπὶ Θράκης ἐξέπλευσε [60], τῶν δὲ χρημάτων τὰ περιόντα, καὶ ὅσας δωρεὰς αὐτὸς, ἢ ςεφάνες ἐδέξατο, πολλῶν, ὡς εἰκὸς, διδόντων ἀνδρὶ δυνατωτάτῳ καὶ τρόπον τινὰ κυρίῳ τῆς Ἑλλάδος, ἀπέςειλεν εἰς Λακεδαίμονα διὰ Γυλίππε τε ςρατηγήσαντος περὶ Σικελίαν. ὁ δὲ, ὡς λέγεται, τὰς ῥαφὰς τῶν ἀγγείων κάτωθεν ἀναλύσας, καὶ ἀφελὼν συχνὸν ἀργύριον ἐξ ἑκάςε, πάλιν συνέρραψεν, ἀγνοήσας, ὅτι γραμματίδιον ἐνῆν ἑκάςῳ τὸν ἀριθμὸν σημαῖνον. ἐλθὼν δ' εἰς Σπάρτην, ἃ μὲν ὑφῄρητο, κατέκρυψεν ὑπὸ τὴν κέραμον τῆς οἰκίας, τὰ δ' ἀγγεῖα παρέδωκε τοῖς ἐφόροις, καὶ τὰς σφραγῖδας ἐπέδειξεν. ἐπεὶ

immo etiam caſtigauit iſtum, dicens, ignorare Callibium, ſe liberis hominibus imperare. Caeterum triginta viri breui poſt interfecerunt in Callibii gratiam Autolycum.

At Lyſander, rebus hiſce compoſitis, contendit in Thraciam. Quod reliquum erat pecuniae, item quaecunque munera et coronas acceperat, (donauerant autem ei complures, potentiſſimo nimirum viro et Graeciae quodammodo domino) Lacedaemonem per Gylippum, qui dux fuerat in Sicilia, miſit. Is (vt fama eſt) ſacculorum ſuturas in fundo ſoluit, ac ſurripuit ex vnaquaque magnam vim argenti: mox conſuit iterum eas, neſcius, additum in ſingulis libellum, qui numerum indicabat. Ingreſſus Spartam, ea, quae interuerterat, condidit ſub tecto domus ſuae. Sacculos Ephoris tradidit et oſtendit ſignatos. Quibus aper-

60 ἐπὶ Θ. ἐξέπλευσε] Hoc loco inſerenda fuit hiſtoria de Thaſo a Lyſandro capta, et de Thaſiorum Atticiſſantium laniena, quam narrat Polyaenus I. 4. De ea ſiluit Plutarchus, vel fauore in Lyſandri famam, vel obliuione, non enim ignorantia. *Palm.* Xenophon, non in Thraciam inde, ſed πρὸς Σάμον, profectum eſſe ait. p. 270, 33.

δ' ἀνοιξάντων καὶ ἀριθμέντων διεφώνει πρὸς τὰ γράμματα τὸ πλῆθος τῦ ἀργυρίε, καὶ παρεῖχε τοῖς ἐφόροις ἀπορίαν τὸ πρᾶγμα, φράζει θεράπων τῦ Γυλίππε πρὸς αὐτὲς αἰνιξάμενος, ὑπὸ τῷ κεραμικῷ κοιτάζεσθαι πολλὰς γλαῦκας [61]. ἦν γὰρ, ὡς ἔοικε, τὸ χάραγμα τῦ πλείςε τότε νομίσματος, διὰ τὲς Ἀθηναίες, γλαῦκες.

17. Ὁ μὲν ἒν Γύλιππος αἰσχρὸν ἕτω καὶ ἀγεννὲς ἔργον ἐπὶ λαμπροῖς τοῖς ἔμπροσθεν καὶ μεγάλοις ἐργασάμενος, μετέςησεν ἑαυτὸν ἐκ Λακεδαίμονος. οἱ δὲ φρονιμώτατοι τῶν Σπαρτιατῶν ἐχ ἥκιςα καὶ διὰ τῦτο τὴν τῦ νομίσματος ἰσχὺν φοβηθέντες, ὡς ἐχὶ τῶν τυχόντων ἁπτομένην πολιτῶν. τόν τε Λύσανδρον ἐλοιδόρεν, καὶ διεμαρτύραντο τοῖς ἐφόροις ἀποδιοπομπεῖσθαι πᾶν τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον, ὥσπερ κῆρας ἐπαγωγίμες. οἱ δὲ προὔθεσαν γνώμην· καὶ Θεόπομπος μέν φησι Σκιραφίδαν, Ἔφορος δὲ Φλογίδαν εἶναι τὸν ἀποφηνάμενον, ὡς ἐ χρὴ

apertis et inito numero, quum discreparet ab indicibus argenti summa, haberetque res Ephoros suspensos, seruus Gylippi significauit iis per aenigma, sub Ceramico multas cubare noctuas. Nummi autem id temporis Atheniensium gratia erant noctua fere signati.

Atque Gylippus quidem, post res gestas tam insignes et amplas, tam foedo et pudendo facinore admisso, solum vertit. At Spartiatarum prudentissimi eo nomine vel praecipue nummorum exhorrescentes vim, quae ciues labefactasset non vulgares, et Lysandrum sunt insectati, et testato denunciauerunt Ephoris reiiciendum, quasi exitiales quasdam pestes introductas, aurum et argentum. Hi rem ad concilium retulerunt. Sciraphidam Theopompus refert, Ephorus Phlogidam fuisse, qui non recipien-

61 Ὑπὸ τῷ κεραμικῷ κοιτάζεσθαι πολλὰς γλαῦκας] Locus est Athenis, nomine Ceramicus, cuius multa etiam apud Latinos mentio: ceramus autem laterem, etiam tectum, seu tegulam significat. Id innuebat Gylippi seruus, ab hero argentum esse subter tegulas abditum. Sed allusio in Graecis vocibus facilius, quam Latinis intelligitur. *Xylander.*

62 δρα-

προσδέχεσθαι νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ χρῆσθαι τῷ πατρίῳ. τοῦτο δ' ἦν σιδηροῦν, πρῶτον μὲν ὄξει μεταβαπτόμενον ἐκ πυρὸς, ὅπως μὴ καταχαλκεύοιτο, ἀλλὰ διὰ τὴν βαφὴν ἄστομον καὶ ἀδρανὲς γένοιτο· ἔπειτα βαρύσταθμον, καὶ δυσπαρακόμιστον, καὶ ἀπὸ πολλοῦ τινος πλήθους καὶ ὄγκου μικράν τινα ἀξίαν δυνάμενον. κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ' ὧν παραμένει πλῆθος ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι, δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολούς [62]· τοσοῦτον [63] γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο. τῶν δὲ Λυσάνδρου φίλων ὑπεναντιουμένων, καὶ σπουδασάντων ἐν τῇ πόλει καταμεῖναι τὰ χρήματα, δημοσίᾳ μὲν ἔδοξεν εἰσάγεσθαι νόμισμα τοιοῦτον, ἂν δέ τις ἁλῷ κεκτημένος ἰδίᾳ, ζημίαν ὥρισαν θάνατον· ὥσπερ τοῦ Λυκούργου τὸ

piendam in vrbem monetam auream vel argenteam cenſuit, ſed retinendam patriam. Ea ferrea erat, primum aceto tincta adhuc candens, vt neque procudi, neque duci ob tincturam, neque poſſet tractari malleo, ponderoſa deinde et ad portandum inhabilis, cuius eſſet magnus numerus et moles exigui pretii. Ac vetus moneta fuit fortaſſis omnis eiuſcemodi, quia obeliſcis vtebantur ferreis nummis, quidam aereis. Vnde durat ad haec vſque tempora, vt numerus nummulorum oboli vocetur, et drachma ſex oboli. Tantum enim circumplectebatur manus. At quando Lyſandri neceſſarii interceſſerunt, et inſtiterunt, vt pecunia illa retineretur in vrbe, viſum fuit in vſum publicum, vt admitterent id genus nummos; ſi quis eos poſſidere compertus eſſet priuatim, in eum poenam capitalem ſanxere. Quaſi vero nummos Lycur-

62 δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολοὺς] παρὰ τὸ δράττομαι, *comprehendo* nimirum. Citat hunc locum Euſtath. in III. Iliadis. Atque idem in primum librum eiuſdem operis indicat, inter ὀβελὸν, *veru*, et ὀβολὸν, *obolum*, eſſe differentiam a poſterioribus ſeruatam: et in α. Vlyſſ. ὀβολὸν παρὰ τὴν βολὴν dictum tradit. Conſuli iſta loca et diiudicari a diligentibus poſſunt: nobis ſatis eſt indicaſſe. *Xylander.*

63 τοσοῦτον] Vulc. Anon. et Mur. τοσούτων. recte.

νόμισμα φοβηθέντος, οὐ τὴν ἐπὶ τῷ νομίσματι φιλαργυρίαν, ἣν οὐκ[64] ἀφῄρει τὸ μὴ κεκτῆσθαι τὸν ἰδιώτην, ὡς τὸ κεκτῆσθαι τὴν πόλιν εἰσεποιεῖτο, τῆς χρείας ἀξίαν προσλαμβανούσης καὶ ζῆλον. οὐ γὰρ ἦν, δημοσίᾳ τιμώμενον ὁρῶντας, ἰδίᾳ καταφρονεῖν ὡς ἀχρήστου· καὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα νομίζειν ἑκάστῳ μηδενὸς ἄξιον πρᾶγμα, τὸ κοινῇ οὕτως εὐδοκιμοῦν καὶ ἀγαπώμενον. ἀλλὰ καὶ πολλῷ τάχιον ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιῤῥέουσιν οἱ ἐθισμοὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις, ἢ τὰ καθ᾽ ἕκαστον ὀλισθήματα καὶ πάθη τὰς πόλεις ἀναπίμπλησι πραγμάτων πονηρῶν. τῷ γὰρ ὅλῳ συνδιαστρέφεσθαι τὰ μέρη μᾶλλον, ὅταν ἐνδῷ πρὸς τὸ χεῖρον, εἰκός· αἱ δ᾽ ἀπὸ μέρους εἰς ὅλον ἁμαρτίαι πολλὰς ἐνστάσεις[65] καὶ βοηθείας ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων ἔχουσιν. οἱ δὲ ταῖς μὲν οἰκίαις τῶν πολιτῶν, ὅπως οὐ πάρεισιν εἰς αὐτὰς νόμισμα, τὸν φόβον ἐπέστησαν φύλακα καὶ τὸν νόμον· αὐτὰς δὲ τὰς ψυχὰς ἀνεκπλήκτους καὶ ἀπαθεῖς πρὸς ἀργύριον οὐ διετήρησαν, ἐμβαλόντες εἰς ζῆλον, ὡς σεμνοῦ δή τινος καὶ μεγάλου, τοῦ

Lycurgus formidasset, non autem nummorum comitem auaritiam et cupiditatem, quae non ita detrahebatur, quod non teneret eos priuatus, vt, quia haberet respub. incendebatur, accedente ad vsum eius dignitate et admiratione. Neque enim fieri poterat, cui esse dignationem cernebant publicè, id vt priuate respuerent pro inutili; atque vt ad rem priuatam sibi quisque flocci faceret id, quod publice tanti esset et adeo carum. Immo vero mores ex publicis studiis longe citius influunt in vitam priuatam, quam priuatae offensae et affectiones ciuitates referciunt rerum turpitudine. Quippe rapit secum vniuersitas haud dubie partes potius, vbi vergit in deterius: partis vero in vniuersitatem peccata multas correctiones et remedia accipiunt a sanis. At hi ciuium aedibus, ne in eas penetrarent nummi, metum apposuerunt custodem et legem; animos vero eorum incorruptos a pecunia et immotos non seruarunt, qui in diuitiarum, quasi amplae rei et eximiae, coniecerunt omnes

64 οὐκ ἀφ.] οὐχ οὕτως ἀφ. melius in Anon. et Mur.

65 ἐντάσεις] Legendum cum SGerm. ἐνστάσεις. *Dacerius.*

66 Ἀκαν-

πλουτεῖν ἅπαντας. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ δι' ἑτέρας που γραφῆς ἡψάμεθα Λακεδαιμονίων.

18. Ὁ δὲ Λύσανδρος ἔστησεν ἀπὸ τῶν λαφύρων ἐν Δελφοῖς αὐτοῦ χαλκῆν εἰκόνα, καὶ τῶν ναυάρχων ἑκάστου, καὶ χρυσοῦς ἀστέρας τῶν Διοσκούρων, οἳ πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ἠφανίσθησαν. ἐν δὲ τῷ Βρασίδου καὶ Ἀκανθίων [66] θησαυρῷ τριήρης ἔκειτο διὰ χρυσοῦ πεποιημένη καὶ ἐλέφαντος, δυοῖν πηχῶν, ἣν Κῦρος αὐτῷ νικητήριον ἔπεμψεν. Ἀλεξανδρίδης [67] δὲ ὁ Δελφὸς ἱστορεῖ καὶ παρακαταθήκην ἐνταῦθα Λυσάνδρου κεῖσθαι, τάλαντον ἀργυρίου καὶ μνᾶς πεντήκοντα δύο, καὶ πρὸς τούτοις ἕνδεκα στατῆρας· οὐχ ὁμολογούμενα γράφων τοῖς περὶ τῆς πενίας τοῦ ἀνδρὸς ὁμολογουμένοις. τότε δ' οὖν ὁ Λύσανδρος, ὅσον οὐδεὶς τῶν πρόσθεν Ἑλλήνων δυνηθεὶς, ἐδόκει φρονήματι καὶ ὄγκῳ μείζονι κεχρῆσθαι τῆς δυνάμεως. πρώτῳ [68] μὲν γὰρ, ὡς ἱστορεῖ Δοῦρις, Ἑλλήνων βωμοὺς αἱ πόλεις ἀνέστη-

omnes admirationem. De his etiam alio quodam noſtro ſcripto perſtrinximus Lacedaemonios.

Porro Lyſander Delphis ſtatuam ſuam aeream et cuiuſque nauarchorum ſuorum, ſtellas quoque aureas Tyndaridarum fratrum de manubiis dedicauit: quae fuerunt ante pugnam Leuctricam ſublatae. In Braſidae et Acanthiorum theſauro triremis ſacrata bicubitalis fuit ex auro et ebore facta, quam Cyrus ei victoriae cauſa gratulatoriam miſerat. Alexandrides Delphus depoſuiſſe ibidem tradit Lyſandrum argenti talentum, minas duas et quinquaginta, inſuper ſtateras vndecim. Sed parum conuenientia ſcribit iis, quae recepta ſunt de illius paupertate. Porro Lyſander, cuius tunc erat maior potentia, quam cuiuſquam fuiſſet ſuperiorum Graecorum, maiorem potentia ſua viſus eſt arrogantiam et faſtum vſurpaſſe. Primo enim Graecorum aras ei (vt Duris tradit) ciuitates vt

66 Ἀκανθίωνος θησ. Iunt. Ἀκανθίων σησαυρῷ Ald.

67 Ἀλεξανδρίδης] Hanc ſcripturam ſequitur. Voſſius. In Vulcob. et Mur. Ἀναξανδρίδης ſcribitur.

68 πρῶτον] Vulc. Anon. et Mur. rectius πρώτῳ: et mox, ante βωμοὺς, ἐκείνῳ.

 69 ᾠδὴ

σαν, ὡς θεῷ, καὶ θυσίας ἔθυσαν. εἰς δὲ πρῶτον παιᾶνες ᾔσθησαν, ὧν ἑνὸς ἀρχὴν ἀπομνημονεύουσι τοιάνδε·

Τὸν Ἑλλάδος ἀγαθέας στραταγὸν ἀπ' εὐρυχώρου Σπάρτας ὑμνήσομεν, ὢ ἰὴ [69] παιάν.

Σάμιοι δὲ τὰ παρ' αὐτοῖς Ἡραῖα, Λυσάνδρεια καλεῖν ἐψηφίσαντο. τῶν δὲ πολιτῶν [70] Χοίριλον μὲν ἀεὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν, ὡς κοσμήσοντα τὰς πράξεις διὰ ποιητικῆς. Ἀντιλόχῳ δὲ ποιήσαντι μετρίους τινὰς εἰς αὐτὸν στίχους, ἡσθεὶς ἔδωκε πλήσας ἀργυρίου τὸν πῖλον. Ἀντιμάχου δὲ τοῦ Κολοφωνίου, καὶ Νικηράτου τινὸς Ἡρακλεώτου ποιήμασι Λυσάνδρεια διαγωνισαμένων ἐπ' αὐτῷ [71], τὸν Νικήρατον ἐστεφάνωσεν. ὁ δ' Ἀντίμαχος ἀχθεσθεὶς ἠφάνισε τὸ ποίημα. Πλάτων δὲ, νέος ὢν τότε, καὶ θαυμάζων τὸν Ἀντίμαχον ἐπὶ τῇ ποιητικῇ, βαρέως φέροντα τὴν ἧτταν ἀνελάμβανε καὶ παρεμυθεῖτο, τοῖς ἀγνοοῦσι κακὸν εἶναι φάμενος τὴν ἄγνοιαν, ὥσπερ τὴν τυφλότητα τοῖς μὴ

vt deo erexerunt, victimasque immolauerunt. In eum primum decantati paeanes fuere: quorum vnius exordium commemorant huiusce modi:

Ducem bonae Pelasgiae laetis ab ampla plausibus
Sparta canemus inclytum.

Samii sciuerunt, vt Iunonia apud ipsos Lysandria dicerentur. Ex ciuibus perpetuo in comitatu suo Choerilum habebat, qui res gestas celebraret carmine. Antilocho, qui certum numerum versuum in laudem suam condiderat, laetus pileum dedit argenti plenum. Quum Antimachus Colophonius et Niceratus quidam Heracleotes carminibus Lysandria in honorem eius certarent, donauit Niceratum corona: ea re Antimachus offensus, aboleuit poema. Plato autem, qui iuuenis id temporis erat, et Antimachum ob artem poeticam colebat, ablatam sibi palmam moleste ferentem alleuauit excitauitque, ignaris dicens malum esse ignorantiam, sicut coecitatem non

69 ὠὴ Vulcob.

70 πολιτῶν] Anon, Mur. et SGerm. ποιητῶν. quod rectius; quanquam Choerilus hic πολίτης dici vere potuerit. [πολιτῶν prima dedit Aldina. Iuntina dat ambigue ποιτῶν. quod perinde ad vtramque lectionem trahi possit.]

71 αὐτοῦ Vulcob.

72 εἰ-

βλέπουσιν. ἐπεὶ μέντοι ὁ κιθαρῳδὸς Ἀριστόνους, ἑξάκις Πύθια νενικηκὼς, ἐπηγγέλλετο τῷ Λυσάνδρῳ φιλοφρονούμενος, ἂν νικήσῃ πάλιν, Λυσάνδρου κηρύξειν ἑαυτὸν, ἢ δοῦλον εἰπεῖν [72].

19. Ἀλλ' ἡ μὲν φιλοτιμία τοῦ Λυσάνδρου τοῖς πρώτοις καὶ ἰσοτίμοις ἦν ἐπαχθὲς [73] μόνον, ὑπεροψίας δὲ πολλῆς ἅμα τῇ φιλοτιμίᾳ διὰ τοὺς θεραπεύοντας ἐγγενομένης τῷ ἤθει καὶ βαρύτητος, οὔτε τιμῆς, οὔτε τιμωρίας μέτρον ἦν παρ' αὐτῷ δημοτικὸν, ἀλλὰ φιλίας μὲν ἆθλα καὶ ξενίας, ἀνυπεύθυνοι δυναστεῖαι πόλεων καὶ τυραννίδες ἀνεξέταστοι, θυμοῦ δὲ μία πλήρωσις, ἀπολέσθαι τὸν ἀπεχθανόμενον· οὔτε γὰρ φυγεῖν ἐξῆν. ἀλλὰ καὶ Μιλησίων ὕστερον τοὺς τοῦ δήμου προϊσταμένους δεδιὼς, μὴ φύγωσι, καὶ προαγαγεῖν τοὺς κεκρυμμένους βουλόμενος, ὤμοσε μὴ ἀδικήσειν· πιστεύσαντας δὲ καὶ προελθόντας, ἀποσφάξαι τοῖς ὀλιγαρχικοῖς παρέδωκεν, οὐκ ἐλάττονας ὀκτακοσίων συναμφοτέρους ὄντας. ἦν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐν ταῖς πόλεσι δημο-

non videntibus. Iam citharoedus Ariſtonous, qui Pythiis victor ſexies fuerat, in gratiam oſtendit ſe Lyſandri, ſi rurſus viciſſet, pronunciaturum, vel dicturum, Lyſandri ſeruum ſe eſſe.

At ambitio erat Lyſandri principibus modo et paribus odioſa. Quia vero immenſa arrogantia et ſupercilium vna cum ambitione infundebant ſe ob clientelas moribus eius, neque honorum, vel ſuppliciorum, ciuilis erat apud eum modus, ſed amicitiae et hoſpitii principatus ciuitatum ſoluti et effrenati dominatus praemia erant, irae autem vna expletio mors inimici: nam effugii non erat locus. Immo vero illi, qui apud Mileſios poſtea tuebantur partes populi, veritus, ne profugerent, et quo extraheret deliteſcentes, iurauit, non violaturum ſe eos. Quos fide ſua prodeuntes tradidit illis, qui de factione erant paucorum potentium, necandos, quorum erat ex ambabus partibus non intra octingentos numerus. Edebatur praeterea aliorum popularium oppidatim

72 εἶπεν Aurat. et Anon.

73 ἐπαχθὲς] Vulcob. et Mur. ἐπαχθής: quod melius puto. Sed nondum ſincerus hic locus mihi videtur. *Moſes Duſoul.*

74 κριθ-

τικῶν φόνος ἐκ ἀριθμητὸς [74], ἅτε δὴ μὴ κατ᾽ ἰδίας μόνον αἰτίας αὐτῦ κτείνοντος, ἀλλὰ πολλαῖς μὲν ἔχθραις, πολλαῖς δὲ πλεονεξίαις τῶν ἑκασταχόθι φίλων χαριζομένυ τὰ τοιαῦτα καὶ συνεργῦντος. ὅθεν εὐδοκίμησεν Ἐτεοκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος, εἰπὼν, ὡς ἐκ ἂν ἡ Ἑλλὰς δύο Λυσάνδρυς ἤνεγκε. τὸ δ᾽ αὐτὸ τῦτο καὶ περὶ Ἀλκιβιάδυ φησὶ Θεόφραστος εἰπεῖν Ἀρχίστρατον [75]. ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν ὕβρις ἦν καὶ τρυφὴ σὺν αὐθαδείᾳ τὸ μάλιστα δυσχεραινόμενον· τὴν δὲ Λυσάνδρυ δύναμιν ἡ τῦ τρόπυ χαλεπότης φοβερὰν ἐποίει καὶ βαρεῖαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ἄλλοις ὐ πάνυ προσεῖχον ἐγκαλῦσιν· ἐπεὶ δὲ Φαρνάβαζος ἀδικέμενος ὑπ᾽ αὐτῦ τὴν χώραν ἄγοντος καὶ φέροντος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σπάρτην κατηγόρυς, ἀγανακτήσαντες οἱ ἔφοροι, τῶν μὲν φίλων αὐτῦ καὶ συστρατήγων ἕνα, Θώρακα, λαβόντες ἀργύριον ἰδίᾳ κεκτημένον [76], ἀπέκτειναν, ἐκείνῳ δὲ σκυτάλην ἀπέπεμψαν, ἥκειν κελεύοντες. ἔστι δ᾽ ἡ σκυτάλη τοιῦτον. ἐπὰν ἐκπέμ-

datim infinita caedes. Nempe repraesentabat non ex propriis tantum offensionibus necem, sed frequentibus odiis, frequentibus cupiditatibus amicorum, quos passim habebat, ea donabat facinora, illorumque in his erat adiutor. Vnde celebrata vox est Eteoclis Lacedaemonii, Graeciam ferre duos Lysandros non potuisse. Idem de Alcibiade Theophrastus Archistratum autor est dixisse. Caeterum acerbissimum in hoc, petulantia erat et cum procacitate coniunctus luxus: Lysandri vero potentiam efficiebat amaritudo morum horrendam et atrocem. Atqui de reliquorum criminationibus non laborabant magnopere Lacedaemonii. Vbi vero Pharnabazus ob iniurias eius, quod prouinciam suam vastaret, misit Spartam accusatores, infensi Ephorum vnum ex amicis Lysandri et collegis, Thoracem, quod habere eum domi compertum fuit argentum, necauerunt, ipsumque Lysandrum missa scytala reuocauerunt domum. Scytala autem res est huiuscemodi: Quum

74 ἀριθμητικὸς Iuntina sola, item paulo post χαριζομένων.

75 Ἀρχίστρατον] Lege Ἀρχέστρατον, vt in Alcib. scribitur et in Mur.

76 κρατημένον (sic) et in continenti ἐκεῖνον vitiose dat Iuntina.

77 ἐπὶ

ψωσι ναύαρχον, ἢ στρατηγὸν, οἱ ἔφοροι, ξύλα δύο στρογγύλα μῆκος καὶ πάχος ἀκριβῶς ἐπισώσαντες, ὥστε ταῖς τομαῖς ἐφαρμόζειν πρὸς ἄλληλα, τὸ μὲν αὐτοὶ φυλάττουσι, θάτερον δὲ τῷ πεμπομένῳ διδόασι. ταῦτα δὲ τὰ ξύλα σκυτάλας καλοῦσιν. ὅταν οὖν ἀπόῤῥητόν τι καὶ μέγα φράσαι βουληθῶσι, βιβλίον, ὥσπερ ἱμάντα, μακρὸν καὶ στενὸν ποιοῦντες, περιελίττουσι τῇ παρ' αὐτοῖς σκυτάλῃ, οὐδὲν διάλειμμα ποιοῦντες, ἀλλὰ πανταχόθεν κύκλῳ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς τῷ βιβλίῳ καταλαμβάνοντες. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἃ βούλονται, καταγράφουσιν εἰς τὸ βιβλίον, ὥσπερ ἐπὶ τῇ [77] σκυτάλῃ περικείμενον. ὅταν δὲ γράψωσιν, ἀφελόντες τὸ βιβλίον, ἄνευ τοῦ ξύλου πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστέλλουσι. δεξάμενος δ' ἐκεῖνος, ἄλλως μὲν οὐδὲν ἀναλέξασθαι δύναται τῶν γραμμάτων, συναφὴν οὐκ ἐχόντων, ἀλλὰ διεσπασμένων· τὴν δὲ παρ' αὐτῷ σκυτάλην λαβὼν, τὸ τμῆμα τοῦ βιβλίου περὶ αὐτὴν περιέτεινεν, ὥστε τῆς ἕλικος εἰς τάξιν ὁμοίως ἀποκαθισταμένης ἐπιβάλλοντα τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα, κύκλῳ τὴν ὄψιν ἐπάγειν τὸ συνεχὲς ἀνευρίσκουσαν. καλεῖται δὲ ὁμω-

Quum praefectum classis, vel ducem, Ephori mittunt in expeditionem, ligna bina parant rotunda pari prorsus longitudine et crassitudine, vt desecta inter se quadrent. Horum alterum ipsi retinent, alterum tradunt ei, quem dimittunt. Ligna haec scytalas appellant. Vbi iam arcana et ardua mandare volunt, codicillos faciunt instar corrigiae longos et strictos: his scytalam suam circumplicant, nullo interstitio relicto, sed superficiem eius amplectuntur vndique codicillis. Inde quod libuerit, in circumiecto scytalam codice exarant. Vbi scripsere, detractos codicillos mittunt ad ducem absque ligno. Acceptos ille alias nequaquam valet legere, quod commissuram non habeant literae, sed diuulsae sint: adhibet autem scytalam suam, et segmento eam circumplicat codicillorum. Ita spira in eandem reposita seriem, primis cohaerentia secunda in orbem offerunt oculis contextum. Codicillus dicitur

77 ἐπὶ τῇ σκ.] Pro ἐπὶ necessario legendum ἐστὶ, quod sententia requirit; neque praepositione opus est.

νύμως τῷ ξύλῳ σκυτάλη τὸ βιβλίον, ὡς τῷ μετρȣ̃ντι τὸ μετρȣ́μενον.

20. Ὁ δὲ Λύσανδρος, ἐλθȣ́σης τῆς σκυτάλης πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διεταράχθη, καὶ μάλιςα τὰς τȣ̃ Φαρναβάζȣ δεδιὼς κατηγορίας, ἐσπȣ́δασεν εἰς λόγȣς αὐτῷ ὡς λύσων συνελθεῖν [78] τὴν διαφοράν. καὶ συνελθὼν ἐδεῖτο γράψαι περὶ αὐτȣ̃ πρὸς τȣ̀ς ἄρχοντας [79] ἑτέραν ἐπιςολὴν, ὡς ȣ̓δὲν ἠδικημένον, ȣ̓δ' ἐγκαλȣ̃ντα. πρὸς Κρῆτα δ' ἄρα, τὸ τȣ̃ λόγȣ, κρητίζων ἠγνόει τὸν Φαρνάβαζον. ὑποσχόμενος γὰρ ἅπαντα ποιήσειν, φανερῶς μὲν ἔγραψεν, οἵαν ὁ Λύσανδρος ἠξίωσεν ἐπιςολὴν, κρύφα δ' εἶχεν ἑτέραν αὐτόθι γεγραμμένην· ἐν δὲ τῷ τὰς σφραγῖδας ἐπιβάλλειν, ἐναλλάξας τὰ βιβλία μηδὲν διαφέροντα τῇ ὄψει, δίδωσιν ἐκείνην αὐτῷ τὴν κρύφα γεγραμμένην. ἀφικόμενος ȣ̃ν ὁ Λύσανδρος εἰς Λακεδαίμονα, καὶ πορευθεὶς, ὥσπερ ἔθος ἐςὶ, πρὸς τὸ ἀρχεῖον, ἀπέδωκε τοῖς ἐφόροις τὰ γράμματα τȣ̃ Φαρναβάζȣ, πεπεισμένος ἀνῃρῆσθαι τὸ μέγιςον αὐτȣ̃ τῶν ἐγκλημάτων. ἠγαπᾶ-

dicitur item, ac lignum, ſcytala, ſicut menſuratum eodem, quo menſura, nomine.

At Lyſander, allata ad eum in Helleſpontum ſcytala, perculſus, et Pharnabazi potiſſimum formidans crimina, affectauit ad dirimendam controuerſiam cum eo propere congredi. In colloquio orauit eum, vt literas de ſe ad magiſtratus alteras, nulla ipſum iniuriam affectum eſſe, neque quicquam ſcriberet queri. Caeterum ignorabat cum Cretenſe, vt eſt in prouerbio, cretizare Pharnabazo: qui omnia recepit ſe facturum, atque in propatulo quidem, qualem flagitabat Lyſander, epiſtolam conſcripſit, clam vero alteram habebat iam exaratam, et inter ſignandum commutauit codicillos nihil inter ſe ſpecie diſcrepantes, tradiditque Lyſandro illum occulte ſcriptum. Reuerſus Lacedaemonem Lyſander, atque (vt moris eſt) ad curiam profectus, reddidit Ephoris Pharnabazi literas, pro certo habens, maximum crimen ſuum eſſe ſopitum. Pharnaba-

78 εἰς λόγȣς αὐτῷ συνελθεῖν, ὡς λύσων τὴν διαφ. Anon.

79 poſt ἄρχοντας inſerit αὐτόθι Vulcob.

80 ἐκ

το γὰρ ὁ Φαρνάβαζος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, προθυμότατος ἐν τῷ πολέμῳ τῶν βασιλέως ϛρατηγῶν γεγενημένος. ἐπεὶ δ᾽ ἀναγνόντες οἱ ἔφοροι τὴν ἐπιϛολὴν, ἔδειξαν αὐτῷ, καὶ συνῆκεν, ὡς

Οὐκ ἄρ᾽ Ὀδυσσεύς ἐϛιν αἱμύλος μόνον [80],

τότε μὲν ἰσχυρῶς τεθορυβημένος ἀπῆλθεν· ἡμέραις δ᾽ ὀλίγαις ὕϛερον ἐντυχὼν τοῖς ἄρχουσιν, ἔφη δεῖν αὐτὸν εἰς Ἄμμωνος ἀναβῆναι, καὶ τῷ θεῷ θῦσαι θυσίας, ἃς ηὔξατο πρὸ τῶν ἀγώνων. ἔνιοι μὲν οὖν ὡς ἀληθῶς φασὶν αὐτῷ [81] πολιορκοῦντι τὴν τῶν Ἀφυταίων [82] πόλιν ἐν Θρά-

nabazum enim Lacedaemonii, quod inter regios praefectos fuiſſet in bello promtiſſimus, carum habebant. Vt vero lectas literas Ephori oſtenderunt Lyſandro, et hic animaduertit,

Non ſolum Vlyſſem mentis eſſe callidae,

in praeſentia quidem vehementer perplexus digreſſus eſt. Paucis poſt diebus adiit magiſtratus, propoſuitque, neceſſarium ſibi iter eſſe ad Ammonis delubrum, et ſacrificia, quae ante proelia vouerat, reddenda. Ac nonnulli vere aiunt, quum in Thracia Aphygaeorum oppidum circumſideret, in ſomno adſtitiſſe

80 οὐκ ... μόνον] Senarius eſt, quem ex Euripidis Palamede transſcriptum ſuſpicatur Xylander. Bryanus. [Integra Xylandri annotatio haec eſt: Apparet, Iambicum eſſe verſum ex aliqua tragoedia, quem hic prouerbialiter citat; quaſi diceret: Senſit Lyſander, non ſe ſolum eſſe vafrum, ſed et aliis iſtas artes notas eſſe et vſitatas. Ita Vlyſſis, qui callidiſſimus erat, eoque nomine ſe ipſum praedicare ſolebat, dolus eſt a Palamede deprehenſus, inſaniam ſimulantis, ne iret ad bellum Troianum. Nota eſt fabula, et ex antiquo poeta verſus ea de re Cic. lib. III. Offic. recitat. Ac fieri poteſt, vt hic verſiculus ſit de Palameda Euripidis transſcriptus.] Pro μόνον ego μόνος lego. *Moſes Duſoul.*

81 αὐτὸν] Lege αὐτῷ. Sic enim ſatius eſt, quam ſi *ipſum* deum ei adſtitiſſe dicat Plutarchus. Et ita Mur.

82 Ἀφυγαίων] Sic in Graeco eſt. Eſtque ſecutus id mendum, vt pleraque, Guarinus, et inquirendi labore ſuperſedit. Secutus eſt etiam Amiotus. Eſt autem haud dubie legendum Ἀφυταίων. quod ex Pauſania et Stephano noſtro deprehendi, tametſi apud vtrumque mendum eſt. Itaque eadem opera trium auctorum locos caſtigabimus. Pauſanias

κῃ τὰς ὕπνους παραστῆναι τὸν Ἄμμωνα· διὸ καὶ τὴν πολιορκίαν ἀφεὶς, ὡς τοῦ θεοῦ προστάξαντος, ἐκέλευε τοὺς Ἀφυταίους Ἄμμωνι θύειν, καὶ τὸν θεὸν ἐσπούδασεν εἰς τὴν Λιβύην πορευθεὶς ἐξιλάσασθαι. τοῖς δὲ πλείστοις ἐδόκει πρόσχημα ποιεῖσθαι τὸν θεὸν, ἄλλως δὲ τοὺς ἐφόρους δεδοικὼς, καὶ τὸν οἴκοι ζυγὸν οὐ φέρων, οὐδ' ὑπομένων ἄρχεσθαι, πλάνης ὀρέγεσθαι καὶ περιφοιτήσεως τινός· ὥσπερ ἵππος ἐκ νομῆς ἀφέτου καὶ λειμῶνος αὖθις ἥκων ἐπὶ φάτνην, καὶ πρὸς τὸ σύνηθες ἔργον αὖθις ἀγόμενος. ἣν μὲν γὰρ Ἔφορος τῆς ἀποδημίας ταύτης αἰτίαν ἀναγράφει, μετὰ μικρὸν ἀφηγήσομαι.

tiſſe ei Iouem Ammonem. Vnde ſoluta obſidione, velut dei iuſſu praecepit Aphygaeis Ammoni ſacra facere, deumque maturauit in Africam profectus placare. Plerique crediderunt, velamento vſum dei, quum alioqui Ephoros timeret, neque ferre ciuile iugum, neque parere ſuſtineret, oberrare expetiiſſe et vagari alicubi, equi in modum, qui ex liberis paſcuis et pratis ad praeſepe redit, et ad ſolitas reducitur operas. Nam quam Ephorus allegat huius cauſam peregrinationis, mox ediſſeram.

Quum

ſanias in Lacon. *A Mineruae* (inquit) *ocularis* (de qua dixi in Lycurgo) *progreſſus fano ad Ammonis ſacrarium venies. Videntur ſane ab initio Lacedaemonii maxime omnium Graecorum oraculo Ammonis, quod in Libya eſt, vſi: et Lyſandro, Aphytin, Pallenae oppidum, obſidenti, per quietem viſus eſt Ammon dicere, expedire ipſi et Spartae, bellum contra Aphytaeos deſinere:* et quae ſequuntur. Ἄφυτιν τὸν ἐν Παλλήνῃ eſt in Graeco: ſed articulus maſculini generis fecit, vt nomen viri, non oppidi videretur. Ἄφυτιν τὴν etc. legendum eſt. Quod ex Strabonis epitoma apparet: ea enim Pallenen peninſulam eſſe, quatuorque in ea vrbes ſitas, Aphytin, Mendam, Scionam, Sanem, docet. Stephanus autem: Aphyte (inquit) aut Aphytis, vrbs eſt Thraciae, ad Pellenem. Eſt et ibi Apollinis oraculum. Non Apollinis, ſed Ammonis (Ἄμμωνος pro Ἀπόλλωνος) lego: quum perſpicue prioribus addat Pauſanias, Aphytaeos Ammonis colendi ſtudio non cedere Ammoniis Africanis. *Xylander.* Hunc errorem viderunt et Palmerius et Bochartus. Et Ἀφυταίων eſt in Mur. et p. 44. 3. Ἀφυταίους.

21. Μόλις δὲ καὶ χαλεπῶς ἀφεθῆναι διαπραξάμενος ὑπὸ τῶν ἐφόρων, ἐξέπλευσεν. οἱ δὲ βασιλεῖς, ἀποδημήσαντος αὐτοῦ, συμφρονήσαντες, ὅτι ταῖς ἑταιρίαις τὰς πόλεις κατέχων, διὰ παντὸς ἄρχει καὶ κύριός ἐστι τῆς Ἑλλάδος, ἔπρασσον, ὅπως ἀποδώσουσι τοῖς δημόταις τὰ πράγματα, τοὺς ἐκείνου φίλους ἐκβαλόντες. οὐ μὴν ἀλλὰ πάλιν πρὸς ταῦτα κινήματος γενομένου, καὶ πρῶτον τῶν ἀπὸ Φυλῆς [83] Ἀθηναίων ἐπιθεμένων τοῖς τριάκοντα, καὶ κρατούντων, ἐπανελθὼν διὰ ταχέων ὁ Λύσανδρος, ἔπεισε τοὺς Λακεδαιμονίους ταῖς ὀλιγαρχίαις βοηθεῖν, καὶ τοὺς δήμους κολάζειν. καὶ πρώτοις τοῖς τριάκοντα πέμπουσιν ἑκατὸν τάλαντα πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν, Λύσανδρον. οἱ δὲ βασιλεῖς φθονοῦντες, καὶ δεδιότες, μὴ πάλιν ἕλῃ τὰς Ἀθήνας, ἔγνωσαν ἐξιέναι τὸν ἕτερον αὐτῶν. ἐξῆλθε δὲ ὁ Παυσανίας, λόγῳ μὲν ὑπὲρ τῶν τυράννων ἐπὶ τὸν δῆμον, ἔργῳ δὲ καταλύσων τὸν πόλεμον,

Quum dimiſſionem aegre et non citra laborem impetrauiſſet ab Ephoris, conſcendit. Reges, eo abſente, qui conſiderauerunt, ſodalitiis eum tenentem oppida perpetuo imperio et dominatui Graeciae incubare, ſtruebant, vt, expulſis familiaribus illius, reſpub. redderent popularibus. Verum enimuero, quum nouus hinc eſſet excitatus motus, et primum Athenienſes, ex Phyla mouentes, triginta rectores eſſent adorti, eoſque proelio fudiſſent, regreſſus propere Lyſander fuit autor Lacedaemoniis, vt rebuſpub. quas adminiſtrabant pauci, ſubuenirent, poenaſque exigerent a populis. Primo igitur triginta rectoribus in belli ſubſidium centum talenta mittunt, ac ducem praeficiunt eis Lyſandrum. At reges, malignitate et metu, ne iterum caperet ille Athenas, ſtatuerunt, vt alter ipſorum ſuſciperet expeditionem. Ac profectus eſt Pauſanias, verbo contra populum Athenienſem pro tyrannis, reuera ad dirimendum bellum, ne amico-

rum

83 Φυλῆς] Quid in mentem venerit Xylandro, cur Pylam neſcio quam hic nobis pro Phyla obtruderet, non ſatis poſſum mirari. Certe quem ipſe teſtem adducit Xen. (Hell. II.) Phylam ſaepius inculcat; Pylam caſtellum, quod equidem ſciam, nuſquam illic nominat. *Moſes Duſoul.*

84 ἑτέ-

ὡς μὴ πάλιν ὁ Λύσανδρος διὰ τῶν φίλων κύριος γένοιτο τῶν Ἀθηνῶν. τοῦτο μὲν οὖν διεπράξατο ῥαδίως, καὶ τοὺς Ἀθηναίους διαλλάξας, καὶ καταπαύσας τὴν στάσιν, ἀφείλετο τοῦ Λυσάνδρου τὴν φιλοτιμίαν. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἀποστάντων πάλιν τῶν Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν αἰτίαν ἔλαβεν, ὡς ἐγκεχαλινωμένον τῇ ὀλιγαρχίᾳ τὸν δῆμον ἀνεὶς αὖθις ἐξυβρίσαι καὶ θρασύνεσθαι· τῷ δὲ Λυσάνδρῳ προσεθήκατο δόξαν ἀνδρὸς οὐ πρὸς ἑτέρων [84] χάριν, οὐδὲ θεατρικῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῇ Σπάρτῃ συμφέρον αὐθεκάστως στρατηγοῦντος.

22. Ἦν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θρασὺς, καὶ καταπληκτικὸς πρὸς τοὺς ἀντιτείνοντας. Ἀργείοις μὲν γὰρ ἀμφιλογουμένοις περὶ γῆς ὅρων, καὶ δικαιότερα τῶν Λακεδαιμονίων οἰομένοις λέγειν, δείξας τὴν μάχαιραν· Ὁ ταύτης, ἔφη, κρατῶν, βέλτιστα περὶ γῆς ὅρων διαλέγεται. Μεγαρέως δ' ἀνδρὸς ἔν τινι συλλόγῳ παῤῥησίᾳ χρησαμένου πρὸς αὐτόν· Οἱ λόγοι σου, εἶπεν, ὦ ξένε, πόλεως δέονται. τοὺς δὲ Βοιωτοὺς ἐπαμφοτερίζοντας ἠρώτα, πότερον

ſum opera redigeret Lyſander denuo in poteſtatem ſuam Athenas. Quod quidem perfecit facile: reductiſque in gratiam Athenienſibus, atque compoſita ſeditione, ambitionem Lyſandri praeſcidit. Rebellantibus vero breui de integro Athenienſibus, inſimulatus Pauſanias eſt, quod frenato paucorum potentia populo ad inſolentiam et licentiam feneſtram aperuiſſet; Lyſandro vero adiunxit exiſtimationem tanquam viri non ad aliorum gratiam, neque ad faſtum, verum ex vſu ciuitatis Spartanae ſeuere imperantis.

Fuit etiam eius ferox et fulminans ad reluctantes oratio. Siquidem ambigentibus de agri finibus Argiuis, et aequiora, quam Lacedaemonios, ratis ſe adferre, monſtrato gladio: Qui hoc (inquit) potitur, hic de finibus agri optime diſſerit. Quum ciuis Megarenſis in concilio libere cum eo ageret: Oratio tua, (inquit) hoſpes, indiget vrbe. Fluctuantes Boeotios, vtri parti adhaererent, interrogauit, directis

84 ἑτέρων] Forſan ἑταίρων, quorum ſodalitia ab eo ſedulo erant opprimendis plebeiis inſtituta. Vid. p. praec. l. 3.

85 τῶν

ὀρθοῖς τοῖς δόρασιν, ἢ κεκλιμένοις, διαπορεύηται τὴν χώραν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ, τῶν Κορινθίων ἀφεστώτων [85], παρερχομένους πρὸς τὰ τείχη τοὺς Λακεδαιμονίους ἑώρα προσβάλλειν ὀκνοῦντας, καὶ λαγώς τις ὤφθη διαπηδῶν τὴν τάφρον· Οὐκ αἰσχύνεσθε, ἔφη, τοιούτους φοβούμενοι πολεμίους, ὧν οἱ λαγωοὶ δι' ἀργίαν τοῖς τείχεσιν ἐγκαθεύδουσιν; Ἐπεὶ δ' Ἆγις ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἀδελφὸν μὲν Ἀγησίλαον καταλιπὼν, υἱὸν δὲ νομιζόμενον Λεωτυχίδην, ἐραστὴς τοῦ Ἀγησιλάου γεγονὼς ὁ Λύσανδρος, ἔπεισεν αὐτὸν ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς βασιλείας, ὡς Ἡρακλείδην ὄντα γνήσιον. ὁ γὰρ Λεωτυχίδας διαβολὴν εἶχεν ἐξ Ἀλκιβιάδου γεγονέναι, συνόντος αὐτοῦ κρύφα τῇ Ἄγιδος γυναικὶ Τιμαίᾳ, καθ' ὃν χρόνον φεύγων ἐν Σπάρτῃ διέτριβεν. ὁ δ' Ἆγις, ὥς φασι, χρόνου μὲν λογισμῷ τὸ πρᾶγμα συνελὼν, ὡς οὐ κυήσειεν ἐξ αὐτοῦ, παρημέλει τοῦ Λεωτυχίδου, καὶ φανερὸς ἦν ἀναινόμενος αὐτὸν, παρά γε [86] τὸν λοιπὸν χρόνον· ἐπεὶ δὲ νοσῶν εἰς Ἡραίαν ἐκο-

rectis haſtis fines ipſorum peragraret, an inclinatis. Quum Corinthii deſciuiſſent, et accedens ad muros Lyſander Lacedaemonios ſegnes cerneret ad oppugnationem, lepus autem conſpectus eſſet foſſam transſilire: Ecquid pudet vos (inquit) eos formidare hoſtes, quorum ob ignauiam moenibus indormiunt lepores? Porro quum rex Agis fato functus eſſet, fratre ſuperſtite Ageſilao, et Leotychide, qui habebatur filius eius, impulit Lyſander Ageſilaum, cuius fuerat amator, vt iuſtam Herculis progeniem, ad regnum aſſerendum. Flagrabat enim Leotychides infamia, quaſi ſuſceptus ex Alcibiade, qui, quo tempore exſul Spartae agebat, ſtupri clandeſtinam conſuetudinem cum vxore Agidis Timaea habuerat. Agis autem (vti fama eſt) collegit rem ex tempore, non eſſe eam ex ſe praegnantem. Vnde Leotychidem negligebat, ac non obſcure reliquo tempore abdicabat. At vbi aeger eſt Heraeam delatus, iam morti vicinus

85 τῶν Κορινθίων ἀφεστώτων] Guarinus: *incumbentibus:* vitioſam ſecutus, vt ſolet, lectionem, quae et in Apophthegmatis Plutarchi hoc ipſo de dicto eſt, ἐφεστώτων pro ἀφεστώτων. *Xylander*. Vulcob. et Mur. recte ἀφεστώτων habent.

86 παρά τε] Non τε legendum, ſed γε. nihil enim additur. In

μίσθη, καὶ τελευτᾷν ἔμελλε, τὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νεανίσκου [87], τὰ δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἐκλιπαρηθεὶς, ἐναντίον πολλῶν ἀπέφηνεν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Λεωτυχίδαν, καὶ δεηθεὶς τῶν παρόντων ἐπιμαρτυρῆσαι ταῦτα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀπέθανεν. οὗτοι μὲν οὖν ἐμαρτύρουν ταῦτα τῷ Λεωτυχίδῃ, τὸν δ' Ἀγησίλαον, λαμπρὸν ὄντα τἄλλα, καὶ συναγωνιςῇ τῷ Λυσάνδρῳ χρώμενον, ἔβλαπτε Διοπείθης, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ χρησμολογίᾳ, τοιόνδε μάντευμα προσφέρων εἰς τὴν χωλότητα τοῦ Ἀγησιλάου·

Φράζεο δὴ, Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ [88] χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ μόχθοι [89] σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι,
Φθισίβροτόν [90] τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

vicinus hinc ab ipſo adoleſcente, hinc ab amicis obſecrantibus inductus eſt, vt, adhibitis multis, filium agnoſceret Leotychidem, et quum oraſſet adſiſtentes, vt horum eſſent apud Lacedaemonios teſtes, exſpirauit. Et quidem teſtificabantur hi Leotychidi ea: inſuper Ageſilaum, inclytum alias virum et adiutore ſubnixum Lyſandro, celebris vates laedebat Diopithes, qui hoc vaticinium in Ageſilai citauit clauditatem:

Tu quamuis animo tumeas, o Sparta, ſuperbo,
Te validam pedibus prorſus circumſpice claudum
Ne laedat reguum: longi te namque labores
Et ſubiti cingent, Martiſque agitaberis vndis.

Igitur

In permultis locis ita errari, obſeruauit iam pridem H. Steph.

87 αὐτοῦ νεανίσκου] Lege cum Mur. αὐτοῦ τοῦ ν.

88 Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ] Σέθεν quidem genitiuus eſt, et ἀρτίποδος *celerem pedibuſque promtum* ſignificat, (Hom. Iliad. ι. Ἡ δ' Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος —) vt videatur ad Spartam hoc debere referri: tametſi βλάπτω cum genitiuo conſtrui non meminerim me legiſſe. Poſſunt tamen eſſe genitiui abſolute poſiti. Ita quidem legitur infra initio Ageſilai et apud Pauſaniam lib. III. Vtrobique enim, nec non in Plut. Oper. Moral. p. 710. idem oraculum refertur. *Xylander.* Vide not. ad p. 369. vbi σ' ἀντ' pro σέθεν legendum patebit. *Moſes Duſoul.*

89 μόχθοι] Pro hac voce eſt in Ageſilao νοῦσοι. *Xylander.*

90 Φθισίβροτον] Pro hac voce recte habet (vt metri ratio requirit) φθερσίβροτον Pauſanias. *Xyl.*

91 αὐ-

Πολλῶν ȣ̓ν ὑποκατακλινομένων πρὸς τὸ λόγιον, καὶ τρεπομένων πρὸς τὸν Λεωτυχίδην, ὁ Λύσανδρος ȣ̓κ ὀρθῶς ἔφη τὸν Διοπείθη τὴν μαντείαν ὑπολαμβάνειν· ȣ̓ γὰρ ἂν προσπταίσας τις ἄρχῃ Λακεδαιμονίων, δυσχεραίνειν τὸν θεὸν, ἀλλὰ χωλὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, εἰ νόθοι καὶ κακῶς γεγονότες βασιλεύσωσιν Ἡρακλείδαις. τοιαῦτα λέγων καὶ δυνάμενος πλεῖστον, ἔπεισε· καὶ γίνεται βασιλεὺς Ἀγησίλαος.

23. Εὐθὺς ȣ̓ν αὐτὸν ἐξώρμα [91] καὶ πρȣ̈́τρεπεν ὁ Λύσανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν στρατεύειν, ὑποτιθεὶς ἐλπίδας, ὡς καταλύσοντι Πέρσας, καὶ μεγίστῳ γενησομένῳ. πρός τε τȣ̀ς ἐν Ἀσίᾳ φίλȣς ἔγραψεν, αἰτεῖσθαι κελεύων παρὰ Λακεδαιμονίων στρατηγὸν Ἀγησίλαον, ἐπὶ τον πρὸς τȣ̀ς βαρβάρȣς πόλεμον. οἱ δ᾽ ἐπείθοντο, καὶ πρέσβεις ἔπεμπον εἰς Λακεδαίμονα δεομένȣς. ὃ δοκεῖ τῆς βασιλείας ȣ̓κ ἔλαττον Ἀγησιλάῳ καλὸν ὑπάρξαι διὰ Λύσανδρον. ἀλλ᾽ αἱ φιλότιμοι φύσεις ἄλλως μὲν ȣ̓ κακαὶ πρὸς τὰς ἡγεμονίας εἰσὶ, τὸ δὲ φθονεῖν τοῖς ὁμοίοις διὰ δό-

Igitur multis oraculo aſſentientibus atque ad Leotychidem verſis, negauit Diopithem Lyſander ſortes recte accipere. Neque enim, ſi, qui offenſauerit pedem, regnet apud Lacedaemonios, id deum auerſari, ſed eſſe regnum claudum, ſi adulterini et degeneres inter poſteros Herculis agant regnum. His ſuaſionibus et opibus ingentibus ſuis peruicit, vt rex ſalutaretur Ageſilaus.

Extemplo igitur inſtigat eum ſtimulatque Lyſander ad bellum Aſiaticum, ſpem oſtendens fore, Perſas vt debellaret, atque euaderet omnium hominum primus. Scripſit etiam ad ſuos in Aſia amicos, vt ad mouendum barbaris bellum ducem poſcerent Ageſilaum. Cuius illi impulſu legatos miſerunt Lacedaemonem cum hiſce poſtulatis. Quod decus regno non inferius apparet acceptum tuliſſe Ageſilaum Lyſandro. Atqui ambitioſa ingenia caetero non inutilia ad imperia ſunt, ſed inuidentia parium gloriae cauſa non mediocria rebus

91 αὐτὸς ἐξώρμα] Frigidum hoc. Lege αὐτόν. et, ſi lubet, conſule Luciani Soloeciſtam. Mur. annotatt. agnoſcunt etiam αὐτόν. [et perſpicue id exhibent Iuntina atque Aldina.]

ξαν, ἐ μικρὸν ἐμπόδιον τῶν καλῶν πράξεων ἔχουσι. ποιοῦνται γὰρ ἀνταγωνιστὰς τῆς ἀρετῆς, οἷς πάρεστι χρῆσθαι συνεργοῖς. Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐπηγάγετο Λύσανδρον ἐν τοῖς τριάκοντα συμβούλοις, ὡς μάλιστα καὶ πρώτῳ τῶν φίλων χρησόμενος. ἐπεὶ δ᾽ εἰς τὴν Ἀσίαν παραγενομένων, πρὸς ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι συνήθως, βραχέα καὶ σπανίως διελέγοντο· τὸν δὲ Λύσανδρον ἐκ πολλῆς τῆς πρόσθεν ὁμιλίας, οἵ τε φίλοι θεραπεύοντες, οἵ τε ὕποπτοι δεδοικότες, ἐφοίτων ἐπὶ θύρας καὶ παρηκολούθουν· οἷον ἐν τραγῳδίαις ἐπιεικῶς συμβαίνει περὶ τοὺς ὑποκριτὰς, τὸν μὲν, ἀγγέλου τινὸς, ἢ θεράποντος ἐπικείμενον πρόσωπον, εὐδοκιμεῖν καὶ πρωταγωνιστεῖν, τὸν δὲ διάδημα καὶ σκῆπτρον φοροῦντα μηδ᾽ ἀκούεσθαι φθεγγόμενον· οὕτω περὶ τὸν σύμβουλον ἦν τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς, τῷ δὲ βασιλεῖ τοὔνομα τῆς δυνάμεως ἔρημον ἀπελείπετο. γενέσθαι μὲν οὖν ἴσως ἔδει τινὰ τῆς ἐκμελοῦς ταύτης φιλοτιμίας ἐπαφὴν, καὶ συσταλῆναι τὸν Λύσανδρον ἄχρι τῶν δευτερείων· τὸ δὲ παντελῶς ἀποῤῥίψαι καὶ προπηλακίσαι διὰ δόξαν εὐεργέτην ἄνδρα καὶ φίλον, οὐκ ἦν ἄξιον Ἀγησιλάῳ προσεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν οὐ πα-

rebus magnis gerendis adferant impedimenta. Efficiunt enim aduersarios virtutis eos, quos habere queant adiutores. Agesilaus ergo duxit secum inter triginta consiliarios Lysandrum, quo esset praecipue et principe amicorum vsurus. Postquam vero in Asiam ventum est, quod cum illo incolis nullus vsus intercederet, pauci, idque raro adibant eum: Lysandrum vero ex magna pristina consuetudine, amici obseruantia, iniqui timore domum eius celebrabant affectabanturque eum. Quod in tragoediis fere vsu venit histrionibus, vt, qui nuncii personam gerunt, vel ministri, pluris fiant et primas partes agant, illius vero, qui diadema et sceptrum fert, nec vox audiatur vlla loquentis: ita apud consiliarium maiestas imperii haerebat, regi orbum potentia nomen tantum manebat reliquum. Erat quidem haec aliquantulum perstringenda importuna ambitio, et detrahendus ad secundas partes Lysander: verum vt semel proiiceret et ludibrio haberet bene de se meritum et amicum, indignum vitium erat, quo laboraret Agesilaus. Primum enim non con-

cessit

ρεῖχεν αὐτῷ πράξεων ἀφορμὰς, ἐδ' ἔταττεν ἐφ' ἡγεμονίας· ἔπειτα ὑπὲρ ὧν αἴσθοιτό τι πράττοντα καὶ σπεδάζοντα τὸν Λύσανδρον, ἀεὶ τέτες πάντων ἀπράκτες, καὶ τῶν ἐπιτυχόντων ἔλαττον ἔχοντας ἀπέπεμπεν, παραλύων ἡσυχῆ καὶ διαψύχων τὴν ἐκείνε δύναμιν. ἐπεὶ δὲ τῶν πάντων διαμαρτάνων ὁ Λύσανδρος, ἔγνω τοῖς φίλοις τὴν παρ' αὐτε σπεδὴν ἐναντίωμα γινομένην, αὐτός τε τὸ βοηθεῖν ἐξέλιπε, κἀκείνων ἐδεῖτο μὴ προσιέναι, μηδὲ θεραπεύειν αὐτὸν, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ διαλέγεσθαι, καὶ τοῖς δυναμένοις ὠφελεῖν τὲς τιμῶντας αὐτὲς μᾶλλον ἐν τῷ παρόντι. ταῦτ' ἀκέοντες οἱ πολλοὶ, τε μὲν ἐνοχλεῖν αὐτὸν περὶ πραγμάτων ἀπείχοντο, τὰς δὲ θεραπείας ἐ κατέλιπον, ἀλλὰ προσφοιτῶντες ἐν τοῖς περιπάτοις καὶ γυμνασίοις, ἔτι μᾶλλον, ἢ πρότερον, ἠνίων τὸν Ἀγησίλαον ἀπὸ φθόνε τῆς τιμῆς· ὥστε τοῖς πολλοῖς στρατιώταις ἡγεμονίας πραγμάτων καὶ διοικήσεις πόλεων ἀποδιδὲς, τὸν Λύσανδρον ἀπέδειξε κρεωδαίτην. εἶτα οἷον ἐφυβρίζων πρὸς τὲς Ἴωνας· Ἀπιόντες, ἔφη, νῦν τὸν ἐμὸν κρεωδαίτην θεραπευέτωσαν. ἔδοξεν ἒν Λυσάνδρῳ [92] διὰ λόγων

cessit ei rei vllius gerendae materiam, neque vlli rei praefecit eum: deinde quorum commendare rem vel studiosum Lysandrum intelligeret, eos semper inanes, atque infra abiectissimum quemque dimittebat honoratos: atque ita sensim illius labefactabat et diluebat auctoritatem. Lysander igitur vbi omnes eludi conatus suos vidit, et studium suum sensit amicis detrimentosum esse, destitit suscipere negotia eorum, rogauitque eos, ne se adirent, neu colerent: regem appellarent, atque illos, qui prodesse magis in praesenti his, a quibus honorabantur, valerent. Quum haec audirent, complures interpellare eum de causis suis desierunt, obseruare non desierunt, sed assiduitate sua in ambulationibus et gymnasiis longe, quam ante, acrius stimulauerunt illius honori inuidentem Agesilaum. Vnde quum rebus gerendis multos praeficeret gregarios milites, eosque vrbibus regendis praeponeret, Lysandro carnium diuidendarum attribuit munus. Inde quasi insultandi causa Ionibus: Eant nunc, inquit, et meum carnium diuisorem colant. Quare visum Lysandro est in sermonem

92 τῷ Λυσάνδρῳ Vulcob.

πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· καὶ γίνεται βραχὺς καὶ Λακωνικὸς αὐτῶν διάλογος. Ἦ καλῶς[93] ᾔδεις, ὦ Ἀγησίλαε, φίλους ἐλαττοῦν. καὶ ὅς· Ἄν γε ἐμοῦ βούλωνται μείζονες εἶναι. τοὺς δ' αὔξοντας τὴν ἐμὴν δύναμιν, καὶ μετέχειν αὐτῆς δίκαιον. ἀλλ' ἴσως μὲν, ὦ Ἀγησίλαε, σοὶ λέλεκται μᾶλλον[94], ἢ ἐμοὶ πέπρακται. δέομαι δέ σου καὶ διὰ τοὺς ἐκτὸς ἀνθρώπους, οἳ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέπουσιν, ἐνταῦθά με τῆς σεαυτοῦ στρατηγίας τάξον, ὅπου τεταγμένον, ἥκιστα μὲν ἐπαχθῆ, μᾶλλον δὲ χρήσιμον ἔσεσθαι σεαυτῷ νομίζεις.

24. Ἐκ τούτου πρεσβευτὴς εἰς Ἑλλήσποντον ἐπέμπετο· καὶ τὸν μὲν Ἀγησίλαον δι' ὀργῆς εἶχε, οὐκ ἠμέλει δὲ τοῦ τὰ δέοντα πράττειν. Μιθριδάτην[95] δὲ τὸν Πέρσην προσκεκρουκότα Φαρναβάζῳ, γενναῖον ἄνδρα καὶ

nem cum illo venire, fitque concisum eorum et Laconicum colloquium: Nae tu bene (inquit) nosti, Agesilae, amicos conculcare. Ibi ille: Sane, si me esse maiores velint. Illos, qui opes meas amplificabunt, harum aequum est eos esse consortes. At forsan id tu dixisti, (inquit Lysander) Agesilae, potius, quam ego feci. Te vero precor, vel externorum causa, qui coniiciunt in nos oculos, eo me loco reponas sub ductu tuo, vbi positum, quam minime tibi odiosum, et magis vtilem fore putes.

Hinc legatus in Hellespontum missus est, qui quamuis magis incensus in Agesilaum esset, non praetermisit tamen officium suum facere. Immo Mithridatem Persam, qui offensionem cum Pharnabazo habebat, praestantem virum et exer-

93 Ἦ καλῶς] Aliis verbis haec apud Xenoph. (Ed. St. 291, 23.) et apud ipsum nostrum in Ages. (375.) narrantur. Pro καλῶς ille ἀεὶ habet: rursus σαφῶς. De munere autem κρεωδαίτου vide quid tradiderit noster in Op. Mor. 1143. et seq.

94 λέλεκται μᾶλλον] Laconica sane, sed subobscura oratio. Xen. εἰκότα addit. et mox: τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι.

95 Μιθριδάτην] Non ita Xenoph. (qui haec omnia L. III. narrat.) sed *Spithridaten* vocat. etiam initio L. IV. Quin sic etiam est in vita Ages. apud nostrum. (375. 16.) *Xylander.*

96 στρα-

στρατιὰν [95] ἔχοντα περὶ αὐτὸν, ἀποστήσας, ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον. ἄλλο δ' οὐδὲν ἐχρήσατο αὐτῷ πρὸς τὸν πόλεμον· ἀλλὰ τοῦ χρόνου διελθόντος, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀτίμως, ὀργιζόμενος μὲν τῷ Ἀγησιλάῳ, μισῶν δὲ καὶ τὴν ἄλλην [97] πολιτείαν μᾶλλον ἔτι, ἢ πρότερον, καὶ τὰ πάλαι δοκοῦντα συγκεῖσθαι καὶ μεμηχανῆσθαι πρὸς μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν, ἐγνωκὼς ἐγχειρεῖν τότε καὶ μὴ διαμέλλειν. ἦν δὲ τοιάδε· τῶν ἀναμιχθέντων Δωριεῦσιν Ἡρακλειδῶν καὶ κατελθόντων εἰς Πελοπόννησον, πολὺ μὲν ἐν Σπάρτῃ καὶ λαμπρὸν ἤνθησε γένος. οὐ παντὶ δ' αὐτῶν τῆς βασιλικῆς μετῆν διαδοχῆς, ἀλλ' ἐβασίλευον ἐκ δυεῖν οἴκων μόνον, Εὐρυτιωντίδαι [98] καὶ Ἀγιάδαι προσαγορευόμενοι, τοῖς δ' ἄλλοις οὐδὲν ἑτέρου

exercitu succinctum, impulit ad defectionem, adduxitque ad Agesilaum. Ad aliam rem in bello est nullam adhibitus, verum elapso tempore Lacedaemonem vilis rediit, cum infestus Agesilao, tum totam rempub. magis, quam ante, exosus: statuitque praestructa pridem et adornata ad mutationem ac res nouas exsequi tunc, nec procrastinare. Ea haec erant; Ex posteritate Herculis, qui confusi cum Doribus fuerunt, et in Peloponnesum remeauerunt, magna et clara gens floruit Spartae. Non admissi tamen ad regni successionem omnes sunt, verum haesit id penes duas solum familias, qui Eurytiontidae et Agiadae appellabantur. Caeteri ex generis dignitate praeroga-

96 στρατείαν] Lege στρατιάν. Eadem opera emenda et in Sylla 69, vlt. et 74. 8.

97 ἄλλην] Vulcob. Anon. et Mur. ὅλην. quod, si per Codd. liceat, et ego malim.

98 Εὐρυτιωντίδαι] Varie scribitur hoc nomen. In Lycurgo (I. 87, 3.) Εὐρυτιωνίδας habes. et in Agide (IV. 296, 5.) In compar. vero Agesilai (III. 515, 11.) loco quidem corrupto, sed ita corrupto, vt facile videas, Εὐρυτιωντίδαι, vti et hic, et 43, 2. scriptum fuisse. Ita Plutarchi codices. At Lambinus Εὐρυποντίδαι legendum esse ex Pausania strenue contendit, in Notis ad Corn. Nep. Agesil. No. 6. p. 160. quas vide; et adde, quae a Sylburgio annotantur ad Pausaniam p. Ed. Wech. 83. *Moses Dusoul.* [Etiam in Iunt. et Aldina h. l. legitur Εὐρυποντίδαι.]

πλέον ἔχειν ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τὴν εὐγένειαν ὑπῆρχεν· αἱ δ᾽ ἀπ᾽ ἀρετῆς τιμαὶ πᾶσι προὔκειντο τοῖς δυναμένοις. τούτων οὖν γεγονὼς ὁ Λύσανδρος, ὡς εἰς δόξαν τῶν πράξεων ἤρθη μεγάλην, καὶ φίλους ἐκέκτητο πολλοὺς καὶ δύναμιν, ἤχθετο τὴν πόλιν ὁρῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ [99] μὲν αὐξανομένην, ὑφ᾽ ἑτέρων δὲ βασιλευομένην, οὐδενὶ βέλτιον [100] αὐτοῦ γεγονότων. καὶ διενοεῖτο τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν δυεῖν οἴκων μεταστήσας, εἰς κοινὸν ἀποδοῦναι πᾶσιν Ἡρακλείδαις· - ὡς δ᾽ ἔνιοι φασὶν, οὐχ Ἡρακλείδαις, ἀλλὰ Σπαρτιάταις. ἵνα μὴ ᾖ τῶν ἀφ᾽ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τῶν οἷος Ἡρακλῆς, τὸ γέρας, ἀρετῇ κρινομένων, ἣ κἀκεῖνον εἰς θεῶν τιμὰς ἀνήγαγεν. ἤλπιζε δὲ, τῆς βασιλείας οὕτω δικαζομένης, οὐδένα πρὸ αὐτοῦ Σπαρτιάτην ἂν αἱρεθήσεσθαι.

25. Πρῶτον μὲν οὖν ἐπεχείρησε καὶ παρεσκευάσατο πείθειν δι᾽ ἑαυτοῦ τοὺς πολίτας, καὶ λόγον ἐξεμελέτα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν γεγραμμένον ὑπὸ Κλέωνος τοῦ Ἁλικαρνασσέως. ἔπειτα τὴν ἀτοπίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ καινο-

rogatiuam in repub. nullam habebant: virtutis vero decora patebant omnibus, qui ea poterant obtinere. Ex his quum esset Lysander, vt rebus gestis inclytum nomen comparauit, multosque amicos et opes conciliauit, iniquo ferebat animo, quod illa in vrbe, quam ipse amplificauerat, alii, qui nihilo se essent natalibus illustriores, regnarent; cogitauitque ex duabus familiis regnum traducere et conferre in medium ad omnem Herculis progeniem, vel (vt quidam aiunt) non ad Herculis posteros, sed ad Spartiatas: ne praemium id stirpis Herculis esset, sed eorum, qui similes essent Herculis virtute, quae illum quoque ad deorum honores euexisset. Sperabat autem fore, quum de regno ita disceptaretur, neminem prae se designatum iri Spartiatem.

Ac primum inducere ciues ipse institit et molitus est, atque orationem edidicit a Cleone Halicarnasseo ad rem compositam. Hinc, vbi rei, quam nouabat, importunitatem et molem consilia vidit

99 ὑπ᾽ αὐτοῦ] Mur. ὑφ᾽ αὐτοῦ. 100 βελτιόνων Anon. Recte.

τομουμένου πράγματος ὁρῶν ἰταμωτέρας δεόμενον βοηθείας, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων ἐπὶ τοὺς πολίτας, λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύασεν· ὡς οὐδὲν ὠφελησόμενος ὑπὸ τῆς Κλέωνος δεινότητος, εἰ μὴ φόβῳ τινὶ θεοῦ καὶ δεισιδαιμονίᾳ προεκπλήξας καὶ χειρωσάμενος, ὑπαγάγοι πρὸς τὸν λόγον τοὺς πολίτας. Ἔφορος μὲν οὖν φησὶν, αὐτὸν, ὡς τήν τε Πυθίαν ἐπιχειρήσας διαφθεῖραι, καὶ τὰς Δωδωνίδας αὖθις ἀναπείθων διὰ Φερεκλέους [1] ἀπέτυχεν, εἰς Ἄμμωνος ἀναβῆναι, καὶ διαλέγεσθαι τοῖς πολίταις πολὺ χρυσίον διδόντα· τοὺς δὲ δυσχεραίνοντας, εἰς Σπάρτην τινὰς ἀποστεῖλαι τοῦ Λυσάνδρου κατηγορήσοντας. ἐπεὶ δ' ἀπελύθη, τοὺς Λίβυας [2] ἀπιόντας εἰπεῖν· Ἀλλ' ἡμεῖς γε βέλτιον, ὦ Σπαρτιᾶται, κρινοῦμεν, ὅταν ἥκητε πρὸς ἡμᾶς εἰς Λιβύην οἰκήσοντες· ὡς δὴ χρησμοῦ τινος ὄντος παλαιοῦ, Λακεδαιμονίους ἐν Λιβύῃ κατοικῆσαι. τὴν δὲ ὅλην ἐπιβουλὴν καὶ σκευωρίαν [3] τοῦ πλάσματος, οὐ φαύλην οὖσαν, οὐδ' ἀφ' ὧν ἔτυχεν ἀρ-

vidit audaciora flagitare: quasi in tragoedia machinam in ciues attollens, sortes Delphicas atque oracula contexuit concinnauitque; nihil habiturum se ratus ex Cleonis eloquentia praesidii, ni metu aliquo dei et superstitione prius ictos occupatosque ad orationem illam ciues subdole deduxisset. Itaque refert Ephorus, eum, vbi Pythiam aggressus est peruertere, ac mox solicitauit per Phereclem Dodonidas, et reiectus ab his est, ad Ammonis templum profectum, ostensa magna mercede, cum sacerdotibus egisse, quos ex indignatione Spartam certos ad accusandum Lysandrum legasse. Absoluto illo, dixisse abeuntes Afros: Nos vero iudicabimus, Spartiatae, rectius, quum apud nos in Africa habitabitis: quod vetus vaticinium esset migraturos Lacedaemonios in Africam. Totam autem technam et astutiam commenti, quae neque mediocris fuit, neque a vulgari ducta fonte,

1 Φερεκλέους] Diod. Sic. (244.) Φερεκράτους.

2 Λίβας] Vulcob. Anon. et Mur. Λίβυας. Recte. Vide Diod. Sic. ib.

3 Σκαιωρίαν] Scribendum σκευωρίαν, vt V. 187, vlt. et in Var. Lect. IV, 253, 17. *Mos. Du S.*

ξαμένην, ἀλλὰ πολλὰς καὶ μεγάλας ὑποθέσεις, ὥσπερ ἐν διαγράμματι μαθηματικῷ, προσλαβοῦσαν, καὶ διὰ λημμάτων χαλεπῶν καὶ δυσπορίστων ἐπὶ τὸ συμπέρασμα προϊοῦσαν, ἡμεῖς ἀναγράψομεν, ἀνδρὸς ἱστορικοῦ καὶ φιλοσόφου λόγῳ κατακολουθήσαντες.

26. Ἦν γύναιον ἐν Πόντῳ κύειν ἐξ Ἀπόλλωνος φάμενον, ᾧ πολλοὶ μὲν, ὡς εἰκὸς ἦν, ἠπίστουν, πολλοὶ δὲ καὶ προσεῖχον· ὥστε καὶ τεκούσης παιδίον ἄῤῥεν, ὑπὸ πολλῶν καὶ γνωρίμων σπουδάζεσθαι τὴν ἐκτροφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν. ὄνομα δὲ τῷ παιδὶ Σιληνὸς ἐκ δή τινος αἰτίας ἐτέθη. ταύτην λαβὼν ὁ Λύσανδρος ἀρχὴν, τὰ λοιπὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ προσετεκταίνετο καὶ συνύφαινεν [4], οὐκ ὀλίγοις χρώμενος, οὐδὲ φαύλοις τοῦ μύθου προαγωνισταῖς [5],

fonte, sed, velut in figura mathematica, multa habuit et magna principia, per spinosaque et contorta lemmata progressa ad conclusionem est, sequuti scripta viri historici et philosophi, explanabimus.

Mulier erat in Ponto, quae praegnantem ferebat se ex Apolline, cui multi (neque immerito) fidem non habebant, multi etiam credebant. Vnde quum filium peperisset, complures et nobiles magnam nutrimentorum eius atque educationis egerunt curam. Nomen puero aliqua certe ex causa Sileno est inditum. Hoc sumto Lysander exordio, reliqua de suo assuit et attexit. Nec vero paucos, vel contemnendos habuit sibi in hac fabula subministros,

4 συνέφαινεν] Viderunt Interpp. et H. Steph. legendum esse συνύφαινεν, quo satis ducebat verbum praecedens προσετεκταίνετο. Solus tamen Vulc. Cod. verissimae scripturae testis affertur. Sed si diligenter inspiciantur, non dubito, plures auctoritatem eius confirmaturos. Mur. annotatt. etiam agnoscunt. Verum nescio, an semper ex Mss. quae profert, depromat illic Mur.

5 οὐκ ὀλίγοις χρώμενος οὐδὲ φαύλοις τοῦ μύθου προσαγωνισταῖς (vt vulg. dant pro προαγωνισταῖς)] Xylander vertit: *Multis et non vulgaribus ad partes paratis:* annotatque. Vocabulo προσαγωνισταῖς intelligi arbitror eos, qui alias δευτεραγωνισταὶ dicerentur. Liuius lib. III. *Fabulam compositam Volsci belli, Hernicos ad partes paratos:* hoc est *subseruire*, δεύτερα (vt in vita Ciceronis noster loquitur) λέγειν. Horatius *partes tractare secundas* ait.

οἵ τήν τε φήμην τῆς γενέσεως τȣ͂ παιδὸς εἰς πίςιν ἀνυπόπτως προῆγον· ἄλλον τε λόγον ἐκ Δελφῶν ἀντικομίσαντες [6] εἰς τὴν Σπάρτην κατέβαλον καὶ διέσπειραν, ὡς ἐν γράμμασιν ἀποῤῥήτοις ὑπὸ τῶν ἱερέων φυλάττοιντο παμπάλαιοι δή τινες χρησμοὶ, καὶ λαβεῖν ȣ̓κ ἔξεςι τȣ́τοις [7], ȣ̓δ᾽ ἐντυχεῖν θεμιτὸν, εἰ μή τις ἄρα γεγονὼς ἐξ Ἀπόλλωνος ἀφίκοιτο τῷ πολλῷ χρόνῳ, καὶ σύνθημα τοῖς φυλάττȣσιν τῆς γενέσεως γνώριμον παρασχὼν, κομίσαιτο τὰς δέλτȣς, ἐν αἷς ἦσαν οἱ χρησμοί. τȣ́των δὲ προκατεσκευασμένων, ἔδει τὸν Σιληνὸν ἐλθόντα τȣ̀ς χρησμȣ̀ς ἀπαιτεῖν, ὡς Ἀπόλλωνος παῖδα· τȣ̀ς δὲ συμπράττοντας τῶν ἱερέων ἐξακριβȣ͂ν ἕκαςα, καὶ διαπυνθάνεσθαι περὶ τῆς γενέσεως. τέλος δὲ, πεπεισμένȣς δῆθεν, ὡς Ἀπόλλωνος υἱῷ δεῖξαι τὰ γράμματα· τὸν δ᾽ ἀναγνῶναι πολλῶν παρόντων ἄλλας τε μαντείας, καὶ ἧς ἕνεκα

nistros, qui famam pueri natalium citra suspicionem vllam adstruxerunt. Alium praeterea vulgauerunt et dissipauerunt Spartae, Delphis petitum rumorem: oracula peruetusta a sacerdotibus in arcanis tabulis conseruari, neque attrectare has, vel legere fas esse, nisi longo post tempore natus ex Apolline venisset, et generationis suae indicio edito, quod notum custodibus esset, tabulas, quibus sortes continebantur, accepisset. His praestructis, veniendum sicut Apollinis filio Sileno erat ad poscenda oracula: sacerdotes conscii singula sedulo rimare de natalibus eius et percontari debebant. Postremo, his adducti scilicet, libellos tanquam Apollinis filio ostendere, atque hic in magna corona cum alia recitare oracula, tum cuius causa hoc institutum

ait. Caeterum falsa sunt, quae Guarinus dixit, et contra Plutarchi sententiam, venisse Silenum et Delphis filium Apollinis professum, et reliqua: nihil enim tale est actum, sed quidam administer sua formidine actionem fabulae impedit. Quod satis aperte Plutarchi verba habent.

6 ἀντικομίσαντες] Ferri haec vox non potest. Aut ἄρτι κομίσαντες, quod Cl. Editori placebat, legendum est; aut ἀνακομίσαντες. *Moses Dusoul.*

7 τȣ́τοις] Immo vero τȣ́τȣς, nam τȣ́τοις ad quod referatur nihil habet. Et ita Mur.

πλάσαι [8], τὴν περὶ τῆς βασιλείας, ὡς ἄμεινον εἴη καὶ λῷον Σπαρτιάταις ἐκ τῶν ἀρίστων πολιτῶν αἱρουμένοις τοὺς βασιλέας. ἤδη δὲ τοῦ Σιληνοῦ μειρακίου γεγονότος καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἥκοντος, ἐξέπεσε τοῦ δράματος ὁ Λύσανδρος, ἀτολμίᾳ τῶν ὑποκριτῶν καὶ συνεργῶν ἑνὸς, ὡς ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ ἔργον ἦλθεν, ἀποδειλιάσαντος καὶ ἀναδυέντος [9]. οὐ μὴν ἐφωράθη γε τοῦ Λυσάνδρου ζῶντος οὐθὲν, ἀλλὰ μετὰ τὴν τελευτήν.

27. Ἐτελεύτησε δὲ, πρὶν ἐξ Ἀσίας ἐπανελθεῖν τὸν Ἀγησίλαον, ἐμπεσὼν εἰς τὸν Βοιωτικὸν πόλεμον, ἢ μᾶλλον ἐμβαλὼν τὴν [10] Ἑλλάδα. λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως· καὶ τὴν αἰτίαν οἱ μέν τινες ἐκείνου ποιοῦσιν, οἱ δὲ Θηβαίων, οἱ δὲ κοινήν. Θηβαίοις μὲν ἐγκαλοῦντες τὴν ἐν Αὐλίδι τῶν ἱερῶν διάρριψιν, καὶ ὅτι τῶν περὶ Ἀνδροκλείδην καὶ Ἀμφίθεον [11] χρήμασι βασιλικοῖς διαφθαρέντων, ἐπὶ τῷ

tum commentum fuerat de regno, praestare scilicet et satius esse Spartiatis, vt ex optimis ciuibus legerent reges. Vt iam adoleuit Silenus, atque ad rem agendam veniebat, ecce Lysander a fabula excidit vnius ignauia histrionis et administri, qui, quum admouenda operi manus esset, obtorpuit et tergiuersatus est. Nihil tamen, dum superstes Lysander fuit, patefactum est, sed post obitum eius.

Decessit ante reditum ex Asia Agesilai, quum in bellum Boeoticum incidisset, vel potius Graeciam coniecisset. Nam obtinet vtraque fama, atque alii in illum causam, alii in Thebanos, nonnulli in vtrosque conferunt. Thebanis obiiciunt sacrificii Aulide dissipationem, et quod, redemtis pecunia regis Androclida et Amphitheo ad illigandos bello Grae-

8 πλάσαι] Forsan a Plutarcho πᾶσαι scriptum fuerat. certe non πλάσαι. si enim hoc voluisset, dici debuit τὸ πᾶν ἐπλάσατο, vel simile quid. Muret. τὰς ἄλλας ἔπλασαν. *Moses Dusoul.*

9 ita etiam Vulcob. pro vulg. ἀναδύντος.

10 εἰς τὴν Ἑλλ. Vulcob.

11 Ἀμφίθεον] Xenoph. hunc non habet, sed cum Androclida Ismeniam et Galaxidorum. Pausanias, praeter Androclidam et Ismeniam, Ἀμφίθεμιν nominat. De sacrificio Agesilai Aulide facto idem satis diserte. *Xyl.*

12 Λύ-

Λακεδαιμονίοις Ἑλληνικὸν περιϛῆσαι πόλεμον, ἐπέθεντο Φωκεῦσι, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθησαν. Λύσανδρον δέ φασιν [12] ὀργῇ φέρειν, ὅτι τῆς δεκάτης [13] ἀντεποιήσαντο τοῦ πολέμου Θηβαῖοι μόνοι, τῶν ἄλλων συμμάχων ἡσυχαζόντων, καὶ περὶ χρημάτων ἠγανάκτησαν, ἃ Λύσανδρος εἰς Σπάρτην ἀπέϛειλε· μάλιϛα δ' ἐπὶ τῷ παρασχεῖν ἀρχὴν Ἀθηναίοις ἐλευθερώσεως ἀπὸ τῶν τριάκοντα τυράννων, οὓς Λύσανδρος μὲν κατέϛησε, Λακεδαιμόνιοι δὲ δύναμιν καὶ φόβον αὐτοῖς προστιθέντες, ἐψηφίσαντο τοὺς φεύγοντας ἐξ Ἀθηνῶν ἀγωγίμους εἶναι πανταχόθεν, ἐκσπόνδους δὲ τοὺς ἐνιϛαμένους τοῖς ἄγουσι. πρὸς ταῦτα γὰρ ἀντεψηφίσαντο Θηβαῖοι ψηφίσματα πρέποντα καὶ ἀδελφὰ ταῖς Ἡρακλέους καὶ Διονύσου πράξεσιν, οἰκίαν μὲν ἀνεῷχθαι πᾶσαν καὶ πόλιν ἐν Βοιωτίᾳ τοῖς δεομένοις Ἀθηναίων, τὸν δὲ τῷ ἀγομένῳ φυγάδι μὴ βοηθήσαντα ζημίαν ὀφείλειν τάλαντον· ἂν δέ τις Ἀθήναζε διὰ τῆς Βοιωτίας ἐπὶ τοὺς τυράννους ὅπλα κομίζῃ, μήτε ὁρᾶν τινα

Graeciae Lacedaemonios, ſint adorti Phocenſes, atque fines eorum depopulati. Lyſandrum etiam ſtomachatum ferunt, quod, caeteris tacentibus ſociis, decimam praedae ſoli vendicaſſent Thebani, miſſamque a Lyſandro Spartam pecuniam indigne tuliſſent: maxime vero quod eximendi ſe Athenienſibus primordium dediſſent a triginta tyrannis, quos ipſe conſtituerat. Ad quos viribus et terrore armandos decreuerant Lacedaemonii exſules Athenienſium vndique ducendi ius eſſe, pro hoſtibus habendos, qui obſtarent ducentibus. Aduerſus id decretum ſciuerunt aliud Thebani dignum et germanum Herculis et Liberi patris factis, omne tectum et oppidum Boeotiae Athenienſibus, ſi quibus vſus foret, patere: Qui exſuli, dum duceretur, opem non tuliſſet, talentum mulctae nomine penſurum: Si quis Athenas ferret per Boeotiam in tyrannos arma, neminem id neque videre,

12 Λύσανδρος δέ φησιν Vulcob.

13 τῆς δεκάτης] Xylander vertit: *decimam manubiarum:* et annotat: In Decelea Thebanos conſecratarum Apollini rerum decimam ſibi poſtulaſſe, Xenophon ait, lib. III. rerum Graecarum.

14 ὁμοί-

Θηβαίων, μήτ' ἀκέειν. καὶ ἐκ ἐψηφίσαντο μὲν ἔτως Ἑλληνικὰ καὶ φιλάνθρωπα, τὰς δὲ πράξεις τοῖς γράμμασιν ὁμοίας [14] ἐ παρέσχον· ἀλλὰ Θρασύβελος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Φυλὴν [15] καταλαβόντες, ἐκ Θηβῶν ὡρμήθησαν, ὅπλα καὶ χρήματα καὶ τὸ λαθεῖν καὶ τὸ ἄρξασθαι Θηβαίων αὐτοῖς συμπαρασκευασάντων. αἰτίας μὲν ἦν ταύτας ἔλαβε κατὰ τῶν Θηβαίων ὁ Λύσανδρος.

28. Ἤδη δὲ παντάπασι χαλεπὸς ὢν ὀργὴν, διὰ τὴν μελαγχολίαν ἐπιτείνεσαν εἰς γῆρας, παρώξυνε τὲς ἐφόρες καὶ συνέπεισε πεμφθῆναι φρεραν ἐπ' αὐτὲς [16], καὶ λαβὼν τὴν ἡγεμονίαν ἐξεστράτευσεν. ὕστερον δὲ καὶ Παυσανίαν τὸν βασιλέα μετὰ στρατιᾶς ἀπέστειλαν [17]. ἀλλὰ Παυσανίας μὲν κύκλῳ περιελθὼν διὰ τε Κιθαιρῶνος, ἔμελλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν εἰσβαλεῖν [18]. Λύσανδρος δὲ διὰ Φωκέων ἀπήντα στρατιώτας ἔχων πολλές· καὶ τὴν μὲν Ὀρχομενίων πόλιν ἑκεσίως προσχωρήσασαν ἔλαβε,

videre, neque audire Thebanorum. Neque vero qui haec tam Graeca et humana fciuerant, factis decreta non funt exfequuti. Immo Thrafybulus cum fua cohorte occupata Phyle, conatus fuos aufpicati funt ex Thebis, quod arma et pecuniam comparaffent, atque rem fecreto aggrederentur auxilio Thebanorum. Has caufas arripuit contra Thebanos Lyfander.

Qui quum ob atram bilem ex fenio turgentem ira arderet plane afpera, incitauit induxitque Ephoros, vt aduerfus illos mitterent praefidium, ac dux creatus cum copiis profectus eft. Poft rex quoque Paufanias eft cum exercitu miffus. Caeterum hic ambitu per Cithaerona ducens in Boeotiam irrupturus erat, Lyfander ei per Phocidem occurfurus cum magnis copiis. Atque Orchomeno potitus eft per voluntariam deditionem,

Leba-

14 ὁμοίως] SGerm. et Mur. ὁμοίας, vti Stephanus volebat: quod probo, quamuis ὁμοίως etiam cum Datiuo faepe conftruatur. *Mofes Dufoul.*

15 Φύλην Anon.

16 ἐπ' αὐτὸν] In quem? Lege ἐπ' αὐτὲς, Phocenfes nempe.

Et fic Vulcob. SGerm. et Mur.

17 ἀπέστειλεν] Quis? Lege ἀπέστειλαν, cum Anon. et Mur. et mox, cum SGerm. περιελθὼν, pro vulgato παρελθών.

18 deeft εἰσβαλεῖν Iuntinae, fed habet Aldina.

19 ἐν

τὴν δὲ Λεβαδίαν ἐπελθὼν διεπόρθησεν. ἔπεμψε δὲ τῷ Παυσανίᾳ γράμματα, κελεύων εἰς Ἁλίαρτον ἐκ Πλαταιῶν συνάπτειν, ὡς αὐτὸς ἅμ' ἡμέρᾳ πρὸς τοῖς τείχεσι τῶν Ἁλιαρτίων γενησόμενος. ταῦτα τὰ γράμματα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἀπηνέχθη, τοῦ κομίζοντος εἰς κατασκόπους τινὰς ἐμπεσόντος. οἱ δὲ, προσβεβοηθηκότων αὐτοῖς Ἀθηναίων, τὴν μὲν πόλιν ἐκείνοις διεπίστευσαν, αὐτοὶ δὲ περὶ πρῶτον ὕπνον ἐξορμήσαντες, ἔφθασαν ὀλίγῳ τὸν Λύσανδρον ἐν Ἁλιάρτῳ γενόμενοι, καὶ μέρει τινὶ παρῆλθον εἰς την πόλιν. ἐκεῖνος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔγνω, τὴν στρατιὰν ἱδρύσας ἐπὶ λόφου, περιμένειν τὸν Παυσανίαν· ἔπειτα προϊούσης τῆς ἡμέρας ἀτρεμεῖν οὐ δυνάμενος, λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ τοὺς συμμάχους παρορμήσας, ὀρθίᾳ τῇ φάλαγγι παρὰ τὴν ὁδὸν ἦγε πρὸς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Θηβαίων οἱ μὲν ἔξω μεμενηκότες, ἐν ἀριστερᾷ [19] τὴν πόλιν λαβόντες, ἐβάδιζον ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους τῶν πολεμίων, ὑπὸ τὴν κρήνην τὴν Κισσοῦσαν [20] προσαγορευομένην· ἔνθα μυθολογοῦσι τὰς τιθήνας νήπιον ἐκ τῆς λοχείας ἀπολοῦσαι τὸν Διό-

Lebadiam expugnauit diripuitque. Mox literas misit ad Pausaniam, vt sibi ad Haliartum ex Plataeis occurreret. Nam prima luce admoturum se Haliartiorum muris exercitum. Quae literae, quod incidisset in speculatores tabellarius, sunt ad Thebanos delatae. Hi Atheniensibus, qui suppetias ipsis venerant, vrbe commissa, prima vigilia eruperunt, et paulo ante Lysandrum venerunt Haliartum, ac partim oppidum ingressi sunt. Ille primo, castris in tumulo positis, statuit Pausaniam operiri: inde crescente die quum quiescere non posset, armis captis sociisque incitatis, per viam longo agmine succedebat ad moenia. Thebanorum pars, quae substiterat extra muros, sinistrum latus claudentes oppido inuaserunt sub fonte, quam Cissusam appellant, extremum hostium agmen. Hic nutrices fabulantur Liberum patrem infantem modo

19 ἐν ὀρθίῳ Vulcob.

20 Κισσοῦσαν] Vide, an non recte coniecerit Dacerius, qui Τιλφοῦσαν ex Pausania (307, 31.) hic reponit. τὸ Τιλφώσσιον noster infra habet 74, 16. *Moses Dusoul.*

21 οἱ

νυσον. καὶ γὰρ οἰνωπὸν ἐπιςίλβει τὸ χρῶμα καὶ διαυγὲς, καὶ πιεῖν ἥδιςον. οἱ δὲ Κρήσσιοι ςύρακες ȣ͂ πρόσω περιπεφύκασιν· ἃ τεκμήρια τῆς Ῥαδαμάνθυος αὐτόθι κατοικήσεως Ἁλιάρτιοι ποιȣ͂νται, καὶ τάφον αὐτȣ͂ δεικνύȣσιν, Ἀλεᾶ καλȣ͂ντες. ἔςι δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀλκμήνης μνημεῖον ἐγγύς· ἐνταῦθα γὰρ, ὥς φασιν, ἐκηδεύθη, συνοικήσασα Ῥαδαμάνθυι μετὰ τὴν Ἀμφιτρύωνος τελευτήν. οἱ δ' [21] ἐν τῇ πόλει Θηβαῖοι μετὰ τῶν Ἁλιαρτίων συντεταγμένοι, τέως μὲν ἡσύχαζον· ἐπεὶ δὲ τὸν Λύσανδρον ἅμα τοῖς πρώτοις προσπελάζοντα τῷ τείχει κατεῖδον, ἐξαπίνης ἀνοίξαντες τὰς πύλας καὶ προσπεσόντες, αὐτόν τε μετὰ τȣ͂ μάντεως [22] κατέβαλον, καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγȣς τινάς· οἱ γὰρ πλεῖςοι ταχέως ἀνέφυγον πρὸς τὴν φάλαγγα. τῶν δὲ Θηβαίων ȣ̓κ ἀνιέντων, ἀλλὰ προσκειμένων αὐτοῖς, ἐτράποντο πάντες ἀνὰ τȣ̀ς λόφȣς φεύγειν, καὶ χίλιοι πίπτȣσιν αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ Θηβαίων

modo editum abluiſſe: quippe colore nitet vinum repraeſentante limpidoque, et eſt potu gratiſſimus, nec procul ſtyraces Cretenſes naſcuntur paſſim. Quae veſtigia Haliartii domicilium ibi Rhadamanthum habuiſſe iactant. Tumulum quoque eius oſtendunt, quem Alea vocant. Iam Alcmenae iuxta eſt monumentum, eamque illic autumant funeratam, quum nupſiſſet, defuncto Amphitryone, Rhadamantho. Porro qui intra muros Thebani erant, cum Haliartiis inſtructi non mouerunt ſe in praeſentia. Vt vero Lyſandrum cum anteſignanis ſucceſſiſſe viderunt ad moenia, porta repente pateſacta erumpunt, illumque cum vate interficiunt, praeterea paucos alios. Nam maxima pars recepit ſe propere ad aciem. Sed quum Thebani eodem ardore inſtarent iis, omnes terga dedere, colleſque effuſi petiere. Mille ex illis deſiderati: ex Thebanis ceciderunt trecen-

21 οἱ δ'....] Vide Palmerii ad hunc locum Notam, contra Ariſtidem decus hoc ad Athenienſes ſuos trahentem. *Moſes Duſoul.*

22 μετὰ τȣ͂ μάντεως] Xylander vertit: *vna cum Mante*: annotatque: μετὰ τȣ͂ μάντεως, id eſt *vate*. Sed propriumne ſit, an appellatiuum id nomen, ambigo: interpretes appellatiue acceperunt.

23 Νεο-

τριακόσιοι, πρὸς τὰ τραχέα καὶ καρτερὰ τοῖς πολεμίοις συνεκπεσόντες. οὗτοι δὲ ἦσαν ἐν αἰτίᾳ τοῦ λακωνίζειν, ἣν σπουδάζοντες ἀπολύσασθαι τοῖς πολίταις, καὶ σφῶν αὐτῶν ἀφειδοῦντες ἐν τῇ διώξει, παραναλώθησαν.

29. Τῷ δὲ Παυσανίᾳ τὸ πάθος ἀγγέλλεται καθ' ὁδὸν ἐκ Πλαταιῶν εἰς Θεσπιὰς πορευομένῳ, καὶ συνταξάμενος ἧκε πρὸς τὸν Ἁλίαρτον. ἧκε δὲ καὶ Θρασύβουλος ἐκ Θηβῶν, ἄγων τοὺς Ἀθηναίους. βουλευομένου δὲ τοῦ Παυσανίου τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπαιτεῖν, δυσφοροῦντες οἱ πρεσβύτεροι τῶν Σπαρτιατῶν, αὐτοί τε καθ' ἑαυτοὺς ἠγανάκτουν, καὶ τῷ βασιλεῖ προσιόντες, ἐμαρτύραντο μὴ διὰ σπονδῶν ἀναιρεῖσθαι Λύσανδρον, ἀλλὰ δι' ὅπλων περὶ τοῦ σώματος ἀγωνισαμένους, καὶ νικήσαντας, οὕτω τὸν ἄνδρα θάπτειν· ἡττημένοις δὲ, καλὸν ἐνταῦθα κεῖσθαι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ· ταῦτα τῶν πρεσβυτέρων λεγόντων, ὁρῶν ὁ Παυσανίας μέγα μὲν ἔργον ὑπερβαλέσθαι μάχῃ τοὺς Θηβαίους ἄρτι κεκρατηκότας, ἐγγὺς δὲ τῶν τειχῶν τὸ σῶμα τοῦ Λυσάνδρου παραπεπτωκὸς, ὥστε χαλεπὴν ἄνευ σπονδῶν καὶ νικῶσιν εἶναι τὴν ἀναίρεσιν, ἐπέπεμψε κήρυκα, καὶ σπεισάμενος ἀπήγαγε τὴν δύναμιν

trecenti, quos impetus in confectandis hostibus in aspera et munita loca simul abstulit. Hi suspicione erant adspersi facere cum Lacedaemoniis: quam labem dum eluere volunt apud ciues, neque sibi parcunt in persequendis hostibus, nequicquam periere.

Haec clades Pausaniae in itinere Thespias a Plataeis mouenti nunciata est, qui instructo agmine contendit Haliartum. Eodem ex Thebis aduenit cum Atheniensibus Thrasybulus. Quum instituеret Pausanias per inducias mortuos petere, maiores natu Spartiatarum et apud semetipsos fremuerunt, et regem adeuntes testati sunt, non sublaturos se per inducias Lysandrum: verum armis de corpore eius certaturos, victoresque tum eum humaturos, victis vero honestum fore ibidem occumbere cum duce. Iactantibus ea senioribus, Pausanias proelio superare victores modo Thebanos arduum cernens esse, et corpus Lysandri prope murum concidisse, adeo vt laboriose ablaturi illud sine induciis vel victores essent, petitis per praeconem induciis, retro exercitum redu-

ὀπίσω. τὸν δὲ Λύσανδρον, ἢ πρῶτον κομίζοντες ὑπὲρ τοὺς ὅρους ἐγένοντο τῆς Βοιωτίας, ἐν Φίλῃ καὶ συμμαχίδι χώρᾳ τῇ Πανοπαίων κατέθεσαν· οὗ νῦν τὸ μνημεῖόν ἐστι, παρὰ τὴν ὁδὸν εἰς Χαιρώνειαν ἐκ Δελφῶν πορευομένοις. ἐνταῦθα δὴ τῆς στρατιᾶς καταυλισαμένης, λέγεταί τινα τῶν Φωκέων ἑτέρῳ μὴ παρατυχόντι τὸν ἀγῶνα διηγούμενον εἰπεῖν, ὡς οἱ πολέμιοι προσπέσοιεν αὐτοῖς, τοῦ Λυσάνδρου τὸν Ὁπλίτην ἤδη διαβεβηκότος. θαυμάσαντος δὲ, Σπαρτιάτην ἄνδρα, τοῦ Λυσάνδρου φίλον, ἐρέσθαι, τίνα λέγει τὸν Ὁπλίτην· οὐ γὰρ εἰδέναι τοὔνομα. καὶ μὴν ἐκεῖ γε, φάναι, τοὺς πρώτους ὑμῶν οἱ πολέμιοι κατέβαλον. τὸ γὰρ παρὰ τὴν πόλιν ῥεῖθρον Ὁπλίτην καλοῦσιν. ἀκούσαντα δὲ τὸν Σπαρτιάτην, ἐκδακρύσαι, καὶ εἰπεῖν, ὡς ἄφευκτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ τὸ πεπρωμένον. ἦν γὰρ, ὡς ἔοικε, τῷ Λυσάνδρῳ δεδομένος χρησμὸς οὕτως ἔχων·

> Ὁπλίτην κελάδοντα φυλάξασθαί σε κελεύω,
> Γῆς τε δράκονθ' υἱὸν δόλιον κατόπισθεν ἰόντα.

τινὲς δὲ τὸν Ὁπλίτην οὐ πρὸς Ἁλιάρτῳ ῥεῖν λέγουσιν, ἀλλὰ πρὸς Κορώνειαν χειμάῤῥουν εἶναι, τῷ Φλιάρῳ ποταμῷ

reduxit. Lyſandrum abſtulerunt, quem, vt primum finem ſuperauerunt Boeotiae, in pacato et ſocio agro Panopaeorum ſepultura affecere: vbi nunc quoque monumentum eius exſtat ſecus viam, quae Delphis Chaeroneam fert. Ibi quum haberent Lacedaemonii ſtatiua, fama tenet, Phocenſem quendam alteri, qui non interfuerat, recenſentem certamen, hoſtes dixiſſe in ipſos incurriſſe, quum Lyſander iam Hopliten transſcendiſſet. Quo ſtupente, Spartiatem quendam Lyſandri amicum, quemnam Hopliten diceret, rogaſſe: neque enim noſſe ſe nomen. Atqui illic, inquit, primos ordines noſtros conciderunt hoſtes. Quippe riuum oppido propinquum vocant Hopliten. Spartiatem eo audito ad lacrymas effuſum dixiſſe: Vt eſt homini fatum ineuitabile! Nempe ſortes datae Lyſandro huiuſcemodi fuere:

> *Hopliten iubeo cautum vitare ſonantem,*
> *Terrigenumque, dolo ſequitur qui terga, draconem.*

Aliqui non Haliartum praeterfluere Hopliten, ſed prope Coroneam torrentem autumant eſſe, et cum Phliaro amne ſecundum

συμφερόμενον παρὰ τὴν πόλιν· ὃν πάλαι μὲν Ὁπλίαν, νῦν δὲ Ἰσόμαντον προσαγορεύουσιν. ὁ δ᾽ ἀποκτείνας τὸν Λύσανδρον Ἁλιάρτιος ἀνὴρ, ὄνομα Νεόχωρος [23], ἐπίσημον εἶχε τῆς ἀσπίδος δράκοντα· καὶ τοῦτο σημαίνειν ὁ χρησμὸς εἰκάζετο. λέγεται δὲ καὶ Θηβαίοις ὑπὸ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐν Ἰσμηνίῳ γενέσθαι χρησμὸν, ἅμα τήν τε πρὸς Δηλίῳ μάχην, καὶ τὴν πρὸς Ἁλιάρτῳ, ταύτην ἐκείνης ὕστερον ἔτει τριακοστῷ γενομένην, προμηνύοντα. ἦν δὲ τοιοῦτος·

Ἐσχατιὰν [24] πεφύλαξο λύκου [25], καμάκεσσι δοκεύων·
Καὶ λόφον Ὀρχαλίδην [26], ὃν ἀλώπηξ οὔποτε λείπει.

τὸν μὲν οὖν περὶ Δήλιον [27] τόπον, ἐσχατιὰν προσεῖπε,

cundum oppidum coire, quem Hopliam olim, nunc appellant Isomantum. Qui autem Lysandrum interfecit ciuis Haliartius, Neochorus nomine, insigne clypei draconem habuit, quod coniectura erat nunciari oraculo. Ferunt, Thebanis quoque sub bellum Peloponnesiacum oraculum Apollinis Ismenii editum, quod simul proelium ad Delium atque hoc ad Haliartum commissum, quod illi successit anno trigesimo, praedixit. Id fuit huiusce-modi:

Venando cautus vita confine luporum,
Et tumulum Orchaliden, vbi vulpes semper inerrat.

Locum iuxta Delium oram confinem vocauit, vbi Boeotiae et

23 Νεόχωρος] Hinc emendandus locus corruptissimus in Op. Mor. (726, 8.) et pro ὑφ᾽ ὧν ὁ χῶρος Ἁλιάρτου, legendum, ὑπὸ Νεοχώρου Ἁλιαρτίου. *Moses Dusoul.*

24 Ἐσχατιὰν] Xylander vertit: *oram agri:* annotatque: Ἐσχατιὰ *extremitas rei* est. Homerus: Ἀγροῦ ἐπ᾽ ἐσχατιῆς. Reliqua vt Dauus verti, non vt Oedipus. Certe κάμαξ *palus* est etiam apud Homerum, de vinea, Iliad. VI. Εἱστήκει δὲ κάμαξι διαμπερὲς ἀργυρέῃσι. Non me fallit, pro *telo* apud Euripidem vsurpari in Hecuba: Ἄλλαι δὲ κάμακα Θρηΐκιαν θεώμεναι: teste etiam scholiaste. Sed quid faceres in oraculo?

25 λύκου] Anon. et Mur. λύκους.

26 Ὀρχαλίδην] Op. Mor. 726, 5. Ἀρχελίδην scribitur. Vtrum vtro rectius sit, non liquet.

27 περὶ Δήλιον] Delium in Tanagraeorum finibus Boeotiae oppidulum est, Steph. et Pausan.

καθ' ἣν ἡ Βοιωτία τῇ Ἀττικῇ σύνορός ἐστιν· Ὀρχαλίδην δὲ λόφον, ὃν νῦν Ἀλώπεκον καλοῦσιν, ἐν τοῖς πρὸς τὸν Ἑλικῶνα μέρεσι τοῦ Ἁλιάρτου κείμενον.

31. Τοιαύτης δὲ τῷ Λυσάνδρῳ τῆς τελευτῆς γενομένης, παραχρῆμα μὲν οὕτως ἤνεγκαν βαρέως οἱ Σπαρτιάται, ὥστε τῷ βασιλεῖ κρίσιν προγράψαι θανατικήν. ἣν οὐχ ὑποστὰς ἐκεῖνος, εἰς Τέγεαν ἔφυγε, κἀκεῖ κατεβίωσεν ἱκέτης ἐν τῷ τεμένει τῆς Ἀθηνᾶς. καὶ γὰρ ἡ πενία τοῦ Λυσάνδρου τελευτήσαντος ἐκκαλυφθεῖσα, φανερωτέραν ἐποίησε τὴν ἀρετὴν, ἀπὸ χρημάτων πολλῶν καὶ δυνάμεως, θεραπείας τε πόλεων καὶ βασιλείας τοιαύτης, μηδὲ μικρὸν ἐπιλαμπρύναντος τὸν οἶκον εἰς χρημάτων λόγον, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος, ᾧ μᾶλλον ἐπαινοῦντι πιστεύσειεν ἄν τις, ἢ ψέγοντι· ψέγει γὰρ ἥδιον, ἢ ἐπαινεῖ [128]. χρόνῳ δὲ ὕστερον, Ἔφορός φησιν ἀντιλογίας τι-

et Atticae est confinium: Orchalidem tumulum, quem hodie nominant Alopecon, qui positus est in finibus Haliarti ad Helicona vergentibus.

Hunc Lysandri exitum Spartiatae recenti re tulerunt ita grauiter, vt regem in capitis iudicium vocauerint: quod ille declinans, Tegeam iuit exsulatum, atque illic in delubro Mineruae supplex vitam transegit. Etenim detecta defuncti paupertas Lysandri laudem reddidit eius illustriorem, qui ex ingenti pecunia, potentia, vrbium clientela, et regno tali rem familiarem (quod ad argentum attinet) ne obolo quidem reddidit lautiorem, vt tradit Theopompus: cui celebranti eum credas magis, quam obterenti. Vituperant enim homines, quam commendant, promtius. Postea loci, ait Ephorus, quum disceptatio quae-

san. qui et ibi victos Athenienses et eorum ducem, Hippocratem, Ariphronis filium, scribit a Boeotiis, lib. IX. descript. Graeciae. Eandem rem lib. XXI. Diodorus descripsit, et Thucydides διεξοδικῶς lib. IV. *Xylander.*

128 ψέγειν .... ἐπαινεῖν] Hanc scripturam si sequaris, sensus est, quem Latina versio exprimit; vituperare homines, quam commendare, promtius. Sed qui Theopompi stilum acrem norunt, haud facile in animum inducent, non esse eum hic a Plu-

νὸς συμμαχικῆς ἐν Σπάρτῃ γενομένης, καὶ τὰ γράμματα διασκέψασθαι δεῆσαν, ἃ παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν ὁ Λύσανδρος, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὸν Ἀγησίλαον. εὑρόντα δὲ τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ γεγραμμένος ἦν ὁ περὶ τῆς πολιτείας λόγος, ὡς χρὴ τῶν Εὐρυτιωντίδων καὶ Ἀγιάδων τὴν βασιλείαν ἀφελομένους εἰς μέσον θεῖναι, καὶ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων, ὁρμῆσαι μὲν εἰς τοὺς πολίτας τὸν λόγον ἐξενεγκεῖν, καὶ παραδεικνύναι τὸν Λύσανδρον, οἷος ὢν πολίτης διαλάθοι· Λακρατίδαν δ', ἄνδρα φρόνιμον, καὶ τότε προεστῶτα τῶν ἐφόρων, ἐπιλαβέσθαι τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ εἰπεῖν, ὡς δεῖ μὴ ἀνορύττειν τὸν Λύσανδρον, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον αὐτῷ συγκατορύττειν, οὕτω συντεταγμένον πιθανῶς καὶ πανούργως. οὐ μὴν ἀλλὰ τάς τ' ἄλλας τιμὰς ἀπέδοσαν αὐτῷ τελευτήσαντι, καὶ τοὺς μνηστευσαμένους τὰς θυγατέρας, εἶτα μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Λυσάνδρου, πένητος εὑρεθέντος, ἀπειπαμένους, ἐζημίωσαν, ὅτι πλούσιον μὲν νομίζοντες ἐθεράπευον, δίκαιον δὲ καὶ χρηστὸν ἐκ τῆς πενίας ἐπιγνόντες, ἐγκατέ-

quaedam ſociorum Spartae eſſet, et ſcripta, quae apud ſe aſſeruauerat Lyſander, eſſent inſpicienda, domum eius Ageſilaum profectum: quem, vt codicem reperit, in quo deſcripta illa de repub. oratio erat, regnum Eurytiontidis et Agiadis eripiendum atque in medio eſſe ponendum, legendoſque reges ex optimis, inſtituiſſe orationem in lucem pro concione proferre, et Lyſandrum aperire, qui ciuis in operto fuiſſet. Verum Lacratidam prudentem virum et principem Ephororum retinuiſſe Ageſilaum, monuiſſeque, ne refoderet Lyſandrum, ſed orationem cum eo defoderet, ita artificioſe et aſtute concinnatam. At Lyſandro tamen cum alios honores mortuo habuerunt, tum procis, qui nuptias ambierant filiarum eius, mox inopia eius poſt vitae exitum erumpente, renunciauerunt illis, mulctam dixerunt, quod eum quum arbitrarentur pecunioſum, coluiſſent, iuſtum et probum ex tenuitate compertum

Plutarcho notatum. Notabitur autem, ſi pro ψέγειν et ἐπαινεῖν legas ψέγει et ἐπαινεῖ. *Moſes Duſoul.*

λιπον. ἦν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἐν Σπάρτῃ, καὶ ἀγαμίȣ δίκη, καὶ ὀψιγαμίȣ, καὶ κακογαμίȣ. ταύτῃ δὲ ὑπῆγον μάλιστα τȣ̀ς ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ οἰκείων τοῖς πλȣσίοις κηδεύοντας. τὰ μὲν ȣ̓͂ν περὶ Λύσανδρον ȣ̔́τως ἱϛορήσαμεν ἔχοντα.

ΣΥΛΛΑΣ [1].

Λεύκιος δὲ Κορνήλιος Σύλλας γένει μὲν ἦν ἐκ πατρικίων, ȣ̔̀ς εὐπατρίδας ἄν τις εἴποι. τῶν δὲ προγόνων αὐτȣ͂ λέγȣσι Ῥȣφῖνον ὑπατεῦσαι [2], καὶ τȣ́τῳ δὲ τῆς τι-

tum repudiauissent. Hinc fuisse Lacedaemone liquet caelibatus serotinarumque et malarum nuptiarum actiones. Ea persequebantur potissimum illos, qui pro bonis et necessariis affinitatem cum opulentis iungebant. Habes itaque, quae de Lysandro comperimus literis mandata.

L. Cornelius Sylla gentis patriciae fuit. Ex maioribus eius Rufinum ad consulatum aiunt adspirasse, nobilioremque hoc honore

1 Nihil attinet de huius aetate annotare, et aequalibus: nobilis maxime Mithridatico et ciuili Mariano bello fuit. *Xyl.*

2 Τῶν δὲ προγόνων αὐτȣ͂ λέγȣσι Ῥȣφῖνον ὑπατεῦσαι] Xylander vertit: *Rufinus consulatum gessit:* et annotat: Is fuit P. Cornelius Rufinus. Valer. lib. II. cap. 4. duobus consulatibus et dictatura speciosissime gesta, Senatu excidisse tradit: quod idem est apud Gellium lib. IV. cap. 8. et lib. XVII. cap. 21. Sane de dictatura mihi nihil constare fateor. Priorem consulatum anno V. C. 463. et in bello Samnitico rem praeclare gessit. Eutrop. l. II. posteriorem V. C. 476. durante contra Pyrrhum bello. Meminit etiam Cicero lib. II. *de oratore*, salse dictum Fabricii de eo referens. Censores eum, Fabricius et Qu. Aemilius Papus, Senatu mouerunt, quod decem (noster supra decem) pondo argenteorum vasorum possedisset: auctores Valerius, Gellius, praeterea Liuius lib. XIV. (quod ex epitoma intelligitur) Florus lib. I. cap. 18. Actum anno V. C. 478. Ab hoc Cornelio Rufino sextum fuisse Syllam hunc, Paterculus affirmat.

μῆς ἐπιφανεςέραν γενέσθαι τὴν ἀτιμίαν. εὑρέθη γὰρ ἀργυρίȣ κοίλȣ κεκτημένος ὑπὲρ δέκα λίτρας, τȣ͂ νόμȣ μὴ διδόντος· ἐπὶ τȣ́τῳ δὲ τῆς βȣλῆς ἐξέπεσεν. οἱ δὲ μετ' ἐκεῖνον ἤδη ταπεινὰ πράττοντες διετέλεσαν· αὐτός τε Σύλλας ἐν ȣ̓κ ἀφθόνοις ἐτράφη τοῖς πατρῴοις. γενόμενος δὲ μειράκιον, ᾤκει παρ' ἑτέροις, ἐνοίκιον ȣ̓ πολὺ τελῶν, ὡς ὕςερον ὠνειδίζετο, παρ' ἀξίαν εὐτυχεῖν δοκῶν. σεμνυνομένῳ μὲν γὰρ αὐτῷ, καὶ μεγαληγορȣ͂ντι μετὰ τὴν ἐν Λιβύῃ ςρατείαν, λέγεταί τις εἰπεῖν τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν· καὶ πῶς ἂν εἴης σὺ χρηςὸς, ὃς, τȣ͂ πατρός σοι μηδὲν καταλιπόντος, τοσαῦτα κέκτησαι; καὶ γὰρ ȣ̓κ ἔτι τῶν βίων [3] ἐν ἤθεσιν ὀρθίοις καὶ καθαροῖς μενόντων, ἀλλ' ἐγκεκλικότων καὶ παραδεδεγμένων τρυφῆς καὶ πολυτελείας ζῆλον. εἰς ἴσον ὅμως ὄνειδος ἐτίθετο τȣ̀ς ὑπάρχȣσαν εὐπορίαν ἀπολέσαντας, καὶ τȣ̀ς πενίαν πατρῴαν μὴ διαφυλάξαντας. ὕςερον δ' ἤδη κρατȣ͂ντος αὐ-

honore fuiſſe inflictam infamiam. Nam conuictus eſt ſupra decem argenti caelati libras contra legem poſſidere: qua de cauſa eſt ſenatu motus. Huius deinceps poſteri omnes humiliore vita vſi ſunt. Atque ipſe Sylla, non amplo innutritus patrimonio, vbi adoleuit, in conducto habitauit haud magna penſione, vt poſt, quod indignus tanta fortuna videretur, fuit ei exprobratum. Siquidem ad iactantem ſe et gloriantem ab expeditione Africana, fama tenet bonum et probum virum dixiſſe, qui poſſis tu probus eſſe, qui quum nihil a patre acceperis, nunc poſſideas adeo multa? Quanquam enim homines iam morum integritatem et innocentiam non retinerent, ſed deflexiſſent, deliciarumque et luxus caperentur admiratione: numerauit tamen hic iuxta infames eos, qui facultates ſuas abſumſiſſent, et qui paternam non retinuiſſent paupertatem. Inde quum eſſet rerum potitus,

3 ȣ̓κ ἔςι τῶν βίον .... ἐτίθετο] Hunc locum, in Imprr. peſſime habentem, ſic ſanitati reſtituunt Vulc. Anon. et Mur. ȣ̓κ ἔτι τῶν βίων .... ἐτίθεντο. Si quis de τῶν βίων ſcrupulum iniiciat, vide Noſtrum ſic adhibentem (54, 14.) γένη διαφέροντα τοῖς βίοις καὶ τοῖς ἤθεσι δι' ἀλλήλων. et l. 18. τρόποις ἄλλοις καὶ βίοις ἄνθρωποι χρώμενοι.

 4 δι-

τȣ, καὶ πολλȣ̀ς ἀποκτιννύντος, ἀπελευθερικὸς ἄνθρωπος, δοκῶν κρύπτειν ἕνα τῶν προγεγραμμένων, καὶ κατακρημνίζεσθαι διὰ τȣ̃το μέλλων, ὠνείδιζε τὸν Σύλλαν, ὅτι πολὺν χρόνον ἐν μιᾷ συνοικίᾳ συνδιητῶντο [4], Φέροντες ἐνοίκιον, αὐτὸς μὲν τῶν ἄνω, δισχιλίȣς νȣ́μμȣς, ἐκεῖνος δὲ τῶν ὑποκάτω, τρισχιλίȣς· ὥστε τῆς τύχης αὐτῶν τὸ μεταξὺ χιλίȣς νȣ́μμȣς εἶναι, οἳ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς Ἀττικὰς δύνανται. ταῦτα μὲν ȣ̂ν ἱστορȣ̃σι περὶ τῆς παλαιᾶς τȣ̃ Σύλλα τύχης.

2. Τȣ̃ δὲ σώματος αὐτȣ̃ τὸ μὲν ἄλλο εἶδος ἐπὶ τῶν ἀνδριάντων Φαίνεται, τὴν δὲ τῶν ὀμμάτων γλαυκότητα δεινῶς καὶ πικρὰν καὶ ἄκρατον ȣ̂σαν, ἡ χρόα τȣ̃ προσώπȣ Φοβερωτέραν ἐποίει προσιδεῖν. ἐξήνθει γὰρ τὸ ἐρύθημα τραχὺ, καὶ σποράδην καταμεμιγμένον [5] τῇ λευκότητι. πρὸς ὃ καὶ τȣ̃νομα λέγȣσι γενέσθαι, τῆς χρόας ἐπίθετον [6]·

potitus, et multos interimeret, quidam libertinus, qui dicebatur vnum proſcriptorum occultare, atque ideo erat de ſaxo praecipitandus, conuiciatus eſt Syllam, quod diu vna in domo coenacularia habitaſſent, ac pependiſſet ipſe mercedem ſuperioris aedificii duo millia nummum ſeſtertiorum, inferioris ille tria millia, vt intereſſet inter vtriuſque fortunam mille nummum, qui drachmis Atticis valent ducentis quinquaginta. Haec de fortunis Syllae prioribus tradunt.

Corporis eius reliqua in ſtatuis viſitur effigies. Oculos glaucos, qui perquam erant amari et truces, color faciei magis efferabat adſpectu. Efflorescebat enim aſpera rubedo albedine ſparſim interfuſa: vnde fertur nomen traxiſſe ex colore appoſitum. Et

4 διῃτῶντο Vulcob.

5 κατατεταγμένον dat Iuntina ſola.

6 πρὸς ὃ καὶ τȣ̃νομα λέγȣσι γενέσθαι, τῆς χρόας ἐπίθετον] Quod ad cognomentum Sylla attinet, meam ſententiam ſupra expoſui. [vid. T. II. p. 103 — 105. edit. Lipſ.] Annotauit hic Amiotus, Syllam propterea a rubore faciei nomen hoc habere, quod Latinis ochra *ſyl* dicatur, atque illud pigmentum in ignem coniectum rubeat; vnde etiam purpureus color *ſyllaceus* Vitruuio appelletur. Cui cur non ſubſcribam, multae ſunt cauſae. Primum: *Sil* per *i*, non *y* ſcribitur

καὶ τῶν Ἀθήνησι γεφυριςῶν ἐπέσκωψέ τις, εἰς τοῦτο ποιήσας·

Συκάμινον ἔσθ᾽ ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.

τοῖς δὲ τοιούτοις τῶν τεκμηρίων οὐκ ἄτοπόν ἐςι χρῆσθαι περὶ ἀνδρὸς, ὃν οὕτω φιλοσκώμμονα φύσει γεγονέναι λέγουσιν, ὥςε νέον μὲν ἔτι καὶ ἄδοξον ὄντα μετὰ μίμων καὶ γελωτοποιῶν διαιτᾶσθαι καὶ συνακολαςαίνειν· ἐπεὶ δὲ κύριος ἁπάντων κατέςη, συναγαγόντα τῶν ἀπὸ σκηνῆς καὶ θεάτρου τοὺς ἰταμωτάτους ὁσημέραι, πίνειν καὶ διαπληκτίζεσθαι τοῖς σκώμμασι, τοῦ τε γήρως ἀωρότερα

Et sannio quidam Athenis oblique hunc versum in eum iaculatus est:

Mora si spargas farina, tum figura Syllae erit.

His notis non alienum sit vti in illo, quem ita perhibent dicacem natura fuisse, vt iuuenis etiamnum et nondum celebris cum mimis viueret et scurris, sociumque se iis in omni proteruia praeberet: atque quum esset rerum potitus, scenicorum et histrionum impudentissimis quibusque coactis, praeter aetatem impe-

tur apud Vitruuium lib. VII. cap. 7. et 14. (sicut et apud Plinium vltimis duobus capitibus lib. XXXIII.) atque etiam *silaceus:* vt parum hoc ad etymon vocis videatur pertinere. Deinde *ochra* et *sil* idem non sunt: quod patet ex eorum apud dictos auctores descriptionibus, eoque inprimis, quod ochra destitutis sil in eius locum adhibetur. Tum si sil quoque in ignem missum rubet, et *syl* sit scribendum, quid causae sit, cur non a natiuo potius colore (qui ochrae est flauus, seu pallidus) Sylla, quam ab eo, quod isti pigmento in ignem coniecto accidit, dicatur? Quod si sil natiuo colore purpureum colorem habere dicamus, non erit id extra omnem controuersiam, quum, quod de eius violaceo colore Vitruuius dicit, id caeruleo pigmento Plinius quo dixi loco adscribat. Plura qui velit, Philandri legat annotationes. Denique si ista cognomenti ratio fuisset, vix credo, id Latinos scriptores, atque adeo etiam Plutarchum fuisse praeteriturum, quum non vno tantum loco de eo dicat. Apparet certe, σύλλαν, *Syllam*, Graeco sermone aliquid ex albo rubens significasse: vnde antiquum Syllae epitheton potuerit, quasi nouum, huic ob faciei colores tribui. Nam de prima origine cogitari idem potest. *Xylander.*

πράττειν δοκοῦντα καὶ πρὸς τῷ καταισχύνειν τὸ [7] ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς, πολλὰ τῶν δεομένων ἐπιμελείας προϊέμενον. οὐ γὰρ ἦν τῷ Σύλλᾳ περὶ δεῖπνον ὄντι χρήσασθαι πρὸς σπουδαῖον οὐδὲν, ἀλλ' ἐνεργὸς ὢν καὶ σκυθρωπότερος παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ἀθρόαν ἐλάμβανε μεταβολὴν, ὁπότε πρῶτον ἑαυτὸν εἰς συνουσίαν καταβάλοι καὶ πότον· ὥστε μιμῳδοῖς καὶ ὀρχησταῖς τιθασσὸς εἶναι, καὶ πρὸς πᾶσαν ἔντευξιν ὑποχείριος καὶ κατάντης. ταύτης δὲ τῆς ἀνέσεως ἔοικε γεγονέναι νόσημα καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἔρωτας εὐχέρεια, καὶ ῥύσις αὐτοῦ τῆς φιληδονίας, ἧς οὐδὲ γηράσας ἐπαύσατο. Μητροβίου δὲ τῶν ἀπὸ σκηνῆς τινος ἐρῶν διετέλεσεν ἔτι νέος ὤν· καὶ συνήντησεν [8] αὐτῷ τὸ τοιοῦτον. ἀρξάμενος γὰρ ἐρᾶν κοινῆς μὲν, εὐπόρου δὲ γυναικὸς, ὄνομα Νικοπόλεως, καὶ διὰ συνήθειαν καὶ χάριν, ἣν ἀφ' ὥρας εἶχεν, εἰς ἐρωμένου σχῆμα περιελθὼν,

imperiique maiestatem potaret quotidie cum eis, dicteriisque digladiaretur, quum multa interim posthaberet grauia negotia. Neque enim inter coenandum Sylla rei vlli vacabat seriae, sed qui alias negotiosus esset et tristior, vt primum contulit ad conuiuium se, vel ad compotationem, repente inuertebat se, mimisque et saltatoribus tractabilis erat, et omnibus aditu promtus atque deditus. Videtur autem huius dissolutionis morbus etiam effusio in amores fuisse, in voluptatesque propensio, qua ne in senectute quidem fuit liber. Metrobium scenicum constanti amore est iuuenis prosequutus. Contigit autem ei res huiuscemodi. Quum mulierem Nicopolim nomine, meretricem quidem vulgarem, sed opulentam, coepisset amare, fuit ex consuetudine Syllae et formae venustate illa in amorem eius ita effusa, vt

7 πρὸς τὸ ἀ.] Lege cum Anon. et Mur. πρὸς τῷ καταισχύνειν τὸ ἀ. Quod et Vulc. agnoscit, nisi quod ibi, pro τῷ, mendose legitur τό.

8 συνήντησεν] Corrupta haud dubie vox. Anon. et Mur. συνήεικεν, quod et ipsum corruptum. Legendum est συνένεικεν, vel συνήνεγκεν, aptissimo sensu. Nam rei familiaris, quam tenuem fuisse audiuisti, haud parua accessio fuit, mulieris, de qua sermo est, haereditas. *Moses Dusoul.* συνήνθησεν (quasi a v. συνανθεῖν) dant Iuntina et Aldina.

9 'Ιου-

ἀπελείφθη κληρονόμος ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου τελευτώσης. ἐκληρονόμησε δὲ καὶ τὴν μητρυιὰν, ἀγαπηθεὶς ὥσπερ υἱὸς ὑπ' αὐτῆς· καὶ μετρίως μὲν ἀπὸ τούτων εὐπόρησεν.

3. Ἀποδειχθεὶς δὲ ταμίας, ὑπατεύοντι Μαρίῳ τὴν πρώτην ὑπατείαν συνεξέπλευσεν εἰς Λιβύην πολεμήσων Ἰουγούρθαν [9]. γενόμενος δ' ἐπὶ στρατοπέδου, τά τ' ἄλλα παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐδόκιμον, καὶ καιρῷ παραπεσόντι χρησάμενος εὖ, φίλον ἐποιήσατο τῶν Νομάδων βασιλέα Βόκχον. πρεσβευτὰς γὰρ αὐτοῦ, λῃστήριον Νομαδικὸν ἐκφυγόντας, ὑποδεξάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς, δῶρα καὶ [10] πομπὴν ἀσφαλῆ παρασχὼν, ἀπέστειλεν. ὁ δὲ Βόκχος ἐτύγχανε μὲν ἔτι γε πάλαι γαμβρὸν ὄντα μισῶν καὶ φοβούμενος τὸν Ἰουγούρθαν· τότε δὲ ἡττημένῳ καὶ πεφευγότι πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλεύων [11], ἐκάλει τὸν Σύλλαν, δι' ἐκείνου μάλιστα βουλόμενος τὴν σύλληψιν καὶ παράδοσιν τοῦ Ἰουγούρθα γενέσθαι, ἢ δι' αὐτοῦ. κοινωσάμενος δὲ τῷ Μαρίῳ, καὶ λαβὼν στρατιώτας ὀλίγους ὁ Σύλλας, τὸν

vt haeredem moriens eum reliquerit. Fuit item nouercae haeres, quae loco filii dilexit eum: ex quibus haereditatibus satis lautus fuit.

Quaestor creatus, Marium primo consulatu est in Africam comitatus ad bellum Iugurthinum. Postquam in castra venit, probauit cum aliis rebus industriam suam, tum oblata occasione recte vsus, amicitiam sibi regis Numidarum conciliauit Bocchi. Nam legatos eius, e manibus latronum Numidarum elapsos, excepit et liberaliter habuit, dona insuper dedit eis, atque cum praesidio quod eos in tutum deduceret, dimisit. Bocchus autem iampridem socerum perosus erat et timebat Iugurtham. Tunc fracto, et ad ipsum confugienti, insidias struens, acciuit Syllam, quo per illum potius, quam per se, corriperetur traderetur que Iugurtha. Re cum Mario communicata, praesidium habens paucorum militum Sylla

9 Ἰουγούρθαν] Ἰουγούρθα potius legendum. *H Stephanus.* Ἰογόρθα Vulcob. [per ο in prima syllaba. Sic aliquoties est in Iuntina, quae tamen postmodum vulgarem modum praefert.]

10 δῶρα καὶ] Adde post δῶρα τε. quam copulam oratio desiderat. *Moses Dusoul.*

11 βουλεύων Vulcob.

μέγιϛον ὑπέδυ κίνδυνον, ὅτι βαρβάρῳ καὶ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους ἀπίϛῳ πιϛεύσας, ὑπὲρ τοῦ παραλαβεῖν ἕτερον, ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν. οὐ μὴν ἀλλὰ ὁ Βόκχος ὑπ' ἀμφοτέρων [12] κύριος γενόμενος, καὶ καταϛήσας ἑαυτὸν εἰς ἀνάγκην τοῦ παρασπονδῆσαι τὸν ἕτερον, καὶ πολλὰ διενεχθεὶς τῇ γνώμῃ, τέλος ἐκύρωσε τὴν πρώτην προδοσίαν, καὶ παρέδωκε τῷ Σύλλᾳ τὸν Ἰουγούρθαν. ὁ μὲν οὖν θριαμβεύων ἐπὶ τούτῳ, Μάριος ἦν· ἡ δὲ δόξα τοῦ κατορθώματος, ἣν ὁ Μαρίου φθόνος Σύλλᾳ προσετίθει, παρελύπει τὸν Μάριον ἡσυχῇ. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σύλλας φύσει τε μεγάλαυχος ὢν, καὶ τότε πρῶτον ἐκ βίου ταπεινοῦ καὶ ἀγνῶτος ἔν τινι λόγῳ γεγονὼς παρὰ τοῖς πολίταις, καὶ τοῦ τιμᾶσθαι γευόμενος, εἰς τοῦτο φιλοτιμίας προῆλθεν, ὥϛε γλυψάμενος ἐν δακτυλίῳ φορεῖν εἰκόνα τῆς πράξεως· καὶ ταύτῃ γε χρώμενος ἀεὶ διετέλεσεν. ἦν δ' ἡ γραφὴ, Βόκχος μὲν παραδιδοὺς, Σύλλας δὲ παραλαμβάνων τὸν Ἰουγούρθαν.

Sylla maximum ſubiit periculum, quod, dum barbaro neceſſariis ſuis coniunctiſſimis infido confidit, vt alium acciperet, in manus eius commiſiſſet ſe. Verum habens Bocchus vtrumque in arbitrio ſuo, quum ſe in eam neceſſitudinem demiſiſſet, fidem vt violaret in altero, poſt multos animi aeſtus, tandem primam proditionem comprobauit, tradiditque Syllae Iugurtham. Adeoque duxit quidem hac de re triumphum Marius, ſed facti gloria, quam Marii inuidia Syllae attribuit, momordit in occulto Marium nonnihil: ſiquidem quum eſſet ſua ſponte Sylla iactabundus, et tunc primum ex vita abiecta et tenebris in lucem ciuium emerſiſſet, guſtumque cepiſſet honorum, eo eripuit ambitionis, vt facti huius ſculptam in annulo imaginem geſtaret, qua etiam perpetuo deinceps ſignauit. Exprimebatur ſculptura Bocchus tradens et Sylla accipiens Iugurtham.

Quan-

12 ὑπ' ἀμφοτέρων] Abeſt ὑπ' in Mur. Et ſane aut expungas, cum SGerm. neceſſe eſt, aut ἅμα, vel ſimile quid, pro eo reponas.

13 ἐλαττ-

4. Ἠνία μὲν οὖν ταῦτα τὸν Μάριον· ἔτι δὲ ἡγούμενος ἐλάττονα τοῦ φθονεῖσθαι [13] τὸν Σύλλαν, ἐχρῆτο πρὸς τὰς στρατείας· τὸ μὲν δεύτερον ὑπατεύων, πρεσβευτῇ· τὸ δὲ τρίτον, χιλιάρχῳ. καὶ πολλὰ δι' ἐκείνου τῶν χρησίμων κατωρθοῦτο. πρεσβεύων τε γὰρ, ἡγεμόνα Τεκτοσάγων Κόπιλλον εἷλε, καὶ χιλιαρχῶν, μέγα καὶ πολυάνθρωπον ἔθνος Μαρσοὺς ἔπεισε φίλους γενέσθαι καὶ συμμάχους Ῥωμαίων. ἐκ δὲ τούτων, τὸν Μάριον αἰσθόμενος ἀχθόμενον αὐτῷ, καὶ μηκέτι προϊέμενον ἡδέως πράξεων ἀφορμὰς, ἀλλ' ἐνιστάμενον τῇ αὐξήσει, Κάτλῳ, τῷ συνάρχοντι τοῦ Μαρίου, προσένειμεν ἑαυτὸν, ἀνδρὶ χρηστῷ μὲν, ἀμβλυτέρῳ δὲ πρὸς ἀγῶνας. ὑφ' οὗ [14] τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα πιστευόμενος, εἰς δύναμιν ἅμα δόξῃ προήει. καὶ πολέμῳ μὲν αἱρεῖ πολὺ μέρος τῶν ἐν ταῖς Ἄλπεσι βαρβάρων· ἐπιλιπούσης δὲ τῆς ἀγορᾶς, ἀναδεξάμενος τὴν ἐπιμέλειαν, τοσαύτην ἐποίησε περιουσίαν, ὥστε τῶν Κάτλου

Quanquam autem ſtimularunt eà Marium, minus tamen adhuc, quam ſe, ratus inuidioſum Syllam, legatum eum ad exercitum in ſecundo conſulatu habuit, et in tertio tribunum militum, eiuſque opera multa praeclare confecit: ſiquidem legatus ducem Tectoſagarum Copillum cepit, in tribunatu magnam gentem et populoſam ad amicitiam et ſocietatem a populo Romano petendam Marſos impulit. Inde autem infeſtum ſibi Marium animaduertens, atque inuitum ſibi aliquam occaſionem deferre rei gerendae, ſed obſiſtere incremento ſuo; ad collegam ſe Marii contulit Catulum, bonum illum quidem virum, ſed ad proelia ſegniorem. Hic delegauit ei praecipuas quaſque et maximas res. Ita pariter opes et gloriam ſuam amplificauit. Ac bello complures barbarorum Alpinorum nationes ſubegit. Quum etiam inopia commeatus laboraretur, ea ſuſcepta procuratione tantam praeſtitit affluentiam, vt Catuli

13 ἔλαττον αὐτοῦ φθονεῖσθαι] Emendationem Petauii plauſu maximo admittendam cenſeo, iubentis ἐλάττονα τοῦ φθονεῖσθαι ſcribere. Exſtat ea in Not. ad Themiſt. Or. XXI. p. 526. Vide in Pompeio, quid ſit μεῖζον φθόνου, (446, 14.) et in Arato, πολιτικοῦ φθόνου μείζων, (V. 325. vlt.) *Editor* [is eſt *Bryanus*] et *Moſes Duſoul.*

14 ἀφ' οὗ Vulcob.

15 Φη-

στρατιωτῶν ἐν ἀφθόνοις διαγόντων, καὶ τοῖς Μαρίου προσπαρασχεῖν. ἐφ' ᾧ φησὶν αὐτὸν [15] *ἰσχυρῶς ἀνιάσαι τὸν Μάριον. ἡ μὲν οὖν ἔχθρα βραχεῖαν οὕτω καὶ μειρακιώδη λαβοῦσα τὴν πρώτην ὑπόθεσιν καὶ ἀρχὴν, εἶτα χωροῦσα δι' αἵματος ἐμφυλίου, καὶ στάσεων ἀνηκέστων ἐπὶ τυραννίδα καὶ σύγχυσιν ἁπάντων πραγμάτων, ἀπέδειξε τὸν Εὐριπίδη σοφὸν ἄνδρα* [16] *καὶ πολιτικῶν ἐπιστήμονα νοσημάτων, διακελευσάμενον φυλάττεσθαι τὴν φιλοτιμίαν, ὡς ὀλεθριωτάτην καὶ κακίστην δαίμονα τοῖς χρωμένοις.*

5. *Ὁ δὲ Σύλλας, οἰόμενος αὐτῷ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν δόξαν ἐπὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις διαρκεῖν, καὶ δοὺς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς στρατείας εὐθὺς ἐπὶ τὴν τοῦ δήμου πρᾶξιν, ἐπὶ στρατηγίαν πολιτικὴν ἀπεγράψατο, καὶ διε-*

tuli militibus abundantibus, etiam praeberet Marii copiis: quare dicitur admodum agitasse Marium. Haec igitur simultas ex tam leui scaturiens et friuola occasione atque fonte, inde per sanguinem ciuilem et seditiones atrocissimas in tyrannidem erumpens et totius confusionem imperii, sapientem virum Euripidem fuisse, et morborum ciuilium probauit gnarum, qui ambitionem iubet, vt funestissimum et infestissimum vtentibus ea daemonium deuitare.

At Sylla, gloriam, quam bello quaesiuerat, ratus ad negotia vrbana abunde esse, confestim a militia traduxit se ad populum ambiendum, ac praeturam petiuit: vbi

15 φησὶν αὐτὸν] Doctiss. Editor coniiciebat αὐτὸν legi debere. Ego vero αὐτὸς necessario requiri puto; cum nihil sit aliud, ad quod φησὶν illud referri possit. Sylla enim ipse haud dubie intelligitur id in Commentariis annotasse. Quod ni ita foret, non φησὶν dixisset, sed φασὶν, alio prorsus sensu, quem secutus est Latinus Interpres. *Moses Dusoul.*

16 ἀπέδειξε τὸν Εὐριπίδη σοφὸν ἄνδρα etc.] Alludit ad pulcherrimos eius in Phoenissis versus, quibus a studio contendendi Iocasta et ab ambitione dehortatur filium Eteoclem, et ad aequalitatis studium adducere laborat. Noti sunt versus, et ab optimis passim scriptoribus allegantur. φιλοτιμίαν deam iniustam et perniciosam Euripides ibi vocat: noster δαίμονα, id est genium, malum ac pestiferum. *Xylander.*

17 ἀγο-

ψεύσθη· τὴν δ' αἰτίαν τοῖς λόχοις ἀνατίθησι. Φησὶ γὰρ αὐτοὺς, εἰδότας τὴν πρὸς Βόκχον Φιλίαν, καὶ προσδεχομένους, εἰ πρὸ τῆς στρατηγίας ἀγορανομήσει [17], κυνηγέσια λαμπρὰ, καὶ Λιβυκῶν ἀγῶνας θηρίων, ἑτέρους ἀποδεῖξαι στρατηγοὺς, ὡς αὐτὸν ἀγορανομεῖν ἀναγκάσοντας. ἔοικε δὲ τὴν ἀληθῆ τῆς ἀποτεύξεως αἰτίαν οὐχ ὁμολογῶν ὁ Σύλλας ἐλέγχεσθαι τοῖς πράγμασι. ἐνιαυτῷ γὰρ κατόπιν ἔτυχε τῆς στρατηγίας, τοῦ δήμου τὸ μέν τι θεραπείᾳ, τὸ δὲ καὶ χρήμασι προσαγαγόμενος. διὸ δὴ καὶ στρατηγοῦντος αὐτοῦ, καὶ πρὸς Καίσαρα μετ' ὀργῆς εἰπόντος, ὡς χρήσεται τῇ ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐξουσίᾳ, γελάσας ὁ Καῖσαρ· Ὀρθῶς, ἔφη, τὴν ἀρχὴν ἰδίαν νομίζεις· ἔχεις γὰρ αὐτὴν πριάμενος. μετὰ δὲ τὴν στρατηγίαν εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἀποστέλλεται, τὸν μὲν ἐμφανῆ λόγον ἔχων πρὸς τὴν στρατείαν, Ἀριοβαρζάνην καταγαγεῖν· αἰτίαν δ' ἀληθῆ, Μιθριδάτην ἐπισχεῖν πολυπραγμονοῦντα, καὶ περιβαλλόμενον ἀρχὴν καὶ δύναμιν οὐκ ἐλάττονα τῆς ὑπαρχούσης. ἰδίαν μὲν οὖν δύναμιν οὐ πολλὴν ἐπήγετο,

vbi repulſam eſt paſſus, cuius cauſam adſcribit multitudini. Ait enim, illam, quod ſuam ſciret cum Boccho amicitiam, et ſi ante praeturam aedilis curulis factus eſſet, magnificas venationes et Africanarum belluarum exſpectaret ſpectacula, alios deſignaſſe praetores, quo compelleret ipſum ad aedilitatis petitionem. Caeterum haud veram repulſae ab ipſo proditam cauſam apparet rebus ipſis conuinci Syllam. Anno enim poſt, populi fauorem partim blandimentis, partim largitionibus emeritus, praetor factus eſt. Quare, quum in praetura ad Caeſarem diceret ira incenſus, ſua ſe poteſtate in illum vſurum, arridens Caeſar: Recte (inquit) praeturam exiſtimas tuam: nempe eam emiſti. Peracta praetura, legatus in Cappadociam mittitur ſpecioſo expeditionis titulo ad Ariobarzanem in regnum reducendum, reuera vt multa molientem Mithridatem, imperiumque et vires adiungentem haud minores, quam eſſent praeſentes, reprimeret. Copias haud magnas adduxerat ſecum, ſed promta vſus

17 ἀγορανομοίη Vulcob. lectio vulgata ab Aldina profecta eſt. In Iuntina ſic legitur ἀγορανομοίους.

18 τῷ

χρησάμενος δὲ τοῖς συμμάχοις προθύμοις, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν Καππαδοκῶν, πλείονας δ' αὖθις Ἀρμενίων προσβοηθοῦντας ἀποκτείνας, Γόρδιον μὲν ἐξήλασεν, Ἀριοβαρζάνην δ' ἀπέδειξε βασιλέα. διατρίβοντι δ' αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐντυγχάνει Πάρθος Ὀρόβαζος, Ἀρσάκου βασιλέως πρεσβευτὴς, οὔπω πρότερον ἀλλήλοις ἐπιμεμιγμένων τῶν γενῶν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς μεγάλης δοκεῖ Σύλλα τύχης γενέσθαι, τὸ πρώτῳ [18] Ῥωμαίων ἐκείνῳ Πάρθους συμμαχίας καὶ φιλίας δεομένους διὰ λόγων ἐλθεῖν. ὅτε καὶ λέγεται τρεῖς δίφρους προθέμενος, τὸν μὲν Ἀριοβαρζάνῃ, τὸν δ' Ὀροβάζῳ, τὸν δ' αὑτῷ, μέσος ἀμφοῖν καθεζόμενος χρηματίζειν. ἐφ' ᾧ τὸν μὲν Ὀρόβαζον ὕστερον ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ἀπέκτεινε· τὸν δὲ Σύλλαν οἱ μὲν ἐπῄνεσαν, ἐντρυφήσαντα τοῖς βαρβάροις, οἱ δὲ ὡς φορτικὸν ᾐτιάσαντο, καὶ ἀκαίρως φιλότιμον. ἱστορεῖται δέ τις ἀνὴρ τῶν μετ' Ὀροβάζου καταβεβηκότων, Χαλκιδεὺς [19], εἰς τὸ τοῦ Σύλλα πρόσωπον ἀπι-

vſus opera ſociorum, magno numero ipſorum Cappadocum, maiori Armeniorum, qui Gordio ſuppetias venerant, interfecto, eiecit eum, et Ariobarzanem conſtituit regem. Agentem apud Euphratem conuenit Parthus Orobazus, regis Arſacis legatus; quum nihil ante eam diem commercii inter vtramque gentem interceſſiſſet. Sed et id magnae felicitati Syllae videtur tribuendum, quod inter Romanos cum illo primo ad ſocietatem et amicitiam petendam congreſſi Parthi ſint. Ibi dicitur tres ſedes poſuiſſe, vnam Ariobarzani, alteram Orobazo, ſibi tertiam, mediuſque inter duos ſedens audientiam dediſſe legato. Quamobrem necauit poſtmodum rex Parthorum Orobazum. Syllam alii praedicauerunt, quod barbaros faſtuoſe tractauerat, alii vt arrogantem et intempeſtiue ambitioſum culpauerunt. Memoriae proditum eſt, quendam ex comitatu Orobazi, Chalcidenſem, inſpecto Syllae vultu,

18 τῷ πρώτῳ] Vulcob. et Mur. τὸ optime.

19 Χαλκιδεὺς] Exiſtimo, Chalcide Syriae hunc oriundum fuiſſe, tametſi Stephanus Χαλκιδηνὸν inde deriuet. Sed eius regulae non ſunt edicta praetorum. Meminit huius Chalcidis, et regionis Chalcidenes, Plinius, lib. V. cap. XXIII. in deſcriptione Coelae Syriae, et Strabo lib. XVI. *Xylander*.

20 ἐν-

δὼν, καὶ ταῖς κινήσεσι τῆς τε διανοίας καὶ τȣ̃ σώματος ȣ̓ παρέργως ἐπιςήσας, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῆς τέχνης ὑποθέσεις τὴν φύσιν ἐπισκεψάμενος, εἰπεῖν, ὡς ἀναγκαῖον εἴη τȣ̃τον τὸν ἄνδρα μέγιςον γενέσθαι· θαυμάζειν δὲ καὶ νῦν πῶς ἀνέχεται μὴ πρῶτος ὢν ἁπάντων. ἀναχωρήσαντι δ' αὐτῷ δίκην ἔλαχε [20] δώρων Κηνσωρῖνος, ὡς πολλὰ χρήματα συνειληχότι παρὰ τὸν νόμον ἐκ φίλης καὶ συμμάχȣ βασιλείας. ȣ̓ μὴν ἀπήντησεν ἐπὶ τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἀπέςη τῆς κατηγορίας.

6. Ἡ μέντοι πρὸς Μάριον αὐτῷ ςάσις ἀνεῤῥιπίζετο, καινὴν ὑπόθεσιν λαβȣ̃σα τὴν Βόκχȣ φιλοτιμίαν, ὃς τὸν δῆμον ἅμα θεραπεύων ἐν Ῥώμῃ, καὶ τῷ Σύλλα χαριζόμενος, ἀνέθηκεν εἰκόνας ἐν Καπιτωλίȣ [21] τροπαιοφόρȣς, καὶ παρ' αὐταῖς [22] χρυσȣ̃ν Ἰȣγύρθαν ὑφ' ἑαυτȣ̃ Σύλλα παραδιδόμενον. ἐφ' ᾧ τȣ̃ Μαρίȣ βαρυθυμȣμένȣ καὶ καθαιρεῖν ἐπιχειρȣ̃ντος, ἑτέρων δ' ἀμύνειν τῷ Σύλλα, καὶ τῆς πόλεως ὅσον ȣ̓́πω διακεκαυμένης ὑπ' ἀμφοῖν, ὁ συμ-

vultu, animique et corporis haud defunctorie obseruatis motibus, atque ad artis praecepta expensa eius natura praedicasse, fieri non posse, quin summus hic vir futurus esset: mirari etiam se, quemadmodum patiatur et nunc non esse omnium primus. Regressum ad vrbem postulauit Censorinus repetundarum, quod magnam pecuniam contra leges ex amico et socio regno cepisset: haud occurrit tamen ad iudicium, sed accusationem reliquit.

At dissensio eius cum Mario ex noua occasione recruduit, scilicet Bocchi dono. Qui simul ad demerendum populum, et in gratiam Syllae signa victoriae in Capitolio dedicauit, iuxtaque Iugurtham ex auro factum, vt Syllae ab se fuerat traditus. Qua de re exacerbato Mario, et detrahere ea signa parante, aliis vero Syllae auxilium ferentibus, ciuitas pene est ab vtrisque partibus inflammata. Caete-

20 ἐνεκάλησε Vulcob.

21 Καπιτωλίȣ] Vulc. et Mur. rectius Καπιτωλίῳ, vt Stephanus volebat.

22 αὐτοῖς] Mutandum omnino; legendumque αὐτὰς, cum SGerm. vel αὐταῖς cum Vulcob. *Moses Dusoul.*

23 ςρα-

μαχικὸς πόλεμος, πάλαι τυφόμενος, ἐπὶ τὴν πόλιν ἀναλάμψας, τότε τὴν στάσιν ἐπέσχεν. ἐν τούτῳ μεγίστῳ καὶ ποικιλωτάτῳ γενομένῳ, καὶ πλεῖστα κακὰ καὶ βαρυτάτους παρασχόντι κινδύνους Ῥωμαίοις, Μάριος μὲν οὐδὲν ἀποδεῖξαι μέγα δυνηθεὶς, ἤλεγχε τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν ἀκμῆς καὶ ῥώμης δεομένην· Σύλλας δὲ πολλὰ δράσας ἄξια λόγου, δόξαν ἔσχεν ἡγεμόνος μεγάλου μὲν παρὰ τοῖς πολίταις, μεγίστου δὲ παρὰ τοῖς φίλοις, εὐτυχεστάτου δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς. ἀλλ' οὐκ ἔπαθε ταυτὸ Τιμοθέῳ τῷ τοῦ Κόνωνος, ὃς εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ τὰ κατορθώματα τῶν ἐχθρῶν τιθεμένων, καὶ γραφόντων ἐν πίναξι κοιμώμενον ἐκεῖνον, τὴν δὲ τύχην δικτύῳ τὰς πόλεις περιβάλλουσαν, ἀγροικιζόμενος καὶ χαλεπαίνων πρὸς τοὺς ταῦτα ποιοῦντας, ὡς ἀποστερούμενος ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐπὶ ταῖς πράξεσι δόξης, ἔφη ποτὲ πρὸς τὸν δῆμον ἐπανήκων ἐκ στρατείας· Οὐδὲν [23], Ἀθηναῖοι ἄνδρες, τῇ τύχῃ μέτεστι. πρὸς Τιμόθεον μὲν οὖν φασιν, οὕτω φανέντα φιλότιμον, ἀντιμειρακιεύεσθαι τὸ δαιμό-

Caeterum bellum sociale iampridem aduersus vrbem fumans quum flagrasset, compressit seditionem in praesenti. Eo in bello, quod maximum fuit, et maxime variauit, quodque multa vulnera populo Romano, et grauissima intulit discrimina, Marius, qui nihil praeclari designauit, bellicas artes docuit vigore et robore indigere: Sylla vero factis multis eximiis nomen comparauit ducis apud ciues magni, apud socios maximi, et fortunatissimi vel apud hostes. Verum animus ei alius atque Timotheo fuit Cononis filio, qui, quum res ipsius egregie gestas assignarent aemuli fortunae, atque in tabulis dormientem pingerent, fortunam autem reti vrbes implicantem, tulit inurbane, infestusque eius rei autoribus, quasi ab eis spoliaretur rerum gestarum laude, dixit quondam pro concione a bello reuersus: Nullam partem, ciues, vendicare in his fortuna valet. Caeterum cum Timotheo, qui se demonstrauit tantopere ambitiosum, pari licentia ferunt fortunam egisse,

23 στρατείας οὐδὲν] Exciderunt hinc verba aliquot, quae in hunc modum ex Var. Lect. et Mur. inserenda sunt: στρατείας εὖ κεχωρηκέναι δοκούσης. Ἀλλὰ ταύτης γε στρατείας οὐδέν.

24 qui-

νιον, ὥστε μηδὲν ἔτι πρᾶξαι λαμπρὸν, ἀλλ᾽ ὅλως ἀποτυγχάνοντα ταῖς πράξεσι, καὶ προσκρούοντα τῷ δήμῳ, τέλος ἐκπεσεῖν τῆς πόλεως. Σύλλας δ᾽ οὐ μόνον ἡδέως προσιέμενος τὸν τοιοῦτον εὐδαιμονισμὸν καὶ ζῆλον, ἀλλὰ καὶ συναύξων καὶ συνεπιθειάζων τὰ πραττόμενα, τῆς τύχης ἐξῆπτεν, εἴτε κόμπῳ χρώμενος, εἴθ᾽ οὕτως ἔχων τῇ δόξῃ πρὸς τὸ θεῖον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γέγραφεν, ὅτι τῶν καλῶς αὐτῷ βεβουλεῦσθαι δοκούντων αἱ μὴ κατὰ γνώμην, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ἀποτολμώμεναι πράξεις ἔπιπτον εἰς ἄμεινον. ἔτι δὲ καὶ δι᾽ ὧν φησι, πρὸς τύχην εὖ πεφυκέναι μᾶλλον, ἢ πρὸς πόλεμον, τῇ τύχῃ τῆς ἀρετῆς πλέον ἔοικε νέμειν. καὶ ὅλως [ἔοικεν [24]] ἑαυτὸν τοῦ δαίμονος ποιεῖν, ὅς γε καὶ τῆς πρὸς Μέτελλον ὁμονοίας, ἰσότιμον ἄνδρα καὶ κηδεστὴν, εὐτυχίαν τινὰ θείαν αἰτιᾶται [25]· πολλὰ γὰρ αὐτῷ πράγματα παρέξειν ἐπίδοξον ὄντα, πρᾳότατον ἐν τῇ κοινωνίᾳ γενέσθαι τῆς ἀρχῆς [26]. ἔτι δὲ Λευκούλλῳ μὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν,

egiſſe, nihil vt deinceps geſſerit inſigne, ſed aduerſa ceciderint omnia: itaque tandem ab infeſto populo exactus in exilium fuerit. Sylla vero non modo lubens eam felicitatis ſuae fauentiſque ſibi fortunae opinionem recipiebat, ſed eam etiam in maius tollebat, ſtudenſque, vt propitii numinis fidem adiungeret, facta ſua fortunae tulit accepta, ſiue per iactantiam id fecit, ſiue eam habuit de diis exiſtimationem. Quandoquidem ſcripſit in commentariis, quae non conſulte, ſed ex tempore aggreſſus temere eſſet, ea rectius cecidiſſe, quam quae deliberaſſe ſibi viſus fuerat mature. Ad haec quum melius dicit ſe ad fortunam comparatum, quam ad bellum, plus eum fortunae tribuere, quam virtuti apparet. Breui in totum videtur ſe mancipaſſe fortunae, qui quidem vel ſuam cum Metello, paris dignitatis viro et ſocero, concordiam ad diuinam aliquam delegat felicitatem. A quo enim magnopere fatigatum iri exſpectauerat ſe, eum collegam leniſſimum expertum. Praeterea Lucullum in commentariis, quos

24 quidam ἔοικεν omittunt. Vulcob.

25 αἰτίαν ποιεῖ Vulcob.

26 πρᾳότατον ἐν τῇ κοινωνίᾳ γενέσθαι τῆς ἀρχῆς] Xylander vertit: *in ſocietate magiſtratus*: et anno-

ὧν ἐκείνῳ τὴν γραφὴν ἀνατέθεικε [27], παραινεῖ μηδὲν οὕτως ἡγεῖσθαι βέβαιον, ὡς ὅ τι ἂν αὐτῷ προστάξῃ νύκτωρ τὸ δαιμόνιον. ἐκπεμπομένου δ᾽ αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὸν συμμαχικὸν πόλεμον, ἱστορεῖ χάσμα τῆς γῆς μέγα γενέσθαι περὶ Λαβέρνην [28]. ἐκ δὲ τούτου πῦρ ἀναβλύσαι πολὺ, καὶ φλόγα λαμπρὰν στηρίξαι [29] πρὸς τὸν οὐρανόν. εἰπεῖν δὴ [καὶ] τοὺς μάντεις, ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὄψει διάφορος καὶ περιττὸς, ἄρξας ἀπαλλάξει τῇ πόλει ταραχὰς τὰς παρούσας. τοῦτον δὲ αὐτὸν εἶναί φησιν ὁ Σύλλας· τῆς μὲν γὰρ ὄψεως ἴδιον εἶναι τὸ περὶ τὴν κόμην χρυσωπὸν, ἀρετὴν δ᾽ οὐκ αἰσχύνεσθαι μαρτυρῶν ἑαυτῷ, μετὰ

quos illi dicauit, admonet, nihil perinde firmum vt ducat, ac quod in somnis ei noctu iubeat deus. Quum autem ad bellum sociale cum exercitu mitteretur, tradit apud Lauernam in ingentem sinum terrae labem desedisse, ex quo grandem ignem erupisse et lucidam flammam ad coelum extulisse. Nunciasse vero fatiloquos, virum egregium et forma praecellentem atque insignem praesentibus procellis vrbem, quum summum imperium cepisset, explicaturum. Hunc se ait esse Sylla. Nam faciei suae peculiarem esse auri colore rutilantem comam: virtutem vero non erubescere se si sibi sumat, tantis et

annotat: Nimirum consulatus. Socerum Syllae fuisse Qu. Metellum, paulo post ostenditur: collegam fuisse Syllae in consulatu eius altero, cum aliunde, tum ex Gellio constat, lib. XV. cap. 28. *Xylander.*

27 ita etiam Vulcob. et huc videtur quoque lectio Iuntinae et Aldinae ἀντέθηκε ducere; atque praetuli istam vulgatae ἀνέθηκε.

28 περὶ Λαβέρνην] Lauerna dea fuit Romae culta, furibus praesertim et impostoribus. Id cum alias, tum ex illo Horatiano ad Quinctium patet: *Labra mouet, metuens audiri: pulchra Lauerna, Da mihi fallere, da iustum sanctumque videri: Noctem peccatis et fraudibus obiice nubem.* Hinc et *Lauerniones* (teste Sexto Pompeio Festo) fures dicti, quod in luco eius (quem via Salaria fuisse Acron annotat) praedam diuiderent, siue (vt antiqui loquebantur) luerent. Veri proinde simile est, Lauernalem portam, cuius etiam Varro lib. IV. meminit, hic intelligi. *Xylander.*

29 στηρίσαι] Scribe cum Mur. στηρίξαι: et vsum hunc vocis diligenter obseruato.

πράξεις ὕτω καλὰς καὶ μεγάλας. ταῦτα μὲν ὖν περὶ τῆς θειότητος. τὸν δ' ἄλλον τρόπον ἀνώμαλός τις ἔοικε γεγονέναι καὶ διάφορος πρὸς ἑαυτὸν, ἀφελέσθαι πολλὰ, χαρίσασθαι πλείονα, τιμῆσαι παραλόγως, παραλόγως [30] ἐφυβρίσαι, θεραπεύειν ὧν δέοιτο, θρύπτεσθαι πρὸς τὺς δεομένυς· ὥς' ἀγνοεῖσθαι, πότερον ὑπερόπτης φύσει μᾶλλον, ἢ κόλαξ γέγονε. τὴν μὲν γὰρ ἐν ταῖς τιμωρίαις ἀνωμαλίαν, ἐξ ὧν ἔτυχεν αἰτιῶν, ἀποτυμπανίζοντος αὐτῦ, καὶ πάλιν τὰ μέγιςα τῶν ἀδικημάτων πρᾴως φέροντος, καὶ διαλλαττομένυ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀνηκέςοις μετ' εὐκολίας, τὰ δὲ μικρὰ καὶ φαῦλα προσκρύματα σφαγαῖς καὶ δημεύσεσιν ὐσιῶν μετιόντος, ὕτως ἄν τις διαιτήσειεν, ὡς φύσει μὲν ὀργὴν χαλεπὸν ὄντα καὶ τιμωρητικὸν, ὑφιέμενον δὲ τῆς πικρίας λογισμῷ πρὸς τὸ συμφέρον. ἐν αὐτῷ γε τύτῳ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, τῶν ςρατιωτῶν αὐτῦ ςρατηγικὸν ἄνδρα πρεσβευτὴν, Ἀλβῖνον ὄνομα [31], ξύλοις καὶ λίθοις διαχρησαμένων, παρῆλθε, καὶ ὐκ ἐπεξ-

et tam praeclaris rebus geſtis. Atque hactenus de eius in deos fiducia. Caeteris moribus diſpar fuit et ſibi inconſtans. Rapere multa, largiri plura, temere honoribus proſequi, pariterque inſultare, colere eos, quos vtiles ſibi ducebat, moroſus eſſe in illos, qui quid ab ipſo peterent; vt neſcias, faſtidioſior natura, an blandior fuerit. Verum de eius in puniendo varietate, quod quauis de cauſa obtruncaret homines, e diuerſo maxima facinora leniter ferret, facile veniam daret atrociſſimis, exiguas et leues offenſiones caedibus et bonorum publicationibus perſequeretur, ita rem poſſis diiudicare; iracundum nempe eum natura fuiſſe et vltore animo, ſed de acerbitate remiſiſſe, vbi ex vſu eſſet. In ipſo hoc bello ſociali quum Albinum, virum praetorium, legatum ſuum, milites ipſius fuſtibus et lapidibus oppreſſiſſent, conniuit, neque

30 ita etiam Anon. ſed in vulgatis; aduerbium tantummodo ſemel legitur.

31 ςρατηγικὸν ἄνδρα πρεσβευτὴν, Ἀλβῖνον ὄνομα] Is fuit A. Poſthumius Albinus. Hiſtoria eſt in epitoma Liuiana LXXV. apud Valerium lib. IX. cap. de temeritate: apud Oroſium lib. V. cap. 18. *Xylander*.

ἦλθεν ἀδίκημα τοσοῦτον· ἀλλὰ καὶ σεμνυνόμενος διεδίδου λόγον, ὡς προθυμοτέροις διὰ τοῦτο χρήσαιτο πρὸς τὸν πόλεμον αὐτοῖς, ἰωμένοις[32] τὸ ἁμάρτημα δι᾽ ἀνδραγαθίας. τῶν δ᾽ ἐγκαλούντων οὐδὲν ἐφρόντιζεν, ἀλλ᾽ ἤδη καταλῦσαι Μάριον διανοούμενος, καὶ τοῦ πρὸς τοὺς συμμάχους πολέμου τέλος ἔχειν δοκοῦντος, ἀποδειχθῆναι στρατηγὸς ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐθεράπευε τὴν ὑφ᾽ ἑαυτῷ στρατιάν, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ὕπατος μὲν ἀποδείκνυται μετὰ Κοΐντου Πομπηΐου, πεντήκοντα ἔτη γεγονώς[33]. γαμεῖ δὲ γάμον ἐνδοξότατον, Καικιλίαν τὴν Μετέλλου θυγατέρα τοῦ ἀρχιερέως· ἐφ᾽ ᾧ πολλὰ μὲν εἰς αὐτὸν ᾖδον οἱ δημοτικοὶ, πολλοὶ δὲ τῶν πρώτων ἐνεμέσων, οὐκ ἄξιον ἡγούμενοι τῆς γυναικὸς, ὃν ἄξιον ὑπατείας ἔκριναν, ὥς φησιν ὁ Τίτος[34]. οὐ μόνην δὲ ταύτην ἔγημεν, ἀλλὰ πρώτην

neque vindicauit flagitium tantum: immo vero sermonibus glorians distulit, promtiores ideo eos in bello habiturum se virtute peccatum eluentes. Nec eum incusantes mouerunt, sed quum cepisset iam opprimendi Marii consilium, et bello sociali ad exitum perduci iam viso, vt dux contra Mithridatem constitueretur, deliniebat milites suos. Ac reuersus ad vrbem, consul cum Q. Pompeio declaratur, annos iam quinquaginta natus, et nobilissimum coniugium contrahit, Caecilia ducta, Metelli pontificis maximi filia. Ob quod cecinit multa in eum probrose vulgus, multique ex primoribus inuiderunt ei, indignum illa foemina existimantes, (vt Titus Liuius ait) quem consulatu iudicauerant dignum. Non tamen vnam duxit hanc vxorem. Primam habuit

32 ἰώμενος] Vulcob. Anon. SGerm. et Mur. rectius ἰωμένοις. [adde Iuntinam. Aldina prima vitium ad insecutas editiones tradidit.]

33 ὕπατος μὲν — πεντήκοντα ἔτη γεγονὼς] Consulem non quinquagesimo, sed vndequinquagesimo anno factum, apud Velleium legitur. *Xylander.*

34 ὥς φησιν ὁ Τίτος] Xylander vertit: *vt refert Liuius:* et annotat: Liuium intelligo: tametsi liber is non exstat, neque eius rei in epitoma mentio est. Incidit enim in librum LXXVII. Caeterum Graecis, ac praesertim nostro, familiare est, praenomina pro nominibus ponere, vt et in Quinctio Flaminino creberrime, et alias.

35 Ἰλί-

μὲν, ἔτι μειράκιον ὢν, Ἰλίαν ἔσχε [35], τὴν καὶ θυγάτριον [36] αὐτῷ τεκοῦσαν· εἶτα μετ' ἐκείνην, Αἰλίαν· τρίτην δὲ, Κοιλίαν, ἣν ἀπεπέμψατο μὲν ὡς στεῖραν, ἐντίμως δὲ καὶ μετ' εὐφημίας, καὶ δῶρα προσθείς· ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ἀγαγόμενος τὴν Μετέλλαν, ἔδοξε διὰ τοῦτο τὴν Κοιλίαν οὐ καλῶς αἰτιάσασθαι. τὴν μέντοι Μετέλλαν ἐν πᾶσι θεραπεύων διετέλεσε, ὥστε καὶ τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ὅτε τοὺς περὶ Μάριον φυγάδας ἐπεθύμει καταγαγεῖν, ἀρνουμένου τοῦ Σύλλα, δεόμενον ἐπιβοήσασθαι τὴν Μετέλλαν. ἐδόκει δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις, ἑλὼν τὸ ἄστυ, προσενεχθῆναι τραχύτερον, ὅτι τὴν Μετέλλαν ἀπὸ τοῦ τείχους γεφυρίζοντες ἐλοιδόρησαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

7. Τότε δὲ τὴν ὑπατείαν πρὸς τὰ μέλλοντα μικρὸν ἡγούμενος, ἐπτόητο τὴν γνώμην πρὸς τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον. ἀντανίστατο δ' αὐτῷ Μάριος, ὑπὸ δοξομανίας καὶ φιλοτιμίας, ἀγηράτων παθῶν, ἀνὴρ τῷ τε σώματι

habuit admodum adolescens Iliam, quae filiolam ei edidit, ab ea Aeliam, Coeliam tertiam: quam vt infoecundam missam fecit, sed citra notam et probrum, additis et muneribus. Verum, quod paucis diebus post Metellam duxit, apparuit eum immerito illam caussam in Coeliam praetendisse. At Metellam coluit omnibus in rebus constantissime. Vnde populus Romanus quum reuocare exsules Marianos desideraret, renuente Sylla recurrit ad Metellam, eamque appellauit. In Athenienses quoque, quod Metellam ex muro perstringentes fuissent insectati conuiciis, capta vrbe consuluit durius: sed haec postea.

Id temporis consulatum ad futura flocci pendens, gestienti animo affectabat bellum Mithridaticum, Huic se Marius prae insana gloriae cupiditate et ambitione, semper vigentibus morbis, opponebat; vir, qui tunc corpore erat inhabili,

35 Ἰλίαν ἔσχε] Non intelligo, quae fuerit Ilia ista, et omnino mendam esse puto: neque tamen inuenio remedium. *Xylander.* pro Ἰλίαν Anon. exhibet Ἰουλίαν.

36 ita et Vulc. et Iunt. sed vulgatis καὶ deest.

βαρὺς, καὶ ταῖς ἔναγχος ἀπειρηκὼς στρατείαις διὰ γῆρας, ἐκδήμων καὶ διαποντίων πολέμων ἐφιέμενος. καὶ τοῦ Σύλλα πρὸς τὰς ἐπιλιπεῖς [37] πράξεις ὁρμήσαντος εἰς τὸ στρατόπεδον, αὐτὸς οἰκουρῶν ἐτεκταίνετο τὴν ὀλεθριωτάτην ἐκείνην, καὶ ὅσα σύμπαντες οἱ πολέμιοι τὴν Ῥώμην οὐκ ἔβλαψαν, ἀπεργασαμένην στάσιν, ὡς καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς [38] προεσήμηνε. πῦρ μὲν γὰρ αὐτόματον ἐκ τῶν τὰ σημεῖα δοράτων ὑποφερόντων ἀνέλαμψε, καὶ κατεσβέσθη μόλις. κόρακες δὲ τρεῖς τοὺς νεοσσοὺς προσαγαγόντες [39] κατέφαγον, τὰ δὲ λείψανα πάλιν εἰς τὴν νεοσσιὰν [40] ἀνήνεγκαν. καὶ μυῶν δ᾽ ἐν ἱερῷ χρυσὸν ἀνακείμενον διαφαγόντων, μίαν οἱ ζάκοροι πάγῃ θήλειαν λαμβάνουσιν· ἡ δ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ πάγῃ τεκοῦσα πέντε, κατέφαγε τὰ τρία. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ἐξ ἀνεφέλου καὶ διαίθρου τοῦ περιέχοντος ἤχησε φωνὴ σάλπιγγος, ὀξὺν ἀποτείνουσα καὶ θρηνώδη φθόγγον, ὥστε πάντας ἔκφρονας γενέσθαι, καὶ καταπλῆξαι τὸ μέγεθος. Τυῤῥηνῶν δ᾽ οἱ

habili, et proximis ſuperioribus expeditionibus ob ſenium impar fuerat, externa et tranſmarina bella auens. Hic, dum ad conficienda quaedam, quae reſtabant ei, profectus in caſtra Sylla eſſet, domi reſes funeſtiſſimam illam, quae maiorem perniciem populo Romano inuexit, quam vniuerſa bella, ſeditionem fabrificauit, vt oſtendit iis deus prodigiis. Flamma enim ſponte eluxit ex haſtis, quibus ſigna vehuntur, quae aegre reſtincta eſt. Corui tres pullos in conſpectum hominum apportatos deuorauerunt, et reliquias retulerunt in nidum. Mures aurum in templo ſacratum arroſerunt: foeminam vnam ex his ceperunt aeditui muſcipula: ea in ipſa muſcipula quinque editis, tres deuorauit. Et (quod omnium fuit maximum) ex claro et ſereno coelo vox increpuit tubae acuta et lugubris, vt obſtupeſcerent et cohorreſcerent eius magnitudine omnes. Hetruſci vates mundi

37 ἐπιλιπεῖς] Rectius fortaſſe ſcriberetur ἐπιλοιπεῖς, quod dictum ſit pro ἐπιλοίπους. *H. Steph.*

38 pro αὐτοῖς Anon. dat. εὐθύς.

39 poſt προσαγαγόντες inſerunt εἰς τὴν ὁδὸν Vulc. et Anon.

40 νοσσιὰν Vulc.

41 φρε-

λόγιοι [41] μεταβολὴν ἑτέρου γένους ἀπεφαίνοντο, καὶ μετακόσμησιν [42] ἀποσημαίνειν τὸ τέρας. εἶναι μὲν γὰρ ἀνθρώπων ὀκτὼ [43] τὰ σύμπαντα γένη διαφέροντα τοῖς βίοις καὶ τοῖς ἤθεσι δι' ἀλλήλων, ἑκάστῳ δ' ἀφωρίσθαι χρόνων ἀριθμὸν, ὑπὸ τοῦ θεοῦ συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ μεγάλου περιόδῳ. καὶ ὅταν αὕτη σχῇ τέλος, ἑτέρας ἐνισταμένης, κινεῖσθαί τι σημεῖον ἐκ γῆς, ἢ οὐρανοῦ, θαυμάσιον· ὡς δῆλον εἶναι τοῖς πεφροντικόσι τὰ τοιαῦτα καὶ μεμαθηκόσιν εὐθὺς, ὅτι καὶ τρόποις ἄλλοις καὶ βίοις ἄνθρωποι χρώμενοι γεγόνασί, καὶ θεοῖς ἧττον, ἢ μᾶλλον τῶν προτέρων μέλοντες. τά τε γὰρ ἄλλα φασὶν ἐν τῇ τῶν γενῶν ἀμείψει λαμβάνειν μεγάλας καινοτομίας, καὶ τὴν μαντικὴν ποτὲ μὲν αὔξεσθαι τῇ τιμῇ, καὶ κατατυγχάνειν ταῖς προαγορεύσεσι [44], καθαρὰ καὶ φανερὰ σημεῖα τοῦ δαιμονίου προσπέμποντος, αὖθις δ' ἐν ἑτέρῳ γένει ταπεινὰ πράττειν, αὐτοσχέδιον οὖσαν τὰ πολλὰ, καὶ δι' ἀμυ-

mundi conuerſionem praedicauerunt portendi hoc oſtento et mutationem in aliam aetatem. Eſſe enim earum octo genera vita et moribus inter ſe diſſidentia. Vnicuique praefinitum a deo certum temporum numerum, qui magni anni ambitu limitetur. Quum vnius terminus adſit, inſtante alia, moueri ex terra vel coelo miraculum, vt illis, quibus haec curae ſunt, et qui haec percepere, perſpicuum illico ſit natos eſſe homines, qui alia vita, aliis ſtudiis vtuntur, et quorum gerant dii maiorem, vel minorem curam, quam eorum, qui praeceſſerunt. Quippe cum alia referunt magnas ex illorum generum capere vicibus nouationes, tum vaticinandi ſcientiam modo inclareſcere et certa praeſagire, liquidis a deo et dilucidis inſignibus praemiſſis, modo alia in aetate abiectam eſſe, quod fere extemporali modo peracta ſit, exilibuſ-

41 φρονιμώτατοι Vulcob.

42 μετακόμησιν Iuntina dat, ſed ſola.

43 αὐτῷ ὀκτὼ] Quid hoc αὐτῷ deſignet, ego certe neſcio. Forſan αὐτοῖς legendum eſt, vt ad Vates referatur. Niſi forſan ἐν τῷ αἰῶνι ſcriptum fuerit. In SGerm. non exſtare αὐτῷ, teſtis eſt Dacerius. *Moſ. Duſ.*

44 προσαγορεύσεσι] Sequendus omnino hic Vulc. qui προαγορεύσεσι habet.

 45 τῶν

δρῶν καὶ σκοτεινῶν ὀργάνων τȣ̃ μέλλοντος ἁπτομένην. ταῦτα μὲν ȣ̃ν οἱ λογιώτατοι Τυῤῥηνῶν, καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰδέναι δοκȣ̃ντες, ἐμυθολόγȣν. τῆς δὲ συγκλήτȣ τοῖς μάντεσι περὶ τȣ́των σχολαζȣ́σης καὶ καθημένης ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐνυȣ̃ς, ςρȣθὸς εἰσέπτη πάντων ὁρώντων, τέττιγα φέρων τῷ ςόματι, καὶ τὸ μὲν ἐκβαλὼν μέρος αὐτȣ̃ κατέλιπε, τὸ δ᾽ ἔχων ἀπῆλθεν. ὑφεωρῶντο δὴ ςάσιν οἱ τερατοσκόποι, καὶ διαφορὰν τῶν κτηματικῶν [45] πρὸς τὸν ἀςικὸν ὄχλον καὶ ἀγοραῖον· φωνάεντα γὰρ τȣ̃τον εἶναι, καθάπερ τέττιγα [46]· τȣ̀ς δὲ χωρίτας, ἀγοραίȣς.

8. Μάριος δὴ [47] παραλαμβάνει Σȣλπίκιον, ἄν-

libusque et inuolutis vestigiis futurum attingat. Haec Hetruriae peritissimi vates, et qui praestare arte videbantur caeteris, fabulabantur. De his dum consulit senatus fatiloquos, atque in aede Bellonae habetur, passer in omnium conspectu cicadam ore ferens intulit se in aedem, cuius partem abiecit, ibique reliquit, cum parte auolauit. Vnde harioli seditionem timebant et secessionem ab vrbana et forensi turba agrestium. Quippe illam more cicadae vocalem esse et agrestes ruri agere.

Igitur Marius adsciuit sibi Sulpitium, hominem, qui nihil

45 τῶν κτηματικῶν] Xylander vertit: *agrorum possessores:* et annotat: Locus hic non satis est apertus: opponit autem κληματικȣ̀ς, hoc est, agrorum possessores, vrbanae et forensi multitudini: et tamen mox χωρῖται et ἀγοραῖοι pro iisdem ponuntur, quum ante videbantur ἀγοραῖοι oppositi τοῖς κληματικοῖς. Sane eos, qui multum agri possiderent, etiam in Agide et Tib. Graccho κτηματικȣ̀ς noster palam appellat: quos eosdem hic suspicari aliquis possit χωρίτας dici, παρὰ τὴν χώραν: quibus opponantur forenses et vrbani homines, qui sunt ἀγοραῖοι. Sane et Guarinus κληματικȣ̀ς agrestes vertit. Ego (nihil enim diffitebor) qui passer vrbanis, cicada agrestibus, aut contra, congruat, non intelligo. Itaque hic iudicium meum suspendo: et aliis, qui locum enucleabunt, non illibenter agam gratias.

46 τέττιγα ....] Sic ex MSS. Codd. refingendus hic locus est: καθάπερ ςρȣθὸν, τȣ̀ς δὲ χωρίτας ἀρȣραίȣς, καθάπερ τέττιγας. [Sic repertum est in Anon.] Ἀρȣραίȣς etiam agnoscit SGerm. In Mur. praue scriptum est ἀκȣραίȣς. Si Var. Lect. consuluisset Dacerius, doctas

θρωπον ὐδενὸς δεύτερον ἐν ταῖς ἄκραις κακίαις· ὥςε μὴ ζητεῖν, τίνος ἐςὶν ἑτέρυ μοχθηρότερος, ἀλλὰ πρὸς τί μοχθηρότατος ἑαυτῦ. καὶ γὰρ ὠμότης καὶ τόλμα καὶ πλεονεξία περὶ αὐτὸν ἦν ἀπερίσκεπτος αἰσχρῦ καὶ παντὸς κακῦ· ὅς γε τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἐξελευθερικοῖς καὶ μετοίκοις πωλῶν ἀναφανδὸν, ἠρίθμει τιμὴν διὰ τραπέζης ἐν ἀγορᾷ κειμένης. ἔτρεφε δὲ [48] καὶ τρισχιλίυς μαχαιροφόρυς, καὶ πλῆθος ἱππικῶν νεανίσκων πρὸς ἅπαν ἑτοίμων περὶ αὐτὸν εἶχεν, ὓς ἀντισύγκλητον ὠνόμαζε. νόμον δὲ κυρώσας, μηδένα συγκλητικὸν ὑπὲρ δισχιλίας δραχμὰς ὀφείλειν, αὐτὸς ἀπέλιπε μετὰ τὴν τελευτὴν ὀφλήματος μυριάδας τριακοσίας· ὗτος [49] εἰς τὸν δῆμον ἀφεθεὶς ὑπὸ τῦ Μαρίυ, καὶ συνταράξας [50] πάντα τὰ πράγματα, βίᾳ καὶ σιδήρῳ νόμυς ἔγραφεν, ἄλλυς τε

nihil reliqui fecerat ad ſummam improbitatem; vt non quaeras, quo eſſet alio ſceleratior, ſed vbi vinceret ſemetipſe improbitate. Etenim crudelitas et audacia et auaritia coierant in eo, nec, quam turpitudinem, vel quod in ſe admitteret flagitium, quicquam penſi habebat. Nempe ciuitatem Romanam libertinis et inquilinis propalam venundabat, precium, poſita in foro menſa, numerabat: tria millia ſatellitum alebat, manu ex equeſtri pube ad omnia parata erat ſtipatus, quam vocabat Contraſenatum. Hic quum rogationem tuliſſet, ne quis ſenator ſupra duo millia denarium aeris alieni contraheret, debuit ipſe moriens myriadas ter centum. Qui a Mario in populum emiſſus, quum rempublicam totam vi ferroque miſcuiſſet, et alias leges perniciofas tulit,

doctas ſuas de cicadis obſeruationes hic non depromſiſſet. Modeſtior Xylander, ſibi non liquere profeſſus eſt. ἀρυραίυς, γεωργὺς dat Vulcob.

47 δὴ] Immo δημαρχῦντα, vt eſt in Var. Lect. SGerm. et Mur.

48 δὲ abeſt a Iunt.

49 ὗτως] Non dubito ſcriptum fuiſſe hic a Plutarcho ὗτος. Mores enim et ingenium viri, non rationem immittendi a Mario initam, deſcripſit. *Moſes Duſoul.*

50 συντάξας] Tueri conatur hanc ſcripturam Dacerius, et ad Grammaticorum ὀξύμωρον confugit. Ego, cum Interprete Latino, συνταράξας legendum exiſtimo; vt 444, 4. Vol. II. vbi vide Notam.

 51 συν-

μοχθηρὸς, καὶ τὸν διδόντα Μαρίῳ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου τὴν ἡγεμονίαν. ἀπραξίας δὲ διὰ ταῦτα τῶν ὑπάτων ψηφισαμένων, ἐπαγαγὼν αὐτοῖς ἐκκλησιάζουσι περὶ τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ὄχλον, ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸ Πομπηΐου τοῦ ὑπάτου μειράκιον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀνεῖλεν· αὐτὸς δὲ Πομπήϊος λαθὼν ἐξέφυγε. Σύλλας δ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μαρίου συνδιωχθεὶς [51], ἠναγκάσθη προελθὼν τὰς ἀπραξίας λῦσαι· καὶ διὰ τοῦτο τὸν Πομπήϊον ἐπάρχοντα ποιήσας [52] ὁ Σουλπίκιος, οὐκ ἀφείλετο τοῦ Σύλλα τὴν ὑπατείαν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ Μιθριδάτην στρατείαν [53] μόνον εἰς Μάριον μετήνεγκε· καὶ πέμπει χιλιάρχους εὐθὺς εἰς Νῶλαν, παραληψομένους τὸ στράτευμα, καὶ πρὸς τὸν Μάριον ἄξοντας.

9. Φθάσαντος δὲ τοῦ Σύλλα διαφυγεῖν εἰς τὸ στρα-

tulit, et illam de imperio Marii in bello contra Mithridatem. Ob quae iustitio a consulibus edicto, dum concionem ad Castoris habent, immisit in eos multitudinem, atque inter multos alios filium Pompeii consulis adolescentem in foro interfecit: Pompeius ipse clam effugit. Sylla vero, qui confugerat in domum Marii, instantibus aduersariis, coactus est prodire et iustitium soluere. Qua de causa quum Pompeio abrogasset honorem, Syllae reliquit consulatum, tantum munus gerendi belli Mithridatici ad Marium transtulit. E vestigio igitur tribunos misit Nolam, qui exercitum ad Marium ducerent.

Caeterum quod praeuertisset Sylla ad exercitum decurrere,

51 συνδιαχθεὶς Vulcob.

52 ἐπάρχοντα ποιήσας] Pro ποιήσας, non Anon. tantum, sed et Mur. παύσας habent: quae vera scriptura est, si nullum in ἐπάρχοντα mendum latet. Xyl. ἀπάρχοντα legere se et vertere profitetur. [Ita nimirum Xylander vertit: *quum Pompeio consulatum abrogasset:* et annotat: ἐπάρχοντα ποιήσας quid sit, non plane assequor. Praetorem factum a Sulpicio Pompeium, Guarinus ait, nescio, quid, aut quem secutus. Fortassis ἀπάρχοντα scripsit Plutarchus, id est, deiectum magistratu: sed id quo exemplo tuear non habeo. Sententiam quidem eandem apud Amiotum reperio.]

53 τὴν ἐπὶ Μιθριδάτου στρατιὰν Vulcob.

54 παρ

τόπεδον, καὶ τῶν ϛρατιωτῶν, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καταλευσάντων τὰς χιλιάρχας, οἱ περὶ τὸν Μάριον αὖθις ἐν τῇ πόλει τὰς Σύλλα φίλας ἀνήρεν, καὶ χρήματα διήρπαζον αὐτῶν. ἦσαν δὲ μεταϛάσεις καὶ φυγαὶ, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ ϛρατοπέδε, τῶν δ' ἐκεῖσε διαφοιτώντων ἐκ τῆς πόλεως. ἡ δὲ σύγκλητος ἦν μὲν ἐχ αὑτῆς, ἀλλὰ τοῖς Μαρίε καὶ Σελπικίε διῳκεῖτο προϛάγμασι· πυθομένη δὲ τὸν Σύλλαν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλαύνειν, ἔπεμψε δύο τῶν ϛρατηγῶν, Βρᾶτον καὶ Σερβίλιον, ἀπαγορεύσοντας αὐτῷ βαδίζειν. τέτες θρασύτερον Σύλλα διαλεχθέντας ὥρμησαν μὲν ἀνελεῖν οἱ ϛρατιῶται, τὰς δὲ ῥάβδες κατέκλασαν, καὶ τὰς περιπορφύρες ἀφείλοντο, καὶ πολλὰ περιυβρισμένες ἀπέπεμψαν, αὐτόθεν τε δεινὴν κατήφειαν, ὁρωμένες τῶν ϛρατηγικῶν παρασήμων ἐρήμες, καὶ τὴν ϛάσιν ἐκέτι καθεκτὴν, ἀλλ' ἀνήκεϛον ἀπαγγέλλοντας. οἱ μὲν ἂν περὶ τὸν Μάριον ἐν παρασκευαῖς ἦσαν· ὁ δὲ Σύλλας ἄγων ἓξ τάγματα τέλεια μετὰ τᾶ συνάρχοντος ἀπὸ Νώλης ἐκίνει, τὸν μὲν ϛρατὸν ὁρῶν πρόθυμον ὄντα χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐνδοιάζων δὲ τῇ γνώμῃ παρ' ἑαυτᾶ [54], καὶ δεδοικὼς τὸν κίνδυνον. ὁ δὲ μάντις

rere, et milites, vbi haec acceperunt, tribunos lapidibus cooperuiſſent; trucidauit Marius viciſſim in vrbe amicos Syllae, atque bona eorum diripuit. Iamque tranſibant et profugiebant, hi in vrbem ex caſtris, illi ex vrbe ſe ſubducebant illuc. Senatus non erat ſui iuris, ſed iuſſis Marii et Sulpitii parebat. Ac Syllam audiens ſigna mouere ad vrbem, duos praetores miſit, Brutum et Seruilium, qui ei vetarent procedere. Hos, ad Syllam loquutos ferocius, parauerunt milites obtruncare. Faſces eorum certe concerpſerunt, praetextas detraxerunt, multiſque violatos contumeliis remiſerunt. Hi iam vel ipſo conſpectu inſignibus exſpoliati praetoriis ex foeda moeſtitiae ſpecie non poſſe vltra ſeditionem renunciabant comprimi vel ſedari. Erat igitur Marius in apparatu: Sylla cum collega legiones ſex integras ducens mouit a Nola. Exercitum quidem promtum videbat ad petendam vrbem, ſed fluctuabat animo ſecum et timebat periculum. Hic aruſpex Poſthu-

54 παρ' ἑαυτᾶ] Reponendum cenſeo παρ' ἑαυτῷ. *H. Steph.* Ita quoque fuit in Vulcob.

55 κα-

Ποςὄμιος, θύσαντος αὐτὃ καταμαθὼν τὰ σημεῖα, καὶ τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας τῷ Σύλλᾳ προτείνας, ἠξίὃ δεθῆναι καὶ φυλάττεσθαι μέχρι τῆς μάχης, ὡς, εἰ μὴ πάντα ταχὺ καὶ καλῶς [55] συντελεσθείη, τὴν ἐσχάτην δίκην ὑποσχεῖν βὃλόμενος. λέγεται δὲ καὶ κατὰ τὃς ὕπνὃς αὐτῷ Σύλλᾳ φανῆναι θεὸν, ἣν τιμῶσι Ῥωμαῖοι, παρὰ Καππαδοκῶν μαθόντες, εἴτε δὴ Σελήνην ὖσαν, εἴτ᾽ Ἀθηνᾶν, εἴτ᾽ Ἐνυώ. ταύτην ὁ Σύλλας ἔδοξεν ἐπιςᾶσαν ἐγχειρίσαι κεραυνὸν αὐτῷ, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἕκαςον ὀνομάζὃσαν τῶν ἐκείνὃ, βάλλειν κελεῦσαι· τὃς δὲ πίπτειν βαλλομένὃς, καὶ ἀφανίζεσθαι. θαρσήσας δὲ τῇ ὄψει, καὶ φράσας τῷ συνάρχοντι μεθ᾽ ἡμέραν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἡγεῖτο. καὶ περὶ Πικίνας [56] αὐτῷ πρεσβείας ἐντυχὃσης, καὶ δεομένης μὴ βαδίζειν εὐθὺς ἐξ ἐφόδὃ, πάντα γὰρ ἔσεσθαι τὰ δίκαια τῆς βὃλῆς ψηφισαμένης, ὡμολόγησε μὲν αὐτὃ καταςρατοπεδεύσειν, καὶ διαμετρεῖν ἐκέλευε χώρας,

Posthumius ad sacrificantem Syllam inspectis extis ambas manus protendit, vincirique se et in custodia haberi vsque ad proelium postulat, et ni breui omnia ei cecidissent ex sententia, non deprecatur vltimum supplicium. Dicitur etiam ipsi Syllae in somniis se obtulisse dea, quam ex disciplina Cappadocum Romani colunt, siue ea Luna, siue Minerua, siue Bellona sit. Haec Syllae visa est assistere, et fulmen ei tradere, iussisseque, singulis nominatis inimicis eius, ferire, illi icti concidere atque e medio dilabi. Hoc ostento erectus, narrat id postridie collegae, ac Romam pergit. Apud Picinas quum occurrissent ei legati, orauerunt, ne infesta signa raptim ad vrbem ferret; senatum enim ei satisfacturum: pollicitus est, se ibi locaturum castra, imperauitque, vt solent

55 καλῶς αὐτῷ συντελ. Vulc.

56 Πικίνας] Quae sint istae Picinae, non scio: agrum quidem Picenum intelligi non arbitror. *Xylander.* Locum hunc Nolam inter et Romam fuisse oportet. Quia autem nulla eius apud Auctores mentio est, corruptam esse vocem pronunciat Lubinus, et Πίκτας reponit, ibi XXV. ab vrbe lapide sitas; quarum Strabo meminisse ab eo traditur L. V. et Anton. Itiner. *Daeer.*

ὥσπερ εἰώθει, τῷ ϛρατοπέδῳ τὰς ἡγεμόνας· ὥϛε τὰς πρέσβεις ἀπελθεῖν πιϛεύσαντας. ἐκείνων δ' ἀπελθόντων, εὐθὺς ἐκπέμψας Λεύκιον Βάσιλλον καὶ Γάϊον Μόμμιον, καταλαμβάνει τὴν πύλην δι' αὐτῶν, καὶ τὰ τείχη τὰ περὶ τὸν λόφον τὸν Αἰσκυλῖνον· εἶτ' αὐτὸς ἁπάσῃ σπȣδῇ συνῆπτε. τῶν δὲ περὶ τὸν Βάσιλλον εἰς τὴν πόλιν ἐμπεσόντων καὶ κρατȣ́ντων, ὁ πολὺς καὶ ἄνοπλος δῆμος ἀπὸ τῶν τεγῶν [57] κεράμῳ καὶ λίθῳ βάλλοντες ἐπέσχον αὐτὰς τȣ̃ πρόσω χωρεῖν, καὶ συνέϛειλαν εἰς τὸ τεῖχος. ἐν τȣ́τῳ δὲ ὁ Σύλλας παρῆν ἤδη, καὶ συνιδὼν τὸ γινόμενον, ἐβόα τὰς οἰκίας ὑφάπτειν, καὶ λαβὼν δᾷδα καιομένην, ἐχώρει πρῶτος αὐτὸς, καὶ τὰς τοξότας ἐκέλευε χρῆσθαι τοῖς πυροβόλοις ἄνω τῶν ϛεγασμάτων ἐφιεμένȣς· κατ' ȣ̓δένα λογισμὸν, ἀλλ' ἐμπαθὴς ὢν, καὶ τῷ θυμῷ παραδεδωκὼς τὴν τῶν πρασσομένων ἡγεμονίαν, ὅς γε [58] τὰς ἐχθρȣ̀ς μόνον ἑώρα, φίλȣς δὲ καὶ συγγενεῖς καὶ οἰκείȣς εἰς ȣ̓δένα λόγον θέμενος, ȣ̓δ' οἶκτον, κατῄει διὰ πυρὸς, ᾧ

ſolent militibus duces, ea metari. Ita legati, fide ei habita, laeti abiere. Poſt quorum diſceſſum, conſeſtim Baſillum et C. Mommium praemittit ad occupandum per eos portam et murum ad collem Aeſquilinum: inde citato ſequitur curſu. Quum Baſillus in vrbem irrupiſſet, portamque occupaſſet, plebs pleraque inermis tegulis et lapidibus ex muro inceſſentes, ne progredi valeret, repreſſerunt eum ac repulerunt ad murum. Interea ſuperuenit Sylla, qui cernens id, quod agebatur, clamauit, vt aedificia ſuccenderent, ſumtaque ardenti face ipſe flammam primus ſubiecit. Inſuper ſagittariis praecepit, ſuperioribus tectis tela ignita iniicerent: idque fecit nullo conſilio, ſed commotus auferendum ſe permiſit irae, quo duce res omnes gerebat. Nempe aduerſarios tantum videbat: amicorum, propinquorum, et neceſſariorum nullam ducebat rationem, neque miſeratione eorum captus, ingrediebatur

57 τειχῶν] Verior ſcriptura eſt, quam exhibent Anon. et Mur. ϛεγῶν.

58 ὥς γε] Mutandum videtur in ὅς γε. *H. Steph.* [Sic dudum ediderat Iuntinae curator, vnde reuocaui. Aldinae vitium debetur.]

59 μὲν

τῶν αἰτίων, καὶ μὴ, διάγνωσις ἐκ ἦν. τέτων δὲ γινομένων, ὁ Μάριος ἐξωσθεὶς πρὸς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, ἐκάλει διὰ κηρύγματος ἐπ' ἐλευθερίαν τὸ οἰκετικόν· ἐπελθόντων δὲ τῶν πολεμίων κρατηθεὶς, ἐξέπεσε τῆς πόλεως.

10. Σύλλας δὲ τὴν βελὴν συναγαγὼν, καταψηφίζεται θάνατον αὐτῷ τε Μαρίῳ καὶ ὀλίγων ἄλλων, ἐν οἷς Σελπίκιος ἦν ὁ δήμαρχος. ἀλλὰ Σελπίκιος μὲν ἀπεσφάγη, προδοθεὶς ὑπὸ θεράποντος, ὃν ὁ Σύλλας ἠλευθέρωσεν, εἶτα κατεκρήμνισε. Μαρίῳ δ' ἐπεκήρυξεν ἀργύριον, ἐκ εὐγνωμόνως, ἐδὲ πολιτικῶς, ᾧ γε μικρὸν ἔμπροσθεν ὑποχείριον εἰς τὴν οἰκίαν δὲς ἑαυτὸν, ἀσφαλῶς ἀφείθη. καίτοι Μαρίῳ τότε, μὴ διέντι Σύλλαν, ἀλλ' ἀποθανεῖν ὑπὸ Σελπικίε προεμένῳ, πάντων κρατεῖν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὅμως ἐφείσατο· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας τὴν αὐτὴν λαβὴν παρασχὼν, ἐκ ἔτυχε τῶν ὁμοίων. ἐφ' οἷς ὁ Σύλλας τὴν μὲν σύγκλητον ἀδήλως ἠνίασεν· ἡ δὲ παρὰ τῷ δήμῳ δυσμένεια καὶ νέμεσις αὐτῷ φανερὰ δι' ἔργων ἀπήντα. Νώνιον μέν γε [59] τὸν ἀδελφιδῶν δι' αὐτῷ

diebatur per ignem, qui ſontes et inſontes iuxta ducebat. Interea propulſus ad aedem Telluris Marius, ſeruitia vocauit per edictum ad libertatem. Caeterum irruentibus hoſtibus, oppreſſus exceſſit vrbe.

Sylla, coacto ſenatu, Mario cum paucis aliis, in quibus Sulpitius tribunus plebis fuit, aqua et igni interdicit. At Sulpitius, proditus quum eſſet a ſeruo ſuo, obtruncatus eſt: ſeruum Sylla manumiſit, inde de ſaxo praecipitauit. In Marii caput pecuniam pronunciauit: parum grate tamen, vel ciuiliter, vtpote cuius nuper poteſtati domi eius ſe ipſe permiſerat, fueratque illaeſus dimiſſus. Quem Marius ſi tum miſſum non feciſſet, ſed interimendum Sulpitio condonaſſet, potuiſſet rerum potiri: ſed tunc tamen pepercit ei, qui, mox quum in idem incidiſſet diſcriminis, beneficentiam non eſt expertus eandem. Qua in re offendit ſenatum Sylla occulte, populi vero indignationem et inuidiam re ipſa liquido ſenſit: ſiquidem Nonio, Syllae ſororis filio, commendatione eius ſubnixo et Seruio

59 μέν γε] Scribe potius μὲν γάρ. Confirmat enim exemplo id, quod aſſeruerat.

60 ἐκ

καὶ Σερβίλιον ἀρχὰς μετιόντας ἀποψηφισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες, ἑτέρους κατέστησαν ἄρχοντας, οὓς μάλιστα τιμῶντες ᾤοντο λυπεῖν ἐκεῖνον. ὁ δὲ τούτοις τε προσεποιεῖτο χαίρειν, ὡς τοῦ δήμου τῷ ποιεῖν, ἃ βούλοιτο, δι' αὐτὸν ἀπολαύοντος τῆς ἐλευθερίας· καὶ θεραπεύων τὸ τῶν πολλῶν μῖσος, ὕπατον κατέστησεν ἀπὸ τῆς ἐναντίας στάσεως Λεύκιον Κίνναν, ἀραῖς καὶ ὅρκοις καταλαβὼν εὐνοήσειν τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν. ὁ δ' ἀναβὰς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἔχων ἐν τῇ χειρὶ λίθον, ὤμνυεν, εἶτα ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ, μὴ φυλάττοντι τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, ἐκπεσεῖν τῆς πόλεως, ὥσπερ ὁ λίθος διὰ τῆς χειρὸς, κατέβαλε χαμᾶζε τὸν λίθον, οὐκ ὀλίγων παρόντων. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἐπεχείρει τὰ καθεστῶτα κινεῖν· καὶ δίκην ἐπὶ τὸν Σύλλαν παρεσκεύασε, καὶ κατηγορεῖν ἐπέστησεν Οὐεργίνιον, ἕνα τῶν δημάρχων, ὃν ἐκεῖνος ἅμα τῷ δικαστηρίῳ χαίρειν ἐάσας, ἐπὶ Μιθριδάτην ἀπῆρε.

11. Λέγεται δὲ, ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐν αἷς ὁ Σύλλας ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐκίνει τὸν στόλον, ἄλλα τε πολλὰ Μιθριδάτῃ, διατρίβοντι περὶ τὸ Πέργαμον, ἐπι-

Seruio candidatis ignominiose repulsis, alios designauerunt Consules, quorum angi illum arbitrabantur honore. Quae sibi esse praetulit iucunda, quod populus pro arbitrio agens, beneficio suo libertate frueretur. Ac quo odium plebis leniret, consulem creauit ex aduersis partibus L. Cinnam, deuotionibus et iureiurando adactum pro se facturum. Ille nempe scandit Capitolium, lapidemque manu tenens iurauit. Inde exsecratus in caput suum, ni amicitiam cum Sylla conseruasset, ita vrbe vt exigeretur, sicut e manu sua excidebat lapis, multis praesentibus, lapidem proiecit in terram. At inito magistratu, actutum moliri coepit res nouas, ac iudicium Syllae est machinatus, accusatoremque apposuit vnum ex tribunis plebis, Verginium. Quo ille vna cum subselliis relicto, contra Mithridatem est profectus.

Memorant, quo tempore classem Sylla ab Italia soluit, in aliis, quae agenti Pergami Mithridati oblata fuerunt, mira-

σκῆψαι [60] δαιμόνια, καὶ νίκην στεφανηφόρον καθιεμένην ὑπὸ τῶν Περγαμηνῶν ἐπ᾽ αὐτὸν ἔκ τινων ὀργάνων ἄνωθεν, ὅσον οὔπω τῆς κεφαλῆς ψαύουσαν συντριβῆναι, καὶ τὸν στέφανον ἐκπεσόντα [61] κατὰ τοῦ θεάτρου φέρεσθαι χαμάζε διαθρυπτόμενον [62]. ὥστε φρίκην μὲν τῷ δήμῳ, ἀθυμίαν δὲ πολλὴν Μιθριδάτῃ παρασχεῖν, καίπερ αὐτῷ τότε τῶν πραγμάτων ἐλπίδος πέρα προχωρούντων. αὐτὸς μὲν γὰρ Ἀσίαν τε Ῥωμαίων, καὶ Βιθυνίαν καὶ Καππαδοκίαν τῶν βασιλέων ἀφῃρημένος, ἐν Περγάμῳ καθῆστο, πλούτους καὶ δυναστείας καὶ τυραννίδας διανέμων τοῖς φίλοις. τῶν δὲ παίδων ὁ μὲν ἐν Πόντῳ καὶ Βοσπόρῳ τὴν παλαιὰν ἄχρι τῶν ὑπὲρ τὴν Μαιῶτιν ἀοικήτων [63] ἀρχὴν κατεῖχεν, οὐδενὸς παρενοχλοῦντος· Ἀριαράθης δὲ Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν ἐπῄει στρατῷ μεγάλῳ προσαγόμενος. ἄλλους δὲ οἱ στρατηγοὶ τόπους ἐχειροῦντο, δυνάμεις ἔχοντες· ὧν ὁ μέγιστος Ἀρχέλαος, ταῖς μὲν ναυσὶν ὁμοῦ τι συμπάσης ἐπικρατῶν τῆς θαλάττης, τάς τε Κυκλάδας νήσους ἐδουλοῦτο

miraculis, Victoriam coronatam, quae a Pergamenis ſuperne demittebatur machinis, quum pene attingeret caput eius, labefactatam et delapſam, coronam in theatro ad ſolum diffractam, atque inde horrore populum, Mithridatem ingenti fuiſſe conſternatione perculſum. licet omnia ei id temporis etiam ſupra exſpectationem procederent. Quandoquidem Aſiam Romanis, Bithyniam et Cappadociam regibus extorſerat, ſedebatque Pergami, opes, dynaſtias et dominatus amicis diſpertiens. Filii eius diuerſi, vnus in Ponto et Boſporo, vetus regnum vſque ad ſolitudines ſuper Maeotin lacum, aduerſante nullo, obtinebat: Ariarathes ingentibus copiis Thraciam et Macedoniam inſiſtebat ſubigere: alias oras domabant cum exercitibus duces eius; quorum Archelaus princeps claſſe ferme totum obtinens pelagus, inſulas Cycladas in ditionem redige-

60 σημειῶσαι Vulcob.

61 ita et Vulc. ſed vulgatae dant πεσόντα ſimplex.

62 διακλώμενον Vulcob.

63 τῶν .... ἀοίκητον] ἀοικήτων, cum Anon. et Mur. legendum eſt. τὰ ἀοίκητα hic dixit, vt in Lucullo (186. antep.) ἀοικήτους ἐρημίας.

64 Βρέτ-

καὶ τῶν ἄλλων, ὅσαι Μαλέας ἐντὸς ἵδρυνται, καὶ τὴν Εὔβοιαν αὐτὴν εἶχεν· ἐκ δ' Ἀθηνῶν ὁρμώμενος, τὰ μέχρι Θετταλίας ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀφίστη, μικρὰ προσκρούσας περὶ Χαιρώνειαν. ἐνταῦθα γὰρ αὐτῷ Βρέττιος [64] Σοῦρρας ἀπήντησε, πρεσβευτὴς μὲν ὢν Σεντίου, τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μακεδονίας, ἀνὴρ δὲ τόλμῃ καὶ φρονήσει διαφέρων. οὗτος Ἀρχελάῳ δίκην ῥεύματος φερομένῳ διὰ τῆς Βοιωτίας ἐπὶ πλεῖστον ἀντιστὰς, καὶ τρισὶ μάχαις διαγωνισάμενος περὶ Χαιρώνειαν ἐξέωσε, καὶ συνέστειλε πάλιν ἐπὶ τὴν θάλατταν. Λευκίου δὲ Λευκούλλου κελεύσαντος αὐτὸν ὑποχωρεῖν ἐπιόντι Σύλλᾳ, καὶ τὸν ἐψηφισμένον ἐκείνῳ ἐᾶν πόλεμον, εὐθὺς ἐκλιπὼν τὴν Βοιωτίαν, ὀπίσω πρὸς Σέντιον ἀπήλαυνε, καίπερ αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐλπίδος πέρα προχωρούντων, καὶ τῆς Ἑλλάδος οἰκείως ἐχούσης πρὸς μεταβολὴν, διὰ τὴν ἐκείνου καλοκἀγαθίαν. ἀλλὰ γὰρ Βρεττίῳ μὲν ταῦτα λαμπρότατα τῶν πεπραγμένων.

12. Σύλλας δὲ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις εὐθὺς εἶχεν ἐπιπρεσβευομένας καὶ καλούσας, ταῖς δ' Ἀθήναις διὰ τὸν

redigebat, aliasque, quotquot intra Maleam positae sunt, ipsamque tenebat Euboeam. Athenis etiam sedem belli habebat: inde Graecas gentes Thessalia tenus ab Romanis ad se traxerat. Nonnihil quidem impegit ad Chaeroneam. Illic occurrit ei Brutius Sura, praetoris Macedoniae Sentii legatus, virtute et consilio vir singulari. Hic instar torrentis per Boeotiam ruenti Archelao fortissime obiecit se, ac proeliis tribus ad Chaeroneam cum hoc colluctatus, repulit eum, atque ad mare denuo redegit. Qui, quum imperasset ei Lucullus, vt Syllae (cui ea prouincia decreta erat) cederet, quamuis rebus ei supra votum fluentibus, et Graecia ob probitatem eius ad mutationem prona, confestim excessit Boeotia, et retro concessit ad Sentium. Caeterum hae splendidissimae res gestae Brutii fuere.

At Sylla caetera oppida, per legatos suos inuitatus ab illis, extemplo recepit: Athenas vero, manere in partibus regiis per tyran-

64 Βρέττιος] Appian. 323. Vide et l. 15. Βρύτιος habet; et sic Interpp.

τύραννον Ἀριστίωνα βασιλεύεσθαι ἠναγκασμέναις ἄθρους ἐπέστη· καὶ τὸν Πειραιᾶ περιλαβὼν ἐπολιόρκει, μηχανήν τε πᾶσαν ἐφιστὰς, καὶ μάχας παντοδαπὰς ποιούμενος. καίτοι χρόνον οὐ πολὺν ἀνασχομένῳ παρῆν ἀκινδύνως ἑλεῖν τὴν ἄνω πόλιν, ὑπὸ λιμοῦ συνηγμένην ἤδη τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν ἔσχατον καιρόν. ἀλλ' ἐπειγόμενος εἰς Ῥώμην, καὶ δεδιὼς τὸν ἐκεῖ νεωτερισμὸν, πολλοῖς μὲν κινδύνοις, πολλαῖς δὲ μάχαις, μεγάλαις δὲ δαπάναις κατέσπευδε τὸν πόλεμον. ᾧ γε, δίχα τῆς ἄλλης παρασκευῆς, ἡ περὶ τὰ μηχανήματα πραγματεία ζεύγεσι μυρίοις ὀρικοῖς ἐχορηγεῖτο καθ' ἡμέραν ἐνεργοῖς οὖσι πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν. ἐπιλειπούσης δὲ τῆς ὕλης, διὰ τὸ κόπτεσθαι [65] πολλὰ τῶν ἔργων περικλώμενα τοῖς αὐτῶν βρίθεσι, καὶ πυρπολεῖσθαι βαλλόμενα συνεχῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐπεχείρησε τοῖς ἱεροῖς ἄλσεσι· καὶ τήν τ' Ἀκαδημίαν ἔκειρε δενδροφορωτάτην προαστείων οὖσαν, καὶ τὸ Λύκειον. ἐπεὶ δὲ καὶ χρημάτων ἔδει πολλῶν πρὸς τὸν

tyrannum coactas Aristionem, magna vi adortus, Piraeum vndique circumsedit, machinas admouit omnis generis, variisque modis oppugnauit id. Atqui si paulisper sustineret, impune potuisset superiorem vrbem per famem, iam annonae inopia ad extrema redactam, capere. Sed quia festinabat ad vrbem, motusque vrbanos timebat, multis periculis, multis certaminibus, grandibus impensis conficere maturauit bellum. Cui quidem, praeter reliquum apparatum, machinamentorum molitio decem millibus iugorum mularium, quae occupata quotidie erant eo in munere, curabatur. Deficiente autem materia, (nam complures machinas et suo labefactatas pondere conuelli contigit, et ab hostibus immisso assidue igni conflagrare) lucis sacris iniecit manum, atque nemorosissimam inter suburbia Academiam Lyceumque denudauit. Iam quia ingentem pecuniam bellum postulabat,

65 διακόπτεσθαι] Vulc. Anon. et Mur. διὰ τὸ κόπτεσθαι. Recte, nisi, seruata vulgari scriptura, malis τῷ praemittere. Certe διακόπτειν elegantius hic adhiberi mihi videtur, quam simplex κόπτειν. *Moses Dusoul.*

66 ὅτι

πόλεμον, ἐκίνει τὰ τῆς Ἑλλάδος ἄσυλα, τοῦτο μὲν ἐξ Ἐπιδαύρου, τοῦτο δ' ἐξ Ὀλυμπίας, τὰ κάλλιστα καὶ πολυτελέστατα τῶν ἀναθημάτων μεταπεμπόμενος. ἔγραψε δὲ καὶ τοῖς Ἀμφικτύοσιν εἰς Δελφοὺς, ὅτι τὰ χρήματα τοῦ θεοῦ βέλτιον εἴη [66] κομισθῆναι πρὸς αὐτόν· ἢ γὰρ φυλάξειν ἀσφαλέστερον, ἢ καὶ ἀποχρησάμενος, ἀποδώσειν οὐκ ἐλάττω. καὶ τῶν φίλων ἀπέστειλε Κάφιν τὸν Φωκέα, κελεύσας σταθμῷ παραλαβεῖν ἕκαστον. ὁ δὲ Κάφις ἧκε μὲν εἰς Δελφοὺς, ὤκνει δὲ τῶν ἱερῶν θίγειν, καὶ πολλὰ τῶν Ἀμφικτυόνων λιπαρούντων, ἀπεδάκρυσε τὴν ἀνάγκην. ἐνίων δὲ φασκόντων ἀκοῦσαι φθεγγομένης τῆς ἐν τοῖς ἀνακτόροις κιθάρας, εἴτε πιστεύσας, εἴτε τὸν Σύλλαν βουλόμενος ἐμβαλεῖν εἰς δεισιδαιμονίαν, ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ σκώπτων ἀντέγραφε, θαυμάζειν τὸν Κάφιν, εἰ μὴ συνίησιν, ὅτι χαίροντος, οὐ χαλεπαίνοντος εἴη τὸ ᾄδειν· ὥστε θαῤῥοῦντα λαμβάνειν ἐκέλευσεν, ὡς ἡδομένου τοῦ θεοῦ καὶ διδόντος. τὰ μὲν οὖν ἄλλα διέλαθε τούς γε [67] πολλοὺς Ἕλληνας ἐκπεμπόμενα· τὸν δ' ἀργυροῦν πίθον,

labat, mouit ſacros theſauros Graeciae. Atque hinc Epidauro, hinc Olympia deferri ad ſe iuſſit pulcherrima et pretioſiſſima dona. Ad Amphictyonas quoque Delphos ſcripſit, recte facturos ipſos, ſi ad ſe miſiſſent Apollinis theſauros: aut enim hos in ſecuriore apud ſe cuſtodia fore, aut, ſi conſumſiſſet eos, non redditurum ſe minus. Itaque ex amicis Caphim miſit Phocenſem cum mandatis, vt ſingula ad pondus acciperet. Venit quidem Caphis Delphos, ſed attingere dubitauit ſacra, qui etiam coram Amphictyonibus maiorem in modum impoſitam ſibi neceſſitatem deplorauit. Quum iactarent nonnulli, ſe citharae ſonum ex adyto audiſſe, id, ſiue credidit, ſiue quo religionem animo Syllae offerret, ſcripſit ad eum. Ille ioco ludens mirari reſcripſit ſe Caphim, qui non intelligeret, gaudentis eſſe, non indignantis cantum. Ne ergo capere dubitaret, vtpote deo propitio et dante. Ac reliqua quidem, quae inde exportata fuere, vulgus praeteriere Graecorum. Dolium vero argenteum, quod

66 ὅτι .... β. εἶναι] Scribendum videtur βέλτιον εἴη. *H. Steph.*

67 τε] Et hic γε reponendum videtur.

ὃς ἦν ὑπόλοιπος ἔτι τῶν βασιλικῶν, διὰ βάρος καὶ μέγεθος ἐ δυναμένων ἀναλαβεῖν τῶν ὑποζυγίων, ἀναγκαζόμενοι κατακόπτειν οἱ Ἀμφικτύονες, εἰς μνήμην ἐβάλοντο, τῦτο μὲν Τίτον [68] Φλαμινῖνον καὶ Μάνιον Ἀκύλιον, τῦτο δ' Αἰμίλιον Παῦλον· ὧν ὁ μὲν, Ἀντίοχον ἐξελάσας τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ τὲς Μακεδόνων βασιλεῖς καταπολεμήσαντες, ἐ μόνον ἀπέσχοντο τῶν ἱερῶν τῶν Ἑλληνικῶν, ἀλλὰ καὶ δῶρα καὶ τιμὴν αὐτοῖς καὶ σεμνότητα πολλὴν προσέθεσαν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀνδρῶν τε σωφρόνων, καὶ μεμαθηκότων σιωπῇ τοῖς ἄρχεσι παρέχειν τὰς χεῖρας, ἡγέμενοι κατὰ νόμον, αὐτοί τε ταῖς ψυχαῖς βασιλικοὶ, καὶ ταῖς δαπάναις εὐτελεῖς ὄντες, μετρίοις ἐχρῶντο καὶ τεταγμένοις ἀναλώμασι, τὸ κολακεύειν τὲς στρατιώτας αἴσχιον ἡγέμενοι τῦ δεδιέναι τὲς πολεμίες. οἱ δὲ τότε στρατηγοὶ, βίᾳ τὸ πρωτεῖον καὶ ἐκ ἀρετῇ [69] κτώμενοι, καὶ μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλες δεόμενοι τῶν ὅπλων, ἢ τὲς πολεμίες, ἠναγκάζοντο δημαγωγεῖν ἐν τῷ στρατηγεῖν, εἶθ' ὧν εἰς τὰς ἡδυπαθείας τοῖς στρατευομένοις ἀνή-

quod reſiduum adhuc erat ex donis regiis, quum ferre iumenta ob pondus et molem non valerent, coacti Amphictyones id concidere, repetierunt memoria, hinc T. Quintium Flaminium et Manium Acilium, hinc Paulum Aemilium: quorum Acilius Antiochum Graecia exegerat, alii duo deuicerant reges Macedonum. Nec ſolum a templis Graeciae temperauerant, ſed et dona et venerationem eis ac religionem addiderant magnam. Atqui modeſtorum illi et dicto audientium duces legitimi militum, atque animis ipſi regiis praediti, ſumtibus autem reſtricti modicis vtebantur et temperatis expenſis, aſſentari vero militibus foedius ducebant, quam formidare hoſtes: at huius tempeſtatis duces, qui vi primatum, non virtute parabant, et qui magis in ſe mutuo arma, quam in hoſtes quaerebant, cogebantur in imperio militibus obſequi. Inde pretio, quod in delicias militum effun-

68 μέντοι τὸν φ.] Recte Anon. et Mur. μὲν Τίτον φ.

69 καὶ ἀρετῇ] Legendum puto: βίᾳ τὸ πρωτεῖον μᾶλλον, ἢ ἀρετῇ, aut certe ἐκ ἀρετῇ. *H. Steph.* Mur. ἐκ ἀρετῇ.

λισκον, ὠνȣ́μενοι τȣ̀ς πόνȣς αὐτῶν, ἔλαθον ὤνιον ὅλην τὴν πατρίδα ποιήσαντες, ἑαυτȣ́ς τε δȣ́λȣς τῶν κακίςων, ἐπὶ τῷ τῶν βελτιόνων ἄρχειν. ταῦτ' ἐξήλαυνε Μάριον, εἶτ' αὖθις ἐπὶ Σύλλαν κατῆγε. ταῦτ' Ὀκταȣΐȣ τȣ̀ς περὶ Κίνναν, ταῦτα Φλάκκȣ τȣ̀ς περὶ Φιμβρίαν αὐτόχειρας ἐποίησεν. ὧν ȣ̓χ ἥκιςα Σύλλας ἀνέδωκεν εἰς ἀρχὰς, ἐπὶ τῷ [70] διαφθείρειν καὶ μετακαλεῖν τȣ̀ς ὑπ' ἄλλοις ταττομένȣς, καταχορηγῶν εἰς τȣ̀ς ὑφ' αὑτῷ καὶ δαπανώμενος· ὥςε ἅμα τȣ̀ς ἄλλȣς μὲν εἰς προδοσίαν, τȣ̀ς δὲ ὑπ' αὑτῷ εἰς ἀσωτίαν διαφθείρων, χρημάτων δεῖσθαι πολλῶν, καὶ μάλιςα πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐκείνην.

13. Δεινὸς γάρ τις ἄρα καὶ ἀπαραίτητος εἶχεν αὐτὸν ἔρως ἑλεῖν τὰς Ἀθήνας· εἴτε ζήλῳ τινὶ πρὸς τὴν πάλαι σκιαμαχȣ̃ντα τῆς πόλεως δόξαν, εἴτε θυμῷ τὰ σκώμματα φέροντα καὶ τὰς βωμολοχίας, αἷς αὐτόν τε καὶ τὴν Μετέλλαν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἑκάςοτε γεφυρίζων καὶ κατορχȣ́μενος ἐξηρέθιζεν ὁ τύραννος Ἀριςίων, ἄν-

effundebant, mercantes labores eorum, totam patriam imprudentes venalem, ac se nequissimorum seruos, quo imperare valerent melioribus, reddidere. Haec eiecerunt Marium, mox illum contra Syllam reduxerunt: haec Octauii Cinnam, haec Fimbriam fecerunt Flacci homicidam. Quorum malorum praecipue Sylla fons fuit: qui, quo corrumperet et ad transitionem pelliceret aliorum milites, prolixus et profusus fuit in suos. Itaque quum pariter alios ad proditionem, et suos peruerteret ad luxuriam, grandi pecunia, praesertim ad obsidionem illam opus habebat.

Miro enim et obstinato tenebatur expugnandarum ardore Athenarum, vel quod aemulatione quadam vmbratilem pugnam susciperet cum antiqua illius ciuitatis gloria, vel quod esset irritatus dicteriis et scurrilitatibus, quibus eum Metellamque assidue ex muris deridendo et insultando exacerbauit tyrannus Aristion, homo,

70 ἀνέδωκεν εἰς ἀρχὰς, ἐπὶ τὸ] Mur. ἔδωκεν ἀρχὰς, ἐπὶ τῷ. Vulcob. ἐνέδωκεν, et τῷ. Ego ex Vulcob. ἐνέδωκεν, quia hac in phrasi Plutarcho familiaris est vox, caetera Mureti amplector.

θρωπος ἐξ ἀσελγείας ὁμȣ̃ καὶ ὠμότητος ἔχων συγκειμένην τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ χείριστα τῶν Μιθριδατικῶν συνεῤῥυηκότα νοσημάτων καὶ παθῶν εἰς ἑαυτὸν ἀνειληφὼς, καὶ τὴν πόλιν μυρίȣς μὲν πολέμȣς, πολλὰς δὲ τυραννίδας καὶ στάσεις διαπεφευγυῖαν πρότερον, ὥσπερ νόσημα θανατηφόρον, εἰς τȣ̀ς ἐσχάτȣς καιρȣ̀ς ἐπιτιθέμενον [71]. ὃς χιλίων δραχμῶν ὠνίȣ τȣ̃ μεδίμνȣ τῶν πυρῶν ὄντος ἐν ἄστει τότε, τῶν ἀνθρώπων σιτȣμένων τὸ περὶ τὴν ἀκρόπολιν φυόμενον παρθένιον, ὑποδήματα δὲ καὶ ληκύθȣς ἑφθὰς ἐσθιόντων, αὐτὸς ἐνδελεχῶς πότοις μεθημερινοῖς καὶ κώμοις χρώμενος, καὶ πυῤῥιχίζων καὶ γελωτοποιῶν πρὸς τȣ̀ς πολεμίȣς, τὸν μὲν ἱερὸν τῆς θεȣ̃ λύχνον ἀπεσβηκότα διὰ σπάνιν ἐλαίȣ περιεῖδε, τῇ δὲ ἱεροφάντιδι πυρῶν ἡμίεκτον προσαιτȣ́σῃ πεπέρεως ἔπεμψε· τȣ̀ς δὲ βȣλευτὰς καὶ ἱερεῖς ἱκετεύοντας οἰκτεῖραι τὴν πόλιν, καὶ διαλύσασθαι πρὸς τὸν Σύλλαν, τοξεύμασι βάλλων διεσκέδασεν. ὀψὲ δ' ἤδη πȣ μόλις ἐξέπεμψεν ὑπὲρ εἰρήνης δύο

homo, cui ex petulantia et ſaeuitia conflatus animus erat, teterrimorumque Mithridaticorum morborum et vitiorum collegerat in ſe colluuiem, atque eam vrbem, quae ex ſexcentis bellis, frequentibus dominationibus et ſeditionibus ante emerſerat, quaſi morbus lethalis, in extremum adduxit diſcrimen. Hic, quum mille drachmarum medimnus tritici in vrbe eſſet, et homines tunc herba parthenio, quod in arce creſcebat, ſuſtentarent ſe, calceamentis et lecythis elixis victitarent, vino comeſſationibusque diurnis perpetuo confectus, ſaltans, et illudens hoſtibus ſacram lucernam exſtingui olei penuria permiſit. Hierophantidi, tritici heminam ab ipſo mendicanti, aliquantum piperis miſit. Senatum et ſacerdotes, vt ciuitatis misereretur et pacem faceret cum Sylla ſupplicantes, ſagittis ingeſtis diſiecit. Vix tandem aliquando miſit ad agendum de pace duos aut tres ex compotori-

71 πόλιν ... ἐπιτιθέμενος] Qui fit, vt verbum hoc cum accuſatiuo hic ita iungatur? Ego, cum a recepta conſtructione abhorreat, aut τῇ πόλει, quod nimis a Codd. ſcriptura recedit, aut ἐπισκηπτόμενος, quo ſenſu in Theſeo νόσος ἐπέσκηψε ſcripſit noſter, ſcribendum cenſeo. *Moſes Duſoul.*

72 M.

ἢ τρεῖς τῶν συμποτῶν, πρὸς ὃς ὀδὲν ἀξιοῦντας σωτήριον, ἀλλὰ τὸν Θησέα καὶ τὸν Εὔμολπον καὶ τὰ Μηδικὰ σεμνολογουμένους, ὁ Σύλλας· Ἄπιτε, εἶπεν, ὦ μακάριοι, τοὺς λόγους τούτους ἀναλαβόντες· ἐγὼ γὰρ οὐ φιλομαθήσων εἰς Ἀθήνας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπέμφθην, ἀλλὰ τοὺς ἀφισαμένους καταστρεψόμενος.

14. Ἐν δὲ τούτῳ λέγεται τινὰς ἐν Κεραμεικῷ πρεσβυτῶν ἀκούσαντας διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους, καὶ κακιζόντων τὸν τύραννον, ὡς μὴ φυλάττοντα τοῦ τείχους τὴν περὶ τὸ Ἑπτάχαλκον ἔφοδον καὶ προσβολὴν, ᾗ μόνῃ δυνατὸν εἶναι καὶ ῥάδιον ὑπερβῆναι τοὺς πολεμίους, ἀπαγγεῖλαι ταῦτα πρὸς τὸν Σύλλαν. ὁ δ᾽ οὐ κατεφρόνησεν, ἀλλ᾽ ἐπελθὼν νυκτὸς, καὶ θεασάμενος τὸν τόπον ἁλώσιμον, εἴχετο τοῦ ἔργου. λέγει δ᾽ αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, τὸν πρῶτον ἐπιβάντα τοῦ τείχους, Μάρκον Τήϊον [72], ἀντιστάντος αὐτῷ πολεμίου, δόντα πληγὴν ἐκ καταφορᾶς τῷ κράνει περικλάσαι τὸ ξίφος, οὐ μὴν ὑφέσθαι τῆς χώρας, ἀλλὰ μεῖναι καὶ κατασχεῖν. κατελή-

toribus ſuis. Quibus nihil ſalutare poſtulantibus, ſed Theſeum, Eumolpum, parta de Medis decora iactantibus, Sylla: Faceſſite, (inquit) beati, atque verba iſta referte vobiſcum. Ego quidem Athenas non diſcendi gratia ſum a populo Romano miſſus, verum ad domandos rebelles.

Inter haec in Ceramico fama eſt verba a quibuſdam excepta fuiſſe, colloquentium ſenum et tyrannum inſectantium, quod acceſſum et aditum ad Heptachalcon, qui vnus facile hoſtibus ſuperabilis eſſet, non ſepſiſſet ſtatione; illos autem haec Syllae renunciaſſe. Qui non contemnens id, contulit ſe eo noctu, contemplatuſque capi locum poſſe, rem aggreſſus eſt. Ipſe commemorat in commentariis Sylla, primum in murum euaſiſſe M. Teium, ac quum hoſtem, qui ſe obiiciebat ei, feriret, ex violentia ictus, quem caſſidi intulit, enſem fregiſſe, non ceſſiſſe loco tamen, ſed ibi reſtitiſſe atque eum retinuiſſe. Ergo capta ex

72 Μ. Τήϊον] Forſan Ἀτήϊον. In Craſſo (269, 10.) memoratur Ateius Trib. pl. et Op. Mor. 493, 8. ſunt, qui itidem, pro Teio, Ateium legere iubeant.

φθη μὲν ἦν ἡ πόλις ἐκεῖθεν, ὡς Ἀθηναίων οἱ πρεσβύτατοι διεμνημόνευον. αὐτὸς δὲ Σύλλας τὸ μεταξὺ τῆς Πειραϊκῆς πύλης καὶ τῆς ἱερᾶς κατασκάψας καὶ συνομαλύνας, περὶ μέσας νύκτας εἰσήλαυνε φρικώδης, ὑπό τε σάλπιγξι καὶ κέρασι πολλοῖς, ἀλαλαγμῷ καὶ κραυγῇ τῆς δυνάμεως ἐφ' ἁρπαγὴν καὶ φόνον ἀφειμένης ὑπ' αὐτοῦ, καὶ φερομένης διὰ στενωπῶν ἐσπασμένοις τοῖς ξίφεσιν· ὥστ' ἀριθμὸν μηδένα γενέσθαι τῶν ἀποσφαγέντων, ἀλλὰ τῷ τόπῳ τοῦ ῥυέντος αἵματος, ἔτι νῦν μετρεῖσθαι τὸ πλῆθος. ἄνευ γὰρ τῶν κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν ἀναιρεθέντων ὁ περὶ τὴν ἀγορὰν φόνος ἐπέσχε πάντα τὸν ἐντὸς τοῦ Διπύλου Κεραμεικόν· πολλοῖς δὲ λέγεται καὶ διὰ πυλῶν κατακλύσαι τὸ προάστειον. ἀλλὰ τῶν οὕτως ἀποθανόντων, τοσούτων γενομένων, οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν οἱ σφᾶς αὐτοὺς διαφθείροντες, οἴκτῳ καὶ πόθῳ τῆς πατρίδος, ὡς ἀναιρεθησομένης. τοῦτο γὰρ ἀπογνῶναι καὶ φοβηθῆναι τὴν σωτηρίαν ἐποίησε τοὺς βελτίστους, οὐδὲν ἐν τῷ Σύλλᾳ φιλάνθρωπον, οὐδὲ μέτριον ἐλπίσαντας. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν Μειδίου, καὶ Καλλιφῶντος, τῶν φυγάδων, δεομένων καὶ προκυλινδουμένων αὐτοῦ, τοῦτο δὲ

ex illa parte vrbs eſt, vt Athenienſium antiquiſſimi commemorauerunt. Ipſe Sylla, quod muri inter portam Piraicam et Sacram eſt intermedium, diruto et ſolo aequato, nocte media magno terrore vrbem ingreſſus eſt, canentibus tubis et cornibus frequentibus, ſtrepituque et clamore militum ad praedam et caedem ab illo dimiſſorum. Volabant ſtrictis enſibus per vicos, vt numerus iniri non poſſet caeſorum, ſed loco copiae inundantis ſanguinis etiam hac memoria menſura agatur. Nam, vt praeteream per partes vrbis reliquas interfectos, qui factus in foro ſanguis eſt, totum Ceramicum vſque ad Dipylon merſit: addunt multi et per portam perfudiſſe ſuburbium. Quanquam autem numerus fuit tantus ita peremtorum, haud pauciores tamen fuerunt, qui lamentantes et dolentes vicem vrbis velut interiturae, ſibimetipſi manus intulere. Id enim ad deſperationem et timendum de ſalute adegit optimos quoſque, qui nihil clementiae, nihil moderationis exſpectabant a Sylla. Sed enim hinc Midia, hinc Calliphonte, exſulibus orantibus et genibus eius aduolutis, hinc,

qui-

τῶν συγκλητικῶν, ὅσοι συνεστράτευον, ἐξαιτȣμένων τὴν πόλιν, αὐτός τε μεστὸς ὢν ἤδη τῆς τιμωρίας, ἐγκώμιόν τι τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων ἐπειπὼν [73], ἔφη χαρίζεσθαι πολλȣ̀ς μὲν ὀλίγοις, ζῶντας δὲ τεθνηκόσιν. ἑλεῖν δὲ τὰς Ἀθήνας αὐτός φησιν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, Μαρτίαις καλάνδαις, ἥτις ἡμέρα συμπίπτει μάλιστα τῇ νȣμηνίᾳ τȣ̃ Ἀνθεστηριῶνος μηνός· ἐν ᾧ κατὰ τύχην ὑπομνήματα πολλῶν [74] τȣ̃ διὰ τὴν ἐπομβρίαν ὀλέθρȣ καὶ τῆς φθορᾶς ἐκείνης δρῶσιν, ὡς τότε καὶ περὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον μάλιστα τȣ̃ κατακλυσμȣ̃ συμπεσόντος. ἑαλωκότος δὲ τȣ̃ ἄστεος, ὁ μὲν τύραννος εἰς τὴν ἀκρόπολιν καταφυγὼν ἐπολιορκεῖτο, Κȣρίωνος ἐπὶ τȣ́τῳ τεταγμένȣ· καὶ χρόνον ἐγκαρτερήσας συχνὸν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐνεχείρισε, δίψει πιεσθείς. καὶ τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐπεσήμηνε· τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας τε καὶ ὥρας ἐκεῖνόν τε Κȣρίων κατῆγε, καὶ νεφῶν ἐξ αἰθρίας συνδραμόντων, πλῆθός ὄμβρȣ καταῤῥαγὲν ἐπλήρωσεν ὕδατος τὴν ἀκρόπολιν. εἷχε δὲ καὶ τὸν Πειραιᾶ μετ' ȣ̉ πολὺν χρό-

quicunque ſenatorii ordinis caſtra eius ſequebantur, deprecantibus, vindicta iam expletus, poſtquam veterum Athenienſium praefatus eſt laudes, multos ait paucis, et defunctis viuos ſe concedere. Cepiſſe Athenas ſe Cal. Martiis refert in commentariis, qui dies plane in primum diem incidit menſis Antheſterionis, quo forte multa in memoriam illius ex imbribus cladis et exitii agunt, quod in idem illud potiſſimum tempus inciderit diluuium. Vrbe capta, tyrannus in arce, quo confugerat, obſeſſus eſt, cuius rei fuit Curioni cura demandata. Quum obſidionem ille diu tolerauiſſet, aquae penuria preſſus dedidit ſe. Diuinitus id accidiſſe comprobatum illico eſt miraculo: nam eodem et die et momento deduxit illum Curio ex arce, et coierunt ex ſereno nubes, vnde imber ingentibus fuſus procellis arcem aqua impleuit. Nec multo poſt venit in Syllae poteſtatem Piraeum,

73 ὑπειπὼν Vulcob.
74 πολλῶν] Mur. annotatt. διὰ ante πολλῶν inſerunt. Vulcob. πολλὰ habet; quod ego verum puto.

νὸν ὁ Σύλλας, καὶ τὰ πλεῖςα κατέκαυσεν· ὧν ἦν καὶ ἡ Φίλωνος ὁπλοθήκη [75], θαυμαζόμενον ἔργον.

15. Ἐν δὲ τούτῳ Ταξίλλης, ὁ Μιθριδάτου ςρατηγὸς, ἐκ Θράκης καὶ Μακεδονίας καταβεβηκὼς δέκα μυριάσι πεζῶν, καὶ μυρίοις ἱππεῦσι, καὶ τεθρίπποις ἐνενήκοντα δρεπανηφόροις, ἐκάλει τὸν Ἀρχέλαον ἔτι ναυλοχοῦντα περὶ τὴν Μουνυχίαν, καὶ μήτε τῆς θαλάττης βουλόμενον ἀποςῆναι, μήτε πρόθυμον ὄντα συμπλέκεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τρίβειν χρόνῳ τὸν πόλεμον, καὶ τὰς εὐπορίας αὐτῶν ἀφαιρεῖν. ἃ δὴ πολὺ μᾶλλον ἐκείνου συνορῶν ὁ Σύλλας, ἀνέζευξεν εἰς Βοιωτίαν ἐκ χωρίων γλίσχρων, καὶ μηδὲ ἐν εἰρήνῃ τρέφειν ἱκανῶν ὄντων. καίτοι πολλοῖς ἐδόκει σφάλλεσθαι τὸν λογισμὸν, ὅτι τὴν Ἀττικὴν τραχεῖαν οὖσαν καὶ δύσιππον ἀπολιπὼν, ἐνέβαλεν ἑαυτὸν πεδιάσι καὶ ἀναπεπταμέναις ταῖς περὶ τὴν Βοιωτίαν χώραις, ὁρῶν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις τὴν βαρβαρικὴν οὖσαν ἀλκήν. ἀλλὰ φεύγων, ὥσπερ εἴρηται, λιμὸν καὶ σπάνιν, ἠναγκάζετο διώκειν τὸν ἐκ τῆς μάχης κίνδυνον.

Piraeum, cuius pleraque ornamenta inflammauit; in quibus armamentarium Philonis, inclytum opus, fuit.

Dum haec aguntur, dux Mithridatis Taxilles ex Thracia et Macedonia centum millibus peditum, decem equitum, curribus falcatis nonaginta mouens, acciuit Archelaum, qui ftationem adhuc ad Munichiam habebat, neque cedere volebat mari, neque conferere cum Romanis manus audebat: verum ducere ftatuerat bellum, et intercipere illis commeatum. Quae multo Sylla, quam ille, aduertens liquidius, ex regionibus malignis, quae ne per pacem quidem ad alendum exercitum eius fufficiebant, conceffit in Boeotiam. Ibi multis parum recte vifus eft confuluiffe, qui afpera Attica terra et inequitabili relicta, in planiciem fe et campos conieciffet Boeotiae patentes, quum cerneret barbarorum vires curribus contineri et equitatu. Verum ad vitandam (vt diximus) famem et annonae difficultatem, adigebatur difcrimen fectari conflictus.

75 ἡ Φίλωνος ὁπλοθήκη] Fuit receptaculum mille nauium, valde nobile et laudatum. Meminit Cic. lib. I. de orat. et Plin. lib. VII. cap. 37. Valer. lib. VIII. cap. 13. *Xylander.*

76 πό-

ἔτι δὲ Ὁρτήσιος αὐτὸν ἐφόβει, στρατηγικὸς ἀνὴρ καὶ φιλόνεικος, ὃν ἐκ Θετταλίας ἄγοντα τῷ Σύλλᾳ δύναμιν, ἐν τοῖς στενοῖς οἱ βάρβαροι παρεφύλαττον. διὰ ταῦτα μὲν εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀνέζευξεν ὁ Σύλλας· Ὁρτήσιον δὲ Κάφις, ἡμέτερος ὤν, ἑτέραις ὁδοῖς, ψευσάμενος τοὺς βαρβάρους, διὰ τοῦ Παρνασοῦ κατῆγεν ὑπ' αὐτὴν τὴν Τιθόραν, οὔπω τοσαύτην πόλιν οὖσαν, ὅση νῦν ἐστιν, ἀλλὰ φρούριον ἀποῤῥῶγι κρημνῷ περικοπτόμενον, εἰς ὃ καὶ πάλαι ποτὲ Φωκέων οἱ Ξέρξην ἐπιόντα φεύγοντες ἀνεσκευάσαντο καὶ διεσώθησαν. ἐνταῦθα καταστρατοπεδεύσας Ὁρτήσιος, ἡμέρας μὲν ἀπεκρούσατο τοὺς πολεμίους, νύκτωρ δ' ἐπὶ Πατρωνίδα ταῖς δυσχωρίαις καταβὰς, ἀπαντήσαντι τῷ Σύλλᾳ μετὰ τῆς δυνάμεως συνέμιξε.

16. Γενόμενοι δὲ κοινῇ, καταλαμβάνονται βουνὸν ἐκ μέσων ἑστῶτα τῶν Ἐλατικῶν πεδίων εὔγεων καὶ ἀμφιλαφῆ, καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδωρ ἔχοντα. Φιλοβοιωτὸς καλεῖται, καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν θέσιν ἐπαινεῖ θαυμασίως ὁ Σύλλας. στρατοπεδεύσαντες δὲ, παντάπασιν ὀλίγοι τοῖς πολεμίοις κατεφάνησαν. ἱππεῖς μὲν γὰρ οὐ

flictus. Solicitabat insuper Syllam Hortensius, vir rei bellicae peritus et gloriae cupidus, quem copias ad eum ex Thessalia ducentem in saltibus captabant barbari. Hae causae fuerunt, vt in Boeotiam Sylla contenderet. At Hortensium Caphis, qui nostras erat, illusis barbaris, alio tramite Parnasso sub ipsam duxit Tithoram quae id temporis tanta, quanta nunc, non erat vrbs, verum castellum in crepidine praecipiti atque vndique dirupta positum, quo Phocenses olim, qui profugiebant Xerxis impressionem, contulerant se, et salutem suam tenuerant. Eo loci Hortensius, castris locatis, interdiu repulit hostes, nocte in Patronidem per loca confragosa descendit, vbi occurrenti cum legionibus se coniunxit Syllae.

Hi iunctis copiis tumulum ex mediis assurgentem campis Eleaticis occupant, fertilem et arboribus vestitum: cuius ad radicem aqua est: Philoboeotum appellant: huius indolem et situm praedicat in commentariis Sylla mirifice. Castris positis, perpauci esse hostibus visi sunt. Nam equites erant non

πλείους πεντακοσίων καὶ χιλίων ἐγένοντο, πεζοὶ δὲ, πεντακισχιλίων καὶ μυρίων ἐλάττους. ὅθεν ἐκβιασάμενοι τὸν Ἀρχέλαον οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ, καὶ παρατάξαντες τὴν δύναμιν, ἀνέπλησαν ἵππων, ἁρμάτων, ἀσπίδων, θυρεῶν τὸ πεδίον. τὴν δὲ κραυγὴν καὶ ἀλαλαγμὸν οὐκ ἔστεγεν ὁ ἀὴρ, ἐθνῶν τοσούτων ἅμα καθισταμένων εἰς τάξιν. ἦν δὲ ἅμα καὶ τὸ κομπῶδες καὶ σοβαρὸν αὐτῶν τῆς πολυτελείας οὐκ ἀργὸν, οὐδ' ἄχρηστον εἰς ἔκπληξιν, ἀλλ' αἵ τε μαρμαρυγαὶ τῶν ὅπλων ἠσκημένων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ διαπρεπῶς, αἵ τε βαφαὶ τῶν Μηδικῶν καὶ Σκυθικῶν χιτώνων ἀναμεμιγμέναι χαλκῷ καὶ σιδήρῳ λάμποντι, πυροειδῆ καὶ φοβερὰν ἐν τῷ σαλεύεσθαι καὶ διαφέρεσθαι προσέβαλλον ὄψιν· ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τὸν χάρακα συστέλλειν ἑαυτοὺς, καὶ τὸν Σύλλαν μηδενὶ λόγῳ τὸ θάμβος αὐτῶν ἀφελεῖν δυνάμενον, βιάζεσθαί τε ἀποδιδράσκοντας οὐ βουλόμενον, ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ φέρειν βαρέως ἐφυβρίζοντας ὁρῶντα κομπασμῷ καὶ γέλωτι τοὺς βαρβάρους. ὤνησε μέντοι τοῦτο μάλιστα πάντων αὐτόν. οἱ γὰρ ἐναντίοι καταφρονήσαντες ἐτρέποντο πρὸς ἀταξίαν πολλὴν, οὐδ' ἄλλως ὑπήκοοι τῶν στρατηγῶν διὰ πολυαρχίαν ὄντες, ὀλίγοι μὲν ἐν τῷ χάρακι διεκαρτέρουν, ὁ δὲ

non plus mille quingenti, pedites minus quindecim millia. Quare expugnarunt Archelaum reliqui duces, inſtructaque acie, campum equis, curribus, clypeis ſcutiſque complerunt. Strepitum et vlulatum tam multarum ſimul ſtantium in acie nationum non capiebat aër. Neque vero ad terrorem ſplendoris inſolentia et oſtentatio otioſa erat, vel inutilis, ſed armorum fulgor ex auro et argento pulchre fabrefactorum, Medicorumque et Scythicorum colores ſagorum aeri et ferro confuſi micanti, flammeam horridamque in motu et diſcurſu obiiciebant ſpeciem; vt Romani contraherent ſe intra vallum: Sylla vero, quum pauorem eorum abſtergere nulla ratione valeret, nec ſuſtineret vim adhibere conſternatis, quieſceret diſcruciareturque illudentes ipſis cum inſolentia et riſu barbaros cernens. Commodi praebuit id ei tamen plurimum, quando hoſtes, nec alias ducibus (quod plures haberent) parentes, contemtu Romanorum nihil ſeruauerunt ordines. Pauci in caſtris manebant, pleraque colluuies rapinis et

popu-

πλεῖςος ὄχλος ἁρπαγαῖς καὶ προθήμασι δελεαζόμενος, ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν ἀπὸ τȣ̃ ςρατοπέδȣ διεσπείρετο, καὶ τήν τε τῶν Πανοπέων πόλιν ἐκκόψαι λέγονται, καὶ τὴν Λεβαδαίων διαρπάσαι, καὶ συλῆσαι τὸ μαντεῖον, ȣ̓δενὸς ςρατηγȣ̃ πρόςαγμα δόντος. ὁ δὲ Σύλλας, ἐν ὄμμασιν αὐτȣ̃ πόλεων ἀπολλυμένων, δυσανασχετῶν καὶ λυπȣ́μενος, ȣ̓κ εἴα τȣ̀ς ςρατιώτας σχολάζειν, ἀλλὰ προσάγων αὐτȣ̀ς ἠνάγκαζε τόν τε Κηφισὸν ἐκ τȣ̃ ῥείθρȣ παρατρέπειν, καὶ τάφρȣς ὀρύσσειν· ἀνάπαυλαν ȣ̓δενὶ διδȣ̀ς, καὶ τῶν ἐνδιδόντων ἀπαραίτητος ἐφεςὼς κολαςής, ὅπως ἀπαγορεύσαντες πρὸς τὰ ἔργα, διὰ τῶν πόνων ἀσπάσωνται τὸν κίνδυνον. ὃ καὶ συνέβη. τρίτην γὰρ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, τȣ̃ Σύλλα παρεξιόντος, ἐδέοντο μετὰ κραυγῆς ἄγειν ἐπὶ τȣ̀ς πολεμίȣς. ὁ δ᾽ ȣ̓ μάχεσθαι βȣλομένων, ἀλλὰ μὴ βȣλομένων πονεῖν, ἔφησεν εἶναι τὸν πόλεμον [76]. εἰ δ᾽ ὄντως ἔχȣσιν ἀγωνιςικῶς, ἐκέλευσεν ἤδη μετὰ τῶν ὅπλων ἐλθεῖν ἐκεῖσε· δείξας αὐτοῖς τὴν πρότερον μὲν γενομένην ἀκρόπολιν τῶν Παραποταμίων [77],

populationibus inescata diffundebatur multorum dierum itinere a castris, nulliusque iussu ducis oppidum Panopaeorum excidisse perhibentur, Lebadaeorum diripuisse et oraculum expilasse. Sylla vero, sub cuius oculis oppida euertebantur, id indigne patiens anxiusque, non permisit feriari milites, sed admouit eos labori, Cephisumque deriuare et fossas cogebat ducere, neque laxamentum indulgebat vlli, elanguescentes statim seuerissime plectebat, vt, operum faciendorum confecti laboribus, certamen concupiscerent: quod euenit. Nam tertio die quam laborare coepissent, quum praeteriret Sylla, cum clamoribus rogauerunt eum, duceret ipsos in hostes. Ille non pugnare cupientium, sed laborem defugientium esse belli desiderium dixit: quod si dimicare auerent, iussit, vt extemplo armati illuc pergerent. Ostendit his eam, quae arx quondam Parapotamiorum fuerat, tunc

76 πόλεμον] Interpres *belli desiderium*, quasi πόθον legi volens. Anon. autem et Mur. λόγον, quod praestat.

77 ἀκρόπολιν τῶν Παραποταμίων] Xylander vertit: *arx Parapotamiorum:* et annotat: Guarinus male: *finitimo fluuio arx*

τότε δ' ἀνῃρημένης τῆς πόλεως, λόφος ἐλείπετο πετρώδης καὶ περίκρημνος, τῦ Ἡδυλίῦ διωρισμένος ὄρυς, ὅσον ὁ Ἄσσος ἐπέχει ῥέων, εἶτα συμπίπτων ὑπὸ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τῷ Κηφισῷ, ᾧ καὶ συνεκτραχυνόμενος, ὀχυρὰν ἐνστρατοπεδεῦσαι [78] τὴν ἄκραν ποιεῖ. διὸ καὶ τὺς χαλκάσπιδας ὁρῶν τῶν πολεμίων ὠθυμένυς ἐπ' αὐτὴν ὁ Σύλλας, ἐβύλετο φθῆναι καταλαβὼν τὸν τόπον, καὶ κατέλαβε, χρησάμενος τοῖς στρατιώταις προθύμοις. ἐπεὶ δ' ἀποκρυσθεὶς ἐκεῖθεν ὁ Ἀρχέλαος ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Χαιρώνειαν, οἱ δὲ συστρατευσάμενοι τῶν Χαιρωνέων ἐδέοντο τῦ Σύλλα μὴ προέσθαι τὴν πόλιν, ἐκπέμπει τῶν χιλιάρχων ἕνα, Γαβίνιον [79], μετὰ τάγματος ἑνὸς, καὶ τὺς Χαιρωνεῖς ἀφίησι, βυληθέντας μὲν, ὐ μὴν δυνηθέντας φθῆναι τὸν Γαβίνιον. ὕτως ἦν ἀγαθὸς καὶ προθυμότερος εἰς τὸ σῶσαι τῶν σωθῆναι δεομένων. ὁ δ' Ἰόβας ὐ Γαβίνιον φησὶ

tunc vero, exciſo oppido, collis reſtabat ſaxoſus et abruptus, ab Edylio monte tanto diremtus ſpatio, quantum Aſſus fluuius occupat; qui deinde admiſtus ſub ipſam radicem Cephiſo, redditusque cum eo torrentior, munitum efficit caſtris ponendis cacumen. Quare vbi chalcaſpidas eo vidit Sylla rapi, cupiebat locum prior occupare, et alacritate militum vſus occupauit. Vt repulſus inde Archelaus petit Chaeroneam, ac Chaeronenſes, qui in praeſidiis erant Romanorum, Syllam orauerunt, ne deſereret oppidum ſuum, vnum miſit tribunum militum, Geminium, cum vna legione, et Chaeronenſes dimittit. Qui quum cuperent, non potuerunt Geminium tamen anteuertere. Adeo fuit ille probus, et acrior ad ſubueniendum, quam illi, qui opem requirebant. Iuba non Geminium, ſed Ericium

arx fuerat: quum vrbis hoc eſſe nomen oſtendat diſerte Plutarchus. Eam in Phocide collocat Stephanus, Pauſaniam ſecutus, lib. vlt. Notum eſt autem, contiguas regiones eſſe Phocidem et Boeotiam.

78 ἐκστρατοπεδεῦσαι] Rectius videtur, quod exhibent Mur. annotatt. ἐνστρατοπεδεῦσαι.

79 Γαμίνιον hic et paulo poſt dant Iunt. et Ald. item Ἕρκιον in continenti.

80 Κό-

πεμφθῆναι, ἀλλὰ Ἐρίκιον. ἡ μὲν οὖν πόλις ἡμῶν παρὰ τοσοῦτον ἐξέφυγε τὸν κίνδυνον.

17. Ἐκ δὲ Λεβαδείας καὶ τοῦ Τροφωνίου φῆμαί τε χρησταὶ καὶ νικηφόρα μαντεύματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐξεπέμποντο. περὶ ὧν οἱ μὲν ἐπιχώριοι πλείονα λέγουσιν· ὡς δὲ Σύλλας αὐτὸς ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν ὑπομνημάτων γέγραφε, Κόϊντος Τίτιος [80], οὐκ ἀφανὴς ἀνὴρ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πραγματευομένων, ἧκε πρὸς αὐτὸν, ἤδη τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ νενικηκότα μάχην, παραγγέλλων, ὅτι καὶ δευτέραν ὁ Τροφώνιος αὐτόθι μάχην καὶ νίκην προσημαίνει ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. μετὰ δὲ τοῦτον ἀνὴρ τῶν ἐν τάξει στρατευομένων, ὄνομα Σαλουήνιος, ἀνήνεγκε παρὰ τοῦ θεοῦ, τέλος οἷον [81] αἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πράξεις ἔμελλον ἕξειν. ἀμφότεροι δὲ ταὐτὰ περὶ τῆς ὀμφῆς [82] ἔφραζον· τῷ γὰρ Ὀλυμπίῳ Διῒ καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον ἰδεῖν ἔφασαν. ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἄσσον ὁ Σύλλας, παρελθὼν ὑπὸ τὸ Ἡδύ-

Ericium ait miſſum. Tantulum abfuit oppidum noſtrum, quin in periculum caderet.

A Lebadia et Trophonio tum rumores ſecundi, tum oracula proſpera Romanis nunciata, de quibus plura incolae commemorant. Vt vero ipſe in decimo commentario Sylla prodidit, Q. Titius, non obſcurus inter eos, qui in Graecia negotiabantur, adiit eum, quum iam ad Chaeroneam fudiſſet hoſtes, retulitque ei, a Trophonio alterius pugnae, quae ibidem eſſet committenda, breui palmam ſponderi. Poſt hunc quidam ex cohorte praetoria, Saluenius nomine, futurum rerum Italicarum retulit ex diuina inſpiratione euentum. Eaſdem enim vterque ſortes annunciauit. Nam venuſtatem et magnitudinem Iouis Olympii germanam ſe narrabant vidiſſe. Poſtquam Aſſum Sylla tranſmiſit, proceſſit ſub Edylium, et caſtra contulit

80 Κόϊντος Τίτιος] Hanc lectionem, quam et Anonymus exhibet, e Iuntina reuocaui. R. vulg. Τίτος.

81 τέλος οἷον] Recte Anon. et Mur. οἷον τέλος.

82 ὀμφῆς] Vide, an non potius μορφῆς ſcribendum ſit. De *ſpecie* enim, vt Sueton. loquitur, (Iul. 77.) ſtatim ſermo eſt. Forſan etiam ὄψεως, vt in Cim. 108, I.

83 ἐστι

λιον, τῷ Ἀρχελάῳ παρεστρατοπέδευσε, βεβλημένῳ χάρακα καρτερὸν ἐν μέσῳ τοῦ Ἀκοντίου καὶ τοῦ Ἡδυλίου, πρὸς τοῖς λεγομένοις Ἀσσίοις. ὁ μέντοι τόπος, ἐν ᾧ κατεσκήνωσεν, ἄχρι νῦν Ἀρχέλαος ἀπ' ἐκείνου καλεῖται. διαλιπὼν δὲ μίαν ἡμέραν ὁ Σύλλας, Μουρήναν μὲν ἔχοντα τάγμα καὶ σπείρας δύο πρὸς τὸ τοῖς πολεμίοις ἐνοχλῆσαι παρατατΊομένοις ἀπέλιπεν· αὐτὸς δὲ παρὰ τὸν Κηφισὸν ἐσφαγιάζετο, καὶ τῶν ἱερῶν γενομένων, ἐχώρει πρὸς τὴν Χαιρώνειαν, ἀναληψόμενός τε τὴν αὐτόθι στρατείαν, καὶ κατοψόμενος τὸ καλούμενον Θούριον ὑπὸ τῶν πολεμίων προκατειλημμένον. ἔστι δὲ [83] κορυφὴ τραχεῖα, καὶ στροβιλῶδες ὄρος, ὃ καλοῦμεν Ὀρθόπαγον. ὑπὸ δ' αὐτὸ τὸ ῥεῦμα τοῦ Μωρίου [84], καὶ Θουρίου νεὼς Ἀπόλλωνος. ὠνόμασται δὲ ὁ θεὸς ἀπὸ Θουροῦς, τῆς Χαίρωνος μητρὸς, ὃν οἰκιστὴν γεγονέναι τῆς Χαιρωνείας ἱστοροῦσιν. οἱ δέ φασι τὴν Κάδμῳ δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πυθίου καθηγεμόνα βοῦν ἐκεῖ φανῆναι, καὶ τὸν τόπον ἐπ' αὐτῆς οὕτω προσαγορευθῆναι.

tulit castris Archelai, qui vallum firmum inter Acontium et Edylium iuxta Assia, quae vocant, iecerat. Locus, vbi consedit, nominatur ab illo adhuc Archelaus. Sylla, vno die intermisso, Murenam cum vna legione et cohortibus duabus ad lacessendos turbatos hostes reliquit. Ipse iuxta Cephisum sacrificauit. Sacris peractis, processit Chaeroneam ad recipiendas copias eas, quae illic erant, atque vt Thurion, ita locum dicunt, contemplaretur, quod praeuerterant hostes occupare. Cacumen est asperum, et in turbinem fastigiatum, quod ὀρθόπαγον vocamus. Sub hoc Morius labitur, et fanum est Apollinis Thurii. Nomen hic deus a Thuro, Chaeronis matre, dicitur sortitus, quem condidisse ferunt Chaeroneam. Alii vaccam, quam dederat Cadmo Pythius viae ducem, ibi autumant oculis eius se obtulisse, ac locum ab ea nomen inuenisse, quod vaccam Thor

83 ἔστι δὴ Vulc.
84 ῥεῦμα τοῦ Μωρίου] Si nomen Fluminis intelligas, aut hic, aut infra, (73, 16.) deprauatum illud nomen est. Illic enim Μόλου ῥεῖθρον vocatur. [vt est in Aldina. Iuntina enim ibi Μέλου dat.]

Θὼρ γὰρ οἱ Φοίνικες τὴν βȣ̃ν καλȣ̃σι. προσιόντος δὲ τȣ̃ Σύλλα πρὸς τὴν Χαιρώνειαν, ὁ τεταγμένος ἐν τῇ πόλει χιλίαρχος ἐξωπλισμένȣς ἄγων τȣ̀ς ςρατιώτας, ἀπήντησε ςέφανον δάφνης κομίζων. ὡς δὲ δεξάμενος ἠσπάσατο τȣ̀ς ςρατιώτας καὶ παρώρμησε πρὸς τὸν κίνδυνον, ἐντυγχάνȣσιν αὐτῷ δύο τῶν Χαιρωνέων ἄνδρες, Ὁμολόϊχος καὶ Ἀναξίδαμος, ὑφιςάμενοι τȣ̀ς τὸ Θȣ́ριον κατασχόντας ἐκκόψειν, ὀλίγȣς ςρατιώτας παρ' ἐκείνȣ λαβόντες. ἀτραπὸν γὰρ εἶναι τοῖς βαρβάροις ἄδηλον, ἀπὸ τȣ̃ καλȣμένȣ Πετρώχȣ παρὰ τὸ Μȣσεῖον ἐπὶ τὸ Θȣ́ριον ὑπὲρ κεφαλῆς ἄγȣσαν· ᾗ πορευθέντες ȣ̓ χαλεπῶς ἐπιπεσεῖσθαι, καὶ καταλεύσειν ἄνωθεν αὐτȣ̀ς, ἢ συνώσειν εἰς τὸ πεδίον. τȣ̃ δὲ Γαβινίȣ [85] τοῖς ἀνδράσι μαρτυρήσαντος ἀνδρείαν καὶ πίςιν, ἐκέλευεν ἐπιχειρεῖν ὁ Σύλλας· αὐτὸς δὲ συνέταττε τὴν φάλαγγα, καὶ διένειμε τȣ̀ς ἱππότας ἐπὶ κέρως ἑκατέρȣ, τὸ δεξιὸν αὐτὸς ἔχων, τὸ δ' εὐώνυ-

Thor appellent Phoenices. Syllae autem, quum Chaeroneam appropinquaret, tribunus, quem praefecerat oppido, processit cum armatis militibus obuiam, ferens ei coronam lauream. Qua accepta, vbi milites salutauit, et ad discrimen subeundum incendit, ciues duo Chaeronenses adeunt eum, Homoloichus et Anaxidamus. Hi polliciti sunt ei, si paucos milites traderet sibi, praesidium Thurii se deiecturos. Nam callem esse hostibus ignotum, qui a Petrocho (sic locum dicunt) secundum Museum ducit in Thurion supra illorum caput. Eam semitam si iniissent, haud difficulter euasuros se supra illos, et superne saxis eos obruituros, aut depulsuros in planiciem. Quorum quum Geminius virtutem ac fidem commendaret, iussit Sylla, vt rem aggrederentur. Hinc aciem instruit, et equitatum distribuit in cornua. Iu dextro ipse egit, Mure-

85 Γαβινίȣ] Aut τȣ̃ δὲ Γαβ. scribendum est, aut de hoc loco idem, quod et de aliis quibusdam dixi antea, est dicendum. *H. Steph.* [Restitui δὲ e Iuntina, quod ex Aldina errore operarum exciderat. Nil dubitasset h. l. Stephanus, si Iuntinam inspexisset. Repertum quoque in Vulcob. est δὲ.]

μον ἀποδὺς Μȣρήνᾳ. Γάλλος [86] δὲ καὶ Ὁρτήσιος, οἱ πρεσβευταὶ, σπείρας ἐπιτάκτȣς ἔχοντες ἔσχατοι, παρενέβαλον [87] ἐπὶ τῶν ἄκρων Φύλακες πρὸς τὰς κυκλώσεις. ἑωρῶντο γὰρ οἱ πολέμιοι κατασκευάζοντες ἱππεῦσι πολλοῖς καὶ ψιλοῖς ποδώκεσιν εἰς ἐπιστροφὴν τὸ κέρας εὐκαμπὲς καὶ κȣ̃φον, ὡς μακρὰν ἀνάξοντες, καὶ κυκλωσόμενοι τȣ̀ς Ῥωμαίȣς.

18. Ἐν δὲ τȣ́τῳ, τῶν Χαιρωνέων τὸν Ἐρίκιον [88] ἄρχοντα παρὰ τȣ̃ Σύλλα λαβόντων, καὶ περιελθόντων ἀδήλως τὸ Θȣ́ριον, εἶτα ἐπιφανέντων, θόρυβος ἦν πολὺς καὶ Φυγὴ τῶν βαρβάρων, καὶ Φόνος ὑπ' ἀλλήλων ὁ πλεῖστος. ȣ̓ γὰρ ὑπέμειναν, ἀλλὰ κατὰ πρανȣ̃ς Φερόμενοι, τοῖς

Murenae attribuit ſiniſtrum. Gallus et Hortenſius, legati, cum cohortibus ſubſidiariis nouiſſimam aciem claudebant, et in iugis montium conſederunt occulte, intenti, ne circumueniretur acies. Videbant enim, equitatus multitudine et pernicitate leuis armaturae hoſtes moliri, vt cornua flexibilia et agilia ad intorquendum in longum porrigerent et circumiicerent Romanos.

Interea quum Chaeronenſes, qui acceperant praefectum a Sylla Ericium, flexo occulte Thurio oſtendiſſent ſe, ingens turba et fuga exorta barbarorum eſt, ſtrageſque mutua plurima. Neque enim manere ſuſtinuerunt, ſed praecipites in ſuas ipſorum

86 Γάλλος] *Galbam* Guarinus poſuit, ſequutus, vt opinor, Appianum, nam in eius Mithrid. ita legitur. Ac rurſus infra, de proelio cum Teleſino, vbi legitur Βάλβος, idem Interpres *Galbam* poſuit. Mox Ἐρίκιον eſt; puto Ἔρικον, vt ſupra, quem *Hircium* verti. Deplorandum eſt, nomina propria ita deprauata eſſe: quae vnde emendemus, praeter leues coniecturas, nihil ſuppeditat. *Xyl.* Vulc. Anon. SGerm. et Mur. Γάλβας, vel Γάλβα, habent. *Moſes Duſoul.*

87 παρενέβαλλον Vulcob. et Anon.

88 τὸν ... Ἐρίκιον] Illud τὸν abundat, aut ſuo loco ſaltem motum videtur. [nam in vulg. ante τῶν Χαιρωνέων illud τὸν legitur.] Ego ſub eo latere Ἵρτιον puto, quod Anon. et Mur. pro Ἐρίκιον exhibent; locumque ita refingendum: Ἵρτιον τῶν Χ. ἄρχοντα παρὰ τȣ̃ Σύλλα. *Moſ. Duſ.*

89 ἑώ-

τε δόρασι περιέπιπτον αὐτοὶ τοῖς ἑαυτῶν, καὶ κατεκρήμνιζον ὠθοῦντες ἀλλήλους, ἄνωθεν ἐπικειμένων τῶν πολεμίων, καὶ τὰ γυμνὰ παιόντων· ὥστε τρισχιλίους πεσεῖν περὶ τὸ Θούριον. τῶν δὲ φευγόντων τοὺς μὲν εἰς τάξιν ἤδη καθεστὼς ὁ Μουρήνας ἀπετέμνετο, καὶ διέφθειρεν ὑπαντιάζων· οἱ δ' ὠσάμενοι πρὸς τὸ φίλιον στρατόπεδον, καὶ τῇ φάλαγγι φύρδην ἐμπεσόντες, ἀνέπλησαν δέους καὶ ταραχῆς τὸ πλεῖστον μέρος, καὶ διατριβὴν τοῖς στρατηγοῖς ἐνεποίησαν, οὐχ ἥκιστα βλάψασαν αὐτούς. ὀξέως γὰρ ὁ Σύλλας ταρασσομένοις ἐπαγαγὼν, καὶ τὸ μέσον διάστημα τῷ τάχει συνελὼν, ἀφείλετο τὴν τῶν δρεπανηφόρων ἐνέργειαν. ἔρρωται γὰρ μάλιστα μήκει δρόμου, σφοδρότητα καὶ ῥύμην [89] τῇ διεξελάσει διδόντος, αἱ δ' ἐκ βραχέως ἀφέσεις ἄπρακτοι καὶ ἀμβλεῖαι, καθάπερ βελῶν, τάσιν [90] οὐ λαβόντων. ὃ δὴ καὶ τότε τοῖς βαρβάροις ἀπήν-

rum ſe induerunt haſtas, mutuoque impulſu deturbauerunt ſemetipſi, ſuperne ingruentibus hoſtibus, et nuda terga caedentibus. Ita circa Thurium tria millia cecidere. Fugientes partim Murena inſtructa iam acie excipiens concidit obtruncauitque, partim reiecti ad ſuorum caſtra et in phalangem irruentes tumultuarie, maximam partem terrore et aeſtu conciuere, diſtinueruntque duces: quae res eis magnum detrimentum attulit. Nam in turbatos Sylla acriter inuectus, atque interiecto interuallo celeriter percurſo, currus falcatos reddidit irritos. Quippe pollent praecipue prolixitate curſus, qui concitationem et impetum praebet vi perruptionis: ſpatia breuia vanos efficiunt et languidos, telorum modo arcus neruo minus intenſo iaculatorum. Quod quidem tum vſu venit barbaris.

89 ῥώμην] Edd. Fl. et Ald. SGerm. et Mur. ῥύμην. quod probo. ſic erratur et 83, 5. [Praeterea τῇ quoque, articulum, e Iuntina Aldinaque addidi.]

90 τάσιν, τάξιν Anon. [quorum poſterius in Iuntina cernitur, prius eſt huius vitioſae lectionis emendatio. eodem tendit etiam τάσις, quod eſt in Aldina, vnde non τάσεις effici debebat, vt ex eo H. Stephanus effecit, ſed τάσιν, vt is dedit, quicunque Cratandreanam curauit.]

 91 πο-

τα, καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἁρμάτων ἀργῶς ἐξελαυνόμενα, καὶ προσπίπτοντα νωθρῶς, ἐκκρούσαντες οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ κρότου καὶ γέλωτος, ἄλλα ᾔτουν, ὥσπερ εἰώθασιν ἐν ταῖς θεατρικαῖς ἱπποδρομίαις. τοὐντεῦθεν αἱ πεζαὶ δυνάμεις συνεῤῥάγησαν, τῶν μὲν βαρβάρων προβαλλομένων τὰς σαρίσσας μακράς, καὶ πειρωμένων τῷ συνασπισμῷ τὴν φάλαγγα διατηρεῖν ἐν τάξει· τῶν δὲ Ῥωμαίων τοὺς μὲν ὑσσοὺς αὐτοῦ καταβαλόντων, σπασαμένων δὲ τὰς μαχαίρας, καὶ παρακρουομένων τὰς σαρίσσας, ὡς τάχιστα προσμίξειαν αὐτοῖς δι' ὀργήν. προτεταγμένους γὰρ ἑώρων τῶν πολεμίων μυρίους καὶ πεντακισχιλίους θεράποντας, οὓς ἐκ τῶν πόλεων [91] κηρύγμασιν ἐλευθεροῦντες οἱ βασιλέως στρατηγοί, κατελόχιζον εἰς τοὺς ὁπλίτας. καί τις ἑκατοντάρχης λέγεται Ῥωμαῖος εἰπεῖν, ὡς ἐν Κρονίοις μόνον εἰδείη τῆς παῤῥησίας δούλους μετέχοντας. τούτους μὲν οὖν διὰ βάθος καὶ πυκνότητα βραδέως ἐξωθουμένους ὑπὸ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ παρὰ φύσιν μένειν τολμῶντας, αἵ τε βελοσφενδόναι καὶ οἱ γρόσφοι, χρωμένων ἀφειδῶς τῶν κατόπιν Ῥωμαίων, ἀπέστρεφον καὶ συνετάραττον.

baris. Primos enim currus molliter emiſſos ac lente inuectos repellentes Romani cum plauſu et riſu, vt ludis Circenſibus ſolent, alios poſcebant. Hinc pedeſtres copiae concurrerunt. Barbari longas haſtas infeſtas praetenderunt, quo phalangem conferta acie integram retinerent. Romani, proiectis extemplo pilis, ſtrinxerunt gladios, quibus ſariſſas auerterunt, quo flagrantes propere manus cum illis confererent. Conſpiciebant enim ante ſigna hoſtium quindecim millia ſeruorum, quos de hoſtibus duces regii per edictum manumiſſos inter ordines militares centuriauerant. Fertur hic centurio quidam Romanus dixiſſe, non niſi Saturnalibus vidiſſe ſe libertatem vſurpare ſeruos. Hos, quum ob profundam et denſam aciem tarde ab Romanis legionariis impellerentur, et praeter ingenium ſuum tenere auſos locum, grandine miſſilium et fundis emiſſarum abunde glandium ſecunda acies Romana auertit et turbauit.

Quum

91 πολεμίων] Melius πόλεων in Anon. et Mur.

92 ἐπη..

19. Ἀρχελάου δὲ τὸ δεξιὸν κέρας εἰς κύκλωσιν ἀνάγοντος, Ὁρτήσιος ἐφῆκε τὰς σπείρας δρόμῳ προσφερομένας, ὡς ἐμβαλῶν πλαγίοις. ἐπιστρέψαντος δὲ ταχέως ἐκείνου τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς δισχιλίους, ἐκθλιβόμενος ὑπὸ πλήθους, προσεστέλλετο τοῖς ὀρεινοῖς, κατὰ μικρὸν ἀπορρηγνύμενος τῆς φάλαγγος, καὶ περιλαμβανόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων. πυθόμενος δὲ ὁ Σύλλας, ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, μήπω συμπεπτωκότος εἰς μάχην, ἐδίωκε βοηθῶν. Ἀρχέλαος δὲ τῷ κονιορτῷ τῆς ἐλάσεως, ὅπερ ἦν, τεκμηράμενος, Ὁρτήσιον μὲν εἴα χαίρειν, αὐτὸς δ' ἐπιστρέψας, ὅθεν ὥρμησεν ὁ Σύλλας, πρὸς τὸ δεξιὸν ἐπῄει, ὡς ἔρημον ἄρχοντος αἱρήσων. ἅμα δὲ καὶ Μουρήνᾳ Ταξίλλης ἐπῆγεν ἔχων τοὺς [92] χαλκάσπιδας· ὥστε, τῆς κραυγῆς διχόθεν φερομένης, καὶ τῶν ὀρῶν ἀνταποδιδόντων τὴν περιήχησιν, ἐπιστήσαντα [93] τὸν Σύλλαν διαπορεῖν, ὁποτέρωσε χρὴ προσγενέσθαι. δόξαν δὲ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἀναλαμβάνειν, Μουρήνᾳ μὲν ἀρωγὸν ἔπεμψεν Ὁρτήσιον, ἔχοντα τέσσαρας σπείρας, αὐτὸς δὲ, τὴν πέμπτην ἕπεσθαι κε-

Quum, dextro cornu producto, circumuenire Archelaus pararet Romanos, emisit Hortensius citato cursu cohortes suas, in latus vt inueherentur. Sed quum flexisset ille cito in latus duo millia equitum, quos circa se habebat, pressus a multitudine Hortensius, recepit se pedetentim ad montana, auulsusque ab acie sua circumuenitur ab hostibus. Quo nunciato, Sylla ab dextro cornu, quod nondum contulerat signa, expedito cursu accurrit eo ad ferendas suppetias. Archelaus ex puluere ab equitibus excitato suspicatus id, quod erat, reliquit Hortensium, atque, vnde aduehebatur Sylla, se ad cornu dextrum flexit, sperans, id se sine duce inuenturum. Simul in Murenam infert Taxilles chalcaspidas. Itaque, quum clamor duobus ex locis accideret, et montes vndique strepitum referrent, restitit suspensus Sylla, vtram ad partem accurreret. Tandem vt satius visum ad locum suum redire, Murenae Hortensium cum quatuor cohortibus submisit, iussoque, vt se quinta sequeretur, prope-

92 ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς] Delendum illud ἐπὶ, vt ab Interpp. recte factum est.

93 στήσαντα simplex Vulcob.

 94 πρὸς

λεύσας, ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἠπείγετο, καὶ καθ' ἑαυτὸ μὲν ἀξιομάχως ἤδη τῷ Ἀρχελάῳ συνεστηκός. ἐκείνου δὲ ἐπιφανέντος, παντάπασιν ἐξεβιάσαντο, καὶ κρατήσαντες ἐδίωκον πρός τε τὸν ποταμὸν καὶ τὸ Ἀκόντιον ὄρος προτροπάδην φεύγοντας. οὐ μὴν ὅ γε Σύλλας ἠμέλησε Μουρῆνα κινδυνεύοντος, ἀλλ' ὥρμησε τοῖς ἐκεῖ βοηθεῖν· ἰδὼν δὲ νικῶντας, τότε τῆς διώξεως μετεῖχε. πολλοὶ μὲν οὖν ἐν τῷ πεδίῳ τῶν βαρβάρων ἀνηροῦντο, πλεῖστοι δὲ τῷ χάρακι προσφερόμενοι κατεκόπησαν· ὥστε μυρίους διαπεσεῖν εἰς Χαλκίδα μόνους ἀπὸ τοσούτων μυριάδων. ὁ δὲ Σύλλας λέγει, τέσσαρας καὶ δέκα ἐπιζητῆσαι τῶν αὑτοῦ στρατιωτῶν, εἶτα καὶ τούτων δύο πρὸς τὴν ἑσπέραν παραγενέσθαι. διὸ καὶ τοῖς τροπαίοις ἐπέγραψεν Ἄρη καὶ Νίκην καὶ Ἀφροδίτην, ὡς οὐχ ἧττον εὐτυχίᾳ κατορθώσας, ἢ δεινότητι καὶ δυνάμει, τὸν πόλεμον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ τρόπαιον ἕστηκε τῆς πεδιάδος μάχης, ᾗ πρῶτον ἐνέκλιναν οἱ περὶ Ἀρχέλαον μέχρι παρὰ τὸ Μόλου ῥεῖθρον. ἕτερον δ' ἐστὶ τοῦ Θουρίου κατὰ κορυφὴν βεβηκὸς, ἐπὶ τῇ κυκλώσει τῶν βαρβάρων, γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐπισημαῖνον Ὁμολώϊχον καὶ Ἀναξίδαμον ἀριστεῖς. ταύτης τὰ ἐπινίκια

properauit ad dexterum cornu, quod iam aequo Marte per se proeliabatur cum Archelao. At illo conspecto, Archelaum semel profligauerunt. Fusos et ad flumen montemque Acontium effuse fugientes insectati sunt. Porro Murenae periculum non neglexit Sylla, sed contendit ad ferendam illi parti opem. Quos vbi victores conspexit, tunc ipse ad consectandum se contulit hostem. Multi igitur barbari per campum caesi, plurimi, quos fuga ad castra detulit, obtruncati: adeo vt decem millia solum ex tam multis legionibus Chalcidem effugere. Sylla de exercitu suo refert quatuordecim desideratos, quorum etiam duos sub vesperam adfuisse. Vnde tropaeis Martem, Victoriam, et Venerem inscripsit, quod non minus felicitate palmam eo proelio, quam consilio et virtute tulisset. Caeterum hoc tropaeum fuit de campestri victoria erectum, quo loco primum Archelai copiae vsque ad Moli ripam pedem retulerunt. Alterum in Thurii vertice positum est de circumuentis barbaris. Id literis Graecis Homoloichi et Anaxidami virtute partam victoriam significat. Ludos huius

pugnae

τῆς μάχης ἦγεν ἐν Θήβαις, περὶ τὴν Οἰδιπόδειον κρήνην κατασκευάσας θυμέλην. οἱ δὲ κρίνοντες ἦσαν Ἕλληνες ἐκ τῶν ἄλλων ἀνακεκλημένοι πόλεων· ἐπεὶ πρός γε [94] Θηβαίους ἀδιαλλάκτως εἶχε, καὶ τῆς χώρας αὐτῶν ἀποτεμόμενος τὴν ἡμίσειαν, τῷ Πυθίῳ καὶ τῷ Ὀλυμπίῳ καθιέρωσεν, ἐκ τῶν προσόδων κελεύσας ἀποδίδοσθαι τὰ χρήματα τοῖς θεοῖς, ἅπερ αὐτὸς εἰλήφει.

20. Μετὰ ταῦτα πυνθανόμενος, Φλάκκον, ἀπὸ τῆς ἐναντίας στάσεως ὕπατον ᾑρημένον, διαπερᾶν τὸν Ἰόνιον μετὰ δυνάμεως, λόγῳ μὲν ἐπὶ Μιθριδάτην, ἔργῳ δὲ ἐπ' ἐκεῖνον αὐτὸν, ὥρμησεν ἐπὶ Θετταλίας ὡς ἀπαντήσων· γενομένῳ δ' αὐτῷ περὶ πόλιν Μελίτειαν, ἀφικνοῦνται πολλαχόθεν ἀγγελίαι, πορθεῖσθαι τὰ κατόπιν αὖθις οὐκ ἐλάττονι στρατιᾷ βασιλικῇ τῆς πρότερον. Δορύλαος γὰρ εἰς Χαλκίδα καταχθεὶς παρασκευῇ νεῶν πολλῇ, ἐν αἷς ἦγεν ὀκτὼ μυριάδας, ᾐσκημένας καὶ συντεταγμένας ἄριστα δὴ τῆς Μιθριδατικῆς στρατιᾶς, εὐθὺς εἰς Βοιωτίαν ἐνέβαλε, καὶ κατεῖχε τὴν χώραν, προθυμούμενος εἰς μάχην ἐπισπάσασθαι τὸν Σύλλαν· οὐ προσ-

pugnae cauſa Thebis exſtructa apud fontem Oedipodium ſcena edidit. Iudices ex aliis Graeciae ciuitatibus euocati: quandoquidem in Thebanos implacabili exarſerat ira, eos dimidio agri mulctauit, quod Apollini et Ioui Olympio conſecrauit, atque ex prouentibus argentum quod ceperat, exſolui diis imperauit.

Hinc nunciato, Flaccum, qui ex aduerſa factione fuerat conſul creatus, tranſmeare cum legionibus mare Ionium, verbo contra Mithridatem, reuera contra ſe ipſum; huic vt occurreret, contendit in Theſſaliam. Vt ad oppidum Meliteam venit, diuerſis ex locis allatum eſt, regionem, quam reliquerat a tergo, ab non minore exercitu regio, quam ante, conculcari. Siquidem Dorylaus, qui Chalcidem appulerat grandi nauium apparatu, qua aduexerat armatorum octoginta millia, qui erant in omnibus Mithridatis militibus optime exercitati et inſtructi, confeſtim Boeotiam incurrit, atque ea ora potitus, contendit Syllam ad dimicandum elicere. Nec

94 πρός τε Vulcob. [e Iuntina.]

ἔχων Ἀρχελάῳ διακωλύοντι, καὶ λόγον περὶ τῆς προτέρας μάχης διαδοὺς, ὡς οὐκ ἄνευ προδοσίας μυριάδες τοσαῦται διαφθαρεῖεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Σύλλας ταχέως ὑποστρέψας, ἀπέδειξε τῷ Δορυλάῳ τὸν Ἀρχέλαον ἄνδρα φρόνιμον, καὶ τῆς Ῥωμαίων ἐμπειρότατον ἀρετῆς· ὥστε μικρὰ αὐτὸν τῷ Σύλλᾳ περὶ τὸ Τιλφώσσιον ἐμπεσόντα, πρῶτον εἶναι τῶν οὐκ [95] ἀξιούντων κρίνεσθαι διὰ μάχης, ἀλλὰ δαπάναις καὶ χρόνῳ τρίβειν τὸν πόλεμον. ὅμως δὲ θάρσος τι τῷ Ἀρχελάῳ παρεῖχεν ὁ πρὸς Ὀρχομενῷ τόπος, ἐν ᾧ κατεστρατοπέδευσαν [96], εὐφυέστατος ὢν ἱπποκρατοῦσιν ἐναγωνίσασθαι. τῶν γὰρ Βοιωτίων πεδίων, ὅ τι περ ἐστὶ κάλλιστον καὶ μέγιστον, τοῦτο τῆς Ὀρχομενίων ἐξηρτημένον πόλεως, μόνον ἀναπέπταται, καὶ ἄδενδρον, ἄχρι τῶν ἑλῶν, ἐν οἷς ὁ Μέλας καταναλίσκεται ποταμὸς, ἀνατέλλων μὲν ὑπὸ τὴν πόλιν τῶν Ὀρχομενίων πολὺς καὶ πλώϊμος ἐν πηγαῖς μόνος τῶν Ἑλληνικῶν ποτα-

Nec audiuit Archelaum, qui ipſum deterrebat, ſparſitque de ſuperiore pugna rumorem, haud citra proditionem tot legiones caeſas. Atqui regreſſus celeriter Sylla, cito Dorylao virum non modo prudentem Archelaum, ſed Romanae etiam virtutis demonſtrauit peritiſſimum; adeo vt ipſe poſt leuia quaedam proelia, ad Tilphoſſium cum Sylla commiſſa, primus autor fuerit, ne acie decerneretur, verum ſumtibus et diuturnitate belli attererent Syllam. Attamen nonnihil animi dedit Archelao locus ad Orchomenum, vbi caſtra habebat, qui commodiſſimus ad proeliandum equitatu praeualentibus eſt. Namque ex campis Boeotiis optimus et ſpatioſiſſimus adiacet Orchomeniorum oppido, qui ſolus expanditur nudusque eſt arboribus vſque ad paludes, a quibus Melas amnis ſorbetur. Oritur hic ſub moenibus Orchomeniorum largus, vnuſque Graeciae fluuiorum ex fontibus nauium patiens.

95 οὐκ abeſt a Iuntina ſola.

96 κατεστρατοπέδευσεν Vulcob. [Valde vereor, ne, qui e Vulcobiano exemplo excerpſit, aberrauerit a loco, cui annotator, quiſquis fuit, hanc lectionem adſcripſerat. videtur is indicare voluiſſe, in Iuntina legi κατεστρατοπέδευσεν in ſingulari, non hic loci, ſed paulo poſt p. 75. 9. quamquam vtroque loco ea lectio vitioſa eſt.]

μῶν· αὐξόμενος δὲ ὑπὸ τροπὰς θερινὰς, ὥσπερ Νεῖλος, καὶ Φέρων ὅμοια τοῖς ἐκεῖ τὰ Φυόμενα, πλὴν ἄκαρπα καὶ ἀναυξῆ. πόῤῥω δ' ὀ προέισιν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον εὐθὺς εἰς λίμνας τυφλὰς καὶ ὑλώδεις [97] ἀφανίζεται· μέρος δ' ὀ πολὺ τῷ Κηφισῷ συμμίγνυται, περὶ ὃν μάλιστα τόπον ἡ λίμνη δοκεῖ τὸν αὐλητικὸν ἐκφέρειν κάλαμον.

21. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς κατεστρατοπέδευσαν, ὁ μὲν Ἀρχέλαος ἡσύχαζεν, ὁ δὲ Σύλλας ὤρυττε τάφρους ἑκατέρωθεν, ὅπως, εἰ δύναιτο, τῶν στερεῶν καὶ ἱππασίμων ἀποτεμόμενος τοὺς πολεμίους, ὤσειεν εἰς τὰ ἕλη. τῶν δὲ οὐκ ἀνασχομένων, ἀλλ', ὡς ἀφείθησαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἐντόνως καὶ ῥύδην ἐλαυνόντων, οὐ μόνον οἱ περὶ τὰ ἔργα τοῦ Σύλλα διεσκεδάσθησαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρατεταγμένου συνεχύθη τὸ πλεῖστον Φυγόντος. ἔνθα δὴ Σύλλας αὐτὸς ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου, καὶ σημεῖον ἀναρπά-

patiens. Inflatur Nili more ſub ſolſtitium aeſtiuum, fruticeſque edit illis germanos, niſi quod infoecundi ſint, neque aſſurgant in altum. Nec progreditur longe, ſed maxima ſtatim parte in paludes coecas et ſyluoſas conditur. Modica tamen portione commiſcetur Cephiſo, quo maxime loco ſtagnum calamum tibialem effert.

Poſtquam caſtra iuncta caſtris ſunt, Archelaus quietus conſedit. At Sylla foſſas hinc inde duxit, quo firmis et equitabilibus campis hoſtes excluſos coniiceret in paludes. Id illi non tulere, ſed, vt ſignum datum ab ducibus eſt, acriter ſe effuſis habenis intulerunt. Ibi non modo ii, qui in opere erant, diſſipati ſunt, ſed et illi, qui ſtabant in acie, plerique in fugam effuſi. Hic Sylla ipſe deſiliit ex equo, arreptoque ſigno per medias

97 λίμνας ... ὑλώδεις] Mutandam cenſeo poſteriorem vocem, ἑλώδεις que legendum. Paulo poſt enim leges (lin. 10.) foſſas a Sylla ductas, vt τοὺς πολεμίους ὤσειεν εἰς τὰ ἕλη. Poſt pugnam vero, κατέπλησαν ἀποθνήσκοντες αἵματος τὰ ἕλη, (76, 9.); et (77, 14.) κρυφθεὶς ... ἐν τοῖς Ὀρχομενίων ἕλεσιν. In Cimone autem, (125, 7.) εἰς τόπους ἑλώδεις καὶ διαβρόχους. et in Lucullo (166, 16.) ἐν χωρίοις ἑλώδεσι. Peccatum eſt iterum in hac voce in eodem Luc. 183, 19.

σας, ὠθεῖτο διὰ τῶν φονευόντων [98] εἰς τοὺς πολεμίους βοῶν· Ἐμοὶ μὲν ἐνταῦθα καλὸν, ὦ Ῥωμαῖοι, τελευτᾶν· ὑμεῖς δὲ τοῖς πυνθανομένοις, ποῦ προδεδώκατε τὸν αὐτοκράτορα, μεμνημένοι [99] φράζειν, ὡς ἐν Ὀρχομενῷ. Τούτους τε δὴ τὸ ῥηθὲν ἐπέστρεψε, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως σπειρῶν δύο προσεβοήθησαν, ἃς ἐπαγαγὼν τρέπεται τοὺς πολεμίους. ἀναγαγὼν δὲ μικρὸν ὀπίσω, καὶ δοὺς ἄριστον αὐτοῖς, αὖθις ἀπετάφρευε τὸν χάρακα τῶν πολεμίων. οἱ δ' αὖθις ἐν τάξει μᾶλλον, ἢ πρότερον, προσεφέροντο. καὶ Διογένης μὲν, ὁ τῆς Ἀρχελάου γυναικὸς υἱὸς, ἀριστεύων ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ περιόπτως ἔπεσεν. οἱ δὲ τοξόται, τῶν Ῥωμαίων ἐκβιαζομένων, οὐκ ἔχοντες ἀναστροφὴν, ἀθρόοις τοῖς ὀϊστοῖς ἐκ χειρὸς, ὥσπερ ξίφεσι, παίοντες ἀνέκοπτον αὐτούς· τέλος δὲ κατακλεισθέντες εἰς τὸν χάρακα, μοχθηρῶς ὑπὸ τραυμάτων καὶ φόνου διενυκτέρευσαν. ἡμέρας δὲ πάλιν τῷ χάρακι τοὺς στρατιώτας προσαγαγὼν ὁ Σύλλας ἀπετάφρευεν. ἐξελθόντας δὲ τοὺς πολ-

medias caedes ruit in hoſtes clamans: Mihi, milites, hic alicubi decorum eſt occumbere: vos rogantibus, vbi imperatorem veſtrum prodidiitis, memineritis reſpondere: Orchomeni. Haec vox conuertit eos, atque ex dextero cornu duae cohortes ſubuenere, quarum ope auertit hoſtes. Reductis paululum retro militibus et prandio refectis, rediit ad circumuallandos hoſtes: qui compoſite magis, quam ante, ex integro inuexerunt ſe. Ibi Archelai priuignus Diogenes, in dextro cornu fortiter pugnans, magna cum laude cecidit. Sagittarii, prementibus Romanis, excluſi receptu, confertis ſagittis cominus quaſi gladiis ferientes, repellere conati ſunt Romanos. Tandem vallo incluſi, acerbam noctem ob vulnera et funera tranſegere. Poſtquam diluxit, Sylla, eductis denuo vallo militibus, foſſam inſtitit abſoluere. Ibi magnam partem exercitus hoſtilis

98 διὰ τῶν φονευόντων] An non potius φευγόντων?

99 μεμνημένοι] Mur. vti et Anon. μέμνησθε melius. *Bryanus.* [Eſt enimuero haec optimae lectionis deprauatio, ab eo profecta, qui non meminiſſet, a Graecis infinitiuos pro imperatiuis vſurpari.]

100 τοὺς

λὺς [100] ὐχ ὡς ἐπὶ μάχην, συμβαλὼν τρέπεται, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων φόβον ὐδενὸς μένοντος, αἱρεῖ κατὰ κράτος τὸ στρατόπεδον. καὶ κατέπλησαν ἀποθνήσκοντες αἵματος τὰ ἕλη, καὶ νεκρῶν τὴν λίμνην· ὥστε μέχρι νῦν πολλὰ βαρβαρικὰ τόξα, καὶ κράνη, καὶ θωράκων σπάσματα σιδηρῶν, καὶ μαχαίρας ἐμβεβαπτισμένας τοῖς τέλμασιν εὑρίσκεσθαι, σχεδὸν ἐτῶν διακοσίων ἀπὸ τῆς μάχης [1] διαγεγονότων. τὰ μὲν ὖν περὶ Χαιρώνειαν καὶ πρὸς Ὀρχομενῷ τοιαῦτα λέγεται γενέσθαι.

22. Κίννα δὲ καὶ Κάρβωνος ἐν Ῥώμῃ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἀνδράσι χρωμένων παρανόμως καὶ βιαίως, πολλοὶ τὴν τυραννίδα φεύγοντες, ὥσπερ εἰς λιμένα τῦ Σύλλα τὸ στρατόπεδον κατεφέροντο, καὶ περὶ αὐτὸν ὀλίγυ χρόνυ [2] σχῆμα βυλῆς ἐγεγόνει. καὶ Μετέλλα μόλις διακλέψασα ἑαυτὴν καὶ τὺς παῖδας, ἧκεν ἀγγέλλυσα, τὴν οἰκίαν αὐτῦ καὶ τὰς ἐπαύλεις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐμπεπρῆ-

lis vt ad certamen praegredientem, ſignis collatis, fudit fugauitque: quorum trepidatione omnibus auerſis, caſtra expugnauit. Horum ſanguine interfectorum paludes inundarunt, et ſtagnum cadaueribus eſt oppletum. Itaque noſtro quoque aeuo, annis prope ducentis poſt eam pugnam, multi barbarici arcus, galeae, loricarum ferrearum fragmenta, gladii, coeno reperiuntur immerſa. Atque ad Chaeroneam et Orchomenum quidem ad hunc modum fama eſt pugnatum fuiſſe.

Porro quum Cinna et Carbo in clariſſimos viros Romae violentiſſime et ſaeuiſſime conſulerent, declinantes complures tyrannidem eorum, ſicut in portum, caſtra Syllae confugerunt, ac breui ſpecies apud eum ſenatus fuit. Metella quoque aegre ſe liberoſque ſubduxit, venitque domum eius nuncians et villas ab inimicis inflammatas, atque orauit,

100 τὺς πολλὺς] Quod ſequitur, ὡς ἐπὶ μάχην, ſatis indicat, acie dimicaturos prodire. Vnde patet, legendum eſſe τὺς πολεμίυς. *Moſes Duſoul.*

1 poſt μάχης inſerunt ἐκείνης Vulcob. et Anon.

2 ὀλίγυ χρόνυ] Pag. 163. antep. ὀλίγῳ χρόνῳ. quod et hic a prima manu fuiſſe non dubito. Alibi plenius effert: ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. 121, pen.

3 Δη-

σθαι, καὶ δεομένη τοῖς οἴκοι βοηθεῖν. ἀπορουμένῳ δ' αὐτῷ, καὶ μήτε τῆς πατρίδος ἀμελεῖν ὑπομένοντι κακουμένης, μήτε ὅπως ἄπεισιν ἀτελὲς λιπὼν τοσοῦτον ἔργον, τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, ἐπινοοῦντι, παραγίνεται Δηλιακὸς [3] ἔμπορος Ἀρχέλαος, ἐλπίδας τινὰς καὶ λόγους κρύφα παρὰ τοῦ βασιλικοῦ κομίζων Ἀρχελάου. καὶ τὸ πρᾶγμα Σύλλας οὕτως ἠγάπησεν, ὥστ' αὐτὸς εἰς λόγους σπεῦσαι τῷ Ἀρχελάῳ συνελθεῖν· καὶ συνῆλθον ἐπὶ θαλάττῃ περὶ Δήλιον, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν. ἀρξαμένου δὲ τοῦ Ἀρχελάου διαλέγεσθαι καὶ, τὸν Σύλλαν ἀξιοῦντος, ἀφέντα τὴν Ἀσίαν καὶ τὸν Πόντον, ἐπὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ πόλεμον πλεῖν, χρήματα λαβόντα καὶ τριήρεις καὶ δύναμιν, ὅσην βούλοιτο παρὰ τοῦ βασιλέως· ὑπολαβὼν ὁ Σύλλας· Μιθριδάτου μὲν ἀμελεῖν ἐκέλευεν, αὐτὸν δὲ βασιλεύειν ἀντ' ἐκείνου, σύμμαχον Ῥωμαίων γενόμενον, καὶ παραδόντα τὰς ναῦς. ἀφοσιουμένου δὲ τοῦ Ἀρχελάου τὴν προδοσίαν· Εἶτα, ἔφη, σὺ μὲν, ὦ Ἀρχέλαε, Καππαδόκης ὢν, καὶ βαρβάρου

orauit, vt opem ferret vrbi. Aestuanti, ac neque patriam sustinenti afflictam deferere, neque, quemadmodum decederet, imperfecto tanto opere relicto, bello Mithridatico, expendenti, negotiator Deliacus se offert Archelaus, spem aliquam et mandata occulta ab regio duce Archelao afferens. Ea res adeo fuit cordi Syllae, vt ipse ad colloquium Archelai properaret. Congressi in mari sunt circa Delium, vbi templum Apollinis est. Exorsus orationem Archelaus, postulauit ab Sylla, vt, expeditione relicta Asiana et Pontica, ad bellum ciuile proficisceretur: regem ei argenti, nauium, militum, quantum vellet, praebiturum. Excipiens Sylla, hortatus est eum, Mithridatem vt relinqueret, ipse loco illius regnaret, appellaturum se eum socium et amicum populi Romani, si classem regis sibi tradidisset. Proditionem Archelao detestante: Et tu, (inquit) Archelae, qui Cappadox es, et regis seruus

3 Δηλιακὸς ἐμπ.] Δηλιακὸς ab Insula Delo potissimum denuari, Stephanus ait. Videant lectores attenti, an a Delio potius, Boeotiae oppido, originem trahat. *Xylander.*

4 μι-

βασιλέως δȣ̃λος, εἰ δὲ βȣ́λει, Φίλος, ȣ̓χ ὑπομένεις ἐπὶ τηλικȣ́τοις ἀγαθοῖς τὸ αἰσχρόν; ἐμοὶ δὲ ἡγεμόνι Ῥωμαίων ὄντι καὶ Σύλλᾳ, τολμᾷς διαλέγεσθαι περὶ προδοσίας; ὥσπερ ȣ̓κ ἐκεῖνος ὢν Ἀρχέλαος, ὃ Φυγὼν μὲν ἐκ Χαιρωνείας ὀλιγοστὸς ἀπὸ μυριάδων δυοκαίδεκα, κρυφεὶς δὲ δύο ἡμέρας ἐν τοῖς Ὀρχομενίων ἕλεσιν, ἄβατον δὲ τὴν Βοιωτίαν ὑπὸ νεκρῶν πλήθȣς ἀπολελοιπώς; Ἐκ τȣ́τȣ μεταβαλὼν [4] ὁ Ἀρχέλαος καὶ προσκυνήσας, ἐδεῖτο παύσασθαι τȣ̃ πολέμȣ, καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν Μιθριδάτην. δεξαμένȣ δὲ τȣ̃ Σύλλα τὴν πρόκλησιν, ἐγένοντο συνθῆκαι, Μιθριδάτην μὲν Ἀσίαν ἀφεῖναι καὶ Παφλαγονίαν, ἐκστῆναι δὲ Βιθυνίας Νικομήδῃ [5], Καππαδοκίας δ' Ἀριοβαρζάνῃ, καταβαλεῖν δὲ Ῥωμαίοις δισχίλια τάλαντα, καὶ δȣ̃ναι ναῦς ἑβδομήκοντα χαλκήρεις μετὰ τῆς οἰκείας παρασκευῆς· Σύλλαν δ' ἐκείνῳ τήν τ' ἄλλην ἀρχὴν βεβαιȣ̃ν, καὶ σύμμαχον Ῥωμαίων ψηφίζεσθαι.

23. Τȣ́των ὁμολογηθέντων, ἀναστρέψας ἐβάδιζε διὰ Θετταλίας καὶ Μακεδονίας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον,

ſeruus barbari, aut ſi mauis, amicus, recuſas praemiis propoſitis tantis ſubire turpitudinem; apud me vero, Romanum imperatorem, et Syllam, mentionem audes facere de proditione? Quaſi non ille ſis Archelaus, qui Chaeroneae exigua cum manu de centum et viginti millibus militum fugiſti, inde dies duos in Orchomeniorum delituiſti paludibus, atque inuiam Boeotiam ob cadauerum ſtragem reliquiſti? Tum immutatus Archelaus orauit eum ſupplex, bellum vt componeret pacemque praeſtaret Mithridati. Eius poſtulatis annuente Sylla, foedus his conditionibus initum eſt: Mithridates Aſia et Paphlagonia abſtineret, Bithynia cederet Nicomedi, Ariobarzani Cappadocia, duo millia talentorum Romanis penderet, et naues roſtratas cum proprio apparatu ſeptuaginta daret; Sylla imperium eius reliquum comprobaret, ſociumque et amicum populi Romani appellaret.

His pactis digreſſus, tendit per Theſſaliam et Macedoniam ad Helleſ-

4 μεταλαβὼν Vulcob.

5 Νικομηδείας Vulcob. [e Iuntina.]

ἔχων μεθ' αὐτοῦ τὸν Ἀρχέλαον ἐν τιμῇ· καὶ νοσήσαντος ἐπισφαλῶς περὶ Λάρισσαν, ἐπιστήσας τὴν πορείαν, ὡς ἑνὸς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ στρατήγων ἐπεμελήθη. ταῦτά τε δὴ διέβαλε τὸ περὶ Χαιρώνειαν ἔργον, οὐχὶ [6] καθαρῶς ἀγωνισθὲν, καὶ ὅτι τοὺς ἄλλους Μιθριδάτῃ φίλους, οὓς εἶχεν αἰχμαλώτους, ἀποδιδοὺς ὁ Σύλλας, Ἀριστίωνα μόνον τὸν τύραννον ἀνεῖλε διὰ φαρμάκων, Ἀρχελάῳ διάφορον ὄντα· μάλιστα δ' ἡ δοθεῖσα γῆ τῷ Καππαδόκῃ μυρίων πλέθρων ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ τὸ Ῥωμαίων φίλον αὐτὸν καὶ σύμμαχον ὑπὸ Σύλλα ἀναγραφῆναι. περὶ μὲν οὖν τούτων αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀπολογεῖται. τότε δὲ πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Μιθριδάτου παραγενομένων, καὶ τὰ μὲν ἄλλα φασκόντων δέχεσθαι, Παφλαγονίαν δ' ἀξιούντων μὴ ἀφαιρεθῆναι, τὰς δὲ ναῦς οὐδ' ὅλως ὁμολογηθῆναι, χαλεπήνας ὁ Σύλλας· Τί φατέ; εἶπε· Μιθριδάτης Παφλαγονίας ἀντιποιεῖται, καὶ περὶ τῶν νεῶν ἔξαρνός ἐστιν, ὃν ἐγὼ προσκυνήσειν ἐνόμιζον, εἰ τὴν δεξιὰν αὐτῷ καταλείποιμι χεῖρα, δι' ἧς τοσούτους

Hellefpontum. Habebat honorifice fecum Archelaum: cuius, quum graui morbo effet Lariffae oppreffus, egit refiftens in itinere, ficut vnius ex legatis vel collegis fuis, curam. Haec obtrectationi caufam dederunt, haud bona fide pugnatum ad Chaeroneam fuiffe, et quod Mithridati caeteros amicos, quos in vinculis habebat, reftituerit Sylla, vnum tyrannum Ariftionem, quod alienus foret ab Archelao, veneno necauerit. Praecipue vero ager Cappadoci in Euboea decem millium iugerum datus, et quod a Sylla focius et amicus populi Romani fuerit appellatus. Caeterum haec in commentariis diluit Sylla. At quum Mithridatis legati adiffent eum ibi, comprobarentque caetera, verum amittere nollent Paphlagoniam, et naues nullo modo contenderent promiffas, indignatus Sylla: Quid dicitis? infit, Paphlagoniam afferit Mithridates, et de nauibus it inficias? Quem ego, fi ei relinquerem manum dexteram, qua tot millia interfecit ciuium Romanorum, ad genua mea arbitrabar

6 οὐχὶ] Videtur deeffe vocula ὡς ante illud οὐχί.

7 αὐ-

Ῥωμαίων ἀνεῖλεν; ἑτέρας μέντοι τάχα φωνὰς ἀφήσει διαβάντος εἰς Ἀσίαν ἐμοῦ· νῦν δ' ἐν Περγάμῳ καθήμενος, ὃν οὐχ ἑώρακε διαστρατηγείτω πόλεμον. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις φοβηθέντες ἡσύχαζον· ὁ δ' Ἀρχέλαος ἐδεῖτο τοῦ Σύλλα, καὶ κατεπράϋνε τὴν ὀργὴν, ἁπτόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, καὶ δακρύων. τέλος δ' ἔπεισεν ἀποσταλῆναι αὐτὸν[7] πρὸς τὸν Μιθριδάτην· διαπράξεσθαι γὰρ ἐφ' οἷς βούλεται τὴν εἰρήνην· εἰ δὲ μὴ πείθοι, κτενεῖν αὐτὸς ἑαυτόν. ἐπὶ τούτοις ἐκπέμψας ἐκεῖνον, αὐτὸς εἰς τὴν Μηδικὴν ἐνέβαλε, καὶ τὰ πολλὰ διαπορθήσας, πάλιν ἀνέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν, καὶ τὸν Ἀρχέλαον ἐδέξατο περὶ Φιλίππους, ἀγγέλλοντα καλῶς ἔχειν πάντα· δεῖσθαι δὲ πάντως αὐτῷ τὸν Μιθριδάτην εἰς λόγους ἐλθεῖν. αἴτιος δ' ἦν μάλιστα Φιμβρίας, ὃς τὸν ἀπὸ τῆς ἑτέρας στάσεως ἄρχοντα Φλάκκον ἀνελὼν, καὶ τῶν Μιθριδατικῶν στρατηγῶν κρατήσας, ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἐβάδιζε. ταῦτα γὰρ δείσας ὁ Μιθριδάτης, μᾶλλον εἵλετο τῷ Σύλλᾳ φίλος γενέσθαι.

24. Συνῆλθον οὖν τῆς Τρῳάδος ἐν Δαρδάνῳ, Μι-

bar procubiturum. Sed mox, vbi tranſmiſero in Aſiam, alias voces mittet: nunc Pergami deſidens, quod non adſpexit diſpenſet bellum. Tum perculſi obmutuerunt legati. At Archelaus deprecatus eſt Syllam, amplexuſque dexteram eius et lacrymans iram mulſit. Impetrauit denique, vt ad Mithridatem dimitteretur. Nam aut praeſcriptis ab ipſo legibus confecturum pacem, aut ni aſſentiretur ille, ſibimet ipſum manum allaturum. Ita Archelao dimiſſo, incurrit Sylla in Medicam, foedatoque late agro, retro in Macedoniam eſt regreſſus. Rediit ad eum Archelaus apud Philippos, omnia nuncians ex ſententia eſſe, cupere autem ante omnia Mithridatem ipſum conuenire. In cauſa potiſſimum erat Fimbria, qui, alterius partis conſule interfecto Flacco, ac ducibus Mithridaticis fuſis, illi ipſi iam imminebat. Hoc Mithridates metu praetulit Syllae amicitiam.

Congreſſi ſunt igitur Dardani Troadis. Habebat ibi Mithri-

7 αὐτὸς Vulg. [item hoc eſt e Iuntina.]

8 ἠπέ-

θριδάτης μὲν ἔχων ναῦς αὐτόθι διακοσίας ἐνήρεις, καὶ τῆς πεζῆς δυνάμεως, ὁπλίτας μὲν δισμυρίȣς, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχιλίȣς, καὶ συχνὰ τῶν δρεπανηφόρων· Σύλλας δὲ, τέσσαρας σπείρας καὶ διακοσίȣς ἱππεῖς. ἀπαντήσαντος δὲ τȣ̃ Μιθριδάτȣ, καὶ τὴν δεξιὰν προτείναντος, ἠρώτησεν αὐτὸν, εἰ καταλύσεται τὸν πόλεμον ἐφ᾽ οἷς ὡμολόγησεν Ἀρχέλαος· σιωπῶντος δὲ τȣ̃ βασιλέως, ὁ Σύλλας· Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, τῶν δεομένων ἐςὶ τὸ προτέρȣς λέγειν, τοῖς δὲ νικῶσιν ἐξαρκεῖ τὸ σιωπᾶν. ἐπεὶ δ᾽ ἀρξάμενος τῆς ἀπολογίας ὁ Μιθριδάτης, ἐπειρᾶτο τȣ̃ πολέμȣ τὰ μὲν εἰς δαίμονας τρέπειν, τὰ δ᾽ αὐτȣ̀ς αἰτιᾶσθαι τȣ̀ς Ῥωμαίȣς· ὑπολαβὼν ὁ Σύλλας ἔφη, πάλαι μὲν ἑτέρων ἀκȣ́ειν, νῦν δ᾽ αὐτὸς ἐγνωκέναι τὸν Μιθριδάτην δεινότατον ὄντα ῥητορεύειν, ὃς ἐπὶ πράξεσιν ȣ̓́τω πονηραῖς καὶ παρανόμοις, λόγων ἐχόντων εὐπρέπειαν ȣ̓κ ἠπόρηκεν [8]. Ἐξελέγξας δὲ τὰ πεπραγμένα πικρῶς ὑπ᾽ αὐτȣ̃ καὶ κατηγο-

Mithridates ſecum naues remigio inſtructas ducentas, et terreſtrium copiarum pedites viginti millia, equites ſex millia, et curruum falcatorum vim ingentem: Sylla, quatuor cohortes et equites ducentos. Quum ei obuiam prodiiſſet Mithridates et dextram porrexiſſet, rogauit eum, acciperetne, quibus conditionibus pepigerat Archelaus, pacem? Tacente rege, Sylla: Atqui deprecantium eſt, inquit, priore loco dicere, victoribus ſatis eſt tacere. Vbi exorſus Mithridates excuſationem eſt, conatuſque bellum partim ad deos referre, partim ipſos culpare Romanos; excipiens Sylla, iamdudum ait ſe de aliis accepiſſe, nunc vero ipſum intelligere, diſertiſſimum eſſe Mithridatem, qui in factis adeo tetris et prauis non deficiatur ſpecioſa oratione. Inde, quum eius facinora coarguiſſet et exagitaſſet acerbe, quaeſiuit iterum,

8 ἠπόρηκας] Non narrantis Plutarchi, ſed Syllae iam haec vox eſt. Fit hoc aliquando admodum eleganter. Sed an hic a Plutarcho factum ſit, addubito. H. Stephanus prudenter monuit ἠπόρηκεν legi poſſe. *Moſes Duſoul.* [H. Stephani annotatio haec eſt: Aut mutari debet ἠπόρηκας in ἠπόρηκεν, aut mutatam eſſe orationis formam putandum eſt, nimirum ἀπὸ τȣ̃ διηγηματικȣ̃ εἴδȣς εἰς τὸ μιμητικὸν, vt fit interdum.]

9 πο-

ρήσας, πάλιν ἠρώτησεν, εἰ ποιεῖ τὰ συγκείμενα δι' Ἀρχελάου. Φήσαντος δὲ ποιεῖν, οὕτως ἠσπάσατο, καὶ περιλαβὼν ἐφίλησεν αὐτόν· Ἀριοβαρζάνην δ' αὖθις καὶ Νικομήδην τοὺς βασιλεῖς προσαγαγὼν διήλλαξεν. ὁ μὲν οὖν Μιθριδάτης ἑβδομήκοντα ναῦς παραδοὺς, καὶ τοξότας πεντακοσίους, εἰς Πόντον ἀπέπλευσεν. ὁ δὲ Σύλλας, αἰσθόμενος ἀχθομένους τοὺς στρατιώτας τῇ διαλύσει (τὸν γὰρ ἔχθιστον τῶν βασιλέων, καὶ δεκαπέντε μυριάδας ἡμέρᾳ μιᾷ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων κατασφαγῆναι παρασκευάσαντα, δεινὸν ἡγοῦντο μετὰ πλούτου καὶ λαφύρων ὁρᾶν ἐκπλέοντα τῆς Ἀσίας, ἣν ἔτη τέσσαρα λεηλατῶν καὶ φορολογῶν διετέλεσεν) ἀπελογεῖτο πρὸς αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἂν ἅμα Φιμβρίᾳ καὶ Μιθριδάτῃ πολεμεῖν, εἰ συνέστησαν ἀμφότεροι κατ' αὐτοῦ, δυνηθείς.

25. Ὁρμήσας δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ Φιμβρίαν πρὸς Θυατείροις στρατοπεδεύοντα, καὶ πλησίον καταζεύξας, τάφρον τῷ στρατοπέδῳ περιέβαλεν. οἱ δὲ τοῦ Φιμβρίου στρατιῶται, μονοχίτωνες ἐκ τοῦ στρατοπέδου προϊόντες, ἠσπάζοντο τοὺς ἐκείνου, καὶ συνελάμβανον αὐτοῖς τῶν ἔργων προθύμως. ὁρῶν δὲ ὁ Φιμβρίας τὴν μεταβολὴν, καὶ τὸν

iterum, Ecquid iis, quae cum Archelao conueniſſent, ſtaret. Vbi ſtare reſpondit, ita demum ſalutauit eum, ac complexu eſt oſculatus. Mox Ariobarzanem et Nicomedem reges acciuit, ac controuerſias eorum cum illo diremit. Mithridates, vbi ſeptuaginta naues et ſagittarios quingentos ei tradidit, Pontum claſſe repetiuit. At Sylla, quod animaduertiſſet offenſos ea pace milites, (nam infeſtiſſimum regem, qui ciuium Romanorum vno die centum quinquaginta millia trucidari in Aſia curauerat, rem intolerandam ducebant, diſcedentem videre cum opulentia et praeda Aſiae, quam annos quatuor perpetuos denudauerat exhauſeratque) allegauit apud eos, non potuiſſe Fimbriae ſe ſimul et Mithridati, ſi coiſſent ambo in ſe, ſubſiſtere.

Ex eo loco mouit contra Fimbriam, qui caſtra iuxta Thyatira habebat. Quum tetendiſſet in propinquo, ad ſepienda munimenta foſſam ducebat. Hic milites Fimbriae ſagati praeſidiis egreſſi ſalutauerunt Syllanos, et in opere faciendo propenſe iuuerunt. Eam mutationem cernens Fimbria, Syllam-

Σύλλαν ὡς ἀδιάλλακτον δεδοικὼς, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διέφθειρε. Σύλλας δὲ κοινῇ μὲν ἐζημίωσε τὴν Ἀσίαν δισμυρίοις ταλάντοις, ἰδίᾳ δὲ τοὺς οἴκους ἐξέτριψεν, ὕβρει καὶ πολιορκίᾳ [9] τῶν ἐπισταθμευόντων. ἐτέτακτο γὰρ ἑκάστης ἡμέρας τῷ καταλύτῃ τὸν ξένον διδόναι τέσσαρα τετράδραχμα, καὶ παρέχειν δεῖπνον αὐτῷ καὶ φίλοις, ὅσους ἂν ἐθέλῃ καλεῖν· ταξίαρχον δὲ πεντή-

que vt implacabilem timens, confodit semetipse in castris. Sylla mulctam publicam irrogauit Asiae viginti millia talentorum, priuatim vero domos insolentia et vexatione consumsit eorum, qui apud quemque diuersabantur. Siquidem edixit, vt militi hospes apud se diuertenti tetradrachma in diem quaterna daret. Coenam insuper praeberet ei eiusque amicis, quotquot vocare liberet. Centurio acciperet quinquagenas in

9 πολιορκίᾳ] Si nullum in hac voce mendum later, eodem vexationis sensu πολιορκίαν adhibet, quo verbum πολιορκέω in Agesilao, (394, 7.) vbi ait: ἐπολιόρκουν τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς. Vbi tamen vide notam. Sed quid opus est, vt ad sensum adeo insolitum decurramus, cum in vicinia sit vox πολυωρίᾳ, rei, de qua agitur, aptissima? Tenebantur hospites, vt mox audies, excipere Romanos milites, non sumtu tantum maximo, sed et honore, obseruantia, cultuque plane regio. Ea ministeria haec vox apte exprimit, recteque iam dicetur Sylla domos priuatas exhausisse, ὕβρει καὶ πολυωρίᾳ τῶν ἐπισταθμευόντων. Insolentiam, crudelitatem, fastum, lautitiasque horum hominum, experti norunt Galli Reformati nostri, qui sub Ludouico XIV. milites, Draconum nomine insignitos, hospitio Syllanum in morem excipere, donec sacris Romanis nomen darent, cogebantur. Si tamen displicet insolentior vox πολυωρίᾳ, aliam suppeditabo a nostro ea ipsa de re adhibitam in Sertor. (310, 15.) nempe πλεονεξίᾳ. Sic enim ibi loquitur de Iberia a Romanis vexata: παραλαβὼν δὲ ἔθνη... πλεονεξίᾳ καὶ ὕβρει τῶν πεμπομένων ἑκάστοτε στρατηγῶν, πρὸς ὅλην κακῶς διακειμένα τὴν ἡγεμονίαν, ἀνελάμβανεν. et mox: μάλιστα δὲ τῶν ἐπισταθμιῶν ἀπαλλάξας ἠγαπήθη. Vides, quod hic *Militum*, id illic *Ducum* insolentiae et auaritiae tribui; eademque de re eadem a Plutarcho adhibita esse verba, non a vero abhorrere. Adde et 332, 17. ταῖς πλεονεξίαις καὶ ὑπερηφανίαις τῶν ἐπισκήνων. *Mos. Dus.*

10 οἰ-

κοντα δραχμὰς λαμβάνειν τῆς ἡμέρας, ἐσθῆτα δ' ἄλλην μὲν οἰκουρῶν, ἄλλην δ' εἰς ἀγορὰν προερχόμενος [10].

26. Ἀναχθεὶς δὲ πάσαις ταῖς ναυσὶν ἐξ Ἐφέσου, τριταῖος ἐν Πειραιεῖ καθωρμίσθη· καὶ μυηθεὶς ἐξεῖλεν ἑαυτῷ τὴν Ἀπελλίκωνος τοῦ Τηΐου βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ τὰ πλεῖστα τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλίων ἦν, οὔπω τότε σαφῶς γνωριζόμενα τοῖς πολλοῖς. λέγεται δὲ, κομισθείσης αὐτῆς εἰς Ῥώμην, Τυραννίωνα τὸν γραμματικὸν ἐνσκευάσασθαι τὰ πολλὰ [11], καὶ παρ' αὐτοῦ τὸν Ῥό-

in diem drachmas, veſtem praeterea aliam, qua domi, aliam, qua in publico vteretur.

Ex Epheſo quum totam claſſem ſoluiſſet, tenuit tertio die Piraeum. Ibi myſteriis initiatus, deſumſit ſibi bibliothecam Apelliconis Teii, in qua plerique Ariſtotelis et Theophraſti libri erant nondum ſatis in vulgus noti. Ex ea, vbi deportata Romam fuit, ferunt plurima interuertiſſe Tyrannionem grammaticum, a quo accepiſſe

10 οἰκουρῶν, — προερχόμενος] Hi nominatiui in accuſatiuos mutandi eſſe videntur, niſi aliquid deeſſe dicamus. *H. Stephanus.*

11 Τυραννίωνα τὸν γραμματικὸν ἐνσκευάσασθαι τὰ πολλὰ] De Tyrannione hoc Suidas nonnulla habet. Strabo a ſe auditum ait (p. Ed. Par. 548. B.); et quid ad hos Ariſtotelis libros emaculandos contulerit, rite intellectus docet (p. 609. C.). Ibi enim cum fatum ſcriptorum illorum narraſſet, et quomodo ab imperitis Apelliconis librariis emiſſa eſſent, addit, paulo melius iam, editis Libris illis, Peripateticos philoſophari coepiſſe; non tamen ſatis ex Philoſophi illius ſententia, propter mendorum, quibus ſcatebant, multitudinem; Romamque permultum ad id contuliſſe, quia eo a Sylla ſtatim deportatos Τυραννίων ὁ γραμματικὸς διεχειρίσατο, (vel, vt in Mſſ. quibuſdam legitur, ἐνεχειρίσατο) φιλαριστοτέλης ὤν, θεραπεύσας τὸν ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης. Imperitis enim vſi librariis Bibliopolae, negligenteſque cum exemplari deſcripta comparare, corruptiores, vt fit vbique gentium, edebant, vendebantque. Haec fere Strabo, quorum ne verbum quidem vllum ad magiſtri olim ſui contumeliam vergere mihi videtur. At Plutarchus, inquies, *ſuffuratum eſſe* hos Ariſtotelis Libros ait. Ita ſane Interpres et Latinus et Gallicus palam, et Anglicus obſcurius. Verum non ita Plutarchus ipſe, ni vehemen-

διον Ἀνδρόνικον εὐπορήσαντα τῶν ἀντιγράφων εἰς μέσον θεῖναι, καὶ ἀναγράψαι τοὺς νῦν φερομένους πίνακας. οἱ δὲ πρεσβύτεροι Περιπατητικοὶ φαίνονται μὲν καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι χαρίεντες καὶ φιλολόγοι, τῶν δ' Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γραμμάτων οὔτε πολλοῖς, οὔτ' ἀκριβῶς ἐντετυχηκότες, διὰ τὸ τὸν Νηλέως τοῦ Σκηψίου κλῆρον [12], ᾧ τὰ βιβλία κατέλιπε Θεόφραστος, εἰς ἀφιλοτίμους καὶ ἰδιώτας ἀνθρώπους περιγενέσθαι. Σύλλᾳ δὲ διατρίβοντι περὶ τὰς Ἀθήνας, ἄλγημα ναρκῶδες μετὰ βάρους εἰς τοὺς

pisse Andronicum Rhodium exemplaria, eaque in lucem edidisse, et vulgasse hos, qui nunc manibus teruntur, indices. Enimuero Peripatetici antiquiores videntur illi quidem elegantes fuisse et eruditi, sed Aristotelis et Theophrasti scripta, neque plerique, neque exacte voluisse, verum ob haeredem Nelei Scepsii, cui libros suos reliquit Theophrastus, ea ad inertes homines recidisse atque indoctos. Agenti Athenis Syllae dolor cum grauedine torpidus

ter fallor; suspicor enim, ab eo scriptum fuisse, non ἐνσκευάσασθαι, vt nostri codices habent, sed ἐνδιασκευάσασθαι, vel ἐπιδιασκευάσασθαι, quod Galenus sic enarrat (Ed. Bas. T. V. p. 38, 44.): ἐπιδιασκευάσασθαι λέγεται βιβλίον, ἐπὶ τῷ προτέρῳ γεγραμμένῳ τὸ δεύτερον γραφέν, ὅταν, τὴν ὑπόθεσιν ἔχον τὴν αὐτήν, καὶ τὰς πλείστας τῶν ῥήσεων τὰς αὐτάς, τινὰ μὲν ἀφῃρημένα τῶν ἐκ τοῦ προτέρου συγγράμματος ἔχει, τινὰ δὲ προσκείμενα, τινὰ δὲ ὑπηλλαγμένα. Vtitur etiam noster voce συσκευάζεσθαι in eam rem: vt IV. 123. 11. Et 299. 8. Tyrannionis autem, praeter Strabonem, cuius testimonium audiuisti, meminit et Cicero, sed vt strenui Grammatici, cuius opera, non in disponendis solum libris, sed et explicandis, vtebatur; (Vide Epist. ad Att. II. 6. IV. 4. et 6.) neuter vt furis insignis, qualem Interpretes nostri faciunt. Bonis itaque iam auibus, Tyrannio vindicatus, non Fur, sed φιλαριστοτέλης et Emendator insignis Operum Aristotelis audiat; per quem integritati, quam proxime fieri potuit, restituta ea sunt. *Moses Dusoul.*

12 τὸν .... κληρονόμον] Hunc locum, in Impressis foede deprauatum, sic restituunt Mur. annotatt. διὰ τὸ τὴν N. τοῦ Σ. κληρονομίαν. Quae ita etiam in Anon. scripta fuisse verosimile est, cum κληρονομίαν habeat, a qua voce priora illa pendent. Vide ipsum Theophrasti testamentum apud Diog. Laert. in quo Libros omnes suos Neleo legat.

13 Ἀδι-

πόδας ἐνέπεσεν, ὅ φησιν ὁ Στράβων ποδάγρας ψελλισμὸν εἶναι. διαπλεύσας οὖν εἰς Αἴδηψον [13], ἐχρῆτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι, ῥαθυμῶν ἅμα καὶ συνδιημερεύων τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις. περιπατοῦντος δὲ πρὸς τῇ θαλάττῃ, ἁλιεῖς τινες ἰχθῦς αὐτῷ παγκάλους προσήνεγκαν. ἡσθεὶς δὲ τοῖς δώροις, καὶ πυθόμενος, ὡς ἐξ Ἀλαιῶν εἶεν· ἔτι γὰρ ζῇ τις Ἀλαιῶν; ἔφη· ἐτύγχανε γὰρ ὅτε τὴν πρὸς Ὀρχομενῷ μάχην νενικηκὼς, ἐδίωκε τοὺς πολεμίους, ἅμα τρεῖς πόλεις τῆς Βοιωτίας, Ἀνθηδόνα, Λάρυμναν, Ἀλαίας [14] ἀνῃρηκώς. τῶν δ' ἀνθρώπων ὑπὸ δέους ἀφώνων γενομένων, διαμειδιάσας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι χαίροντας, ὡς οὐ μετὰ φαύλων, οὐδ' ἀξίων ὀλιγωρίας ἥκοντας πρὸς ἀπαραίτητον [15]. Ἀλαιοὶ μὲν ἐκ τούτου λέγουσι θαῤῥήσαντες, αὖθις εἰς τὴν πόλιν συνελθεῖν.

dus decubuit in pedes, quem podagrae balbutiem Strabo ait eſſe. Quare Adipſum nauigauit. Ibi aquis calidis vſus eſt, ferians ſimulque tempus traducens cum mimis. Deambulanti in litore obtulerunt piſcatores quidam eximios piſces. Laetus donis, vt audiuit Alaeos eſſe: Et aliquis, inquit, adhuc ſupereſt Alaeorum? Quum enim victor proelio ad Orchomenum conſectaretur hoſtes, obiter oppida tria Boeotiae, Anthedona, Larymnam et Alaeas euertit. Illis vero obmuteſcentibus pauore, arridens abire eos bono animo iuſſit. Neque enim cum vilibus vel contemnendis ipſos veniſſe deprecatoribus. Alaei erecti, inde oppidum aiunt ſe de integro frequentaſſe.

Sylla

13 Ἄδιψον] Αἴδηψον legere iubet Xylander, et ſuas ad Stephanum Notas adire. Aquarum illic calidarum meminit Strabo L. I. (60, B.) et IX. (425. C.) Meminit et Ariſtot. Meteorol. II. 8. monente Palmerio, qui etiam addit, fontem aquae gelidae habuiſſe, quae aegris opitulabatur, vt ait Athen. III. I. et videre iubet ipſum Plut. Lib. de fraterno amore.

14 Ἀλαίας] Palmerius, in ſuis ad Strabonem obſeruationibus, (p. 405.) nomen huius vrbis inuenit ſub corrupta voce latens Ex certa eiuſdem emendatione, patet, hic Ἀλὰς, et ſupra bis Ἀλαιῶν, et infra Ἀλαιοὶ legendum eſſe.

15 ἀπαραιτήτων] Immo vero, vt recte viderunt Interpp. παραιτητῶν.

27. Σύλλας δὲ διὰ Θετταλίας καὶ Μακεδονίας καταβὰς ἐπὶ θάλατταν, παρεσκευάζετο χιλίαις ναυσὶ καὶ διακοσίαις ἀπὸ Δυῤῥαχίου διαβάλλειν εἰς Βρεντέσιον. ἡ δ' Ἀπολλωνία πλησίον ἐστὶ, καὶ πρὸς αὐτῇ τὸ Νύμφαιον [16], ἱερὸς τόπος, ἐκ χλοερᾶς νάπης καὶ λειμώνων ἀναδιδοὺς πυρὸς πηγὰς σποράδας ἐνδελεχῶς ῥέοντος. ἐνταῦθα φασὶ κοιμώμενον ἁλῶναι σάτυρον [17], οἷον οἱ πλάσται καὶ γραφεῖς εἰκάζουσιν· ἀχθέντα δὲ ὡς Σύλλαν, ἐρωτᾶσθαι δι' ἑρμηνέων πολλῶν, ὅστις εἴη· φθεγξαμένου δὲ μόλις οὐδὲν συνετῶς, ἀλλὰ τραχεῖαν καὶ μάλιστα μεμιγμένην ἵππου τε χρεμετισμῷ καὶ τράγου μηκασμῷ φωνὴν ἀφέντος, ἐκπλαγέντα τὸν Σύλλαν ἀποδιοπομπήσασθαι. μέλλοντος δὲ τοὺς στρατιώτας διαπεραιοῦν, καὶ δεδιότος, μὴ, τῆς Ἰταλίας ἐπιλαβόμενοι, κατὰ πόλεις ἕκαστοι διαῤῥυῶσι, πρῶτον μὲν ὤμοσαν ἀφ' αὑτῶν παραμενεῖν, καὶ μηδὲν ἑκουσίως κακουργήσειν τὴν Ἰταλίαν· ἔπειτα χρημάτων δεόμενον πολλῶν ὁρῶντες, ἀπήρχοντο καὶ συνεισέφερον ὡς ἑκα-

Sylla hinc, per Theſſaliam et Macedoniam itinere ad mare facto, inſtitit mille ducentis nauibus traducere ex Dyrrhachio exercitum Brunduſium. Prope Dyrrhachium eſt Apollonia, et in vicino Nymphaeum, ſacer locus, qui ex virenti valle et pratis ignis venas diſperſas perpetuo manantis eructat. Ibi ſtratum ſomno Satyrum, qualem plaſtae et pictores adumbrant, ferunt captum. Adductum ad Syllam percunctatos multos interpretes, quinam eſſet: quum vocem tandem edidiſſet, non quidem humanam, vel claram, ſed aſperam et omnino ex hinnitu equi et hirci balatu confuſam, obſtupuiſſe Syllam et monſtrum auerſatum. Tranſuecturus exercitum, quum vereretur, ne, vbi Italiam attigiſſent, dilaberetur quiſque per oppida, primum adiurarunt vltro milites ad ſigna ſe manſuros, nec Italiam volentes vexaturos. Deinde quia magna pecunia conſiderabant eum indigere, intulerunt tanquam primitias obtuleruntque ei pro ſuis quiſque

16 τὸ Νύμφαιον] Vide de hoc loco, quae Dio noſter habet lib. XLI. Meminit etiam Strabo lib. VII. et inter miracula Plin. cap. 106. lib. II. *Xylander*.

17 σάτυρα Iuntina, quaſi a nominatiuo σάτυρ, genit. σάτυρος, vt μάρτυρ.

18 Ἡ-

ϛος εἶχεν εὐποϱίας. ȣ̓ μὴν ἐδέξατο τὴν ἀπαϱχὴν ὁ Σύλλας, ἀλλ' ἐπαινέσας καὶ παϱοϱμήσας, διέβαινεν, ὥς φησιν αὐτὸς, ἐπὶ πεντεκαίδεκα ϛϱατηγȣ̀ς πολεμίȣς, πεντήκοντα καὶ τετϱακοσίας σπείϱας ἔχοντας, ἐκδηλότατα τȣ̃ θεȣ̃ τὰς εὐτυχίας πϱοσημαίνοντος αὐτῷ. θύσαντος μὲν γὰϱ εὐθέως ᾗ διέβη πεϱὶ Τάϱαντα, δάφνης ϛεφάνȣ τύπον ἔχων ὁ λοβὸς ὤφθη, καὶ λημνίσκων δύο κατηϱτημένων. μικϱὸν δὲ πϱὸ τῆς διαβάσεως, ἐν Καμπανίᾳ πεϱὶ τὸ Ἥφαιον ὄϱος [18] ἡμέϱας ὤφθησαν δύο τϱάγοι μεγάλοι συμφεϱόμενοι, καὶ πάντα δϱῶντες καὶ πάσχοντες, ἃ συμβαίνει μαχομένοις ἀνθϱώποις. ἦν δ' ἄϱα φάσμα, καὶ κατὰ μικϱὸν αἰϱόμενον ἀπὸ γῆς, διεσπείϱετο πολλαχȣ̃ τȣ̃ ἀέϱος, εἰδώλοις ἀμαυϱοῖς ὅμοιον, εἶτα ȣ̓́τως ἠφανίσθη. καὶ μετ' ȣ̓ πολὺν χϱόνον ἐν τῷ τόπῳ τȣ́τῳ Μαϱίȣ τȣ̃ νέȣ καὶ Νοϱβανȣ̃ τȣ̃ ὑπάτȣ μεγάλας δυνάμεις ἐπαγαγόντων, ὁ Σύλλας, ȣ̓́τε τάξιν ἀποδȣ̀ς, ȣ̓́τε λοχίσας τὸ οἰκεῖον ϛϱάτευμα, ῥώμῃ δὲ πϱοθυμίας κοινῆς καὶ φοϱᾷ τόλμης ἀποχϱησάμενος, ἐτϱέψατο τȣ̀ς πολεμίȣς, καὶ

quisque facultatibus argentum. Non admisit tamen istam munificentiam, verum, collaudatis illis et excitatis, transmisit (vt ipse ait) contra quindecim partium aduersarum duces, qui cohortes quinquaginta et quadringentas habebant. Verum deus ei omnia fausta clarissime pronunciauit. Nam illico sacrificanti apud Tarentum, quo decurrerat, iecur coronae laureae et lemniscorum binorum ex illa dependentium habere visum est figuram. Paulo etiam ante, quam traiiceret, in Campania circa Hephaeum montem hirci duo interdiu visi confligere, omniaque facere et pati, quae viri in pugna solent. Spectrum autem fuit, quod sensim a terra elatum, inde in diuersas partes aeris, obscurorum simulacrorum simile, dissipatum est, hinc tandem ex oculis elapsum. Nec multo post, quum Marius iunior et consul Norbanus eo in loco exercitus habentes ingentes aggressi sunt, Sylla, non acie instructa, non compositis ordine copiis suis, communis ardore alacritatis, atque impetu vsus audaciae militum suorum, profligauit hostes, caesis-

18 Ἥφαιον ὄϱος] Bochartus, legere iubet. *Moses Dusoul.* de An. S. S. II. 46. Τίφατον ὄ.

κατέκλεισεν εἰς Καπύην πόλιν τὸν Νορβανὸν, ἑπτακισχιλίους ἀποκτείνας. τοῦτο αἴτιον αὐτῷ γενέσθαι φησὶ [19] τοῦ μὴ διαλυθῆναι τοὺς στρατιώτας κατὰ πόλεις, ἀλλὰ συμμεῖναι [20] καὶ καταφρονῆσαι τῶν ἐναντίων, πολλαπλασίων ὄντων. ἐν δὲ Σιλβίῳ φησὶν οἰκέτην Ποντίου θεοφόρητον ἐντυχεῖν αὐτῷ, λέγοντα παρὰ τῆς Ἐνυοῦς κράτος πολέμου καὶ νίκην ἀπαγγέλλειν· εἰ δὲ μὴ σπεύσειεν, ἐμπεπρήσεσθαι τὸ Καπιτώλιον· ὃ καὶ συμβῆναι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς ὁ ἄνθρωπος προηγόρευσεν. ἦν δὲ αὕτη πρὸ μιᾶς νόνων Κυντιλίων, ἃς νῦν Ἰουλίας καλοῦμεν. ἔτι δὲ Μάρκος Λεύκολλος, εἷς τῶν ὑπὸ Σύλλᾳ στρατηγούντων, περὶ Φιδεντίαν [21] ἑκκαίδεκα σπείραις πρὸς πεντήκοντα τὰς τῶν πολεμίων ἀντιταχθεὶς, τῇ μὲν προθυμίᾳ τῶν

caesisque septem millibus, Norbanum inclusit moenibus Capuae. Atque hoc potissimum in caussa fuisse tradit, quod per oppida milites sui non spargerentur, sed cohaererent hostesque despicerent, quamuis illi numero essent multo plures. In Siluinis seruum Pontii narrat fanaticum alloquutum se, qui nunciare ipsi a Bellona diceret se belli palmam et victoriam: quod ni maturaret, Capitolium conflagraturum; idque eodem euenisse, quo ille praedixerat, die, qui fuit pridie Non. Quintiles, quas nunc vocamus Iulias. Iam M. Lucullus, vnus ex Syllanis ducibus, ad Fidentiam cohortibus sexdecim aduersus hostiles quinquaginta rem gerens, alacritati quidem militum fidebat,

19 φησὶ] Melius huic loco conuenit φασὶ, quod praefert Vulcob, tum quia mox φησὶ de ipso Sylla dicitur; tum quod hoc ab ipso Imperatore scriptum maculam militibus inussisset nullo tempore eluendam. Idem et H. Stephano iam placuerat.

20 συμβῆναι] Vulc. Anon. et Mur. συμμεῖναι, apposite et vere.

21 περὶ Φιδεντίαν] Appianus Alexandrinus hoc apud Placentiam factum scribit. Sed neutrum locum temere mendosum habebo. Nam in eadem Italiae regione et Fidentiam fuisse, et Placentiam, scilicet in octaua, quae Arimino, Pado et Apennino limitibus includitur, satis ex Geographis, praesertim Plinio, paret, lib. III. cap. 15. Simile huius est, quod paulo infra de Syllae cum Mario iuniore conflictu legitur: vbi noster *Signium*, Appianus *Setium* habet: quae fuisse vicina oppida, ex eodem Plinio apparet. *Xyl.*

22 βου-

στρατιωτῶν ἐπίστευεν, ἀνόπλους δὲ τοὺς πολλοὺς ἔχων, ὤκνει. βουλευομένου [22] δ' αὐτοῦ καὶ διαμέλλοντος, ἀπὸ τοῦ πλησίον πεδίου λειμῶνα ἔχοντος αὔρα Φέρουσα μαλακὴ πολλὰ τῶν ἀνθέων ἐπέβαλε τῇ στρατιᾷ καὶ κατέσπειρεν, αὐτομάτως ἐπιμένοντα καὶ περιπίπτοντα τοῖς θυρεοῖς καὶ τοῖς κράνεσιν αὐτῶν, ὥστε Φαίνεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐστεΦανωμένους. γενόμενοι δὲ ὑπὸ τούτου προθυμότεροι συνέβαλλον, καὶ νικήσαντες, ὀκτακισχιλίους ἐπὶ μυρίοις ἀπέκτειναν, καὶ τὸ στρατόπεδον εἷλον. οὗτος ὁ Λεύκολλος ἀδελΦὸς ἦν Λευκόλλου τοῦ Μιθριδάτην ὕστερον καὶ Τυγράνην καταπολεμήσαντος.

28. Ὁ δὲ Σύλλας ἔτι πολλοῖς στρατοπέδοις καὶ μεγάλαις δυνάμεσι περικεχυμένους αὐτῷ τοὺς πολεμίους ὁρῶν πανταχόθεν, ἥπτετο πρὸς τῇ δυνάμει [23] καὶ δὴ ἀπάτης, προκαλούμενος εἰς διαλύσεις τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Σκιπίωνα. δεξαμένου δ' ἐκείνου, σύλλογοι μὲν ἐγίνοντο καὶ κοινολογίαι πλείονες, ἀεὶ δέ τινα παραγωγὴν [24] καὶ

bat, ſed quod eſſent complures inermes, dubitabat. Dum autem haeſitat et cunctatur, flores ex campo propinquo herbido mollis ventus affatim vehens coniecit in exercitum, eumque adſperſit, ſponte adhaereſcentibus iis, ſcutaque et galeas comprehendentibus, vt coronati putarentur ab hoſtibus. Vnde magis erecti, ſigna contulerunt, obtinueruntque victoriam, caeſis octodecim millibus; inſuper caſtris hoſtem exuerunt. Lucullus hic frater fuit Luculli illius, qui poſtea debellauit Mithridatem et Tigranem.

At Sylla, multis adhuc exercitibus et ingentibus copiis hoſtium circumfuſum ſe quum videret, omnibus impar viribus, dolo inuitauit alterum conſulem Scipionem ad pacem. Non aſpernante illo, congreſſus et colloquia crebra fiebant. Sed ſemper moram aliquam

22 βουλομένου Iuntina ſola.

23 ἥπτετο δυνάμει....] Locus haud dubie corruptus. Saluinius, teſte Dacerio, emendare conatur, vnica voce mutata, ἡττῆτο ſcilicet pro ἥπτετο. Ego quiduis potius, quam illam vocem, ſollicitandum reor. Excidiſſe puto voces aliquot, quas abſque Codicum ope haud facile eſt vere reſtituere.

24 παραγωγὴν] Xylander vertit:

πρόφασιν ἐμβάλλων ὁ Σύλλας, διέφθειρε τοὺς περὶ Σκιπίωνα τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις, ἠσκημένοις πρὸς ἀπάτην καὶ γοητείαν ἅπασαν, ὥσπερ αὐτὸς ὁ ἡγεμών. εἰσιόντες γὰρ εἰς τὸν χάρακα τῶν πολεμίων καὶ ἀναμιγνύμενοι, τοὺς μὲν εὐθὺς ἀργυρίῳ, τοὺς δὲ ὑποσχέσεσι, τοὺς δὲ κολακεύοντες καὶ ἀναπείθοντες προσήγοντο. τέλος δὲ, τοῦ Σύλλα μετὰ σπειρῶν εἴκοσι προσελθόντος ἐγγὺς, οἱ μὲν ἠσπάσαντο τοὺς τοῦ Σκιπίωνος, οἱ δ' ἀντασπασάμενοι προσεχώρησαν [25], ὁ δὲ Σκιπίων, ἔρημος ἐν τῇ σκηνῇ ληφθεὶς, ἠφείθη. Σύλλας δὲ ταῖς εἴκοσι σπείραις, ὥσπερ ἠθάσιν ὄρνισι, τεσσαράκοντα τὰς τῶν πολεμίων παλεύσας [26], ἀπήγαγεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἅπαντας. ὅτε καὶ

quam Sylla et caufam iniiciendo, militibus fuis ad omnem fraudem et praeftigias, ficut ipfe erat dux, compofitis, exercitum Scipionis corrupit. Nam ingreffi in hoftium caftra, iifque admifti, alios pecunia, pollicitis alios, nonnullos blandimentis et fuafionibus pellexere. Poftremo Syllam viginti cohortibus caftris admotum falutarunt, feque ei coniunxerunt: Scipionem, in tabernaculo defertum quum cepiffet, dimifit. Sylla, cohortibus viginti quafi auibus cicuribus quadraginta in laqueum illectas aduerfarias, abduxit omnes in caftra fua. Quo tempore Car-

tit: *procraftinandi occafiones:* et annotat: *Alliciendi rationes* Guarinus reddidit, non fine fenfus detrimento. Eft autem παράγειν id, quod Caefar lib. I. Bell. Gall. *ducere* exprimit: *Caefar vbi fe duci diutius videt*, etc. Ne longe exempla petantur, fic nofter initio fere Lycurgi eft locutus: οὕτω δὲ παραγαγὼν ἄχρι τοῦ τόκου τὴν ἄνθρωπον, de vxore fratris grauida, quam fpe tollendi e medio foetus vfque ad partum ducebat Lycurgus. Hinc patet, quid fit hoc et fimilibus locis παραγωγή.

25 οἱ μὲν ἀσπασάμενοι προσεχώρησαν] Non Vulc. tantum et Anon. verba quaedam, quae hic exciderant, fupplent. Sed Mur. et SGerm. totum locum fic edunt: οἱ μὲν ἠσπάσαντο τοὺς τοῦ Σκιπίωνος, οἱ δὲ ἀντασπασάμενοι, quam veram effe fcripturam fatis per fe patet. [In Iuntina quoque Aldinaque non ἀσπασάμενοι, fed ἠσπασάμενοι legitur.]

26 Σύλλας δὲ ταῖς εἴκοσι σπείραις, ὥσπερ ἠθάσιν ὄρνισι, τεσσαράκοντα τὰς τῶν πολεμίων παλεύσας] Xylander vertit: *Ita Sylla viginti fuis cohortibus tanquam ad*

Κάρβωνα φασὶν εἰπεῖν ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν, ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. ἐκ τούτου περὶ Σίγνιον Μάριος ὀγδοήκοντα καὶ πέντε σπείρας ἔχων προὐκαλεῖτο Σύλλαν. ὁ δὲ καὶ πάνυ πρόθυμος ἦν διαγωνίσασθαι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· ἐτύγχανε γὰρ ὄψιν ἑωρακὼς τοιάνδε κατὰ τοὺς ὕπνους. ἐδόκει τὸν γέροντα Μάριον τεθνηκότα πάλαι τῷ παιδὶ [27] Μαρίῳ παραινεῖν, φυλάξασθαι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὡς μεγάλην αὐτῷ δυστυχίαν φέρουσαν. διὰ τοῦτο μὲν δὴ πρόθυμος ὁ Σύλλας ἦν μάχεσθαι, καὶ μετεπέμπετο τὸν Δολοβέλλαν ἄπωθεν στρατοπεδεύοντα. τῶν δὲ πολεμίων ἐφισταμένων ταῖς ὁδοῖς καὶ ἀποφραττόντων, οἱ τοῦ Σύλλα προσμαχόμενοι καὶ ὁδοποιοῦντες ἔκαμνον· καὶ πολὺς ὄμ-

Carbonem ferunt dixiſſe, bellum ſe cum vulpe et leone in animo Syllae habitantibus gerentem, magis infeſtari a vulpe. Ad Signium inde Marius, quinque et octoginta cohortibus ſuccinctus, laceſſiuit Syllam, qui perquam paratus erat illo die dimicare. Viſum enim ei ſecundum quietem oblatum huiuſcemodi fuerat: Viſus eſt ei ſenior Marius, qui iampridem erat defunctus, Marium filium, vt inſequentem diem caueret, tanquam ingens ei infortunium allaturum, monere. Erat itaque ea de cauſa ad pugnandum Sylla alacris, et Dolobellam, qui procul ab eo conſederat, accerſiuit. Caeterum, hoſtibus iter interpellantibus et obmolientibus, Syllani proeliantes et iter facientes laſſitudine ſunt confecti, ſimul-

ad alliciendum aſſuefactis auiculis, quadraginta hoſtiles aucupatus: et annotat: Guarinus παλαίσας videtur legiſſe, quod ipſum ſi inueniſſem, propter haec vocabula, ἤθάσιν ὄρνισι, ſuſpectum habuiſſem: ne quid aliud dicam. Iam ipſum vocabulum παλεύειν, quod eſt illicere et decipere, ideoque aucupio valde eſt accommodatum, non modo a Suida et Varino explicatur, ſed et a ſcholiaſte Ariſtophanis, in *Auibus*, ad verſum: Αὖθις ὑμεῖς αὖ παρ' ἡμῖν δεδεμένοι παλεύσετε. Meminit et Eraſmus in *Chiliadibus*, prouerbio: *Columba ſedens:* cui, quod apud Suidam ἡμένη πελειὰς mutandum in ἡμμένη autumat, neminem puto eruditum aſſentiri. Caetera malo ex ipſis, quos citaui, auctoribus repetere.

27 τῷ παιδίῳ Vulcob.

28 δὲ

βρος ἅμα τοῖς ἔργοις ἐπιγενόμενος, μᾶλλον ἐκάκωσεν αὐτούς. ὅθεν οἱ ταξίαρχοι, προσιόντες τῷ Σύλλᾳ, ἐδέοντο τὴν μάχην ἀναβαλέσθαι, δεικνύντες ἅμα τοὺς στρατιώτας ἐῤῥιμμένους ὑπὸ κόπου, καὶ προσαναπαυομένους χαμάζε τοῖς θυρεοῖς κεκλιμένοις. ἐπεὶ δὲ συνεχώρησεν ἄκων, καὶ πρόσταγμα καταζεύξεως ἔδωκεν, ἀρχομένων αὐτῶν τὸν χάρακα βάλλειν καὶ τάφρον ὀρύσσειν πρὸ τῆς στρατοπεδείας, ἐπήλαυνε σοβαρῶς ὁ Μάριος προϊππεύων, ὡς ἀτάκτους καὶ τεθορυβημένους διασκεδάσων. ἐνταῦθα τῷ Σύλλᾳ τὴν κατὰ τοὺς ὕπνους φωνὴν ὁ δαίμων συνετέλει. ὀργὴ γὰρ αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις παρέστη, καὶ παυσάμενοι τῶν ἔργων, τοὺς μὲν ὑσσοὺς κατέπηξαν ἐπὶ τῇ τάφρῳ, σπασάμενοι δὲ τὰ ξίφη καὶ συναλαλάξαντες, ἐν χερσὶν ἦσαν τῶν πολεμίων. οἱ δ' οὐ πολὺν ὑπέστησαν χρόνον, ἀλλὰ γίνεται πολὺς φόνος αὐτῶν τραπέντων. Μάριος δὲ φεύγων εἰς Πραινεστὸν, ἤδη τὰς πύλας εὗρε κεκλεισμένας· καλωδίου δὲ ἄνωθεν ἀφεθέντος, ἐνζώσας ἑαυτὸν, ἀνελήφθη πρὸς τὸ τεῖχος. ἔνιοι δέ φασιν, ὧν καὶ Φενεστέλλας ἐστὶν, οὐδ' αἰσθέσθαι τῆς μάχης τὸν Μάριον, ἀλλ' ἐξ ἀγρυπνιῶν καὶ κόπων, ὑπὸ σκιᾷ τινι χαμαὶ κατακλι-

ſimulque excipiens laborem largus imber vehementius fatigauit eos. Ita Syllam ordinum ductores adierunt, orantes, vt proelium proferret, monſtraueruntque ei fractos fatigatione milites, et inclinatis ſcutis humi incumbentes. Vbi annuit inuitus, et ſignum metandis caſtris dedit, inſtituentibuſque militibus vallum iacere, et foſſam pro caſtris ducere, incurrit ferociter Marius ante ſigna prouectus, quaſi incompoſitos et tumultuantes diſſipaturus. Hic Syllae vocem, quam in ſomnis audierat, expleuit deus. Quippe inflammati ira milites eius, omiſſo opere, pila defixerunt in margine foſſae, ſtrictiſque gladiis et ſublato clamore, manus cum hoſtibus conſeruere. Haud diu ſubſtiterunt illi, ſed ingens ſtrages edita eſt fugientium. Marius Praeneſte fuga delatus, quum portas iam clauſas offendiſſet, demiſſo ex muro funiculo alligauit ſe, atque ita eſt eo receptus. Quidam, in quibus eſt Feneſtella, Marium aiunt ne vidiſſe quidem proelium, ſed quod eſſet vigiliis laboribuſque confectus, humi in vmbra ſtratum

νέντα, τȣ͂ συνθήματος δοθέντος, ἐνδȣ͂ναι πρὸς ὕπνον, εἶτα μόλις ἐξεγείρεσθαι, τῆς φυγῆς γενομένης. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Σύλλας φησὶν εἴκοσι τρεῖς μόνȣς ἀποβαλεῖν, ἀποκτεῖναι δὲ τῶν πολεμίων δισμυρίȣς, καὶ λαβεῖν ζῶντας ὀκτακισχιλίȣς. καὶ τἄλλα δὲ [28] ὁμοίως εὐτυχεῖτο διὰ τῶν στρατηγῶν, Πομπηΐȣ, Κράσσȣ, Μετέλλȣ, Σερουϊλίȣ. ȣ̓δὲν γὰρ, ἢ μικρὰ προσκρȣ́σαντες ȣ̔͂τοι, μεγάλας συνέτριψαν δυνάμεις τῶν πολεμίων, ὥστε τὸν μάλιστα τὴν ἐναντίαν στάσιν συνέχοντα Κάρβωνα, νύκτωρ ἀποδράντα τὴν ἑαυτȣ͂ στρατιὰν, εἰς Λιβύην ἐκπλεῦσαι.

29. Τὸν μέντοι τελευταῖον ἀγῶνα, καθάπερ ἔφεδρος ἀθλητῇ καταπόνῳ προσενεχθεὶς, ὁ Σαυνίτης Τελεσῖνος ἐγγὺς ἦλθε τȣ͂ σφῆλαι καὶ καταβαλεῖν ἐπὶ θύραις τῆς Ῥώμης. ἔσπευδε μὲν γὰρ ἅμα Λαμπονίῳ τῷ Λευκανῷ χεῖρα πολλὴν ἀθροίσας ἐπὶ Πραινεστὸν, ὡς ἐξαρπασόμενος τῆς πολιορκίας τὸν Μάριον. ἐπεὶ δ' ᾔσθετο, Σύλλαν μὲν κατὰ στόμα, Πομπήϊον δὲ κατ' ȣ̓ρὰν, βοηδρομȣ͂ντας ἐπ' αὐτὸν, εἰργόμενος τȣ͂ πρόσω καὶ ὀπίσω, πολεμιστὴς ἀνὴρ καὶ μεγάλων ἀγώνων ἔμπειρος, ἄρας νυ-

tum, ſigno pugnae dato, tradidiſſe ſe quieti, inde profligato iam exercitu, aegre fuiſſe excitatum. Qua in pugna viginti tres tantum ait Sylla ex ſuis deſideratos, ex hoſtibus cecidiſſe viginti millia, captos octo millia. Pari ei fortuna apud duces ipſius, Pompeium, Craſſum, Metellum, Seruilium, reſpondit, qui nihil, vel parum titubauerunt, et magnas vires hoſtium deleuerunt. Itaque praecipuum aduerſarum partium Carbo firmamentum, relicto nocte exercitu ſuo, ex Italia nauigauit in Africam.

At nouiſſimo certamine, vt athleta exſurgens integer, defeſſum aggreſſus Samnis Teleſinus, non multum abfuit, quin ad portas vrbis eueiteret et proſterneret eum. Properabat enim vna cum Lamponio Lucano ingenti contracta manu, Praeneſte ad eripiendum obſidione Marium. Caeterum vt Syllam intellexit a fronte, a tergo magno cum impetu inſtare ſibi Pompeium, atque intercluſiſſe ſe, ne progreſſum haberet, nec receptum, bellator et magnis inueteratus certaminibus, nocte cum

28 δὲ] Malim δή.

κτὸς ἐπ᾽ αὐτὴν ἐχώρει παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τὴν Ῥώμην. καὶ μικρȣ̃ μὲν ἐδέησεν ἐμπεσεῖν εἰς ἀφύλακτον· ἀποσχὼν δὲ τῆς Κολλίνης πύλης δέκα σταδίȣς, ἐπηυλίσατο τῇ πόλει [29], *μεγαλοφρονῶν καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐπηρμένος, ὡς τοσȣ́τȣς ἡγεμόνας καὶ τηλικȣ́τȣς κατεστρατηγηκώς. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ, τῶν λαμπροτάτων νέων ἐξιππασαμένων ἐπ᾽ αὐτὸν, ἄλλȣς τε πολλȣ̀ς καὶ Κλαύδιον Ἄππιον, εὐγενῆ καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα, κατέβαλε. θορύβȣ δὲ, οἷον εἰκὸς, ὄντος ἐν τῇ πόλει, καὶ βοῆς γυναικείας, καὶ διαδρομῶν, ὡς ἁλισκομένων κατὰ κράτος, πρῶτος ὤφθη Βάλβος ἀπὸ Σύλλα προσελαύνων ἀνὰ κράτος ἱππεῦσιν ἑπτακοσίοις. διαλιπὼν δὲ, ὅσον ἀναψύξαι τὸν ἱδρῶτα τῶν ἵππων, εἶτ᾽ αὖθις ἐγχαλινώσας διὰ ταχέων, ἐξήπτετο τῶν πολεμίων, ἐν τȣ́τῳ δὲ καὶ Σύλλας ἐφαίνετο, καὶ τȣ̀ς πρώτȣς εὐθὺς ἀριστᾶν κελεύων, εἰς τάξιν καθίστη. πολλὰ δὲ Δολοβέλλα καὶ Τȣρκȣάτȣ δεομένων ἐπισχεῖν, καὶ μὴ κατακόπȣς ἔχοντα τȣ̀ς ἄνδρας, ἀπο-*

cum toto exercitu ad ipſam mouit vrbem, nihilque propius factum eſt, quam vt neglectam ſine praeſidio et ſtatione inuaſerit. Quum a porta Collina mille ducentos quinquaginta paſſus abeſſet, pernoctauit ibi prope vrbem, animo et ſpe erectus, quod tot et tantis impoſuiſſet ducibus. Simul cum luce ex nobiliſſimis iuuenibus inuehentibus in eum, et alios complures, et Appium Claudium oppreſſit, clarum et probum virum. Quum iam vrbem tumultus, qualem veriſimile eſt, et clamor mulierum et diſcurſus ſicut vi captam tenerent, primus aduolare a Sylla Balbus equitibus citatis ſeptingentis eſt conſpectus, tantiſper dato ſpatio, vt ſudor equorum exſiccaretur, mox denuo infrenatis eis propere inſtitit carpere hoſtes. Interea ſuperuenit Sylla, primoſque repente prandere iuſſos inſtruxit in aciem. Inſtitit apud eum magnopere Dolobella et Torquatus, ne, confectis militibus, extre-

29 *ἐπηυλίσατο τῇ πόλει*] Xylander vertit: *ſtationem ante vrbem habuit:* et annotat: Haec quum ad Syllam referret interpres, miror, quid vel legerit, vel cogitarit. Sed omnia errata notare nimiae eſt curioſitatis.

30 Φη-

κινδυνεῦσαι περὶ τῶν ἐσχάτων (οὐ γὰρ Κάρβωνα καὶ Μάριον, ἀλλὰ Σαυνίτας καὶ Λευκανοὺς, τὰ ἔχθιστα τῇ Ῥώμῃ καὶ τὰ πολεμιώτατα φῦλα συμφέρεσθαι) παρωσάμενος αὐτοὺς ἐκέλευσε σημαίνειν τὰς σάλπιγγας ἀρχὴν ἐφόδου, σχεδὸν εἰς ὥραν δεκάτην ἤδη τῆς ἡμέρας καταστρεφούσης. γενομένου δ' ἀγῶνος, οἷος οὐχ ἕτερος, τὸ μὲν δεξιὸν, ἐν ᾧ Κράσσος ἐτέτακτο, λαμπρῶς ἐνίκα· τῷ δὲ εὐωνύμῳ πονοῦντι καὶ κακῶς ἔχοντι Σύλλας παρεβοήθει λευκὸν ἵππον ἔχων, θυμοειδῆ καὶ ποδωκέστατον· ἀφ' οὗ γνωρίσαντες αὐτὸν δύο τῶν πολεμίων, διετείνοντο τὰς λόγχας ὡς ἀφήσοντες. αὐτὸς μὲν οὖν οὐ προενόησε, τοῦ δ' ἱπποκόμου μαστίξαντος τὸν ἵππον, ἔφθη παρενεχθεὶς τοσοῦτον, ὅσον περὶ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου τὰς αἰχμὰς συμπεσούσας εἰς τὴν γῆν παγῆναι. λέγεται δ' ἔχων τι χρυσοῦν Ἀπόλλωνος ἀγαλμάτιον ἐκ Δελφῶν, ἀεὶ μὲν αὐτὸ κατὰ τὰς μάχας περιφέρειν ἐν τῷ κόλπῳ, ἀλλὰ καὶ τότε τοῦτο καταφιλεῖν, οὕτω δὴ λέγων· ὦ Πύθιε Ἄπολλον, τὸν εὐτυχῆ Σύλλαν Κορνήλιον ἐν τοσούτοις ἀγῶσιν ἄρας λαμπρὸν καὶ μέγαν, ἐνταῦθα ῥίψεις ἐπὶ θύραις τῆς πατρίδος ἀγαγὼν, αἴσχιστα τοῖς ἑαυτοῦ συναπολούμενον πο-

extremam aleam iaceret. Non Carbonem, nec Marium, ſed Samnites Lucanoſque, inſeſtiſſimas vrbi et bellicoſiſſimas gentes, cum ipſo congredi. Verum repulſis his, praecipitante iam fere in decimam horam die, claſſicum iuſſit ſigna canere. Dum certatur, vt quum acerrime, dextrum cornu, quod tenebat Craſſus, egregie vincebat: ſiniſtro laboranti et inclinato iuit ſubſidio Sylla, albo equo inſidens feroci et perniciſſimo. In eum hinc cognitum duo ex hoſtibus lanceas connixi ad emittendum direxerunt. Id non aduertit ille, ſed, verberato ab equiſone equo, hactenus eſt praeterlatus, vt ſecundum caudam equi ſpicula ſimul delapſa defigerentur in ſolum. Dicitur ſigillum habuiſſe Apollinis aureum Delphis ſublatum, quod cum ſemper in ſinu inter dimicandum circumtuliſſe, tum illo tempore exoſculatus eſſe, atque ita fatus: Felicemne Cornelium Syllam, Pythie Apollo, quem tot ſplendidum et inclytum euexiſti certaminibus, huc adduxiſti, vt proiicias eum, et in patriae foribus vna cum ciuibus ſuis foediſſime cadat? Ita preca-

λίταις; τοιαῦτα φασὶ[30] τὸν Σύλλαν θεοκλυτοῦντα, τοὺς μὲν ἀντιβολεῖν, τοῖς δ' ἀπειλεῖν, τῶν δ' ἐπιλαμβάνεσθαι· τέλος δὲ τοῦ εὐωνύμου συντριβέντος, ἀναμιχθέντα τοῖς φεύγουσιν, εἰς τὸ στρατόπεδον καταφυγεῖν, πολλοὺς ἀποβαλόντα τῶν ἑταίρων καὶ γνωρίμων. οὐκ ὀλίγοι δὲ[31] καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ θέαν προελθόντες[32], ἀπώλοντο καὶ κατεπατήθησαν· ὥστε τὴν μὲν πόλιν οἴεσθαι διαπεπρᾶχθαι, παρ' ὀλίγον δὲ καὶ τὴν Μαρίου πολιορκίαν λυθῆναι, πολλῶν ἐκ τῆς τροπῆς ὠσαμένων ἐκεῖ, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τεταγμένον Ὀφέλλαν[33] Λουκρήτιον ἀναζευγνύναι κατὰ τάχος κελευόντων, ὡς ἀπολωλότος τοῦ Σύλλα, καὶ τῆς Ῥώμης ἐχομένης ὑπὸ τῶν πολεμίων.

30. Ἤδη δὲ νυκτὸς οὔσης βαθείας, ἧκον εἰς τὸ τοῦ Σύλλα στρατόπεδον παρὰ τοῦ Κράσσου, δεῖπνον αὐτῷ καὶ τοῖς στρατιώταις μετιόντες. ὡς γὰρ ἐνίκησε τοὺς πολεμίους, εἰς Ἄντεμναν καταδιώξαντες, ἐκεῖ κατεστρατοπέδευσαν. ταῦτ' οὖν πυθόμενος ὁ Σύλλας, καὶ ὅτι τῶν πο-

precatum Syllam aiunt alios oraſſe, aliis minitatum fuiſſe, manu prehendiſſe alios, denique ſiniſtro cornu obtrito, permiſtum fugientibus, multis deſideratis amicis et familiaribus, in caſtra eſſe delatum. Magnus numerus etiam ex vrbe ad ſpectaculum pugnae progreſſorum periit et eliſus eſt; vt actum putaret eſſe de ciuitate, atque obſidio paene eſſet ſoluta Marii, multis eo ex fuga delatis, qui Lucretium Ofellam ad continuandam relictum obſidionem monuerunt, ſicut oppreſſo Sylla, occupataque ab hoſtibus vrbe, vt ſe reciperet.

Intempeſta iam nocte venerunt in caſtra Syllae a Craſſo nuncii, ei militibuſque eius coenam petitum. Nam fuſos hoſtes inſequuti Antemnam vſque, caſtra ibi poſuerant. Quo audito, ſimul hoſtes prope omnes interiiſſe, conten-

30 φησὶ] Lege omnino φασὶ.

31 δὲ Iuntinae, ſed ſoli, deeſt.

32 προσελθόντες dant Iunt. et Ald.

33 Ὀφέλλαν] Cruſerius in Epitome Liuii *Aſellam* legi ait. Exſtat id quidem in Ed. Gryphii A. 1542. ſed in omnibus recentioribus *Lucretius Ofella* legitur. *Moſes Duſoul.*

34 Iun-

λεμίων οἱ πλεῖςοι διολώλασιν, ἧκεν εἰς Ἄντεμναν ἅμ' ἡμέρᾳ, καὶ τρισχιλίων ἐπικηρυκευσαμένων πρὸς αὐτὸν, ὑπέσχετο δώσειν τὴν ἀσφάλειαν, εἰ κακόν τι τοὺς ἄλλους ἐργασάμενοι πολεμίους ἔλθοιεν πρὸς αὐτόν. οἱ δὲ πιςεύσαντες ἐπέθεντο τοῖς λοιποῖς, καὶ πολλοὶ κατεκόπησαν ὑπ' ἀλλήλων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτους, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς περιγενομένους εἰς ἑξακισχιλίους, ἀθροίσας παρὰ τὸν ἱππόδρομον, ἐκάλει τὴν σύγκλητον εἰς τὸ τῆς Ἐνυοῦς ἱερόν. ἅμα δ' αὐτός τε λέγειν ἀνήρχετο, καὶ κατέκοπτον οἱ τεταγμένοι τοὺς ἑξακισχιλίους. κραυγῆς δὲ, ὡς εἰκὸς, ἐν χωρίῳ μικρῷ τοσούτων σφαττομένων φερομένης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ἐκπλαγέντων, ὥσπερ ἐτύγχανε λέγων, ἀτρέπτῳ καὶ καθεςηκότι τῷ προσώπῳ, προσέχειν ἐκέλευσεν αὐτοὺς τῷ λόγῳ, τὰ δ' ἔξω γινόμενα μὴ πολυπραγμονεῖν· νουθετεῖσθαι γὰρ, αὐτοῦ κελεύσαντος, ἐνίους τῶν πονηρῶν. τοῦτο καὶ τῷ βραδυτάτῳ Ῥωμαίων νοῆσαι παρέςησεν, ὡς ἀλλαγὴ τὸ χρῆμα τυραννίδος, οὐκ ἀπαλλαγὴ γέγονε. Μάριος μὲν οὖν ἀπ' ἀρχῆς χαλεπὸς ὢν, ἐπέτεινεν, οὐ μετέβαλε τῇ ἐξουσίᾳ τὴν φύσιν. Σύλλας δὲ, μετρίως τὰ πρῶτα καὶ πολιτικῶς ὁμιλήσας τῇ τύχῃ, καὶ

contendit, vbi diluxit, Antemnam: quo quum tria millia misissent ad eum legatos ad veniam petendam, promisit eis impunitatem, si aliquid cladis intulissent caeteris hostibus, atque ita ad se commeassent. Qui, habita fide, reliquos sunt adorti, atque magna caedes exstitit se mutuo conficientium. Nihilominus, et his, et quotquot essent ex aliis superstites, ad sex millia in circo maximo coactis, senatum in aedem Bellonae indixit. Simul atque dicere instituit, trucidauerunt, quibus id demandatum erat, illa sex millia. Vociferatione, scilicet a tanta multitudine, quae loco angusto iugulabatur, elata, et patribus attonitis, eodem, quo dicebat, immoto et constanti vultu aduertere patres animum iussit iis, quae loquebatur, neque curare, quid geretur foris: nonnullos improbos iussu suo castigari. Id vel stupidissimum Romanorum docuit intelligere mutationem factam, non liberationem tyranni. Ac Marius quidem, qui a prima aetate acerbus fuerat, intendit, non inuertit, potestate ingenium. Sylla vero, qui moderate tulerat initio et ciuiliter fortunam, existimationemque

δόξαν ἀριστοκρατικοῦ καὶ δημωφελοῦς ἡγεμόνος παρασχὼν, ἔτι δὲ καὶ Φιλόγελως ἐκ νέου γενόμενος, καὶ πρὸς οἶκτον ὑγρὸς, ὥστε ῥᾳδίως ἐπιδακρύειν, εἰκότως προσετρίψατο ταῖς μεγάλαις ἐξουσίαις διαβολὴν, ὡς τὰ ἤθη μένειν οὐκ ἐώσαις ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς τρόπων, ἀλλ' ἔμπληκτα καὶ χαῦνα καὶ ἀπάνθρωπα ποιούσαις. τοῦτο μὲν οὖν, εἴτε κίνησίς ἐστι καὶ μεταβολὴ φύσεως ὑπὸ τύχης, εἴτε μᾶλλον ὑποκειμένης ἀποκάλυψις ἐν ἐξουσίᾳ κακίας, ἑτέρα τις ἂν διορίσειε πραγματεία.

31. Τοῦ δὲ Σύλλα πρὸς τὸ σφάττειν τραπομένου, καὶ φόνων, οὔτ' ἀριθμὸν, οὔθ' ὅρον ἐχόντων, ἐμπιπλάντος τὴν πόλιν, ἀναιρουμένων πολλῶν καὶ κατ' ἰδίας ἔχθρας, οἷς οὐδὲν ἦν πρᾶγμα πρὸς Σύλλαν, ἐφιέντος αὐτοῦ καὶ χαριζομένου τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐτόλμησε τῶν νέων εἷς, Γάϊος Μέτελλος, ἐν τῇ συγκλήτῳ τοῦ Σύλλα πυθέσθαι, τί πέρας ἔσται τῶν κακῶν, καὶ ποῖ προελθόντος αὐτοῦ, δεῖ πεπαύσεσθαι τὰ γινόμενα προσδοκᾶν; Παραιτούμεθα γὰρ, εἶπεν, οὐχ οὓς σὺ ἔγνωκας ἀναιρεῖν, τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς ἀμφιβολίας, οὓς ἔγνωκας σώζειν. ἀποκρινα-

nemque dederat principis optimatum reique publicae ſtudioſi, inſuper ad riſum a iuuentute propenſus, et promtus ad miſericordiam fuerat, vt facile ei lacrymae manarent; merito hanc inuſſit magnae potentiae maculam, mores eam non pati in priore haerere ſtatu, ſed vecordes, arrogantes, et inhumanos reddere. Siue autem motio ea ſit et conuerſio a fortuna naturae, an inſitae potius prauitatis in potentia detectio, alterius ſit commentationis diſceptare.

Poſtquam Sylla ad mactandum conuertit ſe, caedibuſque inundauit vrbem infinitis et immenſis, dum multi etiam ex priuatis ſimultatibus, quibuſcum nihil Syllae intercedebat, concedente eo et conniuente in gratiam ſuorum, obtruncantur; vnus ex iuuentute, C. Metellus, auſus fuit in ſenatu ex Sylla percunctari, quis tandem eſſet malorum futurus finis, et quouſque progreſſum iſtis factis exſpectarent temperaturum. Deprecamur enim (inquit) non eorum, quos tu tollere deliberaſti, ſupplicia, ſed dubitationem eorum, quos ſtatuiſti conſeruare. Vbi Sylla reſpon-

μένȣ δὲ τȣ̃ Σύλλα, μηδέπω γινώσκειν, ὃς ἀφίησιν· ὑπολαβὼν ὁ Μέτελλος· Οὐκȣ̃ν, ἔφη, δήλωσον, ὃς μέλλεις [34] κολάζειν. καὶ ὁ Σύλλας ἔφη τȣ̃το ποιήσειν. ἔνιοι δ' ȣ̓ τὸν Μέτελλον, ἀλλ' Ἀφίδιόν τινα τῶν πρὸς χάριν ὁμιλȣ́ντων τῷ Σύλλᾳ, τὸ τελευταῖον εἰπεῖν λέγȣσιν. ὁ δ' ȣ̓̃ν Σύλλας εὐθὺς ὀγδοήκοντα προέγραψεν [35], ȣ̓δενὶ τῶν ἐν τέλει κοινωσάμενος. ἀγανακτȣ́ντων δὲ πάντων, μίαν ἡμέραν διαλιπὼν, ἄλλȣς προέγραψεν εἴκοσι καὶ διακοσίȣς, εἶτα τρίτῃ πάλιν ȣ̓κ ἐλάττȣς. ἐπὶ δὲ τȣ́τοις δημηγορῶν [36], εἶπεν, ὅσȣς μεμνημένος [37] τυγχάνει προγράφειν· τȣ̀ς δὲ νῦν διαλανθάνοντας αὖθις προγράψειν. προέγραφε [38] δὲ τῷ μὲν ὑποδεξαμένῳ καὶ διασώσαντι τὸν προγεγραμμένον, ζημίαν τῆς φιλανθρωπίας ὁρίζων θάνατον, ȣ̓κ ἀδελφὸν, ȣ̓χ υἱὸν, ȣ̓ γονεῖς ὑπεξελόμενος· τῷ δ' ἀποκτείναντι γέρας δύο τάλαντα τῆς ἀνδροφονίας, κἂν δȣ̃λος δεσπότην, κἂν πατέρα υἱὸς ἀνέλῃ.

reſpondit, nondum certum ſe eſſe, quos eſſet incolumes relicturus: excipiens Metellus: Quin igitur (inquit) expromis, quos velis punire? Id oſtendit ſe ille facturum. Sunt, qui non Metellum, ſed vnum ex adulatoribus eius ferant, Aufidium, hoc poſtremum dixiſſe. Igitur Sylla e veſtigio, re cum nemine ex magiſtratibus communicata, proſcripſit octoginta. Omnibus id indigne ferentibus, alios vno interiecto die ducentos viginti, mox tertio adiunxit rurſus non pauciores. Adiecit pro concione, eos, quorum meminiſſet, ſe proſcripſiſſe: qui ipſum nunc fugerent, proſcripturum deinceps. Adſcripſit ei, qui recepiſſet et ſeruaſſet proſcriptum, mulctam ſe humanitatis capitalem ſancire. Nec fratrem, vel filium, vel parentes excepit. Percuſſori praemium caedis bina talenta, etiamſi ſeruus dominum, etiamſi genitorem interfeciſſet filius. Quod

34 Iuntina, ſed ſola, vitioſe dat μένεις.

35 hic et verſu 8. vitioſe dant Iunt. et Ald. προσέγρ.

36 Sic etiam Ald, verum in Iunt. eſt δημέρεν'.

37 μεμνημένȣς dant Iunt. et Ald. vitioſe.

38 Sic, in imperfecto, dant Iunt. et Ald. vulgatae dant προέγραψε.

 39 Μέ-

ὃ δὲ πάντων ἀδικώτατον ἔδοξε, τῶν γὰρ προγεγραμμένων ἠτίμωσε καὶ υἱὲς καὶ υἱωνὲς, καὶ τὰ χρήματα πάντων ἐδήμευσε. προεγράφοντο δ' ὲκ ἐν Ῥώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ πόλει τῆς Ἰταλίας· καὶ φονευομένων ὔτε ναὸς ἦν καθαρὸς θεὲ, ὔτε ἑςία ξένιος, ὔτ' οἶκος πατρῷος, ἀλλὰ καὶ παρὰ γυναιξὶ γαμεταῖς ἄνδρες ἐσφάττοντο, καὶ παρὰ μητράσι παῖδες. ἦσαν δ' οἱ δι' ὀργὴν ἀπολλύμενοι καὶ δι' ἔχθραν ὲδὲν μέρος τῶν διὰ χρήματα σφαττομένων. ἀλλὰ καὶ λέγειν ἐπῄει τοῖς κολάζεσιν, ὡς τόνδε μὲν ἀνῄρηκεν οἰκία μεγάλη, τόνδε δὲ κῆπος, ἄλλον ὕδατα θερμά. Κόϊντος δ' Αὐρήλιος, ἀνὴρ ἀπράγμων, καὶ τοσῦτον αὐτῷ μετεῖναι τῶν κακῶν νομίζων, ὅσον ἄλλοις συναλγεῖν ἀτυχῦσιν, εἰς ἀγορὰν ἐλθὼν, ἀνεγίνωσκε τὲς προγεγραμμένες· εὑρὼν δὲ ἑαυτὸν· Οἴμοι τάλας, εἶπε· διώκει με τὸ ἐν Ἀλβανῷ χωρίον. καὶ βραχὺ προελθὼν, ὑπό τινος ἀπεσφάγη καταδιώξαντος.

32. Ἐν τέτῳ δὲ Μάριος μὲν ἁλισκόμενος ἑαυτὸν διέφθειρε· Σύλλας δ' εἰς Πραινεςὸν ἐλθὼν, πρῶτα μὲν ἰδίᾳ κατ' ἄνδρα κρίνων ἐκόλαζεν, εἶτα, ὡς ὲ σχολῆς

Quod vero omnium eſt viſum iniquiſſimum. notauit proſcriptorum liberos nepoteſque infamia, omniumque publicauit bona. Proſcribebantur autem non Romae modo, ſed et per omnes Italiae vrbes. Nullius templum dei a caede erat inuiolatum, non penates hoſpitales, non domus paterna, ſed in ſinu coniugum viri, in ſinu matrum iugulabantur filii. Atque eorum, qui ex ira, vel odio, necabantur, exiguus numerus erat prae illis, qui bonorum cauſa tollebantur. Immo ſubinde dicebant homicidae: Hunc occiderunt amplae aedes, illum horti, alium aquae calidae. Quintus Aurelius, vir quietus, atque hactenus illa mala pertinere ad ſe arbitratus, quod aliorum doleret infortunia, quum in forum veniſſet, legit proſcriptos, ac reperto nomine ſuo: Vae miſero mihi, inquit, fundus mihi Albanus procurat necem, paulumque progreſſus quum eſſet, a quodam, qui inſequebatur eum, eſt interemtus.

Dum haec aguntur, Marius filius, quum iamiam comprehenderetur, conſciuit ſibi necem. Sylla Praeneſte profectus, animaduertit primum cauſa cognita in ſingulos, deinde, quaſi non vacaret,

ϰσης, πάντας ἀθρόως εἰς ταὐτὸ συναγαγὼν, μυρίους καὶ δισχιλίους ὄντας, ἐκέλευσεν ἀποσφάττειν, μόνῳ τῷ ξένῳ διδοὺς ἄδειαν. ὁ δ', εὐγενῶς πάνυ φήσας πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐδέποτε σωτηρίας χάριν εἴσεται τῷ φονεῖ τῆς πατρίδος, ἀναμιχθεὶς ἑκὼν συγκατεκόπη τοῖς πολίταις. ἔδοξε δὲ καινότατον γενέσθαι τὸ περὶ Λεύκιον Κατιλίναν. οὗτος γὰρ, οὔπω τῶν πραγμάτων κεκριμένων, ἀνῃρηκὼς ἀδελφὸν, ἐδεήθη τοῦ Σύλλα τότε προγράψαι τὸν ἄνθρωπον, ὡς ζῶντα· καὶ προσεγράφη. τούτου δὲ τῷ Σύλλᾳ χάριν ἐκτίνων, Μάρκον τινὰ Μάριον τῶν ἐκ τῆς ἐναντίας στάσεως ἀποκτείνας, τὴν μὲν κεφαλὴν ἐν ἀγορᾷ καθεζομένῳ τῷ Σύλλᾳ προσήνεγκε, τῷ δὲ περιῤῥαντηρίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐγγὺς ὄντι προσελθὼν, ἀπενίψατο τὰς χεῖρας.

33. Ἔξω δὲ τῶν φονικῶν καὶ τὰ λοιπὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐλύπει. δικτάτωρα μὲν γὰρ ἑαυτὸν ἀνηγόρευσε, δι' ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι τοῦτο τὸ γένος τῆς ἀρχῆς ἀναλαβών. ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ πάντων ἄδεια τῶν γεγονότων· πρὸς δὲ τὸ μέλλον, ἐξουσία θανάτου, δημεύσεως, κληρουχιῶν,

caret, cunctos vno in loco contractos, ad duodecim millium numerum, confici iussit. Vni hospiti concessit incolumitatem. Qui sane quam generose dixit ei, nunquam se patriae suae homicidae gratias acturum de salute sua. Ita immiscuit vltro se cateruae ciuium, vnaque cum illis trucidatus est. Indignissimum autem Lucii Catilinae visum est facinus. Hic, quum sustulisset, rebus nondum decretis, fratrem, rogauit Syllam tunc, vt quasi incolumem proscriberet: et proscriptus fuit. Hanc ob rem vt Syllae gratiam referret, M. quendam Marium ex aduersa factione occidit, caputque ad sedentem in foro Syllam retulit. Inde ad amulam se Apollinis propinquam contulit, ac manus abluit.

Porro extra neces erant reliqua quoque hominibus odiosa. Dictatorem enim se ipse renunciauit, eumque magistratum ab annis centum viginti assumsit. Omnium praeteritorum data ei fuit ex lege impunitas, in futurum autem ius necis, publicationis bonorum, coloniarum deducendarum, vrbium con-

κτίσεως, πορθήσεως, ἀφελέσθαι βασιλείαν, καὶ ᾧ βȣ́λοιτο χαρίσασθαι. τὰς δὲ διαπράσεις τῶν δεδημευμένων οἴκων ȣ̃τως ὑπερηφάνως ἐποιεῖτο καὶ δεσποτικῶς, ἐπὶ βήματος καθεζόμενος, ὥστε τῶν ἀφαιρέσεων ἐπαχθεστέρας αὐτȣ̃ τὰς δωρεὰς εἶναι, καὶ γυναιξὶν εὐμόρφοις, καὶ λυρῳδοῖς καὶ μίμοις, καὶ καθάρμασιν ἐξελευθερικοῖς ἐθνῶν χώρας καὶ πόλεων χαριζομένȣ προσόδȣς, ἐνίοις δὲ γάμȣς ἀκȣσίως ζευγνυμένων γυναικῶν. Πομπήϊον γέ τοι βȣλόμενος οἰκειώσασθαι τὸν Μάγνον, ἣν μὲν εἶχε γαμετὴν ἀφεῖναι προσέταξεν· Αἰμιλίαν δὲ, Σκαύρȣ θυγατέρα καὶ Μετέλλης τῆς ἑαυτȣ̃ γυναικὸς, ἀποσπάσας Μάγνȣ [39] Γλαβρίωνος [40], ἐγκύμονα συνῴκισεν αὐτῷ· ἀπέθανε δ' ἡ κόρη παρὰ τῷ Πομπηΐῳ τίκτȣσα. Λȣκρητίȣ δ' Ὀφέλλα, τȣ̃ Μάριον ἐκπολιορκήσαντος, αἰτȣμένȣ καὶ μετιόντος ὑπατείαν, πρῶτον μὲν ἐκώλυεν· ὡς δ' ἐκεῖνος ὑπὸ πολλῶν σπȣδαζόμενος εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε, πέμψας

dendarum et diruendarum, ius regna auferendi et pro libito condonandi. Haſtam bonorum publicatorum adeo ſuperbe et tyrannice ſedens pro roſtris exercuit, vt ereptionibus eius grauiores eſſent condonationes; qui venuſtis mulieribus, lyricinibus, hiſtrionibus, et ſceleſtis libertis, gentium agros et ciuitatum concederet vectigalia, nonnullis nuptias, inuitis ad connubia adactis foeminis. Pompeium quidem Magnum quum conglutinare ſibi vellet propinquitate, cum vxore, quam habebat, imperauit ei, vt nuptias dirimeret, eique Aemiliam, Scauri et Metellae vxoris ſuae filiam, quam a M. Glabrione abduxit, collocauit praegnantem: verum illa eſt apud Pompeium ex partu mortua. Quum Lucretius Ofella, qui Marium expugnauerat, conſulatum peteret et ambiret, vetuit ei primum. Vbi ille multorum gratia ſubnixus deſcendit in forum, miſit vnum

39 Μάγνȣ] Recte Anon. et Mur. Μανίȣ. Mendoſam eſſe vulgatam viderat iam H. Steph. [H. Stephani verba haec ſunt: Vox Μάγνȣ ex Μανίȣ detorta eſſe videtur, aut Μαρίȣ, et occaſionem errori praebuiſſe accuſatiuus praecedens Μάγνον.]

40 Λαβρίωνος dant Iunt. et Ald. vnde Λαβεῶνος quoque poſſit effici.

41 voc.

τινὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἑκατοντάρχων, ἀπέσφαξε τὸν ἄνδρα, καθεζόμενος αὐτὸς [41] ἐπὶ βήματος ἐν τῷ Διοσκουρείῳ, καὶ τὸν φόνον ἐφορῶν ἄνωθεν. τῶν δ' ἀνθρώπων τὸν ἑκατοντάρχην συλλαβόντων, καὶ προσαγαγόντων τῷ βήματι, σιωπῆσαι κελεύσας τοὺς θορυβοῦντας, αὐτὸς ἔφη κελεῦσαι τοῦτο, καὶ τὸν ἑκατοντάρχην ἀφεῖναι προσέταξεν.

34. Ὁ μέντοι θρίαμβος αὐτοῦ τῇ πολυτελείᾳ καὶ καινότητι τῶν βασιλικῶν λαφύρων σοβαρὸς γενόμενος, μείζονα κόσμον ἔσχε καὶ καλὸν θέαμα, τοὺς φυγάδας. οἱ γὰρ ἐνδοξότατοι καὶ δυνατώτατοι τῶν πολιτῶν ἐστεφανωμένοι παρείποντο, σωτῆρα καὶ πατέρα τὸν Σύλλαν ἀποκαλοῦντες, ἅτε δὴ δι' ἐκεῖνον εἰς τὴν πατρίδα κατιόντες, καὶ κομιζόμενοι παῖδας καὶ γυναῖκας. ἤδη δὲ συνηρημένων ἁπάντων, ἀπολογισμὸν ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν πράξεων ποιούμενος, οὐκ ἐλάσσονι σπουδῇ τὰς εὐτυχίας, ἢ τὰς ἀνδραγαθίας, κατηριθμεῖτο· καὶ πέρας ἐκέλευσεν

vnum ex centurionibus, quibus ſeptus erat, ad eum interficiendum, ac ſedens pro tribunali in Caſtoris ſpectauit ipſe ex edito caedem. Centurionem arripuerunt ciues ſtatueruntque ad tribunal eius. Quibus ſilere tumultuantibus iuſſit, et ſe id ait mandaſſe, ac centurionem imperauit dimitti.

At triumphus eius, magnificentia et raritate manubiarum regiarum grandis, maiorem ſpeciem et pulchrum ſpectaculum praebuit exſulum cauſa. Siquidem clariſſimi viri et principes ciuitatis ſequuti ſunt coronati currum Syllae, ſeruatorem et parentem eum appellantes, quod illius beneficio eſſent in patriam reduces, liberoſque et coniuges reciperent. Tranſacto triumpho, rerum ſuarum geſtarum reddens pro concione rationem, non minore ſtudio, quae feliciter ſibi eueniſſent, quam quae fortiter feciſſet, recenſuit, et ad extremum iuſſit hac de cauſa

41 voc. αὐτὸς e Iuntina et Ald. addidi. quamquam vtique conuenientius ſtaret pone ἐφορῶν.

ἑαυτὸν[42] ἐπὶ τούτοις Εὐτυχῆ προσαγορεύεσθαι. τοῦτο γὰρ ὁ Φῆλιξ βούλεται μάλιστα δηλοῦν. αὐτὸς δὲ τοῖς Ἕλλησι γράφων καὶ χρηματίζων, ἑαυτὸν Ἐπαφρόδιτον ἀνηγόρευε. καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς τροπαίοις οὕτως ἀναγέγραπται· ΛΕΥΚΙΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΣΥΛΛΑΣ ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΣ. ἔτι δὲ τῆς Μετέλλης παιδία τεκούσης δίδυμα, τὸ μὲν ἄῤῥεν Φαῦστον, τὸ δὲ θῆλυ Φαῦσταν ὠνόμασε. τὸ γὰρ εὐτυχὲς καὶ ἱλαρὸν Ῥωμαῖοι Φαῦστον καλοῦσιν. οὕτω δ' ἄρα οὐ ταῖς πράξεσιν, ὡς τοῖς εὐτυχήμασιν, ἐπίστευεν, ὥστε, παμπόλλων μὲν ἀνῃρημένων ὑπ' αὐτοῦ, καινοτομίας δὲ γενομένης καὶ μεταβολῆς ἐν τῇ πόλει τοσαύτης, ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν δῆμον ἀρχαιρεσιῶν ὑπατικῶν ποιῆσαι κύριον· αὐτὸς δὲ μὴ προσελθεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα παρέχων τοῖς βουλομένοις ὑπεύθυνον, ὥσπερ ἰδιώτης ἀναστρέφεσθαι. καί τις παρὰ γνώμην αὐτοῦ, θρασὺς ἀνὴρ καὶ πολέμιος, ἐπίδοξος ἦν ὕπατος αἱρεθήσεσθαι, Μάρκος Λέπιδος, οὐ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ Πομπηΐῳ σπουδάζοντι καὶ δεομένῳ τοῦ δήμου χαριζομένου. διὸ καὶ χαίροντα τῇ νίκῃ τὸν Πομπήϊον ὁ Σύλλας

causa nominari se Felicem. Graecis quum scriberet, vel responderet, Epaphroditum, id est Veneri gratum, appellabat se. Atque in tropaeis apud nos in hunc modum est nomen eius perscriptum: L. CORNELIVS SYLLA EPAPHRODITVS. Ad haec quum geminos Metella edidisset, filium Faustum, filiam vocauit Faustam. Ita enim res laetas Romani exprimunt. Adeo autem non ita rebus gestis, vt felicitate, nitebatur, vt, permultis ab eo necatis, tam multis in republica innouatis mutatisque, abdicauerit se dictatura, et ius consulum creandorum populo reddiderit, neque interfuerit ipse comitiis, sed in foro corpus cuilibet praebens ad iniuriam opportunum priuati modo versaretur. Aduertit, quendam praeter sententiam suam, audacem hominem et hostem suum, consulem designari, M. Lepidum, non per se, sed fauore populari ob Pompeium eius studiosum et pro eo prensantem. Quare, quum exsultantem victoria videret Pom-

peium

42 ἐνιαυτὸν tacito auctore.

43 ὑπ'.

ἰδὼν ἀπιόντα, καλέσας πρὸς ἑαυτὸν· Ὡς καλὸν, ἔφη, τοῦ τὸ πολίτευμα, ὦ νεανία, τὸ Κάτλου πρότερον ἀναγορεῦσαι Λέπιδον, τοῦ πάντων ἀρίστου, τὸν ἐμπληκτικώτατον. ὥρα μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ὡς ἰσχυρότερον πεποιηκότι κατὰ σεαυτοῦ τὸν ἀνταγωνιστήν. Τοῦτο μὲν οὖν ὁ Σύλλας ὥσπερ ἀπεθέσπισε· ταχὺ γὰρ ἐξυβρίσας ὁ Λέπιδος, εἰς πόλεμον κατέστη τοῖς περὶ τὸν Πομπήϊον.

35. Ἀποθύων δὲ τῆς οὐσίας ἁπάσης ὁ Σύλλας τῷ Ἡρακλεῖ δεκάτην, ἑστιάσεις ἐποιεῖτο τῷ δήμῳ πολυτελεῖς· καὶ τοσοῦτον περιττὴ ἦν ἡ παρασκευὴ τῆς χρείας, ὥστε παμπληθῆ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸν ποταμὸν ὄψα ῥιπτεῖσθαι, πίνεσθαι δ' οἶνον ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ παλαιότερον. διὰ μέσου δὲ τῆς θοίνης πολυημέρου γενομένης, ἀπέθνησκεν ἡ Μετέλλα νόσῳ· καὶ τῶν ἱερέων τὸν Σύλλαν οὐκ ἐώντων αὐτῇ προσελθεῖν, οὐδὲ τὴν οἰκίαν τῷ κήδει μιανθῆναι, γραψάμενος διάλυσιν τοῦ γάμου πρὸς αὐτὴν ὁ Σύλλας, ἔτι ζῶσαν ἐκέλευσεν εἰς ἑτέραν οἰκίαν μετακομισθῆναι. καὶ τοῦτο μὲν ἀκριβῶς τὸ νόμιμον ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἐτήρησε· τὸν δὲ τῆς ταφῆς ὁρίζοντα τὴν δαπάνην νόμον αὐτὸς παρεισενηνοχὼς παρέβη, μηδενὸς

peium Sylla, accersiuit digredientem, dixitque: Praeclaram vero rem, adolescens, gessisti, qui priorem Catulo Lepidum, omnium optimo stolidissimum fecisti consulem. At tu fac vigiles, quum in teipsum effeceris aduersarium tuum valentiorem. Sane illud Sylla quasi vaticinatus est. Breui enim oppugnauit in insolentiam erumpens Lepidus Pompeium.

Patrimonii sui vniuersi consecrans Sylla Herculi decimam, praebuit splendidum epulum populo, tantoque exuberantior usu apparatus fuit, vt quotidie magna copia cibariorum in amnem proiiceretur, vinum diffunderet quadraginta annis vetustius. Medio hoc epulo, quod multorum fuit dierum, decessit ex morbo Metella. Quia vero vetuerunt sacerdotes ei illam adire, vel funere domum eius pollui, misit ei libellum repudii Sylla, iussitque spirantem adhuc in aliud domicilium transferri. Atque hac in re leges curiose ex superstitione seruauit: at legem funerariam, quam tulerat ipse, conuulsit, nullo habito

ἀναλώματος φεισάμενος. παρέβαινε δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς εὐτελείας τῶν δείπνων ὑπ' αὐτοῦ τεταγμένα, πότοις καὶ συνδείπνοις τρυφὰς καὶ βωμολοχίας ἐχούσι παρηγορῶν τὸ πένθος. ὀλίγων δὲ μηνῶν διαγενομένων, ἦν μὲν θέα μονομάχων· οὔπω δὲ τῶν τόπων διακεκριμένων, ἀλλ' ἔτι τοῦ θεάτρου συμμιγοῦς ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ὄντος, ἔτυχε πλησίον τοῦ Σύλλα καθεζομένη γυνὴ τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς καὶ γένους λαμπροῦ. Μεσσάλα γὰρ ἦν θυγάτηρ, Ὀρτησίου δὲ τοῦ ῥήτορος ἀδελφὴ, Οὐαλερία δὲ τοὔνομα. συνεβεβήκει δ' αὐτῇ νεωστὶ πρὸς ἄνδρα διάστασις. αὕτη περὶ τὸν Σύλλαν ἐξόπισθεν παραπορευομένη, τήν τε χεῖρα πρὸς αὐτὸν ἀπηρείσατο, καὶ κροκίδα τοῦ ἱματίου σπάσασα, παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς χώραν. ἐμβλέψαντος δὲ τοῦ Σύλλα καὶ θαυμάσαντος· Οὐδὲν, ἔφη, δεινὸν, αὐτοκράτορ· ἀλλὰ βούλομαι τῆς σῆς κἀγὼ μικρὸν εὐτυχίας μεταλαβεῖν· τοῦτ' ἤκουσεν οὐκ ἀηδῶς ὁ Σύλλας, ἀλλὰ καὶ δῆλος εὐθὺς ἦν ὑποκεκνισμένος. ἠρώτα γὰρ ὑποπέμπων αὐτῆς ὄνομα, καὶ γένος καὶ βίον ἐμάνθανεν. ἐκ δὲ τούτων ῥίψεις ὀμμάτων ἐπ' ἀλλήλους [43] ἐγένοντο, καὶ

ſumtus modo. Perrupit item ad leniendum luctum ſumtuarias, quas de conuiuiis et coenis luxu illecebriſque diffluentibus ipſe fixerat. Paucis intercedentibus menſibus, ludi gladiatorii edebantur, nondum diſcretis cuneis, ſed quum in promiſcuo etiam tum viri foeminaeque ſpectarent: ſedebat autem forte prope Syllam eleganti mulier forma et genere illuſtri. Meſſalae filia erat, ſoror Hortenſii oratoris, Valeria nomine, quae nuper forte diuerterat a viro. Ea praeteriens a tergo Syllam, extendit in eum manum, floccoque ex toga eius auulſo, tranſiit in locum ſuum. Quum eam Sylla intueretur miraretur que: Nihil eſt, imperator, (inquit) quod te moueat, ſed cupio ego quoque tantillum conſors fieri felicitatis tuae. Fuit id non ingratum auditu Syllae, verum confeſtim prodidit nonnihil ſe titillatum. Siquidem miſit clanculum certos, per quos nomen, natales, et mores eius diſceret. Hinc oculorum inuicem annictus, aſſiduae ac leues in ſe mutuo vultus

43 ὑπ' ἀλλήλους] Melius Vulcob. ἐπ' ἀλλήλους. quod voluit et codex, ex quo Mur. annotatt. ἐπ' ἀλλήλοις hauſerunt.

44 Μη-

παρεπιστροφαὶ συνεχεῖς προσώπων, καὶ μειδιαμάτων διαδόσεις. τέλος δὲ ὁμολογίαι καὶ συνθέσεις περὶ γάμων, ἐκείνῃ μὲν ἴσως ἄμεμπτοι· Σύλλας δ', εἰ καὶ τὰ μάλιστα σώφρονα καὶ γενναίαν, ἀλλ' οὐκ ἐκ σώφρονος καὶ καλῆς ἔγημεν ἀρχῆς, ὄψει καὶ λαμυρίᾳ μειρακίου δίκην παραβληθεὶς, ὑφ' ὧν τὰ αἴσχιστα καὶ ἀναιδέστατα πάθη κινεῖσθαι πέφυκεν.

36. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας, συνῆν μίμοις γυναιξὶ, καὶ κιθαριστρίαις, καὶ θυμελικοῖς ἀνθρώποις, ἐπὶ στιβάδων ἀφ' ἡμέρας συμπίνων. οὗτοι γὰρ οἱ τότε παρ' αὐτῷ δυνάμενοι μέγιστον ἦσαν, Ῥώσκιος ὁ κωμῳδὸς, καὶ Σῶριξ ὁ ἀρχιμῖμος, καὶ Μητρόβιος λυσιῳδὸς [44], οὗ, καίπερ ἐξώρου γενομένου, διετέλει μέχρι παν-

vultus conuerſiones, riſuum reciprocationes, ſponſalia denique et pacta connubialia, huic fortaſſe non pudenda. Sylla vero, etſi caſtam alias et inſignem, non ex moderato tamen et honeſto duxit primordio, more adoleſcentis obtutu et leporibus, quibus ſolent foediſſimi et impudentiſſimi excitari animi motus, illectus.

Atqui, quamuis hanc haberet domi, cum mulieribus tamen mimis citharistriiſque et thymelicis viris viuebat, de die cum iis in lectis potans. Hi erant enim illa tempeſtate, qui plurimum apud eum poterant, Roſcius comoedus, Sorex archimimus, et Metrobius lyſiodus: quem, licet exoletum, non diſſimulabat perpe-

44 Μητρόβιος λυσιῳδὸς;] Xylander vertit: *Metrobiusque histrio*: et annotat: Guarinus λυσιῳδὸς *bacchanaliorum cantorem* vertit: nimirum eo (ni fallor) ductus, quod λύσια quaedam ſacra apud Graecos in honorem Bacchi celebrarentur, quorum Suidas meminit. Ego autem Athenaeum ſequor, qui lib. XIV. ex Ariſtoxeno tradit, λυσιῳδὸν vocari eum, qui maſculino habitu mulierum geſtus exprimat: quod ipſum ex Athenaeo Euſtathius in penultimum Vlyſſeae annotauit. *Hiſtrio* autem tametſi generale eſt vocabulum, tamen, quia aliud non eſt in promtu, boni conſulendum opinor. *Cantorem* vertit Amiotus.

45 τῶν

τὸς ἐρᾶν οὐκ ἀρνούμενος. ὅθεν καὶ τὴν νόσον ἀπ' αἰτίας ἐλαφρᾶς ἀρξαμένην ἐξέθρεψε, καὶ πολὺν χρόνον ἠγνόει περὶ τὰ σπλάγχνα γεγονὼς ἔμπυος· ὑφ' ἧς καὶ τὴν σάρκα διαφθαρεῖσαν, εἰς φθεῖρας μετέβαλε πᾶσαν· ὥστε πολλῶν δι' ἡμέρας ἅμα καὶ νυκτὸς ἀφαιρούντων, μηδὲν εἶναι μέρος τοῦ ἐπιγινομένου τὸ ἀποκρινόμενον, ἀλλὰ πᾶσαν ἐσθῆτα, καὶ λουτρὸν καὶ ἀπόνιμμα καὶ σιτίον ἀναπίμπλασθαι τοῦ ῥεύματος ἐκείνου καὶ τῆς φθορᾶς· τοσοῦτον ἐξήνθει. διὸ πολλάκις τῆς ἡμέρας εἰς ὕδωρ ἐνέβαινεν, ἐκκλύζων τὸ σῶμα καὶ ἀποῤῥυπτόμενος. ἦν δ' οὐδὲν ὄφελος. ἐκράτει γὰρ ἡ μεταβολὴ τῷ τάχει, καὶ περιεγίνετο παντὸς καθαρμοῦ τὸ πλῆθος. λέγεται δὲ, τῶν μὲν πάνυ παλαιῶν, Ἄκαστον φθειριάσαντα τὸν Πελίου τελευτῆσαι, τῶν δὲ ὑστέρων [45], Ἀλκμᾶνα τὸν μελοποιὸν, καὶ Φερεκύ-

perpetuo amare. Vnde etiam morbum aluit ex leui ortum occasione, et perdiu exulcerata viscera sua ignorauit. Hinc putrefactum corpus et in pediculos totum versum, vt, quum multi interdiu et noctu tollerent eos, nulla parte potuerit tamen, quod reiiciebatur, aequare illud, quod succedebat, verum omnes vestes, balneum, pollubrum, cibus illo repleretur fluxu et tabe: adeo suppullulabat. Ideo saepius die ingrediebatur balneum, abluens et abstergens corpus: caeterum nihil proficiebatur. Vincebat enim celeritate conuersio, superabatque copia omnem purgationem. Memorant ex priscis pediculari morbo Acastum Peliae consumtum, ex inferioribus Alcmana poetam, Pherecydem

45 τῶν δὲ ὑστέρων....] In his non comparet Speusippus, quem in suo codice Diogenes Laertius inuenerat; cum sic in eius vita scribat: Πλούταρχος δέ φησιν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ καὶ Σύλλα, φθειρσὶν ἐκζέσαι αὐτόν. Memoria hoc in loco, vt et in multis aliis, lapsum Diogenem affirmat Menagius. Nihil simile, inquit, in vita Lysandri. Recte: nihil in Lysandri quidem vita, o bone. At in Libro, quo vitas Lysandri et Syllae contexuerat, locus exstat; nempe hic, quem prae manibus habemus; in quo de Speusippo, vt morbo pediculari consumto, aliquid fuisse potuit. Melius monet vir doctus, verba illa φθειρσὶν ἐκζέσαι αὐτὸν, apud Suidam (v. ἔκζεσις) ex illo Diogenis loco

δην [46] τὸν θεολόγον, καὶ Καλλισθένη τὸν Ὀλύνθιον, ἐν εἱρκτῇ φρουρούμενον· ἔτι δὲ Μούκιον τὸν νομικόν. εἰ δὲ δεῖ καὶ τῶν ἀπ' οὐδενὸς μὲν χρηστοῦ, γνωρίμων δ' ἄλλως, ἐπιμνησθῆναι, λέγεται τὸν ἄρξαντα τοῦ δουλικοῦ πολέμου περὶ Σικελίαν δραπέτην, Εὔνουν ὄνομα, μετὰ τὴν ἅλωσιν εἰς Ῥώμην ἀγόμενον, ὑπὸ φθειριάσεως ἀποθανεῖν.

37. Ὁ δὲ Σύλλας οὐ μόνον προέγνω τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ καὶ γέγραφε περὶ αὐτῆς. τὸ γὰρ εἰκοστὸν καὶ δεύτερον τῶν ὑπομνημάτων πρὸ δυεῖν ἡμερῶν, ἢ ἐτελεύτα, γράφων ἐπαύσατο· καί φησι, τοὺς τε Χαλδαίους αὐτῷ προειπεῖν, ὡς δέοι βεβιωκότα καλῶς αὐτὸν ἐν ἀκμῇ τῶν εὐτυχημάτων καταστρέψαι. λέγει δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τεθνηκότα μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς Μετέλλης φανῆναι κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐν ἐσθῆτι φαύλῃ παρεστῶτα, καὶ δεόμενον τοῦ πατρὸς παύσασθαι τῶν φροντίδων

dem theologum, et Olynthium Callisthenem, dum in vinculis fuit, Mucium praeterea iurisconsultum. Quod si istos quoque, qui nulla quidem virtute, nobilitati sunt tamen, commemorare oportet: fama est, eum, qui bellum seruile mouit in Sicilia, fugitiuum, Eunum nomine, postquam attractus Romam captiuus est, morbo pediculari absumtum.

Porro Sylla non tantum praeuidit fatum suum, verum etiam de eo aliquatenus scripsit. Siquidem vigesimo secundo commentario biduo, antequam decessit, extremam manum imposuit, ac praedixisse ait sibi Chaldaeos, vbi praeclare vixisset, in flore se felicitatis excessurum. Narrat etiam, filium suum, qui paulo ante Metellam obierat, visum per somnum obsoleta in veste sibi assistere, patremque orasse, deponeret solicitu-

eo allegari; quod Kusterum fugit. Alibi (ad Platonis vitam) locum ex Photii Bibl. huc facientem describit. Ibi enim tres viri memorantur, qui hocce morbo perierunt, Acastus, Pherecydes, et Sylla.

46 Φερεκύδην] Vide Diog. Laert. qui supremam ipsius ea ipsa de re epistolam posteris seruauit. Fugit hic Plutarchi locus Menagium. De Callisthene vide IV. 76, 10. *Moses Dusoul.*

47 τὰς

τίδων, ἰόντα δὲ σὺν αὐτῷ παρὰ τὴν μητέρα Μετέλλαν, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμόνως ζῆν μετ' αὐτῆς. ἐ μὴν ἐπαύσατό γε τοῦ πράττειν τὰ δημόσια. δέκα μὲν γὰρ ἡμέρας ἔμπροσθεν τῆς τελευτῆς, τοὺς ἐν Δικαιαρχίᾳ [47] στασιάζοντας διαλλάξας, νόμον ἔγραψεν αὐτοῖς, καθ' ὃν πολιτεύσονται. πρὸ μιᾶς δὲ ἡμέρας, πυθόμενος τὸν ἄρχοντα Γράνιον, ὡς ὀφείλων δημόσιον χρέος οὐκ ἀποδίδωσιν, ἀλλ' ἀναμένει τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, μετεπέμψατο τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ δωμάτιον· καὶ περιστήσας τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευσε πνίγειν, τῇ δὲ κραυγῇ καὶ τῷ σπαραγμῷ τὸ ἀπόστημα ῥίψας [148], πλῆθος αἵματος ἐξέβαλεν. ἐκ δὲ τούτου τῆς δυνάμεως ἐπιλιπούσης, διαγαγὼν τὴν νύκτα μοχθηρῶς, ἀπέθανε, δύο παῖδας ἐκ τῆς Μετέλλης νηπίους καταλιπών. ἡ γὰρ Οὐαλερία μετὰ τὴν τελευ-

licitudines, pergeretque fecum ad matrem Metellam: ibi quiete cum illa in otio victurum. Ab negotiis publicis tamen non abstitit: quippe decem ante exitum diebus, quum Puteolanorum dissensiones composuisset, scripsit iis leges, quibus rempublicam moderarentur. Pridie nunciato, Granium, qui magistratum gerebat, reipublicae quod debebat non exsoluere, sed diem suum supremum exspectare, acciuit eum in cubiculum, vbi ministris suis circumfusum praecepit strangulari. Inter vociferationem et corporis iactationem dirupta vomica vim magnam profudit sanguinis. Hinc viribus defectus, nocte per grauem cruciatum transacta, vitam reddidit. Liberos reliquit duos ex Metella infantes. Nam Valeria post excessum eius

47 τοὺς ἐν Δικαιαρχίᾳ] Xylander vertit: *Dicaearchensium*: et annotat: id est *Puteolanorum*. Id et Guarinus extulit, et Plinius testatur cap. 5. lib. III. et Appianus saepe, praesertim etiam lib. V. Bell. ciuil. Puteolos ita appellat. Puteolis autem mortuus est Sylla: auctor de viris illustribus. Hactenus *Xylander*. De hac vrbe, quam Romani Puteolos vocant, vide Strab. L. V. p. 245. C. *Moses Dusoul.*

148 τὸ ἀπόστημα ῥίψας] Haud facile admissuros postremam vocem Medicos arbitror. Ego ῥήξας legi debere existimo. Vide ῥῆξις, in Oeconomia Hippocratis. In nostro (447, 8.) ῥήξει τοῦ κέρως. et IV. 346, 19. cum Nota. *Moses Dusoul.*

τὴν αὐτȣ̃, θυγάτριον ἀπεκύησεν, ὃ Ποςȣ̃μαν ἐκάλȣν. τȣ̀ς γὰρ ὕςερον τῆς τῶν πατέρων τελευτῆς γενομένȣς ὅτω Ῥωμαῖοι προσαγορεύȣσιν.

38. Ὥρμησαν μὲν ȣ̃ν πολλοὶ καὶ συνέςησαν πρὸς Λέπιδον, ὡς εἴρξοντες τὸ σῶμα κηδείας τῆς νενομισμένης. Πομπήϊος δὲ, καίπερ ἐγκαλῶν τῷ Σύλλᾳ, (μόνον γὰρ αὐτὸν ἐν ταῖς διαθήκαις τῶν φίλων παρέλιπε) τȣ̀ς μὲν χάριτι καὶ δεήσει, τȣ̀ς δ᾽ ἀπειλῇ διακρȣσάμενος, εἰς Ῥώμην παρέπεμψε τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ταφαῖς ἀσφάλειαν ἅμα καὶ τιμὴν παρέσχε. λέγεται δὲ, τοσȣ̃τον πλῆθος ἀρωμάτων ἐπενεγκεῖν τὰς γυναῖκας αὐτῷ, ὥςε, ἄνευ τῶν ἐν φορήμασι δέκα καὶ διακοσίοις διακομιζομένων, πλασθῆναι μὲν εἴδωλον εὐμέγεθες αὐτȣ̃ Σύλλα, πλασθῆναι δὲ καὶ ῥαβδȣ̃χον ἔκ τε λιβανωτȣ̃ πολυτελȣ̃ς καὶ κιναμώμȣ. τῆς δὲ ἡμέρας συννεφȣ̃ς ἕωθεν ȣ̈σης, ὕδωρ ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ προσδοκῶντες, ἐννάτης ἦραν μόλις ὥρας τὸν νεκρόν. ἀνέμȣ δὲ λαμπρȣ̃ καταιγίσαντος εἰς τὴν πυρὰν, καὶ φλόγα πολλὴν ἐγείραντος, ἔφθη τὸ σῶμα συγκομισθέν· ὅσον δ᾽ ἤδη τῆς πυρᾶς μαραινομένης, καὶ

eius edidit filiolam, quam appellauerunt Posthumiam. Qui enim post patrum fata nati sunt, hos vocant Romani Posthumos.

Porro conspirauerunt multi partes Lepidi secuti, vt priuarent iustis exsequiarum corpus Syllae: verum Pompeius, quamuis offensus Syllae, (solum enim amicorum tabulis praeterierat) partim gratia, partim precibus, minis etiam nonnullos summouit, corpusque Romam est prosequutus, ac tribuit funeri pariter securitatem et honorem. Ferunt, eum vi tanta aromatum fuisse a foeminis cumulatum, vt, praeter illata decem et ducentis ferculis, simulacrum ipsius Syllae grande fictum fuerit, fictum etiam lictoris ex pretioso thure et cinamomo. Quum esset a prima luce nubilum coelum, quia exspectabant imbrem, non nisi nona hora extulerunt cadauer. Tum vento increbrescente et delato in rogum, flammamque excitante luculentam, tanto prius combustum corpus fuit, quatenus, rogo iam tabescente atque igne

τοῦ πυρὸς ἀπιόντος, ἐκχυθῆναι πολὺν ὄμβρον καὶ κατασχεῖν ἄχρι νυκτός· ὥστε τὴν τύχην αὐτοῦ δοκεῖν τὸ σῶμα συνθάπτειν παραμένουσαν. τὸ μὲν οὖν μνημεῖον ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεώς ἐστι· τὸ δὲ ἐπίγραμμα φασὶν αὐτὸν ὑπογραψάμενον καταλιπεῖν, οὗ κεφάλαιόν ἐστιν, ὡς οὔτε τῶν φίλων τις αὐτὸν εὖ ποιῶν, οὔτε τῶν ἐχθρῶν κακῶς, ὑπερεβάλετο.

igne emoriente; excuſſa eſt larga pluuia, quae ad noctem vſque tenuit. Ita perpetua felicitas eum etiam funere peragendo eſt comitata. Exſtat monumentum eius in campo Martio. Epigramma autem perhibent delineatum ipſum reliquiſſe, cuius eſt ſumma, A nemine ſe amicorum benefactis, vel inimicorum malefactis ſuperatum.

COMPA-

COMPARATIO LYSANDRI CVM SVLLA.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν τούτου διεληλύθαμεν βίον, ἴωμεν ἤδη πρὸς τὴν σύγκρισιν. τὸ μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτῶν [1] αὐξήσεως ἀρχὴν λαβοῦσι μεγάλοις γενέσθαι, κοινὸν ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν· ἴδιον δὲ Λυσάνδρου, τὸ βουλομένων τῶν πολιτῶν καὶ ὑγιαινόντων ὅσας ἔσχεν ἀρχὰς λαβεῖν, βιάσασθαι δὲ μηδὲν ἀκόντων, μηδ' ἰσχῦσαι παρὰ τοὺς νόμους.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς·

ὥσπερ ἐν Ῥώμῃ τότε, διεφθαρμένου τοῦ δήμου, καὶ νοσοῦντος αὐτοῖς τοῦ πολιτεύματος, ἄλλος ἀλλαχόθεν ἀνίστατο δυνάστης. καὶ οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν, εἰ Σύλλας ἦρχεν, ὅτε Γλαυκίαι καὶ Σατουρνῖνοι Μετέλλους ἤλαυνον ἐκ τῆς πόλεως, ὑπάτων δ' ἀπεσφάττοντο παῖδες ἐν ἐκκλησίαις, ἀργυρίῳ δὲ καὶ χρυσίῳ τὰ ὅπλα παρελάμβανον ὠνούμενοι τοὺς στρατευομένους· πυρὶ δὲ καὶ σιδήρῳ τοὺς νόμους ἐτίθεσαν, βιαζόμενοι τοὺς ἀντιλέγοντας. οὐκ αἰτιῶμαι

Explanata vita Syllae, pergamus nunc ad collationem. Atque illud quidem, quod, exordio incrementi a femetipfis fumto, magni euaferint, ambobus eft commune: fed Lyfandri proprium, quod volentibus ciuibus fuis et fanis, quofcunque geffit, cepit honores, inuitis nihil expreffit, neque valuit praeter leges. Verum

Diffidio in populi capit et fceleratus honorem:

ficut id temporis Romae corrupto populo et aegra ibi repub. dominus alius aliunde exoriebatur. Et quid miri, fi dominatus Sylla eft, quum Glauciae et Saturnini exigerent vrbe Metellos, confulum filii in concione occiderentur, auro et argento arma pararent milites redimentes, ferro et igni leges figerent, vim adhibentes repugnantibus? Equidem non reprehendo

1 ἐφ' ἑαυτῶν Iuntina et Aldina. quae eft lectio vulgata non deterior.

δὲ τὸν ἐν τοιούτοις [2] πράγμασι μέγιστον ἰσχύσαι διαπραξάμενον, ἀλλὰ σημεῖον οὐ τίθεμαι τοῦ βέλτιστον εἶναι, τὸ γενέσθαι πρῶτον, οὕτω πονηρὰ πραττούσης τῆς πόλεως. ὁ δ' ἀπὸ τῆς Σπάρτης εὐνομουμένης τότε μάλιστα καὶ σωφρονούσης, ἐπὶ τὰς μεγίστας ἐκπεμπόμενος ἡγεμονίας καὶ πράξεις, σχεδὸν ἀρίστων ἄριστος ἐκρίνετο, καὶ πρώτων πρῶτος. ὅθεν ὁ μὲν πολλάκις τὴν ἀρχὴν ἀποδοὺς τοῖς πολίταις, ἀνέλαβε πολλάκις· διέμενε γὰρ ἡ τιμὴ, τῆς ἀρετῆς ἔχουσα τὸ πρωτεῖον. ὁ δ' ἅπαξ αἱρεθεὶς στρατεύματος ἡγεμὼν, ἔτη συνεχῶς δέκα, νῦν μὲν ὕπατον, νῦν δ' ἀνθύπατον, νῦν δὲ δικτάτωρα ποιῶν ἑαυτὸν, ἀεὶ δ' ὢν τύραννος, ἐν τοῖς ὅπλοις ἔμενεν.

Ἐπεχείρησε μὲν οὖν ὁ Λύσανδρος, ὡς εἴρηται, μεταστῆσαι τὰ περὶ τὴν πολιτείαν, πρᾳότερον καὶ νομιμώτερον, ἢ Σύλλας· πειθοῖ γὰρ, οὐ δι' ὅπλων, οὐδὲ πάντα συλλήβδην ἀναιρῶν, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἀλλ' αὐτὴν ἐπανορθούμενος τὴν κατάστασιν τῶν βασιλέων. καὶ [3] φύσει που

hendo eum, qui in tanta rerum mole potentiam summam sibi comparauit, verum in ciuitate adeo male affecta non continuo censeo optimum fuisse, qui fuit primus. Qui vero a Sparta, tum vel maxime legibus florente et moribus, ad bella maxima et ad res gerendas missus fuit, hic paene optimorum optimus, et primorum numerabatur primus: quare quod saepe reddiderat, saepe recepit imperium. Perennabat enim apud eum primas obtinens virtutis honos. At hic semel dux exercitus creatus, annos continuos decem, nunc consulem, nunc proconsulem, nunc dictatorem semetipse faciens, et semper tyrannum agens, retinuit arma.

Iam nouare (vt diximus ante) instituit Lysander reipubl. statum lenius et iustius, quam Sylla. Inducendo enim, non armis cogendo, neque semel cuncta, vt ille, euertendo, verum ipsam emendando regum designationem. Et quidem naturae consen-

2 τοσούτοις] Melius in Vulc. et Mur. τοιούτοις. Quin iam in Fl. Ed. ita recte exstabat. [vulgata debetur Aldinae.]

3 ὁ καὶ φ. Vulc.

4 τί

δίκαιον ἐδόκει, τὸν ἐξ ἀρίστων ἄριστον ἄρχειν ἐν πόλει τῆς Ἑλλάδος ἡγουμένῃ δι᾽ ἀρετὴν, οὐ δι᾽ εὐγένειαν. ὥσπερ γὰρ κυνηγὸς οὐ ζητεῖ τὸ ἐκ κυνὸς, ἀλλὰ κύνα, καὶ ἱππικὸς ἵππον, οὐ τὸ ἐξ ἵππου· τί γὰρ [4] ἂν ἐξ ἵππου ἡμίονος γένηται; οὕτω καὶ ὁ [5] πολιτικὸς ἁμαρτήσεται τοῦ παντὸς, ἐὰν μὴ ζητῇ τὸν ἄρχοντα τίς ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐκ τίνος. αὐτοί γέ τοι Σπαρτιᾶται βασιλεύοντας ἐνίους ἀφείλοντο τὴν ἀρχὴν, ὡς οὐ βασιλικοὺς, ἀλλὰ φαύλους καὶ τὸ μηδὲν ὄντας. εἰ δὲ κακία καὶ μετὰ γένους, ἄτιμον· οὐδ᾽ ἀρετὴ, δι᾽ εὐγένειαν, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑαυτῆς ἔντιμον. αἱ τοίνυν ἀδικίαι, τῷ μὲν [6] ὑπὲρ φίλων, τῷ δ᾽ ἄχρι φίλων ἐπράχθησαν. Λύσανδρος μὲν γὰρ ὁμολογεῖται τὰ πλεῖστα διὰ τοὺς ἑταίρους ἐξαμαρτεῖν, καὶ τὰς πλείστας σφαγὰς ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀπεργάσασθαι δυναστείας καὶ τυραννίδος. Σύλλας δὲ καὶ Πομπηΐου τὸ στρατιωτικὸν [7] φθονήσας, καὶ Δο-

consentaneum videbatur, vt ea in ciuitate, quae virtutis causa, non nobilitatis, imperabat Graeciae, ex optimis optimus regnum teneret. Vt enim non quaerit venator id, quod cane est prognatum, sed canem; neque eques, quod equo, sed equum: quid enim si equa natus mulus sit? Ita prorsus hallucinatus fuerit vir in repub. versatus, in praeside si non requirat, qui sit, sed ex quibus. Ipsi quidem certe Spartiatae nonnullis regnantibus, vt non regalibus, sed indignis et nihili hominibus, regnum abrogauere. Quod si prauitas est vel cum generis claritate infamis, neque ex nobilitate virtus, sed ex semetipsa est veneranda. Porro iniurias hic pro amicis, ille vsque ad amicos intulit. Quippe Lysandrum constat fraudes fere amicorum gratia admisisse, pro illorumque opibus et dominatu plerasque patrasse caedes. Sylla vero exercitum Pompeio, inuidia adductus, et Dolo-

4 τί γὰρ] Inest huic interrogationi aliquid inconditi. Credo, scriptum fuisse καὶ, non τί. et mox οὔτω καὶ ὁ [pro vulg. οὕτω τὸ ὁ]. *Moses Dusoul.*

5 οὕτω τὸ ὁ πολ. Vulcob.

6 τῶν μὲν Vulc. et ita quoque statim post τῶν δὲ.

7 τὸ στρατιωτικὸν] Vulc. Anon. et Mur. περιέκοψε τὸ στρατιωτικόν. recte. De Pompeio enim dici non potest, datum ei a Sylla fuisse exercitum. Vide p. 423.

8 Σκ-

λοβέλλα τὴν ναυαρχίαν ἐπεχείρησε δοὺς ἀφελέσθαι, καὶ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν, ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ὑπατείαν μνώμενον, ἐν ὀφθαλμοῖς ἀποσφάξαι προσέταξε, φρίκην καὶ δέος ἐμποιῶν πρὸς αὐτὸν ἀνθρώποις ἅπασι, διὰ τῆς τῶν φιλτάτων ἀναιρέσεως.

Ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ χρήματα σπουδὴ δείκνυσι τοῦ μὲν ἡγεμονικὴν, τοῦ δὲ τυραννικὴν τὴν προαίρεσιν οὖσαν. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν ἀκόλαστον, οὐδὲ μειρακιῶδες, ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει τηλικαύτῃ φαίνεται διαπεπραγμένος, ἀλλ', εἰ δή τις ἄλλος, ἐκπεφευγὼς τοῦτο τὸ περίακτον·

Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες.

οὕτω σώφρονα καὶ Λακωνικὴν καὶ κεκολασμένην ἐπεδείκνυτο πανταχοῦ τὴν δίαιταν. ὁ δ' οὔτε νέος ὢν περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐμετρίαζε διὰ τὴν πενίαν, οὔτε γηράσας, διὰ τὴν ἡλικίαν. ἀλλὰ τοὺς περὶ γάμων καὶ σωφροσύνης εἰσηγεῖτο νόμους τοῖς πολίταις, αὐτὸς ἐρῶν καὶ μοιχεύων, ὥς φησι Σαλούστιος [8]. ὅθεν οὕτω τὴν πόλιν πτωχὴν καὶ κενὴν ἐποίησε χρημάτων, ὥστε ταῖς συμμαχίσι καὶ φίλαις πό-

Dolobellae claſſis praefecturam, quae dederat, machinatus eſt eripere: Lucretium Ofellam pro multis et magnis meritis conſulatum ambientem interfici in conſpectu ſuo imperauit, ex amiciſſimorum nece horrorem ſui omnibus mortalibus et formidinem iniiciens.

Multo magis voluptatis et pecuniae ſtudium alterius principalem, alterius tyrannicum declarat animum. Lyſandri enim nulla intemperantia, nulla in tanto imperio et potentia protervia apparet, ſed effugit, ſi quis alius, hoc vulgare dictum:

Domi leones, at foris vulpeculae.

Adeo frugalem, Laconicam, et adſtrictam vitam egit vbique. Alter, nec iuuenis libidines refrenauit ab inopia, nec ab aetate ſenex; verum leges connubiales et ſumtuarias tulit ciuibus, quum interim ipſe amoribus et adulteriis (vt eſt Saluſtius autor) indulgeret. Vnde rempub. ad mendicitatem tantam et pecuniae redegit egeſtatem, vt, quamuis quotidie publicaret et ſub haſta

8 Σαλούστιος] Vbinam?

9 εἰς

λεσιν ἀργυρίου πωλεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν αὐτονο-
μίαν· καίτοι τοὺς πολυαργυρωτάτους οἴκους καὶ μεγίστους
ὁσημέραι δημεύοντος αὐτοῦ καὶ ἀποκηρύττοντος. ἀλλὰ
μέτρον οὐδὲν ἦν τῶν ῥιπτουμένων καὶ καταχορηγουμένων εἰς
τοὺς κόλακας. τίνα γὰρ εἰκὸς εἶναι λογισμὸν, ἢ φειδὼ,
πρὸς τὰς παρ' οἶνον συνουσίας αὐτοῦ καὶ χάριτας; ὃς ἐν
φανερῷ ποτε τοῦ δήμου περιεστῶτος, οὐσίαν μεγάλην δια-
πιπράσκων τιμῆς τῆς τυχούσης, εἰς ἕνα τῶν φίλων [9] ἐκέ-
λευε κατακηρύσσειν· ἑτέρου δὲ τὴν τιμὴν ὑπερβαλλομένου,
καὶ τοῦ κήρυκος τὸ προστεθὲν ἀγορεύσαντος, διηγανά-
κτησε· Δεινά γ', ὦ φίλοι πολῖται, καὶ τυραννικὰ πά-
σχω, φάμενος, εἰ τὰ ἐμά μοι λάφυρα διαθέσθαι μὴ
ἔξεστιν, ὡς βούλομαι. Λύσανδρος δὲ καὶ τὰς αὐτῷ δοθεί-
σας δωρεὰς μετὰ τῶν ἄλλων ἐπέπεμψε τοῖς πολίταις.
καὶ οὐκ ἐπαινῶ τὸ ἔργον· ἴσως γὰρ ἔβλαψε τῇ κτήσει τῶν
χρημάτων τὴν Σπάρτην οὗτος, ὅσον οὐκ ἔβλαψε τῇ ἀφαι-
ρέσει τὴν Ῥώμην ἐκεῖνος· ἀλλὰ τεκμήριον τοῦτο ποιοῦμαι
τῆς ἀφιλοπλουτίας τοῦ ἀνδρός. ἴδιον δέ τι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ

haſta venderet pecunioſiſſimas et maximas domos, foederatis et
ſociis ciuitatibus tamen libertatem immunitatemque venundaret
argento. Verum profundendi atque diſſipandi in adulatores
nullus erat modus. Quam enim veriſimile eſt rationem, vel par-
ſimoniam, interiore in conuictu et largitionibus eius fuiſſe, qui
publice aliquando in corona populi opulentum patrimonium diſ-
trahens, vili pretio iuſſit vni amicorum addici? Quum autem
ſuperaret illum alius licitatione, et proclamaret praeco pretii
adiectionem, ſtomachatus eſt, et: Quid hoc mali, Quirites, in-
quit, quae haec vis eſt, quod praedam meam mihi non liceat
pro arbitrio meo diſtrahere? At Lyſander etiam collata in ſe dona
miſit cum praeda alia ciuitati ſuae. Nec factum commendo. Plus
enim fortaſſis pecuniae inuectione attulit hic Spartae detrimenti,
quam Romae ille extorſione. Verum hoc ſtatuo viri illius indicium,
quam a pecuniae cupiditate abhorruerit. At peculiare quiddam
ſuae

9 εἰς ἕνα τῶν φίλων] Haec verba iungenda potius ſequentibus. *H. Steph.* [In vulgatis puta ſic cernitur locus hic diſtinctus: τιμῆς τῆς τυχούσης εἰς ἕνα τῶν φίλων, ἐκέλευε κατακηρύσσειν.]

πόλιν ἑκάτερος ἔπαθε. Σύλλας μὲν γὰρ, ἀκόλαστος ὢν καὶ πολυτελὴς, ἐσωφρόνιζε τοὺς πολίτας· Λύσανδρος δ', ὧν αὐτὸς ἀπείχετο παθῶν, ἐνέπλησε τὴν πόλιν· ὥστε ἁμαρτάνειν, τὸν μὲν, αὐτὸν ὄντα χείρονα τῶν ἰδίων νόμων, τὸν δ' αὐτοῦ χείρονας ἀπεργαζόμενον τοὺς πολίτας. δεῖσθαι γὰρ ἐδίδαξε τὴν Σπάρτην, ὧν αὐτὸς ἔμαθε μὴ προσδεῖσθαι [10]. καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ ταῦτα.

Πολέμων δ' ἀγῶσι, καὶ στρατηγικαῖς πράξεσι, καὶ πλήθει τροπαίων, καὶ μεγέθει κινδύνων, ἀσύγκριτος ὁ Σύλλας. ὁ μέντοι γε δύο νίκας ἐξηνέγκατο ναυμαχίαις δυσί· προσθήσω δ' αὐτῷ καὶ τὴν Ἀθηνῶν πολιορκίαν, ἔργῳ μὲν οὐ μεγάλην, τῇ δὲ δόξῃ λαμπροτάτην γενομένην. τὰ δ' ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Ἁλιάρτῳ δυστυχίᾳ μὲν ἴσως ἐπράχθη τινὶ, κακοβουλίᾳ δὲ προσέοικεν, οὐκ ἀναμείναντος ὅσον οὔπω παροῦσαν ἐκ Πλαταιῶν τὴν μεγάλην βασιλέως δύναμιν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ φιλοτιμίᾳ παρὰ καιρὸν ὠσαμένου πρὸς τὸ τεῖχος· ὥστε τοὺς τυχόντας ἀνθρώπων [11]

suae vterque ciuitati fecit. Nam Sylla luxu ipse diffluens sumtuosusque ciues composuit ad frugalitatem: Lysander, quibus ipse temperabat vitiis, his ciuitatem inundauit. Peccauerunt itaque, ille, qui legibus suis seipsum praestitit deteriorem, hic, qui se ciues deteriores reddidit: quandoquidem docuit Spartam indigere illis, quibus non indigere se ipse didicerat. Igitur tales domi fuere.

Bellicis vero certaminibus, factis imperatoriis, victoriarum numero, magnitudine periculorum incomparabilis est Sylla. Siquidem alter duas palmas, tamen pugnis duabus naualibus retulit. Adiiciam ei Athenarum obsidionem, facto sane haud magnam, sed gloria clarissimam. At gesta in Boeotia atque ad Aliartum, quamuis infortunio aliquo acciderunt fortasse, inconsultam praeferunt temeritatem tamen non operientis iamiam adfuturas Plataeis validas regis copias, sed bile et ambitione in muros ruentis intempestiue,

10 προσδεῖσθαι] Lege omnino cum Vulc. προσδεῖσθαι.

11 ἀνθρώπων] Et hic cum Vulc. Anon. et Mur. legendum est ἀνθρώπους.

12 κυ-

ἐκπηδήσαντας, ἐν ἐδενὶ λόγῳ καταβαλεῖν αὐτόν. ἐ γὰρ, ὡς Κλεόμβροτος ἐν Λεύκτροις, ἀντερείδων ἐπικειμένοις τοῖς πολεμίοις, ἐδ᾽ ὡς Κῦρος [12], ἐδ᾽ ὡς Ἐπαμεινώνδας κατέχων ἐγκεκλικότας, καὶ τὸ νίκημα βεβαιέμενος, πληγῇ καιρίᾳ περιέπεσεν. ἀλλ᾽ ἔτοι μὲν βασιλέων καὶ ϛρατηγῶν θάνατον ἀπέθνησκον· Λύσανδρος δὲ πελταϛἐ καὶ προδρόμε δίκην ἀκλεῶς παραναλώσας ἑαυτὸν, ἐμαρτύρησε τοῖς παλαιοῖς Σπαρτιάταις, ὅτι καλῶς ἐφυλάττοντο τὰς τειχομαχίας, ἐν αἷς ἐχ ὑπ᾽ ἀνδρὸς μόνον τἐ τυχόντος, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παιδὸς καὶ γυναικὸς ἀποθανεῖν ἂν συντύχοι πληγέντα τὸν κράτιϛον· ὥσπερ τὸν Ἀχιλλέα φασὶν ὑπὸ τἐ Πάριδος ἐν ταῖς πύλαις ἀναιρεθῆναι. Σύλλας μὲν ἐν ὅσας ἐκ παρατάξεως ἐνίκησε νίκας, καὶ κατέβαλε μυριάδας πολεμίων, ἐδ᾽ ἀριθμῆσαι ῥάδιόν ἐϛιν· αὐτὴν δὲ τὴν Ῥώμην δὶς εἷλε, καὶ τὸν Πειραιᾶ τῶν Ἀθηνῶν, ἐ λιμῷ, καθάπερ Λύσανδρος, ἀλλὰ πολλοῖς ἀγῶσι καὶ μεγάλοις ἐκβαλὼν Ἀρχέλαον ἐκ τῆς γῆς ἐπὶ τὴν θάλατταν, κατέσχεν. ἔϛι δὲ μέγα καὶ τὸ τῶν ἀντιϛρατήγων. τρυφὴν γὰρ οἶμαι καὶ παιδιὰν,

peſtiue, vt opprimerent eum foede, eruptione facta, nihili homines. Neque enim, vt ad Leuctra inſiſtens vrgentibus hoſtibus Cleombrotus, neque, vt Cyrus et Epaminondas, inclinatos premens, ac ſtabiliens victoriam, plagam incurrit mortiferam: caeterum occubuerunt hi digno regibus et imperatoribus fato. Lyſander autem gregarii militis et antecurſoris modo turpiter vitam proiiciens, veteribus Spartiatis teſtimonium praebuit, recte eos murorum oppugnationes declinaſſe; vbi non ſolum a viro abiecto, verum etiam contingat a puero et foemina vulneratum cadere vel fortiſſimum: quomodo a Paride Achillem aiunt interemtum in porta. Sylla vero quot ſignis collatis reportauerit victorias, et legiones hoſtium oppreſſerit, haud procliue ſit inire numerum. Ipſam vero bis cepit Romam, et Athenienſium Piraeo, non vt Lyſander fame, ſed multis magniſque proeliis, Archelao ex continente in pontum ſummoto, potitus eſt. Multum etiam ex aduerſis ducibus accedit momenti. Iocum enim et ludum exi-

12 Κῦρος] Vide Xenoph. 157, 30. Ed. St.

πρὸς Ἀντίοχον διαναυμαχεῖν τὸν Ἀλκιβιάδȣ κυβερνήτην, καὶ Φιλοκλέα τὸν Ἀθηναίων ἐξαπατᾶν δημαγωγὸν

Ἄδοξον, ἄκραν γλῶσσαν ἠκονημένον·

ȣ̔̀ς ȣ̓κ ἂν ἱπποκόμῳ Μιθριδάτης, ȣ̓δὲ ῥαβδȣ́χῳ Μάριος ἠξίωσε παραβαλεῖν τῷ ἑαυτȣ̃. τῶν δὲ πρὸς τὸν Σύλλαν ἀνταραμένων δυναςῶν, ὑπάτων, ςρατηγῶν, δημαγωγῶν, ἵνα τȣ̀ς ἄλλȣς ἐάσω, τίς ἦν Ῥωμαίων Μαρίȣ φοβερώτερος, ἢ Μιθριδάτȣ βασιλέων δυνατώτερος, ἢ Λαμπωνίȣ καὶ Τελεσίνȣ, τῶν Ἰταλικῶν, μαχιμώτερος; ὧν ἐκεῖνος τὸν μὲν ἐξέβαλε, τὸν δ' ὑπέταξε, τȣ̀ς δ' ἀπέκτεινε.

Τὸ δὲ πάντων μέγιςον, ὡς ἐγὼ νομίζω, τῶν εἰρημένων ἐκεῖνό ἐςιν, ὅτι Λύσανδρος μὲν κατώρθȣ πάντα, τῶν οἴκοι συναγωνιζομένων· Σύλλας δὲ φυγὰς ὢν καὶ κατεςασιασμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καθ' ὃν χρόνον ἠλαύνετο μὲν αὐτȣ̃ γυνὴ, κατεσκάπτετο δ' οἰκία, φίλοι δ' ἀπέθνησκον, αὐτὸς ἐν Βοιωτίᾳ ταῖς ἀναριθμήτοις μυριάσι παρατασσόμενος [13] καὶ κινδυνεύων ὑπὲρ τῆς πατρίδος,

existimo cum Alcibiadis gubernatore Antiocho proelio nauali decertasse, et Philoclem circumscripsisse concionatorem Atheniensium,

Inglorium, gerentem in ore cuspidem:

quos ne cum equisone quidem Mithridates, nec Marius cum lictore suo dignatus sit contendere. At ex dynastis, consulibus, ducibus, concionatoribus, qui luctati cum Sylla sunt, vt alios praeteream, quis Mario erat inter Romanos formidabilior, aut pugnacior Lamponio Telesinoque ex Italis? Quorum Sylla illum exterminauit, hunc subiecit, postremos occidit.

Iam omnium, quae memorauimus, illud meo iudicio summum sit, quod quicquid praeclare Lysander gessit, id ciuitate sua gessit opitulante. Sylla vero extorris, et factione oppressus maleuolorum, quo tempore eiiciebatur vxor eius, diruebantur penates, interficiebantur amici, ipse signa cum innumeris legionibus in Boeotia conferens atque pro patria decertans statuit tro-

13 αὐτὸν .... παρατασσόμενος] Absurda haec. αὐτὸς Ed. Fl. Vulc. et Mur. habent. Sed neque sic admodum placet. Prorsus delendum censeo.

ἴϛη τρόπαιον. καὶ Μιθριδάτη συμμαχίαν διδόντι καὶ δύναμιν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, οὐδὲν οὐδαμῆ μαλακὸν ἐνέδωκεν, οὐδὲ φιλάνθρωπον· ἀλλ' οὐδὲ προσεῖπεν, οὐδὲ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε πρότερον, ἢ πυθέσθαι παρόντος, ὅτι καὶ τὴν Ἀσίαν ἀφίησι, καὶ τὰς ναῦς παραδίδωσι, καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἐξίϛαται καὶ Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας. ὧν οὐδὲν ὅλως δοκεῖ Σύλλας κάλλιον ἔργον, οὐδ' ἀπὸ μείζονος εἰργάσθαι φρονήματος· ὅτι τὸ κοινὸν τοῦ οἰκείου πρόσθεν θέμενος, καὶ καθάπερ οἱ γενναῖοι κύνες, οὐκ ἀνεὶς τὸ δῆγμα καὶ τὴν λαβὴν πρότερον, ἢ τὸν ἀνταγωνιϛὴν ἀπειπεῖν, τότε πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἄμυναν ὥρμησεν. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς Ἀθήνας ἔχει τινὰ ῥοπὴν εἰς ἤθους σύγκρισιν· εἴγε Σύλλας μὲν ὑπὲρ τῆς Μιθριδάτου δυνάμεως καὶ ἡγεμονίας πολεμήσασαν αὐτῷ τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐλευθέραν ἀφῆκε καὶ αὐτόνομον· Λύσανδρος δὲ, τοσαύτης ἡγεμονίας καὶ ἀρχῆς ἐκπεσοῦσαν οὐκ ᾤκτειρεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀφελόμενος, ὠμοτάτους αὐτῇ καὶ παρανόμους ἀπέδειξε τοὺς τυράννους. ὥρα δὴ σκοπεῖν, μὴ πολὺ τἀληθοῦς διαμαρτάνωμεν, ἀποφαινόμενοι πλείονα

tropaeum. Mithridatique, contra inimicos ſuos ſocietatem ſibi et copias offerenti, nihilo vſquam remiſſiorem ſe, aut benigniorem praebuit. Immo ne ſalutem quidem dedit, neque dextram ante porrexit, quam ex praeſente audiuit, relinquere eum Aſiam, naues tradere, regibus Bithynia et Cappadocia cedere: quibus factum Syllam pulchrius plane nullum, neque animo deſignaſſe iudico excelſiore; quod, praelata priuatis rationibus republica, et generoſorum more canum, non prius morſu et prehenſione laxata, quam oppreſſo aduerſario, tunc inſurrexerit in priuatarum vltionem iniuriarum. Quod denique conſultum in Athenienſes fuit, ad morum eorum contentionem refert nonnihil; quando captam vrbem, quae arma ſecum pro Mithridatis opibus et imperio contulerat, liberam et legibus ſuis reliquit immunem: Lyſander tanto principatu et imperio exutam non eſt miſeratus, immo vero reipubl. ſpoliatae populari atrociſſimos violentiſſimoſque impoſuit tyrannos. Videamus ergo nunc, num multum errauerimus a vero, plura praeclare

μὲν κατωρθωκέναι Σύλλαν, ἐλάττονα δ' ἐξημαρτηκέναι Λύσανδρον· καὶ τῷ μὲν ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης, τῷ δὲ στρατηγίας καὶ ἀνδρείας ἀποδιδόντες τὸ πρωτεῖον.

ΚΙΜΩΝ [1].

Περιπόλτας ὁ μάντις, ἐκ Θετταλίας εἰς Βοιωτίαν Ὀφέλταν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ λαοὺς καταγαγὼν, γένος εὐδοκιμῆσαν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους κατέλιπεν· οὗ τὸ πλεῖστον ἐν Χαιρωνείᾳ κατῴκησεν, ἣν πρώτην πόλιν ἔσχον, ἐξελάσαντες τοὺς βαρβάρους. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τοῦ γένους, φύσει μάχιμοι καὶ ἀνδρώδεις γενόμενοι, κατανηλώθησαν ἐν ταῖς Μηδικαῖς ἐπιδρομαῖς, καὶ τοῖς Γαλατικοῖς ἀγῶσιν, ἀφειδήσαντες ἑαυτῶν· λείπεται δὲ παῖς ὀρφανὸς γονέων, ὄνομα Δάμων, παρωνύμιον δὲ Περιπόλτας, πολὺ δή τι καὶ σώματος κάλλει καὶ ψυχῆς φρονήματι τοὺς καθ' αὐτὸν ὑπεραίρων νέους, ἄλλως δ' ἀπαίδευτος καὶ σκληρὸς τὸ ἦθος. τούτου Ῥωμαῖος, ἡγε-

facta ſi Syllae eſſe, Lyſandri peccata dicamus pauciora: atque huic abſtinentiae et temperantiae, artium illi bellicarum et virtutis primatum tribuamus.

Vates Peripoltas, qui in Boeotiam ex Theſſalia regem Opheltam et parentes ei gentes deduxit, claram familiam in longum aeuum reliquit: cuius maxima manus Chaeroneae, quam primam tenuerunt vrbem, exactis barbaris, conſedit. Huius ſtirpis plerique, quod eſſent bellicoſi et fortes viri, incurſionibus Medicis et certaminibus Gallicis, dum nullam haberent rationem ſui, conſumti ſunt: reliquus puer vnus fuit, orbus parentibus, Damon nomine, qui Peripoltas cognomine dictus fuit. Hunc corporis venuſtate animique magnitudine longe aequalibus antecellentem iuuenibus, ſed rudem alias et moribus aſperum, Roma-

1 Cimonis aetas ſatis illuſtris eſt, bello praeſertim Perſico aduerſus Xerxem. De patre eius, Miltiade, et matre, Hegeſipyla, legi poteſt Herodotus libro ſexto. *Xylander.*

2 λι-

μῶν σπείρας τινὸς ἐν Χαιρωνείᾳ διαχειμαζούσης, ἐρασθεὶς, ἄρτι τὴν παιδικὴν ἡλικίαν παρηλλαχότος, ὡς οὐκ ἔπειθε πειρῶν καὶ διδοὺς, δῆλος ἦν οὐκ ἀφεξόμενος βίας, ἅτε δὴ καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν τότε λυπρὰ πραττούσης, καὶ διὰ μικρότητα καὶ πενίαν παρορωμένης. τοῦτο δὴ δεδιὼς ὁ Δάμων, καὶ τὴν πεῖραν αὐτὴν δι' ὀργῆς πεποιημένος, ἐπεβούλευε τῷ ἀνδρί· καὶ συνίστη τῶν ἡλικιωτῶν τινας ἐπ' αὐτὸν, οὐ πολλοὺς, ἕνεκα τοῦ λανθάνειν [2]. ἀλλ' οἱ σύμπαντες, ἑκκαίδεκα γενόμενοι, χρίονται μὲν αἰθάλῳ τὰ πρόσωπα νυκτὸς, ἐκπιόντες δ' ἄκρατον, ἅμ' ἡμέρᾳ προσπίπτουσι τῷ Ῥωμαίῳ κατ' ἀγορὰν θύοντι· καὶ καταβαλόντες αὐτόν τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγους, ἐκ τῆς πόλεως μετέστησαν. γενομένης δὲ ταραχῆς, ἡ τῶν Χαιρωνέων βουλὴ συνελθοῦσα, θάνατον αὐτῶν κατέγνω· καὶ τοῦτ' ἦν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπολόγημα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. ἑσπέρας δὲ τῶν ἀρχόντων, ὥσπερ ἔθος ἐστὶ, κοινῇ δειπνούντων, οἱ περὶ τὸν Δάμωνα παρεισπεσόντες εἰς τὸ ἀρχεῖον, ἀπέσφαξαν αὐτοὺς, καὶ πάλιν ᾤχοντο φεύγοντες ἐκ τῆς πόλεως. ἔτυχε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας

Romanus quidam cohortis, quae hybernabat Chaeroneae, ductor, modo adultum amans, vbi precibus et muneribus obnoxium ſibi facere nequiuit, vim prae ſe ferebat allaturum: quippe patriae noſtrae nullae tunc opes erant, ob exilitatemque et tenuitatem nullo loco habebatur. Id veritus Damon, atque ipſam caſtitatis ſuae oppugnationem aegre ferens, ſtruxit ei inſidias, ac coitionem in eum aequalium ſuorum fecit, non multorum, quo clam eſſent. Fuerunt autem omnes ſexdecim. Hi, noctu infecta fuligine facie, mero onuſti prima luce ſacrificantem in foro Romanum adoriuntur. Illo et non paucis, qui circa eum erant, obtruncatis, profugiunt vrbe. Turbata ciuitate, ſenatus Chaeronenſis hos, concilio habito, capitis damnauit, vt ea ſuppeditaret ipſis ad Romanos ſatisfactio. Veſperi autem magiſtratibus vna de more coenantibus, cohors Damonis, facta in curiam irruptione, contrucidat omnes, iterumque ex oppido ſe retrahit. Sub idem forte tempus Lucullus

2 λαθεῖν Bodl. 3.

3 πο-

Λεύκιος Λούκουλλος ἐπί τινα πρᾶξιν μετὰ δυνάμεως παρερχόμενος. ἐπιστήσας δὲ τὴν πορείαν, καὶ τῶν γεγονότων, προσφάτων ὄντων, ἐξέτασιν ποιησάμενος, εὗρε τὴν πόλιν οὐδενὸς αἰτίαν, ἀλλὰ μᾶλλον συνηδικημένην· καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναλαβὼν, ἀπήγαγε μεθ' ἑαυτοῦ. τὸν δὲ Δάμωνα λῃστείαις καὶ καταδρομαῖς πορθοῦντα τὴν χώραν, καὶ τῇ πόλει προσκείμενον, ὑπηγάγοντο πρεσβείαις καὶ ψηφίσμασι πολυτρόποις [3] οἱ πολῖται· κατελθόντα δὲ γυμνασίαρχον κατέστησαν, εἶτ' ἀλειφόμενον ἐν τῷ πυριατηρίῳ διέφθειραν. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον εἰδώλων τινῶν ἐν τῷ τόπῳ προφαινομένων, καὶ στεναγμῶν ἐξακουομένων, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν λέγουσι, τὰς θύρας ἀνῳκοδόμησαν τοῦ πυριατηρίου· καὶ μέχρι νῦν οἱ τῷ τόπῳ γειτνιῶντες, οἴονταί τινας ὄψεις καὶ φωνὰς ταραχώδεις φέρεσθαι. τοὺς δ' ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ, διασώζονται γὰρ ἔνιοι, μάλιστα τῆς Φωκίδος περὶ Στεῖριν, αἰολίζοντες ἀσβολωμένους [4]

cullus cum copiis, in expeditionem aliquam iturus, tranſibat illac: qui ſubſtitit ibi, ac recenti adhuc facinore quaeſtione habita, ciuitatem reperit non ſolum inſontem, verum etiam pariter violatam. Itaque milites inde ſecum abduxit. Porro Damonem, qui latrociniis et incurſionibus agrum oppido finitimum depraedabatur, ciues verſutis legationibus et decretis pellexerunt ad redeundum in oppidum, reducemque praefecerunt gymnaſio, inde vngentem in ſudatorio interemere. Quia vero perdiu ibi ſpectra conſpiciebantur, et gemitus exaudiebantur, (vt perhibent patres noſtri) obſtruxerunt fores ſudatorii, atque in hanc aetatem quotquot locum illum accedunt, ſpecies illic verſari et voces audiri terribiles arbitrantur. Illius poſteros (ſuperſunt enim nonnulli, potiſſimum circa Stirin Phocidis, qui iam in Aeolorum morem abierunt) Asbolomenos Damonis cauſa vocant,

3 πολυτρόποις] Legitur etiam φιλανθρώποις. *H. Steph.*

4 αἰολίζοντες) ἀσβολωμένους] Praua haec diſtinctio in abſurdiſſimam ſententiam Interpretes tranſuerſos egit, vt dicerent, Boeotos in Aeolorum mores deſciuiſſe; cum id palam velit Plutarchus, ἀσβολωμένους Aeolice (quae dialectus eis erat materna) dictos Damonis poſteros. Attice enim ἠσβολημένοι dicendi erant.

καλȣ͂σι διὰ τὸ τὸν Δάμωνα πρὸς τὸν φόνον ἀσβόλῳ χρισάμενον ἐξελθεῖν.

2. Ἐπεὶ δ' ἀςυγείτονες ὄντες Ὀρχομένιοι καὶ διάφοροι τοῖς Χαιρωνεῦσιν, ἐμισθώσαντο Ῥωμαϊκὸν συκοφάντην, ὁ δ', ὥσπερ ἑνὸς ἀνθρώπȣ, τὸ τῆς πόλεως ὄνομα κατενεγκὼν, ἐδίωκε φόνȣ τῶν ὑπὸ Δάμωνος ἀνῃρημένων. ἡ δὲ κρίσις ἦν ἐπὶ τȣ͂ ςρατηγȣ͂ τῆς Μακεδονίας· ȣ͂πω γὰρ εἰς τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαῖοι ςρατηγȣ̀ς διεπέμποντο· οἱ λέγοντες ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἐπεκαλȣ͂ντο τὴν Λȣκȣ́λλȣ μαρτυρίαν. γράψαντος δὲ τȣ͂ ςρατηγȣ͂ πρὸς Λȣ́κȣλλον, ἐκεῖνος ἐμαρτύρησε τἀληθῆ, καὶ τὴν δίκην ȣ̔́τως ἀπέφυγεν ἡ πόλις, κινδυνεύȣσα περὶ τῶν μεγίςων. ἐκεῖνοι μὲν ȣ͂ν οἱ τότε σωθέντες εἰκόνα τȣ͂ Λȣκȣ́λλȣ λιθίνην ἐν ἀγορᾷ παρὰ τὸν Διόνυσον ἀνέςησαν· ἡμεῖς δ', εἰ καὶ πολλαῖς ἡλικίαις λειπόμεθα, τὴν μὲν χάριν οἰόμεθα διατείνειν καὶ πρὸς ἡμᾶς τȣ̀ς νῦν ὄντας, εἰκόνα δὲ πολὺ καλ-

vocant, quod ille ad caedem tinctus fuligine, quam asbolum vocant, erupit.

Vt vero contermini Orchomenii, quibus contentiones erant cum Chaeronensibus, quadruplatorem Romanum redemerunt, qui, sicut vnius hominis, nomen detulit ciuitatis, adduxitque eam ob caedem ab Damone interemtorum in iudicium, cuius quaestionis fuit Macedoniae praetor iudex: (neque enim dum mittebant Romani in Graeciam praetores) patroni ciuitatis testem laudauerunt Lucullum. Ad quem quum praetor scripsisset, perhibuit testimonium ille veritati. Ita ciuitas haec, quae versabatur in summo periculo, fuit iudicio liberata. Quare illi, qui tunc assequuti fuerunt incolumitatem, statuam marmoream Lucullo in foro iuxta Liberum patrem posuere. Nos vero, etsi multis aetatibus illis sumus inferiores, hoc beneficium ad nos quoque, qui nunc viuimus, ducimus pertinere, statuamque rati multo

erant. Pone ergo parenthesin ante, non post, *αἰολίζοντες*. Recte intellexit Palmerius, qui inde colligit, non omnes Phocenses vsos fuisse Aeolica dialecto. Forte, inquit, et Dorum vicini etiam Dorice loquebantur; fuit enim Dorica *τετράπολις* vicina Phocidis. *Moses Dusoul.*

5 τῶν

λίονα νομίζοντες εἶναι τῆς τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον ἀπομιμουμένης, τὴν τὸ ἦθος καὶ τὸν τρόπον ἐμφανίζουσαν, ἀναληψόμεθα τῇ γραφῇ τῶν παραλλήλων βίων [5] τὰς πράξεις τοῦ ἀνδρὸς, τἀληθῆ διεξιόντες. ἀρκεῖ γὰρ ἡ τῆς μνήμης χάρις· ἀληθοῦς δὲ μαρτυρίας οὐδ' ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἠξίωσε μισθὸν λαβεῖν, ψευδῆ καὶ πεπλασμένην ὑπὲρ αὐτοῦ διήγησιν. ὥσπερ γὰρ τοὺς τὰ καλὰ καὶ πολλὴν ἔχοντα χάριν εἴδη ζωγραφοῦντας, ἂν προσῇ τι μικρὸν αὐτοῖς δυσχερὲς, ἀξιοῦμεν μήτε παραλιπεῖν τοῦτο τελέως, μήτ' ἐξακριβοῦν· τὸ μὲν γὰρ αἰσχρὰν [6], τὸ δ' ἀνομοίαν παρέχεται τὴν ὄψιν· οὕτως ἐπεὶ χαλεπόν ἐστι, μᾶλλον δ' ἴσως ἀμήχανον, ἀμεμφῆ καὶ καθαρὸν ἀνδρὸς ἐπιδεῖξαι βίον, ἐν τοῖς καλοῖς ἀναπληρωτέον, ὥσπερ ὁμοιότητα, τὴν ἀλήθειαν· τὰς δ' ἐκ πάθους τινὸς, ἢ πολιτικῆς [7] ἀνάγ-

multo venuſtiorem illa, quae corpus et vultum adumbrauit, hanc, quae mores patefacit et ingenium, in his comparatarum vitarum commentariis res illius geſtas complectemur ac quam veriſſime exponemus. Sat enim eſt memoriae gratia. Veri autem teſtimonii ne ille ipſe quidem praemium capere vanam et fictam rerum ſuarum commemorationem dignetur. Nam vt pictores, qui decoras et eximie venuſtas pingunt imagines, ſi aliquid inſit iis leuis vitii, nolumus neque vt praetereant id prorſus, neque vt vndequaque exprimant; quippe hoc deformem, diſcrepantem illud reddat effigiem: ita quando arduum eſt, vel fieri non poteſt potius, hominis oſtendere vllius vitam, quae omni vacet macula et pura ſit, veritas, ſicut ſimulacrum, in honeſtis complenda eſt. Illas vero, quae ex motu animi aliquo, aut ex reipu-

5 τῶν παραλλήλων βίων] Verba haec abeſſe poterant, et Scholium ſapiunt. Nec a vero abhorret, par hoc vitarum a Plutarcho primum omnium conſcriptum et editum; inſertaque hic deinceps a Librariis haec verba, quibus totius Operis titulus continetur. Ante Theſei vitam certe hae ſcriptae ſunt. Vide enim I. 35, 10. Κίμων... ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται etc. Ante Periclis etiam; vide I. 347, 4. Et a Lucullo, de ſua Patria tam bene merito, orſum eſſe veroſimile videtur, cum nihil aliunde ſit, cur ab alio potius initium feciſſe ſtatuamus. *Bryanus* et *Moſes Duſoul*.

6 αἰσχρὸν Bodl. 3.

7 βασιλικῆς idem.

8 ὄκα-

κης, ἐπιτρεχέσας ταῖς πράξεσιν ἁμαρτίας καὶ κῆρας, ἐλλείμματα μᾶλλον ἀρετῆς τινος, ἢ κακίας πονηρεύματα, νομίζοντας, ὀ δεῖ πάνυ προθύμως ἐναποσημαίνειν τῇ ἱστορίᾳ καὶ περιττῶς, ἀλλ᾽ ὥσπερ αἰδεμένες ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰ καλὸν ἐδὲν εἰλικρινὲς, ἐδ᾽ ἀναμφισβήτητον, εἰς ἀρετὴν ἦθος γεγονὸς ἀποδίδωσιν.

3. Ὁ δ᾽ ἐν Λέκελλος ἐδόκει σκοπἐσιν ἡμῖν τῷ Κίμωνι παραβλητέος εἶναι. πολεμικοὶ γὰρ ἀμφότεροι, καὶ πρὸς τὲς βαρβάρες λαμπροί· πρᾷοι δὲ τὰ πολιτικὰ, καὶ μάλιστα τῶν ἐμφυλίων στάσεων ἀναπνοὴν ταῖς πατρίσι παρασχόντες· ἑκάτερος [8] δέ τις αὐτῶν στήσαντες τρόπαια, καὶ νίκας ἀνελόμενοι περιβοήτες. ὔτε γὰρ Ἑλλήνων Κίμωνος, ὔτε Ῥωμαίων Λεκέλλε πρότερος ὀδεὶς, ὔτω μακρὰν πολεμῶν προῆλθεν, ἔξω λόγε τιθεμένων τῶν καθ᾽ Ἡρακλέα καὶ Διόνυσον· εἴτε τι Περσέως πρὸς Αἰθίοπας, ἢ Μήδες καὶ Ἀρμενίες, ἢ Ἰάσονος ἔργον ἀξιόπιστον ἐκ τῶν τότε χρόνων μνήμῃ φερόμενον εἰς τὲς νῦν ἀφῖκται. κοινὸν δέ πως αὐτῶν καὶ τὸ ἀτελὲς γέγονε τῆς στρατηγίας,

reipublicae temporibus, intercurrunt actionibus, offenſas et vitia, claudicationes potius virtutis alicuius, quam improbitatis ea fraudes exiſtimantes, non debemus nimium diligenter, et ad amuſſim in ſcribendo explicare, ſed tanquam rubore capti ſortis humanae, quae nihil boni ſincerum, neque mores ad virtutem edat inculpatos.

Videbatur autem iudicio noſtro Cimoni Lucullus opponendus: ſiquidem fuerunt bellaces ambo, atque aduerſus barbaros inclyti: contra in rebus ciuilibus placidi, ac potiſſimum ab diſcordiis inteſtinis patrias ſuas recreauerunt. Ad haec erexit vterque tropaea, et victorias retulit inſignes. Neque enim, ſi ab Hercule et Libero patre diſceſſeris, aut ſi quod Perſei contra Aethiopas, vel Medos et Armenios, aut Iaſonis veritati factum conſonum ex vetuſtate tanta ad memoriam delatum noſtram ſit, ex Graecis Cimone, vel Lucullo ex Romanis, tam procul arma prior protulit vllus. Iam eſt hoc quoque iis commune, quod bellum

8 ἕκαστος idem.

ἑκατέρου μὲν συντρίψαντος, οὐδετέρου δὲ καταλύσαντος τὸν ἀνταγωνιστήν. μάλιστα δ' ἡ περὶ τὰς ὑποδοχὰς καὶ τὰς φιλανθρωπίας ταύτας ὑγρότης καὶ δαψίλεια, καὶ τὸ νεαρὸν καὶ ἀνειμένον ἐν τῇ διαίτῃ, παραπλήσιον ἐπ' ἀμφοτέρων ἰδεῖν ὑπάρχει. παραλείπομεν δ' ἴσως καὶ ἄλλας τινὰς ὁμοιότητας, ἃς οὐ χαλεπὸν ἐκ τῆς διηγήσεως αὐτῆς συναγαγεῖν.

4. Κίμων ὁ Μιλτιάδου, μητρὸς ἦν Ἡγησιπύλης, γένος Θρᾴττης, θυγατρὸς Ὀλόρου τοῦ βασιλέως, ὡς ἐν τοῖς Ἀρχελάου καὶ Μελανθίου ποιήμασιν εἰς αὐτὸν Κίμωνα γεγραμμένοις ἱστόρηται. διὸ καὶ Θουκυδίδης ὁ ἱστορικός, τοῖς περὶ Κίμωνα κατὰ γένος προσήκων, Ὀλόρου τε πατρὸς ἦν εἰς τὸν πρόγονον ἀναφέροντος τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὰ χρυσεῖα περὶ τὴν Θρᾴκην ἐκέκτητο. καὶ τελευτῆσαι μὲν ἐν τῇ Σκαπτῇ ὕλῃ [9], τοῦτο δ' ἔστι τῆς Θρᾴκης χωρίον, λέγεται, φονευθεὶς ἐκεῖ· μνῆμα δ' αὐτοῦ, τῶν λειψάνων εἰς τὴν Ἀττικὴν κομισθέντων, ἐν τοῖς Κιμωνείοις δείκνυται, παρὰ τὸν Ἐλπινίκης τῆς Κίμωνος ἀδελφῆς τάφον.

lum mutilum reliquerint, atque fregerit quidem vterque, ſed neuter oppreſſerit hoſtem. Praecipue vero benignitatem et effuſionem in conuiuiis et comitate hac, ſplendidamque et prolixam menſam ac vitam quotidianam adſpicere in vtroque licet parem. Praeterimus fortaſſis alias nonnullas congruentias, quas haud difficile fuerit ex ipſa colligere narratione.

Cimon, Miltiadis filius, matrem Hegeſipylam habuit, natione Threſſam, filiam regis Olori, vt eſt Archelai et Melanthii poematibus, in ipſius Cimonis laudem ſcriptis, proditum. Vnde et Thucydides hiſtoricus, Cimonis propinquus, patrem habuit Olorum, qui ad generis autorem retulit ſimilem nominis appellationem, et metalla auri in Thracia poſſedit; quem perhibent in Scapte hyle (id locus eſt in Thracia, quaſi effoſſam ſyluam dicas) defunctum atque ibidem interfectum. Monumentum eius reliquiarum, quae in terram Atticam fuerunt relatae, inter monumenta Cimonis viſitur iuxta Elpinices, Cimonis ſororis, tumulum.

Cae-

9 Σκαπτῇ ὕλῃ] Vulc. Anon. Steph. de Vrb. et Mur. Σκαπτησύλῃ recte. Vide

10 ἀλλὰ

ἀλλὰ Θουκυδίδης [10] μὲν Ἀλιμούσιος γέγονε τὸν δῆμον, οἱ δὲ περὶ τὸν Μιλτιάδην, Λακιάδαι. Μιλτιάδης μὲν οὖν πεντήκοντα ταλάντων ὄφλων δίκην, καὶ πρὸς τὴν ἔκτισιν εἰρχθεὶς, ἐτελεύτησεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ· Κίμων δὲ, μειράκιον παντάπασιν ἀπολειφθεὶς μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἔτι κόρης οὔσης καὶ ἀγάμου, τὸν πρῶτον ἠδόξει χρόνον ἐν τῇ πόλει, καὶ κακῶς ἤκουεν, ὡς ἄτακτος καὶ πολυπότης, καὶ τῷ πάππῳ [11] Κίμωνι προσεοικὼς τὴν φύσιν· ὃν δι' εὐήθειαν φασὶ Κοάλεμον [12] προσαγορευθῆναι. Στησίμβροτος δ' ὁ Θάσιος, περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι χρόνον τῷ Κίμωνι γεγονὼς, φησὶν, αὐτὸν οὔτε μουσικὴν, οὔτ' ἄλλο τι μάθημα τῶν ἐλευθερίων καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιχωριαζόντων ἐκδιδαχθῆναι· δεινότητός τε καὶ στωμυλίας Ἀττικῆς

Caeterum Thucydides curia Alimusius fuit, Miltiades Laciades. Miltiades igitur, quum lis ei aestimata quinquaginta talentis esset, et ad soluendum in vincula ductus, diem suum obiit in carcere. Cimon autem admodum adolescens cum sorore adhuc virgine et innupta orbus in prima aetate ad populum infamis fuit, et male audiuit ex lustris et vinolentia, quasi auum referens ingenio Cimonem, quem aiunt ob mentis stuporem Coalemum fuisse dictum. Stesimbrotus Thasius, Cimoni fere coaetaneus, nec musica eum, nec vlla alia instructum liberali disciplina et Graecis vsitata, memorat fuisse, atque ab Attico acumine leporibusque quam

10 ἀλλὰ Θουκυδίδης etc.] Rationem huius assignat Cl. vir Humphr. Prideaux, quod Hegesipyle post Miltiadis mortem alii nupserit, ciui itidem Atheniensi, a quo Olorus Thucydidis pater ortum ducebat. Pro τῶν δήμων [quod vulgatae dant] Anon. et Mur. τὸν δῆμον habent. Sed vide Notam ad I. 246. [H. Stephanus ad hunc locum ita annotat: Obserua, hic non iam τὸν δῆμον, sed τῶν δήμων scriptum esse: de qua scriptura dixi antea.]

11 τῷ πάππῳ K.] Eustath. ad Il. Z. videtur legisse προπάππῳ: sed male, vt patet ex Herodoto L. VI. nam Cimonis huius proauus fuit Stesagoras, auus vero Cimon. *Palmerius.*

12 Κοάλεμον] Vocabulum ductum παρὰ τὸ κοεῖν et ἀλᾶσθαι, quod est *errare et mentis impotem esse.* Eustathius annotauit in Iliad. VI. et sic etiam interpres Aristophanis in *Equitibus*, exponens oraculi versum: γαμφηλῇσι δράκοντα κοάλεμον αἱματοπώτην. *Xylander.*

ὅλως ἀπηλλάχθαι, καὶ τῷ τρόπῳ πολὺ τὸ γενναῖον καὶ ἀληθὲς ἐνυπάρχειν, καὶ μᾶλλον εἶναι Πελοποννήσιον τὸ χρῆμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνδρός,

Φαῦλον [13], ἄκομψον, τὰ μέγιστ᾽ ἀγαθὸν,

κατὰ τὸν Εὐριπίδειον Ἡρακλέα. ταῦτα γάρ ἐστι τοῖς ὑπὸ τοῦ Στησιμβρότου γεγραμμένοις ἐπειπεῖν. ἔτι δὲ νέος ὢν αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν τῇ [14] ἀδελφῇ. καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἄλλως τὴν Ἐλπινίκην εὔτακτόν τινα γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς Πολύγνωτον ἐξαμαρτεῖν τὸν ζωγράφον· καὶ διὰ τοῦτο φασὶν ἐν τῇ Πλησιανακτίῳ [15] τότε καλουμένῃ, Ποικίλῃ δὲ νῦν στοᾷ, γράφοντα τὰς Τρῳάδας, τὸ τῆς Λαοδίκης ποιῆσαι πρόσωπον ἐν εἰκόνι τῆς Ἐλπινίκης. ὁ

quam remotiſſimum: mores vero inſigni generoſitate et ſinceritate tinctos, potiuſque ingenium huius viri Peloponneſium fuiſſe,

Et candidum ſimplexque, bonumque in maximis,

vt apud Euripidem Herculis: haec enim Steſimbroti elogio adiicias licet. Adoleſcentia eius famoſa fuit, quaſi ſorori ſuae illuderet. Siquidem referunt, nec alias omnino fuiſſe Elpinicen pudicam, ſed et pictori ſe Polygnoto ſubieciſſe. Quapropter quum pingeret in porticu Pilianactia (vt tunc vocabatur, quae nunc Poecile a varietate dicitur) Troadas, faciem perhibetur Laodices ad Elpinices reddidiſſe imaginem. Non erat tamen

13 φαύλων Vulcob.

14 πλησιάζειν τῇ ἀδ.] Haec vera Plutarchi ſententia eſt. Aliam affert pag. ſeq. de qua inter doctos controuerſia eſt. *Moſes Duſoul.*

15 Πλησιανακτίῳ] Iuſtinianus Pleſianactium habet, neſcio quid ſecutus, et, ne mendum typographi crederem, facit, quod idem eſt apud Amiotum. In Graeco eſt πλησιακτίῳ, *Pleſiactio:* quaſi dicas, quae vicina ſit litori. Sed ex Pauſaniae Atticis diuerſum apparet. Apud Diogenem Laert. VII. in vita Zenonis legitur, porticum eam antiquitus Πεισιανάκτιαν appellatam: inde a pictura Polygnoti Ποικίλην [id eſt *Variam*] dictam fuiſſe. Quod et Suidas et alii habent: et nomen Poeciles eodem modo interpretatur ipſe Pauſanias. Itaque hic in Plutarcho mendum eſt, reponendumque Πεισιανακτίῳ, vel, vt Suidas et Varinus ſcribunt, Πεισιανακτείῳ. Meminit rei, de qua hic diſſeritur, Plinius etiam, lib. XXXV. cap. 9. *Xylander.*

16 Δι-

δὲ Πολύγνωτος οὐκ ἦν τῶν βαναύσων, οὐδ' ἀπ' ἐργολαβίας ἔγραφε τὴν ςοὰν, ἀλλὰ προῖκα, φιλοτιμούμενος πρὸς τὴν πόλιν· ὡς οἵ τε συγγραφεῖς ἱςοροῦσι, καὶ Μελάνθιος ὁ ποιητὴς λέγει τὸν τρόπον τοῦτον·

Αὐτοῦ γὰρ [16] δαπάναισι θεῶν ναοὺς ἀγοράν τε
Κεκροπίαν κόσμησ' ἡμιθέων ἀρεταῖς [17].

εἰσὶ δ', οἳ τὴν Ἐλπινίκην οὐ κρύφα τῷ Κίμωνι, φανερῶς δὲ γημαμένην [18] συνοικῆσαι λέγουσιν, ἀξίου τῆς εὐγενείας

tamen in operariis Polygnotus, neque pingendam redemerat porticum illam, verum gratuitam eam munificentiam exhibuit publice. Ita scriptores memoriae traditum reliquerunt, ac Melanthius poeta in hunc ait modum:

Ipse suo sumtu diuorum templa, forumque
Cecropium ornauit semideum effigie.

Sunt, qui Elpinicen non clam cum Cimone, sed aperte ferant, contractis nuptiis, vt vxorem habitasse, quod sponsum pro generis

16 Αὐτοῦ δὲ Vulcob.

17 ἀγοραῖσιν] [Ita enim vulgatae dant pro ἀρεταῖς.] Mendosam esse hanc vocem obseruauit Xyl. In MS. Medicaeo, teste Dacerio, legitur κόσμησ' ἡμιθέων γραφαῖσιν. metrum postulat ἡμιθέων τε γραφαῖς. *Moses Dusoul.* [κόσμησ' ἡμιθέων exhibent etiam Bodl. 3. Iuntina atque Aldina.]

18 φανερῶς δὲ γημαμένην] Ita Corn. Nepos, qui disertis verbis affirmat, *habuisse in matrimonio germanam sororem suam*; additque, *Atheniensibus licuisse eodem patre natas vxores ducere.* Muretus errasse sibi videri Nepotem cum scripsisset, Xylander ab eo dissentiens defendere conatus est; cui Muretus respondet, Var. Lect. XV, 5. Lambinus in Not. ad Corn. Nep. nodum inexplicabilem esse pronunciat. Cui sententiae et ego accedo. Sed videndum, quid ea de re proferant Grotius et Puffendorfius, ab eruditissimo Barbeiraco Gallice, cum notis optimis, editi. *Moses Dusoul.* [Xylandri ad hunc locum annotatio haec est: Auctor libelli de viris illustribus, siue is omnino est Aemilius Probus, licuisse Atheniensibus eodem patre natas vxores ducere affirmat. Quod tametsi scio quosdam non indoctos homines in dubium vocare, ac maxime eo niti argumento, quod Cimon ob consuetudinem sororis Elpinices praesertim apud ciues culpatus, adeoque etiam testularum iudicio in exsilium actus perhibeatur, tamen eorum

νυμφίου διὰ τὴν πενίαν ἀποροῦσαν· ἐπεὶ δὲ Καλλίας, τῶν εὐπόρων τις Ἀθήνησιν, ἐρασθεὶς προσῆλθε, τὴν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς καταδίκην ἐκτίνειν [19] ἕτοιμος ὢν πρὸς τὸ δημόσιον, αὐτήν [20] τε πεισθῆναι, καὶ τὸν Κίμωνα τῷ Καλλίᾳ συνοικίσαι τὴν Ἐλπινίκην. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅλως φαίνεται τοῖς περὶ τὰς γυναῖκας ἐρωτικοῖς ὁ Κίμων ἔνοχος γενέσθαι. καὶ γὰρ Ἀστερίας, τῷ γένει Σαλαμινίας, καὶ πάλιν Μνήστρας τινός, ὁ ποιητὴς Μελάνθιος μνημονεύει, πρὸς τὸν Κίμωνα παίζων δι' ἐλεγείας, ὡς σπουδαζομένων ὑπ' αὐτοῦ. δῆλος δ' ἐστὶ καὶ πρὸς Ἰσοδίκην, τὴν Εὐρυπτολέμου μὲν θυγατέρα τοῦ Μεγακλέους, κατὰ νόμους δ' αὐτῷ συμβιώσασαν, ὁ Κίμων ἐμπαθέστερον διατεθείς, καὶ

neris dignitate non inueniret ob inopiam. Vbi vero Callias, qui Athenis inter locupletes erat, eius amore captus, obtulit, patris eius mulctam dissoluere, illam accepisse conditionem, ac Cimonem Calliae Elpinicen despondisse. Atqui apparet omnino obnoxium fuisse ob mulierum libidines Cimonem. Nam Asteriae, quae erat Salamine oriunda, et mox Mnestrae cuiusdam, poeta meminit Melanthius, elegiis cum Cimone ludens, ab eo adamatarum. Iam non obscuro amore filiam Euryptolemi, Megaclis filii, iustam tamen vxorem, est Cimon prosequutus, eiusque mortem tulit aegerrime;

eorum est veritati posthabenda auctoritas. Non enim, quod matrimonio sibi eam iunxisset Cimon, ideo accusatus fuit: sed quod ea citra nuptias abusus credebatur; quod facile ex Plutarchi verbis intelligere quiuis attentior possit: et apud Athenaeum quoque, huius rei mentionem lib. XIII. inducentem, non simpliciter est τῇ ἀδελφῇ συνόντος, sed additum παρανόμως: quod opus non erat, si quidem omnino et quouis modo corpus cum sorore miscere apud Athenienses vitio fuisset datum. Et vero idem noster Plutarchus in Themistocle refert, huius filium, Archeptolim, sororem suam, Mnesiptolemam, alia matre Themistocli natam, in matrimonium duxisse: eo scilicet exemplo, quo Aemilius Atheniensibus vti permissum scripsit. Quod monere volui, ne quis temere secus de bonorum auctorum dictis statuat.]

19 ἐκτίσειν Iuntina et Aldina.

20 αὐτόν τε Vulcob.

21 ἀνῆγε

δυσφορήσας ἀποθανούσης, εἴ τι δεῖ τεκμαίρεσθαι ταῖς γεγραμμέναις ἐπὶ παρηγορίᾳ τοῦ πένθους ἐλεγείαις πρὸς αὐτόν· ὧν Παναίτιος ὁ φιλόσοφος οἴεται ποιητὴν γεγονέναι τὸν φυσικὸν Ἀρχέλαον, οὐκ ἀπὸ τρόπου τοῖς χρόνοις εἰκάζων.

5. *Τὰ δ' ἄλλα πάντα τοῦ ἤθους ἀγαστὰ καὶ γενναῖα τοῦ Κίμωνος. οὔτε γὰρ τόλμῃ Μιλτιάδου λειπόμενος, οὔτε συνέσει Θεμιστοκλέους, δικαιότερος ἀμφοῖν ὁμολογεῖται γενέσθαι· καὶ ταῖς πολεμικαῖς οὐδὲ μικρὸν ἀποδέων ἀρεταῖς ἐκείνων, ἀμήχανον ὅσον ἐν ταῖς πολιτικαῖς ὑπερβαλέσθαι, νέος ὢν ἔτι καὶ πολέμων ἄπειρος. ὅτε γὰρ τὸν δῆμον, ἐπιόντων Μήδων, Θεμιστοκλῆς ἔπειθε, προέμενον τὴν πόλιν, καὶ τὴν χώραν ἐκλιπόντα, πρὸ τῆς Σαλαμῖνος ἐν ταῖς ναυσὶ τὰ ὅπλα θέσθαι, καὶ διαγωνίσασθαι κατὰ θάλατταν· ἐκπεπληγμένων τῶν πολλῶν τὸ τόλμημα, πρῶτος Κίμων ὤφθη διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ φαιδρὸς ἀνιὼν εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν ἑταίρων, ἵππου τινὰ χαλινὸν ἀναθεῖναι τῇ θεῷ διὰ χειρῶν κομίζων· ὡς οὐδὲν ἱππικῆς ἀλκῆς, ἀλλὰ ναυμάχων ἀνδρῶν ἐν τῷ παρόντι*

rime; quatenus coniicere licet ex ſcriptis ad leniendum luctum eius elegiis, quas Panaetius philoſophus condidiſſe phyſicum Archelaum putat, neque abſurde ducit ex temporibus coniecturam.

Reliqui mores praeſtantes Cimonis et egregii omnes fuere. Quum enim nec fortitudine concederet Miltiadi, nec Themiſtocli prudentia, vtroque fuiſſe eum conſtat innocentiorem. Ac, quum virtute bellica ne tantillo quidem eſſet illis inferior, mirum quantum pacis artibus antecelluit iis, idque iuuenis etiamnum et ſcientiae militaris rudis. Quum enim populo, ingruentibus Medis, conſuleret Themiſtocles, vt, relicta vrbe et agro deſerto, in freto iuxta Salamina dimicaret et claſſe certaret, omnibus ferme conſilium tam praeceps ſtupentibus, conſpectus Cimon primus eſt per Ceramicum alacris, comitantibus ſodalibus, arcem ſcandere, ac frenum equi, quod manibus ferebat, Mineruae conſecrare; quaſi non requireret ciuitas equeſtre robur in praeſens, ſed milites proeliorum

 naua-

τῆς πόλεως δεομένης. ἀναθεὶς δὲ τὸν χαλινὸν, καὶ λαβὼν ἐκ τῶν περὶ τὸν ναὸν κρεμαμένων ἀσπίδων, καὶ προσευξάμενος τῇ θεῷ, κατέβαινεν ἐπὶ θάλασσαν, οὐκ ὀλίγοις ἀρχὴ τοῦ θαῤῥεῖν γενόμενος. ἦν δὲ καὶ τὴν ἰδέαν οὐ μεμπτὸς, ὡς Ἴων ὁ ποιητής φησιν, ἀλλὰ μέγας, οὔλῃ καὶ πολλῇ τριχὶ κομῶν τὴν κεφαλήν. φανεὶς δὲ κατ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα λαμπρὸς καὶ ἀνδρώδης, ταχὺ δόξαν ἐν τῇ πόλει μετ' εὐνοίας ἔσχεν, ἀθροιζομένων πολλῶν πρὸς αὐτὸν, καὶ παρακαλούντων ἄξια τοῦ Μαραθῶνος ἤδη διανοεῖσθαι καὶ πράσσειν. ὁρμήσαντα δ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν πολιτείαν ἄσμενος ὁ δῆμος ἐδέξατο, καὶ μεστὸς ὢν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀνῆγε πρὸς τὰς [21] μεγίστας ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ ἀρχὰς, εὐάρμοστον ὄντα καὶ προσφιλῆ τοῖς πολλοῖς, διὰ πραότητα καὶ ἀφέλειαν. οὐχ ἥκιστα δ' αὐτὸν ηὔξησεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, τὴν εὐφυΐαν ἐνορῶν τῷ ἤθει, καὶ ποιούμενος οἷον ἀντίπαλον πρὸς τὴν Θεμιστοκλέους δεινότητα καὶ τόλμαν.

6. Ἐπεὶ δὲ, Μήδων φυγόντων ἐκ τῆς Ἑλλάδος,

naualium fcientes. Sacrato freno, fumtoque clypeo ex illis, qui in templo pendebant, adorauit deam, atque ad mare defcendit: qua re non paucis ad audendum praeiuit. Neque vero forma indecora fuit, (vt poeta ait Ion) fed ftatura eminenti, crifpaque et denfa capitis infignis coma. Quum in proelio ftrenue et fortiter dimicaffet, illico nomen quaefiuit apud ciues et beneuolentiam, multique illum adibant, incitabantque, vt digna iam Marathone confilia et facta fufciperet. Capeffentem rempub. excepit populus lubens, eumque faftidio Themiftoclis prouexit, quod acceptus plebi gratufque ex comitate et candore effet, ad fummos honores et magiftratus. Praecipue autem euexit eum Ariftides Lyfimachi, quod indolem perfpiceret in moribus eius probam, et quo, tanquam aduerfarium, eum Themiftoclis ingenio et audaciae obiiceret.

Vt vero, pulfis Graecia Medis, claffi fuit praefectus, non-

21 ἀνῆγε τὰς] H. Steph. ἀνῆγε πρὸς τὰς legere iubet. Saluinus εἰς τάς. Et ita in Numa adhibet nofter. *Mofes Dufoul.*

22 poft

ἐπέμφθη στρατηγὸς, κατὰ θάλατταν οὔπω τὴν ἀρχὴν Ἀθηναίων ἐχόντων, ἔτι δὲ Παυσανίᾳ [22] καὶ Λακεδαιμονίοις ἑπομένων, πρῶτον μὲν ἐν ταῖς στρατηγίαις ἀεὶ παρεῖχε τοὺς πολίτας κόσμῳ τε θαυμαστοὺς καὶ προθυμίᾳ πολὺ πάντων διαφέροντας· ἔπειτα Παυσανίου τοῖς μὲν βαρβάροις διαλεγομένου περὶ προδοσίας, καὶ βασιλεῖ γράφοντος ἐπιστολὰς, τοῖς δὲ συμμάχοις τραχέως καὶ αὐθαδῶς προσφερομένου, καὶ πολλὰ δι' ἐξουσίαν καὶ ὄγκον ἀνόητον ὑβρίζοντος, ὑπολαμβάνων πράως τοὺς ἀδικουμένους, καὶ φιλανθρώπως ἐξομιλῶν, ἔλαθεν οὐ δι' ὅπλων τὴν Ἑλλάδος ἡγεμονίαν, ἀλλὰ λόγῳ καὶ ἤθει παρελόμενος. προσετίθεντο γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν συμμάχων ἐκείνῳ τε καὶ Ἀριστείδῃ, τὴν χαλεπότητα τοῦ Παυσανίου καὶ ὑπεροψίαν μὴ φέροντες. οἱ δὲ καὶ τούτους ἅμα προσήγοντο, καὶ τοῖς ἐφόροις πέμποντες ἔφραζον, ὡς, ἀδοξούσης τῆς Σπάρτης, καὶ ταραττομένης τῆς Ἑλλάδος, ἀνακαλεῖν τὸν Παυσανίαν. λέγεται δὲ, παρθένον τινὰ Βυζαντίαν ἐπιφανῶν γονέων, ὄνομα Κλεονίκην, ἐπ' αἰσχύνῃ τοῦ Παυσανίου μεταπεμπομένου, τοὺς μὲν γονεῖς ὑπ' ἀνάγκης

nondum imperio potitis Athenienſibus, ſed Pauſaniam adhuc et Lacedaemonios ſequentibus, primum in expeditionibus ciues mirifice compoſitos atque alacritate omnibus praebuit praecellentes. Hinc, vt Pauſanias de proditione cum barbaris in ſermonem venit, ſcripſitque ad regem literas, cum ſociis autem aſpere et procaciter egit, effrenatamque licentiam ex imperio et amenti vſurpauit faſtu, hic excipiendo comiter offenſos et humaniter appellando, imperium Graeciae non armis, ſed benigno ſermone et moribus blandis, imprudenti ei abſtulit. Complures enim ſocii, moroſitatem et ſuperbiam exoſi Pauſaniae, aggregauerunt ad ſe illum et Ariſtidem; qui ſimul et hos rapuerunt ad ſe, et Ephoris per nuncios ſignificauerunt, vt Pauſaniam, quod infamia inuolueret Spartam et concitaret Graeciam, reuocarent. Fama eſt, virginem Byzantinam, illuſtribus ortam parentibus, nomine Cleonicen, quam ſtupri cauſa accerſiuerat Pauſanias, a parentibus fuiſſe neceſſitate et metu ſubactis

22 poſt Παυσανίᾳ inſerit τε Bodl. 3.

 23 παύ-

καὶ φόβου προέσθαι τὴν παῖδα· τὴν δὲ τῶν πρὸ τοῦ δωματίου δεηθεῖσαν ἀνελέσθαι τὸ φῶς, διὰ σκότους καὶ σιωπῆς τῇ κλίνῃ προσιοῦσαν, ἤδη τοῦ Παυσανίου καθεύδοντος, ἐμπεσεῖν καὶ ἀνατρέψαι τὸ λυχνίον ἄκουσαν. τὸν δὲ, ὑπὸ τοῦ ψόφου ταραχθέντα καὶ σπασάμενον τὸ παρακείμενον ἐγχειρίδιον, ὥς τινος ἐπ' αὐτὸν ἐχθροῦ βαδίζοντος, πατάξαι καὶ καταβαλεῖν τὴν παρθένον. ἐκ δὲ τῆς πληγῆς ἀποθανοῦσαν αὐτὴν οὐκ ἐᾷν τὸν Παυσανίαν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ νύκτωρ εἴδωλον αὐτῷ φοιτῶσαν εἰς τὸν ὕπνον, ὀργῇ λέγειν τόδε τὸ ἡρῷον·

Στεῖχε δίκης ἆσσον· μάλα τοι κακὸν ἀνδράσιν ὕβρις.

ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα χαλεπῶς ἐνεγκόντες οἱ σύμμαχοι, μετὰ τοῦ Κίμωνος ἐξεπολιόρκησαν αὐτόν. ὁ δ' ἐκπεσὼν τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῷ φάσματι ταραττόμενος, ὡς λέγεται, κατέφυγε πρὸς τὸ νεκυομαντεῖον εἰς Ἡράκλειαν, καὶ τὴν ψυχὴν ἀνακαλούμενος τῆς Κλεονίκης, παρῃτεῖτο τὴν ὀργήν. ἡ δ' εἰς ὄψιν ἐλθοῦσα, ταχέως ἔφη παύσεσθαι[23] τῶν κακῶν αὐτὸν, ἐν Σπάρτῃ γενόμενον· αἰνιττομένη, ὡς

subactis dimissam. Eam pro cubiculo precatam, vt lumen auferretur, quum per tenebras silentio ad cubile pergeret sopiti iam Pausaniae, incurrisse inuitam in lucernam, eamque euertisse. At illum ex strepitu obturbatum, stricto pugione, qui prope iacebat, quasi ab hoste aliquo peteretur, percussisse ac prostrauisse puellam: quam ex vulnere mortuam non permisisse Pausaniae quietem; sed spectrum noctu se offerens in somno hunc versum cum indignatione ad illum protulisse:

I propere ad poenas, dat maxima damna libido.

Quod factum socii cum Cimone iniquo animo ferentes, arcte obsederunt eum Byzantii. Elapsus tamen est, et viso illo (vti fertur) exterritus Heracleam confugit ad oraculum, quo manes euocantur, euocataque Cleonices anima, offensam deprecatus est. Illa in conspectum Pausaniae venit, ac breui eum illis malis ostendit explicatum iri, vbi Spartam venisset; obscure nimi-

23 παύσασθαι Iuntina et Aldina.

24 περὶ

ἔοικε, τὴν μέλλουσαν αὐτῷ τελευτήν. ταῦτα μὲν οὖν ὑπὸ πολλῶν ἱστόρηται.

7. Κίμων δὲ, τῶν συμμάχων ἤδη προσκεχωρηκότων αὐτῷ, στρατηγὸς εἰς Θρᾴκην ἔπλευσεν, πυνθανόμενος, Περσῶν ἄνδρας ἐνδόξους καὶ συγγενεῖς βασιλέως, Ἠϊόνα πόλιν ἐπὶ [24] τῷ Στρυμόνι κειμένην ποταμῷ κατέχοντας, ἐνοχλεῖν τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον Ἕλλησιν. πρῶτον μὲν οὖν μάχῃ τοὺς Πέρσας αὐτοὺς ἐνίκησε, καὶ κατέκλεισεν εἰς τὴν πόλιν· ἔπειτα τοὺς ὑπὲρ Στρυμόνα Θρᾷκας, ὅθεν αὐτοῖς ἐφοίτα σῖτος, ἀναστάτους ποιῶν, καὶ τὴν χώραν παραφυλάττων ἅπασαν, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν τοὺς πολιορκουμένους κατέστησεν, ὥστε Βούτην [25], τὸν βασιλέως στρατηγὸν, ἀπογνόντα τὰ πράγματα, τῇ πόλει πῦρ ἐνεῖναι [26], καὶ συνδιαφθεῖραι [27] μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν χρημάτων ἑαυτόν. οὕτω δὲ λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἄξιον λόγου ὠφελήθη, τῶν πλείστων τοῖς βαρ-

nimirum imminentia ei fata designans. Haec multi scripta reliquere.

At Cimon, quum adiunxissent se ei socii, dux in Thraciam est profectus, quod nunciatum esset, ex Persis viros claros et regis necessarios, Eione oppido, quod ad Strymonem amnem positum est, occupato, conterminos infestare Graecos. Hic primum fudit acie Persas ipsos, atque intra moenia oppidi compulit: deinde accolas Strymonis Thracas, vnde supportabatur illis commeatus, sedibus expulit, totamque regionem stationibus cingens ad eas redegit obsessos difficultates, vt regius dux, Butes, rebus deploratis, flammam subderet oppido, seque cum amicis et rebus suis concremaret. Ita potitus oppido, nullum cepit aliud magnopere compendium, quod fuissent pleraque cum barba-

24 περὶ Bodl. 3. Iuntina et Aldina [quanquam Bryanus ex Bodl. 3. non περὶ, sed παρὰ enotauit.]

25 Βούτην] Alibi notaui, huius viri nomen diuerse proferri apud Auctores. *Palmerius.* Βούτης Vulcob. Βόντην Iuntin. et Aldin.

26 ἐνεῖκαι Vulcob. ἐκεῖναι Ald. sed Iuntina recte ἐνεῖναι.

27 διαφθεῖραι simplex dant Iunt. et Ald.

 28 τοὺς

βάροις συγκατακαέντων· τὴν δὲ χώραν, εὐφυεςάτην ἔσαν καὶ καλλίςην, οἰκῆσαι παρέδωκε τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ τὲς Ἑρμᾶς αὐτῷ τὲς λιθίνες [28] ὁ δῆμος ἀναθεῖναι συνεχώρησεν, ὧν ἐπιγέγραπται τῷ μὲν πρώτῳ·

Ἦν ἄρα κἀκεῖνοι ταλακάρδιοι, οἵ ποτε Μήδων
Παισὶν ἐπ' Ἠϊόνι Στρυμόνος ἀμφὶ ῥοὰς,
Λιμόν τ' αἴθωνα κρυερόν τ' ἐπάγοντες Ἄρηα,
Πρῶτοι δυσμενέων εὗρον ἀμηχανίην.

τῷ δὲ δευτέρῳ·

Ἡγεμόνεσσι δὲ μισθὸν Ἀθηναῖοι τάδ' ἔδωκαν [29],
Ἀντ' εὐεργεσίης καὶ μεγάλων ἀγαθῶν.
Μᾶλλόν τις τάδ' ἰδὼν καὶ ἐπεσσομένων, ἐθελήσει
Ἀμφὶ περὶ ξυνοῖς πράγμασι δῆριν ἔχειν.

barbaris incendio haufta; fed laetiffimum et amoeniffimum oppido circumiectum agrum Athenienfibus dedit incolendum. Quare ftatuas iftas Mercurii lapideas populus ei vt poneret indulfit: quarum primae eft infcriptum:

Nempe fuere viri magni quoque pectoris illi,
Qui quondam Medos moenibus Eionis
Afflixere fame, claufos ad Strymonis vndam,
Qui primi Martis damna tulere grauis.

Secundae:

Haec vero ducibus retulerunt praemia grati
Cecropidae, factis quae meruere bonis.
Cernentem haec aliquem de pofteritate iuuabit
Bella fubire magis, pro patriaque mori.

Tertiae:

28 τὲς Ἑρμᾶς αὐτῷ τὲς λιθίνες] Xylander vertit: *vt lapideas Mercurii ftatuas:* et annotat: Pofitae funt Athenis in porticu Mercuriali. Vide hac de re orationem Aefchinis in Ctefiphontem: vbi et haec carmina recitantur, etfi paulululum aliter quaedam legantur. Quod de Meneftheo citatur Homeri praeconium, eft lib. II. Iliadis, in Claffis recenfione.

29 ἐπέδωκαν Bodl. 3. Iunt. Ald.

30 πέ-

τῷ δὲ τρίτῳ·

Ἔκ ποτε τῆσδε πόληος [30] ἅμ' Ἀτρείδῃσι Μενεσθεὺς
 Ἡγεῖτο ζάθεον Τρωϊκὸν ἐς πεδίον.
Ὅν ποθ' Ὅμηρος ἔφη Δαναῶν πύκα θωρηκτάων
 Κοσμητῆρα μάχης ἔξοχον ὄντα μολεῖν.
Οὕτως οὐδὲν ἀεικὲς Ἀθηναίοισι καλεῖσθαι
 Κοσμηταῖς πολέμου τ' ἀμφὶ καὶ ἠνορέης.

8. Ταῦτα, καίπερ οὐδαμοῦ τὸ Κίμωνος ὄνομα δηλοῦντα, τιμῆς ὑπερβολὴν ἔχειν ἐδόκει τοῖς τότε ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ Θεμιστοκλῆς τοιούτου τινὸς, οὔτε Μιλτιάδης, ἔτυχεν· ἀλλὰ τούτῳ γε, θαλλοῦ στέφανον αἰτοῦντι, Σωχάρης [31] ὁ Δεκελεὺς, ἐκ μέσου τῆς ἐκκλησίας ἀναστὰς, ἀντεῖπεν, οὐκ εὐγνώμονα μὲν, ἀρέσασαν δὲ τῷ δήμῳ τότε φωνὴν ἀφείς· Ὅταν γὰρ, ἔφη, μόνος ἀγωνισάμενος, ὦ Μιλτιάδη, νικήσῃς τοὺς βαρβάρους, τότε καὶ τιμᾶσθαι μόνος ἀξίου. διὰ τί τοίνυν τὸ Κίμωνος ὑπερηγά-

Tertiae:

Agmina quum quondam Mnestheus duxisset Atridis
 Ex hac vrbe virum lata per arua Phrygum,
Gnarum prae reliquis quem cantat Homerus Achiuis
 Compositis acies instruere ordinibus.
Sic etiam meritis primi dicentur vbique
 Virtute insigni Marteque Cecropidae.

Haec quanquam nomen nusquam praeferunt Cimonis, eximium honorem tamen illius seculi homines ducebant esse. Neque Themistocles simile quiddam est, neque Miltiades, assequutus: verum huic, coronam oleaginam petenti, surgens ex media concione Sochares Decelensis aduersatus est, vocemque misit, non illam quidem aequam, sed populo id temporis gratam: Vbi vnus (inquit) certaueris, Miltiades, et barbaros viceris, tunc etiam vnus pete honorem. Quid igitur tantopere sunt Cimonis factum

30 πόλεως iidem.
31 Σωχάρης] Lege Σοφάνης, vt apud Herodotum pluries et alios: vir fuit bellica virtute insignis. *Palmerius.*

32 εἰς

πησαν ἔργον; ἢ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ςρατηγέντων ὑπὲρ τȣ͂ μὴ παθεῖν ἠμύνοντο τȣ̀ς πολεμίȣς, τȣ́τȣ δὲ, καὶ ποιῆσαι κακῶς ἠδυνήθησαν, ἐπὶ τὴν ἐκείνων αὐτοὶ ςρατεύσαντες, καὶ προσεκτήσαντο χώρας, αὐτήν τε τὴν Ἠϊόνα καὶ τὴν Ἀμφίπολιν οἰκίσαντες; ᾤκισαν δὲ καὶ Σκῦρον, ἑλόντος Κίμωνος ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δόλοπες ᾤκȣν τὴν νῆσον, ἐργάται κακοὶ γῆς, ληϊζόμενοι δὲ τὴν θάλασσαν ἐκ παλαιȣ͂, τελευτῶντες ȣ̓δὲ τῶν εἰσπλεόντων παρ' αὐτȣ̀ς καὶ χρωμένων ἀπείχοντο ξένων, ἀλλὰ Θετταλȣ́ς τινας ἐμπόρȣς περὶ τὸ Κτήσιον ὁρμισαμένȣς συλήσαντες εἷρξαν. ἐπεὶ δὲ διαδράντες ἐκ τῶν δεσμῶν οἱ ἄνθρωποι δίκην κατεδικάσαντο τῆς πόλεως Ἀμφικτυονικὴν, ȣ̓ βȣλομένων τὰ χρήματα τῶν πολλῶν συνεκτίνειν, ἀλλὰ τȣ̀ς ἔχοντας καὶ διηρπακότας ἀποδȣ͂ναι κελευόντων, δείσαντες ἐκεῖνοι, πέμπȣσι γράμματα πρὸς Κίμωνα, κελεύοντες ἥκειν μετὰ τῶν νεῶν ληψόμενον τὴν πόλιν ὑπ' αὐτῶν ἐνδιδομένην. παραλαβὼν δ' ȣ̔́τω τὴν νῆσον ὁ Κίμων, τȣ̀ς μὲν Δόλοπας ἐξήλασε, καὶ τὸν Αἰγαῖον ἠλευθέρωσε· πυνθανόμενος δὲ, τὸν παλαιὸν Θησέα, τὸν Αἰγέως, φυγόντα μὲν ἐξ Ἀθη-

factum amplexi? An quod sub caeteris ducibus de salute sua dimicauerint cum hostibus, hoc vero duce inferre etiam illis cladem, facta in ditionem eorum irruptione, potuerint, prouincias subegerint, ipsamque Eiona et Amphipolim colonias deduxerint? In Scyrum insuper, quam cepit Cimon ex huiuscemodi occasione: Dolopes eam insulam tenebant, ignaui agricolae: hi praedando mare infestum antiquitus habebant. Nec a commeantibus denique ad ipsos et commercia secum habentibus temperabant hospitibus, sed mercatores aliquot Thessalos, negotiandi causa eo profectos, spoliauerunt vinxeruntque. Qui, quum ex custodia effugissent, damnauerunt eam ciuitatem in ius vocatam apud Amphictyonas. Quia vero pendere vna mulctam renuit plebs, eos autem, qui praedam abstulissent possiderentque, iusserunt soluere, illi metu perculsi, mittunt literas ad Cimonem, inuitantque eum, vt cum classe adsit ad oppidum capiendum, quod se ei ostenduntondunt traditvros.

νῶν εἰς Σκῦρον, αὐτὸν δ' ἀποθανόντα δόλῳ διὰ φόβον ὑπὸ Λυκομήδους τοῦ βασιλέως, ἐσπούδασε τὸν τάφον ἀνευρεῖν. καὶ γὰρ ἦν χρησμὸς Ἀθηναίοις, τὰ Θησέως λείψανα κελεύων ἀνακομίζειν εἰς ἄστυ, καὶ τιμᾷν ὡς ἥρωα πρεπόντως. ἀλλ' ἠγνόουν, ὅπου κεῖται, Σκυρίων οὐχ ὁμολογούντων, οὐδ' ἐώντων ἀναζητεῖν. τότε δὴ πολλῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ σηκοῦ μόγις ἐξευρεθέντος, ἐνθέμενος ὁ Κίμων εἰς τὴν αὑτοῦ τριήρη τὰ ὀστᾶ, καὶ τἄλλα κοσμήσας μεγαλοπρεπῶς, κατήγαγεν εἰς τὴν αὑτοῦ [32] δι' ἐτῶν σχεδὸν τετρακοσίων [33]. ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα πρὸς αὐτὸν ἡδέως ὁ δῆμος ἔσχεν. ἔθεντο δ' εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν τραγῳδῶν κρίσιν ὀνομαστὴν γενομένην. πρώτην γὰρ [34] διδασκαλίαν τοῦ Σοφοκλέους ἔτι νέου καθέντος, Ἀφεψίων ὁ ἄρχων, φιλονεικίας οὔσης καὶ παρατάξεως τῶν θεατῶν, κριτὰς μὲν οὐκ ἐκλήρωσε τοῦ ἀγῶνος· ὡς δὲ Κίμων μετὰ τῶν συστρατήγων προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐποιήσατο τῷ θεῷ τὰς νενομισμένας σπονδάς, οὐκ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀπελ-

contulisse in Scyrum se, atque ibi ab rege Lycomede ex suspicione dolo sublatum, laborauit sepulcrum eius vestigare. Siquidem oraculum erat Athenis, quod reliquias Thesei in vrbem referri, eumque pro heroe praecipiebat eximie coli. Caeterum, vbi conditus esset, ignorabant, quod Scyrii fateri nollent, neque concederent inuestigari. Tunc vero ingenti studio tandem inuenit Cimon conditorium, imposuitque naui praetoriae ossa, eaque, omni magnificentia decorata, in patriam annis prope quadringentis post reduxit: quamobrem summam gratiam apud populum comparauit. In huius quoque memoriam tragoedorum celebratum certamen constituere. Nam quum primam fabulam Sophocles etiamnum iuuenis dedisset, contentio autem esset et concertatio spectatorum, Aphepsion archon non erat sortitus iudices certaminis. Vbi vero Cimon cum collegis ducibus theatrum ingressus solennia libamina deo fecit, non dimisit eos,

32 εἰς τὴν αὑτοῦ] Forsan εἰς τὸ ἄστυ. Vide I. 31. et hoc Vol. 125, 11.

33 τετρακοσίων] Ὀκτακοσίων a Plutarcho scriptum fuisse non dubitat Dacerius.

34 πρώτην γὰρ διδ....] Legenda est hic Palmerii nota prolixior; quam p. 202. eius Exercit. inuenies. *Moses Dusoul.*

35 ὠφε-

θεῖν, ἀλλ' ὁρκώσας, ἠνάγκασε καθίσαι καὶ κρῖναι δέκα ὄντας, ἀπὸ φυλῆς μιᾶς ἕκαστον. ὁ μὲν οὖν ἀγὼν καὶ διὰ τὸ τῶν κριτῶν ἀξίωμα τὴν φιλοτιμίαν ὑπερέβαλε. νικήσαντος δὲ τοῦ Σοφοκλέους, λέγεται, τὸν Αἰσχύλον, περιπαθῆ γενόμενον καὶ βαρέως ἐνεγκόντα, χρόνον οὐ πολὺν Ἀθήνησι διαγαγεῖν, εἶτ' οἴχεσθαι δι' ὀργὴν εἰς Σικελίαν, ὅπου καὶ τελευτήσας περὶ Γέλαν τέθαπται.

9. Συνδειπνῆσαι δὲ τῷ Κίμωνί φησιν ὁ Ἴων παντάπασι μειράκιον, ἥκων εἰς Ἀθήνας ἐκ Χίου παρὰ Λαομέδοντι· καὶ τῶν σπονδῶν γενομένων, παρακληθέντος ᾆσαι, καὶ ᾄσαντος οὐκ ἀηδῶς ἐπαινεῖν τοὺς παρόντας, ὡς δεξιώτερον Θεμιστοκλέους. ἐκεῖνον γὰρ ᾄδειν μὲν οὐ φάναι μαθεῖν, οὐδὲ κιθαρίζειν· πόλιν δὲ ποιῆσαι μεγάλην καὶ πλουσίαν ἐπίστασθαι. τοὐντεῦθεν, οἷον εἰκὸς, ἐν πότῳ τοῦ λόγου ῥυέντος ἐπὶ τὰς πράξεις τοῦ Κίμωνος, καὶ μνημονευομένων τῶν μεγίστων, αὐτὸν ἐκεῖνον ἓν διελθεῖν στρατήγημα τῶν ἰδίων ὡς σοφώτατον. ἐπεὶ γὰρ ἐκ Σηστοῦ καὶ Βυζαντίου πολλοὺς τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτους λαβόντες οἱ σύμμαχοι, τῷ Κίμωνι διανεῖμαι προσέταξαν, ὁ δὲ

eos, ſed illos decem ex ſingulis tribubus ſingulos coegit iuratos conſidere et diſceptare. Exceſſit autem ob dignitatem iudicum certamen ambitionem. Victore Sophocle, Aeſchylum fama tenet diſcruciatum, atque id iniquo animo ferentem, non diu Athenis haeſiſſe, inde profectum fuiſſe ex indignatione in Siciliam, vbi defunctus quoque et circa Gelam humatus eſt.

Ion coenatum ſe cum Cimone narrat apud Laomedontem, quum admodum adoleſcens ex Chio veniſſet Athenas. Secundum libamina quum accubuiſſet, cantaſſe eum: quem, quum non illepide ceciniſſet, commendatum fuiſſe a conuiuis, vt Themiſtocle feſtiuiorem. Illum enim ſcire ſe negaſſe canere, vel citharam pulſare: vrbem vero amplificare et opibus augere, id tenere. Hinc ſermone (vt fit) inter pocula ad res geſtas Cimonis delapſo, commemoratiſque maximis, hoc vnum conſilium illum ipſum ex ſuis vt ſolertiſſimum propoſuiſſe. Quum enim magnum numerum barbarorum, qui capti Seſti et Byzantii fuerant, ſocii denunciaſſent Cimoni vt diuideret, atque ille

hinc

χωρὶς μὲν αὐτὺς, χωρὶς δὲ τὸν περὶ τοῖς σώμασι κόσμον αὐτῶν ἔθηκεν, ᾐτιῶντο τὴν διανομὴν ὡς ἄνισον. ὁ δὲ τῶν μερίδων ἐκέλευσεν αὐτὺς ἑλέσθαι τὴν ἑτέραν, ἣν δ' ἂν ἐκεῖνοι καταλίπωσιν, ἀγαπήσειν Ἀθηναίυς. Ἡροφύτυ δὲ τῦ Σαμίυ συμβυλεύσαντος, αἱρεῖσθαι τὰ Περσῶν μᾶλλον, ἢ Πέρσας, τὸν μὲν κόσμον αὐτοὶ ἔλαβον, Ἀθηναίοις δὲ τὺς αἰχμαλώτυς ἀπέλιπον. καὶ τότε μὲν ὁ Κίμων ἀπῄει, γελοῖος εἶναι δοκῶν διανομεὺς, τῶν μὲν συμμάχων ψέλλια χρυσᾶ, καὶ μανιάκας, καὶ στρεπτὺς, καὶ κάνδυας, καὶ πορφύραν φερομένων, τῶν δ' Ἀθηναίων γυμνὰ σώματα κακῶς ἠσκημένα πρὸς ἐργασίαν παραλαβόντων. μικρὸν δὲ ὕστερον οἱ τῶν ἑαλωκότων φίλοι καὶ οἰκεῖοι, καταβαίνοντες ἐκ Φρυγίας καὶ Λυδίας, ἐλυτρῦντο μεγάλων χρημάτων ἕκαστον· ὥστε τῷ Κίμωνι τεσσάρων μηνῶν τροφὰς εἰς τὰς ναῦς ὑπάρξαι, καὶ προσέτι τῇ πόλει χρυσίον ὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν λύτρων περιγενέσθαι.

10. Ἤδη δ' εὐπορῶν ὁ Κίμων, ἐφόδια τῆς στρατιᾶς, ἃ καλῶς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἔδοξεν ὠφελεῖσθαι [35], κάλλιον ἀνήλισκεν εἰς τὺς πολίτας. τῶν τε γὰρ ἀγρῶν

hinc captiuos, illinc, quae illi gerebant corporibus ornamenta posuisset, iniquam partitionem questi sunt. Ibi iussit ille eis, alteram portionem sumerent, quam ipsi reliquissent, ea fore ait Athenienses contentos. Auctore Samio Herophyto, vt res Persarum prae Persis deligerent, illi ornamenta cepere, Atheniensibus reliquerunt captiuos. Atque in praesentia quidem ridiculus diuisor habitus Cimon est, quod socii aureas armillas, catellas, torques, candyas, et purpuram ferrent, Atheniensibus vero nuda cederent corpora male ad laborem comparata. Verum breui post captiuorum amici et propinqui ex Phrygia et Lydia venientes singulos grandi pretio redemerunt. Vnde Cimon classi in quatuor menses alimenta praebuit, insuperque non parum reipub. ex redemtione illorum superfuit auri.

Iam abundans Cimon, imperii sui compendia, quae praeclare ab hostibus parauerat, praeclarius impendit in ciues. Praediis enim suis

35 ὠφελῆσθαι Bodl. 3.

36 ἐφ'

τὰς φραγμὰς ἀφεῖλεν, ἵνα καὶ τοῖς ξένοις καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις ἀδεῶς ὑπάρχῃ λαμβάνειν τῆς ὀπώρας· καὶ δεῖπνον οἴκοι παρ᾽ αὐτῷ, λιτὸν μὲν, ἀρκοῦν δὲ πολλοῖς ἐποιεῖτο καθ᾽ ἡμέραν· ἐφ᾽ ᾧ [36] τῶν πενήτων ὁ βουλόμενος εἰσῄει, καὶ διατροφὴν εἶχεν ἀπράγμονα, μόνοις τοῖς δημοσίοις σχολάζων. ὡς δ᾽ Ἀριστοτέλης φησὶν, οὐχ ἁπάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ [37] Λακιαδῶν [38] παρεσκευάζετο τῷ βουλομένῳ τὸ δεῖπνον. αὐτῷ δὲ νεανίσκοι παρείποντο δύο, ἢ τρεῖς [39], ἀμπεχόμενοι καλῶς, ὧν ἕκαστος, εἴ τις συντύχοι τῷ Κίμωνι τῶν ἀστῶν πρεσβύτερος ἠμφιεσμένος ἐνδεῶς, διημείβετο πρὸς αὐτὸν τὰ ἱμάτια. καὶ τὸ γινόμενον ἐφαίνετο σεμνόν. οἱ δ᾽ αὐτοὶ καὶ νόμισμα κομίζοντες ἄφθονον, παριστάμενοι τοῖς κομψοῖς τῶν πενήτων ἐν ἀγορᾷ σιωπῇ τῶν κερματίων ἐνέβαλ-

ſuis ſepta detraxit, vt et peregrini et ciues, quotquot quaererent, libere ſumerent fructus. Coena domi apud eum, frugalis illa quidem, ſed multis tamen ſufficiens, erat quotidie inſtructa: quo quilibet pauper admittebatur, vbi alimenta habebat citra laborem ſuum, vt vacare ſolis negotiis publicis poſſet. Ariſtoteles vero auctor eſt, non omnibus Athenienſibus, ſed curialium tantum eius Laciadarum cuiuis paratam coenam fuiſſe. Comitabantur eum familiares adoleſcentes honeſte amicti, quorum quisque, vbi occurrebat Cimoni ex ciuibus maior natu obſoletius veſtitus, pallium cum eo commutabat. Habebat ea res magnificam ſpeciem. Nummos iidem ferebant cumulate, qui in foro adiungebant ſe inopibus, ſi qui honeſti forent, eoſque his ſilentio inii-

36 ἐφ᾽ ᾧ] Mur. ἐφ᾽ οὗ. recte. Idem mox δ᾽ inſerit ante Ἀριστοτέλης, quod etiam probo. *Moſes Duſoul.* [Scilicet a vulgatis abeſt δὲ, quod e Iuntina atque Aldina reſtitui.]

37 ἀλλὰ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ etc.] Idem hoc ex Theophraſto refert Cicero lib. II. de officiis. *Xylander.*

38 Λακιαδῶν] Recte. nam ſupra (110, 11.) οἱ περὶ τὸν Μιλτιάδην, Λακιάδαι. Quod etiam infra (130, 14.) ἧκεν εἰς τὴν αὐτοῦ φυλὴν τὴν Οἰνηΐδα, dicit, nemini fraudi vt ſit, adſcribam verba Steph. π. π. Λακιάδαι, δῆμος τῆς Οἰνηΐδος φυλῆς.

39 συνήθεις] Pro hac voce Athenaeus habet δύο ἢ τρεῖς. p. 533. B.

40 κα-

λον εἰς τὰς χεῖρας. ὧν δὴ καὶ Κρατῖνος ὁ κωμικὸς [40] ἐν Ἀρχιλόχοις ἔοικε μεμνῆσθαι διὰ τούτων·

> Κἀγὼ [41] γὰρ ηὔχουν Μητρόβιος ὁ γραμματεὺς
> Σὺν ἀνδρὶ θείῳ καὶ φιλοξενωτάτῳ
> Καὶ πάντ᾽ ἀρίστῳ τῶν πανελλήνων πρώτῳ,
> Κίμωνι, λιπαρὸν γῆρας εὐωχούμενος
> Αἰῶνα πάντα συνδιατρίψειν. ὁ δὲ
> Λιπὼν, βέβηκε πρότερος.

ἔτι τοίνυν Γοργίας μὲν ὁ Λεοντῖνός φησὶ, τὸν Κίμωνα τὰ χρήματα κτᾶσθαι μὲν, ὡς χρῷτο, χρῆσθαι δὲ, ὡς τιμῷτο. Κριτίας δὲ, τῶν τριάκοντα γενόμενος, ἐν ταῖς ἐλεγείαις εὔχεται

> Πλοῦτον μὲν Σκοπάδων [42], μεγαλοφροσύνην δὲ Κίμωνος,
> Νίκας δ᾽ Ἀγεσίλα [43] τοῦ Λακεδαιμονίου.

iniiciebant in manum. Cuius rei apparet Cratinum comicum in Archilochis meminiſſe hiſce verbis:

> *In dulcibus votis mihi Metrobio erat*
> *Scribae, ſuauem tranſigere vitam ſeni*
> *Summe hoſpitali cum viro diuinitus*
> *Facto, melior inter Pelaſgos quo fuit*
> *Nemo, aut prior, Cimone: ſed fato graui*
> *Defunctus abſceſſit prior.*

Ad haec Gorgias Leontinus Cimonem refert pecuniam quaeſiſſe, vt vteretur: vſum, vt honorem aſſequeretur. Critias etiam, ex triginta tyrannis vnus, optat in Elegiis

> *Diuitias Scopadum, generoſaque facta Cimonis,*
> *Ageſilae, etiam parta tropaea tibi.*

Licham

40 κωμικὸς] Mur. vti et Bodl. ὁ κωμ. [cum articulo, qui vulgatis deeſt.] recte. mox etiam habent πρέμῳ, quod omnino ſequendum eſt. [Illud πρόμῳ exhibet etiam Anon.]

41 κάτω Iunt. Ald.

42 Πλοῦτον... Σκοπάδων] Quinam hi *Scopades* fuerint, enarrat nemo. Suſpicor, mendoſam eſſe vocem, legendumque Σκόπαδος; vt diues ille Theſſalus intelligatur, cuius dictum habes in M. Cat. (II. 351, 5.) quem locum ſi legeris, mecum, credo, ſenties. *Moſes Duſoul.*

43 Νίκας δ᾽ Ἀγεσίλα etc.] Pentametrum oportet eſſe: itaque ſic

καίτοι Λίχαν γε τὸν Σπαρτιάτην ἀπ' ἐδενὸς ἄλλε γινώσκομεν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαςὸν γενόμενον, ἢ ὅτι τὲς ξένες ἐν ταῖς γυμνοπαιδείαις ἐδείπνιζεν· ἡ δὲ Κίμωνος ἀφθονία καὶ τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηναίων φιλοξενίαν καὶ φιλανθρωπίαν ὑπερέβαλεν. οἱ μὲν γὰρ, ἐφ' οἷς ἡ πόλις μέγα φρονεῖ δικαίως, τό τε σπέρμα τῆς τροφῆς εἰς τὲς Ἕλληνας ἐξέδωκαν, ὑδάτων τε πηγαίων [44] καὶ πυρὸς ἔναυσιν χρήζεσιν ἀνθρώποις ἐδίδαξαν. ὁ δὲ τὴν μὲν οἰκίαν τοῖς πολίταις πρυτανεῖον ἀποδείξας κοινὸν, ἐν δὲ τῇ χώρᾳ καρπῶν ἑτοίμων ἀπαρχὰς, καὶ ὅσα ὧραι καλὰ φέρεσι, χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ἅπαντα τοῖς ξένοις παρέχων, τρόπον τινὰ τὴν ἐπὶ Κρόνε μυθολογεμένην κοινωνίαν εἰς τὸν βίον αὖθις κατῆγεν. οἱ δὲ ταῦτα κολακείαν ὄχλε καὶ δημαγωγίαν εἶναι διαβάλλοντες, ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐξηλέγχοντο τῦ ἀνδρὸς προαιρέσεως, ἀριςοκρατικῆς καὶ Λακωνικῆς ἔσης. ὅς γε καὶ Θεμιςοκλεῖ πέρα τῦ δέοντος ἐπαίροντι τὴν δημοκρατίαν, ἀντέβαινε μετ' Ἀριςεί-

Licham quidem ſcimus Laconem nulla re celebrem alia in Graecia euaſiſſe, quam quod ludis gymnicis eſſet ſolitus coena excipere peregrinos. Enimuero Cimonis liberalitas etiam veterum Athenienſium ſuperauit hoſpitalitatem et benignitatem. Illi enim, vnde vrbs haec iure gloriatur, alimentorum ſemen ediderunt inter Graecos, atque aquam fontanam accendendique copiam ignis hominibus, quibus eſſet opus, largiti ſunt. At hic aedes ſuas pro coenatione publica aperiendo, et ruri fructus tempeſtiuos capiendos, ac quaecunque anni tempora gignunt bona, fruenda ſumenda peregrinis praebendo, quaſi fabuloſam illam, quae Saturni regno fuit, rerum communionem in orbem reduxit. Qui autem blandimenta haec ad vulgus et populares calumniabantur eſſe aſſentationes, eos retundebant reliqua illius viri inſtituta, optimatium partibus conſentanea et Laconica. Quippe Themiſtocli, plus ſatis populi ius euehenti, reluctatus eſt, ſocio Ariſti-

ſic ſcriptum ab auctore opinor: Νίκας Ἀγησίλεω τῦ Λακεδαιμονίε. *Xylander.*

44 πηγαίων] Excidiſſe hic vocem aliquam ſuſpicor, ad quam illud ὑδάτων πηγαίων referri poſſit, vt πυρὸς ad ἔναυσιν refertur. *Moſes Duſoul.*

45 ὅτε

δȣ· καὶ πρὸς Ἐφιάλτην ὕϛερον χάριτι τȣ͂ δήμȣ καταλύοντα τὴν ἐξ Ἀρείȣ πάγȣ βȣλὴν διηνέχθη. λημμάτων δὲ δημοσίων τȣ̀ς ἄλλȣς, πλὴν Ἀριϛείδȣ καὶ Ἐφιάλτȣ, πάντας ἀναπιμπλαμένȣς ὁρῶν, αὐτὸν ἀδέκαϛον καὶ ἄθικτον ἐν τῇ πολιτείᾳ δωροδοκίας, καὶ πάντα προῖκα καὶ καθαρῶς πράτ]οντα καὶ λέγοντα διὰ τέλȣς παρέσχε. λέγεται γέ τοι, Ῥοισάκην τινὰ βάρβαρον, ἀποϛάτην βασιλέως, ἐλθεῖν μετὰ χρημάτων πολλῶν εἰς Ἀθήνας, καὶ σπαρατ]όμενον ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν, καταφυγεῖν πρὸς Κίμωνα, καὶ θεῖναι παρὰ τὴν αὔλειον αὐτȣ͂ φιάλας δύο, τὴν μὲν ἀργυρείων ἐμπλησάμενον Δαρεικῶν, τὴν δὲ χρυσῶν· ἰδόντα δὲ τὸν Κίμωνα, καὶ μειδιάσαντα, πυθέσθαι τȣ͂ ἀνθρώπȣ, πότερον αἱρεῖται Κίμωνα μισθωτὸν, ἢ φίλον ἔχειν· τȣ͂ δὲ φήσαντος φίλον· Οὐκȣ͂ν, φάναι, ταῦτ' ἄπιθι μετὰ σεαυτȣ͂ κομίζων· χρήσομαι γὰρ αὐτοῖς, ὅταν [45] δέωμαι, φίλος γενόμενος.

11. Ἐπεὶ δ' οἱ σύμμαχοι τȣ̀ς φόρȣς μὲν ἐτέλȣν, ἄνδρας δὲ καὶ ναῦς, ὡς ἐτάχθησαν, ȣ̓ παρεῖχον, ἀλλ'

Ariſtide: et cum Ephialte poſt, curiam Areopagi in gratiam populi moliente diſſoluere, contentiones ſuſcepit. Porro capturis publicis alios extra Ariſtidem et Ephialtem omnes cernens repletos, incorruptum ſe et intactum a quaeſtu in repub. praeſtitit, omniaque gratis et innocenter per totam vitam et fecit et dixit. Ferunt nempe, Roeſacem quendam barbarum, qui a rege deſciuerat, Athenas cum magna pecunia ſe contuliſſe. Hunc, quum fatigaretur a ſycophantis, confugiſſe ad Cimonem, ac phialas duas aureas ad veſtibulum eius poſuiſſe, vnam argenteorum Daricorum, alteram aureorum plenam: Cimonem vero, vbi vidit, arriſiſſe, atque hominem rogaſſe, mercenario Cimone, an vti mallet amico? Qui vt reſpondit: Amico: tum dixiſſe: Ergo aufer iſta tecum: vtar iis, quia amicus tuus ſum, vbi opus habuero.

Quum autem penderent vectigalia ſocii, milites vero et naues completas, vt indictum iis fuerat, non praeberent, verum eſſent

45 ὅτε Bodl. 3.

46 ἐκ

ἀπαγορεύοντες ἤδη πρὸς τὰς στρατείας, καὶ πολέμου μὲν οὐδὲν δεόμενοι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν καθ' ἡσυχίαν ἐπιθυμοῦντες, ἀπηλλαγμένων τῶν βαρβάρων καὶ μὴ διοχλούντων, οὔτε τὰς ναῦς ἐπλήρουν, οὔτ' ἄνδρας ἀπέστελλον, οἱ μὲν ἄλλοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων προσηνάγκαζον αὐτοὺς ταῦτα ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐλλείποντας ὑπάγοντες δίκαις καὶ κολάζοντες, ἐπαχθῆ τὴν ἀρχὴν καὶ λυπηρὰν ἐποίουν. Κίμων δὲ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἐν τῇ στρατηγίᾳ πορευόμενος, βίαν μὲν οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων προσῆγε, χρήματα δὲ λαμβάνων παρὰ τῶν οὐ βουλομένων στρατεύεσθαι καὶ ναῦς κενάς, ἐκείνους εἴα δελεαζομένους τῇ σχολῇ περὶ τὰ οἰκεῖα διατρίβειν, γεωργοὺς καὶ χρηματιστὰς ἀπολέμους ἐκ πολεμικῶν ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἀνοίας γινομένους. τῶν δ' Ἀθηναίων ἀνὰ μέρος πολλοὺς ἐμβιβάζων, καὶ διαπονῶν ταῖς στρατείαις, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοῖς παρὰ τῶν συμμάχων μισθοῖς καὶ χρήμασι δεσπότας αὐτῶν τῶν διδόντων ἐποίησε. πλέοντας γὰρ αὐτοὺς συνεχῶς, καὶ διὰ χειρὸς ἔχοντας ἀεὶ τὰ ὅπλα, καὶ τρεφομένους καὶ ἀσκοῦντας ἐκ τῆς αὐτῶν ἀστρατείας [46], ἐθισθέντες φοβεῖσθαι καὶ κολα-

eſſent iam ab expeditionibus auerſi, atque a bello abhorrerent, agros vero colere et quietam vitam geſtirent ducere, quia barbari receperant ſe, nec quicquam faceſſebant negotii: ad haec munera ſubeunda compellebant eos reliqui Athenienſium duces; eoſque, qui non parebant, iudiciis mulctiſque coercendo inuidioſum reddebant imperium Athenienſium et amarum. At Cimon diuerſa via imperator incedens vim nulli afferebat Graeco: pecuniam autem ab illis, qui nomina dare nolebant, et naues vacuas accipiebat, illos otio delinitos domi manere, agricolaſque et negotiatores et quaeſtus ſectatores imbelles ex bellatoribus per mollitiam et vecordiam permittebat effici. Athenienſes vero magno numero viciſſim imponebat in naues et expeditionibus ſubigebat. Quare breui ſpatio eos ſociorum dominos ipſorum praebentium ſtipendiis et nummis reddidit. Hos enim, qui nauigabant aſſidue, arma perpetuo tractabant, ſuſtinebant et exercebant ſe ſuis expeditionibus, quia aſſueſcebant illi formidare

46 ἐκ τῆς αὐτῶν στρατείας] Corruptum locum hunc cenſeo; ſed qua ratione emendandus ſit, non video. *Moſes Duſoul.*

κεύειν, ἔλαθον ἀντὶ συμμάχων ὑποτελεῖς καὶ δοῦλοι γεγονότες.

12. Καὶ μὴν αὐτοῦ γε τοῦ μεγάλου βασιλέως οὐδεὶς ἐταπείνωσε καὶ συνέστειλε τὸ φρόνημα μᾶλλον, ἢ Κίμων. οὐ γὰρ ἀνῆκεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπηλλαγμένον, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ ποδὸς διώκων, πρὶν διαπνεῦσαι καὶ στῆναι τοὺς βαρβάρους, τὰ μὲν ἐπόρθει καὶ κατεστρέφετο [47], τὰ δ' ἀφίστη καὶ προσήγετο τοῖς Ἕλλησιν· ὥστε τὴν ἀπ' Ἰωνίας [48] Ἀσίαν, ἄχρι Παμφυλίας παντάπασι Περσικῶν ὅπλων ἐρημῶσαι. πυθόμενος δὲ, τοὺς βασιλέως στρατηγοὺς μεγάλῳ στρατῷ καὶ ναυσὶ πολλαῖς ἐφεδρεύειν περὶ Παμφυλίαν, καὶ βουλόμενος αὐτοῖς ἄπλουν καὶ ἀνέμβατον ὅλως ὑπὸ φόβου τὴν ἐντὸς Χελιδονίων ποιήσασθαι θάλατταν, ὥρμησεν ἄρας ἀπὸ Κνίδου καὶ Τριοπίου διακοσίαις τριήρεσι, πρὸς μὲν τάχος ἀπ' ἀρχῆς καὶ περιαγωγὴν ὑπὸ

midare et assentari, euadebant imprudentes pro sociis vectigales eorum et serui.

Iam magni regis quidem nemo spiritus magis, quam Cimon, infregit atque imminuit. Neque enim fugatum ex Graecia dimisit, sed, quasi vestigiis inhaerens, priusquam respirarent et consisterent barbari, alia depopulatus est et deleuit, alia ad defectionem impulit subiunxitque Graecis, vt in Asia ab Ionia vsque ad Pamphyliam nusquam Persica arma apparerent. Quum autem allatum ad eum esset, regios duces magno exercitu et ingenti classe circa Pamphyliam statiua habere, quo iis mare, quod inter insulas Chelidonias est, vndequaque redderet infestum et inaccessum, prouectus est a Cnido et Triopio nauibus ducentis, quae agiles vt essent et versatiles, optime fuerant a principio

47 κατέστρεφε Bodl. 3. Iunt. Ald.

48 Ἰονίας] Peccatur in hac voce non infrequenter. Ἰωνίας scribendum est. [vt dudum ante nostram aetatem et Iunt. et Ald. dederant, vnde reuocaui.] Contra, quando de mari Ionio sermo est, Ἰόνιος scribendum: quod non obseruatum est V. 95, 12. 127, 18. et 128, 16. forsan et alibi, quod me fugit. sed semel hic obseruasse satis erit. *Moses Dusoul.*

Θεμιστοκλέους ἄριστα κατεσκευασμέναις· ἐκεῖνος δὲ τότε καὶ πλατυτέρας ἐποίησεν αὐτὰς, καὶ διάβασιν τοῖς καταστρώμασιν ἔδωκεν, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν [49] πολλῶν ὁπλιτῶν μαχιμώτεραι προσφέροιντο τοῖς πολεμίοις. ἐπιπλεύσας δὲ τῇ πόλει τῶν Φασηλιτῶν, Ἑλλήνων μὲν ὄντων, οὐ δεχομένων δὲ τὸν στόλον, οὐδὲ βουλομένων ἀφίστασθαι βασιλέως, τήν τε χώραν κακῶς ἐποίει, καὶ προσέβαλε τοῖς τείχεσιν. οἱ δὲ Χῖοι συμπλέοντες αὐτῷ, πρὸς δὲ τοὺς Φασηλίτας ἐκ παλαιοῦ φιλικῶς ἔχοντες, ἅμα μὲν τὸν Κίμωνα κατεπράϋνον, ἅμα δὲ τοξεύοντες ὑπὲρ τὰ τείχη βιβλίδια προσκείμενα τοῖς οἰστοῖς, ἐξήγγελλον τοῖς Φασηλίταις. τέλος δὲ διήλλαξαν αὐτοὺς, ὅπως δέκα τάλαντα δόντες ἀκολουθῶσι καὶ συστρατεύωσιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Ἔφορος μὲν οὖν Τιθραύστην φησὶ τῶν βασιλικῶν νεῶν ἄρχειν, καὶ τοῦ πεζοῦ Φερενδάτην [50]· Καλλισθένης δ' Ἀριομάνδην τὸν Γωβρύου, κυριώτατον ὄντα τῆς δυνάμεως, παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα [51] ταῖς ναυσὶ παρορμεῖν, οὐκ ὄντα

cipio per Themiſtoclem paratae: tunc vero effecit hic latiores quoque, pontemque foris addidit, vt multis inſtructae armatis cum hoſtibus concurrerent pugnaciores. Poſtquam infeſtus decurrit ad Phaſelim, cuius oppidi erant Graeci quidem incolae, ſed claſſem ipſius non recipiebant, neque deſciſcere volebant a rege, agrum eorum vaſtauit et muros oppugnauit. Chii autem, qui erant in eius praeſidiis, quod cum Phaſelitis antiquitus amicitia intereſſet, hinc Cimonem lenierunt, hinc libellos ſagittis annexos ſuper muros miſerunt, atque omnia ſignificarunt Phaſelitis. Poſtremo pacem inter eos his conciliauerunt legibus, vt talenta decem numerarent, Cimonem ſequerentur, vnaque arma ferrent in barbaros. Porro Ephorus quidem Tithrauſtem claſſi regiae tradit praefuiſſe, terreſtribus copiis Pherendatem: Calliſthenes vero, Ariomandis, Gobryae filii, ſummum imperium in exercitu fuiſſe. Hunc claſſem ad Eurymedontem in ſtatione habuiſſe, nec fuiſſe

49 τῶν abeſt a Bodl. 3.

50 Φερενδάτην] Diod. Sic. (46.) Φερεδάτην vocat.

51 παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα] Vide Diod. Sic. 46.

53 λυ-

μάχεσθαι τοῖς Ἕλλησι πρόθυμον, ἀλλὰ προσδεχόμενον ὀγδοήκοντα ναῦς Φοινίσσας ἀπὸ Κύπρȣ προσπλεȣ́σας. ταύτας Φθῆναι [52] βȣλόμενος ὁ Κίμων ἀνήχθη, βιάζεσθαι παρεσκευασμένος, ἂν ἑκόντες μὴ ναυμαχῶσιν. οἱ δὲ πρῶτον μὲν, ὡς μὴ βιασθεῖεν, εἰς τὸν ποταμὸν εἰσωρμίσαντο, προσφερομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἀντεξέπλευσαν, ὡς ἱστορεῖ Φανόδημος, ἑξακοσίαις ναυσίν· ὡς δ' Ἔφορος, πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις [53]. ἔργον δὲ κατὰ γȣ̃ν τὴν θάλατταν ȣ̓δὲν ὑπ' αὐτῶν ἐπράχθη τῆς δυνάμεως ἄξιον, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν γῆν ἀποστρέφοντες, ἐξέπιπτον οἱ πρῶτοι, καὶ κατέφευγον εἰς τὸ πεζὸν ἐγγὺς παρατεταγμένον· οἱ δὲ καταλαμβανόμενοι, διεφθείροντο μετὰ τῶν νεῶν. ᾧ καὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι πάμπολλαί τινες αἱ πεπληρωμέναι τοῖς βαρβάροις νῆες ἦσαν, ὅτε πολλῶν μὲν, ὡς εἰκὸς, ἐκφυγȣσῶν, πολλῶν δὲ συντριβεισῶν, ὅμως διακοσίας [54] αἰχμαλώτȣς ἔλαβον οἱ [55] Ἀθηναῖοι.

13. Τῶν δὲ πεζῶν ἐπικαταβάντων πρὸς τὴν θά-

fuiſſe ad certandum cum Graecis promtum, ſed naues Phoeniſſas ex Cypro aduentantes praeſtolatum. Ad haec praeuertenda Cimon in altum prouectus eſt, ſi detrectarent certamen, vi eos adacturus. Illi primo, ne cogi poſſent, amnem ſubierunt. Caeterum vbi ingruerunt Athenienſes, ſexcentis nauibus, vt ſcribit Phanodemus, vt Ephorus, trecentis quinquaginta, occurrerunt ei. Enimuero nihil hi mari pro tanta claſſe ediderunt memorabile, ſed illico proras verterunt ad litus, ac primi ſe eiecerunt in terram, atque ad exercitum pedeſtrem, qui erat in propinquo inſtructus, refugere, caeteri oppreſſi vna cum nauibus periere. Vnde liquet, permultas fuiſſe barbaris completas naues, vbi, multis (vt eſt veriſimile) elapſis, multis obtritis, ducentas tamen captiuas abſtraxerint Athenienſes.

Quum vero pedeſtres copiae ad mare infeſtae deſcendiſſent,

52 ληφθῆναι Vulcob. Bodl. 3. λειφθῆναι Iunt.

53 πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις] Diod. Sic. 46. CCCLX habet.

54 διακοσίȣς Bodl. 3. Iunt. Ald.

55 deeſt οἱ Bodl. 3.

56 ἐώ-

λασσαν, μέγα μὲν ἔργον ἐφαίνετο τῷ Κίμωνι τὸ βιάζεσθαι τὴν ἀπόβασιν, καὶ κεκμηκότας ἀκμῆσι καὶ πολλαπλασίοις ἐπάγειν τοὺς Ἕλληνας· ὅμως δὲ, ῥώμῃ [56] καὶ φρονήματι τοῦ κρατεῖν ὁρῶν ἐπηρμένους καὶ προθύμους ὁμόσε χωρεῖν τοῖς βαρβάροις, ἀπεβίβαζε τοὺς ὁπλίτας ἔτι θερμοὺς τῷ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀγῶνι, μετὰ κραυγῆς καὶ δρόμου προσφερομένους. ὑποστάντων δὲ τῶν Περσῶν καὶ δεξαμένων οὐκ ἀγεννῶς, κρατερὰ μάχη συνέστη. καὶ τῶν Ἀθηναίων ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρῶτοι καὶ διαπρεπεῖς ἔπεσον· πολλῷ δ' ἀγῶνι τρεψάμενοι τοὺς βαρβάρους ἔκτεινον, εἶτα ᾕρουν αὐτούς τε καὶ σκηνὰς παντοδαπῶν χρημάτων γεμούσας. Κίμων δ', ὥσπερ ἀθλητὴς δεινὸς, ἡμέρᾳ μιᾷ δύο καθῃρηκὼς ἀγωνίσματα, καὶ τὸ μὲν ἐν Σαλαμῖνι πεζομαχίᾳ, τὸ δ' ἐν Πλαταιαῖς ναυμαχίᾳ παρεληλυθὼς τρόπαιον, ἐπηγωνίσατο [57] ταῖς νι-

diſſent, magni quidem laboris opus Cimoni videbatur, vi deſcenſionem facere, defeſſosque cum integris, qui multi eſſent, ſingulis comparati, committere Graecos. Attamen, viribus et victoriae fiducia cernens eos elatos alacreſque ad pedem cum barbaris conferendum, pedites ex proelio nauali adhuc calidos expoſuit. Hi cum clamore et impetu irruerunt in hoſtem: quos quia Perſae exceperunt non ignauiter, acris commiſſa pugna eſt. Ex Athenienſibus fortiſſimus quiſque et dignitate primus ſplendidiſſimusque cecidit. Verum magno tandem labore fuderunt fugaueruntque barbaros. Inde et reliquos ceperunt, et tentoriis omni opulentia refertis potiti ſunt. Cimon vero, vt inſignis athleta, proeliis vno die duobus victor, ac decus Salaminium terreſtri pugna, nauali Plataeenſe tranſgreſſus, certamen aliud, quaſi additamentum victoriis et tropaeum quaerens, ſubiit:

56 ῥώμῃ] Hic ſane, ſi vſpiam, vox haec mihi mutanda videtur, ῥύμῃque legendum; nam mox audies ἔτι θερμοὺς: et res ipſa loquitur. *Moſes Duſoul.*

57 τρόπαιον ἐπηγωνίσατο] Quid ſit τρόπαιον ἐπαγωνίζεσθαι, nemo, credo, expediet. Subodorati non ſunt Interpp. mendum in voce τρόπαιον latere poſſe, cum poſt duplicem victoriam audiatur. Ego vero, vel τρίτον, vt ad ἀγώνισμα referatur, legendum, multis de cauſis, contendo;

καις, καὶ τὰς ὀγδοήκοντα Φοινίσσας τριήρεις, αἳ τῆς μάχης ἀπελείφθησαν, Ὕδρῳ [58] προσβεβληκέναι πυθόμενος, διὰ τάχους ἔπλευσεν· οὐδὲν εἰδότων βέβαιον οὔπω περὶ τῆς μείζονος δυνάμεως τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ δυσπίστως ἔτι καὶ μετεώρως ἐχόντων· ἣ καὶ μᾶλλον ἐκπλαγέντες, ἀπώλεσαν τὰς ναῦς ἁπάσας, καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ πλεῖστοι συνδιεφθάρησαν. τοῦτο τὸ ἔργον οὕτως ἐταπείνωσε τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως, ὥστε συνθέσθαι τὴν περιβόητον εἰρήνην ἐκείνην, ἵππου μὲν δρόμον [59] ἀεὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπέχειν θαλάσσης, ἔνδον δὲ Κυανέων καὶ Χελιδονίων μακρᾷ νηῒ καὶ χαλκεμβόλῳ μὴ πλέειν. καίτοι Καλλισθένης οὔ φησι ταῦτα συνθέσθαι τὸν βάρβαρον, ἔργῳ δὲ

ſubiit: atque naues Phoeniſſas octoginta, quae non interfuerant proelio, vbi ſtare ad Hydrum eſt allatum, direxit eo propere curſum; quum de maiore exercitu nondum quicquam duces certi intellexiſſent, ſed fidem nondum adhibentes eſſent ſuſpenſi. Quo magis perterriti omnes naues amiſere, vnaque homines maxima ex parte interiere. Hoc factum adeo animum fregit regis, vt nobilem illam pacem iniret, vt ſemper a mari Graeco curriculum equi abſtineret, neque intra inſulas Cyaneas et Chelidonias longam nauem vel roſtratam haberet. Calliſthenes vero negat, ita foedere pactum barbarum, ſed re id

do; vel τριταῖος, vt tertio mox poſt victoriam die ſoluiſſe intelligatur. Harum emendationum vtra verior ſit, rite inſpecti Codd. indicabunt. Mihi prior magis arridet, quamuis a ſcriptura vulgari magis, quam altera, recedat; quia poſt duo exantlata certamina magis conſentaneum eſt *tertium* cum ἐπηγωνίσατο nominari. *Moſes Duſoul.* pro ἐπηγωνίσατο Vulc. ἐπαιωνίσατο dat.

58 Ὕδρῳ] Lubinus, quia nullibi ſcriptores *Hydri* huius meminerunt, Σύεδρῃ legendum putabat, quae vrbs eſt Ciliciae maritima. Dacerius *Hydruſſam* mallet, neſcio quam ex Cycladibus vnam. Polyaenus L. I. Cimona πλεῖν ἐπὶ Κύπρου dicit, poſt victoriam illam duplicem, nauibus captiuis, habituque Medico. *Moſes Duſoul.*

59 ἵππου μὲν δρόμον] Infra explicat, quale ſit ſpatium curſus equi, et interpretatur τριακοσίων σταδίων ἐντός. *Palmerius.*

ποιεῖν διὰ φόβον τῆς ἥττης ἐκείνης, καὶ μακρὰν οὕτως ἀποστῆναι τῆς Ἑλλάδος, ὥστε πεντήκοντα ναυσὶ Περικλέα, καὶ τριάκοντα μόναις Ἐφιάλτην, ἐπέκεινα πλεῦσαι Χελιδονίων, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ναυτικὸν ἀπαντῆσαι παρὰ τῶν βαρβάρων. ἐν δὲ τοῖς ψηφίσμασιν, ἃ συνήγαγε Κρατερὸς, ἀντίγραφα συνθηκῶν, ὡς γενομένων, κατατέτακται. Φασὶ δὲ, καὶ βωμὸν εἰρήνης διὰ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἱδρύσασθαι, καὶ Καλλίαν τὸν πρεσβεύσαντα τιμῆσαι [60] διαφερόντως. πραθέντων δὲ τῶν αἰχμαλώτων λαφύρων, εἴς τε τἆλλα χρήμασιν ὁ δῆμος ἐῤῥώσθη, καὶ τῇ ἀκροπόλει τὸ νότιον τεῖχος κατεσκεύασεν, ἀπ᾿ ἐκείνης εὐπορήσας τῆς στρατείας. λέγεται δὲ καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, ἃ σκέλη καλοῦσι, συντελεσθῆναι μὲν ὕστερον τὴν οἰκοδομίαν, τὴν δὲ πρώτην θεμελίωσιν, εἰς τόπους ἑλώδεις καὶ διαβρόχους τῶν ἔργων ἐμπεσόντων, ἐρεισθῆναι διὰ Κίμωνος ἀσφαλῶς, χάλικι πολλῇ καὶ λίθοις βαρέσι τῶν ἑλῶν πιεσθέντων, ἐκείνου χρήματα πορίζοντος καὶ διδόντος. πρῶτος δὲ ταῖς λεγομέναις ἐλευθερίοις καὶ γλα-

id illius metu victoriae praestitisse, ac tam procul a Graecia se remouisse, vt quinquaginta nauibus Pericles, et Ephialtes triginta tantum, Chelidonias superuecti, nihil sibi obuium viderint classis barbaricae. Verum inter plebiscita, quae consarcinauit Craterus, exemplum est huius foederis, quasi ita facti relatum. Aram pacis quoque hac de causa perhibent Athenienses erexisse, ac Calliam, qui eam legationem obierat, summis decorasse honoribus. Praeda diuendita, cum ad alios vsus polluit populus pecunia, tum de illius belli manubiis australem arcis murum exstruxit. Ad haec longorum murorum, (quos crura vocant) quorum absoluta postmodum est molitio, primum fundamentum, quum opus incideret in loca palustria et vliginosa, solo palustri multa glarea grauibusque saxis adstricto, firmiter fuisse a Cimone pecuniam suppeditante et praebente suffultum. Item elegantibus illis exercitationis et disputationis libera-

60 τιμῆσαι] Vide Palmerium, conciliantem, p. 203. Exercit. Demosthenis locum cum hoc *Moses Dusoul.*

61 χρυ-

φυραῖς διατριβαῖς, αἳ μικρὸν ὕςερον ὑπερφυῶς ἠγαπήθησαν, ἐκαλλώπισε τὸ ἄςυ· τὴν μὲν ἀγορὰν πλατάνοις καταφυτεύσας, τὴν δ' Ἀκαδημίαν ἐξ ἀνύδρȣ καὶ αὐχμηρᾶς, κατάῤῥυτον ἀποδείξας ἄλσος, ἠσκημένον ὑπ' αὐτȣ̃ δρόμοις καθαροῖς καὶ συσκίοις περιπάτοις.

14. Ἐπεὶ δὲ τῶν Περσῶν τινες ȣ̓κ ἐβȣ́λοντο τὴν Χεῤῥόνησον καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τȣ̀ς Θρᾶκας ἄνωθεν ἐπεκαλȣ̃ντο, καταφρονȣ̃ντες τȣ̃ Κίμωνος, μετ' ὀλίγων παντάπασι τριηρῶν Ἀθήνηθεν ἐκπεπλευκότος, ὁρμήσας ἐπ' αὐτȣ̀ς, τέσσαρσι μὲν ναυσὶ τρισκαίδεκα τὰς ἐκείνων ἔλαβεν· ἐξελάσας δὲ τȣ̀ς Πέρσας, καὶ κρατήσας τῶν Θρακῶν, πᾶσαν ᾠκειώσατο τῇ πόλει τὴν Χεῤῥόνησον. ἐκ δὲ τȣ́τȣ Θασίȣς μὲν ἀποςάντας Ἀθηναίων καταναυμαχήσας, τρεῖς καὶ τριάκοντα ναῦς ἔλαβε, καὶ τὴν πόλιν ἐξεπολιόρκησε, καὶ τὰ χρυσεῖα [61] τὰ πέραν Ἀθηναίοις προσεκτήσατο, καὶ χώραν, ἧς ἐπῆρχον Θάσιοι, παρέ-

liberalis locis, quibus mirifice ſunt poſtea oblectati, vrbem primus exornauit. Forum enim platanis conſeuit, Academiam ex ſitienti et ſqualida irriguum nemus effecit, inſtruxitque planis curriculis et ambulationibus opacis.

Porro, quia nonnulli Perſae excedere detrectabant Cherſoneſo, opemque euocabant ſuperiorum Thracum, deſpicientes Cimonem, qui paucas naues ab Athenis ſoluerat, fecit in illos impetum, ac quatuor nauibus tredecim de illis cepit, eiectiſque Perſis et Thracibus domitis, redegit totam Cherſoneſum in ditionem Athenienſium. Hinc rebellantes Athenienſibus Thaſios proelio nauali fudit, tres et triginta naues eorum cepit, oppidum expugnauit, auri metalla, in oppoſita continente poſita, populo Athenienſi adiunxit, regionem Thaſiis, quae parebat iis, ademit.

61 χρυσία] Mallem χρυσεῖα. Sic et ſupra eodem libro de Thucydide. Iuſtinianus vtrobique *Chryſia* poſuit, quaſi nomen proprium eſſet. Notae autem Thaſiorum ſunt diuitiae, et iſtorum locorum metalla. *Xylander*. Rectius fortaſſe χρυσεῖα. *H. Stephanus*. Scribe χρυσεῖα, vt ſupra (110, 8.) et ita Fl. Ed. Bodl. 3. Anon. Vulc. et Mur.

62 πα-

λαβεν. ἐκεῖθεν δὲ ῥαδίως ἐπιβῆναι Μακεδονίας, καὶ πολλὴν ἀποτεμέσθαι παρασχὸν [62], ὡς ἐδόκει, μὴ θελήσας, αἰτίαν ἔσχε δώροις ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου συμπεπεῖσθαι [63]. καὶ δίκην ἔφυγε, τῶν ἐχθρῶν συστάντων ἐπ' αὐτόν. ἀπολογούμενος δὲ πρὸς τοὺς δικαστάς, οὐκ Ἰώνων ἔφη προξενεῖν, οὐδὲ Θεσσαλῶν, πλουσίων ὄντων, ὥσπερ ἑτέρους, ἵνα θεραπεύωνται καὶ λαμβάνωσιν, ἀλλὰ Λακεδαιμονίους [64], μιμούμενος καὶ ἀγαπῶν τὴν παρ' αὐτοῖς εὐτέλειαν καὶ σωφροσύνην, ἧς οὐδένα προτιμᾶν πλοῦτον, ἀλλὰ πλουτίζων ἀπὸ τῶν πολεμίων τὴν πόλιν, ἀγάλλεσθαι. μνησθεὶς δὲ τῆς κρίσεως ἐκείνης ὁ Στησίμβροτος, φησὶ, τὴν Ἐλπινίκην ὑπὲρ τοῦ Κίμωνος δεομένην ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ Περικλέους. οὗτος γὰρ ἦν τῶν κατηγόρων ὁ σφοδρότατος. τὸν δὲ μειδιάσαντα· Γραῦς εἶ, φάναι, γραῦς, ὦ Ἐλπινίκη, ὡς τηλικαῦτα διαπράττεσθαι

ademit. Illinc quum magnam facultatem incurſandi Macedoniam atque amplos fines eius extorquendi haberet, vbi vti hac apparuit eum nolle, in ſuſpicionem incidit, quaſi muneribus ab rege Alexandro delinitus, atque aduerſariorum coitione in iudicium eſt vocatus. At in defenſione ſua expoſuit iudicibus, non cum Ionibus ſibi, neque cum Theſſalis hominibus locupletibus, neceſſitudinem intercedere hoſpitii, ſicut multis, quo colerentur et diteſcerent, verum quod Macedonas aemularetur, eorumque amplecteretur frugalitatem et continentiam, cui nullas praeferret diuitias, augeret vero hoſtium opibus ciues, gloriari ſe. Iſtius iudicii Steſimbrotus mentionem habens, Elpinicen refert ſupplicem Cimonis gratia domum ventitaſſe ad Periclem: (quippe erat hic inter accuſatores acerrimus) eum vero arridentem: Anus es, dixiſſe, Elpinice, anus es nimium, quam vt res tantas tranſi-

62 παρασχὸν] Ed. Fl. et Bodl. 3. παρασχών. Sed caue mutaſſis. Sic enim Graeci amant. Sic in Nic. (238, 12.) Σωκράτης, οὐδὲν αὐτῷ τῶν γε τοιούτων προσῆκον, ὅμως ἀπώλετο. (et 187, 19.) Sic προσταχθὲν, (141, 7.) ἕτοιμον, (187, 9.) et ſexcenta talia.

63 συμπεπεῖσθαι Bodl. 3.

64 Μακεδόνων] In diuerſa hic abeunt Codd. Mur. Λακεδαιμονίων, quod verum videtur. et ita quoque dat Anon. Μακεδόνας, Λακεδαιμονίους Vulcob. Μακεδονίους Bodl. 3. Iunt. Ald.

65 ἤδη

πράγματα. πλὴν ἔν γε τῇ δίκῃ πρᾳότατον γενέσθαι τῷ Κίμωνι, καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν ἅπαξ ἀναςῆναι μόνον, ὥσπερ ἀφοσιέμενον.

15. Ἐκείνην μὲν ὖν ἀπέφυγε τὴν δίκην· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ παρὼν μὲν ἐκράτει καὶ συνέςελλε τὸν δῆμον ἐπιβαίνοντα τοῖς ἀρίςοις, καὶ περισπῶντα τὴν πᾶσαν εἰς ἑαυτὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν. ὡς δὲ πάλιν ἐπὶ ςρατείαν ἐξέπλευσε, τέλεως ἀνεθέντες οἱ πολλοὶ, καὶ συγχέαντες τὸν καθεςῶτα τῆς πολιτείας κόσμον, [τὰ πάτρια νόμιμα, οἷς ἐχρῶντο πρότερον,] Ἐφιάλτε προεςῶτος, ἀφείλοντο τῆς ἐξ Ἀρείε πάγε βελῆς τὰς κρίσεις, πλὴν ὀλίγων ἁπάσας· καὶ τῶν δικαςηρίων κυρίες ἑαυτὲς ποιήσαντες, εἰς ἄκρατον δημοκρατίαν ἐνέβαλον τὴν πόλιν, ἤδη [65] Περικλέες δυναμένε, καὶ τὰ τῶν πολλῶν φρονῦντος. διὸ καὶ τῦ Κίμωνος, ὡς ἐπανῆλθεν, ἀγανακτῦντος ἐπὶ τῷ προπηλακίζεσθαι τὸ ἀξίωμα τῦ συνεδρίε, καὶ πειρωμένε πάλιν ἄνω τὰς δίκας ἀνακαλεῖσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ Κλεισθένες ἐγείρειν ἀριςοκρατίαν, κατεβόων

transfigas. In iudicio fuisse tamen eum lenissimum Cimoni, atque ad accusandum quasi defunctorie semel tantum exsurrexisse.

Ab eo itaque iudicio fuit absolutus. In reliquis actionibus suis insultantem optimatibus populum omneque arbitrium et auctoritatem sibi vendicantem, dum domi fuit, retinuit ac refrenauit. Verum postquam iterum ad bellum gerendum nauigauit, cum semel effrenis plebs, confuso praesenti reipub. ordine, inueteratoque iure, quo fuerat ad eam diem vsus, eripuit duce Ephialte Areopago iudicia, paucis demtis, omnia, omnibusque tribunalibus ad nutum suum reuocatis, rempub. potentia Periclis, qui partes sectabatur plebis, in meram demersit populi ditionem. Quapropter in Cimonem, qui a reditu ob auctoritatem illius concilii violatam stomachabatur, et reducere iterum eo enitebatur causas, illamque sub Clisthene restituere optimatum potentiam, conspiratione

65 ἤδη καὶ Π. Bodl. 3.

66 ὁμι-

συνιςάμενοι, καὶ τὸν δῆμον ἐξηρέθιζον, ἐκεῖνά τε τὰ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἀνανεȣ́μενοι, καὶ Λακωνισμὸν ἐπικαλȣ͂ντες. εἰς ἃ καὶ τὰ Εὐπόλιδος διατεθρύλληται περὶ Κίμωνος, ὅτι

Κακὸς μὲν ȣ̓κ ἦν, φιλοπότης δὲ κἀμελής.
Κἀνίοτ' ἀπεκοιμᾶτ' ἂν ἐν Λακεδαίμονι,
Κἂν Ἐλπινίκην τήνδε καταλιπὼν μόνην.

εἰ δ' ἀμελῶν καὶ μεθυσκόμενος τοσαύτας πόλεις εἷλε, καὶ τοσαύτας νίκας ἐνίκησε, δῆλον, ὅτι, νήφοντος αὐτȣ͂ καὶ προσέχοντος, ȣ̓δεὶς ἂν ȣ̓́τε τῶν πρότερον, ȣ̓́τε τῶν ὕςερον, Ἑλλήνων παρῆλθε τὰς πράξεις.

16. Ἦν μὲν ȣ̓͂ν ἀπ' ἀρχῆς φιλολάκων· καὶ τῶν γε παίδων τῶν διδύμων τὸν ἕτερον Λακεδαιμόνιον ὠνόμασε, τὸν δ' ἕτερον Ἠλεῖον, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ Κλιτορίας γενομένης, ὡς Στησίμβροτος ἱςορεῖ· διὸ πολλάκις τὸν Περικλέα τὸ μητρῷον αὐτοῖς γένος ὀνειδίζειν. Διόδωρος δ' ὁ Περιηγητὴς καὶ τȣ́τȣς φησὶ καὶ τὸν τρίτον τῶν Κίμωνος υἱῶν, Θεσσαλὸν, ἐξ Ἰσοδίκης γεγονέναι τῆς Εὐρυπτολέμȣ τȣ͂ Μεγακλέȣς. ηὐξήθη δ' ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων

ratione facta, insurrexerunt clamoribus, populumque exasperauerunt, refricantes ista de sorore eius crimina, ac studium obiicientes Lacedaemoniorum. In quae illa quadrant Eupolidis de Cimone decantata carmina, quod

Malus haud erat, sed negligens bibaxque erat:
Aliquando dormitauit et Lacedaemone,
Solam relinquens Elpinicen hic suam.

Qui si supinus et temulentus cepit tam multas vrbes, atque tot victorias reportauit, profecto sobrii et intenti nemo, neque prioris, neque posterioris memoriae, Graecorum res gestas transscendisset.

Enimuero fuit ille Lacedaemoniorum a prima aetate studiosior. Ac filiorum quidem geminorum (vt tradit Stesimbrotus) alterum Lacedaemonium, Eleum alterum appellauit, quos genuerat ex coniuge Clitoria: quapropter exprobrauit iis crebro Pericles genus maternum. Diodorus Periegetes tam hos, quam tertium Cimonis filium, Thessalum, Isodice ait, Euryptolemi, filii Megaclis, filia, natos. Euectus autem ab Lacedaemoniis

ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσπολεμούντων, καὶ τοῦτον ὄντα νέον ἐν Ἀθήναις μᾶλλον ἰσχύειν καὶ κρατεῖν βουλομένων. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἡδέως ἑώρων, οὐ μικρὰ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας τῶν Σπαρτιατῶν ἀπολαύοντες. αὐξανομένοις γὰρ αὐτοῖς κατ' ἀρχὰς καὶ τὰ συμμαχικὰ πολυπραγμονοῦσιν, οὐκ ἤχθοντο τιμῇ καὶ χάριτι τοῦ Κίμωνος. τὰ γὰρ πλεῖστα δι' ἐκείνου τῶν Ἑλληνικῶν διεπράττετο, πράως μὲν τοῖς συμμάχοις, κεχαρισμένως δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὁμιλοῦντος [66]. ἔπειτα δυνατώτεροι γενόμενοι, καὶ τὸν Κίμωνα τοῖς Σπαρτιάταις οὐκ ἠρέμα προσκείμενον ὁρῶντες, ἤχθοντο. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ παντὶ μεγαλύνων τὴν Λακεδαίμονα πρὸς Ἀθηναίους, καὶ μάλιστα ὅτε τύχοι μεμφόμενος αὐτοῖς, ἢ παροξύνων, ὥς φησι Στησίμβροτος, εἰώθει λέγειν· Ἀλλ' οὐ Λακεδαιμόνιοί γε τοιοῦτοι· ὅθεν φθόνον ἑαυτῷ συνῆγε καὶ δυσμένειάν τινα παρὰ τῶν πολιτῶν. ἡ δ' οὖν ἰσχύσασα μάλιστα κατ' αὐτοῦ τῶν διαβολῶν, αἰτίαν ἔσχε τοιαύτην. Ἀρχιδάμου τοῦ Ζευξιδάμου τέταρτον ἔτος ἐν Σπάρτῃ βασιλεύοντος, ὑπὸ σεισμοῦ με-

fuit, qui erant Themiſtocli infeſti, et hunc iuuenem Athenis tum pollere ac principem eſſe malebant. Erat id populo Athenienſi primum iucundum, quod beneuolentia in eum Lacedaemoniorum magnum fructum ipſis ferret. Initio enim incrementi, quod eſſent negotiis ſocialibus implicati, honore et gratia Cimonis non offendebantur. Siquidem res Graeciae pleraeque explicabantur per eum, qui comiter cum ſociis et cum Lacedaemoniis ageret gratioſe. Inde facti opulentiores, quum Cimonem Lacedaemoniis non obſcure cernerent deuotum, fremuerunt. Etenim extollebat ſemper in concione Lacedaemonem, praecipue vero, ſi quid incuſaret eos, aut ad quippiam incitaret, (vt Steſimbrotus refert) habebat in ore: Atqui non ſunt Lacedaemonii certe tales. Vnde inuidiam ſibi et odium ad populum conflauit. Quae vero potiſſimum in eum valuit calumnia, ex cauſa orta eſt huiuſcemodi: Anno regni quarto Archidami, filii Zeuxidami, Lacedaemoniorum regis, maximo omnis

66 ὁμιλοῦντες Vulcob. Bodl. 3.

67 ἰδιώ-

γίϛȣ δὴ τῶν μνημονευομένων πρότερον, ἥ τε χώρα τῶν Λακεδαιμονίων χάσμασιν ἐνώλισθε πολλοῖς, καὶ τῶν Ταϋγέτων τιναχθέντων κορυφαί τινες ἀπεῤῥάγησαν. αὐτὴ δ' ἡ πόλις ὅλη συνεχύθη, πλὴν οἰκιῶν πέντε, τὰς δ' ἄλλας ἤρειψεν ὁ σεισμός. ἐν δὲ μέσῃ τῇ ϛοᾷ γυμναζομένων ὁμȣ̃ τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νεανίσκων, λέγεται, μικρὸν πρὸ τȣ̃ σεισμȣ̃ λαγὼν παραφανῆναι, καὶ τὰς μὲν νεανίσκȣς, ὥσπερ ἦσαν ἀληλιμμένοι, μετὰ παιδιᾶς ἐκδραμεῖν καὶ διώκειν, τοῖς δ' ἐφήβοις ὑπολειφθεῖσιν ἐπιπεσεῖν τὸ γυμνάσιον, καὶ πάντας ὁμȣ̃ τελευτῆσαι. τὸν δὲ τάφον αὐτῶν ἔτι νῦν σεισματίαν προσαγορεύȣσι. ταχὺ δὴ συνιδὼν ἀπὸ τȣ̃ παρόντος τὸν μέλλοντα κίνδυνον ὁ Ἀρχίδαμος, καὶ τὰς πολίτας ὁρῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν τὰ τιμιώτατα πειρωμένȣς σώζειν, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι σημαίνειν, ὡς πολεμίων ἐπιόντων, ὅπως ὅτι τάχιϛα μετὰ τῶν ὅπλων ἀθροίζωνται πρὸς αὐτόν. ὃ δὴ καὶ μόνον ἐν τῷ τότε καιρῷ τὴν Σπάρτην διέσωσεν. οἱ γὰρ Εἱλῶται [67]

omnis prioris memoriae terraemotu, cum Laconiae labes in multos hiatus desedit, tum Taygetus concussus et vertices sunt aliqui eius collapsi. Ipsa conuulsa vrbs est tota praeter quinque aedificia, caetera terrae tremor labefecit. Media porticu, vbi adolescentia et iuuentus vna exercebant se, fama est, paulo ante, quam terra quateretur, leporem percurrisse: iuuenes autem, vt erant vncti, euolasse ludibundos ad consectandum. Adolescentes vero, qui remanserant, gymnasii ruina oppressos periisse cunctos. Horum tumulum vocant etiam hoc aeuo Sismatiam, nomine a terraemotu ducto. Porro Archidamus statim ex praesenti insequens prospiciens discrimen, ciuesque cernens ex tectis, quaecunque carissima erant, egerentes, classicum cani tanquam aduentantibus praecipit hostibus, vt quam ocyssime armati ad ipsum concurrerent. Hoc fuit vnum Spartae ea tempestate saluti. Ilotae enim concurrerunt

67 Ἱλῶται] Vertunt Interpp. quasi scriptum foret εἵλωται: quae coniectura mihi non admodum displicet. Sequenti enim pag. l. 7. εἵλωτας nominat. [Xylander vertit: *rustici:* et annotat: Intelligit seruos Lacedaemoniorum, qui ipsis agros colebant, Heilo-

ἐκ τῶν ἀγρῶν συνέδραμον πανταχόθεν, ὡς συναρπασόμενοι τοὺς σεσωσμένους τῶν Σπαρτιατῶν. ὡπλισμένους δὲ καὶ συντεταγμένους εὑρόντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς πόλεις, καὶ φανερῶς ἐπολέμουν, τῶν τε περιοίκων ἀναπείσαντες οὐκ ὀλίγους, καὶ Μεσσηνίων ἅμα τοῖς Σπαρτιάταις συνεπιθεμένων. πέμπουσιν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι Περικλείδαν εἰς Ἀθήνας, δεόμενοι βοηθεῖν, ὅν φησι κωμῳδῶν Ἀριστοφάνης [68] καθεζόμενον ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ὠχρὸν ἐν φοινικίδι, στρατιὰν ἀπαιτεῖν. Ἐφιάλτου δὲ κωλύοντος καὶ διαμαρτυρομένου μὴ βοηθεῖν, μηδ' ἀνιστάναι πόλιν ἀντίπαλον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἐᾶν κεῖσθαι καὶ πατηθῆναι τὸ φρόνημα τῆς Σπάρτης, Κίμωνα φησὶ Κριτίας τὴν τῆς πατρίδος αὔξησιν ἐν ὑστέρῳ θέμενον τοῦ Λακεδαιμονίων συμφέροντος, ἀναπείσαντα τὸν δῆμον, ἐξελθεῖν βοηθοῦντα μετὰ πολλῶν ὁπλιτῶν. ὁ δ' Ἴων ἀπομνημονεύει καὶ τὸν λόγον, ᾧ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἐκίνησε, παρακα-

rerunt vndique ex agris, vt Spartiatas, qui incolumes essent, opprimerent: quos vbi offenderunt armatos et instructos, in oppida sua sunt dilapsi, bellumque ex professo fecerunt, adscitis non paucis finitimis: ac simul Spartiatas adorti sunt Messenii. Mittunt itaque Athenas ad petendum auxilium Lacedaemonii Periclidam, quem cauillans dicit Aristophanes ad aras pallidum sedentem in veste punicea exercitum postulare. Hic quum aduersaretur Ephialtes, ac testato negaret subueniendum, neque excitandam vrbem Athenis aduersariam, sed negligendam esse iacentem, et spiritus conculcandos Lacedaemoniis, Cimonem narrat Critias, patriae incremento vtilitati Lacedaemoniorum posthabito, inductoque populo, eis frequenti exercitu iuisse suppetias. Ion etiam verba commemorat, quibus inprimis in adhortando populum Atheniensem commouit,

Heilotas. Loquitur enim de bello, quod ii Messeniorum auxilio contra Spartanos, eorum rebus terrae concussione afflictis, susceperunt: cuius etiam in Lycurgi vita est facta mentio.]

68 Ἀριστοφάνης] Vide Lysistr. vers. 1140.

λῶν μήτε τὴν Ἑλλάδα χωλὴν, μήτε τὴν πόλιν ἑτερόζυγα περιϊδεῖν γεγενημένην.

17. Ἐπεὶ δὲ, βοηθήσας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀπῄει διὰ Κορίνθου τὴν στρατιὰν ἄγων, ἐνεκάλει Λάχαρτος αὐτῷ, πρὶν ἐντυχεῖν τοῖς πολίταις, εἰσαγαγόντι τὸ στράτευμα· καὶ γὰρ θύραν κόψαντος [69] ἀλλοτρίαν, οὐκ εἰσιέναι πρότερον, ἢ τὸν κύριον κελεῦσαι. καὶ ὁ Κίμων· Ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς, εἶπεν, ὦ Λάχαρτε, τὰς Κλεωναίων καὶ Μεγαρέων θύρας κόψαντες, ἀλλὰ κατασχίσαντες, εἰσεβιάσασθε μετὰ τῶν ὅπλων, ἀξιοῦντες ἀνεῳγέναι πάντα τοῖς μεῖζον δυναμένοις. Οὕτω μὲν ἐθρασύνατο πρὸς τὸν Κορίνθιον ἐν δέοντι, καὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς διεξῆλθεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους αὖθις ἐκάλουν ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰθώμῃ Μεσσηνίους καὶ εἵλωτας· ἐλθόντων δὲ, τὴν τόλμαν καὶ τὴν λαμπρότητα δείσαντες, ἀπεπέμψαντο μόνους τῶν συμμάχων ὡς νεωτεριστάς. οἱ δὲ, πρὸς ὀργὴν ἀπελθόντες, ἤδη τοῖς λακωνίζουσι φανερῶς ἐχαλέπαινον, καὶ τὸν Κίμωνα, μικρᾶς ἐπιλαβόμενοι προφάσεως [70],

mouit, ne Graeciam claudam reddi, neu vrbem finerent destitui focia.

Poftquam opem tulit Lacedaemoniis, atque in reditu iter cum exercitu per fines Corinthiorum fecit, incufauit Lachartus eum, quod, priufquam ciues appellaffet, inuexiffet exercitum. Siquidem eos, qui fores pulfant alienas, non ante, quam dominus iufferit, dicebat ingredi. Cui Cimon: Atqui vos, Lacharte, (inquit) Cleoneorum et Megarenfium non pulfatis foribus, fed refractis, irrupiftis armati, cenfentes, omnia patere potentioribus. Ita in loco infultauit Corinthio, ac cum copiis tranfiit. Porro Lacedaemonii exciuerunt iterum Athenienfes contra eos, qui Ithomen tenebant, Meffenios et Ilotas. Quorum, vbi adfuerunt, audaciam et alacritatem veriti, folos ex fociis, tanquam nouis rebus intentos, ablegauerunt. Hi cum indignatione reuerfi funt, fueruntque deinceps aperte Lacedaemoniorum fautoribus infefti, ac Cimonem, leui anfa arrepta, in

69 κόψαντος] Legendum videtur κόψαντας, ob infinitiuos sequentes.

70 μικρᾶς ἐπιλαβόμενοι προφάσεως]

ἐξωςϱάκισαν εἰς ἔτη δέκα. τοσȣ̃τον γὰϱ ἦν χϱόνον τεταγμένον ἀπεῖναι τοῖς ἐξοςϱακιζομένοις. ἐν δὲ τȣ́τῳ τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἐπανήϱχοντο, Δελφȣ̀ς ἀπὸ Φωκέων ἐλευθεϱώσαντες, ἐν Τανάγϱᾳ καταςϱατοπεδευσάντων, Ἀθηναῖοι μὲν ἀπήντων διαμαχȣ́μενοι, Κίμων δὲ μετὰ τῶν ὅπλων ἧκεν εἰς τὴν αὐτȣ̃ φυλὴν τὴν Οἰνηΐδα, πϱόθυμος ὢν ἀμύνεσθαι τȣ̀ς Λακεδαιμονίȣς μετὰ τῶν πολιτῶν. ἡ δὲ βȣλὴ τῶν πεντακοσίων πυθομένη καὶ φοβηθεῖσα, τῶν ἐχθϱῶν αὐτȣ̃ καταβοώντων, ὡς συνταϱάξαι τὴν φάλαγγα βȣλομένȣ, καὶ τῇ πόλει Λακεδαιμονίȣς ἐπαγαγεῖν, ἀπηγόϱευσε τοῖς ςϱατηγοῖς μὴ δέχεσθαι τὸν ἄνδϱα. κἀκεῖνος μὲν ᾤχετο δεηθεὶς Εὐθίππȣ τȣ̃ Ἀναφλυςίȣ, καὶ τῶν ἄλλων ἑταίϱων, ὅσοι μάλιςα τὴν τȣ̃ λακωνίζειν αἰτίαν ἔσχον, ἐϱϱωμένως ἀγωνίσασθαι πϱὸς τȣ̀ς πολεμίȣς, καὶ δι' ἔϱγων ἀπολύσασθαι τὴν αἰτίαν πϱὸς τȣ̀ς πολίτας. οἱ δὲ, λαβόντες αὐτȣ̃ τὴν πανοπλίαν, εἰς τὸν λόχον ἔθεντο· καὶ μετ' ἀλλήλων συςάν-

in decennium exterminauere. Tantum enim praefinitum temporis erat oſtraciſmo. Interea quum Lacedaemonii Tanagrae in reditu, liberatis a Phocenſibus Delphis, conſediſſent, eruperunt Athenienſes ad manus cum iis conferendas. Ibi Cimon armatus aggregauit ſe ad tribum ſuam Oeneidem, eratque paratus ad aggrediendum cum ciuibus ſuis Lacedaemonios. Verum concilium quingentorum, re intellecta, timens, quod eum aduerſarii calumniarentur turbare aciem velle atque inuehere in vrbem Lacedaemonios, edixerunt ducibus, ne reciperent eum. Ita abſceſſit Cimon, orans Euthippum Anaphlyſtium, reliquoſque ſodales ſuos, qui erant potiſſimum vt facientes pro Lacedaemoniis ſuſpecti, vt ſtrenue cum hoſtibus dimicarent, crimenque diluerent apud ciues factis. Hi centum numero, armis Cimonis in manipulo ſuo receptis, et globo inter ſe facto, ruerunt in mortem

σεως] Somniabat ergo Suidas, cum ſcripſit, ideo in exſilium actum, quod ſororem Elpinicen ſtupraſſet. Leui de cauſa, inquit Plutarchus. Sed quis ille praetextus fuerit, non edidit, veram offenſionis cauſam attuliſſe contentus. *Moſes Duſoul.*

τες, ἐκθύμως, ἑκατὸν ὄντες, ἔπεσον, πολὺν αὐτῶν πόθον, καὶ μεταμέλειαν, ἐφ' οἷς ἠτιάθησαν ἀδίκως, ἀπολιπόντες τοῖς Ἀθηναίοις. ὅθεν ἐδὲ τῷ πρὸς Κίμωνα θυμῷ πολὺν χρόνον ἐνέμειναν, τὰ μὲν, ὡς εἰκὸς, ὧν ἔπαθον εὖ μεμνημένοι, τὰ δὲ τῷ καιρῷ συλλαμβανομένῳ. νενικημένοι γὰρ ἐν Τανάγρᾳ μάχῃ μεγάλῃ, καὶ προσδοκῶντες εἰς ὥραν ἔτους στρατιὰν [71] Πελοποννησίων ἐπ' αὐτοὺς, ἐκάλουν ἐκ τῆς φυγῆς τὸν Κίμωνα, καὶ κατῆλθε, τὸ ψήφισμα γράψαντος Περικλέους. οὕτω τότε πολιτικαὶ μὲν ἦσαν αἱ διαφοραὶ, μέτριοι δ' οἱ θυμοὶ, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν εὐανάκλητοι συμφέρον· ἡ δὲ [72] φιλοτιμία πάντων ἐπικρατοῦσα τῶν παθῶν, τοῖς τῆς πατρίδος ὑπεχώρει καιροῖς.

18. Εὐθὺς μὲν οὖν ὁ Κίμων κατελθὼν, ἔλυσε τὸν πόλεμον, καὶ διήλλαξε τὰς πόλεις. γενομένης δ' εἰρήνης, ὁρῶν, τοὺς Ἀθηναίους ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένους, ἀλλὰ κινεῖσθαι καὶ αὐξάνεσθαι ταῖς στρατείαις βουλομένους, ἵνα μὴ τοῖς Ἕλλησι διοχλῶσι, μηδὲ περὶ τὰς νή-

mortem alacriter, magnumque ſui deſiderium et poenitentiam populo Athenienſi iniuſti criminis reliquere. Vnde non diu retinuerunt in Cimonem offenſam, hinc priorum illius in ipſos beneficiorum haud dubie memores, hinc temporis etiam rationem reputantes. Siquidem quod ingenti proelio ad Tanagram eſſent fuſi, exſpectarentque in aeſtatem expeditionem in ſe Peloponneſiorum, Cimonem ab exſilio reuocarunt. Rediit in patriam ex rogatione Periclis. Adeo ciuiles erant id temporis diſſenſiones, adeo moderata ira atque e reipub. vſu reuocabilis, ambitioque, quae affectus exſuperat omnes, temporibus patriae concedebat.

At Cimon ſimul atque domum eſt regreſſus, ſuſtulit bellum, ciuitateſque in gratiam reduxit. Pace compoſita, quia Athenienſes videbat otii impatientes, et negotia quaerentes quaeſtumque ex bello, ne ſolicitarent Graeciam, neu vagantes magna claſſe circa

71 στρατιὰν] Mallem στρατείαν. *Moſes Duſoul.*

72 ἡ δὲ φ] Nitidior erit oratio, ſi pro δὲ legas τε.

73 στρα-

σȣς, ἢ Πελοπόννησον, ἀναςρεφόμενοι ναυσὶ πολλαῖς, αἰτίας ἐμφυλίων πολέμων, καὶ συμμαχικῶν ἐγκλημάτων ἀρχὰς ἐπισπάσωνται κατὰ τῆς πόλεως, ἐπλήρȣ διακοσίας τριήρεις, ὡς ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Κύπρον αὖθις ἐκςρατευσόμενος· ἅμα μὲν ἐμμελετᾷν τοῖς πρὸς τȣ̀ς βαρβάρȣς ἀγῶσι βȣλόμενος τȣ̀ς Ἀθηναίȣς, ἅμα δ' ὠφελεῖσθαι δικαίως, τὰς ἀπὸ τῶν φύσει πολεμίων εὐπορίας εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίζοντας. ἤδη δὲ παρεσκευασμένων ἁπάντων, καὶ τȣ̃ ςρατȣ̃ παρὰ ταῖς ναυσὶν ὄντος, ὄναρ εἶδεν ὁ Κίμων. ἐδόκει κύνα θυμȣμένην ὑλακτεῖν πρὸς αὐτὸν, ἐκ δὲ ὑλακῆς μεμιγμένον ἀφεῖσαν ἀνθρώπȣ φθόγγον εἰπεῖν·

Στεῖχε· φίλος γὰρ ἔσῃ καὶ ἐμοὶ καὶ ἐμοῖς σκυλάκεσσιν.

ȣ̔́τω δὲ δυσκρίτȣ τῆς ὄψεως ȣ̓́σης, Ἀςύφιλος ὁ Ποσειδωνιάτης, μαντικὸς ἀνὴρ, καὶ συνήθης τῷ Κίμωνι, φράζει θάνατον αὐτῷ προσημαίνειν τὴν ὄψιν, ȣ̔́τω διαιρῶν· κύων ἀνθρώπῳ, πρὸς ὃν ὑλακτεῖ, πολέμιος· πολεμίῳ δ' ȣ̓κ ἄν τις μᾶλλον, ἢ τελευτήσας, φίλος γένοιτο. τὸ δὲ μίγμα τῆς φωνῆς Μῆδον ἀποδηλοῖ τὸν ἐχθρόν. ὁ γὰρ

circa infulas et Peloponnefum, caufas bellorum inteftinorum et socialium querelarum femina confcifcerent ciuitati, compleuit naues ducentas, tanquam ad inuadendam denuo Aegyptum et Cyprum; quo fimul pugnando Athenienfes cum barbaris exercerent fe, et opimi euaderent iufta ratione, praedam ab hoftibus natura comparatis in Graeciam deportantes. Omnibus iam paratis, quum effet exercitus confcenfurus, fomnium vidit Cimon hoc: Canis exacerbata vifa eum eft allatrare, atque ex latratu miftam edens humanam vocem dicere:

I, mihi nam catulifque meis redderis amicus.

Ex hoc tam obfcuro vifo Aftyphilus Pofidoniates, vaticinandi peritus, qui erat familiaris Cimonis, docet eum, mortem ei hoc vifo denunciari: atque ita explicat: Canis eft homini, quem allatrat, hoftis: hofti autem nulla ratione potius, quam defunctus, amicus efficiaris. Vocis commiftio hoftem denotat Medum: Me-

Μήδων ςρατὸς [73] Ἕλλησιν ὁμȣ̃ καὶ βαρβάροις μέμικται. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν, αὐτȣ̃ τῷ Διονύσῳ θύσαντος, ὁ μὲν μάντις ἀπέτεμε τὸ ἱερεῖον, τȣ̃ δ' αἵματος τὸ πηγνύμενον ἤδη μύρμηκες πολλοὶ λαμβάνοντες κατὰ μικρὸν ἔφερον πρὸς τὸν Κίμωνα, καὶ τȣ̃ ποδὸς περὶ τὸν μέγαν δάκτυλον περιέπλαττον, ἐπὶ πολὺν χρόνον λανθάνοντες. ἅμα δέ πως ὅ τε Κίμων τῷ γινομένῳ προσέσχε, καὶ παρῆν ὁ θύτης ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ τὸν λοβὸν ȣ̓κ ἔχοντα κεφαλήν. ἀλλ', ȣ̓ γὰρ ἦν ἀνάδυσις τῆς ςρατείας, ἐξέπλευσε, καὶ τῶν νεῶν ἑξήκοντα μὲν ἀπέςειλεν εἰς Αἴγυπτον, ταῖς δ' ἄλλαις πάλιν ἔπλει, καὶ καταναυμαχήσας Φοινισσῶν νεῶν καὶ Κιλισσῶν βασιλικὸν ςόλον, ἀνεκτᾶτό τε τὰς ἐν Κύπρῳ πόλεις [74], καὶ τοῖς περὶ Αἴγυπτον ἐφήδρευεν, ȣ̓δὲν μικρὸν, ἀλλ' ὅλης ἐπινοῶν τῆς βασιλέως ἡγεμονίας κατάλυσιν· καὶ μάλιςα ὅτι τȣ̃

dorum enim exercitus ex Graecis eſt et barbaris miſtus. Secundum hanc viſionem quum Libero patri ſacrificaret, et victimam aruſpex proſecuiſſet, quod ſanguinis iam concreuerat, id examen formicarum rapuit, paulatimque ad Cimonem detulit, atque eius pollici pedis circumiecit. Diu hoc non eſt animaduerſum. Inde, vt animaduertit Cimon, adiit aruſpex eum, et iecur ſine capite oſtendit. Attamen, qui expedire ſe nequiuit prouincia, claſſem ſoluit. Naues miſit ſexaginta in Aegyptum: cum reliquis rurſus prouectus, afflicta Phoeniſſarum et Ciliſſarum nauium regia claſſe, oppida circumcirca ſubiugauit, et Aegyptiis imminebat, nihil mediocre, verum totius regis imperii agitans conuulſionem: praeſertim quia Themiſtoclem

73 ςρατηγὸς] Sic vertunt Interpp. quaſi legiſſent ςρατὸς, quod et ego in textum recipiendum cenſeo.

74 τὰς ἐν κύκλῳ πόλεις] Mira phraſis, in bello nauali praeſertim adhibita. Non dubito ἐν Κύπρῳ ſcriptum fuiſſe; cum ante (131, 17.) dixerit: ὡς ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Κύπρον αὖθις ἐκςρατευσόμενος: et mox (133, 3.) περὶ Κύπρον συνέχων τὸ ναυτικόν. Et ſane ſic Diod. Sic. 73. Cum autem vrbes claſſi vicinas innuere vult, παραλίας vocat; vt 139, 2.

75 ȣ̓κ

Θεμιςοκλέȣς ἐπυνθάνετο δόξαν εἶναι καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βαρβάροις μεγάλην, ὑποδεδεγμένȣ βασιλεῖ κινȣ͂ντι τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον ςρατηγήσειν. Θεμιςοκλῆς μὲν ȣ͂ν ȣ̓χ ἥκιςα λέγεται τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἀπογνȣ̀ς, ὡς ȣ̓κ ἂν ὑπερβαλόμενος [75] τὴν Κίμωνος εὐτυχίαν καὶ ἀρετὴν, ἑκὼν τελευτῆσαι. Κίμων δὲ μεγάλων ἐπαιρόμενος ἀρχὰς ἀγώνων καὶ περὶ Κύπρον συνέχων τὸ ναυτικὸν, ἔπεμψεν εἰς Ἄμμωνος ἄνδρας, ἀπόῤῥητόν τινα μαντείαν ποιησομένȣς [76] παρὰ τῷ θεῷ. γινώσκει γὰρ ȣ̓δεὶς, ὑπὲρ ὧν ἐπέμφθησαν· ȣ̓δὲ χρησμὸν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐξήνεγκεν, ἀλλ' ἅμα τῷ προσελθεῖν ἐκέλευσεν ἀπιέναι τȣ̀ς θεοπρόπȣς, αὐτὸν γὰρ ἤδη τὸν Κίμωνα παρ' ἑαυτῷ τυγχάνειν ὄντα. Ταῦτ' ἀκȣ́σαντες οἱ θεοπρόποι, κατέβαινον ἐπὶ θάλασσαν· γενόμενοι δ' ἐν τῷ ςρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων, ὃ τότε περὶ Αἴγυπτον ἦν, ἐπύθοντο τεθνᾶναι τὸν Κίμωνα· καὶ τὰς ἡμέρας πρὸς τὸ μαντεῖον ἀνάγοντες, ἔγνωσαν

clem acceperat ingenti apud barbaros opinione et auctoritate esse, quod regi recepisset, vbi bellum Graecis moueret, ducturum se exercitum. Caeterum Themistoclem ferunt, spe abiecta belli Graeci, quia diffidebat, Cimonis se felicitatem et virtutem superare posse, voluntaria occubuisse morte. Voluens autem Cimon ingentis rudimenta belli, et circa Cyprum tenens classem, legatos ad templum Ammonis misit, de re occulta deum consultum. Nec patet vlli, quamobrem missi fuerunt. Neque dedit legatis deus responsum, verum, simul vt adfuerunt, redire iussit eos: iam enim ipsum Cimonem apud se esse. His auditis, repetierunt legati mare: qui vt venerunt in castra, quae tunc erant circa Aegyptum, de obitu Cimonis didicere. Supputatis autem ad oraculum diebus, perspexerunt, tecte

75 ȣ̓κ ἂν ὑπερβαλόμενος] Fl. et Ald. Edd. ὑπερβαλλόμενος. Mendose vtraque. Lege ὑπερβαλȣ́μενος, quod sententia poscit. *Moses Dusoul.*

76 μαντείαν ποιησομένȣς] Quid hoc monstri est? Scribe audacter πευσομένȣς. De παρὰ τῷ θεῷ etiam nonnihil ambigo. Sed est quo se tueatur: nec, nisi Codd. accedat auctoritas, sollicitabo. Vide V. 22, 7.

 77 φα-

ἠνιγμένην τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς, ὡς ἤδη παρὰ θεοῖς ὄντος.

19. Ἀπέθανε δὲ πολιορκῶν Κίτιον, ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, νοσήσας· ἔνιοι δέ φασιν ἐκ τραύματος, ὃ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγωνιζόμενος ἔσχε. τελευτῶν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν εὐθὺς ἀποπλεῖν, ἀποκρυψαμένους τὸν θάνατον αὐτοῦ· καὶ συνέβη, μήτε τῶν πολεμίων, μήτε τῶν συμμάχων αἰσθομένων, ἀσφαλῶς αὐτοὺς ἀνακομισθῆναι, στρατηγουμένους ὑπὸ Κίμωνος, ὥς φησι Φανόδημος [77], τεθνηκότος ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα. μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους οὐδὲν ἔτι λαμπρὸν ὑπ' οὐδενὸς ἐπράχθη στρατηγούντων Ἑλλήνων, ἀλλὰ τραπέντες ὑπὸ δημαγωγῶν καὶ πολεμοποιῶν ἐπ' ἀλλήλους, οὐδενὸς τὰς χεῖρας ἐν μέσῳ διασχόντος, συνεῤῥάγησαν εἰς τὸν πόλεμον· ἀναπνοὴ μὲν τοῖς βασιλέως πράγμασι γενόμενοι, φθόρον δ' ἀμύθητον τῆς Ἑλληνικῆς δυνάμεως ἀπεργασάμενοι. ὀψὲ δ' οἱ περὶ τὸν Ἀγησίλαον εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξενεγκάμενοι τὰ ὅπλα, βραχέος ἥψαντο πολέμου πρὸς τοὺς ἐπὶ θαλάσσῃ βασιλέως

tecte significatum Cimonis exitum, quasi iam apud coelites esset.

Decessit in obsidione Citii (vt plerique referunt) ex morbo, alii volunt ex vulnere, quod confligens cum barbaris accepit. Moriens monuit suos, vt extemplo discederent, et mortem suam tegerent. Contigit autem, vt, nemine sentiente, neque hostium, neque sociorum, illi reuerterentur incolumes, ductu auspiciisque Cimonis (vt Phanodemus ait) dies iam triginta defuncti. Ab illius fatis nihil vltra contra barbaros praeclari ab Graeco duce est vllo editum, sed a concionatoribus et belli facibus in se mutuo versi, quum intercederet nemo, in bellum exarsere, ac laxamentum rebus regis dederunt, exitium vero opum Graeciae inuexerunt supra quam dicendo exaequaris graue. Diu post quidem Agesilaus armis in Asiam promotis, bellum cum ducibus regiis, qui prouinciis maritimis praeerant, breue libauit; nec

77 Φανίδημος dant Iuntina et Aldina.

78 pro

στρατηγοὺς· καὶ λαμπρὸν οὐδὲν, οὐδὲ μέγα δράσαντες, αὖθις δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς στάσεσι καὶ ταραχαῖς ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ὑπενεχθέντες, ᾤχοντο τοὺς Περσῶν φορολόγους ἐν μέσαις ταῖς συμμάχοις καὶ φίλαις πόλεσιν ἀπολιπόντες· ὧν οὐδὲ γραμματοφόρος κατέβαινεν, οὐδ' ἵππος πρὸς θαλάσσῃ τετρακοσίων σταδίων ἐντὸς ὤφθη, στρατηγοῦντος Κίμωνος. ὅτι μὲν οὖν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπεκομίσθη τὰ λείψανα αὐτοῦ, μαρτυρεῖ τῶν μνημάτων τὰ μέχρι νῦν Κιμώνεια προσαγορευόμενα· τιμῶσι δὲ καὶ Κιτιεῖς τάφον τινὰ Κίμωνος, ὡς Ναυσικράτης ὁ ῥήτωρ φησὶν, ἐν λιμῷ καὶ γῆς ἀφορίᾳ τοῦ θεοῦ προστάξαντος αὐτοῖς, μὴ ἀμελεῖν Κίμωνος, ἀλλ' ὡς κρείττονα σέβεσθαι καὶ γεραίρειν. τοιοῦτος μὲν ὁ Ἑλληνικὸς ἡγεμών [78].

nec re magnifica vlla, vel memorabili gesta, Graecorum seditionibus et tumultibus abreptus de integro exortis, recepit se, in mediisque sociorum et amicorum oppidis exactores stipendiorum reliquit Persas: quorum ne tabellarius quidem descendit, nec equus citra quinquaginta millia passuum a mari conspectus est, duce Cimone. Relata in Atticam fuisse ossa eius testantur monumenta, quae hac quoque aetate Cimonia appellantur. At colunt Citienses quoque tumulum quendam Cimonis, quod deus iis (vt Nausicrates orator tradit) in fame et sterilitate praecepisset, ne despicerent Cimonem, sed tanquam forte maiorem humana eum honorarent et venerarentur. Is Graecus dux fuit.

78 pro ἡγεμὼν Bodl. 3. Iunt. et Ald. dant ἀγών.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ [1].

Τῷ δὲ Λουκούλλῳ πάππος μὲν ἦν ὑπατικὸς, θεῖος δὲ πρὸς μητρὸς Μέτελλος, ὁ Νομαδικὸς ἐπικληθείς. τῶν δὲ γονέων ὁ μὲν πατὴρ ἑάλω κλοπῆς, Καικιλία δὲ ἡ μήτηρ ἠδόξησεν, ὡς οὐ βεβιωκυῖα σωφρόνως. αὐτὸς δ' ὁ Λούκουλλος, ἔτι μειράκιον ὢν, πρὶν ἀρχήν τινα μετελθεῖν καὶ πολιτείας ἅψασθαι, πρῶτον ἔργον ἐποιήσατο, τὸν τοῦ πατρὸς κατήγορον κρῖναι Σερουΐλιον Αὔγουραν, λαβὼν ἀδικοῦντα δημοσίᾳ [2]. καὶ τὸ πρᾶγμα λαμπρὸν ἐφά-

Lucullus auum habuit consularem, auunculum Metellum, cognomento Numidicum. Ex parentibus eius pater repetundarum damnatus est, mater fuit Caecilia, ob vitam probrosam infamis. Ipse Lucullus admodum iuuenis, priusquam ad petitionem honorum descendisset, aut rempublicam attigisset, rudimenta in postulando peculatus accusatore patris sui posuit, Seruilio augure. Ea visa res est populo Romano

1 Quae sequuntur in hoc opere Romanorum vitae, ad idem prope tempus pertinent. Nam, Gracchis exceptis, qui Lucullum, ac caeteros, et ipsum etiam Syllam, non ita multum aetate antecesserunt, reliqui omnes Syllam statim subsecuti sunt, eoque fere ordine, quo eorum vitae hic exponuntur, claruerunt, bello cum Mithridatico, tum ciuili Pompeiano, et quae id subsecuta sunt, nobiles; vt non opus habeam, de eorum porro aequalibus, aut aetate, plura annotare: quum nihil ista tempestate sit in historia Romana celebratius atque notius. *Xylander.*

2 τὸν τοῦ πατρὸς κατήγορον κρῖναι Σερουΐλιον Αὔγουραν, λαβὼν ἀδικοῦντα δημοσίᾳ] Xylander vertit: *patris sui accusatorem de publico crimine accusaret:* annotatque: Ita prope ad verbum est in Graeco. Quod autem hic ἀδικεῖν δημοσίᾳ dicitur, Iustinianus *peculatum* in specie expressit, idque Amiotus etiam habet: (in Pompeio aliter describitur peculatus: diserte enim dicitur κλοπὴ δημοσίων χρημάτων) ego malui relinquere in genere: nihil enim mihi constat de eo crimine, quod a Lucullo intentatum Seruilio sit. Cicero in Acad. Quaest. editionis prioris lib. II. qui *Lucullus* inscribitur, mentionem huius rei facit: sed neque reum, neque crimen, nominat. In oratione autem de *prouinciis consularibus* inimicitias Seruiliorum

νῃ Ῥωμαίοις, καὶ τὴν δίκην ἐκείνην, ὥσπερ ἀριστείαν, διὰ στόματος ἔσχον. ἐδόκει δὲ καὶ ἄλλως αὐτοῖς ἄνευ προφάσεως οὐκ ἀγεννὲς εἶναι τὸ τῆς κατηγορίας ἔργον· ἀλλὰ καὶ πάνυ τοὺς νέους ἐβούλοντο τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιφυομένους ὁρᾶν, ὥσπερ θηρίοις εὐγενεῖς σκύλακας. οὐ μὴν ἀλλὰ μεγάλης περὶ τὴν δίκην ἐκείνην φιλονεικίας γενομένης, ὥστε καὶ τρωθῆναί τινας καὶ πεσεῖν, ἀπέφυγεν ὁ Σερουίλιος. ὁ δὲ Λούκουλλος ἤσκητο καὶ λέγειν ἱκανῶς ἑκατέραν γλῶτταν· ὥστε καὶ Σύλλας, τὰς αὑτοῦ πράξεις ἀναγράφων, ἐκείνῳ προσεφώνησεν, ὡς συνταξομένῳ καὶ διαθήσοντι τὴν ἱστορίαν ἄμεινον. ἦν γὰρ οὐκ ἐπὶ τὴν χρείαν μόνην ἐμμελὴς αὐτοῦ καὶ πρόχειρος ὁ λόγος, καθάπερ ὁ τῶν ἄλλων τὴν μὲν ἀγορὰν

Θύννος βολαῖος πέλαγος ὡς διεστρόβει [3].

mano magnifica, eamque caufam, vt ingens decus, in ore habuit. Et quidem videbatur alioqui, vel non fuppetente caufa, res non pudenda accufatio, fed delectabantur iuuenibus, improbos, vt generofis canibus feras, confectantibus. Atqui ingenti exorta in eo iudicio contentione vfque ad aliquorum vulnera et caedes, Seruilius eft liberatus. Lucullus autem eloquens valde fuit atque vtraque lingua exercitatus. Itaque rerum fuarum geftarum commentarios ab fe fcriptos Lucullo dedicauit Sylla, tanquam ad concinnandam et digerendam hiftoriam magis effet idoneus. Fuit enim eius non ad vfum modo accurata et promta oratio, vt, ficut aliorum, forum,

Vt thunnus exagitaret impetu falum:

vbi

liorum et Lucullorum grauiffimas commemorat. Quod de accufationibus hic dicitur, idem lib. I. *Officiorum* copiofe explicat.

3 Θύννος βολαῖος πέλαγος ὡς διεστρόβει] Iuftinianus male: *Thynnus irretitus.* Senarius eft iambicus, nefcio, vnde depromtus. Thynnus pifcis dictus eft παρὰ τὸ θύνω, τὸ θύω, ὅ ἐστιν ὁρμῶ, a dando impetu, et motus vehementia: nam fub ortum Canis oeftro agitatur. Multa de eo ex Ariftotele et aliis habet Athenaeus lib. VII. haud pauca Euftathius in ξ Iliad. et μ ac χ Odyff. qui quidem etymologiam iftam confirmant. βολαῖος non *irretitum,* fed *incitatum,* fi-

ve

γενόμενος δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐκτὸς,

Αὖος ἀμυσίᾳ τεθνηκώς [4].

ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμμελῆ ταύτην καὶ λεγομένην ἐλευθέριον ἐπὶ τῷ καλῷ προσεποιεῖτο· παιδείαν, ἔτι καὶ μειράκιον ὤν. γενόμενος δὲ πρεσβύτερος, ἤδη παντάπασιν, ὥσπερ ἐκ τῶν πολλῶν ἀγώνων, ἀφῆκε τὴν διάνοιαν ἐν φιλοσοφίᾳ σχολάζειν καὶ ἀναπαύεσθαι, τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς ἐγείρας· καταλύσας δ' ἐν καιρῷ καὶ κολέσας τὸ φιλότιμον ἐκ τῆς πρὸς Πομπήϊον διαφορᾶς. περὶ μὲν οὖν τῆς φιλολογίας αὐτοῦ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ ταῦτα λέγεται· νέον ὄντα πρὸς Ὁρτήσιον τὸν δικολόγον, καὶ Σισενναν τὸν ἱστορικὸν, ἐκ παιδιᾶς τινος εἰς σπουδὴν προελθούσης ὁμολογῆσαι, προθεμένων ποίημα καὶ λόγον Ἑλληνικόν τε καὶ Ῥωμαϊκὸν, εἰς ὅ τι ἂν λάχῃ τούτων, τὸν Μαρσικὸν ἐκτενεῖν [5] πόλεμον. καί πως ἔοικεν εἰς λόγον

vbi vero ex foro difceffiffet, effet

Exfucca inelegantiaque emortua:

verum etiam honeftas hafce atque ingenuas, quas vocant, literas parauerat etiamnum adolefcens earum pulchritudine ductus. Aetate vero iam prouectiore mentem ex multis certaminibus laxatam ad otium et quietem detulit philofophiae, eamque ad rerum cognitionem excitauit, inhibens in tempore et conftringens ex concertatione cum Pompeio ambitionem. De illius eruditione praeter caetera hoc commemoratur: Apud Hortenfium caufidicum et Sifennam hiftoriographum quum ex ioco in ferium iuuenis adhuc effet delapfus, profeffus eft, propofito carmine et oratione foluta Graeca pariter et Latina, vtram earum dictionum fors dediffet, ea bellum Marficum fe confcripturum; atque obtigiffe forte

ve *impetuofum*, fignificat, παρὰ τὸ βολὴ, iactus, tefte eodem Euftathio. στροβεῖν fatis notum eft vocabulum. Senfus itaque eft, quemadmodum thynnus oeftro fuo incitatus per mare fecum impetu fert, idque conturbat, ita confueniffe fuis orationibus forum Romanum oratores caeteros concitare. Id quoque, quod ftatim infert, αὖος ἀμυσίᾳ τεθνηκὼς, ex aliquo poeta puto effe defumtum: et, nifi fallor, etiam alibi legitur, fed non fuccurrit. *Xylander.*

4 τεθηκὼς Anon.

5 ἐκτεμεῖν] Corrupta haud dubie vox. Dacerius ἐκτελεῖν. Et

Ἑλληνικὸν ὁ κλῆρος ἀφικέσθαι. διασώζεται γὰρ Ἑλληνική τις ἱστορία τȣ͂ Μαρσικȣ͂ πολέμȣ. τῆς δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτȣ͂, Μάρκον, εὐνοίας πολλῶν τεκμηρίων ὄντων, μάλιστα Ῥωμαῖοι τȣ͂ πρώτȣ μνημονεύȣσι. πρεσβύτερος γὰρ ὢν αὐτȣ͂, λαβεῖν ἀρχὴν μόνος ȣ̓κ ἠθέλησεν, ἀλλὰ τὸν ἐκείνȣ καιρὸν ἀναμείνας, ȣ̔́τως ὑπηγάγετο [6] τὸν δῆμον, ὥστε σὺν ἐκείνῳ μὴ παρὼν ἀγορανόμος αἱρεθῆναι.

2. Νέος δ᾽ ὢν ἐν τῷ Μαρσικῷ πολέμῳ, πολλὰ μὲν τόλμης δείγματα παρέσχε καὶ συνέσεως. μᾶλλόν γε μὴν αὐτὸν δι᾽ εὐστάθειαν καὶ πρᾳότητα Σύλλας προσηγάγετο, καὶ χρώμενος ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐπὶ τὰ πλείστης ἄξια σπȣδῆς διετέλεσεν· ὧν ἦν καὶ ἡ περὶ τὸ νόμισμα πραγματεία. δι᾽ ἐκείνȣ γὰρ ἐκόπη τὸ πλεῖστον ἐν Πελοποννήσῳ, περὶ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, καὶ Λȣκȣ́λλειον ἀπ᾽ ἐκείνȣ προσηγορεύθη, καὶ διετέλεσεν ἐπὶ πλεῖστον ὑπὸ τῶν στρα-

ſorte videtur ei oratio Graeca: exſtat enim belli Marſici Graece compoſita hiſtoria. Huius in Marcum fratrem amoris quum multa ſint veſtigia, Romani praecipue commemorant primum. Nam quum natu maior eſſet illo, ſolus capere honores noluit, verum, illius exſpectatis temporibus, ita ſibi conciliauit populum, vt aedilis vna cum illo abſens deſignaretur.

Bello Marſico audacia eius iuuenis pariter et prudentia eluxit, conſtantiae cauſa potius tamen et manſuetudinis comprehendit eum Sylla amicitia, eiuſque opera maximis quibuſque in rebus perpetuo vſus eſt, in quibus fuit monetae negotium: ſiquidem bello Mithridatico pleraque in Peloponneſo per eum ſignata eſt, a quo Lucullia eſt dicta, diuque durauit in bello,

Et ſane ſic etiam Anon. et Mur. Verum nondum, vt mihi quidem videtur, ſatis commode. Legendum eſt ἐντενεῖν: vt in Solone (175, 3.) γνώμας ἐνέτεινε φιλοσόφȣς. ibidem rurſus (l. 6.) τȣ̀ς νόμȣς ἐπεχείρησεν ἐντείνας εἰς ἔπος ἐξενεγκεῖν. Paulo aliter, ſed quod huc tamen facit, initio Compar. Demoſth. et Cic. (IV. 496, 5.) εἰς τὸ ῥητορικὸν ἐνέτεινε πᾶν, ὅσον εἶχεν ἐκ φύσεως. Sic et Strabo L. IX. ἐντείνειν εἰς μέτρον dixit: et Plato in Phaedone: περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων, ὧν πεποίηκας, ἐντείνας τȣ̀ς τȣ͂ Αἰσώπȣ λόγȣς.

6 ἐπηγάγετο Bodl. 3.

7 λαμ-

τιωτικῶν χρειῶν ἐν τῷ πολέμῳ λαμβάνον [7] ἀμοιβὴν ταχεῖαν. ἐκ τούτου τῆς μὲν γῆς ἐπικρατῶν ὁ Σύλλας ἐν ταῖς Ἀθήναις, περικοπτόμενος δὲ τὴν ἀγορὰν ἐκ τῆς θαλάττης ὑπὸ τῶν πολεμίων ναυκρατούντων, ἐξέπεμψεν ἐπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης τὸν Λούκουλλον, ἄξοντα ναῦς ἐκεῖθεν. ἦν μὲν οὖν ἀκμὴ χειμῶνος· ἐξέπλευσε δὲ τρισὶν Ἑλληνικαῖς μυοπάρωσι [8], καὶ δικρότοις ἴσαις Ῥοδιακαῖς, πρὸς μέγα πέλαγος, καὶ ναῦς πολεμίας πανταχόσε τῷ κρατεῖν πολλὰς διαφερομένας παραβαλλόμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κρήτην κατάρας ᾠκειώσατο, καὶ Κυρηναίους καταλα-

bello, ex vſu militari cito permutata. Hinc Sylla Athenis terra victor, quod, pollentibus claſſe hoſtibus, commeatu circumcideretur mari, miſit Lucullum in Aegyptum et Africam ad claſſem illinc contrahendam. Media hyeme ſoluit, tribuſque Graecis myoparonibus et dicrotis totidem Rhodiis in tantum periculum ſe demiſit vaſti pelagi ac nauium hoſtilium, quae, quod mari potirentur, paſſim vagabantur frequentes. Attamen in Cretam decurrit, eamque adiunxit. Cyrenaeos quum offendiſſet con-

7 λαμβάνον] Ita repoſitum fuit pro λαμβάνων. Quae emendatio maioris momenti eſt, quam prima fronte videatur: quum errorem hunc non animaduertens vnus interpretum participium illud λαμβάνων maſculini generis ad Lucullum retulerit, (ita vertens: *et propter varios in bello vſus ſubinde cum aliis atque aliis rebus Sylla praefecit*) quum λαμβάνον ſcribi debeat, et ad vocem νόμισμα referri. *H. Stephanus.* Caeterum λαμβάνων in maſcul. dat etiam Bodl. 3.

8 τρισὶν Ἑλληνικαῖς μυοπάρωσι] Annotator margini alleuerat, nauigii eſſe genus: idque ex Suida; quaſi vero id non vnus quilibet ſtatim potuiſſet intelligere. Nauigium fuiſſe piraticum, vel ex Cicerone conſtat, qui in Verrinis ei piratici adiectiuum adiungit, vt et paulo infra λῃστρικὸν μυοπάρωνα dicit Plutarchus: et lib. III. de republ. quem locum et alium Salluſtianum citat Nonius Marcellus, Sext. Pompeius ait, nauigium eſſe ex duobus diſſimilibus formatum, midio et parone. Ego quidem vtrumque eſſe nauigii genus ſcio, et vtriuſque eo nomine mentionem facit Gellius lib. X. cap. 25. vt vero myoparon inde componatur, vel vox, vel nauigium, non intelligo. *Xylander.*

9 Πλα-

βῶν ἐκ τυραννίδων συνεχῶν καὶ πολέμων ταραττομένους, ἀνέλαβε καὶ κατεστήσατο τὴν πολιτείαν, Πλατωνικῆς τινος φωνῆς [9] ἀναμνήσας τὴν πόλιν, ἣν ἐκεῖνος ἀπεθέσπισε πρὸς αὐτούς. δεομένων γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως τοὺς νόμους γράψῃ, καὶ τὸν δῆμον αὐτὸν εἰς τύπον τινὰ καταστήσῃ πολιτείας σώφρονος, ἔφη, χαλεπὸν εἶναι, Κυρηναίοις οὕτως εὐτυχοῦσι [10] νομοθετεῖν. οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπου δυσαρκτότερον, εὖ πράσσειν δοκοῦντος· οὐδ' αὖ πάλιν δεκτικώτερον ἐπιστασίας, συσταλέντος ὑπὸ τῆς τύχης. ὃ καὶ τότε Κυρηναίους νομοθετοῦντι Λουκούλλῳ πρᾴους παρέσχεν. ἐκεῖθεν δ' ἀναχθεὶς ἐπ' Αἰγύπτου, τὰ πλεῖστα τῶν σκαφῶν ἀπέβαλε, πειρατῶν ἐπιφανέντων· αὐτὸς δὲ διασωθεὶς, κατήγετο λαμπρῶς εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ἀπήντησε

continenter a tyrannis et bello exagitatos, recreauit eos, et rempubl. eorum conſtituit, vocem Platonis, quam fuerat ipſis vaticinatus, refricans apud ciuitatem. Quum enim illum ſcilicet rogaſſent, vt leges ipſis ſcriberet, populumque ipſum ad formam aliquam ordinaret bonam moderandae reipublicae, arduum dixit eſſe, adeo fortunatis leges ferre Cyrenaeis. Nihil eſt enim homine rebus elato ſecundis regi difficilius, neque parentius imperio rebus aduerſis deiecto: quod quidem Cyrenaeos tunc ferenti leges Lucullo tractabiles praebuit. Dum illinc curſum in Aegyptum dirigit, amittit piratarum incurſu omnia fere nauigia. Incolumis ipſe tamen Alexandriam magno cum honore eſt delatus; ſiqui-

9 Πλατωνικῆς τινος φωνῆς] Idem Platonis effatum habetur in Op. Mor. 1395. vbi itidem Cyrenaeis dictum id fuiſſe traditur. Diog. Laert. et Aelianus aliud, ſed huic affine, narrant: hic Var. Hiſt. II. 42. ille in V. Plat. L. III. Vterque enim Arcadum ibi meminit, et Thebanorum, non Cyrenaeorum, qui leges ſibi ſcripturum cum accerſerent, ille, intellecto, aequabilem honorum agrorumque partitionem haud admiſſuros, renuit. Poſſunt et illa vera eſſe. Certe apud Plutarchum nullum eſſe in Cyrenaeorum voce mendum poteſt. Locus hic autem Plutarchi et Menagium fugit, et Aeliani, quos videre mihi licuit, commentatores. *Bryanus.* Adde his, in loco ex Op. Mor. citato legendum videri, non γραψάμενον et ἀπολιπεῖν, ſed γραψόμενον et ἀποπλεῖν: quod obiter hic monendum duxi. *Moſ. Duſ.*

10 δυστυχοῦσιν Bodl. 3.

11 Πτο-

γὰρ αὐτῷ σύμπας ὁ στόλος, ὥσπερ εἰώθει βασιλεῖ καταπλέοντι, κεκοσμημένος ἐκπρεπῶς· καὶ τὸ μειράκιον ὁ Πτολεμαῖος [11] ἄλλην τε θαυμαστὴν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνην πρὸς αὐτὸν, οἴκησίν τε καὶ δίαιταν ἐν τοῖς βασιλείοις ἔδωκεν, οὐδενός πω ξένου πρότερον ἡγεμόνος αὐτόθι καταχθέντος. δαπάνην δὲ καὶ σύνταξιν, οὐχ ὅσην ἐδίδου τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τετραπλῆν ἐκείνῳ παρεῖχεν, οὐ προσιεμένῳ τῶν ἀναγκαίων πλέον οὐδὲν, οὐδὲ δῶρον λαβόντι, καίπερ ὀγδοήκοντα ταλάντων ἄξια πέμψαντος αὐτῷ. λέγεται δὲ μήτ' εἰς Μέμφιν ἀναβῆναι, μήτ' ἄλλο τῶν θαυμαζομένων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ περιβοήτων ἱστορῆσαι· σχολάζοντος γὰρ εἶναι ταῦτα θεατοῦ καὶ τρυφῶντος, οὐχ, ὡς αὐτὸς, ἐν ὑπαίθρῳ τὸν αὐτοκράτορα σκηνοῦντα παρὰ ταῖς ἐπάλξεσι τῶν πολεμίων ἀπολελοιπότος.

ſiquidem claſſis ei vniuerſa, vt eo decurrenti ſolet regi, eximie exornata, proceſſit obuiam, eumque adoleſcens Ptolemaeus mirifica humanitate excepit: et, quod duci extraneo ante eum delatum fuerat nemini, diuerſorium et coenationem ei in regia dedit. Impenſarum vero et ſumtus non quantum caeteris, ſed quadruplum tantum illi praebuit. Neque is tamen praeter neceſſaria admiſit quicquam, nec donum, licet miſſa fuerint, quae valerent octoginta talentis, cepit. Dicitur autem neque Memphim adiiſſe, neque quicquam ex celebratis Aegypti miraculis viſiſſe; quod feriantis haec ſpectatoris et delicati eſſent, non, ſicut ipſe, qui ſub dio tendentem iuxta hoſtium praeſidia reliquiſſet imperatorem.

Vt

11 Πτολεμαῖος] Ptolemaeorum homonymia multas peperit in hiſtoria tenebras; ſed is, de quo hic ſermo ſit, non poteſt alius eſſe, quam is, qui cognomine Auletes dictus fuit, ex temporum ratione. *Palm.* Regnare coepit Auletes an. ante Chr. LXV. ſecundum Chronol. Cl. Prideaux, cum Pompeius iam, fugato in Boſporum Mithridate, in Syriam profectus eſt. Alexander itaque hic, non Auletes, intelligendus eſt; quem Sylla regem Aegypti eſſe iuſſerat, vt ex eadem Hiſtoria patet, an. ante Chr. LXXX. *Moſes Duſoul.*

12 ὅσοι

3. Ἐπεὶ δ' ἀπέλιπε τὴν συμμαχίαν ὁ Πτολεμαῖος, πρὸς τὸν πόλεμον ἀποδειλιάσας, ἐκείνῳ δὲ ναῦς ἄχρι Κύπρου πομποὺς παρέσχε, καὶ περὶ τὸν ἔκπλουν αὐτὸν ἀσπαζόμενος καὶ θεραπεύων, ἐδωρεῖτο χρυσένδετον σμάραγδον τῶν πολυτελῶν, τὸ μὲν πρῶτον ὁ Λούκουλλος παρῃτεῖτο· δείξαντος δὲ τὴν γλυφὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα οὖσαν ἰδίαν, ἐφοβήθη διώσασθαι, μὴ παντάπασιν ἐχθρὸς ἀποπλεῖν νομισθεὶς, ἐπιβουλευθείη κατὰ θάλατταν. ἐπεὶ δὲ πλῆθος ἐν παράπλῳ νεῶν ἐκ τῶν παραλίων πόλεων ἀθροίσας, πλὴν ὅσοι [12] πειρατικῶν μετεῖχον ἀδικημάτων, εἰς τὴν Κύπρον διεπέρασεν, ἐνταῦθα πυνθανόμενος τοὺς πολεμίους ναυλοχοῦντας ἐπὶ ταῖς ἄκραις παραφυλάττειν αὐτὸν, ἐνεώλκησε τὰ σκάφη πάντα, καὶ ταῖς πόλεσιν ἔγραψε περὶ χειμαδίων καὶ ἀγορᾶς, ὡς αὐτόθι τὴν ὥραν ἀναμενῶν. εἶτα πλοῦ φανέντος, ἐξαπίνης κατασπάσας τὰς ναῦς ἀνήχθη, καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν ὑφειμένοις πλέων τοῖς ἱστίοις καὶ ταπεινοῖς, νύκτωρ δ'

Vt vero belli terrore Ptolemaeus ſocietatem repudiauit, naues autem, quae proſequerentur eum in Cyprum, attribuit, et conſcenſuro ſalutandi colendique cauſa pretioſum ſmaragdum auro illigatum dedit, primum recuſauit Lucullus donum: caeterum vbi inſculptam imaginem ſuam monſtrauit rex, veritus eſt reiicere, ne, ſi diſcedere inimico animo exiſtimaretur, inſidiae ſibi mari pararentur. Cum nauium manu, quam in praeteruehendo fecit ex oppidis maritimis, repudiatis, quae ſceleribus contactae praedatoriis erant, in Cyprum traiecit. Nunciato autem, hoſtes ſub promontoriis ſtare, et ipſum captare, ſubduxit claſſem omnem, ciuitatibuſque de hybernis ſcripſit et annona, quaſi illic ver exſpectaturus. Inde adſpirante aura, nauibus repente deductis, vela fecit. Interdiu velis ſubductis et contractis nauigans, noctu in altum datis, Rhodum

12 ὅσοι] Fuit, cum, praeeuntibus Vulc. Anon. et Mur. ὅσαι adſciſcendum crederem. Sed ita alibi etiam vſurpantem noſtrum comperi. Vide 152. 1. πεντήρεις τῶν βασιλικῶν ... πλεύσας ... τούτους μὲν εἷλε.

ἐπαιρομένοις, εἰς Ῥόδον ἐσώθη. Ῥοδίων δὲ ναῦς αὐτῷ προσπαρασχόντων, Κώους ἔπεισε καὶ Κνιδίους τῶν βασιλικῶν ἀπαλλαγέντας ἐπὶ Σαμίους συστρατεύειν. ἐκ δὲ Χίου τοὺς βασιλικοὺς αὐτὸς ἐξήλασε, Κολοφωνίους δ' ἠλευθέρωσε, συλλαβὼν Ἐπίγονον, τὸν τύραννον αὐτῶν. ἐτύγχανε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἤδη Μιθριδάτης τὸ Πέργαμον ἐκλελοιπὼς, καὶ συνεσταλμένος εἰς Πιτάνην. ἐκεῖ δὲ Φιμβρίου κατέχοντος αὐτὸν ἐκ γῆς καὶ πολιορκοῦντος, εἰς τὴν θάλατταν ἀφορῶν, συνήγαγε καὶ μετεπέμπετο τοὺς πανταχόθεν στόλους πρὸς αὐτὸν, ἀνδρὶ τολμητῇ καὶ νενικηκότι τῷ Φιμβρίᾳ συμπλέκεσθαι καὶ πολεμεῖν ἀπεγνωκώς. ὁ δὲ ταῦτα συνορῶν, ναυτικῷ δὲ λειπόμενος, πρὸς Λούκουλλον ἔπεμπεν, ἥκειν τῷ στόλῳ δεόμενος, καὶ συνεξελεῖν ἔχθιστον καὶ πολεμιώτατον βασιλέων· ὡς μὴ τὸ μέγα καὶ διὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ πόνων διωκόμενον ἆθλον ἐκφύγῃ[13] Ῥωμαίους Μιθριδάτης, εἰς λαβὰς ἥκων καὶ γεγονὼς ἐντὸς ἀρκύων· οὗ ληφθέντος, οὐδένα τῆς δόξης οἴσεσθαι πλέον; ἢ τὸν ἐμποδὼν τῇ φυγῇ στάντα,

dum applicuit sospes. Nauibus additis Rhodiis, Coos et Cnidios induxit, vt, a regiis ducibus defectione facta, ferrent secum arma in Samios. Chio regios solus exegit: Colophonios, comprehenso eorum tyranno, Epigono, asseruit in libertatem. Eadem forte tempestate deserto Mithridates Pergamo, Pitanae incluserat se. Ibi premente eum ex terra et circumsedente Fimbria, mare respiciens, omnes vndique contraxit et accersiuit ad se classes, quod cum acri viro et victore signa conferre et bellare Fimbria dubitaret. Quod aduertens ille, quia classe deficiebatur, misit ad Lucullum, oratum, classem vt adduceret, ac sibi praesto esset ad infestissimum populo Romano atque atrocissimum omnium regum capiendum; ne ingens et multis petitum certaminibus laboribusque decus Romanis elaberetur Mithridates, qui in manibus sit et plagis circumiectus: quo comprehenso, neminem gloriam maiorem laturum, quam illum, qui interclusisset ei fugam,

13 ἐκφύγοι Bodl. 3.

καὶ διαδράσκοντος ἐπιλαβόμενον· ὃν ὑφ' ἑαυτοῦ μὲν ἐξεωσμένον [14] τῆς γῆς, ὑπ' ἐκείνου δὲ τῆς θαλάττης εἰργόμενον, ἀμφοτέροις ἀποδώσειν τὸ κατόρθωμα· τὰς δὲ Σύλλα πρὸς Ὀρχομενῷ καὶ περὶ Χαιρώνειαν ὑμνουμένας ἀριστείας [15] ἐν οὐδενὶ λόγῳ θήσεσθαι Ῥωμαίους. καὶ οὐδὲν ἦν ἀπὸ τρόπου τῶν λεγομένων, ἀλλὰ παντὶ δῆλον, ὡς, εἰ Φιμβρίᾳ τότε πεισθεὶς ὁ Λούκουλλος, οὐ μακρὰν ὤν, περιήγαγεν ἐκεῖσε τὰς ναῦς, καὶ συνέφραξε τὸν λιμένα τῷ στόλῳ, πέρας ἂν εἶχεν ὁ πόλεμος, καὶ μυρίων ἀπηλλαγμένοι κακῶν ἅπαντες ἦσαν. ἀλλ' εἴτε τὰ πρὸς Σύλλαν δίκαια πρεσβεύων πρὸ παντὸς ἰδίου τε καὶ κοινοῦ συμφέροντος, εἴτε τὸν Φιμβρίαν μιαρὸν ὄντα, καὶ φονέα γεγενημένον ἔναγχος ἀνδρὸς φίλου καὶ στρατηγοῦ [16] διὰ φιλαρχίαν, προβαλλόμενος, εἴτε κατὰ θείαν δή τινα τύχην περιφεισάμενος αὐτὸς τοῦ Μιθριδάτου [17], καὶ

gam, et profugienti manus inieciſſet. Ab ſe terra expulſum, mari prohibitum ab ipſo, ambobus praebiturum palmam. Illa vero ad Orchomenum et Chaeroneam Syllae decantata geſta in nullo loco Romanos numeraturos. Neque erat eius abſurda oratio, ſed omnibus liquebat, ſi Fimbriam id temporis audiuiſſet Lucullus, et, qui non procul aberat, naues illuc flexiſſet, portumque obſepſiſſet claſſe, debellatum plane fuiſſe, atque omnes infinitis malis exſolutos. Sed, ſiue quod omnibus, tam priuatis, quam publicis, rationibus ſuam praeferret cum Sylla neceſſitudinem, ſiue nefarium hominem, qui amicum nuper et imperatorem interfecerat ex ambitione, exſecraretur, ſiue diuina vtique ſorte aliqua Mithridatem ſibi repoſuerit et reſerua-

14 ἐξωσμένον dant Iunt. et Ald.

15 ἀριστείας] Ita repoſui ex vetuſto codice pro δυναστείας. [quod eſt in Iunt. et Ald.] Quum autem mendum et hic eſſet, πρὸς Ὀρχομενῷ καὶ Χαιρώνειαν, poſſetque accuſatiuus in datiuum mutari, vt a praepoſitione πρὸς regeretur, ſicut et Ὀρχομενῷ, malui περὶ Χαιρώνειαν ſcribere, vt legitur ſupra. *H. Stephanus.*

16 ἀνδρὸς φίλου καὶ στρατηγοῦ] L. Valerii Flacci conſulis. Vide epit. Liuianam LXXXII. et paulo poſt ipſum Plutarchum. *Xylander.*

17 αὐτοῦ Μιθριδάτου] Mur. αὐ-

φυλάξας ἀνταγωνιστὴν, οὐχ ὑπήκουσεν. ἀλλὰ Μιθριδάτῃ μὲν ἐκπλεῦσαι παρέσχε, καὶ καταγελάσαι τῆς Φιμβρίου δυνάμεως· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐπὶ Λεκτοῦ τῆς Τρῳάδος [18] βασιλικὰς ναῦς ἐπιφανείσας κατεναυμάχησεν· αὖθις δὲ πρὸς Τενέδῳ ναυλοχοῦντα μείζονι παρασκευῇ κατιδὼν Νεοπτόλεμον [19], ἐπέπλει πρὸ τῶν ἄλλων, Ῥοδιακῆς πεντήρους ἐπιβεβηκὼς, ἧς ἐναυάρχει Δημαγόρας, ἀνὴρ εὔνους τε Ῥωμαίοις καὶ θαλασσίων ἀγώνων ἐμπειρότατος. ἐπελαύνοντος δὲ ῥοθίῳ τοῦ Νεοπτολέμου, καὶ κελεύσαντος εἰς ἐμβολὴν ἀγαγεῖν τὸν κυβερνήτην, δείσας ὁ Δημαγόρας τὸ βάρος τῆς βασιλικῆς, καὶ τὴν τραχύτητα τοῦ χαλκώματος, οὐκ ἐτόλμησε συμπεσεῖν ἀντίπρῳρος, ἀλλ' ὀξέως ἐκ περιαγωγῆς ἀποστρέψας, ἐκέλευσεν ἐπὶ πρύμναν ὤσασθαι· καὶ πιεσθείσης ἐνταῦθα τῆς νεὼς,

ſeruauerit aduerſarium, non auſcultauit ei, Mithridatique copiam fecit mari elabendi et Fimbriae deludendi exercitum. Ipſe vero ſolus primum circa Lectum Troadis regiam claſſem ſubito oblatam profligauit. Iterum ad Tenedum appetentem ſe maiore apparatu percipiens Neoptolemum, prouectus eſt ante aciem quinqueremi Rhodia, quam conſcendit, cuius erat Demagoras nauarchus, vir cum Romanorum ſtudioſus, tum proeliorum naualium ſcientiſſimus. Incurrente autem magno impetu Neoptolemo, imperanteque gubernatori, dirigere proram in hoſtem, veritus molem Demagoras nauis regiae et roſtri aerei vim, non ſuſtinuit fronte concurrere, ſed nauem propere circumactam detorquens inhiberi iuſſit, atque ita depreſſa naue, ictum

τῷ τοῦ Μιθριδάτου, quod melius quidem; ſed αὐτῷ, pro αὐτοῦ, legendum potius videtur. *Vt ſibi Mithridatem ſuis auſpiciis debellandum ſeruet.*

18 ἐπὶ Λεκτοῦ τῆς Τρῳάδος] Lectum promontorium eſt, Aeolidem a Troade diſtinguens. Plinius lib. V. cap. 30. et alii. *Xylander.*

19 αὖθις δὲ πρὸς Τενέδῳ ναυλοχοῦντα μείζονι παρασκευῇ κατιδὼν Νεοπτόλεμον] Interpres hunc locum peruertit, et alio tranſtulit, quae perſpicue ad Neoptolemum pertinent. κατιδὼν autem *negligens* tranſtulit, negligens ipſe. Eſt enim κατιδεῖν non *deſpicere*, ſed *conſpicere* aliquid. *Xylander.*

20 κα-

ἐδέξατο τὴν πληγὴν ἀβλαβῆ γενομένην, ἅτε δὴ τοῖς θαλαττεύουσι τῆς νεὼς μέρεσι προσπεσοῦσαν. ἐν τούτῳ δὲ τῶν Φίλων προσφερομένων, ἐγκελευσάμενος ὁ Λούκουλλος ἐπιστρέφειν, καὶ πολλὰ δράσας ἄξια λόγου, τρέπεται τοὺς πολεμίους, καὶ καταδιώκει τὸν Νεοπτόλεμον.

4. Ἐκεῖθεν δὲ Σύλλᾳ περὶ Χερρόνησον μέλλοντι διαβαίνειν συμβαλὼν, τόν τε πόρον ἀσφαλῆ παρεῖχε, καὶ τὴν στρατιὰν συνδιεβίβαζεν. ἐπεὶ δὲ, συνθηκῶν γενομένων, Μιθριδάτης μὲν ἀπέπλευσεν εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, Σύλλας δὲ τὴν Ἀσίαν δισμυρίοις ταλάντοις ἐζημίωσε, προσταχθὲν αὐτῷ τά τε χρήματα ταῦτα πρᾶξαι, καὶ νόμισμα κόψαι, παραμύθιόν τι δοκεῖ τῆς Σύλλα χαλεπότητος γενέσθαι ταῖς πόλεσιν, οὐ μόνον καθαρὸν καὶ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πρᾶον εἰς οὕτω βαρὺ καὶ σκυθρωπὸν ὑπηρέτημα παρασχὼν ἑαυτόν. Μιτυληναίους δ' ἄντικρυς ἀφεστῶτας ἐβούλετο μὲν εὐγνωμονῆσαι καὶ δίκης τυχεῖν μετρίας, ἐφ' οἷς περὶ Μάριον ἐξήμαρτον· ὡς δ' ἑώρα κακοδαιμονοῦντας [20], ἐπιπλεύσας, ἐκράτησε μάχῃ καὶ

ictum excepit minime noxium, quod esset partibus mari tectis illisus. Interea sociis aduehentibus imperat nauem flecti Lucullus. Ibi multis editis virtutis operibus, auertit hostes, ac Neoptolemum consectatur.

Inde Syllae transmissuro in Chersoneso coniungens se transitum tutum praebuit, atque in transportando exercitu iuuit. Vt Mithridates, pace pacta, recepit se in pontum Euxinum, Sylla autem Asiae viginti millia talentorum mulctam indixit, iniuncto Lucullo munere huius pecuniae exigendae et signandae monetae, alleuatio quaedam Syllae acerbitatis videtur fuisse ciuitatibus oblata, quod non modo innocentem et iustum se, sed lenem etiam in tam graui et tristi praestaret prouincia. Mitylenaeos quidem, qui aperte desciuerant, cupiebat reducere ad culpam agnoscendam et poenam moderatam ob admissa, quod sequuti fuissent Marium, pendendam: quos vt insanire vidit, classe eos adortus est, fudit, atque

20 κακοδαιμονοῦντας] Cogitarat Cl. Editor de κακογνωμονοῦντας, vt esset, quod τῷ εὐγνωμονῆσαι responderet. Sed vna literula mu-

κατέκλεισεν εἰς τὰ τείχη, καὶ πολιορκίαν συστησάμενος, ἐξέπλευσε μὲν καὶ Φανερῶς ἡμέρας εἰς Ἐλέαν [21], ὑπέστρεψε δὲ λεληθότως, καὶ περὶ τὴν πόλιν ὑΦεὶς ἐνέδραν ἡσύχαζεν. ἐπεὶ δ' ἀτάκτως καὶ μετὰ θράσους, ὡς ἔρημον ἁρπασόμενοι τὸ στρατόπεδον, οἱ Μιτυληναῖοι προσῆλθον, ἐπεισπεσὼν αὐτοῖς, ἔλαβέ τε παμπόλλους ζῶντας, καὶ τῶν ἀμυνομένων πεντακοσίους ἀπέκτεινεν· ἀνδραπόδων δὲ χιλιάδας ἓξ καὶ τὴν ἄλλην ἀναρίθμητον ἠλάσατο λείαν. τῶν δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν κακῶν, ἃ τότε Σύλλας καὶ Μάριος ἄΦθονα καὶ παντοδαπὰ τοῖς ἀνθρώποις παρεῖχον, οὐ πάνυ μετέσχε, θείᾳ τινὶ τύχῃ περὶ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις βραδύνας. οὐ μὴν ἔλαττόν τι παρὰ Σύλλα τῶν ἄλλων Φίλων ἔσχεν, ἀλλὰ τήν τε γραΦὴν, ὡς εἴρηται, τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνῳ δι' εὔνοιαν ἀνέθηκε [22], καὶ τελευτῶν ἐπίτροπον τοῦ παιδὸς ἔγραψεν, ὑπερβὰς Πομπήϊον. καὶ δοκεῖ τοῦτο πρῶτον αὐτοῖς ὑπάρξαι διαΦορᾶς αἴτιον καὶ ζηλοτυπίας, νέοις οὖσι καὶ διαπύροις πρὸς δόξαν.

que intra muros redegit. Dum oppidum obſidet, nauigauit propalam die verſus Eleam: verum tecte regreſſus, collocatis prope vrbem inſidiis, quieuit. Vbi Mitylenaei incompoſite et ferociter, ſicut vacua caſtra oppreſſuri, erupere, ſubito in eos coortus cepit ingentem numerum. Interfecit ex iis, qui pedem ſecum contulerunt, quingentos: ſeruitia ſex millia et immenſam aliam praedam auertit. At cladibus, quas Sylla et Marius inflixerunt in Italia mortalibus multas et varias, nequaquam fuit implicatus, quod diuina quadam ſorte in negotiis Aſianis moraretur. Nemini eſt tamen ab Sylla aliorum amicorum poſthabitus: ſed et lucubrationem illi commentariorum ſuorum ex beneuolentia nuncupauit, morienſque, praeterito Pompeio, tutorem filio ſcripſit. Atque hinc manaſſe inter eos iuuenes et gloriae cupiditate flagrantes fons primus videtur ſimultatis et aemulationis.

Breui

mutata, recte habebit recepta vox. Scribe tantum κακοδαιμονῶντας, quod haud dubie *inſanire* ſignificat. *Moſes Duſoul.*

21 Ἐλαίαν Bodl. 3.

22 ἔθηκε ſimplex dant Iunt. et Ald. item Bodl. 3.

23 Κό-

5. Ὀλίγῳ δ' ὕςερον ἢ Σύλλαν ἀποθανεῖν, ὑπάτευσε μετὰ Μάρκȣ Κότ]α, περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἑβδομηκοςὴν πρὸς ταῖς ἑκατὸν ὀλυμπιάδα. πολλῶν ȣ̃ν αὖθις ἀνακινȣ́ντων τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, ἔφη Μάρκος αὐτὸν ȣ̓ πεπαῦσθαι, ἀλλ' ἀναπεπαῦσθαι. διὸ καὶ λαχὼν τῶν ἐπαρχιῶν ὁ Λȣ́κȣλλος τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν, ἤχθετο, πράξεων ὑποθέσεις μεγάλων ȣ̓κ ἐχȣ́σαν. μάλιςα δ' αὐτὸν εὐδοκιμῶν Πομπήϊος ἐν Ἰβηρίᾳ παρώξυνεν, ὡς ἄλλος ȣ̓δεὶς, ἐπίδοξος ὢν, εἰ συμβαίη παύσασθαι τὸν Ἰβηρικὸν πόλεμον, εὐθὺς αἱρεθήσεσθαι ςρατηγὸς ἐπὶ Μιθριδάτην. δι' ὃ καὶ χρήματα αἰτȣ̃ντος αὐτȣ̃, καὶ γράφοντος, ὡς, εἰ μὴ πέμποιεν, ἀφεὶς Ἰβηρίαν καὶ Σερτώριον, εἰς Ἰταλίαν ἀπάξει τὰς δυνάμεις, συνέπραξεν ὁ Λȣ́κȣλλος προθυμότατα πεμφθῆναι τὰ χρήματα, καὶ μηδ' ἀφ' ἡςινοσȣ̃ν προφάσεως ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν, ὑπατεύοντος αὐτȣ̃· πάντα γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνῳ γενήσεσθαι τὰ τῆς πόλεως, παρόντι μετὰ τοσαύτης ςρατιᾶς. καὶ γὰρ ὁ κρατῶν τότε τῆς πολιτείας, τῷ πρὸς χάριν ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ πράτ]ειν, Κέθηγος, ἔχθραν τινὰ πρὸς

Breui ſub exceſſum Syllae conſul cum M. Cotta fuit, Olympiade ſupra centeſimam ſexta et ſeptuageſima. Eo tempore multis bellum Mithridaticum exagitantibus, M. Cotta id non quieuiſſe, ſed interquieuiſſe dixit. Quapropter fuit Lucullo moleſtum, quod ei Gallia Ciſalpina prouincia ſorte obtigiſſet, quae materiam non habebat rerum magnarum. Praecipue vero gloria eum Pompeii ex rebus in Hiſpania geſtis, vt nullius alterius, ſtimulabat: qui omnium opinione, ſi patratum bellum Hiſpanicum eſſet, dux deſignabatur contra Mithridatem. Quare quum ſtipendium poſtularet, et, ni mitteretur, relictis Hiſpania et Sertorio, deportaturum ſe in Italiam ſcriberet legiones: praeſto ei fuit promtiſſime Lucullus, vt pecunia mitteretur, et ne vlla occaſione in ſuo conſulatu ille reuerteretur. Totam enim rempublicam in manu eius, ſi cum tanto adeſſet exercitu, exiſtimabat fore. Nam ei, qui omnia in ciuitate id temporis poterat, quod nihil non diceret et faceret populariter, Cethego, ſimultas intercedebat cum Lu-

 cullo,

Λούκουλλον εἶχε, βδελυττόμενον αὐτοῦ τὸν βίον, αἰσχρῶν ἐρώτων καὶ ὕβρεως καὶ πλημμελείας μεστὸν ὄντα. τοῦτον μὲν οὖν ἄντικρυς ἐπολέμει· Λεύκιον δὲ Κοΐντιον [23], ἄλλον δημαγωγὸν, ἐπαναστάντα τοῖς Σύλλα πολιτεύμασι, καὶ ταράττειν τὰ πράγματα πειρώμενον ἐκ τοῦ καθεστῶτος, ἰδίᾳ τε πολλὰ παραμυθούμενος, καὶ δημοσίᾳ νουθετῶν, ἀπέστησε τῆς πείρας, καὶ κατεστόρεσε τὴν φιλοτιμίαν, ὡς ἐνῆν μάλιστα πολιτικῶς καὶ σωτηρίως ἀρχὴν νοσήματος μεγάλου μεταχειρισάμενος.

6. Ἐν τούτῳ δ' ὁ τὴν Κιλικίαν ἔχων Ὀκταούϊος ἠγγέλθη τεθνηκώς. σπαργώντων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν, καὶ Κέθηγον, ὡς δυνατώτατον ὄντα διαπράξασθαι, θεραπευόντων, αὐτῆς μὲν ὁ Λούκουλλος Κιλικίας οὐ πολὺν εἶχε λόγον, οἰόμενος δ', εἰ λάβοι ταύτην, ἐγγὺς οὔσης Καππαδοκίας, ἄλλον οὐδένα πεμφθήσεσθαι πολεμήσοντα Μιθριδάτῃ [24], πᾶσαν ἔστρεφε μηχανὴν ὑπὲρ τοῦ μὴ προέσθαι τὴν ἐπαρχίαν ἑτέρῳ. καὶ τελευτῶν

cullo, qui illius deteſtabatur vitam, infamibus amoribus luſtriſque atque omni improbitate delibutam. Atque cum hoc quidem propalam inimicitias gerebat. L. Quintium vero, alium concionatorem, qui acta Syllae vellicabat, et turbare moliebatur ciuitatis otium, hinc priuatim mulcendo, hinc publice monendo a coeptis deduxit, et ambitionem eius reflexit. Ita magni ſemina morbi tractauit quam prudentiſſime et ſaluberrime.

Medio temporis Octauii, qui obtinebat Ciliciam, mors adfertur. Gliſcentibus compluribus eius prouinciae cupiditate, et Cethegum, vt qui eam conficere, cui vellet, poſſet, affectantibus, ipſius quidem Ciliciae Lucullus non magnam ducebat rationem: verum quod exiſtimaret, ſi eam eſſet aſſequutus, quia adhaerebat ei Cappadocia, neminem alium ad bellum cum Mithridate gerendum miſſum iri, omnem lapidem mouit, ne ad alium deuolueretur haec prouincia. Factum denique ſubire,

23 Κοΐντον] Mur. Κοΐντιον. Recte: et id voluit Anon. cum exhibet Κοΐντων.

24 Μιθριδάτην in accuſ. Iunt. et Ald. item Bodl. 3.

ἔργον ἐ σεμνὸν, ἐδ᾽ ἐπαινετὸν, ἄλλως δ᾽ ἀνύσιμον πρὸς τὸ τέλος, ἐκ τῆς ἀνάγκης ὑπέμεινε παρὰ τὴν ἑαυτῦ φύσιν. Πραικία τις ἦν ὄνομα, τῶν ἐφ᾽ ὥρᾳ καὶ λαμυρίᾳ διαβοήτων ἐν τῇ πόλει, τὰ μὲν ἄλλα κρείττων ἐδὲν ἀναίδην [25] ἑταιρέσης γυναικός· ἐκ δὲ τῦ χρῆσθαι τοῖς ἐντυγχάνεσιν αὐτῇ καὶ διαλεγομένοις πρὸς τὰς ὑπὲρ τῶν φίλων σπεδὰς καὶ πολιτείας, προσλαβῦσα τῇ λοιπῇ χάριτι τὸ δοκεῖν φιλέταιρός τις εἶναι καὶ δραστήριος, ἴσχυσε μέγιστον. ὡς δὲ Κέθηγον ἀνθῦντα τῇ δόξῃ τότε καὶ φέροντα τὴν πόλιν ὑπηγάγετο, καὶ συνῆν ἐρῶντι, παντάπασιν εἰς ἐκείνην περιῆλθεν ἡ τῆς πόλεως δύναμις. ἐδὲ γὰρ ἐπράττετό τι δημοσίᾳ, Κεθήγε μὴ σπεδάζοντος, ἐδὲ Πραικίας μὴ κελευέσης, παρὰ Κεθήγῳ. ταύτην ἔν ὑπελθὼν δώροις ὁ Λέκελλος καὶ κολακείαις, (ἦν δέ πε καὶ τῷ Λεκέλλῳ συμφιλοτιμεμένην ὁρᾶσθαι, μέγας γυναικὶ σοβαρᾷ καὶ πανηγυρικῇ μισθὸς) εὐθὺς εἶχε τὸν Κέθηγον ἐπαινέτην, καὶ προμνώμενον αὐτῷ Κιλικίαν. ἐπεὶ δ᾽ ἅπαξ ἔτυχε ταύτης, ἐδὲν ἔτι Πραικίαν, ἐδὲ

ire, nec honestum, nec commendandum, expediens tamen ad votum consequendum, necessitate impulsus sustinuit praeter ingenium suum. Mulier quaedam Praecia nomine erat, forma et facetiis in vrbe nobilis, impudenti scorto caetera nihilo melior: verum quod vteretur iis, qui cum ipsa consuetudinem et rationes habebant, ad amicorum voluntates et negotia exsequenda, cum reliqua gratia hanc comparauit existimationem, vt amicorum studiosa et negotiosa haberetur: vnde plurimum polluit, Ad quam, vt ea florentem auctoritate tunc et in ciuitate dominantem pellexit Cethegum, atque cum eo viuebat amante, opes reipub. semel omnes recidere. Nihil enim gerebatur publice, nisi interueniente Cethego, nec nisi ex Praeciae apud Cethegum auctoritate. In eius ergo gratiam vt donis se Lucullus et blandimentis insinuauit, (et erat commendatricem videri Luculli in illius petitione, magnifica mulieri fastuosae et pomposae merces) illico Cethegum habuit laudatorem, ambientemque ei Ciliciam. Quam vbi semel est assequutus, nihil iam Praeciam, vel Cethe-

25 ἀνέδην Bodl. 3.

 26 ἐκμ-

Κέθηγον ἔδει παρακαλεῖν, ἀλλὰ πάντες ὁμαλῶς ἐκείνῳ φέροντες ἐνεχείρισαν τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, ὡς ὑφ' ἑτέρου μηδενὸς ἄμεινον διαπολεμηθῆναι δυνάμενον· Πομπηΐου μὲν ἔτι Σερτωρίῳ προσπολεμοῦντος, Μετέλλου δ' ἀπειρηκότος ἤδη διὰ γῆρας, οὓς μόνους ἄν τις ἐναμίλλους ἐποιήσατο Λουκούλλου περὶ τῆς στρατηγίας ἀμφισβητοῦντας [26]. οὐ μὴν ἀλλὰ Κόττας, ὁ συνάρχων αὐτοῦ, πολλὰ λιπαρήσας τὴν σύγκλητον, ἀπεστάλη μετὰ νεῶν τὴν Προποντίδα φυλάξων, καὶ προπολεμήσων Βιθυνίας [27].

7. Λούκουλλος δὲ τάγμα μὲν αὐτόθεν ἔχων συντεταγμένον ὑπ' αὐτοῦ, διέβαινεν εἰς τὴν Ἀσίαν· ἐκεῖ δὲ τὴν ἄλλην παρέλαβε δύναμιν, πάντων μὲν πάλαι τρυφαῖς διεφθορότων καὶ πλεονεξίαις, τῶν δὲ Φιμβριανῶν λεγομένων καὶ διὰ συνήθειαν ἀναρχίας δυσμεταχειρίστων γε-

Cethegum, opus fuit adhibere patronum, ſed omnes ei pariter bellum Mithridaticum decreuerunt: quod perpetrari illud ab alio nemine poſſet rectius, Pompeio cum Sertorio adhuc colluctante, et fatiſcente ob ſenium Metello, quos ſolos faceres de illa prouincia iuſtos Lucullo competitores. Cotta tamen, eius collega, multis precibus ab ſenatu obtinuit, vt cum claſſe ad Propontidem tuendam et Bithyniam protegendam mitteretur.

Igitur Lucullus, conſcripta in Italia legione, traiecit cum ea in Aſiam, vbi alias copias accepit, quae in vniuerſum iamdudum deliciis atque auaritia erant corruptae. Inter quas illae, quae Fimbrianae dicebantur, quod aſſueuiſſent ſine imperio agere, intra-

26 ἀμφισβητοῦντας] Vide, num potius legendum ſit ἀμφισβητοῦντος. *H. Stephanus.*

27 προπολεμήσων Βιθυνίας] Xylander vertit: *ad propugnandum pro Bithynia:* et annotat: Iuſtinianus: *debellandam Bithyniam;* quod ſi legiſſet προσπολεμήσων, tamen conſtructio eum poterat monere, id verum non eſſe: hoc enim verbum cum datiuo conſtrui, notiſſimum vel ex noſtro auctore eſt: quum hic patrius ſit caſus, ne dicam, notum eſſe ex hiſtoria, Bithyniam tunc fuiſſe Romanorum. Paulo poſt Fimbrianos milites affectaſſe imperium dixit: quod neque verba Plutarchi habent: et falſum eſt. Sed perſequi omnia id genus σφάλματα, aut etiam pleraque, nimis eſt longum.

28 Φιμ-

γονότων. οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ Φλάκκον τε μετὰ Φιμβρίου τὸν ὕπατον καὶ στρατηγὸν ἀνῃρηκότες, αὐτόν τε τὸν Φιμβρίαν [28] Σύλλᾳ προδεδωκότες, αὐθάδεις μὲν ἄνθρωποι καὶ παράνομοι, μάχιμοι δὲ καὶ τλήμονες μετ' ἐμπειρίας πολέμου. οὐ μὴν ἀλλὰ βραχεῖ χρόνῳ καὶ τούτων τὸ θράσος ὁ Λούκουλλος ἐξέκοψε, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπέστρεψε, τότε πρῶτον, ὡς ἔοικε, πειρωμένους ἄρχοντος ἀληθινοῦ καὶ ἡγεμόνος· ἄλλως δ' ἐδημαγωγοῦντο πρὸς ἡδονὴν ἐρεθιζόμενοι στρατεύεσθαι. τὰ δὲ τῶν πολεμίων οὕτως εἶχε. Μιθριδάτης, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, κομπώδης ἐν ἀρχῇ καὶ σοβαρὸς ἐπὶ Ῥωμαίους ἀναστὰς διακένῳ δυνάμει, λαμπρᾷ δὲ καὶ πανηγυρικῇ τὴν ὄψιν· εἶτ' ἐκπεσὼν καταγελάστως, καὶ νουθετηθεὶς, ὅτε τὸ δεύτερον πολεμεῖν ἔμελλεν, εἰς ἀληθινὴν καὶ πραγματικὴν συνέστελλε τὰς δυνάμεις παρασκευήν. ἀφελὼν γὰρ τὰ παντοδαπὰ πλήθη καὶ τὰς πολυγλώσσους ἀπειλὰς τῶν βαρβάρων, ὅπλων τε διαχρύσων καὶ διαλίθων κατασκευὰς, ὡς λάφυρα τῶν κρατούντων, οὐκ ἀλκήν τινα τῶν κεκτη-

intractabiliores erant. Hae fuerunt, quae consulem et ducem Flaccum auctore Fimbria interemerant, et ipsum Fimbriam prodiderant Syllae, procaces homines atque improbi, sed bellicosi, laborumque militarium periti et tolerantes. Veruntamen breui spatio Lucullus et horum praecidit ferociam, et alios correxit: qui tum primum (vti videtur) iustum imperatorem et ducem senserunt, quum blandimentis ante et pro ipsorum libitu fuissent ad bellum inuitati. Apud hostes vero ad hunc modum res se habebant: Mithridates, qui, vt plerique sophistae, inflatus primo et euanidis ostentabundus viribus, splendidis tamen in specie et pomposis adortus fuerat Romanos: inde cum risu explosus et correctus, quum esset iterum arma moturus, copias ad verum et rebus gerendis proprium apparatum contraxit. Detraxit enim variam multitudinem, dissonorum minas barbarorum, armorum inauratorum et gemmis distinctorum instrumentum: quod victoribus id praedae esset, non adderet tenentibus neruos.

28 Φιμβρίαν] Articulum addunt Bodl. 3. et Mur. τὸν Φ. Et sic recte iam in Fl. Ed. erat, [Aldinaque.]

29 χρυσο-

μένων ὄντα, ξίφη μὲν ἤλαυνε τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ θυρεοὺς ἐμβριθεῖς ἐπήγνυτο, καὶ γεγυμνασμένους μᾶλλον, ἢ κεκοσμημένους, ἤθροιζεν ἵππους, πεζῶν δὲ μυριάδας δώδεκα κατεσκευασμένων εἰς φάλαγγα Ῥωμαϊκὴν, ἱππεῖς δὲ πρὸς μυρίοις ἑξακισχιλίους, ἄνευ τῶν δρεπανηφόρων τεθρίππων, ταῦτα δ' ἦν ἑκατόν· ἔτι δὲ ναῦς οὐ χρυσορόφοις [29] σκηνίσιν, οὐδὲ λουτροῖς παλλακίδων καὶ γυναικωνίτισι τρυφώσαις ἠσκημένας, ἀλλ' ὅπλων καὶ βελῶν καὶ χρημάτων γεμούσας παραρτισάμενος [30], ἐνέβαλεν εἰς Βιθυνίαν, τῶν πόλεων αὖθις ἀσμένως ὑποδεχομένων, οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσίαν ὅλην ὑποτροπὴ τῶν ἔμπροσθεν νοσημάτων εἶχεν, ἀφόρητα πάσχουσαν ὑπὸ Ῥωμαϊκῶν δανειστῶν καὶ τελωνῶν· οὓς ὕστερον μὲν, ὥσπερ Ἁρπυίας, τὴν τροφὴν ἁρπάζοντας αὐτῶν, ὁ Λούκουλλος ἐξήλασε, τότε δὲ μετριωτέρους ἐπειρᾶτο νου-

neruos. Pro his gladios fabricauit more Romano, fcuta folida compegit, atque exercitatorum habuit magis, quam comtorum, equorum delectum, peditum centum viginti millium ad Romanos ordines inftructorum, equitum fedecim millium praeter currus falcatos, qui centum erant. Ad haec naues non deauratis tabernaculis, nec balneis pellicum, et gynaeciis delicatis adornatas, fed armis, fed telis, fed ftipendio comparauit refertas, atque ita impetum in Bithyniam fecit. Ciuitates autem iterum receperunt eum lubentes, non hae folum, fed Afia etiam tota, quam recidiui priores morbi inuaferant, quod intolerandis malis oppreffa a foeneratoribus et publicanis Romanis effet. Quos Lucullus poft, vt Harpyias, alimenta eorum rapientes, abegit: tunc vero enitebatur caftigando eos moderatiores efficere, defe-

29 χρυσοφόροις σκ.] Lubens amplector, quod Mur. et Anon. offerunt, χρυσορόφοις, quod et H. Stephanus volebat. Sic enim vfurpat alicubi Lucianus.

30 παραρτισάμενος] Quod Bodl. 3. fuppeditat, παραρτυσάμενος, confirmari poteft ex cognato verbo ἐξαρτύομαι, quo nofter vti amat, cum de Claffe fermo eft. Vide paulo poft (151, 15. 153, 9.) et IV. 413, 7. quo in loco tamen de Corpore, non de Claffe, dicitur.

31 με-

θετῶν ποιεῖν, καὶ τὰς ἀποστάσεις κατέπαυε τῶν δήμων, οὐδενὸς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡσυχάζοντος.

8. Ὃν δὲ περὶ ταῦτα Λούκουλλος ἠσχολεῖτο χρόνον, αὑτοῦ καιρὸν εἶναι νομίζων ὁ Κόττας, παρεσκευάζετο μάχεσθαι πρὸς Μιθριδάτην. καὶ πολλῶν ἀπαγγελλόντων, ἤδη Λούκουλλον ἐν Φρυγίᾳ στρατοπεδεύειν ἐπιόντα, μόνον οὐκ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν τὸν θρίαμβον οἰόμενος, ὡς μὴ μεταλάβοι[31] Λούκουλλος αὐτοῦ, συμβαλεῖν ἔσπευσε. πληγεὶς δ' ἅμα καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἑξήκοντα μὲν ἀπώλεσεν αὔτανδρα σκάφη, πεζοὺς δὲ τετρακισχιλίους· αὐτὸς δὲ κατακλεισθεὶς εἰς Χαλκηδόνα καὶ πολιορκούμενος, εἰς τὰς Λουκούλλου χεῖρας ἀπέβλεπεν. ἦσαν μὲν οὖν οἱ τὸν Λούκουλλον, ἀμελήσαντα Κόττα, πρόσω χωρεῖν παρορμῶντες, ὡς ἔρημον αἱρήσοντα[32] τὴν Μιθριδάτου βασιλείαν. καὶ μάλιστα τῶν στρατιωτῶν οὗτος ἦν ὁ λόγος, ἀγανακτούντων, εἰ μὴ μόνον αὑτὸν ἀπολεῖ καὶ τοὺς σὺν αὑτῷ βουλευσάμενος κακῶς ὁ Κόττας, ἀλλὰ καὶ σφίσιν ἐμποδὼν ἔσται νικᾶν ἀμαχεὶ δυναμένοις. Λούκουλλος δὲ

defectioneſque diſiiciebat populorum, quum nemo prope dixerim quieſceret.

Dum hic diſtringitur Lucullus, ſuam occaſionem Cotta ratus, confligere inſtitit cum Mithridate. Multis autem nunciantibus, Lucullum aduentare, et iam in Phrygia caſtra habere, exiſtimans, triumphum ſe tantum non in manibus tenere, ne conſors eius Lucullus foret, maturauit dimicare. Caeterum afflictus ſimul terra marique, ſexaginta naues cum ipſis viris, terra peditum quatuor millia amiſit. Ipſe Chalcedone incluſus et circumſeſſus Luculli opem reſpectabat. Non deerant quidem, qui Lucullum ad progrediendum omiſſo ſtimularent Cotta, vacuum oſtendentes capturum Mithridatis regnum. Fremebant maxime haec milites, non tantum ſe ſuoſque malis conſiliis perditum iuiſſe Cottam, ſed ipſis etiam officere paratam ſine ſanguine victoriam habentibus. His Lucullus pro concione

31 μεταλάβῃ Bodl. 3. Iunt. et Ald.
32 αἱρήσαντα in aor. I. dant

33 Ma-

πρὸς μὲν τούτους δημηγορῶν εἶπεν, ὡς ἕνα βούλοιτ' ἂν ἐκ πολεμίων σῶσαι Ῥωμαῖον, ἢ πάντα λαβεῖν τὰ τῶν πολεμίων. Ἀρχελάου δὲ τοῦ περὶ Βοιωτίαν Μιθριδάτῃ στρατηγήσαντος, εἶτ' ἀποστάντος καὶ Ῥωμαίοις συστρατεύοντος, διαβεβαιουμένου ὀφθέντα Λούκουλλον ἐν Πόντῳ πάντων ὁμοῦ κρατήσειν, οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι τῶν κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενὰς αὐτῶν τὰς φωλεὰς βαδίζειν. καὶ ταῦτ' εἰπὼν, ἐπὶ Μιθριδάτην προῆγε, πεζοὺς μὲν ἔχων τρισμυρίους, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους πεντακοσίους. καταστὰς δ' εἰς ἔποψιν τῶν πολεμίων, καὶ θαυμάσας τὸ πλῆθος, ἐβούλετο μὲν ἀπέχεσθαι μάχης, καὶ τρίβειν τὸν χρόνον· Μαρίου δ', ὃν Σερτώριος [33] ἐξ Ἰβηρίας ἀπεστάλκει Μιθριδάτῃ μετὰ δυνάμεως στρατηγὸν, ἀπαντήσαντος αὐτῷ καὶ προκαλουμένου, κατέστη μὲν εἰς τάξιν, ὡς διαμαχούμενος. ἤδη δὲ ὅσον οὔπω συμφερομένων, ἀπ' οὐδεμιᾶς ἐπιφανοῦς μεταβολῆς, ἀλλ' ἐξαίφνης

cione demonſtrauit, vnum malle ſe ab hoſtibus ſeruare ciuem, quam omnia, quae eſſent hoſtium, capere. Quum Archelaus autem, Mithridatis quondam in Boeotia praefectus, qui poſt deſciuit ab eo, et tunc in praeſidiis erat Romanis, ſuo tantum conſpectu aſſeueraret Lucullum toto Ponti regno potiturum, negauit, venatoribus ſe timidiorem eſſe, omiſſis feris vt ad vacua eorum luſtra contenderet. Ita fatus, mouit in Mithridatem. Pedites habebat triginta millia, equites duo millia quingentos. Vbi contemplatus eſt hoſtes, obſtupefactus eorum multitudine cupiebat abſtinere pugna et tempus ducere: ſed quia Marius, quem ex Hiſpania miſerat Sertorius cum copiis ducem Mithridati, occurrit laceſſiuitque eum, inſtruxit aciem ad confligendum. Quum iam paene concurrerent, ex nulla euidenti commutatione, ſed coelo repente

33 Μαρίου δ', ὃν Σερτώριος etc.] In vita Sertorii a noſtro hic M. Marius appellatur. Et quidem etiam alii Marii praeter magnum illum ac ſeptem conſulatibus inſignem Marium Romanis fuerunt, vt Gratidiani. Sertorius autem quum a partibus Marii ſteterit, veriſimile eſt, eum iſtos ſecum inter alios habuiſſe, quos proſcripſerat Sylla. Apud Appianum in Mithridatico legitur M. Varius. *Xylander.*

34 κα-

τȣ͂ ἀέρος ἀποῤῥαγέντος, ὤφθη μέγα σῶμα φλογοειδὲς εἰς μέσον τῶν ϛρατοπέδων καταφερόμενον, τὸ μὲν σῶμα πίθῳ μάλιϛα, τὴν δὲ χρόαν ἀργύρῳ διαπύρῳ προσεοικός· ὥϛε δείσαντας ἀμφοτέρȣς τὸ φάσμα διακριθῆναι. τȣ͂το μὲν ȣ͂ν φασιν ἐν Φρυγίᾳ περὶ τὰς λεγομένας Ὀτρύας συμβῆναι τὸ πάθος. ὁ δὲ Λȣ́κȣλλος ȣ̓δεμιᾶς εἶναι νομίζων ἀνθρωπίνης παρασκευῆς, ȣ̓δὲ πλȣ́τȣ, θρέψαι μυριάδας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀντικαθημένων πολεμίων τοσαύτας, ὅσας εἶχε Μιθριδάτης, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τῶν αἰχμαλώτων ἕνα· καὶ πρῶτον ἀνέκρινε, μετὰ πόσων διαιτῷτο συσκήνων, ἔπειτα πόσον ἐν τῇ σκηνῇ κατέλιπε [34] σῖτον. ἀποκριναμένȣ δὲ τἀνθρώπȣ, τὸν μὲν ἐκέλευσε μεταϛῆναι, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ὁμοίως ἀνέκρινεν. εἶτα συνθεὶς τὸ τῆς παρεσκευασμένης τροφῆς πλῆθος πρὸς τὸ τῶν τρεφομενων, ἔγνω τριῶν, ἢ τεσσάρων, ἡμερῶν ἐπιλείψοντα σῖτον τȣ̀ς πολεμίȣς. καὶ πολὺ μᾶλλον εἴχετο τȣ͂ χρόνȣ, καὶ συνῆγεν εἰς τὸν χάρακα παμπληθῆ σῖτον, ὡς ἐν ἀφθόνοις διάγων αὐτὸς ἐφεδρεύῃ ταῖς ἐκείνων ἀπορίαις.

repente dirupto, grandis viſa eſt flammea moles inter vtramque aciem delabi: ea corpore dolium, colore referebat candens argentum. Quod oſtentum vtroſque perculſos diremit. Id prodigii in Phrygia aiunt circa Otryas (quas vocant) accidiſſe. At Lucullus nullius humani apparatus, vel opulentiae, exiſtimans eſſe, aſſidentibus hoſtibus, tot legiones, quot habebat Mithridates, diu alere, iubet ex captiuis vnum ad ſe adduci. Primum percunctatur, quot contubernales victitarent ſecum, deinde quantum cibarii in tentorio reliquiſſet. Hunc, vbi reſpondit, faceſſere imperat. Alterum item et tertium excutit. Inde comparata cum veſcentium numero commeatus copia, comperit, tribus, vel quatuor, diebus defecturam hoſtes annonam. Ita potius tempus ſtatuit protrahere: atque ingentem frumenti numerum in caſtra conuexit, quo rebus omnibus affluens ipſe illorum immineret penuriae.

Interea

34 καταλέλοιπε Bodl. 3.

35 πε-

9. Ἐν τούτῳ δὲ Μιθριδάτης ἐπεβούλευε Κυζικηνοῖς πεπληγόσιν [35] ἐν τῇ περὶ Χαλκηδόνα μάχῃ· τρισχιλίων γὰρ ἀνδρῶν καὶ δέκα νεῶν ἐστέρηντο. βουλόμενος οὖν λαθεῖν τὸν Λούκουλλον, εὐθὺς ἀπὸ δείπνου, νύκτα δυσφανῆ καὶ νοτερὰν ἔχων, ἐκίνει· καὶ φθάνει τῆς πόλεως ἄντικρυς ἅμ' ἡμέρᾳ περὶ τὸ τῆς Ἀδραστείας ὄρος ἱδρύσας τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Λούκουλλος αἰσθόμενος καὶ διώξας, ἠγάπησε μὲν οὐκ ἐμπεσὼν ἀσυντάκτως [36] εἰς τοὺς πολεμίους, καθίζει δὲ τὸν στρατὸν περὶ τὴν Θρακείαν [37] λεγομένην κώμην, ἐν τόπῳ κατὰ τῶν ὁδῶν ἄριστα πεφυκότι, καὶ τῶν χωρίων, ἀφ' ὧν καὶ δι' ὧν ἀναγκαῖον ἦν τοῖς Μιθριδατικοῖς τὰ ἐπιτήδεια φοιτᾶν. διὸ καὶ περιλαβὼν τῇ διανοίᾳ τὸ μέλλον, οὐκ ἀπεκρύψατο τοὺς στρατιώτας, ἀλλ' ἅμα τῷ θέσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων γενέσθαι, συναγαγὼν αὐτοὺς, ἐμεγαληγόρησεν, ὡς ὀλίγων ἡμερῶν ἀναιμωτὶ τὸ νίκημα παραδώσων αὐτοῖς. Κυζικηνοὺς δὲ Μιθριδάτης δέκα μὲν ἐκ γῆς στρατοπέδοις περιλαβὼν, ταῖς δὲ ναυσὶν ἐκ θαλάσσης τὸν ἀπὸ τῆς ἠπείρου διείρ-

Interea inſtitit Mithridates capere acciſos Chalcedonenſi proelio Cyzicenos: quippe ciuium tria millia et decem naues amiſerant. Ergo quo Lucullum falleret, mox a coena, denſam et nimboſam noctem nactus, caſtra mouit, occupauitque vrbis ex oppoſito oriente luce in Adraſtiae monte conſidere. Lucullus autem quum abeuntem ſenſiſſet, inſequutus eum ſatis habuit non incidiſſe incompoſito agmine in hoſtem, et circa Thraciam, vt vocant pagum, caſtra poſuit loco maxime opportuno ad excludendas vias et regiones, qua et vnde petendus neceſſario erat Mithridaticis commeatus. Quare conſequentia animo proſpiciens, non celauit ea milites: verum poſtquam, munitis caſtris, ab opere redierunt, concione aduocata, gloriatus eſt, paucis diebus victoriam ſe iis incruentam traditurum. At Cyzicenos Mithridates denis ex terra caſtris cinctos, claſſe per aequor freto, quod a continente

35 πεπληγεῖσιν Bodl. 3.
36 ἀσύντακτος Bodl. 3. Iunt.
37 Θρᾳκίαν Bodl. 3.

38. ἀπο-

γοντα τὴν πόλιν εὔριπον ἐμφράξας, ἑκατέρωθεν ἐπολιόρκει, τὰ μὲν ἄλλα διακειμένους πρὸς τὸν κίνδυνον εὐθαρσῶς, καὶ πᾶν ἕνεκα Ῥωμαίων ἐγνωκότας ἐκδέχεσθαι δυσχερές· ἀγνοοῦντας δὲ, ὅπη Λούκουλλος εἴη, καὶ τῷ μηδὲν περὶ αὐτοῦ πεπύσθαι ταραττομένους. καίτοι καταφανὴς ἦν ἡ στρατοπεδεία καὶ ἄποπτος [38], ἀλλ' ὑπὸ τῶν Μιθριδατικῶν ἐξηπατῶντο. δεικνύντες γὰρ αὐτοῖς τοὺς Ῥωμαίους ἄνω παρεμβεβληκότας [39]· Ὁρᾶτε τούτους; ἔφασαν, Ἀρμενίων στρατός ἐστι καὶ Μήδων, Τιγράνου Μιθριδάτῃ καταπέμψαντος ἐπικουρίαν. οἱ δ' ἐξεπλήσσοντο, τοσούτου πολέμου περικεχυμένου, μηδ' εἰ παραγένοιτο Λούκουλλος, χώραν ἔτι λελεῖφθαι βοηθείας ἐλπίζοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ πρῶτος αὐτοῖς εἰσπεμφθεὶς ὑπ' Ἀρχελάου Δημώναξ [40] ἔφρασε τὴν τοῦ Λουκούλλου παρουσίαν. τούτων δ'

nente ſummouet vrbem, obturato, vtrinque obſedit. Subibant illi quidem caetera forti animo periculum, et erant ad omnia acerba pro populo Romano perpetienda obfirmati, ſed quod incerti eſſent, vbinam ageret Lucullus, neque de eo quicquam accepiſſent, erant attoniti: quamuis conſpicua eſſent, et ſub oculis eorum poſita caſtra eius, verum decipiebantur a Mithridaticis. Hi enim Romanos locis ſuperioribus aſſidentes ſibi demonſtrabant illis, dicebantque: Cernitis hos? Armeniorum et Medorum copiae ſunt, quos auxilio miſit Mithridati Tigranes. Ita Cyziceni, tanto circumſtante bello, trepidabant, nec, ſi adeſſet quidem Lucullus, locum relictum videbant ferendi ſubſidii. Verum Demonax, qui ab Archelao miſſus in vrbem fuerat, primus iis adeſſe Lucullum indicauit. Quibus fidem ei

38 ἄποπτος] Fl. Ed. et Bodl. 3. ὕποπτος. Forſan ἔποπτος legendum eſt; vt ſupra (146, 18.) εἰς ἔποψιν τῶν πολεμίων. Vide tamen 358, 13. τόπον ἐξ ἀπόπτου καταφανῆ τοῖς ὁδεύουσι.

39 παρακβεβληκότας] Leui mutatione ſanabitur vulnus huic voci illatum. Si enim παρεμβεβληκότας ſcribatur, recte habebit. Vide IV. 199, 18. *Moſes Duſoul.*

40 Δημώναξ] Ex J. Floro diſcimus modum, quo Demonax iſte ad obſeſſos per medios hoſtes elapſus eſt, nempe vtre vectus: Vide Florum L. III. *Palmerius.*

ἀπιϛούντων, καὶ νομιζόντων αὐτὸν τῶν παρόντων ἐπὶ παρηγορίᾳ πεπλασμένα λέγειν, ἧκε παιδάριον αἰχμάλωτον ἐκ τῶν πολεμίων ἀποδεδρακός. πυνθανομένων δ' αὐτῶν, πȣ̃ λέγει [41] τὸν Λούκουλλον εἶναι, κατεγέλα, παίζειν αὐτοὺς οἰόμενον. ὡς δ' ἑώρα σπουδάζοντας, ἐσήμηνε τῇ χειρὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων· οἱ δ' ἀνεθάρσησαν. τῆς δὲ Δασκυλίτιδος λίμνης πλεομένης ἀκατίοις ἐπιεικῶς εὐμεγέθεσι, τὸ μέγιϛον αὐτῶν ὁ Λούκουλλος ἀνελκύσας, καὶ διαγαγὼν ἁμάξῃ πρὸς τὴν θάλατταν, ὅσους ἐχώρει ϛρατιώτας ἐνεβίβασεν. ἔλαθον δὲ νυκτὸς διαπεράσαντες, καὶ παρεισῆλθον εἰς τὴν πόλιν.

10. Ἔοικε δὲ καὶ τὸ θεῖον ἐπιθαῤῥῦναι τοὺς Κυζικηνοὺς, ἀγασθὲν αὐτῶν τὴν ἀνδραγαθίαν, ἄλλοις τε σημείοις ἐναργέσι, καὶ τῆς τῶν Φεῤῥεφαττίων ἑορτῆς ἐνεϛώσης, οἱ μὲν ἠπόρουν βοὸς μελαίνης πρὸς τὴν θυσίαν, καὶ ϛαιτίνην πλάσαντες τῷ βωμῷ παρέϛησαν. ἡ δ' ἱερὰ καὶ τρεφομένη τῇ θεῷ νομὴν μὲν εἶχεν, ὥσπερ τἄλλα βοτὰ τῶν Κυζικηνῶν, ἐν τῇ περαίᾳ· κατ' ἐκείνην δὲ τὴν

ei non habentibus, arbitrantibusque, ad leuanda eum praesentia mala ficta adferre, puer adfuit captiuus, qui erat e manibus hostium elapsus. Hic rogantes, vbinam Lucullum diceret esse, ludere eos putans, ridebat: quos vt serio videt agere, commonstrat digito castra Romana: ita illi confirmati fuere. In lacu Dascylite nauigia satis magna commeabant, quorum maximum subduxit Lucullus, ac plaustro ad mare deuexit. Eo, quot capiebat milites, imposuit. Hi noctu clam traiecerunt, atque, imprudentibus hostibus, oppidum sunt ingressi.

Videntur Cyzicenos dii quoque, probantes eorum fortitudinem, excitasse cum aliis perspicuis signis, tum instante Proserpinae festo. Qui quum nigra boue ad immolandum deficerentur, farinaceam fictam admouerunt arae. Sacra vacca, quae deae alebatur, trans fretum pascebat cum reliquo armento Cyzicenorum. Haec illo die, armento relicto,

41 λέγοι Iunt.

42 σταλ-

ἡμέραν ἀποκριθεῖσα τῆς ἀγέλης, μόνη διενήξατο πρὸς τὴν πόλιν, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τὴν θυσίαν αὑτήν. ὄναρ δ' ἡ θεὸς Ἀρισταγόρᾳ, τῷ τοῦ δήμου γραμματιστῇ, παραστᾶσα· Καὶ μὴν ἔγωγε, εἶπεν, ἥκω τὸν Λιβυκὸν αὐλητὴν ἐπὶ τὸν Ποντικὸν σαλπιγκτὴν [42] ἐπάγουσα. Φράσον οὖν θαῤῥεῖν τοῖς πολίταις. θαυμαζόντων δὲ τὴν φωνὴν τῶν Κυζικηνῶν, ἅμ' ἡμέρᾳ σάλον εἶχεν ἡ θάλασσα, κατιόντος ἀκρίτου [43] πνεύματος· αἵ τε μηχαναὶ τοῦ βασιλέως παρεστῶσαι τοῖς τείχεσιν, ἔργα θαυμαστὰ Νικωνίδου [44] τοῦ Θεσσαλοῦ, ῥοίζῳ καὶ πατάγῳ πρῶτον ἀπεδήλουν τὸ μέλλον· εἶτα νότος ἐκραγεὶς ἄπιστος τὸ μέγεθος τά τ' ἄλλα συνέτριψε μηχανήματα ὥρας βραχεῖ μορίῳ, καὶ τὸν ξύλινον πύργον, ἑκατὸν πηχῶν ὕψος ὄντα, δι-

relicto, ad oppidum tranauit sola, et se sacris admouit. Dea insuper publico ludi magistro, Aristagorae, offerens se in somnis: Equidem, inquit, adsum, vt tibicinem Africum in tubicinem Ponticum impellam: tu ergo ciues iube bono animo esse. Mirantibus hanc vocem Cyzicenis, prima luce fluctuauit mare, quasi immenso incumbente vento, et admotae muris regis machinae, insignia Thessali Niconidae opera, stridore et crepitu primum, quid instaret, indicauerunt: inde auster, supra modum procellosus coortus, horae breui momento cum alia conuulsit machinamenta, tum turrim ligneam in altitudinem centum cubitorum excitatam tanta vi concussit, vt pro-

42 σαλπικτὴν Iunt.

43 ἀκρίτου πν.] Quid si ἀρκτείου legamus, inquit Typographorum decus Stephanus? ἀρκτίου voluit. Sed si eo vento opus foret, non opus erat ad vocem insolitam recurrere, cum ipse Plutarchus in Sertor. suam exhibeat, (322, pen.) ἀπὸ τῆς ἄρκτου ῥέων ἄνεμος, inquit. Vnde et hic suspicarer legendum esse: κατιόντος ἀπ' ἄρκτου πνεύματος. Sed quid opus est, vt a scriptura recepta recedamus, cum ἄκριτον πνεῦμα aptissime denotare possit ventum immanem, et ita procellosum, vt vno certo nomine designari non posset? Vnde fit, vt mox, post hanc quasi velitationem ventorum, vno tandem vincente, addat: εἶτα νότος ἐκραγεὶς etc. *Moses Dusoul.*

44 τοῦ Νικωνίδου Iunt.

 45 βοη-

ἀσείσας κατέβαλεν. ἱστορεῖται δὲ, τῶν ἐν Ἰλίῳ πολλοῖς καθ' ὕπνον ὀφθῆναι τὴν Ἀθηνᾶν ἱδρῶτι πολλῷ ῥεομένην, καὶ ὑποφαίνουσάν τι τοῦ πέπλου παρερρωγὸς, λέγουσαν, ὡς ἀρτίως ἥκοι βοηθήσουσα Κυζικηνοῖς. καὶ στήλην τινὰ δόγματα [45] καὶ γράμματα περὶ τούτων ἔχουσαν ἐδείκνυον Ἰλιεῖς.

11. Μιθριδάτην δ' ἄχρι μὲν ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ στρατηγῶν φενακιζόμενος ἠγνόει τὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ λιμὸν, ἠνίων Κυζικηνοὶ διαφεύγοντες τὴν πολιορκίαν. ταχὺ δ' ἐξερρύη τὸ φιλότιμον αὐτοῦ καὶ φιλόνεικον, ἐν αἰσθήσει γενομένου τῶν ἀποριῶν, αἷς οἱ στρατιῶται συνείχοντο, καὶ τῶν ἀνθρωποφαγιῶν· ἅτε δὴ μὴ θεατρικῶς, μηδ' ἐπιδεικτικῶς Λουκούλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου [46], καὶ ὅπως ὑφαιρήσῃ [47] τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευομένου. διὸ καὶ

proruerit eam. Iam memoriae proditum eſt, compluribus Ilii fuiſſe Mineruam in ſomnis obuerſatam, quae copioſo manabat ſudore, partemque pepli diſciſſam oſtendebat. Eam dixiſſe, modo venire ſe ab ope Cyzicenis ferenda. Columnam autem, quae decreta et literas de his inſcriptas habent, oſtendebant Ilienſes.

At Mithridatem, quouſque lactatus a ducibus ſuis famem exercitus ignorauit, vrebat, quod effugerent Cyziceni expugnationem vrbis. Vt vero aduertit neceſſariorum difficultatem, qua preſſi non abſtinebant milites humanis carnibus, ambitio et gloria eius cito effluxit: quod nimirum non ad ſpeciem, vel pompam, bellum gereret Lucullus, verum (vt eſt in prouerbio) in ventrem ſibi inſiliret, omniaque moliretur, quo praecideret ſibi cibaria. Quapropter,

45 βοηθήσουσα...δόγματα] Vide, annon potius legendum ſit βοηθήσασα, et δείγματα. Lacera enim veſtis indicium eſt redeuntis e tanta tempeſtate; et figurae rei geſtae cum literis melius, quam decreta, coniungentur. Prius horum vidit etiam et obſeruauit Dacerius.

46 εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου] Vtitur eadem prouerbiali formula in Mor. Op. p. 1995, 18. quem locum adire operae pretium erit.

47 ὑφαιρήσει Bodl. 3.

48 περ-

φρούριόν τι πολιορκοῦντος αὐτοῦ, τῷ καιρῷ χρήσασθαι σπεύδων ὁ Μιθριδάτης, ἐξέπεμψεν εἰς Βιθυνίαν τοὺς μὲν ἱππεῖς σχεδὸν ἅπαντας μετὰ τῶν ὑποζυγίων, τῶν δὲ πεζῶν τοὺς ἀχρήστους. πυθόμενος δ' ὁ Λούκουλλος, ἔτι νυκτὸς ἧκεν εἰς τὸ στρατόπεδον. πρωῒ δὲ χειμῶνος ὄντος, ἀναλαβὼν σπείρας δέκα, καὶ τὴν ἵππον, ἐδίωκε νιφόμενος καὶ κακοπαθῶν, ὥστε πολλοὺς ὑπὸ κρύους ἐνδιδόντας ἀπολείπεσθαι τῶν στρατιωτῶν, τοῖς δ' ἄλλοις περὶ τὸν Ῥυνδακὸν ποταμὸν καταλαβὼν τοὺς πολεμίους, τοσαύτην τροπὴν ἐποίησεν, ὥστε τὰς γυναῖκας ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας προσερχομένας ἀφαρπάζειν τὰ φορτία, καὶ σκυλεύειν τοὺς φονευομένους. πολλῶν δ', ὡς εἰκὸς, ἀποθανόντων, ἑάλωσαν ἵπποι μὲν ἑξακισχίλιοι, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον ὑποζυγίων, ἄνδρες δὲ μύριοι πεντακισχίλιοι· καὶ τούτους ἄγων πάντας παρεξῄει παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων. Σαλουστίου δὲ θαυμάζω, τότε πρῶτον ὦφθαι Ῥωμαίοις καμήλους λέγοντος, εἰ μήτε πρότερον τοὺς μετὰ Σκιπίωνος νικήσαντας Ἀντίοχον ᾤετο, μήτε τοὺς ἔναγχος πρὸς Ὀρχομενῷ καὶ περὶ Χαιρώνειαν Ἀρχελάῳ μεμαχημένους, ἐγνωκέναι κάμηλον. ἀλλὰ τῷ γε Μιθρι-

propter, dum oppugnat Lucullus arcem quandam, occaſione maturans Mithridates vti, dimiſit in Bithyniam omnem ferme equitatum cum iumentis, atque ex peditatu minus vtiles. Ea re nunciata, contendit Lucullus de nocte in caſtra. Diluculo tempeſtate ſaeuiente, inſequutus eos eſt cum cohortibus decem et equitatu, quamuis niue affligerentur atque aliis incommodis, vt multi milites ex gelu ſuccumbentes ſequi non valerent. Cum caeteris ad Rhyndacum amnem hoſtes aſſequutus, ſtragem edidit tantam, vt Apollonia egreſſae foeminae diriperent impedimenta et trucidatos ſpoliarent. Multis ſcilicet caeſis, capta ſunt equorum ſex millia et iumentorum infinitus numerus, capita millia quindecim, omneſque praeter caſtra hoſtium duxit. Salluſtium vero demiror, qui autumat, tunc primum viſos Romanis camelos: quod neque olim illos, qui duce Scipione Antiochum deuicerunt, neque hos, qui ad Orchomenum et Chaeroneam nuper certauerunt cum Archelao, noſſe putauerit camelum. At Mithrida-

δάτη φεύγειν μὲν ἔγνωσαι τὴν ταχίστην, ἀνθολκὰς δὲ Λουκόλλῳ καὶ διατριβὰς ὀπίσω μηχανώμενος, ἔστελλε τὸν ναύαρχον Ἀριστόνικον ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος ἐκπλεῖν, ἐκ προδοσίας ὁ Λούκουλλος ἐκυρίευσε, μετὰ χρυσῶν μυρίων, οὓς ἐκόμιζε διαφθερῶν τι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος. ἐκ τούτου Μιθριδάτης μὲν ἔφυγεν ἐπὶ θάλασσαν, οἱ δὲ στρατηγοὶ πεζοὶ τὸν στρατὸν ἀπήγαγον. ἐπιπεσὼν δὲ Λούκουλλος αὐτοῖς περὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, εἷλέ τε παμπόλλους, καὶ δισμυρίους ἀπέκτεινε. λέγονται δ' ἐκ τοῦ παντὸς ἀκολούθων τε καὶ μαχίμων ὄχλου μυριάδες οὐ πολὺ δὴ τῶν τριάκοντα λείπουσαι διαφθαρῆναι.

12. Λούκουλλος δὲ πρῶτον εἰς Κύζικον παρελθὼν, ἀπέλαυσεν ἡδονῆς καὶ φιλοφροσύνης πρεπούσης· ἔπειτα ναυτικὸν ἐξηρτύετο, τὸν Ἑλλήσποντον ἐπιπορευόμενος. εἰς δὲ Τρωάδα καταχθεὶς, ἐσκήνωσε μὲν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀφροδίτης· κατακοιμηθεὶς δὲ, νύκτωρ ἐδόκει τὴν θεὰν ὁρᾶν ἐφεστῶσαν αὐτῷ, καὶ λέγουσαν·

Τί κνώσσεις, μεγάθυμε λέον; νεβροὶ δέ τοι ἐγγύς.

tes fugam quam primum instituit arripere. Quo autem tricas et moras Lucullo necteret a tergo, misit ad mare Graecum praefectum classis suae, Aristonicum: quem, iamiam soluturum, Lucullus per proditionem in potestatem suam redegit cum decem millibus aureorum, quos portabat ad solicitandam exercitus Romani partem. Ibi fugit Mithridates ad mare, terrestres copias reliquit reducendas ducibus. Quos adeptus ad Granicum fluuium Lucullus permultos cepit, concidit millia viginti. Perhibentur ex vniuersa, tam eorum, qui castra secuti sunt, quam militum, colluuie non minus trecenta millia contrucidata fuisse.

Lucullus primum Cyzicum ingressus est: vbi ingenti laetitia et magnifico honore exceptus est: inde ad Hellespontum profectus classem instruxit. Troadem delatus diuertit in delubro Veneris: nocte sopitus deam videre visus est sibi assistentem, quae diceret:

Quid dormis, animose leo? haud procul hinnulei absunt.

Surgens,

Ἐξαναςὰς δὲ καὶ τὺς φίλυς καλέσας, διηγεῖτο τὴν ὄψιν, ἔτι νυκτὸς ὔσης. καὶ παρῆσαν ἐξ Ἰλίυ τινὲς, ἀπαγγέλλοντες ὦφθαι περὶ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα τρισκαίδεκα πεντήρεις τῶν βασιλικῶν ἐπὶ Λῆμνον πλεύσας. εὐθὺς ὖν ἀναχθεὶς, τύτυς μὲν εἷλε, καὶ τὸν ςρατηγὸν αὐτῶν Ἰσίδωρον ἀπέκτεινεν· ἐπὶ δὲ τὺς ἄλλυς ἔπλει πρωρέας [48]. οἱ δὲ ἔτυχον ὁρμῦντες, καὶ τὰ πλοῖα πάντα πρὸς τὴν γῆν συνέλκοντες ἀπὸ τῶν καταςρωμάτων διεμάχοντο, καὶ πληγὰς ἐδίδοσαν τοῖς περὶ τὸν Λύκυλλον, ὔτε περιπλεῦσαι τῦ χωρίυ διδόντος, ὔτε βιάσασθαι ναυσὶ μετεώροις τὰς τῶν πολεμίων, προσερηρεισμένας τῇ γῇ, καὶ βεβηκυίας ἀσφαλῶς. ὐ μὴν ἀλλὰ μόλις, ᾗ προσβολὴν

Surgens, aduocatis amicis, expoſuit adhuc nocte ſomnium. Simul adfuerunt ab Ilio quidam, qui nunciarent, conſpectas ad Achaeorum portum quinqueremes regias tredecim, quae in Lemnum intenderent curſum. Statim igitur ſoluit, atque his potitus eſt, praefectum earum, Iſidorum, occidit: mox inſectatus eſt caeteros nautas. Stabant hi in ancoris, omnibuſque terrae appulſis nauigiis, propugnauerunt ex fororum tabulis, ac Luculli militibus vulnera ingeſſere. Nec circumuehendi dabat locus facultatem, vel nauibus fluctuantibus hoſtiles premendi terrae accubantes et firmiter conſiſtentes. Tandem qua acceſſum inſula

48 πρωρέας] Peſſime vertit Lat. Interp. *Nautas.* Πρωρεὺς enim non eſt *nauta*, ſed *nautarum* ſub gubernatore *praefectus*; inde illud nomen ſortitus, quod eius ſtatio in prora erat, cum Gubernator in puppi et ad clauum ſederet. *Proretam* vocat Plautus Rud. IV. 3. 75. *Si tu proreta iſti naui es, ego gubernator ero.* Vide noſtrum initio Agidis (294, 1.) Vt autem in vnaquaque naui Gubernator erat et Proreta, ita in Claſſe, ſub Imperatore, ego et Gubernatorem et Proretam, vt nunc loquimur, *generales*, fuiſſe exiſtimo, quorum ille aciei, vt ita dicam, ſecundae, hic primae, dux eſſet. Gubernatoris hoc ſenſu paſſim meminit Plutarchus, (Vide 9, 2. et 234, 7.) Proretae nullibi, quod quidem obſeruarim. Sed hic neceſſario per πρωρέας, *principes* quos in acie vocant, intelligendi videntur; qui ei, quem dixi, duci parebant. Haec monere operae pretium eſſe duxi, quia a nemine memini eſſe obſeruata. *Moſes Duſoul.*

τινα ἡ νῆσος εἶχεν, ἀποβιβάζει τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀρίστους, οἳ κατόπιν ἐπιπεσόντες τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν διέφθειρον αὐτῶν, τοὺς δ' ἠνάγκαζον ἀποκόπτοντας τὰ πρυμνήσια τῶν νεῶν, καὶ φεύγοντας ἐκ τῆς γῆς, ἀλλήλοις τε συγκρούειν τὰ πλοῖα, καὶ ταῖς ἐμβολαῖς ταῖς περὶ τὸν Λούκουλλον ὑποπίπτειν. πολλοὶ μὲν οὖν διεφθάρησαν· ἐν δὲ τοῖς ἁλοῦσιν ἀνήχθη καὶ Μάριος, ὁ παρὰ Σερτωρίου στρατηγός. ἦν γὰρ ἑτερόφθαλμος· καὶ παρήγγελτο τοῖς στρατιώταις εὐθὺς ἐπιπλέουσιν ὑπὸ Λουκούλλου, μηδένα κτείνειν ἑτερόφθαλμον, ὅπως ἐξονειδισθεὶς καὶ καθυβρισθεὶς ἀποθάνοι.

13. Γενόμενος δ' ἀπὸ τούτων, ἠπείγετο πρὸς τὴν αὐτοῦ Μιθριδάτου δίωξιν. ἤλπιζε γὰρ ἔτι περὶ Βιθυνίαν εὑρήσειν αὐτὸν ὑπὸ Βοκωνίου φρουρούμενον, ὃν αὐτὸς ἐνστησόμενον τῇ φυγῇ μετὰ νεῶν ἀπεστάλκει πρὸς Νικομήδειαν. ἀλλὰ Βοκώνιος μὲν ἐν Σαμοθράκῃ μυούμενος καὶ πανηγυρίζων καθυστέρησε, Μιθριδάτην δ' ἀναχθέντα μετὰ τοῦ στόλου, σπεύδοντα, πρὶν ἐπιστρέφειν Λούκουλλον, εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεῦσαι, καταλαμβάνει χειμὼν πολύς,

insula in terram dabat, fortissimos quosque milites exposuit: qui auersos adorti hostes partim eorum interfecerunt, partim compulerunt, praecisis nauium retinaculis, fugientes a terra collidere inuicem nauigia, atque in aciem Luculli incurrere. Multi ibi afflicti. Inter captiuos adductus Marius est, qui missus a Sertorio dux fuerat. Altero oculo captus erat. Edixerat autem ante certamen Lucullus militibus, ne quem luscum interficerent, quo probris et contumeliis vexatus necaretur.

His confectis, properauit ipsum insequi Mithridatem, quod in spe esset, circa Bithyniam se illum inuenturum, retentum a Voconio, quem ad instandum fugienti cum nauibus miserat Nicomediam. Enimuero Voconius, dum in Samothrace initiatur mysteriis, et festos dies celebrat, haud occurrit in tempore. At Mithridatem, qui iam cum classe vela fecerat, et maturabat, antequam ipsum peteret Lucullus, Pontum tenere, corripit atrox tempestas, qua classis partim

ὑφ' οὗ τὰ μὲν ἀφηρπάγη, τὰ δ' ἐβυθίσθη τῶν σκαφῶν. πᾶσα δ' ἡ παραλία τῶν ναυαγίων ἐκφερομένων ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἦν περίπλεως. αὐτὸς δὲ, τῆς ὁλκάδος, ἐφ' ἧς ἔπλει, μήτε πρὸς τὴν γῆν εὐπαρακομίστου διὰ μέγεθος ἐν σάλῳ μεγάλῳ καὶ κύματι τυφλῷ παριςαμένης τοῖς κυβερνήταις, πρός τε τὴν θάλασσαν ἤδη βαρείας καὶ ὑπεράντλου γενομένης, μετεμβὰς εἰς λῃςρικὸν μυοπάρωνα, καὶ τὸ σῶμα πειραταῖς ἐγχειρίσας, ἀνελπίςως καὶ παραβόλως εἰς τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν ἐξεσώθη. Λουκούλλῳ δ' ἀνεμέσητος ἡ πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπέβη φιλοτιμία. ψηφιζομένης γὰρ αὐτῆς πρὸς τὸν πόλεμον ἀπὸ τρισχιλίων ταλάντων ἐξαρτύεσθαι ναυτικὸν, ἐκώλυσε πέμψας γράμματα, καὶ μεγαληγορήσας, ὡς ἄνευ δαπάνης καὶ τοσαύτης παρασκευῆς ταῖς τῶν συμμάχων ναυσὶ Μιθριδάτην ἐκβαλεῖ [49] τῆς θαλάττης. καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν αὐτῷ, τοῦ θεοῦ συναγωνισαμένου. λέγεται γὰρ Ἀρτέμιδος χόλῳ Πριαπίνης ὁ χειμὼν ἐμπεσεῖν τοῖς Ποντικοῖς, συλήσασιν αὐτῆς τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ξόανον ἀνασπάσασι.

partim abrepta, partim eſt depreſſa. Omnia litora eiectis fluctu naufragiis per multos dies completa fuere. Rex ipſe, quum nauis oneraria, qua vehebatur, nec ad terram appelli ob molem in tanta procella et coecis fluctibus videretur gubernatoribus poſſe, et aquam iam accepiſſet, atque obruta eſſet vndis, tranſgreſſus in myoparonem piraticum, corpore praedonibus permiſſo, incolumis Heracleam Ponticam inſperato et ſummo cum diſcrimine peruenit. Porro Lucullus commendabili ambitione, quae ſucceſſum habuit, aduerſus ſenatum eſt vſus. Quum enim hic ei ad claſſem parandam tria millia talentorum decreuiſſet, negauit per literas, ea pecunia ſibi opus eſſe, iactans, ſine ſumtu et tanto paratu Mithridatem ſe ſociorum nauibus exacturum pelago: quod dei ope praeſtitit. Fama enim tenet, Dianae Priapinae ira fuiſſe tempeſtatem illam Ponticis immiſſam, quod fanum eius ſpoliauiſſent, et ſignum loco mouiſſent. Multis

49 ἐκβαλεῖν Bodl. 3. Iunt.

14. Πολλῶν δὲ Λουκούλλῳ παραινούντων ἀναβάλλεσθαι τὸν πόλεμον, οὐ φροντίσας ἐνέβαλε διὰ Βιθυνίας καὶ Γαλατίας εἰς τὴν βασιλικὴν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων, ὥστε Γαλάτας ἕπεσθαι τρισμυρίους, ἕκαστον ἐπὶ τῶν ὤμων κομίζοντα σίτου μέδιμνον· προϊὼν δὲ καὶ κρατῶν ἁπάντων εἰς τοσαύτην ἦλθεν εὐπορίαν, ὥστε τὸν μὲν βοῦν ἐν στρατοπέδῳ δραχμῆς, τὸ δ᾽ ἀνδράποδον τεττάρων ὤνιον εἶναι· τὴν δ᾽ ἄλλην λείαν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τοὺς μὲν ἀπολείπειν, τοὺς δ᾽ ἀναλίσκειν. διάθεσις γὰρ ἦν οὐδενὸς πρὸς οὐδένα, πάντων εὐπορούντων. ἀλλ᾽ ὅσον φθεῖραι καὶ κακῶσαι τὴν χώραν, ἱππασάμενοι καὶ καταδραμόντες ἄχρι Θεμισκύρας καὶ τῶν περὶ Θερμώδοντα πεδίων, ᾐτιῶντο τὸν Λούκουλλον, ὅτι πάσας προσάγεται [50] τὰς πόλεις, κατὰ κράτος δ᾽ οὐδεμίαν ᾕρηκεν, οὐδὲ παρέσχηκεν αὐτοῖς ὠφεληθῆναι διαρπάσασιν. Ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφασαν, Ἀμισὸν, πόλιν εὐδαίμονα καὶ πλουσίαν, οὐ μέγα ὂν ἔργον, εἴ τις ἐντείναι τὴν πολιορκίαν, κατασχεῖν, ἀπολιπόντας ἡμᾶς, ἄγει [51] πρὸς τὴν Τιβαρηνῶν καὶ Χαλ-

Multis Lucullum monentibus, vt proferret bellum, horum repudiata ſententia, per Bithyniam et Galatiam in regnum Mithridatis inuaſit. In principio laborauit vſque eo difficultate neceſſariorum, vt triginta millia Gallograecorum ſequerentur caſtra, qui medimnos ſingulos frumenti humeris portabant. Progreſſus vero omnia ſubiugando ad affluentiam euaſit tantam, vt bos in exercitu drachma, mancipium quatuor eſſet venale, caeteram praedam nullo reſpectu alii relinquerent, alii corrumperent: quippe diſtrahere praedam, omnibus abundantibus, nulli valebant. Sed quum equitatu et excurſionibus omnem regionem vſque Themiſcyras et circa Thermodontem vaſtaſſent foedaſſentque, incuſabant Lucullum, quod omnes vrbes per deditionem, vi cepiſſet nullam, neque diripiendam conceſſiſſet militi. Immo dixerunt: nunc etiam Amiſo opulenta et copioſa relicta vrbe, quam non ſit operoſum, ſi acriter eam oppugnes, expugnare, ad ſolitudines nos Tibarenorum et Chaldaeorum rapito,

50 προσαγάγεται Bodl. 3. 51 ἄγε] Solus Bodl. 3. ἄγει: recte.

δαίων ἐρημίαν, Μιθριδάτῃ πολεμήσοντας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ὁ Λούκουλλος ἐλπίσας εἰς τοσοῦτον ἀπονοίας τοὺς στρατιώτας παραγαγεῖν, ὅσον ὕστερον ἐξέφηναν, ὑπερεώρα, καὶ οὐκ ἐφρόντιζεν. ἐκείνοις δ᾽ ἀπελογεῖτο μᾶλλον, οἳ βραδυτῆτα κατηγόρουν αὐτοῦ διατρίβοντος ἐνταῦθα περὶ κώμας καὶ πόλεις οὐ πολλοῦ τινος ἀξίας πολὺν χρόνον, ἐῶντος δ᾽ αὔξεσθαι Μιθριδάτην. Αὐτὸ γὰρ, ἔφη, τοῦτο καὶ βούλομαι, καὶ κάθημαι τεχνάζων μέγαν αὖθις γενέσθαι τὸν ἄνδρα, καὶ συναγαγεῖν αὐτὸν ἀξιόμαχον δύναμιν, ἵνα μείνῃ καὶ μὴ φύγῃ προσιόντας ἡμᾶς. ἢ οὐχ ὁρᾶτε πολλὴν μὲν αὐτῷ καὶ ἀτέκμαρτον ἐρημίαν ὀπίσω παροῦσαν; ἐγγὺς δὲ ὁ Καύκασος, καὶ ὄρη πολλὰ καὶ βαθέα, καὶ μυρίους βασιλεῖς φυγομαχοῦντας ἀρκοῦντα κατακρύψαι καὶ περισχεῖν. ὀλίγων δ᾽ ἡμερῶν ὁδὸς εἰς Ἀρμενίαν ἐκ Καβείρων· καὶ ὑπὲρ Ἀρμενίας κάθηται Τιγράνης, βασιλεὺς βασιλέων, ἔχων δύναμιν, ᾗ Πάρθους τε περικόπτει τῆς Ἀσίας, καὶ πόλεις Ἑλληνίδας εἰς Μη-

rapito, vt cum Mithridate confligamus. Verum Lucullus, quia non ſperauerat, hinc milites eo furoris progreſſuros, vt apparuit deinceps, contemnebat et floccipendebat ea. Apud illos vero malebat purgare ſe, qui culpabant cunctationem ſuam, quod circa vicos et oppida non magni momenti multum corrumperet temporis, et permitteret Mithridatem vires acquirere. Id ipſum, inquit, cupio et reſes ſtruo, vt vires ille reparet, copiaſque, quibus fidere queat, contrahat: quo conſiſtat, neque ad noſtrum profugiat aduentum. Cernitiſne, habere illum a tergo ſolitudinem vaſtam et immenſam? Subeſt Caucaſus, monteſque multi et lati, qui infinitos reges valeant aciem declinantes occultare et tegere. Paucorum dierum eſt ex Cabiris in Armeniam iter, vbi ſedet otioſus rex regum, Tigranes, tanta ſubnixus potentia, qua Parthis extorquet Aſiam, ciuitates Graecas in Mediam

recte. Haec enim in circulis muſſitabant, vt ſatis ex προσάγεται, ἤρκεσεν, etc. patet: et vltima haec ironice admodum proferuntur.

52 καὶ

δίαν ἀνακομίζει, καὶ Συρίας κρατεῖ καὶ Παλαιςίνης, καὶ τὰς ἀπὸ Σελεύκε βασιλεῖς ἀποκτιννύει, θυγατέρας δ' αὐτῶν ἄγει καὶ γυναῖκας ἀνασπάςες. ἔτος οἰκεῖός ἐςι Μιθριδάτε καὶ γαμβρός. ἐ περιόψεται δὴ αὐτὸν ἱκέτην ὑποδεξάμενος, ἀλλὰ πολεμήσει πρὸς ἡμᾶς· καὶ σπεύδοντες ἐκβάλλειν Μιθριδάτην, κινδυνεύσομεν ἐπισπάσασθαι Τιγράνην, πάλαι μὲν αἰτίας δεόμενον ἐφ' ἡμᾶς, εὐπρεπεςέραν δ' ἐκ ἂν λαβόντα τῆς ὑπὲρ ἀνδρὸς οἰκεία καὶ [52] βασιλέως ἀναγκασθέντος ὑπεργεῖν αὐτῷ. τί ἐν δεῖ τἔθ' ἡμᾶς ἐξεργάσασθαι, καὶ διδάξαι Μιθριδάτην ἀγνοἔντα, μεθ' ὧν ἐςιν αὐτῷ πρὸς ἡμᾶς πολεμητέον; καὶ μὴ βελόμενον, ἀλλ' ἀδοξἔντα, συνελαύνειν ἐπὶ τὰς τἔ Τιγράνε χεῖρας; ἀλλ' ἐχὶ δόντας αὐτῷ χρόνον ἐκ τῶν οἰκείων παρασκευάσασθαι καὶ ἀναθαῤῥῦναι, Κόλχοις καὶ Τιβαρηνοῖς καὶ Καππάδοξιν, ὧν πολλάκις κεκρατήκαμεν, μάχεσθαι μᾶλλον, ἢ Μήδοις καὶ Ἀρμενίοις.

15. Ἐπὶ τοιέτων λογισμῶν γενόμενος ὁ Λέκελλος, περί τε τὴν Ἀμισὸν διέτριψε, μαλακῶς τῇ πολιορκίᾳ

Mediam deportat, Syriam obtinet et Palaeſtinam, reges Seleuci ſucceſſores ſuſtollit, eorum filias et coniuges ſedibus extractas abducit. Hic Mithridatis propinquus eſt et gener. Non proiiciet certe, vbi ad ipſum ſe contulerit ſupplicem, ſed arma nobiſcum conferet: ac dum acceleramus Mithridatem pellere, verendum fuerit, ne accerſamus Tigranem, qui iampridem praetextum aduerſus nos quaerit, verum haud reperiet ſpecioſiorem, quam pro homine neceſſario et rege coacto ſibi ſeruire. Quid ergo, hoccine vrgebimus ipſi, et Mithridatem docebimus, neſcium, quibuſcum ſocianda ei aduerſus nos arma ſint? inuitumque et dedignantem, vt probroſum ſibi, in manus agemus Tigranis? Non ſpatium ei dabimus ex propriis viribus ſe inſtruendi atque erigendi, ac cum Colchis, Tibarenis, Cappadocibus, quos contudimus frequenter, potius, quam cum Medis et Armeniis, proeliabimur?

Hoc conſilio Lucullus ad Amiſum lenta obſidione tempus triuit.

52 καὶ deeſt Bodl. 3.

χρώμενος· καὶ μετὰ χειμῶνα Μυρήναν ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς πολιορκίας, ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην, καθήμενον ἐν Καβείροις, καὶ διανοούμενον ὑφίστασθαι τοὺς Ῥωμαίους, ἠθροισμένης αὐτῷ δυνάμεως εἰς τετρακισμυρίους πεζοὺς, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους, οἷς ἐθάῤῥει μάλιστα· καὶ διαβὰς τὸν Λύκον ποταμὸν, εἰς τὸ πεδίον προυκαλεῖτο τοὺς Ῥωμαίους. γενομένης δ' ἱππομαχίας, ἔφυγον οἱ Ῥωμαῖοι· Πομπώνιος δ', ἀνὴρ οὐκ ἄδοξος, ἑάλω τετρωμένος, καὶ πρὸς τὸν Μιθριδάτην ἀνήχθη κακῶς ὑπὸ τραυμάτων διακείμενος. πυθομένου δὲ τοῦ βασιλέως, εἰ σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ γενήσεται φίλος· Ἄν γε δὴ, ἔφη, Ῥωμαίοις διαλλαγῇς· εἰ δὲ μὴ, πολέμιος. τοῦτον μὲν θαυμάσας ὁ Μιθριδάτης οὐκ ἠδίκησε. τοῦ δὲ Λουκούλλου τὰ μὲν πεδία, τῶν πολεμίων ἱπποκρατούντων, δεδιότος, ἐς τὴν δ' ὀρεινὴν ὀκνοῦντος προϊέναι μακρὰν, καὶ ὑλώδη καὶ δύσβατον οὖσαν, ἁλίσκονταί τινες κατὰ τύχην Ἕλληνες, εἴς τι σπήλαιον καταφυγόντες· ὧν ὁ πρεσβύτερος, Ἀρτεμίδωρος, ὑπέσχετο τὸν Λούκουλλον ἄξειν καὶ καταστήσειν ἐπὶ τόπῳ ἀσφαλεῖ τῷ στρατοπέδῳ, καὶ φρούριον ἔχοντι τοῖς Καβεί-

triuit. Exacta bruma, relicto ad continuandam obsidionem Murena, mouit in Mithridatem. Is ad Cabira statiua habebat, certus, ibi subsistere Romanos, exercitu conscripto ad quadraginta millia peditum, quatuor equitum, in quibus summam fiduciam habebat. Ac transgressus Lycum amnem, in campos patentes progressus, lacessiuit Romanos. Commisso equestri proelio, terga Romani verterunt. In eo Pomponius, non obscurus vir, saucius captus est, atque ad Mithridatem vulneribus grauis pertractus. Quem vbi rogauit rex, an, si ipsum conseruasset, amicus sibi esset futurus: Sane, inquit, si pacem cum populo Romano feceris: sin secus, hostis. Cuius rex admiratus virtutem, nihil eum laesit. Quum timeret Lucullus, praeualentibus equitatu hostibus, planiciem: petere autem montanam regionem longinquam, saltuosam, impeditam grauaretur, ecce, Graeci quidam, qui abdiderant se in speluncam quandam, capiuntur: quorum natu maximus, Artemidorus, Lucullum recepit se ducturum et locaturum tuta castris sede, quae arcem habeat

Cabiris

ροις ἐπικρεμάμενον. πιστεύσας δ' ὁ Λούκουλλος, ἅμα τῇ νυκτὶ πυρὰ καύσας ἐκίνει· καὶ τὰ στενὰ παρελθὼν ἀσφαλῶς, τὸ χωρίον εἶχε, καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπερεφαίνετο τῶν πολεμίων, ἱδρύων τὸν στρατὸν ἐν τόποις, οἳ μάχεσθαι βουλομένῳ προσαγωγὴν ἐδίδοσαν, καὶ τὸ μὴ βιασθῆναι παρεῖχον ἡσυχάζοντι. γνώμην μὲν οὖν οὐδέτερος εἶχεν ἔν γε τῷ παρόντι διακινδυνεύειν· ἔλαφον δὲ λέγεται τῶν βασιλικῶν διωκόντων, ὑποτεμνομένους ἀπαντῆσαι τοὺς Ῥωμαίους· ἐκ δὲ τούτου συμπεσόντας ἀγωνίζεσθαι, πλειόνων ἑκατέροις ἀεὶ προσγινομένων [53]. τέλος δ' ἐνίκων οἱ βασιλικοί, καὶ τὴν φυγὴν ἐκ τοῦ χάρακος οἱ Ῥωμαῖοι καθορῶντες, ἤσχαλλον, καὶ συνέτρεχον πρὸς τὸν Λούκουλλον, ἄγειν σφᾶς δεόμενοι, καὶ σύνθημα πρὸς τὴν μάχην αἰτοῦντες. ὁ δὲ βουλόμενος αὐτοὺς μαθεῖν, ἡλίκον ἐστὶν ἐν ἀγῶνι πολέμου καὶ κινδύνου παρουσία καὶ ὄψις ἡγεμόνος ἔμφρονος, ἐκείνους μὲν ἡσυχίαν ἄγειν ἐκέλευεν, αὐτὸς δὲ κατέβαινεν εἰς τὸ πεδίον, καὶ τοῖς προτέροις [54] ἀπαντήσας τῶν φευγόντων, ἵστασθαι προσέταξεν καὶ ἀναστρέφειν μετ' αὐτοῦ.

Cabiris imminentem. Huic fidem adiunxit Lucullus, ac prima vigilia, incenſis ignibus, mouit, ſaltuque ſine incommodo ſuperato, tenuit arcem. Vbi diluxit, conſpectus eſt ſupra capita hoſtium, militeſque collocat in locis, qui dimicare volenti facultatem eius dabant, et, ne compelli poſſet, quieſcenti. Quum ergo neuter in animo haberet, in praeſentia proelio decernere, ferunt, ceruum perſequentibus regiis intercepta via occurriſſe Romanos. Hinc initium ortum certaminis, pluribus ſemper ad vtroſque affluentibus: poſtremo ſuperiores fuerunt regii. Fugam Romani ſuorum ex vallo deſpicientes fremuerunt, ac concurſu ad imperatorem facto, rogauerunt, vt duceret in hoſtem, ſignumque popoſcerunt pugnae. Qui, quo eis oſtenderet, quanti ſit momenti in ipſo certamine et diſcriminis articulo ducis praeſentia et conſpectus prudentis, edixit illis, ne mouerent ſe: ipſe autem deſcendit in campum, et primis occurrens fugientium conſiſtere imperauit, et redire ſecum in hoſtem. His

53 προσγενομ. dat Iuntina.
54 πρώτοις dant Iuntina et Aldina.

55 Ἀκρ.

πεισθέντων δὲ τούτων, καὶ οἱ λοιποὶ μεταβαλόμενοι καὶ συστάντες, ὀλίγῳ πόνῳ τρέπονται τοὺς πολεμίους, καὶ καταδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. ἐπανελθὼν δὲ Λούκουλλος ἀτιμίαν τινὰ τοῖς φεύγουσι νενομισμένην προσέβαλε, κελεύσας ἐν χιτῶσιν ἀζώστοις ὀρύξαι δώδεκα ποδῶν τάφρον, ἐφεστώτων καὶ θεωμένων τῶν ἄλλων στρατιωτῶν.

16. Ἦν δέ τις ἐν τῷ Μιθριδάτου στρατοπέδῳ Δαρδαρίων [55] δυνάστης Ὀλθακὸς, (γένος δ᾽ εἰσὶν οἱ Δαρδάριοι βαρβάρων, τῶν περὶ τὴν Μαιῶτιν οἰκούντων) ἀνὴρ, ὅσα χειρὸς ἔργα καὶ τόλμης ἐν πολέμῳ διαπρεπὴς ἅπαντα, καὶ γνώμην ἱκανὸς ἐν τοῖς μεγίστοις, ἔτι δ᾽ ἐμμελὴς ὁμιλῆσαι καὶ θεραπευτικός. οὗτος ἔχων ἀεὶ πρός τινα τῶν ὁμοφύλων δυναστῶν ἅμιλλαν ὑπὲρ πρωτείων καί ζηλοτυπίαν, ὑπέσχετο τῷ Μιθριδάτῃ μέγα ἔργον, ἀποκτενεῖν Λούκουλλον. ἐπαινέσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τινας αὐτῷ προσβαλόντος ἐπίτηδες ἀτιμίας εἰς προσποίησιν ὀργῆς, ἀφιππάσατο πρὸς Λούκουλλον· ὁ δ᾽ ἄσμενος ἐδέξα-

His parentibus, caeteri a fuga ſe reprimentes, globo facto, hoſtes facile fugant conſectanturque vſque ad caſtra. Reuerſus Lucullus eos, qui ceperant fugam, de more notauit, ac foſſam pedum duodecim diſcinctos, aſſiſtente et ſpectante toto exercitu, ducere iuſſit.

Erat in praeſidiis Mithridatis Dardariorum regulus, Olthacus, (eſt autem Dardariorum gens ex barbaris illis, qui Maeotin paludem accolunt) omnibus vir in bellicis factis inſigniter manu promtus et audax, et conſilio cum primis bonus, in conſuetudine praeterea ciuilis et obſequioſus. Hic, quod ſemper cum aliquo gentilium ſuorum regulorum certamen et aemulationem de primis haberet, recepit Mithridati ingens factum, Lucullum ſe interfecturum. Collaudatus ab rege, atque in ſpeciem irae probris ab eo ex compoſito affectus, equo arrepto, transfugit ad Lucullum: a quo eſt receptus benigne, quod

55 Δαρδαρίων] In Bodl. 3. recte Δανδαρίων, et mox Δανδάριοι et Δανδάριος. Vide Cellarium.

56 καὶ

το. λόγος γὰρ ἦν αὐτȣ̃ πολὺς ἐν τῷ ςρατοπέδῳ, καὶ ταχὺ πειρώμενος, ἠσπάζετο τήν τ' ἀγχίνοιαν αὐτȣ̃ καὶ τὸ λιπαρὲς, ὥςε τραπέζης καὶ συνεδρίȣ ποτὲ ποιεῖσθαι κοινωνόν. ἐπεὶ δ' ἐδόκει καιρὸν ἔχειν ὁ Δαρδάριος, τὸν μὲν ἵππον ἔξω τȣ̃ χάρακος ἐκέλευσε προαγαγεῖν τȣ̀ς παῖδας, αὐτὸς δὲ, μεσημβρίας ȣ̓́σης, καὶ τῶν ςρατιωτῶν ἐνδιαζόντων καὶ ἀναπαυομένων, ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν ςρατηγικὴν σκηνὴν, ὡς ȣ̓δενὸς κωλύσοντος εἰσελθεῖν ἄνδρα συνήθη, καὶ λόγȣς τινὰς ἀξίȣς σπȣδῆς τῷ ςρατηγῷ κομίζειν φάσκοντα. κἂν εἰσῆλθεν ἀδεῶς, εἰ μὴ ὁ πολλȣ̀ς ἀνῃρηκὼς ςρατηγȣ̀ς ὕπνος Λȣ́κȣλλον ἔσωσεν. ἐτύγχανε γὰρ καθεύδων, καὶ Μενέδημος, εἷς τῶν κατευναςῶν, παρὰ ταῖς θύραις ἑςὼς, ȣ̓κ ἔφη κατὰ καιρὸν ἥκειν τὸν Ὀλθακὸν, ἄρτι Λȣκȣ́λλȣ πρὸς ἀνάπαυσιν ἐκ μακρᾶς ἀγρυπνίας καὶ πόνων τοσȣ́των δεδωκότος ἑαυτόν. ἐπεὶ δ' ȣ̓κ ἀπῄει κελεύοντος, ἀλλ' ἔφη κωλύοντος εἰσελεύσεσθαι, περὶ πράγματος ἀναγκαίȣ καὶ μεγάλȣ διαλεχθῆναι βȣλόμενος, ἤδη πρὸς ὀργὴν ὁ Μενέδημος, εἰπὼν, μηδὲν ἀναγκαιότερον τȣ̃ σώζεσθαι Λȣ́κȣλλον, ἀπεώσατο τὸν ἄνθρωπον ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν. ὁ δὲ δείσας ὑπεξῆλ-

quod magni nominis in caſtris eius eſſet. At cito vſu comprobati ſagacitatem obſeruantiamque adeo magni fecit, vt adhiberet ſubinde eum menſae et in concilio. Vbi Dardario res matura viſa eſt, iuſſit pueris ſuis, vt equum producerent extra vallum. Tum perrexit, militibus meridiantibus et quieſcentibus, ad praetorium, neminem ratus prohibiturum ingreſſu ſe, qui familiaris eſſet imperatori, ac de re graui agere diceret velle ſe cum imperatore. Et ingreſſus libere erat, niſi, qui multos perdidit duces, Lucullum ſeruaſſet ſomnus. Nam ſomno operam dabat, et Menedemus, a cubiculis ad limina ſtans, intempeſtiue ait Olthacum venire, modo Lucullum quieti ſe ex longis vigiliis et tantis occupationibus tradidiſſe. Qui quum iuſſus non diſcederet, ſed inuito eo oſtendit ſe ingreſſurum, ac rem relaturum ad eum neceſſariam et magnam, ibi ſtomachabundus Menedemus nihil tanti eſſe ait, ac Luculli ſalutem, hominemque ambabus manibus repulit. Quare metuens ille, ſubduxit

θε τοῦ χάρακος, καὶ λαβὼν τὸν ἵππον, ἀπήλασεν εἰς τὸ Μιθριδάτου στρατόπεδον ἄπρακτος. οὕτως ἄρα καὶ τοῖς πράγμασιν ὁ καιρὸς, ὥσπερ τοῖς φαρμάκοις, καὶ [56] τὴν σώζουσαν καὶ τὴν ἀναιροῦσαν ῥοπὴν προστίθησιν.

17. Ἐκ τούτου Σωρνάτιος [57] μὲν ἐπὶ σίτου κομιδὴν ἐπέμφθη μετὰ δέκα σπειρῶν, καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ Μενάνδρου, τῶν Μιθριδάτου στρατηγῶν ἑνὸς, ἀντέστη, καὶ συμβαλὼν φόνον ἐποίησε πολὺν καὶ τροπὴν τῶν πολεμίων. αὖθις δὲ πεμφθέντος Ἀδριανοῦ μετὰ δυνάμεως, ὅπως ἐκ περιουσίας ἔχωσιν οἱ στρατιῶται σῖτον, οὐ περιεῖδε Μιθριδάτης, ἀλλ' ἀπέστειλε Μενέμαχον καὶ Μύρωνα, πολλῶν μὲν ἱππέων, πολλῶν δὲ πεζῶν ἡγουμένους. οὗτοι πάντες, ὡς λέγεται, πλὴν δυοῖν, κατεκόπησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. καὶ Μιθριδάτης μὲν ἔκρυπτε τὴν συμφορὰν, ὡς οὐ τοσαύτην οὖσαν, ἀλλὰ μικρὰν, προσκεκρουκότων ἀπειρίᾳ τῶν στρατηγῶν. Ἀδριανὸς δὲ λαμπρὸς παρημείβετο τὸ στρατόπεδον, πολλὰ κατάγων ἁμάξας σίτου καὶ λαφύρων γεμούσας· ὥστε δυσθυμίαν μὲν αὐτῷ, ταρα-

duxit ſe ex caſtris, atque, conſcenſo equo, in caſtra Mithridatis re infecta profugit. Ita quidem rebus tempus, vt medicinis, ſalutis adferendae et necis tribuit momentum.

Inde Sornatius cum decem cohortibus eſt frumentatum miſſus, et infectante eum vno ex Mithridatis ducibus Menandro, reſtitit, commiſſoque proelio, magnam ſtragem et fugam edidit hoſtium. Poſtquam iterum miſſus cum copiis Adrianus eſt, vt cumulate exercitus commeatum haberet, non indormiuit Mithridates, ſed miſit in eum Menemachum et Myronem, attributo his, tam equitum, quam peditum, magno numero, qui a Romanis ſunt, duobus exceptis, omnes trucidati. Eam cladem Mithridates diſſimulauit, vt non tantam, ſed exiguam et acceptam ducum imperitia. At Adrianus iter fecit magno ſplendore praeter illius caſtra, ingentem numerum ſecum trahens plauſtrorum commeatu et praeda onuſtorum. Vnde animus illius plane eſt

56 καὶ deeſt Iunt. et Ald. 57 Σωννάτιος Bodl. 3.

χὴν δὲ καὶ φόβον ἀμήχανον ἐμπεσεῖν τοῖς ϛρατιώταις. ἐδέδοκτο μὲν ὖν μηκέτι μένειν· ἐπεὶ δὲ πρоεξέπεμπον οἱ βασιλικοὶ τὰ σφέτερα χρήματα καθ᾽ ἡσυχίαν, τὺς δ᾽ ἄλλυς ἐκώλυον, ἤδη καὶ πρὸς ὀργὴν ἐπὶ τὰς ἐξόδυς ὠθύμενοι καὶ βιαζόμενοι, τὰ μὲν χρήματα ἥρπαζον, αὐτὺς δ᾽ ἀπέσφατ]ον. ὅπυ καὶ Δορύαλος ϛρατηγὸς ὐδὲν ἕτερον ἔχων, ἢ τὴν πορφύραν, περὶ αὐτὸν, ἀπώλετο διὰ ταύτην. Ἑρμαῖος δὲ, ὁ θύτης, κατεπατήθη περὶ τὰς πύλας. αὐτὸς δ᾽ ὁ Μιθριδάτης, ὔτε ὀπαδῦ τινος, ὔτε ἱπποκόμυ παραμείναντος αὐτῷ, συνεξέπεσεν ἀπὸ τῦ ϛρατοπέδυ τοῖς πολλοῖς ἀναμεμιγμένος· ὐδ᾽ ἵππυ τῶν βασιλικῶν εὐπορήσας, ἀλλ᾽ ὀψέ πυ κατιδὼν αὐτὸν ἐν τῷ ῥεύματι τῆς τροπῆς ἐκείνης διαφερόμενον Πτολεμαῖος ὁ εὐνῦχος, ἵππον ἔχων, αὐτὸς ἀπεπήδησε καὶ παρέσχεν. ἤδη γὰρ αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι κατεῖχον ἐπικείμενοι, καὶ τάχει μὲν ὐκ ἀπελείποντο τῦ λαβεῖν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἦλθον ἔγγιϛα τύτυ· φιλοπλυτία δὲ καὶ μικρολογία ϛρατιωτικὴ τὸ πολλοῖς ἀγῶσι καὶ μεγάλοις κινδύνοις διωκόμενον ἐκ μακρῦ θήραμα Ῥωμαίυς ἀφείλετο, καὶ Λύκυλλον

eſt deiectus, trepidatio autem et timor milites inceſſit. Itaque deliberatum eſt diſcedere. Caeterum quia praemittebant in occulto illi, qui praecipui erant apud regem, pretioſiſſimas quaſque res ſuas, et alios prohibebant, ibi iam infeſti ad portas per impreſſionem et vim impedimenta illorum diripuerunt, ipſos obtruncauerunt. Vbi Doryalus quoque dux, qui praeter purpuram, qua erat amictus, nihil habebat, eius cauſa periit: Hermaeus aruſpex eſt in porta conculcatus: ipſe Mithridates, quum nemo apud eum, ne apparitor quidem, vel equiſo, remanſiſſet, in caterua ſe caeterorum extulit caſtris, ac ne equum quidem ex regiis ad manum habuit. Verum quum ſero tandem in fluctu fugae illius conſpexiſſet iactatum eunuchus Ptolemaeus, cui equus erat, deſiliit praebuitque equum regi. Iam enim premebant eum inſtantes Romani, neque deſuit celeritas his ad eum comprehendendum, ſed paene tenebant. At auaritia et ſordes militares multis certaminibus magniſque periculis diu captatam praedam Romanis eripuere, Lucullumque victoriae

ἀπεστέρησε νικῶντα τῶν ἐπάθλων. ἦν μὲν γὰρ ἐν ἐφικτῷ τῆς διώξεως ὁ ὑπεκφέρων τὸν ἄνδρα ἵππος· ἡμιόνου δὲ τῶν τὸ χρυσίον κομιζόντων μεταξὺ τοῦ βασιλέως εἴτ᾽ ἀπὸ ταυτομάτου παρεισπεσόντος, εἴτε τοῦ βασιλέως ἐπίτηδες ἐμβαλόντος αὐτὸν εἰς τοὺς διώκοντας, ἁρπάζοντες καὶ συλλέγοντες τὸ χρυσίον, καὶ διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους, καθυστέρησαν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον αὐτῶν ἀπέλαυσε τῆς πλεονεξίας ὁ Λούκουλλος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἀποῤῥήτων τοῦ βασιλέως ὄντα Καλλίστρατον ὁ μὲν ἄγειν ἐκέλευσεν, οἱ δ᾽ ἄγοντες, αἰσθόμενοι πεντακοσίους χρυσοῦς ὑπεζωσμένον, ἀπέκτειναν. οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις μὲν ἐπέτρεψε τὸν χάρακα πορθῆσαι.

18. Τὰ δὲ Κάβειρα λαβὼν, καὶ τῶν ἄλλων φρουρίων τὰ πλεῖστα, θησαυρούς τε μεγάλους εὗρε, καὶ δεσμωτήρια, πολλῶν μὲν Ἑλλήνων, πολλῶν δὲ συγγενῶν τοῦ βασιλέως καθειργμένων, οἷς πάλαι τεθνάναι δοκοῦσιν οὐ σωτηρίαν, ἀλλ᾽ ἀναβίωσιν καὶ δευτέραν τινὰ γέννησιν ἡ Λουκούλλου χάρις παρέσχεν. ἑάλω δὲ καὶ ἀδελφὴ τοῦ Μιθριδάτου, Νύσσα, σωτήριον ἅλωσιν· αἱ δ᾽ ἀπωτάτω

riae praemio fraudauere. Iam enim prope in manibus instantium equus, qui Mithridatem auexit, erat, quum interea mulus ex iis, qui gazam regis portabant, coniecit se inter regem et consectantes, siue sponte concidit, siue de industria rex obiecit eum insequentibus. Ita illi, rapiendo colligendoque auro, atque inter se digladiando, cessauerunt illum corripere. Neque hoc modo ex eorum rapacitate detrimenti sensit Lucullus, sed et qui regi a secretis erat, Callistratum, duci Lucullus in castra imperauit. Qui vero illum ducebant, succinctum quingentis aureis sentientes occiderunt. Et his castra regis tamen diripienda concessit.

Porro Cabiris aliisque compluribus captis arcibus, grandes thesauros inuenit et carceres, in quos conditi multi Graeci, multi etiam regis necessarii erant; qui quum habuissent se iamdudum pro deploratis, non tam Luculli beneficio sunt conseruati, quam reuixerunt, et quodammodo renati sunt. Inter caeteros soror Mithridatis, Nyssa, capta est magna ipsius salute. Illae vero,

 quae

τȣ͂ κινδύνȣ καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν ἀποκεῖσθαι δοκȣ͂σαι περὶ Φερνακίαν [58] ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες οἰκτρῶς ἀπώλοντο, Μιθριδάτȣ πέμψαντος ἐπ᾽ αὐτὰς ἐκ τῆς φυγῆς Βακχίδην εὐνȣ͂χον. ἦσαν δὲ μετὰ πολλῶν ἀδελφαί τε δύο τȣ͂ βασιλέως, Ῥωξάνη καὶ Στάτειρα, περὶ τεσσαράκοντα ἔτη παρθενευόμεναι· καὶ γαμεταὶ δύο, γένος Ἰωνίδες, Βερενίκη μὲν ἐκ Χίȣ, Μονίμη δὲ, Μιλησία. ταύτης ὁ πλεῖϛος ἦν λόγος ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι, τȣ͂ βασιλέως πειρῶντος αὐτὴν [59], καὶ μυρίȣς πεντακισχιλίȣς χρυσȣ͂ς προσπέμψαντος, ἀντέσχε, μέχρις ȣ̔ γάμων ἐγένοντο συνθῆκαι, καὶ διάδημα πέμψας αὐτῇ, βασίλισσαν ἀνηγόρευσεν. αὕτη καὶ παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον ἀνιαρῶς εἶχε, καὶ ἀπεθρήνει τὴν τȣ͂ σώματος εὐμορφίαν, ὡς δεσπότην μὲν ἀντ᾽ ἀνδρὸς αὐτῇ, φρȣρὰν δὲ βαρβάρων ἀντὶ γάμȣ καὶ οἴκȣ προξενήσασαν· πόῤῥω δέ πȣ τῆς Ἑλλάδος ἀπῳκισμένη, τοῖς ἐλπισθεῖσιν ἀγαθοῖς ὄναρ συνέζη [60], τῶν δ᾽ ἀληθινῶν ἐκείνων ἀπεϛέρηται. καὶ δὴ τȣ͂ Βακχίδȣ παραγενομένȣ, καὶ προϛάξαντος αὐταῖς ἀποθνήσκειν, ὡς

quae remotiſſime a periculo et pacato loco repoſitae videbantur, apud Pharnaciam, ſorores et vxores, miſere perierunt: ad quas necandas eunuchum Bacchidem ex fuga miſit Mithridates. In multis duae regis ſorores fuerunt, Roxane et Statira, quae annis prope quadraginta in virginitate vixerant, et coniuges duae, Ionides natione, Berenice Chia, et Monime Mileſia. Erat huius celebre inter Graecos nomen, quód quum eam rex attentaret, et quindecim millia aureorum miſiſſet, eatenus fuerit reniſa, dum, ſponſalibus factis, miſſoque diademate, appellauit reginam. Ea ante quoque in perpetuo moerore egerat, deploraueratque corporis ſui venuſtatem, quae dominum ſibi pro viro, pro nuptiis autem et penatibus conciliaſſet cuſtodiam barbarorum. Iam quod procul Graecia relegata ſperatis bonis quaſi per ſomnium frueretur, et veris illis eſſet ſpoliata. Vbi iam adfuit Bacchides, eiſque indixit mortem, quae cuique facil-

58 Φερνακίαν] Melius in Anon. et Mur. Φαρνακίαν. Vide iterum Cellarium.

59 αὐτῆς Bodl. 3. Iunt. Ald.

60 σύνεσι Bodl. 3. συνέϛη vulg.

61 ὡς

ἑκάστῃ δοκοίη [61] ῥᾷστον εἶναι καὶ ἀλυπότατον, περισπάσασα τῆς κεφαλῆς τὸ διάδημα, τῷ τραχήλῳ περιῆψε, καὶ ἀνήρτησεν ἑαυτήν. ταχὺ δ' ἀποῤῥαγέντος· Ὦ κατηραμένον, ἔφη, ῥάκος. οὐδὲ πρὸς τοῦτό μοι χρήσιμον ἔσῃ; κἀκεῖνο μὲν ἀπέῤῥιψε προσπτύσασα, τῷ δὲ Βακχίδῃ τὴν σφαγὴν παρέσχεν. ἡ δὲ Βερενίκη, κύλικα φαρμάκου λαβοῦσα, τῆς μητρὸς αὐτῇ παρούσης καὶ δεομένης, μετέδωκε· καὶ συνεξέπιον μὲν ἀμφότεραι. ἤρκεσε δὲ ἡ τοῦ φαρμάκου δύναμις εἰς τὸ ἀσθενέστερον σῶμα· τὴν δὲ Βερενίκην, οὐχ, ὅσον ἔδει, πιοῦσαν, οὐκ ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ δυσθανατοῦσα, τοῦ Βακχίδου σπεύδοντος, ἀπεπνίγη. λέγεται δὲ καὶ τῶν ἀγάμων ἀδελφῶν ἐκείνων, τὴν μὲν ἐπαρωμένην πολλὰ καὶ λοιδοροῦσαν ἐκπιεῖν τὸ φάρμακον, τὴν δὲ Στάτειραν, οὔτε δύσφημόν τι φθεγξαμένην, οὔτ' [62] ἀγεννὲς, ἀλλ' ἐπαινοῦσαν τὸν ἀδελφὸν, ὅτι περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, οὐκ ἠμέλησεν αὐτῶν, ἀλλὰ προὐνόησεν ἐλευθέρας [63] καὶ ἀνυβρίστους ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν οὖν φύσει χρηστὸν ὄντα καὶ φιλάνθρωπον ἠνία τὸν Λούκουλλον.

facillima et leuiſſima videretur, detractum capiti diadema collo aptauit, atque ex eo ſemetipſa ſuſpendit. Quo cito abrupto: Exſecrabilis faſcia, inquit, ne hic quidem eris mihi vtilis? Tum illud proiecit conſpuitque, ac iugulum obtulit Bacchidi. Berenice autem poculum veneni ſumſit, cuius portionem matri dedit praeſenti et petenti, vnaque ebiberunt ambae. Valuit autem in corpus imbecillius vis veneni: Berenicen vero, quae minus iuſto hauſerat, non abſtulit: quum igitur diu animam ageret, accelerante Bacchide, ſtrangulata eſt. Ferunt etiam, ex innuptis illis ſororibus, alteram poſt multas in fratrem exſecrationes et probra virus epotaſſe, Statiram vero nihil grauius, aut abiectius, loquutam, ſed collaudato fratre, quod de ſua vita in diſcrimen vocatus, rationem habuiſſet etiam ipſarum, proſpexiſſetque, vt citra contumeliam vitam ponerent liberae. Atque haec quidem clementem natura et humanum momorderunt Lucullum.

Inſe-

61 ὡς ἑκάστη [in nominatiuo] δοκοίη] Legendum ἑκάστῃ [in datiuo,] vt ad δοκοίη, vti decet, referatur.

62 ita etiam Bodl. 3. vulgo legitur οὐδ'.

63 ἐλευθέρως dat Iuntina.

19. Ἐλάσας δ' ἄχρι Ταλαύρων ἦλθεν. ἡμέρᾳ δὲ [64] τετάρτῃ, ᾗ πρῶτον ἐφθάκει [65] Μιθριδάτης εἰς Ἀρμενίαν πρὸς Τιγράνην πεφευγὼς, ἀποτρέπεται. καταστρεψάμενος δὲ Χαλδαίους καὶ Τιβαρηνοὺς, καὶ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν παραλαβὼν, καὶ Φρούρια καὶ πόλεις παραστησάμενος, Ἄππιον μὲν ἔπεμψε πρὸς Τιγράνην, ἐξαιτῶν Μιθριδάτην· αὐτὸς δ' ἧκε πρὸς Ἀμισὸν ἔτι πολιορκουμένην. αἴτιος δ' ἦν Καλλίμαχος ὁ στρατηγὸς, ἐμπειρίᾳ μηχανικῆς παρασκευῆς, καὶ δεινότητι πανουργίας, ὅσην πολιορκία δέχεται, πλεῖστα λυπήσας Ῥωμαίους· ὧν ὕστερον ἔδωκε δίκην. τότε δ' ὑπὸ Λουκούλλου καταστρατηγηθεὶς, ὑφ' ἣν ἔθος εἶχεν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀπάγειν καὶ αναπαύειν τοὺς στρατιώτας, ἐν ἐκείνῃ προσβαλόντος αἰφνιδίως, καὶ κατασχόντος οὐ πολὺ μέρος τοῦ τείχους, αὐτὸς ἐκλιπὼν τὴν πόλιν ὑφῆψεν· εἴτε φθονῶν ὠφεληθῆναι Ῥωμαίους, εἴτε ῥαστώνην φυγῆς ἑαυτῷ μηχανώμενος. οὐδεὶς γὰρ ἐφρόντιζε τῶν ἐκπλεόντων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡ φλὸξ ἀναδραμοῦσα πολλὴ τὰ τείχη περιέσχε, καὶ οἱ μὲν στρα-

Infequendo Talaurorum tenus peruenit. Vnde, quum quarto iam die Mithridates praeuertiffet in Armeniam ad Tigranem fugere, retro conceffit. Subactis Chaldaeis et Tibarenis, et Armenia minore potitus, fubiugatis item arcibus et vrbibus, mifit Appium ad Tigranem Mithridatis expofcendi caufa. Hinc Amifum profectus eft, quae adhuc obfidebatur. In caufa praefectus erat Callimachus, qui fcientia apparatus machinalis et omnis vi verfutiae, cuius in obfidione vfus fit, vehementiffime fatigauit Romanos: ob quod poft poenas exfoluit. Hic tunc folertia et confilio eft victus Luculli, qui qua diei hora abducere et reficere confueuerat milites, ea adortus eft moenia. Quorum quum modicam partem cepiffet, ille, vel quod praedam inuideret Romanis, vel quo facultatem fibi euadendi ftrueret, deferuit incenditque vrbem. Nemo enim morabatur foluentes. Verum vt vis flammae fublata muros comprehendit, accingebant

64 δὲ abeft a Bodl. 3. vulgo legitur ἠφθάκει.
65 ita etiam exhibet Vulc.

66 καὶ

τιῶται παρεσκευάζοντο πρὸς ἁρπαγὴν, ὁ δὲ [66] Λούκουλλος, οἰκτείρων ἀπολλυμένην τὴν πόλιν, ἔξωθεν ἐβοήθει πρὸς τὸ πῦρ, καὶ σβεννύναι παρεκάλει, μηδενὸς αὐτῷ προσέχοντος, ἀλλ' ἐξαιτουμένων [67] τὰ χρήματα, καὶ μετὰ βοῆς ὅπλα κρουόντων, ἕως ἐκβιασθεὶς ἐπέτρεψεν, ὡς αὐτήν γε τὴν πόλιν ἐξαιρησόμενος [68] τοῦ πυρός. οἱ δὲ τοὐναντίον ἔπραξαν· πάντα γὰρ ἐξερευνῶντες ὑπὸ λαμπάδων, καὶ πανταχοῖ φῶς ἐπιφέροντες, αὐτοὶ τὰ πλεῖστα τῶν οἰκημάτων καθεῖλον· ὥστε τὸν Λούκουλλον, εἰσελθόντα μεθ' ἡμέραν καὶ δακρύσαντα, πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὡς πολλάκις ἤδη Σύλλαν μακαρίσας, μάλιστα τῇ σήμερον ἡμέρᾳ τὴν τἀνδρὸς εὐτυχίαν θαυμάσειεν, ὅτι σῶσαι βουληθεὶς ἐδυνήθη τὰς Ἀθήνας. Ἐμὲ δ', ἔφη, τούτου ζηλωτὴν γενόμενον, εἰς τὴν Μομμίου δόξαν ὁ δαίμων περιέστησεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν παρόντων ἀναλαμβάνειν ἐπειρᾶτο τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν πῦρ ὄμβροι κατέσβεσαν

bant ſe milites ad praedam. At Lucullus intereuntis miſertus vrbis foris voluit prohibere ignem, atque ad reſtinguendum adhortatus eſt milites. Caeterum nemo obtemperabat ei, ſed eruebant opulentiam, clamanteſque armis concrepabant, donec vi adactus, quo vrbem ipſam certe eriperet ex incendio, permiſit eis praedam. Illi vero diuerſum egerunt. Quum enim ad faces rimarentur omnia, et omnes in angulos lumen inferrent, ipſi pleraque aedificia concremauere. Quare ingreſſus poſtridie vrbem Lucullus, ad amicos lacrymabundus dixit, cum crebro iam fortunam ſe Syllae ſuſpexiſſe, tum eo die felicitatem illius duxiſſe admirandam, quod ſeruare vrbem Athenienſem quum vellet, potuiſſet: Me huius aemulum (inquit) ad Mommii detruſit ſors exiſtimationem. Attamen vrbem eniſus eſt praeſenti facultate erigere. Flammam quidem imber, dum capitur vrbs,

66 καὶ ὡς...καὶ οἱ...ὁ δὲ Λ.] Parum concinna haec. Saltem deleatur alterum καὶ, vel δὲ, ſi nihil ſubſidii in Mſſ. inueniri poteſt. *Moſes Duſoul.*

67 ἐξαιρουμένων] Forſan ἐξαιτουμένων.

68 ἐξαιρησόμενος] Forſan ſcripſerat Plutarchus ἐξαιρησομένοις: vti ſupra (52, vlt.) vidimus in ſimili phraſi, ad milites meiius referri, libris addicentibus.

69 οἱ·

ἔκ τινος θείας τύχης περὶ τὴν ἅλωσιν αὐτὴν συμπεσόντες. τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἀπολωλότων αὐτὸς ἔτι παρὼν ἀνῳκοδόμησε, καὶ τοὺς φεύγοντας Ἀμισηνῶν ἐδέξατο, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κατῴκισε τοὺς βουλομένους, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων χώραν προσορίσας. ἦν δ᾽ ἡ πόλις Ἀθηναίων ἄποικος, ἐν ἐκείνοις ἄρα τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς ἤκμαζεν ἡ δύναμις αὐτῶν, καὶ κατεῖχε τὴν θάλασσαν, οἰκισθεῖσα [69]. καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ [70] τῶν τὴν Ἀριστίωνος [71] τυραννίδα βουλομένων φεύγειν, εἰσπλεύσαντες αὐτοῦ κατῴκουν, καὶ μετεῖχον τῆς πολιτείας, οἷς συνέβη τὰ οἰκεῖα [72] διαφυγοῦσιν ἀπολαῦσαι τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλὰ τούς γε σωθέντας αὐτῶν ὁ Λούκουλλος ἀμφιέσας καλῶς, καὶ διακοσίας ἑκάστῳ δραχμὰς ἐπιδοὺς ἀπέστειλε. τότε καὶ Τυραννίων ὁ γραμματικὸς ἑάλω. Μουρήνας δ᾽ αὐτὸν ἐξῃτήσατο, καὶ λαβὼν ἀπηλευθέρωσεν, ἀνελευθέρως τῇ δωρεᾷ χρησάμενος. οὐ γὰρ ἠξίου Λούκουλλος ἄνδρα διὰ παιδείαν

vrbs, diuino quodam casu effusus exstinxit. Pleraque ipse ante discessum suum, quae diruta fuerant, instaurauit. Profugos Amisenorum excepit, aliisque Graecis, quicunque vellent, frequentauit vrbem, agrumque iis viginti et centum stadiorum attribuit. Colonia haec ciuitas erat Atheniensium, quo tempore florebant opibus et imperium maris obtinebant, condita. Vnde qui Aristonis tyrannidem volebant defugere, eo se habitatum contulerant, fuerantque in ciuitatem recepti. Quibus accedit, vt, quum domestica mala declinauissent, inciderint in aliena. Caeterum quotquot horum incolumes fuerunt, hos vestiuit Lucullus honeste, ducenasque in capita drachmas largitus in patriam remisit. Eadem tempestate captus est Tyrannio grammaticus. Hunc Murena petiuit a Lucullo, quem vt accepit, manumisit eum. Verum vsus est eo munere illiberaliter: nolebat enim insigni virum erudi-

69 οἰκισθεῖσαν Bodl. 3.
70 πολλοὶ deest Iuntinae atque Aldinae.
71 Ἀρίστωνος τ.] Legendum est Ἀριστίωνος, vt supra passim in Sylla. Quin hic etiam in Anon. et Mur. recte scribitur.
72 οἰκεῖα διαφ.] Videtur hic excidisse vox κακὰ inter has reponenda.

73 ἐλευ-

ἐσπȣδασμένον, δȣ̃λον γενέσθαι πρότερον, εἶτα ἀπελεύθερον [73]. ἀφαίρεσις γὰρ ἦν τῆς ὑπαρχȣ́σης, ἡ τῆς δοκȣ́σης ἐλευθερίας δόσις. ἀλλὰ Μȣρήνας μὲν ȣ̓κ ἐνταῦθα μόνον ὤφθη πολὺ τῆς τȣ̃ ϛρατηγȣ̃ καλοκἀγαθίας ἀποδέων.

20. Λȣ́κȣλλος δὲ τρέπεται πρὸς τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις, ὅπως, τῶν πολεμικῶν ἔργων σχολάζοντος αὐτȣ̃, καὶ δίκης τινὸς μετάσχῃ καὶ θεσμῶν, ὧν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνδεῆ τὴν ἐπαρχίαν ȣ̓̃σαν ἄῤῥητοι καὶ ἄπιϛοι δυϛυχίαι κατεῖχον, ὑπὸ τῶν τελωνῶν καὶ τῶν δανειϛῶν πορθȣμένην καὶ ἀνδραποδιζομένην, πιπράσκειν ἰδίᾳ μὲν υἱȣ̀ς εὐπρεπεῖς, θυγατέρας τε παρθένȣς, δημοσίᾳ δ' ἀναθήματα, γραφὰς, ἱερȣ̀ς ἀνδριάντας [74], ἀναγκαζομένων· αὐτοῖς δὲ τέλος μὲν ἦν προσθέτοις γενομένοις δȣλεύειν [75]. τὰ δὲ

eruditione Lucullus prius ſeruum fieri, inde libertinum. Quippe ereptio praeſentis erat illa ſimulatae libertatis donatio. Caeterum non hic tantum oſtendit ſe imperatore ſuo Murena honeſtate imparem.

Lucullus vero conuertit ſe inde ad vrbes Aſiae, quo, dum a muneribus feriaretur bellicis, aliquid his impertiret iuris et aequitatis: quibus iamdiu carentem infandae atque incredibiles calamitates oppreſſerant prouinciam. Eam publicani et foeneratores depopulantes, et ſeruilem in modum vexantes, prouinciales diſtrahere priuatim filios decoros filiaſque virgines, publica ornamenta, picturas, ſacraſque imagines cogebant. Ipſis hic erat exitus, vt addicti ſeruirent creditoribus. Hunc quae ante-

73 ἐλεύθερον Bodl. 3. Iunt.

74 ἀνδριάντων Bodl. 3. et Iunt.

75 αὐτοῖς δὲ τέλος μὲν ἦν προσθέτοις γενομένοις δȣλεύειν] Xylander vertit: *et ad extremum addicti in ſeruitutem abducebantur:* annotatque: Iuſtinianus male: *tributi vice impoſitum erat illis*: quaſi τέλος hic non ſit aduerbii loco poſitum, et *poſtremum* ſignificet. Quidam in Lexico Graeco ex his verbis (citat enim locum) colligit ac docet, πρόσθετος aliquando eſſe id, quod Latinis *creditor*. Id, et innumera alia, magnam temeritatem imperitiamque hominum arguit. Eſt autem ſimilis dictio, ac quum dicitur: συνέβη αὐτῷ αἰχμαλώτῳ γίνεσθαι, *accidit ei, vt in bello*

πρὸ τούτου χαλεπώτερα, σχοινισμοὶ καὶ κιγκλίδες καὶ ἵπποι, καὶ στάσεις ὕπαιθροι, καύματος μὲν ἐν ἡλίῳ, ψύχους δ' εἰς πηλὸν ἐμβιβαζομένων, ἢ πάγον· ὥστε τὴν δουλείαν σεισάχθειαν δοκεῖν εἶναι καὶ εἰρήνην. τοιαῦτα μὲν κακὰ Λούκουλλος εὑρὼν ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγῳ χρόνῳ πάντων ἀπήλλαξε τοὺς ἀδικουμένους. πρῶτον μὲν γὰρ ἑκατοστὴν ἐκέλευσε καὶ μὴ πλέον εἰς τοὺς τόκους λογίζεσθαι· δεύτερον δὲ τοὺς μακροτέρους τοῦ ἀρχαίου τόκους ἀπέκοψε. τὸ δὲ τρίτον καὶ μέγιστον, ἔταξε τῶν τοῦ χρεωφειλέτου προσόδων τὴν τετάρτην μερίδα καρποῦσθαι τὸν δανειστήν. ὁ δὲ τόκον κεφαλαίῳ συνάψας ἐστέρητο τοῦ παντός. ὥστ' ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τετραετίας διαλυθῆναι τὰ χρέα πάντα, καὶ τὰς κτήσεις ἐλευθέρας ἀποδοθῆναι τοῖς δεσπόταις. ἦν

antecedebant, atrociora erant, fidiculae, carceres, equulei, ſtationes ſub dio per aeſtum in ſole, hyeme in luto, vel glacie; quo eos compulerunt, vt ſeruitus his leuamen onerum et pax quaedam videretur. Eas peſtes quum Lucullus in oppidis reperiſſet, omnibus breui laeſos vindicauit. Primum enim centeſimam vſuram, nec ſupra, praecepit duci. Deinde eas, quae ſortem exceſſiſſent, circumduxit. Tertium et maximum ſanxit, vt acciperet creditor debitoris quartam partem prouentuum. Si quis vſuras capiti adiunxiſſet, his vniuerſi crediti exigendi ius denegauit. Ita intra quadriennium omnia nomina diſſoluta, et poſſeſſiones ſunt dominis reſtitutae liberae. Erat publi-

bello caperetur: et ſimilia: quorum ratio in Grammaticis exponitur. προσθετος autem nihil eſt minus, quam *creditor;* eum autem ſignificat, qui aeri alieno obligatus, quum ſoluendo non ſit, creditori addicitur, (προστίθεται) et in ſeruitutem ei deditur. Latini *addictum* appellant: et ipſa res *addicere.* Quod multis locis Ciceronis et Liuii, praeſertim lib. II. et VI. demonſtrare poſſem, ſi res adeo eſſet obſcura. Nam et hoc notum eſt, inde factum, vt, qui ſummo ſtudio et opera aliquem colunt, eique inſeruiunt, eos addictos appellemus illi. Hoc modo et ſimili origine ac ratione auctor noſter de Antonio Cleopatrae dedito et quaſi mancipato dicit: ὁ δὲ οὕτως ἄρα ἦν προσθήκη τῆς γυναικὸς, *Antonius vero adeo Cleopatrae addictus erat. Aſſeclam* in Lexico et *comitem* inepte verterunt.

76 τι-

δὲ τοῦτο κοινὸν δάνειον, ἐκ τῶν δισμυρίων ταλάντων, οἷς τὴν Ἀσίαν ἐζημίωσεν ὁ Σύλλας· καὶ διπλοῦν ἀπεδόθη τοῖς δανείσασιν, ὑπ' ἐκείνων ἀνηγμένον ἤδη τοῖς τόκοις εἰς δώδεκα μυριάδας ταλάντων. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ὡς δεινὰ παθόντες [76], ἐν Ῥώμῃ τοῦ Λουκούλλου κατεβόων, καὶ χρήμασιν ἀνίστασαν ἐπ' αὐτὸν ἐνίους τῶν δημαγωγῶν, μέγα δυνάμενοι, καὶ πολλοὺς ὑπόχρεως πεποιημένοι τῶν πολιτευομένων. ὁ δὲ Λούκουλλος οὐ μόνον ὑπὸ τῶν εὖ πεπονθότων ἠγαπᾶτο δήμων, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις ποθεινὸς ἦν, εὐδαιμονιζούσαις τοὺς ἡγεμόνος τοιούτου τυχόντας.

21. Ἄππιος δὲ Κλώδιος, ὁ πεμφθεὶς πρὸς Τιγράνην, (ἦν δ' ὁ Κλώδιος ἀδελφὸς τῆς τότε Λουκούλλῳ συνοικούσης) πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν βασιλικῶν ὁδηγῶν κύκλον τινὰ καὶ περιβολὴν ἔχουσαν οὐκ ἀναγκαίαν καὶ πολυήμερον ὁδὸν διὰ τῆς ἄνω χώρας ἀγόμενος, μηνύσαντος αὐτῷ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἀπελευθέρου, Σύρου τὸ γένος, ἐκτρέπεται τῆς μακρᾶς ἐκείνης καὶ σοφιστικῆς, ἐῤῥῶσθαι φράσας

publicum hoc aes alienum nomine viginti millium talentorum, quae Asiae imperauerat luere Sylla. Huius summae solutum creditoribus duplum est, quae vsuris redacta iam ab illis fuerat ad centum viginti millia talentorum. Illi vero, velut magna iniuria icti, Lucullum insectati sunt Romae, atque hinc suis praeualidi opibus, hinc quod multos, qui rempub. gerebant, haberent obnoxios, nonnullos, qui in concionibus dominabantur, concitauerunt in eum. At Lucullus non tantum a gentibus, de quibus bene meritus fuerat, diligebatur, verum erat etiam carus caeteris prouinciis, quae beatos ducebant illos, qui talem nacti essent rectorem.

Porro Appius Clodius, qui legatus ad Tigranem profectus fuerat, (fuit autem hic Clodius frater eius, quam tunc Lucullus in matrimonio habebat) quum primo a ducibus regiis traheretur per superiores regiones, via praeter necessitatem tortuosa, flexuosa, et prolixa, quousque libertus eius, Syrus, natione rectam indicauit, deflexit,

76 πεπονθότες Bodl. 3.

πολλὰ τοῖς βαρβάροις ἀγωγοῖς· καὶ δι' ἡμερῶν ὀλίγων τὸν Εὐφράτην περάσας, εἰς Ἀντιόχειαν ἧκε τὴν ἐπὶ Δάφνης. ἐπεὶ δὲ Τιγράνην αὐτοῦ κελευσθεὶς περιμένειν, (ἀπῆν γὰρ ἐνίας ἔτι τῶν ἐν Φοινίκῃ πόλεων καταστρεφόμενος) πολλοὺς μὲν ᾠκειώσατο τῶν ὑπούλως ἀκροωμένων τοῦ Ἀρμενίου δυναστῶν, ὧν εἷς ἦν καὶ Ζαρβιηνὸς, ὁ τῆς Γορδυηνῆς βασιλεύς· πολλαῖς δὲ κρύφα τῶν δεδουλωμένων πόλεων διαπεμπομέναις πρὸς αὐτὸν, ὑπέσχετο τὴν Λουκούλλου βοήθειαν, ἐν τῷ παρόντι κελεύσας ἡσυχάζειν. ἦν γὰρ οὐκ ἀνασχετὴ [77] τῶν Ἀρμενίων ἡ ἀρχὴ τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ χαλεπὴ, καὶ μάλιστα τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τὸ φρόνημα τραγικὸν καὶ ὑπέρογκον ἐν ταῖς μεγάλαις εὐτυχίαις ἐγεγόνει, πάντων, ὅσα ζηλοῦσιν οἱ πολλοὶ καὶ θαυμάζουσιν, οὐ μόνον τῶν περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν γεγονέναι δοκούντων. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ μικρᾶς καὶ καταφρονουμένης ἐλπίδος, ἔθνη πολλὰ κατεστρέψατο, καὶ τὴν Πάρθων, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, δύναμιν ἐταπείνωσεν, Ἑλλήνων δὲ τὴν Μεσοποταμίαν ἐνέπλησε, πολλοὺς μὲν ἐκ Κιλικίας, πολλοὺς δ' ἐκ Καππαδοκίας ἀνασπάστους κατοι-

flexit, ductoribus repudiatis barbaris, de prolixa illa et captiosa, paucisque diebus Euphrate superato, peruenit Antiochiam, quae ad Daphnen est dicta. Ibi Tigranem operiri iussus (aberat enim subiugans adhuc nonnullas Phoeniciae vrbes) complures dynastas, qui non ex animo parebant Armenio, conciliauit: in quibus Gordyenorum rex fuit, Zarbienus. Multis insuper domitis a Tigrane ciuitatibus, quae legatos clam ad ipsum miserant, Luculli opem promisit, iussis in praesenti nihil mouere. Erat enim Graecis intolerandum Armeniorum et durum imperium. Spiritus praesertim ipsius regis ita arrogantes et inflati ex cursu rerum tam prospero euaserant, vt, quicquid mortales optant et suspiciunt, non modo in arbitrio esse suo, sed et propter se arbitraretur natum. Nam a tenui et contemta exorsus spe, multas gentes in ditionem suam redegit, Parthorumque, vt nullus alius, obtriuit imperium. Mesopotamiam Graecis incolis frequentauit, quos frequentes ex Cilicia, frequentes ex Cappadocia, sedibus suis extractos illic

77 οὐκ ἀνασχετὸς ἡ τῶν Ἀρμενίων Bodl. 3.

78 ἐκί-

κίζων. ἐκίνησε δ' ἐξ ἠθῶν [78] καὶ Ἄραβας τὺς Σκηνήτας [79] μεταγαγὼν, καὶ πλησίον ἱδρύσας, ὅπως χρῷτο δι' ἐκείνων ταῖς ἐμπορίαις. βασιλεῖς δὲ, πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, τέσσαρες δὲ, ὓς ἀεὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν [80], ὥσπερ ὀπαδὺς, ἢ δορυφόρυς, ἱππότῃ μὲν ἐλαύνοντι πεζὺς παραθέοντας ἐν χιτωνίσκοις, καθημένῳ δὲ καὶ χρηματίζοντι περιεςῶτας ἐπηλλαγμέναις [81] δι' ἀλλήλων ταῖς χερσίν· ὅπερ ἐδόκει μάλιςα τῶν σχημάτων ἐξομολόγησις εἶναι δυλείας, οἷον ἀποδομένων τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ σῶμα τῷ κυρίῳ παρεχόντων παθεῖν ἑτοιμότερον, ἢ ποιῆσαι. ταύτην μέντοι τὴν τραγῳδίαν ὐχ ὑποτρέσας, ὐδ' ἐκπλαγεὶς Ἄππιος, ὡς ἔτυχε λόγυ

illic collocauit. Mouit praeterea ex loco viuendi consueto Arabas Scenitas, eosque traduxit ac propius locauit, vt eorum opera vteretur commerciis. Reges seruiebant ei multi. Quatuor autem habebat in comitatu suo apparitorum, vel satellitum loco. Hi, si equo incederet, pedibus iuxta in tunicis currebant. In solio sedenti et responsa gentibus danti apparebant pectinatim complicatis inter se manibus; quae videbatur effigies praecipue confessio esse seruitutis, quasi vendita libertate, corpus offerentium ad patiendum, quam ad agendum, paratius. Hanc tamen non formidans pompam, neque attonitus Appius, vt primum ei data audien-

78 ἐκίνησε δ' ἐξ ἠθῶν] ἦθος non modo significat morem, ingenium, indolem, et similia: sed et locum eum, in quo aliquis vitam degere consueuit, sicut Arabes illi in suis tabernaculis, et Scythae ἁμαξόβιοι in suis plaustris, Troglodytae in cauernis, etc. Vtrumque παρὰ τὸ ἔθω est, et τὸ ἔθος. Sic et Herodotus lib. I. vsurpauit: Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἀναςάντες. et alii. Atque etiam Homerus Iliad. ζ. sub finem: ῥίμφα ἑ γῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων: de equo a praesepi liberato: et Odyss. ξ. de suum stabulis: τὰς μὲν ἄρα ἔρξαν κατὰ ἤθεα κοιμηθῆναι. *Xyl.*

79 Σκηνήτας] Scribe σκηνίτας. et vide Cell. *Moses Dusoul.*

80 ὓς ἂν περὶ αὐτὸν εἶχεν] Pro ἂν recte legitur ἀεὶ in Bodl. 3. et Mur. vti ante videram emendandum, quam in eos Codd. incidissem.

81 ἐπηλλαγμένων Bodl. 3. Iuntina.

82 ἀκυ-

πρῶτον, ἄντικρυς ἥκειν ἔφη Μιθριδάτην ἀπάξων, ὀφειλόμενον τοῖς Λουκούλλου θριάμβοις, ἢ καταγγελῶν Τιγράνῃ πόλεμον, ὥστε τὸν Τιγράνην, καίπερ ἐν διαχύσει τοῦ προσώπου καὶ μειδιάματι πεπλασμένῳ πειρώμενον ἀκούειν τῶν λόγων, μὴ λαθεῖν τοὺς παρόντας ἠλλοιωμένον τῇ παῤῥησίᾳ τοῦ νεανίσκου, φωνῆς σχεδὸν ἐλευθέρας ἀκούοντα [82] διὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν· τοσαῦτα γὰρ ἐβασίλευσε, μᾶλλον δὲ ὕβρισεν. ἀπεκρίνατο μὲν οὖν τῷ Ἀππίῳ μὴ προήσεσθαι Μιθριδάτην, καὶ Ῥωμαίους πολέμου ἄρχοντας ἀμυνεῖσθαι. Λουκούλλῳ δ' ὀργιζόμενος, ὅτι βασιλέα μόνον αὐτόν, οὐ βασιλέων, ἐν τῇ ἐπιστολῇ προσηγόρευσεν, οὐδ' αὐτὸς ἀντιγράφων αὐτοκράτορα προσεῖπεν. ἔπεμψε δὲ δῶρα τῷ Ἀππίῳ λαμπρά, καὶ μὴ λαβόντος, ἄλλα πλείω προσέθηκεν. ἐκ τούτων ὁ Ἄππιος, οὐκ ἐθέλων δοκεῖν ἔχθρᾳ τινὶ διωθεῖσθαι, φιάλην δεξάμενος μίαν, ἀπέπεμψε τὰ λοιπά, καὶ διὰ ταχέων ἀπήλαυνε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα.

22. Τιγράνης δὲ Μιθριδάτην πρότερον μὲν οὐδ' ἰδεῖν

audientia eſt, diſerte ſe dixit veniſſe, vt Mithridatem Luculli triumphis debitum abduceret, alioquin indicere Tigrani ſe bellum: vt Tigranem, quamuis vultu ſereno et ad riſum compoſito audire verba Appii eniteretur, notauerit corona iuuenis libertate commotum, qui tunc poſt annos ferme viginti quinque liberam vocem audiuit. Tot enim regnauerat, vel potius graſſatus fuerat. Reſponſum tamen dedit Appio, ſe non deſerturum Mithridatem, et Romanis, ſi bellum intuliſſent, reſtiturum. Lucullo vero infenſus, quod regem ſe tantum, non regem regum, in epiſtola ſalutauiſſet, nec ipſe imperatorem illum reſcribens ſalutauit. Dona tamen Appio ſplendida miſit: quae quum nōn caperet, alia adiecit plura. Ex his Appius, ne ea videretur offenſione aliqua repudiare, phiala vna accepta, remiſit reliqua, ac celeri curſu eſt ad imperatorem regreſſus.

Tigranes autem Mithridatem ante neque in conſpectum admittere,

82 ἀκούοντι] Ἀκούοντα, quod poſtulabat oratio, in Vulc. et Mur. legitur.

83 τότε

ἠξίωσεν, οὐδὲ προσειπεῖν, οἰκεῖον ἄνδρα, βασιλείας ἐκπεπτωκότα τηλικαύτης, ἀλλ' ἀτίμως καὶ ὑπερηφάνως ἀπωτάτω περιεῖδεν αὐτὸν τρόπον τινὰ φρουρούμενον ἐν χωρίοις ἑλώδεσι καὶ νοσεροῖς· τότε δὲ [83] σὺν τιμῇ καὶ φιλοφροσύνῃ μετεπέμψατο αὐτόν. καὶ δὴ λόγων εἰς τὰ βασίλεια [84] γενομένων ἀποῤῥήτων, τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐθεράπευον ὑποψίας ἐπὶ κακῷ τῶν φίλων, εἰς ἐκείνους τὰς αἰτίας τρέποντες. ὧν ἦν καὶ Μητρόδωρος ὁ Σκήψιος, ἀνὴρ εἰπεῖν οὐκ ἀηδὴς, καὶ πολυμαθὴς, ἀκμῇ δὲ φιλίας τοσαύτῃ χρησάμενος, ὥστε πατὴρ προσαγορεύεσθαι τοῦ βασιλέως. τοῦτον, ὡς ἔοικεν, ὁ Τιγράνης πεμφθέντα πρεσβευτὴν ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου πρὸς αὐτὸν, δεομένου βοηθεῖν ἐπὶ Ῥωμαίους, ἤρετο· Σὺ δ' αὐτὸς, ὦ Μητρόδωρε, τί μοι περὶ τούτων παραινεῖς; κἀκεῖνος, εἴτε πρὸς τὸ Τιγράνου συμφέρον, εἴτε Μιθριδάτην σώζεσθαι μὴ βουλόμενος, ὡς μὲν πρεσβευτὴς, ἔφη κελεύειν, ὡς δὲ σύμβουλος, ἀπαγορεύειν. ταῦτ' ἐξήνεγκεν ὁ Τιγράνης τῷ Μιθριδάτῃ, καὶ

mittere, neque alloqui affinem, qui tantum regnum amiserat, fuerat dignatus, sed contemtim et superbe reiecerat remotissime in locis palustribus et insalubribus quodammodo custodia septum. Tunc vero accersiuit eum honorifice et humaniter. Hi in colloquio, quod habuerunt in regia arcanum, mutuas suspiciones in capita lenierunt amicorum, in quos causas detorsere. Eorum de numero Metrodorus Scepsius fuit, lepidae vir facundiae et variae eruditionis, in eum autem gradum prouectus amicitiae, vt parens regis diceretur. Hunc Tigranes legatum ad se a Mithridate missum ad petendum contra Romanos subsidium rogauit: Tu vero quid mihi hic, Metrodore, suades? Ille siue ad id, quod Tigrani expediret, siue quod saluum nollet Mithridatem: Vt legatus (inquit) consulo, vt consiliarius deterreo. Id aperuit et renunciauit Tigranes Mithridati, nihil eum arbi-

83 τότε δὴ] Pro δὴ lege cum Bodl. 3. et Mur. δέ.

84 εἰς τὰ βασίλεια] Non placet illud εἰς τὰ βασίλεια. Nisi forsan loco suo mota sint, et ante καὶ δὴ a Plutarcho sint scripta. *Moses Dusoul.*

85 Σκ-

κατεῖπεν, ὡς ἐδὲν ἐργασομένῳ τὸν Μητρόδωρον ἀνήκεσον. ὁ δ' εὐθὺς ἀνῄρητο, καὶ μετάνοια τὸν Τιγράνην εἶχεν, ἐ παντελῶς ὄντα τῷ Μητροδώρῳ τῆς συμφορᾶς αἴτιον, ἀλλὰ ῥοπήν τινα τῷ πρὸς αὐτὸν ἔχθει τῦ Μιθριδάτε προσθέντα. πάλαι γὰρ ὑπῦλως εἶχε πρὸς τὸν ἄνδρα· καὶ τῦτ' ἐφωράθη τῶν ἀποῤῥήτων αὐτῦ γραμμάτων ἁλόντων, ἐν οἷς ἦν καὶ Μητρόδωρον ἀπολέσθαι διατεταγμένον. ἔθαψεν ἦν ὁ Τιγράνης λαμπρῶς τὸ σῶμα, μηδεμιᾶς πολυτελείας φεισάμενος εἰς νεκρὸν, ὃν ζῶντα πρῦδωκεν. ἐτελεύτησε δὲ παρὰ τῷ Τιγράνῃ καὶ Ἀμφικράτης ὁ ῥήτωρ· εἰ δεῖ καὶ τῦτε μνήμην τινὰ γενέσθαι διὰ τὰς Ἀθήνας. λέγεται γὰρ φυγεῖν μὲν αὐτὸν εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ Τίγριδι· δεομένων δ' αὐτόθι σοφισεύειν, ὑπεριδεῖν, καταλαζονευσάμενον, ὡς ἐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωροίη· μετασάντα δὲ πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Μιθριδάτε θυγατέρα, Τιγράνῃ δὲ συνοικῦσαν, ἐν διαβολῇ γενέσθαι ταχὺ, καὶ τῆς πρὸς τὲς Ἕλληνας ἐπιμιξίας εἰργόμενον ἀποκαρτερῆσαι. ταφῆναι δὲ καὶ τῦτον ἐντίμως ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ κεῖσθαι περὶ Σαφὰν, ἐκεῖ [85] τι χωρίον ἕτω καλέμενον.

arbitratus de Metrodoro grauius consulturum: at ille hunc interfecit protinus. Tigranem quidem poenituit facti, licet non ex toto perniciem Metrodoro inuexerat, sed momentum aliquod adiunxerat in eum Mithridatis odio; quando iampridem oderat eum, quod in captis illius sanctuariis est deprehensum ex commentariis, in quibus caedes eius erat inter alias decreta. Cadauer huius funerauit Tigranes splendide, neque vlli magnificentiae pepercit in mortuum, quem viuum prodiderat. Decessit etiam apud Tigranem Amphicrates orator: si hic quoque memorandus Athenarum gratia est. Exsulasse dicitur Seleuciae super Tigrim positae: rogantes autem ciues, vt ludum ibi aperiret, reiecisse, respondens arroganter, nec patinam delphini capacem esse. Quum vero inde contulisset se ad Mithridatis filiam Tigrani nuptam, cito pressus calumniis fuisse, atque, interdicta sibi Graecorum consuetudine, vitam inedia finiisse. Quem item honorifice aiunt a Cleopatra elatum, ac sepultum iuxta Sapham, castellum quoddam ita appellatum. Porro

85 Σαφὰν ἐκεῖ τι χ.] Illud ἐκεῖ, ni vehementer fallor, appen-

23. Λέκελλος δὲ τὴν Ἀσίαν πολλῆς μὲν εὐνομίας, πολλῆς δ' εἰρήνης ἐμπεπληκὼς, ἐδὲ τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν ἠμέλησεν, ἀλλὰ πομπαῖς καὶ πανηγύρεσιν ἐπινικίοις, καὶ ἀγῶσιν ἀθλητῶν καὶ μονομάχων ἐν Ἐφέσῳ καθήμενος ἐδημαγώγει τὰς πόλεις. αἱ δ' ἀμειβόμεναι Λεκέλλειά [86] τ' ἦγον ἐπὶ τιμῇ τε ἀνδρὸς, καὶ τῆς τιμῆς ἡδίονα τὴν ἀληθινὴν εὔνοιαν αὐτῷ παρεῖχον. ἐπεὶ δ' Ἄππιός τε ἧκε, καὶ πολεμητέον πρὸς Τιγράνην ἐφαίνετο, παρῆλθεν αὖθις εἰς Πόντον· καὶ τὲς στρατιώτας ἀναλαβὼν, ἐπολιόρκει Σινώπην, μᾶλλον δὲ τὲς κατέχοντας αὐτὴν βασιλικὲς Κίλικας, οἳ πολλὲς μὲν ἀνελόντες τῶν Σινωπέων, τὴν δὲ πόλιν ἐμπρήσαντες, διὰ νυκτὸς ἔφυγον. αἰσθόμενος δ' ὁ Λέκελλος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ὀκτακισχιλίες αὐτῶν τὲς ἐγκαταλειφθέντας ἀπέκτεινε, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπέδωκε τὰ οἰκεῖα, καὶ τῆς πόλεως ἐπεμελήθη, μάλιστα διὰ τὴν τοιαύτην ὄψιν. ἐδόκει τινὰ

Porro Lucullus, vbi Aſiam multis praeclaris legibus, alta etiam pace confirmauit, nec voluptates et feſtiuitates praeteriit, verum ſpectaculis, feſtis triumphalibus, muneribuſque athleticis et gladiatoriis ciuitates Epheſi reſidens oblectauit. Hae celebrauerunt viciſſim in illius honorem Lucullia, iucundioremque eo honore veram praeſtiterunt illi beneuolentiam. Vt rediit Appius, et bellum gerendum cum Tigrane apparuit, contendit iterum Lucullus in Pontum, motiſque caſtris, Sinopen, vel potius illos, qui eam tenebant, a Mithridatis partibus ſtantes obſedit Cilicas: qui, multis trucidatis ciuium Sinopenſium atque vrbe inflammata, nocte ceperunt fugam. Quod quum ſenſiſſet Lucullus, vrbem ingreſſus interfecit ex iis, qui remanſerant, octo millia: caeteris res ſuas reſtituit, vrbemque curae habuit ex huiuſcemodi praeſertim viſo: Viſus eſt ei in ſomnis adſi-

pendix eſt vocis Σαφὰν truncatae. Forſan Σαφανόκερτα, vel Σωφηνόκερτα, pro Σαφὰν ἐκεῖ τι, a Plutarcho ſcriptum fuerat. Certe in Armenia erat regio Σωφηνή. Vide 179, 19. τὸ Σωφηνῶν ἔθνος, et 171, 3. προῆγε διὰ τῆς Σωφηνῆς. *Certa* autem illud nominibus vrbium illius tractus addi ſolebat.

86 Λεκέλλια] Melius Λεκέλλεια, vt in Mur. exſtat.

87 ἔφθη-

κατὰ τȣ̀ς ὕπνȣς εἰπεῖν παραϛάντα· Πρόελθε, Λȣ́κȣλλε, μικρόν· ἥκει γὰρ Αὐτόλυκος ἐντυχεῖν σοι βȣλόμενος. Ἐξαναϛὰς δὲ, τὴν μὲν ὄψιν ȣ̓κ εἶχε συμβαλεῖν εἰς ὅ τι φέροι· τὴν δὲ πόλιν εἷλε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ τȣ̀ς ἐκπλέοντας τῶν Κιλίκων διώκων, ὁρᾷ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἀνδριάντα κείμενον, ὃν ἐκκομίζοντες οἱ Κίλικες ȣ̓κ ἔφθασαν [87] ἐμβαλέσθαι. τὸ δ' ἔργον ἦν Σθένιδος τῶν καλῶν. Φράζει ȣ̓͂ν τις, ὡς Αὐτολύκȣ, τȣ͂ κτίσαντος τὴν Σινώπην, ὁ ἀνδριὰς εἴη. λέγεται δ' ὁ Αὐτόλυκος γενέσθαι τῶν ἐπὶ τὰς Ἀμαζόνας ἐκ Θετταλίας Ἡρακλεῖ συϛρατευσάντων, Δηϊμάχȣ παῖς· ἐκεῖθεν δ' ἀποπλέων ἅμα Δημολέοντι καὶ Φλογίῳ, τὴν μὲν ναῦν ἀπολέσαι, περιπεσȣ͂σαν τῆς Χεῤῥονήσȣ κατὰ τὸ καλȣ́μενον Πηδάλιον, αὐτὸς δὲ σωθεὶς μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἑταίρων πρὸς τὴν Σινώπην, ἀφελέσθαι τȣ̀ς Σύρȣς τὴν πόλιν. Σύροι γὰρ αὐτὴν κατεῖχον, ἀπὸ Σύρȣ γεγονότες τȣ͂ Ἀπόλλωνος, ὡς λέγεται, καὶ Σινώπης τῆς Ἀσωπίδος. ταῦτ' ἀκȣ́ων ὁ Λȣ́κȣλλος, ἀνεμιμνήσκετο τῆς Σύλλα παραινέσεως. παρ-

adſiſtere quiſpiam, qui diceret: Progredere paululum, Luculle: venit enim Autolycus, vt te conueniat. Vbi ſurrexit, non potuit aſſequi coniectura, quo id tenderet: ſed vrbem illo die cepit, atque in perſequendo Cilicas, qui nauibus fugam capeſſebant, iacentem cernit in litore ſtatuam, quam exportantes Cilices non habuerant ſatis ſpatii vt imponerent nauigio. Opus erat ex praecipuis Sthenidis. Declarauit autem ei quiſpiam, Autolyci eſſe, qui Sinopen condidit, ſtatuam. Fertur Autolycus fuiſſe inter Herculis commilitones, qui, ex Theſſalia profecti, bellum Amazonibus intulere, Deimachi filius. Dum inde cum Demoleonte et Phlogio reuehitur, fregiſſe nauem, quae in locum Cherſoneſi impegit, Pedalion appellatum, atque vbi incolumis cum amicis et ſociis eſt Sinopen delatus, Syris ademiſſe vrbem. Nam Syri eam habebant, Syro, vti fama eſt, Apollinis, et Sinope, Aſopidis filio, orti. Quibus auditis, ſubierunt Lucullo Syllae praecepta. Siquidem monet

87 ἔφθησαν Bodl. 3.

ἤνει δὲ διὰ τῶν ὑπομνημάτων ἐκεῖνος, μηδὲν οὕτως ἀξιόπιστον ἡγεῖσθαι καὶ βέβαιον, ὡς ὅ τι ἂν ἀποσημανθῇ διὰ τῶν ἐνυπνίων. πυνθανόμενος δὲ, Μιθριδάτην τε [88] καὶ Τιγράνην εἰς Λυκαονίαν καὶ Κιλικίαν, ὅσον οὔπω, διαβιβάζειν δύναμιν, ὡς προτέρους ἐμβαλοῦντας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐθαύμαζε τὸν Ἀρμένιον, εἰ γνώμην ἔχων ἐπιθέσθαι Ῥωμαίοις, ἀκμάζοντι μὲν οὐκ ἐχρῆτο Μιθριδάτῃ πρὸς τὸν πόλεμον, οὐδ᾽ ἐῤῥωμένοις τοῖς ἐκείνου τὰ παρ᾽ αὐτοῦ συνῆπτεν· ἀπολέσθαι δ᾽ ἐάσας καὶ συντριβῆναι, νῦν ἐπὶ ψυχραῖς ἐλπίσιν ἄρχεται πολέμου, τοῖς ἀναστῆναι μὴ δυναμένοις συγκαταβάλλων ἑαυτόν.

24. Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μαχάρης, ὁ Μιθριδάτου παῖς, ἔχων τὸν Βόσπορον, ἔπεμψεν αὐτῷ στέφανον ἀπὸ χρυσῶν χιλίων, δεόμενος Ῥωμαίων ἀναγραφῆναι φίλος καὶ σύμμαχος, ἤδη οἰόμενος τὰ τοῦ προτέρου πολέμου πέρας ἔχειν, Σωρνάτιον μὲν αὐτοῦ φύλακα τῶν ποντικῶν [89] ἀπέλιπε μετὰ στρατιωτῶν ἑξακισχιλίων· αὐτὸς δὲ μυρίους μὲν ἄγων

monet in commentariis ille, nihil perinde fidele duceret et firmum, ac quod in ſomniis demonſtraretur. Poſtquam autem nunciatum eſt, Mithridatem et Tigranem iamiam exercitum in Lycaoniam et Ciliciam tranſportaturos, priores vt in Aſiam irrumperent, demiratus eſt Armenium, quod, quum ſtatuiſſet arma populo Romano inferre, Mithridate non fuiſſet ad bellum vſus florente, neque cum validis illius rebus ſuas conſociaſſet, verum vbi permiſit eum perire et opprimi, tunc demum affectaret frigida ſpe bellum, atque vna cum reſurgere non valentibus praecipitem ſemetipſum ageret.

Vt vero iam Mithridatis filius, Machares, qui Boſporum obtinebat, mille aureorum coronam Lucullo miſit, petens, vt amicus et ſocius populi Romani appellaretur, prius bellum ratus patratum eſſe, Sornatium ibi ad ordinandam prouinciam cum ſex millibus militum reliquit, ac duodecim millibus peditum,

88 τε abeſt a Bodl. 3.

89 φύλακα τῶν πολιτικῶν] Magis placet Ποντικῶν, quod Fl. Ed. H. Steph. Codd. aliquot, et Bodl. 3. exhibent. Bellum enim Ponticum haud dubie deſignat vox προτέρου lineae praecedentis.

καὶ δισχιλίους πεζοὺς, ἱππεῖς δὲ τρισχιλίων ἐλάττους [90], ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐχώρει πόλεμον, ὁρμῇ τινι δοκῶν παραβόλῳ καὶ σωτήριον οὐκ ἐχούσῃ λογισμὸν, ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς ἔθνη μάχιμα, καὶ μυριάδας ἱππέων πολλὰς, καὶ ἀχανῆ χώραν, βαθέσι μὲν ποταμοῖς, ἀεὶ δὲ καταΝιφομένοις ὄρεσι περιεχομένην· ὥστε τοὺς μὲν στρατιώτας, οὐδ' ἄλλως ὄντας εὐτάκτους, ἄκοντας ἕπεσθαι καὶ ζυγομαχοῦντας, ἐν δὲ Ῥώμῃ καταβοᾶν καὶ διαμαρτύρεσθαι τοὺς δημαγωγοὺς, ὡς πόλεμον ἐκ πολέμου διώκει Λούκουλλος, οὐδὲν τῆς πόλεως δεομένης, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ στρατηγῶν μηδέποτε καταθέσθαι τὰ ὅπλα, μηδὲ παύσασθαι χρηματιζόμενος ἀπὸ τῶν κοινῶν κινδύνων. οὗτοι μὲν οὖν ἐξειργάσαντο χρόνῳ τὴν αὐτῶν ὑπόθεσιν· Λούκουλλος δὲ συντόνως ὁδεύσας ἐπὶ τὸν Εὐφράτην, καὶ κατιόντα πολὺν καὶ θολερὸν ὑπὸ χειμῶνος εὑρὼν, ἤσχαλλεν, ὡς διατριβῆς αὐτῷ καὶ πραγματείας ἐσομένης, συνάγοντι [91] πορθμεῖα, καὶ πηγνυμένῳ σχεδίας. ἀρξάμενον δ' ἀφ' ἑσπέρας ὑποχωρεῖν τὸ ῥεῦμα, καὶ μειούμενον διὰ τῆς νυκτὸς,

ditum, equitum minus tribus millibus ad ſecundum bellum perrexit. Impetu autem apparebat eum praecipiti, nec ſano conſilio, in gentes bellicoſas ſe infinitaſque equitum turmas ac vaſtam regionem, altis amnibus et montibus perpetua tectis niue circumfuſam, coniicere. Hic milites, nec alias ſatis dicto audientes, reluctari ei et grauate ſequi: Romae obtrectare ei tribuni plebis, quiritarique, bellum ex bello parum e repub. ſerere Lucullum, quo nunquam non cum imperio eſſet, neque arma deponeret, neque finem faceret quaerendae ex periculis publicis pecuniae. Atqui hi quidem, quod intendebant, tandem effecerunt. At Lucullus magnis itineribus peruenit ad Euphratem, quem vbi ex hyeme conſpexit inflatum turbidumque, ſolicitus fuit, dum coguntur pontones, et ratibus pons iungitur, moram veritus et difficultatem interceſſuram. Sed quum ſub veſperam coepiſſet vnda ſubſidere, per noctem extenuata, vbi diluxit,

90 ἐλάττους] H. Steph. οὐκ ἐλάττους mauult. Neque enim, inquit, illo, ſed hoc modo ſolent hiſtorici loqui.

91 καὶ συνάγοντι Bodl. 3.

92 βα-

ἅμ' ἡμέρα κοῖλον ὀφθῆναι παρέσχε τὸν ποταμόν. οἱ δ' ἐπιχώριοι νησῖδας ἐν τῷ πόρῳ μικρὰς διαφανείσας θεασάμενοι, καὶ τεναγίζοντα τὸν ῥοῦν ἐπ' αὐταῖς, προσεκύνουν τὸν Λούκουλλον, ὡς δὴ ὀλιγάκις τούτου συμβεβηκότος πρότερον· ἐκείνῳ δ' ἑκουσίως χειροήθη καὶ πρᾶον αὑτὸν ἐνδιδόντος τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρέχοντος ἀπράγμονα καὶ ταχεῖαν τὴν διάβασιν. χρησάμενος οὖν τῷ καιρῷ, διεβίβαζε τὴν στρατιάν, καὶ γίνεται σημεῖον αὐτῷ χρηστὸν ἅμα τῇ διαβάσει. βόες ἱεραὶ νέμονται Περσίας Ἀρτέμιδος, ἣν μάλιστα θεῶν οἱ πέραν Εὐφράτου βάρβαροι τιμῶσι. χρῶνται δὲ ταῖς βουσὶ πρὸς θυσίαν μόνον, ἄλλως δὲ πλάζονται κατὰ τὴν χώραν ἄφετοι, χαράγματα φέρουσαι τῆς θεοῦ, λαμπάδα· καὶ λαβεῖν ἐξ αὐτῶν, ὅταν δεηθῶσιν, οὐ πάνυ ῥάδιόν ἐστιν, οὐδὲ μικρᾶς πραγματείας. τούτων μία, τοῦ στρατοῦ διαβάντος τὸν Εὐφράτην, ἐλθοῦσα πρός τινα πέτραν, ἱερὰν τῆς θεοῦ νομιζομένην, ἐπ' αὐτῆς ἔστη, καὶ καταβαλοῦσα τὴν κεφαλήν, ὥσπερ αἱ δεσμῷ κατατεινόμεναι, θῦσαι τῷ Λουκούλλῳ παρέσχεν αὐτήν. ἔθυσε δὲ καὶ τῷ Εὐφράτῃ ταῦρον διαβατήρια. κἀκείνην μὲν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ηὐλίσατο, τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ ταῖς ἐφεξ-

diluxit, amnem ripis ſuis oſtendit clauſum. Incolae autem vt exſiſtere in alueo paruas inſulas animaduertere, curſumque aquae circa eas placide ſtagnantem, adorauerunt Lucullum, quod haud temere id antea accidiſſet, fluuiuſque ſe praeberet illi tractabilem et placidum, tranſitumque praeſtaret expeditum et maturum. Ergo vſus opportunitate, traduxit exercitum. Offertur ei, vbi traiecit, laetum prodigium: Dianae Perſicae, quam eximie ſuper alia numina venerantur barbari trans Euphratem colentes, ſacrae paſcuntur boues. His ad victimam ſolum vtuntur, de caetero vagantur liberae, notam deae ferentes facem. Ex quibus capere aliquam, vbi requirunt, haud ſane pronum eſt, neque parui laboris. Earum vna, tranſgreſſo Euphratem exercitu, profecta ad petram quandam, quae ſacra deae habetur, conſtitit in illa, demiſſoque capite, vt quae reſte detrahuntur, praebuit ſemetipſa Lucullo hoſtiam. Sacrificauit Euphrati quoque tranſitus cauſa taurum. Eodem die ſtatiua illic habuit. Poſtero die

ἧς προῆγε διὰ τῆς Σωφηνῆς, οὐδὲν ἀδικῶν τοὺς ἀνθρώπους προσχωροῦντας αὐτῷ, καὶ δεχομένους τὴν στρατιὰν ἀσμένους. ἀλλὰ καὶ τῶν στρατιωτῶν φρούριόν τι δοκοῦν ἔχειν χρήματα πολλὰ βουλομένων [92] λαβεῖν· Ἐκεῖνο, ἔφη, μᾶλλον τὸ φρούριον ἡμῖν ἐκκοπτέον ἐστὶ, (δείξας τὸν Ταῦρον ἄπωθεν ὄντα,) ταῦτα δ' ἀπόκειται τοῖς νικῶσι. συντείνας δὲ τὴν πορείαν, καὶ τὸν Τίγριν διαβὰς, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν.

25. Τιγράνῃ δ', ὡς ὁ πρῶτος ἀγγείλας ἥκοντα Λούκουλλον, οὐκ ἐχαίρησεν, ἀλλ' ἀπετέτμητο τὴν κεφαλὴν, οὐδεὶς ἄλλος ἔφραζεν, ἀλλ' ἀγνοῶν καθῆστο περικαιόμενος ἤδη τῷ πολεμίῳ πυρὶ, λόγους ἀκούων πρὸς χάριν, ὡς μέγαν ὄντα Λούκουλλον στρατηγὸν, εἰ πρὸς Ἐφέσῳ Τιγράνην ὑποσταίη, καὶ μὴ φεύγων εὐθὺς ἐξ Ἀσίας οἴχοιτο, τὰς τοσαύτας μυριάδας ἰδών. οὕτως οὔτε σώματός παντός ἐστι, πολὺν ἄκρατον ἐνεγκεῖν, οὔτε διανοίας τῆς τυχούσης, ἐν εὐτυχήμασι μεγάλοις μὴ ἐκστῆναι τῶν λογισμῶν. πρῶτος δ' αὐτῷ τῶν φίλων ἐτόλμησε Μι-

et insequentibus fecit iter per Sophenem. Incolas, qui dedebant se et promte recipiebant exercitum, nulla re violauit. Immo vero quum milites arcem, in qua ingens praeda putabatur esse, capere vellent: Illa arx (inquit) expugnanda potius est, ostendens procul Taurum: haec praemia reposita sunt victoribus. Extentis inde itineribus, Tigrim transgressus, iniit Armeniam.

At Tigrani, quod eum, qui aduentum Luculli primus ipsi nunciauit, pro praemio obtruncauit, nemo postmodum detulit quicquam: verum ignarus desidebat, igne iam flagrans hostili, adulatoresque audiebat dicentes, insignem ducem fore Lucullum, si Tigranem operiretur Ephesi, et non, vbi iam innumeras legiones adspexisset, extemplo profugeret ex Asia. Adeo non est neque cuiusuis corporis, multum vini ferre, neque vulgaris animi, in magnis successibus non exire de potestate rationis. Primus ei ex amicis verum dicere Mithro-

92 βουλομένῳ Bodl. 3.

93 οὐχ

θροβαρζάνης φράσαι τὸ ἀληθές. ὐχ ὗτος [93] δὲ χρηςὸν ἠνέγκατο γέρας τῆς παῤῥησίας. ἐπέμφθη γὰρ εὐθὺς ἐπὶ τὸν Λούκουλλον σὺν ἱππεῦσι τρισχιλίοις, πεζοῖς δὲ παμπόλλοις, κελευσθεὶς τὸν μὲν ςρατηγὸν ἄγειν ζῶντα, τοὺς δ' ἄλλους καταπατῆσαι. Λουκούλλῳ δὲ τῆς ςρατιᾶς ἡ μὲν ἤδη κατεζεύγνυεν, ἡ δὲ ἔτι προσῄει. τῶν δὲ σκοπῶν αὐτῷ φρασάντων ἐπελαύνοντα τὸν βάρβαρον, ἔδεισε, μὴ χωρὶς ὄντας καὶ οὐκ ἐν τάξει προσπεσὼν ταράξῃ. καὶ αὐτὸς μὲν καθίςατο τὴν ςρατοπεδείαν, Σεξτίλιον δὲ πρεσβευτὴν ἔπεμψεν ἱππεῖς ἔχοντα χιλίους ἑξακοσίους, ὁπλίτας δὲ καὶ ψιλοὺς οὐ πολλῷ πλείονας· κελεύσας ἐγγὺς προσελθόντα τοῖς πολεμίοις μένειν, ἕως ἂν πύθηται τοὺς μετ' αὐτοῦ κατεςρατοπεδευκότας. ἐβούλετο μὲν οὖν ὁ Σεξτίλιος ταῦτα ποιεῖν, ἐβιάσθη δ' ὑπὸ τοῦ Μιθροβαρζάνου θρασέως ἐπελαύνοντος εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. καὶ γενομένης μάχης, ὁ μὲν Μιθροβαρζάνης ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος, οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες ἀπώλοντο πλὴν ὀλίγων ἅπαντες. ἐκ

throbarzanes eſt auſus. Caeterum ne hic quidem fauſtum pretium retulit libertatis ſuae: quandoquidem illico cum tribus millibus equitum et peditum ingenti numero miſſus eſt contra Lucullum. Cui imperatum, vt ducem attraheret viuum, caeteros obtereret. Luculli autem copiae partim caſtra metabantur, pars adhuc erat in itinere, quum nunciant ei ſpeculatores, adeſſe barbarum. Itaque timuit, ne diſtractos et incompoſitos turbaret incurſu ſuos. Quare ſubſtitit ad caſtra munienda: Sextilium legatum cum mille ſexcentis equitibus, militibus legionariis et leuis armaturae non multo pluribus miſit, iuſſum, quum veniſſet prope hoſtem, conſiſtere, dum ſe caſtra permuniuiſſe accepiſſet. Et voluit quidem parere iuſſis Sextilius, verum a ferociter inuehente coactus eſt Mithrobarzane manum conſerere. In conflictu Mithrobarzanes pugnans cecidit: reliqui in fuga, demtis paucis, perierunt cuncti. Tum Tigranes,

93 οὐχ οὗτος] Non ita ſcriptum a Plutarcho fuiſſe credo, ſed οὐδὲ αὐτός. quia ante dixerat de primo omnium nuncio obtruncato. *Moſes Duſoul.*

τȣ́τȣ Τιγράνης μὲν ἐκλιπὼν Τιγρανόκερτα, μεγάλην πόλιν, ἐκτισμένην ὑπ᾽ αὐτȣ͂, πρὸς τὸν Ταῦρον ἀνεχώρησε, καὶ τὰς δυνάμεις πανταχόθεν ἐνταῦθα συνῆγε. Λȣ́κȣλλος δὲ τῇ παρασκευῇ χρόνον ȣ̓ διδȣ̀ς, Μȣρήναν μὲν ἐξέπεμψεν ἐνοχλήσοντα καὶ περικόψοντα τȣ̀ς ἀθροιζομένȣς πρὸς τὸν Τιγράνην, Σεξτίλιον δὲ πάλιν, Ἀράβων χεῖρα μεγάλην ἀνείρξοντα βασιλεῖ προσιȣ͂σαν. ὁμȣ͂ δὲ Σεξτίλιος μὲν ἐπιπεσὼν στρατόπεδον ποιȣμένοις τοῖς Ἄραψι, τȣ̀ς πλείστȣς διέφθειρε· Μȣρήνας δ᾽ ἑπόμενος Τιγράνῃ, τραχὺν αὐλῶνα καὶ στενόπορον στρατῷ μακρῷ διεκβάλλοντι [94], καιρȣ͂ παρασχόντος ἐπιτίθεται. καὶ φεύγει μὲν αὐτὸς Τιγράνης, προέμενος [95] τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν· ἀποθνήσκȣσι δὲ πολλοὶ, καὶ πλείονες ἁλίσκονται τῶν Ἀρμενίων.

26. Οὕτω δὲ τȣ́των προχωρȣ́ντων, ἄρας ὁ Λȣ́κȣλλος ἐπορεύετο πρὸς Τιγρανόκερτα, καὶ περιστρατοπεδεύσας, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἦσαν δ᾽ ἐν αὐτῇ πολλοὶ

Tigranes, relictis Tigranocertis, grandi vrbe, quam condiderat ipſe, ad Taurum recepit ſe, eo copias omnes contrahens. Caeterum Lucullus, ſpatium ei non permittens ad ſe parandum, Murenam miſit ad turbandos et carpendos eos, qui ad Tigranem conglobabant ſe: Sextilium alio, vt obſiſteret magnae Arabum manui, ne coniungerent ſe regi. Eodem tempore Sextilius caſtra ponentibus ſuperueniens oppreſſit maiore ex parte Arabas, et Murena Tigranem inſequens, aſpera et arcta conualle longo agmine iter facientem, opportunitate data, adoritur. Tigranes, obiectis omnibus impedimentis, ipſe fugam capeſſit. Multi cadunt, plures capiuntur Armenii.

In eo rerum progreſſu Lucullus verſus Tigranocerta mouit, caſtriſque cinctam obſedit vrbem. Erant in ea frequentes ex

94 διαβάλλοντι] Vulc. et Bodl. 3. διεκβάλλοντι, vti vſurpatur et 312, 7. de freto Gaditano. διαβαίνοντι Anon. et Mur. Sed prius illud genuinum mihi videtur. [In Iuntina, Aldina, Cratandr. eſt διεβάλλοντι, ad vtramque lectionem ambigue.]

95 προθέμενος dat Iuntina.

96 τῶν

μὲν Ἕλληνες τῶν ἀναςάντων [96] ἐκ Κιλικίας, πολλοὶ δὲ βάρβαροι τοῖς Ἕλλησιν ὅμοια πεπονθότες, Ἀδιαβηνοὶ [97], καὶ Ἀσσύριοι, καὶ Γορδυηνοὶ, καὶ Καππάδοκες· ὧν κατασκάψας τὰς πατρίδας, αὐτὰς δὲ κομίσας, ἐκεῖ κατοικεῖν ἠνάγκασεν. ἦν δὲ καὶ χρημάτων ἡ πόλις μεςὴ καὶ ἀναθημάτων, παντὸς ἰδιώτȣ καὶ δυνάςȣ τῷ βασιλεῖ συμφιλοτιμȣμένȣ πρὸς αὔξησιν καὶ κατασκευὴν τῆς πόλεως. διὸ καὶ συντόνως ἐπολιόρκει ὁ Λȣκȣλλος αὐτὴν, ȣ̓κ ἀνέξεσθαι τὸν Τιγράνην οἰόμενος, ἀλλὰ καὶ παρὰ γνώμην ὑπ' ὀργῆς καταβήσεσθαι διαμαχȣμενον, ὀρθῶς οἰόμενος. πολλὰ δὲ Μιθριδάτης ἀπηγόρευσεν, ἀγγέλȣς πέμπων καὶ γράμματα, μὴ συνάπτειν μάχην, ἀλλὰ

ex Cilicia exciti Graeci, frequentes barbari, eadem, atque Graeci, forte vſi, Adiabeni, Aſſyrii, Gordyeni, Cappadoces: quos, excisis eorum patriis, deduxerat illuc, ac ſedes figere coegerat. Erat etiam illa vrbs opulentiae plena et ornamentorum, quod omnes priuati et principes cum rege certarent ad eam amplificandam atque exornandam vrbem. Qua de cauſa obſedit eam Lucullus acriter, non perpeſſurum id ratus Tigranem, ſed praeter animi ſui ſententiam etiam ſtimulante ira ad dimicandum deſcenſurum. Et recte cenſuit. Enimuero Mithridates magnopere eum per legatos et literas a pugna deterruit, tantum equi-

96 τῶν ἀναςάντων ἐκ Κ.] Lege ἀναςάτων. vt ſupra (115, 3.) ἀναςάτȣς ποιῶν. et infra (205, 8.) initio Niciae: ἀνάςατον ἐποίησε τὴν πόλιν. Alibi etiam vſurpat; ſed haec ſtabiliendae emendationi noſtrae ſufficiunt. Ne dubites autem, hanc eſſe ſcriptoris mentem, addit ſtatim: ὧν κατασκάψας τὰς πατρίδας etc. *Moſes Duſoul.*

97 Ἀραβηνοὶ] Latinus Interpres, et Gallicus, pro Arabenis iſtis, nemini notis, *Adiabenos*, bene notos, et qui paulo poſt (173, 11.) memorantur, nobis exhibent. quod laudo. legendum enim videtur Ἀδιαβηνοὶ. Sed quod de emendatione non monent, probare non poſſum. Anglicus neſcio quos nobis *Arabarenos* excogitauit, eo viro dignos, qui λαμπάδα, cuius figuram inuſtam bobus Perſicae Dianae ſupra (170, 17.) legimus, ſic interpretatur, ac ſi de Hebraeorum Vrim et Thummim ſermo eſſet, *ſhining brightneſs.* *Moſes Duſoul.*

τοῖς ἱππεῦσι περικόπτειν τὴν ἀγοράν· πολλὰ δὲ Ταξίλης, ἥκων παρ' αὐτῷ καὶ συστρατεύων, ἐδεῖτο τοῦ βασιλέως φυλάττεσθαι καὶ φεύγειν, ὡς ἄμαχον πρᾶγμα, τὰ Ῥωμαίων ὅπλα. καὶ τά γε πρῶτα πράως ἤκουε τούτων· ἐπεὶ δὲ πανστρατιᾷ μὲν αὐτῷ συνῆλθον Ἀρμένιοι καὶ Γορδυηνοί, πανστρατιᾷ δὲ Μήδους καὶ Ἀδιαβηνοὺς ἄγοντες οἱ βασιλεῖς παρῆσαν, ἧκον δὲ πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι θαλάσσης [98] Ἄραβες, πολλοὶ δ' ἀπὸ τῆς Κασπίας Ἀλβανοί, καὶ Ἴβηρες Ἀλβανοῖς προσοικοῦντες, οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀράξην νεμομένων ἀβασίλευτοι, χάριτι καὶ δώροις πεισθέντες, ἀπήντησαν· ἐλπίδων δὲ καὶ θράσους καὶ βαρβαρικῶν ἀπειλῶν μεστὰ μὲν [99] ἦν τὰ συμπόσια τοῦ βασιλέως, μεστὰ δὲ τὰ συμβούλια· παρεκινδύνευσε μὲν ὁ Ταξίλης ἀποθανεῖν, ὑπεναντιούμενος τῇ γνώμῃ τῆς μάχης, ἐδόκει δὲ καὶ Μιθριδάτης φθονῶν ἀποτρέπειν μεγάλου κατορθώματος. ὅθεν οὐδ' ἀνέμεινεν αὐτὸν ὁ Τιγράνης, μὴ μετάσχοι τῆς δόξης, ἀλλ' ἐχώρει παντὶ

equitatu vt interciperet commeatum Luculli. Multum Taxiles quoque, qui Mithridatis legatus in praesidiis eius erat, orauit eum, vt vitabundus fugae consuleret, rem inexpugnabilem esse arma Romana. Ac primum quidem benigne hos audiebat. Vt vero cum omnibus copiis iunxerunt se ei Armenii et Gordyeni, ad haec omne nomen Medorum et Adiabenorum excitum reges illarum gentium adduxere, vtque frequentes a mari Babylonico venerunt Arabes, multi item a mari Caspio Albani, et contermini Albanis Iberes, nec pauci ad Araxem colentium liberi populi, studiis in regem et donis euocati occurrerunt; spe, ferocia, minis barbaricis omnia personarunt regis conuiuia, personarunt consilia; ibi in discrimen vitae venit Taxiles, qui oblique repugnabat sententiae de committendo proelio. Videbatur etiam per inuidiam auertere Tigranem ab insigni palma Mithridates. Vnde nec illum est Tigranes praestolatus, ne in societatem veniret gloriae. Itaque progreditur cum toto exercitu,

98 τῇ; ἐν Βαβυλῶνι θαλάσσης] Quis vnquam ita locutus sit, nescio. Forsan, pro ἐν, ἐπὶ legere sufficiat. Sed consulendi Codd. *Moses Dusoul.*

99 μὲν deest Iuntinae.

100 μα-

τῷ ϛρατῷ, σφόδρα δυσφορῶν, ὡς λέγεται, πρὸς τὺς φίλυς, ὅτι πρὸς Λύκυλλον αὐτῷ μόνον, ὐ πρὸς ἅπαντας ὁ ἀγὼν ἔσοιτο τὺς Ῥωμαίων ϛρατηγὺς ἐν ταὐτῷ γενομένυς. καὶ ὐ παντάπασιν ἦν τὸ θράσος αὐτῦ μανιῶδες [100], ὐδ' ἄλογον, ἔθνη τοσαῦτα καὶ βασιλεῖς ἑπομένυς, καὶ φάλαγγας ὁπλιτῶν, καὶ μυριάδας ἱππέων ἀποβλέποντος. τοξότας μὲν γὰρ καὶ σφενδονήτας δισμυρίυς ἦγεν, ἱππεῖς δὲ πεντακισμυρίυς καὶ πεντακισχιλίυς· ὧν ἑπτακισχίλιοι καὶ μύριοι κατάφρακτοι ἦσαν, ὡς Λύκυλλος ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον· ὁπλιτῶν δὲ, τῶν μὲν εἰς σπείρας, τῶν δ' εἰς φάλαγγας συντεταγμένων, πεντεκαίδεκα μυριάδας, ὁδοποιὺς δὲ καὶ γεφυρωτὰς, καὶ καθάρτας ποταμῶν, καὶ ὑλοτόμυς, καὶ τῶν ἄλλων χρειῶν ὑπηρέτας, τρισμυρίυς καὶ πεντακισχιλίυς· οἳ τοῖς μαχομένοις ἐπιτεταγμένοι κατόπιν ὄψιν ἅμα καὶ ῥώμην παρεῖχον.

27. Ὡς δ' ὑπερβαλὼν τὸν Ταῦρον, ἄθρυς κατεφάνη, καὶ κατεῖδε πρὸς τοῖς Τιγρανοκέρτοις ἐπικαθήμενον

citu, perquam aegre ferens (vt fertur) apud amicos, quod cum vno ſibi Lucullo, non cum vniuerſis eſſet Romanis ducibus certandum. Neque erat prorſus regis inſana ferocia, aut abſurda, qui tot gentes et reges in praeſidiis ſuis, legioneſque armatorum peditum et infinitas turmas equitum conſpiciebat. Siquidem ſagittariorum et funditorum habebat viginti millia, equitum quinquaginta quinque, ex quibus cataphracti erant ſeptendecem millia, vt ſenatui ſcripſit Lucullus, grauis armaturae pedites partim in cohortes, partim in phalangas deſcriptos, centum quinquaginta millia, viarum munitores, et qui pontes pararent, flumina repurgarent, materiarios, et ad alia miniſteria deſtinatos, triginta quinque millia. Hi poſtremam aciem claudentes ſpeciem ſimul et robur praebebant.

Vt, Tauro ſuperato, ſimul cum tanto agmine conſpectus, et ipſe ex edito circumſidentem Tigranocerta exercitum

100 μανιῶδες abeſt a Bodl. 3.

τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων, ὁ μὲν ἐν τῇ πόλει βάρβαρος ὅμιλος ὀλυλυγῇ καὶ κρότῳ τὴν ὄψιν ἐδέξατο, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπειλοῦντες ἐδείκνυσαν τοὺς Ἀρμενίους. Λουκούλλῳ δὲ σκοποῦντι περὶ [1] τῆς μάχης οἱ μὲν ἄγειν ἐπὶ Τιγράνην, ἐάσαντα τὴν πολιορκίαν, συνεβούλευον, οἱ δὲ μὴ καταλιπεῖν ὀπίσω πολεμίους τοσούτους, μηδ' ἀνεῖναι τὴν πολιορκίαν. ὁ δ' εἰπὼν, ἑκατέρους μὲν οὐκ ὀρθῶς, ἀμφοτέρους δὲ καλῶς παραινεῖν, διεῖλε τὴν στρατιάν. καὶ Μουρήναν μὲν ἑξακισχιλίους ἔχοντα πεζοὺς ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἀπέλιπεν, αὐτὸς δὲ τέσσαρας καὶ εἴκοσι σπείρας ἀναλαβὼν, ἐν αἷς οὐ πλείονες ἦσαν μυρίων ὁπλιτῶν, καὶ τοὺς ἱππεῖς ἅπαντας, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας περὶ χιλίους, ἐχώρει. καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν ἐν πεδίῳ μεγάλῳ καταστρατοπεδεύσας, παντάπασι μικρὸς [2] ἐφάνη Τιγράνῃ, καὶ τοῖς κολακεύουσιν αὐτὸν διατριβὴν παρεῖχεν. οἱ μὲν γὰρ ἔσκωπτον, οἱ δ' ὑπὲρ [3] τῶν λαφύρων ἐν παιδιᾷ διεβάλλοντο κλῆρον [4]. τῶν δὲ στρατη-

tum Romanum eſt contemplatus, barbara colluuies, quae in vrbe erat, vlulatu et plauſu excepit regis conſpectum, Romaniſque ex muro minitans commonſtrauit Armenios. Conſulenti de proelio Lucullo alii ducendum in Tigranem, omiſſa obſidione, ſuaſerunt, alii non relinquendum a tergo tam numeroſum hoſtem, neque intermittendam obſidionem. Ille vtroſque dixit parum recte, ſed ambos recte cenſuiſſe, atque ita bipertito exercitu, Murenam cum ſex millibus peditum reliquit ad continuandam obſidionem: ſecum duxit quatuor et viginti cohortes, in quibus legionarii non amplius decem millia erant, vniuerſum equitatum, funditores et ſagittarios ad mille, atque ita proceſſit. Quum apud amnem in campo ſpatioſo conſediſſet, videbatur Tigrani admodum exilis eſſe, praebuitque ludibriorum adulatoribus eius materiam. Hi namque irridebant, illi de manubiis iaciebant per iocum ſortem. Vnuſquiſque ducum et

1 πρὸ τῆς μ.] Adſciſce omnino, quod praeferunt Fl. Ed. et Aldina et Bodl. 3. περὶ τ. μ.

2 μικρῶς Bodl. 3.

3 ἐπὶ Vulc. ὑπὸ Iunt.

4 διεβάλλοντο κλῆρον] Suſpecta

γῶν καὶ βασιλέων ἕκαστος ᾐτεῖτο προσιὼν, αὐτοῦ μόνου γε-
νέσθαι τὸ ἔργον, ἐκεῖνον δὲ καθέζεσθαι θεατήν. βουλό-
μενος δέ τι καὶ αὐτὸς ὁ Τιγράνης χαρίεις εἶναι καὶ σκω-
πτικὸς, εἶπε τὸ θρυλλούμενον· εἰ μὲν ὡς πρεσβευταὶ,
πολλοὶ πάρεισιν· εἰ δ' ὡς στρατιῶται, ὀλίγοι. καὶ τότε
μὲν οὕτως εἰρωνευόμενοι καὶ παίζοντες διετέλεσαν. ἅμα δ'
ἡμέρᾳ Λούκουλλος ὡπλισμένην τὴν δύναμιν ἐξῆγε, καὶ
πρὸς ἕω μὲν ἦν τοῦ ποταμοῦ τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα. τοῦ
δὲ ῥεύματος ἀποστροφὴν λαμβάνοντος ἐπὶ τὰς δύσεις, ᾗ
μάλιστα περάσιμον ἦν, ἀντιπαρεξάγων τὴν δύναμιν, καὶ
σπεύδων, ἔδοξεν ἀποχωρεῖν τῷ Τιγράνῃ. καὶ καλέσας
τὸν Ταξίλην, ἅμα γέλωτι· Τοὺς ἀμάχους, ἔφη, Ῥω-
μαίων ὁπλίτας οὐχ ὁρᾷς φεύγοντας; καὶ ὁ Ταξίλης· Βου-
λοίμην ἂν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, γενέσθαι τι τῷ σῷ δαί-
μονι τῶν παραλόγων· ἀλλ' οὔτ' ἐσθῆτα λαμπρὰν οἱ ἄν-
δρες λαμβάνουσιν ὁδοιποροῦντες, οὔτε θυρεοῖς ἐκκεκαθαρ-
μένοις χρῶνται, καὶ κράνεσι γυμνοῖς, ὥσπερ νῦν, τὰ
σκύτινα τῶν ὅπλων σκεπάσματα περισπάσαντες· ἀλ-

et regum Tigranem adiit, eam prouinciam ſibi depoſcens vni, ipſe vt ſpectator ſederet. Voluit ipſe quoque nonnihil vrbanus et facetus eſſe Tigranes, atque vſurpauit vulgare illud: Si vt legati veniſſent, multos eſſe, ſin vt milites, paucos: ac tunc quidem in iſtis dictis et ludis tempus exegerunt. At Lucullus prima luce armatas copias caſtris eduxit. Exercitus barbarorum erat ad partem fluminis orientalem. Flexum autem amnis ad occidentem habet, qua maxime erat ſuperabilis. Eo dum infeſtam aciem citus rapit, Tigrani viſus eſt retro recedere, appellatoque Taxile, ridens: Inuictos hoſce (inquit) Romanorum milites numne vides fugere? Ad quem Taxiles: Vtinam aliquid, (inquit) rex, fortunae tuae praeter exſpectationem accidat. Atqui non ſolent ſumere homines ad iter ſplendidam veſtem, neque tum ſcutis terſis et nudis galeis vtuntur, vti nunc coriaceis detractis armorum tegumentis: ſed eſt

cta mihi haec phraſis. Legendum videtur διέβαλλον τὸν κ. *Moses Duſoul.*

5 πρεσ-

λὰ μαχεμένων ἐςὶν ἡ λαμπρότης αὕτη, καὶ βαδιζόντων ἤδη πρὸς τὲς πολεμίες. ταῦτα λέγοντος ἔτι τῦ Ταξίλε, καταφανὴς ἦν πρῶτος ἀετὸς ἐπιςρέφοντος τῦ Λεκέλλε, καὶ τάξιν αἱ σπεῖραι κατὰ λόχες λαμβάνεσαι πρὸς τὴν διάβασιν, καὶ μόλις, ὥσπερ ἐκ μέθης τινὸς ἀναφέρων ὁ Τιγράνης, δὶς, ἢ τρὶς ἐξεκέκραγεν· Ἐφ᾽ ἡμᾶς οἱ ἄνδρες; ὥςε θορύβῳ πολλῷ τὸ πλῆθος εἰς τάξιν καθίςασθαι, βασιλέως μὲν αὐτῦ τὸ μέσον ἔχοντος, τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν ἀριςερὸν τῷ Ἀδιαβηνῷ, τὸ δὲ δεξιὸν τῷ Μήδῳ παραδόντος· ἐφ᾽ ῦ καὶ τῶν καταφράκτων ἐν προςάγμασι [5] τὸ πλεῖςον ἦν. Λεκέλλῳ δὲ μέλλοντι διαβαίνειν τὸν ποταμὸν ἔνιοι τῶν ἡγεμόνων παρήνεν φυλάττεσθαι τὴν ἡμέραν, μίαν ὖσαν τῶν ἀποφράδων, ἃς μελαίνας καλῦσιν· ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἡ μετὰ Σκιπίωνος [6]

est splendor hic pugnare intendentium et in hostem iam euntium. Nondum sermonem finierat Taxiles, quum prima aquila flectentis agmen Luculli est conspecta, et cohortes manipulatim in ordines ad transitum euntes. Ibi tandem, tanquam ex magna vinolentia Tigranes emergens, bis, aut ter exclamauit: In nos illi? Itaque magno tumultu acies instructa est tantae colluuiei. Mediam ipsam tenuit rex, Adiabeno attribuit laeuum, Medo dextrum cornu, vbi cataphracti plerique erant in fronte collocati. Transmissurum flumen Lucullum quidam duces admonuerunt, cauendam illam diem, quae ex nefastis (quas atras vocant) erat vna. Illa enim die exercitus Caepionis fuerat

5 προςάγμασι] Lat. Int. *in fronte*. Recte: legendum enim προτάγμασι. vt (182, 16.) προτεταγμέναις σπείραις: et in Crasso, 278. πρόταντοι: vel πρόσω τάγμασι.

6 Σκιπίωνος] Mendum est in hac voce, quod a Thuano animaduersum esse docet nos Dacerius. Recteque adscripserat margini codicis sui Καιπίωνος. Foedissima enim Caepionis fuit clades; de qua consule supplementa Liuiana LXVII. 5. Scipio autem nullus a Cimbris victus legitur. Peccatum est iterum in hac voce in Camillo, (I. 306, 4.) et initio Sertorii (306, 5.) vbi Καιπίωνι itidem pro Σκιπίωνι legendum est. At ibi recte in Anon. et Mur. Καιπίωνι scriptum inuenitur. Hic autem solae

ἀπώλετο στρατιὰ, συμβαλοῦσα Κίμβροις. ὁ δ' ἀπεκρίνατο τὴν μνημονευομένην φωνήν· Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, καὶ ταύτην εὐτυχῆ ποιήσω Ῥωμαίοις τὴν ἡμέραν. ἦν δὲ καὶ πρὸ μιᾶς νόνων [7] Ὀκτωβρίων.

28. Ταῦτα δ' εἰπὼν, καὶ θαῤῥεῖν κελεύσας, τόν τε ποταμὸν διέβαινε, καὶ πρῶτος ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἡγεῖτο, θώρακα μὲν ἔχων σιδηροῦν φολιδωτὸν ἀποστίλβοντα, κροσσωτὴν δὲ ἐφεστρίδα· τὸ δὲ ξίφος αὐτόθεν ὑποφαίνων γυμνὸν, ὡς [8] εὐθὺς εἰς χεῖρας ἴεσθαι δέον ἑκηβόλοις ἀνδράσι, καὶ συναιρήσειν τὴν διατοξεύσιμον χώραν τῷ τάχει τῆς ἐπαγωγῆς. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάφρακτον ἵππον, ἧς πλεῖστος ἦν λόγος, κατεῖδε καταπεφραγμένην ὑπὸ λόφῳ τινὶ, τὴν ἄνω χώραν ἐπίπεδον καὶ πλατεῖαν ἔχοντι, πρόσβασιν δὲ τεττάρων σταδίων οὐ παντάπασι χαλεπὴν, οὐδ' ἀποκεκομμένην, Θρᾷκας μὲν ἱππεῖς καὶ Γαλάτας, οὓς εἶχεν, ἐκέλευσεν ἐκ πλαγίου προσφερομένους παρακρού-

rat a Cimbris in conflictu oppressus. Hic vero celebrato illo dicto occurrens: At ego (inquit) etiam faustam hanc Romanis diem efficiam. Fuit illa pridie Nonas Octobres.

Ita fatus, quum bono animo eos esse iussisset, amnem transmeauit, ac primus duxit in hostem. Loricam induerat ferream squamis refulgentem, et paludamentum fimbriatum. Gladium strictum extemplo extulit, quo statim conferendum pedem scirent cum viris eminus pugnare doctis, spatiumque, quo vti missilibus poterant, incursus celeritate contrahendum. Vt vero equitatum cataphractum, cuius maximus erat respectus, conglobatum conspexit sub tumulo quodam, cuius planum fastigium et spatiosum erat, et adscensum habebat quingentorum passuum, non prorsus asperum, nec diruptum, imperat equitibus Thracibus et Galatis, quos in exercitu suo habebat, ex latere vt eos ado-

solae Mur. Καιπίωνος habent. Ex hoc Plutarchi loco, dies ipse nefandae cladis quis fuerit, discimus. Annus autem Caluisio est ante Chr. CIII. *Bryanus* et *Moses Dusoul.*

7 νόννων Bodl. 3.

8 ὡς deest Iunt.

9 οὐδὲν

σθαι ταῖς μαχαίραις τοὺς κοντούς. μία γὰρ ἀλκὴ τῶν καταφράκτων, κοντὸς, ἄλλο δ' οὐδὲν [9] οὔθ' ἑαυτοῖς, οὔτε τοῖς πολεμίοις, χρῆσθαι δύνανται, διὰ βάρος καὶ σκληρότητα τῆς σκευῆς, ἀλλ' ἐγκατῳκοδομημένοις ἐοίκασιν. αὐτὸς δὲ δύο σπείρας ἀναλαβὼν, ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν λόφον, ἐῤῥωμένως ἑπομένων τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὸ κἀκεῖνον ἐν τοῖς ὅπλοις ὁρᾷν πρῶτον κακοπαθοῦντα πεζὸν καὶ προσβιαζόμενον. γενόμενος δ' ἄνω, καὶ στὰς ἐν τῷ περιφανεῖ τοῦ χωρίου, μέγα βοήσας· Νενικήκαμεν, ἔφη, νενικήκαμεν, ὦ συστρατιῶται. καὶ τοῦτ' εἰπὼν, ἐπῆγε τοῖς καταφράκτοις, καὶ κελεύσας μηδὲν ἔτι χρῆσθαι τοῖς ὑσσοῖς, ἀλλ' ἐκ χειρὸς ἕκαστον διαλαβόντα παίειν τῶν πολεμίων κνήμας τε καὶ μηροὺς, ἃ μόνα γυμνὰ τῶν καταφράκτων ἐστίν. οὐ μὴν ἐδέησέ τι ταύτης τῆς μάχης· οὐ γὰρ ἐδέξαντο τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλ' ἀλαλάξαντες καὶ φεύγοντες αἴσχιστα πάντων, ἐνέωσαν ἑαυτούς τε καὶ τοὺς [10] ἵππους βαρεῖς ὄντας εἰς τὰ τῶν πεζῶν ὅπλα, πρὶν ἄρξασθαί τινος ἐκείνους μάχης· ὥστε, μήτε τραύματος γενο-

adoriantur, enſibuſque detorqueant contos. Vna enim in re poſitae ſunt cataphractorum vires, conto: neque vllo alio modo aut ſibi prodeſſe, aut hoſtem poſſunt laedere, ob armorum pondus et rigiditatem, ſed ſunt in iis quaſi muris incluſi. Traxit ſimul ille ſecum duas cohortes, cum quibus contendit ad collem, ſtrenue ſequentibus ipſum militibus, quod imperatorem quoque in armis primum cernerent laborem capeſſentem et pedibus in cliuum enitentem. Vbi in ſummum euaſit, ac loco ſtetit conſpicuo, magna voce: Vicimus, exclamauit, vicimus, commilitones. Ita fatus, duxit in cataphractos, praecepitque, vt, omiſſis pilis, cominus quiſque aggrederetur hoſtem, crura et femora foderet, quae ſunt ſola cataphractis nuda. Caeterum nihil hac pugna opus fuit. Neque enim exſpectauerunt Romanos, ſed, ſublato clamore, foediſſime omnium coniecerunt ſe in fugam: ſeque et equos armis graues in peditum ordines, priuſquam pugnam iniiſſent illi, coniecerunt. Ita ſine vllo vulnere, ſine

9 οὐδὲν deeſt Iuntinae.
10 τοὺς deeſt Iuntinae et Aldinae.

11 κατ-

μένου, μήθ' αἵματος ὀφθέντος, ἡττᾶσθαι τὰς τοσαύτας μυριάδας. ὁ δὲ πολὺς φόνος ἤδη φευγόντων ἐγίνετο, μᾶλλον δὲ βουλομένων φεύγειν. οὐ γὰρ ἐδύναντο, πυκνότητι καὶ βάθει τῶν τάξεων ὑφ' αὑτῶν ἐμποδιζόμενοι. Τιγράνης δ' ἐξελάσας ἐν ἀρχῇ μετ' ὀλίγων ἔφευγεν, καὶ τὸν υἱὸν ὁρῶν κοινωνοῦντα τῆς αὐτῆς τύχης, περιεσπάσατο τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, κἀκείνῳ δακρύσας παρέδωκε, σώζειν ἑαυτὸν, ὅπως δύναται, καθ' ἑτέρας ὁδοὺς κελεύσας. ὁ δὲ νεανίας ἀναδήσασθαι μὲν οὐκ ἐτόλμησε, τῶν δὲ παίδων τῷ πιστοτάτῳ φυλάττειν ἔδωκεν. οὗτος ἁλοὺς κατὰ τύχην, ἀνήχθη πρὸς Λούκουλλον, ὥστε μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων καὶ τὸ διάδημα γενέσθαι τὸ Τιγράνου. λέγεται δὲ, τῶν μὲν πεζῶν ὑπὲρ δέκα μυριάδας διαφθαρῆναι, τῶν δ' ἱππέων ὀλίγους παντάπασι διαφυγεῖν. Ῥωμαίων δ' ἑκατὸν ἐτρώθησαν, ἔπεσον δὲ πέντε. ταύτης τῆς μάχης Ἀντίοχος ὁ φιλόσοφος ἐν τῇ περὶ θεῶν γραφῇ μνησθεὶς, οὔ φησιν ἄλλην ἐφεωρακέναι τοιαύτην τὸν ἥλιον. Στράβων δ', ἕτερος φιλόσοφος, ἐν τοῖς ἱστορικοῖς ὑπομνήμασιν, αὐτοὺς λέγει τοὺς Ῥωμαίους αἰσχύνεσθαι καὶ καταγελᾷν ἑαυτῶν, ἐπ' ἀνδράποδα τοιαῦτα δεη-

ſine ſanguine fuſo, tot profligatae legiones ſunt. Caedes autem ingens iam fugientium, vel potius fugere volentium, edita: neque enim poterant, ordinibus confertis et profundis impediti. Tigranes initio ſtatim cum paucis effuſo curſu fugam cepit. Filiumque quum videret in eadem fortuna, detractum ex capite diadema illi, profuſis lacrymis, tradidit, alia via iubens, ſi qua poſſet, vt ſeipſum ſeruaret. Adoleſcens, quia non audebat diadema capeſſere, dedit id ſeruandum fidiſſimo amico, qui forte captus atque ad Lucullum eſt attractus: ita inter caeteros captiuos diadema quoque Tigranis fuit. Pedites cecidiſſe ſupra centum millia perhibentur, equitum pauci plane effugiſſe. Ex Romano exercitu centum vulnerati, quinque deſiderati. Huius pugnae Antiochus philoſophus in commentario de diis mentionem faciens, negat, vnquam a ſole viſam parem. Strabo, alius philoſophus, in hiſtoricis commentariis ipſos Romanos commemorat puduiſſe, et ſemetipſos deriſiſſe, quod in eiuſcemodi

θέντας ὅπλων. Λιϐῖος δ' εἴρηκεν, ὡς ὀυδέποτε Ῥωμαῖοι πολεμίοις, ἀποδέοντες τοσούτῳ πλήθει, παρετάξαντο. σχεδὸν γὰρ οὐδ' εἰκοστὸν, ἀλλ' ἔλαττον ἐγένοντο μέρος οἱ νικῶντες τῶν ἡσσημένων. Ῥωμαίων δ' οἱ δεινότατοι στρατηγοὶ, καὶ πλεῖστα πολέμοις ὡμιληκότες, ἐπήνουν μάλιστα τοῦ Λουκούλλου τὸ δύο βασιλεῖς τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ μεγίστους δυσὶ τοῖς ἐναντιωτάτοις, τάχει καὶ βραδυτῆτι, καταστρατηγῆσαι. Μιθριδάτην μὲν γὰρ ἀκμάζοντα χρόνῳ καὶ τριβῇ κατηνάλωσε [11]. Τιγράνην δὲ τῷ σπεῦσαι συνέτριψεν· ἐν ὀλίγοις τῶν πώποτε ἡγεμόνων, τῇ μελλήσει μὲν ἐνεργῷ [12], τῇ τόλμῃ δ' ὑπὲρ ἀσφαλείας χρησάμενος.

29. Διὸ καὶ Μιθριδάτης οὐ συνέτεινεν ἐπὶ τὴν μάχην, τῇ συνήθει τὸν Λούκουλλον εὐλαβείᾳ καὶ παραγωγῇ πολεμήσειν οἰόμενος, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἐπορεύετο πρὸς τὸν Τιγράνην. καὶ πρῶτον μὲν ὀλίγοις τῶν Ἀρμενίων ἐντυχὼν καθ' ὁδὸν, ἐπτοημένοις καὶ περιφόβοις ἀπιοῦσιν, εἴκασε τὸ πάθος, εἶτ' ἤδη πλειόνων γυμνῶν καὶ τετρω-

mancipia induissent arma. Liuius ait, nunquam Romanos signa cum hostibus contulisse tanto numero inferiores. Neque enim vigesimam propemodum partem, immo nec minorem aequarunt victores victorum. Romanorum vero peritissimi duces, et diutissime in bellis versati, Lucullum in eo celebrabant praecipue, quod duos clarissimos et maximos reges rationibus duabus inter se maxime contrariis, celeritate et tarditate, superauerit. Siquidem Mithridatem tempore et mora florentem attriuit, Tigranem obtriuit accelerando, inter rarissima omnium imperatorum exempla, cunctatione strenua et audacia ad securitatem vsus.

Quapropter nec ad pugnam properauit Mithridates, solita Lucullum cautione et productione bellum ratus administraturum: itaque lente ad Tigranem pergebat. Ac postquam primum in paucos Armenios incidit in via, qui perculsi metuque exsangues recipiebant se, coniecit aduersum casum. Vt plures iam exuti et vulne-

11 κατανάλωσε dant Iunt. et Ald. quod vulgato nil est deterius.

12 ἔργῳ Vulc. Bodl. 3. Iunt.

13 πάν-

μένων ἀπαντώντων, πυθόμενος τὴν ἧτταν, ἐζήτει τὸν Τιγράνην. εὑρὼν δὲ πάντων [13] ἔρημον καὶ ταπεινὸν, οὐκ ἀνθύβρισεν, ἀλλὰ καταβὰς καὶ συνδακρύσας τὰ κοινὰ πάθη, θεραπείαν τε τὴν ἑπομένην αὐτῷ βασιλικὴν ἔδωκε, καὶ κατεθάῤῥυνε πρὸς τὸ μέλλον. οὗτοι μὲν οὖν αὖθις ἑτέρας δυνάμεις συνῆγον. ἐν δὲ τῇ πόλει τοῖς Τιγρανοκέρτοις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους στασιασάντων, καὶ τῷ Λουκούλλῳ τὴν πόλιν ἐνδιδόντων, προσβαλὼν εἷλε· καὶ τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει θησαυροὺς παρελάμβανε, τὴν δὲ πόλιν διαρπάσαι παρέδωκε τοῖς στρατιώταις, μετὰ τῶν ἄλλων χρημάτων ὀκτακισχίλια τάλαντα νομίσματος ἐχούσαν. χωρὶς δὲ τούτων ὀκτακοσίας δραχμὰς κατ' ἄνδρα διένειμεν ἀπὸ τῶν λαφύρων. πυνθανόμενος δὲ, πολλοὺς ἐν τῇ πόλει κατειλῆφθαι τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, οὓς ὁ Τιγράνης πανταχόθεν ἠθροίκει, μέλλων ἀποδεικνύναι τὸ κατεσκευασμένον ὑπ' αὐτοῦ θέατρον, ἐχρήσατο τούτοις πρὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θέας τῶν ἐπινικίων. τοὺς

vulnerati occurrerunt, audita clade, Tigranem requiſiuit. Quem quum ſemel deſolatum et abiectum offendiſſet, non inſultauit ei viciſſim, verum ex equo deſiliit, deploratiſque communibus calamitatibus, regium comitatum, qui ipſum ſequebatur, dedit illi, eumque in futurum confirmauit. Inde alias de integro copias conſcribebant. Porro dum in vrbe Tigranocertis ſeceſſionem Graeci a barbaris atque ad Lucullum tendunt deditionem facere, adortus muros, ille potitus eſt vrbe. Theſauros regis, qui ibi erant, cepit; vrbem militibus dedit diripiendam: in qua cum reliqua opulentia octo millia talentorum pecuniae ſignatae inuenta. Inſuper octingentas drachmas in ſingulos de praeda diuiſit. Quum repertos in vrbe accepiſſet multos ſcenicos, quos vndequaque conquiſierat Tigranes dedicaturus theatrum, quod exſtruxerat, his ad ludos et ſpectacula triumphalia eſt vſus. Graecos

13 πάντα dant Iuntina et Aldina. quod poſſit defendi, accipiendo aduerbialiter, pro κατὰ πάντα. vel poſſit legi παντάπασιν ἔρημον.

δ᾽ Ἕλληνας εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἔπεμψε, προσθεὶς ἐφόδια, καὶ τῶν βαρβάρων ὁμοίως τοὺς ἠναγκασμένους κατοικεῖν. ὥστε συνέβη, μιᾶς πόλεως διαλυθείσης, πολλὰς ἀνοικίζεσθαι, πάλιν κομιζομένας τοὺς αὐτῶν οἰκήτορας· ὑφ᾽ ὧν ὡς εὐεργέτης ὁ Λούκουλλος καὶ κτίστης ἠγαπᾶτο. προὐχώρει δὲ καὶ τἄλλα κατ᾽ ἀξίαν τἀνδρὶ, τῶν ἀπὸ δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας ἐπαίνων ὀρεγομένῳ μᾶλλον, ἢ τῶν ἐπὶ τοῖς πολεμικοῖς κατορθώμασιν. ἐκείνων μὲν γὰρ οὐκ ὀλίγον ἡ στρατιὰ, καὶ τὸ [14] πλεῖστον ἡ τύχη μετεῖχε· ταῦτα δ᾽ ἦν ἡμέρου ψυχῆς καὶ πεπαιδευμένης ἐπίδειξις, οἷς ὁ Λούκουλλος τότε χωρὶς ὅπλων ἐχειροῦτο τοὺς βαρβάρους. καὶ γὰρ Ἀράβων βασιλεῖς ἧκον πρὸς αὐτὸν, ἐγχειρίζοντες τὰ σφέτερα, καὶ τὸ Σοφηνῶν ἔθνος προσεχώρει. τὸ δὲ Γορδυηνῶν οὕτω διέθηκεν, ὥστε βούλεσθαι τὰς πόλεις ἐκλιπόντας ἀκολουθεῖν ἐκείνῳ μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν ἐθελοντὰς, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. Ζαρβιηνὸς [15] γὰρ, ὁ τῶν Γορδυηνῶν βασιλεὺς, ὥσπερ εἴρηται,

cos autem, praebito viatico, remisit in patrias suas, barbaros item, qui eo commigare coacti fuerant. Itaque accidit, vt, vna conuulsa vrbe, multae, receptis ciuibus suis, instaurarentur, a quibus, vt bene de ipsis meritus et conditor, est cultus Lucullus. Succedebant ei caetera quoque, prout merebatur, qui iustitiae et humanitatis laudes gloriae anteferebat laurearum bellicarum. Quippe huius non exiguam partem exercitus, et maximam vendicat fortuna: illae placidae et eruditae mentis documentum erant, quibus tunc absque armis barbaros subegit Lucullus. Siquidem reges Arabiae venerunt ad eum, suaque ei permiserunt, adiunxitque se ei Sophenorum nomen. Gordyenorum gens ita fuit in eum animata, vt, relictis sedibus suis, illum sequi cum liberis et coniugibus sponte vellent ex huiuscemodi causa: Zarbienus, rex Gordyenorum, Tigranis grauatus tyrannidem,

14 τὸ abest a Iunt. et Ald. item Bodl. 3.

15 Ζαρβηινὸς h. l. dant Iunt. et Ald. item paulo post p. 180. 10. Ζαρβηινοῦ. verum tamen p. 180. 5. eaedem dant cum vulgata Ζαρβιηνοῦ.

16 διώ-

δι' Ἀππίου κρύφα Λουκούλλῳ διείλεκτο περὶ συμμαχίας, τὴν Τιγράνου τυραννίδα βαρυνόμενος· μηνυθεὶς δ' ἀπεσφάγη, καὶ παῖδες αὐτοῦ καὶ γυνὴ συναπώλοντο, πρὶν ἢ Ῥωμαίους εἰς Ἀρμενίαν ἐμβαλεῖν. τούτων οὐκ ἠμνημόνησεν ὁ Λούκουλλος, ἀλλὰ παρελθὼν εἰς τὴν Γορδυηνῶν, ταφὰς προὔθετο τοῦ Ζαρβιηνοῦ· καὶ πυρὰν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ βασιλικῷ καὶ τοῖς ἀπὸ Τιγράνου κοσμήσας λαφύροις, αὐτὸς παρὼν ὑφῆψε, καὶ χοὰς ἐπήνεγκε μετὰ φίλων καὶ οἰκείων τοῦ ἀνδρὸς, ἑταῖρον ἑαυτοῦ, καὶ Ῥωμαίων σύμμαχον ἀνακαλούμενος. ἐκέλευσε δὲ καὶ μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων συχνῶν αὐτῷ γενέσθαι· πάμπολλα γὰρ εὑρέθη, καὶ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς Ζαρβιηνοῦ βασιλείοις. σίτου δ' ἀπέκειντο μυριάδες τριακόσιαι μεδίμνων· ὥστε καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφελεῖσθαι, καὶ τὸν Λούκουλλον θαυμάζεσθαι, ὅτι δραχμὴν μίαν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμιείου μὴ λαβὼν, αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ διώκει [16] τὸν πόλεμον.

nidem, interprete Appio (vt eſt dictum) clam cum Lucullo ſocietatem inierat: verum, quia detectus fuit, interfectus eſt, vnaque liberi et vxor eius necati ante ſunt, quam in Armeniam inuaderent Romani. Haec apud Lucullum non erant obliterata, ſed profectus in Gordyenos, exſequias Zarbieni celebrauit, pyraeque, veſte et auro regali, et Tigranis inſtructae ſpoliis, ipſemet ſubdidit facem, ac libamina cum amicis et neceſſariis illius infudit, amicum quoque ſuum et ſocium populi Romani appellauit. Ad haec monumentum iuſſit ei ſumtuoſum faciendum locari. Nam vis ingens pecuniae, aurumque et argentum reperta in Zarbieni regiis ſunt. Frumenti in horreis decies trecenta millia medimnorum condita erant. Ita et miles auctus eſt, et Lucullo fuit ingenti honori, quod, ne teruncio quidem ex aerario accepto, bellum ipſius belli ſumtibus ſuſtineret.

Hic

16 διώκει] Leue mendum huic voci ineſt, et quod Interpp. fraudi non fuit; recte enim vertunt, quamuis non recte ſcribant. Scribendum autem eſt cum iota ſubſcripto διῴκει, vt ſit a διοικέω: quo verbo noſter eo ſenſu frequenter vſus reperietur. Vide in Cleom. (IV. 349, 7.) ἀφ' ὧν ἐκεῖνος αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους εὐτελῶς καὶ σωφρόνως διοικῶν. et in Dione, (V. 208, 18.) ἑαυτὸν δὲ λιτῶς καὶ σωφρόνως ἐκ τῶν τυχόντων διῴκει.

30. Ἐνταῦθα καὶ παρὰ τοῦ Πάρθων βασιλέως ἧκε πρεσβεία παρ' αὐτὸν, εἰς φιλίαν προκαλουμένου καὶ συμμαχίαν. ἦν δ' ἀσμένῳ ταῦτα τῷ Λουκούλλῳ, καὶ πάλιν ἀντέπεμψε παρ' ἑαυτοῦ πρεσβείαν πρὸς τὸν Πάρθον, οἳ κατεφώρασαν αὐτὸν ἐπαμφοτερίζοντα τῇ γνώμῃ, καὶ μισθὸν αἰτοῦντα κρύφα τοῦ συμμαχῆσαι τῷ Τιγράνῃ τὴν Μεσοποταμίαν. ὡς οὖν ταῦθ' ὁ Λούκουλλος ᾔσθετο, Τιγράνην μὲν ἔγνω καὶ Μιθριδάτην παρελθεῖν, ὥσπερ ἀνταγωνιστὰς ἀπειρηκότας, ἀποπειρᾶσθαι δὲ τῆς Πάρθων δυνάμεως, καὶ στρατεύειν ἐπ' αὐτούς· καλὸν ἡγούμενος μιᾷ ῥύμῃ πολέμου τρεῖς ἐφεξῆς, ὥσπερ ἀθλητὴς, βασιλεῖς καταπαλαῖσαι, καὶ διὰ τριῶν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον μεγίστων ἡγεμονιῶν [17] ἀήττητος καὶ νικῶν διεξελθεῖν. ἔπεμψεν οὖν εἰς Πόντον τοῖς περὶ Σωρνάτιον ἡγεμόσιν, ἐπιστείλας ἄγειν τὴν ἐκεῖ στρατιὰν πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐκ τῆς Γορδυηνῆς ἀναβησόμενον [18]. οἱ δὲ, καὶ πρότερον χαλεποῖς χρώμενοι καὶ δυσπειθέσι τοῖς στρατιώταις, τότε παντελῶς ἀπεκάλυψαν

Hic etiam regis Parthorum legati eum adierunt, amicitiam et ſocietatem petentes. Fuit id Lucullo haud ingratum, qui inuicem ſuos miſit ad Parthum. Eum compererunt hi fluctuantem conſilio, poſcentemque clam ſocietatis a Tigrane praemium Meſopotamiam. Quae vbi Lucullus percepit, Tigranem et Mithridatem ſtatuit, vt aduerſarios confectos, transſilire, et experiri Parthorum vires, atque expeditionem in eos mouere; praeclarum exiſtimans, vno belli impetu tres deinceps reges, ſicut athletam, in lucta proſternere, ac per tres totius orbis potentiſſimos principes perrumpere inuictum et victorem. Igitur in Pontum ad Sornatium legatum ſuum et alios miſit literas, vt copias, quae illic erant, adduceret, quaſi ex Gordyene in Parthos ſigna moturus. Illi cum ante moroſos et contumaces milites habuerunt, tum in praeſentia

17 ἡγεμόνων] Melius ad *Imperia* ipſa, quam ad *Duces* refeRetur, vt fit in Vulc. Anon. et Mur. in quibus eſt ἡγεμονιῶν, Abſurde prorſus *per tres Principes perrumpere* Lucullus ab Interprete Lat. dicitur. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.*

18 ἀναβησόμενος Bodl. 3.

19 αὐ-

αὐτῶν τὴν ἀκολασίαν, ἐδενὶ τρόπῳ πειθἕς, ἐδ' ἀνάγκης εὑρόμενοι προσαγαγέσθαι, μαρτυρομένες καὶ βοῶντας, ὡς ἐδ' αὐτόθι μενἕσιν, ἀλλ' οἰχήσονται τὸν Πόντον ἔρημον ἀπολιπόντες. ταῦτα πρὸς Λἐκελλον ἀπαγγελθέντα καὶ τὲς ἐκεῖ προσδιέφθειρε ςρατιώτας, ἤδη μὲν ὑπὸ πλἔτε καὶ τρυφῆς βαρεῖς γεγονότας πρὸς τὴν ςρατείαν, καὶ σχολῆς δεομένες. ὡς δὲ τὴν ἐκείνων ἐπύθοντο παῤῥησίαν, ἄνδρας αὐτὲς ἀπεκάλεν, καὶ μιμητέον αὐτὲς ἔφασαν εἶναι· πολλὰ γὰρ αὐτοῖς[19] ἄξια σωτηρίας καὶ ἀναπαύσεως κατειργάσθαι.

31. Τοιἕτων δὲ καὶ πονηροτέρων ἔτι λόγων αἰσθόμενος ὁ Λἐκελλος, τὴν ἐπὶ Πάρθες ςρατείαν ἀφῆκεν, αὖθις δ' ἐπὶ τὸν Τιγράνην ἐβάδιζε, θέρες ἀκμάζοντος. καὶ τὸν Ταῦρον ὑπερβαλὼν, ἠθύμησε χλωρῶν τῶν πεδίων ἐκφανέντων· τοσἕτον αἱ ὧραι διὰ τὴν ψυχρότητα τἕ ἀέρος ὑςερίζεσιν. ἐ μὴν ἀλλὰ καταβὰς, καὶ δὶς, ἢ τρὶς ἀνατολμήσαντας ἐπ' αὐτὸν τὲς Ἀρμενίες τρεψάμενος, ἀδεῶς ἐπόρθει τὰς κώμας· καὶ τὸν παρεσκευασμένον τῷ Τιγράνῃ σῖτον ἐξαιρῶν, ἣν αὐτὸς ἐφοβεῖτο, τοῖς πολε-

ſentia cognouerunt proteruiam eorum, quod nullis blandimentis, vel imperio, mouere illos valerent, teſtantes et vociferantes, neque illic permanſuros ſe, ſed relicto ſine praeſidio abituros Ponto. Haec ad Lucullum relata inſuper, quos ſecum habebat, milites labefecerunt, ob diuitias iam et delicias langueſcentes ad militiam, et otium quaerentes. Vt vero illorum acceperunt ferociam, viros appellauerunt, imitandoſque iactauerunt. Multis enim factis miſſionem ſe et requiem meritos.

His et improbioribus ad Lucullum delatis ſermonibus, expeditionem Parthicam depoſuit, et media aeſtate mouit in Tigranem. Poſtquam ſuperauit Taurum, et campos vidit iam primum virentes, indoluit. Adeo ſunt illic ex algore ſerotina tempora. Attamen deſcendit in campos, ac duobus, vel tribus proeliis coortos in ipſum Armenios fudit. Inde libere vicos populatus eſt, captoque, qui comportatus Tigrani fuerat, commeatu, quam ipſe

19 αὐτοῖς] Scribe κὐτοῖς. Et ita recte ab Interpp. vertitur.

 20 Ἀρ-

μίοις περιέστησεν ἀπορίαν. ἐπεὶ δὲ προκαλούμενος εἰς μάχην αὐτοὺς, περιταφρεύων τὸν χάρακα, καὶ πορθῶν ἐν ὄψει τὴν χώραν, οὐκ ἐκίνει πεπληγότας πολλάκις, ἀναστὰς ἐβάδιζεν ἐπ᾽ Ἀρτάξατα [20], τὸ Τιγράνου βασίλειον, ὅπου καὶ παῖδες αὐτῷ νήπιοι καὶ γαμεταὶ γυναῖκες ἦσαν· οὐκ ἂν οἰόμενος ἀμαχεὶ ταῦτα προήσεσθαι [21] τὸν Τιγράνην. λέγεται δ᾽, Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον, Ἀντιόχου καταπολεμηθέντος ὑπὸ Ῥωμαίων, μεταβάντα πρὸς Ἀρτάξαν τὸν Ἀρμένιον, ἄλλων τε πολλῶν εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον αὐτῷ [22] γενέσθαι χρησίμων [23], καὶ τῆς χώρας καταμαθόντα τόπον εὐφυέστατον καὶ ἥδιστον, ἀργοῦντα καὶ παρορώμενον, σχῆμα πόλεως ἐν αὐτῷ προϋπογράψασθαι, καὶ τὸν Ἀρτάξαν ἐπαγαγόντα δεῖξαι, καὶ παρορμῆσαι πρὸς τὸν οἰκισμόν. ἡσθέντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ δεηθέντος, ὅπως αὐτὸς ἐπιστατήσῃ τοῦ ἔργου, μέγα τι καὶ πάγκαλον χρῆμα πόλεως ἀναστῆναι, καὶ γενομένην ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως, μητρόπολιν ἀποδειχθῆναι τῆς

ipſe extimeſcebat, offudit inopiam hoſtibus. Quos quum laceſſendo ad dimicandum, caſtris eorum circumuallandis, et foedandis ante oculos eorum agris, quia saepe fuerant fuſi, non mouit, exercitum inde ad Tigranis regiam conuertit Artaxata, vbi parui liberi et coniuges eius erant, non facturum ratus Tigranem, quin pro eorum ſalute dimicaret. Fama tenet, Annibalem Poenum, deuicto ab Romanis Antiocho, contuliſſe ſe ad Armenium Artaxam, cui cum alia multa vtiliter ſuaſiſſe et docuiſſe, tum notata eius loci, qui iners negligebatur, eximia indole atque amoenitate, formam ibi vrbis delineaſſe, eamque deducto eo Artaxae oſtendiſſe, hortatumque ad eam condendam. Quod regi quum placuiſſet, atque ab eo contendiſſet, ipſe vt operis curam ſuſciperet, amplam excitauiſſe et magnificam vrbem, eamque accepiſſe ab rege appellationem, atque caput factam Arme-

20 Ἀρτάξαντα Bodl. 3. Iunt.

21 προείσεσθαι Iunt. et Ald. vitioſe.

22 αὐτῶν Bodl. 3.

23 χρήσιμον] Scribendum omnino, cum Anon. et Mur. χρησίμων, vtpote longe elegantius.

Ἀρμενίας. ἐπὶ ταύτην τοῦ Λουκούλλου βαδίζοντος, οὐκ ἠνέσχετο Τιγράνης, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν, ἡμέρᾳ τετάρτῃ παρεστρατοπέδευσε τοῖς Ῥωμαίοις, ἐν μέσῳ λαβὼν τὸν Ἀρσανίαν ποταμὸν, ὃν ἐξ ἀνάγκης διαβατέον ἦν τοῖς Ῥωμαίοις τὴν [24] ἐπ' Ἀρταξάτων πορευομένοις. Θύσας δὲ τοῖς θεοῖς Λούκουλλος, ὡς ἐν χερσὶν οὔσης τῆς νίκης, διεβίβαζε τὸν στρατὸν, ἐν δώδεκα σπείραις προτεταγμέναις [25], ταῖς δ' ἄλλαις ἐπιτεταγμέναις διὰ [26] τὰς κυκλώσεις τῶν πολεμίων. πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἱππεῖς καὶ λογάδες [27] ἀντιπαρατεταγμένοι· πρὸ δ' αὐτῶν ἱπποτοξόται Μάρδοι, καὶ λογχοφόροι Ἴβηρες, οἷς μάλιστα τῶν ξένων ὁ Τιγράνης ἐπίστευεν, ὡς μαχιμωτάτοις. οὐ μὴν ἐπράχθη τι λαμπρὸν ἀπ' αὐτῶν· μικρὰ δὲ τοῖς ἱππεῦσι τῶν Ῥωμαίων διαπληκτισάμενοι, τοὺς πεζοὺς ἐπιόντας οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἑκατέρωσε τῆς φυγῆς σχισθέντες, ἐπεσπάσαντο τοὺς ἱππεῖς πρὸς τὴν δίωξιν. ἅμα

Armeniae. Ad hanc vrbem contendentem Lucullum non tulit Tigranes, ſed, caſtris motis, quarto die prope Romanos conſedit, medium capiens Arſaniam amnem, quem tranſire neceſſe erat petituris Artaxata Romanis. At Lucullus, poſtquam diis ſacrificauit, quaſi certus de victoria, exercitum traduxit. Duodecim cohortibus in fronte poſitis, reliquos, ne circumueniretur ab hoſtibus, in ſubſidiis collocauit. Multi enim et delecti equites ſtabant in hoſtium aduerſa acie, ante quorum ſigna ſagittis ex equo vtentes Mardi et Iberes haſtati, quibus Tigranes praecipue inter externos milites, vt pugnaciſſimis, fidebat. Nihil eſt ab illis tamen editum praeclari. Pauliſper enim cum equitatu Romano velitati non tulerunt impetum legionum: verum hinc inde fuga diuulſi, equitem ad inſequendum traxere. Simul atque

24 τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς] Poſterius illud τοῖς miror in tot libris exſtare. Recte ſane Vulc. et Mur. pro eo τὴν habent, ſc. ὁδόν. Sic Xen. Ed. St. p. 111. 40. προϊὼν τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος.

25 προστεταγμέναις Bodl. 3.

26 pro διὰ dat πρὸς Bodl. 3.

27 ἱππεῖς καὶ λογάδες] Suſpecta mihi hoc in loco vox λογάδες: quamuis in Nicia (228, 14.) et in Ageſ. videam a noſtro vſurpatam (372, vlt.) *Moſes Duſoul.*

δὲ τῷ τούτους διασπαρῆναι, τῶν περὶ τὸν Τιγράνην ἐξιππασαμένων, ἰδὼν τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ πλῆθος ὁ Λούκουλλος ἔδεισε. καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἀπὸ τῆς διώξεως ἀνεκαλεῖτο, πρῶτος δ' αὐτὸς ἀντέστη τοῖς σατραπηνοῖς [28] κατ' αὐτὸν οὖσι μετὰ τῶν ἀρίστων, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, φοβήσας ἐτρέψατο. τριῶν δ' ὁμοῦ παρατεταγμένων βασιλέων, αἴσχιστα δοκεῖ φυγεῖν ὁ Ποντικὸς Μιθριδάτης, οὐδὲ τὴν κραυγὴν τῶν Ῥωμαίων ἀνασχόμενος. γενομένης δὲ τῆς διώξεως μακρᾶς, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς, οὐ μόνον κτείνοντες αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ζωγροῦντες, καὶ χρήματα καὶ λείαν ἄγοντες καὶ φέροντες ἀπεῖπον οἱ Ῥωμαῖοι. φησὶ δ' ὁ Λιούϊος, ἐν μὲν τῇ προτέ-

atque hi dissipati sunt, prouehentibus Tigranis equitibus, videns splendorem et multitudinem eorum Lucullus subtimuit. Itaque equitem a consectandis hostibus reuocat. Interim ipse satrapis circa regem cum praestantissimo quoque sibi oppositis occurrit primus: quos, antequam manum conserere possent, consternatos pepulit. Ex tribus regibus, qui vna in hac acie fuerunt, foedissime fugit Ponticus Mithridates, qui ne clamorem quidem sustinuit Romanorum. Hi quum per longum spatium tota nocte hostium tergis inhaererent, non solum trucidandis, verum etiam capiendis, pecuniaque et praeda agenda ferenda fatigati sunt. Liuius auctor est, priore proe-

28 σατραπηνοῖς] Quid hac voce designare voluerit, haud facile est expiscari. Si corrupta non est, *Satraparum Satellitium* intellexerim, qui ei, tanquam Praetoriani milites, circumfusi fuerint. Sed vide, an non potius corrupta censenda sit, legendumque Ἀδιαβηνοῖς. Hos certe fortissimos in eius exercitu fuisse, inde coniicere licet, quod supra (176, 3.) Regi Adiabenorum sinistrum cornu in acie tuendum assignat. Et tertius Rex adsit oportet (v. l. 6.) *Bryanus.* Ego, si quid mutandum sit, καταφράκτοις malim. Sed de *Satrapis* aliquid hic dici, ideo adducor, vt credam, quod mox a Liuio obseruatum fuisse ait, in hac pugna plures aut captos, aut trucidatos, quam in priore, hostes nobiles, γνωριμωτέρους: (v. l. 10.) et in Triumpho (191, 9.) ad LX. amici, aut duces regii traducti enumerentur. *Moses Dusoul.*

29 προσ-

ρα μάχῃ πλείονας, ἐν δὲ ταύτῃ γνωριμωτέρους πεσεῖν καὶ ληφθῆναι τῶν πολεμίων.

32. Ἐκ τούτου Λούκουλλος μὲν ἐπηρμένος καὶ τεθαῤῥηκὼς ἄνω προάγειν [29] διενοεῖτο καὶ καταστρέφεσθαι τὴν βάρβαρον· ὥρα δ' ἰσημερίας φθινοπωρινῆς οὐκ ἂν ἐλπίσαντι χειμῶνες ἐπέπεσον βαρεῖς, τὰ μὲν πλεῖστα κατανίφοντες, ἐν δὲ ταῖς αἰθρίαις πάχνην ἐπιφέροντες καὶ πάγον, ὑφ' οὗ χαλεποὶ μὲν ἦσαν οἱ ποταμοὶ τοῖς ἵπποις πίνεσθαι, διὰ ψυχρότητος ὑπερβολὴν, χαλεπαὶ δ' αὐτῶν αἱ διαβάσεις, ἐκρηγνυμένου τοῦ κρυστάλλου καὶ διακόπτοντος τὰ νεῦρα τῶν ἵππων τῇ τραχύτητι. τῆς δὲ χώρας ἡ πολλὴ συνηρεφὴς [30] οὖσα καὶ στενόπορος καὶ ὑλώδης, ἀεὶ καθύγραινεν αὐτοὺς, χιόνος ἀναπιμπλαμένους ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις, καὶ κακῶς ἐν τόποις νοτεροῖς νυκτερεύοντας. οὐ πολλὰς οὖν ἡμέρας ἀκολουθήσαντες τῷ Λουκούλλῳ μετὰ τὴν μάχην, ἠναντιοῦντο, πρῶτον δεόμενοι καὶ τοὺς χιλιάρχους προσπέμποντες, ἔπειτα θορυβωδέστερον συνιστάμενοι, καὶ

proelio plures fuiſſe, in hoc nobiliores hoſtes captos et caeſos.

Hinc erectus Lucullus et fiduciae plenus, ſuperiores regiones petere et penitus domare ſtatuit barbarum. Caeterum ſub aequinoctio autumnali graues tempeſtates nec opinantem corripuere. Ningebat fere, et ſereno pruina cum gelu infeſta erat. Vnde equis erant amnes ex immodico frigore parum potabiles, ruptaque glacies et neruos equorum aſperitate incidens aegre permeabiles efficiebat. Tractus fere nemoroſus arctus ſaltuoſuſque rigabat eos aſſidue ex niue in itinere effuſa, atque incommode locis humidis pernoctabant. Igitur quum non multos ſecundum proelium dies fuiſſent Lucullum ſequuti, inſtiterunt ei obluctari. Primum precibus ad Lucullum per tribunos agere, deinde tumultuoſius coire, et per tento-

29 προσάγειν] Legendum προάγειν. *Moſes Duſoul.*

30 συνειρεφὴς dant Iunt. et Ald. vitioſe. item paulo poſt νυκτερεύοντες (in nominatiuo.)

31 ἀπο-

κατὰ σκηνὰς νυκτὸς ἀλαλάζοντες· ὅπερ εἶναι δοκεῖ σύμβολον ἀποστατικῶς ἐχούσης στρατιᾶς. καίτοι πολλὰ προσελιπάρει Λούκουλλος, ἀξιῶν αὐτοὺς μακροθυμίαν ἐμβαλέσθαι ταῖς ψυχαῖς, ἄχρις οὗ τὴν ἐν Ἀρμενίοις Καρχηδόνα λαβόντες, ἀνδρὸς ἐχθίστου, τὸν Ἀννίβαν λέγων, ἔργον ἀνατρέψωσιν [31]. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀπῆγεν αὐτοὺς ὀπίσω, καὶ κατ' ἄλλας ὑπερβολὰς διελθὼν τὸν Ταῦρον, εἰς τὴν λεγομένην Μυγδονικὴν κατέβαινε χώραν, πάμφορον καὶ ἀλεεινὴν, καὶ πόλιν ἐν αὐτῇ μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχουσαν, ἣν οἱ μὲν βάρβαροι Νίσιβιν [32], οἱ δ' Ἕλληνες Ἀντιόχειαν Μυγδονικὴν προσηγόρευον. ταύτην εἶχεν ἀξιώματι μὲν ἀδελφὸς Τιγράνου, Γοῦρας, ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ δεινότητι μηχανικῇ Καλλίμαχος, ὁ καὶ περὶ Ἀμισὸν πλεῖστα πράγματα Λουκούλλῳ παρασχών. βαλόμενος [33] δὲ στρατόπεδον, καὶ πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας ἐπαγαγὼν, ὀλίγῳ χρόνῳ κατὰ κράτος λαμβάνει τὴν πόλιν. καὶ Γοῦ-

tentoria noctu conclamare: quod esse seditiosi exercitus signum apparet. Quum etiam obnixe obsecraret Lucullus, cohortatus eos ad patientiam, hactenus vt occallerent animis, dum, Armeniorum Carthagine capta, infestissimi hostis (Annibalem designabat) opificium deleuissent. Vbi nihil profecit, retro signa mouit, aliisque iugis traiecto Tauro, in regionem Mygdonicam appellatam descendit, munificam et apricam: in qua vrbs ampla et populosa erat, Nisibin barbari, Graeci vocabant Antiochiam Mygdonicam. Huic praeerat auctoritate Tigranis frater, Guras, arte et solertia machinali Callimachus, is, qui Amisi plurimum negotii exhibuerat Lucullo. Castris prope vrbem positis, postquam omne genus oppugnationis adhibuit, breui spatio expugnauit vrbem. Ac Guram quidem,

31 ἀποτρέψωσιν Iunt. Ald.

32 Σίβιν] Vulc. Νίσιβιν. et sic infra (190, 11.) post Tigranocerta nominatur Nisibis, vt vrbs Armeniae opulentissima: et iterum inter praecipuas vrbes, quas ceperat Lucullus, recensetur Nisibis. (202, 13.) Vide Cellarium, qui in nummis Nasibin scribi monet.

33 βαλλόμενος Bodl. 3. Iunt. Ald.

34 Με-

ρα μὲν ἑαυτὸν ἐγχειρίσαντι φιλανθρώπως ἐχρήσατο· Καλλιμάχῳ δὲ, ὑπισχνουμένῳ, θήκας ἀποῤῥήτους μεγάλων χρημάτων ἀνακαλύψειν, οὐ προσέσχεν, ἀλλ' ἐκέλευσεν ἐν πέδαις κομίζεσθαι, δίκην ὑφέξοντα τοῦ πυρὸς, ᾧ τὴν Ἀμισηνῶν διαλυμηνάμενος πόλιν, ἀφείλετο φιλοτιμίαν αὐτοῦ καὶ χρηστότητος ἐπίδειξιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

33. Μέχρι τοῦδε [34] φαίη τις ἂν Λουκούλλῳ τὴν τύχην ἑπομένην συστρατηγεῖν· ἐντεῦθεν δ', ὥσπερ πνεύματος ἐπιλιπόντος, προσβιαζόμενος πάντα, καὶ παντάπασιν ἀντικρούων, ἀρετὴν μὲν ἐπεδείκνυτο καὶ μακροθυμίαν ἡγεμόνος ἀγαθοῦ, δόξαν δὲ καὶ χάριν οὐδεμίαν αἱ πράξεις ἔσχον· ἀλλὰ καὶ τὴν προϋπάρχουσαν ἐγγὺς ἦλθε, δυσπραγῶν καὶ διαφερόμενος μάτην, ἀποβαλεῖν. τῶν δ' αἰτιῶν αὐτὸς οὐχὶ τὴν ἐλαχίστην εἰς τοῦτο παρέσχεν, οὐκ ὢν θεραπευτικὸς πλήθους στρατιωτικοῦ, καὶ πᾶν τὸ πρὸς ἡδονὴν τοῦ ἀρχομένου γινόμενον, ἀρχῆς ἀτιμίαν καὶ κατάλυσιν ἡγούμενος [35]· τὸ δὲ μέγιστον, οὐδὲ τοῖς δυνατοῖς

quidem, qui in poteſtatem eius ſe dedidit, comiter habuit: Callimachum vero non audiuit, quamuis grandis pecuniae ſe reconditos theſauros profiteretur proditurum, verum in vinculis haberi imperauit ad poenas pendendas, quod, inflammata Amiſenorum vrbe, gloriam ſibi et benignitatis erga Graecos materiam declarandae praecidiſſet.

Hactenus fortunam dicat non inepte quiſquam comitem in rebus gerendis Luculli fuiſſe. Deinceps, quaſi cadente vento, quum omnia vrgeret, vbique autem incurreret, virtutem quidem boni imperatoris et longanimitatem oſtendit, ſplendor vero rebus et gratia abfuit: immo etiam ante parta gloria fortunae fluctibus et contentionibus ſuis cum exercitu prope manibus dilapſa eſt. Cuius non minimam ipſe praebuit cauſam, quod non conciliaret animos ſibi vulgi militaris, et quicquid ſubiectis imperio ſuo blandimenti adhibebatur, ſemen eſſe dedecoris duceret et ruinam auctoritatis ſuae. Quod vero maximum eſt, ne principibus quidem

34 Μέχρι τοῦτο] Fl. Ed. item Aldina, Anon. Bodl. 3. et, teſte Dacerio, Mſ. Fl. τοῦδε, recte, pro τοῦτο palam corrupto.

35 ἀρχὴν ἀτιμίας καὶ κατάλυσιν ἡγούμενος] Haud recte ſe habent

καὶ ἰσοτίμοις εὐάρμοστος εἶναι πεφυκὼς, ἀλλὰ πάντων καταφρονῶν, καὶ μηδενὸς ἀξίους πρὸς αὐτὸν ἡγούμενος. ταῦτα γὰρ ὑπάρξαι Λουκούλλῳ κακὰ λέγουσιν ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς. καὶ γὰρ μέγας, καὶ καλὸς, καὶ δεινὸς εἰπεῖν, καὶ φρόνιμος ὁμαλῶς ἐν ἀγορᾷ καὶ στρατοπέδῳ δοκεῖ γενέσθαι. Σαλούστιος μὲν οὖν φησι, χαλεπῶς διατεθῆναι τοὺς στρατιώτας πρὸς αὐτὸν, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου πρὸς Κυζίκῳ καὶ πάλιν πρὸς Ἀμισῷ δύο χειμῶνας ἑξῆς ἐν χάρακι διαγαγεῖν ἀναγκασθέντας. ἠνίων δ' αὐτοὺς καὶ οἱ λοιποὶ χειμῶνες. ἢ γὰρ ἐν τῇ πολεμίᾳ διεχείμαζον, ἢ παρὰ τοῖς συμμάχοις ὕπαιθροι σκηνοῦντες· εἰς δὲ πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φίλην οὐδ' ἅπαξ εἰσῆλθε μετὰ στρατοπέδου Λούκουλλος. οὕτω δὲ διακειμένοις αὐτοῖς τὰς μεγίστας ἐνέδωκαν ἀπὸ τῆς Ῥώμης οἱ δημαγωγοὶ προφάσεις, φθόνῳ τοῦ Λουκούλλου κατηγοροῦντες, ὡς ὑπὸ φιλαρχίας καὶ φιλοπλουτίας ἕλκοντος τὸν πόλεμον, καὶ μονονοὺ κατέχοντος ἐν ταὐτῷ Κιλικίαν, Ἀσίαν, Βιθυνίαν,

dem et dignitate paribus poterat ſe praebere comem, ſed omnes deſpiciebat, et nihili prae ſe faciebat. His nempe vitiis Lucullus inter multas virtutes fuiſſe dicitur adſperſus; quando procerus et pulcher, et eloquens, et prudens iuxta domi et militiae perhibetur exſtitiſſe. Ac Saluſtius quidem fuiſſe milites mox a belli exordio male ait in eum animatos, quod ad Cyzicum et iterum ad Amiſum duas hyemes eos in caſtris continuiſſet. Fatigati fuerunt et caeteris brumis. Aut enim in hoſtico hybernauerunt, aut apud ſocios tetenderunt ſub dio. In oppidum Graecum et pacatum ne ſemel quidem intulit pedem cum exercitu Lucullus. Atque ita animatis maximas occaſiones praebuerunt illi, qui Romae in concionibus regnabant. Hi per inuidiam Lucullum criminabantur, imperii et pecuniae auiditate bellum ducere: vnum propemodum Ciliciam, Aſiam, Bithyniam, Paphla-

bent haec. Leui mutatione ſanari poſſe ſic exiſtimo: ἀρχῆς ἀτιμίαν καὶ κ. ἡ. Certe genitiuum habeat κατάλυσις neceſſe eſt. Et eadem opera euaneſcit frigidum illud ἀρχὴ ἀτιμίας, quod lectorem angebat.

Παφλαγονίαν, Γαλατίαν, Πόντον, Ἀρμενίαν, τὰ μέχρι Φάσιδος· νῦν δὲ καὶ τὰ Τιγράνου βασίλεια πεπορθηκότος, ὥσπερ ἐκδῦσαι τοὺς βασιλεῖς, οὐ καταπολεμῆσαι πεμφθέντος. τοῦτο γὰρ εἰπεῖν φασιν ἕνα τῶν στρατηγῶν Λεύκιον Κοΐντιον [36]. ὑφ' οὗ μάλιστα πεισθέντες, ἐψηφίσαντο πέμπειν διαδόχους τῷ Λουκούλλῳ τῆς ἐπαρχίας. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατευομένων πολλοὺς ἀφεῖσθαι στρατείας.

34. Τούτοις δὲ τηλικούτοις οὖσι προσγίνεται τὸ μάλιστα Λουκούλλῳ διειργασμένον τὰς πράξεις, Πόπλιος Κλώδιος, ἀνὴρ ὑβριστὴς καὶ μεστὸς ὀλιγωρίας ἁπάσης καὶ

Paphlagoniam, Galatiam, Pontum, Armeniam, omnes denique prouincias vſque ad Phaſim obtinere: nunc vero etiam Tigranis regias depraedatum, quaſi ad exuendos reges foret, non ad debellandos, miſſus. Id enim vnum ex praetoribus dixiſſe aiunt L. Quintium: a quo potiſſimum impulſus populus Romanus prouinciae ſucceſſores mittendos Lucullo ſciuit, multoſque milites, qui ſub eo meruerant, mittendos.

His tantis incommodis acceſſit, quae maxime res Lucullum euertit, P. Clodius, homo inſolens, ſummaeque diſſolutionis et

36 ἕνα τῶν στρατηγῶν Λεύκιον Κοΐντον.] Xylander vertit: *vnum tribunorum plebis:* annotatque: Crebro στρατηγὸς ponitur pro eo, quod Latinis eſt *Praetor.* Sed hoc loco arbitror generalius ſumtum, ac etiam tribuno plebis attributum. Nihil enim haec ad praetores: et quidem non modo hic dicitur, tribunos plebis Romae Lucullum traduxiſſe, ſed et Salluſtius lib. V. (citatur locus a Priſciano) lege Gabinia ait ſucceſſorem Lucullo miſſum M. Acilium Glabrionem conſulem. Fuiſſe autem tribunum plebis Gabinium, ex Dione et aliis conſtat. Similis locus eſt in Cicer. (IV. 453, 10.) de Roſcio, qui gradus Equitum in theatro diſtinxit: M. Ὄθων στρατηγῶν, quum fuiſſe Tribunum pl. ex Liuii L. XCIX. et multis aliis ſit notiſſimum auctoribus. In Graeco hic quum eſſent duo praenomina, ex altero nomen feci: tametſi fateor, nihil mihi de L. hoc Quintio conſtare. Hactenus *Xylander.* C. Manlium, tribunum plebis, haec feciſſe, oſtendit Epitome Liuii. *Cruſer.* Anon. et Mur. Κοΐντιον habent. Huius meminit nemo.

37 πολ-

θρασύτητος. ἦν δὲ τῆς Λουκούλλου γυναικὸς ἀδελφὸς, ἣν καὶ διαφθείρειν ἔσχεν αἰτίαν, ἀκολαστοτάτην οὖσαν. τότε δὲ τῷ Λουκούλλῳ συστρατεύων, οὐχ ὅσης αὐτὸν ἠξίου, τιμῆς ἐτύγχανεν· ἠξίου δὲ πρῶτος εἶναι, καὶ πολλῶν [37] ἀπολιπόμενος διὰ τὸν τρόπον, ὑποικούρει τὴν Φιμβριανὴν στρατιὰν, καὶ παρώξυνε κατὰ τοῦ Λουκούλλου, λόγους χρηστοὺς εἰς οὐκ ἄκοντας, οὐδ' ἀήθεις τοῦ δημαγωγεῖσθαι, διαδούς. οὗτοι γὰρ ἦσαν, οὓς καὶ πρότερον ἀνέπεισε Φιμβρίας, ἀποκτείναντας τὸν ὕπατον Φλάκκον, αὐτὸν ἑλέσθαι στρατηγόν. δι' ὃ καὶ τὸν Κλώδιον ἡδέως ἐδέχοντο, καὶ φιλοστρατιώτην προσηγόρευον, ἀγανακτεῖν προσποιούμενον [38] ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ πέρας οὐδὲν ἔσται πολέμων τοσούτων καὶ πόνων, ἀλλὰ παντὶ μὲν ἔθνει μαχόμενοι, πᾶσαν δὲ γῆν πλανώμενοι κατατρίψουσι τὸν βίον· οὐδὲν ἄξιον ἐκ τηλικαύτης φερόμενοι στρατείας, ἀλλὰ τὰς Λουκούλλου παραπέμποντες ἁμάξας καὶ καμήλους, ἐκπωμάτων χρυσῶν καὶ διαλίθων γεμούσας. οἱ δὲ Πομπηΐου στρατιῶται, δῆμος ὄντες, ἤδη που μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων κάθηνται

et audaciae: frater erat vxoris Luculli, cum qua vulgatum erat, laſciuiſſima muliere, ſtupri eum conſuetudinem habere. Hic id temporis ſub Lucullo militans, non eum locum, quem cupiebat, tenebat apud illum. Volebat autem primus eſſe. Quum vero multis eſſet ob mores ſuos inferior, Fimbrianos milites ſubiuit, blandiſque verbis non inuitos, neque inſolentes blandimentorum, concitauit in Lucullum. Quippe hi erant, quos ante Fimbria induxerat, vt occiderent conſulem Flaccum, ac ſe ducem caperent. Quo receperunt facilius Clodium, et militum amicum vocauerunt, quod vicem eorum ſimularet dolere, ſi finis tot bellorum ac laborum nullus eſſet, ſed cum omnibus gentibus certando, omnes tractus peruagando, exhauſturi vitam eſſent, neque tantis dignum ſudoribus praemium relaturi, tantum Luculli plauſtra ſtiparent et camelos aureis gemmatiſque poculis onuſtos. Milites vero Pompeii, iam diſcincti, cum coniugibus et liberis certa ſede conſiderent,

37 πολλὸν Bodl. 3. Iunt. 38 προσποιούμενοι Bodl. 3.

39 τί

γῆν εὐδαίμονα καὶ πόλεις ἔχοντες, οὐ Μιθριδάτην καὶ Τιγράνην εἰς τὰς ἀοικήτους ἐμβαλόντες ἐρημίας, οὐδὲ τῆς Ἀσίας τὰ βασίλεια καταῤῥίψαντες, ἀλλὰ φυγάσιν ἀνθρώποις ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ δραπέταις ἐν Ἰταλίᾳ, πολεμήσαντες. τί οὖν, εἰ δεῖ μηδέποτε παύσασθαι στρατευομένους; οὐχὶ τοιούτῳ στρατηγῷ καὶ σώματα τὰ λοιπὰ καὶ ψυχὰς φυλάσσομεν [39], ᾧ κάλλιστος εἶναι δοκεῖ κόσμος ὁ τῶν στρατευομένων πλοῦτος; Τοιαύταις αἰτίαις τὸ Λουκούλλου στράτευμα διαφθαρὲν, οὔτ' ἐπὶ Τιγράνην ἠκολούθησεν,

derent, colerentque vberes agros et oppida, qui Mithridatem et Tigranem non in vastas coegerint solitudines, neque regias Asiae demoliti sint, verum cum exsulibus in Hispania, in Italia cum fugitiuis, bellauerint. Si igitur perpetuo (inquit) est militandum, nonne tali duci, cui pulcherrimum videtur ornamentum militum opulentia, quod reliquum est corporis et animae reseruabimus? His calumniis labefactatus Luculli exercitus nec ducem in Tigranem voluit sequi, nec in

39 τί οὖν ἔδει ... οὐχὶ ... φυλάσσωμεν] Totus locus aliter interpungendus; et adsciscenda scriptura, quam pro ἔδει exhibent Vulc. et Mur. in hunc modum: τί οὖν, εἰ δεῖ μηδέποτε παύσασθαι στρατευομένους, οὐχὶ .... φυλάσσομεν: quod posterius ex Bodl. 3. est. Ita esse emendandum viderat iam H. Stephanus. [H. Stephani ad hunc locum annotatio ita habet: Hunc locum ita fuisse ab auctore scriptum, nemo mihi persuaserit. Vnus tamen interpretum lectionem, quae hic (sicut et in aliis editionibus) habetur, secutus est, ita interpretans: *Quorsum ergo attinet, nos nullum militiae finem facere? quin nos, quod reliquum est corporum animorumque, ei reseruamus duci, cui nullum pulchrius decus esse videtur, quam ditare milites?* Sed non satis haec duo inter se conueniunt, velle militiae finem facere, et tamen de sequendo quopiam alio duce cogitare. Quare non dubito, quin pro ἔδει scribendum sit, et a Plutarcho ipso scriptum fuerit, εἰ δεῖ. Cui meae coniecturae alterum interpretem assentiri comperi, ita reddentem hunc locum: *Si igitur perpetuo est militandum, nonne tali duci, cui pulcherrimum videtur ornamentum militum opulentia, quod reliquum est corporis et animae, reseruabimus?*]

ἔτ' ἐπὶ Μιθριδάτην, εὐθὺς ἐξ Ἀρμενίας εἰς Πόντον ἐμβαλόντα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλαμβάνοντα. πρόφασιν δὲ τὸν χειμῶνα ποιούμενοι, περὶ τὴν Γορδυηνὴν διέτριβον, ὅσον οὔπω Πομπήϊον, ἤ τιν' ἄλλον τῶν ἡγεμόνων, Λουκούλλῳ διάδοχον ἀφίξεσθαι προσδοκῶντες.

35. Ἐπεὶ δὲ Μιθριδάτης ἤγγελτο, Φάβιον νενικηκὼς, ἐπὶ Σωρνάτιον καὶ Τριάριον βαδίζειν, αἰσχυνθέντες εἵποντο τῷ Λουκούλλῳ. Τριάριος δ', ὡς ἕτοιμον ἁρπάσαι τὸ νίκημα, πρὶν ἐπελθεῖν Λούκουλλον, ἐγγὺς ὄντα, φιλοτιμούμενος, ἡττᾶται μάχῃ μεγάλῃ. λέγονται γὰρ ὑπὲρ ἑπτακισχιλίους Ῥωμαίων ἀποθανεῖν, ἐν οἷς ἑκατόνταρχοι μὲν ἑκατὸν πεντήκοντα, χιλίαρχοι δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες. τὸ δὲ στρατόπεδον εἷλε Μιθριδάτης. ἐπελθὼν δὲ Λούκουλλος ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις, Τριάριον μὲν ὑπὸ [40] τῶν στρατιωτῶν ζητούμενον πρὸς ὀργὴν ἐξέκλεψε, Μιθριδάτου δὲ μὴ θέλοντος μάχεσθαι, ἀλλὰ Τιγράνην περιμένοντος, ἤδη καταβαίνοντα μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἔγνω, πρὶν ἀμφοτέρους συνελθεῖν, πάλιν ἀπαντῆ-

in Mithridatem, qui confeſtim ex Armenia incurrit in Pontum, regnumque ſuum inſtitit recipere. Caeterum hyemis praetextu traducebant illi in Gordyene tempus, et iamiam Pompeium, vel alium quempiam imperatorem, ad ſuccedendum Lucullo venturum exſpectabant.

At poſtquam Mithridatem nunciatum eſt, fuſo Fabio, in Sornatium et Triarium pergere, verecundia ſequuti Lucullum ſunt. Triarius autem, dum quaſi paratam praeripere cupit victoriam, antequam adueniret propinquus iam Lucullus, ingenti pugna funditur: ſiquidem milites Romani dicuntur ſupra ſeptem millia caeſa, in quibus centuriones centum quinquaginta, tribuni quatuor et viginti. Caſtra quoque cepit Mithridates. Paucis diebus poſt ſuperueniens Lucullus, Triarium, quem infenſi milites requirebant, clam eripuit. Detrectante aciem Mithridate, qui aduentantem cum ingenti manu Tigranem exſpectabat, priuſquam coniungerentur ambo, ſtatuit rurſus obviam

40 ἀπὸ Iunt. Ald.

41 αὐ-

σαι καὶ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Τιγράνην. πορευομένῳ δ' αὐτῷ καθ' ὁδὸν οἱ Φιμβριανοὶ στασιάσαντες, ἀπέλιπον τὰς τάξεις, ὡς ἀφειμένοι δόγματι τῆς στρατείας, καὶ μηκέτι τῷ Λουκούλλῳ προσῆκον ἄρχειν, ἑτέροις ἀποδεδειγμένων τῶν ἐπαρχιῶν. οὐδὲν οὖν ἐστὶν, ὅ τι τῶν παρ' ἀξίαν ὁ Λούκουλλος οὐχ ὑπέμεινεν, ἀντιβολῶν καθ' ἕνα, καὶ κατὰ σκηνὰς περιϊὼν, ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένος, ἔστι δ' ὧν καὶ χειρὸς ἁπτόμενος. οἱ δ' ἀπετρίβοντο τὰς δεξιώσεις, καὶ κενὰ προσερρίπτουν βαλάντια, καὶ μόνον μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐκέλευον, ἀφ' ὧν μόνος ἠπίστατο πλουτεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν δεομένων, ἐκβιασθέντες οἱ Φιμβριανοὶ, συνέθεντο παραμεῖναι τὸ θέρος· ἐὰν δὲ μηδεὶς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ κατίῃ πρὸς αὐτοὺς ἀγωνιούμενος, ἀπηλλάχθαι. ταῦτ' ἔδει στέργειν ἐξ ἀνάγκης τὸν Λούκουλλον, ἢ προέσθαι τοῖς βαρβάροις τὴν χώραν ἀπολειφθέντα. συνεῖχεν οὖν αὐτοὺς [41] οὐκέτι προσβιαζόμενος, οὐδὲ προάγων πρὸς μάχην, ἀλλ' εἰ παραμένοιεν ἀγαπῶν, καὶ περιορῶν πορθουμένην ὑπὸ τοῦ Τιγράνου τὴν Καππαδοκίαν, καὶ πάλιν ὑβρίζοντα Μιθριδάτην, ὃν

viam procedere et dimicare cum Tigrane. Progredientem in itinere Fimbriani, seceſſione facta, ſigna deſeruerunt, quaſi eſſent ex ſenatuſconſulto exauctorati, nec, quum aliis decretae eſſent prouinciae, vltra imperium Luculli foret. Nullam non hic indignitatem ſubiit Lucullus, ſingulos orando et tentoria obeundo demiſſus et lacrymis oppletus: nonnullorum etiam prehendit manus. Illi vero prenſationes repellere, inanes zonas obiicere, iactareque, ſolus dimicaret cum hoſtibus, ex quibus direſcere noſſet ſolus. Tandem caeterorum quoque militum Fimbriani precibus expugnati, receperunt ſe illam aeſtatem ad ſigna manſuros. Quod ſi nemo interea ad pugnandum ſecum deſcenderet, diſceſſuros. His oportebat acquieſcere Lucullum, aut deſertam praeſidio relinquere barbaris prouinciam. Continuit ergo illos non iam imperio, neque eos in aciem eduxit, verum ſatis huic erat, modo manerent, patiebaturque, vaſtari a Tigrane Cappadociam, et inſoleſcere de integro Mithridatem, cum quo

41 αὐτοῖς Bodl. 3.

αὐτὸς ἐπεστάλκει τῇ συγκλήτῳ γράφων καταπεπολεμῆσθαι· καὶ οἱ πρέσβεις [42] παρῆσαν αὐτῷ πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν ἐν Πόντῳ πραγμάτων, ὥς γε δὴ [43] βεβαίως ἐχομένων. καὶ δὴ [44] παρόντες ἑώρων οὐδ' αὐτοῦ κύριον, ἀλλὰ παροινούμενον καὶ προπηλακιζόμενον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. οἷς γε τοσοῦτο περιῆν τῆς εἰς τὸν στρατηγὸν ἀσελγείας, ὥστε, τοῦ θέρους λήγοντος, ἐνδύντες τὰ ὅπλα καὶ σπασάμενοι τὰς μαχαίρας, προεκαλοῦντο [45] τοὺς μηδαμοῦ παρόντας, ἀλλ' ἀπηρκότας [46] ἤδη πολεμίους. ἀλαλάξαντες δὲ καὶ σκιαμαχήσαντες ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ χάρακος, ἐπιμαρτυράμενοι πεπληρῶσθαι τὸν χρόνον, ὃν ὡμολόγησαν τῷ Λουκούλλῳ παραμενεῖν. τοὺς δ' ἄλλους ἐκάλει διὰ γραμμάτων Πομπήϊος· ἤδη γὰρ ἀποδέδεικτο τοῦ πρὸς Μιθριδάτην καὶ Τιγράνην πολέμου στρατηγὸς, χάριτι τοῦ δήμου καὶ κολακείᾳ τῶν δημαγωγῶν. ἐπεὶ τῇ γε βουλῇ καὶ τοῖς ἀρίστοις ἄδικα πάσχειν ἐδόκει Λούκουλλος, οὐ πο-

quo ipſe ad ſenatum ſcripſerat eſſe debellatum, aduenerantque ad res Ponti componendas, ſicut pacatas, legati. Qui vbi iam adfuerunt, offenderunt, ne ipſum quidem ſui iuris eſſe, verum a militibus haberi ludibrio et contumelioſe tractari. Hi vero eo in imperatorem progreſſi inſolentiae ſunt, vt, exacta aeſtate, ſumſerint arma, gladiiſque diſtrictis, prouocarent nuſquam apparentes, qui iam receperant ſe, hoſtes, iubilanteſque et brachia iactantes inaniter, excederent caſtris, teſtati, completum tempus, quod Lucullo commoraturos ſe promiſerant. Alios autem euocauit per literas Pompeius. Iam enim aura populari et concionatorum adulatione bellum ei erat contra Mithridatem et Tigranem decretum. Nam ſenatui quidem et optimatibus affici Lucullum iniuria apparebat, cui non

42 οἱ πρέσβεις] Legendum οἱ δέκα πρ. vt habent Anon. et Mur. vide p. ſeq. l. 7.

43 ὡς δὲ δὴ] Bodl. 3. ὡς δὴ, melius ſane; ſed legendum arbitror ὡς ἤδη, vti in Mur. exſtat.

44 ἤδη Anon.

45 προσεκαλοῦντο] Melius multo Vulc. προεκαλοῦντο.

46 ita etiam Vulc. vulg. ἀπειρηκότας.

47 δ'

λέμου διαδόχους, ἀλλὰ θριάμβου λαμβάνων, οὐδὲ τῆς στρατηγίας ἀναγκαζόμενος, ἀλλὰ τῶν ἐπάθλων τῆς στρατηγίας, ἐξίστασθαι καὶ παραχωρεῖν ἑτέροις.

36. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφάνη τὸ γινόμενον τοῖς ἐκεῖ παροῦσι νεμεσητόν. οὔτε γὰρ τιμῆς ὁ Λούκουλλος, οὔτε τιμωρίας τῶν ἐν πολέμῳ κύριος ὑπῆρχεν· οὐδ' εἴα τινὰ Πομπήϊος βαδίζειν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ προσέχειν, οἷς ἐκεῖνος ἔγραφε καὶ διένεμε μετὰ τῶν δέκα πρέσβεων· ἀλλ' ἐκώλυεν, ἐκτιθεὶς διαγράμματα, καὶ φοβερὸς παρὼν ἀπὸ μείζονος δυνάμεως. ὅμως δ' [47] ἔδοξε τοῖς φίλοις συναγαγεῖν αὐτούς· καὶ συνῆλθον ἐν κώμῃ τινὶ τῆς Γαλατίας, καὶ προσεῖπον ἀλλήλους φιλοφρόνως, καὶ συνήσθησαν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις ἑκατέρῳ· πρεσβύτερος μὲν ὢν ὁ Λούκουλλος, ἀξίωμα δ' ἦν τὸ Πομπηΐου μεῖζον, ἀπὸ πλειόνων στρατηγιῶν καὶ δυοῖν [48] θριάμβων. ῥάβδοι δ' ἀμφοτέρων [49] προηγοῦντο δαφνηφόροι διὰ τὰς νίκας. καὶ τοῦ γε Πομπηΐου, μακρὰν ὁδὸν διὰ τόπων ἀνύδρων καὶ αὐ-

non belli, ſed triumphi mitteretur ſucceſſor, nec bellis gerendis cogi, ſed rerum geſtarum praemiis cedere, eaque permittere aliis.

Magis autem praeſentibus ibi res viſa inuidioſa. Neque enim relictum Lucullo fuit vel praemiorum, vel poenae, pro cuiuſque meritis in bello arbitrium, neque cuiquam permiſit Pompeius eum adire, vel rata eſſe acta eius, vel quae ex conſilio decem legatorum diſpenſabat; verum prohibuit ea per edicta, terroremque ob maiorem exercitum, quem habebat, omnibus incuſſit. Viſum eſt tamen amicis, vt conuenirent. Congreſſi ſunt igitur in vico quodam Galatiae, atque inter ſe comiter conſalutauerunt, congratulatique ſunt inuicem de rebus bene et feliciter geſtis. Erat natu maior Lucullus, ſed Pompeii ex pluribus imperiis et gemino triumpho dignitas ſuperior. Faſces vtrique laureatae victoriarum cauſa praeferebantur. Quia vero venerat Pompeius longa via per loca arida

47 δ' abeſt a Bodl. 3.
48 δυεῖν Bodl. 3.
49 ita etiam dat Bodl. 3. vulgo legitur ἀμφοτέρῳ.

 50 ita

χμηρῶν ὁδεύσαντος, τὰς δάφνας ξηρὰς περικειμένας ταῖς ῥάβδοις ἰδόντες οἱ τȣ͂ Λȣκȣ́λλȣ ῥαβδοφόροι, φιλοφρονȣ́μενοι τοῖς ἐκείνȣ μετέδωκαν ἐκ τῶν ἰδίων, προσφάτȣς καὶ θαλερὰς ἔχοντες. καὶ τὸ γινόμενον εἰς οἰωνὸν ἐτίθεντο χρηστὸν οἱ Πομπηΐȣ φίλοι. τῷ γὰρ ὄντι τὴν ἐκείνȣ στρατηγίαν αἱ τȣ́τȣ πράξεις ἐκόσμησαν. ἐκ δὲ τῶν λόγων πρὸς ȣ̓δὲν ἐπιεικὲς συνέβησαν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀλλοτριωθέντες πρὸς ἀλλήλȣς ἀπῆλθον, καὶ τὰς ἀπὸ τȣ͂ Λȣκȣ́λλȣ γενομένας διατάξεις ἠκύρωσεν ὁ Πομπήϊος· στρατιώτας δὲ τȣ̀ς ἄλλȣς ἀπαγαγὼν, μόνȣς αὐτῷ χιλίȣς ἑξακοσίȣς ἀπέλιπε συνθριαμβεύσοντας, ȣ̓δὲ τȣ́τȣς μάλα προθύμως ἑπομένȣς. ȣ̔́τω τις ἦν ἀφυὴς, ἢ δυστυχὴς, ὁ Λȣ́κȣλλος πρὸς τὸ πάντων ἐν ἡγεμονίᾳ πρῶτον καὶ μέγιστον· ὡς, εἰ τȣ͂το μετὰ τῶν ἄλλων ὑπῆρξεν αὐτῷ, τηλικȣ́των ὄντων καὶ τοσȣ́των, μετ' ἀνδρείας, ἐπιμελείας, συνέσεως, δικαιοσύνης, ȣ̓κ ἂν εἶχεν ἡ Ῥωμαίων ἡγεμονία τὸν Εὐφράτην τῆς Ἀσίας ὅρον, ἀλλὰ τὰ ἔσχατα, καὶ τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν, τῶν μὲν ἄλλων ἐθνῶν Τιγράνῃ προηττημένων, τῆς δὲ Πάρθων δυνάμεως, ȣ̓χ ὅση κατὰ Κράσσον ἐξεφάνη, τοσαύτης καὶ κατὰ [50] Λȣ́κȣλ-

arida et squalida, exaruisse laureas fascibus eius circumiectas quum considerarent Luculli lictores, benigne illius lictoribus largiti sunt ex suis recentibus et virentibus. Eam rem amici Pompeii in faustum omen vertere: quippe reuera huius imperium illius res gestae decorarunt. Ex eo colloquio nihilo sunt inter se aequiores facti, verum discesserunt magis a se mutuo alienati. Luculli acta rescidit Pompeius: milites caeteros ei abstulit, solos mille sexcentos ad triumphum reliquit, ac ne hos quidem ad eum sequendum promtos. Adeo fuit ad id, quod caput est in duce et summum, ineptus, aut infaustus Lucullus. Quod si adiunctum ad reliquas eius tot et tantas virtutes esset, ad fortitudinem, vigilantiam, prudentiam, iustitiam, non haberet Romanum imperium Euphratem Asiae terminum, sed vltima terrae et mare Hyrcanum: quando caeteras gentes ante domuerat cum Tigrane, nec Parthorum potentia, quanta Crassi imperio enituit, tanta fuit sub

50 ita etiam Bodl. 3. vulgatis deest καὶ. 51

λον ὄσης, ὀδ᾽ ὁμοίως συνεςώσης, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐμφυλίων καὶ προσοίκων πολέμων ὀδ᾽ Ἀρμενίους ὑβρίζοντας ἐῤῥωμένης ἀμύνεσθαι. νῦν δέ μοι δοκεῖ Λούκουλλος, ὧν ὠφέλησε δι᾽ αὑτοῦ τὴν πατρίδα, βλάψαι μείζονα δι᾽ ἑτέρων. τὰ γὰρ ἐν Ἀρμενίᾳ τρόπαια Πάρθων πλησίον ἑςῶτα, καὶ Τιγρανόκερτα, καὶ Νίσιβις, καὶ πλοῦτος ἐκ τούτων πολὺς εἰς Ῥώμην κομισθεὶς, καὶ τὸ Τιγράνου διάδημα πομπευθὲν αἰχμάλωτον, ἐπῆρε Κράσσον ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ὡς λάφυρα καὶ λείαν τοὺς βαρβάρους, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν ὄντας. ταχὺ μέντοι τοῖς Πάρθων τοξεύμασιν ἐντυχὼν, ἀπέδειξε τὸν Λούκουλλον οὐκ ἀφροσύνῃ καὶ μαλακίᾳ τῶν πολεμίων, αὐτοῦ δὲ τόλμῃ καὶ δεινότητι περιγενόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕςερον.

37. Ὁ δὲ Λούκουλλος ἀναβὰς εἰς Ῥώμην, πρῶτον μὲν κατέλαβε τὸν ἀδελφὸν Μάρκον ὑπὸ Γαΐου Μεμμίου κατηγορούμενον, ἐφ᾽ οἷς ἔπραξε ταμιεύων, Σύλλα προστάξαντος. ἐκείνου δ᾽ ἀποφυγόντος, ἐπὶ τοῦτον αὐτὸν ὁ Μέμμιος μεταβαλλόμενος παρώξυνε τὸν δῆμον, καὶ ὡς πολλὰ νενοσφισμένῳ καὶ μηκύναντι τὸν πόλεμον ἔπεισεν αὐτῷ μὴ δοῦναι θρίαμβον. ἐλθόντος δ᾽ εἰς ἀγῶνα τοῦ Λου-

ſub Lucullo, neque aeque conſentiens, verum ob inteſtina et finitima bella ne Armeniorum quidem valebat propulſare inſultus. Nunc vero videtur Lucullus mihi plus, quam per ſe patriae commodauit, incommodaſſe per alios: ſiquidem Armenicae palmae, ex vicina Parthis prouincia obtentae, Tigranocerta, Niſibis, opes hinc Romam copioſae deportatae, captum Tigranis diadema atque in triumpho tranſlatum, Craſſum in Aſiam, tanquam nihil aliud, quam manubiae et praeda eſſent barbari, incenderunt. At cito in ſagittas incurrens Parthorum, Lucullum demonſtrauit non hoſtium vecordia et mollitia, ſed virtute et conſilio ſuo, viciſſe. Verum de his poſt agemus.

Porro regreſſus ad vrbem Lucullus, offendit primum Marcum fratrem ob ea, quae in quaeſtura iuſſu Syllae geſſerat, a Caio Memmio accuſatum. Quo abſoluto, in hunc ipſum conuertens ſe Memmius, inflammauit populum, ac quaſi multa interuertiſſet de praeda, traxiſſetque bellum, ſuaſit, vt ei triumphum denegaret. Quum vocaretur hic in magnum periculum

κάλλυ μέγαν, οἱ πρῶτοι καὶ δυνατώτατοι καταμίξαντες ἑαυτοὺς ταῖς φυλαῖς, πολλῇ δεήσει καὶ σπουδῇ μόλις ἔπεισαν τὸν δῆμον ἐπιτρέψαι θριαμβεῦσαι, οὐχ ὥσπερ ἔνιοι, μήκει τε πομπῆς, καὶ πλήθει τῶν κομιζομένων, ἐκπληκτικὸν καὶ ὀχλώδη θρίαμβον, ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις τῶν πολεμίων οὖσι παμπόλλοις καὶ τοῖς βασιλικοῖς μηχανήμασι τὸν Φλαμίνειον ἱππόδρομον διεκόσμησε· καὶ θέα τις ἦν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὐκ εὐκαταφρόνητος. ἐν δὲ τῇ πομπῇ, τῶν τε καταφράκτων ἱππέων ὀλίγοι, καὶ τῶν δρεπανηφόρων ἁρμάτων δέκα παρῆλθον· ἑξήκοντα δὲ φίλοι καὶ στρατηγοὶ τῶν βασιλικῶν· μακραὶ δὲ χαλκέμβολοι νῆες ἑκατὸν καὶ δέκα ἅμα παρεκομίσθησαν· αὐτοῦ τε Μιθριδάτου χρύσεος ἑξάπους κολοσσὸς, καὶ θυρεός τις διάλιθος· καὶ φορήματα εἴκοσι μὲν ἀργυρῶν σκευῶν, χρυσῶν δ' ἐκπωμάτων καὶ ὅπλων καὶ νομίσματος, δύο καὶ τριάκοντα. ταῦτα μὲν οὖν ἄνδρες παρεκόμιζον· ἡμίονοι δ' ὀκτὼ κλίνας χρυσᾶς ἔφερον, ἓξ δὲ καὶ πεντήκοντα κεχωνευμένον ἀργύριον· ἄλλοι δ' ἑκατὸν ἑπτὰ νομίσματος καὶ ἀργυρίου μικρῷ τινι δεούσας ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίας μυριάδας. ἐν δὲ δέλτοις ἀναγραφαὶ τῶν ἤδη δε-

Lucullus, principes et potentiſſimi inſeruerunt ſe tribubus, multiſque precibus et contentione aegre induxerunt populum, vt triumphum ei concederet. Triumphum autem non (vt aliqui) pompae prolixitate, et rerum traductarum copia portentoſum et faſtidioſum duxit, ſed armis hoſtilibus, quorum erat vis ingens, et machinis regiis circum Flaminium exornauit, quod erat per ſe haud contemnendum ſpectaculum. Ipſo in triumpho equites cataphracti pauci, currus falcati decem traducti, amici et duces regii ſexaginta. Naues longae aereis roſtris aptae decem ſupra centum tranſlatae. Ipſius Mithridatis aureus coloſſus ſex pedes longus, et gemmis diſtinctum ſcutum. Fercula viginti vaſorum argenteorum, aureorum poculorum, armorum et nummorum triginta duo. Haec per viros traducta. Octo muli lectos aureos portauerunt, ſex et quinquaginta argentum infectum, alii centum et ſeptem argenti ſignati paulo minus vicies ſepties centena millia drachmarum. In tabulis breuiaria pecu-

niae,

δομένων χρημάτων ὑπ' αὐτȣ̃ Πομπηΐῳ πρὸς τὸν πειρατικὸν πόλεμον, καὶ τοῖς ἐπὶ τȣ̃ δημοσίȣ ταμείȣ, καὶ χωρὶς ὅτι στρατιώτης ἕκαστος ἐννακοσίας καὶ πεντήκοντα δραχμὰς ἔλαβεν. ἐπὶ τȣ́τοις τήν τε πόλιν εἱστίασε λαμπρῶς, καὶ τὰς περιοικίδας κώμας, ἃς ȣ̓ίκȣς καλȣ̃σι.

38. Τῆς δὲ Κλωδίας ἀπηλλαγμένος, ȣ̓́σης ἀσελγȣ̃ς καὶ πονηρᾶς, Σερȣϊλίαν ἔγημεν, ἀδελφὴν Κάτωνος, ȣ̓δὲ τȣ̃τον εὐτυχῆ γάμον. ἓν γὰρ ȣ̓ προσῆν αὐτῷ τῶν Κλωδίας κακῶν μόνον, ἡ τῶν ἀδελφῶν διαβολή· τἄλλα δὲ βδελυρὰν ὁμοίως ȣ̓̃σαν καὶ ἀκόλαστον ἠναγκάζετο φέρειν, αἰδȣ́μενος Κάτωνα· τέλος δ' ἀπεῖπεν. ἐλπίδας δὲ θαυμαστὰς τῇ βȣλῇ παρασχὼν, ὡς ἐχȣ́σῃ τὸν ἄνδρα τȣ̃τον ἀντίταγμα πρὸς τὴν Πομπηΐȣ τυραννίδα, καὶ τῆς ἀριστοκρατίας πρόμαχον, ἀπὸ δόξης καὶ δυνάμεως ὁρμώμενον μεγάλης, ἐγκατέλιπε καὶ προήκατο τὴν πολιτείαν, εἴτε δυσκάθεκτον ἤδη καὶ νοσȣ̃σαν ὁρῶν, εἴθ', ὥς φασιν ἔνιοι, μεστὸς ὢν δόξης, καὶ πρὸς τὸ ῥᾷστον ἀναπίπτων τȣ̃ βίȣ καὶ μαλακώτατον, ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ πόνων ȣ̓κ εὐτυχέστατον τέλος λαβόντων. οἱ μὲν γὰρ

niae, quam Pompeio ad bellum piraticum et quaeſtoribus dederat. Praeterea, quod militibus in ſingulos nongenos quinquagenos denarios diuiſerat. Sub his ſplendidum epulum populo et circumiectis oppidulis, quae vicos vocant, dedit.

Repudiata autem Clodia, laſciua et improba muliere, Seruiliam duxit, Catonis ſororem: quae item nuptiae parum fauſtae fuere. Vna enim carebat ſola Clodiae macularum, infamia ſcilicet ex fratribus: caetera pariter flagitioſam et impudicam vt ferret, Catonis reuerentia vim intulit ſibi: poſtremo tolerare eam non valuit. Quum vero mirificam ſpem oſtendiſſet ſenatui, qui hunc virum habere arbitrabatur ſe aduerſus Pompeii dominationem praeſidium, et propugnaculum optimatium, ingenti gloria atque auctoritate ſubnixum, deſeruit abdicauitque reipublicis curam: vel quod aegram iam difficile retineri cerneret a lapſu poſſe, vel (vt nonnulli volunt) quod, quum plenus eſſet honorum, ad placidiſſimam et molliſſimam vitam ex multis certaminibus et ſudoribus, quae non feliciſſimum habuerant exitum, delaberetur. Quam alii eius

ἐπαινοῦσιν αὐτοῦ τὴν τοσαύτην μεταβολὴν, τὸ Μαρίου πάθος μὴ παθόντος, ὃς ἐπὶ ταῖς Κιμβρικαῖς νίκαις καὶ τοῖς μεγάλοις καὶ καλοῖς ἐκείνοις κατορθώμασιν οὐκ ἠθέλησεν αὐτὸν ἀναθεῖναι τιμῇ τοσαύτῃ ζηλωτὸν, ἀλλ᾽ ἀπληστίᾳ δόξης καὶ ἀρχῆς, νέοις ἀνδράσι γέρων ἀντιπολιτευόμενος, εἰς ἔργα δεινὰ καὶ πάθη δεινότερα τῶν ἔργων ἐξώκειλε. βέλτιον δ᾽ ἂν καὶ Κικέρωνα γηράσαι, μετὰ Κατιλίναν, ὑποστειλάμενον· καὶ Σκιπίωνα, Καρχηδόνι προσθέντα Νομαντίαν, εἶτα παυσάμενον· εἶναι γάρ τινα καὶ πολιτικῆς περιόδου κατάλυσιν. τῶν γὰρ ἀθλητικῶν ἀγώνων τοὺς πολιτικοὺς οὐδὲν ἧττον ἀκμῆς καὶ ὥρας ἀπολιπούσης ἐλέγχεσθαι. οἱ δὲ περὶ τὸν Κράσσον καὶ Πομπήϊον ἐχλεύαζον τὸν Λούκουλλον, εἰς ἡδονὴν ἀφεικότα καὶ πολυτέλειαν αὐτὸν, ὥσπερ τοῦ τρυφᾶν μᾶλλον τοῖς τηλικούτοις παρ᾽ ἡλικίαν ὄντος, ἢ τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ στρατηγεῖν.

39. Ἔστι δ᾽ οὖν τοῦ Λουκούλλου βίου, καθάπερ ἀρχαίας κωμῳδίας, ἀναγνῶναι τὰ μὲν πρῶτα, πολιτείας καὶ στρατηγίας, τὰ δ᾽ ὕστερα, πότους καὶ δεῖπνα, καὶ μονονουχὶ κώμους καὶ λαμπάδας καὶ παιδιὰν ἅπασαν. εἰς

commutationem tantam commendant, quod in vitium et aerumnam non inciderit Marii, qui a victoriis Cimbricis celsisque illis et eximiis rebus gestis, non contentus summis honoribus, quibus haberi poterat beatus, sed insatiabili gloriae et imperii fame cum iuuenibus in republica gubernanda certans senex, in horrenda facinora impegit, atque in affectus facinoribus suis horrendiores. Rectius enim Ciceronem quoque senectuti suae consulturum fuisse, si, oppresso Catilina, recepisset se: et Scipionem, Carthagini adiecta Numantia, si inde quieuisset. Esse enim etiam orbis quendam politici terminum. Quandoquidem non secus certamina politica, quam athletica, vigore destituta et flore coargui. At Crassus et Pompeius subsannabant Lucullum, quod in voluptates et luxum se demersisset; quasi vero non magis essent deliciae a tanta aetate alienae, quam reipublicae cura et administratio belli.

Enimuero est in Luculli vitae, sicut veteris comoediae exordio, legere actiones politicas et expeditiones: in calce compotationes, coenas, et tantum non comessationes, faces, et omne genus ludi. In

ludo

παιδιὰν γὰρ ἔγωγε τίθεμαι καὶ οἰκοδομὰς πολυτελεῖς, καὶ κατασκευὰς περιπάτων καὶ λουτρῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον γραφὰς καὶ ἀνδριάντας, καὶ τὴν περὶ ταύτας τὰς τέχνας σπουδήν, ἃς ἐκεῖνος συνῆγε μεγάλοις ἀναλώμασιν, εἰς ταῦτα τῷ πλούτῳ ῥύδην καταχρώμενος, ὃν ἠθροίκει πολὺν καὶ λαμπρὸν ἀπὸ τῶν στρατειῶν. ὅπου καὶ νῦν, ἐπίδοσιν τοιαύτην τῆς τρυφῆς ἐχούσης, οἱ Λουκουλλιανοὶ κῆποι τῶν βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτελεστάτοις ἀριθμοῦνται. τὰ δ᾽ ἐν τοῖς παραλίοις καὶ περὶ Νέαν πόλιν ἔργα, λόφους ἀνακρεμαννύντος αὐτοῦ μεγάλοις ὀρύγμασι, καὶ τροχοὺς θαλάσσης, καὶ διαδρομὰς ἰχθυοτρόφους τοῖς οἰκητηρίοις περιελίσσοντος, καὶ διαίτας ἐναλίους κτίζοντος, ὁ Στωϊκὸς Τουβέρων θεασάμενος, Ξέρξην αὐτὸν ἐκ τηβέννου προσηγόρευσεν. ἦσαν δ᾽ αὐτῷ περὶ Τοῦσκλον ἐγχώριοι δίαιται, καὶ κατασκοπαὶ περιόπτων, καὶ κατασκευαὶ [51] ἀναπεπταμένων ἀν-

ludo equidem etiam reputo ſumtuoſas ſubſtructiones eius, ambulationum et balneorum molitiones, pluſque tabulas, ſtatuas, ſtudiumque circa has artes et opera, quae ille grauibus contrahebat expenſis, profundebatque in ea opes, quas ex bellis geſtis parauerat ingentes et ſplendidas. Siquidem vel hac aetate, ita gliſcente luxu, horti Luculliani inter principis ſumtuoſiſſimos habentur. Opificia eius maritima, et ad Neapolim, vbi tumulos ſuſpendit foſſuris, euripis et riuis piſculentis aedificia ſua circumiecit, diaetas marinas exſtruxit, quum Tubero Stoicus contemplatus eſſet, appellauit eum Xerxem togatum. Iam habebat in Tuſculano diaetas mediterraneas et ſpeculas amoeni proſpectus, exſtruxerat ibidem apertos cubiculos

51 κατασκοπαὶ περιόπτων, καὶ κατασκευαὶ] Magna hic inter Codd. diſcrepantia eſt. Aliis κατασκοπαὶ prorſus repudiantibus, vt in Anon. et Mur. aliis etiam περιωπῶν, pro περιόπτων, exhibentibus. [vt Bodl. 3.] Vtitur quidem voce περιόπτων, IV. 117, 7. πολλὰ καὶ περίοπτα τόλμης ἀ. ἔργα. Sed forſan ſcriptum fuerat κατασκευαὶ περιωπῶν (Sic enim ſcribenda ea vox) καὶ ἀ. Alibi (200, 7.) vocat περικλύστους ἀπόψεις.

52 Φλάκ-

δρώνων καὶ περιπάτων. ἐν αἷς ὁ Πομπήϊος γενόμενος, ἐμέμφετο τὸν Λούκουλλον, ὅτι πρὸς θέρος ἄριστα διαθεὶς τὴν ἔπαυλιν, ἀοίκητον ἐν χειμῶνι πεποίηκε. γελάσας οὖν ἐκεῖνος· Εἶτα, ἔφη, σοὶ δοκῶ ἐλάττονα τῶν γεράνων νοῦν ἔχειν καὶ τῶν πελαργῶν, ὥστε ταῖς ὥραις μὴ συμμεταβάλλειν τὰς διαίτας; Στρατηγοῦ δέ ποτε φιλοτιμουμένου περὶ θέας, καὶ χορῷ τινι κόσμον αἰτουμένου πορφυρᾶς χλαμύδας, ἀπεκρίνατο, σκεψάμενος, ἂν ἔχῃ, δώσειν. εἶτα μεθ' ἡμέραν ἠρώτησεν αὐτὸν, ὁπόσων δέοιτο. τοῦ δ' ἑκατὸν ἀρκέσειν φήσαντος, ἐκέλευσε λαβεῖν δὶς τοσαύτας. εἰς ὃ καὶ Φλάκκος ὁ ποιητὴς [52] ἐπιπεφώνηκεν, ὡς οὐ νομίζει πλοῦτον, οὗ [53] μὴ τὰ παρορώμενα καὶ λανθάνοντα πλείονα τῶν φαινομένων ἐστί.

40. Νεόπλουτα δ' ἦν τοῦ Λουκούλλου τὰ δεῖπνα τὰ καθ' ἡμέραν, οὐ μόνον στρωμναῖς ἁλουργίσι καὶ διαλίθοις

culos ambulationesque. Quae quum viseret Pompeius, reprehendit Lucullum, quod villam optime ad aestatem comparasset, verum habitationi brumali fecisset incommodam. Ille vero arridens: Putasne, minus me, inquit, quam grues et ciconias, sapere, quin cum temporum articulis commutem diaetas? Praetor quidam magnificos ludos edere parabat. Hic ad ornandum chorum petiit ab eo chlamydas purpureas. Ille respondit, consideraturum se, si haberet, daturum. Postero die rogauit, quot opus haberet. Qui quum centum diceret satis fore, iussit eum bis totidem capere. Cui rei annectit poeta Horatius epiphonema hoc:

Exilis domus est, vbi non et multa supersunt,
Et dominos fallunt.

Coenae vero eius quotidianae insolens diuitiarum genus ostentabant, non modo stragulis purpureis, poculis gemmatis,

52 Φλάκκος ὁ ποιητὴς] lib. I. epist. ad Numicium. *Xylander.* Cruserius hic annotat, Horatium dicere *quinque millia.*

53 πλοῦτον οὗ —] Fuit, cum πλούσιον legendum esse arbitrarer. Sed si οὗ aduerbialiter sumatur, nihil mutato opus est.

54 ἐπὶ

ἐκπώμασι καὶ χοροῖς καὶ ἀκροάμασιν ἐπεισοδίοις, ἀλλ' ὄψων τε παντοδαπῶν καὶ πεμμάτων περιττῶς διαπεπονημένων παρασκευαῖς, ζηλωτὸν ἀνελευθέροις ποιοῦντος ἑαυτόν. ὁ γοῦν Πομπήϊος εὐδοκίμησε νοσῶν, τοῦ μὲν ἰατροῦ κίχλην αὐτὸν λαβεῖν κελεύσαντος· τῶν δ' οἰκετῶν οὐκ ἂν εὑρεῖν ἀλλαχόθι φαμένων θέρους ὥρα κίχλην, ἢ παρὰ Λουκούλλῳ, σιτευομένην, οὐκ εἴασε λαβεῖν ἐκεῖθεν, ἀλλ' εἰπὼν πρὸς τὸν ἰατρόν· Οὐκοῦν, εἰ μὴ Λούκουλλος ἐτρύφα, Πομπήϊος οὐκ ἂν ἔζησεν; ἄλλο τι παρασκευάσαι τῶν εὐπορίστων ἐκέλευσε. Κάτων δ' ἦν αὐτῷ φίλος καὶ οἰκεῖος· οὕτω δὲ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὴν δίαιταν ἐδυσχέραινεν, ὥστε νέου τινὸς ἐν τῇ βουλῇ λόγον ἐπαχθῆ καὶ μακρὸν ἀκαίρως ὑπὲρ εὐτελείας καὶ σωφροσύνης διελθόντος, ἐπαναστὰς ὁ Κάτων· Οὐ παύσῃ, ἔφη, σὺ πλουτῶν μὲν, ὡς Κράσσος, ζῶν δ', ὡς Λούκουλλος, λέγων δὲ, ὡς Κάτων; ἔνιοι δὲ τοῦτο ῥηθῆναι μὲν οὕτως, ὑπὸ Κάτωνος δὲ οὐ λέγουσιν.

41. Ὁ μέντοι Λούκουλλος οὐχ ἡδόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ σεμνυνόμενος τῷ βίῳ τούτῳ δῆλος ἦν ἐκ τῶν ἀπομνημονευομένων. λέγεται γὰρ Ἕλληνας ἀνθρώπους, ἀνα-

tis, choris et acroamatis acceſſoriis, ſed et obſoniorum variorum et bellariorum ſingulari apparatu illiberalium in ſe trahentis admirationem. Quocirca commendatus eſt Pompeius, qui aegrotans, quum praecepiſſet medicus ei, vt turdo veſceretur, negarent autem ſerui, aeſtiuo tempore eas vſquam, niſi in Luculli viuariis, reperiri, prohibuit inde peti, ſed ad medicum ait: Ergo, niſi Lucullus perditus deliciis eſſet, non viueret Pompeius? ac aliud, quod parabile eſſet, iuſſit parari. Erat Luculli amicus et familiaris Cato, verum vitam et luxum eius adeo improbabat, vt, quum iuuenis quidam odioſam et prolixam orationem in ſenatu de frugalitate et temperantia intempeſtiue haberet, exſurgens Cato: Non taces, inquit, qui diuitiis affluis, vt Craſſus, viuis, vt Lucullus, et dicis, vt Cato? Alii dictum quidem hoc, ſed non a Catone ferunt.

At Lucullum ea vita non delectatum modo, verum etiam gloriatum, liquet ex eius dictis. Dicitur Graecos aliquos, qui Romam

βάντας εἰς Ῥώμην, ἑςιᾶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. τὰς δ' ὄντως Ἑλληνικόν τι παθόντας, αἰσχύνεσθαι καὶ διωθεῖσθαι τὴν κλῆσιν, ὡς δι' αὐτὰς καθ' ἡμέραν τοσάτων ἀναλισκομένων. τὸν ἂν Λάκαλλον εἰπεῖν μειδιάσαντα πρὸς αὐτάς· Γίνεται μέν τι τάτων καὶ δι' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες· τὰ μέντοι πλεῖςα γίνεται διὰ Λάκαλλον. ἐπεὶ δὲ, μόνα δειπνᾶντος αὐτᾶ, μία τράπεζα καὶ μέτριον παρεσκευάσθη δεῖπνον, ἠγανάκτει καλέσας τὸν ἐπὶ τᾶτο [54] τεταγμένον οἰκέτην. τᾶ δὲ φήσαντος, ὡς ἀκ ᾤετο, μηδενὸς κεκλημένα, πολυτελᾶς τινος αὐτὸν δεήσεσθαι· Τί λέγεις; εἶπεν, ἀκ ᾔδεις, ὅτι σήμερον παρὰ Λακάλλῳ δειπνεῖ Λάκαλλος; Ὄντος δὲ περὶ τάτα λόγα πολλᾶ, ὡς εἰκὸς, ἐν τῇ πόλει, προσῆλθον αὐτῷ κατ' ἀγορὰν σχολὴν ἄγοντι Κικέρων καὶ Πομπήϊος, ὁ μὲν ἐν τοῖς μάλιςα φίλος ὢν καὶ συνήθης, Πομπηΐῳ δ' ἦν μὲν ἐκ τῆς ςρατηγίας διαφορὰ πρὸς αὐτὸν, εἰώθεισαν δὲ χρῆσθαι καὶ διαλέγεσθαι πολλάκις ἐπιεικῶς ἀλλήλοις. ἀσπασάμενος ἂν ὁ Κικέρων αὐτὸν, ἠρώτησεν, ὅπως ἔχει πρὸς ἔντευξιν· τᾶ δὲ φήσαντος, ὡς ἄριςα, καὶ παρακαλᾶντος ἐντυγ-

Romam commeauerant, per multos dies inuitaſſe, qui, vt germani Graeci, rubore adducti abnuiſſe venire, quod tantum eorum nomine quotidie ſumtus fieret. Caeterum Lucullus his arridens dixiſſe: Aliquid horum, Graeci, veſtra cauſa fit, pleraque fiunt tamen cauſa Luculli. Soli coenanti quum vna menſa et coena parata modica eſſet, accitum ſeruum, qui ſuper his erat, obiurgauit. Vbi is cauſatus eſt, nemine vocato, non ratum ſe, requiri ab eo ſumtuoſam coenam: Quid, ais, inquit, neſciebas, hodie apud Lucullum coenaturum Lucullum? Quum de eo nimirum rumor in vrbe percrebuiſſet, conuenerunt eum in foro otioſum Cicero et Pompeius, ille ſingularis amicus et familiaris, Pompeio intercedebat cum eo ſimultas ex prouincia, nihilominus vſus erat inter eos, et crebro colloqui familiariter ſolebant. Cicero igitur ſalutatum rogauit, vacaretne ei colloqui. Quo annuente, et ad fabulandum inuitante: Nos

54 ἐπὶ τᾶτο] Melius in Mur. ἐπὶ τάτῳ.

55 εἰ-

χάνειν· Ἡμεῖς, ἔφη, βουλόμεθα δειπνῆσαι παρά σοι τήμερον [55] οὕτως, ὅπως ἐστί σοι παρεσκευασμένα. θρυπτομένου δὲ τοῦ Λουκούλλου, καὶ μεταλαβεῖν ἡμέραν ἀξιοῦντος, οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψειν, οὐδ᾽ εἴων διαλέγεσθαι τοῖς οἰκέταις, ἵνα μή τι πλέον κελεύσῃ γενέσθαι [56] τῶν αὐτῷ [57] βουλομένων [58]. πλὴν τοσοῦτο μόνον αἰτουμένῳ συνεχώρησαν εἰπεῖν πρὸς ἕνα τῶν οἰκετῶν, ἐναντίον ἐκείνων, ὅτι σήμερον [59] ἐν τῷ Ἀπόλλωνι δειπνήσει· τοῦτο γάρ τις εἶχε τῶν πολυτελῶν οἴκων ὄνομα. καὶ τοῦτο σεσοφισμένος ἐλελήθει τοὺς ἄνδρας. ἑκάστῳ γὰρ, ὡς ἔοικε, δειπνητηρίῳ [60] τεταγμένον ἦν τίμημα δείπνου, καὶ χορηγίαν ἰδίαν καὶ παρασκευὴν ἕκαστον εἶχεν· ὥστε τοὺς δούλους ἀκούσαντας, ὅπου βούλεται δειπνεῖν, εἰδέναι, πόσον δαπάνημα, καὶ ποῖόν τι κόσμῳ καὶ διαθέσει γενέσθαι δεῖ τὸ [61] δεῖπνον. εἰώθει δὲ δειπνεῖν ἐν τῷ Ἀπόλλωνι πέντε μυριάδων. καὶ τό-

Nos hodie constituimus, inquit, apud te coenare, verum coena solita tua. Hic recusare Lucullo simulante, atque in diem posterum eos reiiciente, negauerunt, se concessuros, neque alloquendi potestatem ei fecerunt seruos, ne quid parari quotidiano praeciperet amplius. Id modo largiti sunt petenti, palam vt vni seruo diceret, hodie ipsum in Apolline coenaturum. Id vni ex splendidis tricliniis nomen erat. Quod eius commentum fefellit illos. Nam singulis scilicet tricliniis certa summa erat in coenam taxata, peculiaresque impensas et paratum habebant; vt audito serui, vbi coenare vellet, scirent, quantum impendendum, quo esset coena ordine et digestione instruenda. Coenare in Apolline quinquaginta millibus denariorum solenne habebat. Ea tunc insum-

55 σήμερον Bodl. 3.

56 γενέσθαι abest a Bodl. 3.

57 αὐτοῦ Vulcob.

58 βουλομένων] Lege γινομένων, vt in Vulc. Anon. Bodl. 3. et Mur. donec vox huic rei apta in Mss. reperiatur ab hac diuersa. Diuersa autem requiri videtur, quia iam praecessit γενέσθαι, quod omnino ibi seruandum esse arbitror.

59 τήμερον Bodl. 3.

60 ita etiam Bodl. 3. vulgo legitur δειπνωτηρίῳ per omega, ex auctoritate Aldinae. in Iuntina est δειπνοτηρίῳ per omicron. verum, ni fallor, δειπνεῖν solummodo vsurpatur, non δειπνοῦν. quo fit, vt δειπνητήριον item in vsu fuerit, minus δειπνωτήριον.

61 τῳ (sine accentu) Bodl. 3.

62 ἐν-

τε τοσύτυ τελεσθέντος, ἐξέπληξε τὺς περὶ τὸν Πομπήϊον ἐν τῷ μεγέθει τῆς δαπάνης, τὸ τάχος τῆς παρασκευῆς. Εἰς ταῦτα[62] μὲν ὖν ὑβριςικῶς ἐχρῆτο τῷ πλύτῳ, καθάπερ ὄντως αἰχμαλώτῳ καὶ βαρβάρῳ.

42. Σπυδῆς δ' ἄξια καὶ λόγυ τὰ περὶ τὴν τῶν βιβλίων κατασκευήν. καὶ γὰρ πολλὰ καὶ γεγραμμένα καλῶς συνῆγε· ἥ τε χρῆσις ἦν Φιλοτιμοτέρα τῆς κτήσεως, ἀνειμένων πᾶσι τῶν βιβλιοθηκῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτὰς περιπάτων καὶ σχολαςηρίων ἀκωλύτως ὑποδεχομένων τὺς Ἕλληνας, ὥσπερ εἰς Μυσῶν τι καταγώγιον, ἐκεῖσε Φοιτῶντας καὶ συνδιημερεύοντας ἀλλήλοις, ἀπὸ τῶν ἄλλων χρειῶν ἀσμένως ἀποτρέχοντας. πολλάκις δὲ καὶ συνεσχόλαζεν αὐτὸς ἐμβάλλων εἰς τὺς περιπάτυς τοῖς Φιλολόγοις, καὶ τοῖς πολιτικοῖς συνέπραττεν, ὅτυ δέοιντο· καὶ ὅλως ἑςία καὶ πρυτανεῖον Ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτῦ τοῖς ἀφικνυμένοις εἰς Ῥώμην. Φιλοσοφίαν δὲ πᾶσαν μὲν ἠσπάζετο, καὶ πρὸς πᾶσαν εὐμενὴς ἦν καὶ οἰκεῖος· ἴδιον

insumta summa, obstupefecit Pompeium in sumtus immensitate celeritas apparatus. Atque in his opulentiae velut reuera captiuae et barbarae insultauit.

At commendanda fuit eius et perhibenda in librorum supellectilem impensa. Multos enim et eleganter descriptos cumulauit. Erat etiam eorum vsus, quam comparatio, liberalior: quod bibliothecae omnibus paterent, atque in adiectas ambulationes scholasque reciperentur omnes Graeci, velut ad Musarum hospitium diuertentes, tempusque inter se traducentes, vbi libenter se ab negotiis aliis reficiebant. Ingrediebatur subinde ipse ambulationes, ac cum studiosis conferebat, atque negotia procurantibus publica, vbi operam ipsius requirebant, erat praesto. In summa erant conuiuium et prytaneum Graecum omnibus Romam commeantibus eius penates. Colebat ille quidem omnem philosophiam, neque ab vllo genere abhorrebat, aut alienus erat; proprie tamen

62 ἐνταῦθα] Rectius εἰς ταῦτα, vt in Fl. Ed. et Aldina, item Bodl. 3. est, quia sequitur σπυδῆς δὲ ἄξια. In ea voce iterum peccatur et infra (267, 7.) vide tamen 306, 3. vbi nihil mutandum censeo.

63 Βρέτ-

δὲ τῆς Ἀκαδημίας ἐξ ἀρχῆς ἔρωτα καὶ ζῆλον ἔσχεν, οὐ
τῆς νέας λεγομένης, καίπερ ἀνθούσης τότε τοῖς Καρνεάδου
λόγοις διὰ Φίλωνος, ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς, πιθανὸν ἄνδρα
καὶ δεινὸν εἰπεῖν τότε προστάτην ἐχούσης, τὸν Ἀσκαλωνί-
την Ἀντίοχον. ὃν πάσῃ σπουδῇ ποιησάμενος φίλον ὁ Λού-
κουλλος καὶ συμβιωτὴν, ἀντετάττετο τοῖς Φίλωνος ἀκροα-
ταῖς, ὧν καὶ Κικέρων ἦν· καὶ σύγγραμμά γε πάγκα-
λον ἐποίησεν εἰς τὴν αἵρεσιν, ἐν ᾧ τὸν ὑπὲρ τῆς καταλή-
ψεως λόγον Λουκούλλῳ περιτέθεικεν, αὑτῷ δὲ τὸν ἐναν-
τίον· Λούκουλλος δ' ἀναγέγραπται τὸ βιβλίον. ἦσαν δ',
ὥσπερ εἴρηται, φίλοι σφόδρα καὶ κοινωνοὶ τῆς ἐν πολι-
τείᾳ προαιρέσεως. οὐδὲ γὰρ αὖ πάμπαν ἀπηλλάχει τῆς
πολιτείας ἑαυτὸν ὁ Λούκουλλος, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ μέγι-
στος εἶναι καὶ πλεῖστον δύνασθαι φιλοτιμίαν καὶ ἅμιλλαν,
ὡς οὔτ' ἀκίνδυνον, οὔτ' ἀνύβριστον οὖσαν, εὐθὺς ἀφῆκε
Κράσσῳ καὶ Κάτωνι. τούτους γὰρ οἱ τὴν Πομπηΐου δύναμιν
ὑφορώμενοι, προεβάλλοντο τῆς βουλῆς, ἀπολεγομένου τοῦ
Λουκούλλου τὰ πρωτεῖα. κατέβαινε δ' εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ
τοὺς φίλους· εἰς δὲ τὴν σύγκλητον, εἰ Πομπηΐου τινὰ δέοι

tamen ab ineunte aetate dilexit et ſequutus eſt Academiam, non
illam, quam nouam vocabant, (quamuis eo tempore Carneadis
praeceptis per Philonem floreret) ſed veterem, quae acrem an-
tiſtitem et facundum habebat, Aſcalonitem Antiochum: quem
omni ſtudio amicum parauit et conuictorem Lucullus, quo eum
Philonis opponeret auditoribus: in quibus erat Cicero, qui li-
brum admodum doctum pro ſecta ſua ſcripſit. In eo diſputatio-
nem pro comprehenſione Lucullo, ſibi tribuit diuerſam. Titu-
lus libro Lucullus eſt: ſiquidem erant hi, vt eſt ſupra dictum,
ſummi amici, et conſiliorum in republica ſocii. Neque enim ſe-
mel reipub. curam abiecerat Lucullus, ſed de principatu, et
ſumma potentia ambitionem contentionemque, quae nec peri-
culo erat, nec contumeliis libera, delegauit ſtatim Craſſo et Ca-
toni. Namque hos illi, quibus erat Pompeii ſuſpecta potentia,
propugnatores ſenatus, repudiante primatum Lucullo, ce-
perunt. Verum in forum deſcendebat, ſi quando amico-
rum negotia poſtularent: in curiam, ſi qua Pompeii eſſet

σπȣδὴν, ἢ φιλοτιμίαν, ἐπηρεάσαι. καὶ τάς τε διατάξεις, ἃς ἐκεῖνος ἐποιήσατο, τῶν βασιλέων κρατήσας, ἐξέκρȣσε, καὶ νέμησίν τινα τοῖς ϛρατιώταις αὐτȣ̃ γράφοντος, ἐκώλυσε δοθῆναι, συμπράττοντος Κάτωνος. ὥϛε Πομπήϊον εἰς τὴν Κράσσȣ καὶ Καίσαρος φιλίαν, μᾶλλον δὲ συνωμοσίαν, καταφυγεῖν· καὶ πληρώσαντα τὴν πόλιν ὅπλων καὶ ϛρατιωτῶν, βίᾳ κυρῶσαι τὰ δόγματα, τȣ̀ς περὶ τὸν Κάτωνα καὶ Λȣ́κȣλλον ἐκβαλόντα τῆς ἀγορᾶς. ἀγανακτȣ́ντων δὲ τῶν βελτίϛων ἐπὶ τοῖς γινομένοις, προῆγον οἱ Πομπηϊανοὶ Βρέττιόν [63] τινα, συνειληφέναι λέγοντες ἐπιβȣλεύοντα Πομπηΐῳ. κἀκεῖνος ἀνακρινόμενος, ἐν μὲν τῇ συγκλήτῳ κατηγόρησεν ἑτέρων τινῶν, ἐν δὲ τῷ δήμῳ Λȣ́κȣλλον ὠνόμασεν, ὡς ὑπ' ἐκείνȣ παρεσκευασμένος ἀποκτεῖναι Πομπήϊον. ȣ̓δεὶς δὲ τῷ λόγῳ προσέσχεν, ἀλλὰ καὶ παραυτίκα δῆλος ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ συκοφαντίᾳ καὶ διαβολῇ προηγμένος ὑπ' αὐτῶν. καὶ μᾶλλον ἐφωράθη τὸ πρᾶγμα μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ρι-

contentio et ambitio conuellenda. Sanctiones, quas ille deuictis fecerat regibus, rescidit: ac quum rogationem de agris militi diuidendis tulisset, rem adiutore Catone impediuit. Quod in caussa fuit, vt ad Crassi et Caesaris amicitiam, vel potius coniurationem, confugerit Pompeius, completaque vrbe armis et militibus, Catonem et Lucullum deiecerit foro, atque acta sua per vim firmauerit. Frementibus ob haec optimatibus, subornauere Pompeiani Vectium quendam, quem insidias Pompeio se ferebant struentem comprehendisse. Hic interrogatus in senatu nonnullos alios detulit, ad populum vero appellauit Lucullum, quasi ab eo esset ad interficiendum Pompeium immissus: caeterum fides ab nemine dictis eius habita. Immo confestim diluxit, fuisse per dolum et calumniam ab illis eum productum, magisque paucis diebus post comperta res est, cadauere ex carcere

63 Βρέττιον] Iustinianus *Brutium*. Est autem non Brettius hic, sed L. Vectius, de cuius, a P. Clodio ad hoc subornati, indicio Cic. saepe, praesertim in Vatinium, pro Sestio, et lib. II. ad Att. Appian. II. Dio XXXVIII. alii. *Xylander*.

64 ὑπ'

φθέντος ἐκ τῆς εἱρκτῆς νεκροῦ, οὗ λεγομένου μὲν αὐτομάτως τεθνάναι, σημεῖα δ' ἀγχόνης καὶ πληγῶν ἔχοντος, ἐδόκει παρ' [64] αὐτῶν ἀνῃρῆσθαι τῶν παρεσκευακότων.

43. Ταῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ἀπῆγε τῆς πολιτείας τὸν Λούκουλλον. ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐξέπεσε τῆς πόλεως, καὶ Κάτων εἰς Κύπρον ἀπεστάλη, παντάπασιν ἐξελύθη. καὶ πρό γε τῆς τελευτῆς λέγεται νοσῆσαι τὴν διάνοιαν αὐτὸν [65], κατὰ μικρὸν ἀπομαραινομένην. Νέπως δὲ Κορνήλιος οὐχ ὑπὸ γήρως φησὶν, οὐδὲ νόσου παραλλάξαι [66] τὸν Λούκουλλον, ἀλλὰ φαρμάκοις ὑπό τινος τῶν ἀπελευθέρων, Καλλισθένους, διαφθαρέντα [67]. τὰ δὲ φάρμακα δοθῆναι μὲν, ὡς ἀγαπῷτο μᾶλλον ὁ Καλλισθένης ὑπ' αὐτοῦ, τοιαύτην ἔχειν δοκοῦντα τὴν δύναμιν· ἐκστῆσαι δὲ καὶ καταλῦσαι τὸν λογισμὸν, ὥστ', ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, τὴν οὐσίαν διοικεῖν τὸν ἀδελφόν. οὐ μὴν ἀλλ' ὡς ἀπέθανε, καθάπερ ἂν ἐν ἀκμῇ [168] τῆς στρατηγίας καὶ τῆς πολιτείας

carcere proiecto. Vulgatum fuit quidem, eum morte spontanea periisse, sed, quia vestigia apparebant in cadauere laquei et verberum, videbatur ab illis ipsis, qui eum subornauerant, sublatus.

Haec impendio magis Lucullum ab republica abduxere. Postquam vero Cicero est in exsilium pulsus, atque in Cyprum missus Cato, in toto obtorpuit. Dicitur ante obitum mente paulatim emarcescente desipuisse. At Cornelius Nepos senio, vel morbo, negat Lucullo mentem motam, sed quod veneno esset a liberto Callisthene potionatus. Dedisse Callisthenem illi venenum, vt impensius ab eo diligeretur, quod amatorium existimabat esse: at ita id soluisse et alienasse mentem eius, vt viuentis etiam procuraret facultates frater. Caeterum mortem eius, vt si in flore bellicarum et ciuilium actionum decessisset, tulit

64 ὑπ' Bodl. 3.

65 αὐτῷ Vulc. Bodl. 3.

66 παραλλάξαι] An huius vocis sic absolute positae, eo sensu, exemplum afferri possit, nescio. forsan addi debet τὸν νοῦν. Certe apud Hippocratem legitur παράλλαξις φρενῶν.

67 Ἀλλὰ φαρμάκοις ὑπό τινος τῶν ἀπελευθέρων, Καλλισθένους, διαφθαρέντα] Amatorio veneno periisse Lucullum, testatur etiam Plinius lib. XXV. cap. 3.

168 ἐν ἀρχῇ Bodl. 3.

αὐτȣ͂ τελευτήσαντος, ὁ δῆμος ἠχθέσθη καὶ συνέδραμε, καὶ τὸ σῶμα κομισθὲν εἰς ἀγορὰν ὑπὸ τῶν εὐγενεστάτων νεανίσκων, ἐβιάζετο θάπτειν ἐν τῷ πεδίῳ τȣ͂ Ἄρεως, ὅπȣ καὶ Σύλλαν ἔθαψεν. ȣ̓δενὸς δὲ τȣ͂το προσδοκήσαντος, ȣ̓δὲ ῥαδίας ȣ̓́σης τῆς παρασκευῆς, ὁ ἀδελφὸς αὐτȣ͂ δεόμενος καὶ παραιτȣ́μενος, ἔπεισεν ἐπιτρέψαι τὴν παρεσκευασμένην ἐν τῷ περὶ Τȣ́σκλον ἀγρῷ τȣ͂ νεκρȣ͂ κηδείαν γενέσθαι. πολὺν δ᾽ ȣ̓δ᾽ αὐτὸς προσεβίω χρόνον, ἀλλ᾽ ὡς ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ, μικρὸν ἀπελείφθη καὶ τῷ χρόνῳ τῆς τελευτῆς, φιλαδελφότατος γενόμενος.

COMPARATIO CIMONIS CVM LVCVLLO.

Μάλιστα δ᾽ ἄν τις εὐδαιμονίσειε τȣ͂ τέλȣς Λȣ́κȣλλον, ὅτι πρὸ τῆς μεταβολῆς, ἣν ἤδη κατὰ τῆς πολιτείας ἐτεκταίνετο τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις τὸ πεπρωμένον, ἔφθη προαποθανὼν, καὶ καταλύσας ἐν νοσȣ́σῃ μὲν, ἔτι δ᾽ ἐλευθέρᾳ τῇ πατρίδι τὸν βίον. καὶ τȣ͂τό γε πάντων αὐτῷ πρὸς Κίμωνα κοινότατόν ἐστι· καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ȣ̓́πω συντεταραγμένων τῶν Ἑλληνικῶν, ἀλλ᾽ ἀκμὴν εὖ ἐχόν-

tulit populus grauiter, concurſuque facto, corpus, quod in forum a nobiliſſimis iuuenibus delatum fuit, vi contendit in campo Martio, vbi funerauit Syllam, humare. Quod quum praeter omnium exſpectationem fieret, neque eſſet promtus apparatus, obtinuit frater eius precibus et obſecrationibus, vt cadauer funere parato efferri in Tuſculano pateretur. Nec fuit diu hic ſuperſtes, ſed vt aetate et gloria, ita fati quoque tempore, paulo fuit illo poſterior, vir in vita fratris amantiſſimus.

Lucullum exceſſus cauſa praecipue beatum dicas, quod reipub. conuerſionem, quam moliebatur bellis ciuilibus fatum, morte praeuenerit, vitaque exceſſerit, patria quamuis aegra, libera tamen: quod quidem prae omnibus ei praecipue cum Cimone conuenit. Etenim ille, rebus Graeciae haud dum commotis, ſed florentibus,

των, ἐτελεύτησεν, ἐπὶ στρατοπέδου μὲν δὴ καὶ [1] στρατηγῶν οὐκ ἀπειρηκὼς, οὐδ' ἀλύων, οὐδὲ τῶν ὅπλων καὶ τῶν στρατηγιῶν καὶ τῶν τροπαίων ἔπαθλον ποιούμενος εὐωχίας καὶ πότους, ὥσπερ Πλάτων ἐπισκώπτει τοὺς περὶ τὸν Ὀρφέα [2], τοῖς εὖ βεβιωκόσι φάσκοντας ἀποκεῖσθαι γέρας ἐν ᾅδου, μέθην αἰώνιον. σχολὴ μὲν οὖν καὶ ἡσυχία καὶ διατριβὴ περὶ λόγους ἡδονήν τινα καὶ θεωρίαν ἔχοντας, εὐπρεπέστατον ἀνδρὶ πρεσβύτῃ καὶ πεπαυμένῳ πολέμων καὶ πολιτείας παραμύθιον· τὸ δ' ἐφ' ἡδονὴν, ὡς [3] τέλος, καταστρέψαντα τὰς καλὰς πράξεις, ἤδη λοιπὸν ἀφροδίσια τῶν πολέμων καὶ στρατηγιῶν ἄγοντα [4] παίζειν καὶ τρυφᾶν,

tibus, vitam cum morte commutauit, in castris tamen, et dux, non obtorpescens, nec languidus, nec rerum gestarum et triumphorum praemium ponens in epulis et potationibus, sicut deridet Plato Orpheum, qui ait, iis, quorum honesta fuit vita, paratum apud inferos praemium, aeternam temulentiam. Immo otium, quies, commoratio in literis voluptatem et contemplationem afferentibus honestissima seni est, et ei, qui a bellis se et repub. abduxit, allenatio. Ad voluptatem vero dirigere, tanquam ad summum bonum, praeclara facta, et iam deinceps Veneris sacra ex bellis et rebus gestis agentem ludere ac luxuria diffluere, haec digna

1 μέντοι καὶ Bodl. 3.

2 Ὀρφέα] Locum Platonis haec Musaeo tribuentis affert post Xylandrum Dacerius, ex L. II. de Rep. p. Serr. Ed. 363. (Lugd. autem 423. G. H.) De Orpheo dicta nuspiam meminit se legere. In eo autem loco, quod non monuit Vir doctus, cum *filium Musaei* addit Plato, Eumolpum intelligit, sacrorum Cereris mysteriorum inuentorem, quae hic clam ridet. *Moses Dusoul.* [Xylander ita annotat: Locus est valde elegans, lib. *de republ. II.* vbi Hesiodi etiam, Homeri, Musaeique de felicitate defunctorum nugae refelluntur. Alterum Platonis dictum de exostracismo Cimonis est in *Gorgia.*]

3. ὡς abest a Bodl. 3.

4 ἤδη λοιπὸν ἀφροδίσια τῶν πολέμων καὶ στρατηγιῶν ἄγοντα] Delenda censebat Bryanus τῶν πολέμων καὶ στρατηγιῶν. Ego seruanda quidem arbitror, sed aut ἀπὸ eis praemisso, vt fit p. seq. l. 13. εἰ καὶ Κίμων ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ στρατηγιῶν εἰς ἀπόλεμον καὶ ἀπολίτευτον γῆρας ἀφεὶς αὑτόν: aut ἐκ, vt in Sert. (317, 16) ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ μεγάλων. *Mos. Dus.*

 5 γε-

οὐκ ἄξια τῆς καλῆς Ἀκαδημίας, οὐδὲ τὸν Ξενοκράτη ζηλοῦντος, ἀλλ' ἐγκεκλικότος πρὸς τὸν Ἐπίκουρον. ὃ καὶ θαυμαστόν ἐστιν. ὑπεναντίως γὰρ ἡ νεότης τοῦ μὲν ἐπίψογος καὶ ἀκόλαστος εἶναι [5] δοκεῖ, τοῦ δὲ πεπαιδευμένη καὶ σώφρων. βελτίων οὖν, ᾧ πρὸς τὸ βέλτιον ἡ μεταβολή· χρηστοτέρα γὰρ ἡ φύσις, ἐν ᾗ γηρᾷ μὲν τὸ χεῖρον, ἐπακμάζει δὲ τὸ ἄμεινον. καὶ μὴν ὁμοίως γε πλουτήσαντες οὐχ ὁμοίως διέθεντο τὸν πλοῦτον. οὐ γὰρ ἄξιον ὁμοιῶσαι τῷ νοτίῳ τείχει τῆς ἀκροπόλεως, ὃ τοῖς ὑπὸ Κίμωνος κομισθεῖσιν ἐτελέσθη χρήμασι, τοὺς ἐν Νεαπόλει θαλάμους καὶ τὰς περικλείστους ἀπόψεις [6], ἃς Λούκουλλος ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐξῳκοδόμει λαφύρων· οὐδέ γε τῇ Κίμωνος τραπέζῃ τὴν Λουκούλλου παραβαλεῖν, τῇ δημοκρατικῇ καὶ φιλανθρώπῳ τὴν πολυτελῆ καὶ σατραπικήν. ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ μικρᾶς δαπάνης πολλοὺς καθ' ἡμέραν διέτρεφεν, ἡ

digna non sunt praeclara illa Academia, neque eius, qui Xenocratem imitetur, sed qui ad Epicurum inclinet. Id eo mirum est magis. Pugnantem enim iuuentutem, Cimonis infamem et solutam luxu apparet fuisse, huius vero literatam et modestam. Praestat autem ille, qui ad melius deflexit. Melius est enim ingenium, in quo vitia consenescant, et adolescat virtus. Iam qui pari modo opulentiam parauerunt, non pariter sunt ea vsi. Namque haudquaquam sunt cum a[illegible] muro australi, qui parato a Cimone sumtu est exstructus, praetoria conferenda Neapolitana, atque circumfusae vndis speculae, quae ex praeda barbarica excitauit Lucullus. Nec vero iam cum Cimonis mensa illam Luculli, cum populari et benigna sumtuosam et superbam compares. Quippe illa modica impensa alebat quotidie frequentes, haec

5 γεγονέναι Bodl. 3.

6 περικλείστους ἀπόψεις] Recte scribitur in Vulc. Bodl. 3. et Mur. περικλύστους. Idem enim hic describitur, quod supra (193, 12.) διαίτας ἐνάλιους vocarat, quasque sic enarrarat: λόφους ἀνακρεμαννύντος μεγάλοις ὀρύγμασι, καὶ τροχοὺς θαλάσσης, καὶ διαδρομὰς ἰχθυοτρόφους τοῖς οἰκητηρίοις περιελίσσοντος. Voce autem περίκλυστος vtitur et in Mor. Op. p. 282, 7. ἐπεσχέθη, inquit, περικλύστῳ χοιράδι,

7 ὡς

δ' εἰς ὀλίγους τρυφῶντας ἀπὸ πολλῶν παρεσκευάζετο χρημάτων. εἰ μὴ νὴ Δία τῶν πραγμάτων ἐποίει διαφορὰν ὁ χρόνος. ἄδηλον γὰρ, εἰ καὶ Κίμων ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ στρατηγιῶν εἰς ἀπόλεμον καὶ ἀπολίτευτον γῆρας ἀφεὶς αὑτὸν, ἔτι μᾶλλον ἂν ἐχρήσατο σοβαρᾷ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀνειμένῃ διαίτῃ. καὶ γὰρ φιλοπότης καὶ πανηγυρικὸς, καὶ τὰ πρὸς γυναῖκας, ὡς εἴρηται [7], διαβεβλημένος. αἱ δ' ἐπὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας κατορθώσεις, ἡδονὰς ἑτέρας ἔχουσαι, τῶν χειρόνων ἐπιθυμιῶν ἀσχολίαν ποιοῦσι καὶ λήθην ταῖς πολιτικαῖς καὶ φιλοτίμοις φύσεσιν. εἰ γοῦν καὶ Λούκουλλος ἐτελεύτησεν ἀγωνιζόμενος καὶ στρατηγῶν, οὐδ' ἂν ὁ ψογερώτατος καὶ φιλομεμφότατος εὑρεῖν μοι δοκεῖ διαβολὴν ἐπ' αὐτόν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς διαίτης.

Ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς, ὅτι μὲν ἀμφότεροι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἀγωνισταὶ, δῆλον. ὥσπερ δὲ τῶν ἀθλητῶν τοὺς ἡμέρᾳ μιᾷ πάλῃ [μιᾷ] [8] καὶ παγ-

haec ingenti pecunia paucis luxuriosis parabatur: nisi hercle fecit rerum tempus diuersitatem. Nam quis nouit, si ex negotiis Cimon atque ex rebus gerendis in pacatam et remotam a repub. senectutem se demisisset, anne multo magis fastuosam et voluptariam vsurpasset vitam? nempe vino deditus et tempestiuis conuiuiis, atque libidine (vt est dictum) infamis. Praeclare autem domi militiaeque actiones, voluptatum compotes aliarum, ab deterioribus cupidinibus mentem auocant, earumque afferunt politicis et gloriae cupidis ingeniis obliuionem. Quod si Lucullus item fuisset in expeditionibus et bellis gerendis fato functus, nemo vel liuidissimus cauillator et culpandi cupidissimus ansam in eo obtrectandi, meo iudicio, reperisset vllam. Atque haec de vitae ratione.

In re bellica vtrumqne fuisse terra marique fortem certatorem in confesso est. Caeterum vt athletas, qui vno die lucta simul et pancra-

7 ὡς προείρηται Bodl. 3.

8 ἡμέρᾳ μιᾷ πάλῃ μιᾷ] Posterius illud μιᾷ abundare nemo non videt. Pro quo Fab. Agon. III. 21. et H. Steph. ἅμα legere iubent; quod imperite in Anon. loco prioris μιᾷ ponitur. Et ita est in Mur. vti volebant. *Moses Dusoul.*

9 ἔθει

κρατίῳ στεφανουμένους, ἔθει τινὶ παραδοξονίκας καλοῦσιν [9], οὕτω Κίμων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πεζομαχίας καὶ ναυμαχίας ἅμα τροπαίῳ στεφανώσας τὴν Ἑλλάδα, δίκαιός ἐστιν ἔχειν τινὰ προεδρίαν ἐν τοῖς στρατηγοῖς. καὶ μὴν Λουκούλλῳ μὲν ἡ

pancratio coronantur, vocant nouo more victorias: ita Cimon, qui pariter vno die pedestri et nauali laurea Graeciam coronauit, iure aliquam habeat inter duces praerogatiuam. Iam Lucullo patria,

9 ἔθει τινὶ παραδόξῳ νίκας καλοῦσιν] Anon. et Mur. παραδοξονίκας coniunctim, vti volebat Stephanus. Hanc vocem in Inscriptione Magni Ducis Etruriae, et in Farnesianis inscriptionibus reperiri, Saluinius Dacerio scripsit; qui, alienis oculis parum fidens, περιοδονίκας a Plutarcho scriptum fuisse arbitratur, Festique locum affert hinc. *In Gymnicis certaminibus*, inquit ille, *Periodon vicisse dicitur is, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit: a circuitu eorum spectaculorum.* Hinc ad eos translata est ea phrasis, inquit Dacerius, qui *quinque Pancratii diuersis certaminibus* vicerant. Errat vir doctus, cum Pancratio quinque diuersa attribuit certamina. De iis cogitabat, quos πεντάθλους vocabant; de quibus hic sermo non est; sed de iis tantum, qui lucta et pancratio eodem die vicerant. Stante autem scriptura, qua παραδοξονῖκαι dicuntur eiusmodi Athletae, vide, an non possit inde emendari locus in Op. Mor. p. 1799, 18. vbi de Piscibus loquens ait: οἱ δ' ἁλιεῖς συνορῶντες ὥσπερ ἀδοξήμασι παλαισμάτων τὰ πλεῖστα διαχρουόμενα τὰς ἀπ' ἀγκίστρου βολάς, etc. Pro ὥσπερ ἀδοξήμασι ego legendum censeo vel παραδοξήμασι, vel παραδοξονικήμασι. [Integra H. Stephani ad hunc locum annotatio haec est: Pro μιᾷ, quod posteriore loco legitur, crediderim reponendum esse ἅμα. At haec verba παραδόξῳ νίκας in vnam vocem conflanda esse puto, vt veram lectionem habeamus, et quidem cum mutatione aliqua: vt videlicet, ω in ο mutantes, scribamus παραδοξονίκας. Ambo tamen interpretes eam, quam habemus, lectionem retinuerunt, qualemcunque potuerunt sensum inde elicientes. Vnus enim ita vertit: *Caeterum vt athletas, qui vno die lucta simul et pancratio coronantur, vocant nouo more victorias.* Alter vero sic: *Sed vt ex athletis eos, qui eadem die lucta pancratioque coronam meruerunt, mira quadam consuetudine victores excellentiae ergo nominant.* Nam et hunc, quamuis non *victorias*, sed *victores*, interpretetur, non aliud tamen, quam νίκας, legisse existimo. Verum in compositione quidem hanc significationem habere constat, at extra compositionem nequaquam eam illi dari puto.]

10 παρ'

πατρὶς, Κίμων δὲ τῇ πατρίδι τὴν ἡγεμονίαν περιέθηκε. καὶ ὁ μὲν ἀρχέσῃ τῶν συμμάχων προσεκτήσατο τὰ τῶν πολεμίων· ὁ δ' ἄλλοις ἑπομένην παραλαβὼν, ἅμα καὶ τῶν συμμάχων ἄρχειν καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν ἐποίησε· Πέρσας μὲν [ἂν] ἀναγκάσας ἡττηθέντας ἐκβῆναι τῆς θαλάσσης, Λακεδαιμονίους δὲ πείσας ἑκόντας ἐκστῆναι. εἰ τοίνυν μέγιστον ἔργον ἡγεμόνος, εὐπείθειαν ἐργάσασθαι δι' εὔνοιαν, Λούκουλλος μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατεφρονήθη, Κίμων δ' ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐθαυμάσθη. παρ' οὗ μὲν γὰρ ἀπέστησαν, πρὸς ὃν δὲ μετέστησαν. καὶ ὁ μὲν ὧν ἄρχων ἐξῆλθεν, ὑπὸ τούτων ἀπολειφθεὶς ἐπανῆλθεν· ὁ δὲ, μεθ' ὧν ἑτέροις ποιήσων τὸ προσταττόμενον ἐξεπέμφθη, τούτοις αὐτὸς διδοὺς τὸ παράγγελμα, κατέπλευσε· τρία τὰ πάντων δυσκολώτατα διαπεπραγμένος ὁμοῦ τῇ πόλει, πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους εἰρήνην, παρὰ δὲ τῶν συμμάχων ἡγεμονίαν, πρὸς δὲ Λακεδαιμονίους ὁμόνοιαν. μεγάλας τοίνυν ἐπιχειρήσαντες ἀμφότεροι καταλύειν ἡγεμονίας, καὶ καταστρέφεσθαι τὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ἀτελεῖς ἐγένοντο τῶν πράξεων, ὁ μὲν καθάπαξ διὰ τὴν τύχην· ἐτελεύτησε γὰρ στρατηγῶν καὶ εὐημερῶν· τὸν δ'

patria, Cimon patriae ſuae imperium tribuit; et ſuperior dominanti in ſocios adiecit ditiones hoſtium, hic ei, quam alios ſequentem acceperat, ſimul et imperium in ſocios et de hoſtibus tradidit palmam. Siquidem Perſas victos expulit armis mari, Lacedaemonios vero permouit, vt ſua ſponte imperio cederent. Porro ſi officium ſummum imperatoris eſt obſequentes beneuolentia efficere, Lucullus a militibus ſuis contemtus, Cimon apud ſocios in admiratione fuit. Siquidem ad hunc tranſierunt, ab illo defecerunt. Ille, quorum dux profectus fuerat, ab iis rediit deſertus. Hic, cum quibus erat ad aliis parendum emiſſus, his ipſe ſignum dans domum eſt reuectus; quum tria confeciſſet reipubl. ſuae omnium difficillima, apud hoſtes pacem, imperium inter ſocios, cum Lacedaemoniis concordiam. Iam vero quum vterque magna regna exſcindere et ſubiugare totam Aſiam aggreſſus eſſet, non potuerunt res perducere ad effectum: Cimon prorſus per fortunam; nam imperator in ſecundo rerum ſucceſſu ſublatus morte eſt. Lucullum non ex

ὁ παντελῶς ἄν τις ἐξέλοιτο τῆς παρ' αὐτὸν[10] αἰτίας, εἴτ' ἠγνόησεν, εἴτ' ἐκ ἐθεράπευσε τὰς ἐν τῷ στρατιωτικῷ διαφορὰς καὶ μέμψεις, ἀφ' ὧν[11] εἰς τηλικαύτας ἀπεχθείας προῆλθεν. ἢ τοῦτό γε καὶ πρὸς Κίμωνα κοινόν ἐστι. καὶ γὰρ ἐκεῖνον ὑπήγαγόν τε εἰς δίκας οἱ πολῖται, καὶ τελευτῶντες ἐξωστράκισαν, ἵν' αὐτοῦ δέκα ἐτῶν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων[12], τῆς φωνῆς μὴ ἀκούσωσιν. αἱ γὰρ ἀριστοκρατικαὶ φύσεις ὀλίγα τοῖς πολλοῖς ἅδουσι[13] καὶ πρὸς ἡδονὴν ἔχουσι· τὰ δὲ πολλὰ προσβιαζόμεναι, τῷ κατευθύνειν διαστρεφομένους ἀνιῶσιν, ὥσπερ οἱ τῶν ἰατρῶν δεσμοὶ, καίπερ εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἄγοντες τὰς παραρθρήσεις. ταύτης μὲν οὖν ἴσως ἀπαλλακτέον τῆς αἰτίας ἑκάτερον.

toto liberes culpa, siue ignorauit, siue non leniuit exercitus sui offensiones et querelas, quibus fuit vsque adeo ab ipso alienatus. An vero hoc habet cum Cimone commune? Quippe ciues et vocauerunt eum identidem in iudicium et in exsilium denique exegerunt, ne vocem eius annos decem (vt Plato ait) audirent. Etenim grauia optimatium ingenia parum sunt multitudini accepta, aut iucunda, sed fere, dum vrgent, vt corrigant, vel distortos, pungunt, sicut medicorum vincula, quamuis in articulos suos haec reponant luxata. Vterque igitur sit fortasse hac noxa eximendus.

At

10 παρ' αὐτῶν] Haec verba quid sibi velint mihi non liquet. In Anon. et Mur. pro αὐτῶν, αὐτὸν legitur. Neque hoc quid afferat assequor. Παρ' αὐτοῦ scribendum esse arbitror, vt opponatur τῷ διὰ τύχην, quod de Cimone praedictum fuit. *Moses Dusoul.*

11 ἐφ' ὧν] Legendum est ἀφ' ὧν, quod Vulc. Anon. et Mur. praeferunt, et quod volebat H. Steph. [ita annotans: Non dubium est, quin reponi debeat ἀφ' ὧν.]

12 Πλάτων] Locus exstat in Gorg. p. 309. H. Ed. Lugd. *Moses Dusoul.*

13 ἅδουσι] Est quidem valde suspectum hoc verbum, sed nihil in mentem venit, quod et ad eius scripturam accedat, et loco conuenientem significationem habeat. Fuit tamen scriptum ἅδουσι potius, quam ἅδουσι, respiciendo ad eam verbi huius significationem, qua pro *placere* ponitur: sed omnino poeticum verbum est; ac ne hi quidem ἅδειν, sed potius ἀδεῖν dicunt. *H. Stephanus.*

14 φυκει-

Πολὺ δ' ὁ Λύκουλλος προῆλθε τῷ πολέμῳ, τόν τε Ταῦρον ὑπερβαλὼν στρατοπέδῳ Ῥωμαίων πρῶτος, καὶ τὸν Τίγριν διαβὰς, καὶ τὰ βασίλεια τῆς Ἀσίας ἐν ὄψει τῶν βασιλέων, Τιγρανόκερτα καὶ Κάβειρα, καὶ Σινώπην καὶ Νίσιβιν ἑλὼν καὶ καταφλέξας, καὶ τὰ μὲν βόρεια, μέχρι Φάσιδος, τὰ δ' ἑῷα, μέχρι Μηδίας, τὰ δὲ πρὸς νότον καὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν οἰκειωσάμενος [14] διὰ τῶν Ἀραβικῶν βασιλέων [15]· συντρίψας δὲ τὰς δυνάμεις τῶν βασιλέων, ἀπολειφθεὶς δὲ μόνου τοῦ τὰ σώματα λαβεῖν, ὥσπερ θηρίων εἰς ἐρημίας καὶ ὕλας ἀστιβεῖς καὶ ἀβάτους ἀποδιδρασκόντων. τεκμήριον δὲ μέγα· Πέρσαι μὲν γὰρ, ὡς οὐδὲν μέγα πεπονθότες ὑπὸ Κίμωνος, εὐθὺς ἀντετάττοντο τοῖς Ἕλλησι, καὶ τήν γε πολλὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν Αἰγύπτῳ κρατήσαντες διέφθειραν. Τιγράνου δὲ καὶ Μιθριδάτου μετὰ Λούκουλλον οὐδὲν [16] ἄλλο ἔργον ἐγένετο, ἀλλ' ὁ μὲν, ἀσθενὴς ἤδη καὶ συγκεκομμένος ὑπὸ τῶν πρώτων ἀγώνων, οὐδ' ἅπαξ ἐτόλμησε δεῖξαι Πομπηΐῳ τὴν δύναμιν ἔξω τοῦ χάρακος, ἀλλὰ φυγὼν εἰς

At longius promouit bellum Lucullus, qui Taurum cum exercitu Romano ſuperauit primus, Tigrim traiecit, regias Aſiae ante regum oculos, Tigranocerta, Cabira, Sinopen, et Niſibin expugnauit inflammauitque. Tractum ſeptentrionalem ad Phaſim vſque, orientalem ad Mediam, auſtralem vſque ad mare rubrum et regna Arabiae ſubegit. Vires regum obtriuit. Sola ei elapſa corpora ſunt inſtar ferarum in deſerta inuiaſque et inacceſſas aufugientium ſyluas. Huius rei ſit magnum illud indicium. Siquidem Perſae, quaſi nullo accepto a Cimone detrimento, repetierunt extemplo Graecos bello, magnaſque eorum copias in Aegypto ſuderunt oppreſſeruntque: Tigranis vero et Mithridatis poſt Lucullum factum aliud exſtitit nullum; verum hic eneruatus iam ac proeliis fractus prioribus, ne ſemel quidem Pompeio oſtendere extra vallum ſuſtinuit aciem, ſed in Boſporum

14 ᾠκειωσάμενος Bodl. 3. Iunt. Ald.

15 βασιλειῶν] Vide, an non potius legendum ſit βασιλέων. *Moſes Duſoul.*

16 ὡς οὐδὲν Bodl. 3. Iunt.

17 πε-

Βόσπορον κατέβη, κἀκεῖ κατέστρεψε. Τιγράνης δ' αὐτὸς ἑαυτὸν γυμνὸν καὶ ἄνοπλον φέρων ὑπέῤῥιψε Πομπηΐῳ, καὶ τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἔθηκε πρὸ τῶν ποδῶν· ὁ τοῖς ἑαυτοῦ κολακεύων Πομπήϊον, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ Λουκούλλου τεθριαμβευμένοις. ἠγάπησε γοῦν ἀπολαμβάνων τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας, ὡς ἀφῃρημένος πρότερον. μείζων οὖν στρατηγὸς, ὥσπερ ἀθλητὴς, ὁ τῷ μεθ' ἑαυτὸν ἀσθενέστερον παραδοὺς τὸν ἀντίπαλον. ἔτι τοίνυν Κίμων μὲν συντετριμμένην τὴν βασιλέως δύναμιν, καὶ τὸ Περσῶν φρόνημα συνεσταλμένον ἥτταις μεγάλαις καὶ ἀπαύστοις φυγαῖς ὑπὸ Θεμιστοκλέους καὶ Παυσανίου καὶ Λεωτυχίδου καταλαβὼν, ἐπενέβη, καὶ προπεπτωκότων [17] καὶ προηττημένων ταῖς ψυχαῖς τὰ σώματα ῥᾳδίως ἐνίκησε· Λουκούλλῳ δὲ Τιγράνης, ἀήττητος ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ μέγα φρονῶν, συνέπεσε. πλήθει δ' οὐδ' ἄξιον παραβαλεῖν τοῖς ἐπὶ Λούκουλλον συνελθοῦσι τοὺς ὑπὸ Κίμωνος κρατηθέντας. ὥστε πάντη [18] μεταλαμβάνοντι δυσδιαίτη-

rum fuga delatus, exſpirauit. Tigranes ad genua ſe Pompeii nudum et inermem abiecit, detractumque capiti diadema ad pedes eius depoſuit, Pompeio non ornamentis blandiens ſuis, ſed illis, de quibus triumphauerat Lucullus. Quare putauit actum ſecum praeclare, quum inſignia regia redderentur ſibi, velut ante iis exutus. Itaque dux celſior ille ſicut athleta ſit, qui ſucceſſori ſuo debilitatum tradit aduerſarium. Ad haec Cimon, quum regis obtritos neruos accepiſſet ingentibus cladibus effuſiſſimiſque fugis, et ſpiritus fractos Perſarum a Themiſtocle, Pauſania, Leotychide, inſultauit in eos, et quorum ante oppreſſi deiectique fuerant animi, horum ſuperauit facile corpora: at cum Lucullo Tigranes proeliis inuictus multis atque inde elatus ſigna contulit. Numero vero haudquaquam aequiparandi ſunt cum illis, qui contra Lucullum ſteterunt, hi, qui profligati fuerunt a Cimone. Quamobrem omnia inuicem aeſtimanti difficilis ſit

17 πεπτωκότων ſimplex dat Bodl. 3.

18 παντὶ] Vulc. et Anon. πάντῃ. Mur. πάντῃ. quod minime reſpuendum videtur, cum in Craſſo (252, 3.) πάντῃ περιβαλλόμε-

τον εἶναι τὴν κρίσιν. ἐπεὶ καὶ τὸ δαιμόνιον ἀμφοτέροις ἔοικεν εὐμενὲς γενέσθαι, τῷ μὲν ἃ χρὴ κατορθῦν, τῷ δ' ἃ φυλάττεσθαι χρὴ, προμηνύον· ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν ψῆφον αὐτοῖς ὑπάρχειν, ὡς ἀγαθοῖς καὶ θείοις τὴν φύσιν ἀμφοτέροις.

ΝΙΚΙΑΣ [1].

Ἐπεὶ [2] δοκῦμεν ὐκ ἀτόπως τῷ Νικίᾳ τὸν Κράσσον παραβάλλειν, καὶ τὰ Παρθικὰ παθήματα τοῖς Σικελικοῖς, ὥρα παραιτεῖσθαι καὶ παρακαλεῖν ὑπὲρ ἐμῦ τὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς συγγράμμασι τύτοις, ὅπως ἐπὶ ταῖς διηγήσεσιν, αἷς Θυκυδίδης, αὐτὸς αὑτῦ περὶ ταῦτα παθητικώτατος, ἐναργέστατος [3], ποικιλώτατος γενόμενος, ἀμιμήτως ἐξενήνοχε, μηδὲν ἡμᾶς ὑπολάβωσι πεπονθέναι Τιμαίῳ πάθος ὅμοιον· ὃς ἐλπίσας τὸν μὲν Θυκυδίδην ὑπερβαλεῖσθαι [4] δεινότητι, τὸν δὲ Φίλιστον

sit explicatu disceptatio. Nam videntur et dii vtrique fuisse propitii, qui vni ea, quae perpetranda essent, alteri, quae praecauenda, praenunciauere. Ita dii quoque testimonium ambobus vt bonis et natura praeditis diuina dedere.

Quando visum nobis non absonum est, vt cum Nicia Crassum, et clades Parthicas contenderemus cum Siculis, primum deprecandi et obsecrandi mihi sunt horum commentariorum lectores, vt in hac historia, in qua Thucydides supra ingenium humanum explicanda, affectu mouendo, illustratione et varietate seipsum superauit, nemo imitari nos Timaeum suspicetur velle, qui dum Thucydidis se superare eloquentiam sperat posse, et illepidum plane

λόμενον legamus; et apud Lucian. πάντῃ περιαγόμενος. Ego tamen πάντα legendum arbitror; quod et Interpp. placuisse animaduerto. *Moses Dusoul.*

1 Nicias, Atheniensium dux, Alcibiadis aequalis fuit, belloque Peloponnesiaco periit in Sicilia. *Xylander.*

2 Ἐπεὶ δὲ Bodl. 3.

3 ἐνεργέστατος] Mur. recte ἐναργέστατος. quod in Anon. etiam, sed mendose, exstat, vbi legitur ἀνεργέστατος.

4 ὑπερβαλέσθαι] Scribendum vide-

ἀποδείξειν παντάπασι φορτικὸν καὶ ἰδιώτην, διὰ μέσων ὠθεῖται τῇ ἱςορίᾳ τῶν μάλιςα κατωρθωμένων ἐκείνοις ἀγώνων, καὶ ναυμαχιῶν, καὶ δημηγοριῶν, ὀ μὰ Δία

Παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων [5],

ὥς φησι Πίνδαρος· ἀλλ' ὅλως τις ὀψιμαθὴς καὶ μειρακιώδης φαινόμενος ἐν τούτοις, καὶ κατὰ τὸν Δίφιλον,

Παχὺς, ὠνθυλευμένος ςέατι Σικελικῷ·

πολλαχοῦ δ' ὑποῤῥέων εἰς τὸν Ξέναρχον [6]. ὥσπερ ὅταν

plane oſtendere Philiſtum rudemque, per medias ruit victorias, et proelia naualia, concioneſque, quas res praecipue ſumma cum laude deſcripſerunt illi, ne hercule iuxta Lydium quidem currum pedibus incedens, (vt Pindarus ait) verum oſtendit ſe prorſus impolitum, infantem, atque (vt Diphili verbis vtar) pinguem et Siculo oblitum adipe; ſubinde vero ad Xenarchum delabitur, vt quum

videtur ὑπερβαλεῖσθαι, quum ad idem participium feratur, ad quod et ἀποδείξειν, nimirum ad ἐλπίσας. *H. Stephanus.*

5 ita dat etiam Bodl. 3. vulgo legitur ἰχνεύων.

6 ὑποῤῥέων εἰς τὸν Ξέναρχον] Xenarchum fuiſſe Comicum, de quo Suidas, qui mimos etiam ſcripſerit, teſte Ariſtotele initio Poetices, monet Xylander; videturque putare, in Mimis iſtis alluſiones fuiſſe, ad quas reſpexerit hic Plutarchus. Sed ſi exſtitiſſet vſquam ſcriptor vſque adeo puerilis, vt Timaeus ipſe in eius frigus delabi poſſet dici, cur a Longino praeteritus ſit, et ex Timaeo potius a Criticorum principe exempla eiuſmodi petita ſint, rationem, credo, aſſignabit nemo. Fuit quidem Clitarchus quidam, Longino ipſo teſte, (§. 2.) φλοιώδης, καὶ φυσῶν, κατὰ τὸν Σοφοκλέα, μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι, φορβειᾶς δ' ἄτερ. Sed quid iſte, et futilium, quos plures ibi recenſet, ſcriptorum turba, ad ſuperſtitionem inſulſam, de qua mox ex Timaeo audies? Quid tu ergo, inquies? Reperi non hominem vnum, ſed nationem, vt Phaedri verbis vtar, iſtiuſmodi ardelionum. τὸ ξεναγὸν legendum eſt. Hi ſoli Ethnicorum Legendarii huic muneri pares ſunt: et res adeo aperta eſt, vt Emendationi firmandae pluribus verbis opus non ſit. De ὑποῤῥέων vid. IV. 263, 2. et Not. *Moſes Duſoul.* [Xylandri ad hunc locum annotatio haec eſt: Eſt hoc obſcurum, et omiſit proprium nomen Guarinus. Comicum fuiſſe Suidas ait, citatque haud paucos eius verſus hinc inde Athenaeus. Mimos eum ſcripſiſſe Ariſtoteles initio Poetices affirmat, ſicut et Sophronem et Sota-

λέγῃ τοῖς Ἀθηναίοις οἰωνὸν ἡγήσασθαι γεγονέναι, τὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἔχοντα τοὔνομα στρατηγὸν, ἀντειπόντα πρὸς τὴν στρατηγίαν· καὶ τῇ περικοπῇ τῶν Ἑρμῶν προσημαίνειν αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον, ὡς ὑπὸ Ἑρμοκράτους τοῦ Ἕρμωνος πλεῖστα πείσονται παρὰ τὸν πόλεμον. ἔτι δ', εἰκὸς εἶναι τὸν Ἡρακλέα τοῖς μὲν Συρακουσίοις βοηθεῖν, διὰ τὴν Κόρην, παρ' ἧς ἔλαβε τὸν Κέρβερον· ὀργίζεσθαι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι τοὺς Αἰγεστέας [7], ἀπογόνους ὄντας Τρώων, ἔσωζον, αὐτὸς δ' ὑπὸ Λαομέδοντος ἀδικηθεὶς, ἀνάστατον ἐποίησε τὴν πόλιν. ἀλλὰ τούτῳ μὲν ἴσως ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐμμελείας ταῦτά τε γράφειν [8] ἐπῄει, καὶ τὴν Φι-

quum omen factum Athenienſibus narrat exiſtimare ſe, ex eo, quod dux, qui a victoria nomen habebat, repugnaret, ne ſibi mandaretur bellum: atque ex ſtatuarum mutilatione praeſignificari a diis, clades illos bello ab Hermocrate Hermonis plurimas accepturos. Ad haec veriſimile fuiſſe, Syracuſanis Herculem Proſerpinae gratia, a qua acceperat Cerberum, ſuppetias venturum; et infeſtum fore Athenienſibus, quod Aegeſteos Troianorum ſobolem tuerentur, quum iniuriis ipſe ab Laomedonte laceſſitus funditus euertiſſet vrbem Troiam. Caeterum huic fortaſſe ab eodem iudicio haec ſubiit ſcribere, et dictionem repre-

Sotadem: quod cum prioribus non pugnat, quando Sophronis etiam comoedias Athenaeus nominat. Neque obſtat, quo minus idem genus ſcripti vtrumque coluerit. Caeterum ex his, quae exſtant, Xenarchi reliquiis nihil de hoc loco poſſumus ſtatuere: melius fortaſſis iudicium facturi, ſi mimorum aliquid exſtaret. Videtur autem alluſio iſta, vocabulorumque ad ſuam etymologiam applicatio, a Xenarcho vſurpata fuiſſe: quae, vt comoediam mimumque deceat, tamen ſeriae hiſtoriae parum conueniat. Nam Timaeus etiam in Νικίου παρὰ τὴν νίκην nomine luſerat, et ad Hermocratem Hermas detorſerat: quod in hiſtoria βάναυσον, in comoedia non indecorum eſt, ſi tempeſtiue adhibeatur; quomodo ille Plautinus paraſitus *Peniculi* nomen habere ſe dicit, a detergenda menſa.]

7 Αἰγεστεὺς Vulcob. Αἰγεστέως Bodl. 3.

8 γε γράφειν] Non Bodl. 3. tantum, ſed Fl. Ed. et Aldina, necnon Mur. τε pro γε habent; quod vel abſque Mſſ. auctoritate adſciſcendum fuiſſe res ipſa clamat.

9 τὸ

λίϛȣ διάλεκτον εὐθύνειν, καὶ τοῖς περὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριϛοτέλη λοιδορεῖσθαι. ἐμοὶ δ' ὅλως μὲν ἡ περὶ λέξιν ἅμιλλα καὶ ζηλοτυπία πρὸς ἑτέρȣς, μικροπρεπὲς φαίνεται καὶ σοφιϛικόν· ἂν δὲ πρὸς τὰ ἀμίμητα [9] γίγνηται, καὶ τελέως ἀναίσθητον [10]. ἃς γȣ̃ν Θȣκυδίδης ἐξήνεγκε πράξεις καὶ Φίλιϛος, ἐπεὶ παρελθεῖν ȣ̓κ ἔϛι, μάλιϛά γε δὴ τὸν τρόπον καὶ τὴν διάθεσιν τȣ̃ ἀνδρὸς ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων παθῶν καλυπτομένην περιεχȣ́σας, ἐπιδραμὼν βραχέως καὶ διὰ τῶν ἀναγκαίων, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀμελὴς δοκῶ καὶ ἀργὸς εἶναι, τὰ διαφεύγοντα τȣ̀ς πολλȣ̀ς, ὑφ' ἑτέρων δ' εἰρημένα σποράδην, ἢ πρὸς ἀναθήμασιν, ἢ ψηφίσμασιν εὑρημένα παλαιοῖς, πεπείραμαι συναγαγεῖν· ȣ̓ τὴν ἄχρηϛον ἀθροίζων ἱϛορίαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἤθȣς καὶ τρόπȣ παραδιδȣ̀ς.

reprehendere Philiſti, Platonemque atque Ariſtotelem inſectari. Mihi quidem de ſtilo cum quibuſuis certamen et aemulatio plane puſilli animi et cauillatorii videtur eſſe, in iis vero, quae imitari queat nemo, etiam prorſus inſulſi et ſtupidi. Quas igitur res geſtas expoſuerunt Thucydides et Philiſtus, quando eas praeterire non licet, praecipue quidem, quae ingenium, et motus illius viri ſub calamitatibus reconditos multis et magnis detegunt, has, ne ſemel habear incurius et ſegnis, quatenus res poſtulabit, perſtringam: quae vero vulgus fugiunt, ac quae alii dixerunt ſparſim, aut in monumentis, vel plebiſcitis antiquis exſtant, ea contrahere ſtudebo, non quo hiſtoriam conſarcinem infrugiferam, ſed eam, quae indolem viri et mores ob oculos ponat, tradam.

Primum

9 τὰ ἀμιλλήματα Bodl. 3. ἀμιλλήμματα Iunt.

10 ἂν δὲ πρὸς τὰ ἀμίμητα γίγνηται, καὶ τελέως ἀναίσθητον] Xylander vertit: *Stupidi autem hominis, velle cum iis certare, quos imitando aſſequi non poſſit:* annotatque: Haec mirifice perverſione ſua obſcurauerat Guarinus. Eſt autem duplex reprehenſio Timaei, quod et de elocutione cum Philiſto contendiſſet, et ea, quae nulla imitatione poterat aequare, ſuperare inſtituiſſet: quorum alterum leuiculum, alterum etiam ſtultum Plutarchus iudicat. Paulo poſt idem Thucydidem cum Pericle ait reipublicae praefuiſſe, etc. quum aduerſarius eius fuerit, et plerumque ei repugnans, in exſilium tandem ab eo ſit actus.

11 δ

2. Ἔνεστιν οὖν περὶ Νικίου πρῶτον εἰπεῖν, ὃ γέγραφεν Ἀριστοτέλης, ὅτι τρεῖς ἐγένοντο βέλτιστοι τῶν πολιτῶν, καὶ πατρικὴν ἔχοντες εὔνοιαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον, Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Θουκυδίδης ὁ Μιλησίου [11], καὶ Θηραμένης ὁ Ἄγνωνος· ἧττον δὲ οὗτος, ἢ ἐκεῖνοι. καὶ γὰρ εἰς δυσγένειαν, ὡς ξένος ἐκ Κέω, λελοιδόρηται, καὶ διὰ τὸ μὴ μόνιμον, ἀλλὰ καὶ ἐπαμφοτερίζον ἀεὶ τῇ προαιρέσει τῆς πολιτείας, ἐπεκλήθη κόθορνος. ἐκείνων δὲ πρεσβύτερος μὲν ὁ Θουκυδίδης ἦν, καὶ πολλὰ [12] Περικλεῖ δημαγωγοῦντι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν προϊστάμενος ἀντεπολιτεύσατο. νεώτερος δὲ Νικίας γενόμενος, ἦν μὲν ἔν τινι λόγῳ καὶ Περικλέους ζῶντος, ὥστε κἀκείνῳ συστρατηγῆσαι, καὶ καθ' αὑτὸν ἄρξαι πολλάκις. Περικλέους δ' ἀποθανόντος, εὐθὺς εἰς τὸ πρωτεύειν προήχθη, μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ γνωρίμων, ἀντίταγμα ποιουμένων αὐτὸν πρὸς τὴν Κλέωνος βδελυρίαν καὶ τόλμαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον εἶχεν εὔνουν καὶ [13] συμφιλοτιμούμενον. ἴσχυε μὲν

Primum de Nicia habeo dicere, quod ſcriptum reliquit Ariſtoteles, tres exſtitiſſe optimos ciues, qui patria erga populum beneuolentia et amore fuerunt, Niciam Nicerati, Thucydidem Mileſii, et Theramenem Agnonis: verum hunc, quam illos, minus. Etenim ob pudenda natalia, vt hoſpes ex Cea, perſtrictus eſt, atque ob inconſtantiam, quodque modo harum modo illarum partium in repub. eſſet, cothurnus dictus. Thucydides fuit illis aetate prior, diuque Periclis actionibus populo aſſentantis pro optimatibus propugnans reſtitit. Aetatis Nicias inferioris. Habuit autem nomen aliquod etiam viuo Pericle, vt collega quoque eius in bello gerendo fuerit, et ipſe ſolus non vnum geſſit magiſtratum. Defuncto Pericle, ſtatim eſt in primum locum elatus a locupletibus potiſſimum et nobilioribus, qui arcem eum aduerſus Cleonis fecerunt ſcelera et audaciam. Attamen et populi tenuit beneuolentiam, qui eum item prouexit. Siquidem polle-

11 ὁ Μιλησίου] De hoc vide et Ariſtoph. cum Schol. p. Ed. Gen. 498. *Moſes Duſoul.* Caeterum pro Μιλησίου Bodl. 3. dat Μιλησίων.

12 πολλὰ καὶ Bodl. 3. Iunt.

13 ita etiam Bodl. 3. et Iunt. a vulgatis καὶ abeſt.

γὰρ ὁ Κλέων μέγα, γεροντάγωγῶν, καὶ ἀναμισθαρνεῖν [14] διδούς· ὅμως δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰταμότητα καὶ τὸ θράσος ὁρῶντες αὐτοί, οἷς πρὸς χάριν ἔπραττεν, οἱ πολλοὶ τὸν Νικίαν ἐπήγοντο. καὶ γὰρ οὐκ ἦν αὐστηρόν, οὐδ' ἐπαχθὲς ἄγαν αὐτοῦ τὸ σεμνόν, ἀλλ' εὐλαβείᾳ τινὶ μεμιγμένον, αὐτῷ τῷ δεδιέναι δοκοῦντι τοὺς πολλοὺς δημαγωγοῦν [15]. τῇ φύσει γὰρ ὢν ἀθαρσὴς καὶ δύσελπις, ἐν μὲν τοῖς πολεμικοῖς ἀπέκρυπτεν εὐτυχίᾳ τὴν δειλίαν· κατώρθου γὰρ ὁμαλῶς στρατηγῶν. τὸ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ ψοφοδεὲς [16], καὶ πρὸς τοὺς συκοφάντας εὐθορύβητον αὐτοῦ, καὶ δημοτικὸν ἐδόκει, καὶ δύναμιν οὐ μικρὰν ἀπ' εὐνοίας τοῦ δήμου παρέχειν, τῷ δεδιέναι τοὺς ὑπερορῶντας [17], αὔξειν δὲ τοὺς δεδιότας. τοῖς γὰρ πολλοῖς τιμὴ μεγίστη παρὰ τῶν μειζόνων, τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι.

pollebat multum Cleon ex eo, quod ad gratiam emerendam populi fenectutem componeret fuam, et largitiones ei obiiceret. Immodicam tamen hominis cupiditatem, impudentiam et audaciam, quum viderent illi ipfi, erga quos effet ambitiofus, plerique amplectebantur Niciam. Neque enim plus fatis grauitas huius auftera erat, vel odiofa, fed cum certo temperata metu populi, qui eo ipfo, quod vereri putaretur multitudinem, illius fauorem alliciebat. Nam quum natura effet timidus et diffidentiae plenus, tegebat in bello timiditatem felicitate. Expeditiones enim eius habuerunt omnes fucceffum. At formido in repub. gerenda atque aduerfus calumniatores eius trepidatio videbatur etiam popularis, magnafque ei opes ex populi ftudio conciliare: quod eos, qui fe defpiciant, habeat fufpectos, euehat vero illos, qui metuant. Quippe hic habetur a potentioribus honos plebi maximus, quum non contemnitur.

Ac

14 καὶ ἀναμισθαρνεῖν] Anon. et Mur. κἀναμ. recte; defumta enim haec verba funt ex Ariftoph. ἱππ. p. Ed. Gen. 351. E. Vide et Op. Mor. 1444, 13. *Mofes Dufoul.*

15 δημαγωγῶν Bodl. 3. Iunt. Ald.

16 ψοφοδεὲς] Vide Schol. Ariftoph. ad verf. 357. eiufdem fabulae; (p. Ed. G. 308.) vbi pro δυσώνητος legendum eft εὐδυσώπητος δὲ ὁ Νικίας.

17 τοὺς παρόντας Bodl. 3. Iunt.

18 τὴν

3. Περικλῆς μὲν οὖν ἀπό τ' ἀρετῆς ἀληθινῆς καὶ λόγου δυνάμεως τὴν πόλιν [18] ἄγων, οὐδενὸς ἐδεῖτο σχηματισμοῦ πρὸς τὸν ὄχλον, οὐδὲ πιθανότητος. Νικίας δὲ τούτοις μὲν λειπόμενος, οὐσίᾳ δὲ προέχων, ἀπ' αὐτῆς ἐδημαγώγει, καὶ τῇ Κλέωνος εὐχερείᾳ καὶ βωμολοχίᾳ πρὸς ἡδονὴν μεταχειριζομένῃ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρεξάγειν ἀπίθανος ὤν, χορηγίαις ἀνελάμβανε καὶ γυμνασιαρχίαις, ἑτέραις τε τοιαύταις φιλοτιμίαις τὸν δῆμον, ὑπερβαλλόμενος πολυτελείᾳ καὶ χάριτι τοὺς πρὸ αὐτοῦ [19] καὶ καθ' ἑαυτὸν ἅπαντας. εἱστήκει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς τό τε Παλλάδιον ἐν ἀκροπόλει, τὴν χρύσωσιν ἀποβεβληκὸς, καὶ ὁ τοῖς χορηγικοῖς τρίποσιν ὑποκείμενος [20] ἐν Διονύσου νεώς. ἐνίκησε γὰρ πολλάκις χορηγήσας, ἐλείφθη δ' οὐδέποτε. λέγεται δ' ἔν τινι χορηγίᾳ παρελθεῖν οἰκέτης αὐτῷ κεκοσμημένος εἰς σχῆμα Διονύσου, κάλλιστος ὀφθῆναι καὶ μέγιστος, οὔπω γενειῶν. ἡσθέντων δὲ τῶν Ἀθηναίων τῇ ὄψει, καὶ κροτούντων ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀναστὰς ὁ Νικίας, εἶπεν, ὡς οὐχ

Ac Pericles quidem, qui solida virtute et vi dicendi ciuitatem gubernabat, nullo fuco ad multitudinem opus habebat, nec gratia artificio colligenda. Quibus Nicias quum deficeretur, praecelleret autem opibus, his deliniebat plebem. Quia vero erat ad Cleonem, qui leuitate et scurrilitate populum Atheniensem mulcebat, similibus aequandum artibus ineptus, oblectabat choragiis, gymnasiarchiis, muneribusque huiuscemodi aliis populum, splendore antecedens et munificentia, qua prioris, qua suae memoriae omnes. Exstitit ex donis eius etiam nostra aetate signum Mineruae in arce, auro, quo inductum fuerat, deperdito, atque in aede Liberi patris subiecta mensis choragicis aedicula. Choragus enim frequenter vicit, superatus est nunquam. Fertur in choragio quodam seruus eius ornatus Bacchi persona transiisse, forma et proceritate corporis eximia, etiamnum imberbis. Commoto eius adspectu populo, ac diu applaudente, exsurgens Nicias, nefas dixit

18 τὴν πολιτείαν Bodl. 3.
19 ἑαυτοῦ Vulcob.
20 ἀποκείμενος Anon.

 21 κα-

ὅσιον ἡγοῖτο δουλεύειν καταπεφημισμένον [21] θεῷ σῶμα, καὶ τὸν νεανίσκον ἀπηλευθέρωσε. μνημονεύεται δ' αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ Δῆλον, ὡς λαμπρὰ καὶ θεοπρεπῆ φιλοτιμήματα. τῶν γὰρ χορῶν, οὓς αἱ πόλεις ἔπεμπον ᾀσομένους τῷ θεῷ, προσπλεόντων μέν, ὡς ἔτυχεν, εὐθὺς δ' ὄχλου πρὸς τὴν ναῦν ἀπαντῶντος, ᾄδειν κελευομένων κατ' οὐδένα κόσμον, ἀλλ' ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως ἀποβαινόντων ἅμα καὶ στεφανουμένων, καὶ μεταμφιεννυμένων, ἐκεῖνος ὅτε τὴν θεωρίαν ἦγεν, αὐτὸς μὲν εἰς Ῥηνίαν [22] ἀπέβη τὸν χορὸν ἔχων, καὶ τὰ ἱερεῖα, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν, ζεῦγμα δὲ πεποιημένον Ἀθήνησι πρὸς τὰ μέτρα, καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς χρυσώσεσι καὶ βαφαῖς, καὶ στεφάνοις, καὶ αὐλαίαις κομίζων, διὰ νυκτὸς ἐγεφύρωσε τὸν μεταξὺ Ῥηνίας καὶ Δήλου πόρον, οὐκ ὄντα

dixit arbitrari ſe eſſe, vt corpus, quod deo omnium vocibus eſſet declaratum ſimile, in ſeruitute teneretur, atque adoleſcentem manumiſit. Iam commemorantur eius in Delo magnifica et religioſa munera. Nam quum chori, quos ciuitates ad canendum mittebant in Apollinis honorem, appellerent promiſcue, et quia naui turba repente occurrente, canere iubebantur nullo ordine, ſed nimia feſtinatione incompoſite ſimul deſcenderent de naui, coronas ſumerent et veſtes, ille, quum dux chori eo miſſus eſſet, traiecit ſecum in Rhenen chorum, victimaſque et reliquum apparatum trahens, ad haec, pontem Athenis paratum competentem atque eximie excultum auro, pictura, ſertis, tapetibus deportans, nocte fretum eo inter Rhenen et Delum medium, quod non eſt

21 καταπεφημισμένον] Legendum cum Anon. et Mur. κατευπεφημισμένον. qua voce vtitur iterum noſter in Sertorio (308, 3.) Vide tamen in Eumene (355, 3.) σκηνὴν βασιλικὴν καὶ θρόνον Ἀλεξάνδρῳ καταπεφημισμένον. vbi nulla in Codd. ſcripturae diſcrepantia obſeruata eſt. *Moſ. Duſ.*

22 Ῥηνίαν] Varie ſcribitur hoc nomen. Plinio *Rhene* eſt: Thucydidi et Straboni Ῥήνεια; (Quin ita hic etiam in Anon. et Mur. ſcribitur): Herodoto VI. 97. Ῥηναίη. [Veruntamen in indice Variantium lectionum perhibetur in Anon. repertum eſſe Ῥηναίαν et hic et infra. Quis iſta conciliabit inter ſe pugnantia?]

23 ἐστιν

μέγαν. εἶθ' ἅμα ἡμέρᾳ τήν τε πομπὴν τῷ θεῷ καὶ τὸν χορὸν ἄγων κεκοσμημένον πολυτελῶς καὶ ᾄδοντα, διὰ της γεφύρας ἀπεβίβαζε. μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὰς ἑςιάσεις, τόν τε Φοίνικα τὸν χαλκοῦν ἔςησεν, ἀνάθημα τῷ θεῷ, καὶ χωρίον μυρίων δραχμῶν πριάμενος καθιέρωσεν, ὃ τὰς προσόδους ἔδει Δηλίους καταθύοντας ἑςιᾶσθαι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ Νικίᾳ παρὰ τῶν θεῶν αἰτουμένους. καὶ γὰρ τοῦτο τῇ ςήλῃ ἐνέγραψεν, ἣν ὥσπερ φύλακα τῆς δωρεᾶς ἐν Δήλῳ κατέλιπεν. ὁ δὲ Φοίνιξ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀποκλασθεὶς ἐνέπεσε τῷ Ναξίων ἀνδριάντι τῷ μεγάλῳ, καὶ ἀνέτρεψε.

4. Τούτοις δ' ὅτι μὲν πολὺ τὸ πρὸς δόξαν καὶ φιλοτιμίαν πανηγυρικὴν καὶ ἀγοραῖον ἔνεςιν [23], οὐκ ἄδηλον· ἀλλὰ τῷ λοιπῷ τρόπῳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἤθει πιςεύσειεν ἄν τις εὐσεβείας ἐπακολούθημα τὴν τοιαύτην χάριν καὶ δημαγωγίαν γενέσθαι. σφόδρα γὰρ ἦν τῶν ἐκπεπληγμένων τὰ δαιμόνια, καὶ θειασμῷ προσκείμενος, ὥς φησι Θουκυδίδης [24]. ἐν δέ τινι τῶν Πασιφῶντος διαλόγων γέ-

eſt latum, iunxit. Mox vbi diluxit, pompam deo et chorum magnifice comtum cantantemque traduxit per pontem. Secundum ſacra, ludos et epulum, palmam aeneam Apollini poſuit, praediumque ſacrauit, quod decem millibus drachmarum comparauerat: cuius vectigal impenderent in ſolenne epulum Delii, multam felicitatem ab diis Niciae precantes. Id eſt enim inciſum in pila, quam pro doni cuſtode reliquit in Delo. Palma illa a vento eliſa in Naxiorum excelſam ſtatuam procidit, atque eam deiecit.

His non obſcurum eſt multam ſubeſſe gloriae captationem ambitionemque plauſibilem et forenſem. Verum ex vita reliqua eius et moribus coniecturam feceris, religionis fuiſſe eam magnificentiam et largitionem comitem. Oppido namque expaueſcebat deos, et ſuperſtitioni (vt ait Thucydides) erat implicitus. Vt relatum autem in quodam Paſiphontis dialogo eſt,

23 ἐςιν] Lege ἔνεςιν, cum Anon. et Mur.

24 Θουκυδίδης] L. VII. vbi de eclipſi ſolis refert. *Xylander.*

γραπ]αι, ὅτι καθ' ἡμέραν ἔθυε τοῖς θεοῖς, καὶ μάντιν ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας, προσεποιεῖτο μὲν ἀεὶ σκέπ]εσθαι περὶ τῶν δημοσίων, τὰ δὲ πλεῖςα περὶ τῶν ἰδίων, καὶ μάλιςα περὶ τῶν ἀργυρείων μετάλλων. ἐκέκτητο γὰρ ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ πολλὰ καὶ [25] μεγάλα εἰς πρόσοδον, ἐκ ἀκινδύνȣς δὲ τὰς ἐργασίας ἔχοντα. καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων ἔτρεφεν αὐτόθι, καὶ τῆς ȣσίας ἐν ἀργυρίῳ τὸ πλεῖςον εἶχεν. ὅθεν ȣκ ὀλίγοι περὶ αὐτὸν ἦσαν αἰτȣ̃ντες καὶ λαμβάνοντες. ἐδίδȣ γὰρ ȣχ ἧτ]ον τοῖς κακῶς ποιεῖν δυναμένοις, ἢ τοῖς εὖ πάσχειν ἀξίοις. καὶ ὅλως πρόσοδος ἦν αὐτȣ̃ τοῖς τε πονηροῖς ἡ δειλία, καὶ τοῖς χρηςοῖς ἡ φιλανθρωπία. λαβεῖν δὲ περὶ τȣ́των μαρτυρίαν, καὶ παρὰ τῶν κωμικῶν ἐςι. Τηλεκλείδης μὲν γὰρ εἴς τινα τῶν συκοφαντῶν ταυτὶ πεποίηκε·

Χαρικλῆς μὲν ȣκ [26] ἔδωκε μνᾶν, ἵν' αὐτὸν μὴ λέγῃ,
Ὡς ἔφυ τῇ μητρὶ παίδων πρῶτος ἐκ βαλαντίȣ,
Τέσσαρας δὲ μνᾶς ἔδωκε Νικίας Νικηράτȣ·

est, quotidie ſacris operabatur. Aruſpicem autem domi tenens, praetexebat perpetuo ſe de repub. deos conſulere: at quaerebat fere de rebus priuatis ſuis, maxime de argentifodinis. Siquidem tenebat in agro Lauriotico multas et fructuoſas: verum eas non citra periculum exercebat, manum magnam illic alebat ergaſtulorum, ac facultates eius erant fere in argento poſitae. Vnde non pauci ſectabantur eum petentes et accipientes: quippe non ſecus his, a quibus metuebat, quam illis, qui erant beneficio digni, largiebatur. Atque omnino erat improbis timiditas eius et humanitas probis pro reditu. De his accipias vel a comicis teſtimonium: Teleclides enim in quadruplatorem quendam hoſce verſus ſcripſit:

Charicles minam nec obtulit, ſibi ne dent probro,
Quod ſatus matri ſit e crumenula prae fratribus.
At quater minam dedit, Nicerato qui natus eſt,
Nicias.

25 πολλὰ καὶ] Rectius ſcriberetur πολλὰ μὲν καὶ. *H. Steph.*

26 pro ȣκ Anon. exhibet ȣ̃ν.

27 ἐν

Ὧν δ᾽ ἕκατι τοῦτ᾽ ἔδωκε, καίπερ εὖ εἰδὼς ἐγὼ
Οὐκ ἐρῶ. φίλος γὰρ ἀνὴρ, σωφρονεῖν δέ μοι δοκεῖ.
ὁ δ᾽ ὑπ᾽ Εὐπόλιδος κωμωδούμενος ἐν τῷ Μαρικᾷ [27], παράγων τινὰ τῶν ἀπραγμόνων καὶ πενήτων, λέγει·
α. Πόσου χρόνου γὰρ συγγεγένησαι Νικίᾳ;
β. Οὐδ᾽ εἶδον, εἰ μὴ ἔναγχος [28] ἑστῶτ᾽ ἐν ἀγορᾷ.
α. Ἁνὴρ ὁμολογεῖ Νικίαν ἑωρακέναι.
β. Καίτοι τί μαθὼν ἂν εἶδεν, εἰ μὴ προὐδίδου [29];

Nicias. Cur fecerit, quamuis ſciam, non dico tamen:
Eſt enim hic amicus, ac ſapit, niſi mens fallitur.
Ille etiam, qui apud Eupolidem in Marica perſtringitur, inducens otioſum et inopem quendam ait:
A. *Dic, quando demum es alloquutus Niciam?*
B. *Non vidi ego, niſi ſtantem nuper in foro.*
A. *Fatetur iſte, Niciam vidiſſe ſe.*
B. *Sed ad quid illi viſus eſt, ni proderet?*

Audi-

27 ἐν τῷ Μαρικᾷ] ὁ Μαρικᾶς, *Maricas*, comoedia fuit Eupolidis, ſcripta in Hyperbolum Athenienſem: de quo Plutarchus, cum alibi, tum hoc etiam ipſo libro, auctor Scholiaſt. Ariſtophanis in *Ranis*. Barbarum eſſe vocabulum, et patrium caſum Μαρικάντος habere Euſtathius in β. Iliad. ex Herodiano ſcribit. Alii κίναιδον exponunt. Caeterum hi verſus propter omiſſas perſonas, et quia antecedentia ac ſequentia deſunt, perobſcuri ſunt: vt aequi eſſe debeant, ſi quibus non ſatisfecimus. Diſtinxi perſonas literis adiectis. *Xylander.*

28 μὴ ἔναγχος] Lege, vt in Bodl. 3. eſt, μὴ 'ναγχος. et mox καίτοι τί παθὼν, [pro vulg. καὶ τί μαθὼν] ex Anon. Bodl. 3. Fl. Ed. et Mur. [et Aldina. Verum in his non eſt παθὼν, ſed μαθὼν, praeterquam in ſolo Anon.] [H. Steph. ita annotat: Reponenda potius altera lectio, καίτοι τί μαθὼν, vt ſtet verſus: quum alioqui illam veteres quidam codices habeant.]

29 προὐδίδου] Poſt hoc verbum τελεία στιγμὴ ponenda eſt, vel potius interrogationis nota:, quae tamen in pleriſque vetuſtis libris poſt interrogatiuas particulas poni non ſolet. Qui enim ſequuntur duo verſus cum praecedentibus hiſce verbis iunctam ſententiam non habent, quamuis Niciae itidem mentionem faciant: atque adeo illorum etiam menſuram longe excedant. Fortaſſis igitur Plutarchus interiecerat aliquot verba, quibus eum

Ἠκȣ́σατ᾽, ὦ συνήλικες, ἐπαυτοφώρῳ Νικίαν εἰλημμένον [30].

Ὑμεῖς γὰρ, ὦ φρενοβλαβεῖς, λάβοιτ᾽ [31] ἂν ἄνδρ᾽ ἄριστον ἐν κακῷ τινι.

ὁ δ᾽ Ἀριστοφάνȣς Κλέων [32] ἀπειλῶν λέγει·

Λαρυγγιῶ τȣ̀ς ῥήτορας, καὶ Νικίαν ταράξω.

ὑποδηλοῖ δὲ καὶ Φρύνιχος τὸ ἀθαρσὲς αὐτȣ̃ καὶ καταπεπληγμένον ἐν τȣ́τοις·

Ἦν γὰρ πολίτης ἀγαθὸς, ὡς εὖ οἶδ᾽ ἐγὼ,
Κȣ̓χ ὑποταγεὶς ἐβάδιζεν, ὥσπερ Νικίας.

Audiſtis, aequales mei, deprenſum in ipſa re teneri Niciam.
Sicne ergo vecordes virum vos optimum culpae reum deprenditis?

Cleon etiam apud Ariſtophanem minitabundus ait:

Os obſtruam oratoribus, tum Niciam mouebo.

Innuit item animum trepidum eius et attonitum Phrynichus hiſce verſibus:

Nam quod bonus ciuis fuit, certo ſcio,
Nec ſuſtulit trepidos pedes, vt Nicias.

Quum eum haec in alio eiuſdem comoediae loco ſcribere ſignificabat. *H. Stephanus.*

30 Ἠκȣ́σατ᾽, ὦ συνήλικες, ἐπαυτοφώρῳ Νικίαν εἰλημμένον] Haec interrogatiue dici exiſtimo, id eoque interrogationis notam participio εἰλημμένον ſubiungendam cenſeo. Poſſent tamen et citra interrogationem legi. Sunt autem duo hi verſus multo praecedentibus longiores, vtpote quorum vterque trimetri et dimetri menſuram habeat. Verum poſteriori multo melius menſura ſua conſtat, quam priori. Huic enim aliquod vocabulum deeſſe videtur, abſque aliqua ſaltem mutatione illam diuiſionem non plene admittit. At ille ita diuidi poteſt: Ὑμεῖς γὰρ, ὦ φρενοβλαβεῖς, λάβοιτ᾽ ἂν ἄνδρ᾽ Ἄριστον ἐν κακῷ τινι; Obſerua autem, interrogationis notam huic quoque a me ſubiungi, multo etiam magis, quam praecedenti, neceſſariam: ſimul etiam reponi ὦ. *H. Stephanus.*

31 λάβητ᾽ Bodl. 3. Iunt. Ald.

32 Κλέων] Non Cleon, ſed Agoracritus, haec dicit. Vide Rualdi An. XVII. et Ariſtoph. ἱππ. verſ. 357. (p. Ed. G. 308.) [Xylander ad hunc locum ita: In comoedia, quae inſcribitur *Equites*. Eſt autem lapſus memoria. Non enim Cleonis ſunt, ſed Agoracriti, ſeu Allantopolae, verba, reſpondentis Cleoni.]

33 καὶ

5. Οὕτω δὴ διακείμενος εὐλαβῶς πρὸς τοὺς συκοφάντας, οὔτε συνεδείπνει τινὶ τῶν πολιτῶν, οὔτε κοινολογίαις, οὔτε συνδιημερεύσεσιν ἐνέβαλλεν ἑαυτὸν, οὐδ' ὅλως ἐσχόλαζε ταῖς τοιαύταις διατριβαῖς· ἀλλ' ἄρχων μὲν ἐν τῷ στρατηγίῳ διετέλει μέχρι νυκτός· ἐκ δὲ βουλῆς ὕστατος ἀπῄει, πρῶτος ἀφικνούμενος. εἰ δὲ μηδὲν ἐν κοινῷ πράττειν ἔχοι, δυσπρόσοδος ἦν καὶ δυσέντευκτος, οἰκουρῶν καὶ κατακεκλεισμένος. οἱ δὲ φίλοι τοῖς ἐπὶ ταῖς θύραις φοιτῶσιν ἐνετύγχανον, καὶ παρῃτοῦντο συγγνώμην ἔχειν, ὡς καὶ τότε Νικίου πρὸς δημοσίας χρείας τινὰς καὶ ἀσχολίας ὄντος. καὶ ὁ μάλιστα ταῦτα συντραγῳδῶν, καὶ συμπεριτιθεὶς ὄγκον αὐτῷ καὶ δόξαν, Ἱέρων ἦν, ἀνὴρ τεθραμμένος ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Νικίου, περί τε γράμματα καὶ μουσικὴν ἐξησκημένος ὑπ' αὐτοῦ· προσποιούμενος δ' υἱὸς εἶναι Διονυσίου τοῦ Χαλκοῦ προσαγορευθέντος, οὗ καὶ ποιήματα σώζεται, καὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἀποικίας ἡγεμὼν γενόμενος, ἔκτισε Θουρίους. οὗτος οὖν ὁ Ἱέρων τά τε πρὸς τοὺς μάντεις ἀπόρρητα διεπράττετο τῷ Νικίᾳ, καὶ λόγον [33] ἐξέφερεν εἰς τὸν δῆμον, ὡς ἐπίπο-

Quum igitur ita timeret ſibi a calumniatoribus, apud neminem ciuium coenabat, non confabulationibus, non conuerſationibus ad tempus fallendum dabat ſe, nec omnino eiuſcemodi vacabat oblectamentis: ſed archon haerebat ad noctem vſque in praetorio, curiam primus ingrediebatur, nouiſſimus egrediebatur. Nihil ſi haberet in publico negotii, difficilis aditus ad eum erat, et conueniendi copia, domo autem incluſus deſidebat. Amici alloquebantur eos, qui ad fores ventitabant, precabanturque, veniam vt darent, quod diſtentus etiam tum Nicias eſſet publicis negotiis curiſque. Erat Hiero praecipue huius adminiſter tragoediae, faſtumque et opinionem ei adiungebat. Hic eductus apud Niciam fuerat, in literiſque ac muſica ab eo inſtitutus. Filium autem ferebat ſe eſſe Dionyſii, qui dictus Chalcus fuit, cuius exſtant adhuc poemata. Dux is coloniae fuit in Italiam deducendae, et Thurios condidit. Hiero hic arcana cum aruſpicibus Niciae tranſigebat, ſermoneſque diſſipabat in vulgus, reipub. cauſa

33 καὶ λόγους Vulc. Bodl. 3. et Iunt. In Ald. legitur ambigue καὶ λόγος.

 34 μόλις

νόν τινα καὶ ταλαίπωρον διὰ τὴν πόλιν ζῶντος αὐτȣ̃ βίον, ᾧ γ' ἔφη καὶ περὶ λȣτρὸν ὄντι καὶ περὶ δεῖπνον ἀεί τι προσπίπτειν δημόσιον· ἀμελῶν δὲ τῶν ἰδίων, ὑπὸ τȣ̃ τὰ κοινὰ φροντίζειν, μόλις ἄρχεται καθεύδειν περὶ πρῶτον ὕπνον [34]. ὅθεν αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα διάκειται κακῶς, καὶ τοῖς φίλοις ȣ̓ προσηνὴς, ȣ̓δ' ἡδύς ἐστιν· ἀλλὰ καὶ τȣ́τȣς προσαποβέβληκε τοῖς χρήμασι [35] πολιτευόμενος. οἱ δ' ἄλλοι καὶ φίλȣς κτώμενοι, καὶ πλȣτίζοντες αὐτȣ̀ς ἀπὸ τȣ̃ βήματος, εὐπαθȣ̃σι καὶ προσπαίζȣσι τῇ πολιτείᾳ. τῷ δ' ὄντι τοιȣ̃τος ἦν ὁ Νικίȣ βίος, ὥστ' αὐτὸν εἰπεῖν τὰ τȣ̃ Ἀγαμέμνονος εἰς αὐτόν·

— προστάτην δὲ τȣ̃ βίȣ
Τὸν ὄγκον [36] ἔχομεν, τῷ δ' ὄχλῳ δȣλεύομεν.

causa eum aerumnosam et miseram vitam agere: cui ait et in balneo, et super coenam semper aliquid obiici publici negotii, et solicitudine reipub. procurandae res priuatas negligentem, vix circa primam vigiliam incipere eum dormire; vnde corpore esse eum affecto, amicis nec placidum, nec iucundum, verum hos quoque vna cum re familiari in repub. gerenda amisisse. Caeteros parare amicos ex suggestu, quaestumque facere, atque hos in deliciis viuere, et rempub. ludos facere. Reuera autem ea vita fuit Niciae, vt de se ipse illud posset Agamemnonis dicere:

Fastus quidem specie reliquis praecellimus,
Verum ministri multitudinis sumus.

Porro

34 μόλις ἄρχεται καθεύδειν περὶ πρῶτον ὕπνον] Omnes Interpp. consentiunt, hisce verbis significari debere *post aliorum hominum somnum primum.* Verum quis eum sensum eliciet ex verbis illis: περὶ πρῶτον ὕπνον? Legendum ergo, non περὶ, sed παρὰ, quod eo sensu apud probos Auctores inueniri, neminem fugit. *Moses Dusoul.*

35 τοῖς χρήζȣσι dat Iuntina, et mox πλȣτίζȣσι. vtrumque vitiose, sed sola.

36 ὄγκον] Apud Eurip. (Iphig. in Aul. vers. 450.) in impressis, quod et Xyl. annotatum est, legitur δῆμον. In Mur. ὄχλον. Ego Plutarchi Codd. ὄγκον habentes sequi malo. [Xylandri annotatio ita habet: Haec Agamemnonis verba sunt in Euripidis Iphigenia Aulidensi. Leguntur vero aliter, aliamque efficiunt

6. Ὁρῶν δὲ τῶν ἐν λόγῳ δυνατῶν, ἢ τῷ φρονεῖν διαφερόντων, ἀποχρώμενον εἰς ἔνια ταῖς ἐμπειρίαις τὸν δῆμον, ὑφορώμενον δ' ἀεὶ καὶ φυλαττόμενον τὴν δεινότητα, καὶ κολούοντα [37] τὸ φρόνημα καὶ τὴν δόξαν· ὡς δῆλον ἦν τῇ Περικλέους καταδίκῃ, καὶ τῷ Δάμωνος ἐξοστρακισμῷ, καὶ τῇ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν Ῥαμνούσιον ἀπιστίᾳ τῶν πολλῶν· καὶ μάλιστα δὴ τοῖς περὶ Πάχητα [38], τὸν ἑλόντα Λέσβον, ὅς, εὐθύνας διδοὺς τῆς στρατηγίας, ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ σπασάμενος ξίφος ἀνεῖλεν ἑαυ-

Porro populum animaduertens disertorum et insigniter prudentum abuti aliquoties consiliis, sed formidare semper et suspectas habere eorum facultates, spiritibusque horum et auctoritati frenos imponere, vt ex damnatione Periclis patebat, atque ex decennali Damonis exsilio, et populi aduersus Antiphontem Rhamnusium suspicionibus, praecipue vero ex Pachetis casu, eius, qui Lesbum in ditionem redegit, (hic rationes referens gesti imperii, ipso in tribunali stricto gladio semetipse

unt ibi sententiam. Est enim ibi non ὄγκον, sed δῆμον, non *fastum*, sed *populum*; et pro τῷ δ' ὄχλῳ est τῷ τ' ὄχλῳ, *ac turbae*, sicut et προστάτην γε legitur, non δέ. Omnino autem is locus videtur totus eo referri, vt ostendat Agamemnon, suam (vt principis) vitam totam a populo pendere, eiusque esse voluntati accommodandam: itaque ne flere quidem sibi et suam calamitatem deplorare permissum, quod cuiuis liceat de vulgo. Nulla ibi ὄγκου, vel *maiestatis*, mentio.]

37 κωλύοντα] Lege κολούοντα: vt in Ages. 405, 8. ἑώρα συνεσταλμένον αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ καύχημα κεκολουμένον, sicut supra in Pyrrho (II. 446, 18.) emendauimus, κολούων τὴν δύναμιν, et I. 370, 15. vbi vide Notas. Hic Mur. annotatt. κολούοντα recte habent.

38 Λάχητα] Scribe Πάχητα, secutus auctoritatem Codd. Vulc. Anon. et Mur. [nec non Bodl. 3.] (quamuis in Mur. mendose scriptum sit Γάχητα.) Et sane sic recte Interpp. recentiores, Anglo excepto, omnes. *Loquitur autem*, inquit Xylander, *de Pachete, Epicleri P. qui Lesbum recepit. Vide Thucyd. III. Diod. XII. et nostrum ad finem Aristid.* (II, 325, 6.) *Sed et reliquae historiae ex Thucydide repetendae sunt, quas peruertere interpretes pro Delio Boeotiae insulam Delum ponendo. De Pylo Thucyd. lib. IV.* init. Mitylenen etiam cepisse auctor est Arist. Polit. V. Recte autem legitur apud Nostrum Op. Mor. 1032. 5.

39 ἑα-

τόν· τὰς μὲν ἐργώδεις πάνυ καὶ μικρὰς [39] ἐπειρᾶτο διακρούεσθαι στρατηγίας, ὅπου δ' αὐτὸς στρατεύοιτο, τῆς ἀσφαλείας ἐχόμενος καὶ τὰ πλεῖστα κατορθῶν, ὡς εἰκὸς, εἰς οὐδεμίαν αὐτοῦ σοφίαν, ἢ δύναμιν, ἢ ἀρετὴν, ἀνέφερε τὰς πράξεις, ἀλλὰ παρεχώρει τῇ τύχῃ, καὶ κατέφευγεν εἰς τὸ θεῖον, τῷ φθόνῳ τῆς δόξης ὑφιέμενος. ἐπεμαρτύρει δὲ καὶ τὰ πράγματα. πολλῶν γὰρ τότε προσκρουσμάτων τῇ πόλει καὶ μεγάλων γενομένων, οὐδενὸς ἁπλῶς ἐκεῖνος μετέσχεν, ἀλλὰ περὶ Θράκην μὲν ἡττήθησαν ὑπὸ Χαλκιδέων, Καλλιάδου [40] τε καὶ Ξενοφῶντος στρατηγούντων· τὸ δ' Αἰτωλικὸν πταῖσμα συνέβη Δημοσθένους ἄρχοντος· ἐν δὲ Δηλίῳ [41] χιλίους αὐτῶν ἀπέβαλον Ἱπποκράτους ἡγουμένου· τοῦ δὲ λοιμοῦ τὴν πλείστην αἰτίαν ἔλαβε Περικλῆς, διὰ τὸν πόλεμον εἰς τὸ ἄστυ κατα-

ipſe confodit) minutas et operoſas expeditiones elaborabat reiicere. Quod ſi quando dux eſſet, ſecuritati ſtudebat, atque ideo nimirum ſuccedebant ei res plerumque, quas nulli ſuae ſapientiae, vel conſilio, vel virtuti, adſcribebat. Verum eas, quo gloriae declinaret inuidiam, contentus de ea decedere, ad fortunam delegabat, atque ad deos confugiebat: et res ipſae adſtipulabantur. Nam quum ſaepius id temporis ciuitas Athenienſis et grauiter ceſpitaret, in nullius venit ille conſortium cladis. verum a Chalcidenſibus in Thracia, Calliade et Xenophonte ducibus, caeſi ſunt. Aetolicum vulnus eſt imperatore acceptum Demoſthene. Ad Delium mille ciues amiſerunt ductu Hippocratis. Peſtis collata cauſa fere in Periclem eſt, quod turbam agreſtem belli gratia

39 ἐργώδεις πάνυ καὶ μικρὰς] Haeccine tam oſcitanter a viris doctis tractari! Mendum eſt in μικρὰς, pro quo legendum μακρὰς: vt paulo poſt (213, 7.) μακρὰν καὶ πολυτελῆ περιαγωγήν.

40 Καλλιάδου] Vide, an non potius legendum ſit Καλλίου, et conſule Menag. ad Diog. Laert. II. 45.

41 Δήλῳ] Lege Δηλίῳ: nullam enim ad Delum cladem Athenienſium notauerunt Hiſtorici; at cladem ad Delium, quam duce Hippocrate paſſi ſunt Athenienſes, Thucydides pluribus exſequitur L. IV. *Palmerius.* Emendare iam iuſſerat et Xylander. [vid. not. 38.]

κλείσας τὸν ἀπὸ τῆς χώρας ὄχλον, ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν τόπων καὶ διαίτης ἀήθȣς [42] γευόμενον [43]. Νικίας δὲ τȣ́των ἁπάντων ἀναίτιος ἔμεινε, καὶ ϛρατηγῶν εἷλε μὲν Κύθηρα, νῆσον εὖ κατὰ τῆς Λακωνικῆς πεφυκυῖαν, καὶ Λακεδαιμονίȣς ἔχȣσαν οἰκήτορας. ἔλαβε δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης ἀφεϛώτων, καὶ προσηγάγετο. κατακλείσας δὲ Μεγαρεῖς εἰς τὴν πόλιν, εὐθὺς μὲν ἔσχε Μινώαν τὴν νῆσον· ὀλίγῳ δ' ὕϛερον ἐκ ταύτης ὁρμώμενος, Νισαίας ἐκράτησεν. εἰς δὲ τὴν Κορινθίαν ἀποβὰς, ἐνίκησε μάχῃ καὶ διέφθειρε Κορινθίων πολλȣ̀ς, καὶ Λυκόφρονα τὸν ϛρατηγόν. ἐνθάδ' αὐτῷ συνέβη τῶν οἰκείων δύο νεκρȣ̀ς ἀπολιπεῖν, διαλαθόντας περὶ τὴν ἀναίρεσιν. ὡς ȣ̃ν τȣ̃τ' ἔγνω, τάχιϛα τὸν ϛόλον ἐπιϛήσας, ἔπεμψε κήρυκα πρὸς τȣ̀ς πολεμίȣς περὶ ἀναιρέσεως. καίτοι κατὰ νόμον τινὰ καὶ συνήθειαν ἐδόκȣν οἱ νεκρῶν ὑποσπόνδων λαβόντες ἀναίρεσιν, ἀπολέγεσθαι τὴν νίκην· καὶ τρόπαιον ἱϛάναι τȣ̀ς τȣ́τȣ τυχόντας, ȣ̓κ ἔνθεσμον ἦν· νικᾷν γὰρ τȣ̀ς

gratia in vrbem contraxiſſet, atque ita ex loci mutatione et ratione viuendi inſueta contracta eſſet lues. Omnibus his intactus Nicias permanſit. Suis autem auſpiciis Cythera cepit inſulam, opportuniſſimam aduerſus Laconiam, qui ab Lacedaemoniis colebatur. Multa item in Thracia, quae defecerant, recepit ſubegitque. Megarenſibus oppido ſuo incluſis, confeſtim inſula Minoa potitus eſt, breuique poſt hinc mouens redegit Niſaeam in ditionem. In fines Corinthiorum facta deſcenſione, acie victor magnum eorum numerum cum praetore Lycophrone occidit. Ibi ille duos forte ex ſuis, dum ſuſtollit cadauera, mortuos reliquit imprudens: quod vbi reſciuit, inhibito ſtatim curſu, caduceatorem miſit ad hoſtes recuperandorum cadauerum cauſa: quamuis de more et vſu, qui per inducias caeſorum corpora petiiſſent, renunciare viderentur victoriae: neque legitimum erat, vt, id qui feciſſent, erigerent tropaeum. Quippe victores eſſe

42 ἀήθȣς] Probo, quod in margine Cod. Anon. et Mur. adſcriptum eſt, deſiderari hic νοσώδη, vel tale quid. Sed in Libris hucuſque nihil ſubſidii repertum eſt.

43 γενομένȣ Vulc. ſed in vulgatis legitur γενόμενον.

44 ἐπυν-

κρατοῦντας, μὴ κρατεῖν δὲ τοὺς αἰτοῦντας, ὡς λαβεῖν μὴ δυναμένους. ἀλλ᾽ ὅμως ἐκεῖνος ὑπέμεινε μᾶλλον προέσθαι τὸ νίκημα καὶ τὴν δόξαν, ἢ καταλιπεῖν ἀτάφους δύο τῶν πολιτῶν. πορθήσας δὲ τὴν παραλίαν τῆς Λακωνικῆς, καὶ τοὺς ἀντιστάντας Λακεδαιμονίων τρεψάμενος, εἷλε Θυραίαν, Αἰγινητῶν ἐχόντων, καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἀπήγαγε ζῶντας εἰς Ἀθήνας.

7. Ἐπεὶ δὲ, Δημοσθένους Πύλον τειχίσαντος, ἐπεστράτευσαν ἅμα πεζῷ καὶ ναυσὶ Πελοποννήσιοι, καὶ μάχης γενομένης, ἀπελείφθησαν ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ Σπαρτιατῶν ἄνδρες ἀμφὶ τοὺς τετρακοσίους, μέγα μὲν, ὥσπερ ἦν, ἡγούμενοι τὸ λαβεῖν αὐτοὺς Ἀθηναῖοι, χαλεπῆς δὲ καὶ δυσέργου τῆς πολιορκίας οὔσης, ἐν χωρίοις ἀνύδροις, καὶ θέρους μὲν μακρὰν καὶ πολυτελῆ τὴν περιαγωγὴν τῶν ἐπιτηδείων ἐχούσης, σφαλερὰν δὲ χειμῶνος καὶ παντελῶς ἄπορον, ἤχθοντο, καὶ μετεμέλοντο πρεσβείαν Λακεδαιμονίων ἀπωσάμενοι περὶ σπονδῶν καὶ εἰρήνης ἀφικομένην πρὸς αὐτούς. ἀπεώσαντο δὲ, Κλέωνος ἐναντιωθέντος, οὐχ ἥκιστα διὰ Νικίαν. ἐχθρὸς γὰρ ὢν αὐτοῦ, καὶ

esse eos, qui praeualerent, nec praeualere, qui peterent, quod capere non possent. Maluit tamen profundere ille lauream et decus, quam duos ciues relinquere inhumatos. Depopulatus oram Laconiae maritimam, fusis fugatisque, qui arma contra tulerant Lacedaemoniis, Thyraeam cepit, quam Aeginetae tenebant, captiuosque attraxit Athenas.

Postquam, munita a Demosthene Pylo, Peloponnesii eo cum terrestribus et maritimis copiis contendere, pugnaque commissa, relicti sunt in insula Sphacteria Spartiatae ad quadringentos; operae pretium, id quod erat, Athenienses arbitrati sunt eos capere. Caeterum quod difficilis esset et ardua in locis sitientibus obsidio, quae aestate longinquam haberet magnique sumtus circumuectionem necessariorum, hyeme vero etiam ancipitem et omnino impossibilem, angebantur, poenitebatque eos, quod Lacedaemoniorum legatos, qui de foedere et pace paciscenda venerant, repulissent; quos reiecerant, repugnante potissimum Niciae causa Cleone. Nam quia alieno erat in hunc animo,

προθύμως ὁρῶν συμπράττοντα τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἔπεισε τὸν δῆμον ἀποψηφίσασθαι τὰς σπονδάς. ὡς οὖν ἥ τε πολιορκία μῆκος ἐλάμβανε, καὶ δεινὰς ἀπορίας ἐπυνθάνοντο [44] περιεστάναι τὸ στρατόπεδον, δι' ὀργῆς εἶχον τὸν Κλέωνα. τοῦ δ' εἰς τὸν Νικίαν ἐκτρέποντος τὴν αἰτίαν, καὶ κατηγοροῦντος, ὅτι δειλίᾳ καὶ μαλακίᾳ προΐεται τοὺς ἄνδρας, ὡς αὐτοῦ γε στρατηγοῦντος, οὐκ ἂν περιγενομένους χρόνον τοσοῦτον, τοῖς Ἀθηναίοις εἰπεῖν παρέστη· τί δ' οὐχὶ καὶ νῦν αὐτὸς σὺ πλεῖς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας; ὅ τε Νικίας ἀναστὰς ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλον στρατηγίας αὐτῷ, καὶ λαμβάνειν, ὁπόσην βούλεται, δύναμιν ἐκέλευσε, καὶ μὴ θρασύνεσθαι λόγοις ἀκινδύνοις, ἀλλ' ἔργον τι τῇ πόλει παρασχεῖν ἄξιον σπουδῆς. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀνεδύετο, τῷ μὴ προσδοκῆσαι τοῦτο θορυβούμενος· ἐγκελευομένων δὲ ταῦτα [45] τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ Νικίου καταβοῶντος, ἐξαρθεὶς καὶ ἀναφλεχθεὶς τὸ φιλότιμον, ὑπεδέξατό τε τὴν στρατηγίαν καὶ προσδιωρίσατο, πλεύσας, ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ κατακτενεῖν ἐκεῖ τοὺς ἄνδρας, ἢ ζῶντας

videbat autem, enixe eum praeſto eſſe Lacedaemoniis, obtinuit ad populum, vt pax antiquaretur. Quum igitur obſidio traheretur, et magnis conflictari neceſſariorum difficultatibus exercitum audirent, Cleoni erant infenſi. Quo detorquente in Niciam cauſam, inſimulanteque, timiditate eius et mollitia elabi e manibus milites illos: ſi ipſe praeeſſet exercitui, non fuiſſe tamdiu reſtituros; extemplo ſubiecerunt Athenienſes: Quin tu etiam nunc claſſe in illos pergis? Exſurgens autem Nicias ceſſit ei prouincia expeditionis ad Pylum, iuſſitque, quantum vellet, copiarum ſumeret, neque verbis, vbi abſit periculum, inſoleſceret, ſed rem memorabilem praeſtaret reipub. Ille primum re inopinata perculſus tergiuerſabatur: verum adhortante populo Athenienſe, et Nicia ei obſtrepente, excitatus incenſuſque ambitione ſuſcepit imperium, adiecitque, ſe intra vigeſimum diem, quam ſoluiſſet, aut hoſtes ibi oppreſſurum, aut viuos adducturum Athe-

44 ἐπυνθάνοντο deeſt Iuntinae, ſed ſuppleuit Aldina.

45 ταῦτα] Scribe ταὐτά, pro τὰ αὐτά. *Moſes Duſoul.*

46 Δη

ἄξειν Ἀθήναζε. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐπῆλθε γελάσαι μέγα, μᾶλλον ἢ πιστεῦσαι. καὶ γὰρ ἄλλως εἰώθεσαν αὐτοῦ τὴν κουφότητα καὶ μανίαν φέρειν μετὰ παιδιᾶς οὐκ ἀηδῶς. λέγεται γὰρ, ἐκκλησίας ποτὲ οὔσης, τὸν μὲν δῆμον καθήμενον ἄνω περιμένειν πολὺν χρόνον, ὀψὲ δ' εἰσελθεῖν ἐκεῖνον ἐστεφανωμένον, καὶ παρακαλεῖν ὑπερθέσθαι τὴν ἐκκλησίαν εἰς αὔριον. Ἀσχολοῦμαι γὰρ, ἔφη, σήμερον, ἑστιᾶν μέλλων ξένους, καὶ τεθυκὼς τοῖς θεοῖς. τοὺς δ' Ἀθηναίους γελάσαντας, ἀναστῆναι καὶ διαλῦσαι τὴν ἐκκλησίαν.

8. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε τύχῃ χρησάμενος ἀγαθῇ, καὶ στρατηγήσας ἄριστα μετὰ Δημοσθένην [46], ἐντὸς οὗ προεῖπε χρόνου, τῶν Σπαρτιατῶν ὅσοι μὴ κατὰ τὴν μάχην ἔπεσον, τὰ ὅπλα παραδόντας ἤνεγκεν αἰχμαλώτους. καὶ τοῦτο τῷ Νικίᾳ μεγάλην ἤνεγκεν ἀδοξίαν. οὐ γὰρ ἀσπίδος ῥίψις [47], ἀλλ' αἴσχιόν τι καὶ χεῖρον ἐδόκει, τὸ δειλίᾳ τὴν στρατηγίαν ἀποβαλεῖν ἑκουσίως, καὶ προέσθαι τῷ ἐχθρῷ τηλικούτου κατορθώματος ἀφορμάς,

Athenas. Id dictum libuit populo ridere potius, quam credere: quippe ſoliti erant alioquin hominis leuitatem et inſaniam pro ludicro non ingrate ferre. Siquidem ferunt, eum, quum populus in concione conſidens diu eum exſpectaſſet, acceſſiſſe tandem coronatum, atque oraſſe, vt in diem poſterum reiicerent concionem: Nam mihi (inquit) non vacat hodie, quod, ſacrificio diis facto, hoſpitibus epulum praebiturus ſum. Ita populum Athenienſem cum riſu ſurrexiſſe ac concionem dimiſiſſe.

At vero proſpera fortuna tunc vſus, bellum optime ſecundum Demoſthenem geſſit, ac intra illum, quem praeſtituerat, diem Spartiatas illos, quotquot non ceciderunt in proelio, armis exutos captiuos duxit Athenas. Id Niciae magnam inuſſit infamiam. Neque enim clypei viſa ea eſt abiectio, ſed turpius quiddam et foedius, quod prouinciam timiditate vltro proieciſſet, atque inimico praebuiſſet, abdicato ſponte imperio, tantae

46 Δημοσθένους Anon.
47 ῥίφεις Vulc. ῥίψεις Bodl. 3. [Ita quidem Bryanus in indice Variantium, ſed in edit. Francfurtana ῥίψεις in Vulcob. quoque legi dicitur.]

48 ης

αὐτὸν ἀποχειροτονήσαντα τῆς ἀρχῆς. σκώπτει δ' αὐτὸν εἰς ταῦτα πάλιν Ἀριστοφάνης, ἐν μὲν Ὄρνισιν ὅτω πως λέγων·

Καὶ μὴν μὰ τὸν Δί' οὐχὶ νυστάζειν γέ πω
Ὥρ' ἐστὶν ἡμῖν, οὐδὲ μελλονικιᾷν.

ἐν δὲ Γεωργοῖς ταῦτα γράφων·

α. Ἐθέλω γεωργεῖν. β. Εἶτα τίς σε κωλύει;
α. Ὑμεῖς. ἐπεὶ δίδωμι χιλίας δραχμάς,
Ἐάν με τῶν ἀρχῶν ἀφῆτε. β. Δεχόμεθα.
Δισχίλιαι γάρ εἰσι σὺν ταῖς Νικίου.

καὶ μέντοι καὶ τὴν πόλιν ἔβλαψεν οὐ μικρά, τῷ Κλέωνι τοσοῦτον προσγενέσθαι δόξης ἐάσας καὶ δυνάμεως, ὑφ' ἧς εἰς βαρὺ φρόνημα καὶ θράσος ἐμπεσὼν [48] ἀκάθεκτον, ἄλλας τε τῇ πόλει προσετρίψατο συμφοράς, ὧν οὐχ ἥκιστα καὶ αὐτὸς ἀπέλαυσε, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος κόσμον ἀνελών, καὶ πρῶτος ἐν τῷ δημηγορεῖν ἀνακραγών, καὶ περισπάσας τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν μηρὸν πατάξας,

tantae rei perpetrandae occasiones. Qua de re Aristophanes rursus in Auibus exagitat eum hisce verbis:

Non hercle tempus dormiendi scilicet
Nobis datur, nec Niciae cunctatio.

In Rusticis ita ait:

A. *Munus colendi agrum volo.* B. *Quis impedit?*
A. *Vos. Mille sed vobis dabo lubens drachmas,*
Me liberetis vt magistratu. B. *placet:*
Bis mille erunt, quas Nicias dedit additis.

Nec vero parum insuper ciuitati tulit incommodi, qui tantum permisit Cleoni gloriae et opum accedere. Vnde spiritibus magnis atque impotenti sumta audacia, cum alias reipub. inuexit calamitates, quarum in ipsum magna pars redundauit, tum decorum sustulit in suggestu, inter concionandum exclamauit primus, pallium aperuit, femur percussit, et cursu inter dicendum est vsus,

48 ἧς βαρὺ ... ἐμπεσὸν] Melius in Bodl. 3. et Fl. Ed. haec ad Cleonem ipsum referuntur. Lego itaque: ὑφ' ἧς εἰς β ... ἐμπεσών. [et sic est in Iuntina. Aldina, tametsi praepositione εἰς vitiose caret, recte tamen dat ἐμπεσὼν in masculino.]

καὶ δρόμῳ μετὰ τοῦ λέγειν ἅμα χρησάμενος, τὴν ὀλίγον ὕστερον ἅπαντα τὰ πράγματα συγχέασαν εὐχέρειαν καὶ ὀλιγωρίαν τοῦ πρέποντος ἐνεποίησε τοῖς πολιτευομένοις.

9. Ἤδη δέ που καὶ Ἀλκιβιάδης ἐνεφύετο τηνικαῦτα τοῖς Ἀθηναίοις δημαγωγὸς, οὐχ ὁμοίως ἄκρατος, ἀλλ' οἷον ἡ Αἰγυπτίων χώρα λέγεται δι' ἀρετὴν ἐκφέρειν ὁμοῦ

Φάρμακα [49] πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά,

οὕτως ἡ Ἀλκιβιάδου φύσις ἐπ' ἀμφότερα πολλὴ ῥυεῖσα καὶ λαμπρὰ μεγάλων ἐνέδωκεν ἀρχὰς νεωτερισμῶν. ὅθεν οὐδ' ἀπαλλαγεὶς τοῦ Κλέωνος ὁ Νικίας, καιρὸν ἔσχε παντάπασιν ἀναπαῦσαι καὶ καταστορέσαι τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς ὁδὸν τὰ πράγματα καταστήσας σωτήριον, ἐξέπεσε, ῥύμῃ καὶ σφοδρότητι τῆς Ἀλκιβιάδου φιλοτιμίας αὖθις ἐξωσθεὶς εἰς τὸν πόλεμον. ἐπράχθη δὲ οὕτως. οἱ μάλιστα προσπολεμοῦντες τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἑλλάδος Κλέων καὶ Βρασίδας ἦσαν [50], ὧν ὁ πόλεμος τοῦ μὲν ἀπέκρυπτε τὴν κα-

vſus, atque hinc ea, quae poſtea confudit totam rempublicam licentia et honeſtatis contemtu eos, qui publico operam dederunt, imbuit.

Eadem tempeſtate concionator alius ſuccreſcebat Athenis, Alcibiades, non perinde immixtus, verum ſicut Aegyptiorum tellus vbertate dicitur edere ſimul

Pharmaca multa bonis multis permiſta maligna:

ita in partem vtramque exuberans Alcibiadis ingenium et excellens, ad res multas nouas aperuit feneſtram. Vnde Cleone Nicias explicatus haudquaquam opportunitatem habuit componendae et tranquillandae ciuitatis. Sed quum in viam rempub induxiſſet ſalutarem, impetu et vehementia Alcibiadis ambitionis eſt ea eiectus, atque iterum in bellum praecipitatus. Id ad hunc modum geſtum eſt: Cleon et Braſidas erant praecipui, qui pacem Graeciae diſtinerent: quorum bellum huius ornabat virtu-

49 Φάρμακα] Od. Δ. 230. [Xylander ita: Verſus eſt de Aegypto, ex Homeri Vlyſſeae lib. IV.]

50 ita etiam dat Bodl. 3. vulgo legitur ἦν.

51 ἐν

κίαν, τῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐκόσμει. τῷ μὲν γὰρ ἀδικημάτων μεγάλων, τῷ δὲ κατορθωμάτων ἀφορμὰς παρεῖχε. τούτων οὖν ἅμα πεσόντων ἐν μάχῃ μιᾷ περὶ Ἀμφίπολιν, εὐθὺς ὁ Νικίας παραλαβὼν τοὺς μὲν Σπαρτιάτας, ἔκπαλαι τῆς εἰρήνης ὀρεγομένους, τοὺς δ' Ἀθηναίους οὐκέτι τῷ πολέμῳ θαῤῥοῦντας, ἀμφοτέρους δ' οἷον ἐκλελυμένους καὶ παραναθιέντας ἑκουσίως τὰς χεῖρας, ἔπραττεν, ὅπως εἰς φιλίαν τὰς πόλεις συναγαγὼν, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἀπαλλάξας κακῶν καὶ ἀναπαυσάμενος, βέβαιον οὕτω τὸ τῆς εὐτυχίας ὄνομα πρὸς τὸν αὖθις χρόνον ποιοῖτο. τοὺς μὲν οὖν [51] εὐπόρους καὶ πρεσβυτέρους, καὶ τῶν γεωργῶν τὸ πλῆθος αὐτόθεν εἰρηνικὸν εἶχεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλοῖς ἐντυγχάνων ἰδίᾳ, καὶ διδάσκων, ἀμβλυτέρους ἐποίησε πρὸς τὸν πόλεμον, οὕτως ἤδη τοῖς Σπαρτιάταις ἐλπίδας ἐνδιδοὺς, προεκαλεῖτο καὶ προὔτρεπεν ἔχεσθαι τῆς εἰρήνης. οἱ δ' ἐπίστευον αὐτῷ, διά τε τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν, καὶ ὅτι τοῖς ἡλωκόσι περὶ Πύλον καὶ δεδεμένοις, ἐπιμελόμενος καὶ περιέπων φιλανθρώπως, ἐλαφροτέραν ἐποίει τὴν ἀτυχίαν. ἦσαν οὖν πρότερον πεποιημένοι τινὰ

virtutem, illius tegebat improbitatem. Quippe huic inclytarum rerum ansas gerendarum, illi ingentium scelerum suggerebat. Qui quum simul ambo vno in proelio ad Amphipolim occubuissent, confestim Nicias, quod Spartiatas inueniret pacis iamdudum auidos, et non item animatos ad arma Athenienses, ambos autem fessos et manus vltro dimittentes, elaborauit, vt reconciliaret duas has ciuitates, caeterosque Graecos malis liberaret et reficeret, atque ita stabiliret nomen in posterum felicitatis duraturum. Ac locupletum quidem, maiorumque natu, et agricolarum protinus habuit ad pacem propensam cateruam, caeterorum plerosque priuatim appellando monendoque reddidit ad bellum tardiores. Inde iam spe Lacedaemoniis praebita, ad quaerendam adhortatus eos est et excitauit pacem. Qui fidem ei cum ob aliam eius moderationem habuerunt, tum quod captorum ad Pylum et vinctorum curam agens fouensque eos eleuasset calamitatem. Fecerant autem ante inter

51 οὖν deest Iuntinae et Bodlei. 3.

 52 ita

πρὸς ἀλλήλους ἐκεχειρίαν ἐνιαύσιον, ἐν ᾗ συνιόντες εἰς ταὐτὸ, καὶ γευόμενοι πάλιν ἀδείας καὶ σχολῆς, καὶ πρὸς ξένους καὶ οἰκείους ἐπιμιξίας, ἐπόθουν τὸν ἀμίαντον καὶ ἀπόλεμον βίον· ἡδέως μὲν ᾀδόντων τὰ τοιαῦτα χορῶν ἀκούοντες·

Κείσθω δόρυ μοι μίτον ἀμφιπλέκειν ἀράχναις.

ἡδέως δὲ μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος, ὅτι τοὺς ἐν εἰρήνῃ καθεύδοντας οὐ σάλπιγγες, ἀλλ' ἀλεκτρυόνες ἀφυπνίζουσι. λοιδοροῦντες οὖν καὶ προβαλλόμενοι τοὺς λέγοντας, ὡς τρὶς ἐννέα ἔτη διαπολεμηθῆναι πέπρωται τὸν πόλεμον, ἔπειθ' οὕτω περὶ παντὸς εἰς λόγους συμβάλλοντες, ἐποιήσαντο τὴν εἰρήνην. δόξα τε παρέστη τοῖς πλείστοις, ἀπαλλαγὴν κακῶν σαφῆ γεγονέναι, καὶ τὸν Νικίαν διὰ στόματος εἶχον, ὡς ἀνὴρ εἴη θεοφιλὴς, καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ δι' εὐσέβειαν ἐπωνύμῳ γενέσθαι τοῦ μεγίστου καὶ καλλίστου τῶν ἀγαθῶν δέδωκε. τῷ γὰρ ὄντι Νικίου τὴν εἰρήνην ἐνόμιζον ἔργον, ὡς Περικλέους τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἐπ' αἰτίαις μικραῖς εἰς συμφορὰς μεγάλας ἐμβαλεῖν ἐδόκει τοὺς Ἕλληνας· ὁ δὲ τῶν μεγίστων κακῶν ἔπεισεν ἐκλαθέσθαι, φί-

inter ſe annuas inducias, quibus inter ſe conuenientes, guſtanteſque iterum, quam dulcis ſecuritas, et otium, hoſpitumque familiarium eſſet vſus, vitam exoptabant incruentam ac quietam. Iam cupide choros audiebant haec canentes:

Quieſcat haſta aranei telis reuincta.

Meminerant etiam libenter huius dicti, in pace ſopitos non tubis, ſed gallorum gallinaceorum excitari cantibus. Inſectabantur autem et increpabant eos, qui in fatis dicebant eſſe, vt ter nouenos annos duraret bellum. Ita inde inter ſe omnibus de rebus colloquuti, pacem fecerunt. Ac ſperabant plerique, plane ſe e malis emerſiſſe, habebantque in ore Niciam; quem dicebant virum diis carum eſſe, illiuſque religioni tribuiſſe deos, vt traheret ab eo maximum et ſummum bonum nomen. Reuera autem pacis exiſtimabant Niciam auctorem eſſe, vt Periclem belli Siquidem hic leuibus ex cauſis in magnas clades conieciſſe Graeciam videbatur: Nicias contra induxit eos, vt, grauiſſimis obliteratis iniuriis,

λȣς γενομένȣς. διὸ καὶ τὴν εἰρήνην ἐκείνην ἄχρι νῦν Νικίειον καλȣ͂σι.

10. Γενομένων δὲ συνθηκῶν, ὅπως τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις, ἃς εἶχον ἀλλήλων, καὶ τȣ̀ς αἰχμαλώτȣς ἀποδιδῶσι, προτέρων ἀποδιδόντων τῶν κλήρῳ λαχόντων, ὠνήσατο τὸν κλῆρον ὁ Νικίας κρύφα χρήμασιν, ὥστε προτέρȣς ἀποδιδόναι τȣ̀ς Λακεδαιμονίȣς. καὶ τȣ͂το μὲν ἱστορεῖ Θεόφραστος. ἐπεὶ δὲ Κορίνθιοι καὶ Βοιωτοὶ πρὸς τὰ πραττόμενα δυσκολαίνοντες, αἰτίαις καὶ μέμψεσιν αὖθις ἐδόκȣν ἀνακαλεῖσθαι τὸν πόλεμον, ἔπεισεν ὁ Νικίας τȣ̀ς Ἀθηναίȣς καὶ Λακεδαιμονίȣς, τῇ εἰρήνῃ τὴν συμμαχίαν, ὥσπερ κράτος, ἢ δεσμὸν, ἐπιθέντας, φοβερωτέρȣς τε τοῖς ἀφισταμένοις καὶ βεβαιοτέρȣς ἀλλήλοις γενέσθαι. πραττομένων δὲ τȣ́των, ὁ Ἀλκιβιάδης, ȣ̓́τε πρὸς ἡσυχίαν εὖ πεφυκὼς [52], καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀχθόμενος, ὅτι τῷ Νικίᾳ προσέκειντο [53] καὶ προσεῖχον, αὐτὸν δ' ὑπερεώρων καὶ κατεφρόνȣν, ἐν ἀρχῇ μὲν εὐθὺς ὑπεναντιωθεὶς τῇ εἰρήνῃ καὶ ἀντιστὰς ȣ̓δὲν ἐπέραινεν· ὀλί-

iniuriis, redirent in gratiam. Vnde pacem illam vocant etiamnum Nicieam.

Quia vero cautum in foedere erat, vt praesidia et oppida, quae erant hinc inde occupata, et captiuos redderent, vtque forte ducti redderent primi; sortem Nicias (vt tradit Theophrastus) clam pecunia redemit, primi vt restituerent Lacedaemonii. Quum iam Corinthios et Boeotios appareret, auersos ab his, quae agebantur, elaborare, vt criminationibus et querimoniis bellum denuo exsuscitarent, permouit Athenienses et Lacedaemonios Nicias, paci pro neruis et vinculo vt adiicerent sociale foedus, qua terribiliores descifcentibus et firmiores inter se efficerentur. Dum haec aguntur, Alcibiades nec ad otium appositus, et infestus Lacedaemoniis, quod adhaererent et attenderent Niciae, se vero despicerent contemnerentque, mox a primo fuerat aduersatus et repugnauerat paci: verum nihil

52 ita etiam Bodl. 3. vulgatis εὖ deest.

53 προσέκειντο] Legitur etiam προσέπιπτον. *H. Steph.*

54 sic

γῳ δ' ὕστερον ὁρῶν ἐκ ἔτι τοῖς Ἀθηναίοις ὁμοίως ἀρέσκοντας τὲς Λακεδαιμονίες, ἀλλ' ἀδικεῖν δοκἕντας, ὅτι Βοιωτοῖς ἔθεντο συμμαχίαν, καὶ Πάνακτον ἑςῶσαν ἐ παρέδωκαν, ἔτ' Ἀμφίπολιν, ἐπεφύετο ταῖς αἰτίαις καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ἐφ' ἑκάςῃ. τέλος δὲ πρεσβείαν μεταπεμψάμενος Ἀργείων, ἔπρατ]ε συμμαχίαν πρὸς τὲς Ἀθηναίες. ἐπεὶ δὲ πρέσβεις, ἐλθόντες ἐκ Λακεδαίμονος αὐτοκράτορες, καὶ τῇ βελῇ προεντυγχάνοντες, ἔδοξαν ἐπὶ πᾶσιν ἥκειν τοῖς δικαίοις, δείσας ὁ Ἀλκιβιάδης, μὴ καὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπαγάγωνται, περιῆλθεν αὐτὲς δι' ἀπάτης καὶ ὅρκων, ὡς ἅπαντα συμπράξων, ἂν μὴ φῶσι [54], μηδ' ὁμολογήσωσιν ἥκειν αὐτοκράτορες· μάλιςα γὰρ ἔτως, ἃ βέλονται, γενήσεσθαι. πεισθέντων δὲ, καὶ μεταςάντων ἀπὸ τἕ Νικίε πρὸς ἐκεῖνον, ἐμβαλὼν αὐτὲς εἰς τὸν δῆμον, ἠρώτα πρῶτον, εἰ περὶ πάντων ἥκεσιν αὐτοκράτορες· ὡς δ' ἠρνἕντο, παρ' ἐλπίδας μεταβαλλόμενος, τήν τε βελὴν ἐπεκαλεῖτο μάρτυρα τῶν λόγων, καὶ τὸν δῆμον ἐκέλευε μὴ προσέχειν,

hil profecerat. Breui post cernens, non perinde iam satisfacere Atheniensibus Lacedaemonios, sed fecisse videri fraudem, quod societatem iunxissent cum Boeotiis, nec Panactum integram tradidissent, nec Amphipolim, has arripuit causas, inflammauitque ad singula populum. Tandem euocatis legatis Argiuorum, sociare eos molitus est cum Atheniensibus. Vt vero legati Lacedaemoniorum cum libera potestate aduenerunt, ac primo in curia auditi, mandata visi sunt aequissima habere; veritus Alcibiades, ne eadem oratione in animum populi influerent, circumuenit eos fallacia et iureiurando, ostenditque, se praesto ipsis futurum, si dissimularent et inficias irent liberam potestatem habere: ita enim, quae cuperent, facillime obtenturos. Quos vbi induxit, atque ad se ab Nicia traduxit, producens eos in concionem, quaesiuit primo loco, haberentne solutam de omnibus potestatem. Quod quum negarent, praeter exspectationem eorum varians, curiam dictorum testem aduocauit, monuitque populum, ne tam

54 sic quoque exhibet Bodl. 3. vulgo legitur μὴ φανῶσι.

55 ἔχει

μηδὲ πιςεύειν ὕτω περιφανῶς ψευδομένοις, καὶ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ τἀναντία, περὶ τῶν αὐτῶν λέγυσι. θορυβυμένων δ', ὡς εἰκὸς, αὐτῶν, καὶ τῦ Νικίυ μηδὲν ἔχοντος εἰπεῖν, ἀλλ' ἄχει [55] καὶ θαύματι πεπληγότος, ὁ μὲν δῆμος εὐθὺς ὥρμητο τὺς Ἀργείυς καλεῖν καὶ ποιεῖσθαι συμμάχυς· ἐβοήθησε δὲ τῷ Νικίᾳ σεισμός τις διὰ μέσυ γενόμενος, καὶ διαλύσας τὴν ἐκκλησίαν. τῇ δ' ὑςεραίᾳ πάλιν τῦ δήμυ συνελθόντος, πολλὰ ποιήσας καὶ εἰπὼν, ἔπεισε μόλις ἐπισχεῖν τὰ πρὸς Ἀργείυς, αὐτὸν δὲ πέμψαι πρὸς Λακεδαιμονίυς, ὡς πάντων καλῶς γενησομένων. ἐλθὼν δ' εἰς Σπάρτην, τἆλλα μὲν, ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πρόθυμος εἰς αὐτὺς, ἐτιμήθη, πράξας δ' ὐδὲν, ἀλλὰ κρατηθεὶς ὑπὸ τῶν βοιωτιαζόντων, ἐπανῆλθεν, ὐ μόνον ἀδοξῶν καὶ κακῶς ἀκύων, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς τὺς Ἀθηναίυς, λυπυμένυς καὶ ἀγανακτῦντας, ὅτι, πεισθέντες ὑπ' ἐκείνυ, τοσύτυς καὶ τοιύτυς ἄνδρας ἀπέδωκαν. οἱ γὰρ ἐκ Πύλυ κομισθέντες ἦσαν ἐξ οἴκων τε πρώτων τῆς Σπάρτης, καὶ φίλυς καὶ συγγενεῖς τὺς δυνατω-

tam aperte mentientibus, et modo hoc, modo illud, eadem de re dicentibus, aures praeberent, vel fidem adhiberent. His non immerito attonitis, quum non haberet Nicias, quid diceret, sed esset stupore et rei nouitate defixus, institit confestim populus Argiuos accire, societatemque cum iis sancire. Verum terrae motus, qui interpellauit et disiecit concionem, opitulatus est Niciae. Postridie populo iterum coacto, multa moliendo et dicendo, aegre obtinuit, vt societatem cum Argiuis producerent, mitterentque se Lacedaemonem, omnia ostendens ex sententia confore. Vt Spartam venit, caetera, vt vir bonus atque ipsorum studiosus, cultus est, sed re infecta, quod superatus esset a facientibus cum Boeotiis, reuersus est non modo turpis et infamis, verum etiam formidans offensum et indignantem populum Atheniensem, quod auctore se tot et tantos viros reddidissent. Quippe illi, qui adducti Pylo fuerant, ex primis familiis erant Spartae, amicosque et necessarios habebant principes

55 ἔχει Vulcob.

 56 post

τάτους ἔχοντες. οὐ μὴν ἔπραξάν τι τραχύτερον ὀργῇ πρὸς ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸν Ἀλκιβιάδην στρατηγὸν εἵλοντο, καὶ Μαντινεῖς καὶ Ἠλείους, Λακεδαιμονίων ἀποστάντας, ἐποιήσαντο συμμάχους μετ᾽ Ἀργείων, καὶ λῃστὰς εἰς Πύλον ἔπεμψαν, κακουργεῖν τὴν Λακωνικήν· ἐξ ὧν αὖθις εἰς πόλεμον κατέστησαν.

11. Ἀκμαζούσης δὲ τῆς πρὸς τὸν Νικίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου διαφορᾶς, καὶ γιγνομένης ὀστρακοφορίας, ἣν εἰώθει διὰ χρόνου τινὸς ὁ δῆμος ποιεῖσθαι, ἕνα τῶν ὑπόπτων, ἢ διὰ δόξαν ἄλλως, ἢ πλοῦτον, ἐπιφθόνων [56], τῷ ὀστράκῳ μεθιστὰς εἰς δέκα ἔτη, πολὺς θόρυβος ἀμφοτέρους περιΐστατο, καὶ κίνδυνος, ὡς θατέρου πάντως ὑποπεσουμένου τῷ ἐξοστρακισμῷ. τοῦ μὲν γὰρ Ἀλκιβιάδου καὶ τὸν βίον ἐβδελύττοντο, καὶ τὸ θράσος ὠῤῥώδουν, ὡς μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφομένοις δηλοῦται· τὸν δὲ Νικίαν ὅ τε πλοῦτος ἐπίφθονον ἐποίει, καὶ μάλιστα τῆς διαίτης τὸ μὴ φιλάνθρωπον, μηδὲ δημοτικὸν, ἀλλ᾽ ἄμικτον, καὶ ὀλιγαρχικὸν, ἀλλόκοτον ἐδόκει. πολλὰ δ᾽ ἤδη ταῖς

cipes ciuitatis. Nihil tamen ob iram illam conſuluerunt in eum grauius, ſed praetorem deſignauerunt Alcibiadem, Mantineoſque et Eleos, aduerſus Lacedaemonios rebellantes, ſocios cum Argiuis adſciuere, praedatoreſque Pylum ad incurſandam Laconiam miſerunt: vnde recruduit bellum.

Porro flagrante Alcibiadis cum Nicia ſimultate, atque irrogatione inſtante exſilii decennalis, quod ſolebat per interualla infligere populus, et aliquem ſuſpectum, vel alias ex gloria, aut diuitiis, inuidioſum, oſtraco in decennium exterminare; ingens vtrumque pauor periculumque occupauerat, quod alteri ipſorum omnino putarent exſilium imminere. Quippe Alcibiadis exſecrabantur vitam, audaciam vero trepidabant, vt latius ſumus in hiſtoria illius exſequuti: Niciae autem opes inuidiam conflabant, maxime mores, nec humani, nec populares, verum vt inſociales et a plebe alieni, importuni videbantur. Et quia magnopere iam

56 poſt ἐπιφθόνων inſerit Bodl. 3. ἀνδρῶν.

57 ἐλ-

ἐπιθυμίαις αὐτῶν ἀντιτείνων παρὰ γνώμην, καὶ βιαζόμενος πρὸς τὸ συμφέρον, ἐπαχθὴς ἦν. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, νέων ἦν καὶ πολεμοποιῶν ἅμιλλα πρὸς εἰρηνοποιοὺς καὶ πρεσβυτέρους, τῶν μὲν εἰς τοῦτον, τῶν δ' εἰς ἐκεῖνον τὸ ὄστρακον τρεπόντων.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε [57] τιμῆς.

ὥς που καὶ τότε διαστὰς ὁ δῆμος δίχα χώραν ἔδωκε τοῖς ἰταμωτάτοις καὶ πανουργοτάτοις. ὧν ἦν καὶ Ὑπέρβολος [58] ὁ Περιθοίδης, ἄνθρωπος ἀπ' οὐδεμιᾶς τολμῶν δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τολμᾶν εἰς δύναμιν προελθὼν, καὶ γενόμενος, δι' ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει δόξαν, ἀδοξία τῆς πόλεως. οὗτος ἐν τῷ τότε χρόνῳ τοῦ μὲν ὀστράκου πόῤῥω τιθέμενος ἑαυτὸν, ἅτε δὴ τῷ κύφωνι [59] μᾶλλον προσήκων, ἐλπί-

iam contra eorum ſententiam reluctatus ipſorum libidini fuerat, ipſoſque ad id, quod in rem foret, adegerat, erat odioſus. Vt vno verbo dicam, iuuenum erat et bellandi cupidorum aduerſus pacis ſtudioſos et ſeniores certamen: atque hi exſilium in hunc, illi detorquebant in illum. At

Diſſidio in populi capit et ſceleratus honorem.

Siquidem diſtracta et tunc in duas ciuitas factiones, dedit audaciſſimis et verſutiſſimis locum: in quibus Hyperbolus erat Perithoedes, homo ex nullis audaciam ſumens opibus, ſed ex audacia ad opes promotus, factuſque eo, quem habebat in ciuitate honorem, ignominia ciuitatis. Hic remotum ſe id temporis ratus ab exſilii timore, (nempe potius ad furcam pertinebat) quum exſpectaret,

57 ἔλλαχε Vulcob.

58 Ὑπέρβολος] Vide ſupra in Alcibiade. Fuiſſe fabrum lucernarum, et pro aere plumbum ſuppoſuiſſe, vt eo plus appendentes maius pretium ferrent, annotauit aliquoties Ariſtophanis interpres. Idem in *Veſpis* refert ex Andocide, patrem eius ſtigmatiam fuiſſe, et in ſecturis argentariis populo ſeruiuiſſe: et ex Theopompo, ipſum Hyperbolum, ſexennali oſtraciſmo patria eiectum, in Samo mortuum, eiuſque cadauer, vtri incluſum, in mare abiectum fuiſſe. *Xylander.*

59 τῷ κύφωνι] Haec vox dicta eſt παρὰ τὸ κύπτειν. Erat autem lignum, quod alias κλοιὸς dicitur, cui ſontes ita illigabantur, vt collum eorum deorſum comprimeretur, neque ſuſpicere poſſent. Latinorum *numella* ſimile nonnihil habuiſſe videtur. *Xylander.*

ζων δὲ, θατέρου τῶν ἀνδρῶν ἐκπεσόντος, αὐτὸς ἀντίπαλος τῷ λειπομένῳ γενέσθαι, καταφανὴς ἦν ἡδόμενός τε τῇ διαφορᾷ, καὶ παροξύνων τὸν δῆμον ἐπ' ἀμφοτέρους. συνιδόντες οὖν τὴν μοχθηρίαν οἱ περὶ τὸν Νικίαν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ λόγον δόντες ἀλλήλοις κρύφα, καὶ τὰς στάσεις συναγαγόντες εἰς ἓν ἀμφοτέρας καὶ ἀναμίξαντες, ἐκράτησαν, ὥστε μηδέτερον αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν Ὑπέρβολον ἐξοστρακισθῆναι. καὶ παραυτίκα μὲν ἡδονὴν τοῦτο καὶ γέλωτα τῷ δήμῳ παρέσχεν, ὕστερον δ' ἠγανάκτουν, ὡς καθυβρισμένον τὸ πρᾶγμα τοῦτο πρὸς ἄνθρωπον ἀνάξιον γεγονέναι νομίζοντες. εἶναι γάρ τι καὶ κολάσεως ἀξίωμα, μᾶλλον δὲ κόλασιν τὸν ἐξοστρακισμὸν ἡγούμενοι Θουκυδίδῃ καὶ Ἀριστείδῃ, καὶ τοῖς ὁμοίοις, Ὑπερβόλῳ δὲ τιμὴν καὶ προσποίησιν ἀλαζονείας, εἰ διὰ μοχθηρίαν ταὐτὰ ἔπαθε τοῖς ἀρίστοις. ὥς που καὶ Πλάτων ὁ κωμικὸς εἴρηκε περὶ αὐτοῦ·

Καίτοι πέπραχε τῶν τρόπων μὲν ἄξια,
Αὑτοῦ δὲ καὶ τῶν στιγμάτων ἀνάξια.
Οὐ γὰρ τοιούτων εἵνεκ'[60] ὄστραχ' εὑρέθη.

ret, altero illorum ciuitate exacto, parem se fore manenti, demonstrabat aperte, gaudere eorum dissidio se, stimulabatque in eos populum. Cuius animaduersa Nicias et Alcibiades nequitia, in secreto colloquuti inter se, vtramque factionem confuderunt in vnum: itaque effecerunt, vt neuter ipsorum, sed Hyperbolus, in decennium expelleretur. Atque id in praesentia quidem iocum et risum excitauit in populo: postmodum vero tulerunt moleste, quod eam rem per hominem foedatam arbitrarentur indignum. Esse enim aliquam et huius dignitatem poenae. Immo vero poenam ducebant decennale exsilium Thucydidi, Aristidi, et similibus esse: Hyperbolo vero honorem atque occasionem iactantiae, quod esset ob improbitatem similiter, atque summi viri, mulctatus: vt de eo Plato comicus quodam loco dixit:

Quamuis quidem sit moribus dignum malis
Passus, tamen non digna se et notis suis.
Nam non repertum istius est causa ostracum.

Tandem

60 οὔνεκ' Vulcob.

61 καὶ

καὶ τὸ πέρας ὐδεὶς ἔτι τὸ παράπαν ἐξωστρακίσθη μετὰ Ὑπέρβολον, ἀλλ' ἔσχατος ἐκεῖνος· πρῶτος δ' Ἵππαρχος ὁ Χολαργεὺς, συγγενής τις ὢν τῦ τυράννυ. ἄκριτον δ' ἡ τύχη πρᾶγμα καὶ ἄληπτον λογισμῷ. Νικίας γὰρ, εἰ τὸν περὶ ὀστράκυ κίνδυνον ἀνέῤῥιψε πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, ἢ κρατήσας ἂν ἀσφαλῶς ᾤκει τὴν πόλιν ἐκεῖνον ἐξελάσας, ἢ κρατηθεὶς αὐτὸς ἐξῄει, πρὸ τῶν ἐσχάτων ἀτυχιῶν τὸ δοκεῖν ἄριστος εἶναι στρατηγὸς διαφυλάξας. ὐκ ἀγνοῶ δ', ὅτι Θεόφραστος ἐξοστρακισθῆναί φησι τὸν Ὑπέρβολον, Φαίακος, ὐ Νικίυ, πρὸς Ἀλκιβιάδην ἐρίσαντος. ἀλλ' οἱ πλείονες ὕτω γεγράφασιν.

12. Ὁ γῦν Νικίας, τῶν Αἰγεστέων πρέσβεων καὶ Λεοντίνων [61] παραγενομένων, καὶ πειθόντων τὺς Ἀθηναίυς [62] στρατεύειν ἐπὶ Σικελίαν, ἀνθιστάμενος ἡττᾶτο τῆς βυλῆς Ἀλκιβιάδυ καὶ φιλοτιμίας, πρὶν ὅλως ἐκκλησίαν γενέσθαι, κατασχόντος ἤδη πλῆθος ἐλπίσι καὶ λόγοις προδιεφθαρμένον· ὥστε καὶ νέυς ἐν παλαίστραις, καὶ γέροντας ἐν ἐργαστηρίοις καὶ ἡμικυκλίοις συγκαθεζομένυς,

Tandem poſt Hyperbolum nemo omnino, ſed poſtremus ille, hoc exſilii genere eſt punitus. Primus fuit Hipparchus Cholargenſis, propinquus tyranni. Incerta vero res fortuna eſt, neque ratione comprehenſibilis. Nicias enim, ſi de exſilio aleam iecíſſet contra Alcibiadem, vel victor ſecurus, illo expulſo, in vrbe manſiſſet, vel victus ipſe extremas clades exſilio declinaſſet, atque exiſtimationem retinuiſſet optimi ducis. Non me praeterit, a Theophraſto narrari, actum quidem in exſilium Hyperbolum, Phaeaco autem, non Nicia, cum Alcibiade concertante: verum maior pars ita auctores ſunt.

Nicias igitur, quum Aegeſteorum et Leontinorum legati aduenïſſent, atque Athenienſes impellerent ad ſuſcipiendam expeditionem in Siciliam, refragatus eſt his, ſed ab Alcibiadis conſiliis et ambitione victus eſt. Qui etiam ante indictum populi concilium tenebat iam plebem ſpe et ſermonibus ſuis corruptam: vt et in palaeſtris iuuentus, et ſenes in officinis hemicycliſque conſidentes, figuram

61 καὶ τῶν Λεοντίνων Vulc. 62 τῶν Ἀθηναίων Bodl. 3.

63 Λκ-

ὑπογράφειν τὸ σχῆμα τῆς Σικελίας, καὶ τὴν φύσιν τῆς περὶ αὐτὴν θαλάσσης, καὶ λιμένας καὶ τόπους, οἷς τέτραπται πρὸς Λιβύην ἡ νῆσος. οὐ γὰρ ἆθλον ἐποιοῦντο τοῦ πολέμου Σικελίαν, ἀλλ' ὁρμητήριον, ὡς ἀπ' αὐτῆς διαγωνισόμενοι πρὸς Καρχηδονίους, καὶ σχήσοντες ἅμα Λιβύην καὶ τὴν ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θάλασσαν. ὡς οὖν ὥρμηντο πρὸς ταῦτα, ὁ Νικίας ἐναντιούμενος οὔτε πολλοὺς, οὔτε δυνατοὺς εἶχε συναγωνιστάς. οἱ γὰρ εὔποροι, δεδιότες, μὴ δοκῶσι τὰς λειτουργίας καὶ τριηραρχίας ἀποδιδράσκειν, παρὰ γνώμην ἡσύχαζον. ὁ δ' οὐκ ἔκαμνεν, οὐδ' ἀπηγόρευεν, ἀλλὰ μετὰ τὸ ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον Ἀθηναίους, καὶ στρατηγὸν ἑλέσθαι πρῶτον ἐκεῖνον μετ' Ἀλκιβιάδου καὶ Λαμάχου, πάλιν ἐκκλησίας γενομένης, ἀναστὰς ἀπέτρεπε καὶ διεμαρτύρετο· καὶ τελευτῶν διέβαλλε τὸν Ἀλκιβιάδην, ἰδίων ἕνεκα κερδῶν καὶ φιλοτιμίας τὴν πόλιν εἰς χαλεπὸν ἐξωθεῖν καὶ διαπόντιον κίνδυνον. ἔπραξε δ' οὐδὲν μᾶλλον, ἀλλ' ὑπ' ἐμπειρίας δόξας ἐπιτηδειότερος εἶναι καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν ἕξειν, πρὸς τὴν Ἀλκιβιάδου τόλμαν καὶ τὴν Λαμάχου πρᾳότητα [63] τῆς

figuram Siciliae, maris circumiecti naturam, portus, et loca, quae obuerſa Africae illa habet inſula, definirent. Neque enim belli praemium ſtatuebant, ſed ſedem Siciliam, ex qua arma Poenis moturi, ſimulque Africam et mare eſſent vſque ad columnas Herculis occupaturi. Eo quum intenti eſſent, Nicias, qui aduerſus tendebat, neque multos habebat, neque pollentes ſuffragatores; quando pecunioſi, metu, ne munera et impenſam in triremes viderentur defugere, praeter animi ſententiam quieſcebant: hic vero non defatigabatur, neque fatiſcebat. Verum poſtquam populus bellum iuſſit, ac primum ipſum ducem creauit cum Alcibiade et Lamacho, in alia concione a coeptis eos teſtato deterruit. Alcibiadi denique exprobrauit, priuati quaeſtus et ambitionis cauſa in graue coniicere eum ciuitatem et transmarinum bellum. At nihil profecit. Immo quod ob peritiam haberetur accommodatior, magnamque praebiturus ſecuritatem, cum Alcibiadis audacia et Lamachi lenitate illius

63 Λαμάχου πρᾳότητα] Facilitas morum, quae hac voce ſigni-

ἐκείνου συγκεραννυμένης εὐλαβείας, βεβαιοτέραν ἐποίησε τὴν χειροτονίαν. ἀναστὰς γὰρ ὁ μάλιστα τῶν δημαγωγῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον παροξύνων τοὺς Ἀθηναίους Δημόστρατος, ἔφη τὸν Νικίαν προφάσεις λέγοντα παύσειν· καὶ ψήφισμα γράψας, ὅπως αὐτοκράτορες ὦσιν οἱ στρατηγοὶ, κἀνταῦθα κἀκεῖ βουλευόμενοι καὶ πράττοντες, ἔπεισε τὸν δῆμον ψηφίσασθαι.

13. Καίτοι λέγεται πολλὰ καὶ παρὰ τῶν ἱερέων ἐναντιοῦσθαι πρὸς τὴν στρατείαν· ἀλλ' ἑτέρους ἔχων μάντεις ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ δή τινων λογίων προὔφερε παλαιῶν, μέγα κλέος τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ Σικελίας ἔσεσθαι· καὶ θεοπρόποι τινὲς αὐτῷ παρ' Ἄμμωνος ἀφίκοντο, χρησμὸν κομίζοντες, ὡς λήψονται Συρακουσίους ἅπαντας Ἀθηναῖοι. τὰ δ' ἐναντία, φοβούμενοι δυσφημεῖν, ἔκρυπτον. οὐδὲ γὰρ τὰ πρὔπτα καὶ καταφανῆ τῶν σημείων ἀπέτρεπεν,

lius commiſta cautione, magis roborauit ſuffragia. Exſurgens enim, qui praecipue ex concionatoribus populum ad bellum incendebat, Demoſtratus, Niciam ait ſe cauſantem repreſſurum, promulgauitque edictum, vt duces belli domique liberam et in conſiliis capiundis et rebus gerendis poteſtatem haberent, atque eam legem pertulit.

Atqui multa dira etiam a ſacerdotibus aduerſus ſuſceptam expeditionem memorantur obnunciata. Sed alios habuit Alcibiades vates, atque ex vetuſtis quibuſdam vaticiniis magnum decus praenunciauit Athenienſes ex Sicilia deportaturos. Legati ab Ioue Ammone reuerſi fuerant cum ſortibus, quibus ſignificabatur, capiendos ab Athenienſibus omnes Syracuſanos. Aduerſa vero verentes male ominari occulebant. Neque enim clara et perſpicua prodigia reuocabant eos, nec ſtatuarum, quas

ſignificatur, (vt Ageſ. 368, 7.) huic loco minime conuenire videtur. Aliquid ſub hac voce lateat oportet, quod temperari opus ſit cautione Niciae. Vide, quae de duce illo in Alcib. a noſtro praedicentur (II. 23, vlt.) ἐδόκει μηδὲν ἧττον εἶναι τοῦ Ἀλκιβιάδου διάπυρος καὶ φιλοκίνδυνος ἐν ἐνίοις ἀγῶσιν. Ἄκαιρον ὀξύτητα de tali viro habes IV. 181. 5. qui locus meretur cum hoc conferri; ſed nimis recedit a ſcriptura noſtrorum codd. Lege itaque θρασύτητα, et vide Op. Mor. 863, 22. *Moſes Duſoul.*

ἥ τε τῶν Ἑρμῶν περικοπὴ, μιᾷ νυκτὶ πάντων ἀκρωτηριασθέντων, πλὴν ἑνὸς, ὃν Ἀνδοκίδου καλοῦσιν, ἀνάθημα μὲν τῆς Αἰγηΐδος φυλῆς, κείμενον δὲ πρὸ τῆς τότε οὔσης Ἀνδοκίδου οἰκίας· καὶ τὸ πραχθὲν περὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν. ἄνθρωπος γάρ τις ἐξαίφνης ἀναπηδήσας ἐπ' αὐτὸν, εἶτα περιβὰς ἀπέκοψεν αὐτοῦ λίθῳ τὸ αἰδοῖον. ἐν δὲ Δελφοῖς Παλλάδιον ἕστηκε χρυσοῦν, ἐπὶ φοίνικος χαλκοῦ βεβηκὸς, ἀνάθημα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἀριστείων. τοῦτ' ἔκοπτον ἐφ' ἡμέρας πολλὰς προσπετόμενοι κόρακες, καὶ τὸν καρπὸν ὄντα χρυσοῦν τοῦ φοίνικος ἀπέτρωγον καὶ κατέβαλλον. οἱ δὲ ταῦτα μὲν ἔφασαν εἶναι Δελφῶν πλάσματα [64] πεπεισμένων ὑπὸ Συρακουσίων. χρησμοῦ δέ τινος κελεύοντος αὐτοὺς ἐκ Κλαζομενῶν τὴν ἱέρειαν τῆς Ἀθηνᾶς ἄγειν, μετεπέμψαντο [65] τὴν ἄνθρωπον· ἐκαλεῖτο δὲ Ἡσυχία. καὶ τοῦτ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ὃ παρῄνει τῇ πόλει τὸ δαιμόνιον, ἐν τῷ παρόντι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. εἴτε δὴ ταῦτα δείσας, εἴτ' ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ τὴν στρατείαν φοβηθεὶς ὁ ἀστρολόγος Μέτων, (ἦν

quas Hermas vocant, laceratio omnium eadem nocte truncatarum, vna demta, quam Andocidis vocabant, a tribu posita Aegeide pro domo, quae tunc Andocidis erat; nec quod patratum fuerat in duodecim deorum ara. Quidam repente in eam insiliit. Inde insidens ei cruribus vtrinque demissis desecuit lapide pudenda sua. Delphis aureum Mineruae signum in palma positum aenea erat, a ciuitate Atheniense de manubiis Medicis sacratum. Hoc per multos dies inuolantes corui totonderunt, fructumque palmae aureum abroserunt deieceruntque. At Athenienses commenta haec Delphorum dictitabant esse a Syracusanis corruptorum. Erat etiam oraculum, quod Mineruae sacerdotem adduci ex Clazomenis Athenas praecipiebat, quam acciuerunt: (ea Hesychia, id est, quies, vocabatur) atque id haud dubie fuit, quod ciuitatem admonuit deus in praesentia, vt quietem ageret. Siue igitur hoc veritus est, siue humana reputatione hoc bellum horruit astrologus Meton, qui prae-

64 πρᾶγματα Vulc. 65 μετεπέμψατο] Quis? Lege μετεπέμψαντο. *Mos. Dus.*

66 προσ-

γὰρ ἐφ᾽ ἡγεμονίας τινὸς τεταγμένος) προσεποιεῖτο τὴν οἰκίαν ὑφάπτειν, ὡς μεμηνώς. οἱ δέ φασιν, οὐ μανίαν σκηψάμενον, ἀλλὰ νύκτωρ ἐμπρήσαντα τὴν οἰκίαν, προελθεῖν [66] εἰς τὴν ἀγορὰν ταπεινὸν, καὶ δεῖσθαι τῶν πολιτῶν, ὅπως ἐπὶ συμφορᾷ τοσαύτῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μέλλοντα πλεῖν τριήραρχον εἰς Σικελίαν, ἀφῶσι τῆς στρατείας. Σωκράτει δὲ τῷ σοφῷ τὸ δαιμόνιον, οἷς εἰώθει συμβόλοις [67] χρησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἐμήνυσε κἀκεῖνα, τὸν ἔκπλουν ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῆς πόλεως πραττόμενον. ὁ δὲ τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις ἔφρασε, καὶ διῆλθεν εἰς πολλοὺς ὁ λόγος. οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τὰ τῶν ἡμερῶν, ἐν αἷς τὸν στόλον ἐξέπεμπον, ὑπέθραττεν. Ἀδώνεια γὰρ ἦγον [68] αἱ γυναῖκες τότε, καὶ προὔκειτο πολλαχόσε [69] τῆς πόλεως εἴδωλα, καὶ ταφαὶ περὶ αὐτὰ, καὶ κοπετοὶ γυναικῶν ἦσαν, ὥστε τοὺς ἐν λόγῳ ποιουμένους τινὶ τὰ τοιαῦτα, δυσ-

praefecturam certam habebat, finxit inſaniam, ac domui ſuae ignem ſubiecit. Alii negant, praetexuiſſe eum inſaniam, ſed, quum noctu domum inflammaſſet, progreſſum in forum ſordidatum contendiſſe a ciuibus, vt ſibi tanta icto calamitate filium, qui nauigaturus trierarchus in Siciliam erat, ſacramento ſoluerent. Socrati vero illi ſapienti daemonium eius ſolitis ſignis iſtud quoque indicauit, expeditionem illam in peſtem reipub. verſuram. Ille familiaribus et amicis hoc aperuit: qui rumor dimanauit in populum. Iam conturbauit dies, quo claſſis ſoluit, non paucos. Nam agebant tunc Adonia foeminae, atque expoſita paſſim per vrbem ſimulacra, eorumque exſequiae et planctus muliebres edebantur, vt illi, qui aliquam horum rationem ducerent,

66 προσελθεῖν] Lege cum Bodl. 3. προελθεῖν: vt in Alcib. (II. 23, 14.) vbi haec ipſa de Metone narrantur.

67 συμβόλοις] Legitur etiam συμβούλοις [vt in Vulcob.]: ſed altera lectio cum aliunde, tum ex Xenophonte confirmari poteſt. *H. Stephanus.*

68 Ἀδώνεια γὰρ εἶχον] Lege, pro εἶχον, ἦγον, praeeuntibus Anon. et Mur. Sic enim ſolent Graeci vſurpare, cum de feſtis ſermo eſt.

69 πολλαχόθι Bodl. 3. Vulc.

70 τὸ

χεραίνειν καὶ δεδιέναι περὶ τῆς παρασκευῆς ἐκείνης καὶ δυνάμεως, μὴ λαμπρότητα καὶ ἀκμὴν ἐπιφανεστάτην σχοῦσα ταχέως μαρανθῇ.

14. Τὸ μὲν οὖν ἐναντιωθῆναι ψηφιζομένῃ τῇ στρατείᾳ τὸν Νικίαν, καὶ μήθ' ὑπ' ἐλπίδων ἐπαρθέντα, μήτε πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἐκπλαγέντα, μεταθέσθαι τὴν γνώμην, ἀνδρὸς ἦν χρηστοῦ καὶ σώφρονος. ἐπεὶ δ' οὔτε τοῦ πολέμου τὸν δῆμον ἀποτρέψαι πειρώμενος, οὔθ' αὑτὸν ἐξελέσθαι τῆς στρατηγίας δεόμενος ἴσχυσεν, ἀλλ' ὥσπερ ἀράμενος καὶ φέρων αὐτὸν ὁ δῆμος ἐπέθηκε τῇ δυνάμει στρατηγὸν, οὐδεὶς ἔτι καιρὸς ἦν τῆς πολλῆς εὐλαβείας καὶ μελλήσεως, ὥστε παιδὸς δίκην ἀπὸ τῆς νεὼς ὀπίσω βλέποντα, καὶ τὸ μὴ κρατηθῆναι [70] τοῖς λογισμοῖς ἀναλαμ-

cerent, angerentur, timerentque, ne ille apparatus et exercitus ex magnificentia et flore ſplendido cito emarceret.

Quod igitur, ne ſciſceretur iſta expeditio, obſtiterit Nicias, et neque ſpe elatus, neque magnitudine obſtupefactus delati imperii, de ſententia diſceſſerit, viri boni fuit et conſtantis. At poſtquam populum auertere a bello, et precibus amoliri ab ſe enitens prouinciam, nihil obtinuit, ſed ipſum quaſi vi impulſum populus ducem exercitui impoſuit inuitum; non iam vltra locus nimiae iſti cautioni et cunctationi erat, vt pueri modo ex naui reſpectans, ac crebro quod eſſet conſiliis victus repetens, animo-

70 τὸ μὴ κρατηθῆναι...] Multa ad hunc locum H. Stephanus, quae mihi non ſatisfaciunt. Vide, annon pro his τρόμῳ καταδανθῆναι ad mentem Plutarchi propius accedat. Vid. IV. 145, 12. εἰς τὸν ἀρχαῖον ἀνεκρούετο λογισμὸν τὴν γνώμην. *Moſes Duſoul.* [Integra H. Stephani annotatio haec eſt: Particulam negatiuam vnus interpretum expungendam cenſuit, vt ex hac eius interpretatione liquet: *Ac crebro quod eſſet conſiliis victus repetens animoque verſans.* Non dubium eſt enim, quin haec ita reddita ſint, quaſi legeretur τὸ κρατηθῆναι τοῖς λογισμοῖς. Alter autem non reiicit quidem particulam iſtam, ſed verbo κρατηθῆναι nouam quandam ſignificationem tribuit, ita interpretans: *Crebroque animo ſuo reuoluens, quod ſuis conſiliis non eſſet obtemperatum.* At ego, nec particulam μὴ expungens, nec verbo κρατηθῆναι aliam, quam vſitatam paſſim, ſignificationem tribuens,

βάνοντα καὶ ϛρέφοντα πολλάκις, ἐναμβλῦναι καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτῷ, καὶ τὴν ἀκμὴν διαφθεῖραι [71] τῶν πράξεων· ἀλλ' εὐθὺς ἔδει τοῖς πολεμίοις ἐμφύντα καὶ προσκείμενον, ἐλέγχειν τὴν τύχην ἐπὶ τῶν ἀγώνων. ὁ δὲ, Λαμάχου μὲν ἄντικρυς ἀξιοῦντος πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας, καὶ μάχην ἔγγιϛα τῆς πόλεως τιθέναι, Ἀλκιβιάδου δὲ τὰς πόλεις ἀφιϛάναι Συρακουσίων, εἶθ' οὕτως ἐπ' αὐτοὺς

animoque verſans, ſimul ardorem hebetaret collegarum ſuorum, et rerum gerendarum corrumperet opportunitates: verum illico oportuerat hoſtes adorientem iiſque inſtantem in ipſis certaminibus experiri fortunam. Atqui quum Lamachus plane cenſeret in ipſas eundum Syracuſas, ac ſub ipſis vrbis muris decernendum: Alcibiades autem retrahenda a Syracuſanis caetera oppida, inde in ipſos mouen-

buens; ſic interpretandum hunc locum cenſeo: *Ac ſubinde repetentem, ſe nullis ratiocinationibus ſuperatum fuiſſe*: id eſt: *nullis eorum, qui ſuſcipiendi huiuſce belli auctores fuiſſent, ratiocinationibus perſuaderi ſe potuiſſe, ſed contra habuiſſe ſemper ſuas rationes, quas illorum rationibus opponeret, et quibus illos ab incepto deterreret.* Libuit autem, quum iam haec ſcripſiſſem, Gallicam quoque interpretationem conſulere, (cuius alioqui teſtimonio vti non ſoleo, non quod eius apud me magna auctoritas non ſit, ſed partim, quod ad eam quoque adeundam otium non ſuppetat, partim etiam, quod a multis eorum, quibus haec ſcribuntur, non intelligantur) quam ita locum illum reddidiſſe comperi: *En repetant ſouuent, et ſouuent rediſant, que raiſon n' auoit point eu de lieu en la concluſion de ceſte entrepriſe.* Verum μὴ κρατηθῆναι τοῖς λογισμοῖς dici, quod non cum ratione ſuſceptum eſt, (hoc enim verba illa Gallica ſonant) quo exemplo probari poſſit? vt omittam, caſum, quem cum κρατηθῆναι iungere oporteret, deeſſe. Habet alioqui haec interpretatio aliquid, in quo mihi aſſentitur, nimirum quod attinet ad participia ἀναλαμβάνοντα et ϛρέφοντα. Itidem enim ego minime ad cogitationem referenda puto, quum dicatur ἐναμβλῦναι τοὺς συνάρχοντας αὐτῷ. quod tacita cogitatio efficere non potuiſſet. Sic autem dicetur aliquis verba aliqua ϛρέφειν, quum ea ſaepe iterat, ſeu repetit, vt ἀνακυκλοῦν ab eodem ſcriptore alibi dicitur.]

71 διαφθαρῆναι dant Iunt. et Ald.

βαδίζειν, τὰ ἐναντία λέγων, καὶ κελεύων, ἀτρέμα παρὰ τὴν Σικελίαν κομιζομένους καὶ περιπλέοντας, ἐπιδείξασθαι τὰ ὅπλα καὶ τὰς τριήρεις, εἶτ' ἀποπλεῖν Ἀθήναζε, μικρὸν τῆς δυνάμεως Αἰγεστεῦσιν ἀπαρξαμένους [72], αὐτίκα τε τὴν γνώμην ὑπεξέλυσε, καὶ κατέβαλε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν. καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον Ἀλκιβιάδην Ἀθηναίων μεταπεμψαμένων εἰς κρίσιν, λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς [73] δεύτερος ἡγεμὼν, δυνάμει δὲ μόνος ὢν, οὐκ ἐπαύσατο καθήμενος, ἢ περιπλέων, ἢ βουλευόμενος, πρὶν [74] ἐγγηράσαι μὲν αὐτῷ τὴν ἀκμὴν τῆς ἐλπίδος, ἐκρυῆναι δὲ τῶν πολεμίων τὸ θάμβος καὶ τὸν φόβον, ὃν ἡ πρώτη παρέθηκεν αὐτοῖς ὄψις τῶν δυνάμεων. ἔτι δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου παρόντος, ἑξήκοντα ναυσὶ πλεύσαντες ἐπὶ Συρακούσας, τὰς μὲν ἄλλας ἀνεῖχον, ὑπὲρ τοῦ λιμένος ἔξω παρατάξαντες, δέκα δὲ κατήλαυνον εἴσω κατασκοπῆς εἵνεκα· καὶ Λεοντίνους ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀποκαλοῦσαι διὰ κήρυκος αὗται, λαμβάνουσι ναῦν πολεμίαν σανίδας κομίζουσαν, εἰς ἃς ἀπεγράφοντο κατὰ φυλὰς αὐτοὺς [75] οἱ

mouendum; hic, qui ab illis diſſenſit ſuaſitque, vt ſenſim litora circumquaque legentes, Siciliae arma et claſſem ſuam oſtentarent, inde relicto Aegeſtenſibus aliquo de militibus ſuis praeſidio, tanquam guſtatione virium ſuarum iis praebita, reciperent ſe Athenas, cum in praeſentia illorum conſilia peruertit et fregit animos, tum breui poſt Alcibiade ab Athenienſibus ad iudicium reuocato, verbo declaratus alter dux, auctoritate vero ſolus, nullum finem fecit cunctandi et circumnauigandi et deliberandi: donec vigor ei ſpei conſenuit, trepidatioque et pauor, quem incuſſerat primus copiarum adſpectus, hoſtibus excidit. Alcibiade adhuc praeſente, nauibus ſexaginta in Syracuſanos mouere, caeteras ſuſtinuerunt pro portu in acie inſtructas. Decem ſpeculandi cauſa in portum irruperunt; Leontinoſque per praeconem ad redeundum domum euocauere. Ceperunt hae nauem hoſtilem. Ea portabat tabellas, in quas nomina ſua Syracuſani tribu-

tim

72 ἀπαρξαμένοις] Immo vero, vt in Vulc. eſt, ἀπαρξαμένους. *Moſes Duſoul.*

73 ἀπολυθεὶς Bodl. 3.

74 πλὴν idem.

75 αὐτοὺς] cum leni. Non

Leon.

Συρακούσιοι. κείμεναι δ' ἄπωθεν τῆς πόλεως ἐν ἱερῷ Διὸς Ὀλυμπίου, τότε πρὸς ἐξέτασιν καὶ κατάλογον τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετεπέμφθησαν. ὡς οὖν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἁλοῦσαι πρὸς τοὺς στρατηγοὺς ἐκομίσθησαν, καὶ τὸ πλῆθος ὤφθη τῶν ὀνομάτων, ἠχθέσθησαν οἱ μάντεις, μή ποτε ἄρα τὸ χρεὼν ἐνταῦθα τοῦ χρησμοῦ περαίνοι, λέγοντες [76], ὡς Ἀθηναῖοι λήψονται Συρακουσίους ἅπαντας. οὐ μὴν ἀλλ' ἕτεροι φασὶν ἔργον [77] τοῦτο τοῖς Ἀθηναίοις γενέσθαι ἐπιτελὲς, καθ' ὃν [78] χρόνον ἀποκτείνας Δίωνα Κάλλιππος ὁ Ἀθηναῖος ἔσχε Συρακούσας.

15. Ἀποπλεύσαντος δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου μετ' ὀλίγον [79] ἐκ Σικελίας, τὸ πᾶν ἤδη κράτος ὁ Νικίας ἔσχεν. ὁ δὲ Λάμαχος ἦν μὲν ἀνδρώδης καὶ δίκαιος [80] ἀνὴρ, καὶ

tim perscripserant. Hae procul vrbe in aede Iouis Olympii fuerant depositae: tunc autem ad conquisitionem et delectum eorum, qui in aetate essent ad bellum integra, deportabantur. Quae vt captae ab Atheniensibus et ad duces sunt delatae, atque ingens numerus conspectus est nominum, torsit res vates, ne forte fatum hic impletum esset oraculi, quod dicebat: Athenienses capient omnes Syracusanos. Verum enimuero alio id actu aiunt consummatum Atheniensibus fuisse, quo tempore Callippus Atheniensis, postquam interfecit Dionem, tenuit Syracusas.

Vt decessit ex Sicilia cum paucis Alcibiades, auctoritas iam penes Niciam omnis erat. Lamachus erat quidem vir fortis integerque, et manu

Leontini hoc, sed ipsi Syracusani fecerunt. Scribe itaque αὑτοὺς cum aspero.

76 λέγοντες] Locus sic legendus et interpungendus: περαίνοι, λέγοντας. Praeter Vulc. et Anon. accedunt etiam Mur. annotatt.

77 ἕτερον φασιν ἔργον] Lege, consentientibus omnibus Mss. nostris et Steph. aliquot, ἑτέρῳ φασὶν ἔργῳ. [Ita nimirum dant Vulc. Anon. et Bodl. 3. H. Stephanus ita: Exstat et alia lectio multo hac melior, et quidem quam omnino sequi debemus, vt opinor, ita scribens: ἑτέρῳ φασὶν ἔργῳ τοῦ τὸ τοῖς Ἀθηναίοις γενέσθαι ἐπιτελές. Pro ὅσον autem recte repositum fuit ὃν ante χρόνον. Sed et λέγοντες supra in λέγοντος non male mutatum fuisset.]

78 καθ' ὅσον dant Iunt. et Ald.

79 μετ' ὀλίγων] Malo, quod exhibet Bodl. 3. μετ' ὀλίγον.

80 ἀνδρώδης καὶ δίκαιος] Suspecta mihi hoc in loco est vox δίκαιος,

τῇ χειρὶ χρώμενος ἀφειδῶς κατὰ τὰς μάχας· πένης δὲ τοσοῦτον καὶ λιτὸς, ὥστε καθ' ἑκάστην στρατηγίαν ἀπολογίζεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις μικρὸν ἀργύριον εἰς ἐσθῆτα [81] καὶ κρηπῖδας ἑαυτῷ. τοῦ δὲ Νικίου καὶ διὰ τἆλλα μέγας ἦν, καὶ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, ὁ ὄγκος. λέγεται δ' ἐν τῷ στρατηγίῳ ποτὲ βουλευομένων τι κοινῇ τῶν συναρχόντων, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρῶτος εἰπεῖν [82] Σοφοκλῆς ὁ ποιητὴς, ὡς πρεσβύτατος ὢν τῶν συστρατήγων· Ἐγὼ, φάναι, παλαιότατός εἰμι, σὺ δὲ πρεσβύτατος. οὕτω δὴ καὶ τότε τὸν Λάμαχον ἄγων ὑφ' ἑαυτοῦ, στρατηγικώτερον ὄντα, καὶ χρώμενος εὐλαβῶς καὶ διὰ μελλήσεως ἀεὶ τῇ δυνάμει, πρῶτον μὲν ἀπωτάτω τῶν πολεμίων ἐκπεριπλέων Σικελίαν, θάρσος ἔδωκεν αὐτοῖς, ἔπειτα προσβαλὼν

manu in certaminibus promtus, sed vsque adeo inops et tenuis, vt populo Atheniensi, quotiescunque dux esset, exiguum peculiolae in vestem et crepidas expensum ferret. Niciae vero cum alias erat grande, tum ex diuitiis et gloria, fastigium. Fama est, collegis aliquando inter se in praetorio consultantibus, iussum ab eo Sophoclem primum sententiam dicere, quod aetate caeteros praecesserat: Ego quidem, inquit, annorum, tu venerationis plurimum habes. Ita tunc quoque Lamachum sibi subiungendo, rei militaris peritiorem, bellumque timide et cunctanter administrando, dum litora Siciliae remotissime ab hostibus circumuehitur, dedit iis animum. Mox quod obsederit Hyblam,

δίκαιος, vt ad rem praesentem nihil faciens. Forsan δραστικὸς legendum est. Vide saltem, quid ipse Plutarchus in Praec. Polit. de eo sentiat. Adsciscendus, inquit, infanti facundus legationis socius; . . . κἂν ἀσθενὴς τὸ σῶμα καὶ δύσεργος, τὸν φιλόπονον καὶ ῥωμαλέον, ὡς Νικίας Λάμαχον. Op. Mor. 1466, 2. *Bryanus.* Cl. Editoris Notam libens amplector: nisi quod pro δίκαιος, non δραστικὸς, sed ἀκμαῖος, a Plutarcho scriptum fuisse arbitror. Confer cum his, quae de Sertorio et Metello dicuntur (317, 17.) vbi πνεύματος ἀκμαίου γέμων ille dicitur. *Mos. Dus.*

81 ἐσθῆτας Bodl. 3.

82 Accusatiuus γνώμην [qui in vulgatis post εἰπεῖν legitur] additus ex vetustis codicibus fuit: possit tamen vel hic, vel alius eiusmodi, cum infinitiuo εἰπεῖν subaudiri. *H. Stephanus.* abest γνώμην a Bodl. 3. Iunt. et Ald.

83 εἰς

Ὕβλῃ, πολιχνίῳ μικρῷ, καὶ πρὶν ἑλεῖν ἀποστὰς, κομιδῇ κατεφρονήθη. καὶ τέλος εἰς Κατάνην ἀπῆλθε, πράξας οὐδὲν, ἢ καταστρεψάμενος Ὕκκαρα, βαρβαρικὸν χωρίον· ὅθεν λέγεται καὶ Λαΐδα, τὴν ἑταίραν, ἔτι κόρην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις πραθεῖσαν, εἰς Πελοπόννησον κομισθῆναι.

16. Τοῦ δὲ θέρους διελθόντος, ἐπεὶ τοὺς Συρακουσίους ἐπυνθάνετο προτέρους ἐπ' αὐτοὺς ἀφίξεσθαι τεθαῤῥηκότας· οἱ δ' ἱππεῖς, ὕβρει προσελαύνοντες ἤδη πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἠρώτων, εἰ Καταναίοις συνοικήσοντες, ἢ Λεοντίνους κατοικιοῦντες ἥκουσιν, μόλις ὁ Νικίας ὥρμησε πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας. καὶ βουλόμενος ἀδεῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν ἱδρύσαι τὸν στρατὸν, ὑπέπεμψεν ἄνθρωπον ἐκ Κατάνης, κελεύοντα τοὺς Συρακουσίους, εἰ βούλονται λαβεῖν ἔρημον ἀνδρῶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τὰ ὅπλα τῶν Ἀθηναίων, ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ πρὸς Κατάνην πανστρατιᾷ παραγενέσθαι· τῶν δ' Ἀθηναίων ἐν τῇ πόλει τὰ πλεῖστα διατριβόντων, ἐγνωκέναι τοὺς Συρακουσίων φίλους, ὅταν ἐκείνους προσιόντας αἴσθωνται, τάς τε πύλας καταλαμβάνειν ἅμα, καὶ τὸν ναύσταθμον ὑποπιμπράναι· πολλοὺς δ'

Hyblam, exiguum oppidulum, et prius, quam ceperit id, abſceſſit, eſt maiorem in modum deſpectus. Catanam demum recepit ſe, nulla re geſta, niſi quod Hyccara, barbarorum oppidulum, excidit. Vnde Laidem meretricem aiunt virginem etiamnum fuiſſe inter captiuos ſub haſta venditam ac deportatam in Peloponneſum.

Aeſtate exacta, quum nunciatum eſſet, Syracuſanos animis erectos ipſum petituros priores, equiteſque ſuperbe caſtris obequitantes rogarent, ad ſupplendos Catanenſibus ciues veniſſent, an ad Leontinos cultoribus frequentandos: hic tandem inſtitit Nicias claſſe petere Syracuſas. Quo autem tuto et citra impedimentum caſtra collocaret, miſit perfugae ſpecie certum hominem ex Catana, qui denunciaret Syracuſanis, ſi capere vacua militibus caſtra atque Athenienſium arma vellent, vt ſtata die Catanae cum omnibus copiis adeſſent; et quia agerent fere Athenienſes in oppido, ſtatuiſſe Syracuſanorum amicos, vbi aduentum eorum intellexiſſent, ſimul portas occupare et claſſem incendere. Multos

εἶναι τοὺς συνεστῶτας ἤδη, καὶ τὴν ἐκείνων περιμένοντας ἄφιξιν. τοῦτ᾽ ἄριστα Νικίας ἐστρατήγησε περὶ Σικελίαν. πανστρατιᾷ γὰρ ἐξαγαγὼν τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν πόλιν ὁμοῦ τι ποιήσας ἔρημον ἀνδρῶν, αὐτὸς ἐκ Κατάνης ἀναχθεὶς, τῶν τε λιμένων ἐκράτησε, καὶ τῷ στρατοπέδῳ κατέλαβε χώραν, ὅθεν ἥκιστα βλαπτόμενος, οἷς λείπεσθαι τῶν πολεμίων ἐδόκει, ἤλπισεν. ἐξ ὧν [83] ἐθάῤῥει,

iam conspirasse, atque illorum operiri accessum. Id vnum ille in Sicilia recte gessit: quippe vires omnes elicuit hostium, desolataque paene viris vrbe, soluit ex Catana, potitusque est portubus, et locum cepit castris, vbi hostes, quibus rebus praestabant, nihil ei poterant incommodare: quibus autem superior erat ipse, his pressurum se sperauit citra impedi-

83 οἷς λείπεσθαι . . . ἐξ ὧν.] Variant hic codices. [εἷς ἐλείπετο dat Anon. et ἐξιὼν ἐθάῤῥει Vulcob.] nec mirum: corrupta enim haec sunt. Nec, qua ratione emendari satis commode possint, succurrit. Nam quid est οἷς ἐλείπετο τῶν πολεμίων? Nonne equitatus? cuius in proxima pugna meminit; praesertim autem his verbis (228, 15.): τὴν ἵππον τῶν πολεμίων ἄμαχον εἶναι δοκοῦσαν. Quid causae est ergo, cur non scripserit τῇ ἵππῳ τῶν πολεμίων? Vt 254. pen. ἡλικίᾳ λειπόμενος αὐτοῦ. Deinde, quo referemus ἤλπισεν, nulla ratione cum sequentibus iungendum? Vide, an sic possit concinnari. ὅθεν ἥκιστα βλάπτεσθαι τῇ ἵππῳ τῶν πολεμίων ἤλπισεν. ἐξ ὧν . . . . Vide tamen infra ad 266, vlt. *Moses Dusoul.* [H. Stephanus ad hunc locum ita annotat: Pro λείπεσθαι reponendum est λείπεται, vel ἐλείπετο, vt conueniat cum ἐθάῤῥει. Sed verisimilius est, illud in λείπεσθαι deprauatum fuisse, quam hoc, vtpote vicinius. Haec quidem certe verba, ἐξ ὧν ἐθάῤῥει, opponuntur illis, οἷς λείπεται, nihilque aliud hoc loco valet ἐξ ὧν, quam οἷς. Quod tamen in ista interpretatione obseruatum non fuit: *Cum portus Syracusanos occupauit, tum eo in loco castra posuit, qui et tutum aduersus ea, quae hostibus potiora esse putabat, praestare posset, et bello absque cuiusquam impedimento gerendo commodus videretur.* At in ista contra obseruatum fuit: *Potitusque est portubus, et locum cepit castris, vbi hostes, quibus rebus praestabant, nihil ei poterant incommodare: quibus autem superior erat ipse, his pressurum se sperauit citra impedimentum illos.* Poterant tamen illa, ἥκιστα βλαπτόμενος, οἷς λείπεται τῶν πολεμίων, magis ad verbum reddi (magis etiam

πολεμήσειν ἀκωλύτως. ἐπεὶ δ' ἀναςρέψαντες ἐκ Κατάνης οἱ Συρακούσιοι, παρετάξαντο πρὸ τῆς πόλεως, ἐπαγαγὼν ταχὺ τοὺς Ἀθηναίους ἐκράτησε. καὶ πολλοὺς μὲν οὐκ ἀπέκτεινε τῶν πολεμίων· οἱ γὰρ ἱππεῖς ἐμποδὼν ἐγένοντο τῇ διώξει· τοῦ δὲ ποταμοῦ διαφθείρων καὶ ἀποκόπτων τὰς γεφύρας, παρέσχεν Ἑρμοκράτει λέγειν, παραθαῤῥύνοντι τοὺς Συρακουσίους, ὅτι γελοῖός ἐςιν ὁ Νικίας, ὅπως οὐ μαχεῖται ςρατηγῶν, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ μάχῃ πεπλευκώς. οὐ μὴν ἀλλὰ φόβον γε καὶ κατάπληξιν ἰσχυρὰν ἐνειργάσατο τοῖς Συρακουσίοις, ὥς' ἀντὶ τῶν ὄντων τότε πεντεκαίδεκα ςρατηγῶν [84] ἑτέρους ἑλέσθαι τρεῖς, οἷς πίςιν ἔδωκεν ὁ δῆμος δι' ὅρκων, ἦ μὴν ἐάσειν ἄρχειν αὐτοκράτορας. τοῦ δ' Ὀλυμπίου πλησίον ὄντος, ὥρμησαν οἱ

pedimentum illos. Poſtquam regreſſi a Catana Syracuſani aciem pro portis inſtruxerunt, adortus cum Athenienſibus eos Nicias victoriam retulit: ex hoſtibus tamen magnum numerum non interfecit, quod inſtare fugientibus prohiberetur ab equitatu. At dum pontes fluminis rumpit et reſcindit, materiam praebuit Hermocrati iactandi ad confirmandos Syracuſanos, ridiculum Niciam eſſe, qui id ageret, ne pugnaret, quaſi non ad dimicandum appuliſſet. Verumtamen ingentem pauorem et trepidationem incuſſit Syracuſanis, vt loco quindecim praetorum, quos tunc habebant, tres deſignarent alios, quibus populus iureiurando promiſit, imperium ſe ipſis permiſſurum liberum. Propinquum erat Iouis Olympii fanum, quod cape-

iam fortaſſe Graecorum vim exprimendo) hoc modo: *Vnde minime damnum acciperet ex iis, in quibus inferior hoſtibus eſſet.* Sic et illa his oppoſita, ἐξ ὧν ἐθάῤῥει: *iis, in quibus fiduciam collocabat.* Hactenus *H. Stephanus.* Caeterum notandum eſt, vocem ἐδόκει, quam poſt πολεμίων Cl. Reiſkius addidit, a vulgatis abeſſe.]

84 ἀντὶ τῶν ὄντων τότε πεντεκαίδεκα ςρατηγῶν] *Loco quindecim praetorum.* Ita perſpicue in Graeco eſt, et apud Thucydidem lib. VI. Guarinus additos tres prioribus quindecim falſo dixit: ac de ſuo addidit, iurare eos coactos, ſtatim finito bello ſe imperio abdicaturos. *Xylander.*

 85 ἀπηλ-

Ἀθηναῖοι καταλαβεῖν, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων. ὁ δὲ Νικίας ἐπίτηδες ἀναβαλλόμενος ὑστέρησε, καὶ περιεῖδε φρουρὰν εἰσελθοῦσαν παρὰ τῶν Συρακουσίων, ἡγούμενος, ἐὰν τὰ χρήματα διαρπάσωσιν οἱ στρατιῶται, τὸ μὲν κοινὸν οὐκ ὠφεληθήσεσθαι, τὴν δ' αἰτίαν αὐτὸς ἕξειν τοῦ ἀσεβήματος. τῇ δὲ νίκῃ περιβοήτῳ γενομένῃ χρησάμενος εἰς οὐδὲν, ὀλίγων ἡμερῶν διαγενομένων, εὐθὺς ἀνεχώρησεν εἰς Νάξον, κἀκεῖ διεχείμασε, πολλὰ μὲν ἀναλίσκων στρατιᾷ τοσαύτῃ, πράττων δὲ μικρὰ πρὸς Σικελούς τινας, ἀφισταμένους πρὸς αὐτόν· ὥστε τοὺς Συρακουσίους αὖθις ἀναθαῤῥήσαντας ἐξελάσαι πρὸς Κατάνην, καὶ τήν τε χώραν τεμεῖν, καὶ τὸ στρατόπεδον κατακαῦσαι τῶν Ἀθηναίων. ἃ δὴ πάντες ᾐτιῶντο τὸν Νικίαν, ὡς ἐν τῷ διαλογίζεσθαι καὶ μέλλειν, καὶ φυλάττεσθαι, τὸν τῶν πράξεων ἀπολλύντα καιρόν· ἐπεὶ τάς γε πράξεις οὐδεὶς ἂν ἐμέμψατο τοῦ ἀνδρός. ὁρμῆσαι γὰρ ἦν ἐνεργὸς καὶ δραστήριος, τολμῆσαι δὲ μελλητὴς καὶ ἄτολμος.

17. Ὡς δ' οὖν ἐκίνησε τὴν στρατιὰν πάλιν ἐπὶ τὰς

capere, quia multa ibi dona aurea et argentea erant, cupiebant Athenienſes. Caeterum rem Nicias de induſtria reiiciens, tempore excluſus eſt, permiſitque eo praeſidium Syracuſanorum ingredi, exiſtimans, ſi direptae a militibus illae opes eſſent, aerarium nihilo locupletius fore, infamiam vero violati fani in ſe redundaturam. Nobili autem illa victoria nihil vſus, paucis interpoſitis diebus, recepit ſe illico Naxum, vbi hybernauit, ſumtuſque fecit cum tanto exercitu ingentes, quum res gereret haud magni momenti cum nonnullis Siculis, qui ad eum deficiebant. Vnde Syracuſani, recepto rurſus animo, excurrerunt Catanam, fineſque vaſtauerunt, et caſtra Athenienſium incenderunt: quorum conferebant omnes in Niciam culpam, quod in conſultando, morando, et cauendo tempus rerum gerendarum corrumperet. Nam in rebus gerendis nemo eum culpet: quippe in ipſo impetu rei gerendae impiger et ſtrenuus, verum ad audendum cunctator erat et timidus.

Vt igitur iterum cum exercitu mouit Syracuſas, tam duxit

Συρακούσας, οὕτως ἐστρατήγησε, καὶ μετὰ τοσαύτης ὀξύ-
τητος ἅμα καὶ ἀσφαλείας ἐπῆλθεν [85], ὥστε λαθεῖν μὲν
εἰς Θάψον [86] ταῖς ναυσὶ προσμίξας καὶ ἀποβὰς, φθά-
σαι δὲ τὰς Ἐπιπολὰς [87] κατασχών· τῶν δὲ προσβοη-
θούντων λογάδων κρατήσας, ἑλεῖν μὲν τριακοσίους, τρέ-
ψασθαι δὲ καὶ τὴν ἵππον τῶν πολεμίων, ἄμαχον εἶναι
δοκοῦσαν. ὃ δὲ μάλιστα πάντων καὶ Σικελιώτας ἐξέπληξε,
καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀπιστίαν παρέσχεν, ὀλίγῳ χρόνῳ περιε-
τείχισε Συρακούσας, πόλιν Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα, δυσερ-
γοτέραν δὲ χωρίων ἀνωμαλίαις, καὶ θαλάσσῃ γειτνιώ-
σῃ, καὶ παρακειμένοις ἕλεσι, τεῖχος κύκλῳ περὶ αὐτὴν
τοσοῦτον ἀγαγεῖν. ἀλλὰ τοῦτ' ἐξεργάσασθαι μικρὸν ἐδέη-
σε τοῦ παντὸς, ἄνθρωπος, οὐδ' ὑγιαίνοντι χρώμενος ἑαυ-
τῷ πρὸς τοσαύτας φροντίδας, ἀλλὰ νόσον νοσῶν νεφρῖ-
τιν, ἧς [88] τὸ μὴ προσεκπονηθὲν λεῖμμα ποιεῖσθαι δί-

duxit fcienter, tamque velociter et circumfpecte fe hoftibus fu-
perfudit, nemo vt animaduerterit eius ad Thapfum appulfum,
vel exfcenfionem, praeuerterit etiam occupare Epipolas: dele-
ctos milites, qui occurrerunt ei, fuderit, ceperit trecentos, et
hoftium quoque inuictum antea habitum equitatum profligaue-
rit. Quod vero fupra omnia perculit Siculos, et Graecorum fi-
dem exceffit, modico tempore Syracufas circumuallauit, vrbem
Athenis non anguftiorem, fed afperiorem locorum inaequalitate et
maris vicinitate et propinquitate paludum, ad eam muro tam
longo in orbem circumiiciendam. Confecit autem propemo-
dum totum, homo, qui nec firma valetudine ad tantas cu-
ras vteretur, verum laboraret renum dolore: cui morbo,
quod refiduum operis non fuerit exactum, iure ferendum eft
expen-

85 ἀπῆλθεν Bodl. 3.

86 εἰς Θάψον] Thapfus penin-fula eft propinqua Syracufis, in angufto fita Ifthmo, et ad mare porrecta. Thucydides prope finem libri fexti, in huius rei defcriptione. Cuius haud fcio an meminerit Maro lib. III. Aeneid. hoc verfu: *Pantagiae Megarofque finus, Thapfumque iacentem.* *Xylander.*

87 τὰς Ἐπιπολὰς] Pars eft Syracufarum, de qua etiam alias. In Graeco mendum eft, ἐπιστολάς: quod fecutus Guarinus nefcio quid epiftolarum de Niciae aduentu commentus eft. *Idem.*

88 ἧς] Poft hanc vocem apte pone-

καιόν ἐςι. θαυμάζω δὲ τȣ̃ ςρατηγȣ̃ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν τῶν ςρατιωτῶν ἀνδραγαθίαν, ἐν οἷς κατώρθȣν. ὁ μὲν γὰρ Εὐριπίδης μετὰ τὴν ἧτταν αὐτῶν καὶ τὸν ὄλεθρον, γράφων ἐπικήδειον, ἐποίησεν·

Οἵδε Συρακοσίȣς ὀκτὼ νίκας ἐκράτησαν
　　Ἄνδρες, ὅτ' ἦν τὰ θεῶν ἐξίσȣ ἀμφοτέροις.

ȣ̓κ ὀκτὼ δὲ νίκας, ἀλλὰ πλείονας ἄν τις εὕροι Συρακȣσίȣς νενικημένȣς ὑπ' αὐτῶν, πρὶν ἐκ θεῶν ὄντως, ἢ τύχης ἀντίςασίν τινα γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπὶ πλεῖςον αἰρομένοις δυνάμεως.

18. Ταῖς μὲν ȣ̃ν πλείςαις πράξεσι, βιαζόμενος τὸ σῶμα, παρῆν ὁ Νικίας· ἀκμὴν δέ ποτε τῆς ἀῤῥωςίας λαβȣ́σης, ὁ μὲν ἐν τείχεσι μετ' ὀλίγων ὑπηρετῶν κατέ-

expenſum. Ego vero praedicandum arbitror ducis ſolicitudinem, militumque fortitudinem iis in rebus, quas praeclare geſſerunt. Siquidem Euripides poſt eorum cladem et exitium carmen hoc funebre fecit:

Octo Syracoſios fudit per proelia victor
　　Hic miles, ſpectat dum aequus vtroſque deus.

Non autem octo victorias, ſed plures reperias de Syracuſanis hos ante retuliſſe, quam ex deorum reuera voluntate, vel fortuna, Athenienſes, quorum inſurgebant plurimum opes, in aſperitatem rerum inciderent.

Atque corpori Nicias vim adhibens, intererat rebus gerendis plerumque. Quum vero morbus aliquando eſſet in ſummo articulo, decumbebat ipſe paucis cum ſeruis in caſtris.

poneretur interpunctio, quae oſtenderet, non cum participio προσεκπονηθὲν, ſed cum nomine λεῖμμα debere hunc genitiuum iungi. Quod nomen non pro *reſiduo*, ſeu pro *reliquis*, ſed pro *defectu* accipitur, perinde ac ſi diceret, τὸ ἐλλιπὲς τȣ̃ ἔργȣ non ipſi Niciae, ſed eius morbo, imputari debere. Interpretes tamen λεῖμμα ποιεῖσθαι acceperunt ſimpliciter pro *imputare*, ſeu *acceptum ferre*. Vnus enim ita vertit: *Cui morbo aequum eſt imputari, ſi quid ab eo perfectum non fuit.* Alter hoc modo: *Cui, quod reſiduum operis non fuerit exactum, iure ferendum eſt expenſum.* Qui tamen neſcio cur *expenſam* hic, quam *acceptum*, dicere maluerit. *H. Stephanus.*

κειτο, τὴν δὲ ϛρατιὰν ἔχων ὁ Λάμαχος προσεμάχετο τοῖς Συρακȣσίοις, ἐκ τῆς πόλεως τεῖχος ἀνάγȣσι πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὃ κωλύσειν ἔμελλε διὰ μέσȣ τὸν ἀποτειχισμόν. τῷ δὲ κρατεῖν τῶν Ἀθηναίων ἀτακτότερον Φερομένων πρὸς τὰς διώξεις, ἀπομονωθεὶς ὁ Λάμαχος, ὑπέϛη τῶν Συρακȣσίων τȣ̀ς ἱππεῖς ἐπιΦερομένȣς. ἦν δὲ πρῶτος αὐτῶν Καλλικράτης, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ θυμοειδής. πρὸς τȣ̃τον ἐκ προκλήσεως καταϛὰς ὁ Λάμαχος ἐμονομάχησε, καὶ λαβὼν πληγὴν πρότερος, εἶτα δȣ̀ς καὶ πεσὼν, ὁμȣ̃ συναπέθανε τῷ Καλλικράτει. καὶ τὸ μὲν σῶμα κρατήσαντες αὐτȣ̃ μετὰ τῶν ὅπλων ἐξῆραν οἱ Συρακȣ́σιοι, δρόμῳ δ' ἐΦέροντο πρὸς τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἷς ὁ Νικίας ἦν, ȣ̓κ ἔχων τȣ̀ς βοηθȣ̃ντας. ὅμως δ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξαναϛὰς καὶ κατιδὼν τὸν κίνδυνον, ἐκέλευσε τȣ̀ς καθ' ἑαυτὸν, ὅσα ξύλα πρὸ τῶν τειχῶν ἐτύγχανεν εἰς μηχανὰς παραβεβλημένα, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτὰς, πῦρ κομίσαντας, ἅψαι. τȣ̃το τȣ̀ς Συρακȣσίȣς ἐπέσχε, καὶ τὸν Νικίαν ἔσωσε, καὶ τὰ τείχη καὶ τὰ χρήματα τῶν Ἀθηναίων. Φλόγα γὰρ ἀρθεῖσαν διὰ μέσȣ πολλὴν ἰδόντες ἀπετράπησαν οἱ Συρακȣ́σιοι. τȣ́των δὲ πραχθέντων,

caſtris. Interea Lamachus ductans exercitum pugnauit excitantibus Syracuſanis Athenienſium muro oppoſitum ex vrbe alium, qui interiectus circumuallari vrbem impediret. At hic relictus ab Athenienſibus, qui victoria elati fuſius inſequebantur hoſtes, inferentem ſe equitatum vnus excepit. Euectus ante caeteros Callicrates eſt bellator inſignis et animoſus. Cum eo Lamachus ex prouocatione ſolus eſt congreſſus. Qui quum vulnus prior accepiſſet, inde Callicratem vulneraſſet concidiſſetque, vna cum eo exſpirauit. Huius corpore armiſque Syracuſani potiti, abſtulerunt ea, atque ad murum Athenienſium, in quo deſtitutus praeſidio Nicias erat, citati perrexere. Is neceſſitate tamen excitatus, quum animaduerteret diſcrimen, iuſſit illis, qui circa ipſum erant, omnem materiam, quae pro muro ad machinas excitandas iacebat comparata, ipſaſque machinas ſubiecto igni incendere. Hoc repreſſit Syracuſanos, Niciam vero et muros et ſtipendium Athenienſium protexit. Flammam enim, quam elatam in medio conſpexerunt ingentem, declinauerunt Syracuſani. Iam his actis,

ἀπολέλειπτο μὲν ὁ Νικίας μόνος τῶν στρατηγῶν, ἦν δ' ἐλπίδος μεγάλης [89]. καὶ γὰρ πόλεις μεθίσταντο, καὶ πλοῖα μεστὰ [90] σίτου πολλαχόθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, τοῖς πράγμασιν εὖ Φερομένοις [91] πάντων προστιθεμένων. καὶ λόγοι τινὲς ἤδη παρὰ τῶν Συρακουσίων ἐγίνοντο περὶ συμβάσεως πρὸς αὐτὸν, ἀπεγνωκότων τὴν πόλιν. ὅπου καὶ Γύλιππος ἐκ Λακεδαίμονος πλέων βοηθὸς αὐτοῖς, ὡς ἤκουσε κατὰ πλοῦν τὸν ἀποτειχισμὸν καὶ τὰς ἀπορίας, οὕτως ἔπλει τὸ λοιπὸν, ὡς ἐχομένης μὲν ἤδη τῆς Σικελίας, Ἰταλιώταις δὲ τὰς πόλεις διαφυλάξων, εἰ καὶ τοῦτό πως ἐγγένοιτο. μεγάλη γὰρ ἡ δόξα διεφοίτα τοῦ κρατεῖν πάντα τοὺς Ἀθηναίους, καὶ στρατηγὸν ἔχειν ἄμαχον δι' εὐτυχίαν καὶ φρόνησιν. ὁ δὲ Νικίας αὐτὸς εὐθὺς καὶ παρὰ φύσιν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι ῥώμης [92] καὶ τύχης ἀνατε-

vnus ſupererat ex praetoribus Nicias, et erat magna in ſpe. Quippe et vrbes tranſitiones ad eum faciebant, et onuſtae commeatu naues vndique veniebant in caſtra, quod ſecundis rebus eius fauerent omnes; ac faciebant Syracuſani iam de vrbe deſperantes verba apud eum de pace. Quando Gylippus quoque, qui ex Lacedaemone ſuppetias illis veniebat, vt inter nauigandum circumuallatos muro Syracuſanos atque eorum intellexit difficultates, ita reliquum inſtituit curſum, quaſi, amiſſa iam Sicilia, vrbes Italicas, modo hoc ſaltem liceret, defenſurus. Quippe magna percrebuerat fama, omnia tenere Athenienſes, ducemque habere ob felicitatem et prudentiam inuictum. Nicias ipſe illico etiam praeter ingenium ſuum praeſentibus viribus et fortuna fretus,

89 ἦν δ' ἐλπίδος μεγάλης] Stare non poteſt haec lectio, ideoque repono ἦν δὲ δι' ἐλπ. μ. (V. IV. 198, 11.) Quamuis autem mihi nunc in promtu huius generis loquendi non ſit exemplum, non dubito tamen, quin δι' ἐλπίδος εἶναι ita dicatur, vt δι' ἐλπίδος ἔχειν. *H. Steph.*

90 pro μεστὰ Vulc. dat μετά.

91 τοῖς πράγμασιν εὖ φερομένοις] Vulc. et Bodl. 3. [item Iunt.] inſerunt γὰρ ante εὖ. Et ita Fl. Ed. ſed, ſi quid deeſt, non γὰρ, ſed γε, videretur ſcribendum. Quid ſi ἥκε, ante τοῖς palam omiſſum, mutatum ſit in illud γε, et ſic loco ſuo motum? *Moſes Duſoul.*

92 ῥώμης] Suſpicor, et hic ῥύμης legendum. *Moſ. Duſ.*

93 Ευ-

θαῤῥηκὼς, μάλιστα δὲ τοῖς ἐκ Συρακουσῶν [93] διαλεγομένοις κρύφα, καὶ πέμπουσι πρὸς αὐτὸν, ὅσον οὔπω τὴν πόλιν ἐνδίδοσθαι κατὰ συμβάσεις νομίζων, οὐδένα τοῦ Γυλίππου λόγον ἔσχε προσπλέοντος, οὐδὲ φυλακὴν ἐποιήσατο καθαρὰν [94], ἀλλὰ τῷ παντελῶς ὑπερορᾶσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι, λαθὼν αὐτὸν ὁ ἀνὴρ, εἰσέπλευσε διὰ πορθμείου [95], καὶ προσκομισθεὶς ἀπωτάτω τῶν Συρακουσίων [96], στρατιὰν συνηγάγετο πολλήν· οὐδ' εἰ πάρεστι, τῶν Συρακουσίων ἐπισταμένων, οὐδὲ προσδοκώντων. διὸ καὶ παρήγγελτο μὲν αὐτοῖς ἐκκλησία περὶ τῶν πρὸς τὸν Νικίαν ὁμολογιῶν, καί τινες ἐβάδιζον ἤδη, πρὶν ἢ παντελῶς ἀποτειχισθῆναι τὴν πόλιν, οἰόμενοι δεῖν γενέσθαι τὰς διαλύσεις. βραχὺ γὰρ ἦν κομιδῇ τὸ ἀπολειπόμενον τοῦ ἔργου· καὶ τοῦτο παραβεβλημένην εἶχε τὴν παρασκευὴν τῆς τειχοδομίας σύμπασαν.

fretus, potissimum vero ex occultis Syracusanorum colloquiis nunciisque, quos ad ipsum miserunt, mox vrbe potiturum se per deditionem existimans, nullum respectum aduenientis egit Gylippi, neque acres excubias. Ille autem, quod semel despiceretur ac contemneretur, clam Nicia pontone est in Siciliam delatus, appulsusque quam remotissime ab Syracusis magnas copias conscripsit, nec scientibus quidem, adesse eum, vel exspectantibus Syracusanis. Quapropter indicta iis concio erat de foedere cum Nicia faciendo. Et pergebant iam nonnulli ad concionem, ante censentes iungendam pacem, quam vndequaque clausa muro vrbs esset. Siquidem perparum supererat operis, atque in id perficiendum omnis iacebat parata materia.

In

93 Συρακουσιῶν Anon. f. Συρακουσίων.

94 φυλακὴν .. καθαρὰν] Quid sit φυλακὴ καθαρὰ, fateor, me nescire. Suidas quidem Καθαρῶς exponit, ἀκριβῶς. quod sane huic rei optime conueniret. Sed an eo sensu occurrat Καθαρὸς, dubito. Scribe ἰσχυρὰν, vt V. 61, 19. *Moses Dusoul.*

95 εἰσέπλευσε διὰ πορθμείου] Εἰσπλεῖν dicuntur, qui Fretum aliquod, aut Portum, subeunt. Vnde subit, non διὰ πορθμείου, quod ne quidem Graecum est, sed διὰ πορθμοῦ legendum. Vide 261, 4. *Moses Dusoul.*

96 Συρακουσίων] Mur. optime Συρακουσῶν.

97 ἀλλ

19. Ἐν τούτῳ δὲ καιροῦ παρόντος τοῦ κινδύνου, ἀφικνεῖται Γογγύλος ἐκ Κορίνθου μιᾷ τριήρει· καὶ συνδραμόντων πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰκὸς, πάντων, ἔφραζεν, ὅτι Γύλιππος ἀφίξεται διὰ ταχέων, καὶ νῆες ἄλλαι [97] βοηθοὶ προσπλέουσιν. οὔπω δὲ τῷ Γογγύλῳ πιστευόντων βεβαίως, ἧκεν ἄγγελος παρὰ τοῦ Γυλίππου κελεύοντος ἀπαντᾷν. οἱ δὲ θαῤῥήσαντες ἐξωπλίζοντο· καὶ προσῆγεν εὐθὺς ὁ Γύλιππος ἐξ ὁδοῦ παρατεταγμένος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δὲ κἀκείνους ἀντέταξεν ὁ Νικίας, θέμενος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁ Γύλιππος τὰ ὅπλα, καὶ κήρυκα πέμψας, ἔλεγε διδόναι τοῖς Ἀθηναίοις ἄδειαν ἀπιοῦσιν ἐκ Σικελίας. ὁ μὲν οὖν Νικίας οὐθὲν ἠξίωσεν ἀποκρίνασθαι· τῶν δὲ στρατιωτῶν τινες καταγελῶντες, ἠρώτων, εἰ διὰ παρουσίαν ἑνὸς τρίβωνος καὶ βακτηρίας Λακωνικῆς οὕτως ἰσχυρὰ τὰ Συρακουσίων ἐξαίφνης γέγονεν, ὥστ' Ἀθηναίων καταφρονεῖν, οἳ πολὺ ῥωμαλεωτέρους Γυλίππου, καὶ μᾶλλον κομῶντας τριακοσίους ἔχοντες ἐν πέδαις δεδεμένους ἀπέδωκαν Λακεδαιμονίοις. Τίμαιος δὲ καὶ τοὺς Σικελιώτας φησὶν ἐν μη-

In hoc praeſentis articulo diſcriminis decurrit vna triremi veniens Corintho Gongylus. Ad quem ſcilicet quum concurſus fieret omnium, Gylippum ille ſignificauit breui adfore, naueſque ſubſidiarias aduentare alias. Hauddum ſatis Gongylo credebant, quum nuncius adfuit a Gylippo, qui iubebat, vt ſibi occurrerent. Itaque animis erecti arma ſumſere, mouitque e veſtigio Gylippus ſigna, atque ex itinere aciem ad dimicandum cum Athenienſibus inſtruxit: quos quum ex aduerſo inſtruxiſſet Nicias, ſtans infeſta in Athenienſes acie Gylippus, miſit caduceatorem, per quem Athenienſibus ſignificauit, dare ſe iis fidem publicam, ſi Sicilia decederent: eum non eſt dignatus Nicias reſponſo. Ex militibus autem nonnulli per ludibrium rogauerunt, ex vniuſne praeſentia pallioli et baculi Laconici euaſiſſent repente res Syracuſanorum tam validae, vt contemtui haberent Athenienſes, qui multo robuſtiores Gylippo, magiſque comatos trecentos, quos in vinculis habuerant, reddiderant Lacedaemoniis? Timaeus vero neque Siculos ait vllo

97 ἄλλας Vulcob.

98 καὶ

δενὶ λόγῳ ποιεῖσθαι τὸν Γύλιππον, ὕστερον μὲν αἰσχροκέρδειαν αὐτοῦ καὶ μικρολογίαν καταγνόντας· ὡς δὲ πρῶτον ὤφθη, σκώπτοντας εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν κόμην. εἶτα μέντοι φησὶν αὐτὸς, ὅτι τῷ Γυλίππῳ φανέντι, καθάπερ γλαυκὶ [98], πολλοὶ προσέπτησαν ἑτοίμως στρατευόμενοι [99]. καὶ ταῦτα τῶν πρώτων ἀληθέστερά εἰσιν. ἐν γὰρ τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ τρίβωνι τὸ σύμβολον καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης καθορῶντες συνίσταντο. κἀκείνου τὸ πᾶν ἔργον γεγονέναι φησὶν οὐ Θουκυδίδης μόνον [100], ἀλλὰ καὶ Φίλιστος, ἀνὴρ Συρακούσιος, καὶ τῶν πραγμάτων ὁρατὴς γενόμενος. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ μάχῃ κρατήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τῶν Συρακουσίων ὀλίγους τινὰς ἀπέκτειναν, καὶ

vllo loco habuiſſe Gylippum, cuius poſtea rapacitatem quoque et ſordes improbauerint, ac, vt primum conſpectus eſt, palliolum eius comamque deriſerint. Poſtea tamen idem ait, ad illius, tanquam noctuae, conſpectum frequentes eos aduolaſſe promte nomina dantes. Atque haec prioribus veriora ſunt. Quippe in baculo et laena inſigne et auctoritatem intuentes vrbis Spartae conglobabantur. Huic quoque, quicquid ibi geſtum eſt, vni adſcribit Thucydides, et vero etiam Philiſtus, ciuis Syracuſanus, illarumque rerum ſpectator. Primo conflictu fuſi ſunt ab Athenienſibus Syracuſani, pauci tamen interfecti, in quibus

98 καθάπερ γλαυκὶ] Miror, quid in mentem Dacerio venerit, cur de re adeo apud veteres omnes trita dubitaret. Hodieque eo aucupio vtuntur Magnatum ſerui, qui rei accipitrariae operam dant; neque vlla adhuc ratio inuenta eſt, qua maiorem auium numerum in vnum locum adliciant, quam noctua in aperto expoſita. *Moſ. Duſ.*

99 στρατοπεδευόμενοι] Legendum, cum Vulc. Anon. et Mur. στρατευόμενοι. [Lectionem vulgarem effecit Stephanus ex Aldina vitioſa, στρατοπευόμενοι, quae nata fuit e Iuntina, vitioſa quidem illa quoque, at minus tamen, στρατοευόμενοι. Ex hoc paruo ſemine peior Aldina, et ex iſta peſſima tandem exſtitit proles Stephanica.]

100 ὁ Θουκυδίδης μόνου] Mur. οὐ Θουκυδίδης μόνον. Et Anon. μόνον habet. Legendum itaque οὐχ ὁ Θουκυδίδης μόνον (vel μόνος.) Et ita H. Steph. monebat. [ita annotans: Scribendum videtur οὐχ ὁ Θουκυδίδης μόνον, ἀλλὰ καὶ etc.]

I ὁμοίως

Γογγύλον τὸν Κορίνθιον. εἰς δὲ τὴν ἐπιȣ̃σαν ἡμέραν ἔδειξεν ὁ Γύλιππος, οἷόν ἐϛιν ἐμπειρία. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ χωρίοις χρησάμενος, ȣ̓χ ὡσαύτως[1], ἀλλὰ μεταθεὶς τὴν τάξιν, ἐνίκησε τȣ̀ς Ἀθηναίȣς· καὶ φυγόντων εἰς τὸ ϛρατόπεδον, ἐπιϛήσας τȣ̀ς Συρακȣσίȣς, τοῖς λίθοις, οἷς[2] ἐκεῖνοι προσεκόμιζον, καὶ τῇ ὕλῃ, παροικοδομῶν εἰς διαϛολὰς, ἀπέκοψε τὸν ἐκείνων περιτειχισμὸν, ὥϛ᾽ αὐτοῖς μηδὲν εἶναι πλέον κρατȣ̃σιν. ἐκ τȣ́τȣ δὲ θαῤῥήσαντες οἱ Συρακȣ́σιοι, τάς τε ναῦς ἐπλήρȣν, καὶ τοῖς ἱππεῦσι τοῖς ἑαυτῶν καὶ ἀκολȣ́θοις περιελαύνοντες πολλȣ̀ς ᾕρȣν. καὶ ὁ Γύλιππος ἐπιὼν ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτὸς ἐξώρμα καὶ συνίϛη πάντας ἐῤῥωμένως ὑπακȣ́οντας αὐτῷ, καὶ συλλαμβανομένȣς. ὥϛε τὸν Νικίαν, αὖθις εἰς ἐκείνȣς ἀποτρεπόμενον τȣ̀ς πρώτȣς λογισμȣ̀ς, καὶ συμφρονȣ̃ντα τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν, ἀθυμεῖν[3], καὶ γράφειν τοῖς Ἀθηναίοις[4], κελεύοντα πέμπειν ἕτερον ϛρατὸν, ἢ καὶ τȣ̃τον ἀπαγαγεῖν ἐκ Σικελίας· αὐτῷ

quibus Corinthius Gongylus. Verum poſtero die Gylippus, quid valeret rei bellicae experientia, demonſtrauit: ſiquidem iiſdem armis et equis et locis, non ſimiliter, ſed forma mutata aciei inſtruendae pepulit Athenienſes. Qui quum in caſtra fugiſſent, conuertit ad opus Syracuſanos, lapidibuſque et materia, quae illi congeſſerant, excitauit opera, quibus diuulſit interſciditque murum illorum, nihil vt illis ex victoriis ſupereſſet. Hinc alacres Syracuſani compleuerunt naues, ſuoque et ſociorum equitatu circumuagantes multos exceperunt. Gylippus oppida ipſe adiuit, omneſque concitauit et ſibi adiunxit, qui enixe fuerunt edicto audientes, et auxilia dederunt. Itaque relapſus eſt Nicias ad priora ſua conſilia, aduertenſque animo rerum conuerſionem, coepit omnem ſpem deponere, atque Athenienſibus ſcripſit, vt vel alias copias mitterent, vel has quoque reuocarent ex Sicilia:

1 ὁμοίως Vulcob.
2 οἷς] Lege ȣ̔̃ς. Mallem etiam προσεκόμισαν. *Moſ. Duſ.*
3 εὐθυμεῖν Vulcob.
4 τȣ̀ς Ἀθηναίȣς Bodl. 3. Iunt.
5 αἰτί-

δὲ πάντως αἰτȣ́μενον [5] τῆς ϛρατηγίας ἄφεσιν, διὰ τὴν νόσον.

20. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι καὶ πρότερον μὲν ὥρμηντο πέμπειν ἑτέραν δύναμιν εἰς Σικελίαν, φθόνῳ δὲ τῶν πρῶτον πραττομένων πρὸς εὐτυχίαν τȣ̃ Νικίȣ τοσαύτην, πολλὰς διατριβὰς ἐμβαλόντων [6], τότε γȣ̃ν ἔσπευδον βοηθεῖν. καὶ Δημοσθένης μὲν ἔμελλε μεγάλῳ ϛόλῳ πλεῖν ἐκ χειμῶνος· Εὐρυμέδων δὲ διὰ χειμῶνος προεξέπλευσε, χρήματα κομίζων καὶ συϛρατήγȣς ἀποφαίνων, ᾑρημένȣς τῷ Νικίᾳ τῶν αὐτόθι ϛρατευομένων, Εὐθύδημον καὶ Μένανδρον. ἐν τȣ́τῳ δὲ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐξαίφνης ἐπιχειρȣ́μενος ὁ Νικίας, ταῖς μὲν ναυσὶν ἡττώμενος τὸ πρῶτον, ὅμως ἐξέωσε καὶ κατέδυσε πολλὰς τῶν πολεμίων· πρὸς δὲ τὸ πεζὸν ȣ̓κ ἔφθασε βοηθῶν, ἀλλ' ἄφνω προσπεσὼν ὁ Γύλιππος εἷλε τὸ Πλημμύριον, ἐν ᾧ

Sicilia: ſibi vero omnino mitti poſtulauit ob morbum ſucceſſorem.

Statuerant Athenienſes et ante alium exercitum in Siciliam mittere, ſed quum inuidia rerum priorum geſtarum, quae tam ſecundae Niciae fluebant, multas moras interpoſuiſſet, tunc properarunt opem mittere. Demoſthenes erat magna claſſe exacta hyeme profecturus, Eurymedon media hyeme praeceſſit ad ſtipendium portandum et collegas Niciae declarandum, qui creati erant ex iis, qui ſub eo merebant, Euthydemum et Menandrum. Interea Nicias, quum terra marique rem gerere ſubito aggreſſus eſt, etſi claſſe primum inferior fuit, profligauit tamen et depreſſit multas hoſtium naues. Terra vero non potuit ſuccurrere in tempore, verum Gylippus primo impetu Plemmyrium cepit, vbi multis

5 αἰτȣ́μενος dant Iuntina et Aldina, item Bodl. 3.

6 φθόνῳ δὲ τῶν πρῶτον πραττομένων . . . ἐμβαλόντων.] Haec ſi quis ita a Plutarcho ſcripta arbitretur, ab omni elegantia alieniſſimum fuiſſe cenſeat hominem neceſſe eſt. Ego certe aliter ſentio. Et primo, quia ἐμβαλόντων aliquid, ad quod referatur, requirit, πρώτων legendum cenſeo. Deinde, pro πραττομένων, ταραττομένων repono, vt Lucian. π. γυμν. c. 25. εἰ αἷμα ἴδοιεν εὐθὺς ταραττομένοις. *Moſ. Duſ.*

 7 ἐβδο-

σκευῶν τριηρικῶν καὶ χρημάτων πολλῶν ἀποκειμένων, ἐκράτησε πάντων, καὶ διέφθειρεν ἄνδρας οὐκ ὀλίγους, καὶ ζῶντας ἔλαβε· τὸ δὲ μέγιστον, ἀφείλετο τοῦ Νικίου τῆς ἀγορᾶς τὴν εὐπέτειαν. ἦν γὰρ ἡ κομιδὴ παρὰ τὸ Πλημμύριον ἀσφαλὴς καὶ ταχεῖα, τῶν Ἀθηναίων κρατούντων· ἐκπεσόντων δὲ, χαλεπὴ, καὶ μετὰ μάχης ἐγίνετο πρὸς τοὺς πολεμίους ἐκεῖ ναυλοχοῦντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν τοῖς Συρακουσίοις οὐκ ἀπὸ κράτους ἐφαίνετο νενικημένον, ἀλλ' ἀταξίᾳ περὶ τὴν δίωξιν. αὖθις οὖν ἐπεχείρουν παρασκευαζόμενοι λαμπρότερον. ὁ δὲ Νικίας οὐκ ἐβούλετο ναυμαχεῖν, ἀλλὰ πολλὴν ἀβελτερίαν ἔλεγεν εἶναι, στόλου τοσούτου προσπλέοντος αὐτοῖς καὶ δυνάμεως ἀκραιφνοῦς, ἣν ἦγε Δημοσθένης σπεύδων, ἀπ' ἐλαττόνων καὶ κεχορηγουμένων φαύλως διαγωνίσασθαι. τοῖς δὲ περὶ τὸν Μένανδρον καὶ τὸν Εὐθύδημον, ἀρτίως εἰς τὴν ἀρχὴν καθισταμένοις, φιλοτιμία καὶ ζῆλος ἦν πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς στρατηγοὺς, τὸν μὲν Δημοσθένην φθῆναι πράξαντάς τι λαμπρὸν, ὑπερβαλέσθαι δὲ τὸν Νικίαν. πρόσχημα δ' ἦν ἡ δόξα τῆς πόλεως, ἣν ἀπόλλυσθαι καὶ καταλύεσθαι παντάπασι φάσκοντες, εἰ φοβηθήσονται Συρακουσίους

multis nauium armamentis et pecunia, quae ibi repoſita grandis erat, omni potitus eſt, multoſque milites occidit et cepit, et, quod maximum erat, ademit Niciae facultatem commeatus: cuius ſecura ſubuectio et expedita erat arcem illam tenentibus Athenienſibus, eiectis ardua, et non niſi pugna cum hoſtibus, qui ſtationem ibi habebant, conſerta. Ad haec claſſem ſuam Syracuſani non virtute rati, ſed quod eſſet inſectata incondite, ſuperatam, iam iterum apparatu inſtruxere magnificentiore, ad pugnam prouocantes. Caeterum claſſe detrectauit Nicias confligere, perquam abſurdum eſſe dicens, tantam quum ipſi claſſem exſpectarent, et copias recentes, quas Demoſthenes propere adducebat, minoribus et male inſtructis pugnam capeſſere. At Menandrum et Euthydemum, nouos duces, ambitio et aemulatio occupauerat aduerſus vtrumque imperatorem, vt Demoſthenem re praeclare geſta aliqua praeuenirent, et ſupergrederentur Niciam. Praetexebant ciuitatis gloriam, quam concidere et perire omnem aiebant, inſultum ſi extimeſcerent Syracuſano-

ἐπιπλέοντας, ἐξεβιάσαντο ναυμαχῆσαι. καὶ καταστρατηγηθέντες ὑπ' Ἀρίστωνος, τοῦ Κορινθίων κυβερνήτου, τοῖς περὶ τὸ ἀριστερὸν, ὡς εἴρηκε Θουκυδίδης, κατὰ κράτος ἡττήθησαν, καὶ πολλοὺς ἀπέβαλον· καὶ ἀθυμία πολλὴ περιειστήκει τὸν Νικίαν, τῇ τε μοναρχίᾳ κακοπαθοῦντα, καὶ σφαλλόμενον αὖθις ὑπὸ τῶν συναρχόντων.

21. Ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης ὑπὲρ τῶν λιμένων ἐπεφαίνετο λαμπρότατος τῇ παρασκευῇ, καὶ δεινότατος τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν [7] ἄγων ὁπλίτας πεντακισχιλίους, ἀκοντιστὰς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας τρισχιλίων οὐκ ἐλάττους, ὅπλων δὲ κόσμῳ καὶ παρασήμοις τριηρῶν, καὶ πλήθει κελευστῶν καὶ αὐλητῶν, θεατρικῶς καὶ πρὸς ἔκπληξιν πολεμίων ἐξησκημένος. ἦν οὖν, ὡς εἰκὸς, αὖθις ἐν φόβῳ μεγάλῳ τὰ Συρακουσίων, εἰς οὐδὲν πέρας, οὐδ' ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ πονοῦντας ἄλλως καὶ φθειρομένους αὐτοὺς μάτην ὁρώντων. τὸν δὲ Νικίαν οὐ πολὺν χρόνον εὔφρανεν ἡ παρουσία τῆς δυνά-

cuſanorum. Itaque expreſſerunt, vt proelio nauali dimicaretur. At hi ab Ariſtone, Corinthiorum gubernatore, circumuenti in ſiniſtro cornu (vt ſcribit Thucydides) fuſique et fugati ſunt. Multis deſideratis, magna animi conſternatio inceſſit Niciam, qui et ſolus belli adminiſtrationem aegre ſuſciperet, atque iterum collegarum impulſu impingeret.

Interea oſtendit ſe ante portum hoſtibus Demoſthenes ſplendidiſſimo apparatu formidandus. Aduehebat nauibus ſeptuaginta tribus peditum quinque millia, iaculatorum, ſagittariorum, et funditorum non minus tria millia, armorum fulgore, nauium inſignibus, numero hortatorum et tibicinum pompoſe atque ad hoſtium exornatus terrorem. Fuerunt igitur non immerito apud Syracuſanos omnia denuo perculſa, quod nullum finem, vel exitum, ſed nequicquam ſudare ſe et perire in caſſum cernerent. At Niciae haud diuturnum attulit aduentus copiarum gaudium:

7 ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν] Diod. Sic. CCCX. facit. Poſt pugnas aliquot ducentas fere ſuperfuiſſe, ex quibus CX. compleri leguntur, p. 240, 1.

μεως, ἀλλ᾽ ἅμα τῷ πρῶτον ἐν λόγοις γενέσθαι, τȢ Δημοσθένȣς εὐθὺς ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις κελεύοντος, καὶ τῷ ταχίςῳ τῶν κινδύνων περὶ τȢ παντὸς διαγωνισαμένȣς ἑλεῖν Συρακȣ́σας, καὶ ἀποπλεῖν οἴκαδε, δείσας καὶ θαυμάσας τὴν ὀξύτητα καὶ τόλμαν, ἐδεῖτο μηδὲν ἀπεγνωσμένως πράττειν, μηδ᾽ ἀνοήτως. τὴν γὰρ τριβὴν εἶναι κατὰ τῶν πολεμίων, ὄυτε χρήματα κεκτημένων ἔτι, μήτε τῶν συμμάχων αὐτοῖς πολὺν χρόνον παραμενόντων[8]· εἰ δὲ θλίβοιντο ταῖς ἀπορίαις, ταχὺ πάλιν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐπὶ συμβάσει τραπησομένων, ὡς πρότερον. καὶ γὰρ ἦσαν ἄνδρες ȣ̓κ ὀλίγοι τῶν ἐν Συρακȣ́σαις διαλεγόμενοι τῷ Νικίᾳ κρύφα, καὶ μένειν κελεύοντες, ὡς καὶ νῦν ὑπερπονȣ́ντων τῷ πολέμῳ, καὶ τὸν Γύλιππον βαρυνομένων· ἐὰν δὲ μικρὸν ἐπιτείνωσιν αἱ ἀνάγκαι, παντάπασιν ἀπαγορευσόντων. τȣ́των ὁ Νικίας τὰ μὲν αἰνιττόμενος, τὰ δ᾽ ȣ̓ θέλων ἐν φανερῷ λέγειν, ἀτολμίας παρέσχε τοῖς ςρατηγοῖς δόξαν· καὶ ταῦτ᾽ ἐκεῖνα πάλιν ἥκειν φάσκοντες[9] αὐτȢ, μελλήματα, καὶ διατριβὰς, καὶ ἀκριβολογίας,

dium: verum vt primum in colloquium venit cum Demosthene, qui quam primum adoriendos hostes censebat, et quam citissime de summa decernendum, capiendasque Syracusas ac penates repetendos; veritus et admiratus praecipitantiam atque audaciam eius, orauit eum, ne quo temere et inconsulte progrederetur, ac infestam ostendit moram esse hostibus, quos deficeret pecunia, et breui relicturi socii essent. Hos, si premerentur inopia, cito rursus, sicut ante, ad conditiones pacis ab ipso petendas se conuersuros. Siquidem non pauci erant Syracusis, qui secreta colloquia habebant cum Nicia, monebantque eum, vt maneret, quod iam quoque satiscerent bello, et Gylippum grauarentur. Quod si paululum intenderetur inopia, omnem eos animum abiecturos. Ea quia partim ambagibus Nicias inuoluebat, partim nolebat propalam denudare, opinionem apud duces incurrit timiditatis, atque easdem ipsius reponi sibi praedicantes cunctationes, moras et nimium exacta consilia,

8 παραμενόντων] Melius in Mur. παραμενȣ́ντων.

9 φάσκοντος dant Iuntina et Aldina.

10 δια-

αἷς ἀπώλεσε τὴν ἀκμὴν, ἐκ εὐθὺς ἐπιχειρῶν τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἕωλος καὶ καταφρονέμενος, τῷ Δημοσθένει προσετίθεντο. καὶ ὁ Νικίας μόλις συνεχώρησεν ἐκβιασθείς. ἔτω δὴ τὴν πεζὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν ὁ Δημοσθένης νυκτὸς, ἐπεχείρει ταῖς Ἐπιπολαῖς· καὶ τὲς μὲν φθάσας, πρὶν αἰσθέσθαι, τῶν πολεμίων ἀπέκτεινε, τὲς δ' ἀμυνομένες ἐτρέψατο. καὶ κρατῶν ἐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐχώρει προσωτέρω, μέχρις ἒ τοῖς Βοιωτοῖς ἐνέτυχε. πρῶτοι γὰρ ἔτοι συστρέψαντες ἑαυτὲς, καὶ συνδραμόντες, εἰς τὲς Ἀθηναίες ἐναντίοις τοῖς δόρασι μετὰ βοῆς ἐώσαντο, καὶ πολλὲς αὐτῷ κατέβαλον. δι' ὅλε δὲ τε στρατεύματος εὐθὺς ἦν πτοία καὶ ταραχὴ, καὶ τε φεύγοντος ἤδη καταπιμπλάμενον τὸ ἔτι νικῶν, καὶ τὸ ἀποβαῖνον καὶ προσφερόμενον ὑπὸ τῶν πεφοβημένων ἀνακοπτόμενον, ἑαυτῷ περιέπιπτε, τὲς μὲν φεύγοντας οἰόμενον διώκειν, τοῖς δὲ φίλοις ὡς πολεμίοις χρώμενον. ἡ γὰρ ἄτακτος ἀνάμιξις ἐν ταὐτῷ μετὰ φόβε καὶ ἀγνοίας, καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἄπιστον, ἐν νυκτὶ μήτε σκότος ἄκρατον, μήτε φῶς ἐχέσῃ βέβαιον, ἀλλ' οἷον εἰκὸς ἤδη καταφερομένης σελήνης,

consilia, quibus corruperat articulum, quod non ſubito fuiſſet hoſtes aggreſſus, ſed quum refrixiſſet iam et deſpectus eſſet, aſſenſi ſunt Demoſtheni, Niciam vero aegre adegerunt, vt admitteret eius conſilium. Ita Demoſthenes, aſſumtis terreſtribus copiis, noctu adortus eſt Epipolas, ac tanta vſus celeritate eſt, vt partim hoſtium, priuſquam ſentirent, conciderit, partim ſe defendentes pepulerit: nec victoriae modum fecit, verum progreſſus eſt, dum incidit in Boeotios. Hi namque, globo facto, primi impetum dederunt in Athenienſes, eoſque infeſtis lanceis et ſublato clamore impulerunt. Multos ibi obtruncauerunt, totumque confeſtim pauore et tumultu perfuderunt exercitum, fugientibuſque permiſta pars adhuc integra et victrix, quique deſcendebant atque accurrebant, a perculſis inhibiti in ſemetipſos incurrerunt, rati, eos, qui effuſi in fugam erant, inſtare, et ſocios pro hoſtibus ducentes. Quippe incondita inter ipſos confuſio cum coeco metu, conſpectuſque per noctem incertitudo, neque plane opacam, neque perlucidam, ſed quae faceret (luna nimirum iam in occaſum praeci-

 pite,

καὶ περισκιαζομένη ὅπλοις πολλοῖς καὶ σώμασι κινουμένοις διὰ τοῦ φωτὸς, μὴ διασαφούσης τὰ εἴδη, φόβῳ τοῦ πολεμίου καὶ τὸ οἰκεῖον ποιοῦν [10] ὕποπτον, εἰς δεινὰς ἀπορίας καὶ περιπετείας καθίστη τοὺς Ἀθηναίους. ἔτυχον δέ πως καὶ τὴν σελήνην ἔχοντες ὄπισθεν· ὅθεν αὐτοὶ μὲν αὑτοῖς τὰς σκιὰς ἐπιβάλλοντες, ἀπέκρυπτον τὸ πλῆθος τῶν ὅπλων καὶ τὴν λαμπρότητα, τοὺς δ' ἐναντίους ὁ πρὸς τὴν σελήνην τῶν ἀσπίδων ἀντιφωτισμὸς πολὺ πλείονας ὁρᾶσθαι καὶ λαμπροτέρους ἐποίει. τέλος δὲ πανταχόθεν αὐτοῖς, ὡς ἐνέδοσαν, προσκειμένων τῶν πολεμίων, φεύγοντες οἱ μὲν ὑπ' ἐκείνων, οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ κατὰ τῶν κρημνῶν ὀλισθαίνοντες. τοὺς δ' ἀποσκεδασθέντας καὶ πλανωμένους, ἡμέρας ἐπιγενομένης, οἱ ἱππεῖς καταλαμβάνοντες διέφθειρον. ἐγένοντο δὲ νεκροὶ δισχίλιοι [11], καὶ τῶν περιγενομένων ὀλίγοι μετὰ τῶν ὅπλων ἀπεσώθησαν.

pite, ac, quum eſſet frequentium armorum et corporum inumbrata iactatione, non ſatis lumine ſuo figuras oſtendente, vt cognoſcerent inter ſe) metu hoſtium etiam ſocios ſuſpectos, in graues difficultates atque calamitates coniecit Athenienſes. Ad haec habebant forte lunam a tergo: vnde ſemet ipſi inumbrantes multitudinem ſuorum et fulgorem inuoluebant armorum. Hoſtes vero clypei obiecta refulgentes luna multo plures repraeſentabant et ſplendidiores. Poſtremo prementibus eos vndique, vbi pedem retulere, hoſtibus terga dantes, partim ab illis, partim ab ſe mutuo ſunt oppreſſi, alii ex locis abruptis delapſi. Alios diſſipatos et palantes orta luce equites oppreſſerunt occideruntque. Ceciderunt duo millia, reliquorum pauci cum armis incolumes euaſere.

Nicias,

10 διασαφοῦσαν...ποιεῖν] Haec vnde pendeant nihil in ſuperioribus habent, niſi ad εἰκὸς referas. Sed cur, cum σελήνης dixerit, nunc διασαφοῦσαν, mutato caſu, ſcribat, fateor, me non aſſequi. Mur. annotatt. pro οἷον, οἷαν habent; quo ad τὸ νυκτὶ amandamur, et meliuſcule res habent, ſed nondum ſatis clare. *Moſes Duſoul.*

11 δισχίλιοι] Diod. Sic. MMD. facit.

12 Pro

22. Ὁ μὲν οὖν Νικίας πληγεὶς οὐκ ἀπροσδοκήτως, ᾐτιᾶτο τοῦ Δημοσθένους τὴν προπέτειαν. ἐκεῖνος δὲ περὶ τούτων ἀπολογησάμενος, ἐκέλευσεν ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην· οὔτε γὰρ ἄλλην ἀφίξεσθαι δύναμιν αὐτοῖς, οὔτ' ἀπὸ τῆς παρούσης τῶν πολεμίων κρατεῖν· ὅπου γε καὶ κρατοῦντας ἐκείνων ἔδει μεταστῆναι καὶ φυγεῖν τὸ χωρίον, ἀεὶ μὲν, ὡς πυνθάνονται, βαρὺ καὶ νοσῶδες ὂν στρατοπέδῳ, νῦν δ', ὡς βλέπουσι, καὶ διὰ τὴν ὥραν ὀλέθριον. μετοπώρου γὰρ ἦν ἡ ἀρχὴ, καὶ πολλοὶ μὲν ἠσθένουν ἤδη, πάντες δ' ἠθύμουν. ὁ δὲ Νικίας χαλεπῶς ἤκουε τὴν φυγὴν καὶ τὸν ἀπόπλουν, οὐ τῷ μὴ δεδιέναι τοὺς Συρακουσίους, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὰς ἐκείνων δίκας καὶ συκοφαντίας φοβεῖσθαι. δεινὸν μὲν οὖν οὐδὲν αὐτόθι προσδοκᾷ ἔφασκεν· εἰ δὲ συμβαίη, μᾶλλον αἱρεῖσθαι τὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων θάνατον, ἢ τὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν· (οὐχ ὅμοια φρονῶν, οἷς ὕστερον ὁ Βυζάντιος Λέων [12] εἶπε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας· Βούλομαι γὰρ, ἔφη, μᾶλλον ὑφ' ὑμῶν, ἢ μεθ' ὑμῶν, ἀποθανεῖν·) περὶ μέντοι τόπου καὶ χώρας, εἰς ἣν μετατάξουσι τὸ στρατόπεδον,

Nicias, haud praeter exſpectationem accepta clade, Demoſthenis inſectabatur temeritatem. Ille purgabat ſe de his, ſuadebatque, vt quamprimum inde reciperent ſe. Neque enim exſpectandas ipſis copias alias, neque praeſentibus viribus ſuperaturos ſe hoſtem; quando, ſi vel ſint eo ſuperiores, demigrandum, et vitandus hic locus eſſet, ſemper ille quidem (vt fama ferret) grauis et exercitui inſalubris, tunc vero etiam (vt experirentur) propter anni tempus peſtifer. Nam autumni erat principium, ac cum multi iam morbis tentabantur, tum ſummittebant omnes animum. Enimuero grauiter ferebat Nicias, mentionem fieri fugae et deceſſus, non quin timeret a Syracuſanis, ſed quod populum Athenienſem plus, illiuſque iudicia et calumnias formidaret: nihil autem ferebat ſe ibi grauius exſpectare. Sin quid accideret, malle ab hoſtibus ſibi, quam ciuibus, infligi mortem, non idem ſentiens, ac poſtmodum Byzantinus Leo eſt apud ciues ſuos loquutus: Praeopto, inquit, per vos, quam vobiſcum, mortem oppetere. At de loco et regione, quo caſtra transferrent, per

12 Pro Λέων legitur etiam Γέλων., *H. Stephanus.* ſic dat Vulc.

βουλεύσασθαι [13] καθ' ἡσυχίαν. ταῦτα δ' αὐτοῦ λέγοντος, ὁ μὲν Δημοσθένης, οὐδὲ τῇ προτέρᾳ γνώμῃ κατευτυχήσας, ἐπαύσατο βιαζόμενος, τοῖς δ' ἄλλοις παρέσχε τὸν Νικίαν, προσδοκῶντα καὶ πιστεύοντα τοῖς ἔνδον, οὕτως ἐρρωμένως ἀναμάχεσθαι περὶ τῆς ἀποβάσεως. διὸ καὶ συνεχώρησεν [14]. ὡς μέντοι στρατιὰ Συρακουσίοις ἐπῆλθεν ἄλλη, καὶ μᾶλλον ἥπτετο τῶν Ἀθηναίων ἡ νόσος, τότ' [15] ἤδη καὶ τῷ Νικίᾳ συνεδόκει μεθίστασθαι, καὶ παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις εὐτρεπεῖς εἶναι πρὸς ἀπόπλουν.

23. Ὡς δ' ἦν ἕτοιμα ταῦτα πάντα, καὶ τῶν πολεμίων οὐδεὶς παρεφύλαττε, ἅτε δὴ μὴ προσδοκώντων, ἐξέλιπεν ἡ σελήνη τῆς νυκτὸς, μέγα δέος τῷ Νικίᾳ καὶ τῶν ἄλλων τοῖς ὑπ' ἀπειρίας, ἢ δεισιδαιμονίας, ἐκπεπληγμένοις τὰ τοιαῦτα. τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου τὴν περὶ τὰς

per otium dixit deliberandum. Ita fatum Demosthenes, cui prius consilium male ceciderat, destitit vrgere. Caeteris vero visus est Nicias exspectatione et fide, quam habebat certis in vrbe, tam pertinaciter de receptu repugnare. Quare etiam ipsi assensi sunt. Vt tamen nouae copiae subuenerunt Syracusanis, ac grauis morbus saeuiit in castris Atheniensium, tunc comprobauit Nicias quoque consilium discessus. Itaque edixit militibus, vt vasa colligerent ad nauigandum.

Omnibus his paratis, quum nullus hostium asseruaret eos, vt qui nec exspectarent id, nocte luna defecit magno metu Niciae et aliorum, qui ex imperitia, vel superstitione, ea expauescebant. Quippe solis quidem circa trigesimum

13 βουλεύσασθαι] Anon. et Mur. recte βουλεύσεσθαι, vti Xyl. volebat. [Xylander vertit: *per otium se deliberaturum:* et annotat: Guarinus *statim*, quod est contrarium. Iam quae de Demosthene inferuntur, omnino sunt eius in versione deprauata. κατευτυχεῖν τῇ γνώμῃ facile apparet esse *sententiam suam cum bono aliquo et commodo eorum, quorum interest, obtinere:* et particula οὐδὲ non ad ἐπαύσαντο, verum ad κατευτυχήσας pertinet. Legendum porro multitudinis numero συνεχώρησαν, et ad ἄλλοις, id est, collegas Niciae reliquos, referendum.]

14 συνεχώρησεν] Scribe cum iisdem συνεχώρησαν. [vide not. praeced.]

15 τότ' abest a Bodl. 3.

16 ψ

τριακάδας ἐπισκότησιν ἁμωσγέπως ἤδη συνεφρόνουν καὶ οἱ πολλοὶ γινομένην ὑπὸ τῆς σελήνης· αὐτὴν δὲ τὴν σελήνην, ᾧ τινι συντυγχάνουσαν [16], καὶ πῶς αἰφνίδιον ἐκ πανσελήνου τὸ φῶς ἀπόλλυσι, καὶ χρόας ἵησι παντοδαπὰς, οὐ ῥάδιον ἦν καταλαβεῖν, ἀλλ' ἀλλόκοτον ἡγοῦντο, καὶ πρὸ συμφορῶν [17] τινῶν μεγάλων ἐκ θεοῦ γινόμενον σημεῖον. ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατόν τε πάντων καὶ θαῤῥαλεώτατον περὶ σελήνης καταυγασμῶν καὶ σκιᾶς λόγον εἰς γραφὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας οὔτ' αὐτὸς ἦν παλαιὸς, οὔτε ὁ λόγος ἔνδοξος, ἀλλ' ἀπόῤῥητος ἔτι, καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς, ἢ πίστεως βαδίζων. οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολέσχας τότε καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηναγκασμένα πάθη διατρίβοντας τὸ θεῖον. ἀλλὰ καὶ Πρωταγόρας ἔφυγε, καὶ Ἀναξαγόραν εἰρχθέντα μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς· καὶ Σωκράτης, οὐδὲν αὐτῷ τῶν γε τοιούτων προσῆκον, ὅμως ἀπώλετο διὰ φι-

mum menſis diem deliquium intelligebat aliquatenus etiam vulgus ſubeunte fieri luna: ipſa vero luna non erat comprehenſu procliue, cuius obiectu, et quemadmodum in plenilunio repente tenebris obducatur, varioſque ſumat colores, verum abſurdum arbitrabantur eſſe, cladiumque oſtentum coeleſte magnarum. Etenim qui primus dilucidiſſimam omnium confidentiſſimamque, vnde illuminetur atque inumbretur luna, doctrinam ſcripto prodidit, Anaxagoras, neque ipſe erat antiquus, neque celebris doctrina, ſed abdita, atque verſabatur cum cautione, vel ſub fide inter paucos. Neque enim ferebant phyſicos et *μετεωρολέσχας* tunc appellatos, id eſt, diſputantes de rebus coeleſtibus, quaſi cauſis ratione expertibus atque potentiis nullum certum finem propoſitum habentibus affectionibuſque coactis adſtringerent, id quod deorum eſt. Qua de cauſa Protagoras in exſilium iuit: Anaxagoram in vincula coniectum magno labore liberauit Pericles. Socrates autem, quamuis eſſet ab iſtis remotiſſimus, tamen philoſophiae

16 *ᾧ τινι τυγχάνουσαν*] Lege cum Bodl. 3. et H. Steph. Codd. aliquot *συντυγχάνουσαν*.

17 *πρὸς συμφορῶν*] Non ita adhibent *πρὸς* Graeci. Lege *πρὸ*.

18 Αὐ-

λοσοφίαν. ὀψὲ δ' ἡ Πλάτωνος ἐκλάμψασα δόξα, διὰ τὸν βίον τῦ ἀνδρὸς, καὶ ὅτι ταῖς θείαις καὶ κυριωτέραις ἀρχαῖς ὑπέταξε τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, ἀφεῖλε τὴν τῶν λόγων τύτων διαβολὴν, καὶ τοῖς μαθήμασιν εἰς ἅπαντας ὁδὸν ἐνέδωκεν. ὁ γῦν ἑταῖρος αὐτῦ, Δίων, καθ' ὃν χρόνον ἔμελλεν ἄρας ἐκ Ζακύνθυ πλεῖν ἐπὶ Διονύσιον, ἐκλιπύσης τῆς σελήνης, ὐδὲν διαταραχθεὶς ἀνήχθη, καὶ κατασχὼν ἐν Συρακύσαις, ἐξέβαλε τὸν τύραννον. τῷ μέντοι Νικίᾳ συνηνέχθη τότε μηδὲ μάντιν ἔχειν ἔμπειρον. ὁ γὰρ συνήθης αὐτῦ, καὶ τὸ πολὺ τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρῶν Στιλβίδης, ἐτεθνήκει μικρὸν ἔμπροσθεν, ἐπεὶ τὸ σημεῖον, ὥς φησι Φιλόχορος, φεύγυσιν ὐκ ἦν πονηρὸν, ἀλλὰ καὶ πάνυ χρηςόν. ἐπικρύψεως γὰρ αἱ σὺν φόβῳ πράξεις δέονται, τὸ δὲ φῶς πολέμιόν ἐςιν αὐταῖς. ἄλλως τε καὶ τῶν περὶ ἥλιον καὶ σελήνην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐποιῦντο φυλακὴν, ὡς Ἀντικλείδης[18] διέγραψεν ἐν

phiae nomine ſublatus eſt. Tandem Platonis effulgens auctoritas, ob vitam eius, et quia principiis ſubiugauit naturales iſtas neceſſitates diuinis potentioribuſque, calumnias his praeceptis deterſit, ac diſciplinis mathematicis viam ad omnes muniuit. Itaque amicus eius, Dion, quo tempore ex Zacyntho ſoluens contra Dionyſium profecturus erat, nihil ſane defectione lunae commotus vela fecit, exegitque delatus Syracuſas tyrannum. Atqui accidit Niciae tunc, vt ne peritum quidem hariolum haberet. Nam familiaris eius, qui multum detrahebat ei ſuperſtitionis, Stilbides, paulo ante deceſſerat. Prodigium erat alioquin id (vt Philochorus ait) haud foedum fugientibus, immo admodum fauſtum: ſiquidem occultari, quae geruntur cum metu, quaerunt, lucemque habent infeſtam. Alioquin etiam in ſolis et lunae laboribus, non niſi tribus diebus (vt annotauit in commentariis Autoclides) ſoliti erant ſibi cauere, et eos ſuſpectos

18 Αὐτοκλείδης] Pro *Autoclide Anticlidem* legere iubet Henr. Valeſius ad Harpocrat. p. 277. monente Dacerio. Anticlides autem ille eſt, de quo noſter in Alex. (IV. 63.) et in de Iſid. et Oſir.

19 Pro

τοῖς ἐξηγητικοῖς. ὁ δὲ Νικίας ἄλλην ἔπεισε σελήνης ἀναμένειν περίοδον, ὥσπερ ἐκ εὐθὺς θεασάμενος αὐτὴν ἀποκαθαρθεῖσαν, ὅτε τὸν σκιερὸν τόπον καὶ ὑπὸ τῆς γῆς ἀντιφραττόμενον παρῆλθε.

24. Μικρῦ δὲ πάντων ἀφέμενος τῶν ἄλλων, ἐθύετο [19] καθήμενος, ἕως ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ πολέμιοι, τῷ μὲν πεζῷ τὰ τείχη καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν πολιορκῦντες, ταῖς δὲ ναυσὶ κύκλῳ τὸν λιμένα περιλαμβάνοντες, ἐκ αὐτοὶ μόνον ταῖς τριήρεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδάρια πανταχόθεν ἐπιβαίνοντα τῶν ἁλιάδων, καὶ ταῖς σκάφαις προσπλέοντα, πρὐκαλεῖτο τὺς Ἀθηναίυς καὶ πρὐπηλάκιζεν. ὧν ἕνα, παῖδα γνωρίμων γονέων, Ἡρακλείδην, προεξελάσαντα τῷ πλοίῳ, ναῦς Ἀττικὴ διώκυσα κατελάμβανε. δείσας δὲ περὶ αὐτῷ Πόλλιχος ὁ θεῖος, ἀντελαύνει δέκα τριήρεσιν, ὧν ἦρχεν· οἱ δ᾽ ἄλλοι περὶ τῦ Πολλίχυ φοβηθέντες, ὡσαύτως ἀνήγοντο. καὶ ναυμαχίας ἰσχυρᾶς γενομένης, ἐνίκησαν οἱ Συρακύσιοι, καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα πολλῶν μετ᾽ ἄλλων διέφθειραν. ἦν ὖν ὐκέ-

ſuſpectos habere. Nicias vero alium ſuadebat exſpectandum lunae ambitum: quaſi vero non conſpecturus eſſet illico eam illuſtratam, vbi locum inumbratum et a terra obſtructum praeteruecta eſt.

At ille, relictis aliis paene omnibus, digreſſus ſacrificauit reſes, quouſque ſuperuenerunt ipſis hoſtes, qui copiis terreſtribus murum et caſtra eorum obſederunt, nauibus portum vndique cinxerunt. Neque hi modo ex triremibus, verum etiam pueri omni ex parte conſcendentes paruis nauiculis et ſcaphis aduecti, laceſſiuerunt Athenienſes, eiſque inſultauerunt. Eorum vnum puerum claris natalibus, Heraclidem, nauigio ante caeteros euectum, nauis Attica inſequuta paene comprehendit. Cuius periculo patruus motus, Pollichus, decem triremibus, quibus praeerat, infeſtus occurrit. Caeteri, Pollicho timentes, pari modo euecti ſunt. Acri commiſſa pugna, Syracuſani victoriam obtinuerunt, atque Eurymedonta cum multis aliis occiderunt. Athenienſes

19 Pro ἐθύετο in quibuſdam *Stephanus.* ſic eſt in Vulcob. habetur ἔθυε καὶ διεμαντεύετο. *H.*

20 ἦν

τι [20] μένειν ἀνασχετὰ Ἀθηναίοις, ἀλλὰ τῶν ϛρατηγῶν κατεβόων, πεζῇ κελεύοντες ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ οἱ Συρακούσιοι νικήσαντες, εὐθὺς ἐνέφραξαν καὶ ἀπέκλεισαν τὸν διέκπλουν τοῦ λιμένος. οἱ δὲ περὶ τὸν Νικίαν τοῦτο μὲν οὐκ ἐπείθοντο· δεινὸν γὰρ ἦν ἀπολιπεῖν ὁλκάδας τε πολλὰς καὶ τριήρεις ὀλίγον ἀριθμὸν διακοσίων ἀποδεούσας· ἐμβιβάσαντες δὲ τῶν πεζῶν τοὺς ἀρίϛους, καὶ τῶν ἀκοντιϛῶν τοὺς ἀλκιμωτάτους, ἐπλήρωσαν ἑκατὸν καὶ δέκα τριήρεις [21]. αἱ γὰρ ἄλλαι ταρσῶν ἐνδεεῖς ἦσαν. τὸν δὲ λοιπὸν ὄχλον ἔϛησε παρὰ τὴν θάλασσαν ὁ Νικίας, ἐκλιπὼν τὸ μέγα ϛρατόπεδον, καὶ τὰ τείχη τὰ συνάπτοντα πρὸς τὸ Ἡράκλειον. ὥϛε, μὴ τεθυκότων τὴν εἰθισμένην θυσίαν τῷ Ἡρακλεῖ τῶν Συρακουσίων, θύσαι τότε τοὺς ἱερεῖς καὶ ϛρατηγοὺς ἀναβάντας.

25. Ἤδη δὲ πληρουμένων τῶν τριηρῶν, ἐπειδὴ οἱ μάντεις τοῖς Συρακουσίοις ἀπήγγειλαν ἐκ τῶν ἱερῶν λαμπρότητα καὶ νίκην, μὴ καταρχομένοις μάχης, ἀλλ' ἀμυνομένοις, (καὶ γὰρ τὸν Ἡρακλέα πάντων κρατεῖν

nienses igitur, non vltra passi moram, duces incesserunt conuiciis, ac terra iusserunt se abduci. Victores enim Syracusani extemplo obsepserant et occluserant fauces portus. At non est iis Nicias assensus. Siquidem indigna res videbatur, magnum numerum relinquere nauium onerariarum et triremes paulo minus ducentas, sed impositis fortissimis quibusque peditum et iaculatorum robustissimis, compleuit centum et decem triremes: nam caeterae erant remigio nudatae. Reliquam turbam, desertis magnis castris et muris ad fanum Herculis pertinentibus, collocauit Nicias in litore. Itaque quod diu solennia sacra Herculi non fecissent Syracusani, sacerdotes et duces adscenderunt eo immolaueruntque.

Nauibus iam completis, renunciauerunt Syracusanis laeta exta et victoriam aruspices, si non committerent conflictum, sed vim propulsarent. Etenim superasse omnes Herculem se

20 ἦν οὖν οὐκέτι vsque ad οὐκ ἐπείθοντο absunt a Bodl. 3.

21 post τριήρεις inserit ἀριθμῷ Vulcob.

22 καρ-

ἀμυνόμενον καὶ προεπιχειροῦμενον) ἀνήχθησαν. ἡ δὲ ναυμαχία πολὺ μεγίστη καὶ καρτερωτάτη [22] γενομένη, καὶ μηδὲν ἐλάττονα πάθη καὶ θορύβους παρασχοῦσα τοῖς θεωμένοις, ἢ τοῖς ἀγωνιζομένοις, διὰ τὴν παντὸς ἐπίβλεψιν τοῦ ἔργου ποικίλας μεταβολὰς καὶ ἀπροσδοκήτους [23] ἐν ὀλίγῳ λαμβάνοντος, ἔβλαπτε ταῖς αὐτῶν παρασκευαῖς οὐχ ἧττον τῶν πολεμίων τοὺς Ἀθηναίους. ἀθρόαις γὰρ ἐμάχοντο ταῖς ναυσὶ καὶ βαρείαις πρὸς κούφας, ἀλλαχόθεν ἄλλαις ἐπιφερομένας [24], καὶ βαλλόμενοι λίθοις ὁμοίαν ἔχουσι τὴν πληγὴν πανταχόθεν, ἀντέβαλλον ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασιν, ὧν ὁ σάλος τὴν εὐθυβολίαν διέστρεφεν, ὥστε μὴ πάντα κατ' αἰχμὴν προσφέρεσθαι. ταῦτα δ' Ἀρίστων ὁ Κορίνθιος κυβερνήτης ἐδίδαξε τοὺς Συρακουσίους, καὶ παρὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἀγωνιζόμενος προθύμως, ἔπεσεν, ἤδη κρατούντων τῶν Συρακουσίων. γενομένης δὲ μεγάλης τροπῆς καὶ φθορᾶς, ἡ μὲν κατὰ θάλασσαν φυγὴ τοῖς Ἀθηναίοις ἀποκέκοπτο. χαλεπὴν δὲ καὶ διὰ

ſe defendendo prius violatum. Atque ita prouecti ſunt. Proelium hoc nauale multo fuit maximum et acerrimum, neque minores praebuit motus et perturbationes ſpectatoribus, quam proeliantibus, quod eſſent in conſpicuo omnia facta, in quibus magnae inclinationes atque inexſpectatae exſtitere. Suus apparatus Athenienſes non minus, quam hoſtes, offendit: quippe conſertis nauibus dimicabant, et grauibus aduerſus expeditas, quarum alia ex parte aliae incurrebant, ac lapidibus petiti, aequabilem habentibus vndique ictum, contra ingerebant iacula et ſagittas, quorum detorſit fluctus directum iactum, ne omnia ſpiculo adigerentur. Id ſuggeſſit Syracuſanis Corinthius Ariſto gubernator, qui in ipſo conflictu ſtrenue dimicans, vincentibus iam Syracuſanis, cecidit. Ingenti clade et ſtrage data, Athenienſibus fuga mari praeciſa eſt: qui quum terra item difficilem

22 καρτερικωτάτη idem.

23 ἀπροσδοκήτως] Melius Mur. ἀπροσδοκήτους.

24 ἐπιφερομέναις] Melius Anon. et Mur. ἐπιφερομένας: vt de hoſtium nauibus dicatur. Sed de ἄλλαις alia ratio eſt; quapropter non admittendum, quod iidem exhibent, ἄλλας.

25 οὖσαν.

γῆς τὴν σωτηρίαν ὁρῶντες, οὔτε ναῦς ἀφέλκοντας ἐγγύθεν ἔτι τοὺς πολεμίους ἐκώλυον, οὔτε νεκρῶν ᾔτησαν ἀναίρεσιν· ἅτε δὴ τῆς ἐκείνων ἀταφίας, τὴν τῶν νοσούντων καὶ τετρωμένων ἀπόλειψιν, οἰκτροτέραν οὖσαν, ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν [25] ἔχοντες, αὐτοὺς δὲ κἀκείνων ἐπιπονωτέρους ἡγούμενοι, μετὰ πλειόνων κακῶν ἐπὶ ταὐτὸ πάντως ἀφιξομένους τέλος.

26. Ὡρμημένων δ' αὐτῶν ἀπαίρειν διὰ νυκτὸς, οἱ μὲν περὶ τὸν Γύλιππον ὁρῶντες ἐν θυσίαις καὶ πότοις τοὺς Συρακουσίους διά τε τὴν νίκην καὶ τὴν ἑορτὴν ὄντας, οὔτε πείσειν, οὔτε βιάσεσθαι προσεδόκων ἀναστάντας ἤδη προσφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἀπιοῦσιν. Ἑρμοκράτης δ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ συνθεὶς ἐπὶ τὸν Νικίαν ἀπάτην, ἔπεμψέ τινας τῶν ἑταίρων πρὸς αὐτὸν, ἀπ' ἐκείνων μὲν ἥκειν τῶν ἀνδρῶν φάσκοντας, οἳ καὶ πρότερον εἰώθεσαν κρύφα τῷ Νικίᾳ διαλέγεσθαι, παραινοῦντας δὲ μὴ πορεύεσθαι

lem ſalutis expeditionem cernerent, neque hoſtes, quum abſtraherent ex propinquo naues, arcuerunt, neque corpora petierunt ad ſepulturam; quando aegrorum et ſauciorum, qui deſerendi erant, quam illorum inſepultorum, ſortem ducebant miſerabiliorem. Quae quum ante oculos haberent, ſemetipſos etiam illis calamitoſiores exiſtimabant, qui per plures aerumnas eodem tandem eſſent omnino peruenturi.

Molientibus autem his noctu ab vrbe mouere ſigna, cernens Syracuſanos Gylippus ſacrificiis et poculis ob victoriam et ſolennem feſtiuitatem immerſos, deſperauit, vel monendo, vel cogendo, excitaturum ſe eos, vt abeuntes adorirentur hoſtes. At Hermocrates, dolum ex ſemetipſo in Niciam commentus, miſit ad eum certos ex amicis ſuis, qui venire ſimulabant ſe ab illis, qui ante conſueuerant clam cum eo colloqui. Hi monuerunt eum, ne ſe nocte

25 οὖσαν. ἃ δὴ πρὸς ὀφθαλμῶν] Corruptiſſima haec ſic emendo: οὖσαν ἤδη πρὸ ὀφθαλμῶν. Πρὸ quidem recte in Fl. Ed. legi obſeruauit Cl. Editor. [Etiam Aldina dat πρὸ.] Sed reliqua ante me attigerat nemo. *Moſes Duſoul.*

26 ἀψευ-

διὰ τῆς νυκτὸς, ὡς τῶν Συρακȣσίων ἐνέδρας πεποιημένων αὐτοῖς, καὶ προκατεχόντων τὰς παρόδȣς. τȣ́τῳ δὲ καταστρατηγηθεὶς ὁ Νικίας, ὑπέμεινεν, ἃ ψευδῶς ἔδεισεν, ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀληθῶς παθεῖν [26]. προελθόντες γὰρ ἅμ' ἡμέρᾳ τὰς δυσχωρίας τῶν ὁδῶν κατέλαβον, καὶ τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν ἀπετείχισαν, τάς τε γεφύρας ἀπέκοψαν, ἐν δὲ τοῖς ὁμαλοῖς καὶ πεδινοῖς τȣ̀ς ἱππεῖς ἔταξαν, ὥστε μηδένα λελεῖφθαι τοῖς Ἀθηναίοις τόπον ἀμαχεὶ προελθεῖν. οἱ δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν νύκτα τὴν ἑτέραν ἐπιμείναντες, ἐπορεύοντο κλαυθμῷ καὶ ὀλοφυρμῷ, καθάπερ ἐκ πατρίδος, ȣ̓ πολεμίας, ἀνιστάμενοι, διὰ τὰς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὰς ἀπολείψεις τῶν ἀδυνάτων φίλων καὶ συνήθων· ὅμως τὰ παρόντα κακὰ κȣφότερα τῶν προσδοκωμένων νομίζοντες εἶναι. πολλῶν δὲ δεινῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ φαινομένων, ȣ̓δὲν ἦν οἰκτρότερον αὐτȣ̃ Νικίȣ [27] θεα-

nocte moueret, quod ipſis locaſſent Syracuſani inſidias, anguſtiaſque, quibus tranſeundum erat, inſediſſent. Hac fraude deceptus Nicias remanſit ſimpliciter, ac veritus eſt, ne non vere in hoſtium retia incideret: ſiquidem prima luce praecurrerunt, ſaltus obſederunt, vada fluuiorum munierunt muris, pontes reſciderunt, locis planis et campeſtribus equites locauerunt, nullus vt eſſet relictus Athenienſibus locus ſine dimicatione progrediendi. Athenienſes quum et illum diem et inſequentem noctem ibi commorati eſſent, ob neceſſariorum inopiam et imbecillos amicos familiareſque, quos relinquebant, quaſi ex patria migrarent, non ex hoſtico, cum eiulatu perrexerunt et lamentatione. Attamen praeſentia mala ducebant imminentibus leuiora. Quum eſſent autem acerba ſpectacula in exercitu multa, nullum ipſo erat Nicia aerumno-

26 ἀψευδῶς, καὶ ἔδεισε, μὴ τὸ .... παθεῖν] Haec Interpp. nihil ſuſpicati, ad vnum omnes ita vertunt, vt in Lat. videre eſt. Mureti autem Annot. ſeu ex veteris alicuius Cod. ſcriptura, ſeu ex ingenio, locum ita refingunt, vt iam Plutarcho indignus non videatur: ἃ ψευδῶς ἔδεισεν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀληθῶς παθεῖν. quod probo et in textum recipiendum cenſeo.

27 αὐτȣ̃ Νικίȣ] Lege cum Mur. αὐτȣ̃ τȣ̃ Νικίȣ.

28 ὅτι

μα, κεκακωμένȢ μὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, συνεςαλμένȢ δὲ παρ' ἀξίαν εἰς ἀναγκαίαν δίαιταν καὶ τὰ σμικρότατα τῶν ἐφοδίων εἰς τὸ σῶμα, πολλῶν διὰ τὴν νόσον δεόμενον· πράττοντος δὲ μετ' ἀῤῥωςίας, καὶ καρτεροῦντος, ἃ πολλοὶ τῶν ἐῤῥωμένων μόλις ὑπέμενον· καταφανοῦς δὲ πᾶσιν ὄντος, ȣ δι' αὐτὸν, ȣδὲ τῷ φιλοψυχεῖν, τοῖς πόνοις ἐμμένοντος, ἀλλὰ δι' ἐκείνους τὴν ἐλπίδα μὴ προϊεμένȢ. καὶ γὰρ εἰς δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς τῶν ἄλλων ὑπὸ φόβȢ καὶ λύπης τρεπομένων, ἐκεῖνος, εἴ ποτε βιασθείη τȢ̃το πονῆσαι, δῆλος ἦν τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀκλεὲς τῆς ςρατείας ἀναλογιζόμενος πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν δόξαν, ὧν ἤλπιζε κατορθώσειν. ȣ μόνον δ' αὐτȢ̃ τὴν ὄψιν ὁρῶντες, ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων μνημονεύοντες, καὶ τῶν παραινέσεων, ἃς ἐποιήσατο κωλύων τὸν ἔκπλȢν, ἔτι [28] μᾶλλον ἐνόμιζον ἀναξίως ταλαιπωρεῖν· καὶ πρὸς τὰς ἐκ θεῶν ἐλπίδας ἀθύμως εἶχον, ἐννοȢ̃ντες, ὡς ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα λαμπρυνάμενος πρὸς τὸ θεῖον, ȣδενὸς ἐπιεικεςέρᾳ τύχῃ χρῆται τῶν κακίςων ἐν τῷ ςρατεύματι καὶ ταπεινοτάτων.

rumnosius, tum valetudine corporis affecto, tum indigne contracto ob viatici exiguitatem ad curam angustam corporis, quod multa morbi causa requirebat. Quum faceret tamen in hac imbecillitate et toleraret ea, quae multi vix sustinebant valentes; eum perspiciebant omnes, non sui causa, nec vitae cupiditate, in illis perdurare aerumnis, verum ipsorum causa spem non abiicere. Nam quum alii ad lacrymas et gemitus ex timore atque moerore conuerterent se, illum, si quando esset eo compulsus, liquebat maculam et deformitatem reputare huius expeditionis cum magnitudine et gloria rerum, quas sperauerat perpetrare. Neque vero solum, quum speciem illius intuerentur, verum etiam, quum dictorum reminiscerentur ac monitorum eius, quum ab ea expeditione deterreret populum, multo censebant indigniorem eius fortunam; neque spem in diis vllam reponebant, voluentes secum, virum religiosum, qui prolixissimus in deos fuerat, nihilo forte vti clementiore, quam deterrimi in exercitu et abiectissimi.

Verum-

28 ὅτι Bodl. 3. et Iunt.

29 Πε-

27. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅ γε Νικίας ἐπειρᾶτο καὶ φωνῇ καὶ προσώπῳ καὶ δεξιώσει κρείττων ὁρᾶσθαι τῶν δεινῶν. καὶ παρὰ πᾶσάν γε τὴν πορείαν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ βαλλόμενος καὶ τραυματιζόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀήττητον ἐφύλαττε τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἄχρις οὗ Δημοσθένης ἑάλω, καὶ τὸ μετ' ἐκείνου στράτευμα, περὶ τὴν Πολυζήλειον[29] αὐλὴν ἐν τῷ διαμάχεσθαι καὶ ὑπολείπεσθαι κυκλωθέν. αὐτὸς δὲ Δημοσθένης, σπασάμενος τὸ ξίφος, ἔπληξε μὲν ἑαυτὸν, οὐ μὴν ἀπέθανε, ταχὺ τῶν πολεμίων περισχόντων καὶ συλλαβόντων[30]. ὡς δὲ τῷ Νικίᾳ προσελάσαντες ἔφραζον οἱ Συρακούσιοι, καὶ πέμψας ἱππέας, ἔγνω τὴν ἐκείνου τοῦ στρατεύματος ἅλωσιν, ἠξίου σπείσασθαι πρὸς τὸν Γύλιππον, ὅπως ἀφῶσι τοὺς Ἀθηναίους ἐκ Σικελίας, ὅμηρα λαβόντες ὑπὲρ τῶν χρημάτων, ὅσα Συρακουσίοις ἀνάλωτο πρὸς τὸν πόλεμον. οἱ δ' οὐ προσεῖχον, ἀλλὰ πρὸς ὕβριν καὶ μετ' ὀργῆς ἀπειλοῦντες καὶ λοιδοροῦντες ἔβαλλον, ἤδη πάντων ἐνδεῶς ἔχοντα τῶν ἀναγκαίων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα διεκαρτέρησε,

Veruntamen enitebatur Nicias voce, vultu, ſuis compellandis ſuperiorem ſe calamitatibus oſtendere, atque itinere toto dum per dies octo iaculis percutitur et vulneratur ab hoſtibus, copias, quas ipſe ducebat, ſeruauit integras, donec captus Demoſthenes eſt, et manus, cui ille praeerat, ad Polyzeliam villam inter dimicandum et reſtitandum circumuenta. Demoſthenes quidem diſtricto enſe percuſſit ſeipſum, ſed ictu non letali, quod cito eum cingerent et comprehenderent hoſtes. Vt Niciae Syracuſani aduecti caſum nunciarunt illius, atque hic, miſſis equitibus, illas copias cognouit in deditionem veniſſe, petiit a Gylippo inducias, vt Athenienſes ex Sicilia dimitterent incolumes, obſidibus acceptis de impenſa, quam eo bello fecerant Syracuſani. At hi cum id reiecerunt, tum ſuperbe atrociterque minitantes proſcindenteſque iaculis omnium iam rerum egenum petierunt. Suſtinuit tamen illam noctem, et

29 Πολυζήλιον Bodl. 3.
30 συλλαβόντων] Adde αὐτὸν, ex Vulc. et Bodl. 3.
31 ita

καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν προῄει βαλλόμενος πρὸς τὸν Ἀσίναρον ποταμόν. ἐκεῖ δὲ τοὺς μὲν οἱ πολέμιοι συνενεγκόντες ἐνέσεισαν εἰς τὸ ῥεῖθρον, οἱ δὲ φθάνοντες ὑπὸ δίψους ἔρριπτον ἑαυτούς· καὶ πλεῖστος ἐνταῦθα φόνος ἦν καὶ ὠμότατος, ἐν τῷ ποταμῷ πινόντων ἅμα καὶ σφαττομένων, ἄχρι Νικίας Γυλίππῳ προσπεσὼν, εἶπεν· Ἔλεος ὑμᾶς, ὦ Γύλιππε [31], λαβέτω νικῶντας, ἐμοῦ μὲν μηδεὶς, ὃς ἐπὶ τηλικαύταις ἀτυχίαις ὄνομα καὶ δόξαν ἔσχον, τῶν δ' ἄλλων Ἀθηναίων, ἐννοηθέντας, ὅτι κοιναὶ μὲν αἱ τύχαι τοῦ πολέμου, μετρίως δ' αὐταῖς καὶ πρᾴως ἐχρήσαντο, ἐν οἷς ηὐτύχουν, Ἀθηναῖοι πρὸς ὑμᾶς. τοιαῦτα τοῦ Νικίου λέγοντος, ἔπαθε μέν τι καὶ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς λόγους ὁ Γύλιππος· ᾔδει γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους εὖ πεπονθότας ὑπ' αὐτοῦ περὶ [32] τὰς γενομένας διαλύσεις· μέγα δ' ἡγεῖτο πρὸς δόξαν, εἰ ζῶντας ἀπαγάγοι τοὺς ἀντιστρατήγους. διὸ τόν τε Νικίαν ἀναλαβὼν ἐθάῤῥυνε, καὶ τοὺς ἄλλους ζωγρεῖν παρήγγελε. βραδέως δὲ τοῦ παραγγέλματος διϊκνουμένου, πολλῷ τῶν φονευθέντων ἐλάττονες

et postero die processit inter hostium tela ad Asinarum amnem. Illic hostes alios vi impulerunt in flumen, alii occuparunt prae siti abiicere semetipsos. Atque ibi in fluuio, dum simul et bibunt et contrucidantur, maxima strages et cruentissima edita est; quousque genibus aduolutus Gylippi Nicias: Misereat, inquit, vos, Gylippe, victores, nequaquam mei quidem, qui ex tantis cladibus nomen et famam comparaui, sed Atheniensium reliquorum, memores, belli communem esse aleam, ea autem moderate clementerque aduersus vos in rebus suis secundis vsos Athenienses. Ita fati Niciae nonnihil est Gylippus tum conspectu, tum oratione, motus. Sciebat enim in componenda pace bene meritum de Lacedaemoniis Niciam. Magnificum simul ad gloriam putabat, si duces hostium captiuos abduxisset. Itaque Niciam comiter excipit et confirmat, edicitque, vt caeteros capiant. Caeterum perlato tarde ad omnes edicto, longe minor fuit captorum, quam

31 ita etiam dant Bodl. 3. Iunt. et Ald. sed vulgatis particula exclamandi deest.

32 πρὸς Bodl. 3.

33 ἑά-

οἱ διασωθέντες ἐγένοντο. καίτοι πολλοὶ διεκλάπησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. τὰς δὲ Φανερῶς ἑαλωκότας ἀθροίσαντες, τὰ μὲν κάλλιστα καὶ μέγιστα δένδρα τῶν περὶ τὸν ποταμὸν ἀνέδησαν αἰχμαλώτοις πανοπλίαις, ἐστεφανωμένοι δ' αὐτοὶ καὶ κοσμήσαντες ἵππους διαπρεπῶς, κείραντες δὲ τὰς τῶν πολεμίων, εἰσήλαυνον εἰς τὴν πόλιν, ἀγῶνα λαμπρότατον, ὧν Ἕλληνες πρὸς Ἕλληνας ἠγωνίσαντο, καὶ νίκην τελεωτάτην κράτει πλείστῳ καὶ ῥώμῃ [33] μεγίστῃ προθυμίας καὶ ἀρετῆς κατωρθωκότες.

28. Ἐκκλησίας δὲ πανδήμου Συρακουσίων καὶ τῶν συμμάχων γενομένης, Εὐρυκλῆς [34] δημαγωγὸς [35] ἔγραψε, πρῶτον μὲν τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τὸν Νικίαν ἔλαβον, ἱερὰν ἔχειν, θύοντας καὶ σχολάζοντας ἔργων, Ἀσιναρίαν τὴν ἑορτὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καλοῦντας. ἡμέρα δ' ἦν τετρὰς Φθίνοντος τοῦ Καρνείου μηνὸς, ὃν Ἀθηναῖοι Μεταγειτνιῶνα προσαγορεύουσι. τῶν δ' Ἀθηναίων τοὺς μὲν οἰκέτας ἀποδόσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, αὐτοὺς δὲ

quam interfectorum, numerus, quamuis multos ſubducerent milites. Contractis autem omnibus, qui propalam capti erant, pulcherrimas et excellſſimas arbores ſecundum amnem ſpoliis captiuorum exornauere. Ipſi coronati equis ſuis eximie excultis et hoſtium tonſis vrbem ſunt inuecti, quod nobiliſſimo certamine, quod vnquam Graeci contra Graecos decertauerant, ſolidam victoriam maxima contentione et ſumma vi ſtrenuitatis ac virtutis reportaſſent.

Inde totius populi Syracuſani et ſociorum concione aduocata, Eurycles concionator legem rogauit, primum, vt diem, quo ceperant Niciam, feſtum agerent, eoque ſacrificarent, atque ab operibus feriarentur, eumque diem feſtum a fluuio appellarent Aſinarium. Dies fuit viceſimus ſeptimus menſis Carnei, quem Metagitniona Athenienſes vocant: Athenienſium ſeruitia et alii ſocii ſub haſta venderentur: ipſi, et ſi qui

33 ῥώμῃ] Et hic ῥύμῃ legendum cenſeo, vt in Pyrrho (465, 9.) et ſexcentis aliis in locis.

34 Εὐρυκλῆς] *Diocles* vocatur a Diod. Sic. 149. et 161.

35 ὁ δημαγωγὸς Bodl. 3.

 36 ἐνη-

καὶ τοὺς ἀπὸ Σικελίας Φρουρεῖν, ἐμβαλόντας εἰς τὰς λατομίας, πλὴν τῶν στρατηγῶν· ἐκείνους δ' ἀποκτεῖναι. ταῦτα προσδεχομένων τῶν Συρακουσίων, Ἑρμοκράτης μὲν εἰπὼν, ὅτι τοῦ νικᾷν κρεῖττόν ἐστι τὸ καλῶς χρῆσθαι τῇ νίκῃ, οὐ μετρίως ἐθορυβήθη. Γύλιππον δὲ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐξαιτούμενον ζῶντας ἀγαγεῖν Λακεδαιμονίοις, ὑβρίζοντες ἤδη τοῖς εὐτυχήμασιν οἱ Συρακούσιοι, κακῶς ἔλεγον, ἄλλως τε καὶ παρὰ τὸν πόλεμον, αὐτοῦ τὴν τραχύτητα καὶ τὸ Λακωνικὸν τῆς ἐπιστασίας οὐ ῥαδίως ἐνηνοχότες [36]· ὡς δὲ Τίμαιός φησι, καὶ μικρολογίαν τινὰ καὶ πλεονεξίαν κατεγνωκότες, ἀῤῥώστημα πατρῷον, ἐφ' ᾧ καὶ Κλεανδρίδης, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, δώρων ἁλοὺς ἔφυγε. καὶ οὗτος αὐτὸς ἀπὸ τῶν χιλίων ταλάντων, ἃ Λύσανδρος ἔπεμψεν εἰς τὴν Σπάρτην, ὑφελόμενος τριάκοντα, καὶ κρύψας ὑπὸ τὸν ὄροφον τῆς οἰκίας, εἶτα μηνυθεὶς, αἴσχιστα πάντων ἐξέπεσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ μᾶλλον διηκρίβωται. Δημοσθένην δὲ καὶ Νικίαν ἀποθανεῖν Τίμαιος οὔ φησιν ὑπὸ τῶν Συρακουσίων κατα-

qui essent eorum socii Siculi, in vinculis haberentur, et in lapidicinas conderentur, exceptis ducibus: illi vt necarentur. Sciscente haec populo Syracusano, Hermocrates, quum commemorasset, bene vti victoria praestantius esse, quam vincere, non mediocri est tumultu exceptus. Gylippum vero duces Atheniensium deposcentem sibi condonari, quo ducere eos Lacedaemonem posset, luxuriantes iam rebus secundis insectati Syracusani sunt, alioquin eius etiam in bello asperitatem et Laconicum pertaesi imperium. Sordes quoque eius (vt ait Timaeus) auaritiamque damnauerunt, vitium paternum: ob quod Cleandrides item, pater eius, repetundarum damnatus, exsilii causa solum vertit: et hic ipse ex mille talentis, quae Lysander Spartam misit, depeculatus triginta, quae sub tecto recondiderat, inde detectus foedissime consciuit sibi exsilium. Caeterum haec in historia Lysandri exsequuti sumus fusius. Demosthenem autem et Niciam periisse Timaeus negat lapidibus ab Syracusanis cooper-

36 ἐνηνοχότος Bodl. 3.

37 κατα-

λευσθέντας [37], ὡς Φίλιστος ἔγραψε καὶ Θουκυδίδης, ἀλλ' Ἑρμοκράτους πέμψαντος, ἔτι τῆς ἐκκλησίας συνεστώσης, καὶ δι' ἑνὸς τῶν Φυλάκων παρέντων [38], αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ἀποθανεῖν· τὰ μέντοι σώματα πρὸς ταῖς πύλαις ἐκβληθέντα, κεῖσθαι φανερὰ τοῖς δεομένοις τοῦ θεάματος. πυνθάνομαι δὲ, μέχρι νῦν ἐν Συρακούσαις ἀσπίδα [39] κειμένην πρὸς ἱερῷ δείκνυσθαι, Νικίου μὲν λεγομένην, χρυσοῦ δὲ καὶ πορφύρας εὖ πως πρὸς ἄλληλα μεμιγμένων δι' ὑφῆς συγκεκροτημένην.

29. Τῶν δ' Ἀθηναίων οἱ μὲν πλεῖστοι διεφθάρησαν ἐν ταῖς λατομίαις ὑπὸ νόσου καὶ διαίτης πονηρᾶς, εἰς ἡμέραν ἑκάστην κοτύλας δύο κριθῶν λαμβάνοντες, καὶ μίαν ὕδατος. οὐκ ὀλίγοι δ' ἐπράθησαν διακλαπέντες, ἢ καὶ διαλαθόντες, ὡς οἰκέται. καὶ τούτους ὡς οἰκέτας ἐπώλουν, στίζοντες ἵππον εἰς τὸ μέτωπον. ἀλλ' ἦσαν οἱ καὶ τοῦτο πρὸς τῷ δουλεύειν ὑπομένοντες. ἐβοήθει δὲ καὶ τούτοις

coopertos, vt Philiſtus et Thucydides ſcriptum reliquerunt, ſed certiores factos ab Hermocrate, quid ageretur, quum, nondum dimiſſa concione, miſiſſet ad eos certum, qui ab vno fuit ex cuſtodibus admiſſus, ſibimet ipſos mortem conſciuiſſe. Corpora tamen ante portam proiecta in publicum ad cuiuſlibet ſpectaculum fuiſſe. Accepi, Syracuſis etiam hac aetate oſtendi in templo quodam fixum clypeum, quem Niciae autumant fuiſſe, auro et purpura affabre inter ſe contextis compactum.

Athenienſes plerique in latomiis morbo et victu prauo abſumti ſunt: ſiquidem hordei heminae binae, ſingulae aquae illis in dies praebebantur. Non paucos ſurreptos venumdedere, aut non cognitos pro ſeruis diſtraxere, equo in fronte compunctos, ac fuerunt, qui praeter ſeruitutem hoc etiam tulere. Verum ſublevauit

37 καταλευσθέντας] Operae pretium eſt inquirere, an alii etiam Codd. κελευσθέντας, vt Bodl. 3. habeant. Certe verior ſcriptura videtur, et in textum recipienda. Vbi enim lapidibus obruti apud Thucydidem vſpiam leguntur? *Moſes Duſoul.*

38 παρέντος Vulcob.

39 Ἀσπίδα] Vid. Op. Mor. 1035. 28. *Moſes Duſoul.*

ἡ τ' αἰδὼς [40] καὶ τὸ κόσμιον· ἢ γὰρ ἠλευθερῶντο ταχέως, ἢ τιμώμενοι παρέμενον τοῖς κεκτημένοις. ἔνιοι δὲ καὶ δι' Εὐριπίδην ἐσώθησαν. μάλιστα γὰρ, ὡς ἔοικε, τῶν ἐντὸς Ἑλλήνων [41] ἐπόθησαν αὐτῶ τὴν μῶσαν οἱ περὶ Σικελίαν· καὶ μικρὰ τῶν ἀφικνωμένων ἑκάστοτε δείγματα καὶ γεύματα κομιζόντων ἐκμανθάνοντες, ἀγαπητῶς μετεδίδοσαν ἀλλήλοις. τότε γῶν φασι τῶν σωθέντων οἴκαδε συχνὼς ἀσπάσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγεῖσθαι τὼς μὲν, ὅτι δωλεύοντες ἀφείθησαν, ἐκδιδάξαντες, ὅσα τῶν ἐκείνω ποιημάτων ἐμέμνηντο, τὼς δ', ὅτι πλανώμενοι μετὰ τὴν μάχην, τροφῆς καὶ ὕδατος μετέλαβον τῶν μελῶν ᾄσαντες. ὡ δεῖ δὴ θαυμάζειν, ὅτι τὼς Καυνίως φασὶ, πλοίω προσφερομένω τοῖς λιμέσιν, ὑπὸ λῃστρίδων διωκομένω, μὴ δέχεσθαι [42] τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἀπείργειν· εἶτα μέντοι διαπυνθανομένως, εἰ γινώ-

vauit hos verecundia et modeſtia ſua: quippe vel breui manumiſſi fuerunt, vel in honore habiti remanſerunt apud dominos. Fuerunt et nonnulli Euripidis cauſa conſeruati. Nam praeter caeteros interiores Graecos deſiderauerunt illius verſus maxime ii, qui Siciliam incolebant. Quod ſi qua ſpecimina et guſtus horum adferrent ii, qui quotidie appellebant, ea ediſcebant, laetique inter ſe communicabant. Plures autem tunc commemorant, qui ſoſpites domum reuerſi ſunt, Euripidem benigne ſalutauiſſe, ac praedicaſſe alios, fuiſſe ſe manumiſſos, quod, quae ipſius carmina tenuerant memoria, illos ea docuiſſent, alios palantes poſt pugnam fuiſſe cibo et potu adiutos, quum verſus illius canerent. Neque id nouum eſt: quia Caunium nauigium ferunt, quum litori appelleret Siculo, prementibus nauibus praedatoriis, Siculos primo non recepiſſe, ſed repuliſſe: tandem rogatos, noſſentne

40 αἰδῶ Bodl. 3.

41 τῶν ἐντὸς Ἑλλήνων] Nihil verius ſcriptura Anon. et Mur. τῶν ἐκτὸς Ἑ. Nam praeterquam, quod raro, ſi vſpiam, οἱ ἐντὸς Ἕλληνες dicuntur, qui in Graecia proprie dicta habitabant; certe de iis hic ſermo eſt, qui extra Graeciae fines degebant, quales hi Siculi erant. Οἱ ἐκτὸς Ἕλληνες ergo omnes Graecorum Colonias ſignificat, in Aſia, Italia, Sicilia, etc. degentes. *Moſes Duſoul.*

42 μάχεσθαι] Immo δέχεσθαι, vt in Vulc. Anon. et Mur. eſt.

43 τῶν

σκῦσιν ᾄσματα τοῦ [43] Εὐριπίδου, φησάντων ἐκείνων, οὕτω παρεῖναι καταγαγεῖν [44] τὸ πλοῖον.

30. Ἀθηναίοις δέ φασι τὴν συμφορὰν οὐχ ἥκιστα διὰ τὸν ἄγγελον ἄπιστον γενέσθαι. ξένος [45] γάρ τις, ὡς ἔοικεν, ἀποβὰς εἰς Πειραιᾶ, καὶ καθίσας ἐπὶ κουρεῖον [46], ὡς ἐγνωκότων ἤδη τῶν Ἀθηναίων, λόγους ἐποιεῖτο περὶ τῶν γεγονότων. ὁ δὲ κουρεὺς ἀκούσας, πρὶν ἄλλους πυνθάνεσθαι, δρόμῳ συντείνας εἰς τὸ ἄστυ, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἄρχουσιν, εὐθὺς κατ' ἀγορὰν ἐνέβαλε τὸν λόγον. ἐκπλήξεως δὲ καὶ ταραχῆς, ὡς εἰκὸς, γενομένης, οἱ μὲν ἄρχοντες ἐκκλησίαν συναγαγόντες, εἰσήγαγον τὸν ἄνθρωπον. ὡς δ' ἐρωτώμενος, παρ' οὗ πύθοιτο, σαφὲς οὐδὲν εἶχε φράζειν, δόξας λογοποιὸς εἶναι, καὶ ταράττειν τὴν πόλιν, εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεὶς [147] ἐστρεβλοῦτο πολὺν

ſentne cantica Euripidis, vbi ſcire oſtenderunt, tum applicare nauigium permiſiſſe.

Apud Athenienſes ferunt hanc cladem maxime propter nuncium non fidem reperiſſe. Siquidem peregrinus quidam, qui forte in Piraeum deſcenderat, et in tonſtrina ſedebat, quaſi re Athenienſibus iam nota, ſermonem habuit de geſtis illis. Tonſor, vbi audiuit, priuſquam diuulgaretur apud alios, curſum contendit in vrbem, ac quum ad Magiſtratus contuliſſet ſe, detulit illico ea dicta in forum. Pauore et trepidatione haud immerito inſequuta, archontes, aduocata concione, hominem produxere. Qui interrogatus, de quo accepiſſet, quum nihil certi haberet dicere, pro mendace et ciuitatis turbatore in rotam deligatus et diu tortus eſt, donec

43 τῶν Εὐριπίδου Vulcob.

44 ſic dant etiam Bodl. 3. Iunt. et Ald. vulgo legitur παρεῖναι καὶ καταγαγεῖν.

45 ξένος etc.] Rem fuſius narrat Op. Mor. p. 903. ſq. quem locum legas auctor ſum.

46 καθίσας ἐπὶ κουρεῖον] Non ſolent ſic efferre Graeci, ſed ἐπὶ κουρείου. Sic noſter ipſe Op. Mor. 896, 21. πρεσβυτῶν τινων ἐπὶ κουρείου διαλεγομένων. Sic Lucian. de conſcr. Hiſt. ſic Ariſtoph. Schol. ad Plut. aliique. Nunquam ἐπὶ κουρεῖον, quamuis aliquando etiam ἐπὶ κουρείῳ habeant; vt eo in loco Ariſtoph. Eſt autem fabulae illius verſ. 338. *Moſes Duſoul.*

147 εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεὶς] Xylander vertit: *rotae alligatus eſt*: et annotat: Guarinus male

χρόνον, ἕως ἐπῆλθον οἱ τὸ πᾶν κακὸν, ὡς εἶχεν, ἀπαγγέλλοντες. ὕτω μόλις ὁ Νικίας ἐπιστεύθη παθὼν, ἃ πολλάκις αὐτοῖς προεῖπεν.

ΜΑΡΚΟΣ [1] ΚΡΑΣΣΟΣ.

Μάρκος δὲ Κράσσος ἦν τιμητικῦ καὶ θριαμβικῦ πατρός· ἐτράφη δ' ἐν οἰκίᾳ μικρᾷ μετὰ δυοῖν ἀδελφῶν. καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῦ γυναῖκες ἦσαν, ἔτι τῶν γονέων ζώντων· καὶ πάντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐφοίτων τράπεζαν. ὅθεν ὖχ ἥκιστα δοκεῖ καὶ διὰ τῦτο σώφρων καὶ μέτριος γενέσθαι περὶ τὴν δίαιταν. ἀποθανόντος δὲ τῦ ἑτέρῦ [2] τῶν ἀδελφῶν, τῇ γυναικὶ συνῴκησε, καὶ τὺς

donec aduenerunt, qui totam cladem ordine annunciarunt. Adeo aegre crediderunt, ea Niciam esse passum, quae euentura saepius iis praedixerat.

M. Crassus patrem habuit censorium et triumphalem. Educatus est angustis in aedibus in duorum fratrum contubernio. Fratres eius vxores, superstitibus adhuc parentibus, duxerant, vtebanturque mensa omnes eadem. Ob quod vel maxime vita temperans fuisse et moderatus videtur. Altero defuncto fratre, vxorem eius duxit, liberosque suos

le *carcerem.* Erat autem rota quaestionibus et tormentis inseruiens, cuius etiam prope finem vitae Phocionis meminit noster.

1 deest Μάρκος in titulo Bodl. 3.

2 ἀποθανόντος δὲ τῦ ἑτέρῦ etc.] Quod initio statim huius vitae verba haec Plutarchi non Guarinus modo, sed et Amiotus ita interpretatur, vt dicant, Crassum fratris sui defuncti vxorem in matrimonium duxisse, ex eaque liberos procreasse, non ita leuis est momenti error, neque dissimulandus fuit. Nam neque scripsit hoc Plutarchus, neque vsitatum hoc Romanis eo tempore fuit, atque haud scio, an vnquam quidem. Non nego, verbum συνοικεῖν aliquando esse *viuere cum altero in matrimonio*, idque tam de viris, quam mulieribus dici, *ehlich beywohnen:* nunquam autem id verbum sua prima significatione et simplici accipi, qua est *eadem vti domo et habitatione*, pernego. Quid enim fiet vocabulo

παῖδας ἐξ ἐκείνης ἔσχεν, οὐδενὸς ἧττον καὶ περὶ ταῦτα Ῥωμαίων εὔτακτος [3] γενόμενος. καίτοι προϊὼν καθ' ἡλικίαν, αἰτίαν ἔσχε Λικιννίᾳ συνιέναι, τῶν Ἑστιάδων μιᾷ παρθένων· καὶ δίκην ἔφυγεν ἡ Λικιννία, Πλωτίνου τινὸς διώκοντος. ἦν δὲ προάστειον αὐτῇ καλὸν, ὃ βουλόμενος λαβεῖν ὀλίγης τιμῆς ὁ Κράσσος, καὶ διὰ τοῦτο προσκείμενος ἀεὶ τῇ γυναικὶ καὶ θεραπεύων, εἰς τὴν ὑποψίαν ἐκείνην ἐνέπεσε· καὶ τρόπον τινὰ τῇ φιλοπλουτίᾳ τὴν αἰτίαν τῆς φθορᾶς ἀπολυσάμενος, ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφείθη. τὴν δὲ Λικιννίαν οὐκ ἀνῆκε πρότερον, ἢ τοῦ κτήματος κρατῆσαι.

ſuos ex illa genuit, neque in his continentia cuiquam ceſſit Romanorum: licet aetatis progreſſu ſtupratae virginis Veſtalis Liciniae adſperſus ſuſpicione fuerit: caeterum Licinia, Plotino quodam accuſatore, eſt abſoluta. Poſſidebat villam illa ſuburbanam amoenam, quam dum auferre Craſſus vili pretio cupit, eam affectando et colendo in iſtam incidit ſuſpicionem, atque auaritia quodammodo crimen inceſtus diluens, a iudicibus liberatus eſt. Liciniam tamen non ante dimiſit, quam praedio eſſet potitus.

Perhi-

lo συνοικία, quod inde ductum magni eſt vſus? Ergo viduam illam Craſſus ſecum in aedibus, eiuſque etiam liberos, retinuit: quod fuit humanitatis. Vt autem coniugium contraheret cum ea, et liberos procrearet, nihil attinuit. Et quidem vel articulus in verbis τοὺς παῖδας oſtendit, dici de fratris liberis. Nam ſi ipſe Craſſus liberos ſuſtuliſſet, ſcripturus fuiſſet Plutarchus καὶ παῖδας (non τοὺς,) quod priores demonſtrat) ἔσχεν, additurusque nimirum ἐξ αὐτῆς. Quae (inquis) ergo laus hic εὐταξίας, ſeu continentiae, ſiue modeſtiae, Craſſo tribuitur? Equidem ea, (niſi fallor) quae ex obiecto ei deinde ſtupro Veſtalis intelligi poſſit; quaſi diceret Plutarchus, ita eum habitaſſe cum fratris vidua, vt modeſtiae et pudicitiae laudem mereretur, quanquam ea aetate, quae ad libidinem propenſior habetur: quum quidem deinde in ſuſpicionem inceſti cum ſacerdote concubitus venerit. Hanc arbitror germanam et minime inſolentem monſtroſamue verborum Plutarchi eſſe ſententiam. *Xylander.*

3 ἄτακτος Vulcob.

 4 ἔοικε

2. Ῥωμαῖοι μὲν οὖν λέγουσι πολλαῖς ἀρεταῖς τοῦ Κράσσου κακίαν μόνην ἐπισκοτῆσαι, τὴν φιλοπλουτίαν. ἔοικε δὲ μία [4] πασῶν ἐῤῥωμενεστέρα τῶν ἐν αὐτῷ κακιῶν γενομένη τὰς ἄλλας ἀμαυρῶσαι. τεκμήρια δὲ τῆς φιλοπλουτίας αὐτοῦ μέγιστα ποιοῦνται, τόν τε τρόπον τοῦ πορισμοῦ, καὶ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος. τριακοσίων γὰρ οὐ πλείω κεκτημένος ἐν ἀρχῇ ταλάντων, εἶτα παρὰ τὴν πολιτείαν ἀποθύσας μὲν τῷ Ἡρακλεῖ τὴν δεκάτην, καὶ τὸν δῆμον ἑστιάσας, εἰς τρεῖς δὲ μῆνας [5] ἑκάστῳ Ῥωμαί-

Perhibent Romani, multarum Craſſi virtutum vnum hoc vitium luminibus obſtruxiſſe, auaritiam. In ſpecie quidem erat vnum: verum, omnium in eo vitiorum quum eſſet valentiſſimum, offuſcauit caetera. Indicia eius auaritiae haec potiſſima cenſent, rationem quaeſtus et facultatum amplitudinem. Nam quum ab initio non excederent trecenta talenta, inde rempublicam tractans, decimam facultatum ſuarum partem Herculi ſacraſſet, praebuiſſet etiam populo epulum, ad haec ſingulis ciuibus Romanis teſſeram anno-

4 ἔοικε δὲ μία] H. Steph. οὐ μία a Plutarcho ſcriptum fuiſſe exiſtimat. cui et ego aſſentior. Et ita in Mur. eſſe video. [Plena H. Stephani annotatio haec eſt: Plutarchum exiſtimo ſcripſiſſe ἔοικε δὲ οὐ μία. Interpretes tamen lectionem, quam habemus, ſecuti ſunt, ſed vnus ea, quam verbo ἔοικε tribuit, interpretatione adiuuare illam conatus eſt. Vertit enim: *Perhibent Romani, multarum Craſſi virtutum vnum hoc vitium luminibus obſtruxiſſe, auaritiam. In ſpecie quidem erat vnum, verum, omnium in eo vitiorum quum eſſet valentiſſimum, offuſcauit caetera.* Alter autem ſic reddidit: *Sane Romani tradunt, multis Craſſi virtutibus vnum auaritiae vitium offeciſſe. Mihi id vnum de multis eius vitiis, quod eſſet reliquis vehementius, caetera obſcuraſſe videtur.* At ego Plutarchum negatiuam particulam nomini μία praefixiſſe arbitror, vt dixi. Atque ita fuerit hic ſenſus: *Videtur tamen non vnum hoc eius vitium fuiſſe, ſed quum* etc. Atque ita nihil opus fuerit, verbo ἔοικε ſignificationem ab hoc loco alienam tribuere, vt certe tribuitur ab eo, qui ἔοικε δὲ μία vertit: *In ſpecie quidem erat vnum.* Nam et ἔοικε μὲν μία legendum eſſet, et infinitiuum ἀμαυρῶσαι, qui illi verbo ἔοικε iungitur, in ἠμαύρωσε mutari oporteret.]

5 μνᾶς] Lege cum Ed. Fl. et Aldina, item Bodl. 3. μῆνας. Sic enim

ων σιτηρέσιον ἐκ τῶν αὐτοῦ παρασχὼν, ὅμως πρὸ τῆς ἐπὶ Πάρθους στρατείας αὐτὸς αὑτῷ θέμενος ἐκλογισμὸν τῆς οὐσίας, εὗρεν ἑκατὸν ταλάντων τίμημα πρὸς ἑπτακισχιλίοις. τὰ δὲ πλεῖστα τούτων, εἰ δεῖ μετὰ βλασφημίας εἰπεῖν τὸ ἀληθὲς, ἐκ πυρὸς συνήγαγε καὶ πολέμου, ταῖς κοιναῖς ἀτυχίαις προσόδῳ τῇ μεγίστῃ χρησάμενος. ὅτε γὰρ Σύλλας ἑλὼν τὴν πόλιν, ἐπώλει τὰς οὐσίας τῶν ἀνῃρημένων [6] ὑπ' αὐτοῦ, λάφυρα καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, καὶ βουλόμενος ὅτι πλείστοις καὶ ἀκρατήτοις [7] προσομόρξασθαι τὸ ἄγος, οὔτε λαμβάνων, οὔτ' ὠνούμενος ἀπεῖπε. πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶν τὰς συγγενεῖς καὶ συνοίκους τῆς Ῥώμης κῆρας, ἐμπρησμοὺς καὶ συνιζήσεις, διὰ βάρος καὶ πλῆθος οἰκοδομημάτων, ἐωνεῖτο δούλους ἀρχιτέκτονας καὶ οἰκοδόμους. εἶτ' ἔχων τούτους, ὑπὲρ πεντακοσίους ὄντας, ἐξηγόραζε τὰ καιόμενα καὶ γειτνιῶντα τοῖς καιομένοις, διὰ φόβον καὶ ἀδηλότητα τῶν δεσποτῶν ἀπ' ὀλίγης τι-

annonariam trium menſium de ſuo dediſſet; tamen, antequam ad bellum Parthicum proficiſceretur, ſubducto ſecum fortunarum ſuarum calculo, reperit in cenſu ſepties mille et centum talenta. Harum diuitiarum pleraſque, ſi cum illius ignominia proferenda veritas eſt, ex igne et bello conflauit, ex publicis calamitatibus maximum quaeſtum faciens. Siquidem cum Sylla, capta vrbe, bona ab ſe interemtorum ſubhaſtaret, praedam eam ſuam et cenſens et appellans, idque agens, vt quam plurimis ex potentiſſimis ciuibus illud inureret piaculum, nullum donum, vel ſectionem repudiauit. Praeterea conſiderans peſtes vrbis Romae cognatas et familiares, aedificiorum propter molem et frequentiam, incendia ac ſedimenta, ſeruos comparauit architectos et fabros. Quibus ad quingentos paratis, emtitabat inflammata et vicina inflammatis, quae domini metu et incertitudine rerum vili pretio dimit-

enim de congiario illo ipſo noſter infra (264, 15.) καὶ σῖτον ἐμέτρησεν εἰς τρίμηνον.

6 οὐσίας ἀνῃρημένων] Deeſt τῶν ante ἀνῃρημένων. *Moſ. Duſ.*

7 ἀκρατήτοις] Cruſerius cum *potentiſſimos* vertit, ἀκροτάτοις reddidit; quod ego etiam genuinum eſſe Plutarchi verbum arbitror.

8 οἱ

μῆς προϊεμένων· ὥστε τῆς Ῥώμης τὸ πλεῖστον μέρος ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι. τοσούτους δὲ κεκτημένος τεχνίτας, οὐδὲν ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, ἢ τὴν ἰδίαν οἰκίαν [8], ἀλλ' ἔλεγε τοὺς φιλοικοδόμους αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν καταλύεσθαι, χωρὶς ἀνταγωνιστῶν [9]. ὄντων δ' αὐτῷ παμπόλλων ἀργυρείων [10], πολυτιμήτου δὲ χώρας, καὶ τῶν ἐργαζομένων ἐν αὐτῇ, ὅμως ἄν τις ἡγήσαιτο μηδὲν εἶναι ταῦτα πάντα πρὸς τὴν τῶν οἰκετῶν τιμήν· τοσούτους ἐκέκτητο καὶ τοιούτους, ἀναγνώστας, ὑπογραφεῖς, ἀργυρογνώμονας, διοικητὰς, τραπεζοκόμους· αὐτὸς ἐπιστατῶν μανθάνουσι καὶ προσέχων καὶ διδάσκων, καὶ ὅλως νομίζων τῷ δεσπότῃ προσήκειν μάλιστα τὴν περὶ τοὺς οἰκέτας ἐπιμέλειαν, ὡς ὄργανα ἔμψυχα τῆς οἰκονομικῆς. καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ὁ Κράσσος, εἴπερ [11], ὡς ἔλεγεν, ἡγεῖτο τὰ μὲν ἄλλα διὰ τῶν οἰκε-

dimittebant. Ita pars vrbis maxima in illius recidit mancipium. Qui quum manum tantam haberet artificum, nisi propriam domum nihil ipse aedificauit, cupidos dicens aedificandi a semet ipsis euerti, cum nullus iis esset aduersarius. Multas possidebat argentifodinas, agrum pretiosum, multosque, qui eum exercerent. Veruntamen omnia haec minime sunt cum seruorum pretio comparanda: Tam multos tamque habebat excellentes lectores, amanuenses, argentarios, dispensatores, structores. Assistebat ipse discentibus, attendebat, atque etiam docebat eos. Omnino enim putabat seruorum, quasi animata essent rei familiaris instrumenta, praecipue ad dominos pertinere curam. Recte id quidem Crassus, si (vt dicebat) ita sentiebat, caetera per seruos,

8 οἰκίαν deest Iuntinae.

9 ἔλεγε τοὺς φιλοικοδόμους αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν καταλύεσθαι, χωρὶς ἀνταγωνιστῶν] Xylander vertit: *aedificandi studio laborantium vires nullo aduersario a se ipsis comminui dicens:* et annotat: Non possum excogitare, quid vel fugerit hoc loco, vel secutus sit Guarinus: adeo nullum eorum, quae dixit Plutarchus, vestigium in eius interpretatione reperio. Quid enim est hic de areis, quas ille ciuibus suo ipsorum arbitratu concederet, fabrosque suos praeberet? Et quidem satis perspicua est sententia Graecorum verborum.

10 ἀργυρίων] Scribe cum Mur. ἀργυρείων.

11 ἤπερ Bodl. 3.

τῶν χρῆναι, τὰς δ' οἰκέτας δι' αὐτᾶ κυβερνᾶν. τὴν γὰρ οἰκονομικὴν, ἐν ἀψύχοις χρηματιστικὴν ἆσαν, ἐν ἀνθρώποις πολιτικὴν γιγνομένην ὁρῶμεν. ἐκεῖνο δ' ἀκ εὖ, τὸ μηδένα νομίζειν, μηδὲ φάσκειν εἶναι πλάσιον, ὃς ἀ δύναται τρέφειν ἀπὸ τῆς ἀσίας στρατόπεδον. ὁ γὰρ πόλεμος ἀ τεταγμένα σιτεῖται, κατὰ τὸν Ἀρχίδαμον [12]. ὥσθ' ὁ πρὸς πόλεμον πλᾶτος ἀόριστος, καὶ πολὺ τῆς Μαρία γνώμης ἀπηρτημένος. ἐκεῖνος γὰρ, ἐπεὶ, κατ' ἄνδρα νείμας ἑκάστῳ δέκα καὶ τέσσαρα πλέθρα γῆς, ἔγνω πλέον ἐπιζητᾶντας· Μηδεὶς, ἔφη, γένοιτο Ῥωμαίων ὀλίγην ἡγάμενος τὴν τρέφειν ἀρκᾶσαν.

3. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ξένας ἦν φιλότιμος ὁ Κράσσος. ἀνέῳκτο γὰρ οἰκία πᾶσι, καὶ τοῖς φίλοις ἐδάνειζεν ἄνευ τόκων· ἀπῄτει δ' ἀποτόμως, τὰ χρόνα παρελθόντος, εἰς ὃν ἐδάνειζε, καὶ τὸ προῖκα πολλῶν ἐγίνετο τόκων ἐπαχθέστερον. ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ἡ μὲν κλῆσις ἦν ὡς τὰ πολλὰ δημοτικὴ καὶ λαώδης· ἡ δ' εὐτέλεια τὴν

seruos, ipsos vero esse per patremfamilias regendos seruos. Quippe oeconomicam, quae est disciplina tuendae rei familiaris, quum sit in inanimatis quaestuaria, in hominibus artem effici videmus politicam et ciuilem. Illud parum recte, quod neminem censeret, vel praedicaret diuitem esse, qui suis fructibus exercitum alere non posset. Bellum enim, vt ait Archidamus, certum modum non habet pabuli: itaque opes ad bellum definiri nequeunt. Ac longe a Marii fuit sententia remotus. Ille enim, quum viritim agri iugera quaterna dena diuisisset, plura autem milites cognouisset flagitare: Absit, inquit, vt ciuis Romanus vllus eum agrum, qui alere ipsum queat, existimet exiguum.

Erat in hospites tamen prolixus Crassus: siquidem patebat omnibus domus eius, atque amicis mutuo dabat sine foenore: verum elapso tempore, id, quod crediderat, repetebat praecise, et euadebat hoc gratuitum multis odiosius vsuris. Mensa eius, quum quos ad coenas inuitasset, ciuilis erat et popularis, ac habebat mundi-

12 ὁ πόλεμος... Ἀρχίδαμον] Eidem Archidamo tribuitur Op. Mor. 387, 29. et in Cleom. (IV. 343, 15.) Sed a Theophrasto (apud nostrum ipsum in Demosth. IV. 423, 16.) traditur, vt vsurpatum a Crobylo, Rhetore Atheniensi.

13 πολ-

καθαριότητα καὶ τὴν φιλοφροσύνην ἡδίονα τῆ πολυτελῆς [13] εἶχε. παιδείας δὲ τῆς περὶ λόγον, μάλιστα μὲν τὸ ῥητορικὸν καὶ χρειῶδες εἰς πολλὰς ἤσκησε· καὶ γενόμενος δεινὸς εἰπεῖν ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων, ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ τὰς εὐφυεστάτας ὑπερέβαλλεν. ἐδεμίαν γὰρ ἕτω δίκην φασὶ μικρὰν, ἐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι, πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἦλθεν [14]: ἀλλὰ καὶ Πομπηίῳ πολλάκις

munditiem et comitatem iucundiorem haec frugalitas splendore et sumtu. Ex literarum studio artem oratoriam et eam, qua vti in publico posset, potissimum est meditatus. Qui quanquam esset inter Romanos eloquentissimus, sedulitate tamen et labore superauit summe ad eam artem factos. Nullam enim referunt causam fuisse adeo tenuem et leuem, ad quam imparatus accederet: sed Pompeio frequen-

13 πολλῆ τέλες Bodl. 3.

14 ἐδεμίαν γὰρ ἕτω δίκην φασὶ μικρὰν, ἐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι, πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἦλθεν] Aliam quampiam lectionem secutus esse videtur vnus interpretum, ita reddens hunc locum: *Ferunt enim, nullam ita exiguam, aut abiectam fuisse causam, quam non posset ex tempore agere.* Nisi forte negatiuam particulam ipsemet ex coniectura addidit. Sed non video, quid ea hic opus sit, nec cur putandum sit, Plutarchum de exigua et abiecta causa, quam de magna, seu magni momenti, aut difficili, dicere maluisse. Imo vero, si negatiua particula vsus fuisset, potius dixisset, vt opinor, ἐδεμίαν γὰρ ἕτω δίκην φασὶ μεγάλην, ἐδὲ πολλῆ ἀξίαν γενέσθαι, πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἐκ ἦλθεν, quum dixerit contra: ἐδεμίαν γὰρ ἕτω δίκην φασὶ μικρὰν, ἐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι, πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἦλθεν. Ideoque recte alter interpres videtur reddidisse: *Nullam enim referunt causam fuisse adeo tenuem et leuem, ad quam imparatus accederet.* Ac certe optime hoc conuenit cum iis, quae dixit, illum ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ τὰς εὐφυεστάτας ὑπερβάλλειν. Qui enim ἀπαράσκευοι ad agendas causas veniunt, et quidem agere illas possunt, illis contra ἐπιμέλεια καὶ πόνος minime necessaria sunt. Sed vicissim non satis conuenire hoc cum sequentibus, obiiciet fortassis alter ille interpres. Quem etiam ad ea respexisse suspicor: praesertim quum ἀλλὰ reddiderit *itaque.* Illis enim: *Nullam fuisse causam, quam non posset ex tempore agere:* consentanea videntur haec: *Itaque aliis orare recusantibus, ipse patrocinium suscipit.* Verum vt omittam, quam attuli, rationem, ob quam hic locus negationem non admittit, nihil nos

ὀκνοῦντος, καὶ Καίσαρος ἐξαναστῆναι, καὶ Κικέρωνος, ἐκεῖνος ἀνεπλήρου τὴν συνηγορίαν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἤρεσκεν, ὡς ἐπιμελὴς καὶ βοηθητικός. ἤρεσκε δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ προσαγορεύσεις φιλάνθρωπον αὐτοῦ καὶ δημοτικόν. οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἀπήντησε Ῥωμαίων ἀδόξῳ καὶ ταπεινῷ Κράσσος, ὃν ἀσπασάμενον οὐκ ἀντιπροσηγόρευσεν ἐξ ὀνόματος. λέγεται δὲ καὶ πολυμαθὴς καθ' ἱστορίαν γενέσθαι, καί τι καὶ [15] φιλοσοφῆσαι τοῖς Ἀριστοτέλους λόγοις προσθέμενος· ὧν διδάσκαλον εἶχεν Ἀλέξανδρον [16], ἄνθρωπον εὐκολίας καὶ πρᾳότητος ἀπόδειξιν διδόντα τὴν πρὸς Κράσσον συνήθειαν. οὐ γὰρ ἦν ἀποφήνασθαι ῥᾳδίως, πότερον προσῆλθεν αὐτῷ πενέστερος, ἢ προσελθὼν ἐγένετο. μόνος δ' οὖν ἀεὶ τῶν φίλων αὐτῷ συναποδημῶν, στέγαστρον [17] ἐλάμβανεν εἰς τὴν ὁδὸν, καὶ τοῦτ'

frequenter et Caesare recusante dicere ac Cicerone, ille absoluebat defensionem. Qua de causa inprimis gratus fuit, tanquam solicitus et ad succurrendum promtus. Grata fuit etiam eius in complectendo et salutando humanitas atque popularitas. Nulli enim ciui Romano occurrebat tam obscuro, vel abiecto, quem salutantem non nomine suo resalutaret. Perhibetur historiae quoque fuisse studiosus, et vero etiam aliquid philosophiae operae dedisse, addictus Aristotelis scriptis, quorum habuit Alexandrum doctorem. Is facilitatis et mansuetudinis documentum ex Crassi contubernio dedit: quippe non facile dixeris, egentior ad illum venerit, an apud eum factus sit. Solus enim ex amicis peregrinantem semper comitans lecticam accipiebat, quam reposce-

nos mouere debent haec, quae subiunguntur, quum ἀλλὰ καὶ reddi possit *sed tamen*. *H. Stephanus.*

15 καίτοι καὶ dat Iuntina.

16 Ἀλέξανδρον] Nescio, an is sit Alexander Milesius, qui et Polyhistor et Cornelius est dictus, et vixisse Syllanis temporibus fertur apud Suidam. *Xyl.*

17 στέγαστρον] In genere videatur posse verti *id, quod nos ab iniuria aëris tuetur, superne impositum.* Ex libro Varronis de Latina lingua quarto apparet, *lecticam* id vocabulum significare, quum doceat, Latinorum *segestriam*, id est *lecticam*, inde videri natam. Guarinus *pileum*, quem alter secutus est. *Xylander.*

18 Φεῦ

ἐπανελθὼν ἀπητεῖτο. Φεῦ τῆς ὑπομονῆς, ὐδὲ τὴν πενίαν ὁ τλήμων ἀδιάφορον ἡγὐμενος [18]. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕςερον [19].

4. Ἐπεὶ δὲ, Κίννα καὶ Μαρίυ κρατήσαντος, εὐθὺς ἦσαν ἔνδηλοι κατιόντες ὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, ἐπ' ἀναιρέσει δ' ἄντικρυς καὶ ὀλέθρῳ τῶν ἀρίςων, οἱ μὲν ἐγκαταληφθέντες ἀπέθνησκον· ὧν ἦν καὶ ὁ πατὴρ Κράσσυ καὶ ὁ ἀδελφός· αὐτὸς δὲ νέος ὢν παντάπασι, τὸ μὲν αὐτίκα δεινὸν ἐξέφυγε, πάντῃ δὲ περιβαλλόμενον ἑαυτὸν αἰσθανόμενος καὶ κυνηγετύμενον ὑπὸ τῶν τυράννων, τρεῖς φίλυς ἀναλαβὼν, καὶ θεράποντας δέκα, τάχει δ' ὑπερβάλλοντι χρησάμενος, εἰς Ἰβηρίαν ἔφυγε, γεγονὼς πάλαι ςρατηγῦντος αὐτόθι τῦ πατρὸς, καὶ φίλυς

poſcebatur reuerſus. Miſera profecto Alexandri patientia, qui ne paupertatem quidem in rerum indifferentium numero habuerit. Verum haec infra.

Quum Cinnae et Marii arma valerent, protinus ambiguum erat nemini, redire hos non ad ſalutem patriae, ſed plane ad caedem et perniciem optimatium: quorum pars, quos illi occupauerunt, necati ſunt. Inter eos Craſſi pater et frater fuere. Ipſe iuuenis praeſens defugit periculum. Caeterum quia a tyrannis ſe vndique cinctum captari aduertit, tres amicos et ſeruos decem ſecum trahens, profugit incredibili celeritate in Hiſpaniam, quod pridem illic in parentis praetura fuiſſet, amicoſque ſibi adiun-

18 Φεῦ .... ἡγύμενος] Exclamatio haec magis reprehendentis rigidam Alexandri philoſophiae rationem, quam laudantis, eſt: quod vel vocabulum τλήμων oſtendit. *Xylander.* Corrupta haec mihi videntur; et Scholium reſipiunt in textum receptum. Neque enim ſatis apte miratur, quem Ariſtotelicum fecit, eum non ponere Paupertatem in numero rerum indifferentium: neque ea reprehenſio in virum cadit, qui eam tam patienter ferebat. *Moſes Duſoul.*

19 ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕςερον] Haec verba non id volunt, quod ab Interpp. ad vnum omnibus dicitur; ſed *acta haec poſtea;* vt paſſim apud noſtrum. Vide et 420, 16. vbi a Lat. et Angl. Interpr. iterum peccatur, ſed non a Gallico. *Moſes Duſoul.*

20 συμ-

πεποιημένος. εὑρὼν δὲ πάντας περιδεεῖς, καὶ τὴν ὠμότητα τὴν Μαρίου, καθάπερ ἐφεστῶτος αὐτοῖς, τρέμοντας, οὐδενὶ γενέσθαι φανερὸς ἐθάῤῥησεν, ἀλλ' εἰς ἀγροὺς ἐμβαλὼν παραλίους Οὐϊβίου Πακιανοῦ, σπήλαιον ἔχοντας εὐμέγεθες, ἔκρυψεν ἑαυτόν. πρὸς δὲ τὸν Οὐΐβιον ἔπεμψεν ἕνα δοῦλον, ἀποπειρώμενος, ἤδη καὶ τῶν ἐφοδίων ἐπιλιπόντων. ὁ δὲ Οὐΐβιος ἀκούσας, ἥσθη τε σωζομένῳ, καὶ πυθόμενος τὸ πλῆθος τῶν σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τόπον, αὐτὸς μὲν οὐκ ἦλθεν εἰς ὄψιν, τὸν δὲ τῶν χωρίων ἐπίτροπον προσαγαγὼν εὐθὺς, ἐκέλευσε καθ' ἡμέραν δεῖπνον πεποιημένον κομίζειν, καὶ θέντα παρὰ τὴν πέτραν, ἀπέρχεσθαι σιωπῇ, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, μηδ' ἐξετάζειν· προειπὼν πολυπραγμονοῦντι θάνατον, συμπράττοντι δὲ τοῦτο πιστῶς ἐλευθερίαν. τὸ δὲ σπήλαιον οὐκ ἄπωθεν μέν ἐστι θαλάσσης· κρημνοὶ δὲ περὶ αὐτὸ συμφερόμενοι [20] λεπτὴν καὶ ἀσαφῆ παραπέμπουσιν αὔραν ἀνάγουσιν εἴσω [21]. παρελθόντι δ' ὕψος τε θαυμαστὸν ἀναπέπταται,

adiunxiſſet. Quum vero reperiſſet pauore omnes conſternatos, atque ſaeuitiam Marii quaſi praeſentis exhorreſcentes, apud nullum auſus fuit ſe detegere, ſed agrum maritimum Vibii Paciani ingreſſus, in quo ampla erat ſpelunca, eo abdidit ſe, atque ad Vibii animum explorandum vnum ſeruum miſit, viatico quoque iam deficiente. Vibius, re nunciata, exſultauit eius incolumitate, acceptoque comitatus numero et loco, non inuiſit ipſe eum, verum accito procuratori praediorum praecepit, vt coenam quotidie appararet, eamque ad petram deportaret, qua ibi relicta ſilentio abiret, neu curioſe rimaretur, vel ſcrutaretur, denunciata nece, ſi id faceret, et, ſi ſe in iſta re fideliter adiuuiſſet, libertate oſtenſa. Ea ſpelunca haud procul abeſt a mari, quam rupes coëuntes vndique claudunt, tenuemque et lenem auram intromittunt. Vbi ingreſſus ſis, altitudo exſurgit ingens, atque

20 συμφερόμενοι] Vide, an non potius ſcripſerit συμφυόμενοι. *Moſes Duſoul.*

21 ἀνάγουσιν εἴσω] Vulc. ἀνάγουσαν. [e Iuntina ſcilicet.] Neutrum placet. Forſan διάγουσιν legendum eſt. *Moſ. Duſ.*

καὶ κατ' εὖρος ἔχει κόλπους δι' ἀλλήλων [22] ἀνοιγομένους μεγάλαις περιφερείαις. ἀμοιρεῖ δ' οὔτε ὕδατος, οὔτε φωτὸς, ἀλλὰ πηγὴ μὲν ἡδίστου νάματος ὑποῤῥεῖ [23] παρὰ τὸν κρημνόν· αὐτοφυεῖς δὲ ῥωχμοὶ τῆς πέτρας, ᾗ μάλιστα περιπίπτει τὸ φῶς ἔξωθεν ὑπολαμβάνουσι, καὶ καταλάμπεται ἡμέρας τὸ χωρίον. ὁ δ' ἐντὸς ἀὴρ ἀστάλακτος καὶ καθαρὸς, πυκνότητι τῆς πέτρας τὸ νοτερὸν καὶ ἀποτηκόμενον εἰς τὴν πηγὴν ἐκπιεζούσης.

5. Ἐνταῦθα διατρίβοντι τῷ Κράσσῳ τὰ ἐπιτήδεια καθ' ἡμέραν ἐφοίτα κομίζων ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς μὲν οὐχ ὁρῶν ἐκείνους, οὐδὲ γινώσκων, ὑπ' ἐκείνων δὲ καθορώμενος, εἰδότων καὶ παραφυλαττόντων τὸν καιρόν. ἦν δ' ἄφθονα, καὶ πρὸς ἡδονὴν, οὐ μόνον χρείαν, ποιούμενα τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐγνώκει γὰρ ὁ Οὐίβιος ἁπάσῃ φιλοφροσύνῃ θεραπεύειν τὸν Κράσσον. ᾧ γε καὶ τὸ τῆς ὥρας ἐν νῷ λαβεῖν ἐπῆλθεν, ὡς παντάπασι νεανίας εἴη, καί τι καὶ ταῖς καθ' ἡλικίαν ἡδοναῖς [24] αὐτοῦ χαριστέον. ἐπεὶ

que in ſpatio interiore ſinus habet inter ſe peruios mire laxos. Neque vero aquae exſors eſt, vel luminis, ſed fons delabitur ex rupe amoeniſſimi laticis. Rimae etiam petrae natiuae, qua maxime coit, lumen extrinſecus excipiunt, eſtque lucidus interdiu locus. Interior aër non madet, ſed eſt purus, quod liquorem et madorem in fontem exprimat denſitas petrae.

Agenti ibi Craſſo afferebat procurator quotidie neceſſaria: neque hic illos vel vidit, vel cognouit, ſed conſpiciebatur ipſe ab illis, qui tempus ſciebant et obſeruabant. Coenae paratus vel ad voluptatem affluens erat, nedum ad neceſſitatem: quippe ſtatuerat Vibius omni benignitate proſequi Craſſum. Nempe venit ei in mentem, aetatem quoque eius reſpicere, quod admodum eſſet adoleſcens Craſſus, atque aliquid etiam indulgendum aetatis flori. Nam extra

22 δι' ἄλλων] Forſan δι' ἀλλήλων.

23 ἀποῤῥεῖ Vulcob.

24 ἡδοναῖς] Repoſitus fuit hic datiuus in locum datiui ὥραις ex vetuſtis codicibus. Videtur autem genitiuus ὥρας huic errori occaſionem praebuiſſe. Quis enim

τήν γε χρείαν ἀναγκαίως μᾶλλον, ἢ προθύμως, ὑπȣργȣ͂ντος εἶναι. δύο δὴ θεραπαινίδας εὐπρεπεῖς ἀναλαβὼν ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, δείξας τὴν ἄνοδον, ἐκέλευεν εἴσω πορεύεσθαι καὶ θαῤῥεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν Κράσσον ἰδόντες προσερχομένας, ἔδεισαν, μὴ καταφανὲς καὶ γνώριμον εἴη τὸ χωρίον. ἀνέκρινον ȣ͂ν αὐτὰς, τί βȣ́λονται, καὶ τίνες εἰσίν. ὡς δ' ἀπεκρίναντο δεδιδαγμέναι, δεσπότην ζητεῖν ἐνταῦθα κρυπτόμενον, μαθὼν ὁ Κράσσος τȣ͂ Οὐϊβίȣ τὴν πρὸς αὐτὸν παιδιὰν καὶ φιλοφροσύνην, ἀνέλαβε τὰς παιδίσκας· καὶ συνῆσαν αὐτῷ τὸν λοιπὸν χρόνον, ὧν ἐδεῖτο φράζȣσαι καὶ διαγγέλλȣσαι πρὸς τὸν Οὐΐβιον. τȣ́των φησὶ τὴν ἑτέραν ἤδη πρεσβῦτιν ȣ͂σαν ὁ Φενεστέλλας ἰδεῖν αὐτὸς, καὶ πολλάκις ἀκȣ͂σαι μεμνημένης ταῦτα καὶ διεξιȣ́σης προθύμως.

6. Ὁ δὲ Κράσσος ὀκτὼ μῆνας ȣ̈́τω διαγαγὼν καὶ διακλαπεὶς, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν Κίννα τελευτὴν φανερὸς γενόμενος, συνδραμόντων πρὸς αὐτὸν ἐκ ὀλίγων ἀνθρώπων, ἐπιλεξάμενος δισχιλίȣς καὶ πεντακοσίȣς,

extra ea, quibus opus haberet, nihil ſuppeditare, neceſſarii potius ducebat, quam promti, eſſe officii. Itaque ancillas duas venuſtas accerſit, ac cum his pergit ad mare. Vbi ad locum ventum eſt, monſtrato adſcenſu, imperat, vt ſine trepidatione ingrediantur. Aduenientes Craſſus conſpicatus, metuit, ne cognitus locus et ipſe proditus eſſet. Igitur rogat eas, quid quaerant, et quae ſint. Vt reſponderunt doctae, latentem ſe ibi dominum quaerere: perſpecto Craſſus Vibii cum ipſo ludo et comitate, recepit puellas, eaſque, quoad illic haeſit, retinuit ſecum. Hae, quibus haberet opus, ſignificabant et renunciabant Vibio. Earum alteram ait Feneſtella ſe iam anum vidiſſe, ac crebro ex ipſa audiiſſe libenter haec commemorantem et narrantem.

Poſtquam ita Craſſus menſes octo delituit et tranſegit, ſimul atque mortem Cinnae accepit, prodiit in lucem. Ibi frequentes mortales concurrerunt ad eum. Delectis duobus

 milli-

enim mendoſum hunc datiuum *H. Stephanus.*
ὥραις hoc in loco non fateatur? 25 ἐνερ-

ἐπήρχετο τὰς πόλεις· καὶ μίαν γε διήρπασε Μαλακὴν, ὥς πολλοὶ γεγράφασιν· αὐτὸν δέ φασιν ἀρνεῖσθαι καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὺς λέγοντας. ἐκ τύτυ συναγαγὼν πλοῖα, καὶ διαπεράσας εἰς Λιβύην, ἀφίκετο πρὸς Μέτελλον Πίον, ἔνδοξον ἄνδρα, συνειληχότα ςρατιὰν ὐκ εὐκαταφρόνητον. ὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐνταῦθα παρέμεινεν, ἀλλὰ ςασιάσας τῷ Μετέλλῳ, πρὸς Σύλλαν ἀπῆρε, καὶ συνῆν ἐν τοῖς μάλιςα τιμώμενος. ἐπεὶ δὲ διαβὰς εἰς Ἰταλίαν ὁ Σύλλας, πάντας ἠβύλετο τὺς σὺν αὐτῷ νέυς ἔχειν ἐνεργὺς [25], καὶ πρὸς ἄλλην ἄλλον ἔταττε πρᾶξιν, ἀποςελλόμενος εἰς Μαρσὺς ἐπὶ ςρατείαν ὁ Κράσσος, ᾔτει φύλακας· ἦν γὰρ ἡ πάροδος παρὰ τὺς πολεμίυς. εἰπόντος δὲ τῦ Σύλλα σὺν ὀργῇ· καὶ σφόδρα πρὸς σαυτὸν [26]

millibus quingentis, adiit oppida, atque vnam Malacam, vt multi tradidere, diripuit. Ipſum Craſſum tamen aiunt id inficiatum, et, ſi quis diceret, repugnare ſolitum. Hinc contractis nauibus traiecit in Africam, contulitque ſe ad Metellum Pium, clarum virum, qui non contemnendum exercitum conſcripſerat. Non diu tamen haeſit apud illum, ſed, diſſenſione inter eum et Metellum orta, ad Syllam contendit, apud quem fuit in ſummo honore. Vt tranſmiſit Sylla in Italiam, omnium iuuenum voluit, qui ipſum ſequerentur, opera vti, atque alium alii rei praefecit. Hic Craſſus, quum in Marſos ad delectum deſtinaretur, praeſidium poſtulauit: erat enim ei praeter hoſtes tranſeundum. Cui cum ſtomacho Sylla et acriter reſpondit: Do praeſidium tibi

25 ἐνεργὺς] Bodl. 3. Iunt. Ald. συνεργὺς. Sed caue ſcripturam optimam mutaſſis. Sic in Theſ. (I. 11, pen.) ὁ δὲ Θ. ἐνεργὸς εἶναι βυλόμενος. Sic apud Lucian. π. τῶν ἐπὶ μισθῷ συν. c. 4. ὐδὲ σχοῖεν ἄν τι ἄλλο, πρὸς ὅ, τι χρὴ ἀποκλίναντας παρέχειν αὐτὺς ἐνεργύς. *Moſes Duſoul.*

26 σὺν ὀργῇ καὶ σφόδρα πρὸς αὐτὸν] Perturbata haec, nullique Interpp. ſatis intellecta. Καὶ σφόδρα verba ſunt loquentis iam Syllae. Nihil apud Graecos illa phraſi celebratius. Sic apud Xenoph. Cyrop. V. (p. Ed. St. 73, 18.) οἴεσθε.... ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι; . . . Καὶ σφόδρα γε. Sic in ſexcentis locis apud eundem et alios probos Auctores. Sequitur in textu πρὸς αὐτὸν: quod, mea quidem ſententia, poſt ὀργῇ poni debet, et a Plutarcho poſitum fuiſſe arbitror. quamuis eiuſmodi traiectiones apud eum non infrequentes conſpiciantur. *Moſes Duſoul.*

27 ἐς-

δίδωμί σοι Φύλακας, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφὸν, τοὺς φίλους, τοὺς συγγενεῖς, ὧν παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀναιρεθέντων, ἔργῳ [27] *μετέρχομαι τοὺς φονεῖς· οὕτω παθών τι καὶ παροξυνθεὶς ὁ Κράσσος, εὐθὺς ἐξῆλθε, καὶ διὰ τῶν πολεμίων ὠσάμενος εὐρώστως, δύναμίν τε συχνὴν ἤθροισε, καὶ πρόθυμον αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῷ Σύλλᾳ παρεῖχεν. ἀπ᾽ ἐκείνων δὲ τῶν πράξεων λέγουσιν αὐτῷ πρῶτον ἐγγενέσθαι τὴν πρὸς Πομπήϊον ὑπὲρ δόξης ἅμιλλαν καὶ φιλοτιμίαν. ὁ γὰρ Πομπήϊος ἡλικίᾳ τε λειπόμενος αὐτοῦ, καὶ πατρὸς γεγονὼς* [28] *ἀδοξήσαντος ἐν Ῥώμῃ καὶ μισηθέντος ἔσχατον μῖσος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν ἐξέλαμψε καὶ διεφάνη μέγας, ὥστε Σύλλαν, ἃ πρεσβυτέροις καὶ ἰσοτίμοις οὐ πάνυ πολλάκις παρεῖχεν, ὑπεξανίστασθαι προσιόντος αὐτοῦ, καὶ κεφαλὴν ἀποκαλύπτεσθαι, καὶ προσειπεῖν αὐτοκράτορα. ταῦτα διέκαιε καὶ παρώξυνε τὸν Κράσσον, οὐκ ἀλόγως ἐλασσούμενον. ἐμπειρίας τε γὰρ ἐνδεὴς ἦν, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν χάριν ἀφῄρουν αἱ συγγενεῖς κῆρες ἐπιφερόμεναι, φιλοκέρδεια καὶ μικρολογία. καὶ γὰρ πόλιν Ὀμβρικὴν*

tibi parentem, fratrem, amicos, propinquos: quorum indigne et inique interemtorum persequor ab homicidis poenas. Ita commotus et stimulatus Crassus, confestim profectus est, fortiterque per medios hostes perrupit, magnasque conscripsit copias, atque impigrum in certaminibus se Syllae praebuit. Ex his factis ortam primum referunt huius cum Pompeio de gloria contentionem et aemulationem: quippe aetate eo inferior Pompeius, cuius pater infamia Romae flagrauerat, et in summo fuerat ciuium odio, illis in bellis effulsit et eluxit magnus: vt Sylla, quae aetate maioribus ac dignitate paribus perquam raro tribuebat, assurgeret adeunti, caput aperiret, et salutaret imperatorem. Ea vrebant et mordebant Crassum, licet non immerito postponeretur Pompeio. Nam et peritia deficiebatur, et factorum eius insiti morbi prodentes se auferebant auaritia et sordes gratiam. Etenim quum oppidum Vmbriae Tuder

27 ἔργῳ] Forsan ἐγώ. 28 γεγονὼς abest a Iunt. et Ald.

 29 πόλιν

Τȣρδετίαν[29] ἑλὼν, ἔδοξε πλεῖςα τῶν χρημάτων σφετερίσασθαι, καὶ διεβλήθη πρὸς Σύλλαν. ἀλλ' ἔν γε τῷ περὶ τὴν Ῥώμην ἀγῶνι, πάντων γενομένῳ μεγίςῳ καὶ τελευταίῳ, Σύλλας μὲν ἡττήθη, τῶν κατ'[30] αὐτὸν ὠσθέντων, ἐνίων δὲ καὶ συντριβέντων[31]. Κράσσος δὲ τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων ἐνίκησε, καὶ μέχρι νυκτὸς διώξας τȣ̀ς πολεμίȣς, ἔπεμψε πρὸς Σύλλαν, δεῖπνον αἰτῶν τοῖς ςρατιώταις, καὶ τὸ κατόρθωμα φράζων. ἐν δὲ ταῖς προγραφαῖς καὶ δημεύσεσι πάλιν κακῶς ἤκȣσεν, ὠνȣ́μενος

Tuder cepiſſet, praedam paene totam habitus eſt interuertiſſe: qua de cauſa apud Syllam eſt delatus. At magno illo et nouiſſimo, qui pro portis vrbis commiſſus eſt, conflictu Sylla pulſus fuit, profligatis illis, qui in cornu eius ſtabant, aliquatenus et obtritis: Craſſus vero, qui laeuum cornu tenebat, victor fuit, atque hoſtes in noctem vſque inſequutus, miſit ad Syllam, coenam militibus petitum et nunciatum victoriam. In proſcriptionibus et ſectionibus rurſus male audiuit, quod

29 πόλιν Ὀμβρικὴν Τȣρδετίαν] Sic habeo in Graeco. Guarinus autem *Tudertum* verterat, quod, vt non rectum, notauerat quidam in margine. Ego tamen ſuſpicor, legiſſe eum (ſicut legit Amiotus) Τȣδερτίαν, quomodo Vmbriae vrbs ea potuit efferri a Plutarcho, quam Plinius (quem ego hic ſecutus ſum) *Tuder* appellat, in Vmbriae deſcriptione, lib. III. cap. 14. Apud Ptolemaeum quoque lib. Geograph. tertio, in recenſione vrbium, quas Vilumbris (ſunt autem, quam Vmbri, orientaliores, ὡς εἰπεῖν) attribuit, mendoſe legi ſuſpicor *Turde*, Τȣ̃ρδε, pro Τȣ̃δερ. Nam longitudo loci, et latitudo, adſcriptaeque vicinae vrbes, ſatis oſtendunt, eſſe eundem cum Pliniano. Apud Strabonem libro quinto legitur: Τȣδερευελκὶς πόλις καὶ εἰσπέλλον etc. mendoſe quidem, ſed tamen, vt Τȣ̃δερ nominari ſatis pateat. Inde *Tuders* dicitur. *Tudertibus et Amerinis arma in coelo concurrentia ſpectata tertio Marii conſulatu*, Plinius refert lib. II. cap. 57. *Xylander*. Anon. Bodl. 3. et Mur. Τȣδερτίαν habent.

30 καθ' Bodl. 3.

31 ἐνίων καὶ συντριβέντων] Paruula mutatio, quam ſuppeditant Mur. annotatt. locum hunc faciet longe elegantiorem. τῶν κατ' αὐτὸν ὠσθέντων, ἐνίων δὲ καὶ σ. Sic enim interpungendo, et voculam δὲ, quam exhibent Annott. inſerendo, elegans iam exoritur ſententia, quam ante premebat obſcuritas. *Moſ. Duſ.*

32 δει-

τε τιμῆς βραχείας μεγάλα πράγματα, καὶ δωρεὰς αἰτῶν. ἐν δὲ Βρεττίοις λέγεται καὶ προγράψαι τινὰ, ꙋ Σύλλα κελεύσαντος, ἀλλ᾽ ἐπὶ χρηματισμῷ· δι᾽ ὃ καὶ Σύλλαν καταγνόντα, πρὸς μηδὲν ἔτι χρῆσθαι δημόσιον αὐτῷ. καίτοι δεινότατος ἦν Κράσσος πάντας ἀνθρώπους κολακείᾳ κατεργάσασθαι [32], πάλιν δ᾽ αὐτὸς ὑπὸ πάντων διὰ κολακείας εὐάλωτος. ἴδιον δὲ κἀκεῖνο περὶ αὐτοῦ λέγεται, φιλοκερδέστατον ὄντα, μάλιστα μισεῖν καὶ λοιδορεῖν τοὺς ὁμοίους.

7. Ἠνία δὲ Πομπήϊος αὐτὸν εὐημερῶν ἐν ἡγεμονίαις, καὶ πρὶν ἢ βουλῆς μεταλαβεῖν, θριαμβεύων, καὶ Μάγνος, ὅπερ ἐστὶ μέγας, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀναγορευθείς. καί ποτε [33] φήσαντός τινος, ὡς Πομπήϊος Μάγνος πρόσεισι, γελάσας ἠρώτησεν, ὡς πηλίκος. ἀπογνοὺς δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἐξισώσασθαι πρὸς ἐκεῖνον, ὑπεδύετο τὴν πολιτείαν, σπουδαῖς καὶ συνηγορίαις καὶ δανεισμοῖς, καὶ τῷ συμπαραγγέλλειν καὶ συνεξετάζεσθαι τοῖς δεομένοις τι τοῦ δήμου, κτώμενος δύναμιν ἀντίπαλον καὶ δόξαν, ᾗ

quod exiguo pretio magnos redimeret census, et dona posceret. In Brutiis proscripsisse eum quendam ferunt, inscio Sylla, tantum quaestus gratia. Quapropter re comperta, in nullo vsus est eo postea publico negotio. Quamuis autem esset ad omnes homines Crassus assentationibus subigendos peritissimus, idem erat tamen vicissim adulationibus opportunus omnium. Peculiare insuper de eo hoc narratur, quum esset ipse intentissimus lucro, odio et conuicio persequutum fuisse sui similes.

Agitabat eum Pompeii in rebus gerendis successus, et quod, priusquam esset in senatum lectus, triumpharet, appellareturque a ciuibus Magnus. Ac quum aliquando diceret quispiam, Pompeium Magnum adesse, ridens quaesiuit: Quam magnus? Caeterum abiecta spe illum rebus bellicis aequandi, confugit ad togam, atque officiis, defensionibus, mutuum dando, commendando, et suffragando candidatorum petitionibus, opes et auctoritatem comparauit parem

32 δεινότατος ... κατεργάσασθαι] Eodem sensu vsurpatur vox posterior II. Cor. V. 5.

33 ποτε abest a Bodl. 3.

34 ἐν-

Πομπήϊος [34] εἶχεν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν. καὶ πρᾶγμα συνέβαινεν αὐτοῖς ἴδιον. μεῖζον γὰρ ἦν ἀπόντος ὄνομα τοῦ Πομπηΐου καὶ κράτος ἐν τῇ πόλει, διὰ τὰς στρατείας· παρὼν δὲ πολλάκις ἠλαττοῦτο τοῦ Κράσσου, διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ βίου [35], φεύγων τὰ πλήθη, καὶ ἀναδυόμενος ἐξ ἀγορᾶς, καὶ τῶν δεομένων ὀλίγοις καὶ μὴ πάνυ προθύμως βοηθῶν, ὡς ἀκμαιοτέραν ἔχοι [36] τὴν δύναμιν ὑπὲρ αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Κράσσος ἐνδελεχὲς τὸ χρήσιμον ἔχων, καὶ σπάνιος οὐκ ὢν, οὐδὲ δυσπρόσοδος, ἀλλ' ἐν μέσαις ἀεὶ ταῖς σπουδαῖς ἀναστρεφόμενος, τῷ κοινῷ καὶ φιλανθρώπῳ περιεγένετο τῆς ἐκείνου σεμνότητος. σώματος δ' ἀξίωμα, καὶ λόγου πειθὼ, καὶ προσώπου χάριν ἀγωγὸν ἀμφοτέροις ὁμοίως προσεῖναι λέγουσιν. οὐ μέντοι πρὸς ἔχθραν τινὰ τὸν Κράσσον, ἢ κακόνοιαν, ἐξήνεγκεν οὗτος ὁ ζῆλος· ἀλλὰ καὶ Πομπηΐῳ καὶ Καίσαρι τιμωμένοις μὲν ὑπὲρ [37] αὐτὸν ἤχθετο, τῇ δὲ φι-

parem ei, quam ex multis magnisque bellis gestis Pompeius habebat. Fuit autem quiddam in illis singulare. Maius erat absentis Pompeii nomen et potentia in vrbe ob res eius bello gestas: praesens vero concedebat frequenter Crasso, quod ex fastu et grauitate morum multitudinem declinaret, et deuitaret forum, paucis autem et petentibus aegre aduocatum se praeberet, quo fauorem haberet vegetiorem, vbi pro se ageret. Crassus vero, cuius patebat perpetuus fructus, qui rarus non erat, neque difficilis aditu, sed in mediis voluebatur negotiis, ciuilitate ac humanitate antecelluit illius supercilio. Corporis maiestas, facundia, vultusque ad sui gratiam alliciens, (vti ferunt) vtrique ex aequo. Ad inimicitiam tamen, aut simultatem, non deduxit haec aemulatio Crassum. Nam Pompeium et Caesarem aegre ferebat quidem in maiore honore esse: verum ei ambi-

34 ἀντίπαλον.... ἦν Πομπήϊος] Claudicat haec oratio. Sed, quid reponendum sit, non satis constat. *Moses Dusoul.*

35 Φαβίου Bodl. 3.

36 ἔχων Bodl. 3. et Iuntina, quae etiam altero versu post ἂν pro ἀεὶ dat.

37 ὑπὲρ] Insere ante hanc vocem μὲν, quod suppeditat Bodl. 3. sequitur enim mox δέ. [vulgatis enim μὲν deest.]

38 τὸ

λοτιμίᾳ ταύτῃ δυσμένειαν, ἢ κακοήθειαν, οὐ συνῆπτε. καίτοι Καῖσαρ, ὑπὸ λῃστῶν ἁλοὺς ἐν Ἀσίᾳ, καὶ φρουρούμενος, ἀνεβόησεν· Ἡλίκης, ὦ Κράσσε, χαρᾶς ἀπολαύσεις, πυθόμενος τὴν ἐμὴν ἅλωσιν; ἀλλ' ὕστερόν γε φιλικῶς ἀλλήλοις προσεφέροντο, καί ποτε τῷ Καίσαρι μέλλοντι μὲν εἰς Ἰβηρίαν ἐξιέναι στρατηγῷ, χρήματα δ' οὐκ ἔχοντι, τῶν δανειστῶν ἐπιπεσόντων, καὶ τῆς παρασκευῆς ἐπιλαμβανομένων, ὁ Κράσσος οὐ περιεῖδεν, ἀλλ' ἀπήλλαξεν, ὑποθεὶς αὑτὸν ἔγγυον τριάκοντα καὶ ὀκτακοσίων ταλάντων. καθόλου δὲ τῆς Ῥώμης εἰς τρεῖς νενεμημένης δυνάμεις, τὴν Πομπηΐου, τὴν Καίσαρος, τὴν Κράσσου, (Κάτωνος γὰρ ἡ δόξα μείζων ἦν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ θαυμαζόμενον πλέον, ἢ ἴσχυεν [38]) ἡ μὲν ἔμφρων καὶ καθεστῶσα μερὶς ἐν τῇ πόλει Πομπήϊον ἐθεράπευε· τὸ δ' ὀξὺ καὶ φερόμενον μετ' εὐχερείας ταῖς Καίσαρος ἐλπίσιν ἐπηκολούθει. Κράσσος δὲ, μέσος ὢν, ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, καὶ πλείστας μεταβολὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβαλλόμενος, οὔτε φίλος ἦν βέβαιος, οὔτ' ἀνήκεστος ἐχθρὸς, ἀλ-

ambitioni odium, vel maleuolentiam, non adiungebat: licet captus a piratis Caesar atque in custodia asseruatus exclamauerit: Quanto gaudio, Crasse, perfunderis, nunciata mea captiuitate! Caeterum intercessit postmodum familiaris inter eos vsus. Ac quum Caesar in Hispaniam praetor profecturus soluendo non esset, instantibus creditoribus et impedimentis eius manum iniicientibus, succurrit ei Crassus, explicauitque eum, ipse pro eo octingenta triginta talenta spondens. In summa, quum distracta ciuitas Romana in tres factiones esset, Pompeii, Caesaris, Crassi, (nam Catonis nomen maius, quam opes, erat, et opinio virtutis eius plus pollebat) pars cordatior et constantior ciuitatis Pompeium colebat, praeceps et mobilior sectabatur Caesaris spes, intermedius Crassus vtraque vtebatur. Adeo vt actionibus suis fuerit varius plerumque, neque amicus firmus, neque implacabilis inimicus, sed vtilitate

38 τὸ θαυμαζόμενον πλέον ἴσχυεν] In diuersa abeunt hic Interpp. nec mirum. Quid enim sibi haec verba volunt? Quid si ἰσχύος legamus?

λὰ ῥᾳδίως καὶ χάριτος καὶ ὀργῆς ἐξέπιπτεν ὑπὸ τῦ συμφέροντος, ὥστε πολλάκις μὲν ἀνθρώπων, πολλάκις δὲ νόμων, ἐν ὀλίγῳ φανῆναι τῶν αὐτῶν συνήγορος καὶ ἀντίδικος. ἴσχυε δὲ χάριτι καὶ [φόβῳ,] φόβῳ δ' ἐκ ἔλαττον. ὁ γῦν πλεῖστα [39] πράγματα παρασχὼν τοῖς καθ' αὐτὸν ἄρχυσι καὶ δημαγωγοῖς, Σικίννιος, πρὸς τὸν εἰπόντα· Τί δὴ μόνον ἐ σπαράττει τὸν Κράσσον, ἀλλὰ παρίησιν αὐτόν· χόρτον ἔχειν ἔφησεν [40] ἐπὶ τῦ κέρατος. εἰώθεσαν δὲ Ῥωμαῖοι τὸν κυρίττοντα τῶν βοῶν, ὑπὲρ τῦ φυλάττεσθαι τὺς ἐντυγχάνοντας, χόρτῳ περιελίσσειν τὸ κέρας.

8. Ἡ δὲ τῶν μονομάχων ἐπανάστασις καὶ λεηλασία τῆς Ἰταλίας, ἣν οἱ πολλοὶ Σπαρτάκειον πόλεμον ὀνομάζυσιν, ἀρχὴν ἔλαβεν ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Λέντλυ τινὸς Βατιάτυ [41] μονομάχυς ἐν Καπύῃ τρέφοντος, ὧν οἱ πολλοὶ Γαλάται καὶ Θρᾶκες ἦσαν, ἐξ αἰτιῶν ἐ πονηρῶν, ἀλλ' ἀδικίᾳ τῦ πριαμένυ συνειρχθέντες ὑπ' ἀνάγκης ἐπὶ

vtilitate obiecta cito a gratia et ira discedebat. Vnde saepe homines, saepe leges paruo interuallo easdem defendit et oppugnauit. Valebat gratia et metu, verum metu praecipue: vnde qui plurimum negotii sui temporis magistratibus atque ducibus populi exhibuit Sicinius, roganti cuidam, quid vnum non lacesseret Crassum, sed hunc omitteret: Foenum habet, inquit, in cornu. Solent autem Romani bobus cornu petentibus, quo obuii sibi cauerent, cornu foeno circumligare.

At gladiatorum motus et vastitas Italiae, quae inde sequuta est, quam multi bellum Spartacium nominant, ex huiuscemodi est causa orta: Lentulus quidam Batiatus Capuae gladiatorum familiam alebat: hi magna ex parte Galli erant et Thraces, qui nullum ob scelus, sed iniuria domini vincti et compulsi erant, vt specta-

39 post πλεῖστα inserit καὶ Bodl. 3.

40 χόρτον ἔχειν φησὶν] Notum est Horatii illud: *Foenum habet in cornu; longe fuge.* Sed ἔφη, non φησὶν, scribi oportuit. *Moses Dusoul.*

41 Λέντλυ τινὸς Βατιάτυ] Mur. Βαρβάτυ. Cn. Lentulum vocant supplem. Liu. (XCV. 1.) Epitome vero Lentulum tantum.

42 ὁμό-

τῷ μονομαχεῖν, ἐβȣλεύσαντο μὲν διακόσιοι Φεύγειν. γενομένης δὲ μηνύσεως, οἱ προαισθόμενοι καὶ Φθάσαντες, ὀγδοήκοντα δυεῖν δέοντες, ἔκ τινος ὀπτανείȣ κοπίδας ἀράμενοι καὶ ὀβελίσκȣς, ἐξεπήδησαν. ἐντυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἁμάξαις ὅπλα κομιζȣσαις μονομάχων εἰς ἑτέραν πόλιν, ἀΦήρπασαν καὶ ὡπλίσαντο· καὶ τόπον τινὰ καρτερὸν καταλαβόντες, ἡγεμόνας εἵλοντο τρεῖς, ὧν πρῶτος ἦν Σπάρτακος, ἀνὴρ Θρᾷξ, τȣ͂ Νομαδικȣ͂ γένȣς, ȣ̓ μόνον Φρόνημα μέγα καὶ ῥώμην ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνέσει καὶ πρᾳότητι τῆς τύχης ἀμείνων, καὶ τȣ͂ γένȣς Ἑλληνικώτερος. τȣ́τῳ δὲ λέγȣσιν, ὅτε πρῶτον εἰς Ῥώμην ὤνιος ἤχθη, δράκοντα κοιμωμένῳ περιπεπλεγμένον Φανῆναι περὶ τὸ πρόσωπον. ἡ γυνὴ δ' ὁμόφυλος [42] ȣ̓͂σα τȣ͂ Σπαρτάκȣ, μαντικὴ δὲ καὶ κάτοχος τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς, ἔΦραζε τὸ σημεῖον εἶναι μεγάλης καὶ Φοβερᾶς περὶ αὐτὸν εἰς εὐτυχὲς τέλος ἐσομένης δυνάμεως. ἣ καὶ τότε συνῆν αὐτῷ καὶ συνέΦευγε.

ſpectaculis gladiatoriis depugnarent. Eorum ducenti de fuga conſilium iniere. Quo detecto, ſeptuaginta octo, qui id reſciuerant, praeuenerunt, atque ex popina quadam cultris coquinariis verubuſque correptis eruperunt ex oppido. Offenderunt in itinere plauſtra, quae arma gladiatoria ad aliud oppidum portabant. Haec rapuerunt armaueruntque ſe. Occupato autem firmo praeſidio, duces tres legere, quorum fuit Spartacus primus, ex Thracia ortus, de genere eorum, qui incertis habitationibus vagando Nomadum nomen meruere. Fuit hic non ſolum animo et viribus ingens, ſed et ſupra conditionem ſuam prudens modeſtuſque, magis et ad Graecos mores compoſitus, quam pro natione ſua. Eius aiunt, quum primum Romam venalis ductus eſt, draconem dormientis circumiectum faciem viſum. Vxor autem popularis Spartaci, fatidica et numine afflata Liberi patris, annunciauit, ea re ingentem potentiam horrendamque, quae ceſſitura in laetum exitum eſſet, portendi. Haec tunc quoque cum eo erat, et comitabatur fugientem.

Fuga-

42 ὁμόφυλȣ Bodl. 3.

43 πέ-

9. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐκ Καπύης ἐλθόντας ὠσάμενοι, καὶ πολλῶν ὅπλων ἐπιλαβόμενοι πολεμιστηρίων, ἄσμενοι ταῦτα μετελάμβανον, ἀποῤῥίψαντες, ὡς ἄτιμα καὶ βάρβαρα, τὰ τῶν μονομάχων. ἔπειτα Κλωδίου στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Ῥώμης, καὶ πολιορκοῦντος αὐτοὺς ἐν ὄρει μίαν ἔχοντι καὶ χαλεπὴν καὶ στενὴν ἄνοδον, ἣν ὁ Κλώδιος ἐφρούρει, τὰ δ' ἄλλα κρημνοὺς ἀποτόμους καὶ λισσάδας, ἄμπελον δὲ πολλὴν ἀγρίαν ἐπιπολῆς πεφυκυῖαν, ἔτεμνον τῶν κλημάτων τὰ χρήσιμα· καὶ συμπλέκοντες ἐξ αὐτῶν κλιμακίδας εὐτόνους καὶ βαθείας, ὥστ' ἄνωθεν ἀνηρτημένας παρὰ τὸ κρημνῶδες ἅπτεσθαι τῶν ἐπιπέδων, κατέβαινον ἀσφαλῶς δι' αὐτῶν, πλὴν ἑνός. οὗτος δὲ τῶν ὅπλων ἕνεκα μείνας, ἐπεὶ κατέβησαν, ἠφίει κάτω τὰ ὅπλα, καὶ βαλὼν ἅπαντα, τελευταῖος ἀπεσώζετο καὶ αὐτός. ταῦτ' ἠγνόουν οἱ Ῥωμαῖοι· διὸ καὶ περιελθόντες αὐτοὺς, ἐξέπληξαν τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ φυγῆς γενομένης, ἔλαβον τὸ στρατόπεδον. καὶ προσεγίνοντο πολλοὶ τῶν αὐτόθι βοτήρων καὶ ποιμένες αὐτοῖς, πλῆκται καὶ ποδώκεις ἄνδρες· ὧν τοὺς μὲν ὥπλιζον, τοῖς δὲ προδρόμοις καὶ ψιλοῖς ἐχρῶντο. δεύτερος ἐκ-

Fugauerunt primum eos, qui ex Capua ipſos perſequebantur. Ibi armis multis bellicis potiti, laeti ſumſerunt haec, ac gladiatoria, vt foeda et barbarica, abiecere. Inde Clodius praetor contra hos ex vrbe cum tribus millibus militum miſſus eſt. Obſidente illo ſeruos in monte, qui vnum habebat aſperumque et anguſtum adſcenſum, quem obſepſerat ſtatione, caeteris partibus abruptas rupes atque crepidines, frequenti autem labruſca erat in ſuperficie veſtitus; ex ea palmites, qui eſſe vſui poſſent, ſecuerunt, ſcalaſque complicauerunt validas et longas, vt ſuperne ex rupe ſuſpenſae pertinerent ad planiciem. His ſine periculo deſcenderunt praeter vnum, qui armorum deiiciendorum cauſa remanſit. Vbi deſcenderunt, demiſit ea, inde omnium poſtremus euaſit ipſe quoque. Haec latuerunt Romanos: quare adorti eos ſunt, ac repentino aduentu perculere, pulſiſque his, caſtra cepere. Frequentes ibi eius regionis bubulci paſtoreſque, ſtrenui viri et pernices, aggregauerunt ſe ad illos: quorum partim armauerunt, partim pro antecurſoribus et leui armatura ſunt vſi. Alter inde

πέμπεται πρὸς αὐτὰς στρατηγὸς, Πύπλιος Βαρῖνος [43], ὃ πρῶτα μὲν ὑποστρατηγόν τινα Φύριον [44], ἔχοντα δισχιλίους στρατιώτας, ἐτρέψαντο συμβαλόντες· ἔπειτα σύμβουλον αὐτῷ [45] καὶ συνάρχοντα Κοσσίνιον, ἀποσταλέντα μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπιτηρήσας ὁ Σπάρτακος λούμενον περὶ Σαλήνας, μικρὸν ἐδέησε συναρπάσαι. χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις ἐκφυγόντος, εὐθὺς μὲν ἐκράτησε τῆς ἀποσκευῆς· ἐκ ποδὸς δὲ κατέχων καὶ διώκων φόνῳ πολλῷ τὸ στρατόπεδον εἷλεν. ἔπεσε δὲ καὶ Κοσσίνιος. αὐτὸν δὲ τὸν στρατηγὸν ἄλλαις μάχαις πολλαῖς καταγωνισάμενος, τέλος [46] τούς τε ῥαβδούχους καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβὼν, ἤδη μὲν μέγας καὶ φοβερὸς ἦν. ἐφρόνει δὲ [47] τὰ εἰκότα, καὶ μὴ προσδοκῶν ὑπερβαλέσθαι τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, ἦγεν ἐπὶ τὰς Ἄλπεις τὸν στρατὸν, οἰόμενος δεῖν ὑπερβαλόντας αὐτὰς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα χωρεῖν, τοὺς μὲν εἰς Θρᾴκην, τοὺς δ' εἰς Γαλατίαν. οἱ δὲ, πλήθει τε ὄντες

inde aduersus eos dux mittitur, P. Varinus: cuius primo legatum Furium cum duobus millibus militum congressum signis collatis profligauerunt. Hinc consiliarium eius et collegam, Cossinium, cum valida manu missum, nihil propius factum est, quam vt lauantem ad Salinas Spartacus circumuenerit et oppresserit: quem, quum aegre et difficulter aufugisset, extemplo exuit impedimentis, ac vestigiis institit magna caede persequi, castraque eius expugnauit. Cecidit etiam Cossinius. Ipsum etiam praetorem crebris aliis proeliis fudit: cepit denique lictores eius et equum. Vnde ingens iam et formidabilis erat. Veruntamen instituit consilium suum sapienter. Quum enim opes Romanas opprimere diffideret se posse, mouit cum exercitu versus Alpes, censuitque, iis superatis, domum cuique abeundum, aliis in Thraciam, aliis in Galliam. At illi numero

43 Πύπλιος Βαρῖνος] Cruserius notat, Epitomen Liuii habere *Q. Varium.* Quam Editionem secutus sit nescio. In antiqua Lugd. *P. Vorenus* est, in Gron. *P. Varenus*, in Clericana *P. Varinius. Moses Dusoul.*

44 Φρέριον dant Iunt. et Ald.

45 αὐτῷ Bodl. 3.

46 post τέλος indit δὲ Bodl. 3.

47 δὲ abest a Bodl. 3.

ἰσχυροὶ καὶ μέγα φρονοῦντες, οὐχ ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπόρθουν ἐπιπορευόμενοι τὴν Ἰταλίαν. οὐκέτ' οὖν τὸ παρ' ἀξίαν καὶ τὸ αἰσχρὸν ἠνώχλει τῆς ἀποστάσεως τὴν σύγκλητον· ἀλλὰ δὴ διὰ φόβον γε καὶ κίνδυνον, ὡς πρὸς ἕνα τῶν δυσκολωτάτων πολέμων καὶ μεγίστων, ἀμφοτέρους ἐξέπεμπον τοὺς ὑπάτους. ὧν Γέλλιος μὲν τὸ Γερμανικὸν, ὕβρει καὶ φρονήματι τῶν Σπαρτακείων ἀποσχισθὲν, ἐξαίφνης ἐμπεσὼν ἅπαν διέφθειρε· Λέντλου δὲ τὸν Σπάρτακον μεγάλοις στρατοπέδοις περιλαβόντος, ὁρμήσας ὁμόσε, καὶ μάχην συνάψας, ἐκράτησε μὲν τῶν πρεσβευτῶν, ἔλαβε δὲ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν. ὠθουμένῳ δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἄλπεις Κάσσιος, ὁ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας στρατηγὸς, ἔχων μυρίους, ἀπήντησε· καὶ γενομένης μάχης κρατηθεὶς, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, μόλις αὐτὸς ἐξέφυγε.

10. *Ταῦθ' ἡ βουλὴ πυθομένη, τοὺς μὲν ὑπάτους πρὸς ὀργὴν ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, Κράσσον δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸν εἵλοντο*[48]*. καὶ πολλοὶ διὰ δόξαν αὐτῷ καὶ φιλίαν συνεστράτευον τῶν ἐπιφανῶν. αὐτὸς μὲν οὖν ὑπέμεινε πρὸ τῆς Πικηνίδος, ὡς τὸν Σπάρτακον ἐκεῖ φερό-*

mero ſubnixi et elati animis non auſcultabant ei, ſed Italiam populabundi percurſabant. Igitur non amplius indignitas et turpitudo rebellionis ſolicitauit ſenatum, verum ob metum et periculum, quaſi ad vnum ex grauiſſimis et maximis bellis, ambos conſules miſit; quorum Gellius cohórtes Germanicas contemtu et arrogantia diuulſas a Spartaciis repentino aduentu omnes oppreſſit: Lentulus magnis copiis circumuallauit Spartacum, qui huius legatos adortus pugna commiſſa fudit, atque omnibus exuit impedimentis. Contendenti ad Alpes Galliae circumpadanae occurrit praetor Caſſius decem millibus militum, atque acie fuſus multos milites amiſit, ipſe aegre fuga quaeſiuit ſalutem.

His nunciatis, ſenatus infenſus iuſſit conſulibus nihil pro imperio agere, et bellum Craſſo mandauit. Eum multi ex nobilitate auctoritatis eius et amicitiae cauſa ſequuti ſunt. Hic pro agro Piceno conſedit, tendentem illuc Spartacum exceptu-

48 εἵλετο Bodl. 3.

49 σκυ-

μενον δεξόμενος· Μώμιον δὲ πρεσβευτὴν, ἄγοντα δύο τάγματα, κύκλῳ περιέπεμψεν, ἕπεσθαι κελεύσας τοῖς πολεμίοις, συμπλέκεσθαι δὲ μὴ, μηδ' ἀψιμαχεῖν. ὁ δ' ἅμα τῷ πρῶτον ἐπ' ἐλπίδος γενέσθαι, μάχην θέμενος, ἡττήθη· καὶ πολλοὶ μὲν ἔπεσον, πολλοὶ δ' ἄνευ τῶν ὅπλων φεύγοντες ἐσώθησαν. ὁ δὲ Κράσσος αὐτόν τε τὸν Μώμιον ἐδέξατο τραχέως, καὶ τοὺς στρατιώτας ὁπλίζων αὖθις, ἐγγυητὰς ᾔτει τῶν ὅπλων, ὅτι φυλάξουσι. πεντακοσίους δὲ τοὺς πρώτους, καὶ μάλιστα τοὺς τρέσαντας, εἰς πεντήκοντα διανείμας δεκάδας, ἀφ' ἑκάστης ἀπέκτεινεν ἕνα τὸν κλήρῳ λαχόντα· πάτριόν τι τοῦτο διὰ πολλῶν χρόνων κόλασμα τοῖς στρατιώταις ἐπανάγων. καὶ γὰρ αἰσχύνη τοῦ θανάτου τῷ τρόπῳ πρόσεστι, καὶ δρᾶται πολλὰ φρικώδη καὶ σκυθρωπὰ [49] περὶ τὴν κόλασιν, ἁπάντων θεωμένων. οὕτω δ' ἐπιστρέψας τοὺς ἄνδρας, ἦγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὁ δὲ Σπάρτακος ὑπεξεχώρει διὰ Λευκανίας εἰς τὴν θάλασσαν· ἐν δὲ πορθμῷ λῃστρίσι Κιλίσσαις ἐπιτυχὼν, ὥρμησεν ἅψασθαι Σικελίας, καὶ δισχιλίους

cepturus. Legatum Mommium cum duabus legionibus circummisit, imperans, vt hostes sequeretur, signa non conferret, neque lacesseret eos. Ille vero, vt primum oblata spes est, manum conseruit, et fusus est: multi cecidere, multi, abiectis armis, fuga salutem petiere. Crassus ipsum Mommium aspere increpauit, milites iterum armans sponsores exegit arma non amissuros. Quingentos primos, a quibus initium fugae ortum fuerat, in quinquaginta decurias diuisit: ex his decimum quemque sorte ductum morte mulctauit; quod vetus supplicii genus, decimationem dictam, longo interuallo reduxit in exercitum. Huic enim generi poenae adiuncta infamia est, inspectantibusque omnibus horrendum et triste spectaculum editur. Ita correctis militibus, duxit in hostem. At Spartacus cessit per Lucaniam ad mare. In freto nauigia praedatoria Cilicum nactus, animum adiecit ad tentandam Siciliam, ac duobus millibus

49 σκυθρωπὰ] Pro hac voce legitur etiam χαλεπά. Sed illam lectionem malo. *H. Stephanus.*

ἄνδρας ἐμβαλὼν εἰς τὴν νῆσον, αὖθις ἐξεζωπύρησε [50] *τὸν δȣλικὸν ἐκεῖ πόλεμον, ȣ̓́πω πολὺν χρόνον ἀπεσβηκότα, καὶ μικρῶν* [51] *πάλιν ὑπεκκαυμάτων δεόμενον. ὁμολογήσαντες δ'* [52] *οἱ Κίλικες αὐτῷ, καὶ δῶρα λαβόντες, ἐξηπάτησαν καὶ ἀπέπλευσαν. ȣ̓́τω δὴ πάλιν ἀπὸ θαλάσσης ἀναζεύξας, ἐκάθιζε τὸν ςρατὸν εἰς τὴν Ῥηγίνων χεῤῥόνησον. ἐπελθὼν δ' ὁ Κράσσος, καὶ τȣ̃ τόπȣ τὴν*

libus armatorum in eam insulam coniectis, bellum seruile illic denuo concitauit, quod non ita dudum sopitum facile potuit exiguo tantum fomite resuscitari. At Cilices, inito cum eo pacto, muneribusque acceptis, imposuerunt ei ac subduxerunt se. Ita recepit se a mari, atque in Rheginorum consedit peninsulam. Ibi superuenit Crassus, qui, videns, naturam loci, quod

50 ἐξεζωπύρησε] Stante hac scriptura, id narratur, vt factum, quod reuera factum non esse sequentia ostendunt. Arripienda ergo alia illa, quam exhibent Vulc. Anon. et Mur. ἐκζωπυρῆσαι. Quod Dacerius recte secutus est. [Sed in indice Variant. ita: ἐξεζωοπύρησε, ἐκζωοπυρῆσαι Vulcob. ἐκζωπυρεῖσαι Anon.]

51 μικρῶν] Non μικρῶν, sed μιαρῶν, antea legebatur, manifesto errore: et qui tamen vnum ex interpretibus latuerit. Vertit enim: *Ac duobus millibus armatorum in eam insulam coniectis, bellum seruile illic denuo consciuit, quod non ita dudum sopitum facile potuit pestiferis facibus resuscitari.* At vero alter mendum animaduertit, vt ex hac eius interpretatione apparet: *Immissisque in eam insulam duobus suorum millibus, rursus ibi bellum seruile, haud ita pridem sopitum, ac exiguo tantum aliquo fomite opus habens, resuscitare.* Sed lubet locum proferre, in quo litera κ litera α par pari reddidit; in quo videlicet vocabulum μικρὰ sedem vocabuli μιαρὰ occupauit, sicut hic sedem vocis μικρῶν a voce μιαρῶν occupatam esse videmus. Is est in Aeschinis pro Ctesiphonte oratione, vbi, quum ille Demosthenem genere loquendi Graecis familiari μιαρὰν κεφαλὴν appellet, exemplaria quaedam μιαρὰν in μικρὰν deprauarunt. Hanc autem deprauationem sequens Ioachimus Perionius, Benedictinus Cormoeriacenus monachus, in sua interpretatione Demostheni *paruum caput* obiecit. Vide, lector, vt in erroribus alioqui leuibus ipsi etiam (si fas est dicere) monachi hallucinentur. *H. Stephanus.*

52 δ' abest a Bodl. 3.

53 post

φύσιν ὁρῶν ὑφηγȣμένην τὸ δέον, ὥρμησεν ἀποτειχίσαι τὸν ἰσθμόν· ἅμα καὶ τὴν σχολὴν τῶν ϛρατιωτῶν ὑφαιρῶν, καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν πολεμίων. μέγα μὲν ȣ̓͂ν ἦν καὶ χαλεπὸν τὸ ἔργον, ἤνυσε δὲ καὶ κατειργάσατο παρὰ δόξαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τάφρον ἐμβαλὼν ἐκ θαλάσσης εἰς θάλασσαν διὰ τȣ͂ αὐχένος, ϛαδίων τριακοσίων, εὖρος δὲ καὶ βάθος [53] πεντεκαίδεκα ποδῶν. ὑπὲρ δὲ τῆς τάφρȣ τεῖχος ἔϛησεν ὕψει καὶ ῥώμῃ θαυμαϛόν. ὧν ὁ Σπάρτακος ἠμέλει καὶ κατεφρόνει τὸ πρῶτον· ὡς δὲ, τῆς λείας ὑπολειπȣ́σης, προϊέναι βȣλόμενος συνεῖδε τὸν ἀποτειχισμὸν, καὶ λαμβάνειν ȣ̓δὲν ἦν ἐκ τῆς χεῤῥονήσȣ, νύκτα νιφετώδη καὶ πνεύματι χειμέριον παραφυλάξας, ἔχωσε τῆς τάφρȣ μέρος ȣ̓ πολὺ γῇ καὶ ὕλῃ καὶ κλάδοις δένδρων, ὥϛε τῆς ϛρατιᾶς [54] περαιῶσαι τὸ τρίτον.

11. Ἐφοβήθη μὲν ȣ̓͂ν ὁ Κράσσος, μὴ λάβοι τις ὁρμὴ τὸν Σπάρτακον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν. ἐθάῤῥησε δὲ, πολλῶν ἐκ διαφορᾶς ἀποϛάντων [55] αὐτȣ͂, καὶ ϛρατοπε-

quod faciendum esset, subiicientem, fauces muro instit it sepire, simul vt otium militibus, et hostibus commeatus facultatem adimeret. Quod, etsi grande esset et laboriosum opus, breui spatio tamen praeter omnium opinionem perfecit et absoluit, fossamque ex mari in mare per ceruicem triginta septem millia quingentos passus longam, latam et altam quindecim pedes duxit. Super fossam murum excitauit mira altitudine et firmitate. Ea Spartacus primum floccipendebat et contemnebat. Vbi vero, deficiente praeda, quum vellet progredi, aduertit se interclusum muro, neque ex peninsula quicquam capere valuit: noctem niue infestam ac vento procellosam pro se capiens, exiguam partem fossae compleuit humo, materia, et arborum ramis, ac tertiam partem exercitus traduxit.

Hic timuit Crassus, ne impetus Spartacum Romam raperet: verum confirmatus est, quod multi ex dissensione desciuissent ab illo, et castra

53 post βάθος inserit ἴσον Bodl. 3.

54 ϛρατείας] Lege ϛρατιᾶς.

55 ἀποϛάντων] Legitur etiam ἀποτραπέντων. *H. Stephanus.*

δευσαμένων καθ' αὐτὰς ἐπὶ Λευκανίδος λίμνης, ἥν Φασι τρέπεσθαι διὰ χρόνα γινομένην γλυκεῖαν, καὶ αὖθις ἁλμυρὰν καὶ ἄποτον. τούτοις ἐπελθὼν ὁ Κράσσος ἐξέωσε μὲν ἀπὸ τῆς λίμνης, ἀφῃρέθη δὲ τὸν φόνον καὶ τὴν δίωξιν αὐτῶν, ἐπιφανέντος ὀξέως τοῦ Σπαρτάκου, καὶ τὴν φυγὴν ἐπιστήσαντος. γεγραφὼς δὲ τῇ βουλῇ πρότερον, ὡς χρὴ καὶ Λεύκουλλον ἐκ Θρᾴκης καλεῖν, καὶ Πομπήϊον ἐξ Ἰβηρίας, μετενόει, καὶ πρὶν ἥκειν ἐκείνους, ἔσπευδε διαπράξασθαι τὸν πόλεμον· εἰδώς, ὅτι τοῦ προσγενομένου καὶ βοηθήσαντος, οὐχ αὐτοῦ, τὸ κατόρθωμα δόξει. πρῶτον μὲν οὖν διαγνοὺς τοῖς ἀφεστῶσι καὶ κατ' ἰδίαν στρατευομένοις, ὧν ἀφηγοῦντο Γάϊος Καννίκιος καὶ Κάστος, ἐπιθέσθαι, λόφον τινὰ προκαταληψομένους ἄνδρας ἑξακισχιλίους ἀπέστειλε, λανθάνειν κελεύσας πειρᾶσθαι. οἱ δ' ἐπειρῶντο μὲν τὴν αἴσθησιν ἀποκρύπτειν, τὰ κράνη καταμπέχοντες· ὀφθέντες δ' ὑπὸ δυοῖν γυναικῶν προθυομένων τοῖς πολεμίοις, ἐκινδύνευσαν, εἰ μὴ Κράσσος, ὀξέως ἐπιφανεὶς, μάχην ἔθετο πασῶν καρτερωτάτην, ἐν ᾗ τριακοσίους ἐπὶ δισχιλίοις καὶ μυρίοις καταβαλὼν, δύο

castra seorsum super stagno Lucano posuissent. Hoc certis temporibus variari ferunt, ac modo dulce, modo salsum, nec potabile fieri. Eos Crassus adortus repulit a stagno: sed ne delere eos, vel consectari posset, per superuenientem propere Spartacum et fugam sistentem factum est. Poenituit autem eum, quod senatui scripsisset, Lucullum ex Thracia et Pompeium ex Hispania vt excirent, maturabatque ante illorum aduentum patrare bellum; quod sciret, fore, vt ei, qui sibi adiunctus esset et subuenisset, non sibi attribueretur decus. Certus igitur, illos, qui defecerant et seorsum posuerant castra, quos C. Cannicius et Castus ducebant, aggredi, mittit sex millia militum ad occupandum collem quendam. His imperat, vt quam possint occultissime iter faciant: qui studentes hostem fallere, galeas frondibus contexere; conspecti autem a duabus mulieribus, quae sacrificabant ante castra pro salute hostium, in periculo fuissent, ni celeriter interueniens Crassus pugnam commisisset multo acerrimam, in qua duodecim millibus trecentis caesis, solo duo

μόνες εὗρε κατὰ νώτε τετρωμένες· οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες ἑςῶτες ἐν τάξει, καὶ μαχόμενοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέθανον. Σπαρτάκῳ δὲ, μετὰ τὴν τέτων ἧτταν ἀναχωρᾶντι πρὸς τὰ ὄρη τὰ Πετηλῖνα, Κόϊντος τῶν περὶ Κράσσον ἡγεμόνων, καὶ Σκρώφας ταμίας, ἐξαπτόμενοι παρηκολέθεν. ἐπιςρέψαντος δὲ, γίνεται φυγὴ μεγάλη τῶν Ῥωμαίων, καὶ μόλις τρωθέντα τὸν ταμίαν ἁρπάσαντες ἀπεσώθησαν. τἆτο τὸν Σπάρτακον ἀπώλεσε τὸ κατόρθωμα, φρονήματος ἐπιγενομένε τοῖς δραπέταις. ἐκέτι γὰρ ἠξίεν φυγομαχεῖν, ἐδ᾽ ἐπείθοντο τοῖς ἄρχεσιν, ἀλλ᾽ ἤδη καθ᾽ ὁδὸν ὄντας ἐν τοῖς ὅπλοις περισχόντες, ἠνάγκασαν αὖθις ὀπίσω διὰ τῆς Λευκανίας ἄγειν ἐπὶ τὲς Ῥωμαίες, εἰς ταὐτὸ τῷ Κράσσῳ σπεύδοντες. ἤδη γὰρ ὁ Πομπήϊος προσιὼν ἀπηγγέλλετο· καὶ δὴ [56] ἀρχαιρεσιάζοντες ἦσαν ἐκ ὀλίγοι τὴν νίκην ἐκείνῳ τᾶ πολέμε προσήκειν· ἐλθόντα γὰρ εὐθὺς μαχεῖσθαι καὶ καταλύσειν τὸν πόλεμον. ἐπειγόμενος ἆν διαγωνίσασθαι, καὶ παραςρατοπεδεύσασθαι [57] τοῖς πολεμίοις, ὤρυττε τάφρον· πρὸς ἣν ἐκπη-

duos inuenit, qui auerſa vulnera haberent, reliqui in acie omnes ſtantes et dimicantes cum Romanis occubuere. Spartacum, poſt horum cladem recipientem ſe ad montes Petilinos, Quintus, Craſſi legatus, et quaeſtor, Scropha, tergo inhaerentes carpebant. Verum vbi ille agmen tandem conuertit, foede fugerunt Romani, atque aegre ſaucio erepto quaeſtore, incolumes euaſere. Haec victoria, quod nimios ſpiritus feciſſet fugitiuis, perdidit Spartacum. Nolebant enim vltra pugnam detrectare, neque ducibus dicto erant audientes, ſed in itinere armis cinctos coëgerunt retro per Lucaniam ducere in Romanos, cupidi cum Craſſo congredi. Iam enim adeſſe nunciabatur Pompeius. Frequentes autem iam iactabant in concionibus, ad illum pertinere huius palmam belli: quem, ſimul atque hoſtem vidiſſet, pugnaturum et debellaturum. Maturans igitur cum hoſtibus dimicare, ac caſtris hoſtium caſtra conferre, ducebat foſſam, ad quam eruptione

56 καὶ δὴ] Melius Mur. καὶ ἤδη. et mox εἶπον, pro ἦσαν; quod et Anon. voluit, vbi mendoſe legitur εἶκον.

57 παραςρατοπεδεύσασθαι] Forſan παραςρατοπεδεύσας.

δῶντες οἱ δοῦλοι προσεμάχοντο τοῖς ἐργαζομένοις. ἀεὶ δὲ πλειόνων ἑκατέρωθεν ἐκβοηθούντων, ὁρῶν τὴν ἀνάγκην ὁ Σπάρτακος, ἅπαν παρέταξε τὸ στράτευμα. καὶ πρῶτον μὲν τοῦ ἵππου προσαχθέντος αὐτῷ, σπασάμενος τὸ ξίφος, καὶ εἰπὼν, ὅτι νικῶν μὲν ἕξοι πολλοὺς ἵππους καὶ καλοὺς τῶν πολεμίων, ἡττώμενος δὲ οὐ δεῖται, κατέσφαξε τὸν ἵππον. ἔπειτα πρὸς Κράσσον αὐτὸν ὠθούμενος, διὰ πολλῶν ὅπλων καὶ τραυμάτων, ἐκείνου μὲν οὐκ ἔτυχεν, ἑκατοντάρχας δὲ δύο συμπεσόντας ἀνεῖλε. τέλος δὲ, φυγόντων τῶν περὶ αὐτὸν, αὐτὸς ἑστὼς, καὶ κυκλωθεὶς ὑπὸ πολλῶν, ἀμυνόμενος κατεκόπη. Κράσσου δὲ τῇ τύχῃ χρησαμένου, καὶ στρατηγήσαντος ἄριστα, καὶ τὸ σῶμα τῷ κινδύνῳ παρασχόντος, ὅμως οὐ διέφυγε τὸ κατόρθωμα τὴν Πομπηΐου δόξαν. οἱ γὰρ διαπεσόντες αὐτῷ διεφθάρησαν [58]· ὥστε καὶ γράψαι πρὸς τὴν σύγκλητον, ὅτι μάχῃ μὲν τοὺς δραπέτας φανερᾷ Κράσσος νενίκηκεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν ἀνῄρηκε. Πομπήϊος μὲν οὖν ἀπὸ Σερτωρίου καὶ Ἰβηρίας ἐπιφανῶς ἐθριάμβευσε· Κράσσος δὲ τὸν μὲν μέ-

eruptione facta ſerui infeſtabant operi intentos. Pluribus ſemper hinc inde affluentibus, cernens Spartacus neceſſitatem, omnes copias explicauit. Primum ſtricto gladio admotum equum, fatus, victorem multos ſe et eximios hoſtium equos habiturum, ſin victus eſſet, non fore ſibi eo opus, confodit. Deinde impreſſione facta per tela multa et vulnera Craſſum petens, illum non eſt aſſequutus, verum duos centuriones, qui manus cum eo conſeruere, interemit. Poſtremo effuſis in fugam iis, qui circa eum erant, dum ipſe locum tenet et hoſtium globo cingitur, pugnans trucidatur. Quamuis autem Craſſus fortuna vſus eſt ſecunda, boni que imperatoris et militis ſtrenui munus praeſtitit, victoriae tamen non fuit Pompeii gloria exſors, ſiquidem qui ex proelio fugerunt ab illo fuerunt oppreſſi. Vnde ſenatui ſcripſit, fuſos quidem a Craſſo, ſignis collatis, fugitiuos, ſe vero radices belli excidiſſe. Pompeius igitur de Sertorio et Hiſpanis clarum triumphum duxit, Craſſus triumphum

58 διαπεσόντες αὐτῷ διεφθάρησαν] Paulo obſcuriora haec verba enarrabit ipſe Plut. in Pomp. (440, 15.)

59 παρὰ

γαν θρίαμβον ȣ̓δ᾽ αὐτὸς αἰτεῖν ἐπεχείρησεν· ἐδόκει δὲ καὶ τὸν πεζὸν, ὀȣ̃αν δὲ καλȣ́μενον, ἀγεννῶς καὶ παρ᾽ ἀξίαν ἐπὶ δȣλικῷ πολέμῳ θριαμβεῦσαι. τί δ᾽ ȣ̃τος ἐκείνȣ διαφέρει, καὶ περὶ τῆς κλήσεως, ἐν τῷ Μαρκέλλȣ βίῳ γέγραπται.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα τȣ̃ Πομπηΐȣ αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλȣμένȣ, ἐλπίδας ἔχων ὁ Κράσσος συνάρξειν, ὅμως ȣ̓κ ὤκνησε τȣ̃ Πομπηΐȣ δεηθῆναι. δεξάμενος δὲ τὴν χρείαν ἀσμένως ἐκεῖνος, (ἐπεθύμει γὰρ ἁμωσγέπως ἀεὶ χάριτός τινος ὀφειλέτην λαβεῖν τὸν Κράσσον) ἐσπȣ́δασε προθύμως· καὶ τέλος εἶπεν ἐκκλησιάζων, ὡς ȣ̓κ ἐλάττονα περὶ [59] τȣ̃ συνάρχοντος ἕξει χάριν, ἢ περὶ τῆς ἀρχῆς. ȣ̓ μὴν ἔμειναν ἐπὶ τῆς αὐτῆς [60] φιλοφροσύνης εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντες, ἀλλ᾽ ὀλίγȣ δεῖν περὶ πάντων διαφερόμενοι, καὶ πάντα δυσκολαίνοντες ἀλλήλοις καὶ φιλονεικȣ̃ντες, ἀπολίτευτον καὶ ἄπρακτον αὐτοῖς τὴν ὑπατείαν ἐποίησαν. πλὴν ὅτι Κράσσος Ἡρακλεῖ μεγάλην θυσίαν ποιησάμενος, εἱστίασε τὸν δῆμον ἀπὸ μυρίων τραπεζῶν, καὶ σῖτον ἐμέτρησεν εἰς τρίμηνον. ἤδη δὲ τῆς

umphum ne ipſe quidem ſuſtinuit petere: etiam ouantem ex bello ſeruili iniiſſe vrbem abiectum viſum et putidum. Quid autem hoc ab illo differat, atque de vocabulo in vita Marcelli diſſeruimus.

Hinc quum vocaretur illico ad conſulatum Pompeius, Craſſus, quanquam in ſpe eſſet vna ſe cum eo conſulem fore, non dubitauit tamen Pompeium rogare. Quam occaſionem ille libenter arripiens (deſiderabat enim quocunque modo Craſſum ſemper beneficiis ſuis obſtrictum habere) adiuuit eum enixe, atque ad extremum pro concione dixit, non minorem gratiam de collega ſe, quam de ipſo habiturum honore. Inito magiſtratu tamen haud in eadem conſtiterunt beneuolentia, ſed ferme in omnibus diſſentientes, mutua vbique acerbitate et concertatione, nihil domi, vel foris, geſſerunt in conſulatu memorabile, niſi quod Herculi Craſſus magno exhibito ſacrificio, populo epulum decem millibus menſarum praebuit, ac frumentum in tres menſes admenſus eſt. Quum abituri

59 πκρὰ Vulc. 60 ἐπὶ ταύτης τῆς Bodl. 3.

 61 Ἀνά-

ἀρχῆς αὐτοῖς τελευτώσης, ἔτυχον μὲν ἐκκλησιάζοντες· ἀνὴρ δέ τις ἐ τῶν ἐπιφανῶν, ἱππεὺς Ῥωμαίων, ἀγροῖκος δὲ τῷ βίῳ καὶ ἰδιώτης, Ὀνάτιος [61] Αὐρήλιος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ προελθὼν [62], ὄψιν διηγεῖτο κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ γενομένην. Ὁ γὰρ Ζεὺς, ἔφη, μοι φανεὶς, προσέταξεν εἰν κοινὸν εἰπεῖν, ὅπως μὴ πρότερον περιίδητε τοὺς ὑπάτους ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ φίλους γενέσθαι. Ταῦτα λέγοντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ δήμου διαλλάττεσθαι κελεύοντος, ὁ μὲν Πομπήϊος ἡσυχίαν ἦγεν ἑστώς, ὁ δὲ Κράσσος ἐμβαλὼν τὴν δεξιὰν αὐτῷ πρότερος· Οὐδὲν, εἶπεν, ὦ ἄνδρες, οἶμαι, πολῖται, ταπεινὸν πράττειν, οὐδ' ἀνάξιον ἐμαυτοῦ, καταρχόμενος εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς Πομπήϊον, ὃν ὑμεῖς μήπω γενειῶντα μέγαν ἀνηγορεύσατε, καὶ μήπω μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε θρίαμβον.

13. Ἡ μὲν οὖν ὑπατεία τοῦ Κράσσου ταῦτ' ἔσχεν ἄξια μνήμης. ἡ δὲ τιμητεία παντάπασιν ἀτελὴς καὶ

abituri iam magiſtratu concionem haberent, eques Romanus ex obſcurioribus quidam, ruri agens et a republica remotus, Onatius Aurelius, conſcendit in roſtra, progreſſuſque viſionem narrauit ſibi in ſomnis oblatam: Iupiter, inquit, mihi obuerſatus praecepit, vt pro concione vobis nunciarem, ne prius deponere conſules honorem, quam in gratiam redierint, permittatis. Ea vbi dixit, et iuſſit populus reconciliationem, diu Pompeius immobilis ſiluit: Craſſus vero prior dextra illi porrecta: Nihil arbitror, inquit, Quirites, demiſſum, aut me indignum facere, qui beneuolentiam et amicitiam exordiar cum Pompeio, quem vos imberbem adhuc Magnum appellauiſtis, et nondum in ſenatum lecto decreuiſtis triumphum.

Haec ſunt in Craſſi conſulatu memoranda. Cenſura eius ignaua plane

61 Ὀνάτιος] Anon. habet Κάϊος, Mur. Γαῖος, vti legitur in Pomp. (443, 2.) niſi quod Γάϊος ſcribitur, quod cum Xylandro probo. [qui ita annotat: Sic [Ὀνάτιος puta] eſt in Graeco. In Pompeio, vbi idem refertur, C. Aurelius dicitur: quod et malo.]

62 προσελθὼν dant Iunt. et Ald.

63 ἐν

ἄπρακτος αὐτῷ διῆλθεν. οὔτε γὰρ βουλῆς ἐξέτασιν, οὔθ' ἱππέων ἐπίσκεψιν, οὔτ' ἀποτίμησιν πολιτῶν ἐποιήσατο, καίτοι συνάρχοντα Ῥωμαίων ἔχοντι τὸν πρᾳότατον, Λουτάτιον Κάτλον. ἀλλά φασιν, ἐπὶ δεινὸν ὁρμήσαντι τῷ Κράσσῳ πολίτευμα καὶ βίαιον, Αἴγυπτον ποιεῖν ὑποτελῆ Ῥωμαίοις, ἀντιβῆναι τὸν Κάτλον ἐρρωμένως· ἐκ δὲ τούτου γενομένης διαφορᾶς, ἑκόντας ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. ἐν δὲ τοῖς περὶ Κατιλίναν πράγμασι μεγάλοις καὶ μικροῦ δεήσασιν ἀνατρέψαι τὴν Ῥώμην, ἥψατο μέν τις ὑπόνοια τοῦ Κράσσου, καὶ προσῆλθεν ἄνθρωπος ὀνομάζων ἀπὸ τῆς συνωμοσίας· οὐδεὶς δ' ἐπίστευσεν. ὅμως δ' ὁ Κικέρων ἔν τινι λόγῳ [63] φανερὸς ἦν Κράσσῳ καὶ Καίσαρι τὴν αἰτίαν προστριβόμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀμφοῖν τελευτήν. ἐν δὲ τῷ περὶ ὑπατείας ὁ Κικέρων νύκτωρ φησὶ τὸν Κράσσον ἀφικέσθαι πρὸς αὐτὸν, ἐπιστολὴν κομίζοντα περὶ τοῦ Κατιλίνα, καὶ ζητουμένην [64], ὡς ἤδη βε-

plane et imperfecta transacta. Neque enim senatum lustrauit, neque recognouit equites, neque recensum populi egit, quamuis Romanorum modestissimum, Lutatium Catulum, haberet collegam. At fama est, acerbam actionem et violentam suscipienti Crasso, vt efficeret populo Romano vectigalem Aegyptum, enixe Catulum restitisse: hinc dissensione exorta, vltro eos magistratum deposuisse. In magna illa Catilinae coniuratione, quae prope Romanam euertit rempublicam, nonnulla adspersus suspicione Crassus fuit. Atque exstitit quidam, qui eum inter coniuratos nominauit: verum fidem homini adhibuit nemo. Cicero tamen in quadam oratione aperte Crasso et Caesari eam notam inurit: sed edita est post vtriusque fata ea oratio. In oratione autem de consulatu Crassum noctu dicit cum epistola, quae Catilinae faceret mentionem, adiisse se, sic vt coniurationem, de qua quaerebatur, vt

63 ἔν τινι λόγῳ] Aut periit Oratio illa, aut viros doctos fugit locus ille. *Mos. Duf.*

64 καὶ ζητουμένην] Haec verba mendosa esse Xyl. monuit. Cum perierit illa Ciceronis Oratio, nihil certi hac de re potest statui. Hoc patet, a Crasso hanc epistolam, coniurationis indicem, vltro non fore prolatam, si Crassus ipse coniurationi fauisset. Vid. IV. 455, 7. *Moses Du-*

βαιϐντα τὴν συνωμοσίαν. ὁ δ' ϐν Κράσσος ἀεὶ μὲν ἐμίσει τὸν Κικέρωνα διὰ τϐτο· τϐ δὲ βλάπτειν ἀναφανδὸν, ἐμποδὼν εἶχε τὸν υἱόν. ὁ γὰρ Πόπλιος, ὢν φιλολόγος καὶ φιλομαθὴς, ἐξήρτητο τϐ Κικέρωνος· ὥστε καὶ συμμεταβαλεῖν αὐτῷ τὴν ἐσθῆτα κρινομένῳ, καὶ τϐς ἄλλϐς νέϐς ταὐτὰ ποιϐντας παρασχεῖν. τέλος δὲ τὸν πατέρα πείσας φίλον ἐποίησεν.

14. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπαρ-

vt certam iam confirmantem. Quamobrem Ciceroni ſemper infeſtus Craſſus fuit: verum, ne propalam eum laederet, eſt per filium impeditus. Publius enim, qui eloquentiae et literarum ſtudioſus eſſet, cupidus erat Ciceronis, adeo vt cum reo veſtem mutaret, ac reliquam iuuentutem ad idem faciendum impelleret. Induxit denique parentem, vt rediret cum Cicerone in gratiam.

Iam Caeſar, ex prouincia reuerſus, parabat conſulatum

Duſoul. [Plena Xylandri ad hunc locum annotatio haec eſt: Satis eſt apertum, locum hunc eſſe deprauatum. Corradus, Plutarcho nimis (opinor) infenſus, quum varia conquiſiuiſſet, quae ei obiiceret, etiam ἐξ αὐτϐ τϐ βοὸς quaedam arripuit: inter quae et hic locus eſt. Ait enim, a ſeipſo Plutarchum diſſentire, qui, quum in Cicerone hanc epiſtolam dicat fuiſſe ἀδέσποτον, hic eam miſſam a Catilina teſtetur. Quomodo hoc Corradus ex his verbis collegerit, non video. Nam quod nos mendoſe legimus καὶ ζητεμένην, ipſe *miſſam* vertit, fortaſſis arrepta ex mendo cauillandi occaſione. Profecto autem περὶ Κατιλίνα non eſt *a Catilina*, ſed *de Catilina*; vt, ne ſi πεμφθεῖσαν quidem, aut γραφεῖσαν, aut quidquid tandem tale velit, loco horum verborum reponat, tamen euincere poſſit, hoc Plutarchum hic dixiſſe, a Catilina ſcriptam, vel miſſam epiſtolam fuiſſe. Quod ſi ergo in ea a Craſſo ad Ciceronem allata epiſtola de Catilinae conſilio et machinationibus, aut coniuratione, aliquid renunciabatur, (ſicut Amiotus vertit, in iis literis factam de Catilina mentionem) quid obſtabat, quo minus et incertus eius eſſet vt tabellarius, ita etiam auctor, et Romae etiamnum commorante Catilina, Craſſo aliunde afferretur? Ne dicam, neceſſarium hoc non eſſe, vt de eadem epiſtola hic locus intelligatur omnino, de qua in Cicerone dicatur: et quidem non vnica ibi, ſed plures commemorantur. Locum aſteriſco ſignaui: mendum tollet, qui librum meliorem habebit.]

χίας, παρασκευαζόμενος ὑπατείαν μετιέναι, καὶ Κράσσον ὁρῶν καὶ Πομπήϊον αὖθις ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀλλήλους ὄντας, οὔτε θατέρου δεηθεὶς, ἐβούλετο λαβεῖν ἐχθρὸν τὸν ἕτερον, οὔτε μηδετέρου συνεργοῦντος, ἤλπιζε κατορθώσειν. ἔπραττεν οὖν διαλλαγὰς αὐτοῖς, προσκείμενος ἀεὶ [65], καὶ διδάσκων, ὡς καταλύοντες ἀλλήλους αὔξουσι Κικέρωνας καὶ Κάτλους καὶ Κάτωνας· ὧν οὐδεὶς λόγος, ἂν ἐκεῖνοι συνενεγκόντες εἰς ταὐτὸ τὰς φιλίας καὶ τὰς ἑταιρείας, ἑνὶ κράτει καὶ μιᾷ γνώμῃ τὴν πόλιν ἄγωσι. πείσας δὲ καὶ διαλλάξας, συνήγαγε καὶ συνέστησεν ἐκ τῶν τριῶν ἰσχὺν ἄμαχον, ᾗ [66] κατέλυσε Ῥωμαίων τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, οὐκ ἐκείνους δι' ἀλλήλων μείζονας, ἀλλὰ δι' ἐκείνων ἑαυτὸν μέγιστον ἀπεργασάμενος. εὐθὺς γὰρ αἱρεθεὶς ὑπ' ἀμφοτέρων, ὕπατος ἀπεδείχθη λαμπρῶς [67]. ὑπατεύοντι δ' αὐτῷ καλῶς ψηφισάμενοι στρατευμάτων ἡγεμονίαν, καὶ Γαλατίαν ἐγχειρίσαντες, ὥσπερ εἰς ἀκρόπολιν κατέστησαν, οἰόμενοι καθ' ἡσυχίαν νεμήσεσθαι τὰ λοιπὰ πρὸς ἀλλή-

latum petere: qui vt nouum inter Craſſum et Pompeium diſſidium vidit, noluit, adiuncto altero, contrahere ſibi alterius odium, neque ſperabat, neutro opitulante, voti ſe fore compotem. Quare reducere eos in gratiam molitus eſt, ſedulo admonens eos ſemetipſos euertere, Cicerones autem, Catulos, et Catones augere, qui nullo numero eſſent, ſi, collatis in vnum partibus et factionibus, vnis viribus reipublicae, atque vno moderarentur conſilio. Quibus ſuaſu ſuo reconciliatis, potentiam contraxit et conflauit ex tribus inuictam, quae ſenatum et populum Romanum conuulſit: neque mutua opera illos maiores, ſed per eos ſe effecit maximum. Nam extemplo vtriuſque factionis ſuffragiis glorioſe eſt conſul declaratus. Cui conſulatum egregie gerenti legiones decreuerunt, Galliamque tradiderunt, atque ita tanquam in arce collocauerunt: rati, ſi prouinciam illi, quam erat ſortitus, firma-

65 ἀεὶ abeſt a Bodl. 3. Iunt. Ald.

66 ita etiam Anon. vulgo legitur ἢ.

67 λαμπρός] Lege λαμπρῶς, cum Anon. et Mur.

λυς, ἐκείνῳ βεβαιοῦντες, ἣν ἔλαχεν, ἀρχήν. Πομπήϊος μὲν οὖν ὑπὸ φιλαρχίας ἀμέτρου ταῦτ᾽ ἔπρασσε· τῶν δὲ Κράσσου νοσημάτων τὸ ἀρχαῖον, ἡ φιλοπλουτία, καινὸν ἔρωτα προσλαβοῦσα καὶ ζῆλον, ἐπὶ ταῖς Καίσαρος ἀριστείαις, τροπαίων καὶ θριάμβων, ὥστε μόνοις ἐλαττοῦσθαι [68] προὔχοντα τοῖς ἄλλοις, ἑαυτὸν [69] οὐκ ἀνῆκεν, οὔτ᾽ ἐλώφησε, πρὶν εἰς ὄλεθρον ἀκλεῆ καὶ δημοσίας συμφορὰς τελευτῆσαι. Καίσαρος γὰρ εἰς Λοῦκαν [70] πόλιν ἐκ Γαλατίας καταβάντος, ἄλλοι τε πολλοὶ Ῥωμαίων ἀφίκοντο, καὶ Πομπήϊος καὶ Κράσσος ἰδίᾳ συγγενόμενοι πρὸς αὐτὸν, ἔγνωσαν ἐγκρατέστερον ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ πᾶσαν ὑφ᾽ ἑαυτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἡγεμονίαν· Καίσαρος μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις μένοντος, ἄλλας δ᾽ ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα Πομπηΐου καὶ Κράσσου λαβόντων. ἐνταῦθα [71] δ᾽ ὁδὸς ἦν μία, δευτέρας ὑπατείας αἴτησις·

firmarent, reliqua ſe nullo negotio inter ſe partituros. Pompeium quidem impulit eo immodica dominandi cupido: Craſſus vero, quum ad inueteratum morbum ſuum, auaritiam ſcilicet, nouam affectationem aſſumſiſſet, et aeſtum ex Caeſaris victoriis tropaeorum et triumphorum, quod, qui caeteris rebus antecelleret, illis foret inferior, non remiſit ante ſtudium, neque conquieuit, quam in foedum exitium et clades recidit publicas. Nam quum Lucam Caeſar ex Gallia veniſſet, frequenteſque Romani ad eum eſſent profecti, Pompeius quoque et Craſſus priuatim cum eo colloquuti ſtatuerunt acrius ſummam rerum capeſſere, ac totam rempublicam ſui iuris facere: hac ratione, Caeſar vt in armis maneret, alias prouincias exercituſque Pompeius et Craſſus caperent. Eo vna patebat via, alterius conſulatus petitio, cuius

68 ὥστε μόνοις ἐλαττοῦσθαι] Prima vox palam mendoſa. Nec placet, quod Anon. et Mur. exhibent, ὡς τούτοις. Legendum enim arbitror οἷς γε. Sed quid de ἐλαττοῦσθαι ſtatuam non habeo. *Moſes Duſoul.*

69 ἑαυτὸν] Malo αὐτὸν, quod exhibet Vulcob.

70 Λουκίαν] Melius in Anon. et Mur. Λοῦκαν: vt in Pomp. recte ſcribitur (478, 5.)

71 ἐνταῦθα] Vide ſupra ad 196, 4. et hic etiam εἰς ταῦτα repone.

ἦν μετιόντων ἐκείνων, ἔδει συμπράττειν Καίσαρα, τοῖς τε φίλοις γράφοντα, καὶ τῶν στρατιωτῶν πέμποντα πολλοὺς ἀρχαιρεσιάσοντας.

15. Ἐπὶ τούτοις οἱ περὶ Κράσσον εἰς Ῥώμην ἐπανελθόντες, εὐθὺς ἦσαν ὕποπτοι, καὶ πολὺς ἐχώρει διὰ πάντων λόγος, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγονέναι τὴν σύνοδον αὐτῶν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ Μαρκελλίνου καὶ Δομιτίου Πομπήϊον ἐρωτώντων, εἰ μέτεισιν ὑπατείαν, ἀπεκρίνατο, τυχὸν μὲν [72] μετιέναι, τυχὸν δὲ μὴ μετιέναι. καὶ πάλιν ἐρωτώμενος, ἔφη μετιέναι τοῖς δικαίοις πολίταις, μὴ μετιέναι δὲ τοῖς ἀδίκοις. τούτου δὲ δόξαντος ὑπερηφάνους ἀποκρίσεις καὶ τετυφωμένας ποιεῖσθαι, μετριώτερον ὁ Κράσσος εἶπεν, εἰ τῇ πόλει συμφέρει μετιέναι τὴν [73] ἀρχήν· εἰ δὲ μὴ, πεπαύσεσθαι. διὸ καί τινες ἐθάῤῥησαν ὑπατείαν μετελθεῖν· ὧν ἦν καὶ Δομίτιος. γενομένων δὲ φανερῶν ἐκείνων ἐν ταῖς παραγγελίαις, οἱ μὲν ἄλλοι δείσαντες ἀπέστησαν, Δομίτιον δὲ Κάτων, οἰκεῖον ὄντα καὶ φίλον,

cuius illos Caesar candidatos adiuuare, ſcribendo ad amicos, et frequentes milites ad comitia mittendo, debebat.

Hac de re Craſſus et Pompeius ad vrbem regreſſi, illico in ſuſpicionem venere, eratque in omnium ore, nullius fuiſſe eos rei ſalutaris cauſa congreſſos. In ſenatu etiam Marcellino et Domitio Pompeium interrogantibus, an petiturus conſulatum eſſet, reſpondit, fortaſſis ſe petiturum, fortaſſis non. Inſtantibus illis, ait, aequis ciuibus petiturum ſe, non petiturum iniquis: qui quum ſuperbe viſus eſſet et arroganter reſpondiſſe, moderatius Craſſus dixit, ſi e republica foret, honorem ſe petiturum, ſin minus, quieturum. Quare aliqui, quorum de numero fuit Domitius, animum ſumſerunt ad conſulatum ambiendum. Verum vbi hi candidati proceſſerunt, caeteri metu deterriti abiecerunt petitionem. Domitium Cato, propinquum et amicum ſuum, confir-

72 μὲν deeſt Iuntinae et Ald.

73 συμφέρει τὴν] Aut adſciſcendum ex Anon. et Mur. ſecundum μετιέναι ante τὴν, aut, vnico contenti, poſt συμφέρει ponendum eſt. *Moſ. Duſ.* [nam vulgo legitur μετιέναι συμφέρει.]

74 μα-

ἐθάῤῥυνεν, ἐγκελευόμενος καὶ παρορμῶν ἔχεσθαι τῆς ἐλπίδος, ὡς ὑπερμαχοῦντα τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. οὐ γὰρ ὑπατείας Πομπήϊον δεῖσθαι καὶ Κράσσον, ἀλλὰ τυραννίδος, οὐδ' ἀρχῆς αἴτησιν, ἀλλ' ἁρπαγὴν ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων εἶναι τὰ πραττόμενα. ταῦτα δὲ καὶ λέγων οὕτω καὶ Φρονῶν ὁ Κάτων, μονονοὺ βίᾳ προῆγεν [74] εἰς ἀγορὰν τὸν Δομίτιον, καὶ συνίσταντο πολλοὶ πρὸς αὐτούς. καὶ τὸ θαυμάζον οὐκ ὀλίγον ἦν, τί δὴ δευτέρας οὗτοι χρῄζουσιν ὑπατείας; τί δὲ πάλιν μετ' ἀλλήλων; τί δ' οὐ μεθ' ἑτέρων; πολλοὶ δ' εἰσὶν ἄνδρες ἡμῖν, οὐκ ἀνάξιοι δήπου Κράσσῳ καὶ Πομπηΐῳ συνάρχειν. Ἐκ τούτου δείσαντες οἱ περὶ Πομπήϊον, οὐδενὸς ἀπείχοντο [75] τῶν ἀκοσμοτάτων καὶ βιαιοτάτων· ἀλλὰ πρὸς πᾶσι τοῖς ἄλλοις, λόχον ὑφέντες τῷ Δομιτίῳ, νυκτὸς ἔτι μετὰ τῶν ἄλλων κατερχομένῳ, κτείνουσι μὲν τὸν ἀνέχοντα τὸ Φῶς πρὸ αὐτοῦ, συντιτρώσκουσι δὲ πολλούς· ὧν ἦν καὶ Κάτων. τρεψάμενοι δὲ καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνους, ἀνηγο-

confirmauit, adhortans et incitans eum, vt, qui pro libertate publica propugnaret, ſpem ſequeretur ſuam. Neque enim Pompeium, vel Craſſum, conſulatum quaerere, ſed dominationem, neu id agi, vt magiſtratum peterent, ſed vt prouincias et legiones raperent. Ita dicens haec et ſentiens Cato, Domitium deduxit tantum non vi in forum, multique ſe ad illos aggregauerunt: nec pauci mirabantur, quidnam iterum hi conſulatum peterent: quid iterum vna, quidni cum aliis. Atqui multos dicebant eſſe non indignos, qui quidem conſulatum cum Craſſo et Pompeio caperent. Hinc timens Pompeii factio, non temperauit a ſumma indignitate et violentia: ac praeter alia, locatis inſidiis Domitio, qui ante lucem in comitium cum aliis deſcendebat, ſeruum ei praelucentem occidit, multos vulnerauit, atque inter hos Catonem, quibus fugatis et domo incluſis, conſules renun-

74 μονονοὺ προῆγεν] Deeſt inter has voces βίᾳ, quod in Bodl. 3. exſtat, [item Iunt. et Ald.] Mendoſe autem in Mur. legitur διά. Sic ſaepius noſter; vt in Alex. (IV. 71, 17.) τὸ σῶμα βίᾳ παρενεγκόντων εἰς τὸν θάλαμον.

75 ἀντείχοντο Bodl. 3.

76 ἀπί-

ρεύθησαν ὕπατοι· καὶ μετ' ȣ πολὺν χρόνον αὖθις ὅπλοις περισχόντες τὸ οἴκημα, καὶ τὸν Κάτωνα τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες, καί τινας ὑποστάντας ἀποκτείναντες, Καίσαρι μὲν ἄλλην ἀπέδοσαν [76] πενταετίαν τῆς ἀρχῆς, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἐψηφίσαντο Συρίαν, καὶ Ἰβηρίας συναμφοτέρας. κληρȣμένων δὲ, Συρίαν [77] ἔλαχε Κράσσος, τὰ δ' Ἰβηρικὰ Πομπήϊος.

16. Ἦν δ' ȣ̓κ ἀκȣ́σιος ὁ κλῆρος ἅπασιν [78]. οἵ τε γὰρ πολλοὶ Πομπήϊον μὴ μακρὰν εἶναι τῆς πόλεως ἐβȣ́λοντο, καὶ Πομπήϊος ἐρῶν τῆς γυναικὸς, αὐτόθι τὰ πολλὰ διατρίβειν ἔμελλε. Κράσσος δὲ ὑπὸ χαρᾶς εὐθὺς ἐκπεσόντι τῷ κλήρῳ καταφανὴς ἦν ȣ̓δὲν εὐτύχημα λαμ-

renunciati ſunt. Nec multo poſt cincta denuo armis Domitii domo, Catone foro deiecto, et nonnullis, qui ſubſtiterunt ibi, interfectis, prorogauerunt Caeſari in quinquennium prouincias, ſibi procurarunt prouincias Syriam et vtramque Hiſpaniam. Sortientibus, Syria Craſſo, Pompeio Hiſpaniae obuenere.

Sors fuit omnibus haud ingrata. Quippe nolebat remotum plebs ab vrbe Pompeium, et vxoris Pompeius amore deperiens, erat circa vrbem plerumque commoraturus. Craſſus ſimul ac ſors exiit, exſultans, fortunam prae ſe tulit arbitrari ſe praeſente accidiſſe

76 ἀπέδοσαν] Leg. ἐπέδοσαν: vti recte apud App. ſcribitur.

77 Συρίαν...] Quae ſequuntur ad finem vſque Craſſi, iiſdem prope omnia Syllabis in Parthicum Appiani Librum ſunt tranſlata. Eſtque vtile conferre vtrumque codicem. Ego diuerſitatem lectionis annotare hic ſuperſedeo. In vertendo ſecutus id ſum, quod videbatur mihi commodum et rectum. Quod cur ita ſentiam, in Dionem quaedam annotans indicaui. *Xylander.* Cl. Editor [id eſt Bryanus] vtrumque codicem [cuius nempe Xylander mentionem fecit] accurate contulit. *Moſes Duſoul.*

78 Ἦν δ' ȣ̓κ ἀκȣ́σιος ὁ κλῆρος ἅπασιν] Guarinus ſententiam hic inuertit, inuiſam omnibus fuiſſe ſortitionem iſtam ſcribens. Hic eſt ȣ̓κ ἀκȣ́σιος, apud Appianum vero ἀσπάσιος: et quidem perſpicua eſt ſententia. Quum enim omnino eſſet Pompeio ab vrbe in alterutram prouinciam proficiſcendum, non ita procul abfuit Hiſpaniam tenens, etiamſi in eam exiſſet, quam ſi in Syriam iret. *Xylander.*

79 ἐν

πρότερον ἑαυτῷ γεγονέναι τȣ͂ παρόντος ἡγȣ́μενος· ὡς μόλις ἐν ἀλλοτρίοις [79] καὶ πολλοῖς ἡσυχίαν ἄγειν, πρὸς δὲ τȣ̀ς συνήθεις πολλὰ κενὰ [80] καὶ μειρακιώδη λέγειν, παρ' ἡλικίαν τὴν ἑαυτȣ͂ καὶ φύσιν, ἥκιστα κομπαστὴς, ἢ σοβαρὸς τῷ βίῳ γεγονώς. τότε δ' ἐπηρμένος κομιδῇ καὶ διεφθαρμένος, ȣ̓ Συρίαν, ȣ̓δὲ Πάρθȣς ὅρον ἐποιεῖτο τῆς εὐπραξίας, ἀλλ' ὡς παιδιὰν ἀποφανῶν τὰ Λȣκȣ́λλȣ πρὸς Τιγράνην, καὶ Πομπηΐȣ πρὸς Μιθριδάτην, ἄχρι Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς ἔξω θαλάσσης ἀνῆγεν ἑαυτὸν ταῖς ἐλπίσι. καίτοι τῷ γραφέντι περὶ τȣ́των νόμῳ ὁ Παρθικὸς [81] πόλεμος ȣ̓ προσῆν. ᾔδεσαν δὲ πάντες, ὅτι πρὸς τȣ͂τον Κράσσος ἐπτόηται· καὶ Καῖσαρ ἐκ Γαλατίας ἔγραψεν αὐτῷ, τὴν ὁρμὴν ἐπαινῶν, καὶ παροξύνων ἐπὶ τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ δημαρχῶν Ἀτήϊος ἔμελλε πρὸς τὴν ἔξοδον ἐναντιώσεσθαι, καὶ συνίσταντο πολλοὶ, χαλεπαίνον-

cidiſſe ſibi ſplendidiorem nullam: vix vt apud alienos et vulgus temperaret ſibi, apud interiores vero multa vana et inſolentia iuuenum more effunderet praeter aetatem et ingenium ſuum, qui minime glorioſus, aut iactabundus, per totam vitam fuiſſet. Tunc vero mirum in modum elatus et diſſolutus, non Syriam, nec Parthos, metam deſtinabat ſuae proſperitatis, verum quaſi effecturus, vt pro ludicris haberentur Luculli contra Tigranem res geſtae, et contra Mithridatem Pompeii, vſque ad Bactros et Indos et Oceanum exteriorem proferebat ſpes ſuas. Atqui, quae de imperio eius lata lex fuit, bellum Parthicum non complectebatur, ſed nouerant omnes, geſtienti animo id affectare Craſſum: et Caeſar ex Gallia literis ardorem eius commendauit, inflammauitque eum ad bellum. Quia vero Ateius, tribunus plebis, parabat profectionem eius interpellare, multique coibant, indignantes,

79 ἐν ἀλλοτρίοις etc.] Vide Appian. 219.

80 καινὰ] Praue. Lege κενά. Saepiſſime in hac voce peccatur in omnibus ferme veterum Graecorum ſcriptis

81 πάροικος] Viderunt Interpp. Lat. et Gall. Παρθικὸς legi oportere; quod et App. confirmat. Sed e textu nemo adhuc mendum tam manifeſtum ſuſtulit. Eadem vox in Op. Mor. (887, 6.) mendoſa exſtat. *Bryanus* et *Moſ. Duſ.*

82 πρὸς

τες, εἴ τις ἀνθρώποις ἐδὲν ἀδικᾶσιν, ἀλλ' ἐνσπόνδοις, πολεμήσων ἄπεισι, δείσας ὁ Κράσσος ἐδεήθη Πομπηΐȣ παραγενέσθαι, καὶ συμπροπέμψαι. μέγα γὰρ ἦν ἐκείνȣ τὸ πρὸς τὸν ὄχλον ἀξίωμα· καὶ τότε παρεσκευασμένȣς πολλὰς ἐνίστασθαι καὶ καταβοᾶν, ὁρμώμενος πρὸς αὐτὰς [82] φαιδρῷ βλέμματι καὶ προσώπῳ κατεπράϋνεν ὁ Πομπήϊος, ὥσθ' ὑπείκειν σιωπῇ δι' αὐτῶν προϊᾶσιν [83]. ὁ δ' Ἀτήϊος ἀπαντήσας, πρῶτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκώλυε καὶ διεμαρτύρετο μὴ βαδίζειν, ἔπειτα τὸν ὑπηρέτην ἐκέλευεν ἁψάμενον τȣ̃ σώματος κατέχειν. ἄλλων δὲ δημάρχων ἐκ ἐώντων, ὁ μὲν ὑπηρέτης ἀνῆκε [84] τὸν Κράσσον· ὁ δ' Ἀτήϊος προδραμὼν ἐπὶ τὴν πύλην [85], ἔθηκεν ἐσχαρίδα καιομένην· καὶ τȣ̃ Κράσσȣ γενομένȣ κατ' αὐτὴν [86], ἐπιθυμιῶν καὶ κατασπένδων, ἀρὰς ἐπηρᾶτο δεινὰς μὲν αὐτὰς καὶ φρικώδεις, δεινὰς δέ τινας θεὰς καὶ ἀλλοκότȣς ἐπ' αὐταῖς καλῶν καὶ ὀνομάζων. ταύτας φασὶ Ῥωμαῖοι

tes, quod pacatis et foederatis gentibus bellum moturus proficifceretur, timens Craffus orauit Pompeium, vt fibi praefto effet et profequeretur fe. Erat enim magna eius ad plebem auctoritas. Atque in praefentia frequentes ad impediendum et conuiciis lacerandum Craffum paratos, confpectus ipfe ante Craffum placido intuitu ac vultu leniuit Pompeius, vt filentio locum darent per medios progredientibus. Ateius vero occurrit ei, ac primum, ne proficifceretur, verbis interdixit et teftato denunciauit, deinde viatori iuffit manu corpori iniecta eum retinere. Aliis autem tribunis intercedentibus, non dimifit viator Craffum, et praecurrit ad portam Ateius. Ibi focum accendit: quo quum perueniffet Craffus, fuffitibus iniectis factifque libaminibus, diras capiti eius atroces et horrendas imprecatus eft: ad haec immanes deos et inauditos ibi inuocauit et appellauit. Has Romani arcanas

82 πρὸς αὐτὰς dat Iuntina; fed Aldina vulgatam πρὸ αὐτȣ̃.

83 προσιᾶσιν] Tullius legere iubet προϊᾶσιν. quod probo.

84 ἐκ ἀνῆκε] In App. non eft illud ἐκ.

85 πόλιν Bodl. 3. Iunt.

86 κατ' αὐτὴν] haec duo vocabula defunt Iuntinae Aldinaeque. [vti etiam H. Stephanus annotauit, his verbis vtens: Haec verba κατ' αυτὴν in praecedentibus editionibus deerant.]

87 πα-

τὰς ἀρὰς ἀποθέτους καὶ παλαιὰς [87] τοιαύτην ἔχειν δύναμιν, ὡς περιφυγεῖν μηδένα τῶν ἐνσχεθέντων αὐταῖς· κακῶς δὲ πράσσειν καὶ τὸν χρησάμενον· ὅθεν οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτὰς, οὐδ' ὑπὸ πολλῶν ἀρᾶσθαι. καὶ τότ' οὖν ἐμέμφοντο τὸν Ἀτήϊον, εἰ δι' ἣν ἐχαλέπαινε τῷ Κράσσῳ πόλιν, εἰς αὐτὴν ἀρὰς ἀφῆκε καὶ δεισιδαιμονίαν τοσαύτην.

17. Ὁ δὲ Κράσσος εἰς Βρεντέσιον ἦλθεν. ἔτι δ' ἀστάτου οὔσης χειμῶνι τῆς θαλάσσης, οὐ περιέμεινεν, ἀλλ' ἀνήχθη, καὶ συχνὰ τῶν πλοίων ἀπέβαλε. τὴν δ' ἄλλην ἀναλαβὼν δύναμιν, ἠπείγετο πεζῇ διὰ Γαλατίας. εὑρὼν δὲ τὸν βασιλέα Δηϊόταρον, πάνυ μὲν ὄντα γηραιὸν ἤδη, κτίζοντα δὲ νέαν πόλιν, ἐπέσκωψεν, εἰπών· Ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ; γελάσας δ' ὁ Γαλάτης· Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς, εἶπεν, ὦ αὐτοκράτορ, ὡς ὁρῶ, πρωῒ λίαν ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνεις. ἦν δ' ὁ Κράσσος ἑξήκοντα μὲν ἔτη παραλλάττων, πρεσβύτερος δὲ

arcanas et vetustas deuotiones ea praeditas vi ferunt, vt nemo, aduersus quem conceptae sint, euitare illas queat, nec bene cedant etiam concipientibus eas. Vnde neque qualibet de causa has, neque in multos imprecari. Ac tunc quoque Ateium reprehenderunt, quod, cuius reipub. gratia Crasso infensus erat, deuotionibus eam tanta obstrinxisset religione.

At Crassus Brundusium peruenit. Pelago autem etiamnum ex tempestate turbido non exspectauit, sed conscendit, magnumque numerum nauigiorum amisit. Reliquis copiis properauit pedestri itinere per Galatiam. Ibi quum reperisset regem Deiotarum, qui aetate iam grauis nouam vrbem condebat, dicto incessit eum, ac: Duodecima hora, inquit, rex, aedificare exordiris? Cui Galata ridens: Atqui neque tu, imperator, admodum matutinus contendis in Parthos. Excesserat autem annum Crassus sexagesimum, facie tamen apparebat, quam

87 παλαιὰς] Vide, an non potius παλαμναίας scripserit Plutarchus, vt in Pomp. (512, 19.) ὡς παλαμναῖον ἀπεσράφη: et supra in Coriol. (II. 66.) ἀλλοτρίῳ δαίμονι καὶ παλαμναίῳ συνοικιζομένους.

88 τὶς

τὴν ὄψιν, ἢ καθ' ἡλικίαν. ἀφικόμενον δ' αὐτὸν ἐδέξατο τὰ πράγματα τῆς ἐλπίδος ἀξίως τὸ πρῶτον. καὶ γὰρ ἔζευξε ῥαδίως τὸν Εὐφράτην, καὶ διήγαγε τὸν στρατὸν ἀσφαλῶς, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ κατέσχεν, ἑκουσίως προσθεμένας. ἐν μιᾷ δ', ἧς Ἀπολλώνιός τις [88] ἐτυράννει, στρατιωτῶν ἑκατὸν ἀναιρεθέντων [89], ἐπαγαγὼν τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ κρατήσας, διήρπασε τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπέδοτο. Ζηνοδοτίαν ἐκάλουν τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες. ἐπὶ ταύτης ἁλούσης δεξάμενος αὐτοκράτωρ [90]

quam aetate, grandior. Aduenienti res primo pro ipsius exspectatione respondere. Etenim nullo negotio Euphratem ponte iunxit, exercitum traduxit sine impedimento, oppidis multis Mesopotamiae se vltro dedentibus potitus est. Vni, cuius erat Apollonius tyrannus, vbi milites centum amisit, admouit signa, captamque diripuit, et captiuos sub corona vendidit, Zenodotiam Graeci dicebant. Qua capta, quum salutari se ab exer-

88 τις abest a Bodl. 3. et Iunt.

89 αἱρεθέντων Iunt.

90 αὐτοκράτωρ] Imperatoris nomen a militibus non nisi magna aliqua et ardua re gesta confectaque duci Romanorum solebat tribui. Quo maior apparuit Crassi pusillanimitas, qui, vrbe modo direpta, id nomen sibi imponi pateretur: nimirum qui non speraret, se magno aliquo facinore id posse consequi. Quae de imperatoris nomine dixi, ex historia Romana non sunt obscura. Cicero ipse, rebus in Sicilia gestis, imperatorem se dictum a militibus suis ostendit, ad Coelium Rufum, aedilem curulem designatum, scribens. Epistola nona libro secundo Famil. et huius moris meminit, explicatque obiter eum in Philippica XIV. Appianus libro secundo bellorum ciuilium ait, quondam omnibus praeclarissimis facinoribus id nomen obtigisse, suo tempore ei tributum, qui de hostibus decem millia strauisset; vbi de Curionis in Africa rebus gestis loquitur. Varro libro quarto de lingua Latina: *Praetor* (inquit) *dictus est, qui praeiret exercitui, Imperator, ab imperio populi, qui eos, qui id attentasset, oppressi hostis.* Mendosa quidem haec sunt verba: sed ex quibus colligere tamen possimus, eum, qui rem imperio populi dignam, et ad eius defensionem incrementumue facientem, confecisset, imperatoris nomen meruisse. Caetera mitto:

ὑπὸ [91] τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθῆναι [92], πολλὴν ὦφλεν αἰσχύνην, καὶ ταπεινὸς ἐφάνη, καὶ περὶ τὰ μείζονα δύσελπις, οὕτω πλεονέκτημα μικρὸν ἠγαπηκώς. ἐμβαλὼν δὲ φρουρὰς ταῖς προσκεχωρηκυίαις πόλεσιν, ὧν ἀριθμὸς ἦν ἑπτακισχίλιοι πεζοὶ, χίλιοι δ' ἱππεῖς, ἀνεχώρησεν αὐτὸς ἐν Συρίᾳ διαχειμάσων. καὶ δεξόμενος [93] αὐτόθι τὸν υἱὸν ἥκοντα παρὰ Καίσαρος ἐκ Γαλατίας, αὐτόν τε κεκοσμημένον ἀριστείοις, καὶ χιλίους ἱππεῖς ἐπιλέκτους ἄγοντα, τοῦτο πρῶτον ἁμαρτεῖν ἔδοξεν ὁ Κράσσος, μετά γε τὴν στρατείαν αὐτὴν, μέγιστον ἁμαρτημάτων γενομένην [94], ὅτι πρόσω χωρεῖν δέον, ἔχεσθαί τε Βαβυλῶνος καὶ Σελευκείας [95], δυσμενῶν ἀεὶ Πάρθοις πό-

exercitu imperator sustinuisset, magnam subiit infamiam, abiectusque est habitus, nec maiora sperare, successu qui tam se efferret tenui. Postquam oppidis, quae deditionem fecerant, imposuit praesidium, quod fuit peditum septem millium et mille equitum, retro in Syriam hybernatum cessit. Ibi venientem ex Gallia a Caesare excipit filium, qui donis militaribus ab illo ornatus mille delectos equites adduxit. In eo primo visus est impingere Crassus secundum expeditionem ipsam, in qua maximae offensiones exstitere, quod, quum progrediendum vltra, et Babylon esset tentanda Seleuciaque, Parthis semper infestae vrbes, spatium

mitto: nam ne haec quidem fuissem annotaturus, nisi interpretis error huic loco me lucem afferre iussisset, qui neque consecutum id nomen Crassum dicit, quum quidem ob acceptum id sugilletur, et caetera peruertit. *Xylander.*

91 ἀπὸ Bodl. 3. Iunt. Ald.

92 αἱρεθῆναι Bodl. 3. Iunt.

93 δεξάμενος] Malim δεξόμενος: vt deinde τοῦτο nouae sententiae initium sit.

94 μεγίστων ἁμαρτημάτων γενομένων] Corrupta haec ex App. (223.) sic resarcienda: μέγιστον ἁμάρτημα τῶν γ. quo ducunt et Anon. et Mur. ἁμάρτημα τῶν disiunctim exhibentes. [H. Stephanus legi vult μέγιστον ἁμαρτημάτων γενόμενον.]

95 Βαβυλῶνος καὶ Σελευκείας] Errasse Plutarchum, cum Babylonem et Seleuciam vt vrbes ea aetate diuersas facit, arbitratur vir doctissimus Humphr. Prideaux; quem vide sub finem L. VIII. Partis prioris Annalium suorum, quos Connexionis V. et N. Testamenti nomine, tanto

λεων, χρόνον ἔδωκε τοῖς πολεμίοις παρασκευῆς. ἔπειτα τὰς ἐν Συρίᾳ διατριβὰς ᾐτιῶντο, χρηματιστικὰς μᾶλλον οὔσας, ἢ στρατηγικάς. οὐ γὰρ ὅπλων ἀριθμὸν ἐξετάζων, οὐδὲ γυμνασιῶν ποιούμενος ἁμίλλας, ἀλλὰ προσόδους πόλεων ἐκλογιζόμενος, καὶ τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἱερᾷ πόλει θεοῦ [96] σταθμοῖς καὶ τρυτάναις μεταχειριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· ἐπιγράφων δὲ καὶ δήμοις καὶ δυναστείαις στρατιωτῶν καταλόγους, εἶτ᾽ ἀνιεὶς ἀργύριον διδόντας, ἠδόξει καὶ κατεφρονεῖτο τούτοις. γίνεται δὲ πρῶτον αὐτῷ σημεῖον ἀπὸ τῆς θεοῦ ταύτης, ἣν οἱ μὲν Ἀφροδίτην, οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὑγρῶν παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ φύσιν νομίζουσι, καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν ἀγαθῶν καταδείξασαν. ἐξιόντων γὰρ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, πρῶτος ἐσφάλη κατὰ τὰς πύλας ὁ νεανίας Κράσσος, εἶτ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ περιπεσὼν ὁ πρεσβύτερος.

ſpatium dederit hoſtibus ad ſe inſtruendos. Deinde commorationes in Syria eius lacerauerunt, tanquam quaeſtuarias potius, quam imperatorias. Non enim luſtrauit exercitum, non inſtituit ad exercendos milites certamina, ſed vectigalia tantum ciuitatum, deae Hieropolitanae theſaurum ponderibus et trutinis per multos dies examinauit, indicebat populis dynaſtiſque militum delectus, mox pecuniae cauſa remittebat. His rebus male audiuit et contemtui fuit. Omen autem primum ei offertur ab hac dea, quam alii Venerem, alii Iunonem, nonnulli eam, quae incunabula et ſemina omnibus ex humido praebuit, cauſam et naturam arbitrantur eſſe, et quae principium omnium bonorum docuit mortales. Nam templo quum excederent, primus in foribus adoleſcens Craſſus lapſus eſt, inde incurrens in illum ſenex.

Quum

to cum omnis ordinis hominum plauſu, edidit. Babylonis iterum meminit noſter (301, pen.) vt vrbis ea aetate adhuc florentis. *Moſes Duſoul.*

96 τῆς ἐν Ἱερᾷ πόλει θεοῦ] Iunonis nimirum Aſſyriae. Vide omnino Luciani libellum περὶ Συρίης θεοῦ. *Xylander.*

 97 τὸ

προθέσθαι. τούτων ἦν Κάσσιος ὁ ταμίας. ἡσυχῇ δὲ παρεδήλουν καὶ οἱ μάντεις, ὡς ἀεὶ πονηρὰ σημεῖα καὶ δυσέκθυτα προφαίνοιτο τῷ Κράσσῳ διὰ τῶν ἱερῶν. ἀλλ' οὔτε τούτοις προσεῖχεν, οὔτε τοῖς ἕτερόν τι, πλὴν ἐπείγεσθαι, παραινοῦσιν.

19. Οὐχ ἥκιστα δ' αὐτὸν Ἀρταβάζης, ὁ Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἐπέῤῥωσεν. ἦλθε γὰρ εἰς τὸ στρατόπεδον μεθ' ἑξακισχιλίων ἱππέων. καὶ οὗτοι μὲν ἐλέγοντο Φύλακες καὶ προπομποὶ βασιλέως· ἑτέρους δὲ μυρίους ὑπισχνεῖτο καταφράκτους, καὶ τρισμυρίους πεζοὺς οἰκοσίτους. ἔπειθε [4] δὲ Κράσσον ἐμβαλεῖν δι' Ἀρμενίας εἰς τὴν Παρθίαν· οὐ γὰρ μόνον ἐν ἀφθόνοις διάξειν τὴν στρατιὰν, αὐτοῦ παρέχοντος, ἀλλα καὶ πορεύσεσθαι δι' ἀσφαλείας, ὄρη πολλὰ καὶ λόφους συνεχεῖς, καὶ χωρία δύσιππα πρὸς τὴν ἵππον, ἣ μόνη Πάρθων ἀλκὴ, προβαλλόμενον. ὁ δὲ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς βοηθείας οὐ μετρίως [5] ἠγάπησε· βαδιεῖσθαι δ' ἔφη διὰ Μεσοποταμίας, ὅπου πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπέλιπεν. ὁ μὲν οὖν Ἀρμένιος

dum. In his quaeſtor erat Caſſius. Aruſpices quoque nunciauerunt tecte, Craſſo nunquam litare victimas et dira ſemper denunciare. Caeterum neque his auſcultauit, neque vlli, qui aliud, quam ad maturandum, hortaretur.

Inprimis erexit eum Armeniorum rex, Artabazes, qui in caſtra cum ſex millibus equitum venit. Dicebantur hi eſſe regis ſtipatores et ſatellites; alia pollicebatur decem millia cataphractorum, et triginta millia peditum, iiſque ſe alimenta daturum. Suadebat autem Craſſo, per Armeniam vt irrueret in Parthiam. Omnia enim affatim ſe ſubminiſtraturum exercitui, tutum etiam iter fore, quod montes frequentes et continentes colles regionemque aſperam obiectam habituri eſſent equitatui, quo Parthi vno pollerent. At Craſſus, collaudata modice promtitudine eius et ſubſidii amplitudine, ducturum ſe oſtendit per Meſopotamiam, vbi multos et egregios milites Romanos reliquiſſet. Ita diſceſſit

4 ἐπειθε Vulg. Bodl. 3.
5 μετρίως] Melius App. οὐ μετρίως. [nam vulgatis particula deeſt infitians.]

6 κατὰ

ἐπὶ τούτοις ἀπήλαυνε. τῷ δὲ Κράσσῳ διαβιβάζοντι τὴν στρατιὰν κατὰ τὸ Ζεῦγμα [6], πολλαὶ μὲν ὑπερφυεῖς βρονταὶ περιερρήγνυντο, πολλὰ δὲ καὶ ἤστραπτεν ἐναντία τῷ στρατῷ. πνεῦμα δὲ νέφει καὶ πρηστῆρι μεμιγμένον, ἐρεῖσαν [7] αὐτοῦ κατὰ τῆς σχεδίας, ἀνέῤῥηξε πολλὰ καὶ συνέτριψεν. ἐβλήθη δὲ καὶ κεραυνοῖς δυσὶν ὁ χῶρος, οὗ στρατοπεδεύειν ἔμελλεν. ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον, εἰς τὸ ῥεῖθρον ὑποβρύχιος ἠφανίσθη. λέγεται δὲ καὶ τῶν ἀετῶν ὁ πρῶτος, ἀρθεὶς ἀπὸ ταυτομάτου μεταστραφῆναι. πρὸς δὲ τούτοις συνέπεσε μετὰ τὴν διάβασιν μετρουμένοις τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις, πρῶτα πάντων δοθῆναι φακοὺς καὶ ἅλας [8], ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθιμα, καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν· αὐτοῦ τε Κράσσου δημηγοροῦντος ἐξέ-

discessit Armenius. Traducente autem exercitum iuxta Zeugma Crasso, crebra eruperunt et atrocia tonitrua, frequentia fulmina ex aduerso exercitui emicauere, ventus cum atra nube et prestere procellosus in pontem eius temporarium incumbens, magna ex parte conuulsit et dirupit eum: Locus item, vbi metaturus erat castra, bis est de coelo tactus. Equus ex praetoriis insigniter exornatus, ablato vi rectore, in flumine submersus atque ex oculis est ablatus. Dicitur prima aquila, quum sublata esset, retro sponte sua conuersa fuisse. Ad haec accidit, postquam transmisit amnem, vt, quum militibus alimenta metiretur, praeberet ante omnia lentes et salem, quae Romani habent pro feralibus, et defunctis apponuntur. Iam ipsi Crasso excidit concionanti

6 κατὰ τὸ Ζεῦγμα] Vrbs est, Euphrati imposita fluuio, nobilis apud geographos et historicos, ob pontem ibi in Euphrate ab Alexandro Magno factum ex catenis. Guarinus fluuium quendam obscure dixit. *Xylander.*

7 ἐρείσαντος Anon.

8 φακοὺς καὶ ἅλας] Apud Appianum, etiam in codice manuscripto, φακοὺς καὶ μάζαν legitur. [sic habet Anon.] Pro quo libum, aut aliquid tale, licet intelligi, ex farina et humore, seu liquore aliquo compactum. Quod genus inferiis adhibitum fuisse notum est: sicut et hoc, salem omnibus sacrificiis alias solitum fuisse vsurpari. *Xylander.*

πεσε φωνὴ, δεινῶς συγχέασα τὸν στρατόν. ἔφη γὰρ τὸ ζεῦγμα τοῦ ποταμοῦ διαλύειν, ὅπως μηδεὶς αὐτῶν ἐπανέλθῃ· καὶ δέον, ὡς ᾔσθετο τοῦ ῥήματος τὴν ἀτοπίαν, ἀναλαβεῖν καὶ διασαφῆσαι πρὸς τοὺς ἀποδειλιῶντας τὸ εἰρημένον, ἠμέλησεν ὑπ' αὐθαδείας. τέλος δὲ τὸν εἰθισμένον καθαρμὸν ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σπλάγχνα τοῦ μάντεως αὐτῷ προσδόντος, ἐξέβαλε τῶν χειρῶν. ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα δυσχεραίνοντας ἰδὼν τοὺς παρόντας ἐμειδίασε, καὶ Τοιοῦτον, ἔφη, τὸ γῆρας· ἀλλὰ τῶν γε ὅπλων οὐδὲν ἂν ἐκφύγοι τὰς χεῖρας.

20. Ἐκ τούτου παρὰ τὸν ποταμὸν ἐξήλαυνεν, ἑπτὰ μὲν ἔχων ὁπλιτῶν τάγματα, καὶ τετρακισχιλίων ὀλίγον ἀποδέοντας ἱππεῖς, ψιλοὺς δὲ τοῖς ἱππεῦσι παραπλησίους. τῶν δὲ προδρόμων τινὲς ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπανελθόντες ἤγγελλον, ἀνθρώπων μὲν ἔρημον εἶναι τὴν χώραν, ἵππων δ' ἐντετυχηκέναι πολλῶν ἴχνεσιν, οἷον ἐκ μεταβολῆς ὀπίσω διωκομένων. ὅθεν αὐτός τε Κράσσος ἔτι μᾶλλον εὔελπις ἦν, καὶ τοῖς στρατιώταις παντάπασι τῶν Πάρθων παρέστη καταφρονεῖν, ὡς οὐκ ἀφιξομένων εἰς χεῖρας. ὅμως δ' οἱ περὶ Κάσσιον αὖθις διελέγοντο τῷ Κράσσῳ, καὶ

nanti vox, quae maiorem in modum consternauit exercitum: siquidem pontem dixit se rescissurum, ne quis eorum regrederetur. Ac quum oportuisset, vbi aduertit dicti importunitatem, lenire id et declarare apud trepidos, prae superbia tamen neglexit. Postremo, quum lustraret solenni sacrificio exercitum, porrecta ei ab aruspice exta exciderunt manibus, vnde vel maxime perculsam coronam cernens risit, ac: Ea adfert senectus, inquit: verum haudquaquam elabentur manibus meis arma.

Hinc secundum flumen progressus est. Habebat sub signis septem legiones, equites paulo minus quatuor millia, leuis armatura aequabat equitatum. Speculatores aliquot a contemplanda ex specula regione reuersi, nullum hominem nunciauerunt vsquam comparere, incidisse vero in frequentium equorum vestigia se, quasi ad fugam retrocedentium. Vnde aucta Crasso est spes, coeperuntque milites Parthos, vt manus non conserturos, contemnere. Cassius tamen iterum Crassum conuenit, monuitque,

παρῄνει, μάλιστα μὲν ἐν πόλει τινὶ τῶν φρερουμένων ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν, ἄχρις οὗ τι πύθηται περὶ τῶν πολεμίων βέβαιον· εἰ δὲ μὴ, χωρεῖν ἐπὶ Σελευκείας παρὰ τὸν ποταμόν· εὐπορίαν γὰρ τὰ σιτηγὰ τῆς ἀγορᾶς παρασχεῖν [9], ἅμα συγκαταίροντα πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ φύλακα τοῦ μὴ κυκλωθῆναι [10] τὸν ποταμὸν σχόντας, ἀπ' ἴσης ἀεὶ πρὸς ἐναντίους μαχεῖσθαι τοὺς πολεμίους.

21. Ταῦτα τοῦ Κράσσου διασκοποῦντος ἔτι καὶ βουλευομένου, παραγίνεται Φύλαρχος Ἀράβων, Ἀριάμνης [11] ὄνομα, δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνὴρ, καὶ πάντων, ὅσα συνήνεγκεν εἰς ὄλεθρον ἡ τύχη κακὰ, μέγιστον αὐτοῖς καὶ τελεώτατον γενόμενος [12]. τοῦτον δ' ᾔδεσαν ἔνιοι τῶν Πομπηΐῳ συνεστρατευμένων ἀπολαύσαντά τι τῆς ἐκείνου φιλανθρωπίας, καὶ δόξαντα φιλορώμαιον εἶναι. τότε δ' ὑφεῖτο τῷ Κράσσῳ πετὰ γνώμης τῶν βασιλέως στρατη-

que, maxime, vt, dum aliquid de Parthis allatum esset certi, in aliqua vrbium, in quibus praesidium habebat, reficeret exercitum. Sin minus, vt secundum flumen Seleuciam signa moueret. Commeatus enim naues frumentarias facultatem suppeditaturas, simulque castra sequuturas, et praestaturum amnem, ne circumueniri possent, sed pari opportunitate semper dimicarent cum hostibus.

Haec voluentem adhuc et perpendentem Crassum adit regulus Arabum, Ariamnes nomine, homo astutus et versipellis, qui omnium, quae ad exitium Crassi coaceruauit fortuna, malorum maximum et praecipuum fuit caput. Hunc aliqui, qui sub Pompeio meruerant, meminerant munificentia Pompeii nonnihil affectum, habitumque Romanorum studiosum. Verum is fuerat tunc in Crassum ex consilio praefectorum regiorum subornatus

9 παρασχεῖν] Anon. παράξειν. Sed malo παρέξειν, quod habent Mur. et App.

10 κωλυθῆναι Bodl. 3.

11 Ἀριάμνης] App. *Acbarum* vocat; quod et Muret. annotatt. obseruant. Et in Anon. scribitur Ἄκβαρος. Dion Caff. L. XL. *Augarum*, vel *Agbarum* vocat: quod et Xyl. monuit. Forsan autem pro φύλαρχος melius scribatur φυλάρχης. vt infra (277, vlt.) λῃστάρχης dicitur.

12 γενόμενον in neutro dant Iunt. et Ald.

13 ἠπεί-

γῶν, εἰ δύναιτο παραπέμψας αὐτὸν ἀπωτάτω τȣ͂ ποταμȣ͂ καὶ τῶν ἠπείρων [13], εἰς πεδίον ἐκβαλεῖν ἀχανὲς περιελαυνόμενον. πάντα γὰρ διενοȣ͂ντο μᾶλλον, ἢ κατὰ ςόμα συμφέρεσθαι [14] Ῥωμαίοις. ἐλθὼν ȣ͂ν πρὸς τὸν Κράσσον ὁ βάρβαρος [15] (ἦν δὲ καὶ πιθανὸς εἰπεῖν) Πομπήϊον μὲν ὡς εὐεργέτην ἐπῄνει· Κράσσον δὲ τῆς δυνάμεως μακαρίσας, ἐμέμφετο τῆς διατριβῆς, μέλλοντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὥσπερ ὅπλων αὐτῷ δεῆσον, ȣ͂ χειρῶν, ȣ͂δὲ ποδῶν τῶν ταχίςων [16], ἐπ' ἀνθρώπȣς, οἳ πάλαι ζητȣ͂σιν [17], ἁρπάσαντες τὰ τιμιώτατα τῶν χρημάτων καὶ σωμάτων, εἰς Σκύθας, ἢ Ὑρκανȣ̀ς, ἀναπτᾶσθαι [18]. Καί-

tus et missus, vt comitans eum, quam remotissime, si qua posset, a flumine et locis inaequalibus in vastum campum coniiceret, vbi cingi valeret equitatu. Quiduis enim, quam fronte concurrere, malebant cum Romanis. Barbarus ergo, vbi ad Crassum accessit, (et erat facundus) Pompeium extulit, vt bene de se meritum. Copias vero miratus Crassi, moram eius improbauit cunctantis, et in apparatu occupati, quasi armis, non manibus et pedibus, opus esset habiturus in homines, qui iampridem pararent, rebus ereptis pretiosissimis et corporibus, ad Scythas, vel Hyrcanos, euolare. Et quidem,

13 ἠπείρων] Absurda prorsus haec scriptura. Meliorem suppeditant, non Mur. tantum, sed et Vulc. Anon. et App. nempe: ὑπωρειῶν...καὶ περιελ. [atqui in indice Variantium traditur, Vulc. ὑπορείων exhibere. quae inconstantia et oscitantia!]

14 προσφέρεσθαι Bodl. 3. Iunt. Ald.

15 βάρβαρος] Anon. Mur. et App. Ἄκβαρος: vti et 277. 1. et 17. nisi quod ibi Anon. aut cum vulgata consentit, aut collatorum diligentiam fugit diuersitas.

16 δεησόντων, ȣ͂ χειρῶν, ȣ͂δὲ ποδῶν τῶν ταχίςων] Totum hunc locum sic refingo: ὥσπερ ὅπλων αὐτῷ δεῆσον, καὶ χειρῶν, ȣ͂ ποδῶν τῶν ταχίςων. App. et Mur. καὶ ποδῶν. praue quidem, sed ostendunt, fuisse hic alicubi καὶ. De δεῆσον impersonaliter sumto adeas, si non meministi, quae ad 126, 2. a me obseruata sunt; et lege huius ipsius pag. lin. 6. *Moses Dusoul.*

17 ζητȣ͂ντες dat Iuntina.

18 ἀνάπτεσθαι Bodl. 3. Iunt. voluerunt nempe ἀναπτέσθαι penacute dare.

τοι μάχεσθαι μέλλοντά σ'[19], ἔφη, σπεύδειν ἔδει, πρὶν ἅπασαν ἐν ταὐτῷ γενέσθαι τὴν δύναμιν, ἀναθαῤῥήσαντος βασιλέως. ἐπεὶ νῦν γε Σουρήνας ὑμῖν[20] προβέβληται καὶ Σιλλάκης, ἐφ' αὑτοὺς ἀναδεξάμενοι τὴν δίωξιν· ὁ δ' οὐδαμῆ φανερός ἐστι. Ταῦτα δ' ἦν ψευδῆ πάντα. διχῆ γὰρ εὐθὺς Ὑρώδης[21] διελὼν τὴν δύναμιν, αὐτὸς μὲν Ἀρμενίαν ἐπόρθει, τιννύμενος Ἀρταουάσδην[22]· Σουρήναν δ' ἀφῆκεν ἐπὶ Ῥωμαίους, οὐχ ὑπερφροσύνῃ χρώμενος, ὡς ἔνιοί φασιν. οὐ γὰρ ἦν ἂν τοῦ αὐτοῦ[23], Κράσσον μὲν ἀπαξιοῦν ἀνταγωνιστὴν, ἄνδρα Ῥωμαίων πρῶτον, Ἀρταουάσδῃ[24] δὲ προσπολεμεῖν, καὶ ταῖς Ἀρμενίων ἐπιόντα χώραις[25] ἐξαιρεῖν· ἀλλὰ καὶ πάνυ[26] δοκεῖ καταδείσας τὸν κίνδυνον, αὐτὸς μὲν ἐφεδρεύειν καὶ καραδοκεῖν τὸ μέλλον·

dem, si vel pugnandum sit, inquit, properandum erat, priusquam resumto rex animo vires in vnum contraheret omnes; quando nunc quidem Surenas vobis et Sillaces obiecti sunt, qui ab insequendo sunt vos moraturi: ille vero apparet nusquam. Ficta haec erant omnia. Quippe Hyrodes bipertito statim exercitu ipse Armeniam vastabat, Artauasdem vlciscens, Surenam Romanis immiserat, nulla quidem (vt nonnulli autumant) despicientia. Neque enim, vt Crassum dedignaretur aduersarium, virum inter Romanos primarium, conueniebat, cum Artauasde vero bellaret atque Armeniorum praesidia expugnaret. Verum qui, meo judicio, impense timeret periculum, spectator volebat esse et exspectare euentum: Surenam

19 μάχεσθαι μέλλοντα] Melius Mur. et App. καὶ πρὸς μάχεσθαι μέλλοντας.

20 ἡμῖν] Cur reiiciamus hanc scripturam nihil est. ὑμῖν tamen, quod et ipsum probum est, in Bodl. 3. Mur. Fl. Ed. itemque Aldina, et App. reperitur.

21 Ἡρώδης Vulc. Bodl. 3.

22 Ἀρταουάσδην Vulc. Ἀρταβάζην Anon.

23 αὐτοῦ] Praepone τοῦ, quod suppeditant Mur. et App. τοῦ αὐτοῦ. [nam a vulgatis τοῦ vna cum praecedente vocula ἂν abest.]

24 Ἀρταουάσδῃ Vulc. Ἀρταβάζου Anon. f. Ἀρταβάζῃ.

25 ταῖς Ἀρμενίων ἐπιόντα χώραις] Lege cum Anon. Mur. et App. τὰς . . . κώμας. Appianus tamen χώρας habet. [Pro ἐπιόντα Bodl. 3. dat ἐξιόντα.]

26 πάνυ μοι δοκεῖ Anon.

27 μά-

Σουρήναν δὲ προκαθεῖναι πειρασόμενον μάχης [27], καὶ περιέλξοντα τοὺς πολεμίους. οὐδὲ [28] γὰρ ἦν τῶν τυχόντων ὁ Σουρήνας, ἀλλὰ πλούτῳ μὲν καὶ γένει καὶ δόξῃ μετὰ βασιλέα δεύτερος, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ δεινότητι τῶν κατ' αὐτὸν [29] ἐν Πάρθοις πρῶτος· ἔτι [30] δὲ μεγέθει καὶ κάλλει σώματος, ὡς οὐδεὶς ἕτερος. ἐξήλαυνε δὲ καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ χιλίαις σκευοφορούμενος καμήλοις, καὶ διακοσίας ἀπήνας ἐπήγετο παλλακίδων· ἱππεῖς δὲ κατάφρακτοι χίλιοι, πλείονες δὲ τῶν κούφων παρέπεμπον. εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας ἱππεῖς, ὁμοῦ πελάτας [31] τε καὶ δούλους, μυρίων οὐκ ἀποδέοντας. κατὰ γένος μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο βασιλεῖ γενομένῳ Πάρθων ἐπιτιθέναι τὸ διάδημα πρῶτος. Ὑρώδην [32] δὲ τοῦτον αὐτὸν ἐξεληλαμένον εἰς Πάρθους κατήγαγε, καὶ Σελεύκειαν αὐτῷ τὴν μεγάλην εἷλε, πρῶτος ἐπιβὰς τοῦ τείχους καὶ τρεψάμενος ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς ἀν-

renam autem priorem praemittere ad periclitandum proelium, et circumueniendos hoſtes. Neque enim vulgaris vir Surenas erat, ſed opibus, genere, auctoritate a rege ſecundus, virtute vero et conſilio ſuae aetatis Parthorum primus; ad haec corporis ſtatura eminenti et venuſtate nemini comparandus. Solus ſemper iter faciebat, mille camelis impedimenta eius portantibus, rhedaſque ſecum ducentas trahebat pellicum. Equites eum cataphracti mille, leuis armaturae maior manus comitabatur. Equites in ſumma, qui eſſent clientes ſui et ſerui, non minus habebat decem millia. Praerogatiua erat ei antiquitus gentilitia, regi Parthorum deſignato vt imponeret primus diadema. Hunc ipſum Hyrodem reduxit exactum in Parthos, ac Seleuciam magnam in poteſtatem eius redegit, qui in murum euaſit primus, hoſteſque ſua manu pepulit.

27 μάχης] Ἄλλως, pro μάχης, quomodo factum ſit, vt habeant Anon. Mur. et App. miror. [Imo potius mirandum eſt, quod in indice Variantium traditur, in Anon. non ἄλλως pro μάχης, ſed vtrumque coniunctim ἄλλως μάχης legi. Quae inconſtantia!]

28 pro οὐδὲ dat οὐ Bodl. 3.

29 καθ' αὐτὸν Bodl. 3.

30 idem pro ἔτι exhibet ἐπὶ.

31 πελταστὰς dat Iuntina, ſed ſola.

32 Ἡρώδην Bodl. 3.

33 ἀν-

τιςάντας [33]. ὄπω δὲ γεγονὼς ἔτη τριάκοντα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, εὐβȣλίας καὶ συνέσεως δόξαν εἶχε μεγίςην· οἷς ȣ̓χ ἥκιςα καὶ τὸν Κράσσον ἔσφηλε, διὰ θάρσος καὶ φρόνημα πρῶτον, εἶτα ὑπὸ δέȣς καὶ συμφορῶν, ταῖς ἀπάταις εὐχειρώτατον [34] γενόμενον.

22. Τότ' [35] ȣ̓ν ὁ βάρβαρος, ὡς ἔπεισεν αὐτὸν, ἀποσπάσας τȣ̃ ποταμȣ̃, διὰ μέσων ἦγε τῶν πεδίων, ὁδὸν ἐπιεικῆ καὶ κȣ́φην τὸ πρῶτον, εἶτα μοχθηρὰν, ἄμμȣ βαθείας ὑποδεχομένης, καὶ πεδίων ἀδένδρων καὶ ἀνύδρων, καὶ πρὸς ȣ̓δὲν ȣ̓δαμῆ πέρας ἐφικτὸν αἰσθήσει παυομένων. ὥςε μὴ μόνον δίψει [36] καὶ χαλεπότητι τῆς πορείας ἀπαγορεύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ τῆς ὄψεως ἀπαραμύθητον ἀθυμίαν παρέχειν, ȣ̓ φυτὸν ὁρῶσιν, ȣ̓ ῥεῖθρον, ȣ̓ προβολὴν ὄρȣς καθιέντος, ȣ̓ πόαν διαβλαςάνȣσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς πελάγιόν τι χεῦμα θινῶν τινων [37] ἐρήμων περιεχόν-

pepulit. Habebatur id temporis, annos nondum natus triginta, confilio atque prudentia primus, quibus artibus potiffimum euertit Craffum, ex audacia et confidentia primum, per pauorem deinde et clades impofturis maxime opportunum.

Tunc ergo barbarus, vbi impulit eum, a flumine abftractum mediis duxit campis, via leni et facili initio, inde fuccedente alta arena, nudifque et fitientibus campis, qui terminari nufquam oculis poterant, odiofa. Nec tantum fitis et itineris morofitas torporem inducebat militibus, fed praebebat etiam profpectus triftitia ingentem horrorem, ftirpem nullam confpicientibus, non riuum, non montis fupercilium fe fummittentis, non virentem herbam, verum reuera fluxum quendam marinum vaftae arenae exer-

33 ἀντιςάτας] Fl. Ed. item Aldina, ἀντιςάντας: vt in Agef. fub finem (416, 4.) et in Alex. (IV. 26, 9.) Et ita etiam App. hic. Repone igitur ἀντιςάντας.

34 εὐχειρώτατον] Repono εὐχειρωτότατον. *H. Stephanus.*

35 Τότ'] Mallem ταῦτ'. *Mofes Dufoul.*

36 δίψῃ dant Iunt. et Ald.

37 θινῶν τινων] Pro his δεινῶν habet App. eaque lectio Xylandro commodior videtur; quamuis ipfe obferuarit infra iterum memorari, θῖνας ἄμμȣ κονιορτὸν ἐπαγȣ́σας ἄπλετον. (282, 10); apud Euftath. θῖνες ὀςέων legi: et apud Lycophr. θῖνες πημάτων. Ego

των [38] τὸν ϛρατόν. ἦν μὲν ἦν καὶ ἀπὸ τούτων ὁ δόλος ὕποπτος. ἐπεὶ δὲ καὶ παρ' Ἀρταουάσδου τοῦ Ἀρμενίου παρῆσαν ἄγγελοι, φράζοντες, ὡς πολλῷ συνέχοιτο πολέμῳ, ῥυέντος ἐπ' αὐτὸν Ὑρώδου, καὶ πέμπειν μὲν ἐκείνῳ βοήθειαν οὐ δύναται, παραινεῖ δὲ Κράσσῳ, μάλιϛα μὲν ἐκεῖ τραπέσθαι, καὶ γενόμενον μετ' Ἀρμενίων, ὁμοῦ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Ὑρώδην· εἰ δὲ μὴ, πορεύεσθαι καὶ ϛρατοπεδεύειν ἀεὶ τὰ ἱππάσιμα φεύγοντα, καὶ προσχωροῦντα τοῖς ὀρεινοῖς· Κράσσος μὲν, οὐδὲν ἀντιγράψας ὑπ' ὀργῆς καὶ σκαιότητος, ἀπεκρίνατο, νῦν μὲν Ἀρμενίοις μὴ σχολάζειν, αὖθις δ' ἀφίξεσθαι δίκην ἐπιθήσων Ἀρταουάσδῃ [39] τῆς προδοσίας. οἱ δὲ περὶ Κάσσιον αὖθις ἠγανάκτουν, καὶ Κράσσον μὲν ἀχθόμενον αὐτοῖς ἐπαύσαντο νουθετοῦντες, ἰδίᾳ δὲ τὸν βάρβαρον ἐλοιδόρουν· Τίς σε δαί-

exercitum amplectentis. Erat iam vel hinc suspectus dolus. At vbi nuncii quoque ab Armenio Artauasde aduenerunt, bello eum graui premi, ruente in ipsum Hyrode, ideo mittere non posse illi auxilia, monere autem Crassum, maxime illuc vt se conuertat, iunctisque cum Armeniis copiis, vna decernant cum Hyrode: quod si non placeat, ita semper incedat, et locum capiat castris, vt regiones declinet equitabiles, et montosas sequatur: Crassus prae stomacho et vecordia nihil rescripsit, sed respondit, Armeniis se in praesentia non vacare, verum post aditurum eos, vt de Artauasdis proditione expetat poenas. Porro Cassius iterum fremuit, et Crassum quidem infensum sibi destitit monere, barbarum vero seorsum increpauit, ac: Quis te malus

Ego nihil mutandum censeo; relinquendumque Appiano suum illud δεινῶν ἐρήμων. Adde et 283, 12. θῖνα βουνώδη. [Plena Xylandri annotatio haec est: ἡ θὶν (nam paulo inferius est θῖνας ἄμμου κονιορτὸν ἐπαγούσας) acervum, seu cumulum arenae significat: quo modo θῖνες ὀστέων etiam apud Eustathium leguntur, et apud Lycophronem θῖνες πημάτων. Guarinus *aestum* vertit, nescio, cur ita. Appianus non habet θινῶν, sed χεῦμα δεινῶν ἐρήμων, *solitudinum horribilium.* Quae lectio videtur sane commodior, eamque sum secutus.]

38 περιεῖχε Anon.

39 Ἀρταβάζῃ Anon.

40 ἀχα-

μων πονηρὸς, ὦ κάκιστε ἀνθρώπων, ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ φαρμάκοις καὶ γοητείαις ἔπεισας Κράσσον, εἰς ἐρημίαν ἀχανῆ καὶ βύθιον [40] ἐκχέαντα τὴν στρατιὰν, ὁδὸν ὁδεύειν Νομάδι λῃστάρχῃ μᾶλλον, ἢ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι προσήκουσαν; ὁ δὲ βάρβαρος, ἀνὴρ ὢν ποικίλος, ἐκείνους μὲν ὑποπίπτων ἐθάῤῥυνε, καὶ παρεκάλει μικρὸν ἔτι καρτερῆσαι· τοὺς δὲ στρατιώτας, ἅμα συμπαραθέων καὶ παραβοηθῶν, ἐπέσκωπτε μετὰ γέλωτος· Ὑμεῖς δὲ διὰ Καμπανίας ὁδεύειν οἴεσθε, κρήνας καὶ νάματα, καὶ σκιὰς [41], καὶ λουτρὰ δηλαδὴ καὶ πανδοκεῖα ποθοῦντες; οὐ μέμνησθε δὲ τὴν Ἀράβων διεξιόντες καὶ Ἀσσυρίων μεθορίαν; Οὕτω μὲν ὁ βάρβαρος [42] διεπαιδαγώγησε τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι φανερὸς ἐξαπατῶν, ἀφίππευσεν, οὐ λαθὼν τὸν Κράσσον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο [43] πείσας, ὡς ὑπεργάσεται καὶ διαταράξει τὰ τῶν πολεμίων.

malus genius, inquit, homo fceleftiffime, ad nos adduxit? Quibus medicamentis et praeftigiis Craffum fafcinafti, vt, coniecto in vaftam et profundam folitudinem exercitu, iter ingrediatur, Arabi latronum duci magis, quam imperatori Romano, confentaneum? Barbarus, qui verfipellis effet, suppliciter agens confirmauit illum, hortatufque eft, vt paulifper adhuc fuftineret. Milites vero fimul fubueniens et vna curfitans deridebat. Quid vos, num per Campaniam, inquit, iter facere putatis, fontes, riuos, vmbras, balnea fcilicet et diuerforia quaeritis? Non venit in mentem, Arabum et Affyriorum peragrare vos confinium? Ita Romanos barbarus deliniebat, qui, priufquam compertus doli effet, aufugit, non clam Craffum tamen; verum et hoc ei perfuaferat, exercitum fe hoftium circumuenturum et perturbaturum.

Fama

40 ἀχανῆ καὶ βυθὸν] Legendum omnino cum Anon. et Mur. καὶ ἄβυθον. *Mof. Duf.*

41 σκιὰς] Tollius σκηνὰς legere iubet: et fane ita in quibusdam codd. legi teftis eft Stephanus. Ego vero, fi quid mutandum fit, σκιάδας malim. Vide in Anton. (V. 90, 6.) de Cleopatra ad Antonium veniente; κατέκειτο, inquit, ὑπὸ σκιάδι χρυσοπάστῳ, etc. *Mofes Dufoul.*

42 βάρβαρος] Hic iterum App. Ἄκβαρος. Silent Collectanea noftra.

43 τούτῳ Bodl. 3 Iunt.

44 διελ-

23. Λέγεται δὲ, τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸν Κράσσον, οὐχ ὥσπερ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ἐν φοινικίδι προσελθεῖν [44], ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι· καὶ τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀλλάξαι προνοήσαντα. τῶν δὲ σημαιῶν ἐνίας μόλις, ὥσπερ πεπηγυίας, πολλὰ παθόντας ἀνελέσθαι τοὺς φέροντας. ὧν ὁ Κράσσος καταγελῶν ἐπετάχυνε τὴν πορείαν, προσβιαζόμενος ἀκολουθεῖν τὴν φάλαγγα τοῖς ἱππεῦσι· πρίν γε δὴ τῶν ἐπὶ κατασκοπὴν ἀποσταλέντων ὀλίγοι προσπελάσαντες [45] ἀπήγγειλαν ἀπολωλέναι τοὺς ἄλλους ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτοὺς δὲ μόλις ἐκφυγεῖν· ἐπιέναι δὲ μαχομένους [46] πλήθει πολλῷ καὶ θάρσει τοὺς ἄνδρας. Ἅπαντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν, ὁ δὲ Κράσσος ἐξεπλάγη παντάπασι, καὶ διὰ σπουδῆς οὐ πάνυ καθεστηκὼς παρέταττε· πρῶτον μὲν, ὡς οἱ περὶ Κάσσιον ἠξίουν, ἀραιὰν τὴν φάλαγγα τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἀνάγων τοῦ πεδίου, πρὸς τὰς κυκλώσεις, τοὺς δ' ἱππεῖς διανέμων

Fama est, Crassum illo die non (vt solenne Romanis imperatoribus est) paludamento purpureo processisse amictum, sed toga pulla, eamque vbi animaduertit, mutasse: signa autem quaedam velut infixa vix magno labore valuisse signiferos conuellere, quos Crassus irridens vrgebat iter, cogens agmen cursum aequare equitum, saltem quousque pauci speculatores accurrentes reliquos nunciauerunt ab hostibus occisos, se aegre elapsos, hostes adesse ingenti multitudine et animo ad dimicandum. Ibi omnes perculsi sunt. Crassus plane obstupuit, ac prae properatione non satis sui compos instruxit aciem. Primum ex Cassii sententia raros ordines legionum, ne circumdarentur, quam longissime per campum produxit, equites distribuit in

44 διελθεῖν Bodl. 3. ἐλθεῖν simplex dant Iunt. et Ald.

45 προσπελάσαντες] Lat. Interp. recte: *accurrentes*; id enim postulat sententia. Sed vt in Graecis etiam inueniatur, litera vna demenda est, legendumque προσελάσαντες. Vtitur quidem alia illa voce noster; sed hic non satis apta videtur. Vide 285, 3. ἐγγὺς προσελάσαντες ἀνέδειξαν: et 291, 3. προσελάσας ἀτρέμα τῷ λόφῳ, vbi iterum προσπελάσας apud App. legitur. *Moses Dusoul.*

46 μαχουμένους Vulcob.

47 ἀνα-

τοῖς κέρασιν. ἔπειτα μετέδοξε, καὶ συναγαγὼν [47], ἀμφίστομον ἐποίησε καὶ βαθὺ πλινθίον, ἐν δώδεκα σπείραις [48] περιερχομένης [49] τῶν πλευρῶν ἑκάστης. παρὰ δὲ σπεῖραν ἴλην ἱππέων ἔταξεν, ὡς μηδὲν ἔχοι μέρος ἐνδεὲς ἱππικῆς βοηθείας, ἀλλὰ πανταχόθεν ὁμαλῶς προσφέροιτο πεφραγμένος. τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν Κασσίῳ, τὸ δὲ τῷ νέῳ Κράσσῳ παρέδωκεν, αὐτὸς δ' εἰς μέσον κατέστη. καὶ προάγοντες οὕτως, ἐπὶ ῥεῖθρον ἦλθον, ὃ καλεῖται Βάλισσος, οὐ πολὺ μὲν ἄλλως, οὐδ' ἄφθονον, ἀσμένοις δὲ τότε τοῖς στρατιώταις φανὲν, ἐν αὐχμῷ καὶ καύματι, καὶ παρὰ τὴν ἄλλην ἐπίπονον καὶ ἄνυδρον πορείαν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ᾤοντο δεῖν ἐνταῦθα καταυλισαμένους καὶ νυκτερεύσαντας, καὶ πυθομένους, ἐφ' ὅσον οἷόν τε, πλῆθος [50] καὶ τάξιν τῶν πολεμίων, ἅμ' ἡμέρᾳ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς· Κράσσος δὲ τῷ παιδὶ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἱππεῦσιν ἐγκελευομένοις ἄγειν καὶ συνάπτειν ἐπαρθεὶς, ἐκέλευσεν ἑστῶτας ἐν τάξει φαγεῖν καὶ πιεῖν

in cornua. Mox conſilium mutauit, ac contractis copiis ancipitem aciem et profundam quadratamque fecit. Erant in ſingulis lateribus duodenae cohortes. Adiunxit cuique cohorti alam equitum, ne qua pars equeſtri ſubſidio careret, ſed concurreret vndequaque iuxta munita. Alterum cornu Caſſio, alterum Craſſo filio, attribuit, ipſe in media acie conſtitit. Ita proceſſerunt ad riuum (Baliſſus appellatur) non magnum, nec largum, verum in tanto ſqualore et aeſtu per viam reliquam laborioſam et ſitientem, gratum tamen eo tempore militibus. Ibi plerique duces caſtra ponenda et pernoctandum cenſuerunt, explorandumque, quatenus fieri poſſet, quam magnae hoſtium copiae eſſent, et quemadmodum inſtructae; inde prima luce in illos mouendum. At Craſſus filio ſuo atque equitibus eius proelium cientibus elatus, imperauit, vt in acie ſtantes, quibus liberet, cibum caperent et

47 ἀναγαγὼν Anon.

48 εἰς δώδεκα σπείρας idem.

49 περιερχομένης] H. Steph. reponendum putat περιεχομένης. [προερχομένης exhibent Anon. et Bodl. 3.]

50 ita etiam Bodl. 3. et Iunt. vulgo legitur οἷόν τε τὸ πλῆθος.

51 haec

τοὺς δεομένους. καὶ πρὶν ἢ τοῦτο διὰ πάντων γενέσθαι καλῶς, ἦγεν οὐ σχέδην, οὐδ᾽ ὡς ἐπὶ μάχην, διαναπαύων, ἀλλ᾽ ὀξείᾳ καὶ συντόνῳ χρώμενος τῇ πορείᾳ, μέχρις οὗ κατώφθησαν οἱ πολέμιοι, παρὰ δόξαν οὔτε πολλοὶ [51] φανέντες, οὔτε σοβαροὶ τοῖς Ῥωμαίοις. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ὑπέστειλε τοῖς προτάκτοις Σουρήνας, τὴν δὲ λαμπρότητα κατέκρυβε τῶν ὅπλων, ἱμάτια καὶ διφθέρας προΐσχεσθαι [52] κελεύσας. ὡς δ᾽ ἐγγὺς ἐγένοντο, καὶ σημεῖον ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλατο [53] φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρθοι γὰρ οὐ κέρασιν, οὐδὲ σάλπιγξιν ἐποτρύνουσιν ἑαυτοὺς εἰς μάχην, ἀλλὰ ῥόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιτείναντες ἠχείοις χαλκοῖς, ἅμα πολλαχόθεν ἐπιδουποῦσι. τὰ δὲ φθέγγεται βύθιόν τι καὶ δεινὸν, ὠρυγῇ θηριώδει καὶ τραχύτητι βροντῆς μεμιγμένον· εὖ πως συνεωρακότες, ὅτι τῶν [54]

et hiberent. Priuſquam hoc per omnes ordine factum eſſet, proceſſit non compoſito gradu, neque, vt ad proelium, interquieſcens, ſed propero et continuo agmine, quoad in conſpectu fuere hoſtes, qui neque numeroſi, (vt exſpectabant) neque pomposi, viſi Romanis ſunt. Nam multitudinem poſt primam aciem occuluerat Surenas, ſplendoremque armorum texerat tunicis et ſagis pelliceis, quibus edixerat vt ſe velarent. Vbi appropinquauerunt, et ſignum pugnae ſublatum a duce eſt, primum graui ſonitu atque fremitu terribili compleuerunt campum. Neque enim cornibus, aut tubis, claſſicum canunt Parthi, ſed clauas ex corio concauas aeramentis intenta reſonantibus pulſant vndique. Hae raucum clangorem et dirum edunt, velut vlulatu belluino et tonitrui aſperitate miſtum. Ac recte aduerterunt, ab auditus

51 haec quatuor verba, παρὰ δόξαν οὔτε πολλοὶ, abſunt a Bodl. 3.

52 κατέκρυβε.... προσίσχεσθαι] Melius in Mur. et App. κατέκρυπτε. Legendumque cum App. προΐσχεσθαι.

53 ἐπίμπλαντο Bodl. 3.

54 εὖ πως συνεωρακότες, ὅτι τῶν etc.] Perſequi omnes interpretis lapſus breuitatis cauſa ſuperſedeo. Haec autem non inelegans ſententia eſt ab eo omiſſa, quia, (opinor) quum eam in Graeco deprauatam offendiſſet, difficultate emendandi laborabat, quanquam ea magna non eſt

αἰσθητηρίων ἀκοὴ ταρακτικώτατόν ἐστι τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ ταύτην πάθη τάχιστα κινεῖ, καὶ μάλιστα ἐξίστησι τὴν διάνοιαν.

24. Ἐκπεπληγμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων [55] διὰ τὸν ἦχον, ἐξαίφνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὅπλων καταβαλόντες, ὤφθησαν αὐτοί τε φλογοειδεῖς, κράνεσι καὶ θώραξι τοῦ Μαργιανοῦ σιδήρου στίλβοντος ὀξὺ καὶ περιλαμπές [56]· οἵ θ' ἵπποι καταπεφραγμένοι χαλκοῖς καὶ σιδηροῖς ὑφάσμασιν [57]. ὁ δὲ Σουρήνας μέγιστος καὶ κάλλιστος αὐτὸς, τῇ δὲ [58] κατ' ἀνδρείαν δόξῃ τὴν θηλύτητα τοῦ κάλλους οὐκ ἐοικὼς, ἀλλὰ Μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμμασι προσώπου καὶ κόμης διακρίσει, τῶν ἄλλων Πάρθων ἔτι Σκυθικῶς ἐπὶ τὸ φοβερὸν τῶν ἀνασίλλων κομώντων [59]. καὶ πρῶτον μὲν διενοοῦντο τοῖς κοντοῖς εἰσελαύνον-

ditus ſenſu animum turbari maxime, eiuſque ocyſſime cieri affectus, ac potiſſimum de ſtatu mentem deiici.

Eo ſtrepitu expaueſcentibus Romanis, repente abiiciunt armorum integumenta. Tum illi rutilare viſi galeis loriciſque ex Margiano ferro factis coruſcante et refulgente. Equi erant aereis et ferreis operti velamentis. Ipſe eximia ſtatura Surenas ac pulcherrimus, venuſtatis mollitia opinionem non aequans ſuae virtutis, verum erat potius ad Medorum morem fucata facie et coma redimitus diſcriminata, quum caeteri Parthi etiam tum Scythico modo horrerent capillo incomto. Inſtiterunt primum infeſtis haſtis

eſt ſenſum intuentibus. Caeterum ne coniecturis vllis opus eſſet, Appiani Parthicus facit, vbi haec recte leguntur ita: εὖ πως συνεωρακότες, ὅτι τῶν αἰσθητηρίων etc. *Xylander*. συγκεκραγότα ὃ τῇ τῶν αἰσθ. exhibent Bodl. 3. Iunt. Ald.

55 poſt Ῥωμαίων addit δέει Anon.

56 περιλαμπές] Forſan πυριλαμπές.

57 ὑφάσμασιν] Haud puto, ita ſcripſiſſe Plutarchum; ſed potius, vt in Vulc. Anon. Bodl. 3. H. Steph. nonnullis et App. eſt, σκεπάσμασιν.

58 δὲ τῇ Bodl. 3. vulgatis deeſt δέ.

59 ἀνασίλλων κομώντων] Praue ex duabus vocibus vnam conflant Anon. et Mur. ἀνασιλοκομώντων, ſed quinam illi *Anaſilli* ſunt? Ludiones fuiſſe credo, qui oris et oculorum torſionibus immanibus ſpectaculi ſpeciem admo-

τες ὠθεῖν καὶ βιάζεσθαι τοὺς προτάκτους· ὡς δ' ἑώρων τό τε βάθος τοῦ συνασπισμοῦ, καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸ μόνιμον καὶ παρεστηκὸς, ἀνῆγον ὀπίσω, καὶ σκίδνασθαι δοκοῦντες ἅμα καὶ διαλύειν τὴν τάξιν, ἐλάνθανον ἐν κύκλῳ περιβάλλοντες τὸ πλινθίον αὐτῶν. Κράσσου δὲ τοὺς ψιλοὺς ἐκδραμεῖν κελεύσαντος, οὗτοι μὲν οὐ πολὺ προῆλθον, ἀλλὰ πολλοῖς τοξεύμασιν ἐντυχόντες, καὶ ταχὺ συμπαρέντες, αὖθις ἐνεδύοντο τοῖς ὁπλίταις, καὶ παρεῖχον ἀκοσμίας ἀρχὴν καὶ δέους, ὁρῶσι τὸν τόνον τῶν ὀϊστῶν καὶ τὴν ῥώμην, ὅπλα τε ῥηγνύντων, καὶ διὰ παντὸς Φερομένων, ὁμοίως ἀντιτύπου καὶ μαλακοῦ τοῦ τραύματος [60]. οἱ δὲ Πάρθοι διαστάντες, ἐκ μήκους ἤρξαντο τοξεύειν ἅμα πανταχόθεν, οὐ τὴν ἀκριβῆ τάξιν [61], (ἡ γὰρ συνέχεια καὶ πυκνότης [62]

hastis antesignanos impellere et mouere. Caeterum vt altitudinem confertae aciei et militum videre stabilitatem immobilitatemque, gradum retulerunt. Dissipari autem atque dissoluere ordines quum viderentur, priusquam aduerterent Romani, vndique se ipsorum aciei quadratae circumfudere. Quum vero leuem armaturam Crassus procurrere iussisset, haud longe sunt progressi, sed grandine sagittarum male accepti et confixi retro se inter grauem armaturam receperunt, initiumque tumultus et pauoris praebuerunt, cum cernerent vim et robur iaculorum arma lacerantium, et iuxta omnia penetrantium, siue dura arma, siue molle foret corpus. At Parthi diuulserunt se, coeperuntque eminus vndique sagittare, non exacte dirigentes tela. Siquidem efficiebat Roma-

admodum barbaram exhibebant. Suspicor tamen, τῶν ἀνασίλλων ex Scholio aliquo huc irrepsisse. *Moses Dusoul.*

60 τάγματος] Ferri omnino haec scriptura non potest. στιγάσματος habent Anon. et Mur. quod probum est, et in App. etiam legitur.

61 τάξιν] Mendosa haud dubie vox. Meliorem quidem suppeditant Anon. Mur. et App. τοξείαν: sed nondum, qualem decet esse, vt *collimandi artem, aut dexteritatem*, quae hic requiri videtur, repraesentet. Forsan τάσις eam inter alias significationem habere comperietur. Τείνω certe, a quo τάσις est, eo sensu vsurpatur. Cl. Editor, [Bryanus nempe] Forsan τόξευσιν adscripsit. *Mos. Dus.*

62 συχνότης Bodl. 3.

63 τῶ

τῶν Ῥωμαίων οὐδὲ τῷ βουλομένῳ διαμαρτάνειν ἀνδρὸς παρεῖχεν) εὐτόνους δὲ τὰς πληγὰς καὶ βιαίους διδόντες ἀπὸ τόξων κραταιῶν καὶ μεγάλων, καὶ τῇ σκολιότητι τῆς καμπῆς ἠναγκασμένον τὸ βέλος ἀποστελλόντων. ἦν οὖν αὐτόθεν ἤδη μοχθηρὰ τὰ Ῥωμαίων. καὶ γὰρ μένοντες ἐν τάξει, συνετιτρώσκοντο, καὶ χωρεῖν ὁμόσε πειρώμενοι, τοῦ μὲν ποιεῖν [63] ἴσον ἀπεῖχον, ὁμοίως δ' ἔπασχον· ὑπέφευγον γὰρ ἅμα βάλλοντες οἱ Πάρθοι, καὶ τοῦτο κράτιστα ποιοῦσι μετὰ Σκύθας· καὶ σοφώτατόν ἐστιν, ἀμυνομένους ἐπὶ τῷ σώζεσθαι, τῆς φυγῆς ἀφαιρεῖν τὸ αἰσχρόν.

25. Ἄχρι μὲν οὖν ἤλπιζον αὐτοὺς ἐκχεαμένους τὰ βέλη σχήσεσθαι μάχης, ἢ συνάψειν [64] εἰς χεῖρας, ἐκαρτέρουν· ὡς δ' ἔγνωσαν, ὅτι πολλαὶ κάμηλοι παρεστᾶσι τοξευμάτων πλήρεις, ἀφ' ὧν περιελαύνοντες οἱ πρῶτοι λαμβάνουσιν, οὐδὲν πέρας ὁρῶν ὁ Κράσσος ἠθύμει· καὶ σκοπεῖν ἐκέλευεν, ἀγγέλους πέμψας πρὸς τὸν υἱὸν, ὅπως προσμίξαι βιάσεται [65] τοῖς ἐναντίοις, πρὶν ἢ κυκλωθῆ-

Romanae aciei ſpiſſitudo ac denſitas, vt ne de induſtria quidem ictu poſſent aberrare, validaſque plagas et violentas incuſſerunt grandibus atque firmis arcubus, qui ex tortuoſa flexura impellebant magna vi telum. Erant iam hinc res afflictae Romanorum, quando, ſi ordines ſeruarent, conuulnerabantur, et ſi conferre conarentur pedem, quum nihilo magis laederent, pariter ipſi infeſtabantur. Quippe fugiebant, atque interim iaculabantur Parthi: atque id faciunt ſecundum Scythas peritiſſime; quod quidem egregium eſt commentum, quo ſalutem ſuam defendentibus etiam fuga turpitudine careat.

Quouſque autem ſperauerunt, effuſis telis temperaturos illos pugna, aut ad manus venturos, pertulerunt Romani. Vt vero cognouerunt, multos camelos illis praeſto eſſe ſagittis onuſtos, a quibus circumuecti primi ſumebant, neque vidit Craſſus finem, obtorpuit, iuſſitque per nuncios filio, eniteretur manum cum hoſtibus ante conſerere, quam eum circumuaderent,

63 τοῦ μεταπονεῖν Bodl. 3.
64 συνάπτειν] Vt ſupra dixit σχήσεσθαι, ita hic cum Mur. et App. συνάψειν dicat cenſeo.
65 βιάζηται Vulcob.

ναι. μάλιϛα γὰρ ἐκείνῳ προσέπιπτε καὶ περιΐππευε τὸ κέρας, ὡς κατὰ νώτȣ γενησόμενον. λαβὼν ȣ̓͂ν ὁ νεανίας ἱππεῖς τε χιλίȣς τριακοσίȣς, ὧν οἱ χίλιοι παρὰ Καίσαρος ἦσαν, καὶ τοξότας πεντακοσίȣς, καὶ τῶν ἔγγιϛα θυρεοφόρων ὀκτὼ σπείρας, περιήγαγεν εἰς ἐμβολήν. τῶν δὲ Πάρθων οἱ περιελαύνοντες, εἴτε συντάγμασιν ἐντυχόντες [66], ὥς ἔνιοί φασιν, εἴτε λαβεῖν τὸν Κράσσον ἀπωτάτω τȣ͂ πατρὸς ϛρατηγȣ͂ντες [67], ὀπίσω ϛρέψαντες ἐδίωκον [68]. ὁ δὲ βοήσας, ὡς ȣ̓ μένȣσιν οἱ ἄνδρες, ἤλαυνε, καὶ σὺν αὐτῷ Κηνσωρῖνός τε καὶ Μεγάβακχος [69], ὁ μὲν εὐ-

rent. Illum enim incurſabat potiſſimum, illique circumfundebat ſe hoſtium cornu, vt auerſum adorirentur. Igitur adoleſcens mille trecentos equites, ex quibus adduxerat mille a Caeſare, ſagittarios quingentos, et ex proximis ſcutatis octo cohortes, orbe facto, infeſtos duxit in hoſtem. Parthi, qui ſe circumfundebant, vel quod in compoſitam aciem incurrebant, (vti dictitant nonnulli) vel artificio molientes, vt Publium quam longiſſime retraherent a patre, retro fugerunt. Ille vero, clamans terga hoſtes dare, ſubdit equo calcaria. Sequuntur eum Cenſorinus et Megabacchus, hic

66 εἴτε συντάγμασιν ἐντυχόντες] Xylander vertit: *ſiue quod in compoſitum agmen incidiſſent:* et annotat: Ita vertendum putaui, vt aliquis ſaltem eſſet ſenſus, quaſi diceret: *quum eſſent experti vim Romani equitatus, ordinibus ſuis ſtipati.* Quod Guarinus dixit: *prae timore ad ſuos reuerſuri:* nihil habet Graecis verbis affine. Sane apud Appianum non συντάγμασιν eſt, ſed τέλμασιν, [et ita exhibet Anon.] id eſt, *locis paluſtribus.* Quod hic locum mihi habere non videtur.

67 ϛρατηγȣ͂ντες] Scio, afferri hic ex coniectura aliam lectionem, mutantem ϛρατηγȣ͂ντες in ϛρατηγȣ͂ντα: ſed nec eam admittet, (vt certe non vnam ob cauſam reiicienda eſt) nec aliam, quam eam, quae hic habetur, quaeret, quiſquis obſeruarit apud Plutarchum verbi ϛρατηγῶ vſum cum infinitiuo: de quo vſu et antea aliquid me obiter dixiſſe arbitror. *H. Steph.*

68 τρέψαντες ἔφευγον Anon.

69 Μεγάβακχος] Quodnam Romanum nomen ſub hoc lateat, quis diuinabit? *Cn. Plancum* habebat vetus Interpres, teſte Xylandro. Vnde, incertum. Sed ſatis ad ſcripturam noſtram accommodate. *Moſes Duſoul.* [Xylandri annotatio ita habet: Nomen *Megabacchus* haud

ψυχίᾳ καὶ ῥώμῃ διαφέρων, Κηνσωρῖνος δὲ βουλευτικὸν ἔχων ἀξίωμα, καὶ δεινὸς εἰπεῖν, ἑταῖροι δὲ Κράσσου, καὶ παραπλήσιοι καθ' ἡλικίαν. ἐπισπωμένων [70] δὲ τῶν ἱππέων, οὐδὲ τὸ πεζὸν ἀπελείπετο προθυμίᾳ καὶ χαρᾷ τῆς ἐλπίδος. νικᾶν γὰρ ᾤοντο καὶ διώκειν, ἄχρις οὗ πολὺ προελθόντες ᾔσθοντο τὴν ἀπάτην, μεταβαλλομένων ἅμα τῶν φεύγειν δοκούντων, καὶ πλειόνων ἄλλων ἐπιφερομένων. ἐνταῦθα ἔστησαν, οἰόμενοι συνάψειν αὐτοῖς εἰς χεῖρας, ὀλίγοις οὖσι, τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ, τοὺς καταφράκτους προτάξαντες ἐναντίους τοῖς Ῥωμαίοις, τὴν δ' ἄλλην ἵππον ἄτακτον [71] περὶ αὐτοὺς ἐλαύνοντες, καὶ συνταράττοντες τὸ πεδίον, ἀνίστασαν ἐκ βυθοῦ θῖνας ἄμμου, κονιορτὸν ἐπαγούσας ἄπλετον, ὡς μήτε διορᾶν ῥαδίως, μήτε φθέγγεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰλουμένους δ' ἐν ὀλίγῳ καὶ συμπίπτοντας ἀλλήλοις, βάλλεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν οὐ ῥάδιον, οὐδ' ὀξὺν θάνατον, ἀλλ' ὑπὸ σπασμοῦ καὶ ὀδύ-

hic animi celſitudine et vi corporis inſignis, ille ſenatoria dignitate et eloquentia clarus, Craſſi ſodales et aetate pares; qui quum traherent ſecum equites, non conceſſerunt iis pedites alacritate et ſpe elati. Vincere enim putabant ſe et conſectari hoſtes, quoad perceperunt longe progreſſi dolum, circumagentibus ſe iis, quos fugere putabant, et pluribus aduolantibus aliis. Itaque ſubſtiterunt ibi, rati, hoſtes cum ipſis, ſcilicet paucis, manus conſerturos. Enimuero cataphractos illi in fronte oppoſuerunt Romanis, reliquo equitatu incondito circumiecerunt eos, campumque conturbantes, cumulos arenae ex imo excitauerunt: vnde ingens edita eſt pulueris vis, vt nec diſpicere commode Romani, nec loqui valerent, volutati autem in anguſto atque in ſe mutuo incurrentes configerentur caderentque, non facili, neque celeri morte, ſed conuulſione et dolore intolerabili cruciati,

haud ſcio quam Latino conueniens, aut Romano homini. Interpres *Cn. Plancum* habet, neſcio, vnde petitum.]

70 ἐπισπωμένων] Melius, mea quidem ſententia, legeretur ἐπισπομένων: (vt infra 289, 15. vbi vide Not.) quia mox addit, *nec ceſſaſſe pedites. Moſ. Duſ.*

71 ἄτακτον] Pro hoc vocabulo legitur etiam, quod contrariam ſignificationem habet, nimirum εὔτακτον. *H. Stephanus.*

 72 ἀνι-

νης δυσανασχετοῦντας, καὶ κυλινδουμένους περὶ τοῖς οἰστοῖς, ἐναποθνήσκειν [72] τοῖς τραύμασι, βίᾳ τε πειρωμένους ἐξέλκειν ἠγκιστρωμένας ἀκίδας, καὶ δεδυκυίας διὰ φλεβῶν καὶ νεύρων, προσαναῤῥηγνύναι καὶ λυμαίνεσθαι σφᾶς αὐτούς. οὕτω δὲ πολλῶν ἀποθνησκόντων, ἄπρακτοι καὶ οἱ ζῶντες ἦσαν πρὸς ἀλκήν· καὶ τοῦ Ποπλίου παρακαλοῦντος ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κατάφρακτον, ἐπεδείκνυσαν ἑαυτῶν χεῖράς τε θυρεοῖς συμπεπερονημένας, καὶ πόδας διαμπὰξ προσεληλαμένους πρὸς τοὔδαφος, ὥστε καὶ πρὸς φυγὴν ἀμηχάνους εἶναι, καὶ πρὸς ἄμυναν. αὐτὸς οὖν τοὺς ἱππεῖς παρορμήσας, προσέβαλλε μὲν ἐῤῥωμένως, καὶ συνῆψε τοῖς ἀνδράσιν· ἦν δ' ἄνισος ἔν τε ταῖς πληγαῖς, καὶ τῷ φυλάττεσθαι, παίων μὲν ἀσθενέσι καὶ μικροῖς δορατίοις θώρακας ὠμοβύρσους καὶ σιδηροῦς, παιόμενος δὲ κοντοῖς εἰς εὐσταλῆ καὶ γυμνὰ σώματα τῶν Γαλατῶν. τούτοις γὰρ ἐθάῤῥει μάλιστα, καὶ μετὰ τούτων ἔργα θαυμαστὰ διεπράττετο. τῶν τε γὰρ κοντῶν ἐπελαμβάνοντο, καὶ συμπεριπλεκόμενοι [73] τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν ἵππων

cruciati, iactatique inter iacula, vulneribus immorerentur: si vero eniterentur cuspides hamatas, quae venas et neruos perruperant, elidere, lacerarent insuper et dilaniarent semetipsi. Ita multis occumbentibus, erant etiam superstites ad dimicandum inutiles. Adeo vt cum hortaretur eos Publius, in cataphractos vt darent impressionem, manus suas ostenderunt scutis affixas pedesque traiectos, et solo adstrictos, vt neque fugere, neque valerent proeliari. Igitur concitatis equitibus, ipse magna vi intulit se in hostes, dimicauitque cum iis. Caeterum haudquaquam par erat certamen vel inferendis ictibus, vel declinandis. Nam imbecillibus et breuibus lanceis caedebat loricas, ex corio crudo confectas, vel ferreas, contra praebebat contorum ictibus leuiter armata et nuda corpora Gallorum. His enim fidebat inprimis, horumque virtute insignia facta edebat: siquidem contos prehendebant, hostesque complexi deturbabant ex equis armorum pondere immobiles. Complu-

72 ἐναποθραύειν Bodl. 3.
73 συμπλεκόμενοι Bodl. 3. in vulgatis est συμπαραπλεκόμενοι.

74 δυσ-

ἐώθουν, τῇ βαρύτητι τοῦ ὁπλισμοῦ δυσκινήτους ὄντας. πολλοὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν ἀπολιπόντες ἵππους, καὶ ὑποδυόμενοι τοῖς [74] ἐκείνων, ἔτυπτον εἰς τὰς γαστέρας· οἱ δ' ἀνεσκίρτων ὑπ' ὀδύνης, καὶ συμπατοῦντες ἐν ταὐτῷ τοὺς ἐπιβάτας καὶ τοὺς πολεμίους ἀναπεφυρμένους ἀπέθνησκον. ἐπίεζε δὲ τοὺς Γαλάτας μάλιστα τό τε θάλπος καὶ τὸ δίψος, ἀμφοτέρων ἀήθεις ὄντας· καὶ τῶν ἵππων ἀπολώλεισαν οἱ πλεῖστοι, πρὸς ἐναντίους ἐλαυνόμενοι τοὺς κοντούς. ἐβιάσθησαν οὖν ἀναχωρῆσαι πρὸς τοὺς ὁπλίτας, ἔχοντες τὸν Πόπλιον ὑπὸ τραυμάτων ἤδη κακῶς διακείμενον. ἰδόντες δὲ θῖνα βουνώδη πλησίον, ἐχώρουν ἐπ' αὐτὴν, καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἐν μέσῳ κατέδησαν, ἔξωθεν δὲ τοῖς θυρεοῖς συγκλείσαντες, ᾤοντο ῥᾷον ἀμυνεῖσθαι [75] τοὺς βαρβάρους. ἀπέβαινε δὲ τοὐναντίον. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὁμαλῷ [76] τοῖς ὄπισθεν ἀμωσγέπως παρέχουσιν οἱ πρότακτοι ῥαστώνην·

Complures, equis suis relictis, hostium equos subeuntes ventres eorum fodiebant. Exsiliebant illi prae dolore, obterentesque simul sessores et hostes promiscuos, emoriebantur. Praecipue autem affligebat Gallos aestus et sitis, quorum vtriusque ea gens est impatientissima. Equi plerique perierunt in contos infestos admissi: quare coacti sunt ad pedites se recipere. Habebant in medio Publium vulneribus iam grauiter affectum. Conspicati autem in propinquo cliuum sabulosum, eo contenderunt, religatisque in medio equis, foris se clypeis contegebant, atque ita commodius putabant protecturos se aduersus barbaros: verum longe cecidit secus. Vbi enim in plano consistunt, praebent aliquatenus in fronte collocati securitatem posterioribus. Ibi

74 δυόμενοι τοῖς] Anon. Mur. et App. ὑποδυόμενοι. Recte. Priores etiam habent τοὺς pro τοῖς. Sed cur mutemus nihil est. Immo τοῖς alteri illi praestat.

75 ἀμύνεσθαι] Rectius scriptum iri puto ἀμυνεῖσθαι. In tot locis tamen huius ipsius operis praesens infinitiui pro futuro iunctum verbis huiusmodi reperitur, vt propemodum, an mendosae sint tales scripturae, dubitem. *H. Stephanus.*

76 ἐν μὲν γὰρ τῷ ὁμόσε] Pro vltima voce ὁμαλῷ est in App. Anon. et Mur. quod cum Dacerio libens amplector.

 77 Καρ-

ἐκεῖ δ' ἄλλον ὑπὲρ ἄλλον διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἀνέχοντος τοῦ χωρίου, καὶ μᾶλλον ἀεὶ τὸν κατόπιν ἐξαίροντος, οὐκ ἐδύναντο διαφεύγειν, ἀλλ' ἐβάλλοντο πάντες ὁμαλῶς, ὀδυρόμενοι τὴν ἀκλεῆ καὶ ἄπρακτον αὐτῶν τελευτήν. ἦσαν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον ἄνδρες Ἕλληνες δύο τῶν αὐτόθι κατοικούντων ἐν Κάῤῥαις [77], Ἱερώνυμος καὶ Νικόμαχος· οἳ συνέπειθον αὐτὸν ὑπεξελθεῖν μετ' αὐτῶν, καὶ διαφεύγειν εἰς Ἰσχνὰς [78], πόλιν ᾑρημένην [79] τὰ Ῥωμαίων, καὶ οὐ μακρὰν οὖσαν. ὁ δὲ φήσας οὐδένα δεινὸν οὕτως ἔσεσθαι θάνατον, ὃν φοβηθεὶς Πόπλιος ἀπολείψει τοὺς ἀπολλυμένους δι' αὐτόν, ἐκείνους μὲν ἐκέλευε σώζεσθαι, καὶ δεξιωσάμενος ἀπέλυσεν [80]· αὐτὸς δὲ τῇ χειρὶ χρήσασθαι μὴ δυνάμενος (διελήλατο γὰρ βέλει) τὸν ὑπασπιστὴν ἐκέλευσε [81] πατάξαι τῷ ξίφει, παρασχὼν τὸ πλευρόν. ὁμοίως δὲ καὶ Κηνσωρῖνον ἀποθανεῖν λέγουσι. Μεγάβακχος δ' αὐτὸν διεχρήσατο, καὶ τῶν ἄλλων οἱ δοκιμώτα-

Ibi vero ex loci inaequalitate alii aliis editiores, prioribusque posteriores excelsiores non poterant tela deuitare, sed omnes iuxta figebantur, mortem suam deplorantes ingloriam et ignauam. Erant cum Publio Graeci duo, qui eo in tractu Carnas colebant, Hieronymus et Nicomachus. Hi suadebant ei, vt cum ipsis subduceret se, et confugeret Ischnas, oppidum partium Romanarum, quod non procul aberat. Verum ille nullam ait tam acerbam occursuram sibi mortem, cuius ipse metu deserturus esset illos, qui sua causa occumberent, iussosque, vt suam ipsi salutem expedirent, complexu dimisit eos. Mox, quod impotens manus esset telo traiecta, latus armigero praebuit et haurire iussit. Pari fato aiunt cecidisse Censorinum. Megabacchus semetipse interemit, similiter nobilissimi quique. Resi-

77 Καρναῖς] Legendum cum Anon. et Mur. Καῤῥαῖς, de qua vrbe saepius in sequentibus mentio fit. *Moses Dusoul.*

78 Ἰσχνὰς] Legendum est cum Bodl. 3. et App. Ἰχνάς. Xylander *Ichniam* apud Dionem dici putat.

79 ἀνῃρημένην Anon.

80 ἀπέστειλεν Anon.

81 ἐκέλευσε τὸν υἱὸν Vulcob.

82 ἀπο

τοι. τὰς δ' ἀπολελειμμένας ἀναβαίνοντες οἱ Πάρθοι τοῖς κοντοῖς διήλαυνον μαχομένας. ζῶντας δ' ὀ πλείονας ἁλῶναι φασὶ πεντακοσίων, τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἀποκείραντες [82], ἤλαυνον εὐθὺς ἐπὶ τὸν Κράσσον.

26. Εἶχε δὲ τὰ κατ' αὐτὸν οὕτως. ὡς ἐκέλευσε τὸν υἱὸν ἐμβαλεῖν τοῖς Πάρθοις, καί τις ἤγγειλεν αὐτῷ μακρὰν τροπὴν εἶναι, καὶ δίωξιν ἰσχυρὰν τῶν πολεμίων, ἑώρα δὲ καὶ τοῖς [83] καθ' αὑτὸν οὐκέτι προσκειμένους ὁμοίως, (ἐκεῖ γὰρ ἐῤῥύησαν οἱ πλεῖστοι) μικρὸν ἀνεθάῤῥησε, καὶ συναγαγὼν ὑπέστειλεν ἐν χωρίοις προσάντεσι [84] τὸν στρατὸν, αὐτίκα προσδοκῶν τὸν υἱὸν ἐπανήξειν ἀπὸ τῆς διώξεως. τῶν δὲ πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ Ποπλίου πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐκινδύνευεν, οἱ μὲν πρῶτοι διεφθάρησαν, ἐμπεσόντες εἰς τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὕστεροι, μόγις διαφυγόντες, ἀπήγγελλον οἴχεσθαι τὸν Πόπλιον, εἰ μὴ ταχεῖα καὶ πολλὴ βοήθεια παρ' ἐκείνου γένοιτο. τὸν δὲ [85] Κράσ-

Reſiduos ſubeuntes barbari collem contis confodere pugnantes. Viui non amplius quingenti dicuntur in eorum poteſtatem veniſſe. Capite detruncato Publii, contenderunt illico in Craſſum.

Eius res hoc in ſtatu erant. Poſtquam filio imperauit inuehere in Parthos, ac quiſpiam effuſam acriter inſtante Publio fugam eſſe nunciaſſet, cerneret autem, ſibi obiectos non perinde inſtare, quod plerique eorum illuc concurriſſent, recepit aliquantulum animi, et conglobatum exercitum ad loca ſubuexa retraxit, mox regreſſurum a conſectandis hoſtibus exſpectans filium. Qui miſſi fuerant a Publio, poſtquam in diſcrimen venerat, primi a barbaris, in quos inciderunt, trucidati ſunt: nouiſſimi, qui magno labore euaſerant, actum eſſe nunciauerunt de Publio, niſi mature et firmum ſubſidium ab ipſo mitteretur. Craſſus autem

82 ἀποκείραντες] De capitis *amputatione* intelligi debere, ex ſequentibus abunde conſtabit. Amplector itaque, quod exhibent Anon. Mur. et App. ἀποκόψαντες. *Moſes Duſoul.*

83 δὲ τοῖς Bodl. 3. omiſſo καὶ. ſed in vulgatis legitur δὲ καὶ τοὺς.

84 δυσάντεσι dat Iuntina, ſed ſola.

85 δὲ] Forſan δὴ, vel γε.

86 Φο-

σον ἅμα πολλὰ πάθη κατέσχε, καὶ λογισμῷ μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν πραγμάτων ἑώρα, φόβῳ δὲ περὶ τοῦ σύμπαντος ἅμα, καὶ πόθῳ τοῦ παιδὸς ἑλκόμενος βοηθεῖν, τέλος ὥρμησε προάγειν τὴν δύναμιν. ἐν τούτῳ δ' οἱ πολέμιοι προσεφέροντο, κλαγγῇ καὶ παιᾶνι φοβερώτεροι [86], καὶ πολλὰ τῶν τυμπάνων αὖθις περιεμυκᾶτο τοὺς Ῥωμαίους, ἑτέρας μάχης ἀρχὴν προσδοκῶντας. οἱ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ποπλίου κομίζοντες ὑπὲρ αἰχμῆς ἀναπεπηγυῖαν, ἐγγὺς προσελάσαντες ἀνέδειξαν, ὕβρει πυνθανόμενοι τοκέας αὐτοῦ καὶ γένος. οὐ γὰρ [87] δὴ πρέπειν γε Κράσσου πατρὸς ἀνανδροτάτου καὶ κακίστου γενναῖον οὕτω παῖδα καὶ λαμπρὸν ἀρετῇ γενέσθαι. τοῦτο τὸ θέαμα Ῥωμαίων ὑπὲρ ἅπαντα τἆλλα δεινὰ τὰς ψυχὰς κατέκλασε καὶ παρέλυσεν, οὐ θυμοῦ πρὸς ἄμυναν, ὥσπερ ἦν εἰκὸς, ἀλλὰ φρίκης καὶ τρόμου πᾶσιν ἐγγενομένου. καίτοι τόν γε Κράσσον αὐτοῦ λαμπρότατον ἐν τῷ τότε πάθει φανῆναι λέγουσιν· ἐβόα γὰρ ἐπιὼν τὰς τάξεις· Ἐμὸν, ὦ Ῥωμαῖοι, τοῦ-

tem multis vno tempore diſtinebatur motibus, ac conſilio iam nihil expediebat, verum metu ſimul de ſumma rerum et filii deſiderio incitatus ad ei ſuccurrendum, inſtitit denique cum exercitu progredi. Interea ſuperuenerunt hoſtes clangore et victorialibus carminibus formidabiliores, ſimul crebra tympana iterum obſtrepebant Romanis, alterius pugnae exſpectantibus exordium. Qui Publii caput ſuffixum haſta ferebant, propius aduecti oſtentabant id Romanis, ac per ludibrium parentes eius et gentem quaerebant: neque enim oportere Craſſi, patris ignauiſſimi et foediſſimi, tam fortem et virtute praeſtantem filium fuiſſe. Hoc ſpectaculum ſupra reliqua omnia acerba animos debilitauit et infregit Romanorum. Neque enim ira ad vindictam, (vt decuerat) ſed horror tremorque inceſſit cunctos. At Craſſum ferunt in ea acerbitate ſupra, quam ante, celſum animum prae ſe tuliſſe. Vociferabatur enim circumuectus ordines: Meus eſt, milites,

86 *φοβερώτεροι*] Tollius mallet *φοβερώτερον*. Ego nihil mutandum eſſe cenſeo; longeque elegantius ſic efferri, quam per aduerbium.

87 *γὰρ* abeſt a Bodl. 3. et Iunt.

88 τοῦτο

το τὸ πένθος ἴδιόν ἐςιν· ἡ δὲ μεγάλη τύχη καὶ δόξα τῆς Ῥώμης ἐν ὑμῖν ἕςηκε σωζομένοις ἄθραυςος καὶ ἀήττητος. εἰ δὲ καὶ ἐμȣ̃ τις οἶκτος ἀφῃρημένȣ παῖδα πάντων ἄριςον, ἐπιδείξασθε τȣ̃τ' [88] ὀργῇ πρὸς τȣ̀ς πολεμίȣς. ἀφέλεσθε τὴν χαρὰν αὐτῶν, τιμωρήσασθε τὴν ὠμότητα. μὴ καταπλαγῆτε τοῖς γεγενημένοις, εἰ δὲ δεῖ τι [89] καὶ παθεῖν μεγάλων ἐφιεμένȣς. ȣ̃τε Λȣ́κȣλλος Τιγράνην ἀναιμωτὶ καθεῖλεν, ȣ̃τε Σκιπίων Ἀντίοχον. χιλίας δὲ ναῦς οἱ παλαιοὶ [90] περὶ Σικελίαν ἀπώλεσαν, ἐν δ' Ἰταλίᾳ πολλȣ̀ς αὐτοκράτορας καὶ ςρατηγȣ́ς· ὧν ȣ̓δεὶς προηττηθεὶς ἐκώλυσεν αὐτȣ̀ς κρατῆσαι τῶν νενικηκότων. ȣ̓ γὰρ εὐτυχίᾳ τὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνῃ καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρȣ́ντων εἰς τȣ̃το προῆλθε δυνάμεως.

27. Τοιαῦτα λέγων καὶ παραθαρσύνων ὁ Κράσσος, ȣ̓ πολλȣ̀ς ἑώρα προθύμως ὑπακȣ́οντας, ἀλλὰ καὶ συναλαλάξαι κελεύσας, ἤλεγξε τȣ̃ ςρατȣ̃ τὴν κατήφειαν,

tes, priuatus hic luctus. Inclyta fortuna et gloria vrbis Romae in vestra consistit incolumitate integra et intacta. Quod si quis meam quoque vicem dolet, omnium optimo filio orbati, id ira vestra in hostes ostendat. Extorquete his exsultationem, vindicate saeuitiam. Nolite obstupescere acceptis cladibus. Aliquid etiam perpetiendum magna affectantibus. Nec Lucullus Tigranem sine sanguine subuertit, nec Antiochum Scipio. Mille naues maiores nostri circa Siciliam amisere, in Italia multos imperatores et duces, quorum ante oppressus obstitit nemo, quo minus illi superarent ipsos victores. Neque enim secunda fortuna res Romana, sed tolerantia et virtute asperis rebus obnitentium, ad tantas opes euasit.

Dum hisce dictis eos excitat Crassus, raros animaduertit commoueri. Sed et quum tollere imperasset eis clamorem, animum deiectum exer-

88 τȣ̃το deest Iuntinae.

89 εἰ δεῖ τι...] Noua incipit sententia; hoc primum. Deinde vides, quam frigida haec sint in oratione concitatissima. Nec sanantur ope Anon. et Mur. legentium ἴδει pro εἰ δεῖ. Forsan nitori suo tandem reddetur, si mecum simpliciter δεῖ τι legas. *Moses Dusoul.*

90 παλαιοὶ] Mallem πρόπαπποι. Certe non sic solebant loqui Romani; sed *Maiores, Auos, Proauos*, crepabant. *Mos. Dus.*

91 ποι-

ὡς ἀσθενῆ καὶ ὀλίγην καὶ ἀνώμαλον κραυγὴν ἐποιήσατο [91]· ἡ δὲ παρὰ τῶν βαρβάρων λαμπρὰ καὶ θρασεῖα κατεῖχε [92]. τραπομένων δὲ πρὸς ἔργον, οἱ μὲν ἱππόται [93] πλάγιοι περιελαύνοντες ἐτόξευον· αὐτοὶ δὲ τοῖς κοντοῖς οἱ πρόταντοι χρώμενοι συνέστελλον εἰς ὀλίγον τοὺς Ῥωμαίους, πλὴν ὅσοι τὸν ὑπὸ [94] τῶν τοξευμάτων φεύγοντες θάνατον, ἀπετόλμων παραβόλως εἰς αὐτοὺς φέρεσθαι, μικρὰ μὲν βλάπτοντες, ὀξέως δὲ θνήσκοντες ὑπὸ τραυμάτων μεγάλων καὶ καιρίων, παχὺν ἐπωθούντων σίδηρον τῶν κόντων εἰς [95] τοὺς ἱππεῖς, πολλάκις δὲ καὶ διὰ δυοῖν ἀνδρῶν ὑπὸ ῥύμης διαπορευομένων [96]. οὕτω δὴ [97] διαγωνισάμενοι, νυκτὸς ἐπιούσης ἀπηλλάγησαν· εἰπόντες, ὅτι Κράσσῳ χαρίζονται νύκτα μίαν ἀποθρηνῆσαι τὸν υἱόν,

exercitus comperit, vbi languidum et tenuem et inaequalem edidere: a barbaris vero clarus resonabat atque animorum plenus. Quum iam ad rem gerendam conuerteretur, equites ex latere obequitantes ingesserunt sagittas, antesignani contis Romanos in angustum coëgerunt, nisi qui, ne conficerentur sagittis, temere in illos ausi sunt ruere. Atqui parum hi quidem hosti intulerunt detrimenti, verum celeri fato sunt defuncti, quod ampla vulnera et letalia ipsis ferro adactus infligeret crassus contus, qui subinde duos viros simul ipso impetu transuerberabat. Ita quum essent proeliati, appetente nocte receperunt se, iactantes, vnam noctem se Crasso largiri ad lugendum filium, nisi

91 ποιήσαντος Anon. ἐποιήσατο Bodl. 3.

92 κατεῖχε] Aliter Anon. et Mur. κατήχει enim habent. Sed Plutarcho familiaris ille vsus verbi κατέχω. Ex multis vnum afferam exemplum. pag. proxima, lin. 8. ἀκοσμία δεινὴ ... μετ' ... βοῆς τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. *Moses Dusoul.*

93 ἱππόται] App. οἰκέται καὶ πελτασταὶ; absurde. Forsan ἱπποτοξόται. Vide 182, 18. *Moses Dusoul.* [v. tamen varietat. lectionis ad p. 276. 12. Non tam videtur ista lectio esse contemnenda.]

94 ἀπὸ Anon.

95 εἰς abest a Vulcob.

96 ὑπὸ ῥώμης διαπορευόμενον Vulcob. Bodl. 3.

97 pro δὴ Bodl. 3. exhibet δέ. a vulgatis haec particula prorsus abest.

98 ἐπαυ-

ἣν ἄρα μὴ, βέλτιον ὑπὲρ ἑαυτȣ̃ σκεψάμενος, ἐλθεῖν μᾶλλον ἐθελήσῃ πρὸς Ἀρσάκην, ἢ κομισθῆναι. ȣ̃τοι μὲν ȣ̃ν ἐπαυλισάμενοι [98] πλησίον, ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ἦσαν· νὺξ δὲ χαλεπὴ τȣ̀ς Ῥωμαίȣς κατελάμβανεν, ȣ̈́τε ταφῆς τῶν κειμένων, ȣ̈́τε θεραπείας τῶν τετρωμένων καὶ ψυχοῤῥαγȣ́ντων ποιȣμένȣς λόγον, ἑκάςȣ δ' αὐτὸν ἀποκλαίοντος. ἄφυκτα γὰρ ἐφαίνετο, τήν τε ἡμέραν αὐτȣ̃ προσμείνασι, καὶ νύκτωρ εἰς πεδίον ἀχανὲς ἐμβάλλȣσιν. οἵ τε τραυματίαι πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχον καὶ κομίζειν [99], ἐμποδὼν τῷ τάχει τῆς φυγῆς ἐσόμενοι, καὶ ἀπολιπεῖν, βοῇ τὴν ἀπόδρασιν ἐξαγγελȣ̃ντες. τȣ̃ δὲ Κράσσȣ, καίπερ αἴτιον ἁπάντων νομίζοντες, ἐπόθȣν ὅμως τήν τ' ὄψιν καὶ τὴν φωνήν. ὁ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγκεκαλυμμένος ὑπὸ σκότȣς ἔκειτο, παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τύχης, τοῖς δ' εὖ φρονȣ̃σιν [200] ἀβȣλίας καὶ φιλοτιμίας· δι' ἣν ȣ̓κ ἠγά-

nisi rectius saluti suae consulens malit ire ad Arsacem, quam portari. Atque hi in propinquo pernoctantes magna in spe erant. At Romanos tristis nox excepit, qui nullam cogitationem sepeliendorum mortuorum, nec curae vulneratorum, atque animas agentium habebant rationem, sed complorabat semet quisque. Neque enim euadere se videbant posse, siue lucem ibi operirentur, siue in campum se noctu coniicerent vastum. Iam adferebant saucii perplexitatem, si auferrentur, fugae celeritatem moraturi, sin relinquerentur, fugam vociferatione significaturi. Crassi vero, etsi omnium eum auctorem existimarent, conspectum et vocem desiderabant tamen. Ille vero capite obuoluto in tenebras abdiderat se, vbi exemplum iacebat in vulgus fortunae, sapientibus praecipitantiae et ambitionis; cui non satis fuit,

98 ἐπαυλισάμενοι] Tibias hic nescio quas et cantus Guarinus commentus est, perinde atque obscurum si esset, quid sit ἐπαυλίζεσθαι. *Xylander.*

99 κομίζειν] Infinitiuos κομίζειν et ἀπολιπεῖν [qui paulo post sequitur] obseruare potius, (vt opinor) quam suspectos habere, debemus. Prima autem fronte se offert articulus τȣ̃, qui vel praefigendus, vel subaudiendus, videri possit. *H. Stephanus.*

200 τοῖς δὲ φρονȣ̃σιν, omisso εὖ, Bodl. 3.

πα [μὴ] πρῶτος ὢν καὶ μέγιστος ἐν μυριάσιν ἀνθρώπων τοσαύταις, ἀλλ' ὅτι δυεῖν μόνον [1] ἀνδρῶν ὕστερος ἐκρίνετο, τοῦ παντὸς ἀποδεῖν νομίζων [2]. τότε δ' οὖν αὐτὸν Ὀκταούϊος ὁ πρεσβευτὴς [3] καὶ Κάσσιος ἀνίστασαν καὶ παρεθάῤῥυνον. ὡς δ' ἀπηγορεύκει παντάπασιν, αὐτοὶ συγκαλέσαντες τοὺς ἑκατοντάρχας καὶ λοχαγοὺς, ὡς ἔδοξε βουλευομένοις μὴ μένειν, ἀνίστασαν τὸν στρατὸν ἄνευ σάλπιγγος, καὶ δι' ἡσυχίας τὸ πρῶτον· εἶτ' αἰσθομένων, ὡς ἀπελείποντο τῶν ἀδυνάτων, ἀκοσμία δεινὴ καὶ σύγχυσις μετ' οἰμωγῆς καὶ βοῆς τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. ἐκ τούτου δὲ ταραχὴ καὶ πτοία προϊόντας αὐτοὺς ὑπελάμβανεν, ὡς ἐπιφερομένων τῶν πολεμίων. καὶ πολλάκις μὲν ἐκτρεπόμενοι, πολλάκις δ' εἰς τάξιν καθιστάμενοι, τῶν τε τραυματιῶν ὅσοι παρηκολούθουν, τοὺς μὲν ἀναλαμβάνοντες, τοὺς δ' ἀποτιθέμενοι, διατριβὴν εἶχον, πλὴν τριακοσίων ἱππέων, οὓς Ἰγνάτιος [4] ἔχων προσέμιξε ταῖς Κάῤῥαις περὶ μέσας νύκτας. φθεγξάμενος δὲ Ῥωμαϊστὶ τοῖς

fuit, quod effet in tam immenfo hominum numero maximus, fed quod infra duos duntaxat viros exiftimaretur, omnium fe ducebat infimum. Ibi Octauius, legatus eius, et Caffius conati funt alleuare et confirmare eum: qui, quum plane obtorpuiffet, ipfi centuriones et manipulares conuocauerunt, atque, vbi in concilio cenfuerunt capiendam fugam, excitauerunt exercitum fine tuba ac filentio primum, mox relinqui fe debilibus fentientibus, ingens tumultus et confufio cum eiulatu et comploratione occupauit caftra. Inde perturbatio pauorque, ficut inftantibus hoftibus, inuafit progredientes. Crebro autem deflectendo, crebro aciem ftruendo, fauciis, qui fequebantur, partim fuftollendis, partim deponendis, moram interponebant, praeter trecentos equites, quibufcum Ignatius circa mediam noctem peruenit Carras ad muros. Ibi latine appellat excu-

1 μόνων Bodl. 3.

2 νομίζων] Tollius mallet ἐνόμιζε: vti fupra fuerat ἠγάπα.

3 ὁ πρεσβευτὴς] Scriptum eft etiam πρεσβύτερος. H. Stephanus. Ita exhibent Bodl. 3. et Iunt.

4 Ἰγνάτιος] App. Γνάτιος habet.

5 ἀπέρ-

τειχοφυλακοῦσιν, ὡς ὑπήκουσαν, ἐκέλευσε Κωπωνίῳ τῷ ἄρχοντι φράζειν, ὅτι γέγονε μάχη μεγάλη Κράσσῳ πρὸς Πάρθους. ἄλλο δ' οὐδὲν εἰπὼν, οὐδ' αὐτὸν ὅστις ἦν, ἀπήλαυνεν ἐπὶ τὸ ζεῦγμα, καὶ διέσωσε μὲν τοὺς σὺν αὐτῷ, κακῶς δ' ἤκουσε, καταλιπὼν τὸν στρατηγόν. οὐ μὴν ἀλλ' ὤνησέ γε τὸν Κράσσον ἡ προσριφεῖσα τότε τῷ Κωπωνίῳ φωνή· συμφρονήσας γὰρ, ὅτι οὐδὲν χρηστὸν ἀγγέλλειν ἔχοντος ἐστὶ τὸ τάχος καὶ τὸ συγκεχυμένον τοῦ λόγου, παρήγγειλεν εὐθὺς ἐξοπλίζεσθαι τοὺς στρατιώτας· καὶ ἅμα τῷ πρῶτον αἴσθεσθαι τὸν Κράσσον ἐν ὁδῷ γεγενημένον, ἀπαντήσας, ἀνελάμβανε καὶ παρέπεμπε τὴν στρατιὰν εἰς τὴν πόλιν.

28. Οἱ δὲ Πάρθοι, νυκτὸς μὲν αἰσθόμενοι τὴν ἀπόδρασιν, οὐκ ἐδίωκον, ἅμα δ' ἡμέρᾳ, τοὺς μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καταλειφθέντας, οὐ μείους τετρακισχιλίων, ἐπελθόντες ἀπέσφαξαν· ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πλανωμένους πολλοὺς ἱππασάμενοι συνέλαβον. τέσσαρας δ' ὁμοῦ σπείρας ἔτι νυκτὸς ἀπέῤῥιψε [5] Βαργοντῖνος [6] ὁ πρεσβευτὴς, ἐκπεσού-

excubias. Vbi exaudiere, iussit praefecto Coponio nunciari, ingentem pugnam Crassum cum Parthis commisisse. Nihilo praeterea addito, nec qui esset ipse, properauit ad vrbem Zeugma. Seruauit hic quidem suos, sed male audiuit, quod deseruisset imperatorem. Profuit Crasso tamen ea vox ad Coponium coniecta. Intelligens enim, infaustam rem nunciantis tam properam et confusam esse orationem, edixit, vt milites extemplo arma caperent: atque vt primum Crassum accepit venire, occurrens excepit eum, exercitumque in vrbem deducit.

Parthi, quanquam fugam nocte senserunt, haud tamen sunt eos insequuti. Vt vero diluxit, in castra Romana profecti, relictos non infra quatuor millia occuparunt contrucidaueruntque. Multos in campo palantes exceperunt equitatu. Quatuor simul cohortes, quae decesserant de via, Varguntinus legatus adhuc

5 ἀπέῤῥιψε sola dat Iuntina. reliquae ἀπέῤῥηξε secundum Aldinam. Anon. dat ἀπέπεμψε.

6 Βαργοντῖνος] Melior videtur scriptura, quae in Anon. et Mur. est, Βαργουντήϊος. Quod sequitur

σας τῆς ὁδοῦ· ἃς περισχόντες ἔν τινι λόφῳ, διέφθειραν ἀμυνομένας, πλὴν ἀνδρῶν εἴκοσι. τούτους δὲ γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ὠθουμένους δι' αὐτῶν θαυμάσαντες, εἶξαν, καὶ διέξοδον ἀπιοῦσι βάδην εἰς τὰς Κάῤῥας ἐδίδοσαν. τῷ δὲ Σουρήνᾳ προσέπεσε ψευδὴς λόγος, ἐκπεφευγέναι Κράσσον μετὰ τῶν ἀρίστων· τὸν δ' εἰς Κάῤῥας συνεῤῥυηκότα ὄχλον, εἶναι σύμμικτον οὐκ ἀξίων σπουδῆς ἀνθρώπων. οἰόμενος οὖν ἀποβεβληκέναι τὸ τῆς νίκης τέλος, ἔτι δ' ἀμφιδοξῶν, καὶ μαθεῖν βουλόμενος τἀληθὲς, ὅπως ἢ προσμένων ἐνταῦθα πολιορκοίη, ἢ Κράσσον διώκοι, χαίρειν ἐάσας Καῤῥηνοὺς, ὑποπέμπει τινὰ τῶν παρ' αὐτῷ διγλώττων πρὸς τὰ τείχη, κελεύσας ἱέντα Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον καλεῖν Κράσσον αὐτὸν, ἢ Κάσσιον, ὡς Σουρήνα διὰ λόγων ἐθέλοντος αὐτοῖς συγγενέσθαι. ταῦτα τοῦ διγλώττου φράσαντος, ὡς ἀπηγγέλη τοῖς περὶ Κράσσον, ἐδέχοντο τὰς προκλήσεις, καὶ μετὰ μικρὸν ἧκον ἀπὸ τῶν βαρβάρων Ἄραβες, οἳ Κράσσον εὖ καὶ Κάσσιον ἀπ' ὄψεως ἐγνώριζον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης γεγονότες. οὗτοι

huc nocte auulsit. Has in colle circumuecti pugnantes oppresserunt praeter viginti milites: quos strictis gladiis per medios perrumpentes admirati, cesserunt eis, et locum dederunt euadendi lento gradu ad Carras. Porro ad Surenam falsus perlatus rumor est, Crassum cum primoribus euolasse: illos autem, qui Carras confluxissent, colluuiem miscellaneam esse nihili hominum. Existimans igitur, victoriae fastigium sibi de manibus elapsum, anceps tamen adhuc et volens rem ipsam cognoscere, quo vel subsisteret ibi et vrbem obsideret, vel Crassum consectaretur, omissis Carrenis, summittit quendam ex iis, quos secum habebat vtriusque linguae peritos, imperans ad moenia, vt latine ipsum Crassum, aut Cassium, euocaret, colloqui Surenam cum iis velle. Vbi dicta eius, qui ambas linguas callebat, sunt Crasso annunciata, accepit conditionem. Mox aduenerunt a barbaris Arabes, qui, quod in castris ante proelium fuissent, probe noscebant de facie Crassum et Cassium. Hi, conspe-

quitur autem, ἃς, in App. non exstat; et loco suo motum arbitror: melius enim ante ἔτι legeretur.

7 ἀπ'

τὸν Κάσσιον [7] ἰδόντες ἀπὸ τȣ̃ τείχȣς, ἔλεγον, ὅτι Σȣρήνας σπένδεται, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς Φίλοις ȣ̃σι βασιλέως σώζεσθαι, Μεσοποταμίαν ἐκλιπȣ̃σι· τȣ̃το γὰρ ὁρᾶν λυσιτελὲς ἀμφοτέροις πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. δεξαμένȣ δὲ τȣ̃ Κασσίȣ, καὶ τόπον ὁρισθῆναι καὶ χρόνον ἀξιȣ̃ντος, ἐν ᾧ συνιᾶσι Σȣρήνας καὶ Κράσσος, ȣ̔́τω φάμενοι ποιήσειν, ἀπήλαυνον.

29. Ἡσθεὶς ȣ̃ν ὁ Σȣρήνας ἐπὶ τῷ τȣ̀ς ἄνδρας ἐνέχεσθαι τῇ πολιορκίᾳ, μεθ' ἡμέραν ἐπῆγε τȣ̀ς Πάρθȣς, πολλὰ καθυβρίζοντας, καὶ κελεύοντας, εἰ βȣ́λονται τυχεῖν σπονδῶν Ῥωμαῖοι, Κράσσον ἐγχειρίσαι σφίσι καὶ Κάσσιον δεδεμένȣς. οἱ δ' ἤχθοντο μὲν ἠπατημένοι, μακρὰς δὲ καὶ κενὰς τὰς ἀπ' Ἀρμενίων ἐλπίδας [8] καταβάλλειν [9] τῷ Κράσσῳ φράσαντες, εἴχοντο δρασμȣ̃ [10]· καὶ

conſpecto ex muris Caſſio, nunciauerunt cupere Surenam paciſci cum ipſis foedus, et dare, ſi iungere amicitiam vellent cum rege, incolumitatem, modo excederent Meſopotamia. Id enim e re fore vtriuſque partis illum videre, niſi experiri vltima vellent. Quod vbi eſt Caſſius amplexus, locumque et tempus poſtulauit, quo Surenas et Craſſus congreſſuri eſſent, praefiniri, ita facturos ſe fati regrediuntur.

Surenas igitur, quod implicatus Craſſus obſidione eſſet, exſultans poſtero die admouit Parthos, oppido vehementer inſultantes Romanis, imperanteſque, ſi cupiant inducias obtinere, vt Craſſum et Caſſium dederent ſibi vinctos. Fremuerunt hi, impoſitum ſibi eſſe, mittendamque longinquam et inanem ſubſidii Armeniorum ſpem Craſſo dicentes, fugam intenderunt. Id quum

7 ἀπ' ὄψεως ἐγνώριζον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης γεγονότες. ȣ̔̃τοι τὸν Κάσσιον] Haec verba a Bodl. 3. abſunt.

8 τὰς Ἀρμενίων ἐλπίδας] In Mur. et App. τὰς ἀπ' Ἀρμενίων ἐλπίδας melius.

9 καταβάλλειν] In praecedentibus editionibus legitur καταβαλλόντων: [ita nimirum dant lunt. et Ald.] quod participium nullum hic locum poſſe habere videtur. *H. Stephanus.*

10 ἔχοντο δρασμȣ̃] Aliter et melius Anon. Bodl. 3. Mur. et App. vti et Steph. volebat, εἴχοντο. Et ſane ſic effert in Lucullo (147, 14.) εἴχετο τȣ̃ χρόνȣ. et in Caeſ. (IV. 140, 8.) εἴχετο τῆς στρατείας. *Moſ. Duſ.*

τȣ̃τ' ἔδει μηδένα πρὸ καιρȣ̃ Καῤῥηνῶν πυθέσθαι. πυνθάνεται δ' ὁ πάντων ἀπιστότατος Ἀνδρόμαχος, ὑπὸ Κράσσȣ καὶ τȣ̃το πιστευθεὶς, τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν [11]. ȣ̓δὲν ȣ̓ν ἔλαθε τȣ̀ς Πάρθȣς, ἐξαγγέλλοντος τȣ̃ Ἀνδρομάχȣ καθ' ἕκαστον. ἐπεὶ δὲ νυκτομαχεῖν ȣ̓ πάτριον αὐτοῖς ἐστιν, ȣ̓δὲ

quum nullum Carrenorum intelligere ante tempus oportuiſſet, intelligit ex Craſſo perfidiſſimus omnium, Andromachus, quem inſuper delegit itineris ducem. Itaque nihil Parthos fefellit, enunciante ſingula Andromacho. Quia vero Parthi de nocte pugnare nec ſolent, nec

11 ὑπὸ Κράσσȣ καὶ τȣ̃το πιστευθεὶς, τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν] Hunc locum aliter interpunxi, quam interpunctus antea fuerat, quum στιγμὴ poſt genitiuum Κράσσȣ poſita eſſet, perinde videlicet, ac ſi ὑπὸ Κράσσȣ iungi poſſet cum verbo πυνθάνεται. Ac certe interpretes hanc interpunctionem ſecuti ſunt. Vnus enim vertit: *Id vero conſilium, quum maxime curandum fuiſſet, ne quis maturius Carrenſium cognoſceret, Andromachus, homo perfidiſſimus, ex ipſo Craſſo intellexit: imo et ducem eum itineris Craſſus delegerat.* Alter ſic: *Id quum nullum Carrenorum intelligere ante tempus oportuiſſet, intelligit ex Craſſo perfidiſſimus omnium, Andromachus, quem inſuper delegit itineris ducem.* Vſus eſt autem vterque verbo *deligere*, quod nihil cum participio πιστευθεὶς commune habet. Eſtque obiter et hoc obſeruandum, dixiſſe Plutarchum, καὶ τȣ̃το πιστευθεὶς, τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν, per appoſitionem: perinde videlicet, ac ſi quis ita loquatur: καὶ τȣ̃το πιστευθεὶς, ἤγȣν τῆς ὁδȣ̃, τὴν ἡγεμονίαν, vel τῆς ὁδȣ̃ δηλαδὴ τὴν ἡγεμονίαν. Poſſumus etiam dicere: καὶ τȣ̃το πιστευθεὶς, τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν, perinde, ac ſi dixiſſet: καὶ αὐτὴν πιστευθεὶς τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν: hoc ſenſu: *non ſolum reſciuit, eos fugam moliri, ſed eius etiam fidei commiſſum a Craſſo fuit hoc negotium, vt viae dux eſſet.* Debuit autem vis participii πιστευθεὶς exprimi vel eo nomine, quod Plutarchus in eo ad praecedens nomen ἀπιστότατος alludat: quaſi diceret, dignum ſcilicet fuiſſe τὸν πάντων ἀπιστότατον, cui Craſſus et hoc πιστεῦσαι vellet. *H. Stephanus.* Non agnoſcit τȣ̃το Ed. Fl. et ſane incommodum eſt. Sublato enim commate, πιστευθεὶς τῆς ὁδȣ̃ τὴν ἡγεμονίαν optime dicetur; vt infra (314, 11.) ἐκείνῳ δὲ πιστεύοντες αὐτȣ̀ς μόνῳ. Poteſt tamen ſeruari καὶ τȣ̃το, modo commate claudatur. Sic enim non infrequenter adhibent Graeci, vti et καὶ ταῦτα. *Moſes Duſoul.* Caeterum pro τȣ̃το Bodl. 3. exhibet τȣ́τῳ.

12 ἐπι-

ῥᾴδιον, ἐξῄει δὲ νύκτωρ ὁ Κράσσος, ὅπως μὴ καθυστερήσωσι πολὺ τῇ διώξει, στρατηγῶν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἄλλοτε ἄλλας ὁδοὺς ὑφηγεῖτο, καὶ τέλος ἐξέτρεψεν εἰς ἕλη βαθέα καὶ χωρία τάφρων μεστὰ τὴν πορείαν, χαλεπὴν καὶ πολυπλανῆ γενομένην τοῖς ἐπισπωμένοις [12]. ἐγένοντο γάρ τινες, οἳ μηδὲν ὑγιὲς τὸν Ἀνδρόμαχον στρέφειν καὶ περιελίττειν εἰκάσαντες, οὐκ ἠκολούθησαν· ἀλλὰ Κάσσιος μὲν ἐπανῆλθεν εἰς Κάῤῥας πάλιν, καὶ τῶν ὁδηγῶν, Ἄραβες δ' ἦσαν, ἀναμένειν κελευόντων, ἄχρις ἂν ἡ σελήνη παραλλάξῃ τὸν σκορπίον· Ἀλλ' ἔγωγ', εἰπών, ἔτι τοῦτου μᾶλλον φοβοῦμαι τὸν τοξότην, ἀπήλαυνεν εἰς Ἀσσυρίαν [13] μεθ' ἱππέων πεντακοσίων. ἄλλοι δὲ χρησάμενοι πιστοῖς ὁδηγοῖς ἐλάβοντο χωρίων ὀρεινῶν, ἃ καλεῖται Σίννακα [14], καὶ κατέστησαν ἐν ἀσφαλεῖ πρὸ ἡμέρας. οὗτοι

nec facile possunt, Crassus autem nocte mouit, ne multo serius insequerentur, machinans Andromachus, duxit eos aliis atque aliis viis. Postremo in profundas paludes et loca fossis concisa deflexit, iter laboriosum et coecum sequentibus. Erant enim nonnulli, qui ex ambagibus et circumflexionibus Andromachi nihil sani coniicientes, nollent eum sequi. Verum Cassius retulit se Carras, et ducibus itineris, (Arabes hi erant) vt operiretur, monentibus eum, dum esset scorpionem luna praeteruecta: Atqui sagittarium ego, inquit, magis, quam hunc, exhorresco. Ita cum equitibus quingentis abripuit se in Assyriam. Alii fidos nacti duces, loca montosa, quae Sinnaca dicuntur, ceperunt, peruenerunt que ante lucem in tutum. Hi erant

12 ἐπισπωμένοις] Lege cum Bodl. 3. et App. ἐπισπομένοις. Certe *sequi* significat, vti ex sequentibus abunde constat, vbi addit, *fuisse, qui non sequerentur*. Peccatur autem in hac voce frequenter a librariis. Dixi iam aliquid ad 282, 3. dicendum rursus erit ad 415, 20. *Moses Dusoul.* ἐπισωσμένοις dat Vulc.

13 Ἀσσυρίαν] Melius in Bodl. 3. et App. Συρίαν.

14 Σίννακα] Hic et l. 9. App. Σύννακα habet. Neutrum, quod miror, apud Cellarium exstat. At meminit sub monte Masio *Sinnae* oppidi, (p. 733.) quod ad *Sinnaca* Plutarchi satis accedit, vt mihi persuasum sit, colles eos ad vrbem *Sinnam* vsque pertinuisse; recteque habere Plut. Codd. *Mos. Dus.*

περὶ πεντακισχιλίȣς ἦσαν, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς Ὀκταȣ̈ϊος. τὸν δὲ Κράσσον ἡμέρα κατελάμβανεν ἐπιβȣλευόμενον ὑπ' Ἀνδρομάχȣ περὶ τὰς δυσχωρίας καὶ τὸ ἕλος. ἦσαν δὲ τέσσαρες σπεῖραι σὺν αὐτῷ θυρεοφόρων, ἱππεῖς δὲ παντελῶς ὀλίγοι, καὶ πέντε ῥαβδȣ̃χοι· μεθ' ὧν ἐπιπόνως εἰς τὴν ὁδὸν καὶ μόλις καταστὰς, ἤδη τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, ὅσον δώδεκα σταδίȣς ἀπολιπὼν τȣ̃ συμμίξαι τοῖς περὶ τὸν Ὀκταȣ̈ϊον, ἐπ' ἄλλον ἀναφεύγει λόφον, ȣ̓χ ȣ̔́τω μὲν ἄφιππον, ȣ̓δ' ὀχυρὸν, ὑποκείμενον δὲ τοῖς Σιννάκοις καὶ συνηρτημένον αὐχένι μακρῷ διὰ μέσȣ κατατείνοντι τȣ̃ πεδίȣ πρὸς τȣ̃τον. ἦν ȣ̓̃ν ἐν ὄψει τοῖς περὶ τὸν Ὀκταȣ̈ϊον ὁ κίνδυνος αὐτȣ̃. καὶ πρῶτος Ὀκταȣ̈ϊος ἔθει μετ' ὀλίγων ἄνωθεν ἐπιβοηθῶν, εἶτα οἱ λοιποὶ κακίσαντες ἑαυτȣ̀ς ἐπεφέροντο· καὶ προσπεσόντες καὶ ὠσάμενοι τȣ̀ς πολεμίȣς ἀπὸ τȣ̃ λόφȣ, περιέσχον ἐν μέσῳ τὸν Κράσσον, καὶ πρȣβάλλοντο [15] τȣ̀ς θυρεȣ̀ς, μεγαληγορȣ̃ντες, ὡς ȣ̓κ ἔστι Πάρθοις βέλος, ὃ προσπεσεῖται τῷ σώματι τȣ̃ αὐτοκράτορος, πρὶν ἢ σφᾶς ἅπαντας ὑπὲρ αὐτȣ̃ μαχομένȣς ἀποθανεῖν.

erant quinque millia, quibus vir fortis praeerat, Octauius. Crassum autem, Andromachi insidiis implicatum, in locis illis difficilibus et palude occupauit dies. Habebat secum cohortes legionariorum quatuor, equites plane paucos, et quinque lictores, quibuscum magno labore tandem in viam peruenit, incumbentibus iam hostibus: qui quum non plus mille quingentos passus abesset, quo minus se coniungeret cum Octauio, in alium collem confugit, non perinde inequitabilem, vel munitum, subiectum tamen Sinnacis, a longo dorso per medium exporrecto campum cum illo commissum. Igitur erat in conspectu Octauii illius periculum. Primus autem cum paucis decurrit Octauius ad opem ei ferendam. Mox reliqui semetipsi insectantes aduolant, factaque impressione, deiiciunt ex cliuo hostes, ac Crassum in medio sepiunt, circumiiciuntque eum scutis, nullum telum iactantes Parthis esse, quod ante attacturum corpus imperatoris esset, quam ipsi pro eo propugnantes omnes occubuissent.

Consi-

15 περιεβάλοντο] Anon. Bodl. 3. Mur. et App. πρȣβάλλοντο, vel προεβάλοντο. Recte vtrique; eligas licet. *Mos. Dus.* 16

30. Ὁρῶν οὖν ὁ Σουρήνας τούς τε Πάρθους ἀμβλύτερον ἤδη κινδυνεύοντας, καὶ ἢν ἥ τε νὺξ ἐπίσχῃ, καὶ τῶν ὀρῶν οἱ Ῥωμαῖοι λάβωνται, παντάπασιν αὐτοὺς ἐσομένους ἀλήπτους, ἐπῆγε τῷ Κράσσῳ δόλον. ἀφείθησαν μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν αἰχμαλώτων, ἀκηκοότες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων πρὸς ἀλλήλους ἐπίτηδες διαλεγομένων, ὡς οὐ βούλεται βασιλεὺς ἄσπονδον αὐτῷ τὸν πόλεμον εἶναι πρὸς Ῥωμαίους, τὴν δὲ φιλίαν ἀναλαβεῖν χάριτι, Κράσσῳ χρησάμενος φιλανθρώπως. ἔσχοντο δὲ μάχης οἱ βάρβαροι, Σουρήνας δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων προσελάσας ἀτρέμα τῷ λόφῳ, τοῦ μὲν τόξου τὸν τόνον ἀνῆκε, τὴν δὲ δεξιὰν προὔτεινε. καλεῖ δὲ τὸν Κράσσον ἐπὶ συμβάσεις, εἰπών, ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας καὶ δυνάμεως ἄκοντος πεπείραται βασιλέως, πραότητα δ᾽ αὐτοῖς καὶ φιλοφροσύνην ἑκὼν [16] ἐπιδείκνυται, σπενδόμενος ἀπιοῦσι καὶ παρέχων σώζεσθαι. ταῦτα τοῦ Σουρήνα λέγοντος, οἱ μὲν ἄλλοι προθύ-

Conſiderans ergo Parthos Surenas ſegnius iam diſcrimen adire, et ſi nox ipſos oppreſſiſſet, tenuiſſentque Romani montes, plane fore, vt capi non poſſent, dolum nectit Craſſo. Captiuos nempe aliquot dimiſit, qui Parthos in caſtris audiuerant ex compoſito colloquentes, nolle bellum ſibi regem cum Romanis internecinum, verum amicitiam beneficio velle redintegrare, benigne cum Craſſo agendo. Simul abſtinuerunt barbari proelio. Surenas autem cum principibus ad collem ſenſim aduectus, neruum arcus remittit, dextram protendit, Craſſum ad paciſcendum inuitat, inuito rege ferens ſe virtutem et potentiam eius ipſis oſtendiſſe, nunc lenitatem et benignitatem vltro velle induciis faciendis et ſalute concedenda abeuntibus oſtendere. Verba quidem haec Surenae caeteri magno cum aſſenſu audiuere, maio-

16 ἔχων] Anon. Mur. et App. recte ἑκὼν, opponitur enim τῷ ἄκοντος, quod praeceſſit: vt optime monet Doctiſſ Waſſe ad Salluſt. [atqui in indice Variant. non modo edit. Lond. verum etiam Francfurt. non pro hoc ἔχων, quod hic in vulgatis legitur, ſed pro παρέχων, quod paulo poſt ſequitur, ἑκὼν eſſe dicitur. Quis haec conciliabit?]

μως ἐδέξαντο, καὶ περιχαρεῖς ἦσαν· ὁ δὲ Κράσσος, ὐδὲν ὅ τι μὴ δι' ἀπάτης ἐσφαλμένος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς ἄλογον ἡγὐμενος, ὐχ ὑπήκυεν, ἀλλ' ἐβυλεύετο. τῶν δὲ ςρατιωτῶν βοώντων καὶ κελευόντων, εἶτα λοιδορὐντων καὶ κακιζόντων, ὡς προβάλλοντα μαχυμένυς αὐτὺς, οἷς αὐτὸς ἀνόπλοις εἰς λόγυς ὐ θαῤῥεῖ συνελθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο δεῖσθαι, καὶ λέγειν, ὅτι τὸ λειπόμενον μέρος τῆς ἡμέρας διακαρτερήσαντες ἐν τοῖς ὀρεινοῖς καὶ τραχέσι δύνανται διὰ νυκτὸς ἰέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἐδείκνυε, καὶ παρεκάλει τὴν ἐλπίδα μὴ προέσθαι τῆς σωτηρίας ἐγγὺς ὔσης. ὡς δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ, καὶ τὰ ὅπλα κρύοντες ἠπείλυν, φοβηθεὶς ἐχώρει· καὶ τοσῦτον εἶπε μεταςραφείς· Ὀκταύϊε καὶ Πετρώνιε, καὶ ὅσοι πάρεςε Ῥωμαίων ἄρχοντες, ὑμεῖς ὁρᾶτε τῆς ἐμῆς ὁδῦ τὴν ἀνάγκην, καὶ σύνιςε παρόντες, ὡς αἰσχρὰ πάσχω καὶ βίαια. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις λέγετε σωθέντες, ὡς Κράσσος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὐκ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπώλετο.

31. Οὐ μὴν ἔμειναν οἱ περὶ τὸν Ὀκταύϊον, ἀλλὰ

maioremque in modum erexerunt animos. At Craſſus, qui nuſquam non impoſtura eorum circumuentus impegiſſet, et mutationis repentinae arbitraretur nullam ſubeſſe cauſam, nolebat auſcultare, ſed deliberabat. Caeterum vbi milites conclamantes voluerunt, vt colloqueretur cum Surena, inde conuicia et probra ei ingeſſerunt, quod obiiceret ſe ad pugnandum cum illis, quibuſcum congredi ipſe inermibus non ſuſtineret ad colloquium, tentauit primum orare ac docere eos, ſi, quod ſupereſſet diei, pertuliſſent, poſſe nocte ipſos ad loca montoſa et aſpera recipere ſe. Oſtendit viam, hortatuſque eſt, ne propinquae ſalutis abiicerent ſpem. Vt vero infenſi et armis concrepantes ſunt ei comminati, exterritus pergit ad hoſtes, ac tantum ait conuerſus: Vos, Octaui et Petroni, et quotquot adeſtis praefecti Romani, itineris mei cernitis neceſſitatem, et teſtes eſtis, indigne me et violenter tractari: verum caeteris mortalibus omnibus nunciate, vbi incolumes fueritis, deceptum ab hoſtibus Craſſum, non a ciuibus deditum ad ſupplicium periiſſe.

Non haeſit tamen illic Octauius, verum deſcenden-

tem

συγκατέβαινον ἀπὸ τȣ̃ λόφȣ. τȣ̀ς δὲ ῥαβδȣ́χȣς ἑπομένȣς ὁ Κράσσος ἀπήλασε [17], πρῶτοι δὲ τῶν βαρβάρων ἀπήντησαν αὐτῷ, δύο μιξέλληνες· οἳ καὶ προσεκύνησαν τὸν Κράσσον ἀπὸ τῶν ἵππων ἀλάμενοι [18], καὶ προσαγορεύσαντες ἑλλάδι φωνῇ, παρεκάλȣν προπέμψαι τινὰς, οἷς ἐπιδείξεται Σȣρήνας ἑαυτὸν καὶ τȣ̀ς περὶ αὐτὸν ἀνόπλȣς καὶ ἀσιδήρȣς προσερχομένȣς. ὁ δὲ Κράσσος ἀπεκρίνατο μὲν, ὡς, εἰ καὶ τὸν ἐλάχιστον εἶχε τȣ̃ ζῆν λόγον, ȣ̓κ ἂν εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθε· δύο δὲ [19] Ῥωσκίȣς ἀδελφȣ̀ς ἔπεμψε πευσομένȣς, ἐπὶ τίσι καὶ πόσοι συνίασιν. ȣ̓̀ς εὐθὺς συλλαβὼν ὁ Σȣρήνας κατέσχεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων ἱππότης προσῄει, καὶ Τί τȣ̃τ᾽, ἔφη, πεζὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ, ἡμεῖς δ᾽ ὀχȣ́μεθα; καὶ προσαγαγεῖν ἐκέλευσεν ἵππον αὐτῷ. τȣ̃ δὲ Κράσσȣ φήσαντος, ȣ̓̈τ᾽ αὐτὸν ἁμαρτάνειν, ȣ̓̈τ᾽ ἐκεῖνον, ὡς ἑκατέρῳ πάτριόν ἐστι ποιȣμένȣς τὴν σύνοδον· εἶναι μὲν αὐτόθεν ἔφη σπονδὰς καὶ εἰρήνην ὁ Σȣρήνας Ὑρώδῃ τε βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, δεῖν δὲ γράψασθαι τὰς συνθήκας, ἐπὶ τὸν ποταμὸν προελ-

tem de colle eſt comitatus: lictores ſequentes abegit Craſſus. Primi ex barbaris occurrerunt duo ſemigraeci, qui Craſſum ex equis deſilientes adorauerunt, ac graece appellantes dixerunt ei, vt certos praemitteret, quibus Surenas ſe comiteſque ſuos inermes oſtenderet et pacatos accedere. His quum reſpondiſſet Craſſus, ſi vel minimam vitae ſuae rationem haberet, non facturum ſe fuiſſe, ipſis vt committeret ſe: duos tamen Roſcios fratres miſit, percunctatum, ſuper quibus conditionibus, et quot conuenirent. Quos extemplo correptos Surenas detinuit, atque cum primoribus equo aduectus: Quid hoc rei eſt, inquit, pedes Romanus imperator, et nos equo vehimur? Simul iuſſit adduci ei equum. Quum reſpondiſſet Craſſus, neque ſe peccare, neque ipſum, quod congrederetur more vterque patrio: iam tum Hyrodi regi cum Romanis ait Surenas foedus et pacem eſſe, verum ad conditiones ſcribendas progrediendum ad fluvium.

17 ἐπήλασε] Corrupte. Lege, vt in Vulc. Bodl. 3. et App. eſt, ἀπήλασε.

18 ἀλλόμενοι Vulc. Iunt. in vulgatis eſt ἁλόμενοι.

19 ἄλλȣς δὲ δύο Vulc. Bodl. 3.

 20 μνή-

θόντας. Οὐ γὰρ ὑμεῖς γ', ἔφη, πάνυ μνήμονες[20] ὁμολογιῶν οἱ Ῥωμαῖοι. καὶ πρὔτεινε τὴν δεξιὰν αὐτῷ. μεταπεμπομένου δὲ ἵππον, οὐδὲν ἔφη δεῖν· βασιλεὺς γάρ σοι δίδωσι τοῦτον. ἅμα δ' ἵππος τῷ Κράσσῳ παρέστη χρυσοχάλινος, οἵ τ' ἀναβολεῖς αὐτὸν ἀράμενοι περιεβίβασαν[21], καὶ παρείποντο πληγῇ τὸν ἵππον ἐπιταχύνοντες. Ὀκταούϊος δὲ πρῶτος ἀντιλαμβάνεται τῶν χαλινῶν, καὶ μετ' ἐκεῖνον εἷς τῶν χιλιάρχων, Πετρώνιος, εἶτα οἱ λοιποὶ περιΐσταντο, τόν τε ἵππον ἀνακόπτειν πειρώμενοι, καὶ τοὺς πιέζοντας Κράσσον ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀφέλκοντες. ὠθισμοῦ δὲ γενομένου καὶ ταραχῆς, εἶτα πληγῶν, Ὀκταούϊος μὲν ἀνασπάσας τὸ ξίφος, ἑνὸς τῶν βαρβάρων κτείνει τὸν ἱπποκόμον· ἕτερος δὲ τὸν Ὀκταούϊον, ἐκ τῶν ὄπισθεν[22] πατάξας. Πετρώνιος δὲ ὅπλου[23] μὲν οὐκ εὐπόρησεν, εἰς δὲ τὸν θώρακα πληγεὶς, ἀπεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἄτρωτος.

vium. Neque enim foederum, inquit, vos Romani memores estis: porrexitque ei dextram. Iubente Crasso equum adduci, negauit ille opus esse. Nam rex, inquit, hunc tibi donat. Simul admotus Crasso equus est aureis exornatus phaleris, stratoresque sustulerunt eum in equum, et affectati sunt verberibus equum concitantes. Ibi Octauius primus arripuit frenum, et secundum illum vnus ex tribunis, Petronius, mox reliqui circumfusi inhibere parauerunt equum, atque illos, qui ex vtraque parte vrgebant Crassum, retrahere. Tum impulsu sequuto et tumultuatione, mox verberibus, stricto Octauius gladio occidit vnius barbari equisonem, alius Octauium, a tergo feriens. Petronius cum armis careret, quibus se defenderet, percussus in loricam resiliit ab equo illaesus.

20 μνήμονες] Insere, quod exhibent Codd. omnes nostri, [Vulcob. scil. Anon. et Bodl. 3.] et App. πάνυ μν. [nam a vulgatis πάνυ abest.]

21 παρεβίβασαν] Bodl. 3. περιεβίβασαν. Horum neutrum admodum placet. Xen. in eam rem verbo ἀναβάλλω vtitur, vnde ἀναβολεῖς. Noster ipse (346. vlt.) ἀναβληθεὶς ἐπὶ τὸν ἵππον. Forsan scripserat Plutarchus ἀνεβίβασαν. App. περιέβησαν: male; cum sequatur παρείποντο. *Mos. Dus.*

22 ὄπισθε Bodl. 3.

23 ὅπλων idem.

24 Πε-

τος. τὸν δὲ Κράσσον, ὄνομα Πομαξαίθρης [24] Πάρθος ἀπέκτεινεν. οἱ δ' οὔ φασιν, ἀλλ' ἕτερον μὲν εἶναι τὸν ἀποκτείναντα· τοῦτον δὲ κειμένου τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαι καὶ τὴν δεξιάν. εἰκάζεται δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἢ γινώσκεται. τῶν γὰρ παρόντων οἱ μὲν ἐκεῖ μαχόμενοι περὶ τὸν Κράσσον ἀνηρέθησαν, οἱ δ' εὐθὺς ἀνεπήδησαν ἐπὶ τὸν λόφον. ἐπελθόντων δὲ τῶν Πάρθων, καὶ λεγόντων, ὅτι Κράσσος μὲν δίκην ἔδωκε, τοὺς δ' ἄλλους κελεύει Σουρήνας κατιέναι θαῤῥοῦντας, οἱ μὲν ἐνεχείρισαν αὐτοὺς καταβάντες· οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν, καὶ τούτων ὀλίγοι παντάπασι διεσώθησαν [25]. τοὺς δ' ἄλλους ἐκθηρεύοντες οἱ Ἄραβες συνελάμβανον καὶ διέφθειρον. λέγονται δ' οἱ πάντες, δισμύριοι μὲν ἀποθανεῖν, μύριοι δὲ ἁλῶναι ζῶντες.

32. Ὁ δὲ Σουρήνας τὴν κεφαλὴν τοῦ Κράσσου καὶ τὴν χεῖρα πρὸς Ὑρώδην ἔπεμψεν εἰς Ἀρμενίαν· αὐτὸς δὲ διαδοὺς λόγον ὑπ' ἀγγέλων εἰς Σελεύκειαν, ὡς ζῶντα Κράσσον ἄγοιτο, παρεσκευάζετο πομπήν τινα γελοίαν, ὕβρει

illaesus. Crassum Parthus, Pomaxaethres nomine, interfecit. Id alii negant, alium autem asserunt percussorem fuisse: hunc vero iacentis caput et dextram detruncasse. Caeterum haec coniectura potius, quam certa veritate, feruntur; quando, qui praesentes erant, partim pugnantes circa Crassum confossi sunt, partim confestim in collem recurrere. Hos Parthi sequuti, Crassum dixerunt poenas exsoluisse, reliquos Surenam iubere bono animo esse et descendere. Ita alii de colle digressi dediderunt se, alii nocte dilapsi sunt: quorum salui euaserunt omnino pauci. Caeteros Arabes venati assequutique peremere. Summa interfectorum viginti millia dicitur fuisse: eorum, qui viui in potestatem hostium venerunt, decem millia.

Caput Crassi et dextram misit Surenas ad Hyrodem in Armeniam. Inde rumore per nuncios Seleuciae disperso, se Crassum viuum adducere, pompam quandam ridiculam instruxit, quam contumeliae causa

24 Πομαξαίθρης] App. ὁ Μαξαίθρης. Tollius legere iubet Ἀξάθρης. Et sane ita H. Steph. Codd.

25 οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν, καὶ τούτων ὀλίγοι παντάπασι διεσώθησαν] absunt haec verba a Bodl. 3.

26 παρ-

προσαγορεύων θρίαμβον. ὁ μὲν γὰρ ἐμφερέστατος Κράσσω τῶν αἰχμαλώτων, Γάϊος Πακκιανὸς, ἐσθῆτα βαρβαρικὴν [26] ἐνδὺς, καὶ διδαχθεὶς Κράσσος ὑπακούειν καὶ αὐτοκράτωρ τοῖς καλοῦσιν, ἐφ' ἵππου καθήμενος ἤγετο· πρὸ αὐτοῦ δὲ σαλπιγκταὶ καὶ ῥαβδοῦχοί τινες ὀχούμενοι καμήλοις ἤλαυνον. ἐξήρτητο δὲ τῶν ῥάβδων βαλάντια, καὶ παρὰ τοὺς πελέκεις πρόσφατοι κεφαλαὶ Ῥωμαίων ἀποτετμημέναι. κατόπιν δ' εἵποντο Σελευκιάδες [27] ἑταῖραι μουσουργοὶ, πολλὰ βωμολόχα καὶ γελοῖα δι' ᾀσμάτων εἰς θηλύτητα καὶ ἀνανδρίαν τοῦ Κράσσου λέγουσαι. ταῦτα μὲν οὖν πάντες ἐθεῶντο. τὴν δὲ γερουσίαν τῶν Σελευκέων ἀθροίσας, εἰσήνεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησιακῶν· οὔτοι [28] ταῦτά γε καταψευσάμενος. εὑρέθη γὰρ ἐν τοῖς Ῥουστίου [29] σκευοφόροις, καὶ παρέσχε τῷ Σουρήνᾳ καθυβρίσαι πολλὰ καὶ κατασκῶψαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰ μηδὲ πολεμοῦντες ἀπέχεσθαι πραγμάτων καὶ γραμ-

causa appellabat triumphum. Siquidem, qui in captiuis consimillimus Crassi erat, C. Pacianus, amiculo barbarico velatus, doctusque Crassus et imperator vocari, insidens equo ducebatur. Eum tubicines et lictores quidam in camelis praecedebant. Dependebant ex virgis zonae, et alligata securibus Romanorum recens desecta capita. Pone sequebantur Seleuciades meretrices cantrices, vernilia multa et ridicula cantilenis in mollitiam et ignauiam Crassi modulantes. Hoc spectaculum publice fuit editum. Senatu autem coacto Seleucensium, intulit lasciuos libros Aristidis, Milesiacos inscriptos. Neque fuit hoc commentitium. Fuerant enim in Roscii impedimentis reperti, praebueruntque Surenae argumentum multis modis insectandi et illudendi Romanos, quod nec in bello temperare iis rebus et

26 βουβουρικὴν] Post hanc vocem quidam codices habent genitiuum γυναικός. *H. Stephanus.* ita Bodl. 3.

27 ita etiam Bodl. 3, vulgo legitur Σελευκειάδες.

28 οὔτε] Melius in Anon. Bodl. 3. Mur. et App. οὔ τι.

29 Ῥουστίου] Bodl. 3. Ῥωσκίου: vti volebat Bigotius apud Dacerium.

30 τοῖς

μάτων δύνανται τοιούτων. τοῖς μέντοι Σελευκέσιν ἐδόκει σοφὸς ἀνὴρ Αἴσωπος εἶναι [30], τὸν Σουρήναν ὁρῶσι τὴν μὲν τῶν Μιλησιακῶν ἀκολασημάτων πήραν ἐξηρτημένων πρόσωθεν, ὄπισθεν δὲ Παρθικὴν Σύβαριν ἐφελκόμενον ἐν τοσαύταις παλλακίδων ἁμάξαις, τρόπον τινὰ ταῖς λεγομέναις ἐχίδναις καὶ σκυτάλαις ἀντιμόρφως [31], τὰ μὲν ἐμφανῆ καὶ πρόσθια μέρη, φοβερὰ καὶ θηριώδη, δόρασι καὶ τόξοις καὶ ἵπποις προβαλλομένην, κατ' οὐρὰν δὲ τῆς

et fcriptis valerent. Atqui fapientem virum habuerunt Aefopum, quum Surenam contemplarentur Seleucenfes, ante dependentem qui gerebat Milefiacarum manticam lafciuiarum, pone vero Sybarim Parthicam trahebat tam multis pellicum curribus, viperas quodammodo et fcytalas repraefentantem: quae partes confpicuas et anteriores praeferret faeuas et feras haftis, arcubus, equis; extremo autem agmine

30 τοῖς μέντοι Σελευκέσιν ἐδόκει σοφὸς ἀνὴρ Αἴσωπος εἶναι etc.] Alludit ad feftiuiffimum Aefopi apologum, qui exftat apud Stobaeum in hanc fententiam: Vnumquemlibet hominem duas geftare manticas, in pectore alteram, alteram a tergo; in hanc eum fua, in illam aliorum vitia atque peccata reponere: inde fieri, vt aliorum crebro, noftra nunquam, aut raro, perfpiciamus delicta. Poffem de hac re multa in medium proferre, nifi aliud agerem. *Xyl.*

31 ἐχίδναις καὶ σκυτάλαις ἀντιμόρφους] Ἀντίμορφος vt *fimilitudinem aliquam* fignificet, nunquam efficient Interpp. Mirorque, repertum effe quenquam, cui id in mentem venerit. Graece doctum. Contra enim *formam oppofitam* notat. Hoc conftat. Reftat, vt oppofitio nunc eruatur, quam intercedere ait Plutarchus inter formam Serpentium, quas hic adducit, et fpeciem exercitus Syrenaei. Hanc in eo fitam exiftimo, quod Serpentium illarum nocendi poteftatem in cauda ponebant, ni fallor, veteres. Caput erat illis innocuum, nulloque veneno formidandum. Contra autem Exercitus huius cauda erat innocua, frons terrifica. *Scytalen*, vti et Solinus, pro *Amphifbaena* ponit. Qua de re confule Salmafium. Sed pro ἀντιμόρφους, quod nihil prorfus habet, ad quod referatur, legendum ἀντίμορφον, vt recte habet Vulc. ad Σύβαριν enim referri debet, vt ex προβαλλομένην, et τελευτῶσαν, quae fequuntur, abunde patet. *Mofes Dufoul.* Ἀντιμόρφως dedit Anon.

32 το-

φάλαγγος εἰς πόρνας καὶ κρόταλα καὶ ψαλμοὺς καὶ παννυχίδας [32] μετὰ γυναικῶν τελευτῶσαν. ψεκτὸς μὲν γὰρ ὁ Ῥούστιος, ἀναιδεῖς δὲ Πάρθοι τὰ Μιλησιακὰ ψέγοντες, ὧν πολλοὶ βεβασιλεύκασιν ἐκ Μιλησίων καὶ Ἰωνίδων ἑταιρῶν γεγονότες Ἀρσακίδαι.

33. Τούτων δὲ πραττομένων, Ὑρώδης ἐτύγχανεν ἤδη διηλλαγμένος Ἀρταουάσδῃ τῷ Ἀρμενίῳ, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ γυναῖκα Πακόρῳ τῷ παιδὶ καθωμολογημένος· ἑστιάσεις τε καὶ πότοι δι' ἀλλήλων ἦσαν αὐτοῖς, καὶ πολλὰ παρεισήγετο τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀκουσμάτων. ἦν γὰρ οὔτε φωνῆς, οὔτε γραμμάτων Ὑρώδης Ἑλληνικῶν ἄπειρος. ὁ δ' Ἀρταουάσδης καὶ τραγῳδίας ἐποίει, καὶ λόγους ἔγραφε καὶ ἱστορίας, ὧν ἔνιοι [33] διασώζονται. τῆς δὲ κεφαλῆς τοῦ Κράσσου κομισθείσης ἐπὶ θύρας, ἐπηρμέναι μὲν ἦσαν αἱ τράπεζαι [34]· τραγῳδιῶν δὲ ὑπο-

agmine in ſcorta, crepitacula, cantus, et pernoctationes cum ſcortis terminaret. Dignus quidem reprehenſione Roſcius, verum impudentes Parthi, delicias qui reprehendebant Mileſiacas, apud quos regnauerunt complures ex Mileſiis et Ionicis nati meretricibus Arſacidae.

Dum haec aguntur, compoſuerat iam pacem Hyrodes cum Artauaſde Armenio, cuius ſorore filio ſuo Pacoro deſponſa, agitabant inter ſe epulas et conuiuia, quae multis acroamatibus Graecis interpolabant. Neque enim erat linguae et literarum Hyrodes Graecarum rudis. Artauaſdes etiam tragoedias ſcripſit: orationes quoque et hiſtorias commentatus eſt, quarum adhuc exſtant quaedam. Vbi iam allatum caput Craſſi ad fores fuit, nondum ſublatae erant menſae, et tragoediarum actor, Iaſon

32 vocab. ἀκολάστους, quod vulgatae poſt παννυχίδας addunt, deeſt Iuntinae atque Aldinae. [H. Stephanus de hoc vocabulo ita annotat: Praecedentes editiones habent duntaxat παννυχίδας ſine adiectiuo illo ἀκολάστους. Sed belle conuenit cum eo, quod paulo ante dictum fuit, τῶν Μιλησιακῶν ἀκολασμάτων.]

33 ἔνιοι] Melior videtur ſcriptura Bodl. 3. et App. in quibus ἔνιαι eſt; vt referatur ad Hiſtorias proxime nominatas, quas etiam melius, quam caetera, aetatem tuliſſe veriſimile eſt. *Moſes Duſoul.*

34 ἐπηρμέναι μὲν ἦσαν αἱ τράπεζαι]

κριτὴς, Ἰάσων ὄνομα, Τραλλιανὸς, ᾖδεν Εὐριπίδȣ Βακχῶν τὰ περὶ τὴν Ἀγαύην. εὐδοκιμȣ̃ντος δ᾽ αὐτȣ̃, Σιλλάκης ἐπιςὰς τῷ ἀνδρῶνι καὶ προσκυνήσας, προὔβαλλεν εἰς μέσον τȣ̃ Κράσσȣ τὴν κεφαλήν. κρότον δὲ τῶν Πάρθων μετὰ κραυγῆς καὶ χαρᾶς ἀραμένων, τὸν μὲν Σιλλάκην κατέκλιναν οἱ ὑπηρέται, βασιλέως κελεύσαντος· ὁ δ᾽ Ἰάσων, τὰ μὲν τȣ̃ Πενθέως σκευοποιήματα παρέδωκε τινὶ τῶν χορευτῶν, τῆς δὲ τȣ̃ Κράσσȣ κεφαλῆς λαβόμενος καὶ ἀναβακχεύσας, ἐπέραινεν ἐκεῖνα τὰ μέλη μετ᾽ ἐνθȣσιασμȣ̃ καὶ ᾠδῆς·

> Φέρομεν [35] ἐξ ὄρεος [36] ἕλικα νεότομον
> Ἐπὶ μέλαθρα, μακαρίαν θήραν.

Iaſon cognomine, Trallianus, recitabat ex Bacchis Euripideis Agauen, qui quum admodum placeret, ingrediens conuiuium Sillaces, poſtquam regem adorauit, proiecit in medium caput Craſſi. Ibi Parthis plauſum cum clamore et gratulatione tollentibus, miniſtri Sillacem regis iuſſu inuitauerunt ad accubandum. Iaſon autem, tradita vni de mimis Penthei perſona, corripuit caput Craſſi, corporiſque fanatica iactatione carmina illa cum furore et cantu pronunciauit:

> *Ex monte ferimus nos recens caeſum*
> *Ceruum bonam praedam domum.*

Atque

τρίζαι] Non erant *ſublatae menſae*; cum mox iuſſu Regis ſui accubuerit Nuncius; Atqui ἐπαρθείσης δὲ τῆς τραπέζης (IV. 328, 3.) ſignificat plane *ſublata menſa*. Scribendum itaque ȣ̓κ ἦσαν, donec meliora aut Codd. rite inſpecti ſuppeditent, aut felicioτem aliquis Emendationem inueniat. *Moſes Duſoul.* Pro ἐπηρμένοις Vulg. exhibet ἀπηρμένοις.

35 Φέρομεν....] Locus hic in Bacch. Euripidis exſtat, verſ. 1168. et ſeqq. in hunc modum:

> Φέρομεν ἐξ ὀρέων ἕλικα
> Νεότομον ἐπὶ μέλαθρα,
> Μακάριον θήραμα.

vti et in Mor. Op. legitur, 890. niſi quod illic ἄγομεν eſt, pro φέρομεν. Sequentia autem aliter iterum apud Euripidem leguntur verſ. 1176. et ſeq.

> ΧΟ. Τίς ἁ βαλȣ̃σα πρῶτά γε;
> ΑΓ. Ἐμὸν, ἐμὸν τὸ γέρας.

Vnde facile erit haec refingere. App. recte iterat ἐμόν. [quod in vulgatis Plutarchi libris ſimplex legitur.]

36 ȣ̓́ρεος Bodl. 3.

37 μὲν

καὶ ταῦτα μὲν[37] πάντας ἔτερπεν· ᾀδομένων δὲ τῶν ἐφεξῆς ἀμοιβαίων πρὸς τὸν χορόν·

α. Τίς ἐφόνευσεν;

β. Ἐμὸν, ἐμὸν τὸ γέρας·

ἀναπηδήσας ὁ Πομαξαίθρης[38], (ἐτύγχανε δὲ δειπνῶν) ἀντελαμβάνετο τῆς κεφαλῆς, ὡς ἑαυτῷ ταῦτα λέγειν μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ, προσῆκον. ἡσθεὶς δ' ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν, οἷς πάτριόν ἐστιν, ἐδωρήσατο, τῷ δ' Ἰάσονι τάλαντον ἔδωκεν. Εἰς τοιοῦτό φασιν ἐξόδιον τὴν Κράσσου στρατηγίαν, ὥσπερ τραγῳδίαν, τελευτῆσαι. δίκη μέντοι καὶ τῆς ὠμότητος Ὑρώδην, καὶ τῆς ἐπιορκίας Σουρήναν ἀξία μετῆλθε. Σουρήναν μὲν γὰρ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Ὑρώδης φθόνῳ τῆς δόξης ἀπέκτεινε· Ὑρώδῃ δ' ἀποβαλόντι Πάκορον ὑπὸ Ῥωμαίων μάχῃ κρατηθέντα, καὶ νοσήσαντι νόσον εἰς ὕδρωπα τραπεῖσαν, Φραάτης ὁ υἱὸς ἐπιβουλεύων ἀκόνιτον ἔδωκεν. ἀναδεξαμένης δὲ τῆς νόσου τὸ φάρμακον ἐφ' ἑαυτὴν[239], ὥστε συνεκκριθῆναι, καὶ τοῦ σώματος ἐκκουφισθέντος, ἐπὶ τὴν ταχίστην τῶν ὁδῶν ἐλθὼν ὁ Φραάτης, ἀπέπνιξεν αὐτόν.

Atque haec omnes oblectauerunt. Dum vero sequentes alterni versus ad chorum decantantur:

A. *Quis occidit?*

B. *Meum decus est:*

Ibi exsiliens Pomaxaethres, qui tunc coenabat, apprehendit caput, quasi sibi ista dicere, quam illi, potius conueniret. Rex itaque his laetus, donis eum de more auxit, Iasoni largitus est talentum. In huiuscemodi aiunt exodium Crassi expeditionem, quasi tragoediam, terminasse. Poenas tamen et crudelitate Hyrodes et periurio Surenas pependit dignas. Surenam enim breui post inuidia gloriae eius necauit Hyrodes: Hyrodi vero, postquam amisit acie a Romanis fusum Pacorum, implicito morbo, qui in aquam intercutem desiit, Phraates filius ad maturandam mortem aconitum dedit. Id venenum quum morbus apprehendisset, atque vna cum humore excerneretur, corpus autem recreatum regis esset, ad celerrimam viam Phraates conuersus, suffocauit eum.

37 μὲν deest Iunt. atque Ald.
38 Πομαξάθρης dant Iunt. et Ald.

239 ὑφ' ἑαυτὴν] Forsan legendum ἐφ' ἑαυτήν.

COM-

COMPARATIO NICIAE CVM CRASSO.

Ἐν δὲ τῇ συγκρίσει, πρῶτον ὁ Νικίȣ πλȣ̃τος τῷ Κράσσȣ παραβαλλόμενος, ἀμεμπτοτέραν ἔχει τὴν κτῆσιν. ἄλλως μὲν γὰρ ȣ̓κ ἄν τις δοκιμάσειε τὴν ἀπὸ μετάλλων ἐργασίαν, ἧς τὰ πλεῖστα περαίνεται διὰ κακȣ́ργων, ἢ βαρβάρων, ἐνίων δεδεμένων καὶ φθειρομένων ἐν τόποις ὑπȣ́λοις [1] καὶ νοσεροῖς· παραβαλλομένη δὲ πρὸς τὰ Σύλλα δημιόπρατα, καὶ τὰς περὶ τὸ πῦρ ἐργολαβίας, ἐπιεικεστέρα φανεῖται. ταύταις γὰρ ὁ Κράσσος ἀναφανδὸν ὡς τῷ γεωργεῖν ἐχρῆτο καὶ τῷ δανείζειν. ἃ δ' ἔξαρνος ἦν ἐλεγχόμενος, ἐπὶ κέρδεσιν ἐν βȣλῇ λέγειν, καὶ τȣ̀ς συμμάχȣς ἀδικεῖν, καὶ γύναια περιϊὼν κολακεύειν, καὶ συνεπικρύπτειν τȣ̀ς πονηρȣ̀ς, τȣ́των αἰτίαν ȣ̓δὲ ψευδῆ ποτε Νικίας ἔλαβεν. ἀλλ' ὡς διδȣ̀ς [2] καὶ προϊέμενος ἀργύριον ὑπὸ δειλίας τοῖς συκοφάνταις ἐχλευάζετο, πρᾶγμα ποιῶν, Περικλεῖ μὲν ἴσως καὶ Ἀριστείδῃ μὴ πρέπον,

In collatione primum Niciae opes, cum Craſſi comparatae opibus, acquiſitionem habent inculpatiorem. Nemo alioqui quaeſtum probet ex metallis, quae fere per facinoroſos et barbaros, nonnullos etiam vinctos et ſatigatos, locis inſalubribus peſtilentibuſque exercentur. Hic quaeſtus tamen ſi opponatur bonorum publicationibus Syllanis et redemturis ex incendiis, longe eum dicas probiorem. Eas enim Craſſus aperte vt agriculturam et foenus exercebat. Quae vero inficias ibat obiecta, ſententiam ſuam in curia ipſum quaeſtui habere, ſocios expilare, paſſim mulierculis adulari, eaſque captare, defenſionem ſuſcipere improborum, horum nihil Niciae eſt, ne falſo quidem, exprobratum vnquam. Immo vero, quod argentum donis profunderet ex timiditate in delatores, deriſus eſt. Quae res indigna Pericle fortaſſis et Ariſtide fuiſſet, verum

1 ἐν τοῖς ὑπȣ́λοις] Legendum ἐν τόποις ὑπȣ́λοις. vt in Mur. recte legitur: in Anon. autem mendoſe; habet enim et τοῖς, et τόποις.

2 ἄλλως δὲ διδȣ̀ς] Legendum, aut ἀλλὰ καὶ, aut ἄλλως τε διδȣ̀ς. *Moſes Duſoul.*

αὐτῷ δ' ἀναγκαῖον, οὐκ εὖ πεφυκότι πρὸς τὸ θαῤῥεῖν. ὃ καὶ Λυκοῦργος ὕστερον ὁ ῥήτωρ ἐπαῤῥησιάσατο πρὸς τὸν δῆμον, αἰτίαν ἔχων ἐξωνήσασθαί τινα τῶν συκοφαντῶν· Ἥδομαι γὰρ, εἰπεῖν, εἰ τοσοῦτον χρόνον πεπολιτευμένος παρ' ὑμῖν [3], διδοὺς πεφώραμαι πρότερον [4], ἢ λαμβάνων. ἦν δὲ ταῖς δαπάναις πολιτικώτερος μὲν ὁ Νικίας, ἀναθήμασι καὶ γυμνασιαρχίαις καὶ διδασκαλίαις χορῶν φιλοτιμούμενος. ὧν δ' ὁ Κράσσος ἀνάλωσεν, ἑστιάσας ἅμα τοσαύτας μυριάδας ἀνθρώπων, εἶτα θρέψας πάλιν, οὐδὲ ν ἦν μέρος, ἃ Νικίας [5] ἐκέκτητο σὺν οἷς ἀνήλωσεν· ὥστε θαυμάζειν [6], εἴ τινα λέληθε τὸ τὴν κακίαν ἀνωμαλίαν εἶναί τινα τρόπου καὶ ἀνομολογίαν, ὁρῶντα τοὺς αἰσχρῶς συλλέγοντας, εἶτα χρηστῶς ἐκχέοντας.

Περὶ μὲν οὖν [7] τοῦ πλούτου τοσαῦτα. τοῖς δὲ πολιτεύμασι, τοῦ μὲν Νικίου πανοῦργον οὐδὲν, οὐδ' ἄδικον, οὐδὲ

verum necessaria illi, qui natura esset meticulosus. Quod etiam Lycurgus orator postea ad populum iactauit, quum vitio verteretur ei, quod sycophantam quendam redemisset: Gaudeo, inquit, quod tamdiu vestra in repub. versatus prius datae pecuniae arguar, quam captae. Iam sumtibus Nicias ciuilior, qui fuit donis diis dicandis, gymnasiarchiis, et choris prolixus exhibendis: quae vero Crassus absumsit tam infinitae simul hominum multitudini epulo, inde tessera frumentaria praebenda, eorum Nicias nihil nisi portionem, annumeratis illis, quae impendit, possedit; vt mirum sit, si quem praetereat, improbitatem inaequalitatem quandam esse morum et dissonantiam, quum cernat, eos, qui turpiter quaesiuerunt, mox effundere benigne. Atque de diuitiis hactenus.

In actionibus politicis Niciae nulla versutia, nulla iniquitas, vel violen-

3 ita etiam dant Vulc. Anon. et Bodl. 3. vulgatis deest praepositio.

4 πρότερον] Scriptum est etiam μᾶλλον. *H. Stephanus.*

5 οὐδὲν ἢ μέρος ὁ Νικίας] Melius in Anon. et Mur. οὐδὲν ἦν μέρος ἃ Νικίας.

6 ὥστε θαυμάζειν...] Nihil hic in Codd. nostris subsidii. Laborat tamen haec oratio. Sed, quod reponam, non habeo. *Moses Dusoul.*

7 οὖν abest a Bodl. 3. Iunt. Ald.

8 Ἀνά-

βίαιον πρόσεςιν, ἐδὲ θρασύτης, ἀλλ' ἐξηπατᾶτο μᾶλλον ὑπ' Ἀλκιβιάδε, καὶ τῷ δήμῳ προσῄει μετ' εὐλαβείας. τῦ δὲ Κράσσε πολλὴν μὲν ἐν ταῖς πρὸς ἔχθραν καὶ Φιλίαν μεταβολαῖς ἀπιςίαν καὶ ἀνελευθερίαν κατηγορῦσι· βίᾳ δ' ἐδ' αὐτὸς ἠρνεῖτο τὴν ὑπατείαν μετιέναι, μισθωσάμενος ἄνδρας τὲς Κάτωνι καὶ Δομιτίῳ τὰς χεῖρας προσοίσοντας. ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ψηφοφορίᾳ, τῦ δήμε πολλοὶ μὲν ἐτρώθησαν, ἔπεσον δὲ τέσσαρες, αὐτὸς δ', ὅπερ ἡμᾶς ἐν τῇ διηγήσει παρελήλυθε, Λεύκιον Ἀνάλιον [8], ἄνδρα βελευτὴν, ἀντιλέγοντα πὺξ πατάξας εἰς τὸ πρόσωπον, ἐξέβαλεν ᾑμαγμένον. ὡς δὲ περὶ ταῦτα βίαιος ὁ Κράσσος καὶ τυραννικὸς, ὅτως αὖ πάλιν ἐκείνε τὸ ψοφοδεὲς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἄτολμον, καὶ τοῖς κακίςοις ὑφειμένον, τῶν μεγίςων ἐπιλήψεων ἄξιον. ὁ δὲ Κράσσος, ὑψηλὸς περί γε ταῦτα καὶ μεγαλόφρων, ἐ πρὸς Κλέωνας, ἐδ' Ὑπερβόλες, μὰ Δία, τῦ ἀγῶνος ὄντος, ἀλλὰ πρὸς τὴν Καίσαρος λαμπρότητα, καὶ τρεῖς τῦ Πομπηΐε θριάμβες, ἐχ ὑπείξας, ἀλλ' ἀντάρας ἑκατέρῳ τὴν δύναμιν, ἀξιώματι δὲ τῆς τιμητικῆς

violentia, apparet, nec ferocia: immo potius impoſitum fuit ei ab Alcibiade, atque cum populo agebat modeſte. Craſſi vero in variandis amicis et inimicis perfidiam animumque fucatum accuſant. Vi vero ne ipſe quidem abnuebat conſulatum petiiſſe, conductis hominibus, qui Catonem et Domitium violarent. Iam in comitiis prouincialibus multi vulnerati, ceciderunt quatuor. Ipſe (quod in narratione nos praeteriit) L. Annalio, ſenatori populi Romani, ſibi aduerſanti pugno os cecidit, expulitque cruentum. Atqui vt his violentus Craſſus et tyrannicus, ita contra illius in repub. gerenda trepidatio et pauor, et quod ſceleſtiſſimis ſubmitteret ſe, inprimis fuit vituperanda. Craſſus vero celſus hic certe et magnanimus, qui, quum non cum Cleonibus ei, neque cum Hyperbolis, ſane certamen foret, ſed cum Caeſaris ſplendore, atque tribus Pompeii triumphis, contendit cum vtroque potentia, dignitate quidem certe cenſoria

8 Ἀνάλιον] *Annalium* ſcribunt Cr. et Xyl. et ita in Mur. ſcribitur. Silet Hiſtoria.

ἀρχῆς καὶ Πομπήϊον ὑπερβαλόμενος. δεῖ γὰρ [9] ἐπὶ μεγίστοις ȣ̓ τὸ ἐπίφθονον, ἀλλὰ τὸ [10] λαμπρὸν ἐν πολιτείᾳ λαμβάνειν, μεγέθει δυνάμεως ἐξαμαυρȣ̃ντα τὸν φθόνον. εἰ δ' ἐξ ἅπαντος ἀγαπᾷς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν, καὶ δέδιας Ἀλκιβιάδην μὲν ἐπὶ τȣ̃ βήματος, ἐν δὲ Πύλῳ Λακεδαιμονίȣς, Περδίκκαν δ' ἐν Θρᾴκῃ, πολλὴν εὐρυχωρίαν ἡ πόλις ἔχει σχολῆς, ἐκ μέσȣ γενόμενον καθῆσθαι πλέκοντα τῆς ἀταραξίας σεαυτῷ ςέφανον, ὡς ἔνιοι σοφιςαὶ λέγȣσιν. ὁ μὲν γὰρ τῆς εἰρήνης ἔρως θεῖος ἦν ὡς ἀληθῶς, καὶ τὸ λῦσαι τὸν πόλεμον Ἑλληνικώτατον πολίτευμα· καὶ τῆς πράξεως ἕνεκα ταύτης ȣ̓κ ἄξιον Νικίᾳ παραβαλεῖν Κράσσον, ȣ̓δ' εἰ τὸ Κάσπιον φέρων πέλαγος, ἢ τὸν Ἰνδὸν ὠκεανὸν [11] τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ προσώρισε.

Πόλει μέντοι χρώμενον ἀρετῆς αἰσθανομένῃ, καὶ κρείττονα ὄντα τῇ δυνάμει, χώραν ȣ̓ δοτέον τοῖς πονηροῖς, ȣ̓δ' ἀρχὴν μὴ ἄρχȣσιν [12], ȣ̓δὲ πίςιν ἀπιςȣμένοις.

ſoria etiam Pompeium ſuperauit. Decet enim eum, qui rempublicam gerit, in maximis rebus, non ſi inuidioſae ſunt, reſpicere, ſed ſi praeclarae, atque potentiae mole inumbrare inuidiam. Quod ſi ſupra omnia ſecuritatem et quietem ſectaris, atque Alcibiadem formidas in ſuggeſtu, Pyli Lacedaemonios, Perdiccam in Thracia, habet otii ciuitas latum campum, in quo remotus in medio ſedere queas, ac tibi ipſe contexere tranquillitatis coronam, vt nonnulli ſophiſtae aiunt. Nam pacis quidem erat profecto diuinum deſiderium, atque bellum dirimere inprimis humana et ciuilis actio; cuius facti cauſa Niciae nulla parte eſt aequiparandus Craſſus, ne ſi ad mare quidem Caſpium, aut ad Oceanum Indicum, terminos promouiſſet Romani imperii.

Non debet tamen is, qui verſatur in ciuitate, ſenſum habente virtutis, et pollentior eſt opibus, dare locum malis, nec magiſtratum permittere priuatis, nec fidem ſuſpectis: quod

9 δεῖ γάρ...] Reſpicit locum Thucydidis; quem vide et in Op. Mor. p. 950, 28.

10 τὸ abeſt a Bodl. 3.

11 Ἰνδὸν ὠκεανὸν] Forſan Ἰνδικόν: vt paulo poſt (301, 11.) Ἰνδικὴν θάλασσαν vocat.

12 ἀρχὴν μὴ ἄρχȣσιν] Abſurda

ὅπερ ἐποίησεν ὁ Νικίας, τὸν Κλέωνα, μηδὲν ὄντα πλέον ἐν τῇ πόλει τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος ἀναισχυντίας καὶ κραυγῆς, αὐτὸς εἰς τὸ στρατηγεῖν καταστήσας. οὐκ ἐπαινῶ μὲν γὰρ [13] ἐγὼ τὸν Κράσσον, ἐν τοῖς Σπαρτακίοις ἐπειχθέντα θᾶσσον, ἢ ἀσφαλέστερον διαγωνίσασθαι. καίτοι φιλοτιμίας ἦν τὸ δεῖσαι, μὴ Πομπήϊος ἐλθὼν ἀφέληται τὴν δόξαν αὐτοῦ, καθάπερ ἀφείλετο Μετέλλου Μόμμιος [14] τὴν Κόρινθον. τὸ δὲ τοῦ Νικίου παντάπασιν ἄτοπον καὶ δεινόν [15]. οὐ γὰρ ἐλπίδας, οὐδὲ ῥαστώνην ἐχούσης ἐξέστη τῷ ἐχθρῷ φιλοτιμίας καὶ ἀρχῆς, ἀλλὰ κίνδυνον ὑφορώμενος ἐν τῇ στρατηγίᾳ μέγαν, ἠγάπησε τὸ καθ' αὑτὸν ἐν ἀσφαλεῖ θέμενος προέσθαι τὸ κοινόν. καίτοι ὅ γε Θεμιστοκλῆς, ἵνα μὴ φαῦλος ἄνθρωπος, ἐν τοῖς Περσικοῖς καὶ ἄφρων στρατηγήσας ἀπολέσῃ τὴν πόλιν, ἀργυρίῳ τῆς ἀρχῆς ἀπέστησεν αὐτόν· καὶ Κάτων, ὅτε μάλιστα [16] ἑώρα πράγματα καὶ κινδύνους ἔχουσαν, ὑπὲρ τῆς πόλεως τὴν

quod quidem admisit Nicias, qui Cleonem, cuius in ciuitate nihil eminebat, praeterquam perfricta frons et pro tribunali vociferatio, prouexit ad imperium. Equidem non laudo Crassum, qui bello Spartacio celerius, quam tutius, conferre properauit signa: quanquam animi laudis auidi erat, vereri, ne decus sibi Pompeius aduentu suo eriperet, quomodo Metello Corinthum eripuerat Mommius. At Niciae absurdum plane est factum et callidum: neque enim cessit inimico gloriae campo et prouincia, cuius appareret spes et facultas conficiendae; sed quum grande illa in expeditione periculum timeret, contentus fuit, rebus suis in tuto collocatis, rempublicam proiicere. At quidem Themistocles, ne bello Persico vilis homo et turpis ductu suo perderet rempublicam, eum pecunia remouit a praetura: Cato autem tribunatum plebis, quum implicitum eum videret maximis negotiis et periculis, reipu-

da haec. Lege ocius, non ἄρχουσιν, sed ἀρκοῦσιν. *Mos. Dus.*

13 γὰρ abest a Bodl. 3. Iunt. Ald.

14 Κόμμιος Vulc.

15 δεινόν.] Melius legeretur δειλόν: ea enim res agitur.

16 ὅτι μάλιστα] Recte in Vulc. Bodl. 3. et Mur. ὅτε μάλ. quod et in Fl. Ed. erat.

δημαρχίαν, μετῆλθεν. ὁ δ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μινώαν καὶ Κύθηρα καὶ Μηλίους τοὺς ταλαιπώρους φυλάττων στρατηγὸν, εἰ δέοι [17] μάχεσθαι Λακεδαιμονίοις, ἀποδυόμενος τὴν χλαμύδα [18], καὶ τῇ Κλέωνος ἀπειρίᾳ καὶ θρασύτητι ναῦς καὶ ἄνδρας καὶ ὅπλα καὶ στρατηγίαν ἐμπειρίας ἄκρας δεομένην παραδιδοὺς, οὐ τὴν ἑαυτοῦ προΐεται δόξαν, ἀλλὰ τὴν τῆς πατρίδος ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν. ὅθεν ὕστερον οὐχ ἑκὼν, οὐδὲ βουλόμενος, Συρακουσίοις πολεμεῖν ἠναγκάζετο, δοκῶν οὐ λογισμῷ τοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ ῥᾳστώνῃ καὶ μαλακίᾳ, τὸ παρ' αὐτὸν, ἀποστερεῖν Σικελίας τὴν πόλιν. ἐκεῖνο μέντοι μεγάλης ἐπιεικείας σημεῖον, ὅτι δυσχεραίνοντα τὸ πολεμεῖν ἀεὶ, καὶ φεύγοντα τὸ στρατηγεῖν, οὐκ ἐπαύοντο χειροτονοῦντες, ὡς ἐμπειρότατον καὶ βέλτιστον. τῷ δὲ Κράσσῳ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐφιεμένῳ στρατηγίας, οὐχ ὑπῆρξε τυχεῖν, πλὴν ἐπὶ τὸν δουλικὸν πόλεμον ἐξ ἀνάγκης, Πομπηΐου καὶ Μετέλλου, καὶ Λουκούλλων ἀμφοτέρων ἀπόντων, καίτοι τότε τιμωμένῳ μάλιστα καὶ δυναμένῳ πλεῖστον. ἀλλ', ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς σπουδάζουσι περὶ αὐτὸν ἐδόκει κατὰ τὸν κωμικὸν, ἀνὴρ

reipublicae caufa petiit. Qui vero fe Minoae, Cytheris, miferis Meliis referuat ducem, fin conferendae cum Lacedaemoniis manus fint, chlamydem ponit, Cleonis autem imperitiae et ferocitati tradit claffem, milites, arma, prouinciam, quae fummum vfum et peritiam requirat, non laudes hic negligit fuas, fed patriae fecuritatem et falutem: vnde poft, quanquam inuitus nolenfque, bellum eft cum Siculis gerere compulfus, quod non vtilitatis publicae, fed quietis et mollitiae ratione rempub. quantum in fe erat, Sicilia defraudare videretur. Illud tamen ingens eft integritatis eius fignum, quod abhorrentem femper a bello atque imperium detrectantem non deftiterint tanquam exercitatiffimum et optimum defignare. At inhians perpetuo prouinciae, non valuit eam Craffus confequi, nifi ex neceffitate in bello feruili, Pompeio et Metello et vtroque Lucullo abfentibus, licet id temporis fummo in honore effet et polleret plurimum. Nam, meo quidem iudicio, videbatur vel ftudiofis eius, iuxta comicum, vir

In

17 εἰ δέοι] Videtur legendum εἰ δὲ δέοι. 18 χλανίδα Bodl. 3.
19 ἀπει-

Ἄριστος εἶναι τἆλλα, πλὴν ἐν ἀσπίδι.
καὶ τοῦτο Ῥωμαίους οὐδὲν ὤνησεν, ἐκβιασθέντας ὑπὸ τῆς φιλαρχίας αὐτοῦ καὶ φιλοτιμίας. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ ἄκοντα Νικίαν ἐξέπεμψαν ἐπὶ τὸν πόλεμον, Ῥωμαίους δὲ Κράσσος ἄκοντας ἐξήγαγε· καὶ διὰ μὲν τοῦτον ἡ πόλις, ἐκεῖνος δὲ διὰ τὴν πόλιν ἠτύχησεν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλόν ἐστιν ἐν τούτοις τὸν Νικίαν ἐπαινεῖν, ἢ ψέγειν τὸν Κράσσον. ὁ μὲν γὰρ, ἐμπειρίᾳ καὶ λογισμῷ χρησάμενος ἡγεμόνος ἔμφρονος, οὐ συνηπατήθη ταῖς ἐλπίσι τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπεῖπε [19] καὶ ἀπέγνω λήψεσθαι Σικελίαν· ὁ δ' ὡς ἐπὶ ῥᾷστον ἔργον τὸν Παρθικὸν ὁρμήσας πόλεμον ἥμαρτεν. ὠρέχθη [20] δὲ μεγάλων, Καίσαρος τὰ ἑσπέρια, καὶ Κελτοὺς καὶ Γερμανοὺς καταστρεφομένου, καὶ Βρεττανίαν, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Ἰνδικὴν ἐλάσας [21] θάλασσαν, καὶ προσερ-

In omnibus, nisi bello, rebus optimus.
Quod nihil Romanis profuit, ab illius expugnatis cupiditate prouinciae atque ambitione. Niciam enim Athenienses ad bellum repugnantem miserunt, Crassus in bellum Romanos duxit repugnantes: atque huius causa respub. ille reipub. causa in calamitatem incidit.

Veruntamen Niciam citius hinc commendes, quam improbes Crassum. Ille enim peritia et consilis motus prudentis ducis, non est vna cum ciuium spe in errorem detractus, verum desperauit et diffisus est, posse capi Siciliam: hic, sicut ad rem procliuem ruens, bellum Parthicum, impegit. At grandia concupiuit, et Caesare Occidentem, Gallos, Germanos, Britanniam subigente, ad Orientem ipse et Oceanum progredi Indicum, Asiamque

19 ἀπεῖπε] Fl. Ed. ἔπεισε, praue. Vulc. et Bodl. 3. ἔδεισε: quod, etsi minus prauum, nihili puto. Seruanda scriptura vulgata, aut ἀπέτρεπε legendum. Non enim detrectabat tantum eam prouinciam Nicias, sed argumentis insuper validis inuadendae Siciliae consilium impugnabat. Vide supra p. 222. et seqq.

20 ἥμαρτεν. ὠρέχθη....] Exigua mutatio nitorem huic loco natiuum reddet, si post ἥμαρτεν, μὲν inseras. ἥμαρτε μὲν, ὠρέχθη δὲ μεγάλων. *Si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. Moses Dusoul.*

21 ἐλάσαι Vulc. Bodl. 3.

 22 ἀν-

γάσασθαι τὴν Ἀσίαν, οἷς Πομπήϊος ἐπῆλθε, καὶ Λούκουλλος ἀντέσχεν [22], ἄνδρες εὐμενεῖς καὶ πρὸς πάντας ἀγαθοὶ διαμείναντες, προελόμενοι δ' ὅμοια Κράσσῳ, καὶ τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις λαβόντες. ἐπεὶ καὶ Πομπηΐῳ, τῆς ἀρχῆς διδομένης, ἡ σύγκλητος ἠναντιοῦτο, καὶ Καίσαρα μυριάδας τριάκοντα Γερμανῶν τρεψάμενον, συνεβούλευεν ὁ Κάτων ἐκδοῦναι τοῖς ἡττωμένοις, καὶ τρέψαι τὸ μήνιμα τοῦ παρασπονδήματος εἰς ἐκεῖνον. ὁ δὲ δῆμος ἐῤῥῶσθαι φράσας Κάτωνι, πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἔθυεν ἐπινίκια, καὶ περιχαρὴς ἦν. πῶς οὖν ἂν διετέθη, καὶ πόσας ἔθυσεν ἡμέρας, εἰ Κράσσος ἐκ Βαβυλῶνος [23] ἔγραψε νικᾷν [24], εἶτ' ἐπελθὼν Μηδίαν, Περσίδα, Ὑρκανοὺς, Σοῦσα, Βάκτρα, Ῥωμαίων ἐπαρχίας ἀπέδειξεν; εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένους, μηδὲ χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς εἰδότας, οὐ Σκάνδειαν, οὐ Μένδην ἐκκοπτέον, οὐδὲ φεύγοντας Αἰγι-

que in ditionem redigere; quae Pompeius aggreſſus eſt, et quo contendit Lucullus: qui placidi viri atque in omnes boni permanſerunt, quanquam eadem, ac Craſſus, ſuſcepiſſent, et idem haberent inſtitutum. Nam Pompeium quoque, quum daretur ei prouincia, ſenatus impugnauit: ac Caeſar, caeſis fugatiſque Germanorum trecentis millibus, auctor Cato fuit, vt victis dederetur, ac violatae pacis in illius caput verteretur vltio. Verum populus ſalutem dicens Catoni, in quindecim dies ſupplicationes decreuit, atque in magna fuit gratulatione. Qui fuiſſet ergo eius animus, et quot dierum ſupplicationes decreuiſſet, ex Babylone ſi Craſſus literas de victoria miſiſſet: hinc progreſſus Mediam, Perſidem, Hyrcanos, Suſa, Bactra redegiſſet in formam prouinciarum ſub Romano imperio? Nam ſi ius violandum eſt, (vt ait Euripides) iis, qui otii ſunt impatientes, neque frui praeſentibus norunt bonis, non Scandia, non Mende exſcindenda, nec profugi Aeginetae,

22 ἀντέσχεν] Suſpecta mihi haec vox; nec, quam reponam, vlla nunc ſuccurrit. Suidas quidem, v. Ἀντίσχειν, haec habet: Ἀντίσχωμαι, αὐθυπόστατον, ἀντιλάβωμαι. Sed vnde habeat non conſtat. Vid. p. 180. et ſeq. et IV. 499, 15. *Moſ. Duſ.*

23 Βαβυλῶνος] Vide, quae ſupra ad 271, 8. de hac vrbe dicta ſunt. *Moſes Duſoul.*

24 νικῶν Vulc. Bodl. 3.

25 ἀπώ-

νήτας ἀπολελοιπότας τὴν ἑαυτῶν, ὥσπερ ὄρνιθας εἰς ἑτέραν χώραν, ἀποκεκρυμμένους ἐκθηρατέον, ἀλλὰ πολλοῦ τιμητέον τὸ εὐδικεῖν, μὴ ῥαδίως, μηδ᾽ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, ὥς τι φαῦλον, ἢ μικρὸν, προϊεμένους τὸ δίκαιον. οἱ δὲ τὴν μὲν τῆς Ἀλεξάνδρου στρατείας ὁρμὴν ἐπαινοῦντες, τὴν δὲ Κράσσου ψέγοντες, οὐκ εὖ τὰ πρῶτα κρίνουσιν ἀπὸ τῶν τελευταίων.

Ἐν δὲ ταῖς στρατηγίαις αὐταῖς, Νικίου μὲν οὐκ ὀλίγα γενναῖα. καὶ γὰρ μάχαις πολλαῖς ἐνίκησε τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦ λαβεῖν Συρακούσας ὀλίγον ἐδέησε· καὶ πάντα δι᾽ αὐτὸν οὐκ ἔπταισεν, ἀλλὰ καὶ νόσον ἄν τις αἰτιάσαιτο, καὶ φθόνον τῶν οἴκοι πολιτῶν. Κράσσος δὲ διὰ πλῆθος ἁμαρτημάτων, οὐδὲν τῇ τύχῃ χρηστὸν ἀποδείξασθαι παρῆκεν· ὥστε θαυμάζειν αὐτοῦ τὴν ἀβελτερίαν, οὐ τῆς Πάρθων δυνάμεως ἡττηθεῖσαν, ἀλλὰ τῆς Ῥωμαίων εὐτυχίας περιγενομένην. ἐπεὶ δ᾽ ὁ μὲν μηδενὸς τῶν ἀπὸ μαντικῆς καταφρονῶν, ὁ δὲ πάντα ὑπερορῶν, ὁμοίως ἀπώλετο [25], χαλεπὴ μὲν ἐν τούτοις ἡ ἀσάφεια καὶ δύσκριτος, ἐπιει-

netae, qui, relicta patria, auium modo in aliena regione delitescunt, captandi, sed magnum praemium quaerendum iuris violandi: non facile autem, neque qualibet de causa, vt res humilis et vilis, iustitia negligenda. Enimuero, qui Alexandri expeditionis propositum in coelum ferunt, et Crassi obterunt, hi parum recte primordia aestimant ex nouissimis.

Iam in ipsis gerendis bellis facta exstant non pauca Niciae praeclara: quippe crebris proeliis hostes superauit, ac Syracusis parum abfuit quin potiretur; neque sua culpa offensauit in omnibus, sed valetudini eius partim et vrbanorum ciuium expensum feras inuidiae. Crassus ob erratorum multitudinem locum fortunae ad aliquid boni designandum reliquit nullum, vt mireris stoliditatem eius, non quod a Parthorum sit viribus victa, verum quod felicitatem vicerit Romanorum. Quia vero praesagio Nicias nullo negligendo, alter omnibus contemnendis, similiter perierunt, haud pronum quidem sit, neque certum de istis iudicare, quate-

25 ἀπώλετο] Sequenda potius exemplaria, in quibus habetur ἀπώλοντο. *H. Stephanus.* sic dat Vulcob.

ἥττερον δὲ αὐτῆς τῆ παρανόμε καὶ αὐθάδες, τὸ μετὰ δόξης παλαιᾶς καὶ συνήθες δι' εὐλάβειαν ἁμαρτανόμενον. περὶ μέντοι τὴν τελευτὴν ἀμεμπτότερος ὁ Κράσσος, ἐ παραδὲς ἑαυτὸν, ἐδὲ δεθεὶς, ἐδὲ φενακισθεὶς, ἀλλ' εἴξας τοῖς φίλοις δεομένοις, καὶ παρασπονδηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Νικίας, αἰσχρᾶς καὶ ἀκλεᾶς ἐλπίδι σωτηρίας, ὑποπεσὼν τοῖς πολεμίοις, αἰσχίονα ἑαυτῷ τὸν θάνατον ἐποίησεν.

ΣΕΡΤΩΡΙΟΣ.

Θαυμαστὸν μὲν ἴσως ἐκ ἔστιν, ἐν ἀπείρῳ τῷ χρόνῳ τῆς τύχης ἄλλοτε ἄλλως [1] ῥεέσης, ἐπὶ ταὐτὰ συμπτώματα πολλάκις καταφέρεσθαι τὸ αὐτόματον. εἴτε γὰρ ἐκ ἔστι τῶν ὑποκειμένων ὡρισμένον τὸ πλῆθος, ἄφθονον ἔχει τῆς τῶν ἀποτελεμένων ὁμοιότητος χορηγὸν ἡ τύχη τὴν τῆς ὕλης εὐπορίαν· εἴτ' ἔκ τινων ὡρισμένων ἀριθμῶν [2] ἐμπλέκεται τὰ πράγματα, πολλάκις ἀνάγκη

quatenus ad ſalutem conferant: benignius tamen in iis eſt cum vetuſta et recepta opinione per religionem peccare, quam contra mores et peruicaciter. At in exitu minus reprehendendus Craſſus, qui ſemet ipſe non dedidit, non vinctus, non affectus contumelia fuit, verum orantibus ceſſit amicis, ac contra ius gentium violatus ab hoſtibus fuit: Nicias turpis et ingloriae ſalutis ſpe ſupplicem ſe praebens hoſtibus, mortem ſibi effecit foediorem.

Res non eſt ſtupenda fortaſſis, ſi tempore immenſo, alias aliter fluente fortuna, deuoluatur identidem ad caſus eoſdem temeritas. Siue enim finitus non eſt accidentium numerus, ipſa materiae copia ſatis cauſae eſſe poſſet, cur ſimiles aliquando producantur effectus: ſiue ex numeris quibuſdam finitis connectantur res, eaedem neceſſe eſt ſubinde

1 ἄλλῳ Bodl. 4.
2 ὡρισμένων ἀριθμῶν] Elegantior videtur et verior ſcriptura Anon. et Mur. ἀριθμῷ legentium. *Moſes Duſoul.*

3 ὄντων

ταῦτα γίνεσθαι διὰ τῶν αὐτῶν περαινόμενα. ἐπεὶ δ' ἀγαπῶντες ἔνιοι τὰ τοιαῦτα, συνάγουσιν ἱστορίᾳ καὶ ἀκοῇ τῶν κατὰ τύχην γεγονότων, ὅσα λογισμοῦ καὶ προνοίας ἔργοις ἔοικεν, οἷον, ὅτι, δυεῖν Ἄττεων [3] γενομένων ἐμφανῶν, τοῦ μὲν Σύρου, τοῦ δ' Ἀρκάδος, ἑκάτερος ὑπὸ συὸς ἀπώλετο· δυεῖν δ' Ἀκταιώνων, ὁ μὲν ὑπὸ τῶν κυνῶν, ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἐραστῶν διεσπάσθη· δυεῖν δὲ Σκιπιώνων ὑφ' οὗ μὲν ἐνικήθησαν Καρχηδόνιοι πρότερον, ὑφ' οὗ δ' ὕστερον ἄρδην ἀνηρέθησαν· ἑάλω δὲ τὸ Ἴλιον ὑφ' Ἡρακλέους διὰ τὰς [4] Λαομέδοντος ἵππους, καὶ ὑπὸ Ἀγαμέμνονος διὰ τοῦ

ſubinde exſiſtant ex iiſdem abſolutae. Quia vero libenter aliqui iſta, quae acciderunt fortuito, lectione, vel auditione, percepta colligunt, ſi qua conſilio et prouidentia videntur facta, (vt quod duo nobilitati ſint Atties, vnus Syrus, Arcas alter, vterque a ſue interemtus: duo Actaeones, hic a canibus, ille diſcerptus ab amatoribus: duorum Scipionum ab altero deuicti ante Carthaginenſes, ab altero funditus exciſi: captam Troiam ab Hercule ob Laomedontis equos; ab Agamemnone per ligneum appel-

3 δυεῖν Ἄττεων....] De hiſce Xylander et Dacerius multa, quae noſtri inſtituti non ſunt. [Xylandri nempe ad hunc locum annotatio haec eſt: De Attibus ab apro interfectis nihil plane mihi conſtat. Attem quidem, cuius apud Dindymenem eſt fanum et cultus, Phrygem fabulantur, et eum ab apro fuiſſe interfectum, ex Hegeſiana ſte poëta refert lib. VII. Pauſanias, quanquam fieri facile, in fabulis praeſertim, potuit, vt alii Phrygem, alii Syrum dicerent. Quod ad Actaeonas attinet, eius, qui a canibus laceratus traditur, notiſſima eſt fabula. Alterius non ita celebris eſt hiſtoria, quam repetere poſſunt lectores ex Apollonii ſcholiaſte, in lib. IV, paragr. 75. Tametſi enim non diſerte amoris ibi fit mentio, tamen, quae cauſa Bacchiadis fuerit Actaeonem, Meliſſi filium, rapiendi, facile intelligitur. Neſcio autem, mirarine debeam, an deteſtari, oſcitantiam eorum, qui Dictionaria poëtica componunt: adeo ſaepe in fraudem imperitos inducunt. Sicut hic quidam Bacchiadas, hoc eſt, Corinthi principes, a Bacchide, vel Bacchio, Herculis filio, genus trahentes, idque adeo ex hoc ipſo interpretis Apollonii loco, *Bacchi orgia celebrantes* conuertit.]

4 τοὺς Bodl. 4.

5 καὶ

Δουρείου προσαγορευθέντος ἵππου [5]· τρίτον δ' ὑπὸ Χαριδήμου, ταῖς πύλαις ἵππου τινὸς ἐμπεσόντος, ἀποκλεῖσαι ταχὺ τῶν Ἰλιέων [6] μὴ δυνηθέντων. δυεῖν δὲ ὁμωνύμων τοῖς εὐωδεστάτοις φυτοῖς πόλεων [7], Ἴου καὶ Σμύρνης, τὸν ποιητὴν Ὅμηρον ἐν ᾗ μὲν γενέσθαι λέγουσιν, ἐν ᾗ δ' ἀποθανεῖν. φέρε, καὶ τοῦτο προσθῶμεν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῶν στρατηγῶν οἱ πολεμικώτατοι, καὶ πλεῖστα δόλῳ κατεργασάμενοι μετὰ δεινότητος, ἑτερόφθαλμοι γεγόνασι, Φίλιππος, Ἀντίγονος, Ἀννίβας, περὶ οὗ τόδε τὸ σύγγραμμα, Σερτώριος· ὃν Φιλίππου μὲν ἄν τις ἀποφαίνοιτο σωφρονέστερον περὶ τὰς γυναῖκας, Ἀντιγόνου δὲ πιστότερον περὶ φίλους, Ἀννίβου [8] δὲ ἡμερώτερον πρὸς [9] πολεμίους, λειπόμενον δὲ συνέσει μὲν οὐδενὸς τούτων, τύχῃ δὲ πάντων. ᾗ πολὺ τῶν ἐμφανῶν πολεμίων χαλεπωτέρᾳ περὶ πάντα χρησάμενος, ἐπανίσωσεν ἑαυτὸν ἐμπειρίᾳ μὲν τῇ Μετέλλου, τόλμῃ δὲ τῇ Πομπηΐου, τύχῃ δὲ τῇ Σύλλα, δυνάμει δὲ τῇ Ῥωμαίων,

appellatum equum: tertio a Charidemo, quum, prolapso in porta equo, eam claudere cito Troiani non potuissent: plantis duabus fragrantissimis cognominum vrbium, Ii et Smyrnae, quae significant violam et myrrham, Homerum poëtam in vna natum perhibeant, defunctum in altera) age, subnectamus hoc superioribus, imperatorum nempe bellicosissimos, quique plurima dolo et calliditate perpetrauerunt, altero lumine orbatos fuisse, Philippum, Antigonum, Annibalem, et, de quo nunc tractamus, Sertorium: quem Philippo dicas in amoribus fuisse continentiorem, Antigono firmiorem erga amicos, clementiorem erga hostes Annibale, nulli horum prudentia concedere, sed omnibus fortuna: quae cum omnibus in rebus multo plus ei, quam aperti hostes, molestiae exhibuerit, ipse tamen sese, belli scientia cum Metelli vsu, audacia cum Pompeii, fortuna cum Syllae, potentia cum populi Romani

5 καὶ ὑπὸ Ἀγαμέμνονος διὰ τοῦ Δουρείου προσαγορευθέντος ἵππου] Haec verba absunt a Bodl. 4.

6 Ἰλίων Vulcob.

7 πόλεων] Vrbem non faciunt alii Ion, sed insulam. *Moses Dusoul.*

8 Ἀννίβα Bodl. 4.

9 κατὰ Vulc.

10 βι-

φυγὰς καὶ βαρβάρων ἔπηλυς ἄρχων ἀντιταξάμενος. τού-
τῳ δὲ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων τὸν Καρδιανὸν ὁμοιοῦμεν Εὐ-
μενῆ. ἀμφότεροι γὰρ ἀρχικοὶ, καὶ σὺν δόλῳ πολεμικοὶ,
καὶ τῆς μὲν αὐτῶν ἀποξενωθέντες, ἡγησάμενοι δ᾽ ἀλλο-
δαπῶν, τύχῃ δὲ χρησάμενοι βιαίῳ καὶ ἀδίκῳ [10] περὶ
τὴν τελευτήν. ἐπιβουλευθέντες γὰρ ἀμφότεροι, μεθ᾽ ὧν
τοὺς πολεμίους ἐνίκων, ὑπὸ τούτων ἀνῃρέθησαν.

2. Κοΐντῳ Σερτωρίῳ γένος ἦν οὐκ ἀσημότατον ἐν πό-
λει Νούσσοις [11] τῆς Σαβίνων· τραφεὶς δὲ κοσμίως ὑπὸ μη-
τρὶ χήρᾳ, πατρὸς ὀρφανὸς, ὑπερφυῶς δοκεῖ φιλομήτωρ
γενέσθαι. ὄνομα τῆς μητρὸς Ῥέαν λέγουσιν. ἤσκητο μὲν
οὖν καὶ περὶ δίκας ἱκανῶς, καί τινα καὶ δύναμιν ἐν τῇ πό-
λει μειράκιον ὢν [12] ἀπὸ τοῦ λέγειν ἔσχεν. αἱ δὲ περὶ τὰ
στρατιωτικὰ λαμπρότητες αὐτοῦ καὶ κατορθώσεις ἐνταῦθα
τὴν φιλοτιμίαν μετέστησαν.

3. Πρῶτον μὲν οὖν, Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἐμβεβλη-

Romani viribus exſul et barbarorum aduena dux parem conſti-
tuit. Huic in Graecis potiſſimum aequiparamus Cardianum Eu-
menem. Ambo enim inſignes fuerunt imperatores, et aſtuti bel-
latores, extra patriam peregrinantes, alienigenarum ductores, for-
tuna conflictati aſpera, ad exitum et violenta: ſiquidem circum-
uentus vterque inſidiis, atque, quibuſcum hoſtes vicerat, ab
iiſdem eſt oppreſſus.

Q. Sertorius, non obſcuriſſimis natalibus, ex Sabinis, op-
pido Nurſia, ortus fuit. A matre vidua patre orbus honeſte edu-
catus genitricem dilexit mirifice: nomen matris Rheam dicunt.
In cauſis dicendis ſatis fuit verſatus, collegeratque adoleſcens
nonnullas ex dicendi facultate opes. Verum ornamenta eius mi-
litaria et praeclara facta eo animum deflexere.

Prima ſtipendia, quum Cimbri et Teutones impreſſionem
feciſ-

10 βιαίῳ] Adde καὶ ἀδίκῳ, quod in Fl. Ed. [item Ald.] erat, et reperitur in Anon. Bodl. quarto, et Mur. [ſed Vulc. pro βιαίῳ exhibet βιαίῳ, et καὶ ἀδίκῳ omittit.]

11 Νούσσοις] Lege cum Anon. et Mur. Νουρσίᾳ.

12 ὢν Bodl. 4.

13 Σκι-

κότων εἰς Γαλατίαν, στρατευόμενος ὑπὸ Καιπίωνι [13], κακῶς ἀγωνισαμένων τῶν Ῥωμαίων, καὶ τροπῆς γενομένης, ἀποβεβληκὼς τὸν ἵππον, καὶ κατατετρωμένος τὸ σῶμα τὸν Ῥοδανὸν διεπέρασεν, αὐτῷ τε τῷ θώρακι καὶ θυρεῷ, πρὸς ἐναντίον ῥεῦμα πολὺ νηχόμενος. οὕτω τὸ σῶμα ῥωμαλέον ἦν αὐτῷ καὶ διάπονον τῇ ἀσκήσει. δεύτερον δὲ τῶν αὐτῶν ἐπερχομένων μυριάσι πολλαῖς καὶ δειναῖς ἀπειλαῖς, ὥστε καὶ τὸ μένειν ἄνδρα Ῥωμαῖον ἐν τάξει τότε, καὶ τὸ πείθεσθαι τῷ στρατηγῷ, μέγα ἔργον εἶναι, Μάριος μὲν ἡγεῖτο, Σερτώριος δὲ κατασκοπὴν ὑπέστη τῶν πολεμίων. ἐσθῆτι δὲ Κελτικῇ σκευασάμενος, καὶ τὰ κοινότατα τῆς διαλέκτου πρὸς ἔντευξιν ἐπὶ καιροῦ παραλαβὼν, ἀναμίγνυται τοῖς βαρβάροις· καὶ τὰ μὲν ἰδὼν, τὰ δ' ἀκοῇ πυθόμενος τῶν ἐπειγόντων, ἐπανῆλθε πρὸς Μάριον. τότε μὲν οὖν ἀριστείων ἔτυχεν· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ στρατείᾳ πολλὰ καὶ συνέσεως ἔργα καὶ τόλμης ἀποδειξάμενος, εἰς ὄνομα καὶ πίστιν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προήχθη. μετὰ δὲ τὸν [14]

fecissent in Galliam, sub Caepione faciens, quum essent Romani fusi fugatique, equo amisso ac conciso, vulneribus corpore Rhodanum transmisit cum ipsa lorica et scuto aduersis ingentibus vndis natans. Adeo erat robusto corpore et subacto exercitatione. Incumbentibus iterum illis infinita multitudine et terribilibus minis, vt magni operis esset, militem Romanum tunc vllum ordines tenere et dicto audientem esse duci, (dux Marius erat) Sertorius suscepit ire speculatum hostes. Vestitu amictus Gallico, et maxime communia linguae ad congressum ex tempore doctus, miscuit se barbaris. Vbi praecipue necessaria partim contemplatus est, partim accepit auribus, ad Marium est regressus. Cuius rei causa donis militaribus est honoratus. Per reliquum belli multa prudentiae, multa audaciae edidit opera, vnde nomen et fidem apud imperatorem meruit. Bello profligato Cimbrico et

13 Σκιπίωνι] Scribe Καιπίωνι: vt est in Anon. et Mur. et vide, quae ad 176, 7. annotata sunt. Lat. Int. *Caepionem* recte scripsit. Gallicus et Anglicus Scipionem retinuerunt. Ille tamen in Nota de mendo monet.

14 μετὰ δὲ τῶν K. Bodl. 4.

15 post

Κίμβρων καὶ Τευτόνων πόλεμον, ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Δειδίῳ στρατηγῷ χιλίαρχος ἐπ' Ἰβηρίας, ἐν τῇ πόλει Κάστλωνι παρεχείμαζε τῆς Κελτιβήρων. ἐπεὶ δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐν ἀφθόνοις ὑβριζόντων καὶ τὰ πολλὰ μεθυόντων καταφρονήσαντες οἱ βάρβαροι, μετεπέμψαντο νυκτὸς [15] ἐπικουρίαν παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων Γυρισοινῶν [16], καὶ κατ' οἰκίας [17] ἐπιόντες ἔκτεινον αὐτοὺς, ὑπεκδὺς ὁ Σερτώριος μετ' ὀλίγων, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας συναγαγὼν κύκλῳ τὴν πόλιν περιῆλθε· καὶ καθ' ἃς οἱ βάρβαροι πύλας ἔλαθον παρεισπεσόντες, ἀνεωγμένας εὑρὼν, οὐ ταὐτὸν ἐκείνοις ἔπαθεν, ἀλλὰ φρουρὰς ἐπιστήσας, καὶ καταλαβὼν πανταχόθεν τὴν πόλιν, ἔκτεινε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας. ὡς δ' ἀνῃρέθησαν, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας πάντας [18] τὰ μὲν αὐτῶν ὅπλα [19] καὶ τὴν ἐσθῆτα καταθέσθαι, τοῖς δὲ τῶν βαρβάρων ἐνεσκευασμένους [20] ἕπεσθαι πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐξ ἧς ἀπεστάλησαν οἱ νύκτωρ ἐπιπεσόντες αὐτοῖς.

et Teutonico, tribunus militum in Hispaniam sub Didio praetore missus, hybernauit in vrbe Celtiberorum, Castulone. Quum vero milites in abundantia rerum petulantes et fere mero profligatos contemnerent barbari, auxilium noctu implorauerunt a vicinis Gyrisoenis, factoque per domos impetu interfecerunt eos. Ibi Sertorius cum paucis oppido elapsus, contractis iis, qui euaserant, circulauit moenia, et qua porta fuerant barbari furtim ingressi, quum patentem eam reperisset, non idem, ac illi, fecit, verum statione apposita, atque occupata omni ex parte vrbe, omnes puberes occidit. Quibus contrucidatis, imperat militibus, vt, armis et vestibus suis positis, et barbarorum sumtis, pergant ad vrbem illam, ex qua fuerant missi, qui nocte oppresserant ipsos. Ludi-

15 post νυκτὸς indit αὐτοὺς Bodl. 4. sed versu 7. post ἔκτεινον hoc pronomen omittit, errore, vt videtur, librarii.

16 Γυρισοινῶν] Bodl. 4. Γυρισινῶν. Vtrumque ignotum. Forsan legendum est Ὠρισίων. Vrbs enim erat illius tractus. Vide Cellar. *Moses Dusoul.*

17 κατὰ σκηνὰς Bodl. 4.

18 ἅπαντας Vulc.

19 ὁπλίζεσθαι μὲν τὰ ἐκείνων ὅπλα Bodl. 4.

20 ἐνσκεβασμένοις (sic) Vulc. vulgatae dant ἐνσκευασμένους.

21 πρω-

ψευσάμενος δὲ τῇ τῶν ὅπλων ὄψει τοὺς βαρβάρους, τάς τε πύλας ἀνεωγμένας εὗρε, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἔλαβεν, οἰομένων ἀπαντᾶν εὖ πεπραχόσι φίλοις καὶ πολίταις. διὸ πλεῖστοι μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐσφάττοντο περὶ τὰς πύλας, οἱ δὲ λοιποὶ παραδόντες ἑαυτοὺς ἐπράθησαν.

4. Ἐκ τούτου Σερτώριος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ διεβοήθη· καὶ ὅτε πρῶτον ἐπανῆκεν εἰς Ῥώμην, ταμίας ἀποδείκνυται τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας, ἐν δέοντι. τοῦ γὰρ Μαρσικοῦ πολέμου συνισταμένου, στρατιώτας τε προσταχθὲν αὐτῷ καταλέγειν, καὶ ὅπλα ποιεῖσθαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεὶς τῷ ἔργῳ, παρὰ τὴν τῶν ἄλλων νέων βραδυτῆτα καὶ μαλακίαν, ἀνδρὸς ἐμπράκτως βιωσομένου δόξαν ἔσχεν. οὐ μὴν ὑφήκατο τῆς στρατιωτικῆς τόλμης, εἰς ἀξίωμα προεληλυθὼς [21] ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ χειρὸς ἐπιδεικνύμενος [22] ἔργα θαυμαστὰ, καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀγῶσιν ἀφειδῶς ἐπιδιδοὺς, τῶν ὄψεων ἀπέβαλε τὴν ἑτέραν ἐκκοπεῖσαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ [23] καλλωπιζόμενος ἀεὶ διετέλει· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους οὐκ ἀεὶ τὰ μαρτύρια τῶν ἀριστείων περιφέρειν, ἀλ-

Ludificatis armorum ſpecie barbaris, offendit portas patentes, et multos mortales cepit, qui amicis et ciuibus, re bene geſta, arbitrabantur ſe proceſſuros obuiam. Vnde multi ſunt a Romanis circa portas contrucidati, reliqui, deditione facta, ſub corona veniere.

Hinc Sertorii ingens in Hiſpania nomen fuit. Adeoque vt primum eſt ad vrbem reuerſus, quaeſtor Galliae circumpadanae in tempore creatur. Nam bello exardeſcente Marſico, iuſſus delectum habere et arma parare, ſtudio et feſtinatione rei adhibita praeter caeterorum iuuenum lentitudinem et mollitiam, peperit ſibi viri impigri opinionem. Atqui non deceſſit de militari audacia, vbi ad dignitatem adſpirauit ducis: ſed et manu praeclara opera edidit, corporique in certaminibus minus parcendo, alterum oculum, qui fuit ei erutus, amiſit. Ob quod etiam gloriabatur perpetuo, alios non ſemper ſtrenuitatis circumferre ſecum teſtimonia, ſed

21 προελθὼν Bodl. 4.
22 ἔτι ἐνδεικνύμενος idem.
23 καὶ omittit idem.

24 κα·

λὰ καὶ ἀποτίθεσθαι, ϛρεπτὰ καὶ δόρατα καὶ ϛεφάνους· αὐτῷ δὲ τῆς ἀνδραγαθίας παραμένειν τὰ γνωρίσματα, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντι τῆς ἀρετῆς ἅμα καὶ τῆς συμφορᾶς θεατάς. ἀπέδωκε δὲ καὶ ὁ δῆμος αὐτῷ τιμὴν πρέπουσαν. εἰσελθόντα γὰρ εἰς θέατρον ἐξεδέξατό τε κρότῳ καὶ κατευφήμησεν[24]. ὧν οὐδὲ τοῖς πάνυ προήκουσιν ἡλικίᾳ τε καὶ δόξῃ[25] τυχεῖν ἦν ῥᾴδιον. δημαρχίαν μέντοι μετιὼν, Σύλλα καταϛασιάσαντος αὐτὸν, ἐξέπεσε· διὸ καὶ δοκεῖ γενέσθαι μισοσύλλας. ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ὑπὸ Σύλλα κρατηθεὶς ἔφευγε, Σύλλας δὲ Μιθριδάτῃ πολεμήσων ἀπῆρε, τῶν δὲ ὑπάτων Ὀκτάβιος μὲν ἐπὶ τῆς Σύλλα προαιρέσεως ἔμενε, Κίννας δὲ νεωτερίζων ὑποφερομένην ἀνεκαλεῖτο τὴν Μαρίου ϛάσιν· τούτῳ προσένειμεν αὐτὸν ὁ Σερτώριος, ἄλλως τε καὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁρῶν αὐτὸν μὲν[26] ἀμβλύτερον ὄντα, τοῖς δὲ Μαρίου φίλοις ἀπιϛοῦντα. γενομένης δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐν ἀγορᾷ μάχης μεγάλης, Ὀκτάβιος μὲν ἐκράτησε, Κίννας δὲ καὶ Σερτώριος οὐ πολλῷ

ſed deponere torques, haſtas, coronas: ſibi fortitudinis inſignia permanere, quando eoſdem virtutis ſuae et calamitatis habeat ſpectatores. Habuit etiam ei populus meritum honorem. Nam ingredientem theatrum plauſu excepit et laetis acclamationibus: quod quidem non temere vel honoribus et aetate prouectis deferebat. Tribunatum plebis tamen quum peteret, tulit per Syllanam factionem repulſam: quare Syllae fuiſſe videtur infenſus. Poſtquam autem a Sylla Marius victus fugam cepit, et Sylla ad bellum Mithridaticum eſt profectus: conſules autem, Octauius in Syllanis partibus perſtitit, Cinna vero res nouas moliens, labentem inſtaurauit Marii factionem, huic ſe aſſociauit Sertorius; praeſertim quod conſideraret cum ipſum languidiorem Octauium, tum Marii amicis diffidentem. Commiſſa a conſulibus in foro acri pugna, tulit Octauius victoriam: Cinna et Sertorius, amiſſis non multo

24 κατευφήμησαν] Mur. κατευφήμησεν. Sed κατευφήμισαν leg. *Moſes Duſoul.*
25 προσήκουσιν ἡλικίαν τε καὶ δόξαν Bodl. 4.
26 ita etiam Vulc. vulgo ὁρῶν μὲν αὐτόν.

ἐλάττους τῶν μυρίων ἀποβαλόντες ἔφυγον· καὶ τῶν [27] περὶ τὴν Ἰταλίαν ἔτι διεσπαρμένων στρατοπέδων προσαγόμενοι τὰ πλεῖστα πειθοῖ, ταχὺ κατέστησαν ἀξιόμαχοι τοῖς περὶ τὸν Ὀκτάβιον.

5. Μαρίου δὲ καταπλεύσαντος ἐκ Λιβύης, καὶ τῷ Κίννᾳ προστιθέντος ἑαυτὸν, ὡς [28] ἰδιώτην ὑπάτῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐδόκει δέχεσθαι, Σερτώριος δ' ἀπηγόρευεν· εἴτε τὸν Κίνναν ἧττον οἰόμενος ἑαυτῷ προσέξειν, ἀνδρὸς ἡγεμονικωτέρου παρόντος, εἴτε τὴν βαρύτητα τοῦ Μαρίου δεδοικὼς, μὴ πάντα τὰ πράγματα συγχέῃ, θυμῷ μέτρον οὐκ ἔχοντι πέρα δίκης [29] ἐν τῷ κρατεῖν προερχόμενος [30]. ἔλεγεν οὖν μικρὸν εἶναι τὸ ἀπολειπόμενον ἔργον αὐτοῖς ἤδη κρατοῦσι· δεξαμένων δὲ [31] τὸν Μάριον, τὸ σύμπαν οἴσεσθαι τῆς δόξης ἐκεῖνον καὶ τῆς δυνάμεως, χαλεπὸν ὄντα πρὸς κοινωνίαν ἀρχῆς καὶ ἄπιστον. εἰπόντος δὲ τοῦ Κίννα, ταῦτα μὲν ὀρθῶς ὑπολογίζεσθαι τὸν Σερτώριον, αἰδεῖσθαι δὲ καὶ διαπορεῖν, ὅπως ἀπώσεται τὸν Μάριον, αὐτὸς ἐπὶ κοινωνίᾳ πραγμάτων κεκληκὼς, ὑπο-

multo minus decem millibus, in fugam ſe proiecere. Quum vero milites per Italiam adhuc eſſent diſperſi, pleriſque beneuolentia adſcitis, breui pares euaſerunt Octauio.

Ibi Mario ex Africa aduecto, et Cinnae ſe, vt priuatum conſuli, aggregare volenti, quum caeteri recipiendum conſulerent, diſſuaſit Sertorius, vel quod minus ſibi Cinnam exiſtimaret, viro praeſente bello et imperiis praecellentiore, tributurum, vel quod amarulentiam vereretur Marii, ne omnia miſceret, impotenti ira modum in victoria praetergrediens. Docuit autem, parum operis ipſis iam victoribus reſtare. Quod ſi Marium admitterent, vniuerſum illum gloriae et potentiae laturum fructum, qui in imperii conſortio difficilis eſſet et infidus. Cui quum Cinna diceret, recte ipſum reputare, ſed erubeſcere ſe et haerere, quemadmodum Marium, quem ipſe ad ſocietatem accerſiuiſſet belli, repel-

27 καὶ τῶν] Forſan καίτοι τῶν.
28 προσθέντος ὡς, omiſſo ἑαυτὸν, Bodl. 4.
29 παρὰ δίκην idem.
30 προσχρώμενος Vulc. προσεχόμενος Bodl. 4. προσερχόμενος Iunt. et Ald.
31 δεξάμενοι καὶ Bodl. 4.

32 βου-

λαβὼν ὁ Σερτώριος εἶπεν· Ἀλλ' ἐγὼ μὲν αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ Μάριον ἥκειν νομίζων εἰς Ἰταλίαν, τὸ συμφέρον ἐσκόπουν· σοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ βουλεύεσθαι[32] καλῶς εἶχεν, ἥκοντος, ὃν αὐτὸς ἐλθεῖν ἠξίωσας, ἀλλὰ χρῆσθαι καὶ δέχεσθαι, τῆς πίστεως μηδενὶ λογισμῷ χώραν διδούσης. Οὕτως μεταπέμπεται τὸν Μάριον Κίννας· καὶ τριχῆ τῆς δυνάμεως διανεμηθείσης, ἦρχον[33] οἱ τρεῖς. διαπολεμηθέντος δὲ τοῦ πολέμου, καὶ τῶν περὶ τὸν Κίνναν καὶ Μάριον ἐμφορουμένων ὕβρεώς τε καὶ πικρίας ἁπάσης, ὥστε χρυσὸν ἀποδεῖξαι Ῥωμαίοις τὰ τοῦ πολέμου κακὰ, Σερτώριος λέγεται μόνος οὔτ' ἀποκτεῖναι τινὰ πρὸς ὀργὴν[34], οὔτ' ἐνυβρίσαι κρατῶν, ἀλλὰ καὶ τῷ Μαρίῳ δυσχεραίνειν, καὶ τὸν Κίνναν ἐντυγχάνων[35] ἰδίᾳ καὶ δεόμενος μετριώτερον ποιεῖν. τέλος δὲ τῶν δούλων, οὓς Μάριος συμμάχους μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, δορυφόρους δὲ τῆς τυραννίδος ἔχων ἰσχυροὺς καὶ πολλοὺς ἐποίησε, τὰ μὲν ἐκείνου διδόντος καὶ κελεύοντος, τὰ δὲ καὶ βίᾳ παρανομούντων εἰς τοὺς δεσπότας, σφαττόντων μὲν αὐτοὺς, ταῖς δὲ δεσποίναις πλη-

repelleret: reſpondit Sertorius: Atqui ego, quod Marium arbitrarer vltro veniſſe in Italiam, id, quod expediat, reſpiciebam: te vero nec ab initio ponere decebat in deliberationem, poſtquam venit, quem acciuiſti ipſe: verum recipere eum atque vti, neque debebat vllum conſultationi dare fides locum. Ita accerſiuit Marium Cinna, partitiſque copiis, tres illi duces fuere. Bello perpetrato, quum Cinna et Marius nullum non exemplum inſolentiae et crudelitatis ederent, oſtenderentque, rem auream populo Romano belli mala eſſe, ſolus dicitur Sertorius neminem per iram occidiſſe, neque fuiſſe in victoria inſolens: immo tum infenſus Mario fuiſſe, Cinnam priuatim appellaſſe, deprecandoque moderatiorem reddidiſſe. Seruis denique, quos Marius in bello ſocios et dominatus habebat ſatellites, validoſque atque opulentos effecerat, partim illius permiſſione et iuſſu, partim vi dominos opprimentibus, quum ipſos iugularent, dominas violarent,

32 βούλεσθαι Bodl. 4.
33 ἧς ἦρχον idem.
34 κατ' ὀργὴν Vulcob.
35 ἐντυγχάνειν Bodl. 4.

σιαζόντων, καὶ βιαζομένων τὰς παῖδας, ἐκ ἀνασχετὰ ποιέμενος ὁ Σερτώριος, ἅπαντας ἐν ταὐτῷ ςρατοπεδεύοντας [36] κατηκόντισεν, ἐκ ἐλάττες τετρακισχιλίων ὄντας.

6. Ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ἐτελεύτησε, καὶ Κίννας ἀνῃρέθη μικρὸν ὕςερον, ὁ δὲ νεανίας Μάριος, ἄκοντος αὐτᾶ, παρὰ τὰς νόμας ὑπατείαν ἔλαβε, Κάρβωνες δὲ καὶ Νωρβανοὶ καὶ Σκιπίωνες ἐπιόντι [37] Σύλλᾳ κακῶς ἐπολέμαν· καὶ τὰ μὲν ἀνανδρίᾳ καὶ μαλακίᾳ τῶν ςρατηγῶν ἐφθείρετο, τὰ δ' οἱ προδιδόντες ἀπώλλυσαν· ἔργον δ' ἐδὲν ἦν αὐτᾶ παρόντος τοῖς πράγμασι μοχθηρῶς ὑποφερομένοις, διὰ τὸ χεῖρον φρονεῖν [38] τὰς μᾶλλον δυναμένας· τέλος δὲ Σύλλας, Σκιπίωνι παραςρατοπεδεύσας, καὶ φιλοφρονέμενος, ὡς εἰρήνης ἐσομένης, διέφθειρε τὸ ςράτευμα, καὶ ταῦτα προλέγων Σκιπίωνι καὶ διδάσκων Σερτώριος ἐκ ἔπειθε, παντάπασιν ἀπογνὰς τὴν πόλιν, ὥρμησεν εἰς Ἰβηρίαν, ὡς, εἰ φθάσει τὴν ἐκεῖ κρατυνάμενος

larent, liberos eorum ſtuprarent, rem intolerandam Sertorius cenſens, omnes, caſtra eodem in loco metatos, non intra quatuor millia, iaculis confixit.

Vt deceſſit Marius, Cinna breui poſt interemtus eſt, Marius iunior, illo inuito, cepit contra leges conſulatum; Carbo autem, Norbanus, Scipio, poſt aduentum Syllae ſecus cum eo gerebant res; quae partim timiditate et ignauia ducum dilabebantur, partim labefactabantur a proditoribus, neque ferre ipſe opem ſua praeſentia valebat rebus labaſcentibus, quod minus recte conſulerent illi, qui plus poterant: caſtra denique Sylla Scipioni contulit, blandiendoque et ſimulanda pace infecit exercitum eius: nec, quum haec praediceret, doceretque Scipionem Sertorius, auditus fuit; ſpe ſemel abiecta ſeruandae vrbis, contendit in Hiſpaniam: quo, ſi eam obtineret provinciam,

36 ἐν ταὐτῷ ςρατοπεδεύοντας] Xylander vertit: *eodem in loco caſtra metatos:* et annotat: ἐν ταὐτῷ. Aretinus: *in campo*: vt videatur legiſſe ἐν πεδίῳ, aut aliquid tale. Loquitur autem de ſeruis Bardiaeis, flagitiorum Marianorum adminiſtris.

37 ἔτι ὄντι Bodl. 4.

38 idem pro χεῖρον φρονεῖν dat χειροτονεῖν.

39 ἀνα-

ἀρχὴν, καταφυγὴ τοῖς πταίουσιν ἐνταῦθα τῶν φίλων ἐσόμενος. χειμῶσι δὲ χαλεποῖς χρησάμενος ἐν χωρίοις ὀρεινοῖς, ὑπὸ βαρβάρων ἐπράττετο τέλη καὶ μισθοὺς τοῦ παρελθεῖν τὴν ὁδόν. ἀγανακτούντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ δεινολογουμένων, εἰ Ῥωμαίων ἀνθύπατος τέλη καταβαλεῖ βαρβάροις ὀλέθροις, μικρὰ φροντίσας τοῦ δοκοῦντος αἰσχροῦ, καὶ καιρὸν ὠνεῖσθαι φήσας, οὗ σπανιώτερον οὐδὲν ἀνδρὶ μεγάλων ἐφιεμένῳ, τοὺς μὲν βαρβάρους ἐθεράπευσε χρήμασι, τὴν δ' Ἰβηρίαν ἐπειχθεὶς κατέσχε. παραλαβὼν δ' ἔθνη πλήθει μὲν καὶ ἡλικίᾳ ἀκμάζοντα, πλεονεξίᾳ δὲ καὶ ὕβρει τῶν πεμπομένων ἑκάστοτε στρατηγῶν πρὸς ὅλην κακῶς διακείμενα τὴν ἡγεμονίαν, ἀνελάμβανεν [39] ὁμιλίᾳ τε τοὺς δυνατοὺς, καὶ φόρων ἀνέσει τοὺς πολλούς· μάλιστα δὲ τῶν ἐπισταθμιῶν ἀπαλλάξας ἠγαπήθη. τοὺς γὰρ στρατιώτας ἠνάγκαζεν ἐν τοῖς προαστείοις χειμάδια πήγνυσθαι, πρῶτος αὐτὸς οὕτω κατασκηνῶν. οὐ μὴν ἐπὶ τῇ τῶν βαρβάρων εὐνοίᾳ τὸ πᾶν ἐποιήσατο, Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐτόθι μετοικούντων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καθοπλίσας, μη-

vinciam, refugium amicis foret in Italia oppressis. Quum crebris tempestatibus iactaretur, exigebant ab eo in locis montosis barbari vectigal ac mercedem transitus. Indignantibus comitibus eius, et foedum esse dictitantibus, proconsulem Romanum tributum scelestis barbaris pendere, floccipendens id, quod specie erat turpe, et tempus se, quo nihil sit viro grandia affectanti carius, redimere ferens, barbaros argento conciliauit, et Hispaniam maturauit occupare. Quum gentes offendisset multitudine et iuuentute florentes, ob auaritiam autem et iniurias magistratuum, qui quotannis eam in prouinciam mitterentur, plane alienas ab imperio Romano; primores comitate, tributorum remissione leniuit plebem. Inprimis vero grata fuit eis hospitiorum praebendorum sublata necessitas. Siquidem milites hybernacula in suburbiis coëgit constituere, ac tabernaculum suum ipse ibi primus locauit. Nec in barbarorum tamen beneuolentia posuit omnia, sed ciuium Romanorum, qui sedes eo transtulerant, armauit iuuentutem, machinasque

39 ἀνελάμβανεν δὲ Bodl. 4.

 40 ἀπο-

χανάς τε παντοδαπὰς καὶ ναυπηγίας τριηρῶν ὑποβαλόμενος [40], διὰ χειρῶν [41] εἶχε τὰς πόλεις· ἥμερος μὲν ὢν ἐν ταῖς εἰρηνικαῖς χρείαις, φοβερὸς δὲ τῇ παρασκευῇ κατὰ τῶν πολεμίων φαινόμενος.

7. Ὡς δὲ Σύλλαν μὲν ἐπυνθάνετο τῆς Ῥώμης κρατεῖν, ἔρρειν δὲ τὴν Μαρίου καὶ Κάρβωνος στάσιν, αὐτίκα προσδοκῶν στρατιὰν διαπολεμήσουσαν αὐτῷ μεθ' ἡγεμόνος ἀφίξεσθαι, φράγνυται τὰ Πυρηναῖα ὄρη διὰ Ἰουλίου Σαλινάτωρος ἑξακισχιλίους ὁπλίτας ἔχοντος. καὶ μετ' οὐ πολὺ Γάϊος Ἄννιος ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Σύλλα, καὶ τὸν Ἰούλιον ἀπρόσμαχον ὁρῶν, ἐν ἀπόρῳ καθῆστο [42] παρὰ ταῖς ὑπωρείαις. Καλπουρνίου δέ τινος, ἐπίκλησιν Λαναρίου, δολοφονήσαντος τὸν Ἰούλιον, καὶ τῶν στρατιωτῶν τὰ ἄκρα τῆς Πυρήνης ἐκλιπόντων, ὑπερβαλὼν Ἄννιος ἐπῄει χειρὶ μεγάλῃ τοὺς ἐμποδὼν ἀνιστάς. Σερτώριος δ' οὐκ ὢν ἀξιόμαχος, μετὰ τρισχιλίων εἰς Καρχηδόνα τὴν νέαν καταφυγών, κἀκεῖθεν ἐπιβὰς τῶν νεῶν, καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος, Λιβύῃ κατὰ τὴν Μαυρουσίαν προσέσχεν. ἀφυλάκτοις δὲ τοῖς στρατιώταις ὑδρευομένοις τῶν βαρβάρων ἐπιπεσόντων,

nasque cuiusque generis et naues fabricare instituit: atque ita in potestate retinuit vrbes, in pacis negotiis placidum se, sed terribilem praebens in apparatu hostibus.

Postquam Syllam allatum est potiri vrbe, Marii autem et Carbonis pessum ire partes, haudquaquam dubitans, quin ad debellandum se illico esset exercitus cum duce adfuturus, saltum Pyrenaeum per Iulium Salinatorem sex millibus armatorum obsepit. Nec multo post mittitur a Sylla C. Annius, qui quum Iulium videret inexpugnabilem, ad dorsa montium inops consilii consedit. Verum quia Calpurnius quidam, Lanarius cognomine, Iulium per insidias obtruncauit, iuga Pyrenaea a militibus deserta superauit Annius, magnamque manum secum trahens obsistentes pepulit. Quare impar viribus Sertorius refugit cum tribus millibus militum Carthaginem nouam. Ibi naues conscendit, traiectoque pelago, in Africam est ad Mauritaniam delatus. Milites incaute aquantes barbaris adortis, quum multos

40 ἀποβαλλόμενος Vulc. 41 χειρὸς idem. 42 καθίσατο idem.

43 κατα-

συχνὲς ἀποβαλὼν, αὖθις εἰς Ἰβηρίαν ἀπέπλει, καὶ ταύτης μὲν ἀποκρέεται, Κιλίσσων δὲ ληςρίδων αὐτῷ προσγενομένων [43], Πιτυέσῃ νήσῳ [44] προσέβαλε, καὶ ἀπέβη τὴν παρ' Ἀννίε Φρερὰν βιασάμενος. Ἄννιος δὲ μετ' ὀ πολὺ παρῆν ναυσί τε πολλαῖς καὶ πεντακισχιλίοις ὁπλίταις. πρὸς ὃν ἐπεχείρησε μὲν διαναυμαχεῖν, καίπερ ἐλαφροῖς, καὶ πρὸς τάχος, ὀ πρὸς ἀλκὴν, πεποιημένοις σκάφεσι χρώμενος· ζεφύρῳ δὲ λαμπρῷ [45] τὲ πελάγες ἀνισαμένε, καὶ τὰ πολλὰ τῶν τὲ Σερτωρίε πλοίων ὑπὸ κεφότητος πλάγια [46] ταῖς ῥαχίαις περιβάλλοντος, αὐτὸς ὀλίγαις ναυσὶ τῆς μὲν θαλάσσης ὑπὸ τὲ χειμῶνος εἰργόμενος, τῆς δὲ γῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἡμέρας δέκα σαλεύων πρὸς ἐναντίον κῦμα καὶ κλύδωνα τραχὺν, ἐπιπόνως διεκράτησεν [47].

multos amisisset, in Hispaniam retro vela fecit: qua quum arceretur, adiunctis sibi nauibus piraticis ex Cilicia, decurrit ad insulam Pityusam, expositisque militibus, praesidium Annii oppressit. Mox Annius magna classe et legionariorum quinque millibus adfuit; quicum proelium nauale Sertorius instítit committere, quamuis leues haberet, atque ad agilitatem, non ad robur, fabricatas naues. At quia salum vehemente Zephyro intumuit, nauesque Sertorii complures ob leuitatem in litus scopulosum expulit obliquas: ipse paucis nauibus, quum mari per tempestatem et per hostes summoueretur terra, dies decem cum aduersis fluctibus et saeua luctatus tempestate magno labore sustinuit.

Vbi

43 καταγενομένων idem.

44 Πιτυέσῃ νήσῳ] In Baleari-co mari duae sunt insulae Pityusae, quarum maior Ebyssus, minor Ophiusa dicitur. Ptolemaeus libro secundo in descriptione Hispaniae. *Xylander.*

45 ζεφύρῳ δὲ λαμπρῷ] Sic supra λαμπρὸς ἄνεμος, (97, 16.) et infra λαμπρὸν πνεῦμα. (511, 18.) Sic (V. 72, 17.) λαμπρὸς νότος. Quae ideo huc adduco, ne quis arbitretur, λάβρῳ hic scriptum fuisse, vt IV. 39, 12. in qua et ego aliquamdiu haesi sententia. *Moses Dusoul.*

46 πελάγια Bodl. 4.

47 διεκράτησεν] Legitur et διεκαρτέρησεν. *H. Stephanus.* Sic est in Bodl. 4.

48 Φε-

8. Ἐνδόντος δὲ τοῦ πνεύματος φερόμενος [48] νήσοις τισὶν ἐναυλίζεται σποράσιν, ἀνύδροις· κἀκεῖθεν ἄρας καὶ διεκβαλὼν τὸν Γαδειραῖον πορθμὸν, ἐν δεξιᾷ τοῖς ἐκτὸς ἐπιβάλλει τῆς Ἰβηρίας, μικρὸν ὑπὲρ τῶν τοῦ Βαίτιος ἐκβολῶν, ὃς εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν ἐκφερόμενος θάλατταν, ὄνομα τῇ περὶ αὐτὸν Ἰβηρίᾳ παρέσχεν. ἐνταῦθα ναῦται τινὲς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ, νέον ἐκ τῶν Ἀτλαντικῶν νήσων ἀναπεπλευκότες [49], αἳ δύο μὲν εἰσὶ, λεπτῷ παντάπασι πορθμῷ διαιρούμεναι, μυρίους δ' ἀπέχουσαι Λιβύης σταδίους, καὶ ὀνομάζονται μακάρων. ὄμβροις δὲ χρώμεναι μετρίοις σπανίως, τὰ δὲ [50] πλεῖστα πνεύμασι μαλακοῖς καὶ δροσοβόλοις, οὐ μόνον ἀροῦν καὶ φυτεύειν παρέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πίονα χώραν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν, ἀποχρῶντα πλήθει καὶ γλυκύτητι βόσκειν ἄνευ πόνων καὶ πραγματείας σχολάζοντα δῆμον. ἀὴρ δ' ἄλυπος ὡρῶν τε κράσει καὶ μεταβολῆς μετριότητι, κατέχει τὰς νήσους. οἱ μὲν γὰρ ἐνθένδε τῆς γῆς ἀποπνέοντες ἔξω βορέαι καὶ ἀπηλιῶται, διὰ μῆκος ἐκπεσόντες εἰς τόπον ἀχα-

Vbi ceciderunt venti, delatus in insulas quasdam est dispersas, sitientes, vbi commoratus est. Ex quibus soluens transmissoque freto Gaditano, dextrorsum flectens ad eam Hispaniae oram, quae exposita oceano est, applicat paulo supra ostia Baetis, qui in oceanum Atlanticum se exonerans circumiectae Hispaniae nomen dedit. Hic nautae quidam conueniunt eum, modo ex insulis Atlanticis aduecti. Sunt hae duae perangusto diuulsae freto, et distant ab Africa duodecies centena millia passuum; Fortunatae appellantur. Imbres habent moderatos, sed raros, plerumque molles ventos et rorantes. Vnde solum bonum est et vber, non sementi modo et plantis, sed et sua sponte profundit fructum, qui copia et suauitate populum alere otiosum abunde citra laborem hominum et fatigationem valeat. Coelum ambit has insulas temporum moderatione et vicissitudinis mediocritate lene. Nam qui ex hac plaga illud perflant Boreae et Subsolani, propter tantum interualli in locum delati vastum dissipantur, et antequam

48 φερόμενος abest a Bodl. 4.
49 ἐκπεπλευκότες Vulc.
50 ὄλβιοι χρώμεναι μετρίοις σπανίσαντα δὲ Bodl. 4.

νῆ διασπείροντα καὶ προαπολείπουσι [51]· πελάγιοι δὲ περιῤῥέοντες ἀργέσαι καὶ ζέφυροι, βληχροὺς μὲν ὑετοὺς καὶ σποράδας ἐκ θαλάττης ἐπάγοντες, τὰ δὲ πολλὰ νοτεραῖς [52] αἰθρίαις ἐπιψύχοντες ἡσυχῇ τρέφουσιν· ὥστε μέχρι τῶν βαρβάρων διῖχθαι πίστιν ἰσχυρὰν, αὐτόθι τὸ Ἠλύσιον εἶναι πεδίον, καὶ τὴν τῶν εὐδαιμόνων οἴκησιν, ἣν Ὅμηρος ὕμνησε.

9. Ταῦθ' ὁ Σερτώριος ἀκούσας, ἔρωτα θαυμαστὸν ἔσχεν οἰκῆσαι τὰς νήσους, καὶ ζῆν ἐν ἡσυχίᾳ, τυραννίδος ἀπαλλαγεὶς καὶ πολέμων ἁπάντων. αἰσθόμενοι δ' οἱ Κίλικες, οὐδὲν εἰρήνης δεόμενοι καὶ σχολῆς, ἀλλὰ πλούτου καὶ λαφύρων, εἰς Λιβύην ἀπέπλευσαν, Ἀσκάλιον [53] τὸν Ἴφθα κατάξοντες ἐπὶ τὴν Μαυρουσίων βασιλείαν. οὐ μὴν ἀπέκαμεν ὁ Σερτώριος, ἀλλὰ τοῖς πρὸς [54] τὸν Ἀσκάλιον διαπολεμοῦσιν ἔγνω βοηθεῖν, ὡς οἱ σὺν αὐτῷ καινήν τινα λαβόντες ἐλπίδων ἀρχὴν καὶ πράξεων ἑτέρων ὑπόθεσιν, μὴ διαλυθεῖεν [55] ὑπὸ τῆς ἀπορίας. ἀσμένοις δὲ

eo perferantur, vim ſuam amittunt. Qui circumfunduntur marini, Cauri atque Zephyri, lentas pluuias ex pelago et raras afferentes, ſaepius autem humentibus ſerenitatibus refrigerantes, alunt leniter. Vnde fides vſque ad barbaros perlata firma eſt, campos Elyſios eo loco et beatorum ſedes, quas decantauit Homerus, eſſe.

Quibus intellectis, mirifico deſiderio Sertorius captus eſt illas inſulas incolendi atque in quiete viuendi, dominatu et bellis omnibus explicatus. Id vbi ſenſerunt Cilices, qui non quaerebant pacem, vel otium, ſed pecuniam et praedam, abnauigauerunt in Africam, vt Aſcalim, Iphthae filium, in regnum Mauritaniae reducerent. Haud ſuccubuit tamen Sertorius, verum hoſtibus Aſcalis ſtatuit ſuccurrere, vt milites ſui, nouae ſpei oblata occaſione et rerum materia aliarum, ne inopia diſſiparentur. Quum eſſet

51 προσαπολείπουσι Vulc.
52 νοτεραῖς abeſt a Bodl. 4.
53 Ἀσκάλιον] Scribe Ἄσκαλιν, cum Bodl. 4. Sicuti in ſequentibus ſcribitur ab omnibus.
54 κατὰ Vulc.
55 διαμαρτεῖεν Bodl. 4.

 56 κατα-

τοῖς Μαυρουσίοις ἀφικόμενος εἴχετο ἔργου, καὶ καταμαχεσάμενος [56] τὸν Ἄσκαλιν ἐπολιόρκει. Σύλλα δὲ Πακκιανὸν [57] ἐκπέμψαντος βοηθῆσαι τοῖς περὶ τὸν Ἄσκαλιν μετὰ δυνάμεως, συμβαλὼν ὁ Σερτώριος, τὸν μὲν Πακκιανὸν ἀπέκτεινεν, τὴν δὲ στρατιὰν κρατήσας προσηγάγετο· καὶ τὴν Τιγέννην [58], εἰς ἣν ὁ Ἄσκαλις συνέφυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐξεπολιόρκησεν. ἐνταῦθα τὸν Ἀνταῖον οἱ Λίβυες ἱστοροῦσι κεῖσθαι, καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ Σερτώριος διέσκαψε, τοῖς βαρβάροις ἀπιστῶν διὰ μέγεθος. ἐντυχὼν δὲ τῷ σώματι πηχῶν ἑξήκοντα [59] μῆκος, ὥς φασι, κατεπλάγη, καὶ σφάγιον ἐντεμὼν, συνέχωσε τὸ

esset Mauris aduentus eius gratus, operi manum admouit, victumque proelio circumsedit Ascalim. Paccianum a Sylla cum exercitu missum Ascali subsidio occidit Sertorius in acie, victorque copias Pacciani sibi adiunxit: oppidumque Tigennam, quo confugerat cum fratribus Ascalis, expugnauit. Ibi Antaeum tradunt Afri conditum, eiusque tumulum eruit Sertorius, non habita barbaris fide ob magnitudinem. Vt autem corpus offendit sexaginta cubitos (vt fama est) longum, obstupuit, caesisque victimis tumulum adaggerauit, honoresque

56 κατακυκλωσάμενος idem.

57 Πακιανὸν idem. sic et infra.

58 Τιγέννην] Haud scio, an pro *Tigenna Tingis* sit legendum. Apud nullum quidem geographum Tigennam reperio nominatam: et quae de Antaeo dicuntur, faciunt eo, vt Tingim legamus. Eadem sunt apud Strabonem lib. XVII (nisi quod ibi crebro Λίγγις pro Τίγγις legitur) et apud alios. Fabula de Antaeo eiusdem loci occasione refertur a Lucano lib. IV. *Xylander.* Mur. Τίγγιν. Strabonem audiamus, p. 825. D. Τίγγα καλοῦσιν οἱ βάρβαροι, Λίγγα δὲ Ἀρτεμίδωρος.. Ἐρατοσθένης δὲ Λίξον. *Moses Dusoul.* [Ἀσιγένην dat Bodl. 4.]

59 πηχῶν ἑξήκοντα] Apud Strabonem quum legatur σκελετὸν (pro quo noster σῶμα posuit) ξ πηχῶν, interpres splendide auxit fabulam, et *tibiam sexaginta cubitorum* vertit. Hoc est ἐπιμετρεῖν τῷ μυθικῷ. Quid sit *sceletos*, nemo prope nescit. *Xylander.* Totam hanc fabulam ex Gabinio, scriptore Romano, hausisse videtur Plutarchus. Vide Strabonem, 829. B. Ed. Par. *Dacerius.*

60 Τι-

μνῆμα, καὶ τὴν περὶ αὐτȣ͂ τιμήν τε καὶ φήμην συνηύξησε. Τιγεννῆται [60] δὲ μυθολογȣ͂σιν, Ἀνταίȣ τελευτήσαντος, τὴν γυναῖκα, Τίγγην, Ἡρακλεῖ συνελθεῖν· Σόφακα δ' ἐξ αὐτῶν γενόμενον, βασιλεῦσαι τῆς χώρας καὶ πόλιν ἐπώνυμον τῆς μητρὸς ἀποδεῖξαι· Σόφακος δὲ παῖδα γενέσθαι Διόδωρον, ᾧ πολλὰ τῶν Λιβυκῶν ἐθνῶν ὑπήκȣσεν, Ἑλληνικὸν ἔχοντι ςράτευμα τῶν αὐτόθι κατῳκισμένων ὑφ' Ἡρακλέȣς Ὀλβιανῶν καὶ [61] Μυκηναίων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀνακείσθω τῇ Ἰόβα χάριτι, τȣ͂ πάντων ἱςορικωτάτȣ βασιλέων. ἐκείνȣ γὰρ ἱςορȣ͂σι τȣ̀ς προγόνȣς Διοδώρȣ καὶ Σόφακος ἀπογόνȣς εἶναι. Σερτώριος δὲ πάντων ἐγκρατὴς γενόμενος, τȣ̀ς δεηθέντας αὐτȣ͂ καὶ πιςεύσαντας ȣ̓κ ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὅσα καλῶς εἶχε δεξάμενος διδόντων.

10. Ἐντεῦθεν, ὅποι χρὴ τραπέσθαι, βȣλευόμενον ἐκάλȣν Λυσιτανοὶ, πρέσβεις πέμψαντες ἐφ' ἡγεμονίᾳ· πάντως μὲν ἄρχοντος ἀξίωμα μέγα καὶ ἐμπειρίαν ἔχον-

que et famam eius amplificauit. Fabulantur Tigennenſes, Antaeo defuncto, vxorem eius, Tingen, concubuiſſe cum Hercule, ex quibus editum Sophacem regnum ea in regione obtinuiſſe, atque oppido matris indidiſſe nomen. Sophacis Diodorum filium fuiſſe, cui paruere complures Africae vrbes, exercitumque habuit Graecorum ex Olbianis et Mycenaeis, quos illic collocauerat Hercules. Caeterum haec in Iubae gratiam dicta ſint, regum omnium hiſtorici praeſtantiſſimi. Illius enim maiores Diodori et Sophacis tradunt poſteros fuiſſe. At Sertorius omnia in poteſtate tenens, ſupplices et eos, qui ſe permittebant ipſius fidei, non violauit, immo bona, vrbes, adminiſtrationem illis reddidit, neceſſaria tantum accepit ab vltro dantibus.

Deliberantem, quo ſe verteret inde, Luſitani per legatos ad ſuſcipiendum imperium acciuere. Quaerebant enim omnino hi contra Roma-

60 Τιγεννῖται dant Iunt. et Ald. Ἀτιγεννῆται Bodl. 4.
61 Ὀλβιανῶν καὶ] Inter has duas voces interponit δῆτα Bodl. 4.

62 ἀπὸ

τος δεόμενοι πρὸς τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων [62] Φόβον, ἐκείνῳ δὲ πιςεύοντες αὐτοῖς μόνῳ, καὶ πυνθανόμενοι παρὰ τῶν συγγεγονότων [63] τὸ ἦθος αὐτοῦ. λέγεται δὲ ὁ [64] Σερτώριος οὔτε ὑφ' ἡδονῆς, οὔτε ὑπὸ δέους, εὐάλωτος γενέσθαι, Φύσει δ' ἀνέκπληκτος ὢν παρὰ τὰ δεινὰ, καὶ μέτριος εὐτυχίαν ἐνεγκεῖν [65]· καὶ πρὸς μὲν εὐθυμαχίαν [66] οὐδενὸς ἀτολμότερος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἡγεμόνων· ὅσα δὲ κλωπείας ἐν πολέμοις ἔργα καὶ πλεονεξίας, περὶ τόπους ὀχυροὺς [67] καὶ διαβάσεις τάχους δεομένας, ἀπάτης τε καὶ ψευδῶν ἐν δέοντι σοφιςὴς δεινότατος. ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀνδραγαθημάτων δαψιλὴς Φαινόμενος, περὶ τὰς τιμωρίας ἐμετρίαζε τῶν ἁμαρτημάτων. καίτοι δοκεῖ περὶ τὸν ἔσχατον αὐτοῦ βίον ὠμότητος καὶ βαρυθυμίας τὸ περὶ τοὺς ὁμήρους πραχθὲν ἔργον ἐπιδεῖξαι τὴν Φύσιν οὐκ οὖσαν ἥμερον, ἀλλ' ἐπαμπεχομένην λογισμῷ διὰ τὴν ἀνάγκην. ἐμοὶ δ' ἀρετὴν μὲν εἰλικρινῆ καὶ κατὰ λόγον συνεςῶσαν οὐκ ἄν

Romanorum terrorem inſigni ducem auctoritate et rerum vſu praeditum, ſed vni ei fidebant, quod ab illis, qui habuerant cum eo conſuetudinem, mores eius didiciſſent. Perhibetur Sertorius neque laetitiae, neque timori, facile patuiſſe, fuiſſe natura in periculis imperterritus, et ſecundam fortunam moderate tuliſſe; ad dimicandum ſignis collatis nemine ſui temporis ducum timidior: vbi vero in bello quid praeripiendum eſſet ex occulto, aut praeoccupanda loca munita, aut tranſeundum cum celeritate, aut cum dolo et impoſtura, artifex in loco aſtutiſſimus. In tribuendis ob praeclara facta honoribus prolixus exſtitit, et in ſuppliciis ob delicta exigendis moderatus; quamuis in calce vitae exemplum quod edidit in obſides immanitatis et ſaeuitiae, ingenium dicas aperuiſſe eius non lene, ſed celatum ob neceſſitatem ratione. Mihi vero ſinceram virtutem atque ratione recta firmatam nulla vnquam fortuna videa-

62 ἀπὸ Ῥωμαίων] Scribe, cum Vulc. ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων. *Moſes Duſoul.*

63 pro συγγεγονότων Bodl. 4. dat συγγενομένων, et tum addit haec verba: Σερτωρίῳ καὶ ἐγκωμιαζόντων.

64 δὲ ὁ Σ.] Melius in Bodl. 4. γὰρ ὁ Σ.

65 ἐνασκεῖν Bodl. 4.

66 εὐθυμίαν Vulcob.

67 ἐχυρὰς dant Iunt. et Ald.

68 δο-

ποτε δοκεῖ [68] τύχη τις ἐκστῆσαι πρὸς τοὐναντίον [69]. ἄλλως δὲ προαιρέσεις καὶ φύσεις χρηστὰς, ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων παρ' ἀξίαν κακωθείσας, οὐκ ἀδύνατον τῷ δαίμονι συμμεταβαλεῖν τὸ ἦθος. ὃ καὶ Σερτώριον οἶμαι παθεῖν, ἤδη τῆς τύχης αὐτὸν ἐπιλειπούσης, ἐκτραχυνόμενον ὑπὸ τῶν πραγμάτων, γινόμενον [70] πονηρὸν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας.

11. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε Λυσιτανῶν [71] καλούντων, ἀπῆρεν ἐκ Λιβύης. καὶ τούτους συνέταττεν εὐθὺς αὐτοκράτωρ στρατηγὸς, καὶ τὴν ἐγγὺς Ἰβηρίαν ὑπήκοον ἐποιεῖτο, τῶν πλείστων ἑκουσίως προστιθεμένων [72], μάλιστα μὲν διὰ τὸ πρᾶον αὐτοῦ καὶ δραστήριον. ἔστι δὲ ἃ καὶ σοφιστικῶς αὐτὸς εἰς ἀπάτην καὶ κήλησιν ἐμηχανᾶτο· καὶ πρῶτόν γε πάντων, τὸ περὶ τὴν ἔλαφον. ἦν δὲ τοιόνδε [73]. Σπάνος, ἀνὴρ δημότης, τῶν ἐπὶ χώρας βιούντων, ἐλάφῳ νεοτόκῳ φευγούσῃ κυνηγέτας ἐπιτυχὼν, αὐτῆς μὲν ἀπελείφθη, τὴν δὲ νεβρὸν, ἐκπλαγεὶς τῇ καινότητι τῆς χρόας

videatur deflectere in contrarium poſſe. Alioquin tamen probos animos et ingenia, magnis calamitatibus afflicta indigne, haud mirum ſit inuertere cum caſu mores. Quod accidiſſe exiſtimo Sertorio, et deſtituente eum fortuna, rebus exacerbatum euaſiſſe aduerſus perfidos crudelem

At tunc euocantibus eum Luſitanis, deceſſit ex Africa, ac dux cum libera poteſtate delectum eorum habuit, finitimam Hiſpaniam ſubegit, pleriſque praeſertim ob placidos eius mores ſtrenuitatemque ſe ei coniungentibus: quaedam etiam ipſe eſt vafre ad impoſturam et illecebras commentatus. Primum autem omnium illud de cerua, quod huiuſcemodi erat: Spanus, vir popularis, ex iis, qui degebant ruri, incidens in ceruam, quae recens pepererat et venatorem fugiebat, non eſt illam aſſequutus, ſed hinnulum coloris raritate obſtupefactus (totus

68 δοκῇ] Mallem δοκεῖ. *Moſes Duſoul.* [Caeterum poſt hoc verbum Vulcob. addit καὶ.]

69 κατ' ἐναντίον Vulcob.

70 γινόμενον] Deeſt καί. aut, pro γινόμενον, γενέσθαι legendum videtur. *Moſes Duſoul.*

71 τὸ ἐνετῶν Bodl. 4.

72 κατατιθεμένων Vulc.

73 τοιοῦτο idem.

74 ἔτι

(λευκὴ γὰρ ἦν πᾶσα) λαμβάνει διώξας. κατὰ τύχην δὲ Σερτωρίου τοῖς τόποις ἐναυλισαμένου, καὶ πᾶν, ὅ τις ἐξ ἄγρας, ἢ γεωργίας, ἥκοι κομίζων, δῶρον ἀσμένως δεχομένου, καὶ φιλοφρόνως ἀμειβομένου τοὺς θεραπεύοντας, ἐγχειρίζει φέρων αὐτῷ τὴν νεβρόν. ὁ δὲ δεξάμενος, αὐτίκα μὲν ἥσθη μετρίως· χρόνῳ δὲ ποιησάμενος τιθασὸν οὕτω καὶ φιλάνθρωπον, ὥστε καὶ καλοῦντος ἀκούειν, καὶ βαδίζοντί ποι παρακολουθεῖν, ὄχλου τε καὶ θορύβου παντὸς ἀνέχεσθαι στρατιωτικοῦ, κατὰ μικρὸν ἐξεθείαζε, φάσκων, Ἀρτέμιδος δῶρον τὴν ἔλαφον εἶναι· καὶ πολλὰ τῶν ἀδήλων ἐπεφήμιζεν αὐτῷ δηλοῦν, γινώσκων, εὐάλωτον [74] εἰς δεισιδαιμονίαν εἶναι φύσει τὸ βαρβαρικόν. ὁ δὲ καὶ προσετεχνᾶτο τοιάδε· γνοὺς γὰρ ἂν κρύφα τοὺς πολεμίους ἐμβεβληκότας ποι τῆς ὑπ' αὐτὸν χώρας, ἢ πόλιν ἀφιστάντας, προσεποιεῖτο τὴν ἔλαφον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους διειλέχθαι, κελεύουσαν ἐν ἑτοίμῳ τὰς δυνάμεις ἔχειν. αὖθις δὲ νίκην τινὰ τῶν ἑαυτοῦ στρατηγῶν ἀκούσας, τὸν μὲν ἄγγελον ἔκρυπτε, τὴν δ' ἔλαφον ἐστεφανωμένην

(totus enim erat candidus) insequutus cepit. Agebat forte illis in locis Sertorius. Cui, quum, quicquid sibi ex venatione, aut ex agri foetibus, offerretur muneris, exciperet comiter, et benigne remuneraret se colentes, donauit ille hinnulum, et accepit eum Sertorius. Fuit hic ei primum modice gratus: quem quum tempore cicurasset et domasset, adeo vt audiret vocantem, et pergentem aliquo sequeretur, turbamque et strepitum omnem ferret castrensem, traxit rem paulatim in religionem, donum Dianae ceruam ferens, multaque arcana iactabat ab ea se edoceri. Quippe barbaros sciebat natura in superstitionem esse procliues. Auxit hanc opinionem ille alio astu. Quum incurrisse hostes occulte resciuisset aliquo in prouinciam suam, aut oppidum ad defectionem solicitasse, ceruam fingebat se in somnis alloquutam monuisse, vt paratas haberet copias. Alias, intellecta legatorum suorum victoria, nuncium abscondebat, ac ceruam producebat

74 ἔστι δὲ εὐάλωτον dat Bodl. 4. et sequens εἶναι omittit.

ἐπ' εὐαγγελίοις προῆγεν, εὐθυμεῖσθαι παρακαλῶν, καὶ τοῖς θεοῖς θύειν, ὡς ἀγαθόν τι πευσομένους.

12. Οὕτω δὲ χειροήθεις ποιησάμενος αὐτοὺς, ἐχρῆτο πρὸς ἅπαντα μετριωτέροις, οὐχ ὑπ' ἀνδρὸς ἀλλοδαποῦ λογισμῶν, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ στρατηγεῖσθαι πειθομένοις [75]· ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούντων τῷ παρὰ λόγον τὴν δύναμιν αὔξάνεσθαι. δισχιλίοις γὰρ ἑξακοσίοις, οὓς ὠνόμαζε Ῥωμαίους [76], συμμίκτοις δὲ ἑπτακοσίοις Λιβύων εἰς Λυσιτανίαν αὐτῷ συνδιαβᾶσι, πελταστὰς τετρακισχιλίους Λυσιτανῶν καὶ ἱππεῖς ἑπτακοσίους προσλαβὼν, ἐπολέμει τέτταρσι [77] Ῥωμαίων στρατηγοῖς· ὑφ' οἷς ἦσαν πεζῶν μὲν δώδεκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχίλιοι, τοξόται δὲ καὶ σφενδονῆται δισχίλιοι, πόλεις δ' ἀναρίθμητοι τὸ πλῆθος, αὐτὸς εἴκοσι τὰς πάσας ἐν ἀρχῇ κεκτημένος. ἀλλ' ὅμως ἀσθενὴς οὕτω καὶ μικρὸς ἀρξάμενος, οὐ μόνον ἐθνῶν ἐκράτησε μεγάλων, καὶ πόλεις εἷλε

bat ob faustum nuncium coronatam, gratulari iubens et diis honorem habere, quod breui aliquid essent audituri boni.

Ita mansuefactis vsus est vbique obsequentioribus, quod arbitrarentur, non ab hominis se consiliis peregrini, sed a diuino duce regi. Quod confirmabant res ipsae stupendo virium incremento. Siquidem duobus millibus sexcentis, quos nominabat Romanos, collectitiis Afris septingentis. qui eum sunt in Lusitaniam sequuti, cetratorum Lusitanorum quatuor millibus adiunctis, et equitibus septingentis, bellum gessit cum quatuor Romanis imperatoribus, qui sub signis habebant centum viginti millia peditum, sex millia equitum, sagittariorum et funditorum duo millia, cum vrbibus innumerabilibus, quum viginti solum in vniuersum ipse initio teneret. Attamen viribus auspicatus tam infirmis et exiguis, non modo magnas gentes domuit, et vrbes multas rede-

75 πειθομένους] Vt μετριωτέροις ante habes, ita et hic πειθομένοις scribi necesse est. Et ita in Anon. et Mur. factum video.

76 οὓς ὠνόμαζε Ῥωμαίους] Forsan ἐξώπλιζε. Romani enim reuera erant ab eo armati. Vide 311, 1. Sed vide etiam 331, 14. ἀθροίσαντες βουλὴν, ἣν σύγκλητον ὠνόμαζεν: et 329, vlt. σύγκλητον ἀναγορεῦσαι.

77 τετράσι Vulc. τοῖς Bodl. 4.

78 πυ·

πολλὰς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιστρατήγων, Κότταν μὲν ἐν τῷ περὶ τὴν Μελλαρίαν πορθμῷ κατεναυμάχησέ πυ· Φίδιον δὲ [78], τὸν ἄρχοντα τῆς Βαιτικῆς [79], περὶ τὸν Βαῖτιν ἐτρέψατο, δισχιλίους ἀποκτείνας Ῥωμαίων. Δομέτιον δὲ καὶ Λύσιον [80], ἀνθύπατον ὄντα τῆς ἑτέρας Ἰβηρίας, διὰ τοῦ ταμίου καταγωνισάμενος, καὶ Θωράνιον [81], ἄλλον ἡγεμόνα τῶν ὑπὸ Μετέλλου πεμφθέντων μετὰ δυνάμεως, ἀνεῖλεν. αὐτόν τε τὸν Μέτελλον, ἄνδρα Ῥωμαίων [82] ἐν τοῖς τότε μέγιστον καὶ δοκιμώτατον, οὐκ ὀλίγοις σφάλμασι περιβαλὼν, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν κατέστησεν, ὥστε

redegit in poteſtatem, verum etiam ex aduerſarum partium ducibus Cottam in freto apud Mellariam pugna nauali contudit: Aufidium, qui Baeticam cum imperio obtinebat, ad Baetin fudit fugauitque, caeſis duobus millibus Romanorum: Domitium et Luſium, alterius Hiſpaniae proconſulem, per quaeſtorem ſuum ſuperauit: Thoranium, Metelli legatum, cum exercitu oppreſſit. Ipſum etiam Metellum, ſummum illius memoriae virum et clariſſimum, non paucis implicatum offenſionibus, ad eas redegit anguſtias, vt L. Lollius

78 πυ· Φίδιον δὲ] Nomen in incerto eſt. *Didium* Xyl. vertit, quia in Anon. (et Mur.) Δείδιον eſt. Cruſerius *Aufidium*, ex coniectura. Sed, quod nemo animaduertit, quid eſt illud πυ, quod praeceſſit? Ego, cum ad ſententiam nihil prorſus faciat, partem nominis huius, qualecunque tandem ſit, fuiſſe arbitror; et Πυρφίδιον in Veteribus Codd. fuiſſe, in quos incidit Freinſhemius, qui in Supplem. Liu. (XC. 28.) *Furſidium* vocat. Φυρφίδιον itaque, vel Πυρφίδιον, reponendum eſt, et abſurdum illud πυ ſic ſanandum. *Moſes Duſoul.*

79 τῶν Βαιτῶν Bodl. 4.

80 καὶ Λύσιον] Κλύσιον in quibuſdam Stephani exemplaribus erat. Xylander, vel *L. Domitium* tantum, vel *Domitium et Lucium*, id eſt, L. Manlium, ſcriptum fuiſſe arbitratur; quia huius meminerunt Oroſius VI. 23. et Liu. Lib. XC. Ego *L. Lollium*, de quo l. 5. hic intruſum arbitror; niſi forte ibi, pro Λεύκιον μὲν Λόλλιον, Λεύκιον μὲν Μάλλιον legendum eſt. *Moſ. Duſ.*

81 Θωράνιον] Τωράνιον Anon. et Mur. *Thorium* ſupplem. Liuiana. In quibuſdam Steph. Θοράνιον. *Moſes Duſoul.*

82 Ῥωμαῖον dat Iuntina, Ῥωμαίον (ſic, ambigue) Aldina.

83 κατα-

Λεύκιον μὲν Λόλλιον ἐκ τῆς περὶ Ναρβῶνα Γαλατίας ἐλθεῖν αὐτῷ βοηθὸν, Πομπήϊον δὲ Μάγνον ἐκ Ῥώμης κατὰ τάχος ἀποςαλῆναι μετὰ δυνάμεως. οὐ γὰρ εἶχεν ὁ Μέτελλος, ὅ τι χρήσαιτο προσπολεμῶν [83] ἀνδρὶ τολμητῇ, πάσης ἐξαναδυομένῳ φανερᾶς μάχης [84], πᾶσαν δὲ μεταβαλλομένῳ μεταβολὴν εὐςαλίᾳ καὶ κουφότητι τῆς Ἰβηρικῆς ςρατιᾶς, αὐτὸς ὁπλιτικῶν [85] καὶ νομίμων [86] ἀσκητὴς γεγονὼς ἀγώνων [87], καὶ ςρατηγὸς ἐμβριθοῦς καὶ μονίμου φάλαγγος, ὤσασθαι μὲν εἰς χεῖρας ἐλθόντας πολεμίους καὶ καταβαλεῖν ἄριςα γεγυμνασμένης, ὀρειβατεῖν δὲ καὶ συνηρτῆσθαι διώξεσι καὶ φυγαῖς ἀπαύςοις ἀνθρώπων ὑπηνεμίων, καὶ λιμὸν ἀνέχεσθαι καὶ δίαιταν ἄπυρον [88] καὶ ἄσκηνον, ὥσπερ ἐκεῖνοι, μὴ δυναμένης.

lius e Gallia Narbonenſi cogeretur ſuppetias ei venire, ac Pompeius Magnus illuc cum exercitu ab vrbe propere mitteretur. Neque enim expedire Metellus poterat, qua ratione bellum gereret cum homine audace, qui omni ſe explicaret aperta pugna, atque in omnem ſpeciem verteret expedito et leui Hiſpano milite: quum ipſe in ſtatariis eſſet et legitimis pugnis verſatus, grauiſque et ſtabilis dux agminis, quod impellere conferentes ſigna hoſtes ac proſternere optime didiciſſet: montes vero ſcandere et tergis inhaerere inceſſanter fugientium hominum pedibus velocium, famem tolerare, viuere ſine pane et tentoriis, vt illi, non valeret.

Ad

83 καταπολεμῶν Vulc. πολεμῶν ſimplex Bodl. 4.

84 μάχης] In nonnullis codicibus τύχης ſcriptum eſt. [ita Vulc.] Non dubito autem, quin lectio illa huic anteferenda ſit. Vertit autem vnus interpres haec verba, πάσης ἐξαναδυομένῳ φανερᾶς μάχης, *qui omni ſe explicaret aperta pugna.* Alter verbo *ſubterfugere* vſus eſt: quod malo. *H. Stephanus.*

85 ὁ πολιτικῶν Vulc. Bodl. 4. Iunt.

86 ὁπλιτικῶν καὶ νομίμων . . . ἀγώνων] μονίμων legitur in Anon. et Mur. quod libens amplecterer, niſi mox adderetur μονίμου φάλαγγος. Sic enim grauis armatura opponeretur εὐςαλίᾳ, *Stataria* κουφότητι. Vide et 436, 12. vbi eundem Metellum vocat iterum ἄνδρα νομίμων ἀθλητὴν ἀγώνων. Sic enim ibi Vulc. habet. Sed Anon. et Mur. iterum μονίμων. *Moſes Duſoul.*

87 ἀγώνων abeſt a Bodl. 4.

88 ἄπυρον] Legitur etiam ἀσπο-

13. Ἔτι δ᾽ αὐτὸς μὲν ἤδη πρεσβύτερος ἦν, καί τι καὶ πρὸς ἀνειμένην ἤδη καὶ τρυφερὰν δίαιταν ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ μεγάλων ἐνδεδωκώς [89]. τῷ δὲ Σερτωρίῳ συνειστήκει, πνεύματος ἀκμαίου γέμοντι, καὶ κατεσκευασμένον ἔχοντι θαυμασίως τὸ σῶμα ῥώμῃ καὶ τάχει καὶ λιτότητι. μέθης μὲν γὰρ οὐδὲ ῥαθυμῶν ἥπτετο· πόνους δὲ μεγάλους καὶ μακρὰς ὁδοιπορίας καὶ συνεχεῖς ἀγρυπνίας ὀλίγοις [90] εἴθιστο καὶ φαύλοις ἀρκούμενος σιτίοις διαφέρειν. πλάνοις δὲ χρώμενος ἀεὶ καὶ κυνηγεσίοις, ὁπότε σχολάζοι, πάσης διεκδύσεως φεύγοντι, καὶ διώκοντι

Ad haec erat ipſe iam grauior annis, ſeque ex multis et magnis certaminibus ad remiſſam tranſtulerat et delicatam vitam. Cum Sertorio autem committebatur, viuidorum pleno ſpirituum, cui mirifice praeparatum corpus erat robore, agilitate, ſobrietate. Vinolentiae vero ne per otium quidem ſe dedebat. Ingentes labores, prolixa itinera, perpetuas vigilias anguſto et vili contentus victu aſſueuerat ferre. Aſſidue vagans et venans, vbi per otium liceret, quemadmodum eludendus fugienti ſibi, quemadmodum cingendus inſectanti hoſtis eſſet, locorumque

ἄσπορον. [ita Vulcob.] Sed lectionem illam alii huius ipſius operis loci confirmant. Verum δίαιτα ἄπυρος non de iis tantum dicitur, qui ſine pane viuunt, (vt vnus ex interpretibus δίαιταν ἄπυρον καὶ ἄσκηνον reddit *viuere ſine pane et tentoriis*) ſed de iis, qui cibis non coctis veſcuntur, quicunque illi ſint. Sic etiam ἄριστον ἄπυρον dixit hic ſcriptor in Marco Catone, [Vol. II. p. 332. 11. edit. Lond.] in quo cibi non cocti, ſed crudi, eduntur. Itemque apud eundem in libello, qui inſcribitur: Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν, ἐνδοξότεροι: legimus ἄπυρα σιτία, vbi ſcribit: οἱ μὲν στρατηγοὶ πολλάκις παραγγείλαντες ἄπυρα σιτία κομίζειν, ἐξῆγον ἐπὶ τὰς μάχας τοὺς ἄνδρας. Cui ſimilis eſt etiam apud Suidam locus: ὁ δὲ παρήγγειλε τοῖς Μακεδόσι τριῶν ἡμερῶν σῖτα παρασκευάζειν ἄπυρα. Cui loco ſubiungit, ἄπυρον τροφὴν eſſe τὴν δι᾽ ὀπώρας καὶ λαχάνων: veluti vbi dicitur de Zenone, eum ἀπύρῳ τροφῇ κεχρῆσθαι. Sed illum interpretem, dum ἄπυρον vertit *ſine pane*, ad πυρὸς, non ad πῦρ, reſpexiſſe exiſtimo: quaſi nimirum ex illo, non hoc, vocabulum iſtud compoſitum eſſet. *H. Stephanus.*

89 δεδωκὼς ſimplex Bodl. 4.

90 ὀλίγοις abeſt a Bodl. 4.

91 ἐκ-

κυκλώσεως, ἀβάτων τε καὶ βασίμων τόπων ἐμπειρίαν προσειλήφει. διὸ τῷ μὲν εἰργομένῳ μάχης, ὅσα νικώμενοι πάσχουσιν ἄνθρωποι, βλάπτεσθαι συνέβαινεν· ὁ δὲ τῷ φεύγειν εἶχε τὰ τῶν διωκόντων. καὶ γὰρ ὑδρείαις ἀπέκοπτε, καὶ σιτολογίας εἶργε, καὶ προϊόντι μὲν ἐμποδὼν [91] ἦν, ἐκίνει δὲ ἱδρυνθέντα· πολιορκοῦντι δ' ἄλλους ἐπιφαινόμενος, ἀντεπολιόρκει ταῖς τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαις. ὥστε τοὺς στρατιώτας ἀπαγορεύειν, καὶ τοῦ Σερτωρίου μονομαχῆσαι προκαλουμένου τὸν Μέτελλον, βοᾶν καὶ κελεύειν μάχεσθαι στρατηγὸν στρατηγῷ, καὶ Ῥωμαῖον Ῥωμαίῳ, ἀναδυόμενον δὲ χλευάζειν. ὁ δὲ τούτων [92] μὲν, εὖ ποιῶν, κατεγέλα· στρατηγοῦ γὰρ, ὡς ἔφη Θεόφραστος, δεῖ θάνατον ἀποθνήσκειν τὸν στρατηγὸν, οὐ πελταστοῦ τοῦ τυχόντος. ὁρῶν δὲ τοὺς Λαγγοβρίτας οὐ μικρὰ τῷ Σερτωρίῳ συλλαμβανομένους, δίψῃ [93] δ' ὄντας εὐαλώτους, (ἓν γὰρ ἦν αὐτοῖς [94] φρέαρ ἐν τῇ πόλει, τῶν δ' ἐν τοῖς προαστείοις καὶ παρὰ τὰ τείχη ναμάτων ὁ πολιορκῶν ἐπικρατεῖν ἔμελ-

rumque auiorum et patentium comparauerat experimentum. Quapropter Metello, non facta pugnandi copia, quicquid victi patiuntur incommodi, inferebatur, Sertorius vero commoda in fugiendo habebat insectantium. Aquationibus enim arcebat eum, frumentationibus prohibebat, progredienti obsistebat, infestabat sedentem, obsidenti alios imminens inuicem obsidebat cum commeatus inopia; vt milites fatiscerent, et Sertorio Metellum, vt congrederetur vnus secum, prouocante, occlamarent iuberentque, dux cum duce, Romanus cum Romano vt congrederetur, probrisque proscinderent detrectantem, quos merito derisit Metellus. Ducis enim (vt ait Theophrastus) obeunda mors duci est, non gregarii militis. Aduertens autem Lagobritas, qui non parum praesidii Sertorio ferebant, facile capi siti posse, (nam vnicus in vrbe erat puteus: riuuli autem et fontes, qui in suburbiis exstabant et sub moenibus, in potestate futuri erant obsidentis)

91 ἐκποδὼν Vulc.

92 ἀναδυόμενος δὲ καὶ χλευάζων τὴν ἐκείνου πλεονεξίαν, τούτων μὲν etc. Bodl. 4.

93 δίψῃ] Mur. δίψει, quod et ego malo. *Moses Dusoul.*

94 αὐτοῖς abest a Bodl. 4.

 95 ἡμέ-

λεν) ἧκεν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς ἡμέραις [95] δυσὶ συναιρήσων τὴν πολιορκίαν, ὕδατος ἐκ ὄντος. διὸ καὶ πέντε ἡμερῶν ἐπιφέρεσθαι σιτία μόνον προσίεῤῥητο τοῖς στρατιώταις. ὁ Σερτώριος δ' ὀξέως βοηθήσας, ἐκέλευσε δισχιλίες ἀσκὲς ὕδατος ἐμπλῆσαι, καθ' ἕκαστον ἀσκὸν ἀργύριον συχνὸν τάξας. καὶ πολλῶν μὲν Ἰβήρων, πολλῶν δὲ Μαυρεσίων ὑφισταμένων τὸ ἔργον, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐρώστες ἅμα καὶ ποδώκεις, ἔπεμψε διὰ τῆς ὀρεινῆς, κελεύσας, ὅταν παραδῶσι [96] τὲς ἀσκὲς τοῖς ἐν τῇ πόλει, τὸν ἄχρηστον ὑπεξαγαγεῖν ὄχλον, ὅπως ἐξαρκῇ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ποτόν. ἐκπύστε δὲ τέτε γενομένε πρὸς τὸν Μέτελλον, ἤχθετο μὲν, ἤδη τὰ ἐπιτήδεια τῶν στρατιωτῶν ὑπαναλωκότων· ἐξέπεμψε δ' ἐπὶ σιτολογίαν Ἀκυΐνον [97] ἑξακισχιλίων ἡγέμενον. αἰσθόμενος δ' ὁ Σερτώριος, καὶ προλοχίσας τὴν ὁδὸν, ἐπανερχομένῳ τῷ Ἀκυΐνῳ [98] τρισχιλίες ἄνδρας ἔκ τινος συσκίε χαράδρας ἐπανίστησιν [99].

dentis) ad oppidum mouit, biduo ſperans ſe capturum aquae penuria vrbem. Quare edictum fuerat militibus, vt quinque tantum dierum cibaria ſecum ferrent. At Sertorius huic rei prouidere maturans, bis mille vtres aqua iubet impleri, magno praemio in ſingulos vtres pronunciato. Quod frequentes Hiſpani, frequentes item Mauri ſuſcipiunt, ex quibus delectos viros valentes pariter et pernices mittit per montana, edicitque iis, vbi tradiderint vtres illis, qui tenent vrbem, inutilem turbam vt educant, quo potus affatim ſit oppidi defenſoribus. Quam rem Metellus, vt fuit ad ſe delata, moleſte tulit, quod deficerent iam neceſſaria milites. Itaque Aquinum cum ſex millibus militum frumentatum mittit. Id ſentiens Sertorius, inſidet viam occulte, atque in redeuntem Aquinum tria millia militum ex nemoroſo torrentis alueo immittit. Ipſe

95 ἡμέραις δέοντος Bodl. 4.
96 παραδώσεσι idem.
97 Ἀκυΐνον] Mur. annotatt. Ἀκυΐλλιον ſemper vocant. Anon. etiam mox. Vnde Xyl. *Aquilium* recte vertiſſe videtur.
98 τῷ Ἀκεϊλλίῳ Anon. ſed Bodl. 4. pro τῷ Ἀκυΐνῳ dat τῶν ἐντὸς.
99 ἀντανίστησιν Bodl. 4.

100 συν-

αὐτὸς δὲ κατὰ ςόμα προσβαλὼν τρέπεται, καὶ τὰς μὲν διαφθείρει, τὰς δὲ λαμβάνει ζῶντας. Ἀκύϊνον δὲ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τὸν ἵππον ἀποβεβληκότα δεξάμενος Μέτελλος, αἰσχρῶς ἀπῄει, πολλὰ χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰβήρων.

14. Ἔκ τε δὴ τούτων θαυμαζόμενος ἠγαπᾶτο παρὰ τοῖς βαρβάροις ὁ Σερτώριος, καὶ ὅτι Ῥωμαϊκοῖς ὁπλισμοῖς καὶ τάξεσι καὶ συνθήμασιν [100] ἀφαιρῶν τὸ μανικὸν καὶ θηριῶδες αὐτῶν τῆς ἀλκῆς, ἀντὶ λῃστηρίου μεγάλου ςρατὸν ἐποιεῖτο τὴν δύναμιν. ἔτι δ' ἀργύρῳ χρώμενος ἀφειδῶς καὶ χρυσῷ κράνη τε κατεκόσμει, καὶ θυρεοὺς αὐτῶν διεποίκιλλε, καὶ χλαμύσιν ἀνθιναῖς καὶ χιτῶσι χρῆσθαι διδάσκων, καὶ χορηγῶν εἰς ταῦτα καὶ συμφιλοκαλῶν ἐδημαγώγει. μάλιςα δὲ εἷλεν αὐτοὺς τὰ τῶν παίδων. τοὺς γὰρ εὐγενεςάτους ἀπὸ τῶν ἐθνῶν συναγαγὼν εἰς Ὄσκαν, πόλιν μεγάλην, διδασκάλους ἐπιςήσας Ἑλληνικῶν τε καὶ Ῥωμαϊκῶν μαθημάτων, ἔργῳ μὲν ἐξωμηρεύσατο, λόγῳ δ' ἐπαίδευεν, ὡς ἀνδράσι γενομένοις πολι-

Ipſe in frontem incurrens profligat eos, partim occidit, partim viuos capit. Metellus, Aquino recepto, qui cum armis etiam equum amiſerat, foede ſoluit obſidionem, multis conuiciis ab Hiſpanis laceratus.

Hinc Sertorium habebant in admiratione et amore proſequebantur barbari, praeterea quod Romanis armis, ordinibus, ſignis, detrahens ipſis fiduciam illam virium inſanam et belluinam, pro magna latronum manu in formam exercitus redegiſſet copias ſuas. Iam argento affatim praebito et auro galeas eorum exornauit, et ſcuta variis diſtinxit ornamentis, chlamydeſque pictas et tunicas vſurpare eos docens, atque in id ſuppeditans et ſeruiens illorum gloriae, influebat in eorum animos. Praecipue cepit eos puerorum diſciplina. Nam ex parentibus ſibi gentibus nobiliſſimam iuuentutem in Oſcam, amplam vrbem, contraxit, iiſque doctores praefecit literarum Graecarum et Latinarum. Ita illos reuera obſides habebat, verbo erudiebat, oſtendens, vbi creuiſſent, ciuitate Romana eos donaturum ſe, atque

100 συνθήματα idem.

τείας τε μεταδώσων καὶ ἀρχῆς. οἱ δὲ πατέρες ἥδοντο θαυμαστῶς, τοὺς παῖδας ἐν περιπορφύροις ὁρῶντες μάλα [1] κοσμίως φοιτῶντας εἰς τὰ διδασκαλεῖα, καὶ τὸν Σερτώριον ὑπὲρ αὐτῶν μισθοὺς τελοῦντα, καὶ πολλάκις ἐπιδείξεις [2] λαμβάνοντα, καὶ γέρα τοῖς ἀξίοις νέμοντα, καὶ τὰ χρυσᾶ περιδέραια δωρούμενον, ἃ Ῥωμαῖοι βούλλας καλοῦσιν. ἔθους δ' ὄντος Ἰβηρικοῦ [3], τοὺς περὶ τὸν ἄρχοντα τεταγμένους συναποθνήσκειν αὐτῷ πεσόντι, καὶ τοῦτο τῶν ἐκεῖ [4] βαρβάρων κατάσπεισιν [5] ὀνομαζόντων, τοῖς μὲν ἄλλοις ἡγεμόσιν ὀλίγοι τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν ἑταίρων, Σερτωρίῳ δὲ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων κατεσπεικότων ἑαυτοὺς ἠκολούθουν. λέγεται δὲ, πρός τινι πόλει τροπῆς γενομένης, καὶ τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, τοὺς Ἴβηρας

que ad honores prouecturum. Quorum genitores mire delectabantur, quod filios conspicerent praetextatos, decore ad ludum literarium commeantes, pendentem pro his salarium Sertorium, crebro periculum de eorum profectibus facientem, praemiaque meritis tribuentem, et aureas bullas donantem. Erat autem in Hispania mos, vt cohors praetoria vna cum cadente imperatore mortem obiret, quod vocabant illius regionis barbari deuotionem. Caeteros imperatores pauci stipatores et amici, Sertorium multa millia mortalium, qui sese deuouerant cum eo morituros, sequebantur. Fama est, quum prope oppidum quoddam essent fusi, instantibus hostibus, sui immemores Hispanos,

1 μάλα abest a Bodl. 4.

2 ἀποδείξεις] Mur. συνδείξεις. Sed nihil mutandum. *Moses Dusoul.*

3 ἔθους δ' ὄντος Ἰβηρικοῦ, etc.] Meminit oblique huius consuetudinis Dio noster, lib. LIII. de Sex. quodam scribens Pacuuio, qui Augusto sese deuouisset, caeterisque, vt idem facerent, suasisset. Non dissimile est, quod de Gallorum Sontiatum solduriis refert lib. III. Comm. Gall. Caesar. Itaque et *soldurios* eos appellaui, consentiente satis commode rei vocabulo. *Xyl.*

4 ἐκεῖ abest a Bodl. 4.

5 κατάσπεισιν] Graeco vocabulo, non Iberico, deuotionem illam nominat. Apud Gallos *Soldurii*, teste Caesare, dicebantur, qui eo Sacramento se deuouebant. Vox κατάσπεισις, qua hic vtitur noster, *Libationem* proprie significat. Vide IV. 69. 8. et Op. Mor. 777, 29. *Moses Dusoul.*

6 πρὸς

ἀμελήσαντας αὐτῶν, τὸν Σερτώριον σώζειν, καὶ τοῖς ὤμοις ἐπαραμένες, ἄλλες πρὸ [6] ἄλλων, ἀνακεφίσαι πρὸς τὰ τείχη· γενομένε δ' ἐν ἀσφαλεῖ τε ἄρχοντος, ἔτω τρέπεσθαι πρὸς φυγὴν ἕκαςον αὐτῶν.

15. Οὐ μόνον δὲ τοῖς Ἴβηρσιν ἦν ποθεινὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ Ἰταλίας ςρατευομένοις. Περπέννα γὰρ Οὐέντωνος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς Σερτωρίῳ ςάσεως, εἰς Ἰβηρίαν παραγενομένε μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ μεγάλης δυνάμεως, ἰδίᾳ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγνωκότος πολεμεῖν πρὸς τὸν Μέτελλον, ἐδυσχέραινον οἱ ςρατιῶται, καὶ πολὺς ἦν τε Σερτωρίε λόγος ἐν τῷ ςρατοπέδῳ, τὸν Περπένναν ἀνιῶν, εὐγενείᾳ καὶ πλέτῳ τετυφωμένον. ἐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ Πομπήϊος ἠγγέλλετο τὴν Πυρήνην ὑπερβάλλων, ἀναλαβόντες οἱ ςρατιῶται τὰ ὅπλα, καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων ἀναρπάσαντες, κατεβόησαν τε Περπέννα, κελεύοντες ὡς τὸν Σερτώριον ἄγειν αὐτές· εἰ δὲ μὴ, καταλιπόντες ἐκεῖνον ἠπείλεν αὐτοὶ βαδιεῖσθαι πρὸς ἄνδρα σώζεσθαι καὶ [7] σώζειν δυνάμενον. συγχωρήσας δ' ὁ Περπέννας

nos, vt Sertorium ſeruarent, elaboraſſe, humeriſque eum ſuſtollentes alios prae aliis extuliſſe in murum. Collocato iam in tuto imperatore, dum denique fugae quemque conſuluiſſe.

Neque Hiſpanis tantum acceptus fuit, verum etiam militibus Italicis. Quippe quum Perpenna Vento, qui partium Sertorii erat, in Hiſpaniam cum vi magna pecuniae atque ingenti manu aduenifſet, ac bellum ſtatuiſſet cum Metello per ſe gerere, frendebant milites, multuſque erat in ore militum Sertorius, quod quidem Perpennam nobilitate inflatum et opibus mordebat. Vbi vero Pompeium tandem allatum eſt ſaltum Pyrenaeum transſcendere, milites, captis armis et ſignis legionum ſublatis, obſtrepuerunt Perpennae, iubentes, vt ad Sertorium duceret: ſin minus, relicturos ipſum, atque ad Sertorium, qui et ſe et alios ſeruare noſſet, denunciarunt ſe profecturos. Quorum poſtulatis cedens, caſtra Perpenna mouit,

6 πρὸς Bodl. 4. 7 τῷ καὶ idem.

ἤγαγεν αὐτοὺς, καὶ συνέμιξε τῷ Σερτωρίῳ, πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἔχων σπείρας.

16. Σερτώριος δὲ, τῶν ἐντὸς Ἴβηρος αὐτῷ ποταμοῦ πάντων ὁμοῦ τι [8] προστιθεμένων, πλήθει μὲν ἦν μέγας· ἐπέρρεον γὰρ ἀεὶ καὶ συνεφέροντο πανταχόθεν πρὸς αὐτόν· ἀταξίᾳ δὲ βαρβαρικῇ καὶ θρασύτητι ταραττόμενος, ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις βοώντων [9], καὶ τὴν τριβὴν δυσανασχετούντων, ἐπειρᾶτο παραμυθεῖσθαι διὰ λόγων. ὡς δ' ἑώρα χαλεπαίνοντας καὶ βιαζομένους ἀκαίρως, προήκατο [10] καὶ περιεῖδε συμπλεκομένους τοῖς πολεμίοις· ἐν οἷς [11] οὐ παντελῶς συντριβέντας, ἀλλὰ πληγὰς λαβόντας, ἤλπιζε πρὸς τὰ λοιπὰ κατηκόους μᾶλλον ἕξειν [12]. ὧν δ' εἴκαζε γενομένων, ἐπιβοηθήσας, ἀνέλαβέ τε φεύγοντας αὐτοὺς, καὶ κατέστησεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ καὶ τὴν ἀθυμίαν ἀφελεῖν, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πάνδημον ἐκκλησίαν ἀθροίσας, ἵππους εἰσήγαγε δύο, τὸν μὲν ἀσθενῆ τελέως, καὶ πρεσβύτερον ἤδη, τὸν

mouit, et Sertorio ſe cum quinquaginta tribus cohortibus coniunxit.

Sertorius autem, quum cuncti prope citra Iberum fluuium Hiſpani tranſirent ad partes eius, numero quidem ingens erat: ſiquidem confluebant coaceruabanturque ad eum vndique; verum confuſione barbarica et ferocia clamantium, adoriretur hoſtes, et moram non ferentium commotus, ſtudebat eos verbis placare. Vt vero frementes vidit et importune inſtantes, conniuit, permiſitque, ſigna vt conferrent cum hoſtibus: vbi non ſemel oppreſſos, ſed caſtigatos, ſperauit in poſterum magis dicto ſibi audientes fore. Quum res, vt coniecerat, cecidiſſet, ſubuenit eis, effuſosque collegit, ac reduxit ſaluos in caſtra. Quibus vt detraheret animi moeſtitiam, concione aduocata totius exercitus, duos equos introduxit, infirmum prorſus alterum et annis iam con-

8 τι abeſt a Bodl. 4.
9 βοώντων abeſt a Bodl. 4.
10 προσέκειτο Bodl. 4.
11 ἐν οἷς] Forſan legendum eſt ἐφ' οἷς. *Moſes Duſoul.*
12 κατηκόους γενέσθαι Bodl. 4.
13 τὸν

δ' ἕτερον [13] εὐμεγέθη μὲν αὐτὸν καὶ ἰσχυρὸν, θαυμαστὴν δὲ πυκνότητι καὶ κάλλει τριχῶν οὐρὰν ἔχοντα. παρειστήκει δὲ τῷ μὲν ἀσθενεῖ μέγας ἀνὴρ καὶ ῥωμαλέος, τῷ δ' ἰσχυρῷ μικρὸς ἕτερος, καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος. σημείου δὲ δοθέντος αὐτοῖς, ὁ μὲν ἰσχυρὸς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τοῦ ἵππου τὴν κέρκον, ὡς ἀποῤῥήξων [14], εἷλκε βίᾳ πρὸς αὐτόν· ὁ δ' ἀσθενὴς τοῦ ἰσχυροῦ κατὰ μίαν τῶν τριχῶν ἐξέτιλλεν. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν, οὐκ ὀλίγα πράγματα μάτην ἑαυτῷ καὶ πολὺν γέλωτα τοῖς θεωμένοις [15] παρασχὼν, ἀπεῖπεν, ὁ δ' ἀσθενὴς ἐν ἀκαρεῖ [16] καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ ψιλὴν τριχῶν ἀπέδειξε τὴν οὐρὰν, ἀναστὰς ὁ Σερτώριος· Ὁρᾶτε, εἶπεν, ἄνδρες σύμμαχοι, τὴν ἐπιμονὴν ἀνυσιμωτέραν τῆς βίας οὖσαν, καὶ πολλὰ τῶν ἀθρόως ἀλήπτων ἐνδιδόντα τῷ κατὰ μικρόν. ἄμαχον γὰρ τὸ ἐνδελεχὲς, ᾧ πᾶσαν [17] ἐπιὼν ὁ χρόνος αἱρεῖ καὶ κατεργάζεται δύναμιν, εὐμενὴς ὢν σύμμαχος [18] τοῖς δεχομέ-

confectum, alterum ingentem et validum, caudaeque denſitate et pulchritudine ſetarum inſignem. Aſſiſtebat infirmo vir ingens et robuſtus, valenti alter puſillus et nulla ſpecie roboris. Signo his dato, fortis ille caudam pariter ambabus manibus, quaſi euulſurus eam, ad ſe magna traxit vi, imbecillus ſingulatim pilos carpſit. Quum igitur ille ingenti labore nequicquam confeciſſet ſe, excitatoque magno ſpectatorum riſu, fatigatus eſſet, imbecillus vero breui ſpatio citra negotium denudaſſet caudam fortis equi ſetis, exſurgens Sertorius: Cernitiſne, inquit, ſocii, perſeuerantia plus effici, quam violentia, multaque, quae ſimul opprimi nequeunt, atteri paulatim? Eſt enim aſſiduitatis vis inuicta, qua omnes inuadens tempus euertit et conficit vires, placideque aſſiſtit iis, qui conſilio eius ope-

13 τὸν δὲ δεύτερον idem.

14 ὡς ἀποῤῥήξων abſunt a Bodl. 4.

15 poſt θεωμένοις inſerit ἑαυτὸν Bodl. 4.

16 ἀκαρεῖ] Scribitur melius ἀκαρῆ, cum non additur Subſtantiuum; vt te docebit meus Ling. Gr. Theſaurus. *H. Steph.* Bodl. 4. et Mur. ἐν ἀκαρεῖ. Melius. [vulgatis deeſt praepoſitio.]

17 ὧν πάντων Bodl. 4.

18 εὖ μὲν οὖν ποιῶν καὶ σύμμαχος idem.

νοις λογισμῷ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τοῖς δ' ἀκαίρως ἐπειγομένοις πολεμιώτατος. Τοιαῦτα μὲν ὁ Σερτώριος ἑκάστοτε [19] πλέκων παραμύθια τοῖς βαρβάροις, διεπαιδαγώγει τὸν καιρόν.

17. Οὐδενὸς δὲ ἧττον αὐτοῦ τῶν πολεμικῶν ἔργων ἐθαυμάσθη τὸ περὶ τοὺς λεγομένους Χαρακιτανούς. εἰσὶ δὲ δῆμος ὑπὲρ τὸν Ταγώνιον [20] ποταμὸν, οὐκ ἄστεσιν, οὐδὲ κώμαις ἐνοικοῦντες, ἀλλὰ λόφος ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ ὑψηλὸς, ἄντρα καὶ κοιλώματα πετρῶν βλέποντα πρὸς βορέαν περιέχων. ἡ δ' ὑποκειμένη πᾶσα χώρα πηλὸν ἀργιλώδη καὶ γῆν ὑπὸ χαυνότητος εὔθρυπτον ἀναδίδωσιν, οὔτε τοὺς ἐπιβαίνοντας ἀνέχεσθαι καρτερὰν, καὶ μικρὸν ἁψαμένων, ὥσπερ ἄσβεστον, ἢ τέφραν ἐπὶ πολὺ διαχεομένην [21]. τῶν οὖν βαρβάρων, ὁσάκις φόβῳ πολέμου καταδύντες εἰς τὰ σπήλαια, καὶ τὴν λείαν εἴσω συναγαγόντες ἀτρεμοῖεν, ὄντων ἀλήπτων ὑπὸ βίας· τὸν δὲ Σερτώριον, τότε διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ Μετέλλου, καὶ καταστρατοπεδεύσαντα παρὰ [22] τὸν λόφον, ὑπερφρονούντων,

operiuntur opportunitatem: at intempeſtiue vrgentibus eſt inimiciſſimum. Talia contexens Sertorius in dies barbaris ſolamina, accommodabat ſe temporum articulis.

Quod vero aduerſus Characitanos geſſit, nulli conceſſit bellico eius facto. Populus eſt flumini Tago impoſitus. Non oppida incolunt, nec vicos, ſed ingens eſt collis et excelſus, antra ſpecuſque in petris aquiloni obiecta obtinens. Subiectus ager omnis limum argilloſum et ſolum habet ob fungoſitatem friabile, quod nec ingredientes ſuſtinere valeat, et, ſi paululum contrectetur, calcis viuae, vel cineris, modo late diſpergatur. Igitur, quia barbari, quoties belli metu in illas ſpeluncas ſe abdentes, praeda eo congeſta, conquieſcerent, ab omni erant vi tuti, et Sertorium, tunc a Metello ſemotum, et conſidentem circa eum collem,

19 ἐκάθητό τε idem.
20 Ταγώνιον π.] Anon. et Mur. Ταγόν. Ignoti cum ſint Characitani illi, vix quicquam certi de fluuio ſtatui poteſt. *Moſes Duſoul.*
21 χεομένην Bodl. 4.
22 παρὰ abeſt a Bodl. 4.

23 ita

ὡς κεκρατημένον, εἴτε ὑπ' ὀργῆς ἐκεῖνος, εἴτε καὶ μὴ δοκεῖν φεύγειν βουλόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ προσελάσας, κατεσκέπτετο τὸν τόπον. οὐδαμόθεν δὲ προσβολὴν ἔχοντος, ἄλλως [δ'] ἀλύων, καὶ κεναῖς χρώμενος ἀπειλαῖς, ὁρᾷ τῆς γῆς ἐκείνης κονιορτὸν ἄνω πολὺν ὑπὸ πνεύματος [23] ἐπ' αὐτοὺς φερόμενον. τέτραπται μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ σπήλαια πρὸς βορέαν· ὁ δ' ἀπὸ τῆς ἄρκτου ῥέων ἄνεμος, ὃν Καικίαν ἔνιοι καλοῦσιν, ἐπέχει μάλιστα, καὶ πλεῖστός ἐστι τῶν ἐκεῖ πνευμάτων, ἐξ ὑγρῶν πεδίων καὶ νιφοβόλων συμφυσώμενος ὀρῶν. τότε δὲ καὶ, θέρους ἀκμάζοντος, ἰσχύων καὶ τρεφόμενος τῇ τῶν ὑπαρκτίων [24] ἀνέσει πάγων, ἥδιστος ἐπέπνει, καὶ κατεῖχεν αὐτούς τε καὶ βοτὰ δι' ἡμέρας ἀναψύχων. ταῦτα δὴ συλλογιζόμενος ὁ Σερτώριος, καὶ παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἀκούων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, τῆς ἀραιᾶς καὶ τεφρώδους γῆς ἐκείνης ἀποσπῶντας καὶ παραφέροντας κατ' ἀντικρὺ τοῦ λόφου θῖνα ποιεῖν· ἣν οἱ βάρβαροι χώματος ἐπ' αὐτοὺς εἶναι [25] κατα-

lem, vt victum despiciebant; siue ira exarsit, siue ne fugere videretur, primo diluculo aduectus eo et contemplatus est locum. Qui quum nulla parte praeberet accessum, nequicquam huc illuc se ferens, animo languido atque inanibus vtens minis, vim pulueris videt a vento in illos ex terra sustolli. Speluncae enim in septentrionem (vt dixi) sunt obuersae. Qui vero ex septentrionibus spirat ventus, quem Caeciam aliqui nominant, dominatur ibi maxime, et frequentissimus inter ventos illic est, qui ex vliginosis campis et niuosis collectus montibus afflat. At tunc adulta aestate inualescens, septentrionalique colliquescente coalescens glacie, gratissimus adspirabat, illosque et armenta eorum interdiu refocillabat. Id Sertorius animo reuoluens atque ab incolis doctus, militibus imperat, vt spongiosae illius et cineritiae telluris auellant fragmenta, comportataque ex opposito colli in tumulum excitent; quem aggeris barbari esse in se molitionem

rati,

23 ita etiam Bodl. 4. et Iunt. vulgo legitur ὑπὸ τοῦ πνεύματος, cum articulo.

24 ἀπαρκτίων Vulcob.

25 εἶναι abest a Bodl. 4.

26 προσ-

σκευὴν ὑπονοοῦντες, ἐχλεύαζον. τότε μὲν οὖν ἐργασαμένους τοὺς στρατιώτας ἄχρι νυκτὸς ἀπήγαγεν, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρῶτον μὲν αὔρα μαλακὴ προεπέπνει [26], διακινοῦσα τῆς συμπεφορημένης γῆς τὸ λειότατον, ὥσπερ ἄχνην, σκιδνάμενον· ἔπειτα σοβαροῦ τοῦ Καικίου πρὸς τὸν ἥλιον ἐκχεομένου, καὶ τῶν λόφων κονιωμένων, ἐπιστάντες οἱ στρατιῶται τόν τε χοῦν ἀνέτρεπον διὰ βάθους, καὶ τὸν πηλὸν ἔκοπτον. ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἄνω καὶ κάτω διεξήλασαν [27], ἀνιστάντες τὸ χαύνωμα, καὶ τῇ πνοῇ μετέωρον παραδιδόντες. ἡ δὲ ὑπολαμβάνουσα πᾶν τὸ θρυπτόμενον [28] καὶ κινούμενον ἄνω, προσέβαλλε τοῖς οἰκήμασι τῶν βαρβάρων, κατὰ θύρας δεχομένοις τὸν Καικίαν. οἱ δ', ἅτε δὴ [29] τῶν σπηλαίων μίαν ἐκείνην ἀναπνοὴν ἐχόντων, ᾗ τὸ πνεῦμα προσέπιπτε, ταχὺ μὲν ἀπεσκοτοῦντο [30] τὰς ὄψεις, ταχὺ δ' ἀνεπίμπλαντο πνιγώδους ἄσθματος, τραχὺν ἀέρα καὶ πολλῇ κόνει συμπεφυρμένον [31] ἕλκοντες. ὅθεν ἡμέρας δύο μόλις ἀνασχόμενοι, τῇ τρίτῃ παρέδω-

rati, irridebant eum. Ac tunc quidem, quum ad noctem vsque in opere perseuerassent milites, reduxit eos in castra. Vbi diluxit, primum mollis adspirauit aura, congestae terrae leuissimum velut scobem mouens diffundensque. Mox acri cum sole increbescente vento, quum colles puluere implerentur, intenti milites cumulum ab imo subruerunt, conciderunt que limum. Aliqui equos sursum deorsum egerunt ad excitandam raram tellurem, atque in sublime vento dandam. Qui excipiens, quicquid comminutum esset, et ferretur in aëra, in barbarorum coniiciebat aedificia in Caeciam foribus obuersa. Ita barbarorum oculis (nempe speluncae vnum illum spiritus ductum habebant, qua accidebat ventus) cito offusa caligo est, cito suffocante anhelatione correpti sunt, asperam multoque commistam puluere haurientes auram. Itaque quum aegre duos dies sustinuissent, tertio deditionem

26 προσεπίπνει Bodl. 4. in vulgatis legitur προσανέπνει.

27 διεξήλασαν abest a Bodl. 4.

28 παραδιδόντες. ἡ δὲ ὑπολαμβάνουσα πᾶν τὸ θρυπτόμενον] haec verba absunt a Bodl. 4.

29 ἅτε διὰ Bodl. 4.

30 ἀνεσκοτοῦντο idem.

31 συμπεφορημένον Bodl. 4. Vulcob.

32 ὑπερ-

καν ἑαυτὰς, ὰ τοσᾶτον Σερτωρίῳ δυνάμεως, ὅσον δόξης, προσθέντες, ὡς τὰ δι' ὅπλων ἀνάλωτα σοφίᾳ κατεργασαμένῳ.

18. Μέχρι μὲν ἆν τοῖς περὶ Μέτελλον ἐπολέμει, τὰ πλεῖστα κατευτυχεῖν ἐδόκει, γήρᾳ καὶ φυσικῇ βραδυτῆτι τᾶ Μετέλλα πρὸς ἄνδρα τολμητὴν, καὶ λῃστρικῆς μᾶλλον, ἢ στρατιωτικῆς, ἡγάμενον δυνάμεως, ἀκ ἀναφέροντος· ἐπεὶ δὲ καὶ Πομπηΐῳ τὴν Πυρήνην ὑπερβαλόντι [32] παραστρατοπεδεύσας, καὶ πᾶσαν ἅμα μὲν διδὰς, ἅμα δὲ λαμβάνων στρατηγικῶν παλαισμάτων πεῖραν, ἀντιτεχνώμενός τε καὶ φυλαττόμενος πλεῖον εἶχε, κομιδῇ διεβοήθη μέχρι Ῥώμης, ὡς δεινότατος ὢν πόλεμον μεταχειρίσασθαι τῶν τότε στρατηγῶν. ἀ γάρ τι [33] μικρὸν ἦν τὸ Πομπηΐα κλέος, ἀλλ' ἤνθει τότε μάλιστα πρὸς δόξαν ἐκ τῶν περὶ Σύλλαν ἀνδραγαθημάτων, ἐφ' οἷς καὶ Μάγνος ὑπ' αὐτᾶ, τατέστι μέγας, ἐπωνομάσθη· τιμῶν τε θριαμβικῶν ἄπω γενειῶν ἔτυχεν. ὅθεν καὶ πολλαὶ τῶν

nem fecere, non tantum viribus Sertorium, quantum gloria, cumulantes; quod armis inexpugnabilia confeciſſet conſilio.

Porro quantiſper geſſit cum Metello bellum, ſuccedere ei plerumque res videbantur, cum ob ſenium Metellus et inſitam tarditatem aduerſus virum ferocem, qui latronum potius, quam militum, exercitum duceret, non valeret aſſurgere. At poſtquam traiicienti ſaltum Pyrenaeum Pompeio caſtra contulit, ſimulque luctarum bellicarum factum vtrinque periculum eſt, techniſque in hoſtem moliendis et cauendis tulit palmam, fama nominis eius late eſt Romam vſque diſperſa, inter omnes eius aetatis imperatores eum ſcientia militari eſſe praeſtantiſſimum. Neque enim laus erat exigua Pompeii, verum tunc ex partis bello Syllano victoriis maxime florebat ad gloriam: quamobrem cognomen a Sylla accepit Magni, honoreſque aſſequutus etiamnum imberbis eſt triumphales. Vnde multae, quae parebant

32 ὑπερβάλλοντι] Procul aberat Sertorius, cum Pyrenaeos montes ſuperauit Pompeius. Vide 320, 16. Legendum itaque cenſeo ὑπερβαλόντι

33 τι abeſt a Bodl. 4.

34 καὶ

ὑπὸ Σερτωρίῳ πόλεων ἀποβλέψασαι πρὸς αὐτὸν, ὁρμὴν μεταβολῆς ἔσχον, εἶτ' ἐπαύσαντο, τοῦ περὶ Λαύρωνα πάθους παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα συμβάντος. Σερτωρίου γὰρ πολιορκοῦντος αὐτοὺς, ἧκε Πομπήϊος πανστρατιᾷ βοηθήσων, εἶτα ὁ μὲν λόφον εὖ δοκοῦντα πεφυκέναι κατὰ τῆς πόλεως προληψόμενος, ὁ δὲ τοῦτο κωλύσων ἠπείγετο. τοῦ δὲ Σερτωρίου φθάσαντος, ἐπιστήσας τὸν στρατὸν ὁ Πομπήϊος, ἔχαιρε τῇ συντυχίᾳ, νομίζων ἐν μέσῳ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἀπειλῆφθαι τὸν Σερτώριον· καὶ πρὸς τοὺς Λαυρωνίτας εἰσέπεμψε, θαῤῥεῖν κελεύων, καὶ καθῆσθαι περὶ τὰ τείχη θεωμένους πολιορκούμενον Σερτώριον [34]. ἐκεῖνος δ' ἀκούσας ἐγέλασε, καὶ τὸν Σύλλα μαθητὴν (οὕτω γὰρ τὸν Πομπήϊον ἐπισκώπτων προσηγόρευεν) αὐτὸς ἔφη διδάξειν, ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν κατόπιν μᾶλλον, ἢ κατὰ πρόσωπον, βλέπειν. ταῦτα δὲ λέγων, ἅμα τοῖς πολιορκουμένοις ἐπεδείκνυεν ἑξακισχιλίους ὁπλίτας ὑπ' αὐτοῦ καταλελειμμένους ἐπὶ τοῦ προτέρου χάρακος, ὅθεν ὁρμηθεὶς κατειλήφει τὸν λόφον· ὅπως ἐπὶ σφᾶς τρεπομένῳ

bant Sertorio, vrbes, Pompeium reſpicientes, tranſitionem ad illum moliebantur, mox ex inſperato ad Lauronem caſu mutauerunt ſententiam. Nam quum eam vrbem obſideret Sertorius, mouit eo omnibus copiis Pompeius ad ferendam ei opem. Inde Sertorius ad occupandum tumulum, qui erat aduerſus vrbem opportunus, alter ad id prohibendum properabat. Quum praeueniſſet Sertorius, Pompeius, admoto exercitu, gauiſus eſt ita cecidiſſe, inter vrbem et copias ſuas Sertorium ratus deprehenſum, miſſiſque ad Lauronitas nunciis, bono animo eos eſſe iuſſit, atque in muris conſidere ſpectantes Sertorium obſideri. Sertorius, eo nunciato, riſit, et ſe diſcipulum Syllae (ita enim Pompeium per ludibrium appellabat) ait docturum, debere imperatorem plus reſpicere, quam proſpicere. Simul vt haec dixit, oſtendit obſeſſis ſex millia peditum ab ſe relicta in prioribus caſtris, ex quibus egreſſus tumulum illum occupauerat, quo verſum in ſe

34 καὶ πρὸς τοὺς Λαυρωνίτας εἰσέπεμψε, θαῤῥεῖν κελεύων, καὶ καθῆσθαι περὶ τὰ τείχη θεωμένους πολιορκούμενον Σερτώριον] Haec verba abſunt a Bodl. 4.

35 περι;

τῷ Πομπηΐῳ κατὰ νώτȣ προσπέσοιεν [35]. ὃ δὴ καὶ Πομπήϊος ὀψὲ μάλα [36] συμφρονήσας, ἐπιχειρεῖν μὲν ȣ̓κ ἐθάῤῥει, κύκλωσιν δεδοικὼς, ἀπολιπεῖν δ' ᾐσχύνετο κινδυνεύοντας ἀνθρώπȣς· παρὼν δὲ καὶ καθήμενος ἠναγκάζετο [37] ὁρᾷν ἀπολλυμένȣς. ἀπέγνωσαν γὰρ αὐτȣ̀ς [38] οἱ βάρβαροι, καὶ τῷ Σερτωρίῳ παρέδωκαν. ὁ δὲ τῶν μὲν σωμάτων ἐφείσατο, καὶ πάντας ἀφῆκε, τὴν δὲ πόλιν κατέπρησεν, ȣ̓χ ὑπ' ὀργῆς, ȣ̓δ' ὠμότητος, (ἐλάχιστα γὰρ δοκεῖ θυμῷ χαρίσασθαι τῶν στρατηγῶν ȣ̓̃τος ἀνὴρ) ἀλλ' ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ κατηφείᾳ τῶν τεθαυμακότων Πομπήϊον· ἵνα ᾖ λόγος ἐν τοῖς βαρβάροις, ὅτι παρὼν ἐγγὺς καὶ μονονȣ̀ θερμαινόμενος τῷ πυρὶ τῶν συμμάχων ȣ̓ προσήμυνεν.

19. Ἧτται μὲν ȣ̓̃ν τῷ Σερτωρίῳ πλείονες συνέβαινον, αὐτὸν μὲν ἀήττητον ἀεὶ [39] φυλάττοντι, καὶ τȣ̀ς καθ' αὐτὸν, θραυομένῳ δὲ περὶ τȣ̀ς ἄλλȣς ἡγεμόνας. ἐκ δὲ ὧν ἐπηνωρθȣ̃το τὰς ἥττας, μᾶλλον ἐθαυμάζετο νικώντων τῶν

ſe a tergo aggrederentur Pompeium. Quod admodum ſero Pompeius animaduertens, quum adoriri Sertorium non auderet, quod metueret, ne circumueniretur, relinquere autem periclitantes ſocios verecundia deterreretur, praeſens et deſidens ſpectator eſſe cogebatur pereuntium. Deplorata enim re ſua, barbari in deditionem ſe Sertorii permiſere: quorum vitae pepercit, dimiſitque cunctos. Vrbem vero incendit, nulla quidem ira, aut crudelitate, (quippe inter imperatores minime indulſit hic vir irae) ſed ad pudorem et opprobrium eorum, qui Pompeium in admiratione habebant; vt increbreſceret inter barbaros fama, aſſidentem et tantum non calefactum ſociorum incendio non ſuccurriſſe illum.

Clades quidem Sertorius complures accepit, quum tamen vbique inuictum ſe, eoſque, quos ſecum habebat, conſeruaret, verum per alios duces imminutus fuit. Atqui ex reparandis cladibus plus gloriae obtinuit, quam ex victoriis aduerſariorum

35 περιπέσοιεν Vulc.
36 μάλιστα idem.
37 ἠναγκάζετο abeſt a Bodl. 4.
38 αὐτȣ̀ς abeſt a Bodl. 4.
39 pro ἀεὶ Bodl. 4. dat ἂν.

40 περὶ

ἀντιστρατήγων, οἷον ἐν τῇ περὶ Σούκρωνα [40] μάχῃ πρὸς Πομπήϊον, καὶ πάλιν ἐν τῇ περὶ Τουττίαν [41], πρός τε τοῦτον ὁμοῦ καὶ Μέτελλον. ἡ μὲν οὖν περὶ Σούκρωνι μάχη λέγεται γενέσθαι τοῦ Πομπηΐου κατεπείξαντος, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος. ὁ δὲ Σερτώριος ἐβούλετο μὲν τῷ Πομπηΐῳ, πρὶν ἐπελθεῖν τὸν Μέτελλον, διαγωνίσασθαι. παραγαγὼν [42] δ' ἑσπέρας ἤδη συνέβαλεν, οἰόμενος, ξένοις οὖσι καὶ ἀπείροις τῶν χωρίων τοῖς πολεμίοις τὸ σκότος ἔσεσθαι καὶ φεύγουσιν ἐμπόδιον [43] καὶ διώκουσι. γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν χερσὶν, ἔτυχε μὲν οὐ πρὸς

rum duces; velut in acie Sucronenſi contra Pompeium, iterumque aduerſus hunc et Metellum ſimul, in Tuttienſi. Pugna ad Sucronem commiſſa fertur praefeſtinante Pompeio, ne conſors Metellus palmae eſſet. Sertorius vero quaerebat cum Pompeio ante Metelli aduentum conferre arma. Protelans autem praecipiti iam in veſperam die conſeruit certamen, peregrinis et locorum imperitis hoſtibus ratus, tam fugientibus, quam inſectantibus, obſtaculo fore tenebras. Proelio commiſſo, accidit, vt in acie non

40 περὶ Σούκρωνι] Anon. et Mur. περὶ Σούκρωνα. quod melius. Vide 437, 18. νικήσας περὶ Οὐαλεντίαν.

41 Τουττίαν] Xyl. *ad Duriam* vertit; et fragmentum epiſtolae Pompeii ad Senatum affert, in quo proelium illud *ad flumen Duriam* factum dicitur. Citat etiam Cic. Or. pro L. Corn. Balbo. At ibi oſtendit Cl. Graeuius, *Durium*, Luſitaniae notiſſimum fluuium, nihil huc pertinere: Sed *Turium* eſſe, qui in Sucronem incidit, et eodem oſtio in mare effunditur, quo Sucro: huncque intelligendum, legendumque adeo περὶ Τουρίαν. Nota illa viri Doctiſſimi exſtat p. 523. Tom. III. Parte I. *Moſes Duſoul.* [Integra Xylandri annotatio haec eſt: *Turiam* Aretinus: Graecus liber Τουττίαν. Ego *Duriam* puto legendum, ex epiſtola Pompeii ad ſenatum, quae exſtat inter tabulas naufragiorum. Salluſtii verba ſunt: *Caſtra hoſtium apud Sucronem capta, et proelium apud flumen Duriam, et dux hoſtium, C. Herennius, cum vrbe Valentia, et exercitus deleti, ſatis clara vobis ſunt.* Meminit huius Durienſis proelii etiam Cicero prope initium orationis pro L. Cornelio Balbo. Hactenus *Xylander.* Caeterum Anon. habet Δουσίαν.]

42 ἐπαγαγὼν Bodl. 4.

43 ἐμποδὼν Vulc.

44 ὥστε

Πομπήϊον αὐτὸς, ἀλλὰ πρὸς Ἀφράνιον ἐν ἀρχῇ συνεστηκὼς, ἔχοντα τὸ ἀριστερὸν, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τεταγμένος. ἀκούσας δὲ, τῷ Πομπηΐῳ τοὺς συνεστῶτας ὑποχωρεῖν ἐγκειμένῳ καὶ κρατεῖσθαι, τὸ μὲν δεξιὸν ἐπ' ἄλλοις ἐποιήσατο στρατηγοῖς, πρὸς δ' ἐκεῖνο τὸ νικώμενον αὐτὸς ἐβοηδρόμει. καὶ τοὺς μὲν ἤδη τρεπομένους, τοὺς δ' ἔτι μένοντας ἐν τάξει, συναγαγὼν καὶ ἀναθαῤῥύνας, ἐξ ὑπαρχῆς ἐνέβαλε τῷ Πομπηΐῳ διώκοντι· καὶ φυγὴν ἐποιήσατο πολλὴν, ὅτε [44] καὶ Πομπήϊος ἐγγὺς ἐλθὼν ἀποθανεῖν, καὶ τραυματισθεὶς, παραλόγως διέφυγεν. οἱ γὰρ μετὰ Σερτωρίου Λίβυες, ὡς ἔλαβον αὐτοῦ τὸν ἵππον χρυσῷ κεκοσμημένον, καὶ φαλάρων ἀνάπλεων πολυτελῶν, ἐν τῷ διανέμεσθαι καὶ διαφέρεσθαι πρὸς ἀλλήλους, προήκαντο τὴν δίωξιν. Ἀφράνιος δὲ τοὺς ἀνθεστῶτας πρὸς αὐτὸν, ἅμα τῷ Σερτώριον ἀπελθεῖν ἐπὶ θάτερα βοηθοῦντα, τρεψάμενος εἰς τὸ στρατόπεδον κατήῤῥαξε· καὶ συνεισπεσὼν, ἐπόρθει, σκότους ἤδη ὄντος, μήτε τὴν Πομπηΐου φυγὴν εἰδὼς, μήτε τοὺς στρατιώτας τῆς ἁρπαγῆς ἐπισχεῖν δυνάμενος. ἐν τούτῳ δὲ Σερτώριος ἀνέστρεφε, τὸ

non Pompeio, ſed Afranio, eſſet initio oppoſitus, ſiniſtrum cornu obtinenti, ipſe in dextro conſiſtens. Vt vero accepit, cum Pompeio congreſſos vrgente illo referre gradum, atque eſſe inclinatam aciem, cornu dextro aliis ducibus permiſſo, illi, quod laborabat, ſuccurrit; atque alios terga dantes, alios adhuc in acie ſtantes conglobat confirmatque, redintegrataque cum inſtante fugientibus Pompeio pugna, effuſam fugam dedit: vbi paene oppreſſus Pompeius et ſaucius praeter ſpem tamen eſt elapſus. Siquidem, qui in praeſidiis Sertorii erant, Afri, vt equum illius auro adornatum et pretioſis excultum phaleris ſunt adepti, dum praedam partiuntur et altercantur inter ſe, omiſerunt eum inſequi. Afranius autem aduerſum ſibi cornu, ſimul atque alteri parti ſuppetias Sertorius tulit, pepulit atque ad caſtra ruit, vnaque cum hoſtibus agmine irrumpens, diripuit ea, quum iam nox eſſet. Erat Pompeii fugae neſcius, nec reuocare milites valebat a praeda. Interea reuertitur, cornu Pompeii

44 ὥστε Bodl. 4.

καθ' αὑτὸν νενικηκώς· καὶ τοῖς Ἀφρανίου δι' ἀταξίαν ταρασσομένοις ἐπιπεσὼν, πολλοὺς [45] διέφθειρε. πρωῒ δ' αὖθις ἐξοπλισθεὶς ἐπὶ μάχην κατέβαινεν· εἶτα Μέτελλον αἰσθόμενος ἐγγὺς εἶναι, λύσας τὴν τάξιν, ἀνέζευξεν, εἰπών· Ἀλλ' ἔγωγε τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ παρῆν ἡ γραῦς ἐκείνη, πληγαῖς ἂν νουθετήσας εἰς Ῥώμην ἀπεστάλκειν.

20. Ἠθύμει δὲ δεινῶς διὰ τὸ μηδαμοῦ φανερὰν τὴν ἔλαφον ἐκείνην εἶναι. μηχανῆς γὰρ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστέρητο θαυμαστῆς, τότε δὴ μάλιστα παραμυθίας δεομένους. εἶτα μέντοι νυκτὸς ἄλλως πλανώμενοί τινες ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῇ, καὶ γνωρίσαντες ἀπὸ τῆς χρόας λαμβάνουσιν. ἀκούσας δ' ὁ Σερτώριος, ἐκείνοις μὲν ὡμολόγησεν, ἂν μηδενὶ φράσωσι, χρήματα πολλὰ δώσειν· ἀποκρύψας δὲ τὴν ἔλαφον, καὶ διαλιπὼν ὀλίγας ἡμέρας, προῄει μάλα φαιδρὸς ἀπ' ὄψεως [46] ἐπὶ τὸ βῆμα, διηγού-

peii fugato, Sertorius, qui in Afranii manum incompofitam turbatamque incidens, ingentem edit ftragem. Mane denuo armatus educit copias in aciem. Inde, vbi prope effe fenfit Metellum, cecinit receptui, ac caftra mouit, dicens: Puerum hunc ego, nifi anus illa fuperueniffet, verberibus caftigatum Romam dimififfem.

At erat maiorem in modum perculfus, quod nufquam compareret cerua. Mira enim aduerfus barbaros orbatus erat machina, qui tunc vel maxime confirmandi erant. Mox tamen nocte quidam forte errantes offendunt eam, et a colore agnitam capiunt. Quibus Sertorius, vt ad eum delatum eft, grandem fummam, fi id non vulgaffent, oftendit fe daturum. Ceruam autem quum paucis diebus occultaffet, proceffit in concionem, vultu admo-

45 πολλὰ idem.

46 φαιδρὸς ἀπ' ὄψεως] Quid ἀπ' ὄψεως fignificet, non intellexerunt Interpp. qui ad vnum vertant: *vultu ad laetitiam compofito;* cum ὄψις hic *fomnium* notet, (vt 498, 10. vbi ait: ὑπέθραττεν αὐτὸν ἡ ὄψις: et paffim alibi;) infomnium fcilicet, quod fefe habuiffe fingebat artifex ille politicorum dolorum; vti mox narrat Plutarchus. *Mofes Dufoul.*

47 παρ-

μενος τοῖς ἡγεμόσι τῶν βαρβάρων [47], ὡς ἀγαθόν τι μέγα τȣ͂ θεȣ͂ προμηνύοντος αὐτῷ κατὰ τȣ̀ς ὕπνȣς· εἶτ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, τοῖς ἐντυγχάνȣσιν ἐχρημάτιζεν. ἡ δ' ἔλαφος ὑπὸ τῶν φυλαττόντων αὐτὴν ἐγγὺς ἀφεθεῖσα, καὶ κατιδȣ͂σα τὸν Σερτώριον, ἐχώρει δρόμῳ περιχαρὴς πρὸς τὸ βῆμα, καὶ παραστᾶσα τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τοῖς γόνασιν αὐτȣ͂, καὶ τῷ στόματι τῆς δεξιᾶς ἔψαυεν, εἰθισμένη καὶ πρότερον τȣ͂το ποιεῖν. ἀντιφιλοφρονȣμένȣ δὲ τȣ͂ Σερτωρίȣ πιθανῶς, καί τι καὶ δακρύσαντος, ἔκπληξις εἶχε τȣ̀ς παρόντας τὸ πρῶτον· εἶτα κρότῳ καὶ βοῇ τὸν Σερτώριον, ὡς δαιμόνιον ἄνδρα καὶ θεοῖς φίλον, οἴκαδε προπέμψαντες, ἐν εὐθυμίαις καὶ χρησαῖς ἐλπίσιν ἦσαν.

21. Ἐν δὲ τοῖς τῶν Σεγȣντίνων [48] πεδίοις εἰς τὰς ἐσχάτας ἀπορίας κατακεκλεικὼς τȣ̀ς πολεμίȣς, ἠναγκάσθη συμβαλεῖν αὐτοῖς καταβαίνȣσιν ἐφ' ἁρπαγὴν καὶ σιτολογίαν. ἠγωνίσθη δὲ λαμπρῶς παρ' ἀμφοτέρων. καὶ

admodum ad laetitiam compoſito, barbarorum praefectis rem laetiſſimam in ſomnis ſibi a deo exponens praenunciatam. Hinc tribunal conſcendit. Dum adeuntibus vacat, cerua a cuſtodientibus eam in propinquo dimiſſa eſt. Quae cernens Sertorium, curſu hilaris ad tribunal fertur, aſſiſtenſque caput genibus eius imponit, dextramque ore (quod facere etiam ante ſolebat) attrectat. Quam demulcente viciſſim in ſpeciem Sertorio, manantibus quoque nonnihil lacrymis, ſtupor primum defixit ſpectatores, deinde plauſu et acclamatione vt ſanctum virum Sertorium et diis carum ad tabernaculum eius proſequuti ſunt, laetique omnia bona ſperabant.

In campis Saguntinis quum ad extremas anguſtias redegiſſet hoſtes, ſigna conferre cum iis, praedatum et frumentatum proficiſcentibus, coactus eſt. Certatum eſt vtrinque fortiter. Ibi Mem-

47 βαρβάρων] In quibuſdam eſt Ἰβήρων. *H. Stephanus.* Sic habet Bodl. 4. idemque voluit Vulcob. in quo βήρων legitur.

48 Σεγȣντίνων] Scribe, cum Bodl. 4. et Mur. Σαγȣντίνων, quod viderat iam Xyl. qui addit, vrbem, in quam receſſit Sertorius, Calagurium fuiſſe, ex Liu. lib. XCII. patere. [Idem Xylander annotat, apud Appianum rectius περὶ Σαγοντίαν legi.]

Μέμμιος μὲν, ὁ τῶν ὑπὸ Πομπηΐῳ ϛρατηγῶν ἡγεμονικώτατος, ἐν τῷ καρτερωτάτῳ τῆς μάχης ἔπεσεν· ἐκράτει δὲ Σερτώριος, καὶ φόνῳ πολλῷ τῶν ἔτι συνεϛώτων ἐωθεῖτο πρὸς αὐτὸν τὸν [49] Μέτελλον. ὁ δὲ [50] παρ' ἡλικίαν ὑποϛὰς καὶ περιφανῶς ἀγωνιζόμενος, παίεται δόρατι. τȣ̃το τȣ̀ς μὲν ἰδόντας τῶν Ῥωμαίων, τȣ̀ς δ' [51] ἀκȣ́σαντας αἰδὼς ἔσχεν ἐγκαταλιπεῖν τὸν ἡγεμόνα, καὶ θυμὸς ἅμα πρὸς τȣ̀ς πολεμίȣς παρέϛη. προθέμενοι δὲ [52] τȣ̀ς θυρεȣ̀ς, καὶ συνεξενεγκόντες εὐρώϛως, ἐξωθȣ̃σι τȣ̀ς Ἴβηρας· καὶ γενομένης ȣ̔́τω παλιντρόπȣ τῆς νίκης, ὁ Σερτώριος ἐκείνοις τε φυγὰς ἀδεεῖς μηχανώμενος, καὶ τεχνάζων ἑτέραν αὐτῷ δύναμιν συνελθεῖν ἐφ' ἡσυχίας, εἰς πόλιν ὀρεινὴν καὶ καρτερὰν ἀναφυγὼν, ἐφράγνυτο τὰ τείχη, καὶ τὰς πύλας ὠχυρȣ̃το, πάντα μᾶλλον, ἢ πολιορκίαν, ὑπομένειν διανοȣ́μενος. ἀλλ' ἐξηπάτα τȣ̀ς πολεμίȣς. ἐκείνῳ γὰρ προσκαθεζόμενοι, καὶ τὸ χωρίον ȣ̓ χαλεπῶς λήψεσθαι προσδοκῶντες, τȣ́ς τε φεύγοντας τῶν βαρ-

Memmius, Pompeii legatorum peritiſſimus rei militaris, vbi conſtitit acerrimum proelium, cecidit. Vicit autem Sertorius, et magna ſtantium adhuc in acie ſtrage in ipſum illatus Metellum eſt. Hic praeter aetatem ſubſiſtens, dum egregie dimicat, lancea vulneratur. Id partim conſpicientes, partim audientes, Romanos inceſſit pudor, ne imperatorem deſererent, ſimulque exarſerunt in hoſtem, obiectiſque ſcutis, atque illo vi exportato, repulerunt Hiſpanos. Quum ita conuerſio facta eſſet victoriae, Sertorius, quo facilem atque innoxiam ſuis fugam machinaretur, et moliretur ſibi nouum delectum, in oppidum refugit montanum et munitum, eiuſque muros obſepſit, et portas firmauit; quiduis potius tamen, quam obſidionem, meditans ferre, eludebat hoc modo hoſtes. Dum enim aſſident ei, vrbemque paruo negotio ſperant ſe capturos, cum fugientes barbaros elabi

49 τὸν abeſt a Iuntina Aldinaque.
50 poſt ὁ δὲ addit καὶ Vulc.
51 τȣ̀ς δὲ] Ante haec verba aliquid excidiſſe neceſſe eſt. *Moſes Duſoul.*
52 δὲ non legitur in Iuntina et Aldina.

53 αὐτῷ

βάρων προΐεντο, καὶ τῆς ἀθροιζομένης αὖθις τῷ Σερτωρίῳ δυνάμεως ἠμέλησαν. ἠθροίζετο δὲ, πέμψαντος ἡγεμόνας ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ [53], καὶ κελεύοντος, ὅταν ἤδη πολλοὺς ἔχωσιν, ἄγγελον ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἀπέστειλαν, σὺν οὐδενὶ πόνῳ διεκπαισάμενος τοὺς πολεμίους, συνέμιξε τοῖς ἑαυτοῦ· καὶ πάλιν ἐπῄει πολὺς γεγονὼς, καὶ περιέκοπτεν αὐτῶν τὴν μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορίαν, ἐνέδραις καὶ κυκλώσεσι, καὶ τῷ πανταχόσε φοιτᾷν, ὀξὺς ἐπιών· τὰ δ' ἐκ θαλάττης, λῃστρικοῖς σκάφεσι κατέχων τὴν παραλίαν. ὥστ' ἠναγκάσθησαν οἱ στρατηγοὶ διαλυθέντες, ὁ μὲν εἰς Γαλατίαν ἀπελθεῖν, Πομπήϊος δὲ περὶ Βακκαίους διαχειμάσαι μοχθηρῶς ὑπ' ἀχρηματίας, γράφων πρὸς τὴν σύγκλητον, ὡς ἀπάξει [54] τὸν στρατὸν, εἰ μὴ πέμποιεν ἀργύριον αὐτῷ· καταναλωκέναι γὰρ ἤδη τὰ αὐτοῦ, προπολεμῶν τῆς Ἰταλίας. καὶ πολὺς ἦν οὗτος ἐν Ῥώμῃ λόγος, ὡς Πομπηΐου πρότερος εἰς Ἰταλίαν ἀφίξοιτο Σερτώριος. εἰς τοσοῦτον τοὺς πρώτους καὶ δυνατωτάτους τῶν τότε στρατηγῶν ἡ Σερτωρίου δεινότης κατέστησεν.

elabi paſſi ſunt, tum conſcribi permiſerunt Sertorio alias copias, quae conficiebantur a legatis illius, quos per oppida miſerat, praeceperatque, vbi iam magnum numerum contraxiſſent, vt ſe facerent certiorem. Quod poſtquam ei ſignificauere, ex facili per medios elapſus hoſtes coniunxit ſe cum ſuis, rediitque in illos viribus auctus. Commeatum praecidit iis, terra ex inſidiis et circumuentionibus, et circumcurſitando in omnes partes ſubito premens: pelago, litora nauigiis praedatoriis obſidendo. Vnde neceſſitate ſubacti duces ſunt diuerſi, alter in Galliam recedere, Pompeius ob pecuniae difficultatem hybernare incommode in Vacceis; ſcripſitque ſenatui, ſe, ni ſibi mitterent ſtipendium, exercitum deportaturum. Iam enim propugnando pro Italia patrimonium ſuum expendiſſe. Romae autem magnus erat rumor, priorem Pompeio in Italiam Sertorium venturum. Eo primarios et potentiſſimos duces ſolertia Sertorii redegerat.

Quan-

53 αὐτοῦ abeſt a Bodl. 4. 54 ἀπαλάξει Bodl. 4.

 55 μεγα-

22. Ἐδήλωσε δὲ καὶ Μέτελλος, ἐκπεπληγμένος τὸν ἄνδρα καὶ μέγαν ἡγȣ́μενος. ἐπεκήρυξε γὰρ, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι Ῥωμαῖος, ἑκατὸν ἀργυρίȣ τάλαντα δώσειν, καὶ πλέθρα δισμύρια γῆς· εἰ δὲ φυγὰς, κάθοδον εἰς Ῥώμην· ὡς ἀπογνώσει φανερᾶς ἀμύνης, ὠνȣ́μενος τὸν ἄνδρα διὰ προδοσίας. ἔτι δὲ νικήσας ποτὲ μάχῃ τὸν Σερτώριον, ȣ̃τως ἐπήρθη, καὶ τὴν εὐτυχίαν ἠγάπησεν, ὥστ' αὐτοκράτωρ ἀναγορευθῆναι· θυσίαις δ' αὐτὸν αἱ πόλεις ἐπιφοιτῶντα καὶ βωμοῖς ἐδέχοντο. λέγεται δὲ καὶ στεφάνων ἀναδέσεις προσίεσθαι, καὶ δείπνων σοβαρωτέρων ὑποδοχὰς, ἐν οἷς ἐσθῆτα θριαμβικὴν ἔχων ἔπινε, καὶ νῖκαι πεποιημέναι δι' ὀργάνων ἐπιδρόμων χρύσεα τρόπαια καὶ στεφάνȣς διαφέρȣσαι κατήγοντο, καὶ χοροὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἐπινικίȣς ὕμνȣς ᾖδον εἰς αὐτόν. ἐφ' οἷς εἰκότως ἦν καταγέλαστος, εἰ δραπέτην Σύλλα, καὶ λείψανον τῆς Κάρβωνος φυγῆς ἀποκαλῶν τὸν Σερτώριον, ȣ̃τω κεχαύνωται καὶ περιχαρὴς γέγονεν, ὑποχωρήσαντος αὐτȣ̃ περιγενόμενος. μεγαλοφροσύνης [55] δὲ τȣ̃ Σερτωρίȣ

Quantum vero hunc virum exhorruerit Metellus, et quanti fecerit, declarauit hac re; ſiquidem pronunciauit in caput eius, ſi ciuis Romanus illum interfeciſſet, praemium centum argenti talenta, et agrum viginti millium iugerum: ſi exſul, reditum in patriam. Ita apertae deſperatione victoriae licitabatur illum per proditionem. Ad haec quum aliquando Sertorium acie fudiſſet, vſque adeo extulit ſe et proſpero caſu exſultauit, vt imperatorem ſe ſit ſalutari paſſus, ſacrificiis autem eum oppida ingredientem atque aris ei dicatis exciperent. Memorant, eum coronas quoque imponi capiti ſuo permiſiſſe, coeniſque indulſiſſe faſtuoſioribus, in quibus veſte triumphali amictus potabat. Victoriae fictae per artificioſa inſtrumenta deſcendebant, quae aurea tropaea et coronas transferebant. Chori puerorum et virginum cantilenas triumphales in laudem eius canebant. Qua in re ridiculus merito erat, quod, quum Syllae fugitiuum et reliquias Carbonianorum exſulum appellaret Sertorium, ita iactabundus euaſerit exſultaueritque, quod eum vltro cedentem ſuperaſſet. At Sertorium magno fuiſſe animo haec indicia

55 μεγαλοφροσύνη] Steph. et Mur. μεγαλοφροσύνης: vt infra 231,

πρῶτον μὲν, τὸ τὲς Φεύγοντας ἀπὸ Ῥώμης βȣλευτὰς καὶ παρ' αὐτῷ διατρίβοντας σύγκλητον ἀναγορεῦσαι, ταμίας τε καὶ ϛρατηγὲς ἐξ ἐκείνων ἀποδεικνύναι, καὶ πάντα τοῖς πατρίοις νόμοις τὰ τοιαῦτα κοσμεῖν· ἔπειτα, το χρώμενον ὅπλοις [56], καὶ χρήμασι, καὶ πόλεσι ταῖς Ἰβήρων, μηδ' ἄχρι λόγȣ τῆς ἄκρας ἐξȣσίας ὑφίεσθαι πρὸς αὐτὲς, Ῥωμαίȣς δὲ καθιϛάναι ϛρατηγὲς καὶ ἄρχοντας αὐτῶν, ὡς Ῥωμαίοις ἀνακτώμενον τὴν ἐλευθερίαν, ȣ̓κ ἐκείνȣς αὔξοντα κατὰ Ῥωμαίων. καὶ γὰρ ἦν ἀνὴρ Φιλόπατρις, καὶ πολὺν ἔχων ἵμερον τȣ̃ κατελθεῖν· ἀλλὰ δυσπραγῶν μὲν ἠνδραγάθει, καὶ ταπεινὸν μὲν ȣ̓δὲν [57] ἔπραττε πρὸς τὲς πολεμίȣς· ἐν δὲ ταῖς νίκαις διεπέμπετο πρὸς Μέτελλον καὶ πρὸς Πομπήїον, ἕτοιμος ὢν τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ βιȣ̃ν ἰδιώτης καθόδȣ τυχών· μᾶλλον γὰρ ἐθέλειν ἀσημότατος ἐν Ῥώμῃ πολίτης, ἢ Φεύγων τὴν ἑαυτȣ̃, πάντων ὁμȣ̃ τῶν ἄλλων αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεσθαι. λέγεται δ' ȣ̓χ ἥκιϛα τῆς πατρίδος ἐπι-

indicia fuere: Primum, quod ſenatores Romanos patria extorres, qui in praeſidiis erant ſuis, ſenatum appellaret, quaeſtores legatoſque ex illis crearet, legibuſque omnia illa adornaret patriis. Deinde, quod, qui armis, pecunia, oppidis vteretur Hiſpanorum, ne verbis quidem ſummam poteſtatem apud illos ſummitteret; verum daret eis duces et praefectos Romanos, tanquam Romanis libertatem recuperans, non illos augens aduerſus Romanos. Etenim vir ille erat amans patriae, magnoque tenebatur in patriam redeundi deſiderio. Caeterum in aduerſis caſibus fortis erat, neque abiectum praebebat ſe hoſtibus. In victoriis autem legatos ad Metellum et Pompeium mittebat, paratum ſe oſtendens arma ponere, et, reditu conceſſo, priuatam vitam agere. Malle enim ciuem ſe Romae eſſe obſcuriſſimum, quam exſulem cunctorum aliorum declarari imperatorem. Dicitur autem patriae cupiditate flagraſſe

231, 1. quod lubens amplector. *Moſes Duſoul.* [et ita in vetuſtis quibuſdam libris eſſe H. Stephanus annotat.]

56 φίλοις Bodl. 4.

57 μὲν ȣ̓δὲν] Delendum illud μέν.

58 ἐφ'

θυμεῖν διὰ τὴν μητέρα, τραφεὶς ὀρφανὸς ὑπ' αὐτῇ, καὶ τὸ σύμπαν ἀνακείμενος ἐκείνῃ. καλȣ́ντων δὲ τῶν περὶ τὴν Ἰβηρίαν φίλων αὐτὸν ἐφ' ἡγεμονίᾳ [58], πυθόμενος τὴν τελευτὴν τῆς μητρὸς, ὀλίγον ἐδέησεν ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας ȣ̓́τε σύνθημα δȣ̀ς, ȣ̓́τ' ὀφθείς τινι τῶν φίλων ἔκειτο· καὶ μόλις οἱ συστράτηγοι καὶ ὁμότιμοι [59] τὴν σκηνὴν περιστάντες ἠνάγκασαν αὐτὸν προελθόντα, τοῖς στρατιώταις ἐντυχεῖν, καὶ τῶν πραγμάτων εὖ φερομένων [60] ἀντιλαμβάνεσθαι. διὸ καὶ πολλοῖς ἔδοξεν, ἥμερος ἀνὴρ φύσει γεγονὼς, καὶ πρὸς ἡσυχίαν ἔχων ἐπιεικῶς, δι' αἰτίας παρὰ γνώμην [61] ταῖς στρατηγικαῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, καὶ μὴ τυγχάνων ἀδείας, ἀλλὰ συνελαυνόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰ ὅπλα, φρȣρὰν ἀναγκαίαν τȣ̃ σώματος περιβάλλεσθαι τὸν πόλεμον.

grasse maxime causa matris, a qua educatus orbus fuerat, totoque animo erat illi addictus. Quum igitur necessarii Sertorii in Hispania ad imperium suscipiendum eum vocarent, nunciatis matris fatis, profudit paene ex moerore vitam. Quippe diebus septem neque signum militibus dedit, neque in vllius conspectum amici prodiens, iacebat humi. Vix tandem reliqui imperatores, atque in pari dignitatis gradu positi, circumsistentes tabernaculum eius, coëgerunt eum in publicum progredi et milites appellare, atque res prospere fluentes capessere. Quare placidi vir ingenii habitus apud multos est, et quietis cupidus, inuitusque ob causas quasdam munera imperatoria vsurpasse: quum vero obtinere non valeret securitatem, sed ab inimicis in arma cogeretur, statione necessaria corpus sepsisse bello.

Celsi-

58 ἐφ' ἡγεμονίᾳ] In Fl. et Ald. legitur ἡγεμονία, litera α non habente ι subscriptum: quod facit, vt pro accusatiuo ἡγεμονίαν, quem malo, irrepsisse existimem. *H. Stephanus.* [Atqui iota illud subscriptum nusquam locorum cernitur in isto pari editionum.]

59 ὁμότιμοι] Vox proba. Sed alteram illam, quam exhibent Vulc. et Bodl. 4. ἰσότιμοι, vsurpat et infra, (332. pen.) vbi in Codd. nulla reperitur varietas.

60 εὖ φερομένων] Forsan rectius legatur ȣ̓κ εὖ φερομένων. Sed consulendi plures Codd. Mss. Videtur tamen id factum esse, cum primum ex Africa accersitus est.

61 παρὰ γνώμην absunt a Bodl. 4.

62 δια-

23. Ἦν δὲ καὶ τὰ πρὸς Μιθριδάτην αὐτȣ̃ πολιτεύματα μεγαλοφροσύνης. ἐπεὶ γὰρ ἐκ τȣ̃ κατὰ Σύλλαν σφάλματος ὁ Μιθριδάτης, ὥσπερ εἰς πάλαισμα δεύτερον ἀνιςάμενος, αὖθις ἐπεχείρησε τῇ Ἀσίᾳ· μέγα δ' ἤδη τὸ Σερτωρίȣ κλέος ἐφοίτα πανταχόσε, καὶ τῶν περὶ αὐτȣ̃ λόγων, ὥσπερ φορτίων ξενικῶν, οἱ πλέοντες ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀναπεπλήκεσαν τὸν Πόντον· ὥρμητο διαπρεσβεύεσθαι [62] πρὸς αὐτὸν, ἐπηρμένος μάλιςα ταῖς τῶν κολάκων ἀλαζονείαις, οἳ τὸν μὲν Σερτώριον Ἀννίβᾳ, τὸν δὲ Μιθριδάτην Πύῤῥῳ παρεικάζοντες, ȣ̉κ ἂν ἔφασαν Ῥωμαίȣς πρὸς τηλικαύτας ὁμȣ̃ φύσεις τε καὶ δυνάμεις, ἐπιχειρȣμένȣς διχόθεν, ἀντισχεῖν, τȣ̃ δεινοτάτȣ ςρατηγȣ̃ τῷ μεγίςῳ τῶν βασιλέων προσγενομένȣ. πέμπει δὴ πρέσβεις ὁ Μιθριδάτης εἰς Ἰβηρίαν, γράμματα Σερτωρίῳ καὶ λόγȣς κομίζοντας, δι' ὧν αὐτὸς μὲν ἐπηγγέλλετο χρήματα καὶ ναῦς παρέξειν εἰς τὸν πόλεμον, ὑπ' ἐκείνȣ δ' ἠξίȣ τὴν Ἀσίαν αὐτῷ βεβαιȣ̃σθαι πᾶσαν, ἧς ὑπεχώρησε Ῥωμαίοις κατὰ τὰς πρὸς Σύλλαν γενομένας συνθήκας. ἀθροίσαντος δὲ Σερτωρίȣ βȣλὴν, ἣν σύγκλητον

Celſitudinis animi fuerunt etiam eius cum Mithridate acta. Quum enim ex caſu, quo Sylla eum proſtrauerat, Mithridates, quaſi ad alteram aſſurgens luctam, iterum adoriretur Aſiam; nomen autem iam inclytum vbique celebraretur Sertorii, rumoribuſque de eo, velut peregrinis mercibus, illi, qui ex occidente aduehebantur, Pontum impleſſent; parauit legatos ad eum mittere, excitatus potiſſimum adulatorum iactationibus, qui Sertorium Annibali, Pyrrho Mithridatem aequiparantes, negabant, populum Romanum ingeniis et viribus reſiſtere ſimul tantis ancipiti circumuentos inſultu poſſe, vbi cum acerrimo imperatore rex coniunctus maximus eſſet. Mittit igitur in Hiſpaniam Mithridates legatos ad Sertorium cum literis et mandatis, per quos pecuniam et naues illi ad bellum praebiturum offert ſe, ab illo poſtulat viciſſim, confirmari ſibi omnem Aſiam, qua populo Romano, foedere cum Sylla icto, ceſſerat. Coacto concilio, quod ſenatum vocabat,

62 διαπρεσβεύσασθαι Bodl. 4.

63 λαμ-

ὠνόμαζε, καὶ τῶν ἄλλων δέχεσθαι τὰς προκλήσεις καὶ ἀγαπᾷν κελευόντων, (ὄνομα γὰρ καὶ γράμμα κενὸν αἰτουμένους περὶ τῶν οὐκ ὄντων ἐπ' αὐτοῖς, ἀντὶ τούτων λαμβάνειν [63], ὧν μάλιστα δεόμενοι τυγχάνουσιν) οὐκ ἠνέσχετο ὁ Σερτώριος, ἀλλὰ Βιθυνίαν μὲν ἔφη καὶ Καππαδοκίαν λαμβάνοντι Μιθριδάτῃ μὴ φθονεῖν, ἔθνη βασιλευόμενα καὶ μηδὲν προσήκοντα Ῥωμαίοις· ἣν δὲ τῷ δικαιοτάτῳ τρόπῳ Ῥωμαίων κεκτημένων ἐπαρχίαν, ἀφελόμενος καὶ κατασχὼν, πολεμῶν μὲν ἐξέπεσεν ὑπὸ Φιμβρίου, σπενδόμενος δὲ πρὸς Σύλλαν ἀφῆκε, ταύτην οὐκ ἔφη περιόψεσθαι πάλιν ὑπ' ἐκείνῳ γενομένην· δεῖν γὰρ αὔξεσθαι τὴν πόλιν ὑπ' αὐτοῦ κρατοῦντος, οὐκ ἐλαττώσει τῶν ἐκείνης κρατεῖν αὐτόν. γενναίῳ γὰρ ἀνδρὶ μετὰ τοῦ καλοῦ νικᾷν αἱρετόν· αἰσχρῶς δ' οὐδὲ σώζεσθαι.

24. Ταῦτ' ἀπαγγελθέντα Μιθριδάτης διὰ θάμβους ἐποιεῖτο· καὶ λέγεται μὲν εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους· Τί δῆτα προστάξει Σερτώριος [64] ἐν Παλατίῳ καθεζόμενος, εἰ

cabat, Sertorius, caeteris accipiendas has conditiones approbandasque censentibus, (quum enim nomen ab ipsis et decretum inane illis de rebus, quae non erant in arbitrio suo, postularentur, pro his demonstrabant se, quibus maxime opus haberent, accipere) improbauit, verum Bithyniam et Cappadociam si occuparet Mithridates, prouincias regi parere assuetas, nec quicquam populo Romano attinentes, eas se illi ait non inuidere. Enimuero qua prouincia iustissimo possidentem titulo spoliauerat populum Romanum inuaseratque, eam a Fimbria illi bello extortam et foedere cum Sylla sancito dimissam negauit, permissurum se, in ditionem vt iterum recideret eius. Amplificandam enim suis victoriis rempublicam, non cum eius prouinciarum diminutione sibi vincendum. Nam viro forti optandam cum honore victoriam, cum turpitudine vero ne salutem quidem.

His renunciatis obstupuit Mithridates: ac ferunt eum ad amicos dixisse: Quid tandem in senatu sedens imperabit Sertorius, qui nunc

ad

63 λαμβάνει Bodl. 4.

64 Σερτώριος cum paulo post insequente καθεζόμενος abest a Bodl. 4.

65 τῶν

νῦν εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν ἐξεωσμένος θάλασσαν, ὅρȣς ἡμῶν τῇ βασιλείᾳ τίθησι, καὶ πειρωμένοις Ἀσίας ἀπειλεῖ πόλεμον; ȣ̓ μὴν ἀλλὰ γίνονταί γε συνθῆκαι καὶ ὅρκοι, Καππαδοκίαν καὶ Βιθυνίαν ἔχειν Μιθριδάτην, Σερτωρίȣ ϛρατηγὸν αὐτῷ καὶ ϛρατιώτας πέμποντος· Σερτώριον δὲ παρὰ Μιθριδάτȣ λαβεῖν τρισχίλια τάλαντα καὶ τεσσαράκοντα ναῦς. πέμπεται δὲ καὶ ϛρατηγὸς εἰς Ἀσίαν ὑπὸ Σερτωρίȣ τῶν ἀπὸ βȣλῆς πεφευγότων πρὸς αὐτὸν, Μάρκος Μάριος· ᾧ συνεξελὼν τινὰς πόλεις τῶν Ἀσιάδων ὁ Μιθριδάτης, εἰσελαύνοντι μετὰ ῥάβδων καὶ πελέκεων αὐτὸς εἵπετο, δευτέραν τάξιν καὶ σχῆμα θεραπεύοντος ἑκȣσίως ἀνειληφώς. ὁ δὲ τὰς μὲν ἠλευθέρȣ, ταῖς δ' ἀτέλειαν γράφων χάριτι Σερτωρίȣ κατήγγελλεν· ὥϛε τὴν Ἀσίαν αὖθις, ἐνοχλȣμένην μὲν ὑπὸ τῶν τελωνῶν, βαρυνομένην δὲ ταῖς πλεονεξίαις καὶ ὑπερηφανίαις τῶν ἐπισκήνων [65],

ad Oceanum ſummotus Atlanticum fines regno noſtro praeſcribit, et tentantibus Aſiam denunciat bellum? Veruntamen foedus fit, et iureiurando ſancitur, Cappadociam et Bithyniam ceſſuram Mithridati, Sertorium autem ducem ei militeſque miſſurum: Sertorio inuicem Mithridatem tria millia talentorum cum quadraginta nauibus praebiturum. Dux quoque in Aſiam mittitur ad eum ex ſenatoriis exſulibus M. Marius, cuius auxilio cum cepit Mithridates aliquot oppida in Aſia, inuectum in vrbes cum virgis et ſecuribus ipſe illum tanquam maiorem poteſtatem et miniſtri ſpecie vltro ſequebatur. Ille aliis libertatem dabat: aliis, quum immunitatem concederet, beneficio ſe facere id Sertorii dicebat. Itaque Aſia, quae a publicanis vexabatur, auaritiaque et contumeliis premebatur militum praeſidiariorum,

65 τῶν ἐπισκήνων] Hi ſunt, quos in Sylla ἐπιϛαθμεύοντας appellauit, (80, 17.) de quibus et in textu ipſo et in nota noſtra plurima ibi dicta ſunt. In Hiſpania etiam vidimus (310, 18.) Sertorium eo potiſſimum nomine genti dilectum, quod militaria illa hoſpitia ſuſtuliſſet; μάλιϛα δὲ τῶν ἐπιϛαθμίων ἀπαλλάξας ἠγαπήθη. De re itaque conſtat. Nunc de voce ἐπισκήνων. Ego adulterinam cenſeo, ei huic rei ſignificandae non minus aptam tantum, ſed et contrariam, cum *in Tentoriis degentes* ſignificet. Sed

ἀναπτερωθῆναι [66] πρὸς [67] τὴν ἐλπίδα, καὶ ποθεῖν τὴν προσδοκωμένην μεταβολὴν τῆς ἡγεμονίας.

25. Ἐν δ' Ἰβηρίᾳ τῶν περὶ Σερτώριον συγκλητικῶν καὶ ἰσοτίμων, ὡς πρῶτον εἰς ἀντίπαλον ἐλπίδα κατέστησαν, ἐπανέντος τοῦ φόβου, φθόνος ἥπτετο καὶ ζῆλος ἀνόητος τῆς ἐκείνου δυνάμεως. ἐνῆγε [68] δὲ Περπέννας, δι' εὐγένειαν ἐπαιρόμενος φρονήματι κενῷ πρὸς τὴν ἡγεμονίαν, καὶ λόγους μοχθηροὺς διεδίδου κρύφα τοῖς ἐπιτηδείοις· Τίς ἄρα πονηρὸς ἡμᾶς [69] ὑπολαβὼν ἐκ κακῶν εἰς χείρονα φέρει δαίμων, οἳ Σύλλᾳ μὲν, ὁμοῦ τι συμπάσης ἄρχοντι γῆς καὶ θαλάττης, ποιεῖν τὸ προσταττόμενον οὐκ ἠξιοῦμεν, οἴκοι μένοντες, δεῦρο δὲ φθαρέντες [70], ὡς ἐλεύθεροι βιωσόμε-

rum, denuo ad ſpem erigebatur, exoptabatque exſpectatam imperii conuerſionem.

At in Hiſpania ſenatores et pares Sertorio, vt primum in aequali cum hoſtibus ſpe conſtiterunt, remiſſo metu, liuor et ſtolida inuaſit aemulatio illius potentiae. Perpenna autem auctor fuit, qui ſpiritibus vanis ob natalium ſplendorem animum adiecit imperio. Is perniciosos ſermones clam apud idoneos ſeminauit: Quiſnam malus nos genius ex malis in peiora detrudit, qui Syllae, totius paene terrae et maris tenentis imperium, imperata, fruentes patria, facere dedignamur? Huc vero malis auibus profecti, quo in libertate viueremus,

Sed an ἐπιστάθμων, aut aliam quampiam, reponam, ambigo. Ἐπίσταθμος certe apud noſtrum exſtat, ſed latiore ſenſu. Vide Op. Mor. 1087. Quod autem praefert Bodl. 4. ἐπικειμένων, nihili prorſus eſt. *Moſ. Duſ.*

66 ἀναπτοηθῆναι dant Iunt. et Ald. item in continenti προσδοκουμένην. [Prioris varietatis etiam H. Stephanus mentionem facit, ita annotans: In praecedentibus editionibus legitur ἀναπτοηθῆναι, quod in ἀναπτερωθῆναι (ita enim ſcribi debet) recte mutatum fuiſſe ex vetuſtis codicibus nemo non fatebitur, qui in auctorum Graecorum lectione verſatus fuerit. Paſſim enim aliquem ἀναπτερῶσαι πρὸς τὴν ἐλπίδα, ſeu τὰς ἐλπίδας, et aliquem ἀνεπτερῶσθαι πρὸς τὰς ἐλπίδας, metaphora elegantiſſima dicunt.]

67 πρὸς] ante hanc vocem praeponit Vulc. καὶ.

68 ἡνίκα Bodl. 4.

69 ὑμᾶς dat Iuntina ſola.

70 φθαρέντες] Fuit, cum hanc vocem

νοι, δȣλεύομεν ἑκȣσίως, τὴν Σερτωρίȣ δορυφορȣ̃ντες φυγὴν, ὄνομα χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν ἀκȣόντων, σύγκλητος ὄντες, ὕβρεις δὲ καὶ προςάγματα καὶ πόνȣς ȣ̓κ ἐλάττονας Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν ὑπομένοντες; Τοιȣ́των ἀναπιμπλάμενοι λόγων οἱ πολλοὶ, φανερῶς μὲν ȣ̓κ ἀφίςαντο, δεδοικότες αὐτȣ̃ τὴν δύναμιν· κρύφα δὲ τάς τε πράξεις ἐλυμαίνοντο, καὶ τȣ̀ς βαρβάρȣς ἐκάκȣν, κολάζοντες πικρῶς καὶ δασμολογȣ̃ντες, ὡς Σερτωρίȣ κελεύοντος. ἐξ ὧν ἀποςάσεις ἐγίνοντο καὶ ταραχαὶ περὶ τὰς πόλεις. οἱ [71] δὲ πεμπόμενοι ταῦτα θεραπεύειν καὶ ἀποπραΰνειν ἐπανήρχοντο πλείονας ἐξειργασμένοι πολέμȣς, καὶ τὰς ὑπαρχȣ́σας ηὐξηκότες ἀπειθείας· ὥςε τὸν Σερτώριον ἐκ τῆς προτέρας ἐπιεικείας καὶ πρᾳότητος μεταβαλόντα, περὶ τȣ̀ς ἐν Ὄσκῃ τρεφομένȣς παρανομῆσαι παῖδας τῶν Ἰβήρων, τȣ̀ς μὲν ἀνελόντα, τȣ̀ς δ᾽ ἀποδόμενον.

26. Ὁ δ᾽ ȣ̓̃ν [72] Περπέννας πλείονας ἐνωμότȣς ἔχων πρὸς τὴν ἐπίθεσιν, προσάγεται καὶ Μάλλιον [73], ἕνα τῶν

remus, ſponte ſeruimus, Sertorii ſtipantes exſilium, et ridiculo audientibus nomine ſenatus dicimur, quum contumelias, imperia et labores non ſecus, ac Hiſpani et Luſitani, feramus. Huiuſcemodi ſermonibus complures imbuti, metu illius auctoritatis non rebellabant aperte, verum res eius in ſecreto corrumpebant, barbaroſque acerbe puniendo et tributo exigendo, quaſi Sertorii iuſſu, affligebant. Hinc defectiones natae per oppida, et ſeditiones. Qui vero ad haec mittebantur lenienda et medenda, redibant, pluribus inflammatis tumultibus, et rebellionibus prioribus intenſis. Vnde degenerans ex humanitate et lenitate Sertorius priſtina, Hiſpanorum filios, qui Oſcae educabantur, violauit, ac partem eorum occidit, alios ſub corona vendidit.

Porro Perpenna, qui complures coniuratos habebat ad Sertorium adoriendum, adiunxit inſuper ſibi vnum ex Sertorianis du-

cibus,

vocem corruptam arbitrarer. Sed nunc ita vſurpare noſtrum animaduerto. Vide 355, pen. 399, 9. IV. 196, 6. et V. 87, 6. *Moſes Duſoul.*

71 pro οἱ Bodl. 4. exhibet ὡς.

72 ὅ γ᾽ ȣ̓̃ν Vulc. a Bodl. 4. ȣ̓̃ν abeſt.

73 Μάλλιον] Dacerius et hic, et in ſeqq. Μάνιον ſcribere iubet; ait:

ἐφ' ἡγεμονίας. οὗτος ἐρῶν τινος τῶν ἐν ὥρᾳ μειρακίου, καὶ φιλοφρονούμενος πρὸς αὐτὸ [74] φράζει τὴν ἐπιβουλὴν, κελεύων, ἀμελήσαντα τῶν ἄλλων ἐραστῶν, αὐτῷ μόνῳ προσέχειν, ὡς ἐντὸς ἡμερῶν ὀλίγων μεγάλῳ γενησομένῳ. τὸ δὲ μειράκιον ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἐραστῶν, Αὐφιδίῳ, μᾶλλον προσπεπονθὸς, ἐκφέρει τὸν λόγον. ἀκούσας δ' ὁ Αὐφίδιος ἐξεπλάγη· καὶ γὰρ αὐτὸς μετεῖχε τῆς ἐπὶ Σερτώριον συνωμοσίας, οὐ μέντοι τὸν Μάλλιον ἐγίνωσκε μετέχοντα. Περπένναν δὲ καὶ Γρακῖνον καί τινας ἄλλους, ὧν αὐτὸς ᾔδει συνωμοτῶν, ὀνομάζοντος τοῦ μειρακίου, διαταραχθεὶς, πρὸς ἐκεῖνον μὲν ἐξεφλαύριζε τὸν λόγον, καὶ παρεκάλει τοῦ Μαλλίου καταφρονεῖν, ὡς κενοῦ καὶ ἀλαζόνος· αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Περπένναν πορευθεὶς, καὶ φράσας τὴν ὀξύτητα τοῦ καιροῦ καὶ τὸν κίνδυνον, ἐκέλευσεν ἐπιχειρεῖν. οἱ δ' ἐπείθοντο, καὶ παρασκευάσαντες ἄνθρωπον γράμματα κομίζοντα τῷ Σερτωρίῳ προσήγαγον. ἐδήλου δὲ τὰ γράμματα νίκην τινὸς τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ φόνον πολὺν τῶν πολεμίων. ἐφ' οἷς τοῦ

cibus, Manlium. Hic deperibat amore formoſi adoleſcentuli: cui blandiens effutit conſpirationem, hortaturque, vt alios amatores mittat, et ſibi vni, qui paucis diebus ſit magnus euaſurus, adhaereat. Adoleſcentulus alteri amatori, in quem erat propenſior, ſermonem Aufidio enunciat. Qui vt audiuit, obſtupuit. Quippe coniurationis in Sertorium erat conſors, non cognouerat tamen, participem eius Manlium eſſe. At vbi Perpennam et Gracinum, et alios quoſdam coniuratos, quos ipſe ſciebat, nominauit adoleſcens, perculſus eleuauit apud illum ea dicta, monuitque, Manlium, vt vanum et iactabundum, contemneret. Profectus autem ad Perpennam, demonſtrato temporis momento et periculo; conſuluit, vt rem aggrederetur. Aſſenſi coniurati hominem ſubornatum adduxerunt, qui epiſtolam redderet Sertorio. Epiſtola victoriam cuiuſpiam eius legatorum et hoſtium magnam ſtragem ſignificabat. Qua re ouantem Serto-

aitque, *Manium Antonium* fuiſſe, de quo haec narrentur, eum ſcilicet, a quo primo percuſſus eſt Sertorius, 335, 3.

74 αὐτὸν Bodl. 4.

75 poſt

Σερτωρίου περιχαροῦς ὄντος, καὶ θύοντος εὐαγγέλια, Περπέννας ἑστίασιν αὐτῷ καὶ τοῖς παροῦσι φίλοις (οὗτοι δ' ἦσαν ἐκ τῆς συνωμοσίας) ἐπηγγέλλετο, καὶ πολλὰ λιπαρήσας, ἔπεισεν [75] ἐλθεῖν. ἀεὶ μὲν οὖν τὰ μετὰ Σερτωρίου δεῖπνα πολλὴν εἶχεν αἰδῶ καὶ κόσμον, οὔτε ὁρᾶν τι τῶν αἰσχρῶν, οὔτ' ἀκούειν, ὑπομένοντος, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνόντας [76] εὐτάκτοις καὶ ἀνυβρίστοις παιδιαῖς χρῆσθαι καὶ φιλοφροσύναις ἐθίζοντος. τότε δὲ τοῦ πότου μεσοῦντος, ἀρχὴν ἀψιμαχίας ζητοῦντες, ἀναφανδὸν ἀκολάστοις ἐχρῶντο ῥήμασι· καὶ πολλὰ προσποιούμενοι μεθύειν ἠσέλγαινον, ὡς παροξυνοῦντες ἐκεῖνον. ὁ δ', εἴτε δυσχεραίνων τὴν ἀκοσμίαν, εἴτε τὴν διάνοιαν αὐτῶν τῇ βραδυτῆτι τῆς λαλιᾶς [77] καὶ τῇ παρὰ τὸ εἰωθὸς ὀλιγωρίᾳ συμφρονήσας,

Sertorium et laeti nuncii cauſa ſacrificantem cum praeſentibus amicis (hi in coniuratione erant) inuitauit Perpenna ad coenam, multiſque precibus obtinuit, vt ſibi condiceret. Coenae quidem ſemper praeſente Sertorio magna erant verecundia et honeſtate conditae, quod nihil vel videre, vel audire, ſuſtineret turpe, ſed conuiuas pudicis et ſobriis iocis oblectamentiſque aſſueſeciſſet vti. Ibi autem in medio conuiuio exordium quaerentes iurgii, propalam inceſta verba iecerunt, fingenteſque ſe vino merſos, quo irritarent illum, multa deſignauerunt inſolenter. Ille vero, vel quod licentia iſta offenderetur, vel quod mentem eorum loquendi tarditate et inſolita diſſolutione aduerteret,

75 poſt ἔπεισεν addit Bodl. 4. αὐτὸν, niſi potius hoc αὐτὸν pro ἐλθεῖν ibi poſitum eſt; nam in indice Variant. edit. Lond. haec varietas ita expreſſa eſt: ἔπεισεν αὐτὸν, Bodl. 4. quis certo inde colligat, vtro modo in hoc codice legatur; et huiuſmodi ambiguitates permultae in hoc Variant. indice reperiuntur, vbi diligentiore annotatione opus erat.

76 συνόντας] Legitur etiam συμπίνοντας. *H. Stephanus.*

77 βραδυτῆτι τῆς λαλιᾶς] Plutarchi mentem aſſecuti non ſunt hic Interpp. Angl. et Gall. quorum hic pro *tardiloquentia, balbutiem;* ille *muſſitationem*, vertunt. Acute Plutarchus ex obſcoenis Ebrietatem ſimulantium verbis compoſite prolatis Sertorium inſidias ſibi ſtrui conieciſſe ait. *Moſes Duſoul.*

μετέβαλε τὸ σχῆμα τῆς κλισίας [78], ὕπτιον ἀνεὶς ἑαυτὸν, ὡς ἐδὲ προσέχων, ἔτε κατακέων. ἐπεὶ δ' ὁ Περπέννας Φιάλην τινὰ λαβὼν ἀκράτε, καὶ μεταξὺ πίνων ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ ψόφον ἐποίησεν, ὅπερ ἦν αὐτοῖς σύμβολον, Ἀντώνιος ὑπερκατακείμενος παίει τῷ ξίφει τὸν Σερτώριον. ἀναστρέψαντος δὲ πρὸς τὴν πληγὴν ἐκείνε καὶ συνεξανισταμένε, περιπεσὼν εἰς τὸ στῆθος, κατέλαβε τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, ὥστε μηδ' ἀμυνόμενον, πολλῶν παιόντων, ἀποθανεῖν.

27. Οἱ μὲν ἒν πλεῖστοι τῶν Ἰβήρων εὐθὺς ᾤχοντο, καὶ παρέδωκαν ἑαυτὲς ἐπιπρεσβευσάμενοι τοῖς περὶ Πομπήϊον καὶ Μέτελλον· τὲς δὲ συμμείναντας ὁ Περπέννας ἀναλαβὼν ἐπεχείρει τι πράττειν. χρησάμενος δὲ ταῖς Σερτωρίε παρασκευαῖς, ὅσον ἐνασχημονῆσαι καὶ φανερὸς γενέσθαι μήτ' ἄρχειν, μήτ' ἄρχεσθαι πεφυκὼς, Πομπηΐῳ προσέβαλε [79]· καὶ ταχὺ συντριβεὶς ὑπ' αὐτὲ, καὶ [80] γενόμενος αἰχμάλωτος, ἐδὲ τὴν ἐσχάτην

teret, figura mutata accubitus supinum se collocauit, quasi non attenderet, neque exaudiret ea. Vt vero phialam Perpenna accepit meri plenam, eamque inter bibendum e manibus dimisit, vnde editus est strepitus, quod erat illis pro signo; Antonius, qui supra Sertorium recumbebat, ferit eum pugione. Ad ictum circumagente se illo et parante exsurgere, coniiciens se in pectus eius, ambas occupat manus. Ita quum non valeret vlla ratione se defendere, multis eum caedentibus, est trucidatus.

At Hispani plerique actutum ab his defecere, missisque legatis, in fidem se permisere Pompeii et Metelli. Perpenna autem cum reliquis, qui apud eum haeserunt, aggressus est aliquid rei gerere. Vsus apparatu Sertorii hactenus, vt in eo turpitudinem suam, et qui vir foret, proderet, se nempe nec ad imperandum, nec ad parendum, aptum esse, in Pompeium incurrit. A quo breui obtritus et captus, ne nouissimam quidem fortunam, vt

78 τὸ σχῆμα τῆς κλισίας] Scribe κλίσεως. *Moses Dusoul.*

79 συνέβαλεν Vulc.

80 pro καὶ Bodl. 4. dat ὡς.

81 πραγμά-

ὑπέμεινε συμφορὰν ἡγεμονικῶς, ἀλλὰ τῶν Σερτωρίου γραμμάτων [81] κύριος γεγονὼς, ὑπισχνεῖτο Πομπηΐῳ δείξειν ὑπατικῶν ἀνδρῶν καὶ μέγιστον ἐν Ῥώμῃ δυναμένων αὐτογράφους ἐπιστολὰς, καλούντων Σερτώριον εἰς Ἰταλίαν, ὡς πολλῶν ποθούντων τὰ παρόντα κινῆσαι, καὶ μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν. ἔργον οὖν ὁ Πομπήϊος οὐ νέας φρενὸς, ἀλλ' εὖ μάλα βεβηκυίας καὶ κατηρτυμένης [82], ἐργασάμενος, μεγάλων ἀπήλλαξε τὴν Ῥώμην φόβων καὶ νεωτερισμῶν. τὰς μὲν γὰρ ἐπιστολὰς ἐκείνας, καὶ τὰ γράμματα τοῦ Σερτωρίου συναγαγὼν ἅπαντα κατέκαυσεν, οὔτ' ἀναγνοὺς, οὔτ' ἐάσας ἕτερον· αὐτὸν δὲ τὸν Περπένναν κατὰ τάχος ἀνεῖλε, φοβηθεὶς, μὴ, τῶν ὀνομάτων ἐξενεχθέντων πρός τινας [183], ἀποστάσεις καὶ ταραχαὶ γένωνται. τῶν δὲ τῷ Περπέννᾳ συνομοσαμένων οἱ μὲν ἐπὶ Πομπήϊον ἀναχθέντες διεφθάρησαν, οἱ δὲ φεύγοντες εἰς Λιβύην ὑπὸ Μαυρουσίων κατηκοντίσθησαν. διέφυγε δ' οὐδεὶς, πλὴν Αὐφίδιος, ὁ τοῦ Μαλ-

vt erat imperatore dignum, tulit: ſed, quum haberet in poteſtate chartas Sertorii, pollicebatur Pompeio literas oſtenſurum ſe virorum conſularium et principum vrbis Romae manu exaratas, quibus Sertorium acciuerant in Italiam, multos ſignificantes eſſe, qui praeſentem ſtatum mouere, et res nouas auerent moliri. Verum Pompeius haud iuuenilis mentis, ſed ſolidae et compoſitae fecit actum, quo vrbem ingenti metu nouationibuſque liberauit. Nam epiſtolas illas et codicillos Sertorii collectos omnes concremauit, eoſque neque ipſe legit, neque permiſit alium: Perpennam vero propere interfecit, quod timeret, ſi nomina eorum edidiſſet apud aliquos, ſeditiones et motus exſiſterent. Ex Perpennae coniuratione alii ad Pompeium retracti et necati, pars in Africam fugerunt, qui a Mauris ſunt iaculis confoſſi. Nemo euolauit, praeter riualem Manlii,

81 πραγμάτων idem.

82 κατηρτυμένης] Forſan legendum κατηρτισμένης, vt IV. 285, 13. ὠϊδοῦντα τοῦτον μαλάξαι καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. quanquam ibi etiam Fl. Ed. καταρτύσαι habet.

183 πρός τινας] praeponit Vulc. καί.

λίȣ ἀντεραςῆς. ȣ̓τος δ' ἢ λαθὼν, ἢ παραμεληθεὶς, ἔν τινὶ βαρβάρῳ κώμῃ πενόμενος καὶ μισȣ́μενος κατεγήρασεν.

ΕΥΜΕΝΗΣ [1].

Εὐμενῆ δὲ τὸν Καρδιανὸν ἱςορεῖ Δȣ̃ρις πατρὸς μὲν ἀμαξεύοντος ἐν Χεῤῥονήσῳ διὰ πενίαν γενέσθαι, τραφῆναι δ' ἐλευθερίως ἐν γράμμασι καὶ περὶ παλαίςραν· ἔτι δὲ παιδὸς ὄντος αὐτȣ̃, Φίλιππον παρεπιδημȣ̃ντα, καὶ σχολὴν ἄγοντα, τὰ τῶν Καρδιανῶν θεάσασθαι παγκράτια μειρακίων, καὶ παλαίσματα παίδων· ἐν οἷς εὐημερήσαντα τὸν Εὐμενῆ, καὶ φανέντα συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀρέσαι τῷ Φιλίππῳ καὶ ἀναληφθῆναι. δοκȣ̃σι δ' εἰκότα λέγειν μᾶλλον οἱ διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν πατρῴαν τὸν Εὐμενῆ λέγοντες ὑπὸ τȣ̃ Φιλίππȣ προα-

Manlii, Aufidium. Hic, vel quod non cognofceretur, vel contemneretur, in vico quopiam barbarico inops inuifusque confenuit.

Eumeni Cardiano tradit Duris patrem fuiffe, qui ob inopiam in Cherfonefo victum vectura exercenda quaeritauit: verum liberale eum in literis et palaeftra fortitum tirocinium. Quo etiamnum puero, quum obiter illuc appuliffet Philippus, per otium eum ferunt adolefcentium Cardianorum fpectaffe pancratia et puerorum exercitationes: inter quos excellentem Eumenem, quum folertem eum et ftrenuum vidiffet, placuiffe Philippo, et in familiam eius adfcitum fuiffe. Verum propius fidem videtur, quod illi dicunt, qui propter hofpitii neceffitudinem et amicitiam paternam Eumenem afferunt a Philippo provectum.

1 Eumenes hic (nam fuerunt et alii hoc nomine) vnus fuit de fucceffotibus Alexandri Magni: vt facile, cum quibus vixerit, ac quo tempore, appareat. Multa de eius rebus geftis funt apud Diodorum Siculum lib. XVIII. et vita eius etiam in libello Aemilii Probi (vt fertur) continetur defcripta. Cardia autem, patria eius, vrbs eft Cherfonefi Thraciae non obfcura. *Xylander.*

2 πρα-

χθῆναι [2]. μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, οὔτε συνέσει τινὸς, οὔτε πίστει, λείπεσθαι δοκῶν τῶν περὶ Ἀλέξανδρον, ἐκαλεῖτο μὲν [3] ἀρχιγραμματεὺς, τιμῆς δὲ, ἧσπερ οἱ μάλιστα φίλοι καὶ συνήθεις, ἐτύγχανεν, ὥστε καὶ στρατηγὸς [4] ἀποσταλῆναι κατὰ τὴν Ἰνδικὴν ἐφ' ἑαυτοῦ μετὰ δυνάμεως, καὶ τὴν Περδίκκου παραλαβεῖν ἐπαρχίαν [5], ὅτε Περδίκκας, ἀποθανόντος Ἡφαιστίωνος, εἰς τὴν ἐκείνου προῆλθε τάξιν. διὸ καὶ Νεοπτολέμου τοῦ ἀρχιυπασπιστοῦ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν λέγοντος, ὡς αὐτὸς μὲν ἀσπίδα καὶ λόγχην, Εὐμενὴς δὲ γραφεῖον ἔχων καὶ πινακίδιον ἠκολούθει, κατεγέλων οἱ Μακεδόνες, μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν τὸν Εὐμενῆ καὶ τῆς κατὰ τὸν γάμον οἰκειό-

vectum. Ab huius excessu, quod nec prudentia, nec fide, vlli esset ex Alexandri amicis secundus, scribarum princeps quidem appellabatur, sed in pari erat dignatione, ac praecipui eius amici, vel familiares, vt etiam dux in India solus cum exercitu mitteretur, et in prouinciam Perdiccae succederet, quum, defuncto Hephaestione, Perdiccas esset ad illius prouinciam prouectus. Vnde quum secundum fata Alexandri armigerorum princeps, Neoptolemus, cum clypeo se et hasta, Eumenem cum stilo et tabellis, iactaret Alexandrum sequutum, deriserunt eum Macedones, quod praeter honores hunc affinitatis quoque necessitudine

2 πραχθῆναι Vulc.
3 post μὲν Bodl. 4. inserit γάρ.
4 στρατηγὸν idem.
5 ἐπαρχίαν] De Prouincia Eumeni ab Alexandro assignata silent Historici. Decurri ergo necesse est ad scripturam Codd. Vulc. Anon. et Mur. ἱππαρχίαν legentium. *Praefuit etiam alteri equitum alae*, inquit Corn. Nepos, *quae Ἑταιρικὴ appellabatur*. At negat Arrianus Lib. VII. (Ed. St. 157. D. nouae, 474.) Hephaestione mortuo, suffectum vllum, qui ei alae praeesset, ne nomen Hephaestionis ei agmini inditum intercideret. Audio. Sed Plutarcho magis credo, asserenti, suffectum Hephaestioni Perdiccam; et in Perdiccae, non Prouinciam, sed τάξιν, successisse Eumenem. Qualem ἱππαρχίαν intelligat, ex p. 345, 7. discimus. Plura quaerere otium non est, quae forsan Cl. Editor [id est, Bryanus] in promtu habebat, sed quorum nullum vlterius indicium reliquit. *Bryanus* et *Moses Dusoul.*

 6 ἰδόν-

τητος ὑπὸ τῦ βασιλέως εἰδότες [6] ἀξιωθέντα. Βαρσίνην γὰρ τὴν Ἀρταβάζȣ πρώτην ἐν Ἀσίᾳ γνȣ̀ς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξ ἧς υἱὸν ἔσχεν Ἡρακλέα, τῶν ταύτης ἀδελφῶν [7], Πτολεμαίῳ μὲν Ἀπάμαν [8], Εὐμενεῖ δὲ Βαρσίνην ἐξέδωκεν, ὅτε καὶ τὰς ἄλλας Περσίδας διένειμε καὶ συνῴκιζε τοῖς ἑταίροις.

2. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσέκρȣσε πολλάκις Ἀλεξάνδρῳ, καὶ παρεκινδύνευσε [9] δι' Ἡφαιστίωνα. πρῶτον μὲν γὰρ Εὐίῳ τῷ αὐλητῇ τȣ̃ Ἡφαιστίωνος οἰκίαν κατανείμαντος, ἣν οἱ παῖδες ἔτυχον τῷ Εὐμενεῖ προκατειληφότες, ἐλθὼν ὑπ' ὀργῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Εὐμενὴς, ἐβόα μετὰ Μέντορος [10], ὡς αὐλεῖν εἴη κράτιστον, ἢ

dine fuisse a rege cultum nossent. Siquidem Barsines, Artabazi filiae, quam in Asia Alexander primam cognouit, ex qua filium suscepit Herculem, alteram sororem, Apamam, Ptolemaeo, Eumeni Barsinem collocauit: quo tempore caeteras quoque Persidas distribuit, et amicis in matrimonium collocauit.

Offendit subinde tamen Alexandrum, ac periculum Hephaestionis caussa subiit: primum, quum Euio tibicini attribuisset Hephaestion aedes, quas pueri Eumenis ei priores ceperant, adiit Eumenes ad Alexandrum, ac cum Mentore vociferatus est, praestare, proiectis de manibus armis,

6 ἰδόντες Bodl. 4.

7 τῶν ταύτης ἀδελφῶν] Si genuina haec scriptura est, duas sorores fuisse nomine eodem necesse est; Barsinen hanc, Memnonis viduam, et quam Alexander Eumeni vxorem dat. *Moses Dusoul.*

8 μὲν ἀπένειμεν Bodl. 4. [Sic est in indice Variant. edit. Lond. Quis autem, num dictus codex μὲν ἀπένειμεν Ἀπάμαν det, an vero pro Ἀπάμαν vitiose ἀπένειμεν exhibeat, cum similitudo quaedam literarum sit inter has voces, inde perspiciat.]

9 post παρεκινδύνευσε inserit πολλάκις Bodl. 4.

10 μετὰ Μέντορος] Mentor ille frater erat Memnonis, cuius viduam, Barsinen, Alexander primam adamarat. Barsine autem filia erat Artabazi, (Vide IV. 31, pen.) cui et alia fuit filia eiusdem nominis, quae Eumeni nupsit. Posterior haec videtur ex Sorore Mentoris et Memnonis suscepta. Artabazus enim apud alios scriptores sororem eorum duxisse traditur. Haec

τραγῳδεῖν, τὰ ὅπλα ῥίψαντας ἐκ τῶν χειρῶν· ὥστ' Ἀλέξ-
ανδρον αὐτῷ συναγανακτεῖν καὶ λοιδορεῖσθαι τῷ Ἡφαι-
στίωνι. ταχὺ μέντοι μεταπεσὼν, αὖθις εἶχε τὸν Εὐμενῆ
δι' ὀργῆς, ὡς ὕβρει μᾶλλον πρὸς ἑαυτὸν, ἢ παῤῥησίᾳ
πρὸς Ἡφαιστίωνα, χρησάμενον. ἔπειτα Νέαρχον ἐκπέμ-
πων μετὰ νεῶν ἐπὶ τὴν ἔξω θάλασσαν, ᾔτει χρήματα
τοὺς φίλους· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ βασιλείῳ. τοῦ δ' Εὐμενοῦς αἰ-
τηθέντος μὲν τριακόσια τάλαντα, δόντος δὲ ἑκατὸν μό-
να, καὶ ταῦτα γλίσχρως καὶ μόλις αὐτῷ συνειλέχθαι
διὰ τῶν ἐπιτρόπων φάσκοντος, οὐδὲν ἐγκαλέσας, οὐδὲ
δεξάμενος, ἐκέλευσε τοὺς παῖδας κρύφα τῇ σκηνῇ τοῦ
Εὐμενοῦς πῦρ ἐνεῖναι· βουλόμενος, ἐκκομιζομένων τῶν χρη-
μάτων, λαβεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ ψευδόμενον. ἔφθη δὲ ἡ
σκηνὴ καταφλεχθεῖσα, καὶ μετενόησε τῶν γραμμάτων
διαφθαρέντων ὁ Ἀλέξανδρος. τὸ δὲ συγχυθὲν [11] χρυσίον,
ἢ ἀργύριον, ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνευρέθη [12] πλεῖον, ἢ χιλίων

mis, tibia canere, vel tragoedias agere. Tulit autem iniuriam eius Alexander moleste, laceravitque probris Hephaestionem. Mox tamen mutatus, flagrauit ira in Eumenem, quasi contumelia potius aduersus se, quam libera lingua esset aduersus Hephaestionem vsus. Deinde quo tempore Nearchum classe ad oceanum parabat mittere, poposcit ab amicis argentum, quod non esset in aerario. Vbi ab Eumene postulauit trecenta talenta, nec illi, nisi centum duntaxat, dedit, eaque aegre et difficulter ostendit se per procuratores suos coëgisse, non incusauit eum, neque accepit pecuniam, verum certis ministris occulte imperauit, ignem vt Eumenis tabernaculo subiicerent, quo in exportanda pecunia manifeste mendacem comperiret. At celerius, quam potuit exportari, tabernaculum incendio haustum fuit, poenituitque eius Alexandrum, quod monumenta sua fuissent consumta. Auri vero, vel argenti, quod fuerat per flammam conflatum, erutum fuit plus mille

Haec mihi videntur iis, quae Dacerius annotauit, liquidiora. Laudo tamen, quod Critici non ignobilis emendationem insulsam riserit. *Moses Dusoul.*

11 συλλεχθὲν Bodl. 4.

12 ἀνῃρέθη Vulc.

ταλάντων. ἔλαβε δὲ ὀδὲν, ἀλλὰ καὶ γράψας τοῖς πανταχῦ σατράπαις καὶ ϛρατηγοῖς ἀντίγραφα τῶν διεφθαρμένων ἀποϛέλλειν, πάντα παραλαμβάνειν ἐκέλευσε τὸν Εὐμενῆ. πάλιν δὲ περὶ δωρεᾶς τινος εἰς διαφορὰν καταϛὰς πρὸς τὸν Ἡφαιϛίωνα, καὶ πολλὰ μὲν ἀκόσας κακῶς, πολλὰ δ' εἰπὼν, τότε μὲν ὀκ ἔλαττον ἔσχε· μετ' ὀλίγον δὲ τελευτήσαντος Ἡφαιϛίωνος, περιπαθῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ πᾶσιν, ὃς ἐδόκει ζῶντι μὲν ἐκείνῳ φθονεῖν, ἐπιχαίρειν δὲ τεθνηκότι, τραχέως ὁμιλῶν καὶ χαλεπὸς ὢν, μάλιϛα τὸν Εὐμενῆ δι' ὑποψίας εἶχε, καὶ προὔφερε πολλάκις τὰς διαφορὰς καὶ λοιδορίας ἐκείνας. ὁ δὲ, πανοῦργος ὢν καὶ πιθανὸς, ἐπεχείρησεν, οἷς ἀπώλλυτο, σώζειν ἑαυτόν. κατέφυγε γὰρ εἰς τὴν πρὸς Ἡφαιϛίωνα φιλοτιμίαν Ἀλεξάνδρο καὶ χάριν, ὑφηγόμενός τε τιμὰς, αἳ μάλιϛα κοσμεῖν ἔμελλον τὸν τεθνηκότα, καὶ χρήματα τελῶν εἰς τὴν τοῦ τάφου κατασκευὴν ἀφειδῶς καὶ προθύμως.

3. Ἀποθανόντος δ' Ἀλεξάνδρο, καὶ τῆς φάλαγ-

mille talentis; ex quibus ille nihil abſtulit, ſed et ſatrapis praefectiſque mandauit per literas omnibus, vt exempla corruptorum libellorum mitterent: eaque deferri omnia iuſſit ad Eumenem. Concertatione iterum de dono quopiam cum Hephaeſtione exorta, ac multis vltro citroque iactis conuiciis, in praeſentia quidem nihilominus erat in gratia: caeterum, defuncto mox Hephaeſtione, grauiter moerens rex, omnibuſque, quos viuo illi inuidiſſe arbitrabatur, atque eius laetari morte, infeſtus et aſper, prae caeteris Eumenem in ſuſpicione habebat, exprobrauitque crebro rixas illas et conuicia. Verum verſutus ille, doctuſque accommodare ſe tempori, inſtitit ex eo, quo vulnerabatur, mutuari remedium. Confugit enim ad Alexandri in decoranda memoria Hephaeſtionis prolixitatem et ſtudium, ſuggeſſitque ei honores, quibus maxime ornare valeret defunctum, atque argentum ad excitandum Hephaeſtioni tumulum large et benigne praebuit.

Poſtquam deceſſit Alexander, et legiones ab amicis Alexan-

γος διεςώσης πρὸς τὺς ἑταίρυς [13], τῇ μὲν γνώμῃ τύτοις προσένειμεν ἑαυτὸν ὁ Εὐμενὴς, τῷ δὲ λόγῳ κοινός τις ἦν πρὸς ἀμφοτέρυς καὶ ἰδιώτης, ὡς ὐδὲν αὐτῷ προσῆκον, ξένῳ ὄντι, πολυπραγμονεῖν ταῖς Μακεδόνων διαφοραῖς. καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων ἐκ Βαβυλῶνος ἀνασκευασαμένων, αὐτὸς ὑπολειφθεὶς ἐν τῇ πόλει κατεπράϋνε πολλὺς τῶν πεζῶν, καὶ πρὸς τὰς διαλυσεις ἠδίυς ἐποίησεν. ἐπεὶ δ' ἀναμιχθέντες ἀλλήλοις οἱ ςρατηγοὶ, καὶ καταςάντες ἐκ τῶν πρώτων ταραχῶν, διενέμοντο σατραπείας καὶ ςρατηγίας, Εὐμενὴς λαμβάνει Καππαδοκίαν καὶ Παφλαγονίαν, καὶ τὴν [14] ὑποκειμένην τῇ Ποντικῇ θαλάττῃ, μέχρι Τραπεζῦντος, ὔπω τότε Μακεδόνων ὖσαν· Ἀριαράθης γὰρ αὐτῆς ἐβασίλευεν. ἀλλ' ἔδει Λεοννάτον καὶ Ἀντίγονον χειρὶ μεγάλῃ τὸν Εὐμενῆ κατάγοντας ἀποδεῖξαι τῆς χώρας σατράπην. Ἀντίγονος μὲν ὖν ὐ προσέσχε τοῖς γραφεῖσιν ὑπὸ Περδίκκυ [15], μετέωρος ὢν ἤδη

Alexandri feceffere, animo Eumenes ab his ftetit, verbo medium fe inter vtrofque et priuatum geffit, quafi fibi non conueniret extraneo, nimium fe implicare Macedonum controuerfiis. Quum autem amici Alexandri caeteri Babylone exceffiffent, remanens hic in vrbe peditatum magna ex parte placauit, atque ad concordiam reddidit promtiorem. Vt vero conuenerunt duces, et, priore compreffo tumultu, partiti funt fatrapias et prouincias, Eumeni ceffit Cappadocia et Paphlagonia mari Pontico fubiecta Trapezunte tenus, quae tunc in Macedonum ditione nondum erat, fiquidem regnum obtinebat ibi Ariarathes. Habebant autem in mandatis Leonatus et Antigonus, vt magna manu Eumenem eo deducerent, fatrapamque illi orae imponerent. Caeterum non obtemperauit Antigonus Perdiccae literis, elatus iam animo

13 τῆς φάλαγγος διεςώσης πρὸς τὺς ἑταίρυς] Xylander vertit: *orto inter regis focios et phalangem diffidio:* et annotat: Ita [ἑταῖροι puta] vocantur ii, quos aulicos nos (puto) non incommode diceremus. Erant autem principes Macedonum, quorum plerofque Arrianus commemorat.

14 ita etiam Bodl. 4. et Iunt. vulgatis deeft copula.

15 ὑπὸ τῦ Περδίκκυ Bodl. 4.

 16 διήλ-

καὶ περιφρονῶν ἁπάντων· Λεοννάτος δὲ κατέβη μὲν ἄνωθεν εἰς Φρυγίαν, ἀναδεξάμενος Εὐμενεῖ τὴν στρατείαν· Ἑκαταίου δὲ, τοῦ Καρδιανῶν τυράννου, συμμίξαντος αὐτῷ, καὶ δεομένου βοηθεῖν μᾶλλον Ἀντιπάτρῳ καὶ Μακεδόνων τοῖς ἐν Λαμίᾳ πολιορκουμένοις, ὥρμητο διαβαίνειν, καὶ τὸν Εὐμενῆ παρεκάλει, καὶ διήλλαττε [16] πρὸς Ἑκαταῖον. ἦν γὰρ αὐτοῖς πατρική τις ἐκ πολιτικῶν διαφορῶν ὑποψία πρὸς ἀλλήλους· καὶ πολλάκις ὁ Εὐμενὴς ἐγεγόνει φανερὸς [17] κατηγορῶν τοῦ Ἑκαταίου τυραννοῦντος, καὶ παρακαλῶν Ἀλέξανδρον ἀποδοῦναι τοῖς Καρδιανοῖς τὴν ἐλευθερίαν. διὸ καὶ τότε τοῦ Εὐμενοῦς παραιτουμένου τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν, καὶ δεδιέναι φάσκοντος Ἀντίπατρον, μήπως [18] Ἑκαταίῳ χαριζόμενος, καὶ πάλαι μισῶν, αὐτὸν ἀνέλῃ, πιστεύσας ὁ Λεοννάτος, οὐδὲν, ὧν ἐφρόνει, πρὸς αὐτὸν ἀπεκρύψατο. λόγος μὲν γὰρ ἦν ἡ βοήθεια καὶ πρόφασις, ἐγνώκει δὲ διαβὰς εὐθὺς ἀντιποιεῖσθαι Μακεδονίας. καί τινας ἐπιστολὰς ἔδειξε Κλεοπάτρας, μεταπεμπομένης αὐτὸν εἰς Πέλλαν, ὡς γαμησο-

animo atque despiciens omnes: Leonatus vero ex superioribus prouinciis descendit in Phrygiam, ac recepit Eumeni se illam expeditionem suscepturum. Sed quum Cardianorum Hecataeus tyrannus, cum illo congressus, oraret, vt Antipatro potius et obsessis Lamiae Macedonibus iret suppetias, instituit traiicere: quo etiam inuitauit Eumenem, eumque reconciliare enisus est cum Hecataeo. Intercedebat enim paterna inter eos ex ciuilibus dissensionibus simultas. Eumenes autem frequenter Hecataeum tyrannidem parare aperte insimulauerat, atque Alexandrum, vt Cardianis redderet libertatem, precatus fuerat. Quapropter, detrectante tunc expeditionem in Graecos Eumene, et timere Antipatrum se dicente, ne qua in Hecataei gratiam iam pridem alienus interficeret se, fidem habens ei Leonatus, nihil eum consiliorum suorum celauit. Nam verbo dicebat et praetexebat subsidium se laturum Antipatro, verum deliberauerat, traducto exercitu, illico Macedoniam asserere, et epistolas monstrauit ei Cleopatrae, Pellam se, velut ad connubium, accer-

16 διήλλακτο idem. 17 φανερῶς id. 18 μὴ simplex sine πως id.
19 ὑπο-

μένης. ὁ δ' Εὐμενὴς, εἴτε τὸν Ἀντίπατρον δεδοικὼς, εἴτε τὸν Λεοννάτον, ἔμπληκτον ὄντα καὶ φορᾶς μεστὸν ἀβεβαίου καὶ ὀξείας, ἀπογνοὺς, νύκτωρ ἀνέζευξε τὴν ἑαυτοῦ λαβὼν ἀποσκευήν. εἶχε δὲ τριακοσίους μὲν ἱππεῖς, διακοσίους δὲ τῶν παίδων ὁπλοφόρους· ἐν δὲ χρυσοῖς εἰς ἀργυρίου λόγον, τάλαντα πεντακισχίλια. Φυγὼν δ' οὕτω πρὸς Περδίκκαν, καὶ τὰ Λεοννάτου βουλεύματα κατειπὼν, εὐθὺς μὲν ἴσχυε μέγα παρ' αὐτῷ, καὶ τοῦ συνεδρίου μετεῖχεν. ὀλίγον δ' ὕστερον εἰς Καππαδοκίαν κατήχθη μετὰ δυνάμεως, αὐτοῦ Περδίκκου παρόντος καὶ στρατηγοῦντος. Ἀριαράθου δὲ ληφθέντος αἰχμαλώτου, καὶ τῆς χώρας ὑποχειρίου [19] γενομένης, ἀποδείκνυται σατράπης. καὶ τὰς μὲν πόλεις τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις παρέδωκε, καὶ φρουράρχους ἐγκατέστησε, καὶ δικαστὰς ἀπέλιπε, καὶ διοικητὰς, οὓς ἐβούλετο, τοῦ Περδίκκου μηδὲν ἐν τούτοις πολυπραγμονοῦντος. αὐτὸς δὲ συνανέζευξεν, ἐκεῖνόν τε θεραπεύων, καὶ τῶν βασιλέων ἀπολείπεσθαι μὴ βουλόμενος.

4. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Περδίκκας, ἐφ' ἃ μὲν ὥρμητο,

accersentis. At Eumenes, seu quod Antipatrum formidaret, seu quod vecordem Leonatum et impetu motum instabili praecipitique haberet pro deplorato, nocte cum impedimentis suis discessit. Habebat autem secum equites trecentos, et ex famulis suis stipatores ducentos, auri ad argenti rationem quinque millia talentorum. Ita ad Perdiccam confugit, consiliisque proditis Leonati, statim multum apud eum potuit, atque adhibitus est in concilio. Post aliquanto in Cappadociam cum exercitu, ipso praesente et ductore Perdicca, est deductus. Capto Ariarathe, et prouincia subacta, declaratur satrapa. Vrbes commisit amicis suis, iisque praefectos cum praesidiis imposuit. Iudices ibidem et procuratores, quos sibi visum fuit, reliquit, nihil in his se ingerente Perdicca. Inde vna cum Perdicca remeauit: quod tribuit eius obseruantiae, et ne abesset ab aula.

At vero confidens Perdiccas, quas ad res pergebat, ipsum

19 ὑποχειρίας Vulc.

 20 προσ-

πιστεύων δι' αὐτοῦ προσάξασθαι [20], τὰ δὲ ὑπολειπόμενα δεῖσθαι δραστηρίου τε καὶ πιστοῦ φύλακος οἰόμενος, ἀπέπεμψεν ἐκ Κιλικίας τὸν Εὐμενῆ, λόγῳ μὲν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σατραπείαν, ἔργῳ δὲ τὴν ὅμορον [21] Ἀρμενίαν, τεταραγμένην ὑπὸ Νεοπτολέμου, διὰ χειρὸς ἕξοντα. τοῦτον μὲν οὖν ὁ Εὐμενὴς, καίπερ ὄγκῳ τινὶ καὶ φρονήματι κενῷ διεφθαρμένον, ἐπειρᾶτο ταῖς ὁμιλίαις κατέχειν· αὐτὸς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων ἐπηρμένην καὶ θρασεῖαν εὑρὼν, ὥσπερ ἀντίταγμα κατεσκεύαζεν [22] αὐτῇ δύναμιν ἱππικὴν, τῶν μὲν ἐγχωρίων τοῖς ἱππεύειν δυναμένοις ἀνεισφορίας διδοὺς καὶ ἀτελείας, τῶν δὲ περὶ αὑτὸν οἷς μάλιστα ἐπίστευεν, ὠνητοὺς διανέμων ἵππους [23], φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς τά τε φρονήματα παροξύνων, καὶ τὰ σώματα κινήσεσι καὶ μελέταις διαπονῶν· ὥστε τοὺς μὲν ἐκπλαγῆναι, τοὺς δὲ θαῤῥῆσαι [24] τῶν Μακεδό-

ipſum eas per ſe confecturum, ſed ad ea, quae relinquebat a tergo, impigro et fido cuſtode ſe opus habere; ablegauit ex Cilicia Eumenem, verbo ad ſuam prouinciam, reuera quo confinem Armeniam, a Neoptolemo commotam, in poteſtate retineret. Quem Eumenes, quamuis animi tumore et inanibus ſpiritibus peruerſum, blandis verbis elaborauit in officio retinere. Quia vero phalangem Macedonum inflatam et ferocientem offendit, confecit, quam ei opponeret, manum equeſtrem, prouincialibus, qui equis erant aſſueti, vectigalia remittens et immunitatem dans. Equos etiam emit, quos diſtribuit iis, quibus ex comitatu ſuo maxime fidebat, largitionibus muneribuſque animos eorum inflammans, corporaque exercitationibus et diſciplina formans. Vnde illi Macedones obſtupuerunt, hi redditi ſunt

20 προσάξασθαι] Melius legeretur προσάξεσθαι.

21 ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σατραπείαν, ἔργῳ δὲ τὴν ὅμορον] haec verba abſunt a Bodl. 4.

22 ita etiam Bodl. 4. Iunt. et Ald. vulgatae dant παρεσκεύαζεν.

23 ὠνητοὺς διανέμων ἵππους] Quis credat, hoc a Plutarcho profectum? Quid tu ergo, inquies? Quid? ὠνητοῖς lego; vt ſit: οἷς μάλιστα ἐπίστευεν ὠνητοῖς. *Moſes Duſoul.*

24 pro θαῤῥῆσαι Bodl. 4. dat φθαρῆναι.

25 καὶ

νων, ὁρῶντας ὀλίγῳ χρόνῳ περὶ αὐτὸν ἠθροισμένους ἱππεῖς οὐκ ἐλάττους ἑξακισχιλίων καὶ τριακοσίων.

5. Ἐπεὶ δὲ Κρατερὸς καὶ Ἀντίπατρος, τῶν Ἑλλήνων περιγενόμενοι, διέβαινον εἰς Ἀσίαν, τὴν Περδίκκου καταλύσοντες ἀρχὴν, καὶ προσηγγέλλοντο μέλλοντες [25] ἐμβαλεῖν εἰς Καππαδοκίαν, ὁ Περδίκκας, αὐτὸς ἐπὶ Πτολεμαῖον στρατεύων, ἀπέδειξε τὸν Εὐμενῆ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Καππαδοκίᾳ δυνάμεων αὐτοκράτορα στρατηγόν. καὶ περὶ τούτων ἐπιστολὰς ἔπεμψεν [26], Ἀλκέταν μὲν καὶ Νεοπτόλεμον Εὐμενεῖ προσέχειν κελεύσας, Εὐμενῆ δὲ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν, ὅπως αὐτὸς ἔγνωκεν. Ἀλκέτας μὲν οὖν ἄντικρυς ἀπείπατο τὴν στρατείαν, ὡς τῶν ὑπ' αὐτῷ Μακεδόνων Ἀντιπάτρῳ μὲν αἰδουμένων μάχεσθαι, Κρατερὸν δὲ καὶ δέχεσθαι δι' εὔνοιαν [27] ἑτοίμων ὄντων. Νεοπτόλεμος δὲ βουλεύων μὲν ἐπ' Εὐμενεῖ προδοσίαν [28] οὐκ ἔλαθε, καλούμενος δ' οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ παρέταττ-

ſunt alacres, vbi exiguo ſpatio viderunt apud eum coactos equites non minus ſex millia trecentos.

Poſtquam Craterus et Antipater, deuictis Graecis, in Aſiam ad Perdiccae opprimendum imperium tranſierunt, quos impreſſionem facturos nunciabatur in Cappadociam: Perdiccas, qui ipſe mouebat in Ptolemaeum, Eumenem legionum, quae in Armenia et Cappadocia erant, ducem cum ſummo imperio creauit. Hac de re literas miſit, atque Alcetam cum Neoptolemo Eumeni praecepit dicto audientes eſſe, Eumenem vero pro ſuo agere arbitrio. Eam expeditionem Alcetas aperte abnuit, quod Macedones, quibus praeerat, conferre cum Antipatro erubeſcerent arma, Crateri autem adeo eſſent ſtudioſi, vt etiam recipere eſſent eum parati. Neoptolemus vero proditionem Eumeni moliebatur, verum non fuit clam: qui quum accerſeretur, non paruit, ſed aciem dire-

25 καὶ προσηγγέλλετο μέλλοντας idem.
26 ἔγραψεν Vulc.
27 εὐμηνίαν Bodl. 4.
28 ἐπ' Εὐμενεῖ προδοσίαν] Quis Graecus ſcriptor vnquam ita eſt locutus? Non ignoro, in N. T. reperiri υἱὸς ἐπὶ πατρὶ: apud Homerum ἦλθεν ἐπὶ Κρήτεσσι. Sed alia proferri velim. Sic tamen iterum IV. 6, pen. μαγείας ἐπ' αὐτῷ καὶ φάρμακα. *Moſ. Duſ.*

29 παρέ-

τε [29] τὴν δύναμιν. ἔνθα πρῶτον ὁ Εὐμενὴς ἀπέλαυσε τῆς ἑαυτοῦ προνοίας καὶ παρασκευῆς. ἡττώμενος γὰρ ἤδη κατὰ τὸ πεζὸν, ἐτρέψατο τοῖς ἱππεῦσι τὸν Νεοπτόλεμον, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβεν αὐτοῦ, καὶ τῇ φάλαγγι διεσπαρμένῃ περὶ [30] τὴν δίωξιν ἀθρόους ἐπελάσας, ἠνάγκασε τὰ ὅπλα θέσθαι, καὶ λαβόντας ὅρκους [31] αὐτῷ συστρατεύειν [32]. ὁ μὲν οὖν Νεοπτόλεμος, ὀλίγους τινὰς συναγαγὼν ἐκ τῆς τροπῆς, ἔφυγε πρὸς Κρατερὸν καὶ Ἀντίπατρον. παρ' ἐκείνων δ' ἀπέσταλτο πρεσβεία πρὸς Εὐμενῆ, παρακαλοῦσα μεταθέσθαι πρὸς αὐτοὺς, καρπούμενον μὲν, ἃς [33] εἶχε, σατραπείας, προσλαβόντα δὲ στρατείαν [34] καὶ χώραν παρ' αὐτῶν, Ἀντιπάτρῳ μὲν ἀντ' ἐχθροῦ φίλον γενόμενον, Κρατερῷ δὲ μὴ γενόμενον ἐκ φίλου πολέμιον. ταῦτα ὁ Εὐμενὴς ἀκούσας, Ἀντιπάτρῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη, παλαιὸς ὢν ἐχθρὸς, νῦν γενέσθαι φίλος, ὅτε αὐ-

direxit copiarum ſuarum. Ibi primum fructum cepit Eumenes prouidentiae et apparatus ſui: quippe, inclinata iam acie peditum ſuorum, profligauit Neoptolemum equitatu, cepitque impedimenta eius. Inde in diſſipatam confectando phalangem conglobato equitatu ſuo inuectus, arma coëgit eos ponere, adegitque ſacramento ipſum ſequuturos. Neoptolemus, paucis ex fuga collectis, recurrit ad Craterum et Antipatrum. Ab illis ad Eumenem legati miſſi, qui inducerent eum, vt tranſiret ad ipſos, retentis prouinciis ſuis, acceptiſque inſuper ab ipſis aliis copiis et prouinciis, rediretque cum Antipatro in gratiam, nec Cratero fieret ex amico hoſtis. Quibus expoſitis, negauit ſe Eumenes Antipatro, quicum vetus ſibi inimicitia intercederet, nunc amicum fore, quando eum amicos videat inimico-

29 παρετάττετο Bodl. 4.

30 παρὰ Vulc.

31 λαβόντας ὅρκους] Dacerius monet, legendum eſſe λαβόντι. Emendatione certe opus eſt. Sed inuenuſti neſcio quid habet eius λαβόντι. Diod. Sic. habet δόντων τὰς διὰ τῶν ὅρκων πίστεις. Xen. alicubi habet ὅρκους ὀμόσαντας. (332, 11.) Ego hic δόντας, vel διδόντας, potius legerem. *Moſes Duſoul.*

32 στρατεύειν ſimplex dat Iuntina, ſed ſola.

33 pro ἃς Bodl. 4. exhibet ὅσας.

34 στρατείαν] Immo στρατιάν.

35 συν-

τὸν ὁρᾷ τοῖς φίλοις ὡς ἐχθροῖς χρώμενον· Κρατερὸν δὲ Περδίκκᾳ διαλλάττειν ἕτοιμος εἶναι, καὶ συνάγειν [35] ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ δικαίοις· ἄρχοντος δὲ πλεονεξίας, τῷ ἀδικουμένῳ βοηθήσειν, μέχρις ἂν ἐμπνέῃ, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον, ἢ τὴν πίστιν, προήσεσθαι.

6. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀντίπατρον, πυθόμενοι ταῦτα, κατὰ σχολὴν ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ὅλων· ὁ Νεοπτόλεμος δὲ μετὰ τὴν φυγὴν ἀφικόμενος πρὸς αὐτοὺς, τήν τε μάχην ἀπήγγελλε καὶ παρεκάλει βοηθεῖν, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους, πάντως δὲ Κρατερόν· ποθεῖσθαι γὰρ ὑπερφυῶς ἐκεῖνον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, κἂν μόνον ἴδωσι τὴν καυσίαν [36] αὐτοῦ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσωσι, μετὰ τῶν ὅπλων ἥξειν φερομένους. καὶ γὰρ ἦν ὄντως ὄνομα τοῦ Κρατεροῦ μέγα, καὶ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν τοῦτον ἐπόθησαν οἱ πολλοὶ, μνημονεύοντες, ὅτι καὶ πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὲρ αὐτῶν ἀνεδέξατο πολλάκις ἀπεχθείας πολλάς· ὑποφερομένου πρὸς τὸν Περσικὸν ζῆλον ἀντιλαμβανόμενος, καὶ τοῖς πατρίοις ἀμύνων, διὰ τρυφὴν καὶ ὄγκον

micorum more tractantem: ad Craterum vero cum Perdicca reconciliandum atque aequis conditionibus in gratiam reducendum omnem ſuam offerre operam. Quod ſi incurrere affectet in eum, non defuturum ſe, quoad ſpiraret, laeſo: priuſque et corpus et animam, quam fidem, amiſſurum.

His renunciatis Antipatro, de ſumma rerum per otium deliberauerunt. Neoptolemus autem, quum ex fuga ſe contuliſſet ad illos, fecit eos de proelio commiſſo certiores, inſtititque, vt ſuppetias ferrent ſibi, maxime ambo, Craterus certe. Illum enim deſiderari dicebat a Macedonibus mirifice, cuius ſi cauſiam modo conſpexiſſent et audiuiſſent vocem, cum armis illos ad eum concurſuros. Nempe erat profecto nomen ingens Crateri, eiuſque deſiderio poſt Alexandri obitum flagrabat vulgus militum, memores, multas eum crebro indignationes pro ipſis apud Alexandrum excepiſſe, quum ad faſtum Perſicum retineret ſenſim delabentem, moreſque patrios, quos luxu et ſupercilio

35 συνδιάγειν Bodl. 4. 36 pro καυσίαν Bodl. 4. dat παρουσίαν.

37 τοῦτο

ἤδη περιυβριζομένοις. τότε δ' οὖν ὁ Κρατερὸς τὸν μὲν Ἀντίπατρον εἰς Κιλικίαν ἀπέστελλεν, αὐτὸς δὲ τῆς δυνάμεως ἀναλαβὼν πολὺ μέρος, ἐπὶ τὸν Εὐμενῆ μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου προῆγεν· οἰόμενος οὐ προσδεχομένῳ, καὶ μετὰ πρόσφατον νίκην ἐν ἀταξίᾳ καὶ περὶ πότους ἔχοντι τὴν δύναμιν, ἐπιπεσεῖσθαι. τὸ μὲν οὖν προαισθέσθαι τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τὸν Εὐμενῆ, καὶ προπαρασκευάσασθαι, νηφούσης ἄν τις ἡγεμονίας, οὐ μὴν ἄκρας θείη δεινότητος· τὸ δὲ μὴ μόνον τοὺς πολεμίους, ἃ μὴ καλῶς εἶχεν αἰσθέσθαι, διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους, ἀγνοοῦντας, ᾧ μάχονται, προενσεῖσαι τῷ Κρατερῷ, καὶ ἀποκρύψαι τὸν ἀντιστράτηγον, ἴδιον δοκεῖ τούτου τοῦ ἡγεμόνος [37] ἔργον γενέσθαι. διέδωκε μὲν οὖν [38] λόγον, ὡς Νεοπτόλεμος αὖθις ἐπίοι, καὶ Πίγρης [39], ἔχοντες ἱππεῖς [καὶ] [40]

cilio conculcabat, vindicaret. Igitur in praesentia Antipatrum Craterus in Ciliciam misit: ipse cum magna parte exercitus, socio Neoptolemo, mouit in Eumenem, nec exspectantem ratus se, et sub recentem victoriam cum incondito exercitu et poculis implicato oppressurum. Quod autem aduentum eius Eumenes praesensit et se praeparauit, vigilantiae quidem duci, non eximiae tamen solertiae adscribas. Quod vero non solum cauerit, ne hostes, quae ipsi nocitura erant, sentirent, verum etiam vt milites suos ignaros, quicum conferrent signa, occupauerit immittere in Craterum, et ducem occultauerit aduersarium, ea singularis videtur ars fuisse imperatoris. Diuulgauit igitur rumorem, Neoptolemum iterum ingruere et Pigrem cum Cappa-

37 τοῦτο τοῦ ἡγεμόνος] Scripserat haud dubie Plutarchus τούτου τοῦ ἡγεμόνος. quod quantum sententiam illustret, statim percipient elegantiarum non expertes omnes, fauebuntque emendationi nostrae; quam miror nulli Interpp. in mentem venisse, vsque adeo manifesta cum sit. Nam, quod, et ab aliis Imperatoribus factitatum hoc, pro auctoritate sua pronunciat Dacerius; exemplo ne vno quidem allato confirmauit. Polyaenus, quod mirari satis non possum, Eumenis hoc proprium decus silentio praetermisit. Quid facias rerum maximarum tam iniquis, aut coecis, aestimatoribus? *Moses Dusoul.*

38 μὲν οὖν] Delendum videtur illud μέν.

39 ita etiam Bodl. 4. Iunt. et Ald. vulgo legitur Πίγρις.

40 καὶ Καππ.] Quorsum illud καί?

41 γὰρ

Καππαδοκῶν καὶ Παφλαγόνων. νυκτὸς δ' ἀναζεῦξαι βȣλόμενος, εἶτα καταδαρθὼν, ὄψιν εἶδεν ἀλλόκοτον. ἐδόκει γὰρ [41] ὁρᾷν Ἀλεξάνδρȣς δύο παρασκευαζομένȣς ἀλλήλοις μάχεσθαι, μιᾶς ἑκάτερον ἡγȣμενον φάλαγγος· εἶτα, τῷ μὲν τὴν Ἀθηνᾶν, τῷ δὲ τὴν Δήμητρα βοηθȣσαν ἐλθεῖν. γενομένȣ δ' ἀγῶνος ἰσχυρȣ, κρατηθῆναι τὸν μετὰ τῆς Ἀθηνᾶς· τῷ δὲ νικῶντι σταχύων δρεπομένην τὴν Δήμητρα συμπλέκειν στέφανον. αὐτόθεν μὲν ȣν τὴν ὄψιν εἴκαζεν εἶναι πρὸς αὐτȣ, μαχομένȣ περὶ γῆς ἀρίστης [42] καὶ τότε πολὺν καὶ καλὸν ἐχȣσης ἐν κάλυκι στάχυν. ἅπασα γὰρ κατέσπαρτο, καὶ παρεῖχεν εἰρήνῃ πρέπȣσαν ὄψιν, ἀμφιλαφῶς τῶν πεδίων κομώντων. μᾶλλον δ' ἐπεῤῥώσθη, πυθόμενος, σύνθημα τοῖς πολεμίοις Ἀθηνᾶν καὶ Ἀλέξανδρον εἶναι. Δήμητρα δὲ δὴ καὶ αὐτὸς ἐδίδȣ σύνθημα καὶ Ἀλέξανδρον, ἀναδεῖσθαί τε πάντας [43] ἐκέλευε, καὶ καταστέφειν τὰ ὅπλα τῶν σταχύων λαμβάνοντας. ὁρμήσας δὲ πολλάκις ἐξαγορεῦσαι καὶ φράσαι

Cappadocum et Paphlagonum equitatu. Quum pararet de nocte mouere, mox prodigioſa ſopore oppreſſo oblata viſio eſt. Alexandros duos viſus eſt videre ad proelium inter ſe committendum inſtruentes aciem, ac ſingulas vtrumque ducere phalanges: hinc vni Mineruam, alteri Cererem auxilio venire. Commiſſo acri certamine, ſuſum, a quo ſtabat Minerua, victori Cererem deſectis ſpicis coronam contexere. Hoc viſum protinus coniecit ſecundum eſſe ſibi, qui pro optimo agro et id temporis praeclaram habente in folliculis ſpicam dimicaret. Plenus enim totus ſementis erat, et ſpeciem praebebat pax ſplendidam, magna comantibus vbertate campis. Iam magis erectus eſt, poſtquam accepit, ſignum pugnae hoſtibus Mineruam et Alexandrum eſſe. Itaque ſignum ipſe quoque ſuis Cererem et Alexandrum dedit, praecepitque omnibus, vt corona caput et arma ſpicea redimirent. Quamuis autem conatum ceperat ſaepe praefectis et du-

cibus

41 γὰρ abeſt a Bodl. 4.

42 περὶ τῆς ἀρίστης] Recte Anon. et Mur. περὶ γῆς ἀρίστης.

43 pro πάντας Vulc. dat αὐτȣς.

44 εἰς

τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ ϛρατηγοῖς, πρὸς ὃν ἔμελλεν ὁ ἀγὼν ἔσεσθαι, καὶ μὴ μόνος ἐν αὐτῷ θέμενος ἀποκρύψαι καὶ κατασχεῖν ἀπόῤῥητον ἔτως ἀναγκαῖον, ὅμως ἐνέμεινε τοῖς λογισμοῖς, καὶ διεπίϛευσε τῇ γνώμῃ τὸν κίνδυνον.

7. Ἀντέταξε δὲ Κρατερῷ Μακεδόνων μὲν ἐδένα, δύο δὲ ἱππαρχίας ξενικὰς, ὧν Φαρνάβαζος ὁ Ἀρταβάζε καὶ Φοίνιξ ὁ Τενέδιος ἡγῆντο, διακελευσάμενος, ὀφθέντων τῶν πολεμίων, ἐλαύνειν κατὰ τάχος καὶ συμπλέκεσθαι, μὴ διδόντας ἀναϛροφὴν, μηδὲ φωνὴν, μηδὲ κήρυκα πεμπόμενον προσιεμένες. ἐδεδίει γὰρ ἰσχυρῶς τὲς Μακεδόνας, μὴ, γνωρίσαντες τὸν Κρατερὸν, οἴχωνται μεταβαλόμενοι πρὸς ἐκεῖνον. αὐτὸς δὲ τὲς ἐῤῥωμενεϛάτες ἱππεῖς τριακοσίες εἰς ἄγημα [44] συντάξας, καὶ παρελάσας ἐπὶ τὸ δεξιὸν, ἔμελλε τοῖς περὶ Νεοπτόλεμον

cibus ſuis, quicum decertandum eſſet, enunciare et aperire, neque apud vnum ſe tegere et ſupprimere arcanum tam neceſſarium, perſtitit tamen in conſilio ſuo, et menti ſuae concredidit periculum.

Cratero ex aduerſo neminem locauit Macedonum, ſed duas externorum equitum alas, quas Pharnabazus, Artabazi filius, et Tenedius Phoenix ducebat. His imperauit, vt in hoſtes, ſimul atque in conſpectu forent, inueherent extemplo, manuſque conſererent, nec darent iis receptum, neu verba caduceatoremue miſſum admitterent. Timebat enim maiorem in modum, ne, agnito Cratero, Macedones ad eum tranſirent. Ipſe, equitibus trecentis fortiſſimis in agema centuriatis, prouectus in dextrum cornu erat, Neoptolemum adori-

44 εἰς ἄγημα] ἄγημα vocabulum tale eſt, quod conſultius ſit relinquere, (quod video etiam optimos ſcriptores feciſſe) quam vel *agmen*, vel quiduis aliud, eius loco ponere. Eius generis ſunt etiam *phalanx*, *ſariſſa*, et multa alia. Ἄγημα (inquit Appianus in Syriaco) εἰσὶν ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, καὶ παρ' αὐτὸ ἄγημα λέγονται, *equites ſunt delecti, atque inde eis nomen.* Vſurpat etiam Liuius hoc nomen, et vero ita, vt pateat, tam de peditum lecto agmine, quam de equitatu, accipi. Plura huc conferre ſuperſedeo. *Xylander.*

ἐπιχειρεῖν. ὡς δέ τὸν ἐν μέσῳ λόφον ὑπερβαλόντες ὤφθησαν ὀξεῖαν καὶ μεθ᾽ ὁρμῆς σφοδροτέρας ποιȣ́μενοι τὴν ἔφοδον, ἐκπλαγεὶς ὁ Κρατερὸς, καὶ πολλὰ λοιδορήσας τὸν Νεοπτόλεμον, ὡς ἐξηπατημένος ὑπ᾽ αὐτȣ̃ περὶ τῆς τῶν Μακεδόνων μεταβολῆς, ἐγκελευσάμενος ἀνδραγαθεῖν τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσιν, ἀντεξήλασε. γενομένης δὲ τῆς πρώτης συῤῥάξεως [45] βαρείας, καὶ τῶν δοράτων ταχὺ συντριβέντων, τȣ̃ δ᾽ ἀγῶνος ἐν τοῖς ξίφεσιν ὄντος, ȣ̓ καταισχύνας ὁ Κρατερὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ πολλȣ̀ς μὲν καταβαλὼν, πολλάκις δὲ τρεψάμενος τȣ̀ς ἀντιτεταγμένȣς, τέλος δὴ πληγεὶς ὑπὸ Θρᾳκὸς ἐκ πλαγίων προσελάσαντος, ἀπεῤῥύη τȣ̃ ἵππȣ. πεσόντα δ᾽ αὐτὸν οἱ μὲν ἄλλοι παρήλασαν ἀγνοȣ̃ντες· Γοργίας δὲ, τῶν Εὐμενȣ̃ς στρατηγῶν, ἔγνω τε, καὶ καταβὰς περιέστησε φρȣρὰν τῷ σώματι, κακῶς ἤδη διακειμένȣ καὶ δυσθανατȣ̃ντος. ἐν τȣ́τῳ δὲ καὶ Νεοπτόλεμος Εὐμενεῖ συνήρχετο. μισȣ̃ντες γὰρ ἀλλήλȣς πάλαι [46] καὶ δι᾽ ὀργῆς ἔχοντες, ἐν μὲν δυσὶν ἀναστροφαῖς ȣ̓ κατεῖδον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ γνωρίσαντες εὐθὺς ἤλαυνον, σπασάμενοι τὰ ἐγχει-

adoriturus. Vbi, tumulo, qui intermedius erat, ſuperato, conſpecti ſunt, impetumque dederunt acriorem et concitatiorem, obſtupefactus Craterus, multis conuiciis Neoptolemum, quod ab eo eſſet Macedonum defectione eluſus, lacerauit: adhortatuſque duces ſuos ad pugnam ſtrenue capeſſendam, infeſtus inuexit ſe in hoſtem. Fuit durus primus concurſus, lanceiſque cito defractis, vbi res gladiis geri coepit, non dehoneſtauit Craterus Alexandrum, verum multis confoſſis, ſaepiuſque auerſis illis, quos contra ſtabat, vulneratus demum a Thrace ex latere inuecto defluxit ex equo. Iacentem quum alii incognitum eſſent praelati, vnus ex Eumenis ducibus, Gorgias, cognouit eum, deſilienſque ex equo cuſtodiam corpori grauiter iam affecti animamque agentis adhibuit. Congreditur interea cum Eumene Neoptolemus. Inueterato enim inter ſe odio et ſimultate inflammati, duobus concurſibus non percepit alter alterum. In tertio vbi inter ſe cognouerunt, protinus ſtrictis gladiis cum clamore

45 συντάξεως Bodl. 4. 46 πάλαι abeſt a Bodl. 4.

ρίδια καὶ βοῶντες. τῶν δ' ἵππων ἐξ ἐναντίας βίᾳ συμπεσόντων, ὥσπερ τριηρῶν, τὰς ἡνίας ἀφέντες, ἀλλήλων ἐπελάβοντο [47] ταῖς χερσὶ, τά τε κράνη περισπῶντες, καὶ περιῤῥηγνύντες ἐκ τῶν ἐπωμίδων τὰς θώρακας. πρὸς δὲ τὸν σπαραγμὸν ὑπεκδραμόντων ἅμα τῶν ἵππων, ἀποῤῥυέντες εἰς γῆν, καὶ περιπεσόντες [48] ἀλλήλοις, ἐν λαβαῖς ἦσαν καὶ διεπάλαιον. εἶτα ὁ μὲν Εὐμενὴς τοῦ Νεοπτολέμου προεξανισαμένου τὴν ἰγνύαν ὑπέκοψεν, αὐτὸς εἰς ὀρθὸν φθάσας καταστῆναι· ὁ δὲ Νεοπτόλεμος εἰς θάτερον ἐρεισάμενος γόνυ, θάτερον δὲ πεπηρωμένος ἠμύνετο μὲν εὐρώστως κάτωθεν, οὐ θανασίμους δὲ πληγὰς ὑποφέρων· πληγεὶς δὲ παρὰ [49] τὸν τράχηλον, ἔπεσε καὶ παρείθη. τοῦ δ' Εὐμενοῦς δι' ὀργὴν καὶ μῖσος παλαιὸν τά τε ὅπλα περισπῶντος αὐτοῦ καὶ κακῶς λέγοντος, ἔτι τὸ ξίφος ἔχων, ἔλαθεν ὑπὸ τὸν θώρακα τρώσας, ᾗ παρέψαυσε τοῦ βουβῶνος ἀποβάς [50]. ἡ δὲ πληγὴ μᾶλλον ἐφό-

more admiserunt equos. Vt infesti equi triremium modo acriter concurrerunt, remissis habenis iniiciunt sibi mutuo manus, detrahunt cassides, et diuellunt ex humeris loricas. Dum ita se inuicem lacerant, equis simul subterfugientibus, in terram delapsi et connexi prehendunt alter alterum, colluctanturque. Inde Eumenes priori assurgenti Neoptolemo poplitem succidit, maturauitque attollere se in pedes. Neoptolemus altero innixus genu, altero afflictus, strenue ex inferiore loco dimicabat, sed vulnera non inferebat letalia: percussus autem secundum collum, concidit elanguitque. Quem dum Eumenes ex ira et vetere odio spoliat atque increpat dictis, gladio, quem adhuc tenebat, imprudentem subter loricam, qua attingit inguina, vulnerat. Ictus debiliter adactus terruit,

47 ἀπελάβοντο] Scribendum cum Fl. Ed. ἐπελάβοντο. [ἀπεδράξαντο Bodl. 4.] Diod. Sic. 612. ἀλλήλων ἐδράξαντο.

48 ἀποῤῥυέντες εἰς γῆν, καὶ περιπεσόντες] Haec quinque verba absunt a Bodl. 4.

49 ita etiam Bodl. 4. vulgatae dant περὶ.

50 ἀποβάς.] Forsan rectius legatur ἀποβᾶσα δ' ἡ πλ. Sic enim non raro fit, librariorum vitio, vt sententiarum finis et initium ita confundantur. Sic in Op. Mor.

βησεν, ἢ ἔβλαψε τὸν Εὐμενῆ, δι' ἀσθένειαν ἀμυδρὰ γενομένη. σκυλεύσας δὲ τὸν νεκρὸν, εἶχε μὲν χαλεπῶς ὑπὸ τραυμάτων, μηρὰς καὶ βραχίονας διακεκομμένος· ὅμως δ' ἀναβληθεὶς ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐδίωκε πρὸς θάτερον κέρας, ὡς ἔτι συνεςώτων τῶν πολεμίων. πυθόμενος δὲ τὴν Κρατερȣ τελευτὴν, καὶ προσελάσας, ὡς εἶδεν ἐμπνέοντα καὶ συνιέντα, καταβὰς ἐπεδάκρυσε [51], καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησε τὸν Νεοπτόλεμον, πολλὰ δ' ἐκεῖνον μὲν ᾤκτίσατο [52] τῆς τύχης, αὐτὸν δὲ τῆς ἀνάγκης, δι' ἣν ἀνδρὶ φίλῳ καὶ συνήθει, ταῦτα πεισόμενος, ἢ δράσων [53], συνηνέχθη.

8. Ταύτην τὴν μάχην Εὐμενὴς ἡμέραις δέκα σχεδόν τι [54] μετὰ τὴν προτέραν ἐνίκησε· καὶ δόξῃ μὲν ἤρθη μέγας ἀπ' αὐτῆς, ὡς τὰ μὲν σοφίᾳ, τὰ δ' ἀνδρείᾳ κατειργασμένος. φθόνον δὲ πολὺν ἔσχε [55] καὶ μῖσος ὁμα-

terruit, quam laesit, magis Eumenem. Detractis exanimi spoliis, grauiter cruciatus femorum et brachiorum traiectorum vulneribus, equo impositus tamen, ad alterum cornu, ratus, id adhuc stare in acie, aduolat. Caede autem Crateri nunciata, aduectus ad eum, atque vbi spirantem et mentis compotem vidit, equo delapsus illacrymauit, dextramque ei iniecit, atque hinc Neoptolemum acerbe probris proscidit, hinc illius casum, et necessitatem miseratus est suam, per quam cum amico et familiari commissus, aut accipere hanc calamitatem, aut inferre, fuisset adactus.

Huius proelii Eumenes diebus decem circiter a priori palmam tulit, ac gloriam ea conciliauit illi ingentem, quod partim sapientia, partim virtute eam peperisset: e diuerso grandem conflauit ei inuidiam

Mor. 1547, vlt. μόγις, ἤνεγκε, emendandum est, μοι. εἰσήνεγκε. Sic ib. 140, 29. ὑποδέδρομε. καὶ, pro ὑποδεδρόμακεν, legitur. De thorace tamen hic non absurdum est ἀποβὰς dici: sequendaque Codd. MSS. auctoritas.

51 ἀπεδάκρυσε] Lege cum Bodl. 4. ἐπεδάκρυσεν: vt 89, 5. et IV. 54, 15. Alteram tamen illam vide IV. 273, 10. ἀπεδάκρυσε τὴν πατρίδα. et V. 145, 3. *Moses Dusoul.*

52 οἰκτίσατο Vulc.

53 δράσας idem.

54 τῇ] Pro τῇ, τι legendum censeo, quod passim solet τῷ σχεδὸν addi. *Moses Dusoul.*

55 ἔχων Vulc.

 56 περὶ

λῶς παρά τε τοῖς συμμάχοις καὶ τοῖς πολεμίοις, ὡς ἔπηλυς ἀνὴρ καὶ ξένος ὅπλοις καὶ χερσὶ τῶν Μακεδόνων τὸν πρῶτον αὐτῶν καὶ δοκιμώτατον ἀνῃρηκώς. ἀλλ' εἰ μὲν ἔφθη Περδίκκας πυθόμενος τὴν Κρατερȣ̃ τελευτὴν, ȣ̓κ ἂν ἄλλος ἐπρώτευσε Μακεδόνων· νυνὶ δ' ἀνῃρημένȣ Περδίκκȣ κατὰ στάσιν ἐν Αἰγύπτῳ δυσὶν ἡμέραις πρότερον, ἧκεν ȣ̃τος ὁ περὶ τῆς μάχης λόγος εἰς τὸ στρατόπεδον· καὶ πρὸς ὀργὴν εὐθὺς οἱ Μακεδόνες θάνατον τȣ̃ Εὐμενȣ̃ς κατέγνωσαν. ἀπεδείχθη δὲ τȣ̃ πολέμȣ τȣ̃ πρὸς αὐτὸν Ἀντίγονος μετ' Ἀντιπάτρȣ στρατηγός. ἐπεὶ δ' Εὐμενὴς τοῖς βασιλικοῖς ἱπποφορβίοις περὶ τὴν Ἴδην νεμομένοις ἐπιτυχὼν, καὶ λαβὼν ἵππȣς, ὅσων ἔχρηζε τοῖς ἐπιμεληταῖς τὴν γραφὴν ἔπεμψε, λέγεται γελάσαι τὸν Ἀντίπατρον, καὶ εἰπεῖν, ὅτι θαυμάζει τὸν Εὐμενῆ τῆς προνοίας, ἐλπίζοντα λόγον αὐτοῖς ἀποδώσειν τῶν βασιλικῶν, ἢ λήψεσθαι παρ' αὐτῶν [56]. περὶ δὲ τὰς Σάρδεις ἐβȣ́λετο μὲν ἱπποκρατῶν ὁ Εὐμενὴς τοῖς Λυδοῖς ἐναγωνίσασθαι πεδίοις, ἅμα καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ τὴν δύναμιν ἐπιδεῖξαι φι-

diam iuxta et odium tam apud ſocios, quam hoſtes, quod peregrinus et hoſpes Macedonum armis ac viribus virum inter eos primarium et clariſſimum ſuſtuliſſet. Quod ſi maturius allatus ad Perdiccam exceſſus eſſet Crateri, nullus inter eos principatum tuliſſet alius. Nunc diebus duobus ante interemto per ſeditionem in Aegypto Perdicca, allata in caſtra eſt huius conflictus fama, atque extemplo Eumenem infenſi Macedones capitis damnauerunt. Dux contra eum Antigonus cum Antipatro deligitur. Quum Eumenes in regia equitia, quae ad Idam paſcebant, incidiſſet, atque ex his ſumſiſſet, quot haberet opus, rationemque procuratoribus ſcriptam miſiſſet, dicitur riſiſſe Antipater, ac dixiſſe, mirari ſe cautionem Eumenis, qui exſpectet ipſis ſe de rebus regiis relaturum rationem, aut repetiturum ab ipſis. At circa Sardes viſum erat Eumeni in campis decertare Lydiis, quod ab equitatu firmus eſſet, ſimul quod etiam Cleopatrae vires ſuas oſtentare geſtiret.

56 περὶ αὐτῶν Bodl. 4.

57 ὀλι-

λοτιμούμενος. αὐτῆς δ' ἐκείνης δεηθείσης, (ἐφοβεῖτο γὰρ αἰτίαν τινὰ λαβεῖν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον) ἐξήλασεν εἰς τὴν ἄνω Φρυγίαν, καὶ διεχείμαζεν ἐν Κελαιναῖς· ὅπου τῶν μὲν περὶ τὸν Ἀλκέταν καὶ Πολέμωνα καὶ Δόκιμον ὑπὲρ ἡγεμονίας διαφιλοτιμουμένων πρὸς αὐτόν· Τοῦτ' ἦν, ἔφη, τὸ λεγόμενον· ὀλέθρου δ' οὐθεὶς λόγος [57]. τοῖς δὲ στρατιώταις ὑποσχόμενος ἐν τρισὶν ἡμέραις τὸν μισθὸν ἀποδώσειν, ἐπίπρασκεν αὐτοῖς τὰς κατὰ τὴν χώραν ἐπαύλεις καὶ τετραπυργίας [58] σωμάτων καὶ βοσκημάτων γεμούσας. ὁ δὲ πριάμενος ἡγεμὼν τάγματος, ἢ ξεναγὸς, ὄργανα καὶ μηχανὰς λαβὼν [59], τοῦ Εὐμενοῦς παρέχοντος, ἐξεπολιόρκει, καὶ πρὸς τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν οἱ στρατιῶται διενέμοντο τῶν ἁλισκομένων ἕκαστον.

ret. Verum illius ipsius adductus precibus, verentis, ne calumniae sibi apud Antipatrum foret, superiorem Phrygiam petiuit, hybernauitque Celaenis. Vbi Alceta, Polemone, et Docimo cum eo ambigentibus de summo imperio: Hoc illud, inquit, est, quod dici solet: Exitii nulla habetur ratio. Militibus intra triduum soluere stipendium pollicitus, fecit iis villarum illius regionis castellorumque hominibus et pecore refertorum auctionem. Qui mercatus aliqua fuerat ordinum ductor, vel mercenariorum militum praefectus, tormentis et machinis, Eumene praebente, acceptis, expugnabat ea, praedamque in debitum stipendium milites partie-

57 ὀλέθρου δ' οὐθεὶς λόγος] Hoc prouerbium videtur esse, quo notentur ii, qui, grauissimo imminente periculo, adeoque exitio, tamen aliis curis vacent, salutis suae posthabita ratione. Quod tum Alcetas, Polemon et Docimus faciebant, quum quidem, damnati a Macedonibus, et ingruente Antigono, cum Eumene de imperio contenderent. Rectius Aristides, qui vt suos docuerit, ista ambitione, hostibus instantibus, abstinere, ac salutis potius suae et victoriae parandae curam gerere, in eius vita exposuit Plutarchus. *Xylander.*

58 ἐπαύλεις καὶ τετραπυργίας] Xylander vertit: *villas et arces:* et annotat: Ad verbum esset *quadriturria;* intelliguntur (opinor) castella, vel arces.

59 λαβὼν deest Iuntinae, item Bodl. 4.

ἐκ δὲ [60] τούτου πάλιν ὁ Εὐμενὴς ἠγαπᾶτο, καί ποτε γραμμάτων ἐν τῷ στρατοπέδῳ φανέντων, ἃ διέῤῥιψαν [61] οἱ τῶν πολεμίων ἡγεμόνες, ἑκατὸν τάλαντα καὶ τιμὰς διδόντες τῷ κτείναντι τὸν Εὐμενῆ, σφόδρα παρωξύνθησαν οἱ Μακεδόνες· καὶ δόγμα ποιοῦνται, χιλίους τῶν ἡγεμονικῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ δορυφοροῦντας εἶναι, καὶ φυλάττειν ἐν περιόδῳ καὶ παρανυκτερεύειν [62]. οἱ δ᾽ ἐπείθοντο, καὶ τιμὰς ἠγάπων παρ᾽ αὐτοῦ λαμβάνοντες [63], ἃς οἱ φίλοι παρὰ τῶν βασιλέων. ἐξῆν γὰρ Εὐμενεῖ καὶ καυσίας ἁλουργεῖς καὶ χλαμύδας διανέμειν, ἥτις ἦν δωρεὰ βασιλικωτάτη παρὰ Μακεδόσι.

9. Τὸ μὲν οὖν εὐτυχεῖν καὶ τοὺς φύσει μικροὺς συνεπικουφίζει τοῖς φρονήμασιν, ὥστε φαίνεσθαί τι [64] μέγεθος περὶ αὐτοὺς καὶ ὄγκον, ἐκ πραγμάτων ὑπερεχόντων [65] ἀποβλεπομένους. ὁ δὲ ἀληθῶς μεγαλόφρων καὶ βέβαιος, ἐν τοῖς σφάλμασι μᾶλλον καὶ ταῖς δυσημερίαις ἀναφέρων, γίνεται κατάδηλος, ὥσπερ Εὐμενής.

partiebantur. Hinc coepit Eumenes iterum esse carus. Atque adeo, quum aliquando reperti in castris fuissent libelli, quos duces hostium abiiciendos passim curauerant, centum talenta et honestum ordinem proponentes ei, qui Eumenem interfecisset, exarsere grauiter Macedones, decreueruntque, vt ex praestantissimis mille essent assidue corporis eius custodes, stationesque et excubias vicissim agerent. Obtemperabant illi, laetique praemia accipiebant ab eo, quae a regibus solent amici; siquidem ius Eumeni erat causias purpureas et chlamydes conferendi: quod habebatur apud Macedonas inter dona regia praecipuum.

Porro secundus quidem fortunae cursus eleuat vel natura pusillanimorum spiritus, vt magnificentiam et fastum circa se ex rebus despicientes excelsis repraesentent: at vere magnanimus et constans, quum titubauit et aspera premitur fortuna, excitans sese magis elucescit, velut Eumenes.

Primum

60 δὴ dant Iunt. et Ald.
61 διέγραψαν Bodl. 4.
62 περινυκτερεύειν Vulc.
63 λαβόντες Bodl. 4.
64 ita etiam Bodl. 4. et Iunt. sed in Aldina et reliquis pro τι est τε.
65 ὑπαρχόντων Bodl. 4.

66 Ὀρ-

πρῶτον μὲν γὰρ ἐν Ὀρκυνίοις [66] τῆς Καππαδοκίας ἡττηθεὶς ὑπ' Ἀντιγόνου διὰ προδοσίαν [67], καὶ διωκόμενος, οὐ παρῆκε τὸν προδότην ἐκ τῆς φυγῆς διαπεσεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ συλλαβὼν ἐκρέμασε. Φεύγων δὲ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν [68] τοῖς διώκουσι μετέβαλε. λαθὼν δὲ παραλλάξας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, οὗ τὴν μάχην συνέβη γενέσθαι, κατεστρατοπέδευσε, καὶ συναγαγὼν τοὺς νεκροὺς, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ κωμῶν τὰ θυρώματα κατασχίσας, ἔκαυσεν, ἰδίᾳ μὲν ἡγεμόνας, ἰδίᾳ δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ πολυάνδρια χώσας ἀπῆλθεν· ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ὕστερον ἐπελθόντα θαυμάζειν τὸ θάρσος αὐτοῦ καὶ τὴν εὐστάθειαν. ἔπειτα ταῖς ἀποσκευαῖς τοῦ Ἀντιγόνου περιπεσὼν, καὶ λαβεῖν ῥαδίως δυνάμενος πολλὰ μὲν ἐλεύθερα σώματα, πολλὴν δὲ θεραπείαν, καὶ πλοῦτον ἐκ πο-

Primum enim in Orcyniis Cappadociae ab Antigono per proditionem fusus, dum consectantur fugientem, non dedit facultatem proditori, vt ex fuga elaberetur ad hostes, sed arreptum suspendit. Fugiens autem contraria, ac illi tenebant, via, qui eum insequebantur, insciis illis conuertit iter, atque praeteritis hostibus, vt ad locum venit, vbi fuerat pugnatum, castra metatus mortuos coaceruatos, circumiectorum vicorum diruptis foribus, cremauit, seorsum duces, seorsum gregarios milites, excitatisque tumulis, recepit se: adeo vt Antigonus, qui post eo peruenit, stuperet audaciam atque immotum eius animum. Hinc incidens in Antigoni impedimenta, quum capere ex facili valeret multa libera capita et magnam vim seruitiorum opumque ex tot colle-

66 Ὀρκυνίοις] Locus hic, et alter, quem suppeditat Bodl. 4. (in quo Ὀρκιλίοις) aeque ignoti Geographis nostris. *Mos. Dus.*

67 διὰ προδοσίαν] Malo, quod in Mur. est, διὰ προδοσίας. Vide tamen 455, 13. φόνον γενησόμενον πολὺν διὰ Κατιλίναν. et 356, 15. διὰ τὰς ἀργυρείας. *Moses Dusoul.*

68 τὴν ἐναντίαν ὁδὸν...] Obscura haec. Iuuabit nonnihil aliter sic interpungere: Φεύγων δὲ, τὴν ἐναντίαν ὁδὸν τοῖς διώκουσι μετέβαλε λαθὼν, etc. Dacerius *in Castra redire* facit. pessime; contra fidem historiae, et diserta Plutarchi verba: ἐπὶ τὸν τόπον, οὗ τὴν μάχην συνέβη γενέσθαι. *Moses Dusoul.*

λέμων τοσούτων καὶ λεηλασιῶν ἠθροισμένον, ἔδεισε, μὴ καταπλησθέντες ὠφελείας καὶ λαφύρων [69] οἱ σὺν αὐτῷ βαρεῖς γένωνται πρὸς τὴν φυγὴν καὶ μαλακώτεροι τὰς πλάνας ὑπομένειν, καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῦ πολέμου τὰς ἐλπίδας εἶχεν, ὡς ἀποστρέψων τὸν Ἀντίγονον. ἐπεὶ δ' ἄντικρυς χαλεπὸν ἦν, ἀποτρέπειν Μακεδόνας χρημάτων ἐν ἐφικτῷ παρόντων, ἐκέλευσε θεραπεύσαντας αὐτοὺς, καὶ τοῖς ἵπποις χιλὸν [70] ἐμβαλόντας, οὕτω βαδίζειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. αὐτὸς δὲ πέμπει κρύφα πρὸς τὸν ἐπὶ [71] τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμίων Μένανδρον, ὡς κηδόμενος αὐτοῦ, φίλου γεγονότος καὶ συνήθους, φράζεσθαι [72] παραινῶν, καὶ ἀναχωρῆσαι τὴν ταχίστην ἐκ τῶν ἐπιδρόμων [73] καὶ ταπεινῶν [74] πρὸς τὴν ἐγγὺς ὑπώρειαν,

collectorum bellis et populationibus; veritus eſt, ne repleti compendio et praeda ſui euaderent ad fugam ignaui, mollioreſque ad ſuſtinendum errores tempuſque vagando terendum, in quo potiſſimum ſpem collocauerat belli, vt alio auerſurus Antigonum. Sed quia prorſus moleſtum videbatur, opibus illis ſub manu poſitis retinere Macedonas, iuſſit, vt corpora curarent et pabulum darent equis, inde hoſtes adorirentur. Mox in occulto ad Menandrum ſuper hoſtium impedimenta poſitum mittit, quaſi de eo pro veteri amicitia et conſuetudine eſſet ſolicitus, vt muniret ſe monens, maturaretque quam primum ex locis equitabilibus et planis ſe ad proximi montis latus recipere inequi-

69 καταπλησθέντες ὠφελείας καὶ λαφύρων.] Suſpecta mihi vox ὠφελείας: et a Plutarcho ſcriptum fuiſſe arbitror λείας καὶ λαφύρων. *Moſes Duſoul.*

70 χιλὸν] Quamuis ſequatur non multo poſt τοὺς ἵππους ἐγχαλινοῦν, minime tamen χιλὸν hic in χαλινὸν mutari debere exiſtimandum eſt. Quum enim dicit: θεραπεύσαντας αὐτοὺς, καὶ τοῖς ἵπποις χιλὸν ἐμβαλόντας: perinde eſt, ac ſi diceret: θεραπεύσαντας αὐτοὺς καὶ τοὺς ἵππους. *H. Stephanus.*

71 ἀπὸ Bodl. 4.

72 φράξασθαι] Abſurde caſtra communiat monetur, cui auctor eſt, vt ſe confeſtim ad tutiora recipiat loca. Vide, an non potius legendum ſit φθάσασθαι. Cl. Editor [id eſt Bryanus] φυλάξασθαι reponebat. *Moſ. Duſ.*

73 τῶν ἐπιδρομῶν] Reponi omnino neceſſe eſt ἐπιδρόμων. *H. Stephanus.*

74 πεδεινῶν Bodl. 4.

75 ἀκα-

ἄφιππον ὖσαν καὶ κυκλώσεις ὐκ ἔχουσαν. τοῦ δὲ Μενάνδρου ταχὺ συμφρονήσαντος τὸν κίνδυνον καὶ ἀνασκευασαμένου, κατασκόπους ἔπεμπεν ὁ Εὐμενὴς φανερῶς, καὶ παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις ὁπλίζεσθαι, καὶ τοὺς ἵππους ἐγχαλινοῦν, ὡς προσάξων τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ κατασκόπων ἀπαγγειλάντων, ὅτι παντάπασιν ὁ Μένανδρος ἄληπτος [75] εἴη, καταπεφευγὼς εἰς τόπους χαλεποὺς, ἄχθεσθαι προσποιούμενος ὁ Εὐμενὴς ἀπῆγε τὴν στρατιάν. λέγεται δὲ, τοῦ Μενάνδρου ταῦτα μαρτυρήσαντος πρὸς τὸν Ἀντίγονον, καὶ τῶν Μακεδόνων ἐπαινούντων τὸν Εὐμενῆ, καὶ φιλανθρωπότερον διατεθέντων, ὅτι καὶ παῖδας αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι καὶ γυναῖκας αἰσχῦναι παρὸν, ἐφείσατο καὶ παρῆκεν· Ἀλλ' ἐκεῖνος [76], φάναι τὸν Ἀντίγονον, οὐχ ἡμῶν, ὦ μακάριοι, κηδόμενος παρῆκεν, ἀλλ' αὑτῷ φεύγοντι δεδιὼς περιθεῖναι πέδας τοσαύτας.

10. Ἐκ τούτου πλανώμενος ὁ Εὐμενὴς καὶ ὑποφεύγων, ἔπεισε τοὺς πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπελ-

equitabile, vt cingi non poſſet. Vt periculum Menander aduertit, et, vaſis collectis, itineri ſe accinxit, miſit Eumenes propalam ſpeculatores, militibuſque, tanquam ſigna moturus in hoſtem, edixit, vt arma caperent, et equos haberent frenatos. Vbi vero renunciauerunt exploratores, Menandrum ad loca aſpera refugiſſe, neque poſſe opprimi, fingens id moleſte ferre, abduxit copias. Fama eſt, quum haec teſtaretur apud Antigonum Menander, atque Eumenem collaudarent Macedones, in partemque humaniorem verterent, quod, liberos ſuos in ſeruitutem redigere et conſtuprare vxores quum poſſet, abſtinuiſſet et praetermiſiſſet; atqui ille, dixiſſe Antigonum, non veſtri cauſa, boni viri, abſtinuit iſtis, verum ne tot ſe pedicis fugientem intricaret.

Hinc vagabundus Eumenes et fugitans, magnam partem militum induxit,

75 ἀκατάληπτος idem. Sed nihil mutandum. *Moſes Duſoul.*
76 ἐκεῖνο] Bodl. 4. ἐκείνως γε (ἐκεῖνός γε voluit) Mur. ἐκεῖνος.

 77 κη-

θεῖν, εἴτε κηδόμενος [77] αὐτῶν, εἴτ' ἐφέλκεσθαι μὴ βουλόμενος ἐλάττονας μὲν τοῦ μάχεσθαι, πλείονας δὲ τοῦ λανθάνειν ὄντας. καταφυγὼν δ' εἰς Νῶρα [78], χωρίον ἐν μεθορίῳ [79] Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ διακοσίων ὁπλιτῶν· κἀντεῦθεν αὖθις, ὅσοι τῶν φίλων ἐδεήθησαν ἀφεθῆναι, τοῦ χωρίου τὴν χαλεπότητα καὶ τῆς διαίτης τὴν ἀνάγκην οὐ φέροντες, πάντας ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέπεμψεν. ὡς δ' ἐπελθὼν [80] ὁ Ἀντίγονος εἰς λόγους αὐτὸν ἐκάλει πρὸ τῆς πολιορκίας [81], ἀπεκρίνατο, πολλοὺς εἶναι τοὺς Ἀντιγόνου φίλους, καὶ μετ' Ἀντίγονον ἡγεμόνας· ὧν δ' αὐτὸς προπολεμεῖ, μηδένα λείπεσθαι μετ' αὐτόν. ὁμήρους [82] δὲ πέμπειν ἐκέλευσεν, εἰ χρῄζει διὰ λόγων αὐτῷ γενέσθαι. τοῦ δ' Ἀντιγόνου κελεύοντος, ὡς κρείττονι λαλεῖν· Οὐδένα, εἶπεν, ἐμαυτοῦ κρείττονα νομίζω, μέχρις ἂν ὦ τοῦ ξίφους κύριος. ὅμως δὲ πέμψαντος τοῦ Ἀν-

induxit, vt faceſſerent: vel quod eorum gereret ſolicitudinem, vel quod trahere eos ſecum nollet pauciores, quam ad ſigna conferenda, et plures, quam ad tegendam fugam ſuam. Poſtquam autem in Nora, arcem, ad Lycaoniae et Cappadociae poſitam confinium, cum quingentis equitibus et ducentis peditibus refugit, quotquot amici eius miſſionem poſtulauerunt, quod non ferrent aſperitatem loci, vel victus anguſtias, omnes complexus, atque omni comitate eos proſequutus, miſſos fecit. Vt vero, admoto exercitu, Antigonus, antequam obſidere Eumenem coepiſſet, euocauit eum ad colloquium, reſpondit, multos Antigono amicos eſſe, et ſecundum Antigonum duces, illis, quos ipſe defenderet, poſt ſe reliquum eſſe neminem. Mitteret igitur, ſi colloqui ſecum cuperet, obſides. Mandante Antigono, ad ſe ſicut ſuperiorem vt veniret: Neminem, inquit, quouſque gladii compos ero, me cenſeo ſuperiorem. Vbi tamen fratris filium

77 κηδόμενος] Legitur etiam φειδόμενος, non multum diuerſa ſignificatione. *H. Stephanus.* Sic habet Vulcob.

78 Νῶρα...] De hoc caſtello vide Cellarium, quae hic alias dicenda fuiſſent nobis praeripientem.

79 ἐν μέρεσι Bodl. 4.

80 ὡς δὲ ἐλθὼν idem.

81 πολεμίας idem.

82 ὅμηρον idem.

83 ἠσπί-

τιγόνου τὸν ἀδελφιδοῦν Πτολεμαῖον εἰς τὸ χωρίον, ὥσπερ ἠξίωσεν ὁ Εὐμενὴς, κατέβη, καὶ περιβαλόντες ἀλλήλους ἠσπάσαντο φιλικῶς καὶ οἰκείως, ἅτε δὴ ἀλλήλοις [83] κεχρημένοι πολλὰ, καὶ συνήθεις γεγονότες. λόγων δὲ γενομένων πολλῶν, καὶ τοῦ Εὐμενοῦς οὐχ ὑπὲρ ἀσφαλείας μεμνημένου [84] καὶ διαλύσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς σατραπείας ἀξιοῦντος αὐτῷ βεβαιοῦσθαι, καὶ τὰς δωρεὰς ἀποδίδοσθαι, θαῦμα τοὺς παρόντας εἶχε, τὸ φρόνημα καὶ τὴν εὐτολμίαν ἀγαμένους. ἅμα δὲ πολλοὶ συνέτρεχον τῶν Μακεδόνων [85], ἰδεῖν, ὅστις ἐστὶ, τὸν Εὐμενῆ ποθοῦντες. οὐ γὰρ ἑτέρου λόγος ἦν τοσοῦτος ἐν τῷ στρατῷ μετὰ τὴν τοῦ Κρατεροῦ τελευτήν. δείσας δ᾽ ὁ Ἀντίγονος ὑπὲρ αὐτοῦ, μή τι πάθῃ βίαιον, πρῶτον μὲν ἀπηγόρευε μὴ προσιέναι βοῶν, καὶ τοῖς λίθοις ἔβαλλε τοὺς ἐπιφερομένους· τέλος δὲ, ταῖς χερσὶ τὸν Εὐμενῆ περιβαλὼν, καὶ τὸν ὄχλον ἀπερύκων τοῖς δορυφόροις, μόλις εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποκατέστησεν.

filium Antigonus, Ptolemaeum, vt poſtulauerat Eumenes, miſit in arcem, deſcendit, ac complexi inter ſe conſalutauere amice et familiariter; quippe magnus inter eos vſus et conſuetudo interceſſerat. Multa quum eſſent diſputata, neque mentionem Eumenes ſalutis ſuae et pacificationis vllam faceret, verum ſatrapias quoque poſceret ſibi firmari et praemia reddi, obſtupuerunt aſſiſtentes, admiratique ſunt et laudauerunt animum eius et fortitudinem: ſimul concurſus frequentium Macedonum fiebat, videre, qui eſſet, Eumenem cupientium. De nullo enim poſt Crateri fata tantus erat in exercitu ſermo. Verum timens illi Antigonus, ne qua vis ei inferretur, primum voce, ne quis accederet, vetuit, et lapidibus inceſſit ingerentes ſe. Poſtremo brachiis Eumenem complexus, turbamque ſatellitibus ſummouens aegre reduxit eum in tutum. Hinc

83 ἠσπάσαντο φιλικῶς καὶ οἰκείως, ἅτε δὴ ἀλλήλοις] Haec verba abſunt a Bodl. 4.

84 μεμνημένου] Suſpecta Cl. Editori haec vox erat, propter ὑπὲρ, quod praeceſſit. Sed ego illud ὑπὲρ in ὅπως mutandum cenſeo; et ſeruandum μεμνημένου, vt rei aptiſſimum. Vide 393, 12. *Moſes Duſoul.*

85 τῶν Μακεδόνων] Pro hoc genitiuo habetur in quibuſdam genitiuus πολεμίων. *H. Stephanus.* Ita Vulcob.

86 περὶ

11. Τἀντεῦθεν ὁ μὲν περιτειχίσας τὰ Νῶρα, καὶ Φρουρὰν καταλιπὼν, ἀνέζευξεν· Εὐμενὴς δὲ πολιορκούμενος, ἐγκρατὴς τοῦ χωρίου γεγονὼς, σῖτον καὶ ὕδωρ ἄφθονον καὶ ἅλας, καὶ ἄλλο μηδὲν ἔχοντος ἐδώδιμον, μηδ' ἥδυσμα πρὸς [86] τὸν σῖτον, ἐκ τῶν παρόντων ὅμως κατεσκεύαζε τοῖς συνοῦσιν ἱλαρὰν τὴν δίαιταν, ἐν μέρει τε παραλαμβάνων πάντας ἐπὶ τὴν αὑτοῦ τράπεζαν, καὶ τὸ συσσίτιον ὁμιλίᾳ, χάριν ἐχούσῃ καὶ φιλοφροσύνην, ἐφηδύνων. ἦν δὲ καὶ τὸ εἶδος ἡδὺς, οὐ πολεμικῷ καὶ τετριμμένῳ δι' ὅπλων ἐοικὼς, ἀλλὰ γλαφυρὸς καὶ νεοπρεπὴς, καὶ πᾶν τὸ σῶμα διηρθρωμένος, ὡς ὑπὸ τέχνης ἀκριβῶς τοῖς μέλεσι θαυμαστὴν συμμετρίαν ἔχουσιν. εἰπεῖν δ' οὐ δεινὸς, αἱμύλος δὲ καὶ πιθανὸς, ὡς ἐκ τῶν [87] ἐπιστολῶν συμβάλλειν ἐστίν. ἐπεὶ δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους ἡ στενοχωρία μάλιστα πάντων ἔβλαπτεν, ἐν οἰκήμασι μικροῖς, καὶ τόπῳ δυοῖν σταδίοιν ἔχοντι τὴν περίμετρον, ἀναστρεφομένους, τροφὴν δ' ἀγυμνάστους μὲν αὐτοὺς λαμ-

Hinc Antigonus, circumuallatis Noris, et ſtatione relicta, inde mouit. Eumenes circumſidebatur et tenebat praeſidium. Vbi frumentum quidem et aquae copia et ſal, verum quod eſui eſſet, vel condimenti aliud nihil ſuppetebat; ex his tamen, quae ſuppeditabant, victum parauit ſociis laetum, omnes viciſſim ad menſam ſuam inuitans, conuiuiumque lepidis ſermonibus et comitate condiens. Erat vultu quoque hilari, non bellatorem et in armis volutatum referens, ſed eleganti facie et florida, totoque corpore ita compactus, vt mirabilem eam concinnitatem omnium partium ab arte aliqua effici iudicares. Acris quidem non erat in dicendo, blandus tamen et alliciens, vt ex epiſtolis eius coniicias. Quia vero militibus eius per obſidionem praecipue erat loci anguſtia infeſta, exiguis in tectis et loco in ambitu duo ſtadia patenti verſantibus, qui nulla ſubacti exercitatione cibum capie-

86 περὶ Bodl. 4.

87 ἐκ τῶν ἐπ.] Ed. Par. ἐπὶ τῶν ἐπ. mendoſe, Fl. [Ald.] Baſ. Steph. recte ἐκ τῶν ἐπ. Quod ideo moneo, quia Dacerius, nulla harum inſpecta, ἀπὸ ſuum nobis, a Bigotio oblatum, in nota importune obtrudit. *Moſes Duſoul.*

88 μι-

βάνοντας, ἀργοῖς δὲ τοῖς ἵπποις προσφέροντας· οὐ μόνον τὸν ἄλυν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀπραξίας μαραινομένων [88] ἀπαλλάξαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ πρὸς φυγήν, εἰ παραπέσοι [89] καιρός, ἀμωσγέπως ἠσκημένοις χρήσασθαι [90], τοῖς μὲν ἀνθρώποις οἶκον, ὃς ἦν μέγιστος ἐν τῷ χωρίῳ, δεκατεσσάρων πηχῶν τὸ μῆκος, ἀπέδειξε περίπατον, κατὰ μικρὸν ἐπιτείνειν τὴν κίνησιν κελεύων· τῶν δ' ἵππων ἕκαστον ῥυτῆρσι μεγάλοις εἰς τὴν ὀροφὴν ἀναδεδεμένοις, ὑποζώσας ἐκ τῶν περὶ τὸν αὐχένα μερῶν, ἐμετεώριζε, καὶ παρήγειρε [91] διὰ τροχιλίας, ὥστε τοῖς μὲν ὀπισθίοις σκέλεσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρείδεσθαι, τοῖς δ' ἐμπροσθίοις ποσὶν ἀκρωνύχοις ἐπιψαύειν. οὕτω δὴ ἀνηρτημένους οἱ ἱπποκόμοι παρεστῶτες, ἅμα ταῖς τε κραυγαῖς καὶ ταῖς μάστιξιν ἐπηρέθιζον· οἱ δὲ πιμπλάμενοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς, τοῖς μὲν

capiebant, pabulumque obiiciebant equis otiosis; quo non solum languorem illis abstergeret otio marcescentibus, verum etiam, si ad fugam offerretur opportunitas, plane expeditis vteretur, tectum hominibus, quod in castello erat amplissimum, cubitos longum quatuordecim, attribuit ad ambulationem, praescribens gradum, vt sensim intenderent. Equos singulos magnis loris ad fastigium tecti religatis succinctos ex partibus anterioribus, quae circa collum erant, euehebat, et leniter per trochleam sustollebat, vt posterioribus pedibus insisterent solo, anteriorum summis vngulis id tantum attingerent. Ita suspensos assistentes equisones stimulabant clamoribus pariter et flagellis. Illi ardore et ira repleti, posterioribus subsi-

88 μαραινόμενον] Scribe cum Anon. et Mur. μαραινομένων.

89 παραπεσεῖ Bodl. 4.

90 χρῆσθαι Vulc.

91 παρήγειρεν] Suspecta vox. Cl. Editor παρήειρεν adscripsit suo Codici, vt coniecturam; et ad Anton. nos amandat, (V. 144, 4.) vbi de Antonio ad Cleopatram per fenestram sursum tollendo dicitur: εἵλκετο τὰς χεῖρας ὀρέγων εἰς ἐκείνην καὶ παρεωρούμενος. Apte sane et ad rem apposite. Sed, vt illic obseruabitur, scribendum est παραιωρούμενος: et hic παρῃώρει. Verbo αἰωρήσας in hac ipsa narratione vtitur Diod. Sic. p. 621. quod perperam in Tollii Edit. ἑωρήσας scribitur. *Mos. Dus.*

92 ἐνηλ-

ὀπισθίοις ἐνήλλοντο [92] καὶ διεσκίρτων σκέλεσι, τοῖς δὲ μετεώροις ἐφιέμενοι στηρίσασθαι, καὶ κροτοῦντες τὸ ἔδαφος κατετείνοντο πᾶν τὸ σῶμα, καὶ πολὺν ἠφίεσαν ἱδρῶτα καὶ στεναγμὸν, οὔτε πρὸς τάχος, οὔτε πρὸς ῥώμην, γυμναζόμενοι κακῶς. τὰς δὲ κριθὰς ἐνέβαλλον αὐτοῖς ἐπτισμένας, ἵνα κατεργάζωνται θᾶττον καὶ πέττωσι βέλτιον.

12. Ἤδη δὲ τῆς πολιορκίας χρόνον λαμβανούσης, Ἀντίγονος τεθνηκέναι πυνθανόμενος Ἀντίπατρον ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τεταράχθαι τὰ πράγματα, Κασάνδρου καὶ Πολυπέρχοντος διαφερομένων, οὐδὲν ἔτι μικρὸν ἐλπίζων, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τὴν ὅλην περιβαλλόμενος ἡγεμονίαν, ἐβούλετο τὸν Εὐμενῆ φίλον ἔχειν καὶ συνεργὸν ἐπὶ τὰς πράξεις. διὸ πέμψας Ἱερώνυμον, ἐσπένδετο τῷ Εὐμενεῖ, προτείνας ὅρκον, ὃν ὁ Εὐμενὴς διορθώσας, ἐπέτρεψεν ἐπικρῖναι τοῖς πολιορκοῦσιν αὐτὸν Μακεδόσι, πότερος εἴη δικαιότερος. Ἀντίγονος μὲν γὰρ ἀφοσιώσεως ἕνεκεν ἐν ἀρχῇ τῶν βασιλέων ἐπιμνησθεὶς, τὸν λοιπὸν ὅρκον εἰς

ſubſiliebant et tripudiabant pedibus, ſublimioribus vero prioribus affectantes inſiſtere, ac ſolum pulſantes, totum contendebant corpus, ſudoreſque manabant et ſuſpiria mittebant. Ita non male vel ad agilitatem, vel ad robur, exercitabantur. Hordeum obiiciebat his piſtum, vt et perficerent id citius et concoquerent melius.

Dum trahitur in longum tempus obſidio, Antigonus, allato nuncio, deceſſiſſe in Macedonia Antipatrum, ac res conquaſſatas ibi eſſe Caſſandri et Polyperchontis diſſenſionibus, nihil iam ſperans mediocre, ſed totum imperium animo complectens Macedonicum, volebat Eumenem conciliare ſibi et adiutorem habere ad res gerendas. Qua de cauſa miſit Hieronymum, cum eo pacificatum ſub certo iuramento, cuius formula emendata Eumenes arbitrio permiſit circumſidentium ipſum Macedonum, vtrum aequius foret. Antigonus enim, defunctorie in exordio regum facta mentione, reliquum iuriſiurandi in verba ſua conce-

92 ἐνηλλάττοντο Vulcob.

ἑαυτὸν ὥρκιζεν· Εὐμενὴς δὲ πρώτην μὲν ἐνέγραψε τοῖς ὅρκοις Ὀλυμπιάδα μετὰ τῶν βασιλέων· ἔπειτα ὤμνυεν, ἐκ Ἀντιγόνῳ μόνον εὐνοήσειν [93], ἐδ' ἐκείνῳ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν ἕξειν καὶ φίλον, ἀλλὰ καὶ Ὀλυμπιάδι καὶ τοῖς βασιλεῦσιν. ὧν δικαιοτέρων φανέντων, οἱ Μακεδόνες, ἐς ταῦτα ὁρκίσαντες τὸν Εὐμενῆ, τὴν πολιορκίαν ἔλυσαν, καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον ἀπέστελλον, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀποδῷ τῷ Εὐμενεῖ τὸν ὅρκον. ἐν τούτῳ δ' Εὐμενὴς ὅσους εἶχεν ἐν Νώροις τῶν Καππαδοκῶν ὁμήρους ἀπεδίδου, λαμβάνων ἵππους καὶ ὑποζύγια καὶ σκηνὰς παρὰ τῶν κομιζομένων, καὶ συνῆγε τῶν στρατιωτῶν ὅσοι διασπαρέντες ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπλανῶντο κατὰ τὴν χώραν· ὥστε περὶ αὐτὸν ἱππεῖς ὀλίγῳ τῶν χιλίων [94] ἀποδέοντας γενέσθαι. μεθ' ὧν ἐξελάσας ἔφυγεν, ὀρθῶς φοβηθεὶς τὸν Ἀντίγονον. ὁ γὰρ μόνον ἐκεῖνον ἐκέλευσε πολιορκεῖν αὖθις περιτειχίσαντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς Μακεδόσι πικρῶς ἀντέγραψε, δεξαμένοις τοῦ ὅρκου τὴν διόρθωσιν.

13. Φεύγοντι δ' Εὐμενεῖ γράμματα κομίζεται πα-

conceperat. Eumenes vero ſacramento principem adſcripſit Olympiadem cum regibus: inde iurauit non Antigono tantum, neque eundem, quem illum, habiturum ſe hoſtem et amicum, ſed etiam quem Olympiadem et reges. Quibus pro iuſtioribus probatis, Macedones, in id adacto Eumene, obſidionem ſoluerunt, miſeruntque ad Antigonum, vt ab eo viciſſim Eumenis nomine iuramentum exigerent. Interea Eumenes, quoſcunque in Noris habuerat Cappadocum obſides, reddidit iis. A recipientibus accepit equos, iumenta, tentoria, conquiſiuitque milites, qui effuſi ex fuga per eam regionem palabantur. Ita equites contraxit paulo minus mille: cum quibus haud abs re timens ab Antigono profugit. Quippe non tantum mandauit ille, vt eum obſiderent et circumuallarent rurſus, verum etiam Macedonibus reſcripſit amare, quod iuriſiurandi admiſiſſent correctionem.

Fugienti Eumeni literae redduntur ab illis, qui in Mace-

93 ἐννοήσειν Vulc. Diod. Sic. habet, p. 630.
94 χιλίων] *Vltra duo millia*

95 Κοίν-

ρὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὴν Ἀντιγόνου δεδοικότων αὔξησιν, Ὀλυμπιάδος μὲν, παρακαλούσης ἐλθόντα τὸ Ἀλεξάνδρου παιδίον παραλαβεῖν καὶ τρέφειν, ὡς ἐπιβουλευόμενον· Πολυπέρχοντος δὲ καὶ Φιλίππου τοῦ βασιλέως κελευόντων Ἀντιγόνῳ πολεμεῖν, τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ δυνάμεως ἄρχοντα, καὶ τῶν ἐν Κουίνδοις [95] χρημάτων πεντακόσια μὲν τάλαντα λαβεῖν εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἐπανόρθωσιν, εἰς δὲ τὸν πόλεμον ὁπόσοις βούλεται χρῆσθαι. περὶ δὲ τούτων καὶ Ἀντιγένει καὶ Τευτάμῳ, τοῖς τῶν ἀργυρασπίδων ἡγουμένοις, ἐγεγράφεισαν. ἐπεὶ δὲ λαβόντες ἐκεῖνοι τὰ γράμματα, τῷ μὲν λόγῳ φιλανθρώπως ἐδέξαντο τὸν Εὐμενῆ, φθόνου δὲ καὶ φιλονεικίας ἐφαίνοντο μεστοὶ, δευτερεύειν ἀπαξιοῦντες ἐκείνῳ· τὸν μὲν φθόνον ὁ Εὐμενὴς ἐθεράπευε τῷ τὰ χρήματα μὴ λαβεῖν, ὡς οὐδὲν δεόμενος, ταῖς δὲ φιλονεικίαις καὶ φιλαρχίαις αὐτῶν, μήθ᾽ ἡγεῖσθαι δυναμένων, μήθ᾽ ἕπεσθαι βουλομένων, ἐπῆγε δεισιδαιμονίαν. ἔφη γὰρ, Ἀλέξανδρον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους φανῆναι,

Macedonia Antigoni incrementum metuebant: Olympiade orante, veniret, et paruum filium Alexandri susciperet educaretque, insidiis petitum: Polyperchonte autem et Philippo rege imperantibus, vt praeesset exercitui, qui in Cappadocia erat, ac bellum cum Antigono gereret, vtque ex pecunia, quae erat Quindis, quingenta talenta ad res suas reparandas, ad bellum vero, quanta pecunia vti liberet, eam acciperet. De his Antigeni quoque et Teutamo, Argyraspidum praefectis, scripserant. Qui, acceptis literis, Eumenem verbis benigne quidem exceperunt, sed inuidia atque aemulatione prodiderunt se rumpi, dedignantes illi, se posthabitos. Inuidiam Eumenes pecunia, quasi ea non indigeret, non accepta leniuit. At peruicaciae eorum et ambitioni, qui neque imperare scirent, neque vellent sequi, incussit superstitionem. Alexandrum sibi ait per somnium oblatum fuisse, ac

95 Κουίνδοις] Quinda castellum Ciliciae fuit, supra Anchialam situm, vbi thesauros suos Macedones habebant, et pecuniam regiam. Strabo lib. XIV. infra in Demetrio, alii. *Xylander.* Κυΐνδοις scribitur apud Diod. Sic. 699. Et ita noster infra in Demetr. (V. 39, 1.)

96 συνε-

καὶ δεῖξαί τινα σκηνὴν κατεσκευασμένην βασιλικῶς, καὶ θρόνον ἐν αὐτῇ κείμενον· εἶτ' εἰπεῖν, ὡς ἐνταῦθα συνεδρεύουσιν αὐτοῖς καὶ χρηματίζουσιν αὐτὸς παρέσται, καὶ συνεφάψεται [96] βουλῆς τε πάσης καὶ πράξεως ἀρχομένοις ἀπ' αὐτοῦ. ταῦτα ῥᾳδίως ἔπεισε τὸν Ἀντιγένη καὶ τὸν Τεύταμον, οὔτ' ἐκείνων βαδίζειν βουλομένων πρὸς αὐτὸν, οὔτε αὐτὸς ἀξιῶν ἐπὶ θύραις ἑτέρων ὁρᾶσθαι. καὶ τιθέντες οὕτω σκηνὴν βασιλικὴν καὶ θρόνον Ἀλεξάνδρῳ κατεπευφημισμένον, ἐκεῖ συνεπορεύοντο βουλευόμενοι περὶ τῶν μεγίστων. ἐπεὶ δὲ προϊοῦσιν αὐτοῖς εἰς τὴν ἄνω χώραν ὁ Πευκέστας μετὰ τῶν ἄλλων σατραπῶν ἀπήντησε, φίλος ὢν, καὶ συνεμίξαντο τὰς δυνάμεις, πλήθει μὲν ὅπλων καὶ λαμπρότητι παρασκευῆς ἐπέῤῥωσαν τοὺς Μακεδόνας, αὐτοὶ δ' ἀναγωγοὶ ταῖς ἐξουσίαις, καὶ μαλακοὶ ταῖς διαίταις γεγονότες μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, καὶ φρονήματα τυραννικὰ καὶ τεθρυμμένα [97] βαρβαρικαῖς ἀλα-

ac tabernaculum monſtraſſe regaliter inſtructum, collocatumque in eo ſolium; inde fatum, ſi illuc conuenirent et res tractarent, praeſto fore ſe, et ſecundaturum omnia conſilia coeptaque auſpiciis ſuſcepta ſuis. Facile haec perſuaſit Antigeni et Teutamo, qui nec adire illum ſuſtinebant, et ille dedignabatur aſſiſtere aliorum foribus videri. Ita poſito regio tabernaculo et ſolio, quod Alexandro nuncupauerunt, eo conueniebant de ſummis rerum conſultantes. Poſtquam in ſuperiorem regionem progreſſis Peuceſtas, qui amicus erat, cum aliis occurrit ſatrapis, ac coniunxerunt copias ſuas, armatorum numero et apparatus ſplendore confirmauerunt Macedonas. Verum quia licentia ipſi diſſoluti et vita molles euaſerant poſt Alexandri exceſſum, ſpirituſque tyrannicos et barbarica innutritos arro-

96 συνεφάψεται] Legitur etiam νῦν ἐφάψεται. ſed illam lectionem huic antepono. *H. Stephanus.*

97 τεθραμμένα] Cl. Editor ſcripturam hanc merito ſuſpectam habens, ſuo Cod. adſcripſit: [Forſan τεθηριωμένα: vt 359, 13. et iterum 363, 11. Sed vide V. 69, 5. et 31, 19. Et in Op. Mor. 178, 3.] Haec vir doctiſſimus; quid tandem decreturus, ſi notam hanc ad prelum mittendam conſcripſiſſet, neſcio. Ego

ζονείαις ἐπὶ ταυτὸ συνενεγκάμενοι, πρὸς μὲν ἀλλήλους βαρεῖς ἦσαν καὶ δυσάρμοστοι, τοὺς δὲ Μακεδόνας κολακεύοντες ἐκκεχυμένως, καὶ καταχορηγοῦντες εἰς δεῖπνα καὶ θυσίας, ὀλίγου χρόνου τὸ στρατόπεδον ἀσωτίας πανηγυριζούσης καταγώγιον ἐποίησαν, καὶ δημαγωγούμενον ἐπὶ αἱρέσει στρατηγῶν ὄχλον, ὥσπερ ἐν ταῖς δημοκρατίαις. αἰσθόμενος δ' ὁ Εὐμενὴς αὐτοὺς ἀλλήλων μὲν καταφρονοῦντας, αὐτὸν δὲ φοβουμένους καὶ παραφυλάττοντας, ἀνελεῖν εἰ γένοιτο καιρὸς, ἐσκήψατο χρημάτων δεῖσθαι· καὶ συνεδανείσατο τάλαντα πολλὰ παρὰ τῶν μάλιστα μισούντων αὐτὸν, ἵνα καὶ πιστεύωσι, καὶ ἀπέχωνται περὶ τῶν δανείων ἀγωνιῶντες. ὥστε συνέβη τὸν ἀλλότριον πλοῦτον αὐτῷ φύλακα τοῦ σώματος ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ σωτηρίᾳ διδόντων, μόνον ἐκ τοῦ λαβεῖν κτήσασθαι τὴν ἀσφάλειαν.

14. Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Μακεδόνες, ἀδείας μὲν οὔσης,

arrogantia in vnum contulerunt, erant inter ſe mutuo ſuperciliofi et diſcordes. Macedonibus autem effuſe adulando, in coenaſque ac ſacrificia profundendo, reddiderunt breui comeſſabundae popinationis caſtra diuerſorium, atque milites, ſicut in populari repub. turbam, quae allicitur ad legendos duces blandimentis. Vt aduertit Eumenes, ipſos inter ſe deſpicere, ſe vero timere et captare tempus ad necandum, ſimulauit ſibi argento opus eſſe, atque ab illis, qui erant ſibi infeſtiſſimi, ſumſit mutuo grandem pecuniam; quo et crederent ſibi, et manus abſtinerent, de credita pecunia ſoliciti. Ita factum eſt, vt corporis cuſtodes opes haberet alienas. Et quum alii ad ſalutem conſequendam dent, ſecuritatem comparauit ſibi accipiendo.

At Macedones tantiſper, dum metus abſuit, dantibus vendi-

Ego τεθρυμμένα legendum cenſeo: vt apud Xen. in Symp. (522, 7. Ed. St.) οὐχ ἁβρότητι χλιδαινομένου, οὐδὲ μαλακίᾳ θρυπτομένου. *Moſes Duſoul.*

ἐφθείροντο πρὸς τοὺς διδόντας, καὶ τὰς ἐκείνων θύρας ἐθεράπευον, δορυφορουμένων καὶ στρατηγιώντων [98]. ἐπεὶ δ' Ἀντίγονος αὐτοῖς παρεστρατοπέδευσε μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ τὰ πράγματα φωνὴν ἀφιέντα τὸν ἀληθινὸν ἐκάλει στρατηγὸν, οὐ μόνον οἱ στρατευόμενοι τῷ Εὐμενεῖ προσεῖχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ τρυφῇ μεγάλων ἐκείνων ἕκαστος ἐνέδωκε, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν σιωπῇ τὴν δοθεῖσαν φυλάττοντα τάξιν. καὶ γάρ τοι περὶ τὸν Πασιτίγριν [99] ποταμὸν ἐπιχειρήσαντα διαβαίνειν τὸν Ἀντίγονον, οἱ μὲν ἄλλοι παραφυλάττοντες οὐδ' ᾔσθοντο, μόνος δ' Εὐμενὴς ὑπέστη, καὶ συνάψας μάχην, πολλοὺς μὲν κατέβαλε, καὶ νεκρῶν ἐνέπλησε τὸ ῥεῖθρον, ἔλαβε δὲ τετρακισχιλίους αἰχμαλώτους. μάλιστα δ' οἱ Μακεδόνες περὶ τὴν συμβᾶσαν ἀῤῥωστίαν αὐτῷ καταφανεῖς ἐγί-

venditabant ſe, atque illorum ianuas celebrabant, eoſque ſtipabant imperare affectantes. At vbi Antigonus magno cum exercitu prope eos conſedit, atque res ipſa vocem emittens verum poſtulauit ducem, Eumenem non modo turba militaris reſpexit, ſed et quiſque illorum, qui in pace et luxu magni eſſe videbantur, manus dans praebuit ſe illi obſequentem in eo, quem cuique aſſignaret, ordine. Etenim Paſitigrim amnem aggreſſum tranſmittere Antigonum caeteri, qui in ſtationibus erant, ne ſenſerunt quidem: ſolus excepit eum Eumenes, ſignisque collatis multos occidit de militibus eius, et flumen cadaueribus compleuit, captis quatuor millibus. Praecipue vero oſtenderunt Macedones, quum eſſet valetudinis infirmitate corre-

98 δορυφορουμένων καὶ στρατηγιώντων] Suſpectus mihi hic locus, et abſque MſΓ. ope haud facile ſanandus, videtur. *Moſ. Duſ.*

99 Πασιτίγριν] Duo cum ſint eius nominis fluuii, vtrum hic intelligi oporteat, Cellarius definit, (p. 791.) Perſicum nempe, ſiue eum, qui in Sinum Perſicum infunditur. Non infrequenter Diod. Sic. Tigrin, vt in hac ipſa narratione, hunc Paſitigrin vocat. Apud Corn. Nep. *in Paraetacis*, ex eruditiſſima Lambini emendatione, confligiſſe dicuntur. Recte. Nec in eo quicquam eſt, quod Plutarcho aduerſetur. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.* [Caeterum Vulc. Πατισίγριν exhibet.]

νοντο, τοὺς μὲν ἄλλους ἑστιᾶν λαμπρῶς καὶ πανηγυρίζειν, ἄρχειν δὲ καὶ πολεμεῖν δυνατὸν ἡγούμενοι μόνον ἐκεῖνον. ὁ μὲν γὰρ Πευκέστας ἐν τῇ Περσικῇ λαμπρῶς αὐτοὺς ἑστιάσας, καὶ κατ' ἄνδρα διαδοὺς ἱερεῖον εἰς θυσίαν, ἤλπιζεν εἶναι μέγιστος· ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τοὺς πολεμίους βαδιζόντων, ἐτύγχανεν ὁ Εὐμενὴς, ἐκ νόσου τινὸς ἐπισφαλοῦς, ἐν φορείῳ κομιζόμενος ἔξω τοῦ στρατεύματος ἐν ἡσυχίᾳ διὰ τὰς ἀγρυπνίας. μικρὸν δὲ προελθοῦσιν αὐτοῖς ἄφνω λόφους τινὰς ὑπερβαλόντες ἐξεφάνησαν οἱ πολέμιοι, καταβαίνοντες εἰς τὸ πεδίον. ὡς οὖν αἵ τε τῶν χρυσῶν ὅπλων αὐγαὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἐξέλαμψαν ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ ἀγήματος ἐν τάξει πορευομένων [100], καὶ τῶν θηρίων τοὺς πύργους ἄνω καὶ τὰς πορφύρας εἶδον, ὅσπερ ἦν αὐτοῖς κόσμος εἰς μάχην ἀγομένοις, ἐπιστήσαντες οἱ πρῶτοι τὴν πορείαν, ἐβόων Εὐμενῆ καλεῖν πρὸς αὐτούς [1]· οὐ γὰρ ἂν προελθεῖν, ἐκείνου μὴ στρατηγοῦντος.

correptus, ita ſe exiſtimare, comeſſationes et tempeſtiua conuinia reliquos apparare ſplendide, imperare et belligerare vnum illum noſſe. Quippe Peuceſtas, qui in Perſide illis magnificum epulum praebuerat, et viritim diuiſerat victimam ad ſacra facienda, promittebat ſibi praecipuam poteſtatem. Mox motis in hoſtem ſignis, Eumenes forte ex ancipiti morbo extra agmen quiete in lectica ob vigilias ferebatur. Vbi aliquantulum ſunt progreſſi, repente conſpexerunt hoſtes, qui, ſuperatis quibuſdam collibus, in campum ſe dimittebant. Vt igitur aureorum fulgor armorum ex tumulis agmine incedente inſtructo aduerſus ſolem micuit, editaſque belluarum turres et purpuras ſunt contemplati, qui ornatus in proelium euntibus ſolennis erat, reſiſtentes anteſignani vociferabantur, Eumenes vocaretur, gradum ſe, niſi illius ductu, non promoturos;

100 πορευομένων] Non fuit neceſſe dicere πορευομένου, quoniam ἄγημα eſt nomen collectiuum. *H. Steph.*

1 αὐτούς] Rectius ſcribetur αὐτοῖς, vt quidam Codd. habent: vel αὑτοῖς, id eſt, *ſibi:* ita interpretando: *vociferantes Eumenem ſibi vocari iubebant.* Vnus tamen interpretum perinde reddidit, ac ſi non ſcriptum eſſet ἐβόων, Εὐμενῆ καλεῖν αὐτοῖς, ſed βοῶντες Εὐμενῆ ἐκάλεσαν, ita interpretans: *cum clamore Eumenem*

καὶ τὰ ὅπλα πρὸς τὴν γῆν ἐρείσαντες, ἀλλήλοις μένειν διεκελεύοντο, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ χωρὶς Εὐμενȣ̃ς μὴ μάχεσθαι, μηδὲ κινδυνεύειν πρὸς τȣ̀ς πολεμίȣς. ἀκȣ́σας δ' ὁ Εὐμενὴς, ἧκε πρὸς αὐτȣ̀ς δρόμῳ, τȣ̀ς κομίζοντας ἐπιταχύνας, καὶ τȣ̃ φορείȣ τὰς ἑκατέρωθεν αὐλαίας ἀνακαλύψας, πρȣ́τεινε τὴν δεξιὰν γεγηθώς. οἱ δ' ὡς εἶδον, εὐθὺς ἀσπασάμενοι Μακεδονιςὶ τῇ φωνῇ, τάς τ' ἀσπίδας ἀνείλοντο, καὶ ταῖς σαρίσσαις ἐπιδȣπήσαντες, ἠλάλαξαν, προκαλȣ́μενοι τȣ̀ς πολεμίȣς, ὡς τȣ̃ ἡγεμόνος αὐτοῖς παρόντος.

15. Ἀντίγονος δὲ, παρὰ τῶν ἁλισκομένων ἀκȣ́ων τὸν Εὐμενῆ νοσεῖν καὶ κομίζεσθαι κακῶς διακείμενον, ȣ̓ μέγα ἔργον ἡγεῖτο συντρίψαι τȣ̀ς ἄλλȣς, ἐκείνȣ νοσȣ̃ντος. διὸ καὶ σπεύδων ἐπὶ τὴν μάχην προῆγεν. ὡς δὲ τῶν πολεμίων εἰς τάξιν καθισαμένων παρελάσας κατεῖδε τὸ σχῆμα καὶ τὴν διακόσμησιν, ἐκπλαγεὶς ἐπέςη πλείω χρόνον· εἶτ' ὤφθη τὸ φορεῖον ἀπὸ θατέρȣ κέρως ἐπὶ θά-

turos; defixiſque humi ſcutis cohortabantur inter ſe, ne inde ſe mouerent, et duces vt conſiſterent, neque ſine Eumene committerent pugnam, neu cum hoſtibus ſigna conferrent. Eo nunciato, Eumenes incitauit lecticarios, currenſque ad eos venit, ac reiectis vtrinque lecticae aulaeis, hilari excelſus vultu protendit dexteram. Quem vt videre, conſalutauerunt illico lingua Macedonica, ſimulque clypeos ſuſtulerunt, et sariſſis concrepantes laetum tulerunt clamorem, prouocantes hoſtem, tanquam praeſentem habentes ducem.

Antigonus autem ex captiuis audiens, implicitum morbo Eumenem, et lectica geſtari grauiter affectum, haud magni negotii duxit, laborante illo, alios obterere: quapropter maturauit acie dimicare. Vt vero hoſtium inſtructorum praeuectus figuram et ordinem eſt contemplatus, diu attonitus ſubſtitit. Mox lectica conſpecta, quae ab vno cornu ad

nem vocauerunt. Eſt alioqui vſitatum et alibi hoc verbum βοᾷν cum infinitiuo, pro *iubere clamando*, vel *poſcere, cum clamore iubere,* ſeu *flagitare:* vt in hac ipſa Eumenis vita, p. 361, vlt. [edit. Lond.] ἄγειν ἐβόων. *H. Stephanus.* [Caeterum πρὸς ante αὐτȣ̀ς a vulgatis abeſt.]

τερον διαφερόμενον. γελάσας οὖν ὁ Ἀντίγονος, ὥσπερ εἰώθει, μέγα, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπών· Τοῦτ' ἦν τὸ φορεῖον, ὡς ἔοικε, τὸ ἀντιπαρατατ]όμενον ἡμῖν, εὐθὺς ἀπῆγε τὴν δύναμιν ὀπίσω, καὶ κατεστρατοπέδευσεν. οἱ δὲ μικρὸν ἀναπνεύσαντες, αὖθις ἐδημαγωγοῦντο, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐντρυφῶντες, σχεδὸν ὅλην εἰς τὰ χειμάδια κατενείμαντο τὴν Γαβηνῶν· ὥστε τοὺς ἐσχάτους τῶν πρώτων ἀποσκηνοῦν ὁμοῦ τι χιλίους σταδίους [2]. ταῦτα γνοὺς ὁ Ἀντίγονος, ὥρμησεν ἐξαίφνης ἐπ' αὐτοὺς ὑποστρέψας, χαλεπὴν ὁδὸν καὶ ἄνυδρον, σύντομον δὲ καὶ ταχεῖαν [3]· ἐλπίζων, εἰ διεσπαρμένοις ἐπιπέσοι περὶ τὰ χειμάδια, μηδ' ἂν συνελθεῖν ἔτι τὸ πλῆθος ῥαδίως εἰς ταὐτὸ τοῖς στρατηγοῖς. ἐμβαλόντι δ' εἰς γῆν ἀοίκητον αὐτῷ, πνεύματά τε δεινὰ καὶ κρύη μεγάλα διελυμαίνετο τὴν πορείαν, ἐνοχλουμένου τοῦ στρατεύματος. ἦν οὖν ἀναγκαία βοήθεια, πυρὰ πολλὰ καίειν. ὅθεν οὐκ ἔλαθε τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ τῶν

ad alterum circumferebatur, cachinnatus suo more Antigonus, ait ad amicos: Haec nimirum est lectica, quae infesta nobis stat. Inde agmen illico retro reduxit, ac castra metatus est. At hi, quum paulisper respirassent, ex integro impulsi factionibus sunt, et ducibus insultantes regionem Gabenorum ferme vniuersam hybernis occuparunt, vt postremorum tabernacula prope mille stadia essent a primis diremta. Quo cognito, mouit repente in illos Antigonus. Iter fecit via laboriosa et sitienti, compendiosa tamen et confragosa; sperans, si superuenisset per hyberna disiectis, non facile iam contracturos copias duces. Ingresso regionem vastam et habitationibus nudam venti procellosi cum ingenti gelu, qui fatigauerunt exercitum, iter interpellarunt. Itaque ad necessarium remedium crebri ignes excitandi fuere: quod effecit, ne falleret hostes. Sed qui in spectan-

2 χιλίους σταδίους] Diod. Sic. (682.) ὁδὸν ἡμερῶν ἕξ.

3 τραχεῖαν] Dacerius recte emendat. βραχεῖαν legendum est. Corn. Nepos: *breuior*. Saepius permutantur haec duo. Sic etiam in Op. Mor. 170, 30. τραχὺ, pro βραχύ: vt recte scribitur 1767, 6. et βραχύτητι, pro τραχύτητι, 1238, 24.

4 ἱστα•

βαρβάρων οἱ τὰ βλέποντα πρὸς τὴν ἀοίκητον ὄρη νεμόμενοι, θαυμάσαντες τὸ τῶν πυρῶν πλῆθος, ἔπεμψαν ἱπ-παστρίαις καμήλοις [4] ἀγγέλους πρὸς Πευκέσταν. ὁ δ' ὡς

ſpectantibus deſertum montibus habitabant barbari, pyrarum mirati frequentiam, nuncios miſerunt dromedis ad Peuceſtam. Hic nuncii

4 ἱππαστρίαις καμήλοις] H. Steph. ἱππατρίαις reponit; quod et voluiſſe Vulc. Cod. videtur; [qui ἱππατρίας exhibet] locumque ex Alex. affert, vbi ἐκφυγὼν ... ἐπὶ καμήλου δρομάδος legitur, (IV. 46, 2.) vt de iiſdem intelligatur hic eſſe ſermonem. Suſpicatur Dacerius, ſub hac voce latere appellationem aliquam loci, ex quo optimi huius generis cameli oriundi eſſent. Anon. Mur. et Ed. Fl. ἱππαστρίαις habent. Diod. Sic. (683.) δρομάδας καμήλους. [vitium in vulgares reliquas ex Aldina promanauit. Caeterum plena H. Stephani ad hunc locum annotatio haec eſt: Non dubito, quin reponendum ſit ἱππατρίαις καμήλοις. Vnus interpretum vertit: *Hiſpaſtriis camelis:* lectionem, quam habemus, retinens: alter autem: *dromedis.* Quod vocabulum *dromedis* typographico fortaſſis errore pro *dromadibus* poſitum fuit. Eſt certe δρομάδων ſatis frequens mentio apud ſcriptores Graecos. Atque adeo apud hunc ipſum, in eo, quod in manibus nunc habemus, opere, legitur cum alibi, tum in Alexandro, vbi ſcribit: τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος, ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν. Apud Latinos quoque haec appellatio reperitur. Liuius Maced. belli lib. VII. *Ante hunc equitatum falcatae quadrigae, et cameli, quos appellant dromadas.* Vbi ſi Liuius intellexit, camelos alio nomine *dromadas* vocari, (ſicut Gallice *dromadaire* appellatur quiuis camelus) ei minime aſſentiri poſſim. Ita enim ſentio, δρομάδας, velut epithetum, additum aliquando fuiſſe diſcriminis conſtituendi gratia. Sed ἱππαστρίαι quae erant? (liceat enim hic foeminino genere Graecorum more appellare.) Aliudne genus, quam earum, quae δρομάδες dicebantur? Hoc equidem mihi non ſit veriſimile: quin potius δρομάδας alio nomine ἱππαστρίας fuiſſe vocatas arbitror, ad differentiam earum, quae veterini generis eſſent, vt Pliniano vocabulo vtar. Quae enim ad curſum velociores erant, eaedem certe inequitare volentibus aptiores. At noſtra lingua *dromadum* appellationem latius extendit, (vti dixi) vocans *vn dromadaire* quemuis camelum; ac potiſſimum ab antiquioribus huius linguae ſcriptoribus id vocabulum vſurpatur.]

 5 τει-

ἤκουσεν, αὐτός τε παντάπασιν ἔκφρων ὑπὸ δέους γενόμενος, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν ὁμοίως ἔχοντας, ὥρμητο φεύγειν, ἀναστήσας τοὺς καθ' ὁδὸν ὄντας αὐτοῖς μάλιστα τῶν στρατιωτῶν. Εὐμενὴς δὲ τὴν ταραχὴν ἀφῄρει καὶ τὸν φόβον, ὑπισχνούμενος ἐπιστήσειν τῶν πολεμίων τὸ τάχος, ὥστε τρισὶν [5] ὕστερον ἡμέραις, ἢ προσδοκῶνται, παραγενέσθαι. πεισθέντων δ' αὐτῶν, ἅμα μὲν ἀγγέλους περιέπεμπε, τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμαδίων καὶ τοὺς ἄλλους ἀθροίζεσθαι κατὰ τάχος κελεύων· ἅμα δ' αὐτὸς ἐξιππασάμενος μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, καὶ τόπον ἐξ ἀπόπτου [καταφανῆ] τοῖς ὁδεύουσι τὴν ἔρημον περιβαλόμενος, καὶ διαμετρήσας, ἐκέλευε πυρὰ πολλὰ καίειν ἐν διαστήμασιν, ὥσπερ οἱ στρατοπεδεύοντες. γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῶν πυρῶν τοῖς περὶ Ἀντίγονον ἐκ τῆς ὀρεινῆς καταφανέντων, ἄχος ἔσχε καὶ δυσθυμία τὸν Ἀντίγονον, οἰόμενον ᾐσθημένους ἔκπαλαι τοὺς πολεμίους ἀπαντᾶν. ἵν' οὖν μὴ κατάκοπος καὶ τετρυμένος ἐκ πορείας ἀναγκάζηται μάχεσθαι πρὸς ἀνθρώπους ἑτοίμους καὶ καλῶς κεχει-

nuncii metu prorſus obſtupeſcens, quum haud ſecus reliquos videret affectos, ſugae conſilium cepit, excitaturus milites, praeſertim qua iter facturi erant. Quibus tumultum Eumenes et timorem abſterſit, oſtendens, inhibiturum ſe hoſtium celeritatem, vt diebus tribus, quam exſpectarentur, tardius eſſent adfuturi. Sedatis his, circummiſit nuncios, imperans, vt copiae ex hybernis et caeteri propere conuenirent, ſimulque cum aliis ducibus excurrens, et locum facientibus iter per deſertum ex edito conſpicuum amplexus et dimenſus, crebras pyras per interualla, vt in caſtris fieri ſolet, praecepit exſtrui. Quae vbi adminiſtrata ſunt, ignibus ex regione montoſa Antigoni exercitui apparentibus, dolor Antigonum et moeror inuaſit, quod iamdudum exiſtimabat hoſtes, explorato aduentu ſuo, ſibi occurrere. Ne igitur fatigatus et confectus ex itinere cum militibus cogeretur alacribus, qui commode hybernauerant, dimi-

5 τρισὶν] Diod. Sic. *tribus* *que*. Sed haec leuia ſunt. *quatuorue*. Corn. Nepos: *quin-*

6 Εὐ-

μακότας, πϱοέμενος τὴν σύντομον, ἦγε διὰ κωμῶν καὶ πόλεων, καθ' ἡσυχίαν ἀναλαμβάνων τὸ ϛϱάτευμα. μηδενὸς δ' ἐμποδὼν ὄντος, ὥσπεϱ εἰώθεν, ἀντικαθημένων πολεμίων, τῶν δὲ πεϱιχώϱων λεγόντων, ϛϱάτευμα μηδὲν ὦφθαι, πυϱῶν δὲ κεκαυμένων μεϛὸν εἶναι τὸν τόπον, ᾔσθετο κατεϛϱατηγημένος ὑπ' Εὐμενȣ̃ς, καὶ βαϱέως φέϱων πϱοῆγεν, ὡς φανεϱᾷ μάχῃ κϱιθησόμενος.

16. Ἐν τȣ́τῳ δὲ τῆς δυνάμεως πεϱὶ τὸν Εὐμενῆ τὸ πλεῖϛον ἠθϱοισμένον ἐθαύμαζε τὴν σύνεσιν αὐτȣ̃, καὶ μόνον ἐκέλευεν ἄϱχειν. ἐφ' ᾧ λυπȣ́μενοι καὶ φθονȣ̃ντες οἱ τῶν ἀϱγυϱασπίδων ἡγεμόνες, Ἀντιγένης καὶ Τεύταμος, ἐπεβȣ́λευον αὐτῷ· καὶ τȣ̀ς πλείϛȣς τῶν τε σατϱαπῶν καὶ τῶν ϛϱατηγῶν συναγαγόντες, ἐβȣλεύοντο, πότε χϱὴ καὶ πῶς τὸν Εὐμενῆ διαφθεῖϱαι. συνδόξαν δὲ πᾶσιν ἀποχϱήσασθαι πϱὸς τὴν μάχην αὐτῷ, μετὰ δὲ τὴν μάχην εὐθὺς ἀνελεῖν, Εὔδαμος, ὁ [6] τῶν ἐλεφάντων ἡγεμὼν, καὶ Φαίδιμος ἐξαγγέλλȣσι κϱύφα τῷ Εὐμενεῖ τὰ δεδογμένα, δι' εὔνοιαν μὲν ȣ̉δεμίαν, ἢ χάϱιν, εὐλαβȣ́μενοι δὲ,

dimicare, via relicta compendiaria, per vicos duxit et oppida reficiens per otium exercitum. Postquam vero eum (vt fieri solet, collata castra habentibus hostibus,) nemo fatigauit, et nunciauerunt finitimi, nullum visum exercitum, tantum crebris ignibus locum collucere, ab Eumene perspexit impositum sibi. Quod grauiter ferens, progressus est, constituitque signis collatis confligere.

Interea maxima pars exercitus apud Eumenem coacta prudentiam eius est admirata, ac solius ipsius iussit imperium esse. Qua re discruciati et inuidia affecti Argyraspidum praefecti, Antigenes et Teutamus, tetenderunt ei insidias, contractisque plerisque satrapis et ducibus, quando et qua ratione tollendus Eumenes esset, deliberauerunt. Vbi omnibus visum illius opera abuti ad proelium, secundum id mox eum absumere, Eudamus, elephantis praepositus, et Phaedimus clam detegunt Eumeni consilium; nulla illi quidem adducti beneuolentia, vel officio, verum vt praeuenirent, ne

6 Εὔδαμος δ] interserit Iuntina, sed sola, δ'. videtur, non hoc, sed θ', dare voluisse.

μὴ τῶν χρημάτων, ἃ δεδανείκεσαν αὐτῷ, στερηθῶσιν. Εὐμενὴς δὲ τούτους μὲν ἐπῄνεσεν, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν ἀπελθὼν, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν, ὡς ἐν πανηγύρει θηρίων ἀναστρέφοιτο, διαθήκας ἔγραψε· καὶ τὰ γραμματεῖα κατέσχισε καὶ διέφθειρεν, οὐ βουλόμενος, αὐτοῦ τελευτήσαντος, ἐκ τῶν ἀπορρήτων αἰτίας καὶ συκοφαντήματα τοῖς γράψασι γενέσθαι. ταῦτα διοικησάμενος, ἐβουλεύετο τὴν νίκην παρεῖναι [7] τοῖς ἐναντίοις, ἢ φυγὼν διὰ Μηδίας καὶ Ἀρμενίας ἐμβαλεῖν εἰς Καππαδοκίαν. οὐδὲν δὲ κυρώσας, τῶν φίλων παρόντων, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰ τῇ γνώμῃ πολυτρόπῳ παρὰ τὰς τύχας οὔσῃ κινήσας [8] αὐτὸν, ἐξέταττε τὴν δύναμιν, τοὺς μὲν Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους παρορμῶν, ὑπὸ δὲ τῆς φάλαγγος καὶ τῶν ἀργυρασπίδων αὐτὸς παρακαλούμενος θαῤῥεῖν, ὡς οὐ δεξομένων τῶν πολεμίων. καὶ γὰρ ἦσαν οἱ πρεσβύτατοι τῶν περὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, ὥσπερ ἀθληταὶ πολέμων ἀήττητοι καὶ ἄπτωτες εἰς ἐκεῖνο χρόνου, πολλοὶ μὲν

ne fraudarentur eo, quod huic crediderant, argento. Quibus collaudatis, recepit ſe in tabernaculum ſuum, et ad amicos in conuentu ſe praefatus ferarum verſari, teſtamentum condidit, literas conſcidit, et corrupit, ne, ipſo defuncto, ex arcanis his crearentur illis, qui ſcripſerant eas, pericula et calumniae. His adminiſtratis, conſilium iniit, victoriam an hoſtibus permitteret, vel per Mediam et Armeniam fugam intenderet et inuaderet Cappadociam. Caeterum nihil, praeſentibus amicis, definiuit. Sed quum multa animo in rebus aduerſis tortuoſo verſaſſet, inſtruxit aciem, Graecoſque et barbaros acuit, a phalange et Argyraſpidibus ipſe excitabatur, non fore iactantibus, vt hoſtes ipſos ſuſtinerent. Quippe veteranorum auſpicia Philippi et Alexandri ſecutorum prouectiſſimi aetate erant, ſicut bellorum inuicti athletae: qui ad id temporis nuſquam titubauerant, multi annos

7 παρεῖναι] Leg. παριέναι. *Moſes Duſoul.*

8 κινήσας] Xyl. malebat, quod in Anon. reperitur, νικήσας. Verum, ſi ita rationem inſtituas, quid erit, ad quos ἐπὶ πολλὰ referatur? *Moſes Duſoul.*

9 βα-

ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονότες, νεώτερος δ' ὐδεὶς ἑξηκονταετῦς. διὸ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον ἐπιόντες ἐβόων· Ἐπὶ τὺς πατέρας ἁμαρτάνετε, ὦ κακαὶ κεφαλαί. καὶ μετ' ὀργῆς ἐμπεσόντες ὅλην ὁμῦ τὴν φάλαγγα συνέτριψαν, ὐδενὸς ὑποστάντος αὐτὺς, τῶν δὲ πλείστων ἐν χερσὶ διαφθαρέντων. ταύτῃ μὲν ὖν ὁ Ἀντίγονος ἡττᾶτο κατὰ κράτος, τοῖς δ' ἱππεῦσιν ἐπεκράτει. τῦ [δὲ] Πευκέστυ παντάπασιν ἐκλελυμένως καὶ ἀγεννῶς ἀγωνισαμένυ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβε πᾶσαν· αὐτῷ τε νήφοντι χρησάμενος παρὰ τὰ δεινὰ, καὶ τῦ τόπυ συνεργῦντος. ἀχανὲς γὰρ ἦν τὸ πεδίον, ὔτε βαθύτερον [9], ὔτ' ἀπόκροτον καὶ στερεὸν, ἀλλὰ θινῶδες, καὶ μεστὸν ἁλμυρίδος αὐχμηρᾶς, ἣ τοσύτων μὲν ἵππων, τοσύτων δ' ἀνθρώπων ξαινομένη δρόμοις ὑπὸ τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐξήνθει κόνιν, ὥσπερ ἄσβεστον, ἀπολευκαίνυσαν τὸν ἀέρα καὶ τὰς ὄψεις διαθολῦσαν. ᾗ καὶ ῥᾴδιον λαθὼν ὁ Ἀντίγονος τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμίων ἐκράτησεν.

17. Παυσαμένης δὲ τῆς μάχης, εὐθὺς οἱ περὶ τὸν

annos nati feptuaginta, nemo fexaginta minor. Vnde in incurfu acclamauerunt ad milites Antigoni: In parentes, fcelefti, peccatis. Atque ardentes, impreffione facta, phalangem profligauerunt totam: quod nemo fubftiterit, fed maxima pars fuerit concifa. Ea parte quidem Antigonus fufus fugatufque eft. Equitatu autem fuit fuperior, Peuceftaque fegniter et ignauiter certante, omnibus impedimentis eft potitus: quum in difcrimine praeberet fe vigilantem, atque ab ipfo loco adiuuaretur. Siquidem vaftus erat campus, non profundior, neque rigidus et durus, fed fabulofus et tenuis plenus arenae, vt in litore. Hic tempore pugnae a tam multorum equorum, tam multorum hominum calcatus curfibus puluerem album inftar calcis edidit, ifque denfauit aëra, et profpectum turbauit. Vnde occupauit facile, imprudentibus hoftibus, Antigonus farcinas.

Perpetrato proelio, mifit actutum legatos Teutamus ad

9 βαρύτερον Vulg.

10 χεῖ-

Τεύταμον ἐπρεσβεύοντο περὶ τῆς ἀποσκευῆς. Ἀντιγόνȣ δὲ καὶ ταύτην ἀντιδώσειν ὑπισχνȣμένȣ τοῖς ἀργυράσπισι, καὶ τἄλλα χρήσεσθαι φιλανθρώπως, εἰ παραλάβοι τὸν Εὐμενῆ, βȣ́λευμα δεινὸν οἱ ἀργυράσπιδες ἐβȣλεύσαντο, ἐγχειρίσαι ζῶντα τοῖς πολεμίοις τὸν ἄνδρα. καὶ πρῶτον μὲν ἀνυπόπτως προσεπέλαζον αὐτῷ, καὶ παρεφύλαττον, οἱ μὲν ἀποδυρόμενοι περὶ τῆς ἀποσκευῆς, οἱ δὲ θαῤῥεῖν, ὡς νενικηκότα, κελεύοντες, οἱ δὲ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων κατηγορȣ̃ντες. ἔπειτα προσπεσόντες ἐξήρπασαν τὸ ἐγχειρίδιον αὐτȣ̃, καὶ τῇ ζώνῃ τὰς χεῖρας ἀποστρέψαντες ἔδησαν. ἐπεὶ δ᾽ ὑπ᾽ Ἀντιγόνȣ Νικάνωρ ἐπέμφθη παραληψόμενος αὐτὸν, ἐδεῖτο λόγȣ τυχεῖν ἀγόμενος διὰ τῶν Μακεδόνων, ȣ̓κ εἰς δέησιν, ἢ παραίτησιν, ἀλλ᾽ ὡς περὶ τῶν ἐκείνοις συμφερόντων διαλεξόμενος. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἐν ὑψηλῷ τινι καταστὰς, καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένας προτείνας [10]· Ποῖον, εἶπεν, ὦ κάκιστοι Μακεδό-

ad impedimenta repetenda. Quum Antigonus et illa ostenderet se Argyraspidibus restituturum, et caetera habiturum eos benigne, si traderetur sibi Eumenes; consilium Argyraspides abominandum inierunt, viui eius hostibus dedendi. Ac primum nihil suspicantem ex propinquo asseruauerunt, partim amissa lamentantes impedimenta, alii hortantes, vt, tanquam victor, bono animo esset, alii caeteros duces incusantes: mox, impetu in illum facto, eripuerunt ei ensem, et zona manus post tergum illigauerunt. Postquam Nicanor est ab Antigono ad eum accipiendum missus, petiit, vt per medios Macedonas ducerent se, copiamque darent eos alloquendi: non ad supplicandum, vel deprecandum, sed quasi de commodis eorum esset dicturus. Facto silentio, stans loco edito et manus vinctas protendens: Num tale, (inquit) Macedonum teterrimi,

10 χεῖρας δεδεμένας προτείνας] De absurdo monet Dacerius; putatque, excidisse verba aliquot, quibus laxata fuisse vincula dictum esset. Iustinum denique citat, his verbis (XIV. 4.): *Facto silentio, laxatisque vinculis, prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit.* Atqui, si post terga reuinctae manus sint, *laxare vincula* non sufficiet, vt dici possit προτείνας. Sed antror-

νων, τρόπαιον Ἀντίγονος ἐθελήσας ἂν ἔστησε καθ' ὑμῶν [11], οἷον ὑμεῖς καθ' αὑτῶν ἀνίστατε, τὸν στρατηγὸν αἰχμάλωτον ἐκδιδόντες; οὐκ ἄρα δεινὸν ἦν, κρατοῦντας ὑμᾶς ἧτταν ἐξομολογεῖσθαι διὰ τὰς ἀποσκευάς, ὡς ἐν τοῖς χρήμασιν, οὐκ ἐν τοῖς ὅπλοις τοῦ κρατεῖν ὄντος· ἀλλὰ καὶ τὸν ἡγεμόνα πέμπετε λύτρον τῆς ἀποσκευῆς. ἐγὼ μὲν οὖν ἀήττητος ἄγομαι, νικῶν τοὺς πολεμίους, ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀπολλύμενος· ὑμεῖς δὲ, πρὸς Διὸς στρατίου καὶ θεῶν ὁρκίων, ἐνταῦθά με δι' αὐτῶν κτείνατε. πάντως κἀκεῖ κτεινόμενος, ὑμέτερον ἔργον εἰμί. μέμψεται δ' οὐδὲν Ἀντίγονος· νεκροῦ γὰρ Εὐμενοῦς δεῖται, καὶ οὐ ζῶντος. εἰ δὲ φείδεσθε τῶν χειρῶν, ἀρκέσει τῶν ἐμῶν ἡ ἑτέρα λυθεῖσα πρᾶξαι τὸ ἔργον. εἰ δ' οὐ πιστεύετέ μοι ξίφος, ὑπορρίψατε τοῖς θηρίοις δεδεμένον. καὶ ταῦτα πράξαντας [12] ὑμᾶς ἀφίημι τῆς ἐπ' ἐμοὶ δίκης, ὡς ἄνδρας ὁσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους περὶ τὸν αὐτῶν στρατηγὸν γενομένους.

terrimi, optasset tropaeum Antigonus de vobis erigere, quale vos de vobis ipsi excitauistis, ducem vestrum dedentes captiuum? Quid vero, annon turpe erat victoribus vobis, fateri, sarcinarum causa vos victos? quasi vero in pecunia, non in armis, posita victoria sit: nisi ducem vestrum insuper redimendorum mercedem impedimentorum mitteretis? Ego igitur inuictus ducor, hostium victor, proditus a sociis. Vos vero per Iouem imperatorem et deos, sacramenti arbitros, me hic ipsi interficite. Omnino enim, quum illic interficiar, vestrum id erit factum. Nec quicquam queretur Antigonus, qui mortuum quaerit, non viuum, Eumenem. Sin manibus parcitis vestris, vna manus soluta mea rem perpetrauerit. Quod si mihi gladium non creditis, obiicite vinctum belluis. Id vbi feceritis, ego vos, quasi viri sanctissimi et rectissimi in ducem vestrum fueritis, omni de me soluo vltione.

Dum

trorsum religatas oportuit, vt vere dicatur eas *protendere*. Ego, nec demta, nec laxata vincula fuisse arbitror: sed dicere incipientem Eumenem, brachia, vt fit, eodem modo mouisse, quo, si liberae manus fuissent, ad eos tetendisset; quod Historico sufficit. *Mos. Dus.*

11 ἡμῶν] Lat. Interpres sic vertit, quasi ὑμῶν scriptum esset. quod laudo; et in textum recipiendum censeo. *Mos. Dus.*

12 πράξας Vulc.

13 ἄχθει]

18. Ταῦτα τοῦ Εὐμενοῦς λέγοντος, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος ἄχει [13] κατείχετο καὶ κλαυθμὸς ἦν, οἱ δ' ἀργυράσπιδες ἄγειν ἐβόων, καὶ μὴ φλυαροῦντι προσέχειν· οὐ γὰρ εἶναι δεινὸν, εἰ Χεῤῥονησίτης ὄλεθρος οἰμώξεται μυρίοις γυμνάσας πολέμοις Μακεδόνας, ἀλλ' εἰ τῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου στρατιωτῶν οἱ κράτιστοι τοσαῦτα καμόντες [14] ἐν γήρᾳ στέρονται τῶν ἐπάθλων, καὶ τροφὴν παρ' ἑτέρων λαμβάνουσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ἤδη τρίτην νύκτα τοῖς πολεμίοις συγκαθεύδουσιν. ἅμα δ' ἦγον αὐτὸν ἐπιταχύνοντες. Ἀντίγονος δὲ δείσας τὸν ὄχλον (ἀπελείφθη γὰρ οὐδεὶς ἐν τῷ στρατοπέδῳ) δέκα τοὺς κρατιστεύοντας ἐλέφαντας ἐξέπεμψε, καὶ λογχοφόρους συχνοὺς, Μήδους καὶ Παρθυαίους, διακρουσομένους τὸ πλῆθος. εἶτ' αὐτὸς μὲν ἰδεῖν οὐχ ὑπέμεινε τὸν Εὐμενῆ διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν καὶ συνήθειαν· πυνθανομένων δὲ τῶν παρειληφότων τὸ σῶμα, πῶς φυλάξουσιν· Οὕτως, εἶπεν, ὡς ἐλέφαντα, ἢ [15] ὡς λέοντα. μετὰ μικρὸν δὲ συμπαθὴς γενόμενος [16], τῶν τε δεσμῶν τοὺς βαρεῖς ἐκέ-

Dum ita fatur Eumenes, caetera multitudo angore premebatur collacrymabaturque. At Argyraſpides vociferabantur, ducerent eum, nec aures praeberent nuganti: neque eſſe indignum, ſi Cherſoneſia peſtis, qui infinitis bellis attriuerat Macedonas, lugeat; ſed ſi Philippi et Alexandri militum fortiſſimi, tot exantlatis laboribus, in ſenio defraudarentur praemiis, cibumque petituri ab aliis eſſent, quorum coniuges tertiam iam noctem cum hoſtibus concubuiſſent. Simul properantius eum rapuerunt. At Antigonus, turbam metuens, (nemo enim remanſerat in caſtris) elephantos decem valentiſſimos caſtris educi iuſſit, frequenteſque lancearios Medos et Parthyaeos, ad ſummouendum multitudinem. Inde ob ſuperiorem neceſſitudinem et familiaritatem non ſuſtinuit, vt in conſpectum ſuum veniret Eumenes. Quum quaererent autem, quibus traditus fuerat, quemadmodum eum cuſtodirent: Ita, inquit, vt elephantum, aut leonem. Paulatim vero ad miſericordiam flexus, catenas grauiores ei praecepit

13 ἄχθει] Lege ἄχει: vt ſupra 358, 16. ἄχος ἔσχεν καὶ δυσθυμία τὸν Ἀντίγονον. *Moſ. Duſ.*

14 κάμνοντες Vulc.

15 ἢ deeſt Iunt. et Ald.

16 γενομένη Anon.

17 πλεί-

λευσεν ἀφελεῖν, καὶ παῖδα παραδέξασθαι τῶν συνήθων, ὅπως ἀλείψαιτο· καὶ τῶν φίλων ἐφῆκε τῷ βουλομένῳ συνδιημερεύειν, καὶ κομίζειν τὰ ἐπιτήδεια. βουλευόμενος δὲ περὶ αὐτοῦ πλείονας ἡμέρας [17], προσήγετο καὶ λόγους καὶ ὑποσχέσεις Νεάρχου τε τοῦ Κρητὸς [18] καὶ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ, φιλοτιμουμένων τὸν Εὐμενῆ σῶσαι, τῶν δ' ἄλλων ὁμοῦ τι πάντων ἐνισταμένων καὶ κελευόντων ἀναιρεῖν. λέγεται δὲ, τὸν Εὐμενῆ τοῦ φυλάσσοντος αὐτὸν, Ὀνομάρχου, πυθέσθαι, τί δήποτ' Ἀντίγονος ἐχθρὸν ἄνδρα καὶ πολέμιον λαβὼν ὑποχείριον, οὔτ' ἀποκτίννυσι ταχέως, οὔτ' εὐγενῶς ἀφίησι; τοῦ δ' Ὀνομάρχου πρὸς ὕβριν εἰπόντος, ὡς οὐ νῦν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μάχης, ἔδει πρὸς θάνατον ἔχειν εὐθαρσῶς· Καὶ μὰ τὸν Δία, φάναι τὸν Εὐμενῆ, καὶ τότ' εἶχον. ἐροῦ δὲ τοὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντας· ἀλλ' οὐδενὶ κρείττονι προστυχὼν οἶδα· καὶ τὸν Ὀνόμαρχον· Οὐκοῦν ἐπεὶ νῦν, φάναι, τὸν κρείττονα εὕρηκας, τί οὐκ ἀναμένεις τὸν ἐκείνου καιρόν;

cepit detrahi, et puerum ex familia eius ad eum admitti, vt vngeretur, permisitque amicis, qui vellent, vt eum adirent et ferrent necessaria. Dum de eo per plures dies consulit, admittebat orationes et sponsiones Nearchi Cretensis et filii Demetrii, qui conseruare studebant Eumenem: verum caeteri fere omnes intercedebant, suadebantque, de medio tollendum. Fertur Eumenes ex Onomarcho, qui custodiebat eum, rogasse, quid tandem Antigonus non inimicum et hostem, quem in potestate habeat, aut cito interficeret, aut generose dimitteret. Cui Onomarchus quum respondisset contumeliose: Non in praesentia, sed in proelio, debuisse ipsum ad mortem esse imperterritum: Etiam hercle, dixisse Eumenes, tunc fui. Percunctare illos, qui mecum sunt congressi. Verum in neminem incidi, me qui esset fortior. Cui Onomarchus: Ergo, quandoquidem nunc reperisti fortiorem, quin tempora eius exspectas? Vt

17 πλείονας ἡμέρας] Septem sibi ad deliberandum dies assumsisse, auctor est Corn. Nep. *Moses Dusoul.*

18 Νεάρχου τε τοῦ Κρητὸς] Eundem esse, qui Classi sub Alexandro praefuerat, nondum mihi constat: et illud, τοῦ Κρητὸς, additum, vt addubitem facit, cum nusquam illum Cretensem dici meminerim. *Moses Dusoul.*

19 τοῖς

19. Ὡς δ' οὖν ἔδοξε τῷ Ἀντιγόνῳ τὸν Εὐμενῆ κτείνειν, ἐκέλευσεν αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἀφελεῖν. καὶ δύο μὲν ἡμέρας, ἢ τρεῖς, ἄσιτος οὕτω προσήγετο πρὸς τὴν τελευτήν. αἰφνίδιον δ' ἀναζυγῆς γενομένης, εἰσπέμψαντες ἄνθρωπον, ἀποσφάττουσιν αὐτόν. τὸ δὲ σῶμα τοῖς φίλοις [19] παραδοὺς ὁ Ἀντίγονος, ἐπέτρεψε καῦσαι, καὶ τὰ λείψανα συνθέντας εἰς ἀργυρᾶν ὑδρίαν, κομίζειν ἀποδοθησόμενα τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισίν. οὕτω δ' ἀποθανόντος Εὐμενοῦς, οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὴν τιμωρίαν ἐποιήσατο τῶν προδόντων αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ στρατιωτῶν τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' αὐτὸς Ἀντίγονος, προβαλλόμενος ὡς ἀσεβεῖς καὶ θηριώδεις τοὺς ἀργυράσπιδας, παρέδωκεν Ἰβυρτίῳ [120], τῷ διοικοῦντι τὴν Ἀραχωσίαν, πάντα τρόπον ἐκτρίψαι καὶ καταφθεῖραι κελεύσας, ὅπως μηδεὶς αὐτῶν εἰς Μακεδονίαν ἄπεισι, μηδ' ὄψεται τὴν Ἑλληνικὴν θάλατταν.

Vt igitur ſtatuit Eumenem Antigonus tollere, imperauit cibum ei detrahi: atque ita duos, vel tres, dies inedia morti admouebatur. Quum eſſent autem repente caſtra mouenda, miſſus intro quidam trucidauit eum. Corpus conceſſit amicis eius Antigonus, et cremare permiſit, reliquiaſque in vrnam conditas argenteam referre ad vxorem et liberos eius. Ad hunc modum ſublato Eumene, nemini alteri deus poenas de illis, qui eum prodiderant, ducibus et militibus, delegauit ſumendam, ſed ipſe vt impios et immanes abominatus Antigonus Argyraſpidas, tradidit eos Ibyrtio, Arachoſiae procuratori, omnibus modis atterendos conficiendoſque; ne quis eorum in Macedoniam rediret, vel mare Graecum adſpiceret.

19 τοῖς τέκνοις Vulc.

120 Ἰβυρτίῳ] Σιβυρίτῳ Diod. Sic. XIX. 669. et 691. Sed et Σιβυρτίῳ, 557. et 663. Apud Polyaenum IV. (Antig. §. 15.) Σιγυρτίῳ editum eſt; ſed Ἰγυρτίῳ etiam in Codd. aliquot ſcriptum eſſe a Caſaubono obſeruatum eſt, quem, quomodo apud Diodorum legeretur, non fugiebat. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.*

COM-

COMPARATIO SERTORII CVM EVMENE.

Ταῦτ' ἐςιν, ἃ περὶ Εὐμενȣς καὶ Σερτωρίȣ μνήμης ἄξια παρειλήφαμεν. ἐν δὲ τῇ συγκρίσει κοινὸν μὲν ἀμφοτέροις ὑπάρχει τὸ ξένȣς καὶ ἀλλοδαπȣς καὶ φυγάδας ὄντας, ἐθνῶν τε παντοδαπῶν, καὶ ςρατευμάτων μαχίμων τε καὶ μεγάλων δυνάμεων ἡγȣμένȣς διατελεῖν. ἴδιον δὲ Σερτωρίῳ μὲν τὸ παρὰ πάντων τῶν συμμάχων δεδομένην ἔχειν διὰ τὸ ἀξίωμα τὴν ἀρχήν· Εὐμενεῖ δὲ τὸ, πολλῶν διαφερομένων περὶ τῆς ἡγεμονίας πρὸς αὐτὸν, ἐκ τῶν πράξεων λαμβάνειν τὸ πρωτεῖον· καὶ τῷ μὲν ἄρχεσθαι βȣλόμενοι δικαίως εἵποντο, τῷ δ' ἄρχειν μὴ δυνάμενοι, πρὸς τὸ συμφέρον ὑπήκȣον. καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν Ῥωμαῖος, ὁ δὲ Χεῤῥονησίτης Μακεδόνων ἦρχεν· ὧν οἱ μὲν ἔκπαλαι Ῥωμαίοις ἐδȣλευον, οἱ δὲ τότε πάντας ἀνθρώπȣς ἐδȣλȣντο. καὶ Σερτώριος μὲν ἀπὸ βȣλῆς καὶ ςρατηγίας θαυμαζόμενος, Εὐμενὴς δὲ διὰ τὴν γραμματείαν καταφρονȣμενος ἐφ' ἡγεμονίαν προῆλθεν. ȣ̓ μόνον τοίνυν ἐλάττοσι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀφορμαῖς,

Habes, quae de Eumene et Sertorio memoratu digna accepimus. In contentione autem commune hoc eſt ambobus, quod peregrini et alienigenae, et exſules gentium variarum et fortium legionum magnorumque exercituum per vitam fuerint ductores. Proprium vero Sertorio, quod oblatum propter dignitatem ſuam ab omnibus ſociis imperium ſuſceperit: Eumeni, quod, multis cum ipſo de imperio contendentibus, acceperit ex rebus geſtis primatum. Atque huic, quia erant ad imperandum inepti, vtilitatis gratia parerent: illum, qui ducem quaerebant iuſtum, ſequerentur. Etenim alter Hiſpanos et Luſitanos Romanus, Cherſoneſites alter duxit Macedonas: quorum hi totum orbem domabant, illi ſeruiebant iampridem Romanis. Iam Sertorius, vt ſenator, et qui exercitum ante duxerat, auctoritatem obtinens, Eumenes ob ſcribae munus obitum contemtus euaſit dux. Neque vero haec modo debiliora ad imperium adminicula,

ἀλλὰ καὶ μείζοσι πρὸς τὴν αὔξησιν ἐχρήσατο κωλύμασιν Εὐμενής. καὶ γὰρ ἄντικρυς τοὺς ἐνισταμένους, καὶ κρύφα τοὺς ἐπιβουλεύοντας εἶχε πολλούς· οὐχ ὥσπερ τῷ ἑτέρῳ φανερῶς μὲν οὐδεὶς, λάθρα δὲ ὕστερον καὶ ὀλίγοι τῶν συμμάχων ἐπανέστησαν. διὸ τῷ μὲν ἦν πέρας τοῦ κινδυνεύειν τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους· τῷ δ᾽ ἐκ τοῦ νικᾶν ὁ κίνδυνος ἀπὸ τῶν φθονούντων.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν στρατηγίαν ἐφάμιλλα καὶ παράλληλα, τῷ δ᾽ ἄλλῳ τρόπῳ φιλοπόλεμος μὲν ὁ Εὐμενὴς καὶ φιλόνεικος, ἡσυχίας δὲ καὶ πρᾳότητος οἰκεῖος ὁ Σερτώριος. ὁ μὲν γὰρ, ἀσφαλῶς καὶ μετὰ τιμῆς βιοῦν ἐξὸν, ἐκποδὼν γενόμενος [1], τοῖς πρώτοις μαχόμενος [2] καὶ κινδυνεύων διετέλεσε· τῷ δ᾽ οὐδὲν δεομένῳ πραγμάτων ὑπὲρ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας πρὸς οὐκ ἐῶντας εἰρήνην ἄγειν ἦν ὁ πόλεμος. Εὐμενεῖ μὲν γὰρ Ἀντίγονος, ἐκστάντι τῶν ὑπὲρ τοῦ πρωτεύειν ἀγώνων, ἡδέως ἂν ἐχρῆτο τὴν μετ᾽ αὐτὸν ἀγαπῶντι τάξιν· Σερτωρίῳ δὲ

verum etiam impedimenta ad incrementum habuit Eumenes maiora. Siquidem erant, qui eum et propalam impugnarent, et insidiarentur in occulto: non sicut alterum palam nemo, occulte demum et pauci socii oppugnauere. Quocirca finis alteri periculorum in hostium positus oppressione erat, alteri in victoria periculum ab inuidis.

Res igitur bello gestae aequae et pares sunt. Caeteris moribus, bellorum et certaminum cupidus Eumenes, quietis et tranquillitatis Sertorius fuit sectator. Superior enim, viuere quum ei liceret secure atque honorifice, si subducere se voluisset de medio, non destitit cum principibus certare et periclitari. Sertorio, negotia non quaerenti, pro salute sua aduersus illos, qui agere ipsum non sinebant in otio, bellum fuit. Quippe Eumene Antigonus, si omisisset de primatu certamina, et in secundo post se loco acquieuisset, libenter esset vsus: Sertorio Pompe-

1 γενόμενος] Legendum omnino cum Mur. γενομένῳ: vt sit βιοῦν ἐξὸν ἐκ ποδῶν γενομένῳ. *Mosses Dusoul.*

2 μαχομένοις Vulc.

3 ἐκου-

οἱ περὶ Πομπήϊον ἐδὲ ζῆν ἀπραγμόνως ἐπέτρεπον. διὸ τῷ μὲν ἑκοντὶ [3] συνέβαινε πολεμεῖν ἐπ' ἀρχῇ, τῷ δ' ἀκυσίως ἄρχειν διὰ τὸ πολεμεῖσθαι. Φιλοπόλεμος μὲν ἐν ὁ τῆς ἀσφαλείας τὴν πλεονεξίαν προτιμῶν· πολεμικὸς δὲ ὁ τῷ πολέμῳ κτώμενος τὴν ἀσφάλειαν. καὶ μὴν ἀποθανεῖν [4] γε συνέβη τῷ μὲν ἐ προαισθομένῳ· τῷ δὲ καὶ προσδεχομένῳ τὴν τελευτήν. ὧν τὸ μὲν ἐπιεικείας· φίλοις γὰρ ἐδόκει πιςεύειν· τὸ δ' ἀσθενείας· βελόμενος γὰρ φυγεῖν, συνελήφθη. καὶ τῦ μὲν ἐ κατήσχυνε τὸν βίον ὁ θάνατος, πάσχοντος ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἃ τῶν πολεμίων αὐτὸν ἐδεὶς ἐποίησεν· ὁ δὲ, φεύγειν μὲν πρὸ αἰχμαλωσίας μὴ δυνηθεὶς, ζῆν δὲ μετ' αἰχμαλωσίαν βεληθεὶς, ἔτ' ἐφυλάξατο καλῶς τὴν τελευτὴν, ἔθ' ὑπέμεινεν, ἀλλὰ προσλιπαρῶν καὶ δεόμενος, τῦ σώματος μόνε κρατεῖν δοκεντα τὸν πολέμιον, καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῦ [5] κύριον ἐποίησεν.

Pompeius ne viuere quidem conceſſit quiete. Vnde incidit illi, vt, cum dux eſſet, ſponte bellum gereret; huic, quia oppugnabatur, inuitus vt dux fieret. Sit igitur belli ille cupidus, qui ſecuritati primos honores anteponit: bellicoſus, qui bello quaerit ſecuritatem. Iam mors oblata eſt huic nihil praeſentienti, illi etiam exſpectanti caedem: quorum illud placidi eſt animi, (nempe amicis videbatur fidere) hoc imbecilli: nam, dum adornat fugam, comprehenſus eſt. Neque vero Sertorii vitam dehoneſtauit exitus, cui illatum eſt ab ſociis, quod hoſtium inferre potuiſſet nullus: alter, qui captiuitatem nequiuit effugere, et viuere cupiuit poſt captiuitatem, neque recte deuitauit, neque tulit fata: verum dum ſupplicat et deprecatur, ei, qui in corpus modo ius habere videbatur, etiam animi ſui arbitrium dedit hoſti.

3 ἑκυσίως idem.

4 θανεῖν ſimplex dat Iunſina.

5 τῆς ψυχῆς αὐτῦ] Mallem αὐτῆς, ſi per Codd. liceret. *Moſes Duſoul.*

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ.

Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου βασιλεύσας ἐπιφανῶς Λακεδαιμονίων, κατέλιπεν υἱὸν ἐκ γυναικὸς εὐδοκίμου Λαμπριδοῦς [1], Ἆγιν, καὶ πολὺ νεώτερον ἐξ Εὐπωλίας [2], τῆς Μελισιππίδα θυγατρός, Ἀγησίλαον. ἐπεὶ δέ, τῆς βασιλείας Ἄγιδι προσηκούσης κατὰ τὸν νόμον, ἰδιώτης ἐδόκει βιοτεύειν Ἀγησίλαος, ἤχθη τὴν λεγομένην ἀγωγὴν ἐν Λακεδαίμονι, σκληρὰν μὲν οὖσαν τῇ διαίτῃ καὶ πολύπονον, παιδεύουσαν δὲ τοὺς νέους ἄρχεσθαι. διὸ καί φασιν ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου τὴν Σπάρτην προσηγορεῦσθαι [3] δαμασίμβροτον, ὡς μάλιστα διὰ τῶν ἐθῶν τοὺς πολίτας τοῖς νόμοις πειθηνίους καὶ χειροήθεις ποιοῦσαν, ὥσπερ ἵππους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δαμαζομένους. ταύτης ἀφίησιν ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης τοὺς ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένους παῖδας. Ἀγησιλάῳ δὲ καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἴδιον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν

Archidamus, Zeuxidami filius, qui magna gloria regnauit Lacedaemone, filium ex vxore probata foemina Lampridone Agim, et multo minorem ex Eupolia Melisippidae reliquit Agesilaum. Quum regnum autem lege ad Agidem pertineret, ac priuatam vitam Agesilaus putaretur acturus, disciplina institutus fuit illa vsitata Lacedaemoniorum, rigida quidem et aerumnosa, verum erudiente ad parendum iuuentutem. Vnde Spartam ferunt a Simonide domatricem hominum nominatam, quod maxime per assuetudinem parentes legibus ciues mansuetosque, sicut equos mox a prima aetate domitos, redderet. Hoc tamen vinculo soluit lex pueros, qui ad regnum educantur. Agesilao vero hoc suppeditauit singulare, quod non rudis parendi accesse-

1 Λαμπριδοῦς] Leg. est, aut cum Vulc. Λαμπιδοῦς, aut Λαμπιτοῦς. Sic enim scribitur apud Plat. Alcib. I. Ita Dacerius. Palmerius ante eum Λαμπιτοῦς asseruerat ex Herod. VI. et eodem Platone; addideratque, nomen esse Laconicum apud Aristoph. in Lysistr. Λαμπιτώ. Hic tamen Vulcob. et Steph. Codd. omnes Λαμπιδοῦς habent: et apud Plat. (p. 33. E. Ed. Lugd.) Λαμπιδοῖ scribitur. *Moses Dusoul.*

2 ἐξ Εὐπωλίας] In codicibus quibusdam scriptum erat Ἰωνίας. *H. Stephanus.*

3 προσειρῆσθαι Vulcob.

4 συ-

μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. διὸ καὶ πολὺ τῶν βασιλέων εὐαρμοστότατον αὑτὸν τοῖς ὑπηκόοις παρέσχε, τῷ φύσει ἡγεμονικῷ καὶ βασιλικῷ προσκτησάμενος ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς τὸ δημοτικὸν καὶ φιλάνθρωπον.

2. Ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις ἀγέλαις τῶν συστρεφομένων [4] παίδων Λύσανδρον ἔσχεν ἐραστὴν, ἐκπλαγέντα μάλιστα τῷ κοσμίῳ τῆς φύσεως αὐτοῦ. φιλονεικότατος γὰρ ὢν καὶ θυμοειδέστατος ἐν τοῖς νέοις, καὶ πάντα πρωτεύειν βουλόμενος, καὶ τὸ σφοδρὸν ἔχων καὶ ῥαγδαῖον ἄμαχον καὶ δυσεκβίαστον, εὐπειθείᾳ πάλιν αὖ καὶ πρᾳότητι τοιοῦτος ἦν, οἷος φόβῳ μηδὲν, αἰσχύνῃ δὲ πάντα ποιεῖν τὰ προστατλόμενα, καὶ τοῖς ψόγοις ἀλγύνεσθαι μᾶλλον, ἢ τοὺς πόνους βαρύνεσθαι. τήν τε τοῦ σκέλους πήρωσιν [5] ἥ τε ὥρα τοῦ σώματος ἀνθοῦντος ἀπέκρυπτε, καὶ

cesserit ad imperandum. Quapropter praebuit se longe prae regibus omnibus commodissimum popularibus suis, quod cum principali et regia indole popularitatem et humanitatem ex institutione coniunxisset.

In gregibus (quos vocant) puerilium contuberniorum amatorem Lysandrum habuit, praecipue ingenii eius modestiam stupentem. Quum enim maxime contentiosus exsisteret in iuuenibus maximique animi, et vbique primas sibi posceret, aestuque ac feruore praeditus esset inexsuperabili atque inuicto; facilitate tamen et placiditate is fuit, qui metu nihil, pudore imperata omnia faceret: plusque probris doleret, quam grauaretur laboribus. Clauditatem eius tegebat corporis florentis decor, et quod

4 συστρεφομένων] Proba videtur haec scriptura: mallem tamen cum Vulcob. συντρεφομένων: vt infra (p. seq. l. 16.) καὶ συντετράφθαι καὶ μετεσχηκέναι τῆς ἀγωγῆς. *Moses Dusoul.*

5 τήν τε τοῦ σκέλους πήρωσιν] Potest accipi bifariam, vt vel amisisse alterum pedem, vel eo laeso et claudo vsus intelligatur. Posterius ego verius puto, claudumque fuisse, non altero mutilatum pede, videturque ea claudicatio ei ex casu quodam, aut offensione pedis accidisse: quando Lysander etiam apud Xenophontem lib. III. et mox apud nostrum exponens oraculum de claudo rege, vocabulo προσπταίσας vtitur, quod est *offendere*

τὸ ῥαδίως φέρειν καὶ ἱλαρῶς τὸ τοιȣ̃το, παίζοντα καὶ σκώπτοντα πρῶτον ἑαυτὸν, ȣ̓ μικρὸν ἦν ἐπανόρθωμα τȣ̃ πάθȣς· ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἐνδηλοτέραν [6] ἐποίει, πρὸς μηδένα πόνον, μηδὲ πρᾶξιν ἀπαγορεύοντος αὐτȣ̃ διὰ τὴν χωλότητα. τῆς δὲ μορφῆς εἰκόνα μὲν ȣ̓κ ἔχομεν· αὐτὸς γὰρ ȣ̓κ ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκων ἀπεῖπε μήτε πλαςὰν, μήτε μιμηλάν τινα ποιήσασθαι [7] τȣ̃ σώματος εἰκόνα. λέγεται δὲ μικρός τε γενέσθαι καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος· ἡ δὲ ἱλαρότης καὶ τὸ εὔθυμον ἐν ἅπαντι καιρῷ καὶ παιγνιῶδες, ἀχθεινὸν δὲ καὶ τραχὺ μηδέποτε, μήτε φωνῇ, μήτ' ὄψει, τῶν καλῶν καὶ ὡραίων ἐρασμιώτερον αὐτὸν ἄχρι γήρως παρέσχεν [8]. ὡς δὲ Θεόφραςος ἱςορεῖ, τὸν Ἀρχίδαμον ἐζημίωσαν οἱ ἔφοροι

quod hanc facile hilariterque ferret, primusque iocaretur et rideret semet ipse, id haud mediocris erat illius vitii emendatio: immo vero id laudis cupiditatem eius magis declarabat, quod nulli labori, vel operi, succumberet ob claudicatem. Formae eius imago non exstat. Noluit enim id, et moriens interdixit, ne quis fingeret, vel pingeret, corporis sui effigiem. Dicitur autem pusillus fuisse et specie aspernanda. Caeterum hilaritas eius et alacritas omnibus horis, vrbanitasque aliena ab omni vel vocis, vel vultus, morositate et acerbitate amabiliorem eum ad senectutem vsque praebuit omnibus formosis. Archidamo vero (vt Theophrastus auctor est) mulctam dixerunt ephori, quod paruam

fendere ad aliquam rem. Itaque et crebro χωλὸς et χωλότης vocabula vsurpantur de eo vitio. *Xylander.*

6 ἐκδηλοτέραν Vulcob.

7 Μήτε πλαςὰν, μήτε μιμηλάν τινα ποιήσασθαι] In nonnullis scriptum est μήτε πλαςῶν, μήτε μιμητῶν τινα μιμήσασθαι. quae lectio vereor ne profecta sit ab aliquo, cui verbum hoc μιμηλᾶν (sic) nouum fuerit: quum alioqui veram esse hanc lectionem, et Laconice loquenti magis conuenientem, ex aliis etiam locis constet. *H. Stephanus.* μήτε πλαςὸν, μήτε μιμητόν τινα μιμήσασθαι Vulcob.

8 παρεῖχεν Vulcob.

γήμαντα γυναῖκα μικράν. Οὐ γὰρ βασιλεῖς, ἔφασαν, ἄμμιν, ἀλλὰ βασιλείδια [9] γεννάσει [10].

3. Βασιλεύοντος δ' Ἄγιδος, ἧκεν ἐκ Σικελίας Ἀλ-

paruam vxorem duxiſſet. Non enim reges, (dixerunt) ſed regulos, nobis gignet.

Porro Agide regnante, Alcibiades exſul ex Sicilia venit

9 Οὐ γὰρ ... βασιλείδια ...] Hinc emendari poteſt locus huius ſcriptoris, initio libri περὶ παίδων ἀγωγῆς, vbi res eadem commemoratur. Quum enim illic editiones, quae meam praeceſſerunt, habeant: ὑπειπόντες, ὡς οὐ βασιλέας, ἀλλὰ βασιλίδας, παρασχεῖν αὐτοῖς διανοοῖτο: non dubium eſt, quin βασιλίδας, quod *reginas* ſignificat, mutandum ſit vel in βασιλείδια, vel in βασιλίσκους. Vtro modo quis ſcribat, perinde eſt, quum eadem ſit amborum diminutiuorum ſignificatio. Sed in illa voce βασιλίδας vnius potius diminutiui, nimirum βασιλείδια, quam alterius, veſtigia habemus. Atque adeo veriſimile eſt, ex βασιλείδια feciſſe quempiam βασιλίδας, cui haec forma ὑποκορισμοῦ ignota eſſet. In mea tamen editione legitur βασιλίσκους, ex quorundam veterum codicum auctoritate. Quo vocabulo vſus eſt Heraclides etiam quidam apud Athenaeum, lib. XIII. eandem hiſtoriam his verbis referens: καί φασι περὶ Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως, γυναικὸς αὐτῷ καλῆς φαινομένης, ἑτέρας δὲ αἰσχρᾶς καὶ πλουσίας, ὡς ἀπέκλινεν ἐπὶ τὴν πλουσίαν, ζημιῶσαι τοὺς ἐφόρους αὐτὸν, ἐπιλέγοντας, ὅτι βασιλίσκους ἀντὶ βασιλέων τοῖς Σπαρτιάταις γεννᾶν προαιρεῖται. Quem locum eo quoque nomine proferre libuit, quod ex eo aliquid amplius, quam ex vtroque Plutarchi, diſcamus; nimirum Archidamum in ducenda parua vxore diuitiarum rationem habuiſſe. Sed ex Plutarcho viciſſim adiuuandus eſſe videtur iſte Heraclidis locus: quum minime rationi conſentaneum ſit, vt, quae deformis et diues eſt, foetus puſillos edat potius, quam ea, quae formoſa ſit. Qua de re lectorem monuiſſe mihi nunc eſt ſatis. Is certe, cuius interpretationem edidi, veram lectionem in eo Plutarchi loco ſecutus eſt, vertens *reguncul os*: (hoc enim maluit, quam *regulos*) at is, qui antea libellum illum verterat, falſa lectione deceptus, reddiderat *reginas:* ſi modo nulla eius interpretationi facta fuit ὑπό τινος παραδιορθωτοῦ iniuria. *H. Stephanus.* Verba ipſa Ephororum, Dorica dialecto prolata, hic affert. In Op. Mor. (p. 2, 5.) ſua. Hinc fit, vt ibi βασιλίσκους legatur; vti et apud Athenaeum. Quod ideo monitum volui, ne imponat alicui Mureti auctoritas; Var. Lect. III. 2. *Moſes Duſoul.*

10 γεννώσει Vulcob.

11 ἧκεν

κιβιάδης φυγὰς[11] εἰς Λακεδαίμονα· καὶ χρόνον ὕπω πολὺν ἐν τῇ πόλει διάγων, αἰτίαν ἔσχε τῇ γυναικὶ τῦ βασιλέως, Τιμαίᾳ, συνεῖναι. καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτῆς παιδίον[12] ὐκ ἔφη γινώσκειν ὁ Ἆγις, ἀλλ' ἐξ Ἀλκιβιάδυ γεγονέναι. τῦτο δ' ὐ πάνυ δυσκόλως τὴν Τιμαίαν ἐνεγκεῖν φησὶ Δῦρις, ἀλλὰ καὶ ψιθυρίζυσαν οἴκοι πρὸς τὰς εἱλωτίδας, Ἀλκιβιάδην τὸ παιδίον, ὐ Λεωτυχίδην, καλεῖν. καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν ὐ πρὸς ὕβριν Τιμαίᾳ[13] φάναι πλησιάζειν, ἀλλὰ φιλοτιμύμενον βασιλεύεσθαι Σπαρτιάτας ὑπὸ τῶν ἐξ ἑαυτῦ γεγονότων[14]. διὰ ταῦτα μὲν δὴ[15] τῆς Λακεδαίμονος Ἀλκιβιάδης ὑπεξῆλθε, φοβηθεὶς τὸν Ἆγιν. ὁ δὲ παῖς τὸν[16] μὲν ἄλλον χρόνον ὕποπτος ἦν τῷ Ἄγιδι, καὶ γνησίυ τιμὴν ὐκ εἶχε παρ' αὐτῷ· νοσῦντι δὲ προσπεσὼν καὶ δακρύων, ἔπεισεν υἱὸν ἀποφῆναι πολλῶν ἐναντίον. ὐ μὴν ἀλλὰ τελευτήσαντος τῦ Ἄγιδος, ὁ Λύσανδρος ἤδη καταναναυμαχηκὼς Ἀθηναίυς, καὶ μέγιστον ἐν Σπάρτῃ δυνάμενος,

nit Lacedaemonem. Necdum in vrbe diu haeſerat, quum ſtupri cum regis vxore, Timaea, fit ſuſpectus, et filiolum ab ea editum negauit Agis agnoſcere ſe, ſed eſſe ait ex Alcibiade ſuſceptum. Neque id Timaeam Duris ait admodum aegre tuliſſe, verum ſuſurrantem domi cum ancillis ſuis, Alcibiadem infantem, non Leotychidem, nominauiſſe. Et vero ipſum quoque Alcibiadem non libidine dixiſſe impulſum ſe conſuetudinem habuiſſe cum Timaea, ſed ambitione: vt apud Spartiatas obtineret ſtirps ſua regnum. Quare Agidis timore ſubduxit ſe Alcibiades Lacedaemone. Puer autem reliquo tempore ſuſpectus Agidi fuit, neque iuſti filii apud eum habuit locum, donec aegrotum cum lacrymis precans induxit, coram multis vt appellaret ſe filium. At defuncto Agide, Lyſander, qui iam pugna nauali deuicerat Athenienſes, et plurimum Spartae poterat, proue-

11 ἧκεν Ἀλκιβιάδης ἐκ Σικελίας φυγὰς SGerm.

12 παιδάριον eſt in Iunt. Ald. et SGerm.

13 τῇ Τιμαίᾳ SGerm.

14 γενομένων Vulc.

15 δὴ deeſt Iunt. Ald. | iet SGerm.

16 τὸν abeſt a SGerm.

17 τὴν

τὸν Ἀγησίλαον ἐπὶ τὴν βασιλείαν προῆγεν, ὡς οὐ προσήκουσαν ὄντι νόθῳ τῷ Λεωτυχίδῃ. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τὴν ἀρετὴν [17] τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ τὸ συντετράφθαι καὶ μετεσχηκέναι τῆς ἀγωγῆς, ἐφιλοτιμοῦντο καὶ συνέπραττον αὐτῷ προθύμως. ἦν δὲ Διοπείθης ἀνὴρ χρησμολόγος ἐν Σπάρτῃ, μαντειῶν τε παλαιῶν ὑπόπλεως, καὶ δοκῶν περὶ τὰ θεῖα σοφὸς εἶναι καὶ περιττός. οὗτος οὐκ ἔφη θεμιτὸν εἶναι χωλὸν γενέσθαι τῆς Λακεδαίμονος βασιλέα· καὶ χρησμὸν ἐν τῇ δίκῃ τοιοῦτον ἀνεγίνωσκε·

Φράζεο δή, Σπάρτη, καίπερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ [18] χωλὴ βασιλεία.
Δηρὸν γὰρ νοῦσοί σε κατασχήσουσιν ἄελπτοι,
Φθισιβρότου [19] τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδόμενον πολέμοιο.

prouexit Agesilaum ad regnum, causatus, non spectare id ad adulterinum Leotychidem. Simul frequentes alii ciues Agesilao virtutis causa, et quod in contubernio suo educatus institutusque esset, fauebant, et cum eo strenue faciebant. Sed Diopithes erat Spartae vir fatidicus, antiquorum oraculorum copia instructus, qui habebatur in rebus diuinis sapiens et doctus. Hic nefas ostendit esse, quenquam regnare Lacedaemone claudum, atque oraculum in iudicio huiusmodi recitauit:

Tu, quamuis animo tumeas, o Sparta, superbo,
Te rectam pedibus prorsus circumspice, claudum
Ne laedat regnum: longi te namque labores
Et subito cingent, Martisque agitaberis vndis.

Ad

17 τὴν ἀρετὴν] Forsan διὰ τὴν ἀρετήν.

18 Μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάψῃ] H. Steph. in MST. inueniens βλάστῃ, pro βλάψῃ, id arripit; quia cum σέθεν male congruit βλάψῃ. [Ita nimirum annotat H. Stephanus: Pro βλάψῃ legitur etiam βλάστῃ, quod mihi valde placet, vt his verbis, μὴ βλάστῃ σέθεν, significetur: *ne ex te nascatur.* At βλάψῃ nec cum σέθεν, nec cum alio huius versus vocabulo iungi potest.] Verum, ecce Mur. annotatt. pro σέθεν, σ' ἀντ' exhibentes; quod et in Anon. fuisse existimo. [ex quo ἀντ' ἀρτι ποδὸς enotatum est.] Vide Not. ad Lysand. 32, 11. *Moses Dusoul.*

19 φθεισίβροτον SGerm. in vulgatis est φθισίβροτον.

20 Πο-

πρὸς ταῦτα Λύσανδρος ἔλεγεν, ὡς, εἰ πάνυ φοβοῖντο τὸν χρησμὸν οἱ Σπαρτιᾶται, φυλακτέον αὐτοῖς εἴη τὸν Λεωτυχίδην. οὐ γὰρ, εἰ προσπταίσας τις τὸν πόδα βασιλεύοι, τῷ θεῷ διαφέρειν· ἀλλ' εἰ μὴ γνήσιος ὢν, μηδὲ Ἡρακλείδης, τοῦτο τὴν χωλὴν εἶναι βασιλείαν. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἔφη καὶ τὸν Ποσειδῶνα [20] καταμαρτυρεῖν τοῦ Λεωτυχίδου τὴν νοθείαν, ἐκβαλόντα σεισμῷ τοῦ θαλάμου τὸν Ἆγιν· ἀπ' ἐκείνου δὲ πλέον, ἢ δέκα μηνῶν διελθόντων γενέσθαι τὸν Λεωτυχίδην [21].

4. Οὕτω δὲ καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἀποδειχθεὶς ὁ Ἀγησίλαος, εὐθὺς εἶχε καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἄγιδος, ὡς νόθον ἀπελάσας τὸν Λεωτυχίδην. ὁρῶν δὲ τοὺς ἀπὸ μητρὸς οἰκείους [22], ἐπιεικεῖς μὲν ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ πενομένους, ἀπένειμεν αὐτοῖς τὰ ἡμίσεα [23] τῶν χρημάτων, εὔνοιαν ἑαυτῷ καὶ δόξαν ἀντὶ φθόνου καὶ δυσμενείας ἐπὶ

Ad ea respondit Lysander: si oraculum hoc magnopere Spartiatae religioni haberent, vitandum iis Leotychidem. Neque enim, si is, qui offendisset pedem, regnaret, id deum laborare: verum, si adulterinus et alienus foret ab Herculis gente, hoc claudum regnum esse. Agesilaus vero etiam Neptunum ostendit illegitimorum natalium damnasse Leotychidem, quod terrae motu Agim thalamo exegisset: inde mensibus plus decem post natum Leotychidem.

Ita et hisce de causis rex renunciatus Agesilaus, simul haereditatem quoque occupauit Agidis, reiecto, vt adulterino, Leotychide. Ille, quum propinquos Agidis maternos honestos homines videret, sed inopes, ad beneuolentiam et laudem pro inuidia et maleuolentia captandam, semissem

20 Ποσειδῶ SGerm.

21 Λεωτυχίδαν Vulc. et ita etiam paulo post.

22 τοὺς ἀπὸ μητρὸς οἰκείους] Suosne, an Leotychidae? Prius ego puto debere intelligi: videtur enim fuisse expressurus, si de Leotychidae propinquis voluisset accipi. Omnino autem ista largitio eo faciebat, ne, fratris haereditate auctus, videretur auarus esse et sordidus, ideoque inuidiam sibi conflaret: quam amoliri vtroque modo potuit. Neque tamen pugno, quum videam ab Amioto posterius receptum. *Xylander.*

23 ἡμίσεια dant Iunt. et Ald.

24 ἐπὶ

τῇ κληρονομίᾳ [24] κατασκευαζόμενος. ὧν δὲ, φησὶν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι, τῇ πατρίδι πειθόμενος, ἴσχυε πλεῖστον, ὥστε ποιεῖν, ὃ βούλοιτο, τοιοῦτόν ἐστι. τῶν [25] ἐφόρων ἦν τότε καὶ τῶν γερόντων τὸ μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κράτος, ὧν οἱ μὲν ἐνιαυτὸν ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν τιμὴν, ἐπὶ τῷ μὴ πάντα τοῖς βασιλεῦσιν [26] ἐξεῖναι, συνταχθέντες, ὡς ἐν τῷ περὶ Λυκούρ-

ſem his haereditatis conceſſit. Vt autem Xenophon refert, quod patriae obtemperando plurimum polleret, omnia vt ageret pro arbitrio, id hinc fuit: Ephororum et ſenum tunc ſumma in ea repub. erat auctoritas, ex quibus ephororum annuus tantum magiſtratus eſt, ſenes perpetuo eo honore fruuntur, inſtituti ad licentiam refrenandam regum, vt in vita Lycurgi demonſtra-

24 ἐπὶ τὴν κληρονομίαν] Eſt et alia lectio per datiuum, ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ, quam reponendam eſſe cenſeo. *H. Stephanus.* Lege cum Vulc. Anon. et Mur. ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ. *Moſ. Duſ.*

25 ὡς....Ξεν...τοιοῦτο ἐκ τῶν] Verba ſunt mendoſa. Quod non animaduertens, aut non ita, vt debuit fieri, perſpiciens Grynaeus, a quo haec vita melius multo, quam ab aliis pleraeque aliae, eſt conuerſa, ſententiam deprauauit et confudit. Libellus Xenophontis in laudem Ageſilai ſcriptus omnium manibus teritur. Graeca autem ſic ego legi, et ita ſcripſiſſe Plutarchum pro certo habeo: ὥστε ποιεῖν, ἃ βούλοιτο, τοιοῦτο ἦν. τῶν ἐφόρων ἦν τότε καὶ τῶν γερόντων etc. Eſt autem ſingularis laudis, ita regnum gerere, vt, parendo voluntati ciuium, ſummam potentiam tibi pares: (quum, qui aliis obtemperet, videatur parum, aut certe haud ita multum, habere potentiae) id qua arte ac quibus rationibus conſecutus ſit Ageſilaus, demonſtrandum ſibi proponit Plutarchus. *Xylander.* Verba ipſa apud Xenophontem non reperio; ſed ſententia exſtat in Ageſ. (p. Ed. Steph. 388, 33.) ὅτι δυνατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λατρεύων. Verum totum Plutarchi locum ſic emendari et ſcribi oportere cenſeo: Ὃ δέ φησιν ὁ Ξ. ὅτι πάντα τῇ π. π. ἴ. π. ὥ. π. ὃ βούλοιτο, τοιοῦτον ἦν. τῶν ἐφ. etc. Ὃ meum eſt, pro ὡς· πάντα exſtat in Vulc. Anon. [SGerm.] et Mur. τοιοῦτον ἦν agnoſcunt etiam Anon. et Mur. in eo tantum culpandi, quod punctum poſt ἦν non ponunt; quod faciendum eſſe res ipſa clamat, et monuerat iam Xyl. qui de ὃ nihil habet. *Moſ. Duſ.* [τοιοῦτο τὸ ἐκ τῶν ἐφ. Vulc. et SGerm.]

26 βασιλεύουσιν Vulc.

27 καὶ

γου γέγραπται. διὸ καὶ πατρικήν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διετέλουν εὐθὺς οἱ βασιλεῖς φιλονεικίαν καὶ διαφορὰν παραλαμβάνοντες. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἦλθε· καὶ τὸ πολεμεῖν καὶ προσκρούειν[27] αὐτοῖς ἐάσας, ἐθεράπευε, πάσης μὲν ἀπ' ἐκείνων πράξεως ἀρχόμενος· εἰ δὲ κληθείη, θᾶττον, ἢ βάδην, ἐπειγόμενος· ὁσάκις δὲ τύχοι[28] καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ θώκῳ καὶ χρηματίζων, ἐπιοῦσι τοῖς ἐφόροις ὑπεξανίστατο. τῶν δ' εἰς τὴν γερουσίαν ἀεὶ καταταττομένων ἑκάστῳ χλαῖναν ἔπεμπε[29] καὶ βοῦν ἀριστεῖον. ἐκ δὲ τούτων τιμᾶν δοκῶν καὶ μεγαλύνειν τὸ ἀξίωμα τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἐλάνθανεν αὔξων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ τῇ βασιλείᾳ προςιθέμενος[30] μέγεθος, ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας συγχωρούμενον.

5. Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας ὁμιλίαις ἐχθρὸς ἦν ἀμεμπτότερος, ἢ φίλος. τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς ἀδίκως οὐκ ἔβλαπτε[31], τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ μὴ δίκαια

monſtrauimus. Vnde contentionem ſemper cum iis et diſſenſionem iam inde antiquitus reges cum regno haereditariam accipiebant. Ageſilaus vero alia inceſſit via, omiſſoque cum illis certamine et offenſione, obſeruabat eos, omnem ab his actionem auſpicans. Si accerſeretur, ocyus, quam gradu, properabat. Quoties in regio ſolio ſedebat et reſponſa dabat, ſuperuenientibus aſſurgebat ephoris. Vt quiſque lectus in ſenatum fuit, ſemper ei laenam et bouem donabat. Ex his, dum reuereri et extollere maieſtatem videtur illorum magiſtratus, clam opes ſuas augebat, ac regno amplitudinem adiiciebat ex illorum erga ſe beneuolentia permiſſam.

Cum reliquis ciuibus ita ſe geſſit, vt inculpatior inimicus, quam amicus, eſſet. Inimicos enim non laedebat iniuſte, amicis erat praeſto in rebus etiam iniquis. Atque

27 καὶ τὸ προσκρούειν Iuntina et SGerm. dant.

28 τύχῃ SGerm.

29 ἔπεμψε Iunt. et Ald. item SGerm.

30 προτιθέμενος] Leg. προςιθέμενος, quod et H. Steph. iam viderat. [et ita quoque SGerm. exhibet.]

31 ἔβλαπτεν SGerm.

32 δεη-

συνέπραττε. καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς ᾐσχύνετο μὴ τιμᾶν κατορθοῦντας, τοὺς δὲ φίλους οὐκ ἐδύνατο ψέγειν ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ βοηθῶν ἠγάλλετο καὶ συνεξαμαρτάνων αὐτοῖς. οὐδὲν γὰρ ᾤετο τῶν φιλικῶν ὑπουργημάτων αἰσχρὸν εἶναι. τοῖς δ' αὖ διαφόροις καὶ πταίσασι πρῶτος συναχθόμενος, καὶ δεηθεῖσι [32] συμπράττων προθύμως, ἐδημαγώγει καὶ προσήγετο πάντας. ὁρῶντες οὖν οἱ ἔφοροι ταῦτα, καὶ φοβούμενοι τὴν δύναμιν, ἐζημίωσαν αὐτὸν, αἰτίαν ὑπειπόντες, ὅτι τοὺς κοινοὺς πολίτας, ἰδίους κτᾶται. καθάπερ γὰρ οἱ φυσικοὶ τὸ νεῖκος οἴονται καὶ τὴν ἔριν, εἰ τῶν ὅλων ἐξαιρεθείη, στῆναι μὲν ἂν τὰ οὐράνια, παύσεσθαι δὲ πάντων [33] τὴν γένεσιν καὶ κίνησιν ὑπὸ τῆς πρὸς πάντα [34] πάντων ἁρμονίας [35]· οὕτως ἔοικεν ὁ Λακωνικὸς νομοθέτης ὑπέκκαυμα τῆς ἀρετῆς ἐμβαλεῖν [36] εἰς τὴν πολιτείαν τὸ φιλότιμον καὶ φιλόνεικον, ἀεί τινα τοῖς ἀγαθοῖς διαφορὰν καὶ ἅμιλλαν εἶναι πρὸς ἀλλήλους βουλό-

Atque inimicis, ſi quid recte geſſiſſent, erubeſcebat honorem non habere: amicos corripere in peccatis non ſuſtinebat. Immo vero gloriabatur, his quum ſuccurreret et opitularetur in delinquendo. Obſequium enim in amicos ducebat turpe nullum. Aduerſariorum rurſus, vel offendentium, primus vicem dolendo, et, ſi rogaretur, enixe fouendo, alliciebat et demerebatur omnes. Quod quum ephori notarent, timentes illius potentiam, mulctam ei irrogauerunt, adiecta cauſa, quod communes ciues redderet proprios ſuos. Siquidem, vt opinantur phyſici, ſi contentionem et litem ſegreges ab vniuerſitate, fore, vt corpora coeleſtia conſiſtant, omnium item generatio et motio conquieſcant propter mutuum mundi cum his concentum: ita Laconicus legiſlator videtur virtutis quaſi fomitem reipub. ſubieciſſe ambitionem et concertationem, aliquod ſemper inter bonos certamen et pugnam machi-

32 δεηθεὶς Iunt. Ald. SGerm.

33 πάντως Anon.

34 πρὸς ταῦτα] Immo πρὸς τὰ αὐτὰ, vel ταὐτά. *Moſ. Duſ.*

35 Poſt ἁρμονίας quidam codices habent ἢ προνοίας, ἢ ποιότητος: quae verba vereor ne ſuppoſititia ſint, vel potius hoc ita eſſe perſuaſum habeo. *H. Stephanus.*

36 ἐμβαλὼν, vel ἐμβάλλων, Vulc. ἐμβαλὼν dat etiam SGerm.

37 ἀνεɑ

μενος· τὴν δ' ἀνθυπείκουσαν τῷ ἀνελέγκτῳ [37] χάριν, ἀργὴν καὶ ἀναγώνιστον οὖσαν, οὐκ ὀρθῶς ὁμόνοιαν λέγεσθαι. τοῦτο δ' ἀμέλει συνεωρακέναι καὶ τὸν Ὅμηρον οἴονταί τινες. οὐ γὰρ ἂν [38] τὸν Ἀγαμέμνονα [39] ποιῆσαι χαίροντα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Ἀχιλλέως εἰς λοιδορίαν προαχθέντων ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν, εἰ μὴ μέγα τοῖς κοινοῖς ἀγαθὸν ἐνόμιζεν εἶναι τὸν πρὸς ἀλλήλους ζῆλον, καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀρίστων. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἂν οὕτως τις ἁπλῶς συγχωρήσειεν· αἱ γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν φιλονεικιῶν χαλεπαὶ ταῖς πόλεσι, καὶ μεγάλους κινδύνους ἔχουσι.

6. Τοῦ δ' Ἀγησιλάου τὴν βασιλείαν νεωστὶ παρειληφότος, ἀπήγγειλάν [40] τινες ἐξ Ἀσίας ἥκοντες, ὡς ὁ Περσῶν βασιλεὺς παρασκευάζοιτο μεγάλῳ στόλῳ Λακεδαιμονίους ἐκβαλεῖν τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ Λύσανδρος ἐπιθυμῶν αὖθις εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι καὶ βοηθῆσαι τοῖς φίλοις, οὓς αὐτὸς μὲν ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν πόλεων ἀπέλιπε, κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς πράγμα-

machinans: illam vero gratiam, qua ciues, non exploratis prius per mutuas contentiones animis, vltro alter alteri concedunt, quae iners fit et ignaua, parum recte dici concordiam censens. Nempe vidisse id Homerum quoque nonnulli arbitrantur: neque enim facturum fuisse, vt, Vlysse et Achille ad conuicia prouectis verborum asperitate, laetum finxisset Agamemnonem, nisi magnopere censuisset reipub. interesse mutuam principum aemulationem et dissensionem. Hoc tamen non ita simpliciter probes; quippe sunt noxiae contentiones ciuitatibus, si sunt immodicae, grauiaque pericula secum trahunt.

Porro quum regnum Agesilaus modo iniisset, attulerunt aliqui ex Asia, regem Persarum Lacedaemonios parare magna classe mari expellere. Hic auens Lysander iterum in Asiam mitti, et subuenire, quos ipse ciuitatum rectores et dominos reliquerat, amicis; qui, quod improbe res publicas et violenter administra-

37 ἀνελέγκτων Vulc.

38 ita etiam SGerm. sed a vulgatis ἂν abest.

39 τὸν Ἀγαμέμνονα] Odyss. lib. VIII. *Cruserius*. Od. Θ. 77. *Moses Dusoul.*

40 ἀπήγγελλον Vulc.

41 πι-

σιν, ἐξέπιπτον ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ἀπέθνησκον, ἀνέπεισε τὸν Ἀγησίλαον ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ, καὶ πολεμῆσαι [41] τῆς Ἑλλάδος ἀπωτάτω, διαβάντα, καὶ φθάσαντα τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν. ἅμα δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις ἐπέστελλε πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα, καὶ στρατηγὸν Ἀγησίλαον αἰτεῖσθαι. παρελθὼν οὖν εἰς τὸ πλῆθος Ἀγησίλαος, ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον, εἰ δοῖεν αὐτῷ τριάκοντα μὲν ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιάτας, νεοδαμώδεις δὲ λογάδας δισχιλίους [42], τὴν δὲ συμμαχικὴν εἰς ἑξακισχιλίους δύναμιν. συμπράττοντος δὲ τοῦ

niſtrarent, exigebantur necabanturque a ciuibus: perpulit Ageſilaum, eam expeditionem vt ſuſciperet, tranſportatoque exercitu et apparatu occupato barbari, quam remotiſſime a Graecia bellum gereret. Simul amicis ſcripſit in Aſiam, miſſis Lacedaemonem legatis, ducem poſtularent Ageſilaum. Progreſſus igitur in concionem Ageſilaus, ſuſcepit bellum, modo triginta ſibi legatos et conſiliarios Spartiatas adiungerent, delectorum libertinorum ex Ilotis manumiſſorum duo millia, et ſociorum manum ad ſex millia. Sciuerunt haec omnia, incum-

41 πολεμῆσαι] Poſt πολεμῆσαι poſita fuit interpunctionis nota, vt genitiuus Ἑλλάδος cum aduerbio ἀποτάτω iungatur. Alioqui ſcribendum fuerit προπολεμῆσαι, quoſdam ex vetuſtis codicibus ſequendo. *H. Stephanus.* Προπολεμῆσαι non Vulc. tantum et Steph. Codd. aliquot, ſed et SGerm. Mſ. habent, monente Dacerio, qui ſe id amplecti ait. Verum ego receptam et vulgatam malo, quia τῆς Ἑλλάδος manifeſte ab ἀποτάτω regitur, nihilque adeo ſupereſt, ad quod προπολεμῆσαι referri poſſit. *Moſes Duſoul.*

42 νεοδαμώδεις δὲ λογάδας δισχιλίους] Xylander vertit: *duo millia lectorum tironum:* et annotat: Grynaeus: *diſciplinae Spartanae milites electi mille.* *Duo millia* etiam in Comment. rerum Graecarum Xenoph. lib. III. leguntur: in Ageſilao *tria.* Athenaeus lib. VI. ex Myronis Meſſeniacis oſtendit, Neodamodes fuiſſe ſeruorum genus, qui belli cauſa manumitterentur: quomodo et ad claſſem libertati ſerui δεσποσιοναῦται appellabantur; et videtur ipſum vocabulum ſignificare eos, qui recens diſciplina militari inſtituti ac quaſi domiti eſſent. Igitur non indocte Amiotus *heilotas manumiſſos* vertit.

43 πάν-

Λυσάνδρου, πάντα [43] προθύμως ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐξέπεμπον [εὐθὺς] [44], ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας, ὧν ὁ Λύσανδρος ἦν εὐθὺς πρῶτος, οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀγησιλάου φιλίαν, ᾧ μεῖζον ἐδόκει τῆς βασιλείας διαπεπρᾶχθαι ἀγαθὸν [45], τὴν στρατηγίαν ἐκείνην. ἀθροιζομένης δὲ τῆς δυνάμεως εἰς Γεραιστόν, αὐτὸς εἰς Αὐλίδα κατελθὼν μετὰ τῶν φίλων καὶ νυκτερεύσας, ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους εἰπεῖν τινα πρὸς αὐτόν· Ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ὅτι μὲν οὐδεὶς τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ συμπάσης ἀπεδείχθη στρατηγός, ἢ πρότερον Ἀγαμέμνων, καὶ σὺ νῦν μετ' ἐκεῖνον, ἐννοεῖς δήπουθεν. ἐπεὶ δὲ τῶν αὐτῶν [46] ἄρχεις ἐκείνῳ, τοῖς δ' αὐτοῖς πολεμεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν τόπων ὁρμᾷς ἐπὶ τὸν πόλεμον, εἰκός ἐστι καὶ θῦσαι τῇ θεῷ θυσίαν, ἣν ἐκεῖνος ἐνταῦθα θύσας ἐξέπλευσεν. ἅμα

incumbente Lyſandro, promte, atque Ageſilaum confeſtim dimiſerunt, additis triginta Spartiatis: inter quos illico fuit Lyſander primus, non ob ſuam auctoritatem modo et opes, verum etiam ob amicitiam Ageſilai, cui regno maius exiſtimabatur decus confeciſſe illam prouinciam. Dum copiae Geraeſtum conueniunt, profectus Aulidem eſt cum amicis Ageſilaus, atque ibi pernoctantem viſus eſt quidam in ſomnis compellare: Totius Graeciae, rex Lacedaemoniorum, deſignatum ducem, praeter antehac Agamemnonem, et nunc poſt illum te, neminem fuiſſe haud dubie intelligis. Quando iam iiſdem praees, cum iiſdem bellum facis, atque iiſdem ex locis pergis ad bellum, debes immolare deae victimam, quam ille hic, priuſquam ſolueret, immolauit. Simul ſubiit

43 πάντα] In quibuſdam additur hic accuſatiuus, πάντα, poſt συμπράττοντος δὲ, non poſt Λυσάνδρου: vt videlicet ad illud participium, non ad verbum ἐψηφίσαντο, pertineat. Paulo poſt autem aduerbium μόνον poſt ἑαυτοῦ poſitum eſt. *H. Stephanus.*

44 εὐθὺς] Forſan delendum eſſe, annotauit Cl. Editor: credo, quia mox εὐθὺς recurrit. *Moſes Duſoul.*

45 διαπεπρᾶχθαι ἀγαθὸν] Pro his duobus vocabulis legitur etiam ἀγαθὸν ἅμα πεπρᾶχθαι. *H. Stephanus.* ἅμα πεπρᾶχθαι dat etiam Vulc.

46 τῶν αὐτῶν] Legitur etiam τῶν μὲν αὐτῶν, item θῦσαί σε, paulo poſt. *H. Stephanus.*

47 ἔσφαξε]

δέ πως ὑπῆλθε τὸν Ἀγησίλαον ὁ τῆς κόρης σφαγιασμὸς, ἣν ὁ πατὴρ ἔσφαξε [47] πεισθεὶς τοῖς μάντεσιν. οὐ μὴν διετάραξεν [48] αὐτὸν, ἀλλ' ἀναστὰς καὶ διηγησάμενος τοῖς φίλοις τὰ φανέντα, τὴν μὲν θεὸν ἔφη τιμήσειν, οἷς εἰκός ἐστι χαίρειν, θεὸν οὖσαν, οὐ μιμήσεσθαι [49] δὲ τὴν ἀμαθίαν [50] τοῦ τότε στρατηγοῦ. καὶ καταστέψας ἔλαφον, ἐκέλευσεν ἀπάρξασθαι τὸν ἑαυτοῦ μάντιν, οὐχ ὅσπερ εἰώθει τοῦτο ποιεῖν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τεταγμένος. ἀκούσαντες οὖν οἱ Βοιωτάρχαι, πρὸς ὀργὴν κινηθέντες, ἔπεμψαν ὑπηρέτας, ἀπαγορεύοντες τῷ Ἀγησιλάῳ μὴ θύειν παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια Βοιωτῶν. οἱ δὲ καὶ ταῦτ' ἀπήγγειλαν, καὶ τὰ μηρία διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. χαλεπῶς

ſubiit cogitationem Ageſilai virgo hoſtia, quam ex vatum reſponſis pater immolauit. Haud fuit conſternatus tamen: ſed poſtquam ſurrexit, expoſuit amicis viſum, ac deam ſe oſtendit veneraturum hiſce rebus, quae gratae deae forent exiſtimandae, non imitaturum vero illius ruditatem ducis: ac ceruam corona redimitam imperat victimam caedere aruſpici ſuo, non illi, qui de more erat a Boeotiis delegatus. Quo nunciato, Boeotarchae excandeſcentes, per apparitores interdixerunt Ageſilao, ne contra Boeotiorum leges et morem ſacra faceret. Illi cum hoc nunciauere, tum coxas victimae ex ara diſiecere. Quod factum

47 ἔσφαξε] Scriptum eſt in quibuſdam ἐσφαγίασε. *Idem.*

48 διετάραξεν dant Vulc. et Anon. pro vulgari δὲ ἐτάραξεν. quanquam in Vulc. vitioſe ſcriptum eſt δετάραξεν.

49 μιμήσασθαι dant Iunt. et Ald. item SGerm.

50 ἀμαθίαν] H. Steph. ἀπάθειαν mauult, quod in quibuſdam Codd. inueniebat, [et refertur e Vulcob.] *Moſes Duſoul.* [Integra H. Stephani de hoc vocabulo annotatio haec eſt: Non ἀμαθίαν, ſed ἀπάθειαν, quaedam exemplaria habent: quae lectio valde mihi placet. Habet enim hoc vocabulum huic facto peculiariter conuenientem ſignificationem: ac praeterea, qui ἀπάθειαν hic dicit, non excludit ἀμαθίαν, quamuis alioquin ἀπάθειαν Pyrrho ſapienti tribuat, teſte Cicerone. Proxime autem ſequentia verba in praecedentibus editionibus ſunt τοῦτό τε στρατηγοῦ, quum, manentibus iiſdem literis, ſed ſyllabis aliter iunctis, legendum ſit τοῦ τότε στρατηγοῦ.]

οὖν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος, ἀπέπλει τοῖς τε Θηβαίοις διωργισμένος, καὶ γεγονὼς δύσελπις διὰ τὸν οἰωνὸν, ὡς ἀτελῶν αὐτῷ τῶν πράξεων γενησομένων, καὶ τῆς στρατείας [51] ἐπὶ τὸ προσῆκον οὐκ ἀφιξομένης.

7. Ἐπεὶ δ' ἧκεν εἰς Ἔφεσον [52], εὐθὺς ἀξίωμα μέγα καὶ δύναμις ἦν ἐπαχθὴς καὶ βαρεῖα περὶ τὸν Λύσανδρον, ὄχλου φοιτῶντος ἐπὶ τὰς θύρας [53] ἑκάστοτε, καὶ πάντων παρακολουθούντων καὶ θεραπευόντων ἐκεῖνον [54], ὡς ὄνομα μὲν καὶ σχῆμα τῆς στρατηγίας τὸν Ἀγησίλαον ἔχοντα, διὰ τὸν νόμον, ἔργῳ δὲ κύριον ἁπάντων καὶ δυνάμενον καὶ πράττοντα πάντα, τὸν Λύσανδρον. οὐδεὶς γὰρ δεινότερος [55], οὐδὲ φοβερώτερος ἐκείνου τῶν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀποσταλέντων ἐγένετο στρατηγῶν, οὐδὲ μείζονα τοὺς φίλους ἀνὴρ ἄλλος εὐεργέτησεν, οὐδὲ κακὰ τηλικαῦτα τοὺς

factum grauiter ferens, foluit Agefilaus, fuitque Thebanis infenfus, ac fpe elanguit ominis caufa, velut in irritum cafuris coeptis fuis, neque debitum exitum expeditione habitura.

Vt Ephefum appulit, mox faftigium apud Lyfandrum ingens potentiaque odiofa et grauis fuit, frequentantibus affidue ianuam eius coetibus, omnibus illum affectantibus et colentibus, quafi nomen apud Agefilaum imperii et fpecies ex lege effet, reuera omnia in arbitrio effent Lyfandri, atque ille omnia et poffet et faceret. Nemo enim ex imperatoribus, qui miffi in Afiam fuerunt, potentior fuit illo, vel terribilior, neque maioribus beneficiis amicos alius affecit, vel magis afflixit inimicos.

51 στρατηγίας Vulc.

52 εἰς τὴν Ἔφεσον Vulcob.

53 φοιτῶντος περὶ τὰς θύρας] Vulc. Cod. et Steph. omnes, pro περὶ, ἐπὶ habent, quo folent in ea phrafi vti magis libenter, fi non femper, Graeci. Idem voluit et Mur. in Annot. vbi praue σὺν pro ἐπὶ in Collectaneis ad Cl. Editorem miffis legitur.

Mofes Dufoul.

54 ante ἐκεῖνον praeponit Vulc. αὐτὸν.

55 δεινότερος] Legitur etiam ἐνδοξότερος. [ita Vulc.] Sed hic περὶ τῆς δεινότητος potius, quam τῆς δόξης, agi videtur. *H. Stephanus.*

ἐχθροὺς ἐποίησεν. ὧν ἔτι προσφάτων ὄντων οἱ ἄνθρωποι μνημονεύοντες [56], ἄλλως δὲ τὸν μὲν Ἀγησίλαον ἀφελῆ καὶ λιτὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ δημοτικὸν ὁρῶντες, ἐκείνῳ δὲ τὴν αὐτὴν ὁμοίως σφοδρότητα καὶ τραχύτητα [57] καὶ βραχυλογίαν παροῦσαν, ὑπέπιπτον αὐτῷ παντάπασι καὶ μόνῳ προσεῖχον. ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν οἱ λοιποὶ Σπαρτιάται χαλεπῶς ἔφερον, ὑπηρέται μᾶλλον Λυσάνδρου, ἢ σύμβουλοι βασιλέως, ὄντες· ἔπειτα δ' αὐτὸς ὁ Ἀγησίλαος, εἰ καὶ μὴ φθονερὸς ἦν, μηδ' ἤχθετο τοῖς φίλοις τιμωμένοις, ἀλλὰ φιλότιμος ὢν σφόδρα καὶ φιλόνεικος, ἐφοβεῖτο, μὴ, κἂν ἐνέγκωσί τι λαμπρὸν αἱ πράξεις, τοῦτο [58] Λυσάνδρου γένηται διὰ τὴν δόξαν. οὕτως οὖν ἐποίει· πρῶτον ἀντέκρουε ταῖς συμβουλίαις αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἃς ἐκεῖνος ἐσπουδάκει μάλιστα πράξεις, ἐῶν χαίρειν καὶ παραμελῶν, ἕτερα πρὸ ἐκείνων ἔπραττεν. ἔπειτα τῶν ἐντυγχανόντων καὶ δεομένων, οὓς αἴσθοιτο Λυσάνδρῳ μάλιστα πεποιθότας, ἀπράκτους ἀπέπεμπε. καὶ περὶ τὰς

micos. Quorum adhuc recentium recordantes homines, praeſertim vero ſimplicem et demiſſum in colloquiis Ageſilaum popularemque videntes, in illo vero eandem acrimoniam et aſperitatem, et praeciſa verba manere, ſubmittebant prorſus ei ſe, atque vni auſcultabant. Hinc primum caeteri ſtomachati ſunt Spartiatae, Lyſandri ſe potius aſſeclas, quam conſiliarios eſſe regis. Deinde et Ageſilaus ipſe, quamuis nullo eſſet liuore adſperſus, nec honoribus angeretur aliorum, quod tamen perquam gloriae cupidus foret, neque ea cederet cuiquam, verebatur, ne, ſi quid geſtum praeclare eſſet, Lyſandro id propter nominis ipſius celſitudinem adſcriberetur. Itaque ſic agit: Primum conſiliis illius repugnabat, et quaecunque urgeret ille coepta maxime, his omiſſis et repudiatis, ſequebatur alia. Deinde, ſi qui cum precibus adirent ſe, quos praecipue nixos ſentiebat Lyſandro, eos dimittebat inanes. In iudiciis perinde,

56 μνημονεύουσιν Vulc.
57 βραχύτητα idem.
58 τοῦτο Λ.] Si quis codex hic τοῦτο πᾶν Λ. haberet, lubens amplecterer. *Moſes Duſoul.*

κρίσεις ὁμοίως οἷς ἐκεῖνος ἐπηρεάζοι, τούτους ἔδει πλέον ἔχοντας ἀπελθεῖν· καὶ τοὐναντίον οὓς φανερὸς γένοιτο προθυμούμενος ὠφελεῖν, χαλεπὸν ἦν μὴ καὶ ζημιωθῆναι. γινομένων δὲ τούτων οὐ κατὰ τύχην, ἀλλ' οἷον ἐκ παρασκευῆς καὶ ὁμαλῶς, αἰσθόμενος [59] τὴν αἰτίαν ὁ Λύσανδρος, οὐκ ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς φίλους, ἀλλ' ἔλεγεν, ὡς δι' αὐτὸν ἀτιμάζοιντο, καὶ παρεκάλει θεραπεύειν ἰόντας τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς μᾶλλον αὐτοῦ δυναμένους.

8. Ὡς οὖν ταῦτα πράττειν καὶ λέγειν ἐδόκει φθόνον ἐκείνῳ μηχανώμενος, ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ καθάψασθαι βουλόμενος Ἀγησίλαος, ἀπέδειξε [60] κρεωδαίτην [61], καὶ προσεῖπεν, ὡς λέγεται, πολλῶν ἀκουόντων· Νῦν οὖν [62] θεραπευέτωσαν οὗτοι ἀπιόντες τὸν ἐμὸν κρεωδαίτην. ἀχθόμενος οὖν ὁ Λύσανδρος, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἤιδεις ἄρα σαφῶς [63], Ἀγησίλαε, φίλους ἐλαττοῦν. Ἤιδειν, ἔφη, τοὺς ἐμοῦ μεῖζον δύνασθαι βουλομένους. καὶ ὁ Λύσανδρος·

inde, quos ille insectaretur, his abeundum erat cum victoria: e diuerso, quibus aduertebatur studere, cum his praeclare agebatur, nisi insuper mulctarentur. Haec quum non fortuito fierent, sed ex composito, et ex aequo vbique, percepta Lysander caussa, non celauit de ea amicos suos, verum demonstrauit, sui caussa ipsos ignominia affici: monuitque eos, irent, et regem obseruarent, atque illos, qui plus, quam ipse, possent.

Quae facere et dicere quum videretur ad conciliandam Agesilao inuidiam, quo magis ei insultaret, praefecit eum ille carnibus diuidendis, proiecitque, multis audientibus, hanc vocem: Eant nunc, et colant meum carnium diuisorem. Id Lysander moleste ferens, ait ad illum: Nosti sane, Agesilae, bene amicos premere. Noui, inquit, eos, plus me qui volunt posse. Cui Lysander: Enim-

59 αἰσθανόμενος Vulc.
60 ἀποδείκνυσι Vulc.
61 κρεωδάτην Vulc. κρεοδαίτην SGerm. et ita hic codex etiam paulo post exhibet.
62 νῦν μὲν δὴ Vulc.
63 σαφῶς] Genuina videtur esse scriptura, quam praeferunt Anon. et Mur. σοφῶς. Xen. pro ea ἀεὶ habet. (p. Ed. St. 291, 23.) *Moses Du Soul.*

64 λέ-

Ἀλλ' ἴσως, ἔφη, ταῦτά σοι λέλεκται βέλτιον [64], ἢ ἐμοὶ πέπρακται. δὸς δέ μοι τινὰ τάξιν [65] καὶ χώραν, ἔνθα μὴ λυπῶν, ἔσομαί σοι χρήσιμος. ἐκ τούτου πέμπεται μὲν ἐφ' Ἑλλήσποντον, καὶ Μιθριδάτην [66], ἄνδρα Πέρσην, ἀπὸ τῆς Φαρναβάζου χώρας, μετὰ χρημάτων συχνῶν καὶ διακοσίων ἱππέων, ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον. οὐκ ἔληγε δὲ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ βαρέως φέρων ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον, ἐβούλευεν [67], ὅπως τῶν δυεῖν οἴκων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος, εἰς μέσον ἅπασιν ἀποδοίη Σπαρτιάταις. καὶ ἐδόκει μεγάλην ἂν ἀπεργάσασθαι κίνησιν ἐκ ταύτης τῆς διαφορᾶς, εἰ μὴ πρότερον ἐτελεύτησεν, εἰς Βοιωτίαν στρατεύσας. οὕτως δὲ αἱ [68] φιλότιμοι φύσεις ἐν ταῖς πολιτείαις [69] τὸ ἄγαν μὴ φυλαξάμεναι, τοῦ ἀγαθοῦ μεῖζον τὸ κακὸν ἔχουσι. καὶ γὰρ, εἰ [70] Λύσανδρος φορτικὸς ἦν [71],

Enimuero tu hoc, inquit, fortaſſe dixiſti potius, quam ego feci. Aſſigna vero mihi ordinem et locum, vbi citra inuidiam operam meam tibi praeſtem. Inde in Helleſpontum legatur, et Mithridatem Perſam ex Pharnabazi prouincia cum magna pecuniae vi et equitibus ducentis ad Ageſilaum adduxit. Haud depoſuit tamen ſimultatem, verum offenſus in poſterum deliberauit, quemadmodum duabus familiis regnum extorqueret, atque in medium poneret omnibus Spartiatis. Ac videtur magnum motum ex hac offenſione excitaturus fuiſſe, niſi ante per expeditionem in Boeotiam factam exſpiraſſet. Ita ambitioſa ingenia in rebuſpublicis modum egreſſa, plus habent mali, quam boni. Nam ſi fuit Lyſander (vt fuit) importunus, quod

64 λέλεκται καὶ βέλτιον Vulc. λέλεκται μᾶλλον Anon.

65 τάξιν] In nonnullis eſt πρᾶξιν. *H. Stephanus.*

66 Μιθριδάτην] Leg. cum Steph. Anon. et Mur. [item SGerm.] Σπιθριδάτην. Vide Not. ad Lyſ. 35, 1. et infra (379, 7.) vbi recte in Impreſſis habet. [H. Stephani annotatio haec eſt: Pro Μιθριδάτην legitur etiam Σπιθριδάτην. Quae lectio aliorum locorum teſtimonio comprobatur: ideoque recte vnus interpretum *Spithridatem*, non *Mithridatem*, ſcripſit.]

67 ἐβούλευεν] In quibuſdam eſt ἐπεβούλευεν. *H. Stephanus.*

68 ita etiam SGerm. ſed in vulgatis pro αἱ legitur δὲ.

69 πολιτικαῖς Vulc.

70 εἰ] ὁ dant Iunt. et Ald. εἰ ὁ Λύσ. SGerm.

71 φορτικὸς ἦν] inuertit SGerm.

 72 ἀγνοι-

ὥσπερ ἦν, ὑπερβάλλων τῇ φιλοτιμίᾳ τὸν καιρὸν, οὐκ ἠγνόει δήπουθεν Ἀγησίλαος ἑτέραν ἀμεμπτοτέραν ἐπανόρθωσιν οὖσαν ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ φιλοτίμου πλημμελοῦντος. ἀλλ' ἔοικε ταὐτῷ πάθει μήτ' ἐκεῖνος ἄρχοντος ἐξουσίαν γνῶναι, μήτε οὗτος ἄγνοιαν [72] ἐνεγκεῖν συνήθους.

9. Ἐπεὶ δὲ Τισαφέρνης ἐν ἀρχῇ μὲν φοβηθεὶς τὸν Ἀγησίλαον, ἐποιήσατο σπονδὰς, ὡς τὰς πόλεις αὐτῷ τὰς Ἑλληνικὰς [73] ἀφήσοντος αὐτονόμους βασιλέως, ὕστερον δὲ πεισθεὶς ἔχειν δύναμιν ἱκανὴν, ἐξένεγκε τὸν πόλεμον, ἄσμενος ὁ Ἀγησίλαος ἐδέξατο. προσδοκία γὰρ ἦν μεγάλη τῆς στρατείας [74]· καὶ δεινὸν ἡγεῖτο, τοὺς μὲν σὺν Ξενοφῶντι μυρίους ἥκειν ἐπὶ θάλατταν [75], ὁσάκις ἐβουλή-

quod ambitiosior esset, quam pro tempore, non ignorabat vtique tamen rationem commodiorem aliam corrigendi esse Agesilaus clari viri et gloriae auiditate peccantis. Caeterum videtur eadem animi impotentia neque imperatoris ille potestatem nouisse, neque hic inscitiam tulisse amici.

At Tisaphernes in principio Agesilai timore foedus icit, regem ei ciuitates Graecas immunes suis legibus permissurum. Post existimans, satis se firmas copias habere, bellum parauit: quod Agesilaus accepit haud inuitus. Nam magna erat huius exspectatio expeditionis, et turpe ducebat, decem millia militum peruenisse, duce Xenophonte, ad mare, quum, quoties ipsi

72 ἄγνοιαν] Saepissime confundunt librarii ἄνοιαν et ἄγνοιαν. Suspicatus est Cl. Editor, id ab iis et hic admissum. Sed cum dixerit Plutarchus, Lysandro, prae ambitione, non satis notam fuisse Imperatoris in se potestatem, ἄγνοια recte ab eodem ea culpa vocatur, quae reuera ἄνοια erat. *Moses Dusoul.*

73 πόλεις ..Ἑλληνικὰς] Lege cum Vulc. Ἑλληνίδας. Sic enim solent optimi quique scriptores. *Moses Dusoul.*

74 τῆς στρατείας] Legitur et στρατηγίας, nec non στρατιᾶς. Huic quidem lectioni locus esse non potest, at illi non minus, quam ei, quae in textu habetur. Sic vero et alibi in his vocabulis variant exemplaria. *H. Stephanus.* στρατηγίας habet Vulcob.

75 τοὺς μὲν σὺν Ξενοφῶντι μυρίους ἥκειν ἐπὶ θάλατταν] Nota est historia, praesertim ex Xenophontis libris de expeditione Cyri, de Graecorum millibus decem, qui, quum Cyro suppetias

θησαν αὐτοὶ, τοσαυτάκις βασιλέα νενικηκότες [76]. αὐτοῦ δὲ Λακεδαιμονίων ἄρχοντος, ἡγουμένων γῆς καὶ θαλάσσης, μηδὲν ἔργον ἄξιον μνήμης φανῆναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. εὐθὺς οὖν ἀμυνόμενος ἀπάτῃ δικαίᾳ τὴν Τισαφέρνους ἐπιορκίαν, ἐπέδειξεν, ὡς ἐπὶ Καρίαν προάξων. ἐκεῖ δὲ τοῦ βαρβάρου τὴν δύναμιν [77] συναθροίσαντος, ἄρας εἰς Φρυγίαν ἐνέβαλε [78]. καὶ πόλεις μὲν εἷλε συχνὰς, καὶ χρημάτων ἀφθόνων ἐκυρίευσεν, ἐπιδεικνύμενος τοῖς φίλοις, ὅτι τὸ [79] μὲν σπεισάμενον ἀδικεῖν τῶν θεῶν ἐστι καταφρονεῖν· ἐν δὲ τῷ παραλογίζεσθαι τοὺς πολεμίους οὐ μόνον τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ δόξα πολλὴ, καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς κερδαίνειν ἔνεστι. τοῖς δ' ἱππεῦσιν ἐλαττωθεὶς, καὶ τῶν ἱερῶν ἀλόβων φανέντων [80], ἀναχωρήσας εἰς Ἔφε-

ipſi voluiſſent, toties profligaſſent regem: ſuum vero ducentis Lacedaemonios, qui terra marique imperarent, factum exſtare apud Graecos memorabile nullum. Itaque confeſtim, quo Tiſaphernis iuſto dolo vlciſceretur periurium, ſimulauit, mouere ſe velle in Cariam. Vbi quum barbarus copias contraxiſſet, vaſis conclamatis, incurſauit in Phrygiam. Ibi complures vrbes cepit, et ingentem praedam abegit: oſtendens amicis, fidem in foedere fallere nihil aliud eſſe, quam deos contemnere: hoſtium vero circumuentionem non cum iuſtitia modo, ſed et cum magna laude et iucundo coniunctam eſſe compendio. Quum eſſet autem ab equitatu inferior, et iecur eſſet ſine capite inuentum, recepit ſe Ephe-

tias tuliſſent, eo occiſo in pugna, varie a regis ducibus tentati, incolumes tamen ex Aſia per medios hoſtes in Europam redierunt. Paucis rem Suidas perſtringit in Ξενοφῶν. *Xyl.*

76 νενικηκότες] Scribendum eſt νενικηκότας, vt conueniat hic participii accuſatiuus cum accuſatiuo μυρίους. *H. Stephanus.* Mur. νενικηκότας, optime: pendet enim a μυρίους: vti a Stephano iam annotatum fuerat. [νενικηκότας dat etiam SGerm.]

77 ἐκεῖ δὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαρβάρου SGerm.

78 ἐνέβαλεν, cum ν ἐφελκυστικῷ, SGerm.

79 τὸν Iuntina dat, ſed ſola.

80 τῶν ἱερῶν ἀλόβων φανέντων] Xylander vertit: *quum exta parum laeta apparuiſſent:* annotatque: Sic in genere extuli. Ad verbum eſt: *quum caput extis*, iocinori nempe, *defuiſſet.* Grynaeus *ſacra inuiolata* vertit, neſcio,

σον, ἱππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις [81] προειπὼν [82], εἰ μὴ βȣ́λονται ϛρατεύεσθαι, παρασχεῖν ἕκαϛον ἵππον ἀνθ' ἑαυτȣ̃, καὶ ἄνδρα. πολλοὶ δ' ἦσαν ȣ̃τοι, καὶ συνέβαινε τῷ Ἀγησιλάῳ ταχὺ πολλȣ̀ς καὶ πολεμικȣ̀ς [83] ἔχειν ἱππεῖς ἀντὶ ψιλῶν καὶ ὁπλιτῶν [84]. ἐμισθȣ̃ντο γὰρ οἱ μὴ

Ephefum, atque equitatum ibi confcripfit, edixitque pecuniofis, fi militiam detrectarent, vt pro fe quifque equum et vicarium darent. Multi id fecerunt. Ita factum breui, vt Agefilaus pro vilibus peditibus frequentes haberet et fortes equites. Conduxerunt enim ii,

nefcio, quo vel codicis mendo, (nullum enim erat in noftro) vel argumento, inductus. λεβὸς quid fit, notius eft, quam vt in refellendo fit opera ponenda.

81 τοῖς εὐπόροις] Ita legendum effe pro τοῖς ἀπόροις Grynaeus recte vidit. *Xylander.*

82 προσειπὼν] Malim προειπών vti recte legitur Op. Mor. p. 369, 15. Et ita hic Codd. aliquot habere, teftis eft Steph. [ita annotans: Pro προσειπὼν legitur etiam προειπὼν, quod malo. Contra vero paulo ante, [fcil. p. 375. 10. edit. Lond.] quum itidem προεῖπεν habeant quaedam exemplaria pro προσεῖπεν, malo προσεῖπεν. Hactenus *H. Stephanus.* Caeterum προειπὼν habet etiam SGerm.]

83 πολλȣ̀ς πολεμίȣς dat Iuntina, fed fola. vulgatam dat Ald,

84 ψιλῶν ὁπλιτῶν] Teftatur H. Steph. in fuis Vett. Codd. legi, non ψιλῶν, fed δειλῶν. Dacerius cramben recoctam nobis hic apponit, dum, nulla adducta auctoritate, ψιλὸς fignificare ait *vilem*, vti ab Int. nefcio quo verfum erat. Ego δειλῶν, et quidvis potius, amplectar, quam ψιλῶν illud cum ὁπλιτῶν coniunctum. Emendationem huius loci certam exhibebunt nobis verba Plutarchi ipfius idem in Apophth. Lac. narrantis, p. Ed. Steph. 369. Ibi enim fic fcribit: ὥϛε ταχὺ συνήχθησαν καὶ ἵπποι καὶ ἄνδρες ἐπιτήδειοι ἀντὶ δειλῶν καὶ πλȣσίων. Vides iam, vnde ψιλῶν et ὁπλιτῶν huc irrepferint: ex δειλῶν et πλȣσίων. Lege itaque et hic ἀντὶ δειλῶν καὶ πλȣσίων: et fana tandem habebis genuinaque Plutarchi verba. Confirmatur autem hoc et ex fequentibus, vbi de Agamemnone Homerico ait: κακὸν ἄνδρα καὶ πλȣ́σιον ἀπήλλαξε τῆς ϛρατείας. *Mofes Dufoul.* [Caeterum plena H. Stephani ad hunc locum annotatio, cuius Mofes Dufoul mentionem fecit, haec eft: In noftris vetuftis exemplaribus non ψιλῶν ὁπλιτῶν, fed δειλῶν ὁπλιτῶν, legebatur: quam lectionem amplector, et mecum omnes amplecti debent: tum quod recte δειλοὶ opponantur πολεμικοῖς, tum quod contraria fint, quae hic coniunguntur, nimirum ψιλοὶ et ὁπλῖ-

βουλόμενοι στρατεύεσθαι τοὺς βουλομένους στρατεύεσθαι· οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι ἱππεύειν τοὺς βουλομένους ἱππεύειν. καὶ γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα [85] ποιῆσαι καλῶς, ὅτι θήλειαν

ii, qui abhorrebant a caſtris, cupidos belli, et qui nolebant equites eſſe, eos, qui deſiderabant. Quippe perhibendum dicebat ille Agamemnonem eſſe, qui pro bona equa

ὁπλῖται. Neque enim ignotum eſt, ψιλοὺς leuis armaturae milites appellari, ὁπλίτας grauis armaturae. Ideoque vnus interpretum alterum ex his genitiuis in ſua interpretatione praetermiſit, nimirum poſteriorem, ὁπλιτῶν, ita reddens hunc locum: *Itaque Ageſilaus pro leuis armaturae militibus multos et bellicoſos eos nactus eſt.* Vbi pro *eos* ſcribendum videtur *equites*. Alter vero retinuit quidem vtrumque genitiuum, ſed priori, ψιλῶν, aliam potius, quam paſſim receptam, ſignificationem dedit; ſic enim locum iſtum reddidit: *Ita factum breui, vt Ageſilaus pro vilibus peditibus frequentes haberet et fortes equites.* Vide, Lector, quid vere germanae lectionis ignoratio faciat, quam multa diuerticula interpretes quaerere cogat, multum in iis laborantes, quum recta via nihil omnino laboris exhibitura illis eſſet. Neque vero, quum hoc dico, ignorationem talem vllis interpretibus, quicunque ſint, adſcribendam cenſeo, (nihilo certe magis, quam eum, qui in tenebris rectam viam tenere non potuerit, accuſandum eſſe dixerim) ſed potius eorum vicem doleo, quibus ad moleſtum et grauem interpretandi laborem is etiam accedit, quod cum mendoſis exemplaribus illos conflictari oporteat. Nec viciſſim tamen quorundam interpretum pluſquam ſupinam ignorantiam accuſandam eſſe nego, qui ſua exemplaria in apertiſſimis etiam mendis ſequantur. Quamuis enim tenebrae obſtare ſoleant, ne recta via cernatur, (vt in illa comparatione maneam) ſunt tamen et loca quaedam, quae ita nobis longo vſu cognita eſſe debent, vt ne Cimmeriae quidem tenebrae, quo minus rectum iter per illa teneamus, obſtare debeant. Apertiſſima autem menda voco, quale eſt paucis ante verſibus, ἀπόροις, in editionibus, quae meam praecedunt, pro εὐπόροις. [vid. not. 81.] Idem fortaſſe et de genitiuo μιαρῶν pro μικρῶν dici poſſit in vita Craſſi, (cuius erroris ibi mentionem feci) quamuis ab altero interpretum duntaxat ſit animaduerſus. Viciſſimque illa μικρὰ κεφαλή, (de qua ibi dictum a me fuit) pro μιαρά, his annumerari fortaſſe poſſit.]

85 καὶ γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα etc.] Saepe huius facti meminit Plutarchus, vt hic, in Gryllo, in libello,

ἵππον ἀγαθὴν λαβὼν, κακὸν ἄνδρα καὶ πλούσιον ἀπήλλαξε τῆς στρατείας. ἐπεὶ δὲ, κελεύσαντος αὐτοῦ, τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδύοντες ἐπίπρασκον οἱ λαφυροπῶλαι, καὶ τῆς μὲν ἐσθῆτος ἦσαν ὠνηταὶ πολλοὶ, τῶν δὲ σωμάτων λευκῶν καὶ ἁπαλῶν παντάπασι, διὰ τὰς σκιατροφίας [86] οὐ γυμνουμένων, κατεγέλων ὡς ἀχρήστων καὶ μηδενὸς ἀξίων, ἐπιστὰς ὁ Ἀγησίλαος· Οὗτοι μὲν, εἶπεν, οἷς μάχεσθε [87]· ταῦτα δὲ, ὑπὲρ ὧν μάχεσθε.

10. Καιροῦ δ' ὄντος αὖθις ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολεμίαν, προεῖπεν, εἰς Λυδίαν ἀπάξειν, οὐκέτι ψευδόμενος ἐνταῦθα τὸν Τισαφέρνην, ἀλλ' ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἐξηπάτησε, διὰ τὴν ἔμπροσθεν ἀπάτην ἀπιστῶν τῷ Ἀγησιλάῳ, καὶ νῦν γοῦν αὐτὸν ἅψασθαι τῆς Καρίας [88] νομίζων, οὔσης δυσίππου, πολὺ τῷ ἱππικῷ λειπόμενον. ἐπεὶ δ', ὡς [89]

equa homini imbelli et diuiti militiae vacationem dediſſet. Quum illius iuſſu captiui, detractis veſtibus, ſub corona venirent a ſectoribus, veſtium autem exſiſterent complures emtores, corpora vero ex vmbratili vita candida et prorſus mollia deriderent, vbi nudata fuerunt, vt inutilia et vilia, aſſiſtens Ageſilaus: Hi ſunt, inquit, quibuſcum dimicatis, illa, pro quibus dimicatis.

Poſtquam maturum fuit, vt iterum in hoſticum agrum irrumperet, praedixit, in Lydiam ſe ducturum, non iam circumſcribens Tiſaphernem, ſed ille ſemetipſe Ageſilao ob ſuperiorem fallaciam non credens circumſcripſit; Cariam tunc certe inuaſurum ratus inequitabilem, quod longe infirmior eſſet equitatu. Vbi, vt denunciauerat,

bello, quo oſtendit, malitiam ad infelicitatem ſufficere, et alibi. Loquitur autem de Aethia, Agamemnonis equa, quam ei, vt a militia immuni eſſe liceret, Echepolus Sicyonius dederat. Locus eſt Homeri libro Iliadis penultimo. *Xylander.*

86 σκιοτροφίας SGerm.

87 Pro hoc priori μάχεσθε inuenitur ſcriptum futurum μαχεῖσθε. *H. Stephanus.*

88 καὶ νῦν οὖν αὐτὸν ἅψασθαι τῆς Καρίας] Vulc. γ' οὖν. cuius quidem γε probo: ſed οὖν importunum eſt. Xen. in Ageſ. Ed. Steph. 380, 6. τῷ ὄντι νομίσας.... ὁρμήσειν. Vnde patet, et hic legendum eſſe ἄψεσθαι. Pro οὖν quod reponam, non ſuccurrit. Sed corruptum eſſe pro certo habeo, aut potius delendum.

89 ἐπεὶ ὥσπερ Vulc. vt in edit Lond

προεῖπεν, ὁ Ἀγησίλαος ἧκεν εἰς τὸ περὶ Σάρδεις πεδίον, ἠναγκάζετο κατὰ σπȣδὴν ἐκεῖθεν αὖ βοηθεῖν ὁ Τισαφέρνης, καὶ τῇ ἵππῳ διεξελαύνων διέφθειρε πολλȣ̀ς τῶν ἀτάκτως τὸ πεδίον πορθȣ́ντων. ἐννοήσας ȣ̓͂ν ὁ Ἀγησίλαος, ὅτι τοῖς πολεμίοις ȣ̓́πω πάρεστι τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ τῆς δυνάμεως ȣ̓δὲν ἄπεστιν, ἔσπευσε διαγωνίσασθαι. καὶ τοῖς μὲν ἱππεῦσιν ἀναμίξας τὸ πελταστικὸν, ἐλαύνειν ἐκέλευσεν ὡς τάχιστα καὶ προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις, αὐτὸς δ' εὐθὺς τȣ̀ς ὁπλίτας ἐπῆγε [90]. γενομένης δὲ τροπῆς τῶν βαρβάρων, ἐπακολȣθήσαντες οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὸ στρατόπεδον, καὶ πολλȣ̀ς ἀνεῖλον. ἐκ ταύτης τῆς μάχης ȣ̓ μόνον ὑπῆρχεν [91] αὐτοῖς ἄγειν καὶ φέρειν ἀδεῶς τὴν βασιλέως χώραν, ἀλλὰ καὶ δίκην ἐπιδεῖν Τισαφέρνην διδόντα, μοχθηρὸν ἄνδρα καὶ τῷ γένει τῶν Ἑλλήνων ἐπαχθέστατον [92]. ἔπεμψε γὰρ εὐθέως ὁ βασιλεὺς Τιθραύστην

ciauerat, venit in campos ſubiectos Sardibus Ageſilaus, coactus eſt Tiſaphernes raptim eo ſubuenire, atque equitatu incurrens, multos, qui incondite fines populabantur, concidit. At quum voluiſſet ſecum Ageſilaus, nondum coniunctum eſſe cum hoſtibus peditatum, copias autem adeſſe ſuas omnes, maturauit confligere, miſtiſque inter equitatum cetratis, imperauit, vt admitterent, quantum poſſent, equos, et concurrerent cum hoſtibus, ipſe legiones propere induxit. Fugientium barbarorum Graeci tergis inhaerentes, caſtra eorum cepere, multoſque trucidauere. Hoc proelium tanti momenti fuit, vt non modo libere depopularentur regis ditionem, verum etiam poenas dantem Tiſaphernem ſpectarent, improbum hominem et nationi Graecae infeſtiſſimum. Siquidem miſit confeſtim in eum rex Tithrau-

Lond. annotatum eſt, ſed in edit. Francf. hunc codicem ἐπεὶ δὲ ὥσπερ dare affirmatur. Cui ergo credamus?

90 ἐπήγαγε Vulcob. εἰσῆγε SGerm.

91 ὑπῆρξεν Vulc.

92 ἐπαχθέστατον] In omnibus noſtris Codd. ἀπεχθέστατον: quod malo: quoniam plus eſt ἀπεχθέστατος, quam ἐπαχθέστατος. *H. Stephanus.* ἀπεχθέστατον dat etiam SGerm.

93 κε-

ἐπ' αὐτὸν, ὃς ἐκείνε μὲν τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε [93], τὸν δ' Ἀγησίλαον ἠξίε διαλυσάμενον ἀποπλεῖν οἴκαδε, καὶ χρήματα διδὲς αὐτῷ προσέπεμψεν. ὁ δὲ τῆς μὲν εἰρήνης ἔφη τὴν πόλιν εἶναι κυρίαν, αὐτὸς δὲ πλετίζων τὲς στρατιώτας ἥδεσθαι μᾶλλον, ἢ πλετῶν αὐτός· καὶ ἄλλως γε μέντοι νομίζειν Ἕλληνας καλὸν, ἐ δῶρα λαμβάνειν, ἀλλὰ λάφυρα παρὰ τῶν πολεμίων. ὅμως δὲ τῷ Τιθραύστῃ χαρίζεσθαι βελόμενος, ὅτι τὸν κοινὸν ἐχθρὸν Ἑλλήνων ἐτετιμώρητο [94], Τισαφέρνην, ἀπήγαγεν εἰς Φρυγίαν τὸ στράτευμα, λαβὼν ἐφόδιον παρ' αὐτε τριάκοντα τάλαντα. καὶ καθ' ὁδὸν ὢν σκυτάλην δέχεται παρὰ τῶν οἴκοι τελῶν, κελεύεσαν αὐτὸν ἄρχειν ἅμα καὶ τε ναυτικε. τετο μόνῳ πάντων ὑπῆρξεν Ἀγησιλάῳ. καὶ μέγιστος μὲν ἦν ὁμολογεμένως, καὶ τῶν τότε ζώντων ἐπιφανέστατος, ὡς εἴρηκέ πε καὶ Θεόπομπος· ἑαυτῷ γε μὴν ἐδίδε δι' ἀρετὴν φρονεῖν μεῖζον, ἢ διὰ τὴν ἡγεμονίαν. τότε δὲ τε ναυτικε καταστήσας ἄρχοντα Πείσανδρον, ἁμαρτεῖν ἔδο-

Tithrauſtem, qui eum obtruncauit, et apud Ageſilaum egit, vt, pacto foedere, remearet domum, miſitque eam in rem legatos, pecuniam qui ei offerrent. Verum reſpondit ille, pacis penes ciuitatem ſuam arbitrium eſſe: ſe vero malle milites ditare, quam ipſum diteſcere, et haberi alioqui praeclarum apud Graecos, non dona, ſed manubias referre ab hoſtibus. Quo Tithrauſti tamen indulgeret, quod Graecorum hoſtem puniuiſſet, Tiſaphernem, in Phrygiam inde ſigna mouit, viatico accepto ab eo triginta talentorum. In itinere accepit a magiſtratibus vrbanis ſcytalam, qua delatum inſuper ei claſſis imperium fuit. Hoc vnus omnium obtinuit Ageſilaus, qui quum citra controuerſiam maximus eſſet, omniumque memoriae ſuae clariſſimus, (vt etiam teſtatus eſt Theopompus) voluit tamen ex virtute potius, quam ex imperio, gloriari. Atqui peccare eſt in eo viſus, quod praefecerit claſſi Piſandrum, qui, quum

ſeniores

93 κεφαλὴν ἐπέτεμε] Reſcribe ocius ἀπέτεμε, vt apud Xen. eſt eadem narrantem. (382, 8.) Nunquam enim aliter ſolent. Quin monuit iampridem H. Steph. [et ita quoque dat SGerm.]

94 ἐτιμωρήσατο (ſic) Vulc.

95 ὑπὸ

ξεν, ὅτι, πρεσβυτέρων καὶ φρονιμωτέρων παρόντων, οὐ σκεψάμενος τὸ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ τὴν οἰκειότητα τιμῶν, καὶ τῇ γυναικὶ χαριζόμενος, ἧς ἀδελφὸς ἦν ὁ Πείσανδρος, ἐκείνῳ παρέδωκε τὴν ναυαρχίαν.

11. Αὐτὸς δὲ τὸν στρατὸν καταστήσας εἰς τὴν ὑπὸ Φαρναβάζῳ [95] τεταγμένην χώραν, οὐ μόνον ἐν ἀφθόνοις διῆγε πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ χρήματα συνῆγε [96] πολλά· καὶ προελθὼν ἄχρι Παφλαγονίας, προσηγάγετο τὸν βασιλέα τῶν Παφλαγόνων, Κότυν, ἐπιθυμήσαντα τῆς φιλίας αὐτοῦ δι' ἀρετὴν καὶ πίστιν. ὁ δὲ Σπιθριδάτης, ὡς ἀποστὰς τοῦ Φαρναβάζου τὸ πρῶτον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ἀεὶ συναπεδήμει καὶ συνεστράτευεν αὐτῷ, κάλλιστον μὲν υἱὸν [97] ἔχων, Μεγαβάτην, οὗ παιδὸς ὄντος ἤρα σφοδρῶς Ἀγησίλαος· καλὴν δὲ καὶ θυγατέρα παρθένον ἐν ἡλικίᾳ γάμου. ταύτην μὲν ἔπεισε γῆμαι τὸν Κότυν ὁ Ἀγησίλαος, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χιλίους ἱππεῖς καὶ

seniores et prudentiores prae manu forent, non ducens publicae vtilitatis rationem, sed propinquitatem honorans, atque venditans se vxori, cuius erat Pisander frater, illi classis praefecturam permiserit.

At motis in Pharnabazi prouinciam castris, non solum in omnium rerum affluentia egit, verum ingentem etiam pecuniam coëgit: progressusque ad Paphlagoniam vsque, regem Paphlagoniam vsque, regem Paphlagonum in se circumegit, Cotyn, qui amicitiam eius virtutis et fidei ipsius causa appetiit. Spithridates autem, vt primum a Pharnabazo desciuit ad Agesilaum, assiduus fuit profectionis et expeditionis eius comes. Erat huic venustissimus filius, Megabates, cuius pueri etiam tum Agesilaus amore flagrabat, decora etiam filia, virgo nubilis. Hanc adduxit Cotyn Agesilaus vt duceret: acceptisque ab eo equitibus mille et cetra-

95 ὑπὸ Φαρναβάζου] Auscultandum Cod. Vulc. et Mur. recte de mendo monentibus. Scribendum enim est ὑπὸ Φαρναβάζῳ. *Moses Dusoul.*

96 συνήθροισε Vulc. vt in edit. Lond. traditur, sed edit. Francf. συνήθροιζε ibi esse ait.

97 μὲν υἱὸν] inuertit SGerm.

98 με-

δισχιλίȣς πελταςὰς, αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς Φρυγίαν, καὶ κακῶς ἐποίει τὴν Φαρναβάζȣ χώραν, ȣ̓χ ὑπομένοντος, ȣ̓δὲ πιςεύοντος τοῖς ἐρύμασιν, ἀλλ' ἔχων ἀεὶ τὰ πλεῖςα σὺν ἑαυτῷ τῶν τιμίων καὶ ἀγαπητῶν, ἐξεχώρει καὶ ὑπέφευγεν ἄλλοθεν ἀλλαχόσε τῆς χώρας μεθιδρυμένος [98]· μέχρις [99] ȣ̔ παραφυλάξας αὐτὸν ὁ Σπιθριδάτης, καὶ λαβὼν [100] Ἡριππίδαν τὸν Σπαρτιάτην, ἔλαβε τὸ ςρατόπεδον, καὶ τῶν χρημάτων ἁπάντων ἐκράτησεν. ἔνθα δὴ πικρὸς ὢν ὁ Ἡριππίδας ἐξεταςὴς τῶν κλαπέντων, καὶ τȣ̀ς βαρβάρȣς ἀναγκάζων ἀποτίθεσθαι, καὶ πάντα φωρῶν καὶ διερευνώμενος, παρώξυνε τὸν Σπιθριθάτην, ὥςʼ ἀπελθεῖν εὐθὺς εἰς Σάρδεις μετὰ τῶν Παφλαγόνων. τȣ̃το λέγεται τῷ Ἀγησιλάῳ γενέσθαι πάντων ἀνιαρότατον [1]. ἤχθετο μὲν γὰρ ἄνδρα γενναῖον ἀποβεβληκὼς, τὸν Σπιθριδάτην, καὶ σὺν αὐτῷ δύναμιν ȣ̓κ ὀλίγην· ᾐσχύνετο δὲ τῇ διαβολῇ τῆς μικρολογίας καὶ ἀνελευθερίας, ἧς ȣ̓ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα καθαρεύȣσαν ἀεὶ παρέχειν ἐφιλοτιμεῖτο. χωρὶς δὲ τῶν ἐπιφανῶν [2] τȣ́των ἔκνιζεν αὐτὸν ȣ̔

cetratorum duobus millibus, retro in Phrygiam receſſit. Vaſtauit etiam prouinciam Pharnabazi: qui eum non exſpectauit, neque fidit praeſidiis, ſed trahens ſecum pleraſque res ſuas pretioſas et caras, vitabundus ceſſit, caſtris modo huc, modo illuc mutatis, quouſque conſectatus Pharnabazum Spithridates, adiuncto Herippida Spartiate, exuit eum caſtris, ac praeda eſt omni potitus. Ibi acerbus interuerſae praedae Herippidas ſcrutator, barbaros eam cogens reddere, omniaque inſpiciens et excutiens, aſperauit Spithridatem, vt extemplo cum Paphlagonibus Sardes diſcederet. Id Ageſilao omnium dicitur fuiſſe moleſtiſſimum. Nam cum dolebat, quod ſtrenuum virum, Spithridatem, et cum eo non modicam manum, amiſiſſet, tum pudebat eum notae ſordium et illiberalitatis, quibus non ſe ſolum, ſed et patriam ſemper ſtuduerat praeſtare immunem. Extra haec, quae in propatulo erant, pueri illius

98 μεθιδρυόμενος Vulc.
99 μέχρι SGerm. quamuis ſequente vocali.
100 παραλαβὼν idem.
1 ἀνιαρώτατον idem.
2 ἐπιφανῶν] Scriptum eſt ἐμφανῶν

μετρίως ὁ τοῦ παιδὸς ἔρως ἐνεσταγμένος, εἰ καὶ πάνυ, πα-
ρόντος αὐτοῦ, τῷ φιλονείκῳ χρώμενος, ἐπειρᾶτο νεανικῶς
ἀπομάχεσθαι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καί ποτε τοῦ Μεγα-
βάτου προσιόντος, ὡς ἀσπασομένου [3] καὶ φιλήσοντος, ἐξέ-
κλινεν· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος αἰσχυνθεὶς ἐπαύσατο, καὶ τὸ λοι-
πὸν ἄπωθεν ἤδη προσηγόρευεν· ἀχθόμενος αὖ πάλιν καὶ
μεταμελόμενος τῇ φυγῇ τοῦ φιλήματος ὁ Ἀγησίλαος,
προσεποιεῖτο θαυμάζειν, ὅ τι δὴ παθὼν αὐτὸν ὁ Μεγα-
βάτης ἀπὸ στόματος οὐ φιλοφρονοῖτο. Σὺ γὰρ αἴτιος, οἱ
συνήθεις ἔφασαν, οὐχ ὑποστὰς, ἀλλὰ τρέσας τὸ φίλημα
τοῦ καλοῦ, καὶ φοβηθείς. ἐπεὶ καὶ νῦν ἂν ἔλθοι σοι πει-
σθεὶς ἐκεῖνος ἐντὸς φιλήματος, ἀλλ' ὅπως [4] αὖθις οὐκ

illius instillatus amor eum pungebat non mediocriter: quamuis, illo praesente, tota animi contentione admodum valide eniteretur libidinem comprimere. Ac Megabate aliquando adeunte ad ipsum salutandum et osculandum, declinauit. Quum autem erubescens ille desisteret id facere, ac procul deinceps salutaret eum, rursus indolescens et poenitentia ductus, quod refugisset osculum, fingebat Agesilaus mirari, quidnam causae esset, quamobrem non salutaret Megabates ore etiam admoto. At tu, inquiunt familiares, in causa es, qui non sustinuisti, sed fugisti et formidasti formosi illius complexum. Nam tunc quoque inducetur ille, osculum vt tibi offerat, modo ne tu deterrearis

φανῶν in omnibus nostris Codd. et rectius. Siquidem dicitur potius aliquis esse ἐπιφανὴς, id est, *illustris*, siue *insignis:* aliquid autem esse ἐμφανὲς, id est, *apertum, euidens. H. Stephanus.*

3 ὡς σπασομ.] Lege ὡς ἀσπασομένου: vti recte erat in Fl. Ed. Pudet de talibus monere: et, non nisi auctoritate Codd. allata, eiusmodi menda elui. Habemus hic Anon. Mur. et SGerm. consentientes Editioni principi; a qua quomodo recessum sit, mirari satis non possum.

4 ἀλλ' ὅπως....] Nullus Interpp. assecutus est horum verborum mentem. Phrasis est Luciano admodum familiaris, mihique adeo notissima, qui Scriptori tersissimo operam dedi nondum publici iuris factam, sed quando Cl. Hemsterhusio otium erit, eadem in palaestra sudanti, in lucem tandem emittendam. Vertendum est: *Verum caue, ne &c.* subauditur enim ὅρα, quod alicubi etiam additur. Vide

ἀποδειλιάσεις. χρόνον οὖν τινα πρὸς ἑαυτῷ γενόμενος ὁ Ἀγησίλαος καὶ διασιωπήσας· Οὐδὲν, ἔφη, δεινὸν πείθειν [5] ὑμᾶς ἐκεῖνον [6]· ἐγὼ γάρ μοι δοκῶ τήναν [7] τὰν μάχαν τὰν περὶ τοῦ φιλήματος [8] ἅδιον μάχεσθαι πάλιν, ἢ πάντα, ὅσα τεθέαμαι, χρυσία μοι γενέσθαι [9]. Τοιοῦτος μὲν ἦν, τοῦ Μεγαβάτου παρόντος· ἀπελθόντος γε μὴν, οὕτω περικαῶς ἔσχεν, ὡς χαλεπὸν εἰπεῖν, εἰ, πάλιν αὖ μεταβαλομένου [10] καὶ φανέντος, ἐνεκαρτέρησε μὴ φιληθῆναι.

12, Μετὰ ταῦτα Φαρνάβαζος εἰς λόγους αὐτῷ συνελθεῖν ἠθέλησε, καὶ συνῆγεν ἀμφοτέρους ὢν [11] ξένος ὁ

rearis ignauia. Ibi quum Ageſilaus aliquamdiu cogitabundus et tacitus conſtitiſſet: Haudquaquam eſt ille, inquit, a vobis inducendus. Ego enim illam de oſculo pugnam iterum pugnare malim, quam omnia, quaecunque video, mihi fieri aurea. Is erat, Megabate praeſente. Ab eius vero diſceſſu adeo flagrauit, vt non auſim dicere, ſi iterum, tranſitione facta, in conſpectum eius veniſſet, an complexu eſſet illius temperaturus.

Inde Pharnabazus colloquium eius petiuit. Congreſſum hoſpes vtriuſque,

de apud Lucianum loca ſequentia. *De votis* cap. (meae diuiſionis) 36. et 46. *De Paraſito.* c. 9. in *Cronoſ.* initio, vbi plene ſic adhibet: ὑμεῖς δὲ, ὦ πλούσιοι, ὁρᾶτε, ὅπως μὴ παρανομήσητε. Vide et noſtrum IV. 223,7. *Moſes Duſoul.*

* 5 δεῖν πένθειν (ſic) SGerm. in vulgatis pro δεινὸν eſt δεῖ.

6 ἐκεῖνο Anon.

7 pro τήναν SGerm. dat τὴν ἄν.

8 φιλήματος] Vt haec Dorica ſint, ſcribe φιλάματος, ex Mur. eademque opera adde ἄν, ante μάχεσθαι, ex Vulc. *Moſes Duſoul.* [Etiam SGerm. ante μάχεσθαι addit ἂν, idemque pro ἅδιον dat ἥδιον.]

9 χρυσία μοι γενέσθαι] Abſurde iterum vertunt omnes, Ageſilaumque alterum ab oculis Midam faciunt. Verti debet: *quam meum eſſe quicquid auri a me vnquam eſt viſum.* Sic γίνεταί μοι vſurpant, Lucianus, Thucydides, aliique. Ille initio ſtatim *Somnii.* et in *Tox.* τὸ γινόμενον, pro *lucro* vſurpans, aut *quaeſtu.* Thucyd. autem his verbis: (VI. 54.) γίνεται τῷ θεῷ τὸ ἀργύριον. *Moſes Duſoul.*

10 πάλιν αὖ μεταβαλομένου] Legitur etiam πάλιν παραγενομένου καὶ μεταβαλομένου. *H. Stephanus.* πάλιν παραγενομένου καὶ αὖ μεταβ. Vulc. pro μεταβαλομένου SGerm. dat μεταβαλλομένου in praeſenti.

11 ἀμφοτέρους ὢν ξ.] Leg. omnino

Κυζικηνὸς Ἀπολλοφάνης. πρότερος δὲ μετὰ τῶν φίλων ὁ Ἀγησίλαος ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον, ὑπὸ σκιᾷ τινι, πόας ὄσης βαθείας, καταβαλὼν [12] ἑαυτὸν, ἐνταῦθα περιέμεινε [13] τὸν Φαρνάβαζον. ὁ δ' ὡς ἐπῆλθεν, ὑποβεβλημένων τ' αὐτῷ κωδίων [14] μαλακῶν καὶ ποικίλων δαπίδων, αἰδεσθεὶς τὸν Ἀγησίλαον οὕτω κατακείμενον, κατεκλίνη καὶ αὐτὸς, ὡς ἔτυχεν, ἐπὶ τῆς πόας χαμάζε [15], καίπερ ἐσθῆτα θαυμαστὴν λεπτότητι καὶ βαφαῖς ἐνδεδυκώς. ἀσπασάμενοι δ' ἀλλήλους, ὁ μὲν Φαρνάβαζος οὐκ ἠπόρει λόγων δικαίων, ἅτε δὴ πολλὰ καὶ μεγάλα Λακεδαιμονίοις χρήσιμος γεγονὼς ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους πολέμῳ, νῦν δὲ πορθούμενος ὑπ' αὐτῶν. ὁ δ' Ἀγησίλαος ὁρῶν τοὺς σὺν αὐτῷ Σπαρτιάτας ὑπ' αἰσχύνης κύπτοντας εἰς τὴν γῆν καὶ διαποροῦντας· (ἀδικούμενον γὰρ ἑώρων τὸν Φαρνάβαζον·) Ἡμεῖς, εἶπεν, ὦ Φαρνάβαζε, καὶ φίλοι ὄντες πρότερον βασιλέως, ἐχρώμεθα τοῖς ἐκείνου πράγμασι φι-

vtriusque, Cyzicenus Apollophanes, conciliauit. Prior in locum constitutum cum amicis venit Agesilaus, ac sub vmbra in altam herbam se abiiciens praestolatus est Pharnabazum; qui, postquam venit, villosis mollibusque pellibus et versicoloribus sibi substratis tapetibus, ita recumbentem erubescens Agesilaum, etiam ipse, licet veste mira subtilitate et tinctura esset amictus, neglectim humi decubuit. Vbi inter se consalutauere, non defecit Pharnabazum iusta querimonia, quod, qui Lacedaemoniis bello Attico multa praestitisset et grandia beneficia, nunc ab iisdem ageretur ferretur. Hic cernens Agesilaus, quos circa se habebat, Spartiatas caput in terram ex pudore demittentes et perplexos, quod immerito violatum viderent Pharnabazum: Nos, Pharnabaze, inquit, et tunc amici regis, vtebamur illius rebus familiariter, et

mnino ἀμφοτέροις ὢν ξ. Melius enim ad ὢν refferetur, quam ad συνῆγεν. Vet. Codd. bene inspecti fauebunt, sat scio, huic obseruationi. *Moses Dusoul.*

12 καταλαβὼν SGerm.

13 περιέμενε idem.

14 ὑποβεβλημένων αὐτῷ κωδίων τε μαλ. Vulc.

15 χαμᾶζε cum circumflexo SGerm.

λικῶς· καὶ νῦν πολέμιοι γεγονότες, πολεμικῶς. ἐν οὖν καί σε τῶν βασιλέως κτημάτων ὁρῶντες εἶναι βουλόμενον, εἰκότως διὰ σοῦ βλάπτομεν ἐκεῖνον. ἀφ' ἧς δ' ἡμέρας [16] σεαυτὸν ἀξιώσῃς Ἑλλήνων φίλον καὶ σύμμαχον μᾶλλον, ἢ δοῦλον [17] λέγεσθαι [18] βασιλέως, ταύτην νόμιζε τὴν φάλαγγα καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰς ναῦς καὶ πάντας ἡμᾶς τῶν σῶν κτημάτων φύλακας εἶναι, καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἧς ἄνευ καλὸν ἀνθρώποις οὐδὲν, οὐδὲ ζηλωτόν ἐστιν. Ἐκ τούτου λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Φαρνάβαζος ἣν εἶχε διάνοιαν. Ἐγὼ γὰρ, εἶπεν, ἐὰν μὲν ἄλλον ἐκπέμψῃ βασιλεὺς στρατηγὸν, ἔσομαι [19] μεθ' ὑμῶν· ἐὰν δ' ἐμοὶ παραδιδῷ τὴν ἡγεμονίαν, οὐδὲν ἐλλείψω προθυμίας ἀμυνόμενος ὑμᾶς καὶ κακῶς ποιῶν ὑπὲρ ἐκείνου. Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Ἀγησίλαος ἥσθη, καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος καὶ συνεξαναστάς· Εἴθ', εἶπεν, ὦ Φαρνάβαζε, τοιοῦτος ὢν, φίλος ἡμῖν γένοιο μᾶλλον, ἢ πολέμιος.

et nunc facti hostes, hostiliter. Igitur te quoque quum in mancipio conspiciamus esse velle regis, iure per te illum infestamus. At quo ex die Graecorum malueris socius et amicus, quam seruus regis, esse, hanc ducito phalangem, arma, classem, atque nos omnes tuarum esse possessionum stipatores et libertatis, sine qua nihil mortalibus honestum, vel expetendum est. Inde Pharnabazus explicat ei mentem suam: Equidem, inquit, si ducem rex miserit alium, in partibus vestris ero: sin autem imperium mihi credat, nullam ad vos repellendos et vexandos pro illo praetermittam industriam. His dictis delectatus Agesilaus est, dextramque illius complexus et consurgens: Quam velim, Pharnabaze, infit, is quum sis, amicus noster potius esses, quam hostis.

Digresso

16 ἀφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας SGerm.
17 δοῦλος Vulc.
18 γενέσθαι] Nil absurdi habet haec scriptura. Melior tamen est, quam exhibet SGerm. λέγεσθαι. *Dacerius*.
19 ἔσομαι...] Excidisse hinc verba aliquot arbitratur Dacerius, quae apud Xen. reperiuntur, (Ed. Steph. p. 300, 1.) ἐμὲ δὲ ὑπήκοον ἐκείνου τάττῃ. At ego consulto omissa a Plutarcho existimo. *Moses Dusoul.*

20 γεν-

13. Ἀπιόντος δὲ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τῶν φίλων, ὁ υἱὸς ὑπολειφθεὶς προσέδραμε τῷ Ἀγησιλάῳ, καὶ μειδιῶν εἶπεν· Ἐγώ σε ξένον, ὦ Ἀγησίλαε, ποιοῦμαι· καὶ παλτὸν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ δίδωσιν αὐτῷ. δεξάμενος οὖν ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἡσθεὶς τῇ τ' ὄψει καὶ τῇ φιλοφροσύνῃ τοῦ παιδὸς, ἐπεσκόπει τοὺς παρόντας, εἴ τις ἔχοι τι τοιοῦτον, οἷον ἀντιδοῦναι καλῷ καὶ γενναίῳ [20] δῶρον. ἰδὼν δ' ἵππον Ἀδαίου [21] τοῦ γραφέως κεκοσμημένον φαλάροις, ταχὺ ταῦτα περισπάσας τῷ μειρακίῳ δίδωσι. καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἐπαύετο μεμνημένος, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ προϊόντι [22] τὸν οἶκον ἀποστερηθέντος αὐτοῦ καὶ φυγόντος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς Πελοπόννησον, ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο· καί τι καὶ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῷ συνέπραξεν. ἠράσθη γὰρ ἀθλητοῦ παιδὸς [23] ἐξ Ἀθηνῶν. ἐπεὶ δὲ μέγας ὢν καὶ

Digreſſo cum amicis Pharnabazo, filius eius a tergo relictus ad Ageſilaum accurrit, arridenſque: Hoſpitem ego te, inquit, Ageſilaë, facio. Simul iaculum, quod manu tenebat, ei donat. Accepit illud Ageſilaus, oblectatuſque adoleſcentis ſpecie et comitate, circumſpexit adſtantes, ecquis haberet quicquam, quo decorum et egregium adoleſcentem remuneraret. Vt equum aduertit Adaei ſcribae phaleris exornatum, eas repente detractas adoleſcenti donat, neque deſtitit in poſterum eius meminiſſe. Immo poſtmodum quoque domo pulſum fratrum iniuria, atque in Peloponneſum profugum, magna cura fouit, et vero etiam in amore praeſtitit aliquando ei ſtudium ſuum. Amabat ille athletam adoleſcentem Athenis oriundum. Quum is vaſtus eſſet

20 γενναίῳ] Deeſſe videtur υἱῷ.

21 Ἀδαίου] Ἰδαίου quidam Codd. habent. *H. Steph.* Et ita Xen. (paulo infra l. c.) qui et a fratre in exſilium actum tradit; adeo vt nihil mutandum ſit infra (l. 11.) quamuis ibi, pro ἀδελφῶν, οἰκείων habeant Anon. et Mur. [*Idaei* vertit etiam Xylander: et annotat: Secutus ſum Xenophontem, cuius ex quarto libro Rerum Graecarum tota haec eſt deſumta narratio.]

22 περιιόντι SGerm.

23 ἀθλητοῦ παιδὸς] Εὐαλκοῦς υἱέως habet Xen. (300, 15.) additque μέγιστος ὢν τῶν παίδων. Erant enim et horum certamina; quod a Dacerio non eſt animaduerſum. In his autem, non in omnibus Athletis, aetas ſpectabatur. *Moſes Duſoul.*

σκληρὸς Ὀλυμπιάσιν ἐκινδύνευσεν ἐκκριθῆναι, καταφεύγει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ὁ Πέρσης, δεόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδός. ὁ δὲ καὶ τοῦτο βουλόμενος αὐτῷ χαρίζεσθαι, μάλα μόλις διεπράξατο σὺν πολλῇ πραγματείᾳ. τἆλλα μὲν γὰρ ἦν ἀκριβὴς καὶ νόμιμος, ἐν δὲ τοῖς φιλικοῖς πρόφασιν ἐνόμιζεν εἶναι τὸ λίαν δίκαιον. ἀναφέρεται γοῦν ἐπιστόλιον αὐτοῦ πρὸς Ἰδριέα τὸν Κᾶρα τοιοῦτο· Νικίας [24] εἰ μὲν μὴ ἀδικεῖ, ἄφες· εἰ δ' ἀδικεῖ, ἡμῖν ἄφες· πάντως δ' ἄφες. Ἐν μὲν οὖν τοῖς πλείστοις τοιοῦτος ὑπὲρ τῶν φίλων ὁ Ἀγησίλαος. ἔστι δ' ὅπου πρὸς τὸ συμφέρον ἐχρῆτο τῷ καιρῷ καὶ μᾶλλον [25]· ὡς ἐδήλωσεν, ἀναζυγῆς αὐτῷ θορυβωδεστέρας γενομένης, ἀσθενοῦντα καταλιπὼν τὸν ἐρώμενον. ἐκείνου γὰρ δεομένου καὶ καλοῦντος αὐτὸν ἀπιόντα, ἀποστραφεὶς [26] εἶπεν, ὡς χαλεπὸν ἐλεεῖν

eſſet horriduſque, atque ideo in periculo foret, ne Olympiis reiiceretur, confugit ad Ageſilaum Perſes, commendans ei adoleſcentem. Ille nolens vel hic ei deeſſe, vix id magno negotio obtinuit. Caetera enim integer erat et rectus: pro amicis vero praetextum exiſtimabat eſſe nimiam argutae iuſtitiae allegationem. Adſcribitur ei epiſtola ad Hidrieum Carem huiuſcemodi: Niciam, ſi nihil admiſit, abſolue, ſin quid admiſit, nobis abſolue: omnino vero abſolue. Atque in amicorum cauſis Ageſilaus fere is fuit. Nonnunquam tamen, ſi ex vſu eſſet, tempori ſe potius accommodabat, vt declarauit, cum tumultuoſius caſtra moueret, infirmum relinquens amicum. Nam quum precibus ille abeuntis imploraret opem, auerſa facie: Vt arduum eſt, inquit, ſimul

24 Νικίας] Melius in Anon. et Mur. Νικίαν. *Moſes Duſoul.*

25 καὶ μᾶλλον] Corrupta haec haud dubie. Sed quid reponemus? An μέλλον? vel καλόν? Ita Cl. Editor. Ego ἀλύων a Plutarcho fuiſſe ſcriptum arbitror. Sic apud Chryſoſt. ad Pop. Antioch. Hom. V. οὐκ ἔμελλες ἀλύειν καὶ δυσανασχετεῖν; Sed quid ego huc Chryſoſtomum adduco? Noſter paſſim eo verbo vtitur. Adi nunc tantum in Vita Bruti (V. 231, 9.) τῆς ψυχῆς ἀλυούσης διὰ τὴν ἀπορίαν. *Moſes Duſoul.*

26 ἀποστραφεὶς] H. Steph. et poſt eum Dacerius, recte obſeruarunt, legendum eſſe cum Mſſ. μεταστραφείς. De φιλεῖν quorundam Codd. [in quibus Vulg. eſt] pro φρονεῖν, non audiendus eſt Stephanus. Sapuitque, mea quidem ſententia, Dacerius, qui, ſi quid

ἅμα καὶ φρονεῖν. τȣτὶ μὲν [27] Ἱερώνυμος ὁ φιλόσοφος [28] ἱςόρηκεν.

ſimul miſerari et ſapere! Id Hieronymus philoſophus ſcriptum reliquit. Cir-

ſi quid a vulgata ſcriptura recedendum eſſet, ὡς χαλεπὸν φιλεῖν ἅμα καὶ φρονεῖν, mallet. Redeo ad μεταςραφεὶς. Reperitur, non in Steph. tantum Codd. ſed et in Mur. Et ita in Anon. ſcriptum fuiſſe, ex Var. Lect. cernere eſt. [ſed ibi μεταςραφεῖεν in hoc codice legi affirmatur. Caeterum integra H. Stephani ad hunc locum annotatio ita habet: Pro ἀποςραφεὶς legitur μεταςραφεὶς in noſtris codicibus: quae participia valde differentem, hoc praeſertim loco, ſignificationem habent, vel potius contrariam, quum ἀποςραφεὶς ſonet *auerſatus, auertens ab eo faciem*, ſeu *auerſa facie*, at μεταςραφεὶς, *conuerſus ad eum*, *conuerſa in eum facie.* Non dubium eſt autem, quin μεταςραφεὶς potius conueniat huic loco: ideoque magis hanc interpretationem probo: *reiecto in eum vultu:* quam alteram: *auerſa facie.* Iam vero et in verbis, quae Plutarchus eum μεταςραφέντα dixiſſe tradit, vel potius in vno eorum verborum, non parum eſt diſcriminis inter veterum codicum lectionem et eam, quam editiones typographicae habent, et ipſi quoque interpretes ſequuntur. Quum enim dicatur in illis editionibus ita locutus eſſe: ὡς χαλεπὸν ἐλεεῖν ἅμα καὶ φρονεῖν: vetuſti codices habent non φρονεῖν, ſed φιλεῖν. Qui infinitiuus quum prima fronte minus aptus videri queat, longe tamen aptior ex eo ſententia, et magis huic loco conueniens, elicitur, vt aperte oſtendam. Sed prius, vt ab interpretibus verſus eſt, referam. Vnus ita reddidit: *Vt arduum eſt, ſimul miſerari et ſapere.* Alter: *Difficile eſt, ſimul miſerari et ſapere.* Ego χαλεπὸν non pro *difficili*, ſeu *arduo*, ſed pro *graui*, ſeu *acerbo*, accipiens, et lectionem veterum codicum ſequens, quae eſt: ὡς χαλεπὸν ἐλεεῖν ἅμα καὶ φιλεῖν: ſic interpretor: *Quam graue eſt, miſerari ſimul et amare;* vel: *Quam acerbum eſt*, etc. Perinde, ac ſi diceret: *Quam graue mihi eſt, eum relinquere, quem et miſeror, et amo.* At vero retinendo alterum illud verbum, φρονεῖν, perinde erit, ac ſi diceret, vix fieri poſſe, vt is, qui miſeratur, ſapiat. Quae verba multo minus aptam ſententiam habere videntur. Caeterum particula ὡς vel accipi poteſt in ea ſignificatione, quae illi in praecedentibus interpretationibus datur, vt videlicet admirationi ſeruiat: vel accipi poteſt pro ὅτι, vt non interpungatur poſt εἶπεν, et ſit εἶπεν ὡς χαλεπόν ἐςι, (ſubauditur enim hoc verbum) pro εἶπε χαλεπὸν εἶναι.]

27 poſt μὲν inſerit Vulc. ȣ̓̃ν.

28 Ἱερώνυμος ὁ φιλόσοφος] Qui hic

14. Ἤδη δὲ περιϊόντος ἐνιαυτοῦ [29] δευτέρου τῇ στρατηγίᾳ, πολὺς ἄνω λόγος ἐχώρει τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ δόξα θαυμαστὴ κατεῖχε τῆς τε σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ εὐτελείας [30] καὶ μετριότητος. ἐσκήνου μὲν γὰρ ἀποδημῶν καθ' αὑτὸν ἐν τοῖς ἁγιωτάτοις ἱεροῖς [31], ἃ μὴ πολλοὶ καθορῶ-

Circumacto iam altero imperii anno, ingens de Agesilao ad regem perlata fama est, ac mirifica existimatio eius continentiae, candoris, et moderationis apud omnes erat. Tendebat enim, quum iter faceret, solus in sanctissimis delubris, ac quibus rebus

hic Philosophus audit, Hieronymus, Vossio Rhodius est, Aristotelis discipulus. Verum cum in Aristide (II. 325, 19.) *Rhodium* addat Plutarchus, hic *Philosophum*; quid statuam nescio. *Moses Dusoul.*

29 περιόντος ἐνιαυτοῦ] Lege περιϊόντος. *Moses Dusoul.*

30 ἀτελείας] Corrupta, haud dubie, vox. Repone ex Vulc. εὐτελείας, [ex quo codice in indice Variantium ita enotatum est: εὐτελείας, τῆς εὐγενείας.] et adi nostrum, (IV. 402, 8.) vbi haec verba habemus: αὐτοὺς ἡγεμόνας εὐτελείας καὶ σωφροσύνης παρέσχον. Non spernenda tamen Scriptura Mur. quae, vt H. Steph. etiam placebat, ἀφελείας exhibent. [idemque voluisse videtur Anon. ex quo ἀφείας in edit. Francf. enotatum est.] Sed altera illa genuina videtur. [Caeterum plena H. Stephani de hoc loco annotatio haec est: Pro καὶ ἀτελείας legitur in vet. cod. καὶ τῆς εὐγενείας. Sed ego pro ἀτελείας reponendum potius censuerim vocabulum, quod scripturam paene eandem habet, vnica videlicet litera differens, ἀφελείας.]

31 ἐν τοῖς ἁγιωτάτοις ἱεροῖς] Xylander vertit: *in religiosissimis deorum fanis:* et annotat: Monstrose hunc locum corrupit Grynaeus, planum quidem satis et expeditum, desumtum et ipsum ex Agesilao Xenophontis, qui diserte scribit, eum peregrinantem nunquam in priuata domo vlla, semper in templo aliquo diuertere solitum. Id faciebat eo, vt, quum in iis, quae palam agebat, facile omnem impudicitiae immodestiaeque suspicionem euitasset, etiam ea, quae, semotis arbitris, homines agunt, casta omnia esse et sancta ostenderet: deorum scilicet testimonio, quos inspectores eorum adhibebat. Multo id rectius, quam Demetrius Poliorcetes, qui suis libidinibus impuraque lasciuia ipsius Mineruae, castissimi numinis, (vt tum habebatur) aedem pro hospitio sibi ab Atheniensibus concessam polluit.

32 τύ-

σιν ἄνθρωποι πράττοντας ἡμᾶς, τούτων θεοὺς [32] ποιούμενος ἐπόπτας καὶ μάρτυρας. ἐν δὲ χιλιάσι στρατιωτῶν τοσαύταις οὐ ῥαδίως ἄν τις εἶδε φαυλοτέραν [καὶ εὐτελεστέραν] [33] στιβάδα τῆς Ἀγησιλάου. πρός τε θάλπος οὕτω καὶ ψῦχος εἶχεν, ὥσπερ μόνος ἀεὶ χρῆσθαι ταῖς ὑπὸ θεοῦ [34] κεκραμέναις ὥραις πεφυκώς. ἥδιστον δὲ [35] θέαμα τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἀσίαν Ἕλλησιν ἦσαν οἱ πάλαι βαρεῖς καὶ ἀφόρητοι καὶ διαῤῥέοντες ὑπὸ πλούτου καὶ τρυφῆς ὕπαρχοι καὶ στρατηγοὶ, δεδιότες [36] καὶ θεραπεύοντες ἄνθρωπον ἐν τρίβωνι περιϊόντα λιτῷ, καὶ πρὸς ἓν ῥῆμα βραχὺ καὶ Λακωνικὸν ἁρμόζοντες ἑαυτοὺς καὶ μετασχηματίζοντες. ὥστε πολλοῖς ἐπῄει τὰ [τοῦ] [37] Τιμοθέου λέγειν· Ἄρης τύραννος [38]· χρυσὸν δὲ Ἑλλὰς οὐ δέδοικε.

15. Κινουμένης δὲ τῆς Ἀσίας, καὶ πολλαχοῦ πρὸς ἀπόστασιν ὑπεικούσης, ἁρμοσάμενος τὰς αὐτόθι πόλεις,

rebus paucos adhibemus arbitros, earum deos faciebat inſpectores et teſtes. In tot militum millibus non temere torum videres, quam Ageſilai, obſoletiorem, aut viliorem. Ita erat aeſtus et algoris patiens, tanquam ſolus ad varietates anni a deo temperatas comparatus ferendas. Gratiſſimum Aſiam incolentibus Graecis ſpectaculum erat, quum ſuperbi, intolerabiles, diuitiiſque et deliciis diffluentes praefecti duceſque timerent et venerarentur hominem in obſoleta inambulantem laena, atque ad vnum ſe conciſum et Laconicum componerent conuerterentque dictum: vt multis in mentem veniret, Timothei verſum vſurpare:

Mars tyrannus, aurum Graecia non timet.

Mota Aſia, et paſſim ad defectionem ſpectante, quum ciuitates ibi ordi-

32 τούτων τοὺς θεοὺς SGerm.

33 duo vocabula καὶ εὐτελ. deſunt Iuntinae et Aldinae, item SGerm. H. Stephanus de his vocabulis ita annotat: Adiectae fuerunt hae duae voces, καὶ εὐτελεστέραν, ex vet. cod. ſed videri poteſt accuſatiuus εὐτελεστέραν magis ἐπεξηγητικὸς eſſe, quam orationi quicquam addere.

34 ὑπὸ τοῦ θεοῦ SGerm.

35 δὲ abeſt a SGerm.

36 δεδειότες dat Iuntina, ambigue inter δεδοικότες et vulgatam, quae ab Aldina profecta eſt.

37 τοῦ deeſt Iuntinae atque Aldinae.

38 τύραννον Vulc. SGerm.

καὶ ταῖς πολιτείαις δίχα φόνε [39] καὶ φυγῆς ἀνθρώπων ἀποδὲς τὸν προσήκοντα κόσμον, ἐγνώκει πρόσω χωρεῖν, καὶ τὸν πόλεμον διάρας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάττης, περὶ τε σώματος βασιλεῖ καὶ τῆς ἐν Ἐκβατάνοις καὶ Σέσοις εὐδαιμονίας διαμάχεσθαι, καὶ περισπάσαι πρῶτον αὐτε τὴν σχολὴν, ὡς μὴ καθέζοιτο τὲς πολέμες βραβεύων τοῖς Ἕλλησι, καὶ διαφθείρων τὲς δημαγωγές. ἐν τέτῳ δ' ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν Ἐπικυδίδας ὁ Σπαρτιάτης, ἀπαγγέλλων, ὅτι πολὺς περιέστηκε τὴν Σπάρτην πόλεμος Ἑλληνικὸς, καὶ καλεσιν ἐκεῖνον οἱ ἔφοροι, καὶ κελεύεσι τοῖς οἴκοι βοηθεῖν.

Ὦ [40] βάρβαρ' [41] ἐξευρόντες Ἕλληνες κακά.

τί γὰρ ἄν τις ἄλλο τὸν φθόνον ἐκεῖνον προσείποι, καὶ τὴν τότε σύστασιν καὶ σύνταξιν [42] ἐφ' ἑαυτὲς τῶν Ἑλλήνων, οἳ τῆς τύχης ἄνω φερομένης ἐπελάβοντο, καὶ τὰ ὅπλα

ordinaſſet, reſque publicas ſine caede et exterminatione hominum recte compoſuiſſet, ſtatuit progredi, ac reducto a mari Graeco marte, de vita cum rege et de Ecbatanorum Suſorumque felicitate decertare, ac detrahere primum otium ei, ne ſedens bella diſpenſaret Graecis, et factioſis oratoribus corrumpendis vacaret. Interea venit ad eum Epicydidas Lacon, qui Spartam bello implicatam graui annunciauit, accerſere ephoros ipſum, iubereque, patriae vt ferret opem.

Hui, barbara inueniſſe vos, Graeci, mala?

Qui enim inuidiam iſtam coniurationemque et conſpirationem Graecorum ciuilem appelles aliter, qui fortunam ſuam in ſublime euolantem retraxerunt, armaque in barbaros

39 πόνε SGerm.

40 Ὦ β.] Ex Eurip. Troad. verſ. 759. Vtitur et in Op. Mor. 288, 15.

41. βάρβαρα ſine apoſtropho SGerm.

42 σύνταξιν] Non eſt ſollicitanda haec vox, ſed potius enarranda. Vide in Demoſth. (IV. 423, 13.) συνέστησε . . . ἅπαντας ἐπὶ φίλιππον. ὥστε σύνταξιν γενέσθαι, πεζῶν μὲν, etc. Vides, quid σύνταξις ſit noſtro; exercitus ex variis gentibus collectitius; qualem noſtra aetate non ſemel vidimus contra Gallos libertati Europae totius imminentes. *Moſes Duſoul.*

43 ἐξευ-

πρὸς τοὺς βαρβάρους βλέποντα, καὶ τὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος ἤδη ἐξῳκισμένον [43] αὖθις εἰς ἑαυτοὺς ἔτρεψαν. οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι τῷ Κορινθίῳ Δημαράτῳ, μεγάλης ἡδονῆς ἀπολελεῖφθαι φήσαντι τοὺς μὴ θεασαμένους Ἕλληνας Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον· ἀλλ' εἰκότως ἂν οἶμαι δακρῦσαι συννοήσαντας, ὅτι ταῦτ' [44] Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδόσιν ἀπέλιπον, οἱ τότε τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς περὶ Λεῦκτρα [45], καὶ Κορώνειαν, καὶ Κόρινθον, καὶ Ἀρκαδίαν, κατηνάλωσαν [46]. Ἀγησιλάῳ μέντοι οὐδὲν κρεῖσσον, ἢ μεῖζον ἐστὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκείνης διαπεπραγμένον, οὐδὲ γέγονε παράδειγμα πειθαρχίας καὶ δικαιοσύνης ἕτερον κάλλιον. ὅπου γὰρ Ἀννίβας ἤδη κακῶς πράττων καὶ περιωθούμενος ἐκ τῆς Ἰταλίας, μάλα μόλις ὑπήκουσε τοῖς μὲν [47] ἐπὶ τὸν οἴκοι πόλεμον καλοῦσιν· Ἀλέξανδρος δὲ καὶ προσεπέσκω-

baros infeſta, et extorrem iam Graecia martem iterum in viſcera vertere ſua? Neque enim equidem Corinthio ſuffragabor Demarato, qui magna voluptate fraudatos ait Graecos, qui ſedentem in Darii ſolio non conſpexerant Alexandrum. Immo profundere eos merito lacrymas exiſtimo debuiſſe, quum animo reuoluerent, Alexandro ſe et Macedonibus haec reliquiſſe, qui duces in Leuctris, ad Coroneam, ad Corinthum, in Arcadia, abſumſere. Ab Ageſilao tamen nihil eſt illo receptu geſtum vel rectius, vel excellentius, neque exemplum erat obtemperantiae et iuſtitiae clarius. Vbi enim Annibal, quum attritus iam Italia pelleretur, aegre obſecundauit ad bellum domeſticum ciuibus reuocantibus, Alexander vero etiam deriſit nuncia-

43 ἐξοικισαμένης Vulcob.

44 τὰ αὐτὰ SGerm.

45 Λεῦκτραν idem.

46 κατηνάλωσαν] Neque hoc, neque quod ſuppeditat Vulcob. [vti etiam SGerm.] κατανήλωσαν, placet. Scripſerat, ni fallor, Plutarchus καταναλώσαντες. *Moſes Duſoul.*

47 τοῖς μὲν...] Corruptiſſimus hic locus eſt. Quid ſub illo μὲν lateat, incertum eſt. Deſunt etiam verba nonnulla, cum ad Alexandrum ventum eſt; quae ex ingenio ſuppleri quidem poſſunt, ſed Plutarchi verba ipſa deſideramus. *Moſes Duſoul.* [Caeterum a SGerm. μὲν abeſt.]

ψε, πυθόμενος τὴν πρὸς Ἄγιν Ἀντιπάτρȣ μάχην, εἰπών· Ἔοικεν, ὦ ἄνδρες, ὅτε Δαρεῖον ἡμεῖς ἐνικῶμεν ἐνταῦθα, ἐκεῖ τις ἐν Ἀρκαδίᾳ γεγονέναι μυομαχία· πῶς ȣ̓κ ἦν ἄξιον τὴν Σπάρτην μακαρίσαι τῆς Ἀγησιλάȣ τιμῆς πρὸς ταύτην, καὶ πρὸς τȣ̀ς νόμȣς τῆς εὐλαβείας; ὃς, ἅμα τῷ τὴν σκυτάλην ἐλθεῖν, εὐτυχίαν τοσαύτην καὶ δύναμιν παρȣ̃σαν καὶ τηλικαύτας ἐλπίδας ὑφηγȣμένας ἀφεὶς καὶ προέμενος, εὐθὺς ἀπέπλευσεν ἀτελευτήτῳ [48] ἐπὶ ἔργῳ, πολὺν ἑαυτȣ̃ πόθον τοῖς συμμάχοις ἀπολιπών, καὶ μάλιστα Δημοστράτȣ [49] τȣ̃ Φαίακος ἐλέγξας λόγον, εἰπόντος, ὡς εἰσὶ δημοσίᾳ μὲν Λακεδαιμόνιοι βελτίονες, ἰδίᾳ δ' Ἀθηναῖοι. βασιλέα γὰρ αὐτὸν [50] καὶ στρατηγὸν ἄριστον ἐπιδειξάμενος, ἔτι βελτίονα καὶ ἡδίονα τοῖς χρωμένοις ἰδίᾳ φίλον καὶ συνήθη παρέσχε. τȣ̃ δὲ Περσικȣ̃ νομίσματος χάραγμα τοξότην ἔχοντος, ἀναζευγνύων ἔφη μυρίοις τοξόταις ὑπὸ βασιλέως ἐξελαύνε-

nunciatum Antipatri cum Agide conflictum, iactans: Apparet, amici, quum Darium nos hic vinceremus, quandam illic in Arcadia commiſſam murium pugnam: num Spartamne merito beatam dicas, cui tantum Ageſilaus honorem et verecundiam legibus tribuerit? Qui ſimul atque allata ſcytala eſt, tanta fortuna et opibus propoſitis, tantaque ſpe, quae ad ſumma ducebat, dimiſſa atque effuſa, illico deceſſit, opere relicto imperfecto, apud amicos ſui deſiderium relinquens, et egregie Demoſtrati, Phaeacis filii, dictum refellens, publice Lacedaemonios, priuatim meliores eſſe Athenienſes: quandoquidem cum regem et imperatorem ſe optimum praeſtitit, tum meliorem etiam et iucundiorem familiaribus praebuit amicum et familiarem. Quia vero nummi Perſici ſagittario erant ſignati, deportans exercitum, mille ſagittariis ait Aſia ſe ab rege ſummo-

48 ἀτελευτήτῳ] Ex Il. Δ. 175. *Dacerius.*

49 Δημοστράτȣ] Legitur in omnibus noſtris vetuſtis Ἐραστράτȣ, et quidem praefixo articulo τὸν. *H. Stephanus.* E Vulcob. ſic enotatum eſt: μάλιστα δὲ τὸν Δημοστράτȣ, vel Εὐρασιστράτȣ.

50 βασιλέα τὸν ἐπ' αὐτὸν ſola dat Iuntina, voluit nimirum β. γὰρ ἑαυτόν, et ita dat SGerm.

51 ὡς

σθαι τῆς Ἀσίας. τοσούτων γὰρ εἰς Ἀθήνας καὶ Θήβας κομισθέντων καὶ διαδοθέντων τοῖς δημαγωγοῖς, ἐξεπολεμώθησαν οἱ δῆμοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας.

16. Ὡς δὲ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐβάδιζε διὰ τῆς Θράκης, ἐδεήθη μὲν οὐδενὸς τῶν βαρβάρων· πέμπων δὲ πρὸς ἑκάστους, ἐπυνθάνετο, πότερον ὡς φιλίαν, ἢ ὡς πολεμίαν, διαπορεύηται τὴν χώραν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες φιλικῶς ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον, [ὡς ἕκαστος δυνάμεως εἶχεν [51].] οἱ δὲ καλούμενοι Τράλλεις [52], οἷς καὶ Ξέρξης ἔδωκεν, ὡς λέγεται, δῶρα τῆς διόδου, μισθὸν ᾔτουν τὸν Ἀγησίλαον, ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, καὶ τοσαύτας γυναῖκας. ὁ δὲ κατειρωνευσάμενος αὐτοὺς, καὶ φήσας· τί οὖν οὐκ εὐθὺς ἦλθον ληψόμενοι; προῆγε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς παρατεταγμένοις, ἐτρέψατο, καὶ διέφθειρε πολλούς. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Μακεδόνων

ſummoueri. Tot enim delatis Athenas et Thebas, diuiſiſque inter concionatores populi, illi ad mouendum Spartiatis bellum incenſi ſunt.

Helleſponto tranſmiſſo, dum permeat Thraciam, nemini fuit barbarorum ſupplex. Miſſis autem ad ſingulos legatis quaeſiuit, pacatam, an hoſtilem terram tranſiturus eſſet. Caeteri eum omnes receperunt et proſequuti ſunt pro viribus ſuis amice. Illi, qui Tralles dicuntur, quos Xerxes quoque redemerat (vti fama eſt) donis, tranſitus mercedem ab Ageſilao popoſcerunt centum argenti talenta, totidemque foeminas. Quos ludens ait: Quin ergo ſtatim adfuerunt accepturi ea? Ita proceſſit, illoſque ſignis collatis fudit, et multos occidit. Iiſdem cum mandatis miſit ad regem Macedonum lega-

51 ὡς ἕκαστος δυνάμεως εἶχεν] Haec verba in praecedentibus editionibus non leguntur. *H. Stephanus.*

52 Τράλλεις] De his Thraciae populis vide, ſi lubet, Palmerii notam Ex. p. 204. Lubinus, teſte Dacerio, obſeruat, in finibus Thraciae et Macedoniae habitaſſe, ex Theopompi apud Steph. auctoritate. In Op. Mor. 373, 21. Τρωαδεῖς dicuntur; praue. In Vulc. hic Τραχαλεῖς eſt. Forſan Τριβαλλοὶ leg. quorum meminit noſter in Alex. (IV. 18, 1.)

53 ἤδη

ἐρώτημα προσέπεμψε· Φήσαντος δὲ βȣλεύσεσθαι· Βȣλευέσθω τοίνυν ἐκεῖνος, εἶπεν, ἡμεῖς δ' ἤδη πορευόμεθα [53]. θαυμάσας ȣ̓͂ν τὴν τόλμαν αὐτȣ͂ καὶ δείσας ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν ὡς Φίλον προάγειν [54]. τῶν δὲ Θετταλῶν τοῖς πολεμίοις συμμαχȣ́ντων ἐπόρθει τὴν χώραν. εἰς δὲ Λάρισσαν ἔπεμψε Ξενοκλέα καὶ Σκύθην περὶ Φιλίας· συλληΦθέντων δὲ τȣ́των καὶ παραΦυλασσομένων, οἱ μὲν ἄλλοι βαρέως Φέροντες, ᾤοντο δεῖν τὸν Ἀγησίλαον παραστρατοπεδεύσαντα πολιορκεῖν τὴν Λάρισσαν. ὁ δὲ Φήσας ȣ̓κ ἂν ἐθελῆσαι Θεσσαλίαν ὅλην λαβεῖν, ἀπολέσας τῶν ἀνδρῶν τὸν ἕτερον, ὑποσπόνδȣς αὐτȣ̀ς ἀπέλαβε. καὶ τȣ͂τ' ἴσως ἐπ' Ἀγησιλάῳ θαυμαστὸν ȣ̓κ ἦν, ὃς πυθόμενος μάχην μεγάλην γεγονέναι περὶ Κόρινθον, καὶ ἄνδρας τῶν πάνυ ἐνδόξων ὡς ἔνι μάλιστα αἰΦνίδιον ἀπολωλέναι, καὶ Σπαρτιατῶν μὲν ὀλίγȣς παντάπασι τεθνηκέναι, παμπόλλȣς δὲ τῶν πολεμίων, ȣ̓κ ὤΦθη περιχαρὴς, ȣ̓δ' ἐπηρ-

legatos, qui quum reſponderet, deliberare ſe velle: Deliberet ergo, inquit, nos interim transgrediemur. Huius admiratus et pauens rex audaciam, vt amicum petiuit, vt tranſiret. Theſſalorum, quod hoſtium ſocii eſſent, depopulatus eſt fines. Lariſſam Xenoclem et Scythem ad iungendam amicitiam legauit: quibus comprehenſis et in cuſtodiam datis, caeteri infenſi cenſebant debere Ageſilaum eo conuertere agmen, et Lariſſam obſidere. At ille, quum tanti facere negaſſet ſe vniuerſam Theſſaliam, vt alterutrum eorum amitteret, pactis induciis recepit eos. Neque fuit id fortaſſis mirum in Ageſilao, qui, allato nuncio, illuſtriſſimos viros proelio circa Corinthum commiſſo quam ſubito occubuiſſe in acie, Spartiatas autem cecidiſſe perquam paucos, multos vero ex hoſtibus, nullam laetitiam, vel exſultationem prae ſe

53 ἤδη πορευόμεθα] Ex vetuſtis libris petita eſt haec lectio: antea enim legebatur διαπορευσόμεθα, non praefixo illo aduerbio. *H. Stephanus.* δὲ δὴ πορευόμεθα SGerm.

54 προσάγειν] In Mor. Op. 373, 30. προαίρειν habet. Sed hic legendum eſt προάγειν: vt ſupra (l. pen. pag. pr.) προῆγε, quod praue in Mor. Op. προσῆγε ſcriptum eſt. *Moſ. Duſ.*

55 Καρ-

μένος· ἀλλὰ καὶ πάνυ βαρὺ στενάξας· Φεῦ τῆς Ἑλλάδος, ἔφη, τοσούτους ἄνδρας ἀπολωλεκυίας ὑφ᾽ αὐτῆς, ὅσοι ζῶντες ἐδύναντο νικᾶν ὁμοῦ σύμπαντας τοὺς βαρβάρους μαχόμενοι. τῶν δὲ Φαρσαλίων προσκειμένων αὐτῷ, καὶ κακούντων τὸ στράτευμα, πεντακοσίοις ἱππεῦσιν ἐμβαλεῖν κελεύσας σὺν αὐτῷ, καὶ τρεψάμενος, ἔστησε τρόπαιον ὑπὸ τῷ Ναρθακίῳ [55]. καὶ τὴν νίκην ὑπερηγάπησεν ἐκείνην, ὅτι συστησάμενος ἱππικὸν αὐτὸς δι᾽ ἑαυτοῦ, τούτῳ μόνῳ τοὺς μέγιστον ἐφ᾽ ἱππικῇ φρονοῦντας ἐκράτησεν.

17. Ἐνταῦθα Διφρίδας οἴκοθεν ἔφορος ὢν ἀπήντησεν αὐτῷ, κελεύων εὐθὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Βοιωτίαν. ὁ δὲ, καίπερ ἀπὸ μείζονος παρασκευῆς ὕστερον τοῦτο ποιῆσαι διανοούμενος, οὐδὲν ᾤετο δεῖν ἀπειθεῖν τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς τε μεθ᾽ ἑαυτοῦ προεῖπεν ἐγγὺς εἶναι τὴν ἡμέραν, ἐφ᾽ ἣν ἐξ Ἀσίας ἥκουσι, καὶ δύο μόρας [56] μετεπέμψατο τῶν περὶ Κόρινθον στρατευομένων. οἱ δ᾽ ἐν τῇ πόλει Λακε-

ſe tulit, ſed ingenti edito gemitu: Heu Graeciam, inquit, quae tot viros ipſa perdidiſti: quot ſi incolumes ſint, profligare acie cunctos queant barbaros. Prementibus autem eum et fatigantibus agmen Pharſaliis, quingentis equitibus ſecum impreſſionem dare iuſſit in eos. Fuſis fugatiſque illis, tropaeum ſub Narthacio excitauit. Eam victoriam fecit maximi, quod equitatum ipſe per ſe conſcripſiſſet, atque hoc ſolo plurimum gloria equeſtri elatos ſuperaſſet.

Hic Diphridas ephorus, qui Sparta miſſus occurrit ei, praecepit, vt confeſtim Boeotiam incurſaret. Quod etſi facere maiore apparatu poſt inſtituerat, non putauit tamen obluctandum magiſtratibus; verum ſignificauit ſuis, eam adeſſe diem, ob quam ex Aſia veniſſent; ac duas cohortes de exercitu, qui circa Corinthum bellum gerebat, euocauit. Lacedaemonii, qui domi erant,

55 Καρθακίῳ SGerm.

56 δύο μοίρας] Xen. μόρα ἡ ἐκ Κορίνθου διαβᾶσα, ἥμισυ δὲ μόρας τῆς ἐξ Ὀρχομενοῦ. (303, 37.) Legendum autem hic, vti recte in Anon. et Mur. eſt, μόρας, vt 393, 7, et 18. Alibi iterum in hac voce peccatum eſt a librariis, vt in Op. Mor. 625, 5. et in Mſ. SGerm. infra 393, 7.

57 μὲν]

δαιμόνιοι τιμῶντες αὐτὸν, ἐκήρυξαν τῶν νέων ἀπογρά-
φεσθαι τὸν βȣλόμενον τῷ βασιλεῖ βοηθεῖν. ἀπογραψα-
μένων δὲ πάντων προθύμως, οἱ ἄρχοντες πεντήκοντα τȣ̀ς
ἀκμαιοτάτȣς καὶ ῥωμαλεωτάτȣς ἐκλεξάμενοι ἀπέστειλαν.
ὁ δ' Ἀγησίλαος εἴσω Πυλῶν παρελθὼν, καὶ διοδεύσας
τὴν Φωκίδα φίλην ȣ̓͂σαν, ἐπεὶ τῆς Βοιωτίας πρῶτον ἐπέ-
βη, καὶ περὶ τὴν Χαιρώνειαν κατεστρατοπέδευσεν, ἅμα
μὲν τὸν ἥλιον ἐκλείποντα καὶ γενόμενον μηνοειδῆ κατεῖδεν,
ἅμα δ' ἤκȣσε τεθνάναι Πείσανδρον, ἡττημένον ναυμαχίᾳ
περὶ Κνίδον ὑπὸ Φαρναβάζȣ καὶ Κόνωνος. ἠχθέσθη μὲν [57],
ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τȣ́τοις, καὶ διὰ τὸν ἄνδρα, καὶ διὰ τὴν
πόλιν· ὅπως δὲ μὴ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ μάχην βαδίζȣ-
σιν ἀθυμία καὶ φόβος ἐμπέσῃ, τἀναντία λέγειν ἐκέλευ-
σε τȣ̀ς ἀπὸ θαλάττης ἥκοντας, ὅτι νικῶεν [58] τὴν ναυμα-
χίαν [59]. καὶ προελθὼν αὐτὸς ἐστεφανωμένος ἔθυσεν εὐαγ-
γέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τε-
θυμένων.

18. Ἐπεὶ δὲ προϊὼν καὶ γενόμενος ἐν Κορωνείᾳ κα-

erant, pronunciauerunt honoris eius caussa per praeconem, vt iuuenes, qui regi ferre vellent opem, nomina darent. Quum alacres nomina omnes edidissent, magistratus delectos, quorum aetatem et robur maxime probabant, quinquaginta misere. Agesilaus, Thermopylis superatis et peragrata Phocide, amica regione, vt primum Boeotiam attigit, ac circa Chaeroneam est castra metatus, simul solem deficere lunatamque formam conspexit reddere, et Pisandri fatum accepit, a Pharnabazo et Conone apud Cnidum nauali proelio victi; tulit sane id cum illius, tum reipublicae, caussa acerbe: sed ne progredientibus ad pugnam militibus torpor et formido incesseret, illis, qui a mari venerant, diuersa iussit nunciare, victoriam nempe fuisse illo proelio nauali a Lacedaemoniis. Ipse procedens coronatus laeti nuncii caussa sacrificauit, portionesque sacrificii misit amicis.

Postquam peruenit Coroneam, atque ibi simul hostes con-

57 μὲν] Mur. annotatt. addunt ȣ̓ν.

58 νικῶσι Vulc.

59 τῇ ναυμαχίᾳ SGerm.

60 M.

τεῖδε τὰς πολεμίους καὶ κατώφθη, παρετάξατο, δοὺς Ὀρχομενίοις τὸ εὐώνυμον κέρας, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιὸν ἐπῆγεν. οἱ δὲ Θηβαῖοι τὸ μὲν δεξιὸν εἶχον αὐτοὶ, τὸ δ' εὐώνυμον Ἀργεῖοι. λέγει δὲ τὴν μάχην ὁ Ξενοφῶν [60] ἐκείνην, οἵαν οὐκ ἄλλην τῶν πώποτε γενέσθαι· καὶ παρῆν αὐτὸς τῷ Ἀγησιλάῳ συναγωνιζόμενος, ἐξ Ἀσίας διαβεβηκώς. ἡ μὲν οὖν πρώτη σύῤῥαξις οὐκ ἔσχεν ὠθισμὸν, οὐδ' ἀγῶνα πολὺν, ἀλλ' οἵ τε Θηβαῖοι ταχὺ τοὺς Ὀρχομενίους ἐτρέψαντο, καὶ τοὺς Ἀργείους ὁ Ἀγησίλαος. ἐπεὶ δ' ἀκούσαντες ἀμφότεροι τὰ εὐώνυμα πιέζεσθαι [61] καὶ φεύγειν, ἀνέστρεψαν, ἐνταῦθα τῆς νίκης ἀκινδύνου παρούσης, εἰ τῆς κατὰ στόμα μάχης ὑφέσθαι τοῖς Θηβαίοις ἠθέλησε, καὶ παίειν ἑπόμενος παραλλάξαντας, ὑπὸ θυμοῦ καὶ φιλονεικίας ἐναντίος ἐχώρει τοῖς ἀνδράσιν, ὤσασθαι κατὰ κράτος [62] βουλόμενος. οἱ δ' οὐχ ἧττον ἐῤῥωμένως ἐδέξαντο, καὶ μάχη γίνεται δι' ὅλου μὲν ἰσχυρὰ τοῦ στρατεύμα-

conſpexit et ipſe conſpectus eſt, inſtruxit aciem, ac laeuo cornu permiſſo Orchomeniis, ipſe dextrum inuexit. Thebani dextrum ipſi tenuerunt, ſiniſtrum Argiui. Illa acie auctor eſt Xenophon, qui ex Aſia regreſſus interfuit conflictui et ab Ageſilao ſtetit, vt nunquam alia, pugnatum acriter fuiſſe. Nec habuit primus concurſus magnam conflictationem, vel certamen, verum Thebani Orchomenios extemplo auertere, et Argiuos Ageſilaus. Vtrique vero, vt nunciatum eſt, ſiniſtra cornua laborare et dare terga, conuerterunt eo ſe. Hic quum vincere extra aleam liceret ei, ſi concurrere fronte cum Thebanis ſuperſedere, et praetereuntium caedere terga libuiſſet, ob nimios animos et peruicaciam infeſtus in illos perrexit, quo eos funderet fugaretque. Illi hunc non minus fortiter excipiunt, pugnaturque tota acie acriter, ſed

60 λέγει . . . Ξενοφῶν] Lib. IV. Hellen. (303. et ſeq. Ed. Steph.) his verbis: διηγήσομαι δὲ τὴν μάχην, καὶ πῇ ἐγένετο. οἵα οὐκ ἄλλη τῶν γ' ἐφ' ἡμῶν. Ex quibus poſtremis verbis patet, mendum eſſe apud noſtrum; et, pro πώποτε, τότε legendum. *Moſes Duſoul.*

61 πιέζεισθε Vulc. [voluit πιεζεῖσθαι dare.]

62 κατακράτος, vno vocabulo, SGerm.

63 αὐ-

τος, ἰσχυροτάτη δὲ κατ' ἐκεῖνον αὐτὸν, ἐν τοῖς πεντήκοντα τεταγμένον· ὧν εἰς καιρὸν ἔοικεν ἡ φιλοτιμία τῷ βασιλεῖ γενέσθαι καὶ σωτήριος. ἀγωνιζόμενοι γὰρ ἐκθύμως, καὶ προκινδυνεύοντες, ἄτρωτον μὲν οὐκ ἐδυνήθησαν αὐτὸν φυλάξαι, πολλὰς δὲ διὰ τῶν ὅπλων δεξάμενον εἰς τὸ σῶμα πληγὰς δόρασι καὶ ξίφεσι, μόλις ἀνήρπασαν ζῶντα· καὶ συμφράξαντες πρὸ αὐτοῦ, πολλοὺς μὲν ἀνῄρουν, πολλοὶ δ' ἔπιπτον. ὡς δὲ μέγα ἔργον ἦν ὤσασθαι προτροπάδην τοὺς Θηβαίους, ἠναγκάσθησαν, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐβούλοντο ποιῆσαι. διέστησαν γὰρ αὐτοῖς [63] τὴν φάλαγγα καὶ διέσχον, εἶτα ἀτακτότερον ἤδη πορευομένους, ὡς διεξέπεσον, ἀκολουθοῦντες καὶ παραθέοντες ἐκ πλαγίων ἔπαιον. οὐ μὴν ἐτρέψαντο, ἀλλ' ἀπεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, μέγα τῇ μάχῃ φρονοῦντες, ὡς ἀήττητοι καθ' αὐτοὺς γεγονότες.

19. Ἀγησίλαος δὲ, καίπερ ὑπὸ [64] τραυμάτων πολλῶν κακῶς τὸ σῶμα διακείμενος, οὐ πρότερον ἐπὶ σκηνὴν ἀπῆλθεν, ἢ φοράδην ἐνεχθῆναι πρὸς τὴν φάλαγ-

ſed multo acerrime circa ipſum Ageſilaum manipulo illo quinquagenario ſtipatum: cuius alacritas regi in loco fuiſſe videtur ſalutaris. Hi enim, quantumuis pugnarent ſtrenue, atque pro eo ſe obiicerent, illaeſum quidem non valuerunt ſeruare, ſed ſaucium, armis eius crebris lancearum et gladiorum ictibus traiectis, aegre viuum ſuſtulerunt, globoque pro eo facto, multos obtruncarunt, multi ceciderunt viciſſim ex hoc manipulo. Quia vero arduum erat, Thebanos ordinibus conſtantibus pugnantes profligare, eo decurrere neceſſe habuerunt, quo noluerant initio; quippe panderunt illis aciem, ac ſe dimouerunt. Inde vt tranſiere, minus compoſitum iam inſequuti ſunt illorum agmen, atque id adorti ex latere carpſerunt, non tamen in fugam dedere. Verum Thebani ouantes victoria, velut, quod ad ſe pertineret, inuicti, ad Helicona ſe receperunt.

Ageſilaus, quantumuis multitudine vulnerum corpore affecto, non prius in tabernaculum contulit ſe, quam ad aciem lectica delatus

63 αὐτοῖς] In vet. eſt ἑαυτοῖς: quam lectionem ſequendo in αὐτοῖς ſpiritus tenuis in aſperum mutandus fuerit. *H. Stephanus.*

64 ὑπὸ deeſt Iuntinae, ſed ſoli.

65 συγκει-

γα, καὶ τοὺς νεκροὺς ἰδεῖν ἐντὸς τῶν ὅπλων συγκεκομισμένους [65]. ὅσοι μέντοι τῶν πολεμίων εἰς τὸ ἱερὸν κατέφυγον, πάντας ἐκέλευσεν ἀφεθῆναι. πλησίον γὰρ ὁ νεώς ἐστιν ὁ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς· καὶ πρὸ αὐτοῦ τρόπαιον ἕστηκεν, ὃ πάλαι Βοιωτοὶ, Σπάρτωνος στρατηγοῦντος, ἐνταῦθα νικήσαντες Ἀθηναίους, καὶ Τολμίδην ἀποκτείναντες, ἔστησαν. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ βουλόμενος ἐξελέγξαι τοὺς Θηβαίους ὁ Ἀγησίλαος, εἰ διαμαχοῦνται, στεφανοῦσθαι μὲν ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, αὐλεῖν δὲ τοὺς αὐλητὰς, ἱστάναι δὲ καὶ [66] κοσμεῖν τρόπαιον, ὡς νενικηκότας. ὡς δ᾽ ἔπεμψαν οἱ πολέμιοι νεκρῶν ἀναίρεσιν αἰτοῦντες, ἐσπείσατο, καὶ τὴν νίκην οὕτως ἐκβεβαιωσάμενος, εἰς Δελφοὺς ἀπεκομίσθη, Πυθίων ἀγομένων. καὶ τήν τε πομπὴν ἐπετέλει τῷ θεῷ, καὶ τὴν δεκάτην ἀπέθυε τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας λαφύρων, ἑκατὸν ταλάντων γενομένην. ἐπεὶ δ᾽ ἀπενόστησεν οἴκαδε, προσφιλὴς μὲν ἦν εὐθὺς τοῖς πολίταις καὶ περίβλεπτος ἀπὸ τοῦ βίου καὶ τῆς διαίτης. οὐ γὰρ, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν στρατηγῶν, καινὸς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ξένης, καὶ

latus mortuos vidiſſet in armis deportatos. Quotquot vero hoſtes ad fanum confugerunt, imperauit, vt omnibus parceretur. Nam prope eſt Mineruae Ironiae fanum, et pro eo tropaeum, quod Boeotii quondam, Spartone ductore, quum fudiſſent ibidem Athenienſes, interfecerantque Tolmidem, erexerant. Prima luce Ageſilaus, ad tentandum, an certare Thebani haberent in animo, praecepit militibus, vt tanquam victores coronas ſumerent, tibia canerent, excitarent et adornarent tropaeum. Caeterum vbi petierunt hoſtes, vt tollere mortuos liceret, dedit iis inducias, conſtitutaque eo modo victoria, Delphos deportatus ad ludos Pythios, feſtum Apollini celebrauit, ac decimam partem de manubiis Aſianis, quae centum talentorum erat, ſacrauit. Redux in patriam mox in oculis fuit ciuium, ex vitaque et victu ſuſpiciendus. Neque enim (vt plerique omnes imperatores) alius, quam profectus erat, peregre

65 συγκειμένους Vulc. συγκεκομένους SGerm.

66 καὶ deeſt Iuntinae, ſed ſoli.

κεκινημένος ὑπ' ἀλλοτρίων ἐθῶν, καὶ δυσκολαίνων πρὸς τὰ οἴκοι καὶ ζυγομαχῶν, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς μηδεπώποτε τὸν Εὐρώταν διαβεβηκόσι τὰ παρόντα τιμῶν καὶ στέργων, οὐ δεῖπνον ἤλλαξεν, οὐ λουτρὸν, οὐ θεραπείαν γυναικὸς, οὐχ ὅπλων κόσμον, οὐκ οἰκίας κατασκευὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς θύρας ἀφῆκεν οὕτως, οὔσας σφόδρα παλαιὰς, ὡς δοκεῖν εἶναι ταύτας ἐκείνας, ἃς ἐπέθηκεν Ἀριστόδημος [67]. καὶ τὸ κάναθρον [68], φησὶν ὁ Ξενοφῶν, οὐδέν τι σεμνότερον εἶναι τῆς ἐκείνου θυγατρὸς, ἢ τῶν ἄλλων. κάναθρα δὲ καλοῦσιν εἴδωλα γρυπῶν ξύλινα καὶ τραγελάφων, ἐν

peregre rediit, vel alienis motus ritibus faſtidiuit et reiecit domeſticos, ſed perinde ac illi, nunquam qui tranſmeauerunt Eurotam, patrios colens et amplectens, non coenam variauit, non balneum, non vxoris cultum, non ornatum armorum, non ſupellectilem, verum fores quoque reliquit adeo vetuſtas, vt has eaſdem diceres, quas adiecerat Ariſtodemus. Ac canathrum ait Xenophon nihilo fuiſſe illius filiae, quam aliarum, magnificentius. Canathra appellant gryphorum et hircoceruorum lignea ſimulacra, quibus

67 Ἀριστόδημος] Corn. Nep. pro Ariſtodemo filium Euryſthenem poſuit.

68 κάναθρον...] Xenophon ſcribit, Ageſilaum ſolitum publico canathro Amyclas vehi. ἀκουσάτω δὲ, (inquit) ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ κανάθρου κατῄει εἰς Ἀμύκλας. Varinus hoc vocabulum ita explicat: *Canathra* aſtrabe eſt, aut currus crates (πλέγματα) habens, quo in pompa vtuntur virgines, (nimirum Lacedaemoniae) quum in Helenae templum eunt. Quidam ferunt, ea habere imagines ceruorum, aut vulturum, γυπῶν. *Vulturum* etiam Grynaeus habet. Mihi *gryphum* magis placet, cum ob *tragelaphos*, id eſt, *hircoceruos*, tum quia in Plutarcho hic eſt γρυπῶν, teſte etiam Amioto. Euſtathius in verſum Iliadis ω. Ὁπλίσας ἠνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς: docet, id eſſe κάνναθρον apud Xenophontem, (ſcribit enim duobus ν) quod Homerus πείρινθα dicit, nempe cratem ex ſalignis viminibus contextam, quae currui imponitur. *Xylander.* Caſaub. ad Athen. 260. ex hoc Plutarchi loco emendare iubet haec Xen. verba in Ageſ. (390, 3. Ed. Steph.) ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ κανάθρου κατῄει εἰς Ἀμύκλας. Non enim *ipſe*, ſed *filia*, vehebatur. Inſerit ergo ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ante κατῄει. *Moſes Duſoul.*

69 Δι-

οἷς κομίζουσι τὰς παῖδας ἐν ταῖς πομπαῖς. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ὄνομα τῆς Ἀγησιλάου θυγατρὸς οὐ γέγραφε· καὶ ὁ Δικαίαρχος [69] ἐπηγανάκτησεν, ὡς μήτε τὴν Ἀγησιλάου θυγατέρα, μήτε τὴν Ἐπαμεινώνδου [70] μητέρα ἔτι γινωσκόντων ἡμῶν. ἡμεῖς δ' εὕρομεν ἐν ταῖς Λακωνικαῖς ἀναγραφαῖς ὀνομαζομένην, γυναῖκα μὲν Ἀγησιλάου Κλεόραν· θυγατέρας δ' Ἀπωλίαν καὶ Προλύταν [71]. ἔστι δὲ καὶ λόγχην ἰδεῖν αὐτοῦ κειμένην ἄχρι νῦν ἐν Λακεδαίμονι, μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρουσαν.

20. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁρῶν ἐνίους τῶν πολιτῶν ἀπὸ ἱπποτροφίας δοκοῦντας εἶναί τινας, καὶ μεγάλα φρονοῦντας, ἔπεισε τὴν ἀδελφὴν Κυνίσκαν εἰς [72] ἅρμα καθίσασαν [73] Ὀλυμπιάσιν ἀγωνίσασθαι· βουλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς οὐδεμιᾶς ἐστιν ἀρετῆς, ἀλλὰ πλούτου καὶ δαπάνης ἡ νίκη. Ξενοφῶντα δὲ τὸν σοφὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ σπουδαζόμενον, ἐκέλευσε [74] τοὺς παῖδας ἐν Λακεδαίμονι τρέφειν μεταπεμψάμενον, ὡς μαθησομένους τῶν μαθη-

quibus puellas in pompa transferunt. Xenophon vero nomen Agesilai filiae non reliquit scriptum. Stomachatur autem Dicaearchus, quod neque Agesilai filiam, neque Epaminondae cognoscamus genitricem. Nos vero in actis Laconicis Agesilai vxorem dictam Cleoram comperimus, filias Apoliam et Prolytam. Ad haec hastam eius in hanc diem seruatam Lacedaemone videas, quae nihil ab aliis discedit.

At vero quum cerneret, nonnullos ciues, quod equos ad sacra certamina alerent, in pretio haberi et sibi placere, quo subiiceret Graecorum oculis, nullius virtutis esse, sed opum, sed sumtus illam victoriam, sororem suam impulit Cyniscam, vt currum conscenderet et Olympiis certaret. Xenophonti illi sapienti, quem secum magno in honore habebat, liberos suos suasit vt acciret et Lacedaemone educaret, quo pulcherrima disciplina

69 Δικαιάρχιος Vulc.

70 Ἐπαμινώνδου SGerm. et ita etiam infra.

71 Ἀπωλίαν καὶ Προλύταν] Legitur etiam Εὐπωλίαν καὶ Προαύγαν. *H. Stephanus.* ita Vulcob. quanquam Εὐπώλιαν, cum accentu in antepenultima, ex eo enotatum est. caeterum Εὐπωλίαν etiam dat SGerm.

72 εἰς abest a SGerm.

73 καθίσαν, καθεῖσαν, Vulc.

74 ἐκέλευε SGerm.

 75 ἑται-

μάτων τὸ κάλλιστον, ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν. τοῦ δὲ Λυσάνδρου τετελευτηκότος, εὑρὼν ἑταιρίαν [75] πολλὴν συνεστῶσαν, ἣν ἐκεῖνος εὐθὺς ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Ἀσίας συνέστησεν ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον, ὥρμησεν αὐτὸν ἐξελέγχειν, οἷος ἦν ζῶν πολίτης· καὶ λόγον ἀναγνοὺς ἐν βίβλῳ ἀπολελειμμένον, ὃν ἔγραψε μὲν Κλέων ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ἔμελλε δὲ λέγειν ἀναλαβὼν ὁ Λύσανδρος ἐν τῷ δήμῳ περὶ πραγμάτων καινῶν καὶ μεταστάσεως τοῦ πολιτεύματος, ἠθέλησεν εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν. ἐπεὶ δέ τις τῶν γερόντων τὸν λόγον ἀναγνοὺς, καὶ φοβηθεὶς τὴν δεινότητα, συνεβούλευσε μὴ τὸν Λύσανδρον ἀνορύττειν, ἀλλὰ τὸν λόγον μᾶλλον αὐτῷ συγκατορύττειν, ἐπείσθη καὶ καθησύχασε. τοὺς δ' ὑπεναντιουμένους αὐτῷ φανερῶς μὲν οὐκ ἔβλαπτε, διαπραττόμενος δὲ πέμπεσθαι τινὰς ἀεὶ στρατηγοὺς καὶ ἄρχοντας ἐξ αὐτῶν, ἐπεδείκνυε γινομένους ἐν ταῖς ἐξουσίαις πονηροὺς καὶ πλεονέκτας, εἶτα κρινομένοις πάλιν αὖ βοηθῶν, καὶ συναγωνιζόμενος, οἰκείους ἐκ διαφόρων

plina imbuerentur parendi et imperandi. Defuncto Lyſandro, quum factionem deprehendiſſet frequentem, quam ille, ſimul atque ex Aſia regreſſus fuerat, conflauerat in Ageſilaum, ſtuduit omnibus palam facere, qualis ille in vita ciuis fuiſſet. Ac quum orationem legiſſet in volumine relictam, quam, a Cleone Halicarnaſſeo ſcriptam, habere memoriter ſtatuerat Lyſander in concione de rebus nouandis et reipublicae mutatione, inſtituit eam in publicum proferre. Quam vbi legit quidam ex ſenibus, et veritus orationis neruos, ſuaſit, ne Lyſandrum refoderet, ſed potius vna cum illo orationem defoderet, paruit acquieuitque. Aduerſarios ſuos in aperto quidem non laedebat, ſed efficiebat, vt ſemper illorum aliqui duces et rectores mitterentur peregre. Quorum detegendo in poteſtate nequitiam et auaritiam, mox in iudicium vocatis rurſus opem ferendo et patrocinando, ex inimicis neceſſarios ſibi reddi-

75 ἑταιρίαν] In Op. Mor. (375, 8.) ἑταιρείαν ſcriptum eſt; [et ita quoque hic SGerm. dat: quanquam in edit. Lond. ἑταίρειαν, antepenacute, ex hoc cod. enotatum eſt.] et mox βιβλίῳ, vti hic etiam in Vulc. [vti etiam in SGerm.] quae probo: non autem, quod, qui hic *Cleon*, illic *Creon* dicitur.

76 Φω-

ἐποιεῖτο, καὶ μεθίςη πρὸς αὐτόν· ὥςε μηθένα ἀντίπαλον εἶναι. ὁ γὰρ ἕτερος βασιλεὺς, Ἀγησίπολις, ἅτε δὴ πατρὸς μὲν ὢν φυγάδος, ἡλικίᾳ δὲ παντάπασι μειράκιον, φύσει δὲ πρᾶος καὶ κόσμιος, ȣ̓ πολλὰ τῶν πολιτικῶν ἔπρατ]εν. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ καὶ τȣ̃τον ἐποιεῖτο χειροήθη. συσσιτȣ̃σι γὰρ οἱ βασιλεῖς εἰς τὸ αὐτὸ φοιτῶντες φιδίτιον [76], ὅταν ἐπιδημῶσιν. εἰδὼς ȣ̓̃ν ἔνοχον [77] ὄντα τοῖς ἐρωτικοῖς τὸν Ἀγησίπολιν, ὥσπερ ἦν αὐτὸς, ἀεί τινος ὑπῆρχε λόγȣ περὶ τῶν ἐν ὥρᾳ· καὶ προῆγε τὸν νεανίσκον εἰς ταὐτὸ, καὶ συνήρα καὶ συνέπρατ]ε, τῶν Λακωνικῶν ἐρώτων ȣ̓δὲν αἰσχρὸν, αἰδῶ δὲ πολλὴν καὶ φιλοτιμίαν καὶ ζῆλον ἀρετῆς ἐχόντων, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυκȣ́ργȣ γέγραπται.

21. Μέγιςον ȣ̓̃ν δυνάμενος ἐν τῇ πόλει, διαπράττεται Τελευτίαν, τὸν ὁμομήτριον ἀδελφὸν, ἐπὶ τȣ̃ ναυτικȣ̃ γενέσθαι. καὶ ςρατευσάμενος εἰς Κόρινθον, αὐτὸς μὲν ᾕρει κατὰ γῆν τὰ μακρὰ [78] τείχη, ταῖς δὲ ναυσὶν ὁ Τελευτίας. Ἀργείων δὲ τὴν Κόρινθον ἐχόντων τότε, καὶ τὰ Ἴσθμια συντελȣ́ντων, ἐπιφανεὶς ἐκείνȣς μὲν ἐξήλασεν

reddidit, atque ad ſe traxit, adeo vt infeſtum haberet neminem. Nam rex alter, Ageſipolis, vt cuius exſul parens eſſet, et aetate ipſe adhuc immatura, ingenio quoque leni modeſtoque praeditus, non admodum ſe in republica iactabat. Quem tamen etiam ſibi reddidit obnoxium. Epulantur reges, quum ad vrbem ſunt, eodem in triclinio. Qui autem teneri ſciret Ageſipolim, ſicut ſe, amoribus, ſermonem aſſidue de formoſis adoleſcentibus inferebat, eodem illum impellebat, ſociuſque erat ei in amore et adiutor. Sunt vero amores Laconici nulla cum turpitudine coniuncti, verum magno cum pudore, honoris ſtudio et aemulatione virtutis, vt in Lycurgi hiſtoria expoſuimus.

Quare, quum plurimum in ciuitate poſſet, perfecit, vt praeficeretur frater ſuus vterinus, Teleutias, claſſi, motaque in Corinthios expeditione, terra cepit longos muros, et Teleutias ex mari. Quum Argiuis, qui Corinthum id temporis tenebant, et Iſthmia agebant, ſuperueniſſet, illos modo a ſacris

76 φειδήτιον SGerm.
77 ἔνοχλον Vulc.
78 μικρὰ Vulc. e Iuntina.

ἄρτι τῷ θεῷ τεθυκότας, τὴν παρασκευὴν ἅπασαν ἀπολιπόντας· ἐπεὶ δὲ τῶν Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἔτυχον παρόντες, ἐδεήθησαν αὐτȣ̃ τὸν ἀγῶνα διαθεῖναι, τȣ̃το μὲν ȣ̓κ ἐποίησεν [79], αὐτῶν δ' ἐκείνων διατιθέντων καὶ συντελȣ́ντων, παρέμεινε καὶ παρέσχεν ἀσφάλειαν. ὕστερον δ' ἀπελθόντος αὐτȣ̃, πάλιν ὑπ' Ἀργείων ἤχθη τὰ Ἴσθμια, καί τινες μὲν ἐνίκησαν πάλιν, εἰσὶ δ', οἱ, νενικηκότες πρότερον, ὕστερον ἡττημένοι [80] ἀνεγράφησαν. ἐπὶ τȣ́τῳ δὲ πολλὴν ἀπέφηνε δειλίαν κατηγορεῖν ἑαυτῶν τȣ̀ς Ἀργείȣς ὁ Ἀγησίλαος, εἰ σεμνὸν ȣ̈τω καὶ μέγα τὴν ἀγωνοθεσίαν ἡγȣ́μενοι, μάχεσθαι περὶ αὐτῆς ȣ̓κ ἐτόλμησαν. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα πάντα μετρίως ᾤετο δεῖν ἔχειν, καὶ τȣ̀ς μὲν οἴκοι χορȣ̀ς καὶ ἀγῶνας ἐπεκόσμει· καὶ συμπαρῆν [81] ἀεὶ, φιλοτιμίας καὶ σπȣδῆς μεστὸς ὢν, καὶ ȣ̈τε παίδων, ȣ̈τε παρθένων ἁμίλλης ἀπολειπόμενος· ἃ δὲ τȣ̀ς ἄλλȣς ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλ-

sacris deo factis egit, omni relicto apparatu. Corinthiorum autem exsulibus, qui aderant, orantibus eum, vt ludis ipse praeesset, id abnuit, sed illis facientibus eos et celebrantibus remansit securitatis praestandae gratia. Post, vbi recepit se, instaurata ab Argiuis Isthmia sunt. In quibus nonnulli denuo victores fuere, pars, qui ante victores fuerant, post inter victos relati. Vnde timiditatem suam manifeste prodere ait Agesilaus Argiuos, qui, quum rem tam augustam et praeclaram censerent illorum ludorum arbitrium, dimicare de eo non sustinuissent. Ipse moderatum studium ducebat in iis ponendum, chorosque et ludos patrios assiduitate sua, contentione, studio ornabat, neque a puerorum, vel virginum, certamine se abducebat: quorum vero teneri alios stupore cernebat, ea simulabat nec nosse. Atque tragoediarum

79 ȣ̓κ ἐποίησεν] Fallitur Cruserius, qui Xen. *annuisse* ait. Vide p. 308, 2. *Moses Dusoul.*

80 ὕστερον δὲ ἡττημένοι] Apud Xen. non traditur, vtri horum in Fastos Athleticos relati sint.

81 συμπαρῶν] Scribe συμπαρῆν, cum Vulc. Anon. et Mur. [nec non SGerm.] et mox Καλλιππίδης, vti recte scribitur in Op. Mor. 376, 1. *Moses Dusoul.*

82 τρα-

λιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδιῶν [82] ὑποκριτὴς, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπȣδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τȣ̀ς περιπατȣ͂ντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξειν τινὸς φιλοφροσύνης· τέλος δ' εἶπεν· Οὐκ ἐπιγινώσκεις με, βασιλεῦ; κἀκεῖνος ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν, εἶπεν· Ἀλλ' ȣ̓ σύγε ἐσσὶ Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας [83]; ȣ̔́τω δὲ Λακεδαιμόνιοι τȣ̀ς μίμȣς καλȣ͂σι. παρακαλȣ́μενος δὲ πάλιν ἀκȣ͂σαι τȣ͂ τὴν ἀηδόνα μιμȣμένȣ, παρῃτήσατο, φήσας· Αὐτᾶς [84] ἄκȣκα. τȣ͂ δ' ἰατρȣ͂ Μενεκράτȣς, ἐπεὶ κατατυχὼν [85] ἔν τισιν ἀπεγνωσμέναις θεραπείαις [86], Ζεὺς ἐπεκλήθη, φορτικῶς ταύτῃ χρωμένȣ τῇ προσωνυμίᾳ, καὶ δῆτα [87] πρὸς ἐκεῖ-

rum histrio, Callipides, cuius inter Graecos celebre nomen et fama apud omnes ingens erat, aliquando occurrens, primum salutauit eum, deinde fastuose inferens se ambulantibus ostentauit se, exorsurum ratus eum aliquam in se comitatem: postremo ait: Non me, rex, noscis? Ille, eum respiciens, respondit: Tune Callipides es, dicelictas ille? Ita mimos vocant Lacedaemonii. Quum inuitaretur ad audiendum quendam, qui lusciniam imitabatur, detrectauit, ac: Ipsam, infit, audiui. Menecrates medicus, qui, quod in deploratis quibusdam morbis curandis habuisset successum, Iupiter appellabatur, odiose vsurpauit eam appellationem, et vero ad illum sustinuit ad

82 τραγῳδῶν dant Iunt. et Ald. item SGerm.

83 Καλλιπίδας ὁ δικηλίκτας] Scribenda haec, vt recte in Op. Mor. l. c. scribuntur: Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας. Dorice enim sic efferri oportet; et ita voluisse Plutarchum, ex ἐσσὶ satis constat. Eustathius et Hesychius δεικελιστάς scribunt. Omnes, vt vides, δει, non δι: vti ex δείκηλον, vel δείκελον, etiam patet scribendum, ex quo haud dubie formata vox nostra. *Moses Dusoul.*

84 αὐτὸς SGerm.

85 κατατυχὼν] Forsan rectius, et hic et in permultis aliis locis, scribas κατευτυχών. Sic certe scribitur 237, 11. et 324, 1. Vide 54, 21. et IV. 181, 11. quae itidem emendanda censeo. [κατασχὼν dat Iuntina sola.]

86 ἀπεγνωσμένοις θεραπεύμασι Vulc.

87 καὶ δὴ καὶ idem.

 88 Με-

νον ἐπιςεῖλαι τολμήσαντος οὕτως· Μενεκράτης Ζεὺς βασιλεῖ Ἀγησιλάῳ χαίρειν· ἀντέγραψε· Βασιλεὺς Ἀγησίλαος Μενεκράτη [88] ὑγιαίνειν.

22. Διατρίβοντος δὲ περὶ τὴν Κόρινθον [89] αὐτοῦ, καὶ τὸ Ἡραῖον [90] εἰληφότος, καὶ τὰ αἰχμάλωτα τοὺς ςρατιώτας ἄγοντας καὶ φέροντας ἐπιβλέποντος, ἀφίκοντο πρέσβεις ἐκ Θηβῶν περὶ φιλίας. ὁ δὲ, μισῶν μὲν ἀεὶ τὴν πόλιν, οἰόμενος δὲ τότε καὶ συμφέρειν ἐνυβρίσαι, προσεποιεῖτο μήθ' ὁρᾶν αὐτοὺς, μήτ' ἀκούειν ἐντυγχανόντων. ἔπαθε δὲ πρᾶγμα νεμεσητόν [91]· οὔπω γὰρ ἀπηλλαγμένων τῶν Θηβαίων, ἧκον τινὲς, ἀγγέλλοντες αὐτῷ, τὴν μόραν [92] ὑπ' Ἰφικράτους κατακεκόφθαι. καὶ πάθος τοῦτο

ad hunc modum ſcribere: Menecrates Iupiter regi Ageſilao ſalutem. Huic reſcripſit: Rex Ageſilaus Menecrati ſanam mentem.

Dum ſedet in agro Corinthiaco, et, fano Iunonis expugnato, praedam adſpicit milites egerentes, aderant ex Thebis legati ad agendum de pace. Hic, qui illam ciuitatem ſemper odiſſet, tunc vero etiam e re eſſe cenſeret ei inſultare, diſſimulauit eos videre, vel audire, alloquentes ſe. Nec defuit ei diuina ira. Nam nondum digreſſi erant Thebani, quum nunciatum ei eſt, cohortem ab Iphicrate caeſam, quanta clade non fuerant

88 Μενεκράτει SGerm.

89 Κορινθίαν] Scribe cum Vulc. Κόρινθον. *Moſ. Duſ.* [In SGerm. legitur Κορινθίων.]

90 τὸ Ἡραῖον] Xen. (308; 5, et 10.) Πείραιον habet. videturque ea optima eſſe omnium Scriptura. Apud eundem in Ageſ. Πέραιον quater ſcriptum inuenies, (384; 27..30..) Meminit et Stephanus. ἔςι, inquit, καὶ τῆς Κορινθίας λιμήν. Obſeruandum autem in primis hic eſt, ex Xen. 308; 20..26. et 29. fuiſſe in Piraeo illo *Templum Iunonis*, (Ἡραῖον) in quod confugerunt omnes, cum extrema ab hoſtibus teneri viderunt. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.* [Vulc. dat ἡρῷον.]

91 ἔπαθε δὲ πρᾶγμα νεμεσητὸν] Xylander vertit: *Nemeſis inultum non eſt paſſa:* et annotat: Perſpicuitati ſenſus putaui conſulendum. Non cohortes autem, ſed cohors Lacedaemoniorum ab Iphicrate eſt caeſa, μόρα ſcilicet: quod quid ſit, ipſe in Pelopida explicat Plutarchus. Hiſtoria eſt apud Xenophontem libro quarto rerum Graecarum.

92 μοῖραν SGerm. Vulc.

93 ἀφι-

μέγα διὰ πολλοῦ χρόνου συνέπεσεν αὐτοῖς. πολλοὺς γὰρ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέβαλον κρατηθέντας ὑπό τε πελταστῶν ὁπλίτας, καὶ μισθοφόρων Λακεδαιμονίους. ἀνεπήδησε μὲν οὖν εὐθὺς ὁ Ἀγησίλαος ὡς βοηθήσων· ἐπεὶ δ' ἔγνω διαπεπραγμένους, αὖθις εἰς τὸ Ἡραῖον ἧκε, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς τότε προσελθεῖν κελεύσας ἐχρημάτιζεν· ὡς δ' ἀνθυβρίζοντες ἐκεῖνοι τῆς μὲν εἰρήνης οὐκ ἐμέμνηντο, παρεθῆναι δ' ἠξίουν εἰς Κόρινθον· ὀργισθεὶς ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν· Εἴγε βούλεσθε τοὺς φίλους [93] ὑμῶν ἰδεῖν μέγα φρονοῦντας ἐφ' οἷς εὐτυχοῦσιν, αὔριον ἀσφαλῶς ὑμῖν τοῦτο ὑπάρξει. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς τῇ ὑστεραίᾳ, τήν τε χώραν τῶν Κορινθίων ἔκοπτε, καὶ πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν προσῆλθεν. οὕτω δὲ τοὺς Κορινθίους ἐξελέγξας ἀμύνεσθαι μὴ τολμῶντας, ἀφῆκε τὴν πρεσβείαν. αὐτὸς δὲ τοὺς περιλελειμμένους ἄνδρας ἐκ τῆς μόρας [94] ἀναλαβὼν, ἀπῆγεν εἰς Λακεδαίμονα, πρὸ ἡμέρας ποιουμένους [95] τὰς ἀναζεύξεις [96], καὶ πάλιν σκοταίους τὰς καταλύσεις· ὅπως οἱ μισοῦντες καὶ βασκαίνοντες τῶν Ἀρκάδων μὴ ἐπιχαίρωσιν.

fuerant longo interuallo icti. Multos enim fortes milites amiserunt fusos a leuibus armatos, atque a mercenariis Lacedaemonios. Exsiliit ergo propere ad opem his ferendam Agesilaus. Vbi vero cognouit, rem transactam, ad fanum Iunonis regressus accersiuit tunc Thebanos, eisque dicendi potestatem fecit. Qui quum, reposita contumelia, mentionem pacis nullam facerent, sed copiam peterent fieri sibi Corinthum ingrediendi, indignatus Agesilaus respondit: Si vtique amicos vestros auetis ex ipsorum rebus secundis elatos adspicere, id vobis cras tuto licebit. Itaque assumtis his postero die secum, fines Corinthiorum euastauit, exercitumque ipsi admouit vrbi. Ita legatis quum ostendisset animum non esse sua tuendi Corinthiis, dimisit eos. Inde receptis superstitibus ex illa cohorte, Lacedaemonem exercitum reduxit. Castra ante lucem mouit, rursusque post tenebras metatus est, ne inuidi et obtrectatores Arcades insultarent ipsis.

Hinc

93 ἀφίλους Vulc.
94 μοίρας Vulc.
95 ποιουμένους] Haud cunctanter mutato, et rescribe ποιούμενος. *Moses Dusoul.*
96 διαζεύξεις Vulc.

97 στρα-

ἐκ τούτου χαριζόμενος τοῖς Ἀχαιοῖς, διέβαινεν εἰς Ἀκαρνανίαν στρατείᾳ [97] μετ᾽ αὐτῶν, καὶ πολλὴν μὲν ἠλάσατο λείαν, μάχῃ δὲ τοὺς Ἀκαρνᾶνας ἐνίκησε. δεομένων δὲ τῶν Ἀχαιῶν, ὅπως τὸν χειμῶνα παραμείνας, ἀφέληται τὸν σπόρον τῶν πολεμίων, τοὐναντίον ἔφη ποιήσειν· μᾶλλον γὰρ φοβηθήσεσθαι τὸν πόλεμον αὐτοὺς, ἐὰν ἐσπαρμένην τὴν γῆν εἰς ὥρας ἔχωσιν. ὃ καὶ συνέβη· παραγενομένης [98] γὰρ αὖθις ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατείας, διηλλάγησαν τοῖς Ἀχαιοῖς.

23. Ἐπεὶ δὲ Κόνων καὶ Φαρνάβαζος, τῷ βασιλέως ναυτικῷ θαλαττοκρατοῦντες, ἐπολιόρκουν [99] τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς, ἐτειχίσθη δὲ καὶ τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηναίων, Φαρναβάζου χρήματα δόντος, ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις εἰρήνην ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα· καὶ πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν πρὸς Τηρίβαζον [200], αἴσχιστα καὶ παρανομώτατα τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, ὑπὲρ ὧν ἐπολέμησεν Ἀγησίλαος, βασιλεῖ παραδιδόντες. ὅθεν

Hinc in Achaeorum gratiam exercitum cum iis in Acarnaniam traduxit, vnde grandem praedam fecit, et Acarnanas acie fudit. Inſtantibus Achaeis, vt illic hybernans impediret, ne facere hoſtes valerent ſementem, contra ait ſe facturum. Impenſius enim formidaturos illos bellum, ſi conſitum agrum in aeſtatem haberent: quod etiam euenit. Nam, mota iterum in eos expeditione, fecerunt cum Achaeis pacem.

Vt Conon et Pharnabazus claſſe regia mare obtinentes vaſtauere maritimam Laconiam, atque vrbs Athenienſis muro ſepta eſt, ſumtum praebente Pharnabazo, viſum Lacedaemoniis eſt pacificari cum rege, legaruntque ad Teribazum Antalcidam, foediſſime et teterrime Aſiaticos Graecos, pro quibus bellum geſſerat Ageſilaus, regi prodentes. Vnde contigit

97 στρατιᾷ idem.

98 παραγενομένης] In vetuſtis legitur παραγγελλομένης. *H. Stephanus.* Ita Vulcob.

99 ἐπολιόρκουν] Tranſlate quidem vtuntur eleganter hoc verbo Scriptores. Sed non ſuccurrit, vbi ſic vſurpetur. Amplector itaque, quod afferunt Vulc. et Steph. ἐπόρθουν. *Moſes Duſoul.*

200 τιρίβαζον SGerm.

ἥκιϛα συνέβη τῆς κακοδοξίας ταύτης Ἀγησιλάῳ μετασχεῖν. ὁ γὰρ Ἀνταλκίδας ἐχθρὸς ἦν αὐτῷ, καὶ τὴν εἰρήνην ἐξ ἅπαντος ἔπρατ]εν, ὡς τȣ πολέμȣ τὸν Ἀγησίλαον αὔξοντος, καὶ ποιȣ̃ντος ἐνδοξότατον καὶ μέγιϛον. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα τȣ̀ς Λακεδαιμονίȣς μηδίζειν, ὁ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο, μᾶλλον τȣ̀ς Μήδȣς λακωνίζειν. τȣ̀ς δὲ μὴ βȣλομένȣς [1] δέχεσθαι τὴν εἰρήνην, ἀπειλῶν καὶ καταγγέλλων πόλεμον, ἠνάγκασεν ἐμμεῖναι πάντας, οἷς ὁ Πέρσης ἐδικαίωσε, μάλιϛα διὰ τȣ̀ς Θηβαίȣς, ὅπως, αὐτόνομον τὴν Βοιωτίαν ἀφέντες, ἀσθενέϛεροι γένωνται. δῆλον δὲ τȣ̃το τοῖς ὕϛερον ἐποίησεν. ἐπεὶ γὰρ Φοιβίδας ἔργον εἰργάσατο δεινὸν, ἐν σπονδαῖς καὶ εἰρήνῃ [2] τὴν Καδμείαν [3] καταλαβὼν, καὶ πάντες μὲν ἠγανάκτȣν οἱ Ἕλληνες, χαλεπῶς δ' ἔφερον οἱ Σπαρτιάται, καὶ μάλιϛα οἱ διαφερόμενοι τῷ Ἀγησιλάῳ, μετ' ὀργῆς ἐπυνθάνοντο τȣ̃ Φοιβίδȣ, τίνος ταῦτα κελεύσαντος

tigit Agesilao, vt haudquaquam illius infamiae ad eum contagio perueniret: siquidem erat eius Antalcidas inimicus, qui pacem hanc vel maxime vrsit, quod bellum Agesilaum amplificaret, illustraret, et supra omnes extolleret. Veruntamen ei, qui dixit, sentire cum Medis Lacedaemonios, respondit Agesilaus, immo Medos sentire cum Lacedaemoniis. Abnuentibus pacem approbare minitans et denuncians arma, omnes compulit assentiri iis, quae rex postulauit, potissimum Thebanorum causa, vt, Boeotia immuni suis legibus permissa, efficerentur debiliores, quod postea magis declarauit. Nam quum rem perpetrasset indignam Phoebidas, qui Cadmiam tempore pacis et amicitiae occupauit, omnes autem Graeci stomacharentur, et inique id ferrent Spartiatae, praecipue vero, alieni qui erant ab Agesilao, rogarent infensi Phoebidam, cuiusnam hoc iussu fecisset,

1 τȣ̀ς δὲ μὴ βȣλομένȣς] Hos accusatiuos in datiuos mutare oportet, assentientibus veteribus etiam, vt legamus τοῖς δὲ μὴ βȣλομένοις. *H. Stephanus.* Et ita dat Vulcob.

2 καὶ εἰρήνῃ] Adde καὶ πανηγύρει. Nam Pythiorum tempore capta fuit a Phoebida Cadmea, vt ait Aristides in Eleusiniaca. *Palmerius.*

3 Καδμίαν SGerm. et sic etiam infra.

4 τρε-

ἔπραξεν, εἰς ἐκεῖνον τὴν ὑπόνοιαν τρέποντες [4]· οὐκ ὤκνησε τῷ Φοιβίδα βοηθῶν λέγειν ἀναφανδὸν, ὅτι δεῖ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, εἴ τι χρήσιμον ἔχει σκοπεῖν· τὰ γὰρ συμφέροντα τῇ Λακεδαίμονι καλῶς ἔχειν αὐτοματίζεσθαι, κἂν μηδεὶς κελεύσῃ. καίτοι τῷ λόγῳ πανταχοῦ τὴν δικαιοσύνην ἀπέφαινε πρωτεύειν τῶν ἀρετῶν· ἀνδρείας μὲν γὰρ οὐδὲν ὄφελος εἶναι, μὴ παρούσης δικαιοσύνης· εἰ δὲ δίκαιοι πάντες γένοιντο, μηδὲν ἀνδρείας δεήσεσθαι. πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας, ὅτι ταῦτα δοκεῖ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ· Τί δ' [5] ἐκεῖνος ἐμοῦ, εἶπε, μείζων, εἰ μὴ δικαιότερος; ὀρθῶς καὶ καλῶς οἰόμενος δεῖν τῷ δικαίῳ, καθάπερ μέτρῳ βασιλικῷ, μετρεῖσθαι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μείζονος. ἣν δὲ, τῆς εἰρήνης γενομένης, ἔπεμψεν αὐτῷ περὶ ξενίας καὶ φιλίας ἐπιστολὴν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν ἐξαρκεῖν τὴν κοινὴν φιλίαν, καὶ μηδὲν ἰδίας δεήσεσθαι, μενούσης ἐκείνης. ἐν δὲ τοῖς ἔργοις οὐκέτι ταύτην διαφυλάττων τὴν δόξαν, ἀλλὰ τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ τῇ φιλονεικίᾳ [6] πολλαχοῦ συνεκφερόμενος, καὶ μάλιστα τῇ πρὸς Θηβαίους, οὐ μόνον ἔσωσε

cifſet, in illum torquentes ſuſpicionem: non dubitauit defendens Phoebidam propalam dicere, ipſum factum, quatenus ex vſu foret, ſpectandum. Nam quae eſſent e republica Lacedaemoniorum, ea, vt nemo mandet, debere vltro fieri. Quamuis alias iuſtitiam in omni ſermone decerneret omnium principem virtutem: ſiquidem fortitudinis, vbi abſit iuſtitia, nullum eſſe vſum. Quod ſi omnes iuſti eſſent, nihil requiri fortitudinem. Ad illos, qui ferebant, id magno regi placere: Quid me ille eſt, inquit, maior, niſi ſit iuſtior? recte atque probe cenſens, ſicut regio modo, iuſtitia excellentiam metiendam maioris. Quas, ea compoſita pace, rex de hoſpitio et amicitia miſit literas, non accepit, ſatis eſſe ferens amicitiam publicam, qua manente nihil opus fore priuata. Enimuero factis non ſemper tuebatur hanc opinionem, verum abreptus frequenter ambitione et contentione, praeſertim illa aduerſus Thebanos, non modo Phoe-

4 τρέποντες eſt in Iuntina, ſed ſola.

5 τί δαὶ SGerm.

6 τῇ φιλονεικίᾳ καὶ τῇ φιλονεικίᾳ (ſic) idem.

7 Ἀγ-

τὸν Φοιβίδαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ἔπεισεν εἰς αὐτὴν ἀναδέξασθαι τὸ ἀδίκημα, καὶ κατέχειν τὴν Καδμείαν δι' ἑαυτῆς, τῶν δὲ πραγμάτων καὶ τῆς πολιτείας Ἀρχίδαν καὶ Λεοντίδαν [7] ἀποδεῖξαι κυρίους, δι' ὧν ὁ Φοιβίδας εἰσῆλθε, καὶ κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν.

24. Ἦν [8] μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τούτων ὑπόνοια, Φοιβίδου μὲν ἔργον εἶναι, βούλημα δ' Ἀγησιλάου, τὸ πεπραγμένον. αἱ δὲ ὕστεραι πράξεις ὁμολογουμένην ἐποίησαν τὴν αἰτίαν. ὡς γὰρ ἐξέβαλον οἱ Ἀθηναῖοι [9] τὴν Φρουρὰν, καὶ τὴν πόλιν ἠλευθέρουν [10], ἐγκαλῶν αὐτοῖς, ὅτι τὸν Ἀρχίδαν καὶ τὸν Λεοντίδαν ἀπεκτόνεσαν, ἔργῳ μὲν τυράννους, λόγῳ δὲ πολεμάρχους ὄντας, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς αὐτούς. καὶ Κλεόμβροτος ἤδη βασιλεύων, Ἀγησιπόλιδος τε-

Phoebidiam ſeruauit, verum etiam, vt crimen in ſe reciperet, Cadmiamque retineret impoſito praeſidio, induxit ciuitatem, regiminiſque ac reipub. Archidae et Leontidae, per quos ingreſſus Phoebidas fuerat et occupauerat arcem, permitteret arbitrium.

Quare fuit protinus quidem ſuſpicio, facinus illud factum eſſe Phoebidae, conſilium vero Ageſilai. At ea, quae inſequuta ſunt, crimen reddiderunt confeſſum. Vt enim praeſidium Thebani expulere, ciuitatemque aſſeruere in libertatem, inſimulans illos, quod Archidam et Leontidam interemiſſent, reuera tyrannos, verbo polemarchos, intulit iis bellum: et Cleombrotus, qui iam, defuncto Ageſipolide, regna-

7 Ἀρχίδαν καὶ Λεοντίδαν] De Leontida dictum eſt ad vit. Pelop. II. 202. Sed qui hic Archidas vocatur, in omnibus aliis locis (ſi p. ſeq. excipias, vbi iterum peccatum eſt) Ἀρχίας audit apud noſtrum, et apud Xen. Scribe itaque et hic Ἀρχίαν. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.*

8 pro ἦν Vulc. dat ᾗ.

9 οἱ Ἀθηναῖοι] Peſſimo exemplo, hoc in loco, Interpp. omnes *Thebanos* nobis pro *Athenienſibus* reponunt. Tu, ſi non meminiſti, Xen. adi, a quo diſces, Athenienſium copiis ex arce expulſos hoſtes. Lib. V. Hellen. (332.) At, inquies, non Athenienſibus indictum eſt a Lacedaemoniis tum bellum, ſed Thebanis. Recte. Mutandum ergo aliquid: et, pro αὐτοῖς, Θηβαίοις legendum eſt. *Moſ. Duſ.*

10 ἠλευθέρωσαν Vulc.

11 στρα-

θνηκότος, εἰς Βοιωτίαν ἐπέμφθη μετὰ δυνάμεως. ὁ γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔτη τεσσαράκοντα γεγονὼς ἀφ' ἥβης, καὶ στρατείας ἔχων ἄφεσιν ὑπὸ τῶν νόμων, ἔφυγε τὴν στρατηγίαν [11] ἐκείνην, αἰσχυνόμενος, εἰ Φλιασίοις ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπὲρ φυγάδων πεπολεμηκὼς, αὖθις ὀφθήσεται Θηβαίους κακῶς ποιῶν διὰ τοὺς τυράννους. ἦν δέ τις Λάκων Σφοδρίας, ἐκ τῆς ὑπεναντίας στάσεως τῷ Ἀγησιλάῳ, τεταγμένος ἐν Θεσπιαῖς [12] ἁρμοστὴς, οὐκ ἄτολμος μὲν, οὐδ' ἀφιλότιμος ἀνὴρ, ἀεὶ δ' ἐλπίδων μᾶλλων, ἢ φρενῶν ἀγαθῶν, μεστός. οὗτος ἐπιθυμῶν ὀνόματος μεγάλου, καὶ τὸν Φοιβίδαν νομίζων ἔνδοξον γεγονέναι καὶ περιβόητον ἀπὸ τοῦ περὶ Θήβας τολμήματος, ἐπείσθη πολὺ κάλλιον εἶναι καὶ λαμπρότερον, εἰ τὸν Πειραιᾶ καταλάβῃ [13] δι' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀφέλοιτο τὴν θάλασσαν, ἐκ γῆς ἀπροσδοκήτως ἐπελθών. λέγουσι δὲ τοῦτο μηχάνημα γενέσθαι τῶν περὶ Πελοπίδαν καὶ Μέλωνα [14]

regnabat, in Boeotiam cum legionibus miſſus eſt. Ageſilaus enim aetatis praetextu, quod a pubertate maior eſſet annis quadraginta, et militiae vacationem lege haberet, illam defugit expeditionem, erubeſcens, qui paulo ante pro exſulibus in Phliaſios arma tulerat, nunc Thebanis videri tyrannorum gratia vim inferre. Erat Lacon quidam, Sphodrias, factionis Ageſilao aduerſae, Theſpiis praefectus, vir haud iners, aut degeneris animi, ſed ſemper ſpei magis, quam mentis ſanae, plenus. Hic ingens affectans nomen, et Phoebidam exiſtimans ex illo in Thebanos facinore illuſtrem et celebrem euaſiſſe, longe pulchrius et ſplendidius facinus fore perſuaſus eſt, ex inopinato ſi terra adortus ipſe Piraeum occupauiſſet, ac mare Athenienſibus praecidiſſet. Hoc ferunt commentum Pelopidae et Gelonis, Boeotarcharum,

11 στρατείαν dant Iunt. et Ald. nec non SGerm. [Huius lectionis etiam H. Stephanus mentionem facit.]

12 ἐν Θεσπιαῖς] Scriptum eſt et Θεράπναις. *H. Stephanus.* Θεραπαίναις dat Vulcob.

13 καταλάβοι SGerm.

14 Γέλωνα] Scribe Μέλωνα: vt II. 205, 11. vbi vide Not. et 212, 4. vbi, cum Pelopida, Boeotarcha eligitur. Nam alter ille, qui p. 213, 8. nominatur, *Gorgidas*, a ſcriptura hac nimium recedit.

15 κατέ-

Βοιωτάρχων. ὑπέπεμψαν γὰρ ἀνθρώπους λακωνίζειν προσποιουμένους, οἳ τὸν Σφοδρίαν ἐπαινοῦντες καὶ μεγαλύνοντες ὡς ἔργου τηλικούτου μόνον ἄξιον, ἐπῆραν καὶ παρώρμησαν ἀνελέσθαι πρᾶξιν, ἄδικον μὲν ὁμοίως ἐκείνῃ καὶ παράνομον, τόλμης δὲ καὶ τύχης ἐνδεᾶ γενομένην. ἡμέρα γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ κατέλαβε καὶ κατέλαμψεν [15], ἐλπίσαντα νυκτὸς προσμίξειν τῷ Πειραιεῖ [16]· καὶ φῶς ἀφ' ἱερῶν τινων Ἐλευσινόθεν [17] ἰδόντας, λέγουσι, φρίξαι καὶ περιφόβους γενέσθαι τοὺς στρατιώτας. αὐτὸς δὲ τοῦ θράσους ἐξέπεσεν, ὡς οὐκέτι λαθεῖν ἦν· καί τινα βραχεῖαν ἁρπαγὴν θέμενος, αἰσχρῶς ἀνεχώρησε καὶ ἀδόξως εἰς τὰς Θεσπιάς. ἐκ δὲ τούτου κατήγοροι μὲν ἐπέμφθησαν εἰς Σπάρτην ἐξ Ἀθηνῶν, εὗρον δὲ κατηγόρων [18] μηδὲν ἐπὶ τὸν Σφοδρίαν δεομένους τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ θανάτου κρίσιν αὐτῷ προειρηκότας· ἣν ἐκεῖνος ὑπομένειν ἀπέγνω [19], φοβούμενος τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν, αἰσχυνομένων τοὺς

rum, fuiſſe. Summiſerunt hi certos, qui facere ſe fingerent cum Lacedaemoniis. Illi Sphodriam celebrantes extollenteſque, tanquam vnum tanto dignum opere, incitauerunt et incenderunt eum ad rem ſuſcipiendam prauam perinde, atque illam, et foedam, verum audacia et fortuna deſtitutam: ſiquidem dies eum in campo Thriaſio occupauit et illuxit: ſperauerat autem, tenebris aggredi Piraeum. Caeterum vbi lumen ex templis quibuſdam ab Eleuſine conſpexere milites, memorant, eos horrore et pauore obtorpuiſſe. Excidit et illi animus, vbi iam non poterat eſſe clam, raptaque modica praeda, foede et deformiter recepit ſe Theſpias. Hinc accuſatores Athenis Spartam miſſi. Verum magiſtratus offenderunt accuſatoribus in Sphodriam nihil opus habere, qui occupauerunt eum rei capitalis arceſſere: quod iudicium non eſt auſus ille exſpectare, quia iram formidabat ciuium, qui verecundia Athenienſium, ne affines

15 κατέλαμψεν] ita etiam SGerm. ſed ſuperſcriptum eſt eadem manu κατέπαυσεν.

16 προσμίξειν τῷ Πελοπίδᾳ Vulc. e Iuntina. τῷ Πελοπίδᾳ dat etiam SGerm.

17 Ἐλευσῖν ὅθεν SGerm.

18 κατηγορίας Vulc.

19 ἐπέγνω dat Iuntina ſola.

20 σκέ-

Ἀθηναίους, καὶ βουλομένων συναδικεῖσθαι δοκεῖν, ἵνα μὴ συναδικεῖν δοκῶσιν.

25. Εἶχεν οὖν ὁ Σφοδρίας υἱὸν Κλεώνυμον, οὗ παιδὸς ὄντος ἔτι καὶ καλοῦ τὴν ὄψιν Ἀρχίδαμος, ὁ Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως υἱὸς, ἤρα· καὶ τότε συνηγωνία μὲν, ὡς εἰκὸς ἦν, κινδυνεύοντι αὐτῷ περὶ τοῦ πατρὸς, συμπράττειν δὲ φανερῶς καὶ βοηθεῖν οὐκ εἶχεν. ἦν γὰρ ὁ Σφοδρίας ἐκ τῶν διαφόρων τοῦ Ἀγησιλάου. τοῦ δὲ Κλεωνύμου προσελθόντος αὐτῷ, καὶ μετὰ δεήσεως καὶ δακρύων ἐντυχόντος, ὅπως τὸν Ἀγησίλαον εὔνουν παράσχῃ, μάλιστα γὰρ ἐκεῖνον αὐτοῖς φοβερὸν εἶναι, τρεῖς μὲν, ἢ τέσσαρας, ἡμέρας αἰδούμενος τὸν πατέρα καὶ δεδιὼς, σιωπῇ παρηκολούθει· τέλος δὲ, τῆς κρίσεως ἐγγὺς οὔσης, ἐτόλμησεν εἰπεῖν πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι Κλεώνυμος αὐτοῦ δεηθείη περὶ τοῦ πατρός. ὁ δ' Ἀγησίλαος εἰδὼς ἐρῶντα τὸν Ἀρχίδαμον, οὐκ ἔπαυεν. ἦν γὰρ ὁ Κλεώνυμος εὐθὺς ἐκ παίδων ἐπίδοξος, εἴ τις καὶ ἄλλος, ἀνὴρ ἔσεσθαι σπουδαῖος. οὐ μὴν ἐνέδωκέ τι τότε χρηστὸν, ἢ φιλάνθρωπον, ἐλπίσαι δεομένῳ τῷ παιδί·

affines viderentur illius iniuriae, non minus ſe violatos ſimulabant.

Erat Sphodriae Cleonymus filius, cuius pueri etiamnum et forma florentis amore Ageſilai filius, Archidamus, deperibat, ac cum illo tunc nimirum laborabat de patris periculo: ſed adiuuare aperte et opem ferre, quod ex aduerſariis eſſet Ageſilai Sphodrias, non habebat. Quem quum Cleonymus adiiſſet, precibuſque et lacrymis interpellaſſet, vt placaret Ageſilaum, (illum enim praeter caeteros eſſe ipſis formidabilem) tres, aut quatuor dies verecundia et timore parentem tacitus affectatus eſt. Tandem inſtante iudicii die, ſuſtinuit exponere Ageſilao, Cleonymum ſupplicem ſibi pro patre fuiſſe. Ageſilaus (licet eum amare ſciret Archidamum) non prohibuit: quippe Cleonymus mox a puero ſpem de ſe, ſi quis alius, praebuerat magnae virtutis. Nullum tamen bonam, vel benignam ſpem oranti dedit filio; tantum conſi-

σκέψεσθαι [20] δὲ φήσας, ὅ τι καλῶς ἔχει [21] καὶ πρεπόντως, ἀπῆλθεν. αἰδούμενος οὖν ὁ Ἀρχίδαμος, ἐξέλιπε τὸ [22] προσιέναι [23] τῷ Κλεωνύμῳ, καίπερ εἰωθὼς πολλάκις τοῦτο τῆς ἡμέρας ποιεῖν πρότερον. ἐκ δὲ τούτου κἀκεῖνοι τὰ κατὰ τὸν Σφοδρίαν μᾶλλον ἀπέγνωσαν· ἄχρις [24] οὗ τῶν Ἀγησιλάου φίλων Ἐτυμοκλῆς ἔν τινι κοινολογίᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἀπεγύμνωσε τὴν γνώμην τοῦ Ἀγησιλάου· τὸ μὲν γὰρ ἔργον ὡς ἔνι μάλιστα ψέγειν αὐτὸν, ἄλλως γε μὴν ἄνδρα τὸν Σφοδρίαν ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ὁρᾶν τοιούτων στρατιωτῶν δεομένην. τούτους γὰρ ὁ Ἀγησίλαος ἑκάστοτε τοὺς λόγους ἐποιεῖτο περὶ [25] τῆς δίκης, τῷ παιδὶ χαρίζεσθαι βουλόμενος· ὥστε καὶ τὸν Κλεώνυμον εὐθὺς αἰσθάνεσθαι τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀρχιδάμου, καὶ τοὺς φίλους τοὺς τοῦ Σφοδρίου θαῤῥοῦντας ἤδη βοηθεῖν. ἦν δὲ καὶ φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος διαφερόντως, καὶ περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς λέγουσιν, ὅτι μικροῖς τοῖς παιδίοις οὖσι κάλαμον περιβε-

consideraturum ostendit se, quid recte ac honeste facere posset; atque ita abscessit. Itaque prae verecundia Archidamus intermisit Cleonymum inuisere, quamuis id quotidie facere creber antea soleret. Sic amici quoque Sphodriae salutem eius magis pro deposita habuere: quoad ex Agesilai amicis Etymocles in colloquio quodam sententiam illis aperuit Agesilai: factum enim illum quam maxime improbare, alioqui strenuum virum habere Sphodriam, ac ciuitatem cernere talium virorum desiderantem. Hac oratione vbique Agesilaus in gratiam filii sui de iudicio vtebatur. Vnde mox studium Cleonymus percepit Archidami, et necessarii Sphodriae, sumto animo, ei iam praesto fuere. Fuit indulgens pater supra modum Agesilaus: de quo hunc ludum commemorant, cum paruis liberis in arundine quasi equi-

20 σκέψασθαι] Legendum videtur H. Steph. et mihi, σκέψεσθαι. Et ita recte Interpp. [H. Stephanus nimirum ita annotat: Repono σκέψεσθαι pro σκέψασθαι, talis erroris in aliis plerisque locis memor.]

21 ἔχοι SGerm.

22 ἐξέλειπε τῷ idem.

23 προσεῖναι] Lege προσιέναι. *H. Stephanus.*

24 ἄχρι, quamuis sequente vocali, SGerm.

25 περὶ τῆς δ.] Scripserat, credo, Plut. πρὸ τῆς δ.

βηκὼς, ὥσπερ ἵππον, οἴκοι συνέπαιζεν· ὀφθεὶς δὲ ὑπό τινος τῶν φίλων, παρεκάλει μηδενὶ φράσαι, πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παίδων γένηται.

26. Ἀπολυθέντος δὲ τοῦ Σφοδρίου, καὶ τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἐπύθοντο, πρὸς πόλεμον τραπομένων, σφόδρα κακῶς ὁ Ἀγησίλαος ἤκουσε, δι' ἐπιθυμίαν ἄτοπον καὶ παιδαριώδη δοκῶν ἐμποδὼν γεγονέναι κρίσει δικαίᾳ, καὶ τὴν πόλιν παραίτιον ἀπειργάσθαι παρανομημάτων τηλικούτων εἰς τοὺς Ἕλληνας. ἐπεὶ δὲ τὸν [υἱὸν] Κλεόμβροτον [26] οὐχ ἑώρα πρόθυμον ὄντα πολεμεῖν τοῖς Θηβαίοις, οὕτω δὴ

equitantem domi colludere solitum. Conspectus autem ab amico quopiam, orauit, ne cui id prius enunciaret, quam ipse liberorum pater foret.

Absoluto Sphodria, Atheniensibusque, vbi rem intellexere, arma sumentibus, laceratus est maiorem in modum Agesilaus probris, qui ob importunam et puerilem libidinem intercessisse iusto iudicio videretur, atque ciuitatem tantis in Graecos admissis flagitiis alligasse. Porro collegam regni, Cleombrotum, quia minus propensum ad bellum cum Thebanis gerendum cernebat, mox

26 υἱὸν Κλεόμβροτον] Hoc mendum secutus Grynaeus Agesilai filium fecit Cleombrotum. Quod fieri nullo modo potuit, quum alterius familiae rex fuerit, et Agesipolidi in regno successerit: quod paulo ante docuit Plutarchus. Fuit autem Cleombrotus Pausaniae filius, Agesipolidis frater: quo mortuo sine liberis, regnum ad eum rediit. Pausanias lib. III. *Xylander.* Mendum tam foedum quomodo emendari debeat, non satis patet. Deleto quidem τῷ υἱὸν, recte habebit. Sed numquid pro eo reponendum sit, cum in libris nostris nihil subsidii sit, non satis perspicio. Certe nihil occurrit, in cuius locum irrepere illud υἱὸν facile potuerit. Xen. 334, 35. Ephoris hoc tribuit, existimantibus, prudentiorem fore Agesilaum Cleombroto. Dicam, quod sentio; apud Xen. scriptum fuerit, ab Ephoris Archidamo, Agesilai filio, delatum hoc imperium, vt Cleombroto prudentiori futuro, vti reuera post Cleombroti mortem factum, (349, 25.) Plut. autem scripserit, Agesilao non visum filium ad id bellum satis propensum, in seque adeo recepisse: legendumque, pro Κλεόμβροτον, Ἀρχίδαμον. *Mos. Du.S.*

27 φθεί-

χαίρειν τὸν νόμον ἐάσας, ᾧ πρόσθεν ἐχρῆτο περὶ τῆς στρατείας, αὐτὸς εἰς Βοιωτίαν ἐνέβαλεν ἤδη, καὶ κακῶς ἐποίει τοὺς Θηβαίους, καὶ πάλιν ἀντέπασχεν· ὥστε καὶ τρωθέντος αὐτοῦ ποτὲ τὸν Ἀνταλκίδαν εἰπεῖν· Ἦ καλὰ διδασκάλια παρὰ Θηβαίων ἀπολαμβάνεις, μὴ βουλομένους αὐτοὺς μηδ' ἐπισταμένους, μάχεσθαι διδάξας. τῷ γὰρ ὄντι Θηβαίους αὐτοὺς ἑαυτῶν πολεμικωτάτους τότε γενέσθαι φασὶ, ταῖς πολλαῖς στρατείαις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπ' αὐτοὺς ὥσπερ ἐγγυμνασαμένους. διὸ καὶ Λυκοῦργος ὁ παλαιὸς ἐν ταῖς καλουμέναις τρισὶ ῥήτραις ἀπεῖπε μὴ πολλάκις ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς στρατεύειν, ὅπως μὴ πολεμεῖν μανθάνωσιν. ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαχθὴς ὁ Ἀγησίλαος, ὡς δι' οὐδὲν ἔγκλημα δημόσιον, ἀλλὰ θυμῷ τινι καὶ φιλονεικίᾳ τοὺς Θηβαίους ἀπολέσαι ζητῶν. οὐδὲν οὖν ἔλεγον δεόμενοι φθείρεσθαι, δεῦρο [27] κἀκεῖσε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὀλίγοις τοσοῦτοι συνακολουθοῦντες. ἔνθα δὴ [28] λέγεται τὸν Ἀγησίλαον, ἐξελέγξαι βουλόμενον αὐτῶν τὸ

mox lege, cuius nuper praesidio praetenderat vacationem, abiecta, Boeotiam ipse incurrit, Boeotiisque clades intulit et viciſsim accepit. Hinc quum vulnere aliquando fuisset affectus, Antalcidas: Nae tu praeclaram, inquit, mercedem refers a Thebanis, qui inuitos et ignaros docuisti pugnare. Et profecto bellaciores ferunt tunc Thebanos, quam vnquam alias, euasisse, compluribus Lacedaemoniorum in ipsos expeditionibus velut disciplina quadam edoctos. Quapropter in tribus rhetris appellatis interdixerat Lycurgus priscus in eosdem identidem bellum moueri, ne bellare addiscerent illi. Flagrabat item apud Lacedaemoniorum socios Agesilaus inuidia, quod nulla quidem publica offensa, sed felle quodam atque ambitione euertere quaereret Thebanos. Fremebant autem, nulla premente necessitate ita enecari se, qui huc atque illuc singulis annis paucos tam multi sequerentur. Hic Agesilaum memorant ad detegendum eorum nume-

27 φθείρεσθαι, δεῦρο] Videndum, an non φθείρεσθαι sequentibus iungi debeat: sicut alibi hoc verbum cum praepositione εἰς vsurpat habente accusatiuum. *H. Stephanus.* Pessime haec disiunguntur. De φθείρεσθαι vide nos ad 333, 6. *Mos. Dus.*

28 ἔνθα δὲ δὴ SGerm.

29 πρῶ-

πλῆθος, τάδε μηχανήσασθαι. πάντας ἐκέλευσε καθίσαι τοὺς συμμάχους μετ' ἀλλήλων ἀναμεμιγμένους, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ' ἑαυτῶν. εἶτ' ἐκήρυττε τοὺς κεραμεῖς ἀνίστασθαι πρότερον [29]· ὡς δ' ἀνέστησαν οὗτοι, δεύτερον ἐκήρυττε τοὺς χαλκεῖς, εἶτα τέκτονας, ἑξῆς [30] καὶ οἰκοδόμους, καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἑκάστην. πάντες οὖν ὀλίγου δεῖν ἀνέστησαν οἱ σύμμαχοι, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδείς· ἀπείρητο γὰρ αὐτοῖς τέχνην ἐργάζεσθαι καὶ μανθάνειν βάναυσον. οὕτω δὴ γελάσας ὁ Ἀγησίλαος· Ὁρᾶτε, εἶπεν, ὦ ἄνδρες, ὅσῳ πλείονας ὑμῶν στρατιώτας ἐκπέμπομεν ἡμεῖς.

27. Ἐν δὲ Μεγάροις, ὅτε τὴν στρατιὰν [31] ἀπῆγεν ἐκ Θηβῶν, ἀναβαίνοντος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρχεῖον [32] εἰς τὴν ἀκρόπολιν, σπάσμα καὶ πόνος ἰσχυρὸς [33] ἔλαβε τὸ ὑγιὲς σκέλος· ἐκ δὲ τούτου διογκωθὲν, μεστὸν αἵματος ἔδοξε γεγονέναι [34], καὶ φλεγμονὴν ὑπερβάλλουσαν [35] παρεῖχεν. ἰατροῦ δέ τινος Συρακουσίου [36] τὴν ὑπὸ τῷ σφυρῷ φλέβα

numerum hoc machinatum: Omnes ſocios iuſſit promiſcue conſidere, ſeorſum autem Lacedaemonios ſolos; inde pronunciari, vt figuli primi exſurgerent: vbi hi conſurrexere, mox excitauit fabros aerarios, hinc materiarios, poſt aedificatores, et reliquos per ſingula artificia. Ita cuncti prope ſocii ſurrexerunt, ex Lacedaemoniis nemo: quippe vetitum his fuit, artem exercere et diſcere vilem. Ibi arridens Ageſilaus: Videtis, inquit, ſocii, quanto nos, quam vos, plures milites praebeamus.

Megaris autem, exercitum ex agro Thebano reducens, dum ad curiam in arcem ſcandit, conuulſione et ingenti cruciatu ſanum crus eius correptum eſt, mox intumuit, et ſanguine diſtenſum apparuit, immanemque excitauit inflammationem. Quum medicus quidam Syracuſius venam ei aperuiſſet ſub talo,

29 πρῶτον Vulc.

30 ἐφεξῆς idem.

31 στρατείαν SGerm.

32 πρὸς τὸ ἀρχεῖον] Xen. 337, 12. Ed. Steph. ἐκ τοῦ ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρχεῖον.

33 πόνον ἰσχυρὸν legitur in Iuntina et SGerm.

34 γενέσθαι Vulc.

35 ὑπερβάλλουσαν (ſic) SGerm. ſi recte enotatum eſt.

36 Συῤῥακουσίου idem.

37 λιπο-

σχάσαντος, αἱ μὲν ἀλγηδόνες ἔληξαν, αἵματος δὲ πολλοῦ φερομένου καὶ ῥέοντος ἀνεπισχέτως, λειποψυχία [37] πολλὴ καὶ κίνδυνος ὀξὺς ἀπ' αὐτῆς περιέστη τὸν Ἀγησίλαον. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε τὴν φορὰν τοῦ αἵματος ἔπαυσε, καὶ κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, πολὺν χρόνον ἔσχεν ἀῤῥώστως, καὶ πρὸς τὰς στρατείας ἀδυνάτως. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ συνέβη πταίσματα τοῖς Σπαρτιάταις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· ὧν ἦν τὸ περὶ Λεῦκτρα [38] μέγιστον, ὅπου πρῶτον ἐκ παρατάξεως κρατηθέντες ὑπὸ Θηβαίων ἡττήθησαν. ἔδοξεν οὖν πᾶσι θέσθαι

talo, dolores ſedati ſunt, caeterum copioſo manante et prorumpente ſanguine, qui ſiſti nequibat, vehemens animi defectus, et graue inde periculum circumſtetit Ageſilaum. Suppreſſit tandem tamen medicus curſum ſanguinis. Delatus autem Lacedaemonem Ageſilaus, perdiu imbecilla valetudine fuit, nec bello potuit intereſſe. Interea Spartiatae identidem terra marique multas clades perpeſſi ſunt, multo maxime apud Leuctra, vbi primum acie fuſi fugatique a Thebanis ſunt. Igitur omnibus placuit, pacem in vniuer-

37 λιποψυχία SGerm. λειποθυμία Vulcob.

38 περὶ Λεῦκτρα] Alii Codd. habent Τεγύρας, non Λεῦκτρα: multo melius. Λεῦκτρα irrepſit a manu ſcioli cuiuſdam, qui, dum corrigere putabat, corrupit. Id ex ſerie patet: nam haec dicuntur multo ante Leuctricam pugnam, cum Epaminondas adhuc priuatus, et, vt ait, στρατηγίας πεῖραν οὔπω δεδωκώς. (l. 11.) *Palmerius.* Legitur ſane Τεγύρας in Steph. codd. et τέτρας in Vulc. [qui ita dat: ὧν ἦν καὶ τὸ περὶ τέτρας μ.] ſed de his apud Xen. nihil eſt. Leuctris primo omnium *acie* fuſi fugatique ſunt a Thebanis Lacedaemonii, quod vno halitu hac in pugna contigiſſe primum ait Plutarchus. Et laborabat adhuc morbo illo Ageſilaus, cum Leuctris eſt pugnatum; vt ex Xen. patet, 349, 25. De Epaminonda quod hic a viro doctiſſ. affertur, cum perierit eius vita a noſtro ſcripta, taceatque de ea Legatione Xen. diluere non poſſum. Sed legatio illa, et belli aduerſus Thebanos indictio, XX. tantum ante Leuctricam pugnam diebus cum facta ſint, (p. ſeq. l. vlt.) ea ipſa ſunt, quae a Xen. (p. 345. et duabus ſeqq.) narrantur. *Moſes Duſoul.* In SGerm. eſt Λεύκτραν.

πρὸς πάντας εἰρήνην· καὶ συνῆλθον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα ποιησόμενοι τὰς διαλύσεις. ὧν εἷς ἦν Ἐπαμεινώνδας [39], ἀνὴρ ἔνδοξος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, στρατηγίας δὲ πεῖραν οὔπω δεδωκώς. οὗτος ὁρῶν τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑποκατακλινομένους τῷ Ἀγησιλάῳ, μόνος ἐχρήσατο φρονήματι παῤῥησίαν ἔχοντι, καὶ διεξῆλθε λόγον, οὐχ ὑπὲρ Θηβαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ κοινόν [40]· τὸν μὲν πόλεμον ἀποδεικνύων αὔξοντα τὴν Σπάρτην, ἐξ ὧν ἅπαντες οἱ λοιποὶ κακῶς πάσχουσι, τὴν δ' εἰρήνην ἰσότητι καὶ τῷ δικαίῳ κτᾶσθαι κελεύων· οὕτω γὰρ ἂν αὐτὴν διαμένειν, ἴσων ἁπάντων γενομένων.

28. Ὁρῶν οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὑπερφυῶς ἀγαμένους καὶ προσέχοντας αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, ἠρώτησεν, εἰ νομίζοι δίκαιον εἶναι καὶ ἴσον, αὐτονομεῖσθαι τὴν Βοιωτίαν. ἀντερωτήσαντος δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ταχὺ καὶ τεθαῤῥηκότως, εἰ κἀκεῖνος οἴεται δίκαιον εἶναι αὐτονομεῖσθαι τὴν Λακωνικὴν [41],

vniuerſum componere, ac legati ex Graecia Lacedaemonem conuenere ad foedus faciundum: inter quos Epaminondas fuit, vir eruditione et ſapientiae ſtudio clarus, verum armorum nondum dederat documentum. Hic omnes cernens Ageſilao ſe venditantes, ſolus grauitatem cum dicendi libertate retinuit, habuitque orationem non pro ſolis Thebanis, ſed pro tota Graecia communem, demonſtrans, bello increuiſſe Spartam, vnde reliqui erant afflicti cuncti; pacem conſuluit aequabilitate et iure vt componerent, ita demum fore eam conſtantem, ſi pares omnes eſſent.

Cui quum omnes Graecos Ageſilaus aduerteret mirifice aſſentiri et aures praebere, percunctatus eum eſt, verumne et aequum duceret, Boeotiam immunem ſuis legibus eſſe. Vbi eum inuicem Epaminondas promte et confidenter rogauit, numne et ipſe cenſere taequum, Laconiam immunem ſuis legibus eſſe, exſi-

39 Ἐπαμεινώνδας] In Fl. Ed. ſemper Ἐπαμινώνδας.

40 Poſt κοινὸν in nonnullis exempl. interiecta inueniuntur haec verba: καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα. H. Stephanus.

41 τὴν Λακωνικὴν] In quibuſdam ſcriptum eſt τοὺς Ἕλληνας. H. Stephanus. Sic dat Vulc.

42 ἀφ-

ἀναπηδήσας ὁ Ἀγησίλαος μετ' ὀργῆς, ἐκέλευσε λέγειν σαφῶς αὐτὸν, εἰ τὴν Βοιωτίαν ἀφίησιν [42] αὐτόνομον. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο πάλιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου φήσαντος, εἰ τὴν Λακωνικὴν ἀφίησιν αὐτόνομον, οὕτω τραχέως ἔσχεν ὁ Ἀγησίλαος, καὶ τὴν πρόφασιν ἠγάπησεν, ὡς εὐθὺς ἐξαλεῖψαι τὸ τῶν Θηβαίων ὄνομα τῆς εἰρήνης, καὶ προειπεῖν [43] πόλεμον αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας διαλλαγέντας ἐκέλευσεν ἀπιέναι, τὰ μὲν ἀκεστὰ τῆς εἰρήνης, τὰ δ' ἀνήκεστα τοῦ πολέμου ποιοῦντας. ἔργον [44] γὰρ ἦν πάσας ἐκκαθᾶραι [45] καὶ διαλύσαι τὰς ἀμφιλογίας [46]. ἔτυχε δὲ [47] κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν Φωκεῦσιν ὢν ὁ Κλεόμβροτος μετὰ δυνάμεως. εὐθὺς οὖν ἔπεμπον οἱ ἔφοροι κελεύοντες αὐτὸν ἐπὶ Θηβαίους ἄγειν τὸ στράτευμα· καὶ τοὺς συμμάχους περιπέμποντες ἤθροιζον, ἀπροθύμους μὲν ὄντας καὶ βαρυνομένους τὸν πόλεμον, οὔπω δὲ θαῤῥοῦντας ἀντιλέγειν, οὐδ' ἀπειθεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις. πολλῶν δὲ σημείων μοχθηρῶν γενομένων, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἐπαμεινών-

exſiliens cum ſtomacho Ageſilaus, iuſſit expromere eum diſerte, ecquid Boeotiam liberam relinqueret. Quum idem inuicem requiſiſſet Epaminondas, ecquid Laconiam dimitteret liberam: vſque adeo eſt exacerbatus Ageſilaus, vt, hac arrepta anſa, confeſtim Thebanorum nomen expungeret ex foedere, indiceretque iis bellum. Caeteros Graecos, icto foedere, domum iuſſit redire, et quae emendari poterant, paci, incurabilia delegare bello, quando omnes exſcindere et dirimere controuerſias operoſum erat. Ad Cleombrotum autem, qui forte id temporis agebat cum exercitu in Phocide, propere mittunt Ephori cum mandatis, exercitum in Thebanos duceret: circummiſſiſque legatis, ſociorum delectum habuere. Erant ſegnes illi quidem atque a bello abhorrebant, nondum audebant tamen recuſare, vel obluctari Lacedaemoniis. Quum crebro tetra prodigia eſſent facta, ſicut in Epaminondae hiſtoria demonſtra-

42 ἀφιᾶσιν Vulc.
43 προσειπεῖν idem.
44 ποιοῦντας. ἔργον] Forſan ποιοῦντας ἔργον. οὐ γὰρ.
45 ἐκκαθῆναι (ſic) Vulcob.
46 ἀμφιβολίας idem.
47 poſt δὲ Vulc. inſerit καὶ.

δȣ γέγραπται, καὶ Προθόȣ τȣ̃ Λάκωνος ἐναντιȣμένȣ πρὸς τὴν ϛρατείαν, ȣ̓κ ἀνῆκεν ὁ Ἀγησίλαος, ἀλλ' ἐξέπραξε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων αὐτοῖς μὲν, αὐτονόμȣ τῆς Ἑλλάδος ὅλης ὑπαρχȣ́σης, ἐκσπόνδων δὲ τῶν Θηβαίων γενομένων [48], καιρὸν εἶναι δίκην λαβεῖν παρ' αὐτῶν. δηλοῖ δὲ τὸ σὺν ὀργῇ μᾶλλον, ἢ λογισμῷ, γενέσθαι τὴν ϛρατείαν ἐκείνην ὁ καιρός. τῇ γὰρ τετράδι ἐπὶ δέκα τȣ̃ Σκιροφοριῶνος μηνὸς ἐποιήσαντο τὰς σπονδὰς ἐν Λακεδαίμονι, τῇ δὲ πέμπτῃ τȣ̃ Ἑκατομβαιῶνος ἡττήθησαν ἐν Λεύκτροις, ἡμερῶν εἴκοσι διαγενομένων. ἀπέθανον δὲ χίλιοι Λακεδαιμονίων, καὶ Κλεόμβροτος ὁ βασιλεὺς, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιϛοι τῶν Σπαρτιατῶν. ἐν οἷς καὶ Κλεώνυμόν φασι τὸν Σφοδρίȣ, τὸν καλὸν, τρὶς πεσόντα [49] πρὸ τȣ̃ βασιλέως, καὶ τοσαυτάκις ἐξαναϛάντα, καὶ μαχόμενον τοῖς Θηβαίοις, ἀποθανεῖν.

29. Συμβάντος δὲ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις πταίσματος ἀπροσδοκήτȣ, καὶ τοῖς Θηβαίοις πρὸς δόξαν εὐτυχήματος, οἷον ȣ̓ γέγονεν ἄλλοις Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας ἀγωνισαμένοις, ȣ̓δὲν ἂν τις ἧττον ἐζήλωσε τῆς ἀρετῆς καὶ

monſtrauimus, et Prothous Lacon huic expeditioni aduerſaretur; non remiſit Ageſilaus tamen, ſed, vt bellum decerneretur, effecit, ſperans, quum ipſi vniuerſam haberent immunem et liberam Graeciam, ex foedere autem exemti Thebani eſſent, locum expetendi ab iis poenas eſſe. Bellum illud plus ira conſultrice fuiſſe, quam ratione, ſuſceptum temporum articuli indicant. Siquidem de die quartadecima menſis Scirophorionis pactum Lacedaemone foedus eſt, Hecatombaeonis quinta, dierum internallo viginti, apud Leuctra caeſi ſunt: vbi mille Lacedaemonii cecidere, et rex Cleombrotus, circaque eum Spartiatarum fortiſſimi quique. In quibus Cleonymum Sphodriae aiunt illum formoſum, quum ter ante regis pedes concidiſſet, totiesque erexiſſet ſe, cum Thebanis pugnantem occubuiſſe.

Hac ictis inexſpectata clade Lacedaemoniis, et Thebanis ſecunda ad gloriam fortuna vſis, qualis certantibus contra Graecos Graecis nulla obtigerat alia, nihilo minus commendares et admi-

48 γεγονότων idem. 49 περιπεσόντα SGerm.

ἠγάσθη τὴν ἡττημένην πόλιν, ἢ τὴν νικῶσαν. ὁ μὲν γὰρ Ξενοφῶν φησι [50], τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔχειν τι καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διατριβὰς ἀξιομνημόνευτον· ὀρθῶς λέγων. ἔστι δ᾽ οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον κατανοεῖν καὶ θεᾶσθαι τῶν ἀγαθῶν, ἃ παρὰ τὰς τύχας πράττουσι καὶ λέγουσι διευσχημονοῦντες. ἔτυχε μὲν γὰρ ἡ πόλις ἑορτὴν ἄγουσα, καὶ ξένων οὖσα μεστή. γυμνοπαιδιαὶ γὰρ ἦσαν ἀγωνιζομένων χορῶν ἐν τῷ θεάτρῳ· παρῆσαν δ᾽ ἀπὸ Λεύκτρων οἱ τὴν συμφορὰν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δ᾽ ἔφοροι, καίπερ εὐθὺς ὄντος καταφανοῦς, ὅτι διέφθαρται τὰ πράγματα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπολωλέκασιν, οὔτε χορὸν ἐξελθεῖν εἴασαν, οὔτε τὸ σχῆμα τῆς ἑορτῆς μεταβαλεῖν τὴν πόλιν· ἀλλὰ κατ᾽ οἰκίαν τῶν τεθνεώτων τοῖς προσήκουσι τὰ ὀνόματα πέμψαντες, αὐτοὶ τὰ περὶ τὴν θέαν καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν χορῶν ἔπραττον. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ φανερῶν ἤδη γεγονότων πᾶσι τῶν τε σωζομένων καὶ τῶν τεθνεώτων, οἱ μὲν τῶν τεθνεώτων πατέρες καὶ κηδεσταὶ καὶ οἰκεῖοι καταβαίνοντες εἰς ἀγορὰν, ἀλλήλους ἐδε-

admirareris victae ciuitatis, quam victricis, virtutem. Quippe habere Xenophon ait bonorum virorum vel per vinum et ludum missas voces iocosque aliquid memoratu dignum; et recte dicit. Est vero non minus, immo magis operae pretium, contemplari et perpendere bonorum virorum in dictis et factis, reflante fortuna, decoram constantiam. Forte festum diem agitabat ea ciuitas, et peregrinis referta erat. Nam ludi gymnici edebantur certantibus in theatro choris, quum ex Leuctris nuncii cladis adfuerunt. Ibi Ephori, quamuis illico perspicuum foret, actum de summa rerum, et amissum esse imperium, neque egredi chorum permisere, neque formam immutari a ciuitate festi: verum missis domum caesorum ad propinquos nominibus, ipsi ludos et certamen chororum curauerunt. Postridie mane, quum iam omnibus constaret, qui incolumes essent, et qui occubuissent, defunctorum genitores, affines et propinqui in forum descendere, consalutantes inter

50 ὁ μὲν γὰρ Ξενοφῶν φησι] inscribitur. *Xylander*. Initio Principio libelli, qui *Symposium* Sympofii. *Moses Dusoul.*

ξιῦντο λιπαροὶ τὰ πρόσωπα [51], φρονήματος μεστοὶ καὶ γήθους [52]. οἱ δὲ τῶν σωζομένων ὥσπερ ἐπὶ πένθει, μετὰ τῶν γυναικῶν οἴκοι διέτριβον. εἰ δέ τις ὑπ' ἀνάγκης προέλθοι, καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ βλέμματι ταπεινὸς ἐφαίνετο καὶ συνεσταλμένος. ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν γυναικῶν ἰδεῖν ἦν καὶ πυθέσθαι, τὴν μὲν ζῶντα προσδεχομένην υἱὸν ἀπὸ τῆς μάχης, κατηφῆ καὶ σιωπηλήν· τὰς δὲ τῶν πεπτωκέναι λεγομένων, ἔν τε τοῖς ἱεροῖς εὐθὺς ἀναστρεφομένας, καὶ πρὸς ἀλλήλας ἱλαρῶς καὶ φιλοτίμως βαδιζούσας.

30. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀφίσταντο μὲν οἱ σύμμαχοι, προσεδοκᾶτο δὲ νενικηκὼς Ἐπαμεινώνδας καὶ μεγαλοφρονῶν [53] ἐμβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον, ἔννοια τῶν χρησμῶν ἐνέπεσε τότε, πρὸς τὴν χωλότητα τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ δυσθυμία πολλὴ, καὶ πτοία πρὸς τὸ θεῖον, ὡς διὰ τοῦτο πραττούσης κακῶς τῆς πόλεως, ὅτι τὸν ὀρτί-

inter ſe vultu exporrecto, animoque erecto et hilari: ſuperſtitum vero neceſſarii, ſicut in luctu, cum foeminis domi ſe continuerunt. Si quem neceſſitas in publicum ſubigeret prodire, eum et habitu et voce et obtutu demiſſum videres contractumque. Multo magis inter mulieres cernere et audire erat hanc, quae ſaluum filium ex proelio exſpectabat, moeſtam et tacitam: illas vero, quarum periiſſe dicebantur liberi, publice in ſacris aedibus verſantes, hilariterque ſe mutuo et celſo animo inuiſentes.

Verum enimuero plebi, vt ſocii deſciuere, victorque Epaminondas et ſucceſſu ſublatus inuaſurus exſpectabatur Peloponneſum, oracula recurrerunt in mentem de Ageſilai claudıtate, atque ingens perculit eam moeſtitia religioque, quaſi reſpub. ideo afflicta eſſet, quod rectum

51 λιπαροὶ τὰ πρόσωπα] Legitur etiam λιπαροὶ τά τε σώματα καὶ τὰ πρόσωπα. Sed haec verba minime addenda cenſeo. *H. Stephanus.*

52 γήθους] Vox inſolentior: ſed hoc noſter amat. Meretur tamen ſcriptura Vulc. Cod. in quo ἤθους pro ea legitur, virorum doctorum animaduerſionem. Vide IV. 104, 15. περίμεστον ἤθους. *Moſes Duſoul.*

53 μεγαλοφρονεῖν SGerm.

54 καὶ

ποδα τῆς βασιλείας ἐκβαλόντες, εἵλοντο χωλὸν καὶ πεπηρωμένον· ὃ παντὸς μᾶλλον αὐτοὺς ἐδίδασκε φράζεσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὸ δαιμόνιον. διὰ δὲ τὴν ἄλλην δύναμιν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν [54] καὶ δόξαν οὐ μόνον ἐχρῶντο βασιλεῖ καὶ στρατηγῷ [τῶν] κατὰ πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν ἀποριῶν ἰατρῷ καὶ διαιτητῇ, τοῖς ἐν τῇ μάχῃ καταδειλιάσασιν, οὓς αὐτοὶ τρέσαντας ὀνομάζουσιν, ὀκνοῦντες τὰς ἐκ τῶν νόμων ἀτιμίας [55] προσάγειν, πολλοῖς οὖσι καὶ δυνατοῖς, φοβούμενοι νεωτερισμὸν ἀπ᾽ αὐτῶν. οὐ γὰρ μόνον ἀρχῆς ἀπείργονται πάσης, ἀλλὰ καὶ δοῦναί τινι τούτων γυναῖκα καὶ λαβεῖν ἄδοξόν ἐστι. παίει δὲ ὁ βουλόμενος αὐτοὺς τῶν ἐντυγχανόντων· οἱ δὲ καρτεροῦσι περιϊόντες αὐχμηροὶ καὶ ταπεινοὶ, τρίβωνάς τε προσερραμμένους χρώματος βαπτοῦ φοροῦσι, καὶ ξυρῶνται μέρος τῆς ὑπήνης, μέρος δὲ τρέφουσι. δεινὸν οὖν ἦν τοιούτους ἐν τῇ πόλει περιορᾶν πολλοὺς, οὐκ ὀλίγων δεομένη [56] στρατιωτῶν. καὶ νομοθέτην αἱροῦνται τὸν Ἀγησίλαον. ὁ δὲ μήτε προσθεὶς

rectum regno deiecissent, claudum vero luxatumque legissent: quod deus ipsos inprimis erudierat perpendere et deuitare. Verum propter opes eius alias virtutemque et nomen, non modo rege et imperatore in re bellica, verum etiam ciuilium difficultatum vsi eo sunt medico et arbitro: quum dubitarent, illis, qui ex acie fugerant, quos Laconica voce trepidantes denotante appellant, quod multi et potentes forent, veriti, ne quid nouarent, legitimas inurere ignominias. Non tantum enim omnibus arcentur honoribus, sed et vxorem illorum alicui collocare, aut accipere probrosum est ab illo. Pulsandi eos quiuis, qui in eos inciderit, ius habet. Illi vero tolerant squallidi et demissi, circummeantes in laenis pannosis colore infectis. Barbam in mento partim radunt, partim promittunt. Tales proiicere multos in ciuitate, quae non paucos quaereret milites, graue erat. Ita legislatorem Agesilaum creant. Ille nulla litera, nec adie-

54 καὶ τὴν ἀρετὴν Vulcob.

55 ἀτιμίας] H. Steph. Cod. αἰτίας: vnde αἰκίας scriptum fuisse arbitror. *Moses Dusoul.*

56 δεομένους] Lege, cum Vulcob. δεομένη: vt referatur ad πόλει. *Moses Dusoul.*

57 πο-

τι, μήτ' ἀφελὼν, μήτε μεταγράψας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ φήσας, ὅτι τοὺς νόμους δεῖ σήμερον ἐᾶν καθεύδειν, ἐκ δὲ τῆς σήμερον ἡμέρας κυρίους εἶναι πρὸς τὸ λοιπὸν, ἅμα τούς τε νόμους τῇ πόλει καὶ τοὺς ἄνδρας ἐπιτίμους ἐφύλαξε. βουλόμενος οὖν τὴν παροῦσαν ἀθυμίαν καὶ κατήφειαν ἀφελεῖν τῶν νέων, ἐνέβαλεν εἰς Ἀρκαδίαν, καὶ μάχην μὲν ἰσχυρῶς ἐφυλάξατο συνάψαι τοῖς ἐναντίοις [57], ἑλὼν δὲ πολίχνην [58] τινὰ τῶν Μαντινέων, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμὼν, ἐλαφροτέραν ἐποίησε ταῖς ἐλπίσι καὶ ἡδίω τὴν πόλιν, ὡς οὐ παντάπασιν ἀπεγνωσμένην.

31. Ἐκ δὲ τούτου παρῆν εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐλάττονας ἔχων τετρακισμυρίων ὁπλιτῶν. πολλοὶ δὲ καὶ ψιλοὶ [59] καὶ ἄοπλοι [60] πρὸς ἁρπαγὴν συνηκολούθουν· ὥστε μυριάδας ἑπτὰ τοῦ σύμπαντος ὄχλου συνεισβαλεῖν [61] εἰς τὴν Λακωνικήν. ἦν μὲν δὴ χρόνος οὐκ ἐλάττων ἐτῶν ἑξακοσίων, ἀφ' οὗ κα-

adiecta, nec detracta, nec correcta, in concionem Lacedaemoniorum progreſſus, ſinendum ait leges illo die dormire, atque ex eo vim ſuam recipere in poſterum. Itaque ſimul et ciuitati leges, et ciuibus illis conſeruauit famam. Cum autem cuperet praeſentem conſternationem et moeſtitiam iuuentuti detrahere, incurſauit Arcadiam. Signa quidem enixe declinauit conferre cum hoſtibus: ſed oppidulum quoddam Mantineorum cepit, fineſque depopulatus, erectiorem ſpe ac laetiorem reddidit ciuitatem, quaſi non vndequaque deploratam.

Sub haec irrupit Epaminondas cum ſociis in Laconiam. Habebat ſub ſignis armatos non minus quadraginta millia, frequentes etiam leuium armorum et inermes praedandi cauſa ſequebantur caſtra, vt vniuerſum agmen, quod inuaſit in Laconiam, millia ſeptuaginta efficeret. Spatium erat autem non minus ſexcentorum annorum, quo Lace-

57 πολεμίοις Vulc.

58 πολίχνην] Huius vrbeculae nomen fuit Εὐταία, vt ex Xen. diſco, Lib. VI. (p. 353, 9.) *Palmerius.*

59 φίλοι Vulc.

60 ἄνοπλοι SGerm.

61 pro συνεισβαλεῖν Vulc. dat καὶ καταβαίνειν.

62 τὰς

τῴκουν τὴν Λακεδαίμονα Δωριεῖς. ἐν δὲ τούτῳ ἅπαντι, τότε πρῶτον ὤφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ πολέμιοι, πρότερον δ' οὐδεὶς ἐτόλμησεν· ἀλλ' ἀδῄωτον καὶ ἄθικτον οὖσαν ἐμβαλόντες ἐπυρπόλουν καὶ διήρπαζον ἄχρι τοῦ ποταμοῦ, [καὶ] τῆς πόλεως μηδενὸς ἐπεξιόντος. ὁ γὰρ Ἀγησίλαος οὐκ εἴα πρὸς τοσοῦτον, ὥς φησι Θεόπομπος, ῥεῦμα καὶ κλύδωνα πολέμου μάχεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους [62], ἀλλὰ τὰ μέσα τῆς πόλεως [63] καὶ κυριώτατα τοῖς ὁπλίταις περιεσπειραμένος, ἐκαρτέρει τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς μεγαλαυχίας τῶν Θηβαίων, προκαλουμένων ἐκεῖνον ὀνομαστὶ, καὶ διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας κελευόντων, ὃς τῶν κακῶν αἴτιός ἐστιν, ἐκκαύσας τὸν πόλεμον. οὐχ ἧττον δὲ τούτων ἐλύπουν τὸν Ἀγησίλαον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θόρυβοι καὶ κραυγαὶ καὶ διαδρομαὶ τῶν πρεσβυτέρων δυσανασχετούντων τὰ γινόμενα, καὶ τῶν γυναικῶν οὐ δυναμένων ἡσυχάζειν, ἀλλὰ παντάπασιν ἐκφρόνων οὐσῶν πρός τε τὴν κραυγὴν καὶ τὸ πῦρ τῶν πολεμίων. ἠνία δὲ καὶ τὸ τῆς

Lacedaemonem Dorii tenuerant. Toto hoc interuallo hoſtis tum primum eſt in finibus eorum conſpectus. Ante auſus id fuerat nemo, ſed integros atque intactos incurſantes igne populationibuſque vſque ad Eurotam et vrbem foedauere, neque arma contra tulit quiſquam. Neque enim permiſit Ageſilaus cum tantis (vt Theopompus tradidit) belli fluctibus et vndis Lacedaemonios luctari: verum media ac praecipua vrbis loca armis ſtipauit, Thebanorumque minas et iactantiam tulit, nominatim ſe, ſicut facem belli et horum auctorem malorum, laceſſentium, ac de ſolo iubentium decernere. Nec minus, quam haec, obtundebant Ageſilaum vrbani tumultus, clamores et diſcurſus, quum ſenes aeſtuarent praeſenti fortuna, nec conquieſcere foeminae poſſent, ſed prorſus amentes ad clamores et incendium hoſtile circumferrentur. Mordebat inſuper eum gloriae ſuae macula,

62 τοὺς Λακεδαιμονίους] Adde ex Polyaeno ad hiſtoriae complementum: καὶ λογοποιοὺς καθῆκεν, ὡς ἄρα χρησμὸς εἴη, τοὺς προτέρους τὸν ποταμὸν διαβάντας ἡττᾶσθαι. *Palmerius.*

63 ἀλλὰ τῆς πόλεως τὰ μέσα SGerm.

64 αὐ-

δόξης αὐτὸν, ὅτι τὴν πόλιν μεγίστην παραλαβὼν καὶ δυνατωτάτην, ἑώρα συνεσταλμένον αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ καύχημα [64] κεκολουμένον, ᾧ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο πολλάκις, εἰπὼν, ὅτι γυνὴ Λάκαινα καπνὸν οὐχ ἑώρακε πολέμιον. λέγεται δὲ καὶ Ἀνταλκίδας [65], Ἀθηναίου τινὸς ἀμφισβητοῦντος ὑπὲρ ἀνδρείας [66] πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντος· Ἡμεῖς μέντοι πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ ἐδιώξαμεν· ὑποτυχεῖν [67]· Ἀλλ' ἡμεῖς [68] γ' οὐδέποτε ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα. παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀργεῖον ἀπεκρίνατο τῶν ἀσημοτέρων τις Σπαρτιατῶν. ὁ μὲν γὰρ εἶπε· Πολλοὶ ὑμῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι κεῖνται· ὁ δ' ἀπήντησεν· Ὑμῶν δέ γ' οὐδεὶς ἐν τῇ Λακωνικῇ.

32. Ἔνιοι μέντοι τὸν [69] Ἀνταλκίδαν φασὶν ἔφορον ὄντα τοὺς παῖδας εἰς Κύθηρα ὑπεκθέσθαι [70], περίφοβον γενόμενον. ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἐπιχειρούντων διαβαίνειν τὸν ποταμὸν τῶν πολεμίων, καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὴν πόλιν,

macula, quod, quam ciuitatem acceperat maximam et potentissimam, eius adspiceret contractam dignationem, eamque magniloquentiam repressam, qua ipse quoque vsus fuerat subiude, quum gloriaretur, foeminam Lacaenam fumum non vidisse hostilem. Fertur Antalcidas quoque Atheniensi cuidam, de virtute secum ambigenti, quum dixisset ille: Atqui nos saepe a Cephiso vos fugauimus: occurrisse: Nos vero ab Eurota vos nunquam. Argiuo item respondit quidam ex obscurioribus Spartiatis, quum ille dixisset: Multi in Argolide vestrates iacent: At vestras in Laconia iacet nemo.

Tunc autem Antalcidam, qui Ephorus erat, fama est, liberos prae metu clam in Cytheram deportasse. At Agesilaus, quum aggrederentur amnem transmittere hostes, atque ad vrbem perrumpere, desertis

64 αὔχημα SGerm.
65 Ἀνταλκιάδας idem.
66 ἀνδρίας idem.
67 ὑπὸ τύχην Vulc.
68 ὑμεῖς, et paulo post ἡμᾶς pro ὑμᾶς, SGerm.

69 ἔνιοι μὲν τὸν Iunt. τότε μὲν τὸν Ald. τότε μέντοι τὸν SGerm.

70 ὑπεκθέσθαι] Legitur etiam ὑπεκπέμψαι. *H. Stephanus.* Ita Vulcob.

71 Post

ἐκλιπὼν τὰ λοιπὰ, παρετάξατο πρὸ τῶν μέσων καὶ ὑψηλῶν. ἐῤῥύη δὲ πλεῖστος ἑαυτοῦ καὶ μέγιστος τότε ὁ Εὐρώτας, χιόνων γενομένων· καὶ τὸ ῥεῦμα μᾶλλον ὑπὸ ψυχρότητος, ἢ τραχύτητος, ἐγίνετο σκληρὸν καὶ χαλεπὸν τοῖς Θηβαίοις. πορευόμενον δὲ πρῶτον τῆς φάλαγγος τὸν Ἐπαμεινώνδαν [71] ἐδείκνυσάν τινες τῷ Ἀγησιλάῳ· κἀκεῖνος, ὡς λέγεται, πολὺν χρόνον ἐμβλέψας αὐτῷ, καὶ συμπαραπέμψας τὴν ὄψιν, οὐδὲν, ἢ τοσοῦτον μόνον, εἶπεν· Ὦ τοῦ μεγαλοπράγμονος ἀνθρώπου. ἐπεὶ δὲ φιλοτιμούμενος ὁ Ἐπαμινώνδας ἐν τῇ πόλει μάχην συνάψαι καὶ στῆσαι τρόπαιον, οὐκ ἴσχυσεν ἐξαγαγεῖν, οὐδὲ προκαλέσασθαι τὸν Ἀγησίλαον, ἐκεῖνος μὲν ἀναζεύξας, πάλιν ἐπόρθει τὴν χώραν· ἐν δὲ Λακεδαίμονι τῶν πάλαι τινὲς ὑπούλων καὶ πονηρῶν, ὡς διακόσιοι, συστραφέντες, κατελάβοντο τὸ Ἰσσώριον, οὗ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐστιν, εὐερκῆ καὶ δυσεκβίαστον τόπον. ἐφ᾽ οὓς βουλομένων εὐθὺς ὠθεῖσθαι τῶν Λακεδαιμονίων, φοβηθεὶς τὸν νεωτερισμὸν ὁ Ἀγησίλαος, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους ἡσυχίαν ἄγειν·

desertis caeteris partibus pro mediis et editioribus instruxit aciem. Eurotas tunc ob praecedentes niues longe copiosissimam vim aquae vehebat, vndaque Thebanis ex gelu, quam ex asperitate, molestior duriorque erat transitu. Incedentem in prima acie ostenderunt quidam Epaminondam Agesilao, qui (vt fama tenet) perdiu illum intuitus, aciemque ab eo nusquam deflectens, hoc vnum dixit: O hominem magnificum! Quum contenderet autem in vrbe Epaminondas pugnam conserere et tropaeum excitare, non valuit elicere, neque excitare Agesilaum. Itaque mouit retro ab vrbe exercitum, et agrum depopulatus est. Lacedaemone vero quidam, iampridem prauos subdolosque animos gerentes, ad ducentos, globo facto, occupant Hissorium, (Dianae id templum est) munitum et difficilem expugnatu locum. In quos irruere quum extemplo Lacedaemonii vellent, veritus Agesilaus seditionem, imperat reliquis, vt quiescant. Ipse

71 Post Ἐπαμεινώνδαν adiectum est in quibusdam διὰ τοῦ Εὐρώτα: sed hoc satis intelligitur, etiamsi non addatur. *H. Steph.*

72 τῶν

αὐτὸς δ' ἐν ἱματίῳ καὶ μεθ' ἑνὸς οἰκέτου προσῄει βοῶν, ἄλλως ἀκηκοέναι τοῦ προστάγματος αὐτούς· οὐ γὰρ ἐνταῦθα κελεῦσαι συνελθεῖν, οὐδὲ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐκεῖ (δείξας ἕτερον τόπον) τοὺς δ' ἀλλαχόσε τῆς πόλεως. οἱ δ' ἀκούσαντες ἥσθησαν, οἰόμενοι λανθάνειν· καὶ διαστάντες ἐπὶ τοὺς τόπους, οὓς ἐκεῖνος ἐκέλευσεν, ἀπεχώρουν. ὁ δὲ τὸ μὲν Ἰσσώριον εὐθὺς μεταπεμψάμενος ἑτέρους κατέσχε· τῶν δὲ συστάντων ἐκείνων περὶ πεντεκαίδεκα τινὰς συλλαβὼν, νυκτὸς ἀπέκτεινεν. ἄλλη δὲ μείζων ἐμηνύθη συνωμοσία καὶ σύνοδος ἀνδρῶν Σπαρτιατῶν, ἐπὶ πράγμασι νεωτέροις εἰς οἰκίαν κρύφα συνερχομένων· οὓς καὶ κρίνειν ἄπορον ἦν ἐν ταραχῇ τοσαύτῃ, καὶ περιορᾶν ἐπιβουλεύοντας. ἀπέκτεινεν οὖν καὶ τούτους μετὰ τῶν ἐφόρων βουλευσάμενος ὁ Ἀγησίλαος ἀκρίτους, οὐδενὸς δίχα δίκης τεθανατωμένου πρότερον Σπαρτιατῶν. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν τεταγμένων [72] εἰς τὰ ὅπλα περιοίκων καὶ εἱλώτων ἀπεδίδρασκον ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦτο πλείστην ἀθυμίαν παρεῖχεν, ἐδίδαξε τοὺς ὑπηρέτας περὶ ὄρθρον ἐπιφοιτᾶν ταῖς στιβάσι, καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀποκε-

Ipſe pallio amictus et vno comitatus ſeruo accedit clamans, ſecus eos edictum accepiſſe. Neque enim huc coire, neque omnes, ſe iuſſiſſe, ſed partim illuc, oſtendens alium locum, partim aliam in partem Vrbis. Quo audito, laeti iſti ſuumque facinus latere rati, diſtracti ad loca, quae ille demonſtrauerat, diſcedunt. Hiſſorio Ageſilaus illico accitos alios impoſuit. Ex illis, qui conſpirauerant, ad quindecim corripuit et nocte necauit. Maior inde detecta coniuratio, et conciliabulum ciuium Spartiatarum ad res nouandas clam in certas aedes coëuntium, quod et iudicio perſequi tanto in motu, et conuiuere inſidiantibus anceps erat. Quare deliberatione cum Ephoris habita, Ageſilaus et hos quoque indicta cauſa occidit, quum ſupplicium de Spartiate ante eam diem, niſi audito, nullo ſumtum fuiſſet. Quia vero multi accolae et Ilotae, quos centuriauerant in ordines militares, ex vrbe tranſfugiebant ad hoſtes, quod quidem conſternationis magnae erat cauſa: apparitoribus ſuis praecepit, vt toros diluculo adirent, atque arma eorum,

72 τῶν συντεταγμένων Vulc.

χωρηκότων λαμβάνειν καὶ ἀποκρύπτειν, ὅπως ἀγνοῆται τὸ πλῆθος. ἀναχωρῆσαι δὲ τοὺς Θηβαίους ἐκ τῆς Λακωνικῆς οἱ μὲν ἄλλοι λέγουσι, χειμώνων γενομένων, καὶ τῶν Ἀρκάδων ἀρξαμένων ἀπιέναι καὶ διαῤῥεῖν ἀτάκτως· οἱ δὲ τρεῖς μῆνας ἐμμεμενηκότας ὅλους, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς χώρας διαπεπορθηκότας. Θεόπομπος δέ φησιν, ἤδη τῶν Βοιωταρχῶν ἐγνωκότων ἀπαίρειν, ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς Φρίξον, ἄνδρα Σπαρτιάτην, παρ' Ἀγησιλάου δέκα τάλαντα κομίζοντα, τῆς ἀναχωρήσεως μισθόν· ὥστε τὰ πάλαι δεδογμένα πράττουσιν αὐτοῖς ἐφόδιον παρὰ τῶν πολεμίων προσπεριγενέσθαι [73].

33. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδα ὅπως ἠγνόησαν οἱ ἄλλοι, μόνος δὲ Θεόπομπος ᾔσθετο. τοῦ δὲ σωθῆναι τὴν Σπάρτην τότε, πάντες αἴτιον ὁμολογοῦσι γενέσθαι τὸν Ἀγησίλαον, ὅτι τῶν ἐμφύτων αὐτῷ παθῶν, φιλονεικίας καὶ φιλοτιμίας, ἀποστὰς, ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν ἀσφαλῶς. οὐ μέντοι τήν γε δύναμιν καὶ τὴν δόξαν ἐδυνήθη τῆς πόλεως ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ πτώματος [74]· ἀλλ' ὥσπερ σώ-

eorum, qui transfugerant, auferrent, reconderentque, quo numerus in occulto esset. Signa mouisse ex Laconia Thebanos, alii hyeme superueniente compulsos et incipientibus incondite digredi et dilabi Arcadibus asserunt: pars tres solidos menses fuisse illic moratos, finesque paene omnes euastasse. Theopompus auctor est, quum iam Boeotarchae moliri inde constituissent, Phrixum Spartiatem eos adiisse, mercedemque ab Agesilao deportandi exercitus decem talenta attulisse: ita exsequentibus iampridem, quae statuerant, suppeditatum insuper ab hostibus viaticum.

Id ego, haud scio, qua ratione fefellerit alios, solus autem resciuerit Theopompus. Enimuero tunc incolumem stetisse Spartam omnes adscribendum fatentur Agesilao: quod ab insitis sibi vitiis discedens, peruicacia et ambitione, securitati in rebus agendis studuerit. Potentiam tamen atque auctoritatem ciuitatis nequiuit ex illa ruina excitare: sed sicut corporis

73 προσγενέσθαι Vulcob.

74 ἐκ τοῦ πτώματος] Scriptum est in vet. codd. πταίσματος. [ita Vulc. Anon. et SGerm.] Vtitur autem

ματος ὑγιεινοῦ, λίαν δ' ἀκριβεῖ καὶ κατησκημένῃ κεχρημένου διαίτῃ παρὰ πάντα [75] τὸν χρόνον, ἁμαρτία μία καὶ ῥοπὴ τὴν πᾶσαν ἔκλινεν εὐτυχίαν τῆς πόλεως, οὐκ ἀλόγως. πρὸς γὰρ εἰρήνην καὶ ἀρετὴν καὶ ὁμόνοιαν ἄριστα συντεταγμένῳ πολιτεύματι προσάγοντες [76] ἀρχὰς καὶ δυναστείας βιαίους, ὧν οὐδενὸς ἡγεῖτο [77] δεῖσθαι πόλιν εὐδαιμόνως βιωσομένην ὁ Λυκοῦργος, ἐσφάλησαν. αὐτὸς οὖν [78] ὁ Ἀγησίλαος ἤδη πρὸς τὰς στρατείας ἀπειρήκει διὰ τὸ γῆρας· Ἀρχίδαμος δ', ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὴν ἐκ Σικελίας ἥκουσαν παρὰ τοῦ τυράννου βοήθειαν ἔχων, ἐνίκησεν Ἀρκάδας τὴν λεγομένην ἄδακρυν [79] μάχην. οὐδεὶς γὰρ ἔπεσε τῶν μετ' αὐτοῦ, συχνοὺς δὲ τῶν ἐναντίων ἀνεῖλεν. αὕτη μάλιστα τὴν ἀσθένειαν ἤλεγξεν ἡ νίκη τῆς πόλεως. πρότερον μὲν γὰρ οὕτω σύνηθες ἡγοῦντο καὶ προσῆκον ἔργον αὐτοῖς εἶναι, τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους, ὥστε μήτε θύειν τοῖς θεοῖς, πλὴν ἀλεκτρυόνα νικητήριον ἐν τῇ πόλει, μήτε

poris salubris, quod victu nimium exquisito et exacto est assidue vsum, vnum peccatum et momentum felicitatem ciuitatis totam inclinauit: neque immerito. Siquidem reipub. ad otium, virtutem et concordiam optime institutae quia imperia et potentatus adhibuerant violentos, quorum nullo arbitratus erat opus esse ciuitati ad beatam vitam Lycurgus, collapsi sunt. Porro ipse quidem ob grauem iam aetatem Agesilaus belli munera abdicauerat. Filius eius, Archidamus, accepto ex Sicilia a tyranno auxilio, Arcadas victoria illa appellata incruenta profligauit. Nam nemine de suis desiderato, magnam stragem dedit hostium. Detexit praecipue haec victoria ciuitatis illius imbecillitatem. Ante enim vsque adeo vsitatum ducebant et competens ipsis opus, vincere hostes, vt nec immolarent victoriae causa in vrbe diis, praeterquam gallum gallinaceum, nec gloriarentur milites, nec

exsul-

autem verbo ἔπταισαν infra, [p. 408, 17. edit. Lond.] a quo est nomen illud. *H. Stephanus.*

75 πάντα] Lege, cum Vulc. et Mur. παρὰ πάντα.

76 προσαγαγόντες Vulcob.

77 ἡγεῖται idem.

78 αὐτὸς οὖν] interponit SGerm. μὲν.

79 ἄδακρυ dant Iunt. Ald.

80 Μαν.

μεγαληγορεῖν τοὺς ἀγωνιζομένους, μήτε ὑπερχαίρειν τοὺς πυθομένους. ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Μαντινείᾳ [80] μάχης γινομένης [81], ἣν Θουκυδίδης γέγραφε, τῷ πρώτῳ φράσαντι τὴν νίκην οἱ ἄρχοντες ἐκ φιδιτίου κρέας ἔπεμψαν εὐαγγέλιον, ἄλλο δ' οὐδέν. τότε δὲ τῆς μάχης ἀγγελθείσης [82], καὶ τοῦ Ἀρχιδάμου προσιόντος, οὐδεὶς ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ πρῶτός τε [83] ὁ πατὴρ ἀπήντα [84] δακρύων ὑπὸ χαρᾶς, καὶ μετ' ἐκεῖνον τὰ ἀρχεῖα· τῶν δὲ πρεσβυτέρων καὶ τῶν γυναικῶν τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατῄει, τάς τε χεῖρας ὀρεγόντων καὶ θεοκλυτούντων, ὥσπερ ἀπεωσμένης [85] τὰ παρ' ἀξίαν ὀνείδη τῆς Σπάρτης, καὶ λαμπρὸν αὖθις ἐξ ἀρχῆς τὸ φῶς ὁρώσης. ἐπεὶ πρότερόν γε φασὶν οὐδὲ ταῖς γυναιξὶν ἀντιβλέπειν τοὺς ἄνδρας, αἰσχυνομένους ἐφ' οἷς ἔπταισαν.

34. Οἰκιζομένης δὲ Μεσσήνης ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν, καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτῶν πανταχόθεν εἰς αὐτὴν συμπορευομένων [86], διαμάχεσθαι μὲν οὐκ ἐτόλ-

exſultarent, qui audiebant. Immo vero commiſſa ad Mantineam pugna, quam deſcripſit Thucydides, primo victoriae nuncio magiſtratus, quod laeta attuliſſet, carnes ex conuiuio, praeterea nihil miſere. At hoc nunciato conflictu, ad Archidami reditum ſe continuit nemo: ſed primus pater, manantibus gaudio lacrymis obuiam ei proceſſit, et ſecundum illum magiſtratus. Senes mulieresque frequentes ad amnem deſcenderunt, manus ad coelum porrigentes, deoſque cientes, quaſi indignas maculas eluiſſet Sparta, clarumque denuo lumen oculis hauriret: quando ante eam diem referunt nec viros ſuſtinuiſſe vxores ſuas contueri, offenſionum ſuarum rubore.

Quum reſtitueret Epaminondas Meſſenem, confluerentque ad eam vndique veteres ciues, decernere proelio non audebant,

80 Μαντινίᾳ SGerm.
81 γενομένης idem.
82 ἀπαγγελείσης Vulcob.
83 τε omittunt Iunt. et Ald. item SGerm.
84 ὑπήντα Iunt. et Ald.
85 ἀπωσμένης SGerm.
86 συμπορευομένων] Inuenitur in vet. codicibus συνοικιζομένων. [ſic dat Vulcob.] Quod participium huic loco aptiſſimum eſſe videatur: ſed dubitare quiſpiam poſſit, an Plutarchus eo vti vo-

μων, ἐδὲ κωλύειν ἐδύναντο· χαλεπῶς δὲ καὶ βαρέως πρὸς τὸν Ἀγησίλαον εἶχον, ὅτι χώραν, ἔτε πλήθει τῆς Λακωνικῆς ἐλάσσονα, ἀλλὰ καὶ πρωτεύεσαν ἀρετῇ τῆς Ἑλληνικῆς ἔχοντες, καὶ καρπέμενοι χρόνον τοσῦτον, ἐπὶ τῆς ἐκείνε βασιλείας ἀπολωλέκασι. διὸ καὶ προτεινομένην ὑπὸ τῶν Θηβαίων τὴν εἰρήνην ὁ Ἀγησίλαος ἐκ ἐδέξατο. μὴ βελόμενος δὲ τῷ λόγῳ προέσθαι τοῖς ἔργῳ[87] κρατεσι τὴν χώραν, ἀλλὰ φιλονεικῶν, ἐκείνην μὲν ἐκ ἀπέλαβε, μικρε δὲ τὴν Σπάρτην προσαπέβαλε[88] καταστρατηγηθείς. ἐπεὶ γὰρ οἱ Μαντινεῖς αὖθις ἀπέστησαν τῶν Θηβαίων, καὶ μετεπέμποντο τὲς Λακεδαιμονίες, αἰσθόμενος ὁ[89] Ἐπαμεινώνδας τὸν Ἀγησίλαον ἐξεστρατευμένον μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ προσιόντα, λαθὼν τὲς Μαντινεῖς ἀνέζευξε νυκτὸς ἐκ Τεγέας, ἄγων ἐπ' αὐτὴν τὴν Λακεδαίμονα τὸ στράτευμα, καὶ μικρὸν ἐδέησε, παραλλάξας τὸν Ἀγησίλαον, ἔρημον ἐξαίφνης καταλαβεῖν τὴν πόλιν. Εὐθύνε[90] δὲ Θεσπιέως, ὡς Καλλισθένης φησὶν,

debant, neque valebant prohibere. Indignabantur vero, et infensi Agesilao erant, quod regionem, nec amplitudine Laconica angustiorem, et vero etiam longe totius Graeciae felicitate primam, quam tenuerant et tanto vsurpauerant spatio, sub eius regno amisissent. Atque hinc oblatam a Thebanis pacem non accepit Agesilaus. Qui quum permittere verbo agrum illum re obtinentibus nollet, sed de eo altercaretur, cum illum non recepit, tum Lacedaemonem insuper paene amisit arte bellica circumuentus. Postquam enim Mantinei iterum a Thebanis defecerunt et acciuerunt Lacedaemonios, Epaminondas, vbi Agesilaum resciuit cum infesto exercitu ab vrbe profectum accedere, imprudentibus Mantineis, nocte ex Tegea vasis conclamatis, in ipsam mouit Lacedaemonem: ac nihil propius factum est, quam vt praeterlatus alia via Agesilaum vacuam caperet vrbem. Verum quum Euthynus Thespiensis, vt Callisthenes tradit,

vt

luerit, quum tam vicinum sit illius simplex οἰκιζομένης. *H. Stephanus.*

87 ἔργοις Vulc. SGerm.

88 ἀπέβαλε SGerm.

89 ὁ deest Iuntinae Aldinaeque, item SGerm.

90 Εὐθύνε] Εὐώνε in nostris exempl. erat. *H. Stephanus.* Sic dat Vulcob.

91 ξε·

ὡς δὲ Ξενοφῶν, Κρητός τινος [91], ἐξαγγείλαντος τῷ Ἀγησιλάῳ, ταχὺ προπέμψας ἱππέα τοῖς ἐν τῇ πόλει φράσοντα, μετ' ȣ̓ πολὺ καὶ αὐτὸς παρῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην. ὀλίγῳ δ' ὕστερον οἱ Θηβαῖοι διέβαινον τὸν Εὐρώταν, καὶ προσέβαλλον τῇ πόλει, μάλα ἐῤῥωμένως τȣ̃ Ἀγησιλάȣ καὶ παρ' ἡλικίαν ἐπαμύνοντος. ȣ̓ γὰρ, ὡς πρότερον, ἀσφαλείας ἑώρα τὸν καιρὸν ὄντα καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπονοίας καὶ τόλμης, οἷς τὸν ἄλλον χρόνον ȣ̓δέποτε πιστεύσας, ȣ̓δὲ χρησάμενος, τότε μόνοις ἀπεώσατο τὸν κίνδυνον, ἐκ τῶν χειρῶν τȣ̃ Ἐπαμεινώνδȣ τὴν πόλιν ἐξαρπάσας, καὶ στήσας τρόπαιον, καὶ τοῖς παισὶ καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐπιδείξας τὰ κάλλιστα τροφεῖα τῇ πατρίδι τȣ̀ς Λακεδαιμονίȣς ἀποδιδόντας· ἐν δὲ πρώτοις τὸν Ἀρχίδαμον ἀγωνιζόμενον ὑπερηφάνως, τῇ τε ῥώμῃ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ κȣφότητι τȣ̃ σώματος ὀξέως ἐπὶ τὰ θλιβόμενα τῆς μάχης διαθέοντα διὰ τῶν στενωπῶν, καὶ πανταχȣ̃ μετ' ὀλίγων ἀντερείδοντα τοῖς πολεμίοις· Ἰσάδαν δὲ, τὸν [92] Φοιβίδȣ υἱὸν, ȣ̓ τοῖς πολίταις μόνον, ἀλ-

vt Xenophon, Cretensis quidam, Agesilao rem enunciasset, praemisso propere equite significauit rem ciuibus, nec multo post ipse est vrbem ingressus. Post aliquanto Thebani, superato Eurota, vrbem oppugnauere, fortissime et supra aetatem propugnante Agesilao. Neque enim securitati, vt ante, et cautioni videbat locum esse, sed magis desperationi et audaciae. Quibus superiori tempore nunquam fretus, vel vsus, his in praesentia solis propulsauit periculum, atque erepta ex Epaminondae manibus vrbe, tropaeoque excitato, pueris et foeminis ostendit optima nutrimentorum praemia patriae Lacedaemonios persoluere. Inspexerunt inter primos insigniter certantem Archidamum, qui animi vi et corporis agilitate citate per vias eo, vbi laborabatur, in pugna peruolauit, omnibusque locis hosti cum paucis se obiecit. Isadam etiam, Phoebidae filium, hostibus, nedum ciuibus, praeclarum

91 Ξενοφῶν, Κρητός τινος] Hellen. VII. p. 376, 6. *Mos. Dus.*
92 haec est Aldinae lectio. Iuntina sic dat: Ἰσίδαν δοκῶ τόν. et hanc posteriorem lectionem etiam SGerm. exhibet.

λὰ καὶ τοῖς πολεμίοις [93] θέαμα φανῆναι καλὸν [94] καὶ ἀγαστόν. ἦν μὲν γὰρ ἐκπρεπὴς τὸ εἶδος, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὥραν δ', ἐν ᾗ τὸ ἥδιστον ἀνθοῦσιν ἄνθρωποι παριόντες εἰς [95] ἄνδρας ἐκ παίδων, εἶχε· γυμνὸς δὲ καὶ ὅπλων τῶν σκεπόντων καὶ ἱματίων, λίπα χρισάμενος [96] τὸ σῶμα, καὶ τῇ μὲν ἔχων χειρὶ λόγχην, τῇ δὲ ξίφος, ἐξήλατο τῆς οἰκίας, καὶ διὰ μέσων τῶν μαχομένων ὠσάμενος, ἐν τοῖς πολεμίοις ἀνεστρέφετο, παίων τὸν προστυχόντα καὶ καταβάλλων. ἐτρώθη δ' ὑπ' οὐδενὸς, εἴτε θεοῦ δι' ἀρετὴν φυλάττοντος αὐτὸν, εἴτε μεῖζόν τι καὶ κρεῖττον ἀνθρώπου φανεὶς τοῖς ἐναντίοις. ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγεται τοὺς ἐφόρους στεφανώσαντας αὐτὸν, εἶτα χιλίων δραχμῶν ἐπιβαλεῖν ζημίαν, ὅτι χωρὶς ὅπλων διακινδυνεύειν ἐτόλμησεν.

35. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις περὶ τὴν Μαντίνειαν ἐμαχέσαντο [97], καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ἤδη κρατοῦντα τῶν πρώτων, ἔτι δ' ἐγκείμενον καὶ κατασπεύδοντα

clarum aiunt viſum et admirandum ſpectaculum: quippe corporis erat eximia forma et proceritate; aetate, qua gratiſſime eſſloreſcunt homines, quum ex pueris tranſeunt in viros. Nudus autem, quibus tegeret ſe, tum armis, tum veſtibus, quum vnxiſſet corpus oleo, vna manu lanceam, altera gladium tenens proiecit ſe in publicum. Via per medios facta pugnantes, coniecit ſe inter hoſtes, obuium quemque feriens et proſternens. Vulneratus fuit a nemine, ſiue deus ob virtutem tutelam eius egit, ſiue amplior homine et auguſtior hoſtibus eſt viſus. Huius rei gratia Ephoros fama eſt corona eum donaſſe: mox, quod ſine armis fuiſſet decertare auſus, mille drachmarum mulctam ei dixiſſe.

Paucis poſt diebus ad Mantineam dimicatum eſt. Ibi Epaminondam, dum, prima iam acie fuſa, inſtat atque vrget conſectatio-

93 ἐναντίοις, tacito auctore.

94 καλὸν] Eſt et alia lectio, καινόν. *H. Stephanus.* Sic eſt in Vulcob.

95 εἰς abeſt a SGerm.

96 χρησάμενος SGerm.

97 Iuntina verba ſic ſtructa dat: ὀλίγαις δὲ περὶ τὴν μαντ. ὕστερον ἡμέραις ἐμαχέσαντο. et ita etiam SGerm.

98 ὑπερη-

τὴν δίωξιν, Ἀντικράτης Λάκων ὑποστὰς ἔπαισε δόρατι μὲν, ὡς Διοσκουρίδης ἱστόρηκε· Λακεδαιμόνιοι δὲ Μαχαιρίωνας ἔτι νῦν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀντικράτους καλοῦσιν, ὡς μαχαίρᾳ πατάξαντος. οὕτω γὰρ ἐθαύμασαν καὶ ὑπερηγάπησαν [98] αὐτὸν φόβῳ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ζῶντος, ὥστε τιμὰς μὲν ἐκείνῳ καὶ δωρεὰς ψηφίσασθαι, τῷ [99] γένει δ' ἀτέλειαν, ἣν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἔχει Καλλικράτης, εἷς τῶν Ἀντικράτους ἀπογόνων. μετὰ δὲ τὴν μάχην καὶ θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου, γενομένης εἰρήνης τοῖς Ἕλλησι πρὸς αὐτοὺς, ἀπήλαυνον οἱ περὶ τὸν Ἀγησίλαον τοῦ ὅρκου [300] τοὺς Μεσσηνίους, ὡς πόλιν οὐκ ἔχοντας. ἐπεὶ δ' οἱ λοιποὶ πάντες ἐδέχοντο, καὶ τοὺς ὅρκους ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν, ἀπέστησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ μόνοις αὐτοῖς πόλεμος ἦν, ἐλπίζουσιν ἀναλήψεσθαι τὴν Μεσσηνίαν. βίαιος οὖν ἐδόκει καὶ ἀτενὴς [1] καὶ πολέμων ἄπληστος ὁ

ſectationem hoſtium, Anticrates Lacon excipiens lancea (vt ſcriptum reliquit Dioſcorides) ferit. Verum Lacedaemonii Machaeriones etiam hac aetate Anticratis nepotes nominant, quod percuſſerit illum machaera. Adeo enim eum ſuſpexere et amplexi ſunt prae viui formidine Epaminondae, vt honores illi ac praemia decernerent, et ſtirpi eius immunitatem: quam noſtra quoque memoria Callicrates obtinet, vnus ex Anticratis ſobole. Sub proelium et letum Epaminondae, pace inter Graecos ſancita, a iureiurando Ageſilaus Meſſenios, quaſi oppido carerent, ſummouit: quos vbi caeteri omnes admiſere, et ſacramentum ab iis accepere, diſceſſerunt a foedere Lacedaemonii, ſolique in armis ſpe Meſſenem recipiendi manſere. Quare violento ingenio et praefracto habitus eſt et belli inſatiabili cupidita-

98 ὑπερηγάπησαν] In vetuſtis codicibus praepoſitio ὑπέρ, quae eſt αὐξητική, non verbo ἠγάπησαν, ſed verbo ἐθαύμασαν, iungitur, mutato etiam ordine, hoc modo: οὕτω γὰρ ἠγάπησαν καὶ ὑπερεθαύμασαν αὐτόν. *H. Stephanus.* Sic dat Vulcob.

99 τῷ abeſt a SGerm.

300 τοῦ οἴκου Vulc. e Iuntina.

1 ἀτενὴς] Scriptum eſt etiam ἀπηνής: ſed alteram illam lectionem minime reiiciendam cenſuerim. *H. Steph.* Pro ἀτενὴς habet quidem Vulc. ἀπηνὴς, quod prima fronte aptius videtur. Sed vide

Ἀγησίλαος εἶναι, τὰς μὲν κοινὰς διαλύσεις πάντα τρόπον ὑπορύττων καὶ ἀναβάλλων [2], πάλιν δ' ὑπὸ χρημάτων ἀπορίας ἀναγκαζόμενος ἐνοχλεῖν τοῖς κατὰ πόλιν φίλοις [3], καὶ δανείζεσθαι καὶ συνερανίζεσθαι, δέον ἀπηλλάχθαι κακῶν εἰς τοῦτο περιήκοντι τῶν καιρῶν [4], καὶ μὴ τὴν ἅπασαν ἀρχὴν τοσαύτην [5] γενομένην ἀφεικότα [6], καὶ πόλεις καὶ γῆν καὶ θάλατταν [7], ὑπὲρ τῶν ἐν Μεσσήνῃ κτημάτων καὶ προσόδων σφαδάζειν.

36. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἠδόξησε, Τάχῳ, τῷ Αἰγυπτίων στρατηγῷ, ἐπιδοὺς ἑαυτόν. οὐ γὰρ ἠξίουν ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος ἄριστον κεκριμένον, καὶ δόξης ἐμπεπληκότα τὴν οἰκουμένην [8], ἀποστάτῃ βασιλέως, ἀνθρώπῳ βαρβάρῳ, χρῆσαι

piditate Agesilaus, qui commune foedus omnibus neruis interpellaret prolataretque: ex altera parte ob rei pecuniariae difficultatem solicitare amicos vrbanos, aes alienum accipere, et cogere a ciuibus necesse haberet pecuniam; quum oportuisset illis se malis extricare, quando eo tempus reciderant, nec, quum totum imperium, quod fuerat tam grande terra marique, vrbesque de manibus emisisset, de possessionibus et vectigalibus discruciari Messenicis.

Longe etiam grauius improbatus est, quod duci Aegyptio se Tacho dedidisset. Indignum enim censuerunt, illum virum, qui totius Graeciae numerabatur primus, laudibusque suis orbem terrae impleuerat, homini barbaro, qui defecerat a rege, corpus suum commo-

vide nostrum illam vocem vsurpantem in Graccho IV. 371, 2. τούτων τῶν δεήσεων οὐ παντελῶς ἄτεγκτον, οὐδὲ ἀτενῆ λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν 'Ο. Et in Dione V. 209, 10. τοῦ μέντοι περὶ τὰς ὁμιλίας ὄγκου, καὶ τοῦ πρὸς τὸν δῆμον ἀτενοῦς, etc. *Moses Dusoul.*

2 διαβάλλων Vulcob.

3 ἐνοχλεῖν τοῖς ... φίλοις] Non solet hoc verbum cum tertio casu coniungi. Leg. arbitror τοὺς φίλους. *Moses Dusoul.*

4 εἰς τοῦτο περιήκοντι τῷ καιρῷ] Locus deprauatissimus. Scribendum εἰς τοῦτο περιήκοντα τοῦ καιροῦ. *Moses Dusoul.* pro περιήκοντι in Iunt. et Ald. περιίκοντι legitur.

5 τοιαύτην SGerm. Iunt. et Ald.

6 ἀφηκότα SGerm.

7 θάλασσαν idem.

8 δόξης ἐμπεπληκότα τὴν οἰκουμένην] In vetustis codicibus non τὴν οἰκουμένην, sed duntaxat τὴν πόλιν dicitur δόξης ἐμπεπληκέναι. *H. Stephanus.*

9 ξε-

τὸ σῶμα, καὶ τοὔνομα καὶ τὴν δόξαν ἀποδόσθαι χρημάτων, ἔργα μισθοφόρου καὶ ξεναγωγοῦ [9] διαπραττόμενον. καὶ γὰρ εἰ ὑπὲρ [10] ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ πᾶν ὑπὸ τραυμάτων τὸ σῶμα κατακεκομμένος, ἐκείνην αὖθις ἀνεδέξατο [11] τὴν καλὴν καὶ περίβλεπτον ἡγεμονίαν ὑπὲρ τῆς [12] Ἑλλήνων ἐλευθερίας, οὐ πάμπαν ἄμεμπτον εἶναι τὴν ὥραν καὶ τὴν φιλοτιμίαν. τοῦ γὰρ καλοῦ καὶ καιρὸν δεῖν οἰκεῖον εἶναι καὶ ὥραν, μᾶλλον δ' ὅλως τὰ καλὰ τῶν αἰσχρῶν τῷ μετρίῳ διαφέρειν [13]. οὐ μὴν ἐφρόντιζε τούτων ὁ Ἀγησίλαος, οὐδ' ᾤετο παρ' ἀξίαν εἶναι λειτούργημα δημόσιον οὐδὲν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνάξιον ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἄπρακτος ἐν τῇ πόλει, καὶ καθῆσθαι περιμένων τὸν θάνατον. ὅθεν ἀθροίσας [14] μισθοφόρους, ἀφ' ὧν ὁ Τάχως αὐτῷ χρημάτων ἔπεμψε, καὶ πλοῖα πληρώσας ἀνήχθη, τριάκοντα συμβούλους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Σπαρτιάτας, ὡς πρότερον. ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εὐθὺς οἱ πρῶτοι τῶν βασιλικῶν ἡγεμόνων καὶ διοικητῶν ἐβάδιζον

commodare, nomenque et gloriam addicere argento, munus obeuntem mercenarii, ac militum ducis conductitiorum. Quod si ille, qui annis maior octoginta erat, et corpore vulneribus conciso, honestam illam denuo pro Graeciae libertate et inclitam suscepisset prouinciam; haud vacaret vndequaque reprehensione intempestiua id aetatis ambitio eius. Honesti enim etiam tempus congruum et aetatem decet esse. Quinimo distant solo modo a turpibus honesta. Horum tamen morabatur Agesilaum nihil, neque praeter dignitatem vllum munus publicum, at socordem domi vitam exigere, et residem exspectare mortem, id potius arbitrabatur se indignum. Itaque eo stipendio, quod sibi miserat Tachus, mercenarium militem conscripsit, completisque nauibus atque adiunctis consiliariis Spartianis, vt ante, triginta, vela fecit. Vt in Aegyptum est delatus, mox principes praefectorum et procuratorum regiorum ei honoris causa occur-

9 ξεναγοῦ SGerm.
10 καὶ γὰρ ὑπὲρ Vulc. e Iuntina, SGerm. εἰ γὰρ ὑπὲρ vulg.
11 ἀνεδείξαντο Vulcob.
12 ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλ. Vulc. SGerm.
13 διαφέρειν] Leg. est διαφέρει, vt δεῖ. *Moses Dusoul.*
14 ἤθροισε dant Iunt. et Ald. nec non SGerm.

ἐπὶ ναῦν, θεραπεύοντες[15] αὐτόν. ἦν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων σπουδή τε μεγάλη καὶ προσδοκία διὰ τοὔνομα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀγησιλάου· καὶ συνετρόχαζον ἅπαντες ἐπὶ τὴν θέαν. ὡς δ' ἑώρων λαμπρότητα μὲν καὶ κατασκευὴν οὐδεμίαν, ἄνθρωπον δὲ πρεσβύτην κατακείμενον ἔν τινι πόᾳ παρὰ τὴν θάλασσαν, εὐτελῆ καὶ μικρὸν τὸ σῶμα, τραχὺ καὶ φαῦλον ἱμάτιον[16] ἀμπεχόμενον, σκώπτειν αὐτοῖς καὶ γελωτοποιεῖν ἐπῄει· καὶ λέγειν· ὅτι τοῦτ' ἦν τὸ μυθολογούμενον· ὠδίνειν ὄρος[17], εἶτα μῦν ἀποτεκεῖν. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἀτοπίαν ἐθαύμασαν, ὅτι, ξενίων προσκομισθέντων καὶ προσαχθέντων, ἄλευρα μὲν καὶ μόσχους καὶ χῆνας ἔλαβε, τραγήματα δὲ καὶ πέμματα καὶ μύρα διωθεῖτο· καὶ βιαζομένων[18] λαβεῖν καὶ

occurrerunt defcendenti. Fuit item aliorum Aegyptiorum ob Agefilai nomen et claritudinem ingens ftudium et exfpectatio, concurreruntque ad eum fpectandum cuncti. Vt vero fplendorem, vel apparatum circa eum nullum confpexere, tantum fenem in herba ad litus decumbentem, incomtum corpore et pufillum, horrido et obfoleto amictum pallio, libuit illis irridere eum et illudere, atque dicere, hanc illam demum fabulam effe: Parturire montem, mox murem nafci. Multo magis etiam infulfitatem eius funt mirati, quum, hofpitalibus muneribus allatis et adductis, farinam, vitulos et anferes accepit: bellaria, cupedias, vnguenta reiecit. Quum illi inftarent, precarenturque, vt admitteret

15 θεραπεύοντες] Melius in Anon. et Mur. θεραπεύσοντες. *Mofes Dufoul.*

16 τραχὺ καὶ φαῦλον ἱμάτιον] *Horridam* vertunt. et apud Conft. in Lex. τραχύτης τῆς κροκίδος citatur ex Plut. ipfo. Sufpecta tamen mihi ea vox cum φαῦλον coniuncta; rectius forfan παχύ. *Mofes Dufoul.*

17 ὠδίνειν ὄρος....] Ad quem iocum refpondiffe fertur Agefilaus: φανήσομαί ποτέ σοι καὶ λέων: vt ait Euftathius ad Od. I. *Palmerius.* Narratur et iocus et refponfum apud Athen. 616. D. quafi ab ipfo Tacho in Agefilaum iactus. Abfurde. Iocis delectabantur inprimis Alexandrini. [Atqui Alexandria tum nulla adhuc erat, multo poft condita.] Plutarchi etiam iudicium agnofco, qui nobis nullum Agefilai refponfum dedit. *Bryanus* et *Mofes Dufoul.*

18 προσβιαζομένων Vulc.

19 τε-

λιπαρέντων, ἐκέλευσε τοῖς εἵλωσι διδόναι κομίζοντας. τῇ μέντοι στεφανώτριδι [19] βίβλῳ φησὶν αὐτὸν ἡσθέντα Θεόφραστος, διὰ τὴν λιτότητα τῶν στεφάνων, αἰτήσασθαι καὶ λαβεῖν, ὅτ' ἀπέπλει παρὰ τοῦ βασιλέως.

37. Τότε δὲ συμμίξας τῷ Τάχῳ παρασκευαζομένῳ πρὸς τὴν στρατείαν, οὐχ ὥσπερ ἤλπιζεν, ἁπάσης στρατηγὸς ἀπεδείχθη τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τῶν μισθοφόρων μόνων· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Χαβρίας ὁ Ἀθηναῖος, ἡγεμὼν δὲ συμπάντων αὐτὸς ἦν ὁ Τάχως [20]. καὶ τοῦτο πρῶτον ἠνίασε τὸν Ἀγησίλαον· ἔπειτα τὴν ἄλλην ἀλαζονείαν καὶ κενοφροσύνην τοῦ Αἰγυπτίου βαρυνόμενος ἠναγκάζετο φέρειν· καὶ συνεξέπλευσεν ἐπὶ τοὺς Φοίνικας αὐτῷ, παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν φύσιν ὑπείκων καὶ καρτερῶν, ἄχρις [21] οὗ καιρὸν ἔλαβε. Νεκτάναβις [22] γὰρ, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Τάχω, καὶ μέρος ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ τῆς δυνάμεως, ἀπέστη· καὶ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀναγορευθεὶς, διεπέμπετο πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ἀξιῶν αὐτῷ βοηθεῖν.

ret ea, ad Ilotas ferri ea atque his iuſſit dari. Papyro coronaria tamen delectatum ob coronarum ſimplicitatem ſcribit Theophraſtus, eamque in diſceſſu petiiſſe et accepiſſe ab rege.

Ibi, poſtquam cum Tacho ſe in belli apparatu occupato coniunxit, non pro ſpe ſua totius exercitus ad eum delatum imperium eſt, ſed mercenariorum tantum, claſſi autem Chabrias Athenienſis eſt praefectus, ſummae vero rerum ipſe praefuit Tachus. Id primum Ageſilaum male habuit. Deinde reliqua Aegyptii inſolentia et vanitate fatigatus, ferre tamen eam cogebatur, ac comitatus eſt nauigantem in Phoeniciam, praeter dignitatem ſuam et ingenium obſecundans illi, atque imperans ſibi, dum eſt ei oblata occaſio. Nectanabis enim, Tachi patruelis, qui partem copiarum ductabat, defecit ab eo, ac rex ab Aegyptiis renunciatus, miſſis ad Ageſilaum legatis, petiit, vt ſibi veniret auxilio.

Idem

19 στεφαντώριδι Vulc. SGerm.
20 ὁ Τάχος SGerm.
21 ἄχρι, ſequente quamuis conſona, SGerm.
22 Νεκτάναβις] Varie ſcribitur hoc nomen. Apud Corn. Nep. *Nectanebis*. Diod. vero Sic. Νεκτοναβώς. In Op. Mor. 380, 2. praue ſcribitur Νεκταβίου. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.*

23 ἑαυ-

τὰ δ' αὐτὰ καὶ τὸν Χαβρίαν παρεκάλει, μεγάλας ὑπισχνέμενος ἀμφοτέροις δωρεάς. αἰσθομένε δὲ ταῦτα τε Τάχω, καὶ τραπομένε πρὸς δέησιν αὐτῶν, ὁ μὲν Χαβρίας ἐπειρᾶτο καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐν τῇ φιλίᾳ τε Τάχω πείθων καὶ παραμυθέμενος κατέχειν· ὁ δ' Ἀγησίλαος εἶπεν· Ὅτι σοὶ μὲν, ὦ Χαβρία, κατὰ σεαυτὸν ἀφιγμένῳ, χρῆσθαι τοῖς σεαυτε [23] λογισμοῖς ἔξεστιν· ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐδόθην Αἰγυπτίοις στρατηγός. ἐκεν ἂν ἔχοι μοι [24] καλῶς, οἷς ἐπέμφθην [25] σύμμαχος πολεμεῖν, ἐὰν μὴ πάλιν ἡ πατρὶς κελεύσῃ. ταῦτα δ' εἰπὼν ἔπεμψεν εἰς Σπάρτην [26] ἄνδρας, οἳ τε μὲν Τάχω κατηγορεῖν [27], ἐπαινέσεσθαι δὲ τὸν Νεκτάναβιν ἔμελλον. ἔπεμψαν δὲ κἀκεῖνοι, δεόμενοι τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ μὲν ὡς πάλαι σύμμαχος γεγονὼς καὶ φίλος, ὁ δ' ὡς εὔνες καὶ προθυμότερος περὶ τὴν πόλιν ἐσόμενος. ἀκέσαντες ἒν οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοῖς μὲν Αἰγυπτίοις ἀπεκρίναντο φανερῶς, Ἀγησιλάῳ περὶ τέτων μελήσειν· ἐκείνῳ δ' ἀπέστειλαν [28],

Idem egit apud Chabriam, magna praemia vtrique oſtendens. Ea quum Tachus odoratus praeberet ſe illis ſupplicem, Chabrias Ageſilaum conſolando et leniendo retinere in amicitia Tachi ſtuduit. Cui Ageſilaus: Tibi, Chabria, inquit, qui ſponte tua huc veniſti, tuo vtendi conſilio facultas eſt: ego a patria datus ſum Aegyptiis dux. Quare improbe fecero, ſi, ad quos miſſus ſocios ſum, hos impugnem, niſi aliud imperet patria. Ita fatus certos Spartam ablegauit, qui Tachum inſectarentur et commendarent Nectanabim. Miſerunt illi quoque oratum Lacedaemonios: hic vt iampridem ſocius et amicus; ille vt ſtudioſum ſe et promtiorem erga ciuitatem Lacedaemoniorum praebiturus. Lacedaemonii, auditis Aegyptiis, propalam reſponderunt, Ageſilao eam rem curae fore: caeterum illi per literas manda-

23 ἑαυτε SGerm.
24 ἔχοιμι] Legendum arbitror ἔχει, vel ἔχοι μοι. *Moſ. Duſ.*
25 ἐπέμφθη SGerm.
26 duo vocabula εἰς Σπάρτην deſunt Iuntinae Aldinaeque; ſed in Vulc. ſic legitur: ἔπεμψεν ἄνδρας εἰς Σπάρτην.
27 κατηγορήσειν SGerm.
28 ἐπέστειλαν idem.

29

ὁρᾷν κελεύοντες, ὅπως πράξῃ τὸ τῇ Σπάρτῃ συμφέρον. οὕτω δὴ λαβὼν τοὺς μισθοφόρους ὁ Ἀγησίλαος, ἀπὸ τοῦ Τάχω μετέστη πρὸς τὸν Νεκτάναβιν, ἀτόπου καὶ ἀλλοκότου πράγματος παρακαλύμματι τῷ συμφέροντι τῆς πατρίδος χρησάμενος. ἐπεὶ, ταύτης γε τῆς προφάσεως ἀφαιρεθείσης, τὸ δικαιότατον ὄνομα τῆς πράξεως ἦν προδοσία. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρώτην τοῦ καλοῦ μερίδα τῷ τῆς πατρίδος συμφέροντι διδόντες, οὔτε μανθάνουσιν, οὔτ' ἐπίστανται δίκαιον ἄλλο, πλὴν ᾧ [29] τὴν Σπάρτην αὔξειν νομίζουσιν.

38. Ὁ μὲν οὖν Τάχως ἐρημωθεὶς τῶν μισθοφόρων ἔφυγεν, ἐκ δὲ Μένδητος ἕτερος ἐπανίσταται τῷ Νεκτανάβιδι [30], βασιλεὺς ἀναγορευθείς [31]· καὶ συναγαγὼν δέκα μυριάδας [32], ἐπῄει. θαρσύνοντος [33] δὲ τοῦ Νεκτανάβιδος τὸν Ἀγησίλαον, καὶ λέγοντος, ὅτι πολλοὶ μέν εἰσιν οἱ πολέμιοι, μιγάδες δὲ καὶ βάναυσοι, καὶ δι' ἀπειρίαν εὐκαταφρόνητοι· Καὶ μὴν οὐ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν, ἀλλὰ τὴν ἀπειρίαν φοβοῦμαι καὶ τὴν ἀμαθίαν, ὡς

mandauerunt, ageret, quod e repub. foret. Ita abductis mercede militantibus, Ageſilaus tranſiit a Tacho ad Nectanabim, abſurdo et indigno facinori commodum praetexens patriae: quando, hoc quidem velamento detracto, nomen iſtius facti veriſſimum erat proditio. Lacedaemonii autem primam honeſti partem reipub. rationibus tribuentes, neque diſcunt, neque ſciunt quicquam iuſti, niſi quod amplificaturum Spartam putant.

Ita deſertus a mercenario milite Tachus, fugae ſe mandauit. Inde alius Mendeſius rex declaratus inſurrexit in Nectanabim, contractiſque centum hominum millibus infeſtus imminebat. Ageſilaus, quum Nectanabis eum confirmaret, allegaretque, numeroſos quidem hoſtes eſſe, ſed collectitios et opifices, atque vt tyrones floccipendendos: At non horum numerum, inquit, horreo, verum ruditatem et inſcitiam, vt quae impo-

29 ὃ idem.

30 Νεκτάναβι Iunt. et SGerm.

31 ἀγορευθεὶς ſimplex dant Iunt. et Ald. item SGerm.

32 poſt μυριάδας addit SGerm. ἀνθρώπων.

33 θρασύνοντος idem.

34 τοῦ

δυσεξαπάτητον. αἱ γὰρ ἀπάται τὸ παράδοξον[34] ἐπάγουσι τοῖς πρὸς ἄμυναν[35] ὑπονοοῦσι[36] καὶ προσδοκῶσι τρεπομένοις· ὁ δὲ μὴ προσδοκῶν, μηδ᾽ ὑπονοῶν μηδὲν, οὐ δίδωσι τῷ παραλογιζομένῳ λαβὴν, ὥσπερ οὐδὲ τῷ παλαίοντι ῥοπὴν ὁ μὴ κινούμενος. ἐκ τούτου καὶ ὁ Μενδήσιος ἔπεμπε πειρῶν τὸν Ἀγησίλαον. ἔδεισεν οὖν ὁ Νεκτάναβις, καὶ κελεύοντος αὐτοῦ διαμάχεσθαι τὴν ταχίστην, καὶ μὴ χρόνῳ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους ἀπείρους ἀγώνος, πολυχειρίᾳ δὲ περιελθεῖν καὶ περιταφρεῦσαι, καὶ φθάσαι πολλὰ καὶ προλαβεῖν δυναμένους, ἔτι μᾶλλον ἐν ὑποψίᾳ καὶ φόβῳ γενόμενος πρὸς αὐτὸν, ἀπεχώρησεν εἰς πόλιν εὐερκῆ καὶ μέγαν ἔχουσαν περίβολον. ὁ δ᾽ Ἀγησίλαος ἠγανάκτει μὲν ἀπιστούμενος, καὶ βαρέως ἔφερεν· αἰσχυνόμενος δὲ καὶ πάλιν[37] μεταστῆναι πρὸς τὸν ἕτερον καὶ τελέως ἀπελθεῖν ἄπρακτος, ἠκολούθησε, καὶ συνεισῆλθεν εἰς τὸ τεῖχος.

imposturis non sit opportuna: quippe doli hos, qui suspicaces et praeuidentes moliuntur occurrere, praeter opinionem circumueniunt: nihil qui praeuidet, neque suspicatur, hic non dat captanti ansam; sicut nec luctanti momentum ille, qui stat immotus. Hinc Mendesius quoque per legatos Agesilaum solicitauit. Vnde coepit Nectanabis metuere. Atque vbi ille quam primum fuit auctor, vt proelio decerneret, nec diuturnitate cum hominibus bellaret, qui essent quidem belli rudes, sed multitudine circumuenire, circumuallare, praeuertere multa et praeoccupare valerent: multo magis eum suspectans et formidans, in vrbem secessit firmis et amplis loricatam moenibus. Indignatus est Agesilaus, fidem sibi non haberi, idque tulit moleste: sed quia erubescebat alteram de integro defectionem inire, et re nulla gesta discedere, sequutus illum est, et cum eo inclusit se muris.

Ingruen-

34 τὸ παράδοξον ἐπάγ.] Τὸ παράλογον legendum censeo; propter τῷ παραλογιζομένῳ, quod mox sequitur. *Mos. Dus.*

35 ἄνοιαν SGerm.

36 loco v. ὑπονοοῦσι, quod Aldina dedit, legitur in Iuntina, Vulcob. et SGerm. ἀνιοῦσι.

37 πάλιν simplex, omisso καὶ, dant Iunt. et Ald. item versu proximo συνῆλθεν.

38 ἦγεν

39. Ἐπελθόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ περιταφρευόντων τὴν πόλιν, αὖθις αὖ δείσας τὴν πολιορκίαν ὁ Αἰγύπτιος ἐβούλετο μάχεσθαι, καὶ τοὺς Ἕλληνας μάλα συμπροθυμουμένους εἶχεν· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ χωρίῳ σῖτος. ὁ δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἐῶν, ἀλλὰ κωλύων, ἤκουε μὲν ἔτι μᾶλλον κακῶς, ἢ πρότερον, ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ προδότης ἀπεκαλεῖτο τοῦ βασιλέως. ἔφερε δὲ πρᾳότερον ἤδη τὰς διαβολὰς, καὶ προσεῖχε τῷ καιρῷ τοῦ στρατηγήματος. ἦν δὲ τοιόνδε. τάφρον ἔξωθεν ἀνῆγον [38] οἱ πολέμιοι περὶ τὸ τεῖχος βαθεῖαν, ὡς παντάπασιν ἀποκλείσοντες αὐτούς. ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν αἱ τελευταὶ τοῦ ὀρύγματος, ἀπαντῶντος αὐτῷ [39] καὶ περιϊόντος ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, ἑσπέραν ἀναμείνας γενέσθαι, καὶ [40] κελεύσας ἐξοπλίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἔλεγεν ἐλθὼν πρὸς [41] τὸν Αἰγύπτιον· Ὁ μὲν τῆς σωτηρίας, ὦ νεανία, καιρὸς οὗτός ἐστιν, ὃν ἐγὼ διαφθεῖραι μὴ βουλόμενος [42], οὐκ ἔφραζον, πρὶν ἐλθεῖν. ἐπεὶ δ' ὑμῖν οἱ πολέμιοι τὴν ἀσφάλειαν αὐτοὶ

Ingruentibus hoſtibus, vrbemque circumuallantibus, timens denuo obſidionem Aegyptius, ſtatuit proelio decernere. Idem flagitantes habebat Graecos, quia difficultas annonae in oppido erat. Quod vbi non permiſit Ageſilaus, ſed impediuit, multo iam peius, quam nuper, apud Aegyptios audiuit, ac proditor regis appellatus eſt. Ferebat tamen iam aequiore animo calumnias, intentuſque in occaſionem erat doli nectendi. Is fuit huiuſcemodi: Foſſam hoſtes foris altam circumducebant muro, vt vndequaque eos includerent. Vbi foſſae in ſe recurrentis et ambientis in orbem oppidum paene coniunctae extremitates fuerunt, exſpectauit tenebras; iuſſiſque arma capere Graecis, profectus ad Aegyptium: Tempus, adoleſcens, inquit, ſalutis hoc eſt: quod ego, ne corrumperem id, non ante declaraui, quam veniſſet. Quia vero ipſi nobis hoſtes ſuis manibus

38 ἦγον SGerm.

39 ἀπαντῶντος αὐτῷ] Leg. videtur αὐτῷ. *Bryanus*. [Sed H. Stephano ſcribendum eſſe videtur αὐτοῦ.]

40 καὶ deeſt Iunt. Ald. et SGerm.

41 εἰς Vulcob.

42 μὴ βουλόμενος] φοβούμενος [ſine μὴ ſcil.] quidam codices habent. *H. Stephanus.* Sic eſt in SGerm.

43 ἐπι-

διὰ τȣ̃ πλήθȣς τῶν χειρῶν παρεσκευάκασι, τοσαύτην ὀρυξάμενοι τάφρον, ἧς τὸ μὲν ἐξειργασμένον ἐκείνοις ἐμποδών ἐςι, τὸ δὲ διαλεῖπον ἡμῖν δίδωσιν ἴσῳ καὶ δικαίῳ μέτρῳ διαμάχεσθαι πρὸς αὐτȣ̀ς, Φέρε, νῦν προθυμηθεὶς ἀνὴρ ἀγαθὸς γενέσθαι, καὶ μεθ' ἡμῶν ἐπισπώμενος δρόμῳ [43], σῶζε σεαυτὸν ἅμα καὶ τὴν ςρατιάν [44]. ἡμᾶς γὰρ οἱ μὲν κατὰ ςόμα τῶν πολεμίων ȣ̓χ ὑπομενȣ̃σιν, οἱ δ' ἄλλοι διὰ τὴν τάφρον ȣ̓ βλάψȣσιν. ἐθαύμασεν ȣ̃ν ὁ Νεκτάναβις τȣ̃ Ἀγησιλάȣ τὴν δεινότητα, καὶ δȣ̀ς ἑαυτὸν εἰς μέσα τὰ τῶν Ἑλλήνων ὅπλα, καὶ προσπεσὼν, ἐτρέψατο ῥᾳδίως τȣ̀ς ἀντιςάντας [45]. ὡς δ' ἅπαξ ἔλαβε πειθόμενον αὐτῷ τὸν Νεκτάναβιν ὁ Ἀγησίλαος, αὖθις ἐπῆγε τὸ αὐτὸ ςρατήγημα, καθάπερ πάλαισμα, τοῖς πολεμίοις. τὰ μὲν γὰρ ὑποφεύγων καὶ ὑπάγων, τὰ δ' ἀντιπεριχωρῶν, ἐμβάλλει τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰς τόπον ἔχοντα [46] διώρυχα βαθεῖαν ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς παραῤῥέȣσαν [47]. ὧν τὸ μέσον ἐμφράξας, καὶ καταλαβὼν τῷ

manibus ſecuritatem parauerunt, tanta ducta foſſa, cuius quod eſt abſolutum, illorum eſt multitudini obſtaculo, quod eſt intermiſſum, copiam faciet pari numero et iuſto modo cum iis dimicandi: Age nunc, praeſta te virum fortem, noſque curſu ſequens ſerua temetipſum et exercitum. Neque enim frons nos ſuſtinebit hoſtium, et caeteri impediti foſſa non laedent. Nectanabis igitur ſolertiam Ageſilai admiratus eſt: atque inter media Graecorum arma ſeſe collocans, in hoſtes ruit, pepulitque facile eos, qui ipſum exciperent. Vt autem ſemel fidem accepit apud Nectanabim Ageſilaus, eadem fallacia tanquam lucta hoſtes adortus eſt. Modo enim ſubterfugiens attrahenſque illos, modo infeſtis ſignis huc illuc mouens, colluuiem eam coniecit in molem, quae altas habebat inciles, quibus ex vtraque parte praeterfluebat aqua. Huius obſtructo medio et fronte aciei

43 ἐπισπώμενος δρόμῳ] Lege cum Mur. ἐπισπόμενος: vti ſupra ad 289, 15. monuimus. *Moſes Duſoul.*

44 ςρατείαν SGerm.

45 τȣ̀ς ἄνδρας Vulc.

46 ἔχον in neutro dant Iunt. et Ald.

47 περιέχȣσαν Vulcob.

48 κα-

μετώπῳ τῆς φάλαγγος, ἐξίσωσε πρὸς τὰς μαχομένας τῶν πολεμίων τὸ πλῆθος, οὐκ ἔχοντας περιδρομὴν καὶ κύκλωσιν. ὅθεν οὐ πολὺν χρόνον ἀντιστάντες ἐτράποντο· καὶ πολλοὶ μὲν ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ φεύγοντες ἐσκεδάσθησαν καὶ διεῤῥύησαν.

40. Ἐκ δὲ τούτου καλῶς μὲν εἶχε τὰ πράγματα καὶ βεβαίως τῷ Αἰγυπτίῳ πρὸς ἀσφάλειαν· ἀγαπῶν δὲ καὶ φιλοφρονούμενος, ἐδεῖτο μεῖναι καὶ συνδιαχειμάσαι μετ' αὐτοῦ τὸν Ἀγησίλαον. ὁ δ' ὥρμητο πρὸς τὸν οἴκοι πόλεμον, εἰδὼς χρημάτων δεομένην τὴν πόλιν καὶ ξενοτροφοῦσαν. προὔπεμψεν οὖν αὐτὸν ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλας τε λαβόντα τιμὰς καὶ δωρεὰς, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀργυρίου διακόσια καὶ τριάκοντα τάλαντα. χειμῶνος δ' ὄντος ἤδη, τῆς γῆς ἐχόμενος ταῖς ναυσὶ, καὶ παρὰ τὴν Λιβύην εἰς χωρίον ἔρημον κομισθεὶς [48], ὃ καλοῦσι Μενελάου λιμένα, ἀποθνήσκει [49], βιώσας μὲν ὀγδοήκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη [50], βασιλεύσας δὲ τῆς Σπάρτης, ἑνὶ τῶν τεσσαράκοντα πλέον [351], καὶ τούτων ὑπὲρ τριάκοντα πάν-

aciei ſuae occupato, aequauit numero hoſtes, qui manus erant conſerturi, ademitque eis circumcurrendi et circumfundendi ſe facultatem. Itaque quum non diu reſtitiſſent, profligati ſunt. Multi cecidere. Alii fuga diſperſi et dilapſi.

Ex eo Aegyptii res in bono et ſtabili ad ſecuritatem ſtatu fuere. Contendit hic ab Ageſilao amice et ambitioſe, vt ſubſiſteret ibi, ſecumque hybernaret. Verum feſtinauit ille ad bellum domeſticum, certus rempub. ſuam aerarii inopia laborare, et externum militem alere. Igitur honorifice et munifice illum proſequutus, praeter alios honores et munera, ad bellum domeſticum argenti ducenta triginta talenta ei donauit. Porro tempeſtate per hyemem orta, quum terram iam nauibus teneret, in ora Africae delatus ad locum deſertum, quem Menelai portum nuncupant, deceſſit; poſtquam annos vixit quatuor et octoginta, Lacedaemone regnaſſet vnum ſupra quadraginta: ex quibus amplius triginta maximus et poten-

48 κομισθεὶς abeſt a SGerm.
49 θνήσκει ſimplex dat Vulc.
50 ἐνιαυτοὺς idem.
351 πλέω idem.

των μέγιστος καὶ δυνατώτατος γενόμενος, καὶ σχεδὸν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς νομισθεὶς, ἄχρι τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης. ἔθους δ' ὄντος Λακωνικοῦ, τῶν μὲν ἄλλων ἐπὶ ξένης ἀποθανόντων, αὐτοῦ τὰ σώματα κηδεύειν καὶ ἀπολείπειν, τὰ δὲ τῶν βασιλέων οἴκαδε κομίζειν, οἱ παρόντες Σπαρτιᾶται κηρὸν ἐπιτήξαντες τῷ νεκρῷ, μέλιτος οὐ παρόντος, ἀπῆγον εἰς Λακεδαίμονα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἀρχίδαμος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, παρέλαβε, καὶ διέμεινε τῷ γένει μέχρις Ἄγιδος, ὃν ἐπιχειροῦντα τὴν πάτριον ἀναλαβεῖν πολιτείαν, ἀπέκτεινε Λεωνίδας, πέμπτον ἀπ' Ἀγησιλάου γεγονότα.

ΠΟΜΠΗΙΟΣ.

Πρὸς δὲ [1] Πομπήϊον ἔοικε τοῦτο παθεῖν ὁ Ῥωμαίων δῆμος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς [2] πρὸς τὸν Ἡρακλέα, σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ λέγων·

Ἐχθροῦ πατρός μοι τοῦτο φίλτατον τέκνον.

potentiſſimus fuit, totiuſque paene Graeciae imperator et rex vſque ad pugnam Leuctricam habitus. Moris erat Laconici, aliorum peregre defunctorum ibidem corpora funerare et relinquere, ſed regum domum referre. Ita comites Ageſilai Spartiatae mellis penuria cadauer eius cera colliquata circumfuſum Lacedaemonem reportauerunt. Filius eius, Archidamus, accepit regnum, quod in eodem genere permanſit ad Agim vſque, quem parantem vetera reducere inſtituta, quintum ab Ageſilao, Leonidas interemit.

Populi Romani mox ab initio eundem in Pompeium animum apparet fuiſſe, qui in Herculem apud Aeſchylum fuit Promethei: cuius ab eo conſeruati haec verba ſunt:

Cariſſima infenſiſſimi proles patris.

Neque

1 δὲ deeſt Iuntinae atque Aldinae.

2 ὁ Αἰσχ. Πρ.] Deperdita eſt haec Aeſchyli fabula, cui nomen erat Προμηθεὺς λυόμενος. Alteram habemus, cui Π. δεσμώτης titulus eſt. *Dacerius.*

3 δε

οὔτε γὰρ μῖσος οὕτως ἰσχυρὸν καὶ ἄγριον ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι πρὸς ἕτερον στρατηγὸν, ὡς τὸν Πομπηΐου πατέρα Στράβωνα, ζῶντος μὲν αὐτοῦ φοβούμενοι τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις δύναμιν· (ἦν γὰρ ἀνὴρ πολεμικώτατος) ἐπεὶ δ' ἀπέθανε κεραυνωθεὶς, ἐκκομιζόμενον τὸ σῶμα κατασπάσαντες ἀπὸ τοῦ λέχους καὶ καθυβρίσαντες· οὔτε μὴν εὔνοιαν αὖ πάλιν σφοδροτέραν, ἢ θᾶσσον ἀρξαμένην, ἢ μᾶλλον εὐτυχοῦντι συνακμάσασαν, ἢ πταίσαντι παραμείνασαν βεβαιότερον, ἄλλος ἔσχε Ῥωμαίων, ἢ Πομπήϊος. αἰτία δὲ τοῦ μὲν μίσους ἐκείνῳ μία, χρημάτων ἄπληστος ἐπιθυμία· τούτῳ δὲ πολλαὶ τοῦ ἀγαπᾶσθαι, σωφροσύνη περὶ δίαιταν, ἄσκησις ἐν ὅπλοις, πιθανότης λόγου, πίστις ἤθους, εὐαρμοστία πρὸς ἔντευξιν, ὡς μηδενὸς ἀλυπότερον [3] δεηθῆναι, μηδ' ἥδιον ὑπουργῆσαι δεομένῳ. προσῆν γὰρ αὐτοῦ ταῖς χάρισι καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς διδόντος, καὶ τὸ σεμνὸν λαμβάνοντος.

2. Ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ τὴν ὄψιν ἔσχεν οὐ μετρίως συνδημαγωγοῦσαν καὶ προεντυγχάνουσαν αὐτοῦ τῆς φωνῆς. τὸ γὰρ ἐράσμιον, ἀξιωματικὸν ἦν φιλανθρώπως, καὶ

Neque enim odium exſtitit populi Romani aduerſus ducem alium adeo graue et ſaeuum, vt aduerſus parentem Pompeii Strabonem. Cuius pauentes in armis vim (fuit enim bellator fortiſſimus) poſtquam fulmine ictus exſpirauit, corpus eius, dum exportatur, ex lecto detraxere, atque omni ignominia affecere. Neque ſtudium verſa vice ardentius, vel maturius ortum, vel vna cum ſucceſſibus eius magis efflorefcens, vel in rebus eius aduerſis conſtantius Romanorum, quam Pompeius, habuit vllus. Odii cauſa illi vna, inexplebilis pecuniae cupiditas fuit: huic, cur diligeretur, multae; vitae temperantia, rei militaris exercitatio, facundia in dicendo, fides morum, comitas in conueniendo: cum quidem nemo eſſet, qui vel aequiori animo peti abs ſe aliquid pateretur, vel libentius petitionibus ſatisfaceret. Oſtendebat enim in dandis beneficiis ſerenitatem, et grauitatem in accipiendis.

Vultu initio praeditus fuit non mediocriter gratioſo, quae praeueniebat eius orationem. Erat en[illegible] adſpectus amabilis et blandus, ſed

3 ὡς μηδενὸς πρότερον Anon. vulgatae dant ὡς μ. ἀλυπηρότερον.

τῷ νεαρῷ καὶ ἀνθοῦντι διέφαινεν εὐθὺς ἡ ἀκμὴ [4] τὸ γεραρὸν καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦ ἤθους. ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς κόμης ἀτρέμα, καὶ τῶν περὶ τὰ ὄμματα ῥυθμῶν ὑγρότης [5], τοῦ προσώπου ποιοῦσα μᾶλλον λεγομένην, ἢ φαινομένην, ὁμοιότητα πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως εἰκόνας. ἣ καὶ τοὔνομα πολλῶν ἐν ἀρχῇ συνεπιφερόντων οὐκ ἔφυγεν ὁ Πομπήϊος· ὥστε καὶ χλευάζοντας αὐτὸν ἐνίους ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον [6]. διὸ καὶ Λεύκιος Φίλιππος,

ſed qui aliquid tamen haberet grauitatis; atque in vigore floreque iuuentutis ſenilis elucebat veneranda et regia maieſtas. Tum modice reiecta coma, oculorumque lenis modulatio, reddebat faciei eius vſurpatam magis ſermonibus, quam repraeſentatam, cum Alexandri regis ſtatuis ſimilitudinem: ob quam nomen etiam multis ei Alexandri in principio tribuentibus non defugit id Pompeius. Vnde appellabant quidam eum iam per ludibrium Alexandrum. Quapropter L. Philippus, vir

4 ἡ ἀκμὴ] Anon. et Mur. ἐν ἀκμῇ. Optime. Eo enim referri decet variantem illam Cod. Anon. lectionem, non ad ἐν ἀρχῇ lineae quartae. Collatio certe Annot. Mur. huc recte refert. *Moſes Duſoul.*

5 τῶν περὶ τὰ ὄμματα ῥυθμῶν ὑγρότης] Xylander vertit: *oculorumque faciles motus*: et annotat: Miſerrime omnium haec Pompeii vita eſt ab interprete tractata: quum quidem mihi vix alia tam ſtudioſe et eleganter videatur a Plutarcho ſcripta. Errores ergo perſequi, niſi vbi id vtilitas requiret, ſuperſedebo. ῥυθμὸς quid ſit in poëtica et muſica, explicare hoc loco nolo. Hic enim accipio concinnos motus oculorum, quum etiam Graeci grammatici teſtentur, ῥυθμὸν εἶναι τὴν τῆς κινήσεως τάξιν. ὑγρότης *mollitiem* (vt ita dicam) *facilitatemque motus* ſignificat. Nam ὑγρὸν eſt etiam *molle*, *flexile*. Vnde arcum Theocritus κέρας ὑγρὸν dixit: de quo alibi: et in vita Alexandri, vbi de eadem re dicitur, eſt τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων.

6 ὥστε καὶ χλευάζοντας αὐτὸν ἐνίους ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον] Praecedentes editiones poſt ἐνίους interpungunt, vt ἤδη iungatur cum καλεῖν: at ego cum χλευάζοντας potius iungi crediderim. De hoc tamen ſubdubitans, et ſuum cuique iudicium liberum relinquens, neutri loco interpunctionis notam adhibui. Idemque et aliis plerisque locis a me factum eſſe moneo. *H. Steph.*

7 τὸν

ἀνὴρ ὑπατικὸς, συνηγορῶν αὐτῷ, μηδὲν ἔφη ποιεῖν παράλογον, εἰ, Φίλιππος ὢν, φιλαλέξανδρος ἐςί. Φλώραν δὲ, τὴν ἑταίραν, ἔφασαν ἤδη πρεσβυτέραν ὖσαν ἐπιεικῶς ἀεὶ μνημονεύειν τῆς γενομένης αὐτῇ πρὸς τὸν [7] Πομπήϊον ὁμιλίας, λέγυσαν, ὡς ὖκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην ἀδήκτως ἀπελθεῖν. πρὸς δὲ τύτοις διηγεῖσθαι τὴν Φλώραν, ἐπιθυμῆσαι τινὰ τῶν Πομπηΐυ συνήθων αὐτῆς, Γεμίνιον, καὶ πράγματα πολλὰ παρέχειν πειρῶντα· αὐτῆς δὲ φαμένης, ὖκ ἂν ἐθελῆσαι διὰ Πομπήϊον, ἐκείνῳ τὸν Γεμίνιον διαλέγεσθαι· τὸν ὖν Πομπήϊον ἐπιτρέψαι μὲν τῷ Γεμινίῳ, μηκέτι δ' αὐτὸν ἅψασθαι τὸ παράπαν, μηδ' ἐντυχεῖν αὐτῇ, καίπερ ἐρᾷν δοκῦντα. τῦτο δ' αὐτὴν ὖχ ἑταιρικῶς ἐνεγκεῖν, ἀλλὰ πολὺν ὑπὸ λύπης καὶ πόθυ χρόνον νοσῆσαι. καίτοι τὴν Φλώραν ὖτω λέγυσιν ἀνθῆσαι καὶ γενέσθαι περιβόητον, ὥςε Καικίλιον [8] Μέτελλον ἀνδριάσι καὶ γραφαῖς κοσμῦντα τὸν νεὼν [9] τῶν Διοσκύρων, κἀκείνης εἰκόνα γραψάμενον ἀναθεῖναι διὰ τὸ κάλλος. Πομπήϊος δὲ καὶ τῇ Δημητρίυ τῦ ἀπελευθέρυ

vir conſularis, agens pro eo, nihil ait facere ſe abſurdi, quod, Philippus quum eſſet, cupidus foret Alexandri. Floram meretricem aiunt natu iam grandiorem fere ſemper commemorantem ſuam cum Pompeio conſuetudinem, dicere ſolitam, non potuiſſe ſe ab illius concubitu ſine morſu diſcedere: narraſſe praeterea Floram, ſui deſiderio familiarem Pompeii, Geminium, flagraſſe, multumque ipſam attentando fatigaſſe: quum negaſſet, Pompeii cauſa ſe eum admiſſuram, egiſſe cum illo Geminium; ac conceſſiſſe quidem id Geminio Pompeium, verum nunquam poſtea ipſam, quamuis amare videretur, attigiſſe, vel conueniſſe. Id ſe non meretricia leuitate tuliſſe, verum ex moerore et deſiderio perdiu aegrotaſſe. Quanquam Floram referunt vſque adeo floruiſſe ac fuiſſe celebratam, vt Caecilius Metellus, quum ſignis et tabulis pictis aedem Caſtoris exornaret, vna illius pictam imaginem ob venuſtatem ibi dedicaret. Pompeius etiam liberti ſui vxorem, Deme-

7 τὸν abeſt a SGerm.
8 καὶ κίλιον (ſic) SGerm.
9 νεῷ idem.

 10 αὐ-

γυναικὶ, πλεῖστον ἰσχύσαντος παρ' αὐτῷ, καὶ τετρακισχιλίων ταλάντων ἀπολιπόντος οὐσίαν, ἐχρῆτο, παρὰ τὸν ἑαυτοῦ [10] τρόπον οὐκ ἐπιεικῶς, οὐδ' ἐλευθερίως, φοβηθεὶς τὴν εὐμορφίαν αὐτῆς, ἄμαχόν τινα καὶ περιβόητον οὖσαν, ὡς μὴ φανείη κεκρατημένος. οὕτω δὲ πάνυ πόρρωθεν εὐλαβὴς ὢν πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ πεφυλαγμένος, ὅμως οὐ διέφευγε τῶν ἐχθρῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ ψόγον, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς ἐσυκοφαντεῖτο, πολλὰ τῶν κοινῶν παριδεῖν καὶ προέσθαι χαριζόμενος ἐκείναις. τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν εὐκολίας καὶ λιτότητος, [ἓν] [11] ἀπομνημόνευμα λέγεται τοιοῦτον [12]. ἰατρὸς αὐτῷ νοσοῦντι καὶ κακῶς ἔχοντι πρὸς τὰ σιτία κίχλην προσέταξε λαβεῖν. ὡς δὲ ζητοῦντες οὐχ εὗρον ὤνιον, (ἦν γὰρ παρ' ὥραν) ἔφη δέ τις εὑρεθήσεσθαι παρὰ Λουκούλλῳ [13] δι' ἔτους τρεφομένας· Εἶτ', εἶπεν, εἰ μὴ Λούκουλλος [14] ἐτρύφα, Πομπήϊος οὐκ ἂν ἔζησε; καὶ χαίρειν ἐάσας τὸν ἰατρὸν, ἔλαβέ τι τῶν εὐπορίστων. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

Demetrii, qui apud ipſum polluit plurimum, et ad quatuor millia talentorum in cenſu reliquit, praeter ingenium ſuum nec benigne, nec liberaliter habuit, metuens, ne incomparabili eius formae et decantatae elegantiae haberetur obnoxius. Qui licet tam anxie et procul circumſpectus fuit et cautus, non effugit tamen iniquorum hac in re inſectationem, verum vxorum cauſa laceratus eſt multa de publico ambitione in illas condonare et largiri. In victu quam facilis et communis fuerit, etiam hoc refertur dicto. Medicus valetudine tentato, et cibum faſtidienti, turdo veſci imperauit: quem quum non inuenirent venalem, quod intempeſtiuum eſſet, quidam autem ſubiiceret, inuenturos apud Lucullum, vbi per totum annum alerentur: Et niſi, inquit, luxuria difflueret Lucullus, Pompeius non viueret? Ita ſalutem dicens medico, vſus eſt cibo aliquo parabili. Sed haec infra.

Quum

10 αὑτοῦ idem.

11 καὶ dant Iunt. et Aldina, item SGerm.

12 ita etiam Vulc. ſed vulgo τοιοῦτο legitur.

13 Λευκόλλῳ SGerm.

14 Λεύκολλος idem.

15 ἀπο-

3. Ἔτι δὲ μειράκιον ὢν παντάπασι, καὶ τῷ πατρὶ συστρατευόμενος ἀντιτεταγμένῳ πρὸς Κίνναν, Λεύκιόν τινα Τερέντιον εἶχεν ἑταῖρον καὶ σύσκηνον. οὗτος ὑπὸ Κίννα πεισθεὶς χρήμασιν, αὐτὸς μὲν ἔμελλε Πομπήϊον ἀποκτενεῖν [15], ἕτεροι δὲ τὴν σκηνὴν ἐμπρήσειν τοῦ στρατηγοῦ. μηνύσεως δὲ τῷ Πομπηΐῳ περὶ δεῖπνον ὄντι προσπεσούσης, οὐδὲν διαταραχθεὶς, ἀλλὰ καὶ πιὼν προθυμότερον καὶ φιλοφρονησάμενος τὸν Τερέντιον, ἅμα τῷ τραπέσθαι πρὸς ἀνάπαυσιν ὑπεκρυεὶς τῆς σκηνῆς ἔλαθε, καὶ τῷ πατρὶ φρουρὰν περιστήσας ἡσύχαζεν. ὁ δὲ Τερέντιος, ὡς ἐνόμιζε καιρὸν εἶναι, σπασάμενος τὸ ξίφος ἀνέστη, καὶ τῇ στιβάδι τοῦ Πομπηΐου προσελθὼν, ὡς κατακειμένου, πολλὰς ἐνεφόρει πληγὰς τοῖς στρώμασιν. ἐκ δὲ τούτου γίνεται μέγα κίνημα μίσει τοῦ στρατηγοῦ, καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν, τάς τε σκηνὰς ἀνασπώντων, καὶ τὰ ὅπλα λαμβανόντων. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς οὐ προήει [16], δεδιὼς τὸν θόρυβον· ὁ δὲ Πομπήϊος ἐν μέσοις ἀναστρεφόμενος καὶ δακρύων ἱκέτευε· τέλος δὲ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα πρὸ τῆς πύλης τοῦ χάρακος, ἐμποδὼν ἔκειτο κλαίων, καὶ

Quum ſub patre, qui bellum gerebat contra Cinnam, adhuc admodum adoleſcens mereret, L. quodam Terentio vtebatur familiari et contubernali. Hic pecunia a Cinna redemtus ſuſceperat Pompeium occidendum, alii inflammandum ducis tabernaculum. Ea re Pompeio ſuper coenam nunciata, nihil perculſus, ſed largiore etiam vino vſus eſt, atque in Terentium profuſus hilarius. Vbi cubitum diſceſſit, ſubduxit ſe clam tentorio, ac munito ſtatione patre, quieti ſe dedit. Terentius, vt res matura viſa, diſtricto enſe ſurrexit, accedenſque ad torum Pompeii, quaſi ſomno ſtrati, multos in ſtragula ingeſſit ictus. Hinc ingens motus ducis odio exortus, et ardor ad defectionem militum tentoria reuellentium et arma capientium. Dux tumultus terrore non eſt progreſſus. Pompeius vero coniecit ſe in medium illorum, et ſupplex eos cum lacrymis eſt deprecatus. Poſtremo pro porta caſtrorum abiecit ſe in os, atque ibi iacuit obſtaculo plorans, et exeun-

15 ἀποκτείνειν idem. 16 προσήει idem.

πατεῖν κελεύων τοὺς ἐξιόντας· ὥστε ἕκαστον ἀναχωρεῖν ὑπ' αἰδοῦς, καὶ πάντας οὕτω, πλὴν ὀκτακοσίων, μεταβαλέσθαι καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν στρατηγόν.

4. Ἅμα δὲ τῷ τελευτῆσαι τὸν Στράβωνα, δίκην κλοπῆς ἔσχεν ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίων χρημάτων ὁ Πομπήιος, καὶ τὰ μὲν πλεῖστα φωράσας ἕνα τῶν ἀπελευθέρων νενοσφισμένον ὁ Πομπήιος [17] Ἀλέξανδρον, ἀπέδειξε τοῖς ἄρχουσιν. αὐτὸς δὲ λίνα θηρευτικὰ [18] καὶ βιβλία τῶν ἐν Ἄσκλῳ ληφθέντων ἔχειν κατηγορεῖτο. ταῦτα δ' [19] ἔλαβε μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς ἑλόντος τὸ Ἄσκλον, ἀπώλεσε δὲ, τῶν Κίννα δορυφόρων, ὅτε κατῆλθεν, ὠσαμένων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ διαρπασάντων. ἐγίνοντο δὲ τῆς δίκης αὐτῷ προάγωνες οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κατήγορον. ἐν οἷς ὀξὺς ἅμα καὶ παρ' ἡλικίαν εὐσταθὴς [20] φαινόμενος, δόξαν ἔσχε μεγάλην καὶ χάριν· ὥστ' Ἀντίστιον στρατηγοῦντα, καὶ βραβεύοντα τὴν δίκην ἐκείνην ἐρασθῆναι τοῦ Πομπηΐου, καὶ γυναῖκα δοῦναι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ περὶ τούτου τοῖς φίλοις διαλέγεσθαι. δεξαμένου δὲ Πομπηΐου, καὶ γενομέ-

exeuntibus iubens, vt conculcarent se. Ita verecundia quisque deterritus recessit, omnesque, octingentis exceptis, mutauerunt animum, atque cum duce in gratiam rediere.

Sub recentem Strabonis decessum Pompeius nomine eius peculatus postulatus pecuniam publicam maxima ex parte deprehendit, atque ab vno libertorum suorum auersum, Alexandro, in iudicio probauit. At plagas et libros eum Asculi captos obiectum fuit habere. Acceperat quidem ea, expugnato Asculo a parente, sed amiserat: quod ea satellites Cinnae, quum in vrbem ille rediret, impetu in ipsius domum facto, diripuissent. Huius iudicii non paucas habuit cum accusatore prolusiones. In quibus acrem se et supra aetatem constantem probans, tantum nomen et fauorem comparauit, vt praetor Antistius, eius iudicii quaesitor, Pompeium in oculis ferret, filiamque suam ei nuptum offerret, deque ea re ageret cum amicis eius: quam conditionem accepit Pompeius. Quamuis autem

17 ὁ Πομπήϊος νενοσφισμένον Ἀλ. idem.

18 θηρατικὰ idem.

19 δ' abest ab eodem.

20 εὐσταθὴς] Scriptum est etiam ἀπαθής. *H. Stephanus.*

21 τὸ

νων ἐν αὐτοῖς ἀποῤῥήτων ὁμολογιῶν, ὅμως οὐκ ἔλαθε τοὺς πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν τοῦ Ἀντιςίου σπουδήν. τέλος δὲ, τὴν γνώμην ἀναγορεύσαντος αὐτοῦ τῶν δικαςῶν ἀπολυόυσαν, ὥσπερ ἐκ παραγγέλματος ὁ δῆμος ἐπεφώνησε τοῦτο δὴ τὸ [21] τοῖς γαμοῦσιν ἐπιφωνούμενον ἐξ ἔθους παλαιοῦ, Ταλασίῳ. τὸ δ' ἔθος ἀρχὴν λαβεῖν [22] φασι τοιαύτην. ὅτε τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων ἐπὶ θέαν ἀγῶνος εἰς Ῥώμην παραγενομένας οἱ πρωτεύοντες ἀρετῇ Ῥωμαίων ἥρπαζον ἑαυτοῖς γυναῖκας, ἄδοξοί τινες αἰγελάται [23] καὶ βοτῆρες ἀράμενοι κόρην καλὴν καὶ μεγάλην ἐκόμιζον. ὅπως οὖν μὴ προςυχών τις ἀφέληται τῶν κρειττόνων, ἐβ'ων θέοντες ἅμα, Ταλασίῳ. τῶν δὲ χαριέντων καὶ γνωρίμων τις ἦν ὁ Ταλάσιος· ὥςε τοὺς ἀκούσαντας τοὔνομα, κροτεῖν καὶ βοᾶν, οἷον συνηδομένους καὶ συνεπαινοῦντας. ἐκ τούτου φασὶ (καὶ γὰρ [24] εὐτυχὴς ὁ γάμος ἀπέβη τῷ Ταλασίῳ) ταύτην τὴν ἐπιφώνησιν μετὰ παιδιᾶς γενέσθαι τοῖς γαμοῦσιν. οὗτος ὁ λόγος πιθανώτατός ἐςι

autem facta in arcano essent sponsalia, non fefellit res tamen propter studium in eum Antistii plebem. Tandem quum sententiam, qua iudices Pompeium absoluerant, pronunciasset, populus, quasi signo dato, acclamauit illud, quod de more antiquitus in nuptiis acclamari solet, Talassio: cuius moris hanc referunt originem. Quum Sabinorum filias, quae Romam ad spectaculum ludorum commeauerant, primores virtute Romani ad connubium raperent, abduxerunt ignobiles quidam caprarii et bubulci puellam elegantem et proceram. Hi, ne eam aliquis occurrens ex principibus eriperet sibi, inter currendum Talassio clamauerunt. Erat autem ex probis et claris Talassius. Vnde qui audiuerunt nomen, applauserunt conclamaueruntque, quasi congratulantes et comprobantes. Inde aiunt, (quia feliciter cessere Talassio hae nuptiae) plausum hunc ducentibus vxorem dari per ludum solere. Haec mihi historia ex iis, quae referuntur

21 τὸ deest Iunt. et Ald.
22 λαβεῖν abest a SGerm.
23 αἰγελάται] Inuenitur etiam ἀπελάται. *H. Stephanus.* Ita SGerm. αἰγελάται Vulcob.
24 ὡς γὰρ Vulc.

 25 ἐλλ-

τῶν περὶ τῦ Ταλασίȣ λεγομένων. ὀλίγαις ȣ̓͂ν [25] ὕςερον ἡμέραις ὁ Πομπήϊος ἠγάγετο τὴν Ἀντιςίαν.

5. Ἐπεὶ δὲ [26] πρὸς Κίνναν εἰς τὸ ςρατόπεδον πο-

runtur de Talaſſio, propior vero videtur. Paucis poſt diebus Antiſtiam ſibi Pompeius matrimonio adiunxit.

Poſtquam ad Cinnam in caſtra profectus ex crimine

25 ὀλίγαις δ' ȣ̓͂ν idem.

26 Ἐπεὶ δὲ] Vel ἐπεὶ δὲ pro ἔπειτα δὲ poni dicendum eſt, (de quo particulae huius vſu in principio harum annotationum diſſerui) vel particulam δὲ vacare poſt ὄντος. Si hanc vacare dicamus, tunc poſt ἑαυτὸν non fuerit ponenda τελεία ςιγμὴ, vtpote ſententia adhuc pendente. Videntur autem interpretes hoc cenſuiſſe, quum illam vſque ad haec verba, ἐκ δὲ τȣ́τȣ, continuent: id eſt, ſententiam, ſeu periodum, non claudant ante haec verba. Vnus enim ita vertit: *Poſtquam ad Cinnam in caſtra profectus ex crimine quodam et calumnia metuere ſibi coepit, citoque ſe inde ſubduxit: quum nuſquam compareret, per caſtra rumor et ſermo peruaſit, interfectum a Cinna adoleſcentem eſſe.* Alter non ſolum eo vſque periodum continuauit, ſed longius etiam perduxit, ſic totum hunc locum interpretans: *Quum ad Cinnam in caſtra profectus, ac ob criminationes et calumnias aliorum ſibi metuens, clam ſeſe e medio ſubduxiſſet, rumore in caſtris exorto, adoleſcentem a Cinna necatum eſſe, milites, iampridem infeſtos animos gerentes, impetum in Cinnam fecerunt: atque is fugiens a quodam centurione, ſtricto gladio inſequente, deprehenſus, ad genua ei accidit, ſigillumque, quod magni erat pretii, protendit.* Ego periodum vel non tam longe, vel certe longius etiam, perduxiſſem, quoniam cum vltima (vt ita dicam) parte velut cohaerent, quae ſequuntur: *Cui centurio acerbe admodum inſultans: Atqui, inquit, non veni* etc. Potius tamen periodum clauſiſſem his verbis: *impetum in Cinnam fecerunt.* Sed hoc obiter dictum ſit. Quod autem ad ἐπεὶ attinet, non dubito, quin multum multos torſerit, eum, quem dixi, eius vſum non animaduertentes, tanquam videlicet imperfectam ſententiam relinquente ſcriptore, aut ſaltem tanquam illi voculae ſuam ἀπόδοσιν non dante. Quum autem vel pro ἔπειτα poni dici poſſit, vel particula δὲ in ſequentibus abundare, (quam fuiſſe interpretum opinionem oſtendi) ego alios Plutarchi locos cum iſto conferens, non minus illud, quam hoc, admiſerim. *H. Stephanus.*

27 ἀνη

ρευθεὶς, ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδεισε· καὶ ταχὺ λαθὼν ἐκποδὼν ἐποίησεν ἑαυτόν. ȣ̓κ ὄντος δ' ἐμφανȣ̃ς αὐτȣ̃, θρȣ̃ς διῆλθεν ἐν τῷ ςρατοπέδῳ καὶ λόγȣς, ὡς ἀνῃρήκει [27] τὸν νεανίσκον ὁ Κίννας. ἐκ δὲ τȣ́τȣ οἱ πάλαι βαρυνόμενοι καὶ μισȣ̃ντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ [28] φεύγων καὶ καταλαμβανόμενος ὑπό τινος τῶν λοχαγῶν [29] γυμνῷ τῷ ξίφει διώκοντος, προσέπεσε τοῖς γόνασι [30], καὶ τὴν σφραγῖδα προȣ̃τεινε πολύτιμον ȣ̓̃σαν. ὁ δὲ καὶ μάλα ὑβριςικῶς εἰπών· Ἀλλ' ȣ̓κ ἐγγύην ἔρχομαι σφραγιȣ́μενος, ἀλλ' ἀνόσιον καὶ παράνομον τιμωρησόμενος τύραννον· ἀπέκτεινεν αὐτόν. ȣ̔́τω δὲ τȣ̃ Κίννα τελευτήσαντος, ἐδέξατο μὲν τὰ πράγματα καὶ συνεῖχε Κάρβων, ἐμπληκτότερος ἐκείνȣ τύραννος. ἐπῄει δὲ Σύλλας τοῖς πλείςοις ποθεινὸς ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν, ȣ̓δὲ δεσπότȣ μεταβολὴν μικρὸν ἡγȣμένοις ἀγαθόν. εἰς τȣ̃το προήγαγον αἱ

mine quodam et calumnia metuere ſibi coepit, citoque ſe inde ſubduxit: quum nuſquam compareret, per caſtra rumor et ſermo peruaſit, interfectum a Cinna adoleſcentem eſſe. Hinc iampridem illum grauati et infenſi impreſſionem in eum fecere. Ille fugiens et occupatus a quodam manipuli ductore, qui ſtricto enſe inſequebatur eum, ſubmiſit ſe huic ad genua, eique ſigillum ſuum magni pretii obtulit. Ille quum eum increpaſſet, perquam inſolenter dicens: At ego non ad ſponſionem ſignandam adſum, ſed ad nefarium et ſceleratum tyrannum puniendum: eum obtruncauit. Ad hunc modum ſublato Cinna imperium ſuſcepit et adminiſtrauit longe illo tyrannus vecordior Carbo. Iam aduenerat Sylla, ob praeſentia mala deſideratus a pleriſque omnibus, qui non mediocre bonum domini mutationem ducebant. Eo reciderat

27 ἀνῃρήκοι SGerm.

28 ὁ δὲ....] Aliter mortem Cinnae Liu. LXXXIII. et Appianus deſcribunt. *Xylander.*

29 ὑπό τινος τῶν λοχαγῶν] Xylander vertit: *a quodam centurione:* et annotat: Tudertinus: *qui inſidias ipſi locauerat;* quaſi vero id ſit λοχαγὸς, aut λόχος inſidias tantum, non etiam centuriam, paſſim ſignificet. Vnde Ἀχαιρεσία λοχῖτις in Romana apud Graecos hiſtoria, et λοχαγός.

30 γόνασι SGerm.

31 Πα-

συμφορᾷ τὴν πόλιν, ὡς δουλείαν ἐπιεικεστέραν ζητεῖν, ἀπογνώσει τῆς ἐλευθερίας.

6. Τότ' οὖν ὁ Πομπήϊος ἐν τῇ Πικηνίδι [31] τῆς Ἰταλίας διέτριβεν, ἔχων μὲν αὐτόθι καὶ χωρία, τὸ δὲ πλέον ταῖς πόλεσιν ἡδόμενος, οἰκείως καὶ φιλικῶς πατρόθεν [32] ἐχούσαις πρὸς αὐτόν. ὁρῶν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ βελτίστους τῶν πολιτῶν ἀπολιπόντας τὰ οἰκεῖα, καὶ πανταχόθεν εἰς τὸ Σύλλα στρατόπεδον, ὥσπερ εἰς λιμένα, καταθέοντας, αὐτὸς οὐκ ἠξίωσεν ἀποδρὰς, οὐδ' ἀσύμβολος, οὐδὲ χρήζων βοηθείας, ἀλλ' ὑπάρξας τινὸς χάριτος, ἐνδόξως καὶ μετὰ δυνάμεως ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. ὅθεν ἐκίνει τοὺς Πικηνοὺς [33] ἀποπειρώμενος. οἱ δ' ὑπήκουον αὐτῷ προθύμως, καὶ τοῖς παρὰ Κάρβωνος ἥκουσιν οὐ προσεῖχον. Οὐϊνδίου [34] δέ τινος εἰπόντος, ὅτι δημαγωγὸς αὐτοῖς ἐκ παιδαγωγείου [35] παραπεπήδηκεν [36] ὁ Πομπήϊος, οὕτως ἠγανάκτησαν, ὥστ' εὐθὺς ἀνελεῖν προσπεσόντες τὸν Οὐΐνδιον. ἐκ τούτου Πομπήϊος ἔτη μὲν τρία καὶ εἴκοσι γεγονὼς,

rat miferiarum ciuitas, vt libertatis defperatione feruitutem quaererent quam leniffimam.

Agebat id temporis in Piceno Italiae Pompeius. Habebat quidem illic etiam praedia, verum magis, quod municipiis duceretur, quae familiae ipfius ftudiofa et cupida erant. Qui vt clariffimos et optimos quofque vidit, relictis fortunis fuis, vndique tanquam in portum in Syllae caftra concurrentes, noluit ipfe, ficut profugus, vel vacuus, vel auxilii indigus, fed cum beneficio fplendide ac cum manu ad illum proficifci. Itaque follicitauit mouitque Picentes, qui propenfo animo fe ei dederunt, reieceruntque miffos a Carbone. Quum Vindius quidam iactaffet, Pompeium ex ludo literario inter illos fubito concionatorem emicare, vfque eo exarferunt, vt ftatim, impetu facto, Vindium trucidauerint. Hinc Pompeius annos natus tres et viginti a ne-

31 Πικινίδι SGerm.
32 πανταχόθεν Vulc.
33 Πικινοὺς SGerm.
34 Οὐϊδίου Οὐηδίου Vulc. et fic etiam paulo poft Οὐΐδιον, Οὐήδιον. Οὐηδίου dat etiam SGerm. et infra Οὐήδιον.
35 παιδαγωγίου SGerm.
36 παραπεπήδηκεν] Forfan legendum παρεκπεπήδηκεν.

37 ἑαυ-

ὑπ' ὐδενὸς δ' ἀνθρώπων ἀποδεδειγμένος στρατηγὸς, αὐτὸς ἑαυτὸν δὺς τῷ ἄρχειν [37], ἐν Αὐξίμῳ πόλει μεγάλῃ βῆμα θεὶς ἐν ἀγορᾷ, καὶ τὺς πρωτεύοντας αὐτῶν ἀδελφὺς δύο Οὐεντιδίυς [38] ὑπὲρ Κάρβωνος ἀντιπράττοντας, διατάγματι μεταστῆναι τῆς πόλεως κελεύσας, στρατιώτας κατέλεγε [39], καὶ λοχαγὺς καὶ ταξιάρχυς κατὰ κόσμον ἀποδείξας ἑκάστοις, τὰς κύκλῳ πόλεις ἐπήει τὸ αὐτὸ ποιῶν. ἐξανισταμένων δὲ καὶ ὑποχωρύντων, ὅσοι τὰ Κάρβωνος ἐφρόνυν, τῶν δ' ἄλλων ἀσμένως ἐπιδιδόντων ἑαυτὺς [40], ὕτω κατανείμας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τρία τάγματα τέλεια, καὶ τροφὴν πορίσας καὶ σκευαγωγὰ καὶ ἁμάξας, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν παρασκευὴν, ἦγε πρὸς Σύλλαν, ὐκ ἐπειγόμενος, ὐδὲ τὸ λαθεῖν ἀγαπῶν, ἀλλὰ διατρίβων καθ' ὁδὸν ἐν τῷ κακῶς ποιεῖν τὺς πολεμίυς, καὶ πᾶν ὅσον ἐπήει τῆς Ἰταλίας πειρώμενος ἀφιστάναι τῦ Κάρβωνος.

7. Ἀνέστησαν ὖν ἐπ' αὐτὸν τρεῖς ἅμα στρατηγοὶ πολέμιοι, Καρίννας, καὶ Κοίλλιος [41], καὶ Βρῦτος, ὐκ ἐναν-

a nemine hominum dux creatus, ipſe ſibi capeſſens imperium, tribunali in foro Auximi magnae vrbis excitato, principibus ibi duobus fratribus Ventidiis, res ad Carbonem trahentibus, edicto excedere vrbe imperauit, tum delectum habuit, manipulorum ordinumque ductores ſigillatim ordine conſtituit. Inde circumiecta oppida eodem conſilio adiit. Fugientibus et cedentibus omnibus, qui a Carbone ſtabant, aliis ei ſe libenter adiungentibus, breui ſpatio tres integras legiones conſcripſit; commeatum, iumenta et vehicula portandis impedimentis, omniaque neceſſaria expediuit. Tum ad Syllam iter intendit, non raptim, nec latibula quaerens, ſed lentis itineribus hoſtes, vbicunque daretur occaſio, premens, et quamcunque adibat Italiae partem, eam retrahere tentans a Carbone.

In eum tres vna hoſtium duces, Carinna, Coelius et Brutus, ſunt coorti,

37 ἑαυτὸν δὺς τῷ ἄρχειν] Siccine Plutarchus? Non credo. Scripſerat, ni fallor, ἑαυτῷ δὺς τὸ ἄρχειν. *Moſes Duſoul.* τὸ habet etiam SGerm.

38 Οὐετιδίυς Vulc. SGerm.

39 καταλέγει SGerm.

40 αὐτὺς idem.

41 Κλοίλιος idem.

42 ἀντιξ-

τίοι πάντες, ἐδ' ὁμόθεν, ἀλλὰ κύκλῳ τρισὶ στρατοπέδοις περιχωρῦντες, ὡς ἀναρπασόμενοι. ὁ δ' ὐκ ἔδεισεν, ἀλλὰ πᾶσαν εἰς ταυτὸ τὴν δύναμιν συναγαγὼν, ὥρμησεν ἐφ' ἓν τὸ τῦ Βρύτυ στράτευμα, τὺς ἱππεῖς, ἐν οἷς ἦν αὐτὸς, προτάξας. ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τῶν πολεμίων ἀντεξίππασαν [42] οἱ Κελτοὶ, τὸν πρῶτον αὐτῶν [43] καὶ ῥωμαλεώτατον φθάνει παίσας ἐκ χειρὸς δόρατι καὶ καταβαλών. οἱ δ' ἄλλοι τραπόμενοι καὶ τὸ πεζὸν συνετάραξαν, ὥστε φυγὴν γενέσθαι πάντων. ἐκ δὲ τύτυ στασιάσαντες οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλυς ἀνεχώρησαν, ὡς ἕκαστος ἔτυχε. Πομπηΐῳ δὲ προσεχώρυν αἱ πόλεις, ὡς διὰ φόβον ἐσκεδασμένων τῶν πολεμίων. αὖθις δὲ Σκιπίωνος [44] ἐπιόντος αὐτῷ, τῦ ὑπάτυ, πρὶν ἐν ἐμβολαῖς ὑσσῶν γενέσθαι τὰς φάλαγγας, οἱ Σκιπίωνος ἀσπασάμενοι τὺς Πομπηΐυ μετεβάλλοντο· Σκιπίων δ' ἔφυγε. τέλος δὲ Κάρβωνος αὐτῦ περὶ τὸν Ἄρσιν ποταμὸν ἱππέων συχνὰς ἴλας ἀφέντος, εὐρώστως ὑποστὰς καὶ τρεψάμενος, εἰς χαλεπὰ καὶ ἄφιππα χωρία πάντας ἐμβάλλει διώκων.

coorti, non a fronte omnes, neque eadem ex parte, ſed exercitibus tribus vndique circumfuſi, tanquam ſemel obtrituri eum. Nec expauit ideo, ſed cunctis in vnum contractis copiis, in vnum Bruti exercitum impetum conuertit: equiteſque, in quibus ipſe erat, ante ſigna collocauit. Pariter ab hoſtibus infeſtus euectus eſt Gallicus equitatus: cuius primum et valentiſſimum occupauit cominus lancea ferire et proſternere. Tum terga dantes peditatum quoque conturbauerunt. Ita omnes in fugam effuſi. Hinc duces inter ſe diſtracti, et quo quemque ſors tulit, ſunt dilapſi. Pompeio oppida ſe adiunxerunt, tanquam metu diuulſis hoſtibus. Mox conſule eum petente Scipione, priuſquam intra pilorum iactum veniſſent acies, Scipionis milites ſalutauerunt milites Pompeii, ac tranſitionem fecerunt: Scipio cepit fugam. Ab ipſo denique Carbone ad Arſim amnem multas turmas equitum immiſſas fortiter excepit, profligatoſque in loca iniqua et inequitabilia, terga eorum caedens, omnes rede-

42 ἀντεξίππευσαν Vulc. SGerm. *Moſes Duſoul.*

43 πρῶτον αὐτὸν] Leg. αὐτῶν: vt recte monent Mur. annotatt.

44 Σκηπίωνος SGerm. et ita etiam infra.

οἱ δὲ τὴν σωτηρίαν ἀνέλπιστον ὁρῶντες, ἐνεχείρισαν[45] αὐτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἵππων.

8. Οὔπω δὲ ταῦτα Σύλλας ἐπέπυστο· πρὸς δὲ τὰς πρώτας ἀγγελίας καὶ φήμας ὑπὲρ αὐτοῦ δεδοικὼς, ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἀναστρεφομένου στρατηγοῖς πολεμίοις, ἐδίωκε βοηθήσων. γνοὺς δ' ὁ Πομπήϊος ἐγγὺς ὄντα, προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξοπλίζειν καὶ διακοσμεῖν τὴν δύναμιν, ὡς καλλίστη τῷ αὐτοκράτορι καὶ λαμπροτάτη φανείη. μεγάλας γὰρ ἤλπιζε παρ' αὐτοῦ τιμάς· ἔτυχε δὲ μειζόνων. ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸν ὁ Σύλλας προσιόντα, καὶ τὴν στρατιὰν[46] παρεστῶσαν, εὐανδρίᾳ[47] τε θαυμαστὴν, καὶ διὰ τὰς κατορθώσεις ἐπηρμένην καὶ ἱλαρὰν, ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου, καὶ προσαγορευθεὶς, ὡς εἰκὸς, αὐτοκράτωρ, ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν Πομπήϊον· οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἀνδρὶ νέῳ καὶ μηδέπω βουλῆς μετέχοντι κοινώσασθαι τοὔνομα τοῦτο Σύλλαν, περὶ οὗ Σκιπίωσι καὶ Μαρίοις ἐπολέμει. καὶ τἄλλα δ' ἦν ὁμολογοῦντα ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις, ὑπεξανισταμένου

redegit: qui salutem nullo modo explicari videntes posse, dediderunt se ei cum armis et equis.

Nondum haec nunciata Syllae fuerant. Ad primos autem nuncios et rumores illi timens, a tam multis et tantis circumuento hostium ducibus, propere suppetias iuit. Eum appropinquare Pompeius certior factus, legatis imperat, vt exercitum arment et instruant; quo quam pulcherrimam et splendidissimam speciem praebeat imperatori: quippe magnos exspectabat ab eo honores, assequutus est autem maiores. Nam vt eum vidit Sylla accedentem, et exercitum praesto delecta insignem iuuentute, tantisque rebus perpetratis elatum et erectum, desiliit ex equo. Salutatus (vt par erat) imperator, Pompeium vicissim imperatorem salutauit: quod exspectauerat nemo, vt iuueni et nondum in senatum allecto hoc nomen, de quo cum Scipionibus et Mariis bello certabat, esset participaturus Sylla. Primae tamen comitati caetera consentanea fuere. Adeunti enim

45 ἐνεχείρησαν SGerm. Vulcob.
46 στρατείαν SGerm. δύναμιν 47 εὐανδρίαν SGerm.

τε [48] προσιόντι τῷ Πομπηΐῳ, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον· ἃ πρὸς ἄλλον ȣ̓ ῥαδίως ἑωρᾶτο ποιῶν, καίπερ ὄντων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν περὶ αὐτόν. ȣ̓ μὴν ἐκȣφίσθη γε τȣ́τοις ὁ Πομπήϊος, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν Κελτικὴν [49] ὑπ' αὐτȣ̃ πεμπόμενος, ἣν ἔχων ὁ Μέτελλος ἐδόκει μηδὲν ἄξιον πράττειν τῆς παρασκευῆς, ȣ̓ καλῶς ἔφη ἔχειν, πρεσβύτερον καὶ προὔχοντα δόξῃ στρατηγίας ἀφαιρεῖσθαι· βȣλομένῳ μέντοι τῷ Μετέλλῳ καὶ κελεύοντι συμπολεμεῖν καὶ βοηθεῖν ἕτοιμος εἶναι. δεξαμένȣ δὲ τȣ̃ Μετέλλȣ, καὶ γράψαντος ἥκειν, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Κελτικὴν, αὐτός τε καθ' αὐτὸν [50] ἔργα θαυμαστὰ διεπράττετο, καὶ τȣ̃ Μετέλλȣ τὸ μάχιμον καὶ θαρσαλέον ἤδη σβεννύμενον ὑπὸ γήρως αὖθις ἐξεῤῥίπιζε καὶ συνεξεθέρμαινεν, ὥσπερ ὁ ῥέων καὶ πεπυρωμένος χαλκὸς τῷ πεπηγότι καὶ ψυχρῷ περιχυθεὶς, λέγεται τȣ̃ πυρὸς μᾶλλον ἀνυγραίνειν καὶ συνανατήκειν. ἀλλὰ γὰρ, ὥσπερ ἀθλητȣ̃ πρωτεύσαντος

enim aſſurgebat Pompeio et caput adaperiebat: quae non temere deferre eum cerneres alteri, quamuis multi cum eo et egregii viri eſſent. Nihil eſt tamen his inflatus Pompeius: verum quum ab eo mitteretur in Galliam, quam obtinens Metellus nihil videbatur dignum viribus iis, quae ibi erant, efficere; non recte, neque ordine, dixit maiori natu et dignitate praecellenti extorqueri ab ſe prouinciam. Sin peteret et vellet Metellus, vt auxilium et opem ei ferret, paratum ſe eſſe. Approbante id Metello, et per literas, vt veniret, contendente, irruptionem in Galliam fecit. Vbi cum ipſe per ſe edidit facta mirifica, tum bellicum Metelli vigorem ardoremque a ſenio iam marceſcentem denuo excitauit et inflammauit: quomodo fuſum et candens aes, ſi concreto et gelido circumfuſum ſit, magis, quam ignis ipſe, dicitur id diſſoluere et colliquefacere. Sed enim, vt athletae primatum inter alios

48 δὲ idem.

49 ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν Κελτικὴν etc.] Ad bellum Sertorianum, interpres putauit: itaque pro Κελτικὴν legit Κελτιβηρίαν. Verum multo poſt, et nequaquam a Sylla, (nam is tum mortuus erat) ſed L. Philippi ſuaſu in bellum Sertorianum eſt miſſus Pompeius: tunc ad Metellum, qui cum Carbone et eius factionis ducibus colluctabatur. *Xylander.*

50 ἑαυτὸν SGerm.

51 καὶ

ἐν ἀνδράσι, καὶ τοὺς πανταχοῦ καθελόντος ἐνδόξως ἀγῶνας, εἰς οὐδένα λόγον τὰς παιδικὰς τίθενται νίκας, οὐδ' ἀναγράφουσιν· οὕτως ἃς ἔπραξε τότε πράξεις ὁ Πομπήϊος, αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς ὑπερφυεῖς οὔσας, πλήθει τε καὶ μεγέθει τῶν ὑστέρων ἀγώνων καὶ πολέμων [51] κατακεχωσμένας, ἐδεδίειν [52] κινεῖν [53], μὴ περὶ τὰ πρῶτα πολλῆς διατριβῆς γενομένης, τῶν μεγίστων καὶ μάλιστα δηλούντων τὸ ἦθος ἔργων καὶ παθημάτων τοῦ ἀνδρὸς ἀπολειφθῶμεν.

9. Ἐπεὶ τοίνυν ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας, καὶ δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας καὶ στρατηγοὺς ἠμείβετο, πλουσίους ποιῶν, καὶ προάγων ἐπ' ἀρχὰς, καὶ χαριζόμενος ἀφθόνως καὶ προθύμως, ὧν ἕκαστος ἐδεῖτο· Πομπήϊον δὲ θαυμάζων δι' ἀρετὴν, καὶ μέγα νομίζων ὄφελος εἶναι τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν, ἐσπούδασεν ἀμωσγέπως οἰκειότητι προσθέσθαι. συμβουλομένης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τῆς Μετέλλης, πείθουσι τὸν Πομπήϊον ἀπαλλαγέντα τῆς Ἀντιστίας, λαβεῖν γυναῖκα τὴν Σύλλα πρόγονον [54] Αἰμιλίαν, ἐκ Μετέλλης καὶ Σκαύρου γεγεν-

alios tenentis, qui ex omnibus certaminibus ſemper claram reportauit palmam, non numerant pueriles victorias, neque eas literis mandant; ita quas tum res Pompeius geſſit, quantumuis per ſe eximias, inſequentium frequentia et magnitudine certaminum bellorumque obrutas veremur attingere, ne prioribus diu immorati, maxima et potiſſima, ex quibus ingenium et mores eius eluceſcunt, facta caſuſque non aſſequamur.

Poſtquam ergo rerum in Italia Sylla potitus atque dictator eſt dictus, caeteros remunerauit legatos et duces ſuos, opibus augens eos, ad honores prouehens, largienſque cumulate et liberaliter ea, quae quiſque poſtulabat; Pompeium vero ob virtutem ſuſpiciens, magnumque ducens rationibus ſuis praeſidium, elaborauit quouis modo eum propinquitate ſibi conglutinare. Comprobante igitur id vxore eius, Metella, induxerunt Pompeium, vt, dimiſſa Antiſtia, priuignam Syllae, Aemiliam, Metella et Scauro geni-

51 καὶ πολέμων abſunt a SGerm.
52 δέδια Vulcob.
53 κινεῖν abeſt a SGerm.
54 τὴν ἄλλα πρωτόγονον (ſic) SGerm.

νημένην, ἀνδρὶ δὲ συνοικοῦσαν ἤδη, καὶ κύουσαν τότε [55]. ἦν οὖν τυραννικὰ τὰ τοῦ γάμου [56], καὶ τοῖς Σύλλα καιροῖς μᾶλλον, ἢ τῷ Πομπηΐου βίῳ [57], πρέποντα, τῆς μὲν Αἰμιλίας ἀγομένης ἐγκύμονος παρ' ἑτέρου πρὸς αὐτὸν, ἐξελαυνομένης δὲ τῆς Ἀντιστίας ἀτίμως καὶ οἰκτρῶς, ἅτε δὴ καὶ τοῦ πατρὸς ἔναγχος ἐστερημένης διὰ τὸν ἄνδρα. κατεσφάγη γὰρ ὁ Ἀντίστιος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, δοκῶν τὰ Σύλλα τηρεῖν [58] διὰ Πομπήϊον. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἐπιδοῦσα ταῦτά, προήκατο τὸν βίον ἑκουσίως. ὥστε καὶ τοῦτο τὸ πάθος τῇ περὶ τὸν γάμον ἐκεῖνον τραγῳδίᾳ προσγενέσθαι, καὶ νὴ Δία τὸ τὴν Αἰμιλίαν εὐθὺς διαφθαρῆναι παρὰ τῷ Πομπηΐῳ τίκτουσαν.

10. Ἐκ τούτου Σικελίαν ἠγγέλλετο Περπέννας αὐτῷ [59] κρατύνεσθαι, καὶ τοῖς περιοῦσιν ἔτι τῆς ἐναντίας στάσεως ὁρμητήριον παρέχειν τὴν νῆσον, αἰωρουμένου καὶ Κάρβωνος αὐτόθι ναυτικῷ, καὶ Δομιτίου Λιβύῃ προσπε-

genitam, duceret vxorem, quae alteri iam nupta vterum tunc gerebat. Fuerunt vero tyrannicae hae, atque Syllae potius temporibus, quam Pompeii congruentes moribus, nuptiae; dum grauida Aemilia ab altero ad illum abſtrahitur, et expellitur Antiſtia ignominioſe miſereque, vt quae patre quoque nuper viri cauſa orbata eſſet. Antiſtius enim, quod Pompeii cauſa ſtare ab Sylla putaretur, fuit in curia interemtus. Mater eius hoc videns mortem ſibi vltro conſciuit. Ita haec quoque iſtarum nuptiarum tragoediae acceſſit calamitas; et vero etiam mox parientis apud Pompeium interitus Aemiliae.

Inde nunciatur Syllae, Perpennam Siciliam tenere, atque aduerſarum partium reliquiis praebere illam inſulam receptaculum; ſuſpenſum ibidem cum claſſe Carbonem, et Domitium inuaſiſſe Africam,

55 ἤδη τότε καὶ κύουσαν idem.

56 τυραννικὰ τοῦ γάμου] Lege ex Mſ. Dacer et Mur. [item SGerm.] τυρ. τὰ τοῦ γ. vti ſuadebat H. Steph.

57 τῷ Πομπηΐου βίῳ] Pro his vocabulis ſcriptum eſt in quibuſdam τοῖς Πομπηΐου τρόποις. *H. Stephanus.*

58 τὰ Σύλλα τηρεῖν] Lege, cum Vulc. Anon. Steph. et Mur. φρονεῖν, pro τηρεῖν.

59 αὐτῷ SGerm.

πτωκότος, ἄλλων τε πολλῶν ἐπ' ἐκεῖνα μεγάλων ὠθεμένων Φυγάδων, ὅσοι τὰς προγραφὰς ἔφθησαν ἀποδράντες [60]. ἐπὶ τούτους Πομπήϊος ἀπεστάλη μετὰ πολλῆς δυνάμεως. καὶ Περπέννας μὲν εὐθὺς αὐτῷ Σικελίας ἐξέστη, τὰς δὲ πόλεις ἀνελάμβανε τετρυχωμένας, καὶ φιλανθρώπως πάσαις ἐχρῆτο, πλὴν Μαμερτίνων [61] τῶν ἐν Μεσσήνῃ. παραιτουμένων γὰρ αὐτοῦ τὸ βῆμα καὶ τὴν δικαιοδοσίαν, ὡς νόμῳ [62] παλαιῷ Ῥωμαίων ἀπειρημένα· Οὐ παύσεσθε, εἶπεν, ἡμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη νόμους ἀναγινώσκοντες; ἔδοξε δὲ καὶ ταῖς Κάρβωνος οὐκ ἀνθρωπίνως ἐνυβρίσαι συμφοραῖς. εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον αὐτὸν, ὥσπερ ἦν ἴσως, ἀνελεῖν, εὐθὺς ἔδει λαβόντα, καὶ τοῦ κελεύσαντος ἂν ἦν τὸ ἔργον. ὁ δὲ δέσμιον προαγαγὼν ἄνδρα Ῥωμαῖον [63] τρὶς ὑπατεύσαντα, καὶ πρὸ τοῦ βήματος στήσας, καθεζόμενος αὐτὸς ἀνέκρινεν, ἀχθομένων καὶ βαρυνομένων τῶν παρόντων· εἶτ' ἐκέλευσεν ἀπαγα-

Africam, aliosque frequentes claros exsules, qui proscriptionem fuga anteuerterant, eo contendere. In hos Pompeius magnis copiis missus, Perpenna statim ei Sicilia cessit. Vbi afflictas ciuitates Pompeius recreauit, omnibusque praestitit se humanum, extra Mamertinos Messanenses. Detrectantibus enim tribunal suum et iurisdictionem, a qua contendebant veteri populi Romani formula se esse exemtos: Non desinetis nobis, inquit, gladio accinctis citare leges? Ad haec visus est parum humaniter Carbonis miseriis insultasse. Si enim necessitas ei erat, vt erat fortassis, illius interficiendi imposita, statim, vbi ceperat eum, oportebat id fieri: et esset illi, qui iusserat, adscriptum. At hic vinctum produxit virum, qui ter Romanus consul fuerat, ac de eo pro tribunali posito ipse sedens quaestionem habuit, indignante et grauiter ferente corona. Inde abduci iussit eum

et

60 ἀποδράσαντες idem.

61 Μαμερτίων dat Iuntina, sed sola.

62 νομίμῳ Vulc. SGerm. Iunt.

63 Ῥωμαίων] Lege Ῥωμαῖον, cum Anon. et Mur. Huc enim referri oportet variam illam lect. Cod. Anon. non ad id Ῥωμαίων, quod paucis versibus ante legitur. Hic certe recte apponitur ea, quae in Mureti Codice eadem reperitur. *Moses Dusoul.* [Caeterum Ῥωμαῖον etiam H. Stephanus praefert.]

 64 ἀπα-

γόντας ἀνελεῖν. ἀπαχθέντα μέντοι φασὶν αὐτὸν [64], ὡς εἶδεν ἑλκόμενον ἤδη τὸ ξίφος, δεῖσθαι τόπον αὐτῷ καὶ χρόνον βραχὺν, ὡς ὑπὸ κοιλίας ἐνοχλουμένῳ, παρασχεῖν. Γάϊος δὲ Ὄππιος [65], ὁ Καίσαρος ἑταῖρος, ἀπανθρώπως [66] φησὶ καὶ Κοΐντῳ Οὐαλερίῳ [67] χρήσασθαι [68] τὸν Πομπήϊον· ἐπιστάμενον γὰρ, ὡς ἐστι φιλολόγος ἀνὴρ καὶ φιλομαθὴς ἐν ὀλίγοις ὁ Οὐαλέριος, ὡς ἤχθη πρὸς αὐτὸν, ἐπισπασάμενον καὶ συμπεριπατήσαντα, καὶ πυθόμενον ὧν ἔχρῃζε, καὶ μαθόντα, προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις εὐθὺς ἀνελεῖν ἀπαγαγόντας. ἀλλ' Ὀππίῳ [69] μὲν, ὅταν περὶ τῶν Καίσαρος πολεμίων, ἢ φίλων, διαλέγηται, οὐ σφόδρα δεῖ πιστεύειν μετ' εὐλαβείας. Πομπήϊος δὲ τοὺς

et trucidari. Abductum aiunt, vt vidit gladium ſtringi, locum et ſpatium breue ad exonerandam concedi aluum flagitaſſe. Addit C. Oppius, Caeſaris familiaris, ſaeuum Pompeium etiam in Q. Valerium exſtitiſſe: quum enim ſciret, humanitatis et literarum inter paucos ſtudioſum et peritum Valerium, vt actus ad ipſum eſt, ſeduxiſſe illum et deambulaſſe vna, vbi accepit et didicit ab eo, quae cupiebat, imperaſſe lictoribus, vt illico auferrent eum et interficerent. Caeterum Oppio, quum de Caeſaris hoſtibus, vel amicis, agit, non temere adiungenda fides eſt. Pompeius vero

64 ἀπαχθέντα μέντοι φασὶν αὐτὸν, etc.] Ita etiam Valerius Maximus lib. IX. cap. de cupiditate vitae. Cicero lib. IX. Epiſt. Famil. ad Papyrium Paetum, Lilybaei occiſum diſerte tradit: Appianus retractum ex Coſſyra inſula, in quam ex Sicilia profugerat. *Xylander.*

65 Ὄπιος] Ὄππιος ſcribendum eſt. [et ita dat SGerm.] Sed in his paſſim peccatur a Graecis ſcriptoribus. Is autem Oppius eſt, cuius Librum habemus de Bello Hiſpanienſi. Scripſerat et vitas Caſſii, Scipionis Africani, et Marii. Suetonius meminit, vt Caeſaris inter primos amici. *Dacerius.*

66 ἀπανθρώπως] Legitur etiam ἀπαθῶς. *H. Steph.* Ita Vulcob. [Verum non videtur ibi ſic fuiſſe exaratum, ſed, vt in Iuntina eſt, vnde procul omni dubio lectionem hanc, quae nulla eſt a vulgata diſcrepans, ſed cum ea prorſus idem dicens, enotauit Vulcobius, ἀπανῶς, quod compendium eſt ſcripturae, idem dicens, atque ἀπανθρώπως.]

67 Οὐαλλερίῳ SGerm. et ita etiam infra.

68 χρῆσθαι Vulc.

69 Ὄπιος Vulc.

μὲν ἐν δόξῃ μάλιϛα τῶν Σύλλα πολεμίων, καὶ φανερῶς ἁλισκομένȣς, ἀναγκαίως ἐκόλαζε· τῶν δ' ἄλλων ὅσȣς ἐξῆν, περιεώρα λανθάνοντας, ἐνίȣς δὲ καὶ συνεξέπεμψε. τὴν δ' Ἱμεραίων πόλιν [70] ἐγνωκότος αὐτȣ̃ κολάζειν, γενομένην μετὰ τῶν πολεμίων, Σθένις [71], ὁ δημαγωγὸς, αἰτησάμενος λόγον, ȣ̓κ ἔφη δίκαια ποιήσειν τὸν Πομπήϊον, ἐὰν, τὸν αἴτιον ἀφεὶς, ἀπολέσῃ τȣ̀ς μηδὲν ἀδικȣ̃ντας. ἐρομένȣ δ' ἐκείνȣ, τίνα λέγει τὸν αἴτιον [72], ἑαυτὸν ὁ Σθένις ἔφη, τȣ̀ς μὲν φίλȣς πείσαντα τῶν πολιτῶν, τȣ̀ς δ' ἐχθρȣ̀ς βιασάμενον. ἀγασθεὶς ȣ̃ν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ φρόνημα τȣ̃ ἀνδρὸς ὁ Πομπήϊος, ἀφῆκε τῆς αἰτίας πρῶτον ἐκεῖνον, εἶτα καὶ τȣ̀ς ἄλλȣς ἅπαντας. ἀκȣ́ων δὲ τȣ̀ς ϛρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, σφραγῖδα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλεν, ἣν ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο.

vero in Syllae hoſtes, quorum prima dignitas erat, et aperte capiebantur, neceſſe habuit animaduertere. Caeteris, quotquot licuit, conniuit latentibus, nonnullorum etiam fugam adiuuit. Quum Himerenſes, qui in hoſtium partibus ſteterant, deliberatum haberet punire, Sthenis, multitudinis dux, poſtulata dicendi poteſtate, inique facturum Pompeium ait, ſi, miſſo facto auctore, plecteret inſontes. Quaerente Pompeio, quemnam auctorem iactaret, ſemetipſum nominauit Sthenis, qui ciues ſui ſtudioſos perſuadendo, alienos vi induxiſſet. Delectatus libera illius oratione et fidentia Pompeius, hunc primum, deinde alios omnes crimine liberauit. Milites quum acciperet in itinere flagitia committere, gladios eorum obſignauit: qui ſignum amouiſſet, in eum conſuluit. Dum

70 Ἱμεραίων πόλιν] In Op. Mor. 358 Μαμερτίνων legitur. Et mox Σθέννιος. Thermitanos intelligit Himerae habitantes; de quibus conſule Cellarium. Forſan vtrobique Θερμιτανῶν ſcribendum eſt; certe non Μαμερτίνων. *Bryanus* et *Moſ. Duſ.*

71 Σθένις] Melius in Op. Mor. l. c. Σθέννιος.

72 τὸ αἴτιον] Miror, eiuſmodi mendum tot Editiones foedare. Recte habent Fl. et Ald. τόν. Vulc. Anon. et Mur. etiam: [item SGerm.] et monuerat iam H. Steph. Vide et Op. Mor. l. c. [Cratandreana prima vitium prodidit, quod deinceps in reliquas inſecutas dimanauit.]

 73 κα-

11. Ταῦτα πράττων ἐν Σικελίᾳ καὶ πολιτευόμενος, ἐδέξατο δόγμα συγκλήτου, καὶ γράμματα Σύλλα, κελεύοντα εἰς Λιβύην πλεῖν, καὶ πολεμεῖν Δομιτίῳ κατὰ κράτος [73], ἠθροικότι πολλαπλασίαν δύναμιν, ἧς ἔχων Μάριος οὐ πάλαι διεπέρασεν ἐκ Λιβύης εἰς Ἰταλίαν [74], καὶ συνέχει [75] τὰ Ῥωμαίων πράγματα, τύραννος ἐκ φυγάδος καταστάς. ὀξέως οὖν ἅπαντα παρασκευασάμενος ὁ Πομπήϊος, Σικελίας μὲν ἄρχοντα Μέμμιον [76] κατέλιπε, τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς· αὐτὸς δ' ἀνήγετο ναυσὶ μὲν μα-

Dum haec in Sicilia gerit et adminiſtrat, ſenatuſconſultum et ab Sylla accepit literas, quibus praecipiebatur ei, in Africam vt traiiceret, et Domitium acriter bello perſequeretur. Coëgerat enim ille longe maiorem manum ea, quam non ita pridem ex Africa Marius in Italiam tranſportauerat, remque publicam Romanam miſcuerat totam, ex exſule factus tyrannus. Pompeius ergo, omnibus gnauiter comparatis, Siciliae Memmium, qui ſororem ſuam in matrimonio habebat, praefecit. Ipſe ſoluit longis nauibus

73 κατακράτος, vno vocabulo, SGerm. et ita quoque infra.

74 Σικελίαν] Anon. et Mur. Ἰταλίαν, vti erat et in Fl. Ed. et Aldina. A qua ſcriptura cur diſcederetur, fecerunt Codd. Steph. in quibus erat Σικελίαν. Ego Fl. ſequendam cenſeo. [Ἰταλίαν dat etiam SGerm.]

75 συνέχει] Leg. videtur συνέχεε.

76 Μέμμιον] Scribe Μέμμιον, cum Anon. et Mur. vti recte emendabat Xyl. [In edd. Stephanica vetuſtioribus, vti etiam in SGerm. eſt Μόμμιον. vnde facile fiat Μέμμ. Caeterum integra Xylandri annotatio haec eſt: In Graeco Μόμμιον eſt, *Mummium*. Ego autem emendare locum volui, et reſtituo Μέμμιον. Memmium bello Sertoriano in campis Saguntinis occidiſſe, ſupra in vita Sertorii eſt demonſtratum. Cicero pro L. Balbo: *Caeterum*, inquit, *accuſator fatetur, hunc in Hiſpania duriſſimo bello cum Q. Metello, cum M. Memmio, et in claſſe et in exercitu fuiſſe: et vt Pompeius in Hiſpaniam venerit, Memmiumque habere quaeſtorem coeperit, nunquam a Memmio diſceſſiſſe.* Oroſius autem lib. V. cap. 23. de Sertoriano bello loquens ait: Multa inter eos praeterea proelia geſta ſunt: Memmius, quaeſtor Pompeii, idemque vir ſororis eius, occiſus eſt. Amiotus non recte Memmium fratrem ſororis Pompeii dixit.]

77 ἑπτα-

κραῖς ἑκατὸν εἴκοσι, φορτηγοῖς δὲ σῖτον καὶ βέλη καὶ χρήματα καὶ μηχανὰς κομιζέσαις ὀκτακοσίαις. κατασχόντι δ' αὐτῷ ταῖς μὲν εἰς Ἰτύκην ναυσὶ, ταῖς δ' εἰς Καρχηδόνα, τῶν πολεμίων ἀποςάντες ἑπτακισχίλιοι [77] προσεχώρησαν. αὐτὸς δ' ἦγεν ἓξ ἐντελῆ τάγματα. συμβῆναι δ' αὐτῷ πρᾶγμα γελοῖον ἱςορᾶσι. ςρατιῶται γάρ τινες, ὡς ἔοικε, θησαυρῷ περιπεσόντες ἔλαβον συχνὰ χρήματα. τᾶ δὲ πράγματος γενομένα φανερᾶ, ἔδοξε τοῖς ἄλλοις πᾶσι [78] χρημάτων μεςὸν εἶναι τὸν τόπον, ἐν ταῖς ποτὲ τύχαις τῶν Καρχηδονίων ἀποτιθεμένων. ἄδὲν ἂν ὁ Πομπήϊος εἶχε χρῆσθαι τοῖς ςρατιώταις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας θησαυρὰς ζητᾶσιν, ἀλλὰ περιήει γελῶν καὶ θεώμενος ὁμᾶ μυριάδας τοσαύτας ὀρυσσάσας καὶ ςρεφάσας τὸ πεδίον· ἕως ἀπειπόντες ἐκέλευον αὐτὰς ἄγειν, ὅπη βάλεται τὸν Πομπήϊον, ὡς δίκην ἱκανὴν τῆς ἀβελτερίας δεδωκότας.

12. Ἀντιτεταγμένα δὲ τᾶ Δομιτία, καὶ χαράδραν τινὰ προβεβλημένα χαλεπὴν περάσαι καὶ τραχεῖαν, ὄμ-

nauibus centum viginti; onerariis, quibus commeatus, tela, ſtipendium, tormenta portauit, octingentis. Vt decurrit parte claſſis Vticam, parte Carthaginem, ſeptem millia ab hoſtibus defecere, atque ad eum tranſiere. Habebat ipſe ſub ſignis ſex completas legiones. Ibi ei proditum eſt memoriae rem accidiſſe ridiculam. Inciderant milites aliquot (vt fertur) in theſaurum, ac magna vi argenti erant potiti. Re vulgata, locum eum alii omnes exiſtimauerunt argenti plenum eſſe, per ſuperiores Poenorum clades ibi reconditi. Nihil igitur vti Pompeius militibus potuit per multos dies theſauros ſcrutantibus, ſed obambulauit ridens, quum contemplaretur tot millia in fodiendo et vertendo campum occupata: quoad, depoſita ſpe, dixerunt Pompeio, duceret, quo liberet, ſatis ſe poenarum dediſſe ſtultitiae ſuae.

Stabat cum infeſta acie Domitius, atque conuallem praetentam habebat tranſitu arduam et aſperam. Ibi largus

77 ἑπτακισχίλιοι] In antiquis exemplaribus ſcriptum eſt ὀκτακισχίλιοι. *H. Stephanus.*

78 ἔδοξε τοῖς ἄλλοις πᾶσι] Legitur et hoc modo: δόξα τοῖς ἄλλοις παρέςη πᾶσι. *Idem.*

79 αὐτᾶ

βρος ἅμα πνεύματι πολὺς ἕωθεν ἀρξάμενος κατεῖχεν· ὥστ᾽ ἀπογνόντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης μαχέσασθαι τὸν Δομίτιον ἀναζυγὴν παραγγεῖλαι. Πομπήϊος δὲ τοῦτον ἑαυτοῦ [79] ποιούμενος τὸν καιρὸν, ὀξέως ἐπήει καὶ διέβαινε τὴν χαράδραν. οἱ δ᾽ ἀτάκτως, καὶ θορυβούμενοι, καὶ οὐ πάντες, οὐδ᾽ ὁμαλῶς ὑφίσταντο· καὶ τὸ πνεῦμα περιήει, τὴν ζάλην αὐτοῖς προσβάλλον ἐναντίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς Ῥωμαίους ὁ χειμὼν ἐτάραξεν, οὐ καθορῶντας ἀλλήλους ἀκριβῶς· αὐτός τε Πομπήϊος ἐκινδύνευσεν ἀγνοηθεὶς ἀποθανεῖν, ἐρωτῶντι στρατιώτῃ τὸ σύνθημα βράδιον [80] ἀποκρινάμενος. ὠσάμενοι δὲ [81] πολλῷ φόνῳ τοὺς πολεμίους (λέγονται γὰρ ἀπὸ δισμυρίων τρισχίλιοι διαφυγεῖν) αὐτοκράτορα τὸν Πομπήϊον ἠσπάσαντο. φήσαντος δ᾽ ἐκείνου μὴ δέχεσθαι τὴν τιμὴν, ἕως ὀρθὸν ἕστηκε τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, εἰ δ᾽ αὐτὸν ἀξιοῦσι ταύτης τῆς προσηγορίας, ἐκεῖνο χρῆναι πρότερον καταβαλεῖν, ὥρμησαν εὐθὺς ἐπὶ τὸν χάρακα· καὶ Πομπήϊος ἄνευ κράνους ἠγωνίζετο, δεδοικὼς [82] τὸ πρότερον πάθος. ἁλίσκεται δὲ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀποθνήσκει Δομίτιος. τῶν δὲ πόλεων

gus cum vento imber diluculo exorſus occupauit eos. Ita Domitius illo die non exſpectans proelium vaſa conclamari iuſſit. Id ſuum tempus Pompeius ratus, raptim agmine facto, tranſmiſit conuallem. Illi incompoſiti et tumultuantes, neque vna omnes, neque pariter, impreſſionem excepere, ventuſque circumagens ſe procellam incuſſit illis aduerſam. Turbauit autem tempeſtas Romanos quoque, non ſatis inter ſe conſpicientes, atque ipſe non agnitus paene interiit Pompeius, quod quaerenti ſignum militi tardius reſponderit. Fuſis magna ſtrage hoſtibus, (feruntur enim ex viginti millibus effugiſſe ſolum tria millia) Pompeium exercitus imperatorem conſalutauit. Quo negante eum honorem ſe agnoſcere, dum ſtarent hoſtium erecta caſtra; ſi ea ſe appellatione dignarentur, prius illa conuellenda: igitur ruunt ad vallum. Pompeius prioris caſus metu ſine galea proeliatur, caſtra expugnantur, cadit Domitius, vrbes partim extem-

79 αὐτοῦ SGerm.
80 βραδύτερον Vulcob.
81 δὲ abeſt a SGerm.
82 καὶ δεδοικὼς SGerm.

83 Ἰαρ-

αἱ μὲν εὐθὺς ὑπήκουον, αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐλήφθησαν. εἷλε δὲ καὶ τῶν βασιλέων Ἰάρφαν [83], τὸν συμμαχήσαντα Δομιτίῳ, τὴν δὲ βασιλείαν Ἱάμψα [84] παρέδωκε. χρώμενος δὲ τῇ τύχῃ, καὶ τῇ ῥύμῃ [85] τοῦ στρατεύματος, εἰς τὴν Νομαδικὴν ἐνέβαλλε [86]· καὶ πολλῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἐλάσας, καὶ πάντων κρατήσας, οἷς ἐνέτυχε, καὶ τὸ πρὸς Ῥωμαίους δέος ἤδη τῶν βαρβάρων ἐξεῤῥυηκὸς, αὖθις ἰσχυρὸν καὶ φοβερὸν καταστήσας, οὐδὲ τὰ θηρία δεῖν ἔφη τὰ τὴν Λιβύην κατοικοῦντα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἄπειρα ῥώμης καὶ τύχης ἀπολιπεῖν. ὅθεν ἐν θήραις λεόντων καὶ ἐλεφάντων ἡμέρας διέτριψεν οὐ πολλάς· ταῖς δὲ πάσαις, ὥς φασι, τεσσαράκοντα, τοὺς πολεμίους συνεῖλε, καὶ Λιβύην ἐχειρώσατο, καὶ διήτησε τὰ τῶν βασιλέων, ἔτος ἄγων ἐκεῖνο τέταρτον καὶ εἰκοστόν.

13. Ἐπανελθόντι δ᾽ εἰς Ἰτύκην αὐτῷ γράμματα κομίζεται Σύλλα, προστάττοντος ἀφιέναι μὲν τὴν ἄλλην

extemplo in deditionem concedunt, partim expugnantur. Capit etiam regem Iarbam, Domitii ſocium; cuius regnum Hiempſali permittit. Vtens autem ſecunda fortuna et exercitus virtute Numidiam iniit: multorumque dierum iter prouectus, omnibus, qua tranſiit, ſubiugatis, et Romani imperii timore, qui apud barbaros iam obliteratus erat, denuo firmato et terribili reddito, nec feras ait Africam incolentes ignaras virtutis et felicitatis Romanae relinquendas. Itaque in leonum et elephantorum venationem paucos inſumſit dies: omnibus (vt aiunt) quadraginta, annum tunc agens quartum et vigeſimum, hoſtes oppreſſit, Africam ſubegit, regna regumque negotia compoſuit.

Regreſſo Vticam literae ab Sylla redduntur, imperante, vt reliquum

83 Ἰάρφαν] Fl. Ed. Ἰάρφαν. Anon. et Mur. Ἰάρβαν, quod ſequendum eſt. [Ἰάρφθαν dant Vulc. et SGerm.]

84 Ἱάμψα] Lege Ἰέμψα cum Anon. et Mur.

85 ῥώμῃ] Forſan et hic ῥύμῃ legendum. Vide tamen, quae mox ſequuntur, (p. ſeq. l. 1.) vbi ῥώμη eodem modo cum τύχῃ coniunctum ſeruari haud dubie debet; quamuis ibi Cod. Vulc. pro ῥώμης habeat τόλμης. [Sed SGerm. dat ῥώμης καὶ τόλμης.]

86. ἐνέβαλε SGerm.

87 στρα-

ϛρατιὰν [87], αὐτὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν αὐτόθι τὸν διαδεξόμενον [88] ϛρατηγόν. ἐπὶ τȣ́τοις ἀδήλως μὲν αὐτὸς ἤχθετο, καὶ βαρέως ἔφερεν, ἐμφανῶς δ' ὁ ϛρατὸς ἠγανάκτει· καὶ δεηθέντος τȣ͂ Πομπηΐȣ προελθεῖν, τόν τε Σύλλαν κακῶς ἔλεγον, κἀκεῖνον ȣ̓κ ἔφασαν προήσεσθαι χωρὶς αὐτῶν, ȣ̓δ' εἰῶν πιϛεύειν τῷ τυράννῳ. τὸ μὲν ȣ̓͂ν πρῶτον ὁ Πομπήϊος ἐπειρᾶτο πραΰνειν καὶ παρηγορεῖν αὐτȣ́ς· ὡς δ' ȣ̓κ ἔπειθε, καταβὰς ἀπὸ τȣ͂ βήματος, ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀπῄει δεδακρυμένος. οἱ δὲ συλλαβόντες αὐτὸν, αὖθις ἐπὶ τȣ͂ βήματος κατέϛησαν, καὶ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας ἀνηλώθη, τῶν μὲν μένειν καὶ ἄρχειν κελευόντων, τȣ͂ δὲ πείθεσθαι δεομένȣ, καὶ μὴ ϛασιάζειν· ἄχρις ȣ̓͂ [89] προσλιπαρȣ́ντων καὶ καταβοώντων, ὤμοσεν ἀναιρήσειν ἑαυτὸν, εἰ βιάζοιντο· καὶ μόλις ἐπαύσαντο ȣ̔́τω [90]. τῷ δὲ Σύλλᾳ πρώτη μὲν ἦλθεν ἀγγελία, τὸν Πομπήϊον ἀφεϛάναι, καὶ πρὸς τȣ̀ς φίλȣς εἶπεν [91], ὡς ἄρα πεπρωμένον ἦν αὐτῷ γενομένῳ γέροντι παίδων ἀγῶνας ἀγωνίζεσθαι, διὰ τὸ καὶ Μάριον αὐτῷ νέον ὄντα κο-

quum exercitum dimittat, atque vna cum legione praestoletur ibi successorem. Ea res occulte torsit et grauiter momordit Pompeium: exercitus vero aperte fremuit, atque orante Pompeio, vt in Italiam proficiscerentur, et Syllam insectati sunt, et illum negauerunt se relicturos, monueruntque, ne crederet tyranno. Hos Pompeius mollire primum et lenire enisus est. Vbi nihil profecit, digressus de tribunali, in tabernaculum se lacrymabundus recipit. Illi eum corripiunt, atque in tribunali reponunt, magnaque diei pars consumta est, his commonentibus, vt maneret et imperaret, illo rogante, vt obtemperarent, nec mouerent seditionem: quousque instantibus his et clamore insurgentibus, iurauit, si pergerent vrgere, seipsum interfecturum; vixque sic sedati sunt. Ad Syllam primum allatum est, Pompeium defecisse. Ibi iactauit ille apud amicos, esse omnino in fatis sibi, in senectute vt colluctaretur cum pueris: propterea quod etiam Marius ei admodum adolescens

87 ϛρατείαν] Στρατιὰν et hic scribi debere arbitror.
88 διαδεξάμενον Vulcob.
89 ἄχρι ȣ̓͂ SGerm.
90 ȣ̔́τως idem.
91 εἰπὼν Vulc. SGerm.

92 πάν-

ιδὴ πλεῖςα πράγματα παρασχεῖν, καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας περιςῆσαι κινδύνους. πυθόμενος δὲ τἀληθῆ, καὶ πάντας ἀνθρώπους αἰσθανόμενος δέχεσθαι καὶ παραπέμπειν τὸν Πομπήϊον ὡρμημένους μετ᾽ εὐνοίας, ἔσπευδεν ὑπερβαλέσθαι· καὶ προελθὼν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ δεξιωσάμενος ὡς ἐνῆν προθυμότατα, μεγάλῃ φωνῇ Μάγνον ἠσπάσατο, καὶ τοὺς παρόντας οὕτως ἐκέλευσε προσαγορεῦσαι. σημαίνει δὲ μέγαν ὁ Μάγνος. ἕτεροι δέ φασιν ἐν Λιβύῃ πρῶτον ἀναφώνημα τοῦτο τοῦ ςρατοῦ παντὸς γενέσθαι, κράτος δὲ λαβεῖν καὶ δύναμιν, ὑπὸ Σύλλα βεβαιωθέν. αὐτὸς μέντοι πάντων [92] ὕςατος καὶ μετὰ πολὺν χρόνον εἰς Ἰβηρίαν ἀνθύπατος ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ Σερτώριον, ἤρξατο γράφειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐπιςολαῖς καὶ τοῖς διατάγμασι Μάγνον Πομπήϊον. οὐκ ἔτι γὰρ ἦν ἐπίφθονον τοὔνομα, συνήθες γενόμενον. ὅθεν εἰκότως ἂν ἀγασθείη καὶ θαυμάσειεν ἄν τις τοὺς πάλαι Ῥωμαίους, οἳ ταῖς τοιαύταις ἐπικλήσεσι [93] καὶ προσωνυμίαις οὐ τὰς πολεμικὰς ἠμείβοντο καὶ ςρατιωτικὰς κατορθώσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ

escens plurimum negotii exhibuisset, atque in extremum adduxisset discrimen. Post allato vero nuncio, quum omnes mortales animaduerteret ad excipiendum benigne Pompeium et procedendum obuiam effusos, tetendit eos vincere, progressusque prodiit illi obuiam, ac complexus eum animo propensissimo, Magnum alta voce appellauit, adstantibusque hoc nomine eum iussit salutare. Alii in Africa primum ferunt ita ei fuisse ab vniuerso exercitu acclamatum, sed fuisse eam ratam appellationem et confirmatam, vbi fuit ab Sylla comprobata. Omnium ipse tamen nouissimus, diuque post proconsul in Hispaniam contra Sertorium missus, nominis inuidia ob consuetudinem iam abolita, coepit in epistolis et edictis se Magnum Pompeium scribere. Vnde merito commendes et in admiratione habeas priscos Romanos, qui eiuscemodi appellationibus et vocabulis non bellicas modo et militares remunerauerint palmas, verum etiam actio-

92 πάντως] Ed. princeps, Fl. item Aldina] recte πάντων habet.

93 κλήσεσι simplex dant Iuntina et Aldina, item SGerm.

94 δύο

τὰς πολιτικὰς πρᾶξεις καὶ ἀρετὰς ἐκόσμυν. δύο γῦν Μαξίμυς [94], ὅπερ ἐςὶ μεγίςυς, ἀνηγόρευσεν ὁ δῆμος· Οὐαλέριον μὲν, ἐπὶ τῷ διαλλάξαι ςασιάζυσαν αὐτῷ τὴν σύγκλητον· Φάβιον δὲ Ῥῦλλον [95], ὅτι πλυσίυς τινὰς ἐξ ἀπελευθέρων γεγονότας καὶ κατειλεγμένυς [96] εἰς τὴν σύγκλητον ἐξέβαλεν.

14. Ἐκ τύτυ θρίαμβον ᾔτει Πομπήϊος, ἀντέλεγε δὲ Σύλλας. ὑπάτῳ γὰρ, ἢ ςρατηγῷ μόνῳ, ἄλλῳ δ' ὐδενὶ δίδωσιν ὁ νόμος. διὸ καὶ Σκιπίων ὁ πρῶτος, ἀπὸ μειζόνων καὶ κρειττόνων ἀγώνων ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχηδονίων

actiones et artes vrbanas. Sic duos populus Maximos dixit, Valerium quod dissidentem ab se senatum in concordiam secum reduxisset: Fabium Rullum, quod locupletes nonnullos libertinae stirpis in senatum allectos ex ordine mouisset.

Inde triumphum petenti Pompeio negauit Sylla: siquidem consuli, vel praetori tantum eum, nemini praeterea per legem permitti. Quamobrem Scipionem superiorem, qui maioribus et nobilioribus certaminibus Poenos vicerat in Hispa-

94 δύο γῦν Μαξίμυς, etc.] Quum in sacrum montem plebs recessisset, M. Valerius, frater Poplicolae et M. Valerii, qui non multo ante in pugna ad lacum Regillum occubuerat, dicendo sedauit discordias: itaque primus ob eam rem Maximus est appellatus. Haec fere Cicero in *Bruto*. Fuit hoc anno V.C. CCLX. Meminit huius quidem dictaturae et Liuius lib. II. et Dionysius lib. VI. sed neque ab eo reconciliatum patribus populum, neque de hoc cognomento quicquam afferunt. De Fabio Maximo etiam initio Fabii facta est mentio. Id autem, quod de iure triumphandi sequitur, ex historiae Romanae multis locis est notum. Vnum, qui huc plurimum facit, de Liuii lib. XXXI. adscripsisse in praesentia satis est. *L.* (inquit) *Cornelio Lentulo triumphus negatus est. Res triumpho dignas esse censebat Senatus: sed exemplum a maioribus non accepisse, vt, qui neque dictator, neque consul, neque praetor, rem gessisset, triumpharet. Xylander.*

95 Φάβιον δὲ Ῥῦλλον] Vide Liuium IX. c. vlt. de causa, cur hic *Maximi* nomen sit adeptus. *Moses Dusoul.*

96 καταλελεγμένυς Vulcob. SGerm.

97 σφό-

κρατήσας, οὐκ ᾔτησε θρίαμβον. ὕπατος γὰρ οὐκ ἦν, οὐδὲ στρατηγός. εἰ δὲ Πομπήϊος οὔπω πάνυ [97] γενειῶν εἰσελᾷ θριαμβεύων [98] εἰς τὴν πόλιν, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέτεστι, παντάπασιν ἐπίφθονον ἔσεσθαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ, καὶ τὴν τιμὴν ἐκείνῳ. ταῦτα πρὸς Πομπήϊον ὁ Σύλλας ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἐάσων, ἀλλ' ἐνστησόμενος αὐτῷ, καὶ κωλύσων [99] τὸ φιλόνεικον ἀπειθοῦντος. ὁ δὲ Πομπήϊος οὐχ ὑπέπτηξεν, ἀλλ' ἐννοεῖν ἐκέλευε τὸν Σύλλαν, ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες, ἢ δυόμενον, προσκυνοῦσιν· ὡς αὐτῷ μὲν αὐξανομένης, μειουμένης δὲ καὶ μαραινομένης ἐκείνῳ τῆς δυνάμεως. ταῦτα ὁ Σύλλας [οὐκ] ἀκριβῶς ἀκούσας [100], ὁρῶν δὲ τοὺς ἀκούσαντας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχήματος ἐν θαύματι ποιουμένους, ἤρετο [1], τί τὸ λεχθὲν εἴη. πυθόμενος δὲ, καὶ καταπλαγεὶς τοῦ Πομπηΐου τὴν τόλμαν, ἀνεβόησε δὶς ἐφεξῆς· Θριαμβευσάτω. πολλῶν δὲ δυσχεραινόντων καὶ ἀγανακτούντων, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς, ὥς φασι, βουλόμενος ἀνιᾶν ὁ Πομπήϊος,

Hiſpania, quod nec conſul eſſet, nec praetor, non poſtulauiſſe triumphum. Quod ſi Pompeius, paene adhuc imberbis, qui ſenator propter aetatem non ſit, triumphans in vrbem inuehatur, inuidioſum plane et ſibi imperium et illi fore honorem. Haec apud Pompeium Sylla allegauit, non permiſſurum ſe oſtendens ei triumphum, ſed ſi pergeret contendere, repugnaturum et pertinaciam eius repreſſurum. Enimuero nihil trepidauit ideo Pompeius, verum reputandum praedicauit Syllae, Plures ſolem orientem, quam occidentem, adorare: innuens, ſuam increſcere, illi decreſcere et langueſcere potentiam. Id Sylla non ſatis intellexit, ſed quum videret eos, qui audiuerant, vultu et geſtu obſtupefactos, rogauit, quid dictum eſſet. Vbi accepit, Pompeii audacia defixus, bis deinceps exclamauit: Triumphet, triumphet. Multis autem indignantibus et ſtomachantibus, quo magis (vt dictitant) eos pungeret Pompeius, aggreſ-

97 σφόδρα Vulc.
98 θρίαμβον idem.
99 κωλύσων] Et hic legendum cenſeo κολούσων. *Moſes Duſoul.*
100 ἐξακούσας Vulc.
1 εἴρετο SGerm.

2 ἄρμα-

ἐπεχείρησεν ἅρματι ἐλεφάντων [2] τεττάρων ἐπιβὰς εἰσελαύνειν· ἤγαγε γὰρ ἐκ Λιβύης τῶν βασιλικῶν συχνοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλὰ τῆς πύλης στενωτέρας [3] οὔσης, ἀπέστη, καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τοὺς ἵππους. ἐπεὶ δ' οἱ στρατιῶται μὴ τυχόντες, ἡλίκων προσεδόκησαν, ἐνοχλεῖν ἐβούλοντο καὶ θορυβεῖν, οὐδὲν ἔφη φροντίζειν, ἀλλ' ἀφήσειν μᾶλλον [φησὶ] [4] τὸν θρίαμβον, ἢ κολακεύσειν [5] ἐκείνους. ὅτε δὴ καὶ Σερουΐλιος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν θρίαμβον ἐνστὰς τοῦ Πομπηΐου, νῦν ἔφη τὸν Πομπήϊον ὁρᾶν καὶ μέγαν ἀληθῶς καὶ ἄξιον τοῦ θριάμβου. δῆλον δ' ἐστὶν, ὅτι καὶ βουλῆς ἂν ἐθελήσας τότε ῥαδίως ἔτυχεν· ἀλλ' οὐκ ἐσπούδασεν, ὡς λέγουσι, τὸ ἔνδοξον ἐκ τοῦ παραδόξου θηρώμενος. οὐ γὰρ [6] ἦν θαυμαστὸν, εἰ πρὸ ἡλικίας ἐβούλευε Πομπήϊος, ἀλλ' ὑπέρλαμπρον, ὅτι μηδέπω βουλεύων ἐθριάμβευε. τοῦτο δ' αὐτῷ καὶ πρὸς εὔνοιαν ὑπῆρχε τῶν πολλῶν οὐ μικρόν. ἔχαιρε γὰρ ὁ δῆμος αὐτῷ μετὰ θρίαμβον ἐν τοῖς ἱππικοῖς ἐξεταζομένῳ.

aggreſſus eſt curru elephantis quatuor iuncto vrbem inire. Complures enim de rege Iarba captos ex Africa adduxerat: ſed quia erat anguſtior porta, deſtitit et tranſiit ad equos. Quum milites praemia non pro ſpe ſua conſequuti interpellare triumphum et obſtrepere ei vellent, non morari dixit ſe, verum citius dimiſſurum triumphum, quam ipſis aſſentaturum. Hic Seruilius, vir illuſtris, qui inprimis fuerat triumpho Pompeii aduerſatus: Nunc, inquit, Pompeium video et magnum vere et triumpho dignum. Non ambigitur, vt in ampliſſimum ordinem cooptaretur, facile eum obtinere, ſi voluiſſet, potuiſſe: caeterum non inſtitit, (vt perhibent) gloriam ex re inaudita captans. Neque enim fuiſſet mirum, ſi ſenator ante aetatem factus Pompeius eſſet, ſed ſupra ſplendorem omnem, quod triumpharet nondum ſenator. Id etiam ſtudium plebis ei maiorem in modum conciliauit: ſiquidem gratum populo fuit, quod a triumpho inter equites cenſeretur.

At

2 ἅρματι ἐλεφάντων] inuertit SGerm.

3 στενοτέρας idem.

4 φησὶ] Omittit Vulc. optime; cum iam ſupra dixerit ἔφη. *Moſes Duſoul.*

5 κολακεύειν Vulcob.

6 ὅτι

15. Σύλλας δ' ἠνιᾶτο μὲν, ὁρῶν, εἰς ὅσον δόξης πρόεισι καὶ δυνάμεως, αἰσχυνόμενος δὲ κωλύειν, ἡσυχίαν ἦγε· πλὴν ὅτε [6] βίᾳ καὶ ἄκοντος αὐτοῦ Λέπιδον εἰς ὑπατείαν κατέστησε συναρχαιρεσιάσας, καὶ τὸν δῆμον τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ ἐκείνῳ σπουδάζοντα παρασχὼν, θεασάμενος αὐτὸν ἀπιόντα μετὰ πλήθους δι' ἀγορᾶς ὁ Σύλλας· Ὁρῶ σ', εἶπεν, ὦ νεανία, χαίροντα τῇ νίκῃ. πῶς γὰρ οὐχὶ γενναῖα ταῦτα καὶ καλὰ, Κάτλου, τοῦ πάντων ἀρίστου, Λέπιδον, τὸν πάντων κάκιστον, ἀποδειχθῆναι πρότερον ὕπατον, σοῦ τὸν δῆμον οὕτω παρασκευάσαντος; ὥρα μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ἀλλὰ προσέχειν τοῖς πράγμασιν· ἰσχυρότερον γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν σεαυτῷ παρεσκεύασας [7]. ἐδήλωσε δὲ μάλιστα Σύλλας, ὅτι πρὸς Πομπήϊον οὐκ εὐμενῶς εἶχε, ταῖς διαθήκαις, ἃς ἔγραψεν. ἑτέροις γὰρ φίλοις δωρεὰν [8] ἀπολιπὼν, καὶ τοῦ παιδὸς

At Sylla quidem angebatur; cernens, in quantum gloriae et potentiae insurgeret. Caeterum impedire erubescens quieuit, extra quam cum vi et se inuito Lepidi petitionem adiuuit, illumque prouexit ad consulatum, populi ei studium sua gratia adiungens. Digredientem enim cum magna frequentia Sylla cernens per forum: Video te, adolescens, inquit, sublatum victoria. Egregium vero et praeclarum factum, Catulo, omnium optimo, teterrimum omnium, Lepidum, te populum impellente, consulem renunciatum priorem fuisse. Tu tamen modo caue dormias, sed intende rebus tuis: aduersarium enim constituisti teipso valentiorem. Declarauit autem non obscure Sylla alienum suum a Pompeio animum testamenti sui tabulis: quippe caeteris amicis legatum reliquit, liberisque tutores

6 ὅτι SGerm.

7 σεαυτῷ παρεσκεύασας] In vet. cod. non σεαυτοῦ, sed σεαυτῷ, scriptum est, vt hic habetur, nec non κατεσκεύακας, pro παρεσκεύασας. Verum ad ista quidem verba quod attinet, nihil in significatione discriminis habent: at illa casus mutatio sententiam immutat. Nam si σεαυτῷ legatur, intelligetur ἰσχυρότερον, quam antea: Sin σεαυτοῦ, ad ἰσχυρότερον referri manifestum est. *H. Stephanus.* Ex Vulc. enotatum est: παρεσκεύακας, κατεσκεύακας. SGerm. παρεσκεύακας exhibet.

8 δωρεὰς SGerm.

9 Λέ-

ἀποδείξας ἐπιτρόπους, τὸν Πομπήϊον ὅλως παρῆλθεν. ἤνεγκε μέντοι τοῦτο μετρίως πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐκεῖνος· ὥστε Λεπίδου [9] καί τινων ἄλλων ἐνισταμένων [10] μὴ ταφῆναι τὸν νεκρὸν ἐν τῷ πεδίῳ, μηδὲ δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν γενέσθαι, βοηθῆσαι, καὶ παρασχεῖν δόξαν ἅμα ταῖς ταφαῖς καὶ ἀσφάλειαν.

16. Ἐπεὶ δὲ [11] ταχὺ τοῦ Σύλλα τελευτήσαντος εἰς φῶς παρῄει τὰ μαντεύματα, καὶ Λέπιδος εἰσποιῶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐκείνου δύναμιν, οὐ κύκλῳ περιϊὼν, οὐδὲ μετὰ σχήματος, ἀλλ' εὐθὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν, τὰ πάλαι νοσοῦντα καὶ διαφυγόντα τὸν Σύλλαν ὑπολείμματα τῶν στάσεων αὖθις ἀνακινῶν καὶ περιβαλλόμενος· ὁ δὲ συνάρχων αὐτοῦ Κάτλος, ᾧ τὸ καθαρὸν καὶ ὑγιαῖνον μάλιστα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου προσεῖχεν, ἦν μὲν ἐν ἀξιώματι σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης μέγιστος τῶν τότε Ῥωμαίων, ἐδόκει δὲ πολιτικῆς ἡγεμονίας μᾶλλον, ἢ στρατιωτικῆς, οἰ-

tutores nuncupans, Pompeium prorſus praeteriit: quod hic tamen perquam tulit moderate et ciuiliter. Atque vbi cum nonnullis aliis Lepidus obſtitit, ne corpus illius in comitio funeraretur, nec publice efferretur, auxilio fuit, decuſque et ſecuritatem praeſtitit exſequiis.

Poſtquam mox ſub exceſſum Syllae illa vaticinia in lucem prodiere, et intrudens ſe in illius dominationem Lepidus, nulla circuitione vſus eſt, vel ſimulatione, ſed repente arma cepit, exulceratasque iamdudum et Syllae elapſas partium reliquias excitauit de integro, atque his ſe ſuccinxit: collega autem eius, Catulus, ad quem aggregauit ſe integra et ſanior pars ſenatus populique, modeſtiae ac iuſtitiae exiſtimatione in ciuitate id temporis praecellebat, verum ciuilibus rebus accommodatior habebatur, quam bellicis:

9 Λέπιδος idem.

10 ἐνισταμένων abeſt a Iuntina, ſed habet Ald.

11 Ἐπεὶ δὲ] Hic quoque ἐπεὶ δὲ pro ἔπειτα δὲ accipiendum fuerit, vel periodus vſque ad haec verba, οὐ διεμέλλησεν, ſuſpendenda: ideoque ante ὁ δὲ συνάρχων hypodiaſtoles duntaxat nota collocanda. *H. Stephanus.*

12 τῶν

κεῖος εἶναι· τῶν πραγμάτων [12] αὐτῶν ποθούντων τὸν Πομπήϊον, οὐ διεμέλλησεν [13], ὅπῃ τράπηται, προσθεὶς δὲ τοῖς ἀρίστοις ἑαυτὸν, ἀπεδείχθη στρατεύματος ἡγεμὼν ἐπὶ τὸν Λέπιδον, ἤδη πολλὰ τῆς Ἰταλίας νενικηκότα, καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν κατέχοντα διὰ Βρούτου στρατεύματι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκράτησε ῥᾳδίως ἐπελθὼν ὁ Πομπήϊος, ἐν δὲ Μουτίνῃ [14] τῆς Γαλατίας ἀντεκάθητο τῷ Βρούτῳ συχνὸν χρόνον. ἐν ᾧ Λέπιδος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ῥυεὶς καὶ προσκαθήμενος ἔξωθεν, ὑπατείαν ᾔτει δευτέραν, ὄχλῳ πολλῷ δεδιττόμενος τοὺς ἔνδον. ἔλυσε δὲ τὸν φόβον ἐπιστολὴ παρὰ Πομπηΐου κομισθεῖσα, κατωρθωκότος ἄνευ μάχης τὸν πόλεμον. ὁ γὰρ Βροῦτος, εἴτε παραδοὺς τὴν δύναμιν αὐτὸς, εἴτε προδοθεὶς μεταβαλλομένης ἐκείνης [15], ἐνεχείρισε τῷ Πομπηΐῳ τὸ σῶμα, καὶ λαβὼν ἱππεῖς προπομποὺς, ἀπεχώρησεν εἰς πολίχνιόν τι τῶν περὶ τὸν Πά-

licis: rebus ipſis Pompeium requirentibus, non diu ille ſuſpenſus fuit, quo ſe conuerteret, ſed adiunxit ſe optimatibus, ac dux exercitus eſt contra Lepidum deſignatus. Ille iam magnam Italiae partem ſubegerat, et duce Bruto obtinebat exercitu Galliam Ciſalpinam. Pompeius reliqua quidem ſuo conſpectu facile oppreſſit, verum Mutinae in Gallia perdiu caſtra collata Bruti caſtris habuit. Interea Lepidus Romam ruit, et moenibus aſſidens ſecundum conſulatum poſtulauit, magna colluuie territans populum. Hanc formidinem allatae a Pompeio literae diſcuſſere, bellum ſine certamine eſſe perpetratum. Brutus enim, quia vel exercitum ipſe tradidit, vel, tranſitionem ille quum faceret, proditus fuit, vitam ſuam in Pompeii permiſit fidem, acceptiſque equitibus, qui ſe comitarentur, in oppidum quoddam Galliae circumpadanae receſſit:

12 τῶν πραγμάτων] Miror, neminem animaduertiſſe, vnius voculae omiſſione locum hunc ſcabrum eſſe factum. Excidit οὖν poſt τῶν, legendumque τῶν οὖν πρ. quo facto, omnia recte habebunt. *Moſes Duſoul.*

13 διεμέλησεν SGerm.

14 Μοντίνῃ dat Iuntina, et paulo poſt ῥυθεὶς. In SGerm. eſt Μονρίνῃ. ſed litera (teſte edit. Lond.) non facile perſpicitur; hoc enim vocabulum omnino fere deletum eſt.

15 αὐτῆς Vulcob.

δον· ὅπȣ [16] μεθ' ἡμέραν μίαν ἐπιπέμψαντος αὐτῷ τȣ͂ Πομπηΐȣ Γεμίνιον, ἀνῃρέθη· καὶ πολλὴν ἔσχεν ἀπὸ τȣ́τȣ Πομπήϊος αἰτίαν. γεγραφὼς γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς μεταβολῆς πρὸς τὴν σύγκλητον, ὡς ἑκὼν αὐτῷ πρόσθοιτο Βρȣ͂τος, ἑτέρας αὖθις ἔπεμψεν ἐπιςολὰς ἀνῃρημένȣ τȣ͂ ἀνθρώπȣ κατηγορȣ́σας. τȣ́τȣ τȣ͂ Βρȣ͂τος ἦν υἱὸς, ὁ Καίσαρα σὺν Κασσίῳ [17] κτείνας, ἀνὴρ ὁμοίως [18] τῷ πατρὶ μήτε πολεμήσας, μήτ' ἀποθανὼν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνȣ γέγραπται. Λέπιδος μὲν ȣ͂ν εὐθὺς ἐκπεσὼν τῆς Ἰταλίας, ἀπέδρασεν εἰς Σαρδόνα· κἀκεῖ νοσήσας, ἐτελεύτησε δι' ἀθυμίαν, ȣ̓ τῶν πραγμάτων, ὥς φασιν, ἀλλὰ γραμματίῳ περιπεσὼν, ἐξ ȣ̔ μοιχείαν τινὰ τῆς γυναικὸς κατεφώρασε [19].

17. Λεπίδῳ δ' ȣ̓δὲν ὅμοιος ςρατηγὸς Ἰβηρίαν κατέχων Σερτώριος, ἐπῃωρεῖτο Ῥωμαίοις φοβερὸς, ὥσπερ ἔσχατον [20] νόσημα, τῶν ἐμφυλίων πολεμίων [21] ὡς τȣ͂τον τὸν ἄνδρα συνεῤῥυηκότων, πολλȣ̀ς μὲν ἤδη τῶν ἐλατ-

receſſit: vbi poſtero die, immiſſo per Pompeium Geminio, eſt interfectus. Qua de cauſa vehementer eſt laceratus Pompeius: qui enim mox ab initio tranſitionis ſcripſerat ad ſenatum, Brutum vltro ad ſe transgreſſum, miſit denuo alteras literas, quibus inſectatus eſt interemtum. Huius Brutus, qui cum Caſſio Caeſarem occidit, filius fuit, vir patris neque in bello gerendo, neque in morte, ſimilis, vt in illius hiſtoria explicuimus. Porro Lepidus confeſtim Italia eiectus, profugit in Sardiniam, vbi morbo correptus exſpirauit, fractus animo, non ob res perditas, (vt autumant) ſed quum eſſet nactus epiſtolium, ex quo ſtuprum vxoris comperit.

Lepidi vero longe diſſimilis Hiſpaniam tenebat Sertorius, ac Romanis terribilis impendebat: ad quem, ſicut extremum bellorum morbum, hoſtes domeſtici confluxerant. Hic multos iam inferioris ordinis

16 ὅπως idem.
17 Κασίῳ SGerm.
18 ὅμοιος idem.
19 ἐφώρασε ſimplex Vulcob. SGerm.
20 ὥσπερ ἔσχατον] Ita etiam SGerm. ſed vulgatae interponunt ἐπ'.
21 ita etiam SGerm. in vulgatis eſt πολέμων.

τόνων στρατηγῶν ἀνῃρηκότα, Μετέλλῳ δὲ Πίῳ [22] τότε συμπεπλεγμένον, ἀνδρὶ λαμπρῷ μὲν καὶ πολεμικῷ, δοκοῦντι δ' ἀργότερον ὑπὸ γήρως ἕπεσθαι τοῖς καιροῖς τοῦ πολέμου, καὶ ἀπολείπεσθαι τῶν πραγμάτων, ἀρπαζομένων ὀξύτητι καὶ τάχει τοῦ Σερτωρίου, παραβόλως καὶ λῃστρικώτερον αὐτῷ προσφερομένου, καὶ ταράττοντος ἐνέδραις καὶ περιδρομαῖς ἄνδρα νομίμων [23] ἀθλητὴν ἀγώνων, καὶ δυνάμεως στασίμου καὶ βαρείας ἡγεμόνα. πρὸς ταῦτα Πομπήϊος ἔχων στρατιὰν [24] ὑφ' ἑαυτῷ, διεπράττετο Μετέλλῳ πεμφθῆναι βοηθός· καὶ Κάτλου κελεύοντος οὐ διέλυεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν περὶ τὴν πόλιν, ἀεί τινας ποιούμενος προφάσεις, ἕως ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, Λεύ-

ordinis duces interemerat. Tunc vero cum Metello Pio colluctabatur, claro illo quidem et ſtrenuo viro, ſed qui ſegnius ob ſenium articulos belli vrgere, lentiuſque videretur inſtare rebus, quae torrente pernicitate rapiebantur Sertorii. Qui proiecta audacia et latrocinantis potius more cum illo agebat, inſidiiſque et circumcurſitationibus virum perſtringebat certaminum iuſtorum peritum, atque exercitus ſtatarii et grauis ducem. Eo Pompeius, quod exercitum haberet ſibi permiſſum, enitebatur, vt ad opem Metello ferendam mitteretur. Nec, quamuis praecepit Catulus, dimiſit exercitum, ſed haeſit in armis circa vrbem, ſemper habens, quid praetexeret, donec, L. Philippo referente, illam

22 Ἀππίῳ] Recte in Anon. et Mur. Πίῳ pro Ἀππίῳ legitur; vti Xyl. emendabat. [qui ad hunc locum ita annotat: In Graeco eſt Ἀππίῳ, inſigni menda: quod non vidit Tudertinus, recepit Amiotus. Idem Tudertinus, quod de Sertorio dicitur, ad eum vltimum reliquias bellorum ciuilium confluxiſſe, inepte ad Pompeium detorſit: vt et paulo ſuperius M. Brutum patris ſimilem dixit; quum Plutarchus affirmet, neque bello, neque morte, eum patris ſimilem fuiſſe: quod et verum eſt. Nam et in bello Pompeiano partes optimatum eſt ſecutus, et libertatis ciuibus reſtituendae cauſa Caeſarem necauit, et propter eam bello geſto periit.]

23 νόμιμον] Vulc. νομίμων. Recte. Anon. et Mur. μονίμων. Qua de re dictum eſt a nobis ad 317, 10. *Moſes Duſoul.*

24 ἔχων τὴν στρατείαν SGerm.

κίȣ Φιλίππȣ γνώμην εἰπόντος. ὅτε καί φασιν, ἐν συγκλήτῳ πυθομένȣ τινὸς, καὶ θαυμάζοντος, εἰ Πομπήϊον ἀνθύπατον οἴεται δεῖν ἐκπεμφθῆναι Φίλιππος· Οὐκ ἔγωγε, φάναι τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀνθ' ὑπάτων [25]. ὡς ἀμφοτέρȣς τȣ̀ς τότε ὑπατεύοντας ȣ̓δενὸς ἀξίȣς ὄντας.

18. Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀψάμενος ὁ Πομπήϊος, οἷα φιλεῖ πρὸς νέȣ δόξαν ἡγεμόνος, ἑτέρȣς ταῖς ἐλπίσιν ἐποίησε τȣ̀ς ἀνθρώπȣς, καὶ τὰ μὴ πάνυ βεβαίως τῷ Σερ-

illam prouinciam ei decreuere. Quo tempore aiunt, rogante quodam in ſenatu et mirante, Pompeium an pro conſule Philippus eſſet in Hiſpaniam miſſurus: Non tantum, inquit, pro conſule, Philippus, ſed pro conſulibus: notans, ambos illius anni conſules nullo numero eſſe.

Vt Hiſpaniam attigit Pompeius, et, vti ſolet, ad noui imperatoris famam noua ſpe homines erexit, ac quae non arcta fide cum Serto-

25 ἀνθ' ὑπάτων] In praecedentibus editionibus [vti etiam in cod. SGerm.] legitur ἀνθυπάτων, pro ἀνθ' ὑπάτων: quam lectionem interpretes quoque ſecuti ſunt. Verum ἀνθύπατον, quod praecedit, non reddiderunt nomine compoſito, ſed perinde, ac ſi ἀνθ' ὑπάτȣ ſcriptum eſſet. Ita enim vnus locum iſtum vertit: *Quo tempore (vt aiunt) quum quidam in ſenatu quaereret, ecquid Pompeium pro conſule ad bellum mittendum putaret, Philippus: Nequaquam, inquit: ſed pro conſulibus: vtrumque conſulem nullius eſſe pretii exiſtimans.* Alter quoque ita vertit, ac ſi ſcriptum eſſet ἀνθ' ὑπάτȣ, et quidem haec verba, *pro conſule*, in ipſa reſponſione etiam repetens, hoc modo: *Quo tempore aiunt, rogante quodam in ſenatu, et mirante, Pompeium an pro conſule Philippus eſſet in Hiſpaniam miſſurus: Non tantum, inquit, pro conſule, Philippus, ſed pro conſulibus: notans, ambos illius anni conſules nullo numero eſſe.* Mihi autem non liquet, vtrum ἀνθ' ὑπάτȣ pro ἀνθύπατον reponendum cenſuerint, ideoque verterint *pro conſule*, non *proconſulem*, voce compoſita, an potius, vt dicti huius feſtiuitatem apertiorem redderent, ita interpretati ſint. Sed retinendo ἀνθύπατον, itidemque interpretationem conſuetam illi dando, minime obſcura eſſe videtur huius reſponſi vrbanitas, qua ad ſignificationem nominis ἀνθύπατος, id eſt *proconſul*, alluditur. Ideoque recte quidem pro ἀνθυπάτων fuiſſe repoſitum ἀνθ' ὑπάτων, at non itidem ἀνθύπατον in ἀνθ' ὑπάτȣ eſſe mutandum cenſeo. *H. Stephanus.*

26 ἂν

τηρίῳ συνεστῶτα τῶν ἐθνῶν ἐκινεῖτο καὶ μετεβάλλετο, λόγους ὑπερηφάνους ὁ Σερτώριος κατὰ τοῦ Πομπηΐου διέσπειρε, καὶ σκώπτων ἔλεγε νάρθηκος ἂν [26] αὐτῷ δεῆσαι καὶ σκύτους ἐπὶ τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ τὴν γραῦν ἐκείνην ἐφοβεῖτο, λέγων τὸν Μέτελλον. ἔργῳ μέντοι φυλαττόμενος σφόδρα καὶ δεδοικὼς τὸν Πομπήϊον, ἀσφαλέστερον ἐστρατήγει. καὶ γὰρ ὁ Μέτελλος, ὅπερ οὐκ ἄν τις ᾠήθη, διετέθρυπτο τῷ βίῳ κομιδῇ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐνδεδωκώς· καὶ μεγάλη τις εἰς ὄγκον καὶ πολυτέλειαν ἐξαίφνης ἐγεγόνει μεταβολὴ περὶ αὐτόν· ὥστε τῷ Πομπηΐῳ καὶ τοῦτο θαυμαστὴν εὔνοιαν ἅμα τῇ [27] δόξῃ φέρειν, ἐπιτείνοντι τὴν εὐτέλειαν τῆς διαίτης οὐ πολλῆς ἐπιτηδεύσεως δεομένην. φύσει γὰρ ἦν σώφρων καὶ τεταγμένος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. τοῦ δὲ πολέμου πολλὰς ἰδέας ἔχοντος, ἠνίασε μάλιστα τὸν Πομπήϊον ἡ Λαύρωνος ἅλωσις ὑπὸ Σερτωρίου. κυκλοῦσθαι γὰρ αὐτὸν οἰηθεὶς, καί τι μεγαληγορήσας, αὐτὸς ἐξαίφνης ἀνεφάνη περιεχόμενος κύκλῳ· καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι δεδιὼς, ἐπεῖδε καταπιμπραμένην τὴν πόλιν, αὐτοῦ

Sertorio coierant gentes, motae ſunt et tranſiuerunt, arrogantes ſermones de Pompeio Sertorius diſſipauit, et per ludibrium ferula iactauit ſe et loro puerum nunc caſtigaturum, niſi anum illam formidaret, Metellum ſignificans. Reuera tamen vehementer cauens et timens Pompeium, bellum gerebat circumſpectius. Etenim Metellus (quod nemo exſpectaſſet) admodum deliciis diffluens ſolute viuebat, magnaque exſtiterat apud eum et repentina ad faſtum luxumque mutatio. Ita ea quoque res ſingularem Pompeio cum laude beneuolentiam adiungebat, quod vitae frugalitatem intenderet: in quo non magnopere tamen elaborandum habuit. Siquidem ſua ſponte temperans erat, et in cupiditatibus moderatus. Quum autem varia belli forma eſſet, nihil Pompeium magis pupugit, quam quum Lauronem expugnauit Sertorius. Quippe cinctum eum ratus, quum inſuper eſſet certa magniloquentia vſus, ſemetipſum conſpexit ſubito vndique circumuentum: atque ideo non auſus ſe mouere, oppidum illud ſub oculis ſuis adſpexit inflam-

26 ἂν deeſt Iunt. et Ald. eaedem in continenti dant ἔργα.

27 τῇ deeſt Iunt. et Aldinae, item SGerm.

παρόντος. Ἑρέννιον [28] δὲ καὶ Περπένναν, ἄνδρας ἡγεμονικοὺς τῶν πρὸς Σερτώριον καταπεφευγότων [29] καὶ στρατηγούντων ἐκείνῳ, νικήσας περὶ Οὐαλεντίαν [30], ὑπὲρ μυρίους ἀπέκτεινεν.

19. Ἐπαρθεὶς δὲ τῇ πράξει [31] καὶ μέγα φρονῶν, ἐπ' αὐτὸν ἔσπευδε Σερτώριον, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος. περὶ δὲ Σουκρῶνι ποταμῷ, τῆς ἡμέρας ἤδη τελευτώσης, συνέβαλλον τὰς δυνάμεις, δεδιότες μετελθεῖν τὸν Μέτελλον, ὁ μὲν ὡς μόνος, ὁ δ' ὡς μόνῳ διαγωνίσαιτο. τὸ μὲν οὖν τέλος ἀμφίδοξον ἔσχεν ὁ ἀγών· ἑκατέρου γὰρ θάτερον κέρας ἐνίκησε. τῶν δὲ στρατηγῶν πλέον ἠνέγκατο Σερτώριος· ἐτρέψατο γὰρ τὸ καθ' αὐτὸν ἐκεῖνος ἀντιταχθείς. Πομπηΐῳ δ' ἀνὴρ μέγας ἱππότῃ [32] πεζὸς ἐφώρμησε· συμπεσόντων δ' [αὐτῶν] [33] εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ γενομένων ἐν λαβαῖς, ἀπέσκηψαν αἱ πληγαὶ τῶν ξιφῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀμφοῖν, οὐχ ὁμοίως· ἐτρώθη μὲν γὰρ ὁ Πομπήϊος μόνον, ἐκείνου δ' ἀπέκοψε τὴν χεῖρα.

inflammari. At Herennium et Perpennam, viros militares, qui ad Sertorium confugerant, huiusque legatos, fudit circa Valentiam, occiditque amplius decem millia militum.

Hoc facto elatus magnasque spes concipiens in ipsum mouit Sertorium, ne in societatem victoriae veniret Metellus. Ad Sucronem amnem praecipite iam in vesperum die signis collatis concurrere, veriti, ne superueniret Metellus; hic, quo solus, ille, quo cum solo dimicaret: sed proelium incerta victoria diremtum est. Vtriusque enim alterum cornu vicit. Inter duces tamen laus penes Sertorium maior fuit. Quippe hic fudit fugauitque oppositum sibi cornu. In Pompeium vero vir vastus equitem pedes cum impetu intulit se. Vbi congressi sunt et pedem contulere, ensium ictus in vtriusque manum defluxere, sed impari effectu. Pompeius tantummodo vulnus accepit, at illi manum detruncauit. Quum

28 Ἑρρένιον SGerm.
29 καὶ πεφευγ. dat Iuntina.
30 Οὐαλεντῖναν dat sola Iunt.
31 τῇ δόξῃ SGerm.
32 ἱππότης] Mur. recte ἱππότῃ. Et ita fuisse in Anon. arbitror, non ἱππόθη, vt in Var. Lect. legitur. *Moses Dusoul.*
33 αὐτῶν deest Iunt. et Ald. item SGerm.

34 μυ-

πλειόνων δὲ συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν, ἤδη τῆς τροπῆς γε-
γενημένης, ἀνελπίστως διέφυγε, προέμενος τὸν ἵππον τοῖς
πολεμίοις, φάλαρα χρυσᾶ καὶ κόσμον ἄξιον πολλοῦ πε-
ρικείμενον. ταῦτα γὰρ διανεμόμενοι, καὶ περὶ τούτων μα-
χόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἀπελείφθησαν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ
παρετάξαντο μὲν ἀμφότεροι πάλιν, ἐκβεβαιούμενοι τὸ νί-
κημα· Μετέλλου δὲ προσιόντος, ἀνεχώρησεν ὁ Σερτώριος
σκεδασθέντι τῷ στρατῷ. τοιαῦται γὰρ ἦσαν αἱ διαλύσεις,
καὶ πάλιν σύνδρομαι τῶν ἀνθρώπων, ὥστε πολλάκις μό-
νον πλανᾶσθαι τὸν Σερτώριον, πολλάκις δ' αὖθις ἐπιέναι
μυριάσι [34] πεντεκαίδεκα στρατιᾶς [35], ὥσπερ χειμάῤῥουν [36]
ἐξαίφνης πιμπλάμενον. ὁ δ' οὖν Πομπήϊος, ἐπεὶ μετὰ τὴν
μάχην ἀπήντα τῷ Μετέλλῳ, καὶ πλησίον ἀλλήλων ἦσαν,
ἐκέλευσεν ὑφεῖναι τὰς ῥάβδους, θεραπεύων ὡς προὔχοντα
τιμῇ [37] τὸν Μέτελλον. ὁ δὲ καὶ τοῦτο διεκώλυσε, καὶ
τἄλλα χρηστὸς ἦν ἀνὴρ περὶ αὐτὸν, οὐδὲν ὡς ὑπατικῷ καὶ
πρεσβυτέρῳ νέμων ἑαυτῷ πλέον, ἀλλ' ἢ τὸ σύνθημα,
κοινῇ στρατοπεδευόντων, εἰς ἅπαντας ἐξεπέμπετο παρὰ

Quum autem in eum complures coorirentur, ſuis iam terga dantibus, praeter ſpem euaſit. Hoſtes equum eius comprehenderunt aureis phaleris et ornatu pretioſo inſtructum. Dum haec partiuntur, atque de his digladiantur inter ſe, amiſerunt e manibus Pompeium. Prima luce vterque victoriae confirmandae cauſa inſtruxit ex integro aciem. Verum quia ſuperuenit Metellus, Sertorius, diſſipato exercitu, digreſſus eſt. Ita enim dilabebantur milites illius, iterumque confluebant, vt crebro Sertorius palaretur ſolus, crebro rurſus inſtar torrentis repente intumeſcens, centum quinquaginta armatorum millibus ingrueret. At Pompeius, vt ſecundum proelium Metello obuiam proceſſit, atque in conſpectu vtrinque fuerunt, honoris Metelli cauſa dignitate priori ſummitti faſces iuſſit. Id prohibuit ille, praebuitque caetera moderatum ſe Pompeio, neque vllam ſibi, vt conſulari et aetate maiori, ſumſit praerogatiuam, niſi quod ſignum, quum vnis in caſtris tenderent, toti exercitui daretur a Metello. Verum

34 μυρίας SGerm.
35 στρατείας idem.
36 χειμάῤῥου idem.
37 τῇ τιμῇ Vulcob.

Μετέλλου· τὰ πολλὰ δὲ χωρὶς ἐστρατοπεδεύοντο [38]. διέκοπτε γὰρ αὐτοὺς καὶ διίστη ποικίλος ὢν ὁ πολέμιος, καὶ δεινὸς ἐν βραχεῖ πολλαχοῦ περιφανῆναι, καὶ μεταγαγεῖν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀγῶνας. τέλος δὲ, περικόπτων μὲν [39] ἀγορὰς, ληϊζόμενος δὲ τὴν χώραν, ἐπικρατῶν δὲ τῆς θαλάσσης, ἐξέβαλεν ἀμφοτέρους τῆς ὑφ' ἑαυτὸν [40] Ἰβηρίας, ἀναγκασθέντας εἰς ἀλλοτρίας καταφυγεῖν ἐπαρχίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων.

20. Πομπήϊος δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἰδίων ἐξανηλωκὼς καὶ κατακεχρημένος εἰς τὸν πόλεμον, ᾔτει χρήματα τὴν σύγκλητον, ὡς ἀφιξόμενος εἰς Ἰταλίαν μετὰ τῆς δυνάμεως, εἰ μὴ πέμποιεν. ὑπατεύων δὲ Λεύκουλλος [41] τότε, καὶ Πομπηΐῳ μὲν ὢν διάφορος, μνώμενος δ' ἑαυτῷ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, ἔσπευσεν ἀποσταλῆναι τὰ χρήματα· φοβούμενος αἰτίαν Πομπηΐῳ παρασχεῖν δεομένῳ Σερτώριον ἀφεῖναι, καὶ πρὸς Μιθριδάτην τραπέσθαι, λαμ-

Verum caſtra fere ſeparata habebant. Dirimebat enim et diſtrahebat eos hoſtis calliditate varius, et mirus artifex in breui momento diuerſis locis ſe oſtendendi, ab aliiſque ad alia certamina traducendi. Denique commeatum intercipiendo, agros foedando, mare infeſtum habendo, vtrumque ea, quam ipſe obtinebat, Hiſpania expulit, coëgitque neceſſariorum anguſtiis in prouincias refugere alienas.

Pompeius, qui maximam facultatum ſuarum partem in bellum impenderat et erogauerat, pecuniam poſtulauit a ſenatu, addens, ni mitterent, deportaturum ſe in Italiam exercitum. Id temporis conſul Lucullus erat, a Pompeio alienus: qui, ambiens bellum Mithridaticum, effecit, vt ei mature ſtipendium mitteretur. Timebat nempe praetextum cupienti Pompeio dare Sertorium omittendi, et conuertendi ſe in Mithridatem, illuſtrem ad

38 ἐστρατεύοντο SGerm.

39 μὲν deeſt Iunt. et Ald.

40 τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν Vulc. [Non ſic videtur ibi fuiſſe, ſed αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτὸν, quo voluit, quicunque exarauit, indicare, ita legi in Iuntina, a qua τῆς abeſt, ab Aldina recte additum. Magna pars lectionum Vulcobianarum aliud nihil ſunt, quam lectiones Iuntinae, a Vulcobio, ſeu quocunque alio, in margines Aldinae tranſlatae.]

41 Λεύκολλος SGerm.

42 pro

πρὸν μὲν εἰς δόξαν, εὐμεταχείριστον δὲ Φαινόμενον ἀνταγωνιστήν. ἐν τούτῳ δὲ θνήσκει Σερτώριος, ὑπὸ τῶν Φίλων δολοΦονηθείς· ὧν Περπέννας ὁ κορυΦαιότατος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ [42] τῶν αὐτῶν μὲν ὁρμώμενος δυνάμεων καὶ παρασκευῶν, τὸν δὲ χρώμενον αὐταῖς ὁμοίως οὐκ ἔχων λογισμόν. εὐθὺς οὖν ὁ Πομπήϊος ἐπεξελθὼν, καὶ ῥεμβόμενον ἐν τοῖς πράγμασι τὸν Περπένναν καταμαθὼν, δέλεαρ αὐτῷ δέκα σπείρας ὑΦῆκεν εἰς τὸ πεδίον, διασπαρῆναι κελεύσας. τραπομένου δὲ πρὸς ταύτας ἐκείνου [43] καὶ διώκοντος, ἄθρους ἐπιΦανεὶς καὶ συνάψας μάχην, ἐκράτησε πάντων. καὶ διεΦθάρησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ· τὸν δὲ Περπένναν ἀχθέντα πρὸς αὐτὸν ἀπέκτεινεν, οὐκ ἀχάριστος, οὐδ' ἀμνήμων γενόμενος τῶν περὶ Σικελίαν, ὡς ἐγκαλοῦσιν ἔνιοι, μεγάλῃ δὲ διανοίᾳ καὶ σωτηρίῳ τῶν ὅλων γνώμῃ χρησάμενος. ὁ γὰρ Περπέννας τῶν Σερτωρίου γραμμάτων γεγονὼς κύριος, ἐδείκνυεν ἐπιστολὰς τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατωτάτων ἀνδρῶν, οἳ τὰ παρόντα κινῆσαι βουλόμενοι πράγματα, καὶ μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν, ἐκάλουν τὸν Σερτώριον εἰς τὴν Ἰταλίαν.

ad gloriam facilemque (vt putabatur) ſuperatu aduerſarium. Interea circumuentus ab amicis Sertorius interficitur: quorum ſummus Perpenna coryphaeus illius facta exprimere aggreſſus eſt, iiſdem ſuccinctus copiis et apparatu: at, quod pariter moderaretur illis, conſilium defecit eum. Perpennam igitur confeſtim perſequens Pompeius, et in rebus gerendis nutantem intelligens, eſcam ei decem cohortes obiecit, quibus iuſſit ſe ſpargere per campum. Eo quum ille ſe vertiſſet, captaretque hanc praedam, repente incurrens proelium commiſit, ac fuſo fugatoque illius exercitu, plerique duces in acie occubuere: Perpennam ad ſe pertractum occidit, non ingratus, nec immemor (vt quidam exprobrant) in Sicilia actorum, ſed magna ratione et ſalubri toti reipub. conſilio. Siquidem Perpenna, quum literas Sertorii in poteſtate haberet, epiſtolas protulit potentiſſimorum in vrbe virorum, qui, praeſentem rerum ſtatum mouere et verſare rempublicam cupientes, Sertorium acciebant in Italiam. Quae

42 pro ἀπὸ Vulc. dat ἀλλά. 43 ἐκείνου abeſt a SGerm.

φοβηθεὶς οὖν ὁ Πομπήϊος ταῦτα, μὴ μείζονας ἀναστήσῃ τῶν πεπαυμένων πολέμων, τόν τε Περπένναν ἀνεῖλε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς, οὐδ' ἀναγνοὺς, κατέκαυσεν.

21. Ἐκ δὲ τούτου παραμείνας χρόνον ὅσον τὰς μεγίστας κατασβέσαι ταραχὰς, καὶ τὰ φλεγμαίνοντα μάλιστα καταστῆσαι καὶ διαλῦσαι τῶν πραγμάτων, ἀπῆγεν εἰς Ἰταλίαν τὸν στρατὸν, ἀκμάζοντι τῷ δουλικῷ πολέμῳ κατὰ τύχην φερόμενος. διὸ καὶ Κράσσος ὁ στρατηγὸς κατήπειξε [44] παραβόλως τὴν μάχην, καὶ κατευτύχησε, δισχιλίους τριακοσίους ἐπὶ μυρίοις κτείνας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτῳ τὸν Πομπήϊον εἰσποιούσης ἁμωσγέπως τῷ κατορθώματι τῆς τύχης, πεντακισχίλιοι φεύγοντες ἐκ τῆς μάχης ἐνέπεσον εἰς [45] αὐτὸν, οὓς ἅπαντας διαφθείρας, ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον ὑποφθάσας [46], ὡς [47] Κράσσος μὲν ἐκ παρατάξεως νενίκηκε τοὺς μονομάχους, αὐτὸς δὲ τὸν πόλεμον ἐκ ῥιζῶν παντάπασιν ἀνήρηκε. καὶ ταῦτα βουλομένοις ἦν δι' εὔνοιαν ἀκροᾶσθαι καὶ λέγειν τοῖς Ῥωμαίοις.

Quae timens Pompeius, ne maiora, quam restincta erant, excitarent bella, Perpennam necauit, et literas ne inspectas quidem concremauit.

Inde tantisper in Hispania moratus, dum grauissimos tumultus sedasset, vlceraque tractasset et composuisset maxime tumentia, exercitum in Italiam reduxit, auspicato superueniens bello seruili, quod tum maxime vigebat. Quapropter dux belli illius, Crassus, maturauit praeceps pugnae aleam, victorque fuit, trecentis supra duodecim millia caesis. Veruntamen fortuna etiam hoc decus ex parte ad Pompeium trahente, quinque millia, quae ex acie fugerant, in eum sunt delata. Quibus semel deletis, occupauit ad senatum scribere, Crassum quidem gladiatores acie fudisse, se vero bellum radicitus plane exstirpasse. Atque haec fauente populo Romano propter beneuolentiam erga eum audiebantur et dicebantur.

44 ἤπειξε simplex SGerm.

45 πρὸς idem.

46 ὑποφθάσας] Eodem sensu vsurpat iterum V. 81, 5. ὑποφθάνοντες ἀλλήλους. In Crasso 263. nihil additur. *Moses Dusoul.*

47 ὅτι Vulc.

Ἰβηρίαν δὲ καὶ Σερτώριον οὐδὲ παίζων ἄν τις εἶπεν ἑτέρου, καὶ μὴ Πομπηΐου, τὸ πᾶν ἔργον εἶναι. ἐν τοσαύτῃ δὲ τιμῇ καὶ προσδοκίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ὅμως ἐνῆν τις ὑποψία καὶ δέος, ὡς οὐ προησομένου τὸ στράτευμα [48], βαδιουμένου δὲ δι' ὅπλων καὶ μοναρχίας ἄντικρυς ἐπὶ τὴν Σύλλα πολιτείαν. ὅθεν οὐκ ἐλάττονες ἦσαν τῶν δι' εὔνοιαν τρεχόντων, καὶ φιλοφρονουμένων καθ' ὁδὸν, οἱ φόβῳ ταῦτα ποιοῦντες. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἀνεῖλε τὴν ὑπόνοιαν ὁ Πομπήϊος, προειπὼν ἀφήσειν τὸ στράτευμα μετὰ τὸν θρίαμβον, ἓν αἰτιᾶσθαι τοῖς βασκαίνουσι περιῆν ὑπόλοιπον [49], ὅτι τῷ δήμῳ προσνέμει μᾶλλον ἑαυτὸν, ἢ τῇ βουλῇ, καὶ τὸ τῆς δημαρχίας [50] ἀξίωμα, Σύλλα καταβαλόντος, ἔγνωκεν ἀνιστὰς [51] καταχαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς. ὅπερ ἦν ἀληθές. οὐ γάρ ἐστιν, ὅτινος ἐμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἠράσθη δῆμος, καὶ μᾶλλον ἐπόθησεν, ἢ τὴν ἀρχὴν [52] αὖθις ἐπιδεῖν ἐκείνην. ὥστε

Hiſpaniam vero et Sertorium ne per iocum quidem alteri quiſquam, niſi Pompeii virtuti, prorſus adſcribat. In tanto tamen Pompeii honore et exſpectatione inerat quaedam ſuſpicio et metus, non dimiſſurum eum exercitum, ſed armis et dominatu aperte ad Syllanum perrecturum imperium. Quare non pauciores timore adducti, quam beneuolentia, redeunti ſalutandi cauſa prodierunt obuiam. Quam opinionem quum amolitus eſſet Pompeius, declarans, a triumpho exercitum ſe dimiſſurum, vnum reliquum inuidis erat vellicare, quod populum magis, quam ſenatum, coleret: et, quum Sylla auctoritatem plebis ſuſtuliſſet, reſtituere eam plebi et indulgere ei in animo haberet: quod verum erat. Nihil enim populus Romanus inſaniore cupiditate proſequutus eſt, neque vllum magiſtratum recuperare, atque eum, deſiderauit ardentius; vt Pompe-

48 στρατεύματος idem.
49 τὸ ὑπόλοιπον Vulc.
50 τὸ τοῦ δήμου ἀξ...] Genuina haec ſcriptura. Conſule de re ipſa, quae in Supplem. Liu. dicuntur, Lib. LXXVII. c. 25. 26. et 27. *Moſes Duſoul.* τὸ τῆς βουλῆς dant Vulc. SGerm. Iunt.
51 ἀνιστάναι καὶ χαρ. SGerm. in vulgatis legitur ἀνιστᾶν καὶ χαρ.
52 ἀρχὴν....] Tribunitiam poteſtatem intelligit, quae a Sylla imminuta fuerat, ſed non ſublata. Adeo vt hic excidiſſe vocem aliquam ſuſpicari merito quis poſſit. Vid. p. ſeq. l. 2. *Moſes Duſoul.*

53 σὺν

καὶ Πομπήϊον εὐτύχημα ποιεῖσθαι μέγα, τὸν τοῦ πολιτεύματος καιρόν· ὡς οὐκ ἂν εὑρόντα χάριν ἄλλην, ἢ τὴν εὔνοιαν ἀμείψεται τῶν πολιτῶν, εἰ ταύτην ἕτερος προέλαβε.

22. Ψηφισθέντος οὖν αὐτῷ [53] δευτέρου θριάμβου καὶ ὑπατείας, οὐ διὰ ταῦτα θαυμαστὸς ἐδόκει καὶ μέγας· ἀλλ' ἐκεῖνο τεκμήριον ἐποιοῦντο τῆς λαμπρότητος, ὅτι Κράσσος, ἀνὴρ τῶν τότε πολιτευομένων [54] πλουσιώτατος, καὶ δεινότατος εἰπεῖν, καὶ μέγιστος, αὐτόν τε Πομπήϊον ὑπερφρονῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οὐκ ἐθάρσησεν [55] ὑπατείαν μετιέναι πρότερον, ἢ Πομπηΐου δεηθῆναι. καὶ μέντοι Πομπήϊος ἠγάπησε, πάλαι δεόμενος χρείας τινὸς ὑπάρξαι καὶ φιλανθρωπίας πρὸς αὐτόν· ὥστε καὶ δεξιοῦσθαι προθύμως, καὶ παρακαλεῖν τὸν δῆμον, ἐπαγγελ-

Pompeius pro magna felicitate reputaret illius actionis occasionem: quod beneficium reperturum non putaret se aliud, hoc si alius praeripuisset sibi, quo ciuium repensaret fauorem.

Igitur decreto ei altero triumpho et consulatu, non tam ob haec suspiciendus et magnus est habitus, verum illud pro insigni habuerunt eius splendoris, quod omnium eo tempore rempublicam gerentium opulentissimus, eloquentissimus, maximus, ipsiusque despiciens Pompeii atque omnium aliorum, non ante consulatum petere ausus esset Crassus, quam Pompeium rogasset. Et sane placuit id Pompeio, qui iampridem eum aliquo officio et obsequio auebat prouocare: populumque enixe prensauit orauitque, ostendens, haud minorem gratiam

53 σὺν αὐτῷ Vulc.

54 τῶν τότε πολιτευομένων] Legitur etiam τῶν πώποτε πολιτευομένων: quae certe multo maior laus fuerit. Sed si τότε in πώποτε mutetur, videtur etiam πολιτευομένων in πολιτευσαμένων, vel πεπολιτευμένων, mutari debere. Quae tamen mutatio ex vetustis libris non annotatur, haud scio, an per incuriam praetermissa. *H. Stephanus.* A SGerm. πολιτευομένων abest: sed post τότε superscripta est haec nota: Fortasse librarius hoc verbum in corpore, seu contextu, praetermissum, in margine apponere omisit. Ego [addit collector Var. Lect. cod. SGerm.] a Plutarcho non esse profectum censeo.

55 ἐθάῤῥησεν Vulc. SGerm.

56 τὴν

λόμενος χάριν ἕξειν οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος, ἢ τῆς ἀρχῆς. οὐ μὴν ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὕπατοι διεφέροντο πάντα καὶ προσέκρουον ἀλλήλοις· καὶ ἐν μὲν τῇ βουλῇ μᾶλλον ἴσχυεν ὁ Κράσσος, ἐν δὲ τῷ δήμῳ μέγα τὸ Πομπηΐου κράτος ἦν. καὶ γὰρ ἀπέδωκε τὴν δημαρχίαν αὐτῷ, καὶ τὰς δίκας περιεῖδεν αὖθις εἰς τοὺς ἱππέας νόμῳ μεταφερομένας. ἥδιστον δὲ θέαμα τῷ δήμῳ παρέσχεν αὐτὸς ἑαυτὸν, τὴν στρατείαν [56] παραιτούμενος. ἔθος γάρ ἐστι Ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται [57] τὸν νόμιμον χρόνον, ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον ἐπὶ τοὺς δύο ἄνδρας, οὓς τιμητὰς καλοῦσι καὶ καταριθμησαμένους [58] τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον, ὑφ' οἷς ἐστρατεύσαντο, καὶ διδόντας εὐθύνας τῆς στρατείας, ἀφίεσθαι. νέμεται δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις ἑκάστων. τότε δὴ προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ, Γέλλιος [59] καὶ Λέντλος, ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἱππέων ἐξεταζομένων. ὤφθη δὲ Πομπήϊος ἄνωθεν ἐπ' ἀγορὰν κατερχόμε-

tiam ſe collegae, quam ſui honoris, gratia ei habiturum. Verum enimuero declarati conſules, vbique diſſenſerunt, occurſaruntque ſibi mutuo. In curia plus Craſſus pollebat, ad populum multum poterat Pompeius. Nam tribunos plebis ei reddidit, permiſitque, vt iudicia iterum lege transferrentur ad equites. Gratiſſimum vero ſpectaculum populo ſe ipſe praebuit, quum militiae vacationem poſtularet. Mos eſt equitibus Romanis, vbi legitimum tempus ſtipendiorum expleuerunt, vt equum in forum ad cenſores adducant, enumeratiſque ſingulis ducibus et imperatoribus, ſub quibus meruerunt, ac reddita militiae ratione, petant vacationem. Ibi et honos habetur et ignominia pro cuiuſque vita acta. Sedebant tunc pro tribunali magna grauitate cenſores, Gellius et Lentulus, et inſpiciendos ſe tranſuehebant equites. Pompeius autem conſpiciebatur ſuperne in forum deſcen-

56 τὴν στρατηγίαν Vulcob.
57 στρατεύσωσι idem.
58 καταριθμησαμένων idem.
59 Γέλλιος] Hinc emenda, quod in Op. Mor. 359. praue legitur. Ibi enim Cenſoris huius nomen male ſcribitur Στέλλιος.

60 ἀγὼν]

νος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων [60] τὸν ἵππον. ὡς δ' ἐγγὺς ἦν καὶ καταφανὴς ἐγεγόνει, κελεύσας διασχεῖν τοὺς ῥαβδοφόρους, τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. ἦν δὲ τῷ δήμῳ θαῦμα καὶ σιωπὴ πᾶσα [61], τοὺς τ' ἄρχοντας αἰδὼς ἅμα καὶ χαρὰ πρὸς τὴν ὄψιν ἔσχεν. εἶτα ὁ μὲν πρεσβύτερος ἠρώτησε [62]· Πυνθάνομαί σου, ὦ Πομπήϊε Μάγνε, εἰ πάσας ἐστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας; Πομπήϊος δὲ μεγάλῃ φωνῇ· Πάσας, εἶπεν, ἐστράτευμαι καὶ πάσας ὑπ' ἐμαυτῷ αὐτοκράτορι. Τοῦτ' ἀκούσας ὁ δῆμος ἐξέκραγε, καὶ κατασχεῖν οὐκ ἔτι τὴν βοὴν ὑπὸ χαρᾶς ἦν [63]· ἀλλ' ἀναστάντες οἱ τιμηταὶ προέπεμπον αὐτὸν οἴκαδε, χαριζόμενοι τοῖς πολίταις ἑπομένοις καὶ κροτοῦσιν.

23. Ἤδη δὲ τῆς ἀρχῆς περαινομένης τῷ Πομπηΐῳ, τῆς δὲ πρὸς Κράσσον αὐξομένης διαφορᾶς, Γάϊός τις Αὐρήλιος, ἀξίωμα μὲν ἱππικὸν ἔχων, βίῳ δ' ἀπράγμονι κεχρημένος, ἐκκλησίας οὔσης, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ

descendens. Erat aliis quidem magiſtratus inſignibus ornatus, ſed equum manu trahebat. Vt proprie acceſſit et cognitus eſt, lictoribus viam ſibi facere iuſſis, equum admouit roſtris. Stetit populus ſtupore et ſilentio defixus. Cenſores vero ex ea ſpecie ſimul verecundia et gaudium occupauerunt. Inde maior natu interrogauit eum: Quaero ex te, Magne Pompei, ecquid omnia ſtipendia impleueris? Cui Pompeius alta voce: Omnia impleui, inquit, et ſub meipſo imperatore omnia. Quod audiens populus conclamauit, neque ſedari prae laetitia clamor poterat: ſed conſurgentes cenſores domum eum deduxerunt, populo proſequenti et applaudenti gratificantes.

Inſtante iam conſulatus exitu, ac diſſidio cum Craſſo eius inualeſcente, quidam C. Aurelius ex equeſtri ordine, qui procul a negotiis aetatem egerat, quum haberetur concio, roſtra con-

60 ἄγων] Legitur et ἔχων: ſed dura haec repetitio participii tam propinqua videri queat. *H. Stephanus.*

61 σιωπὴ πᾶσα] Lege πᾶσι.

62 ἐρώτησεν SGerm.

63 καὶ κατασχεῖν οὐκ ἔτι.... ἦν] Deeſt οἷός τ', quod reponi debet ante ἦν. *Moſes Duſoul.*

64 φά-

προσελθὼν, ἔφη κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Δία φάναι[64], κελεύοντα τοῖς ὑπάτοις φράσαι, μὴ πρότερον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. ῥηθέντων δὲ τούτων, ὁ μὲν Πομπήϊος ἡσυχίαν ἦγεν ἑστώς· ὁ δὲ Κράσσος ἀρξάμενος δεξιοῦσθαι καὶ προσαγορεύειν αὐτόν· Οὐδὲν οἶμαι ποιεῖν ἀγεννὲς, εἶπεν, οὐδὲ[65] ταπεινὸν, ὦ πολῖται, Πομπηΐῳ πρότερος[66] ἐνδιδοὺς, ὃν ὑμεῖς, μήπω μὲν γενειῶντα, μέγαν ἠξιώσατε καλεῖν, μήπω δὲ μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε δύο θριάμβους. ἐκ τούτου διαλλαγέντες, ἀπέθεντο τὴν ἀρχήν. καὶ Κράσσος μὲν ὅνπερ ἐξ ἀρχῆς εἵλετο τρόπον τοῦ βίου διεφύλαττε· Πομπήϊος δὲ τάς τε πολλὰς ἀνεδύετο συνηγορίας, καὶ τὴν ἀγορὰν κατὰ μικρὸν ἀπέλειπε[67], καὶ προῄει[68] σπανίως εἰς τὸ δημόσιον, ἀεὶ δὲ μετὰ πλήθους. οὐ γὰρ ἦν ἔτι ῥάδιον ὄχλου χωρὶς ἐντυχεῖν, οὐδ᾽ ἰδεῖν αὐτόν· ἀλλ᾽ ἥδιστος ὁμοῦ[69] πολλοῖς καὶ ἀθρόοις[70] ἐφαίνετο, σεμνότητα πε-

conſcendit. Progreſſus ait Iouem ſibi in ſomnis oblatum iuſſiſſe conſulibus nunciare, vt, priusquam magiſtratu abirent, redirent in gratiam. His dictis ſtetit tacitus Pompeius. Ibi Craſſus prior dextram porrigens, et eum appellans: Nihil, inquit, me indignum facere, Quirites, neque abiectum reor, qui prior concedo Pompeio, quem vos adhuc imberbem appellare Magnum, et necdum ſenatori duos triumphos non dubitaſtis decernere. Hinc reconciliati depoſuerunt magiſtratum. Et Craſſus quidem in priſtino vitae curriculo perſtitit: Pompeius vero aduocationes plerumque defugiebat, et forum pedetentim relinquebat, raruſque prodibat in publicum, atque id ſemper magno cum comitatu. Neque facile exinde erat, ſine frequentia eum vel conuenire, vel videre: ſed delectabatur cum multis et magno comitatu ſe oſtendere, quo venera-

64 φάναι] Scribe cum Anon. et Mur. φανῆναι. *Moſ. Duſoul.*

65 οὐδὲν, εἶπεν, οἶμαι ποιεῖν ἀγεννὲς, οὐδὲ ταπ. SGerm.

66 πρότερον idem.

67 ἀπέλιπε idem.

68 προσῄει Vulcob.

69 ὁμοῦ π. . . .] Nihil vidiſſe hic Interpp. non miror. Nihil enim eorum, quae nobis apponunt, in Graecis eſt. Corrupta vox ὁμοῦ omnia hic perturbauit; pro qua ego ὅμως legendum cenſeo. Quo facto ſenſus erit: *iucundiſſime tamen conſpiciebatur in frequenti populo, indeque &c. Moſes Duſoul.*

70 ἀνθρώποις Vulcob.

71 ἀσυμ-

ριβαλλόμενος ἐκ τούτου τῇ ὄψει καὶ ὄγκον, ταῖς δὲ τῶν πολλῶν ἐντεύξεσι καὶ συνηθείαις ἄθικτον οἰόμενος δεῖν τὸ ἀξίωμα διατηρεῖν. ὁ γὰρ ἐν ἱματίῳ βίος ἐπισφαλής ἐστι πρὸς ἀδοξίαν τοῖς ἐκ τῶν ὅπλων μεγάλοις, καὶ πρὸς ἰσότητα δημοτικὴν ἀσυμμέτροις [71]. αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐνταῦθα πρωτεύειν, ὡς ἐκεῖ, δικαιοῦσι· τοῖς δ' ἐκεῖ φερομένοις ἔλαττον, ἐνταῦθα γοῦν μὴ πλέον ἔχειν, οὐκ ἀνεκτόν ἐστι. διὸ τὸν ἐν στρατοπέδοις καὶ θριάμβοις λαμπρὸν, ὅταν ἐν ἀγορᾷ λάβωσιν, ὑπὸ χεῖρα ποιοῦνται καὶ καταβάλλουσι. τῷ δ' [72] ἀπολεγομένῳ καὶ ὑποχωροῦντι τὴν ἐκεῖ τιμὴν καὶ δύναμιν ἀνεπίφθονον φυλάττουσιν. ἐδήλωσε δ' αὐτὰ τὰ πράγματα μετ' ὀλίγον χρόνον.

24. Ἡ γὰρ πειρατικὴ δύναμις ὡρμήθη μὲν ἐκ Κιλικίας τὸ πρῶτον, ἀρχὴν παράβολον [73] λαβοῦσα καὶ λαν-

nerationem inde et maieſtatem praeſentiae ſuae conciliaret, ratus, a colloquiis et conſuetudine cum plebe ſeruandam dignitatem ſuam illibatam. Quippe vita togata illis, qui per arma creuerunt, atque a populari abhorrent aequabilitate, ad contemtum eſt pronior. Volunt enim, vt illic, ita hic quoque, primum locum tenere. At illic qui ſunt inferiores, iis hic certe non exſuperare durum videtur. Vnde illum in caſtris et triumphis ſplendidum vbi in foro tenent, domant et premunt. Manus autem danti et cedenti caſtrenſem honorem et potentiam ab inuidia permittunt intactam. Id breui poſt res ipſa comprobauit.

Siquidem piratarum potentia primum ex Cilicia erupit, originemque habuit audacem et occultam: animos vero

71 ἀσυμμέτροις] Scriptum inuenitur et ἀσύμμετρος, [vt in Vulc. et SGerm.] vt referatur ad βίος. Verum altera lectio magis mihi placet. *H. Stephanus.*

72 τῷ δὲ.....] Praua interpunctio locum hunc ita deturpat, vt mirer, ab Interpp. recte eſſe verſum. Comma poni debet poſt ὑποχωροῦντι: non, vt fit, poſt δύναμιν. Qui enim vulgatam illam interpungendi rationem ſequitur, ſtatuat neceſſe eſt, Imperatores gloria ſe bellica exuere oportere, vt Populo placeant; quod abſurdum eſt. Sufficit enim, ſi in rebus Ciuilibus primas ſibi etiam partes deferri non affectent. *Moſ. Duſ.*

73 ἀρχὴν παράβολον] Forſan legendum παράλογον.

74 ἀφειλ-

θάνουσαν, φρόνημα δὲ καὶ τόλμαν ἔσχεν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ, χρήσασα ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις ἑαυτήν. εἶτα Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις περὶ θύρας τῆς Ῥώμης συμπεσόντων, ἔρημος οὖσα φρουρᾶς ἡ θάλασσα κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἀφείλκετο [74] καὶ προῆγεν, οὐκ ἔτι τοῖς πλέουσι μόνον ἐπιτιθεμένους, ἀλλὰ καὶ νήσους καὶ πόλεις παραλίους ἐκκόπτοντας. ἤδη δὲ καὶ χρήμασι δυνατοὶ, καὶ γένεσι [75] λαμπροὶ, καὶ τῷ [76] φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες, ἀνέβαινον [77] εἰς τὰ λῃστρικὰ, καὶ μετεῖχον ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος. ἦν δὲ καὶ ναύσταθμα πολλαχόθι πειρατικὰ, καὶ φρυκτώρια τετειχισμένα, καὶ στόλοι προσέπιπτον, οὐ πληρωμάτων μόνον εὐανδρίαις, οὐδὲ τέχναις κυβερνητῶν, οὐδὲ τάχεσι νεῶν [78] καὶ κουφότησιν ἐξησκημένοι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον· ἀλλὰ τοῦ φοβεροῦ μᾶλλον αὐτῶν τὸ ἐπίφθονον ἐλύπει καὶ ὑπερήφανον, στυλίσι [79] χρυσαῖς, καὶ παραπετάσμασιν ἁλουργοῖς, καὶ πλάταις ὑπαργύροις, ὥσπερ

vero et confidentiam ex bello Mithridatico ceperunt, miniſteriis regiis accommodantes ſe. Deinde dum bellis ciuilibus Romani ante portas vrbis concurrunt, vacuum cuſtodibus mare ſenſim illexit illos et incitauit, vt non iam nauigantibus modo eſſent infeſti, ſed et inſulas et oppida maritima vaſtarent. Adeo vt iam pecunioſi etiam, natalibus clari, viri prudentia praecellere habiti, naues praedatorias conſcendebant et ſocietati nomina dabant, quaſi ea res laudem etiam adderet et gloriam. Ad haec erant iis multis locis naualia, portus piratici, et ſpeculae munitae pharique. Claſſes incurſitabant non ſolum delecta militum claſſiariorum et ſociorum naualium iuuentute, gubernatorum arte, nauium pernicitate et agilitate ad munus ſuum inſtructae, verum etiam ſupra eorum terrorem inuidioſus ſtimulabat faſtus. Auratis ſtylidibus, purpureis cortinis, remis inargentatis, quaſi ſcele-

74 ἀφείλκετο] Vulc. et Mur. [item SGerm.] ἐφείλκετο. Melius.

75 γενέσει SGerm.

76 τὸ idem.

77 ἐνέβαινον idem.

78 νηῶν idem.

79 πιέλουσι Vulc.

ἐντρυφώντων τῷ [80] κακουργεῖν καὶ καλλωπιζομένων. αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρὰ πᾶσαν ἀκτὴν, καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν ἁρπαγαὶ, καὶ πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις, ὄνειδος ἦσαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας. ἐγένοντο δ' οὖν, αἱ μὲν λῃστρίδες νῆες, ὑπὲρ χιλίας, αἱ δ' ἁλοῦσαι πόλεις ὑπ' αὐτῶν, τετρακόσιαι. τῶν δ' ἀσύλων καὶ ἀβάτων πρότερον ἱερῶν ἐξέκοψαν ἐπιόντες τὸ Κλάριον, τὸ Διδυμαῖον, τὸ Σαμοθρᾴκιον, τὸν ἐν Ἑρμιόνῃ τῆς Χθονίας νεὼν, καὶ τὸν ἐν Ἐπιδαύρῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τὸν Ἰσθμοῖ [81] καὶ Ταινάρῳ καὶ Καλαυρίᾳ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ δ' Ἀπόλλωνος τὸν ἐν Ἀκτίῳ, καὶ Λευκάδι, τῆς δ' Ἥρας τὸν ἐν Σάμῳ, τὸν ἐν Ἄργει, τὸν ἐπὶ Λακινίῳ [82]. ξένας δὲ θυσίας ἔθυον αὐτοὶ τὰς ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ τελετάς [83]

sceleribus gestiebant gloriabanturque. Tibiae etiam, cantus, compotationes per omnia litora, principum in captiuitatem raptus, vrbium redemtiones captarum, opprobria erant Romani imperii. Erant nauigia praedatoria supra mille, capta ab illis oppida quadringenta. Inuiolata et intacta ante id fana adorti expilarunt, Clarium, Didymaeum, Samothracium, Proserpinae, quod est Hermione, templum, Aesculapii Epidauri, in Isthmo, Tenaro, Calauria Neptuni: Apollinis in Actio et Leucade: Iunonis Sami, Argis, in Leucadio. Peregrina sacra illa, quae peraguntur in Olympo, faciebant, et mysteria quae-

80 τὸ idem.

81 τὸ Ἰσθμοῖ καὶ T.] Legendum videtur τὸν Ἰσθμοῖ καὶ ἐν T. Et ita iam monuerat H. Steph. In Mur. est τόν.

82 Λευκανίῳ] Iunonis templum in Lucania ponitur a nobis. Est autem in Graeco ἐν Λευκανίῳ. Ego nullum memini me vsquam legisse nominari Leucanium. Existimo autem, eum de antiquissimo Iunonis Laciniae (nam prope Lucaniam est Lacinium) fano intellexisse, de quo cum multa geographi, tum Lycophron etiam, et eius interpres, Tzetzes. *Xylander.* Anon. et Mur. Λακινίῳ: quae genuina scriptura est. Ibi enim celeberrimum apud Romanos Iunonis Laciniae Templum, de quo passim Liuius. Quod autem ἐπὶ Λακινίῳ ait, non ἐν Λακινίῳ, vti de caeteris, ideo factum arbitror, quia in sinus litore situm erat, qui et ipse Λακίνιον dicebatur. *Moses Dusoul.*

83 τελευτάς Anon.

84 ὁδὸς

τινας ἀποῤῥήτους ἐτέλουν, ὧν ἡ τοῦ Μίθρου καὶ μέχρι δεῦρο διασώζεται, καταδειχθεῖσα πρότερον ὑπ᾽ ἐκείνων. πλεῖστα δὲ Ῥωμαίοις ἐνυβρίσαντες, ἔτι καὶ τὰς ὁδοὺς [84] αὐτῶν, ἀναβαίνοντες ἀπὸ θαλάσσης, ἐλῄζοντο, καὶ τὰς ἐγγὺς ἐπαύλεις ἐξέκοπτον. ἥρπασαν δέ ποτε καὶ στρατηγοὺς δύο, Σεξτίλιον [85] καὶ Βελλῖνον [86], ἐν ταῖς περιπορφύροις, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἅμα καὶ ῥαβδοφόρους ᾤχοντο σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις ἔχοντες. ἥλω δὲ καὶ θυγάτηρ Ἀντωνίου, θριαμβικοῦ ἀνδρὸς, εἰς ἀγρὸν βαδίζουσα, καὶ πολλῶν χρημάτων ἀπελυτρώθη. ἐκεῖνο δ᾽ ἦν ὑβριστικώτατον· ὁπότε γάρ τις ἑαλωκὼς ἀναβοήσειε Ῥωμαῖος εἶναι, καὶ τοὔνομα φράσειεν, ἐκπεπλῆχθαι προσποιούμενοι καὶ δεδιέναι, τούς τε μηροὺς ἐπαίοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ, συγγνώμην ἔχειν ἀντιβολοῦντες. ὁ δ᾽ ἐπείθετο, ταπεινοὺς ὁρῶν καὶ δεομένους. ἐκ τούτου δ᾽ οἱ μὲν ὑπέδουν τοῖς καλτίοις [87] αὐτὸν, οἱ δὲ

quaedam peragebant arcana: quorum Mithris ſacra etiam hac memoria manſere primum ab illis monſtrata. Maiorem in modum Romanis inſultantes, etiam vias eorum, exſcenſione facta, infeſtabant, et villas maritimas exſcindebant. Corripuerunt aliquando etiam duos praetores, Sextilium et Bellinum, praetextatos, accenſosque et lictores cum illis ipſis abduxere. Capta fuit etiam Antonii, viri triumphalis, filia rus proficiſcens, et grandi pecunia redemta. Quod autem omnium fuit contumelioſiſſimum: vbi quis captus ciuem Romanum ſe eſſe clamauit, et nomen edidit, perculſos ſe fingentes trepidare, femora percutere, et genibus eius accidere, ſupplicesque, vt veniam daret, precari. Ille abiectos bona fide et ſupplices arbitrari. Tum alii calceos ei inducere, alii toga

84 ὁδοὺς] Anon. et Mur. προσόδους. Sed vulgatam, vt longe potiorem, retineo. *Moſes Duſoul.* [Xylander ad hunc locum ita annotat: Hoc dicendi genus videtur inſolens. Ac fortaſſis ſcripſerat non ὁδοὺς, ſed προσόδους, vt fuerit: *diripiebant ea, quae ex reditibus ad eos afferebantur:* aut ſcriptum fuit ἐλόχιζον, [pro ἐλῄζοντο] *inſidiabantur iis iter facientibus:* quomodo ſuſpicor legiſſe Amiotum.]

85 Σεξτίλλιον SGerm.

86 Βελλῆνον idem.

87 καλτικίοις, καλικίοις Vulc. καλκίοις SGerm.

88 τὴν

τήβεννον περιέβαλλον, ὡς δὴ μὴ πάλιν ἀγνοηθείη. πολὺν δὲ χρόνον οὕτω κατειρωνευσάμενοι καὶ ἀπολαύσαντες τοῦ ἀνθρώπου, τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προσβαλόντες, ἐκέλευον ἐμβαίνειν, καὶ ἀπιέναι χαίροντα· τὸν δὲ μὴ βουλόμενον ὠθοῦντες αὐτοὶ κατέδυον.

25. Ἐπενείματο δ' ἡ δύναμις αὕτη πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν [88], ὥστ' ἄπλουν καὶ ἄβατον ἐμπορείᾳ [89] πάσῃ γενέσθαι. τοῦτο δὴ μάλιστα Ῥωμαίους ἐπέτρεψε, θλιβομένους τῇ ἀγορᾷ, καὶ σπάνιν μεγάλην προσδοκῶντας, ἐκπέμψαι Πομπήϊον ἀφαιρησόμενον τῶν πειρατῶν τὴν θάλασσαν. ἔγραψε δὲ Γαβίνιος, εἷς τῶν Πομπηΐου συνήθων, νόμον, οὐ ναυαρχίαν, ἄντικρυς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ διδόντα, καὶ δύναμιν ἐπὶ πάντας ἀν-

toga velare: ne vltra ſcilicet ignoraretur. Vbi ad eum modum diu hominem illuſerant, ludibrioque fuerant ſaturati, poſtremo, admotis medio in ſalo ſcalis, deſcendere et abire atque valere iubebant: qui nollet, hunc ipſi praecipitatum demergebant.

Caeterum haec piratarum manus mare noſtrum habebat infeſtum paene totum, prohibebatque nauigationem, et commercia emouebat. Id vero potiſſimum preſſos Romanos rei frumentariae anguſtiis et magnam famem timentes impulit, vt ad vindicandum a piratis mare mitterent Pompeium. Legem Gabinius, Pompeii familiaris, rogauit, quae non claſſis, ſed plane in omnes mortales, imperium et arbitrium concedebat nullis obno-

88 τὴν κατὰ θάλασσαν] Corruptum eſſe locum vidit Dacerius: legendumque arbitratur τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν. Non ignota quidem eſt Graecis phraſis illa, ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα. Strabo ea paſſim vtitur; et p. Ed. Par. 121. G. haec verba habet: ἡ ἐντὸς καὶ καθ' ἡμᾶς λεγομένη θάλαττα. Sed totum Mare Mediterraneum deſignat, quod nimis vagum. Reperienda itaque alia vox, et a ſcriptura Codd. minus abhorrens. Ego ſtatim de κάτω cogitaui, quod nunc in Anon. etiam et Mur. exſtare video. ἡ κάτω θάλασσα Plutarcho eſt Latinorum *Mare inferum*, quod et Τυῤῥηνικὸν πέλαγος infra vocatur (448, 8.); de quo ſermonem hic eſſe, omnia, quae ſequuntur, euincunt. Et, quod antea non obſeruaram, orae infimae codicis ſui Cl. Editor adſcripſit; [Forſan κάτω. Var. L.] *Moſes Duſoul.* In SGerm. ita legitur: ὁμοῦ τιμὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν.

89 ἐμπορίᾳ SGerm.

90 προσ-

θρώπȣς ἀνυπεύθυνον. ἐδίδȣ γὰρ ἄρχειν ὁ νόμος αὐτῷ τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων ςηλῶν θαλάσσης, ἠπείρȣ δὲ πάσης ἐπὶ ςαδίȣς τετρακοσίȣς ἀπὸ θαλάσσης. τȣ̃το δ᾽ ȣ̓ πάνυ πολλὰ χωρία τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκȣμένης τὸ μέτρον ἐξέφυγεν, ἀλλὰ τὰ μέγιςα τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν βασιλέων οἱ δυνατώτατοι περιελαμβάνοντο. πρὸς δὲ τȣ́τοις ἑλέσθαι πεντεκαίδεκα πρεσβευτὰς αὐτὸν ἐκ βȣλῆς ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἡγεμονίας· χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμείων καὶ παρὰ τῶν τελωνῶν, ὅσα βȣ́λοιτο, καὶ ναῦς διακοσίας, κύριον ὄντα πλήθȣς καὶ καταλόγȣ ςρατιᾶς καὶ πληρωμάτων ἐρετικῶν. ἀναγνωσθέντων δὲ τȣ́των, ὁ μὲν δῆμος ὑπερφυῶς ἐδέξατο, τῆς δὲ συγκλήτȣ τοῖς μεγίςοις καὶ δυνατωτάτοις ἔδοξε μεῖζον μὲν φθόνȣ, φόβȣ δ᾽ ἄξιον εἶναι τὸ τῆς ἐξȣσίας ἀπερίληπτον καὶ ἀόριςον. ὅθεν ἐνίςαντο τῷ νόμῳ, πλὴν Καίσαρος· ȣ̂τος δὲ συνηγόρει τῷ νόμῳ, Πομπηΐȣ μὲν ἐλάχιςα φροντίζων, ὑποδυόμενος δὲ τὸν δῆμον ἐξ ἀρχῆς ἑαυτῷ καὶ κτώμενος. οἱ δ᾽ ἄλλοι τȣ̃ Πομπηΐȣ σφοδρῶς καθήπτοντο, καὶ τῶν μὲν ὑπάτων ἅτερος εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ὅτι Ῥωμύλον ζηλῶν ȣ̓ φεύξεται ταὐτὸν ἐκείνῳ τέλος, ἐκινδύνευσεν ὑπὸ τȣ̃ πλήθȣς δια-

obnoxium legibus. Dabat enim ei imperium ea lex omnis intra columnas Herculis maris, continentis totius ad quinquaginta a mari millia passuum. Hoc spatium Romani orbis loca sane quam pauca excludebant: verum id maximas gentes potentissimosque reges complectebatur. Praeterea permisit ei lex ex senatu deligere sedecim legatos, quibus singulas prouincias demandaret. Argenti ex aerario et a publicanis, quantum liberet, nauesque ducentas sumere: ipsumque militum sociorumque naualium, quantum visum esset, conscribere. Eam legem, vbi recitata est, populus magno studio comprobauit; principibus vero senatus et potentissimis supra inuidiam quidem visa est, sed formidolosa maxime illa immensa nullisque circumscripta limitibus potestas. Itaque impugnauerunt legem, Caesare excepto. Hic legi suffragatus est, haudquaquam in Pompeii gratiam, verum quo populum quamprimum subiret atque in se circumageret: caeteri acerbe lacerabant Pompeium. Alter consulum, qui ad illum dixit, Romuli vestigia sectantem non declinaturum illius exitum, fere a multitudine

 discer-

φθαρῆναι. Κάτλου δὲ κατὰ τοῦ νόμου προσελθόντος [90], πολλὴν μὲν αἰδούμενος ὁ δῆμος ἡσυχίαν παρεῖχεν· ἐπεὶ δὲ πολλὰ μετὰ τιμῆς ἀνεπιφθόνως ὑπὲρ τοῦ Πομπηΐου διελθὼν, συνεβούλευε φείδεσθαι, καὶ μὴ προβάλλειν τὸν [91] τοιοῦτον ἄνδρα κινδύνοις ἐπαλλήλοις καὶ πολέμοις· Ἢ τίνα, εἶπεν, ἕξετε ἄλλον, ἂν ἀπολέσητε τοῦτον; ἐκ μιᾶς γνώμης ὑπεφώνησαν ἅπαντες· Σεαυτόν. ὁ μὲν οὖν Κάτλος, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀπέστη· Ῥωσκίου δὲ προσελθόντος οὐδεὶς ἤκουσεν· ὁ δὲ τοῖς δακτύλοις διεσήμαινε, μὴ μόνον, ἀλλὰ δεύτερον αἱρεῖσθαι Πομπήϊον. ἐπὶ τούτῳ λέγεται δυσχεράναντα τὸν δῆμον τηλικοῦτον ἀνακραγεῖν [92], ὥστε ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς τυφωθῆναι [93] καὶ κατα-

discerptus est. Procedente ad dicendum contra legem Catulo, magnum silentium tenuit prae reuerentia eius populus. Postquam hic, multis Pompeii laudibus candide commemoratis, suasit, vt parcerent ei, nec periculis et bellis aliis talem virum obiicerent: quemnam enim (inquit) habituri estis alium, hunc si amiseritis? Omnes vna voce succlamauerunt: Te ipsum. Ita Catulus, vbi nihil profecit, destitit. Roscio incipienti dicere nemo praebuit aures: tum ille digitis significauit, ne solum, sed addito collega, designarent Pompeium. Ibi offensum populum tantum clamorem ferunt extulisse, vt superuolitans foro coruus caligine captus atque in

90 προσελθόντος] Non succurrunt nunc loca, sed in eam rem vtebantur, ni fallor, verbo προέρχεσθαι. Iterum tamen eodem modo p. seq. l. 5. Et IV. 100, 9. Sed praue. *Moses Dusoul.*

91 τὸν abest a SGerm.

92 καὶ κραγεῖν Vulcob.

93 τυφλωθῆναι] Quid sibi velit τυφλωθῆναι, *excoecari*, non plane assequor: mendum quidem puto. Simile exemplum, et disputatio eadem, est supra in vita T. Flaminini. *Xylander.* In vita Flaminii *de occoecatione* nihil dicitur. *Caliginem obortam* vertunt. et ita, stante hac scriptura, vertendum fuit. Sed suspecta mihi ea vox est; et a Plutarcho potius scriptum fuisse τυφωθῆναι arbitror, propter sequentia, in quibus, vt verior caussa, affertur percussio aëris, ὅταν ἐν τῷ ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ (φωνὴ) πολλὴ καὶ ἰσχυρὰ φερομένη. Haec enim omnia manifesto videntur respicere, vt caussam, ventum illum procellosum, quem τυφῶνα Graeci appellabant. Nec hilum quidem *de coecitate* in reliquis Plutarchi verbis exstat. *Moses Dusoul.*

94 κενὸν

πεσεῖν εἰς τὸν ὄχλον. ὅθεν ὀ δοκεῖ ῥήξει τοῦ ἀέρος καὶ διασπασμῷ κλόνον πολὺν [94] λαμβάνοντος ἐνολισθαίνειν τὰ πίπτοντα τῶν ὀρνέων, ἀλλὰ τυπτόμενα τῇ πληγῇ τῆς φωνῆς, ὅταν ἐν τῷ ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ πολλὴ καὶ ἰσχυρὰ φερομένη.

26. Τότε μὲν οὖν διελύθησαν. ᾗ δ' ἡμέρᾳ τὴν ψῆφον ἐποίσειν ἔμελλον, ὑπεξῆλθεν ὁ Πομπήϊος εἰς ἀγρόν· ἀκούσας δὲ κεκυρῶσθαι τὸν νόμον [95], εἰσῆλθε νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐπιφθόνου τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεως καὶ συνδρομῆς ἐσομένης. ἅμα δ' ἡμέρᾳ προελθὼν ἔθυσε, καὶ γενομένης ἐκκλησίας αὐτῷ, διεπράξατο προσλαβεῖν ἕτερα πολλὰ τοῖς ἐψηφισμένοις ἤδη, μικροῦ διπλασιάσας τὴν παρασκευήν. πεντακόσιαι μὲν γὰρ αὐτῷ νῆες ἐπληρώθησαν, ὁπλιτῶν δὲ μυριάδες δώδεκα, καὶ πεντακισχίλιοι ἱππεῖς ἠθροίσθησαν. ἡγεμονικοὶ δὲ καὶ στρατηγικοὶ κατελέγησαν ἀπὸ βουλῆς ἄνδρες εἰκοσιτέσσαρες ὑπ' αὐτοῦ, δύο δὲ ταμίαι παρῆσαν. αἱ δὲ τιμαὶ τῶν ὠνίων εὐθὺς πεσοῦσαι λόγον ἡδομένῳ τῷ δήμῳ παρεῖχον, ὡς

in turbam ſit delapſus. Vnde non probo, aëris ſciſſura et diuiſione multum agitati labaſcere aues, quae decidunt, ſed vocis percuſſas ictu, quum effuſe et violenter miſſa motum fluctuſque excitauerit in aëre.

Atque tunc dimiſſa eſt concio. Quo die ituri in ſuffragia erant, Pompeius clam rus profectus eſt. Nunciato, legem eſſe perlatam, vt frequentiae occurrentium inuidiam declinaret, nocte ingreſſus eſt vrbem. Vbi diluxit, progreſſus in publicum ſacrificauit, aduocataque concione, praeter illa, quae fuerant ei lege conceſſa, multa obtinuit, geminauitque paene apparatum. Siquidem naues quingentas compleuit, peditum centum viginti millia, equitum quinque millia conſcripſit: praetorios, et qui cum imperio fuerant, ex ſenatu viginti quatuor legatos delegit: quaeſtores additi ei duo. Mox pretia venalium laxata laetae plebi ſermones praebuere, ipſo nomi-

94 κενὸν πολὺν ἴσως κλόνον Vulc. κενὸν πολὺ Anon. κλόνον κενὸν πολὺν SGerm.

95 ita etiam SGerm. a vulgatis τὸν abeſt.

αὐτὸ τοὔνομα τοῦ Πομπηΐου λέλυκε τὸν πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ διελὼν τὰ πελάγη, καὶ τὸ διάστημα τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἐφ' ἑκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας, ἅμα πανταχοῦ τῇ δυνάμει σκεδασθείσῃ τὰ μὲν ἐμπίπτοντα τῶν πειρατικῶν ἀθρόα περιλαμβάνων, εὐθὺς ἐξεθηρᾶτο καὶ κατῆγεν· οἱ δὲ φθάσαντες διαλυθῆναι καὶ διεκπεσόντες, ὥσπερ εἰς σμῆνος ἐδύοντο πανταχόθεν καταφερόμενοι τὴν Κιλικίαν· ἐφ' οὓς αὐτὸς ἐστέλλετο ναῦς ἔχων ἑξήκοντα τὰς ἀρίστας. οὐ μὴν πρότερον ἐπ' ἐκείνους ἐξέπλευσεν, ἢ παντάπασι καθῆραι τῶν αὐτόθι λῃστηρίων τὸ Τυῤῥηνικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκὸν, τὸ περὶ Σαρδόνα καὶ Κύρνον καὶ Σικελίαν, ἡμέραις τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις [96], αὐτῷ [97] τε χρώμενος ἀτρύτῳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς προθύμοις.

27. Ἐν δὲ Ῥώμῃ τοῦ ὑπάτου Πείσωνος ὀργῇ καὶ φθόνῳ λυμαινομένου τὴν παρασκευὴν, καὶ διαλύοντος τὰ πληρώματα, τὸ μὲν ναυτικὸν εἰς Βρεντέσιον περιέπεμψεν,

nomine Pompeii debellatum. Porro partitus maria et interioris pelagi in tredecim sortes spatium, certum cuique nauium numerum et ducem attribuit, dispersaque quoquo versum manu incidentes cateruatim circumueniens piraticas naues, confestim tanquam indagine eas cinxit, atque in portus detraxit. Qui maturauerant distrahere se et euadere, hi in Ciliciam, sicut aluearium, vndique delati abdiderunt se: in quos ipse nauibus sexaginta praestantissimis contendit. Nec ante tamen intendit in illos cursum, quam latronum citerioribus globis vndequaque mare Tuscum, Africum, Sardoum, Corsicum, Siculum diebus solum quadraginta, impigro suo labore, et studio enixo legatorum expurgasset.

Romae autem quum consul Piso ira et liuore apparatum eius labefactaret, et dimitteret classiarios, Brundusium classem circummisit,

96 ἡμέραις τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις] Miror, mendum tam manifestum, vel absque Codd. Mss. ope, non esse adhuc sublatum. Scribendum, cum Vulc. [et SGerm.] ἡμέραις. quod et ταῖς πάσαις satis ostendebat. *Moses Dusoul.*

97 αὐτῷ] Leg. haud dubie αὑτῷ.

98 ὥσπερ

αὐτὸς δὲ διὰ Τυῤῥηνίας εἰς Ῥώμην ἀνέβαινεν. αἰσθόμενοι δὲ πάντες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν ὁδὸν, ὥσπερ οὐ [98] πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπεμψαντες αὐτόν. ἐποίει δὲ τὴν χαρὰν τὸ παρ' ἐλπίδα [99] τῆς μεταβολῆς τάχος, ὑπερβάλλουσαν ἀφθονίαν τῆς ἀγορᾶς ἐχούσης. ὅθεν ὁ Πείσων ἐκινδύνευσε τὴν ὑπατείαν ἀφαιρεθῆναι, Γαβινίου νόμον ἔχοντος ἤδη συγγεγραμμένον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος, καὶ τἄλλα χρηματίσας ἐπιεικῶς, καὶ διαπραξάμενος ὧν ἐδεῖτο, καταβὰς εἰς Βρεντέσιον ἐξέπλευσεν. ἐπειγόμενος δὲ τῷ καιρῷ, καὶ παραπλέων τὰς πόλεις ὑπὸ σπουδῆς, ὅμως οὐ παρῆλθε τὰς Ἀθήνας. ἀναβὰς δὲ, καὶ θύσας τοῖς θεοῖς, καὶ προσαγορεύσας τὸν δῆμον, εὐθὺς ἀπιὼν ἀνεγίνωσκεν εἰς αὐτὸν ἐπιγεγραμμένα μονόστιχα· τὸ μὲν ἐντὸς τῆς πύλης·

misit, ipse per Hetruriam Romam perrexit. Quo nunciato, obuiam effusi omnes sunt, quasi non paulo ante eum emisissent. Faciebat inexspectata conuersionis celeritas gratulationem, foro omnium rerum copia superfluente. Vnde abrogatus paene est Pisoni consulatus. Habebat enim ea de re rogationem Gabinius iam conscriptam: caeterum interpellauit et id Pompeius, atque vbi reliqua cum moderatione ad populum retulit, impetrauitque, quae desiderabat, Brundusium profectus soluit. Quum tempore vrgeretur, vrbesque properans praeteruehere-tur, non est praetergressus tamen Athenas. Eo profectus diis sacrificauit, ac quum populum appellasset, mox discedens singulares hosce versiculos in laudem suam scriptos legit, vnum intra portam:

Quate-

98 ὥσπερ οὐ....] Dacerius, non monito Lectore, sensum edidit Graeco textui contrarium. Inest quidem difficultatis aliquid his verbis, quia non addidit Plutarchus, quanto gaudio ei gratulabundi venerint. Sed huic incommodo series orationis medetur. Fidum interpretem vtique non decet sic a mente Auctoris sui clanculum recedere. Quod ideo hic obseruatum velim, non vt Dacerii diligentiae detraham: sed vt caueant, qui Interpretationem illius, non satis cum Graeco textu comparantes, sequentur. *Moses Dusoul.*

99 παρελπίδα, vno vocabulo, SGerm.

Ἐφ' ὅσον ὢν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός.
τὸ δ' ἐκτός·

Προσεδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν· εἴδομεν, προπέμπομεν.
ἐπεὶ δὲ τῶν συνεςώτων ἔτι [200] καὶ πλανωμένων ἔξω πειρατηρίων ἐνίοις δεηθεῖσιν ἐπιεικῶς ἐχρήσατο, καὶ παραλαβὼν τὰ πλοῖα καὶ τὰ σώματα, κακὸν οὐδὲν ἐποίησεν, ἐπ' ἐλπίδος [1] χρηςῆς οἱ λοιποὶ γενόμενοι, τοὺς μὲν ἄλλους διέφευγον ἡγεμόνας, Πομπηΐῳ δὲ φέροντες αὐτοὺς [2] μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐνεχείριζον. ὁ δὲ πάντων ἐφείδετο, καὶ μάλιςα διὰ τούτων τοὺς ἔτι λανθάνοντας ἐξιχνεύων καὶ λαμβάνων ἐκόμιζεν, ὡς αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἀνήκεςα συνειδότας.

28. Οἱ δὲ πλεῖςοι καὶ δυνατώτατοι γενεὰς μὲν αὐτῶν καὶ χρήματα, καὶ τὸν ἄχρηςον ὄχλον, ἐν φρουρίοις καὶ πολίσμασι καρτεροῖς περὶ τὸν Ταῦρον εἶχον ἀποκείμενα· τὰς δὲ ναῦς πληρώσαντες αὐτοὶ περὶ τὸ Κορακήσιον τῆς Κιλικίας ἐπιπλέοντα τὸν Πομπήϊον ἐδέξαντο· καὶ μάχης γενομένης, νικηθέντες ἐπολιορκοῦντο. τέλος δὲ, πέμ-

Quatenus te hominem putas, vere deus sis hactenus.
Alterum extra:
Praestolati te, venerati, vidimus, prosequimur.
Quoniam vero in quosdam ex iis, quae conglobata adhuc vagabantur in mari, praedonum examinibus supplices clementer consuluerat, acceptisque in deditionem nauibus et hominibus, nulla re laeserat eos; alii, spe gratiae concepta, legatos refugerunt, et ipsi Pompeio se cum liberis et coniugibus deditum iuere. Ille omnibus his pepercit, et praecipue horum opera delitescentes adhuc, quod atrocissimorum scelerum sibi conscii essent, indagauit ac cepit.
Maxima pars horum et praeualentissima proles suas, opes, et inutilem turbam in arcibus et oppidulis munitis ad montem Taurum seposuerant. Ipsi nauibus completis ad Coracesium Ciliciae instantem excepere Pompeium, atque acie commissa fusi, mox obsessi sunt. Postremo, missis caducea-

200 pro ἔτι Vulc. dat ἤδη, sed SGerm. SGerm. post ἔτι inserit διὰ.
1 ἐπελπίδος, vno vocabulo,
2 ἑαυτοὺς Vulc. SGerm.
3 τολ-

ψαντες ἱκετηρίας, παρέδωκαν ἑαυτοὺς καὶ πόλεις καὶ νήσους, ὧν ἐπεκράτουν ἐντειχισάμενοι, χαλεπὰς βιασθῆναι καὶ δυσπροσπελάστους. κατελύθη μὲν οὖν ὁ πόλεμος, καὶ τὰ πανταχοῦ λῃστήρια τῆς θαλάσσης ἐξέπεσεν οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ τριῶν μηνῶν. ναῦς δὲ πολλὰς μὲν ἄλλας, ἐνενήκοντα δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβεν. αὐτοὺς δὲ, δισμυρίων πλείονας γενομένους, ἀνελεῖν μὲν οὐδ᾽ ἐβουλεύσατο, μεθεῖναι δὲ καὶ περιϊδεῖν σκεδασθέντας, ἢ συστάντας αὖθις, ἀπόρους καὶ πολεμικοὺς τοὺς πολλοὺς [3] ὄντας, οὐκ ᾤετο καλῶς ἔχειν. ἐννοήσας οὖν, ὅτι φύσει μὲν ἄνθρωπος οὔτε γέγονεν, οὔτ᾽ ἔστιν ἀνήμερον ζῶον, οὐδ᾽ ἄμικτον, ἀλλ᾽ ἐξί-

duceatoribus, se oppidaque et insulas, quae septa praesidiis tenebant expugnatu aspera atque inaccessa, in deditionem eius permisere. Ita debellatum est, et praedonum manus vndique mari non maiore, quam trium mensium, spatio exactae. Naues complures alias, rostratas nonaginta accepit. Ipsos praedones plus viginti millia neque interficere statuit, neque, vt dissiparentur, aut coirent de integro inopes et bellatores multi, sinere, existimauit securum. Reputans igitur, hominem natura neque nasci, neque esse, indomitum animal, vel ferum, sed efferari,

3 πολλοὺς] In quibusdam vetustis copula καὶ huic accusatiuo praefigitur [vt in SGerm.]: sed non placet καὶ πολλοὺς, quum iam multitudinem eorum declararit, dicens: δισμυρίων πλείονας γενομένους. Malim igitur scribere καὶ πολεμικοὺς τοὺς πολλοὺς ὄντας, [nam a vulgatis τοὺς abest] vt eos magna ex parte bellicosos fuisse intelligamus. Vnus tamen interpretum hanc significationem nomini πολλοὺς non dedit, ita vertens hunc locum: *Ipsos praedones plus viginti millia, neque interficere statuit, neque, vt dissiparentur, aut coirent de integro inopes et bellatores multi, sinere existimauit securum.* Alter autem eam, quam dico, significationem nomini πολλοὺς dedisse videtur, quippe qui ita verterit: *Ipsos autem piratas, quorum erat super viginti millia numerus, occidere ne cogitauit quidem: dimittendos porro, committendumque, vt homines egeni et bello viuere soliti plerique aut in varias regiones dissiparentur, aut inter se rursus coirent, nullo modo censuit.* Verum, vti dixi, τοὺς πολλοὺς potius scribendum esse putarem, vt alibi legimus: ὡπλισμένους δὲ φαύλως καὶ δέρμασι θηρίων τοὺς πολλούς. *H. Stephanus.*

4 βίων

ςαται, τῇ κακίᾳ παρὰ φύσιν χρώμενος, ἔθεσι δὲ καὶ τόπων καὶ βίȣ [4] μεταβολαῖς ἐξημερȣ̃ται· καὶ θηρία, διαίτης κοινωνȣ̃ντα πραοτέρας, ἐκδύεται τὸ ἄγριον καὶ χαλεπόν· ἔγνω τȣ̀ς ἄνδρας εἰς γῆν μεταφέρειν ἐκ τῆς θαλάσσης, καὶ βίȣ γεύειν ἐπιεικȣ̃ς συνεθισθέντας ἐν πόλεσιν οἰκεῖν καὶ γεωργεῖν. ἐνίȣς μὲν ȣ̃ν αἱ μικραὶ καὶ ὑπέρημοι τῶν Κιλίκων πόλεις ἐδέξαντο, καὶ κατέμιξαν ἑαυταῖς χώραν προσλαβȣ̃σαι· τὴν δὲ Σολίων ἠρημωμένην ἔναγχος ὑπὸ Τιγράνȣ, τȣ̃ Ἀρμενίων βασιλέως, ἀναλαβὼν, ἵδρυσε πολλȣ̀ς ἐν αὐτῇ. τοῖς δὲ πολλοῖς οἰκητήριον δέδωκε [5] Δύμην τὴν Ἀχαΐδα, χηρεύȣσαν ἀνδρῶν τότε, γῆν δὲ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔχȣσαν.

29. Ταῦτα μὲν ȣ̃ν ȣ̓δ' οἱ βασκαίνοντες ἔψεγον· τοῖς δὲ περὶ Κρήτην πραχθεῖσι πρὸς Μέτελλον ȣ̓δ' οἱ πάνυ φιλȣ̃ντες αὐτὸν ἔχαιρον. ὁ γὰρ Μέτελλος, οἰκεῖος ὢν ἐκείνȣ τȣ̃ συνάρξαντος ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ Πομπηΐῳ, ςρατηγὸς εἰς Κρήτην ἐπέμφθη πρότερον, ἢ τὸν Πομπήϊον αἱρεθῆναι. δευτέρα γάρ τις ἦν αὕτη τῶν πειρατηρίων πηγὴ, μετὰ

efferari, ſi vitiis ſe praeter naturam dederit, conſuetudine vero locorumque et vitae commutationibus cicurari; immo et belluas victus vſu mitioris feritatem et ſaeuitiam deponere: deliberauit illos a mari in continentem transferre, et vitae guſtum humanioris, aſſuefaciendo vrbes et agros colere. Hos ergo partim exigua et minus frequentia Ciliciae oppida acceperunt, atque in corpus ſuum contribuerunt agro aucta. Soliorum vrbem, nuper ab Armeniorum rege deſolatam, Tigrane, inſtaurans, complures ibi collocauit. Multis etiam ſedes dedit Dymae in Achaia, quae id temporis orba ciuibus erat, agrumque poſſidebat latum et opimum.

Atque haec quidem inuidi vellicabant. Illud vero, quod in Metellum perpetrauit in Creta, ne ſummis quidem amicis volupe fuit. Metellus enim, illius gentilis, qui Pompeii in Hiſpania collega fuerat, praetor erat in Cretam prius miſſus, quam deſignata haec prouincia Pompeio. Ibi enim, ſecundum illum in

4 βίων SGerm. 5 ἔδωκε idem. 6 αὐτὴ

τὴν ἐν Κιλικίᾳ· καὶ πολλὰς ἐγκαταλαβὼν ὁ Μέτελλος ἐξῄρει καὶ διέφθειρεν. οἱ δὲ περιόντες ἔτι καὶ πολιορκούμενοι, πέμψαντες ἱκετηρίαν, ἐπεκαλοῦντο τὸν Πομπήϊον εἰς τὴν νῆσον, ὡς τῆς ἐκείνου μέρος οὖσαν ἀρχῆς, καὶ πανταχόθεν ἐμπίπτουσαν εἰς τὸ μέτρον τὸ ἀπὸ θαλάσσης. ὁ δὲ δεξάμενος ἔγραφε τῷ Μετέλλῳ, κωλύων τὸν πόλεμον. ἔγραφε δὲ καὶ ταῖς πόλεσι, μὴ προσέχειν Μετέλλῳ, καὶ στρατηγὸν ἔπεμψε τῶν ὑφ᾽ ἑαυτὸν ἀρχόντων ἕνα, Λεύκιον Ὀκταούϊον· ὃς συνεισελθὼν εἰς τὰ τείχη τοῖς πολιορκουμένοις, καὶ μαχόμενος μετ᾽ αὐτῶν, οὐ μόνον ἐπαχθῆ καὶ βαρὺν, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον ἐποίει τὸν Πομπήϊον, ἀνθρώποις ἀνοσίοις καὶ ἀθέοις τοὔνομα κιχράντα, καὶ περιάπτοντα τὴν αὐτοῦ [6] δόξαν, ὥσπερ ἀλεξιφάρμακον, ὑπὸ φθόνου καὶ φιλοτιμίας τῆς πρὸς Μέτελλον. οὐδὲ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα [7] ποιεῖν ἀνδρὸς ἔργον, ἀλλὰ μειρακίου παντάπασιν ἐμπλήκτου καὶ σεσοβημένου πρὸς δόξαν, ἀνανεύοντα τοῖς ἄλλοις καὶ διακωλύοντα βάλλειν Ἕκτορα,

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι·

in Cilicia, alter fons erat piratarum, multosque illic deprehensos cepit atque interfecit. Qui autem supererant adhuc et circumsidebantur, caduceatoribus missis, Pompeium in insulam acciuerunt, vt illius prouinciae partem, atque incidentem in praescriptum a mari modum. Ille, precibus eorum admissis, interdixit Metello per literas bello. Insuper scripsit ciuitatibus, ne Metello dicto essent audientes, vnumque ex legatis suis misit, L. Octauium, qui cum obsessis includens se muris, atque cum his arma socians, non modo odiosum et inuidiosum, verum ridiculum quoque Pompeium reddidit; qui inuidia in Metellum et aemulatione hominibus nefariis et impiis nomen suum accommodabat, et, velut amuletum, appendebat suam auctoritatem. Nam neque Achillem viri functum officio dixerunt, sed adolescentuli plane stolidi et animi ad gloriam impotentis, qui abnueret aliis et vetaret telo petere Hectorem, ipsoque icto

Ipse ita posterior, praerepta laude, veniret:

Pompe-

6 αὐτοῦ SGerm.

7 Ἀχιλλέα] Locus est libro Iliadis XXII. *Xylander*. Iliad. X. 207. *Moses Dusoul.*

8 τῷ

Πομπήϊον δὲ καὶ σώζειν ὑπερμαχῦντα τῶν κοινῶν πολεμίων, ἐπὶ τῷ [8] τὸν θρίαμβον ἀφελέσθαι στρατηγῦ πολλὰ πεπονηκότος. ὐ μὴν ἐνέδωκεν ὁ Μέτελλος, ἀλλὰ τῦς τε πειρατὰς ἐξελὼν ἐτιμωρήσατο, καὶ τὸν Ὀκταΐον ἐν τῷ στρατοπέδῳ καθυβρίσας καὶ λοιδορήσας ἀφῆκεν.

30. Ἀπαγγελθέντος δ' εἰς Ῥώμην πέρας ἔχειν τὸν πειρατικὸν πόλεμον, καὶ σχολὴν ἄγοντα τὸν Πομπήϊον ἐπέρχεσθαι τὰς πόλεις, γράφει νόμον εἷς τῶν δημάρχων, Μανίλιος [9], ὅσης Λεύκυλλος [10] ἄρχει χώρας καὶ δυνάμεως, Πομπήϊον παραλαβόντα πᾶσαν, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, ἣν ἔχει Γλαβρίων, πολεμεῖν Μιθριδάτῃ καὶ Τιγράνῃ, τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης, ἐφ' οἷς ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς. τῦτο δ' ἦν ἐφ' ἑνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. ὧν γὰρ ἐδόκει μόνων ἐπαρχιῶν μὴ ἐφικνεῖσθαι [11] τῷ προτέρῳ νόμῳ, Φρυγίας, Λυκαονίας,

Pompeium vero etiam conſeruare armis inſtitiſſe hoſtes publicos tuerique, quo detraheret poſt labores exantlatos multos praetori triumphum. Haud ceſſit ei Metellus tamen, verum piratas expugnauit ſumſitque de iis ſupplicium. Octauium multis contumeliis et probris in caſtris affectum dimiſit.

Poſtquam bellum piraticum patratum eſſe Romam eſt allatum, vacuumque negotiis Pompeium vrbes viſere, vnus tribunorum plebis, Manilius, legem rogauit, qua legiones et prouincias, quas Lucullus habebat, dabat Pompeio. Addebat Bithyniam, quam Glabrio obtinebat: vt ille bellum cum Mithridate et Tigrane regibus gereret, retineretque claſſem et imperium maritimum, vt ab initio acceperat. Hoc erat vni ſemel ſubiicere totum imperium Romanum. Quas enim videbatur prouincias priore lege non obtinere, Phrygiam, Lycaoniam, Gala-

8 τῷ deeſt Iunt. et Ald. ſed SGerm. pro eo τὸ exhibet.

9 Μάλλιος] Scribe, cum Anon. et Mur. Μανίλιος, vt iam verterant Interpp.

10 Λεύκολλος SGerm.

11 ἀφικνεῖσθαι] Scribendum cum Vulc. Anon. et Mur. ἐφικνεῖσθαι: vti monuerat iam Steph. *Moſes Dujoul.*

12 Λεύ-

Γαλατίας, Καππαδοκίας, Κιλικίας, τῆς ἄνω Κολχίδος, Ἀρμενίας, αὗται προσετίθεντο μετὰ στρατοπέδων καὶ δυνάμεων, αἷς Λεύκουλλος [12] κατεπολέμησε Μιθριδάτην καὶ Τιγράνην. ἀλλὰ Λευκούλλου μὲν ἀποστερουμένου τὴν δόξαν ὧν κατειργάσατο, καὶ θριάμβου μᾶλλον, ἢ πολέμου, διάδοχον [13] λαμβάνοντος, ἧττων λόγος ἦν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, καίπερ οἰομένοις ἄδικα καὶ ἀχάριστα πάσχειν τὸν ἄνδρα· τὴν δὲ δύναμιν τοῦ Πομπηΐου βαρέως φέροντες, ὡς τυραννίδα καθισταμένην, ἰδίᾳ παρεκάλουν καὶ παρεθάῤῥυνον αὐτοὺς [14] ἐπιλαβέσθαι τοῦ νόμου, καὶ μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν. ἐνστάντος δὲ τοῦ καιροῦ, τὸν δῆμον φοβηθέντες, ἐξέλιπον καὶ κατεσιώπησαν οἱ λοιποί· Κάτλος δὲ τοῦ νόμου πολλὰ κατηγορήσας, καὶ τοῦ δήμου μηδένα πείθων [15], ἐκέλευε τὴν βουλὴν, ἀπὸ τοῦ βήματος

Galatiam, Cappadociam, Ciliciam, ſuperiorem Colchidem, Armeniam, hae adiiciebantur cum exercitibus et viribus, quibus Mithridatem et Tigranem deuicerat Lucullus. Caeterum Luculli, qui magis rerum geſtarum gloria et triumphi honore ſpoliabatur, quam ſucceſſorem accipiebat belli, quamuis affici iniuria illum atque ingrate cum eo agi putarent, minorem rationem ducebant optimates; Pompeii vero potentiam inique ferentes, conſtituique ea tyrannidem putantes, cohortabantur concitabantque ſe mutuo, vt legi manum iniicerent, nec libertatem proiicerent. Inſtante rogationis die, conciderunt populi metu animi eorum, obticueruntque reliqui. Catulus ſolus legem grauiter diſſuaſit, atque populum increpauit; qui neminem quum permoueret, ſenatum monuit, identidem ex roſtris

12 Λεύκολλος SGerm.

13 διαδοχὴν] Donec exempla mihi occurrant, aut ab aliis afferantur, hanc phraſin confirmantia, διάδοχον, non διαδοχὴν, a Plutarcho ſcriptum fuiſſe arbitrabor. *Moſes Duſoul.*

14 αὐτοὺς SGerm.

15 κατηγορήσας, καὶ δήμου μηδένα πείθων] Eſt et alia lectio κατηγορήσας καὶ τοῦ δημάρχου· μηδένα καὶ πείθων — Eam autem, quam habemus, lectionem poſſumus aliter quoque interpungere: vt nimirum δήμου ad κατηγορήσας referatur. Vt enim hic interpunctus eſt iſte locus, δήμου cum μηδένα iungitur: vt ſit μηδένα δήμου pro

κεκραγὼς πολλάκις, ὄρος [16] ζητεῖν, ὥσπερ οἱ πρόγονοι, καὶ κρημνὸν, ὅποι καταφυγοῦσα διασώσει τὴν ἐλευθερίαν. ἐκυρώθη δ᾽ οὖν ὁ νόμος πάσαις, ὡς λέγεται, ταῖς φυλαῖς [17], καὶ κύριος ἀποδέδεικτο μὴ παρὼν ὁ Πομπήϊος ἁπάντων σχεδὸν, ὧν ὁ Σύλλας, ὅπλοις καὶ πολέμῳ τῆς πόλεως κρατήσας. αὐτὸς δὲ δεξάμενος τὰ γράμματα, καὶ πυθόμενος τὰ δεδογμένα, τῶν φίλων παρόντων καὶ συνηδομένων, τὰς ὀφρῦς λέγεται συναγαγεῖν, καὶ τὸν μηρὸν πατάξαι, καὶ εἰπεῖν, ὡς ἂν βαρυνόμενος ἤδη καὶ δυσχεραίνων τὸ ἄρχειν· Φεῦ τῶν ἀνηνύτων ἄθλων, ὡς ἄρα κρεῖττον ἦν ἕνα τῶν ἀδόξων γενέσθαι, εἰ μηδέποτε παύσομαι στρατευόμενος, μηδὲ τὸν φθόνον τοῦτον ἐκδὺς, ἐν ἀγρῷ διαιτήσομαι μετὰ γυναικός [18]. ἐφ᾽ οἷς λεγομένοις

roſtris vociferatus, montem et rupem, ſicut maiores, quaererent, ex quo refugio libertatem tuerentur. At lex omnium tribuum (vt fama eſt) ſuffragiis eſt perrogata, abſentiſque Pompeii permiſſa arbitrio ſunt paene omnia, quae, armis et bello ſubacta ciuitate, obtinuerat Sylla. Ille, acceptis ea de re literis, nunciatoque plebiſcito, dicitur, amicis adſtantibus et congratulantibus, frontem contraxiſſe, ac femur percuſſiſſe, dixiſſeque, quaſi moleſte iam ferens et pertaeſus imperii ſuſcipiendi: Heu infinita certamina! quam praeſtabat vnum fuiſſe de plebe, ſi nunquam finis erit bellandi, neque, hac depoſita inuidia, ruri cum coniuge agam! Ea quum dicerent,

pro τῶν ἐκ τοῦ δήμου. Quem loci huius ſenſum eſſe putauit, qui ita vertit: *Catulus quum multis legem reprehendiſſet, neque de populo quemquam mouiſſet.* Alter autem interpres, δήμου ad verbum κατηγορήσας referens, ita vertit: *Catulus ſolus legem grauiter diſſuaſit, atque populum increpauit. Qui neminem quum permoueret,* etc. Vtrolibet autem modo locum hunc interpungamus, mirum, ſi Plutarchus δήμου, non τοῦ δήμου, ſcripſit. *H. Stephanus.* In SGerm. eſt κατηγορήσας καὶ τοῦ δημάρχου· μηδένα δὲ πείθων.

16 ὄρος....] De Sacro monte intelligit et enarrat Dacerius. Quaſi plebi haec, non Senatui, dicerentur. Alludit ergo, non ad ſeceſſionem Plebis, ſed ad ſenatus Pop. que R. in Capitolium rupemque Tarpeiam, Gallis aduentantibus, ſeceſſum. *Moſes Duſoul.*

17 ὁ νόμος, ὡς λέγουσι, πάσαις ταῖς φυλαῖς SGerm.

18 μετὰ τῆς γυναικὸς idem.

19 Αν-

οὐδ' οἱ πάνυ συνήθεις ἔφερον αὐτοῦ τὴν εἰρωνείαν, γινώσκοντες, ὅτι τῆς ἐμφύτου φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας ὑπέκκαυμα τὴν πρὸς Λεύκουλλον ἔχων διαφορὰν, μειζόνως ἔχαιρεν.

31. Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἔργα ταχέως αὐτὸν ἀπεκάλυπτε. πανταχοῦ γὰρ ἐκτιθεὶς διαγράμματα, τοὺς στρατιώτας ἀνεκαλεῖτο, καὶ μετεπέμπετο τοὺς ὑπηκόους δυνάστας καὶ βασιλεῖς ὡς ἑαυτόν. ἐπιὼν τε τὴν χώραν, οὐδὲν ἀκίνητον εἴα τῶν ὑπὸ τοῦ Λευκούλλου [19] γεγονότων· ἀλλὰ καὶ κολάσεις ἀνῆκε πολλοῖς, καὶ δωρεὰς ἀφείλετο, καὶ πάντα ὅλως ἔπραττεν, ἐπιδεῖξαι τὸν ἄνδρα φιλονεικῶν τοῖς θαυμάζουσιν οὐδενὸς ὄντα κύριον. ἐγκαλοῦντος δ' ἐκείνου διὰ τῶν φίλων, ἔδοξε συνελθεῖν εἰς ταὐτό· καὶ συνῆλθον περὶ τὴν Γαλατίαν. οἷα δὲ μεγίστων στρατηγῶν καὶ μέγιστα κατωρθωκότων, δάφναις ἀνεστεμμένας [20] ἔχοντες

diceret, ne admodum quidem familiares ferebant dissimulantiam eius, gnari, eum, cuius innatae ambitioni atque imperandi cupiditati simultas cum Lucullo adderet igniculos, magis exsultare.

Nempe eum etiam ipsa facta cito detexere. Siquidem, propositis vbique edictis, milites reuocauit ad se, principes regesque subditos euocauit, prouinciamque ingressus ex actis Luculli immotum reliquit nihil. Immo poenas etiam multis remisit, praemia ademit, hoc denique summo egit studio, vt admiratoribus illius demonstraret, nullius rei esse ei auctoritatem. Quo per amicos expostulante cum eo, visum est in colloquium venire. Congressi sunt in Galatia. Vt maximorum imperatorum et maximis rebus gestis splendidorum laureatos fasces lictores

19 Λευκόλλου SGerm.

20 δάφνας ἀνεσταλμένας] Quid hic ἀνεσταλμένας significet, expedit nemo. Non miror. Corruptus enim hic locus. Fl. Ed. ἀνεσταμένας: mendose quidem; sed ad verum propius. Nam ab ἀναστέφω minus recedit; quae vox huic rei propria a nostro etiam infra adhibetur, (466, 6.) cum de laetum afferentibus nuncium tabellariis, lancearum cuspides laureis frondibus redimitas gestasse, ait. δάφναις γὰρ, inquit, ἀναστέφονται. Vnde iam procliue est cernere, et hic debere legi: δάφναις ἀνεστεμμένας .... τὰς ῥάβδους. *Bryanus* et *Mos. Dusoul.*

ὁμȣ̃ καὶ τὰς ῥάβδȣς οἱ ὑπηρέται ἀπήντων. ἀλλὰ Λεύκȣλλος μὲν ἐκ τόπων χλοερῶν καὶ κατασκίων προσήει, Πομπήϊος δὲ πολλὴν ἄδενδρον καὶ κατεψυγμένην ἔτυχε διεληλυθώς. ἰδόντες ȣ̃ν οἱ τȣ̃ Λευκȣ́λλȣ ῥαβδοφόροι τȣ̃ Πομπηΐȣ τὰς δάφνας ἀθαλεῖς καὶ μεμαραμμένας παντάπασιν, ἐκ τῶν ἰδίων προσφάτων ȣ̓σῶν μεταδιδόντες, ἐπεκόσμησαν καὶ κατέςεψαν τὰς ἐκείνȣ ῥάβδȣς. ὃ σημεῖον ἔδοξεν εἶναι, τὰ τȣ̃ Λευκȣ́λλȣ [21] νικητήρια καὶ τὴν δόξαν οἰσόμενον ἔρχεσθαι Πομπήϊον. ἦν δὲ Λεύκȣλλος μὲν ἐν ὑπατείας τε τάξει, καὶ καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερος, τὸ δὲ τȣ̃ Πομπηΐȣ μεῖζον ἀξίωμα τοῖς δυσὶ θριάμβοις. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ [22] τὴν πρώτην ἔντευξιν ὡς ἐνῆν μάλιςα πολιτικῶς καὶ φιλοφρόνως ἐποιήσαντο, μεγαλύνοντες ἀλλήλων τὰ ἔργα, καὶ συνηδόμενοι τοῖς κατορθώμασιν. ἐν δὲ τοῖς λόγοις πρὸς ȣ̓δὲν ἐπιεικὲς, ȣ̓δὲ μέτριον συμβάντες, ἀλλὰ καὶ λοιδορήσαντες, ὁ μὲν εἰς φιλαργυρίαν τὸν Λεύκȣλλον, ὁ δ' εἰς φιλαρχίαν ἐκεῖνον, ὑπὸ τῶν φίλων μόλις διελύθησαν. καὶ Λεύκȣλλος μὲν ἐν Γαλατίᾳ διέγραψε χώρας τῆς αἰχμαλώτȣ καὶ δωρεὰς ἄλλας, οἷς ἐβȣ́λετο· Πομ-

lictores gerentes inter ſe occurrere. Sed veniebat ex regione Lucullus virenti et vmbroſa, Pompeius diu per nudam et rigentem iter fecerat. Igitur contemplati Luculli lictores retorridas Pompeii laureas marcidaſque plane, ex recentibus ſuis participantes exornauerunt et redimiuerunt illius faſces: quod in omen vertere, portendi nempe, Luculli victoriarum praemia et ornamenta Pompeium ablaturum. Erat Lucullus quidem conſulatus ordine et aetate prior, verum amplitudo duobus triumphis maior Pompeii. Veruntamen primus eorum congreſſus inuicem res alterius geſtas in coelum ferentium ac de victoriis gratulantium quam maxime ciuilis fuit et comis. At in colloquio nulla modeſtia vſi, vel moderatione, immo inter ſe viciſſim inuecti ſunt, hic in Luculli auaritiam, in ambitionem ille Pompeii; ita demum, vt ab amicis aegre diremti fuerint. Hinc Lucullus in Galatia diuiſit pro arbitrio captum de hoſtibus agrum, et dona alia dedit. Pompeius,

21 τȣ̃ τὰ (ſic) Λευκόλλȣ SGerm. 22 poſt ἀλλὰ Vulc. inſerit καί.

23 τὴν

πήϊος δὲ μικρὸν ἀπωτέρω ϛρατοπεδεύσας, ἐκώλυε προσέχειν αὐτῷ, καὶ τὰς ϛρατιώτας ἅπαντας ἀφείλετο, πλὴν χιλίων ἑξακοσίων· ὃς ἐνόμιζεν ὑπ᾽ αὐθαδείας ἀχρήϛους μὲν ἑαυτῷ, τῷ Λευκούλλῳ δὲ δυσμενεῖς εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις, διασύρων τὰ ἔργα ἐμφανῶς, ἔλεγε τραγῳδίαις καὶ σκιαγραφίαις πεπολεμηκέναι βασιλικαῖς τὸν Λεύκουλλον, αὐτῷ δὲ πρὸς ἀληθινὴν καὶ σεσωφρονισμένην τὸν ἀγῶνα λείπεσθαι δύναμιν, εἰς θυρεοὺς καὶ ξίφη καὶ ἵππους Μιθριδάτου καταφεύγοντος. ἀμυνόμενος δὲ ὁ Λεύκουλλος, εἰδώλῳ καὶ σκιᾷ πολέμου τὸν Πομπήϊον ἔφη μαχούμενον βαδίζειν, εἰθισμένον ἀλλοτρίοις νεκροῖς, ὥσπερ ὄρνιν ἀργὸν, ἐπικαταίρειν, καὶ λείψανα πολέμων σπαράσσειν. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐπιγράψαι Σερτωρίῳ, Λεπίδῳ, τοῖς Σπαρτακίοις, τὰ μὲν Κράσσου, τὰ δὲ Μετέλλου, τὰ δὲ Κάτλου κατωρθωκότος. ὅθεν οὐ θαυμάζειν, εἰ τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ Ποντικῶν πολέμων ὑποβάλλεται τὴν δόξαν, ἄνθρωπος ἑαυτὸν εἰς δραπετικὸν θρίαμβον ἀμωσγέπως ἐμβαλεῖν μηχανησάμενος.

32. Ἐκ τούτου Λεύκουλλος μὲν ἀπῇρε, Πομπήϊος δὲ τῷ ϛόλῳ παντὶ τὴν μεταξὺ Φοινίκης καὶ Βοσπόρου θά-

peius, paulo longius caſtris poſitis, interdixit, ne quis ei pareret, milites abſtraxit ab eo omnes, praeter mille ſexcentos, quos ob contumaciam ſibi inutiles et Lucullo ducebat infenſos. Ad haec palam obtrectans rebus geſtis eius, cum tragoediis iactabat et vmbris regiis bellum a Lucullo geſtum: ſibi aduerſus germanas et caſtigatas vires relictum certamen, ad ſcuta, gladios, equos refugiente iam Mithridate. Lucullus autem conuicia reponens, pergere Pompeium ait ad luctandum cum belli ſimulacris et vmbra, alienis cadaueribus ſolitum, vt ignauam auem, inuolare, et reliquias laniare bellorum. Ita titulum ſibi Sertorii, Lepidi, belli Spartacii adſcripſiſſe: quum hoc Craſſi decus, illud Catuli, primum eſſet Metelli. Vnde haud mirari ſe, quod laudis bellorum Armeniacorum Ponticorumque ſuccidaneum ſe inferret, homo in triumphum de fugitiuis quouis modo intrudere ſe machinatus.

Inde deceſſit Lucullus. Pompeius totius claſſis ſtationibus, quod inter Phoeniciam et Boſporum eſt, mare

λασσαν ἐπὶ Φρουρᾷ διαλαβὼν, αὐτὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην ἔχοντα τρισμυρίους πεζοὺς ἐν φάλαγγι, καὶ δισχιλίους ἱππεῖς, μάχεσθαι δὲ μὴ θαῤῥοῦντα. καὶ πρῶτον μὲν αὐτοῦ καρτερὸν ὄρος καὶ δύσμαχον, ἐν ᾧ στρατοπεδεύων ἔτυχεν, ὡς ἄνυδρον ἐκλιπόντος, αὐτὸ τοῦτο κατασχὼν ὁ Πομπήϊος, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστανόντων, καὶ ταῖς συγκλινίαις τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἔχειν πηγὰς τὸ χωρίον, ἐκέλευσεν ἐκβαλεῖν πανταχοῦ φρέατα. καὶ μεστὸν ἦν εὐθὺς ὕδατος ἀφθόνου τὸ στρατόπεδον, ὥστε θαυμάζειν, εἰ τῷ παντὶ χρόνῳ τοῦτο Μιθριδάτης ἠγνόησεν. ἔπειτα περιστρατοπεδεύσας περιετείχιζεν αὐτόν. ὁ δὲ πέντε καὶ τετταράκοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας, ἔλαθεν ἀποδρὰς μετὰ τῆς ἐῤῥωμενεστάτης δυνάμεως, κτείνας τοὺς ἀχρήστους καὶ νοσοῦντας. εἶτα μέντοι περὶ τὸν Εὐφράτην καταλαβὼν αὐτὸν ὁ Πομπήϊος παρεστρατοπέδευσε· καὶ δεδιὼς, μὴ φθάσῃ περάσας τὸν Εὐφράτην, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπῆγεν ὡπλισμένην τὴν στρατιάν [23]· καθ' ὃν χρόνον λέγεται τὸν Μιθριδάτην ὄψιν ἐν ὕπνοις ἰδεῖν [24] τὰ μέλλοντα προδηλοῦσαν. ἐδόκει γὰρ οὐρίῳ πνεύματι πλέων

amplexus, mouit ipse in Mithridatem. Habebat ille peditum triginta millia in phalangem ordinatorum, equitum millia duo: verum acie congredi non audebat. Ac primum quum montem validum et munitum, in quo castra habuerat, quasi aridum reliquisset, eum ipsum occupauit Pompeius, atque ex fruticum indole locorumque conuexitate coniiciens subesse ibi fontes, imperauit puteos passim deprimi, fuitque in castris statim aquae affluentia, vt miraretur, tam diu id Mithridatem fugisse. Deinde munitionibus cinxit et circumuallauit eum. Ille dies quinque et quadraginta obsessus, cum firmissimis copiis, quum inutiles et aegrotos occidisset, clam conscinit fugam. Mox tamen eum circa Euphratem adeptus Pompeius, castra castris eius contulit: metuensque, ne ante verteret Euphratem transmittere, intempesta nocte instructas copias in hostem duxit. Quo tempore fama fert vidisse Mithridatem in somnis speciem, quae futura ei praenunciaret. Videbatur nempe sibi in mari

Pontico

23 τὴν στρατείαν SGerm. 24 ὁρᾶν Vulc.

25 ἐπεὶ

τὸ Ποντικὸν πέλαγος, ἤδη Βόσπορον καθορᾶν, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς συμπλέοντας, ὡς ἄν τις ἐπὶ σωτηρίᾳ σαφεῖ καὶ βεβαίῳ χαίρων· ἄφνω δ᾽ ἀναφανῆναι πάντων ἔρημος, ἐπὶ λεπτοῦ ναυαγίου διαφερόμενος. ἐν τοιούτοις δ᾽ αὐτὸν ὄντα πάθεσι καὶ φάσμασιν ἐπιστάντες ἀνέστησαν οἱ φίλοι, φράζοντες ἐπιέναι [25] Πομπήϊον. ἦν οὖν ἐξ ἀνάγκης μαχητέον ὑπὲρ τοῦ χάρακος, καὶ προαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ τὴν δύναμιν ἔταξαν. αἰσθόμενος δὲ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ὁ Πομπήϊος, ὤκνει κατὰ σκότος εἰς κίνδυνον ἐλθεῖν, καὶ κύκλῳ μόνον ᾤετο δεῖν περιελαύνειν, ὅπως μὴ φεύγοιεν, ἡμέρας δὲ, κρείττους ὄντας, ἐπιχειρεῖν. οἱ δὲ πρεσβύτατοι τῶν ταξιαρχῶν δεόμενοι καὶ παρακολουθοῦντες [26] ἐξώρμησαν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ σκότος ἦν παντάπασιν, ἀλλ᾽ ἡ σελήνη καταφερομένη παρεῖχεν ἔτι τῶν σωμάτων ἱκανὴν ἔποψιν. καὶ τοῦτο μάλιστα τοὺς βασιλικοὺς ἔσφηλεν. ἐπήεσαν μὲν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες.

Pontico ſecundo nauigare vento, Boſporumque iam proſpicere, et comiter vna vectos affari, vt qui certa et indubitata incolumitate gaudeat: verum repente ab omnibus ſe reperiſſe deſertum, ac fragmento exiguo nauigii iactari. His occupatum motibus et imaginibus aſſiſtentes amici excitauere, Pompeium nunciantes adeſſe. Pugnandum igitur neceſſario pro vallo erat, eductiſque copiis, ſtruxerunt duces aciem. Quos parare ſe vbi Pompeius animaduertit, dubitauit per tenebras diſcrimen proelii ſubire: tantum circumfundendos, ne fugerent, arbitratus eſt, ac ſub lucem exercitu ſuo, qui firmior erat, aggrediendos. At maiores natu ordinum ductores precando et adhortando concitauerunt eum. Neque enim prorſus coeca nox erat, ſed luna praecipitans ſatis clarum corporum adſpectum adhuc praebebat: quod inprimis in errorem duxit regios. Siquidem incurrentes Romani auerſam habebant lunam.

25 ἐκεῖναι] Scribendum videtur ἐπιέναι: quam lectionem ſecutus eſt interpres, qui vertit: *irruere Pompeium nunciantes*. Alter autem ἐκεῖναι retinuit, quippe qui reddiderit: *Pompeium nunciantes adeſſe*. Poteſt autem illud ἐπιέναι aliter quoque verti. *H. Stephanus.*

26 παρακολουθοῦντες] Praue. Scribendum cum Mſ. Bibl. SGerm. παρακαλοῦντες. *Dacerius.*

πεπιεσμένε δὲ περὶ τὰς δύσεις τῦ φωτὸς, αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν σωμάτων ἔμπροσθεν προϊῦσαι [27], τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλλον ἐ δυναμένοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς· ἀλλ', ὡς ἐν χερσὶν ἤδη γεγονότων, τὺς ὑσσὺς ἀφέντες μάτην, ὐδενὸς ἐφίκοντο. τῦτο συνιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι, μετὰ κραυγῆς ἐπέδραμον, καὶ μηκέτι μένειν τολμῶντας, ἀλλ' ἐκπεπληγμένυς καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὥστε πολὺ πλείονας μυρίων ἀποθανεῖν, ἁλῶναι δὲ τὸ στρατόπεδον. αὐτὸς δὲ Μιθριδάτης ἐν ἀρχῇ μὲν ὀκτακοσίοις ἱππεῦσι διέκοψε καὶ διεξήλασε τὺς Ῥωμαίυς· ταχὺ δὲ τῶν ἄλλων σκεδασθέντων, ἀπελείφθη μετὰ τριῶν. ἐν οἷς ἦν Ὑψικρατία παλλακὶς, ἀεὶ μὲν ἀνδρώδης τις ὖσα καὶ παράτολμος· Ὑψικράτην γῦν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκάλει· τότε δ' ἀνδρὸς ἔχυσα Πέρσυ στολὴν καὶ ἵππον, ὔτε τῷ σώματι πρὸς τὰ μήκη τῶν δρόμων ἀπηγόρευσεν, ὔτε θεραπεύυσα τὸ σῶμα τῦ βασιλέως [28] καὶ τὸν ἵππον ἐξέκαμεν, ἄχρις [29] ἧκον εἰς χωρίον Ἰνώρα [30] χρημάτων καὶ κειμη-

nam. Luna autem in occaſum decliui, vmbrae longe corpora praecurrentes incumbebant hoſtibus, qui non valebant interuallum exacte cognoſcere: ſed, vt ſi ad manus ventum eſſet, haſtis in caſſum emiſſis neminem attigere. Quo animaduerſo, Romani cum clamore inuehuntur, hoſteſque conſiſtere vltra non audentes, ſed perculſos et pedem referentes caedunt. Ita longe plus decem millia cecidere, et caſtra capta ſunt. Ipſe Mithridates initio octingentorum equitum cuneo per Romanos via vi facta erupit. Mox caeteris dilapſis, ſolus relictus cum tribus eſt: in quibus Hypſicratia fuit pellex: quae ſemper quidem virilis audaciae fuerat, quare Hypſicratem eam rex appellauit. Tunc vero veſte amicta virili Perſica et equo vecta, nec corpore ex fugae prolixitate fatiſcere viſa eſt, nec curando regis corpore et equo eſt fatigata, vſque dum ad arcem Inora ventum eſt, vbi regia pecunia et

27 προσπεριῦσαι Vulcob.
28 τῦ βασιλέως τὸ σῶμα SGerm.
29 ἄχρι idem.
30 Ἰνώρα] Inter praecipua caſtella, in quibus Mithridates gazam habebat reconditam, cenſetur a Strabone (Ed. Par. 555. C.) Σινορία, ἐπιπεφυκὸς τοῖς ὁρίοις τῆς μεγάλης Ἀρμενίας χωρίον. Quod ideo a Theophane Συνορίαν

λίων βασιλικῶν μεστόν. ἐξ οὗ λαβὼν ὁ Μιθριδάτης ἐσθῆτας πολυτελεῖς, διένειμε τοῖς συνδεδραμηκόσι πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς φυγῆς. ἔδωκε δὲ καὶ τῶν φίλων ἑκάστῳ φορεῖν θανάσιμον φάρμακον, ὅπως ἄκων μηδεὶς ὑποχείριος γένοιτο τοῖς πολεμίοις. ἐντεῦθεν ὥρμητο μὲν ἐπ' Ἀρμενίας πρὸς Τιγράνην· ἐκείνου δ' ἀπαγορεύοντος, καὶ τάλαντα ἑκατὸν ἐπικηρύξαντος αὐτῷ, παραμειψάμενος τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου, διὰ τῆς Κολχίδος ἔφευγε.

33. Πομπήϊος δ' εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε, τοῦ νέου Τιγράνου καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφειστήκει τοῦ πατρὸς, καὶ συνήντησε τῷ Πομπηΐῳ περὶ τὸν Ἄραξιν [31] ποταμὸν, ὃς ἀνίσχει μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ Εὐφράτῃ τόπων, ἀποτρεπόμενος δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς, εἰς τὸ Κάσπιον [32] ἐμβάλλει πέλαγος. οὗτοι μὲν οὖν προῆγον ἅμα τὰς πόλεις παραλαμβάνοντες· ὁ δὲ βασιλεὺς Τιγράνης ἔναγχος μὲν ὑπὸ Λευκούλλου συντετριμμένος, ἥμερον δέ τινα τῷ τρόπῳ

et theſauri erant cumulati. Inde ſumſit Mithridates veſtes pretioſas, quos confluentibus ad ipſum ex fuga diſtribuit. Praeterea letale virus cuique amicorum ferendum ſecum dedit, ne quis in manus hoſtiles veniret inuitus. Inde in Armeniam ad Tigranem contendit. Quod ille quum ei interdiceret, ac centum talenta in caput eius pronunciaſſet, praeteritis Euphratis fontibus, intendit per Colchidem fugam.

At Pompeius Armeniam accerſitus a minore Tigrane ingreſſus eſt. Deſciuerat iam hic a parente, Pompeioque ad Araxem amnem occurrit. Is oritur ex iiſdem, quibus Euphrates, locis, ſed deflectens ad orientem in mare Caſpium effunditur. Dum hi vna progrediuntur, vrbeſque in fidem recipiunt, rex Tigranes nuper ab Lucullo obtritus, quod mitem animo ac placi-

ρίαν (vel, vt alii Codd. habent, Συνίδραν) appellatum dicit; eoque confugiſſe Mithridatem addit. Legendum eſt itaque et hic Σινορία, monente apud Dacerium Lubino. Niſi forſan et ipſe Plutarchus, Theophanem ſecutus, Συνωρία ſcripſerit. [e Vulc. enotatum eſt ὁ ϛώρα (ſic).]

31 Ἀράξην dant Iunt. et Ald. item SGerm.

32 Κάππιον SGerm.

καὶ πρᾶον εἶναι πυθόμενος [33] τὸν Πομπήϊον, ἐδέξατο μὲν εἰς τὰ βασίλεια φρȣρὰν, ἀναλαβὼν δὲ τȣ̀ς φίλȣς καὶ συγγενεῖς, αὐτὸς [34] ἐπορεύετο παραδώσων ἑαυτόν. ὡς δ᾽ ἦλθεν ἱππότης ἐπὶ τὸν χάρακα, ῥαβδȣ̂χοι δύο τȣ̂ Πομπηΐȣ προσελθόντες ἐκέλευσαν ἀποβῆναι τȣ̂ ἵππȣ, καὶ πεζὸν ἐλθεῖν· ȣ̓δένα γὰρ ἀνθρώπων ἐφ᾽ ἵππȣ καθεζόμενον ἐν Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ πώποτ᾽ ὀφθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν ȣ̂ν Τιγράνης [35] ἐπείθετο, καὶ τὸ ξίφος αὐτοῖς ἀπολυσάμενος παρεδίδȣ· καὶ τέλος, ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε τὸν Πομπήϊον, ἀφελόμενος τὴν κίταριν, ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν, αἴσχιστα δὴ πάντων, προσπεσεῖν αὐτȣ̂ τοῖς γόνασιν. ἀλλ᾽ ὁ Πομπήϊος ἔφθη, τῆς δεξιᾶς αὐτȣ̂ λαβόμενος, προσαγαγέσθαι, καὶ πλησίον ἱδρύσασθαι ἑαυτȣ̂, τὸν δ᾽ υἱὸν ἐπὶ θάτερα. τῶν μὲν ἄλλων ἔφησε δεῖν αἰτιᾶσθαι Λεύκȣλλον, ὑπ᾽ ἐκείνȣ γὰρ ἀφῃρῆσθαι [36] Συρίαν, Φοινίκην, Κιλικίαν, Γαλατίαν, Σοφήνην· ἃ δ᾽ ἄχρις ἑαυτȣ̂ [37] διατετήρηκεν, ἕξειν, ἐκτί-

placidum Pompeium accepiſſet eſſe, praeſidium in regia accepit, atque ipſe cum amicis et neceſſariis ad deditionem faciendam perrexit. Vbi equo eſt ad caſtra aduectus, praeſto ei fuerunt duo Pompeii lictores, ac deſcendere ei ex equo, pedibuſque iuſſerunt incedere. Neminem enim mortalium in caſtris Romanis vnquam viſum, qui equo inſideret. Obtemperauit in eo Tigranes, gladiumque diſcinxit tradiditque eis. Vt denique ad Pompeium peruenit, detraxit capiti cidarin, quam inſtitit ad pedes eius deponere, et abiiciens ſe omnium foediſſime ad genua eius procumbere. Caeterum anteuertit Pompeius, apprehenſaque dextra ſuſtulit eum; et ſedere iuſſit ad latus ſuum, ex altero filium. Tum caetera Lucullo oſtendit imputanda. Ab illo enim Syria, Phoenicia, Cilicia, Galatia, Sophene ipſos exutos: quae hactenus retinuiſſent, ea ſe relicturum ipſis. Iniu-

33 εἶναι πυθόμενος] inuertit SGerm.

34 ἀναλαβὼν τȣ̀ς .... αὐτὸς δὲ] Aut illud δὲ poſt ἀναλαβὼν ponendum: aut aliud quid voluit Plutarchus, quam nunc velle intelligitur. *Moſes Duſoul.*

35 καὶ ταῦτα ȣ̂ν ὁ Τιγράνης SGerm. omiſſo μὲν.

36 ἀφῃρῆσθε Anon.

37 ἄχρις ἑαυτȣ̂] Mallem ἄχρι τȣ́τȣ, ſi per Codd. liceret. *Moſes Duſoul.*

38 βα-

σαντα ποινὴν ἑξακισχίλια τάλαντα Ῥωμαίοις τῆς ἀδικίας· Σοφήνης δὲ βασιλεύσειν[38] τὸν υἱόν. ἐπὶ τέτοις ὁ μὲν Τιγράνης ἠγάπησε, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀσπασαμένων αὐτὸν βασιλέα, περιχαρὴς γενόμενος, ἐπηγγείλατο ϛρατιώτῃ μὲν ἡμίμναιον[39] ἀργυρίε δώσειν, ἑκατοντάρχῃ δὲ μνᾶς δέκα, χιλιάρχῳ δὲ τάλαντον. ὁ δ' υἱὸς ἐδυσφόρει, καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον, ἐκ ἔφη Πομπηΐε δεῖσθαι τοιαῦτα τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εὑρήσειν Ῥωμαίων. ἐκ τέτε δεθεὶς εἰς τὸν θρίαμβον ἐφυλάττετο. καὶ μετ' ἐ πολὺν χρόνον ἔπεμψε Φραάτης ὁ Πάρθος, ἀπαιτῶν μὲν τὸν νεανίσκον, ὡς αὐτε γαμβρόν· ἀξιῶν δὲ τῶν ἡγεμονιῶν ὅρῳ χρῆσθαι τῷ Εὐφράτῃ. Πομπήϊος δ' ἀπεκρίνατο, τὸν μὲν Τιγράνην τῷ πατρὶ μᾶλλον, ἢ τῷ πενθερῷ, προσήκειν· ὅρῳ δὲ χρήσεσθαι τῷ δικαίῳ.

34. Καταλιπὼν δὲ Φρερὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον, αὐτὸς ἐβάδιζε διὰ τῶν περιοικέντων τὸν Καύκασον ἐθνῶν ἀναγκαίως ἐπὶ Μιθριδάτην. μέγιϛα δ' αὐτῶν ἐϛιν ἔθνη, Ἀλβανοὶ καὶ Ἴβηρες· Ἴβηρες μὲν, ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ[40]

Iniuriarum illatarum multam ſex millia talentum penderent, Sophenes regnum filius haberet. Has conditiones Tigranes approbans, laetuſque, quod eſſet ab Romanis rex appellatus, pollicitus eſt, ſemiminas argenti ſe in milites daturum, centurioni minas decem, tribuno talentum. Id filius eius aegre tulit, vocatuſque ad coenam reſpondit, facile ſe carere Pompeio, qui tales honores ſibi haberet. Nam alium ſe ex Romanis inuenturum. Inde in vincula coniectus, atque ad triumphum ſeruatus eſt. Haud multo poſt Parthus Phraates legatos miſit, adoleſcentem, vt generum ſuum, repetitum, et poſtulatum, vt imperiorum Euphrates terminus eſſet. Pompeius reſponſum dedit, Tigranem in patris potius, quam ſoceri, iure eſſe: termino autem ſe vſurum iuſto.

Relicto ad praeſidium Armeniae Afranio, per gentes Caucaſum circumcolentes neceſſario contra Mithridatem iter intendit. Maximae ex his nationes Albani et Iberes ſunt. Iberes ad Moſchicos montes

38 βασιλεύειν] Melius Anon. et Mur. βασιλεύσειν: vt ſupra ἕξειν fuit. *Moſes Duſoul.*

39 ἡμίμνεον SGerm.

40 μαχικὰ Vulcob.

ὄρη καὶ τὸν [41] Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν κεκλιμένοι θάλασσαν. οὗτοι πρῶτον μὲν αἰτοῦντι Πομπηΐῳ δίοδον ἔδοσαν· χειμῶνος δὲ τὴν στρατιὰν [42] ἐν τῇ χώρᾳ καταλαβόντος, καὶ τῆς Κρονικῆς ἑορτῆς τοῖς Ῥωμαίοις καθηκούσης, γενόμενοι τετρακισμυρίων [43] οὐκ ἐλάττους, ἐπεχείρησαν αὐτοῖς διαβάντες τὸν Κύρνον [44] ποταμὸν, ὃς ἐκ τῶν Ἰβηρικῶν ὀρῶν ἀνιστάμενος καὶ δεχόμενος κατιόντα τὸν Ἄραξιν [45] ἀπ' Ἀρμενίας, ἐξίησι δώδεκα στόμασιν εἰς τὸ Κάσπιον [46]. οἱ δ' οὐ φασὶ τούτῳ συμφέρεσθαι τὸν Ἄραξιν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν, ἐγγὺς δὲ, ποιεῖσθαι τὴν ἐκβολὴν εἰς ταυτὸ πέλαγος. Πομπήϊος δὲ, καίπερ ἐνστῆναι δυνάμενος πρὸς τὴν διάβασιν τοῖς πολεμίοις, περιεῖδε διαβάντας καθ' ἡσυχίαν· εἶτ' ἐπαγαγὼν ἐτρέψατο, καὶ διέφθειρε παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ δεηθέντι καὶ πέμψαντι πρέσβεις ἀφεὶς τὴν ἀδικίαν, καὶ σπεισάμενος, ἐπὶ τοὺς Ἴβηρας ἐβάδισε [47], πλή-

montes et Pontum pertinent: Albani vergunt ad Orientem et mare Caſpium. Hi primo petenti Pompeio tranſitum dedere. Caeterum eo in tractu bruma occupato exercitu et inſtantibus feſtis Saturnalibus, aggreſſi ſunt iiſdem diebus non minus quadraginta millia barbarorum Cyrnum fluuium tranſmeare. Oritur ille ex montibus Ibericis, auctuſque delabente ex Armenia Araxe duodecim oſtiis in mare Caſpium ſeſe effundit. Alii committi cum eo Araxem negant, ſed ſeorſum prope eum euolui in idem pelagus. Hoſtes Pompeius, licet tranſitum eorum impedire potuiſſet, permiſit per otium traiicere. Inde illatis ſignis, ingentem numerum eorum fudit fugauitque. Regi ſupplici, qui legatos ad ipſum miſit, dedit veniam, ictoque foedere, in Iberas mouit, nec numero

41 ita etiam SGerm. a vulgatis τὸν abeſt.

42 στρατείαν] Scribe στρατιάν.

43 τετρακισμυρίων] In quibuſdam τετρακισχιλίων ſcriptum eſt [vt e. c. in Vulcob.]: quod non probo. *H. Stephanus.*

44 Κύρνον] Κύρον Ptolemaeus et Strabo vocant. Cellarium adi.

45 Ἄραξιν] Scribe, cum Anon. et Mur. [item SGerm.] Ἀράξην. *Moſes Duſoul.* Iuntina et hic, et paulo poſt dat Ἀράξειν.

46 Κάπτιον SGerm.

47 ἐβάδιζε Iunt. Ald. SGerm.

48 ἐννα-

θει μὲν ἐκ ἐλάττονας, μαχιμωτέρες δὲ τῶν ἑτέρων ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ βελομένες τῷ Μιθριδάτῃ χαρίζεσθαι, καὶ διωθεῖσθαι τὸν Πομπήϊον. ἔτε γὰρ Μήδοις, ἔτε Πέρσαις ὑπήκεσαν Ἴβηρες· διέφυγον δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, Ἀλεξάνδρε διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ὑρκανίας ἀπάραντος. ἐ μὴν ἀλλὰ καὶ τέτες μάχῃ μεγάλῃ τρεψάμενος ὁ Πομπήϊος, ὥστ' ἀποθανεῖν μὲν ἐνακισχιλίες [48], ἁλῶναι δὲ πλείες μυρίων, εἰς τὴν Κολχικὴν ἐνέβαλε· καὶ πρὸς τὸν Φᾶσιν αὐτῷ Σερβίλιος ἀπήντησε, τὰς ναῦς ἔχων, αἷς ἐφρέρει τὸν Πόντον.

35. Ἡ μὲν ἒν Μιθριδάτε δίωξις ἐνδεδυκότος εἰς τὰ περὶ Βόσπορον ἔθνη καὶ τὴν Μαιῶτιν, ἀπορίας εἶχε μεγάλας· Ἀλβανοὶ δ' αὖθις ἀφεστῶτες αὐτῷ προσηγγέλθησαν. πρὸς ὃς ὑπ' ὀργῆς καὶ φιλονεικίας ἐπιστρέψας, τόν τε Κύρνον μόλις καὶ παραβόλως πάλιν διεπέρασεν, ἐπὶ πολὺ σαυροῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀποκεχαρακωμένον· καὶ μακρᾶς αὐτὸν ἐκδεχομένης ἀνύδρε καὶ ἀργαλέας ὁδε, μυρίες ἀσκὲς ὕδατος ἐμπλησάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ τὲς πολεμίες, καὶ κατέλαβε πρὸς Ἄβαντι ποταμῷ παρατετα-

numero pauciores, et aliis bellicosiores, maioremque in modum cupidos de Mithridate bene mereri ac propulsare Pompeium. Quippe neque Medis, neque Persis, paruerant Iberes. Declinauerunt Macedonum quoque imperium, quod raptim Alexander Hyrcania excesserit. Quibus pariter ingenti proelio profligatis, in quo nouem millia occubuere, capti amplius decem millia, regionem Colchicam iniit. Ad Phasim ei Seruilius cum classe, qua tuebatur Pontum, occurrit.

Ac quidem Mithridatis insectatio, qui in gentes Bospori et Moeotidis accolas abdiderat se, magnas praebuit Pompeio perplexitates: atque Albanos allatum est denuo defecisse; in quos ira et peruicaci vlciscendi ardore stimulatus vertit, Cyrnumque iterum ingenti difficultate et periculo transmisit. Eum nempe magno spatio vallauerant barbari palis. Hic quum eum longa, arida, et aspera via exciperet, decem millia vtrium aqua impleuit, atque ita in hostem duxit. Offendit ad amnem Abanta peditum millia

48 ἐννακισχιλίες idem.

49 Γέλαι

γμένους, ἑξακισμυρίους πεζοὺς, καὶ δισχιλίους ἱππεῖς ἐπὶ μυρίοις, ὡπλισμένους δὲ φαύλως καὶ δέρμασι θηρίων τοὺς πολλούς. ἡγεῖτο δ' αὐτῶν βασιλέως ἀδελφὸς, ὄνομα Κῶσις. οὗτος, ἐν χερσὶ τῆς μάχης γενομένης, ἐπὶ τὸν Πομπήϊον ὁρμήσας, αὐτὸν ἔβαλλεν ἐπὶ τὴν τοῦ θώρακος ἐπιπτυχὴν ἀκοντίσματι, Πομπήϊος δ' ἐκεῖνον ἐκ χειρὸς διελάσας ἀνεῖλεν. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ λέγονται καὶ Ἀμαζόνες συναγωνίσασθαι τοῖς βαρβάροις, ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ὀρῶν καταβᾶσαι. μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλεύοντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους, πέλταις Ἀμαζονικαῖς καὶ κοθόρνοις ἐνετύγχανον, σῶμα δ' οὐδὲν ὤφθη γυναικεῖον. νέμονται δὲ τοῦ Καυκάσου τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν, οὐχ ὁμοροῦσαι τοῖς Ἀλβανοῖς, ἀλλὰ Γέλαι καὶ Λῆγες [49] οἰκοῦσι διὰ μέσου· καὶ τούτοις ἔτους ἑκάστου δύο μῆνας εἰς ταὐτὸ φοιτῶσαι περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν ὁμιλοῦσιν, εἶτα καθ' αὑτὰς ἀπαλλαγεῖσαι βιοτεύουσιν.

millia ſexaginta, equitum duodecim millia in acie inſtructa, magna ex parte male et ferinis tergoribus armatorum: quos regis frater, Coſis nomine, ductabat. Hic, quum ſigna co[illegible]ta eſſent, in ipſum inuectus Pompeium, percuſſit iaculo loricae eius commiſſuram: Pompeius illum haſta tranſfixit et occidit. In hac pugna Amazones, a montibus Thermodonti fluuio accubantibus profectae, auxilio veniſſe perhibentur barbaris. Quippe a proelio, dum ſpolia barbarorum legunt Romani, peltas Amazonicas cothurnoſque reperere, corpus vero muliebre apparuit nullum. Caucaſum incolunt, qua ad mare Hyrcanum ſpectat, non conterminae Albanis, ſed interueniunt Gelae et Leges. Cum his menſes binos quoque anno ad amnem Thermodontem congrediuntur et concumbunt. Inde digreſſae ſeorſum degunt.

Pompe-

49) Γέλαι καὶ Λῆγες] Haec Plutarchus ex hiſtoria Theophanis hauſiſſe videtur, qui Pompeio in ea expeditione comitem ſe praebuerat. Meminit Strabo L. XI. (p. Ed. P. 503. D.) *Dacerius.* Sed apud Strabonem ſcribitur Γῆλαι. *Moſes Duſoul.*

50 Ἀρ-

36. Ὁρμήσας δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Πομπήϊος ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν καὶ Κασπίαν θάλασσαν, ὑπὸ πλήθους ἑρπετῶν θανασίμων ἀπετράπη, τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἀποσχών. εἰς δὲ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν ἀνεχώρησε, καὶ τῷ μὲν Ἐλυμαίων καὶ Μήδων βασιλεῖ πέμψασι πρέσβεις ἀντέγραψε φιλικῶς· τὸν δὲ Πάρθον, εἰς τὴν Γορδυηνὴν ἐμβεβληκότα καὶ περικόπτοντα τοὺς ὑπὸ Τιγράνῃ, πέμψας μετ' Ἀφρανίου δύναμιν, ἐξήλασε διωχθέντα μέχρι τῆς Ἀρβηλίτιδος [50]. ὅσαι δὲ τῶν Μιθριδάτου παλλακίδων ἀνήχθησαν, οὐδεμίαν ἔγνω, πάσας δὲ τοῖς γονεῦσι καὶ οἰκείοις ἀνέπεμπεν. ἦσαν γὰρ αἱ πολλαὶ, θυγατέρες καὶ γυναῖκες στρατηγῶν καὶ δυναστῶν. Στρατονίκη δ', ἣ μέγιστον εἶχεν ἀξίωμα, καὶ τὸ πολυχρυσότατον τῶν φρουρίων ἐφύλαττεν, ἦν μὲν, ὡς ἔοικε, ψάλτου τινὸς, οὐκ εὐτυχοῦς τἄλλα, πρεσβύτου δὲ [51] θυγάτηρ. οὕτω δ' εὐθὺς εἷλε παρὰ πότον [52] ψήλασα τὸν Μιθριδάτην, ὥστ' ἐκεί-

Pompeius quum ſecundum pugnam geſtiret Hyrcaniam et mare Caſpium viſere, a venenatorum ſerpentium vi, quum abeſſet trium dierum itinere, deterritus diuertit in Armeniam minorem. Elymaeorum et Medorum regibus, qui legatos ad eum miſerant, benigne reſcripſit. Parthum, Gordyenem incurſantem, et Tigranis ſubditos vaſtantem, miſſo cum exercitu Afranio, expulit, inſectatuſque eſt vſque ad Arbelitin. Ex omnibus Mithridatis pellicibus, quae attractae ad eum fuere, nullam attigit, omnes ad parentes et propinquos remiſit. Nam ducum fere et dynaſtarum filiae coniugeſque erant. Stratonice vero, quae apud eum ſummae erat auctoritatis, opulentiſſimamque arcem ſeruabat, cantoris cuiuſdam (vti fama eſt) non abundantis et ſenis fuit filia. Adeo haec repente pſallens in conuiuio cepit Mithridatem, vt cum ea

50 Ἀρβιηλίτιδος] Leg. eſt Ἀρβηλίτιδος. Vide Cellar. [Ἀρβίτιδος dat SGerm.]

51 οὐκ εὐτυχοῦς τἄλλα, πρεσβύτου δὲ] Legendum opinor ἀτυχοῦς. *Moſes Duſoul.*

52 περὶ πότον] Scribe, cum Vulc. Anon. et Mur. [item SGerm.] παρὰ πότον. Quamuis enim in Mur. non πότον, ſed τόπον, praue legatur, de παρὰ cum aliis conſentit. Sic IV. 65, 4. et paſſim. *Moſ. Duſoul.*

53 ταύ-

νην μὲν ἔχων ἀνεπαύετο, τὸν δὲ πρεσβύτην ἀπέπεμψε δυσφορȣ̃ντα τῷ μηδὲ προσρήσεως τυχεῖν ἐπιεικȣ̃ς. ὡς μέντοι περὶ ὄρθρον ἐγερθεὶς εἶδεν ἔνδον ἐκπωμάτων μὲν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν τραπέζας, ὄχλον δὲ θεραπείας πολὺν, εὐνȣ́χȣς δὲ καὶ παῖδας ἱμάτια τῶν πολυτελῶν προσφέροντας αὐτῷ, καὶ πρὸ τῆς θύρας ἵππον ἑστῶτα κεκοσμημένον, ὥσπερ οἱ τῶν φίλων τȣ̃ βασιλέως, χλευασμὸν εἶναι τὸ χρῆμα καὶ παιδιὰν ἡγȣ́μενος, ὥρμησε φεύγειν διὰ θυρῶν. τῶν δὲ θεραπόντων ἀντιλαμβανομένων, καὶ λεγόντων, ὅτι πλȣσίȣ τεθνηκότος ἔναγχος οἶκον αὐτῷ μέγαν ὁ βασιλεὺς δεδώρηται, καὶ ταῦτα μικραί τινες ἀπαρχαὶ καὶ δείγματα τῶν ἄλλων χρημάτων καὶ κτημάτων εἰσίν· ȣ̓́τω πιστεύσας μόλις, καὶ τὴν πορφύραν ἀναλαβὼν, καὶ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, ἤλαυνε διὰ τῆς πόλεως, βοῶν· Ἐμὰ ταῦτα πάντα ἐστί. πρὸς δὲ τȣ̀ς καταγελῶντας, ȣ̓ τȣ̃τ᾽ ἔλεγεν εἶναι θαυμαστὸν, ἀλλ᾽ ὅτι μὴ λίθοις βάλλῃ τȣ̀ς ἀπαντῶντας, ὑφ᾽ ἡδονῆς μαινόμενος. ταύτης [53] μὲν ἦν καὶ γενεᾶς καὶ αἵματος ἡ Στρατο-

ea illico cubitum difcederet, fenemque ablegaret molefte ferentem, quod ne appellaffet quidem fe benigne. Vt tamen fub diluculo expergefactus, domi confpexit aureis et argenteis poculis refertas menfas, frequentem et famulitii turbam, eunuchos et pueros, qui fibi pretiofa pallia offerrent, atque in veftibulo ftantem equum exornatum, ficut regis amicis folet, derifui et ludibrio fe haberi ratus, efferre fe oftio voluit: verum retinentibus eum miniftris, exponentibufque, diuitis nuper defuncti opimam haereditatem ei a rege donari, atque tenues has primitias et documenta effe reliquorum bonorum et poffeffionum; ita vix tandem his fidem habens, purpuram induit, infilienfque in equum per vrbem vectus eft clamitans: Mea haec omnia funt. Ad deridentes ipfum, non hoc ait effe mirum, fed quod gaudii impotens obuios non inceffferet lapidibus. His natalibus et fanguine fuit Stra-

53 ταύτης....] Feftiue admodum vtitur hic verbis Homericis Plutarchus. *Dacerius.* Infra Monimes tanquam alterius pellicis Mithridatis facit mentionem. Appianus vnam et eandem

νίκη. τῷ δὲ Πομπηΐῳ καὶ τὸ χωρίον [54] παρεδίδου τοῦτο, καὶ δῶρα πολλὰ προσήνεγκεν· ὧν ἐκεῖνος ὅσα κόσμον ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῷ θριάμβῳ παρέξειν ἐφαίνετο, λαβὼν μόνα, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονίκην ἐκέλευε κεκτῆσθαι χαίρουσαν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰβήρων κλίνην τε καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον, ἅπαντα χρυσᾶ [55], πέμψαντος αὐτῷ καὶ δεηθέντος λαβεῖν, καὶ ταῦτα τοῖς ταμίαις παρέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον.

37. Ἐν δὲ τῷ Καινῷ Φρουρίῳ καὶ γράμμασιν ἀποῤῥήτοις ὁ Πομπήϊος ἐνέτυχε τοῦ Μιθριδάτου, καὶ διῆλθεν οὐκ ἀηδῶς αὐτὰ πολλὴν ἔχοντα τοῦ ἤθους κατανόησιν. ὑπομνήματα γὰρ ἦν ἐξ ὧν ἐφωράθη φαρμάκοις ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην ἀνῃρηκὼς, καὶ τὸν Σαρδιανὸν Ἀλκαῖον, ὅτι παρευδοκίμησεν αὐτὸν ἵππους ἀγωνιστὰς ἐλαύνων. ἦσαν δ' ἀναγεγραμμέναι κρίσεις ἐνυπνίων, ὧν τὰ μὲν αὐτὸς ἑωράκει, τὰ δ' ἔνιαι τῶν γυναικῶν. ἐπιστολαί τε Μονίμης [56] πρὸς αὐτὸν ἀκόλαστοι, καὶ πάλιν

Stratonice. Ea Pompeio et arcem tradidit, et multa munera obtulit: ex quibus illae, quae ornatum templis, et triumpho exiſtimabat praebitura ſplendorem, ſola accepit, reliquis Stratonicem ſe iuſſit oblectare. Perinde quum rex Iberum lectum, menſam, et ſellam ei, omnia aurea, miſiſſet, precareturque, ea vt acciperet, haec quoque quaeſtoribus, vt referrent in tabulas publicas, tradidit.

In arce, quod dicebatur Caenon, arcana monumenta Pompeius Mithridatis nactus eſt, nec ea ſine oblectatione quadam legit, quod clare illius mores pateſacerent. Erant commentarii, ex quibus veneno cum alios complures, tum filium comperit eum Ariarathem ſuſtuliſſe, praeterea Sardianum Alcaeum, quod in ludis ipſum aurigando antecelluiſſet. Significationes item perſcriptae erant ſomniorum, quae partim ipſe, partim nonnullae coniugum eius viderant. Ad haec Monimes ad eum, et ad

hanc

dem facit: nam Μονίμην Στρατονικίδα vocat. Vter melius, non eſt magni momenti ſcire. *Palm.*

54 χωρίον] Anon. et Mur. Φρούριον. quod melius videtur. *Moſes Duſoul.*

55 χρυσῷ Vulc.

56 Μονίκης SGerm.

57

ἐκείνου πρὸς αὐτήν. Θεοφάνης δὲ καὶ Ῥουτιλίου λόγον εὑρεθῆναί φησι παροξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων. ὃ καλῶς εἰκάζουσιν οἱ πλεῖστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι [57]· τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῷ τὸν Ῥουτίλιον ἐοικότα μισοῦντος [58], εἰκὸς δὲ καὶ διὰ Πομπήϊον, οὗ τὸν πατέρα παμπόνηρον ἀπέδειξεν ὁ Ῥουτίλιος ἐν ταῖς ἱστορίαις.

38. Ἐντεῦθεν εἰς Ἄμισον ἐλθὼν ὁ Πομπήϊος, πάθος νεμεσητὸν ὑπὸ φιλοτιμίας ἔπαθε. πολλὰ γὰρ τὸν Λεύκουλλον ἐπικερτομήσας, ὅτι, τοῦ πολεμίου ζῶντος [59], ἔγραφε διατάξεις, καὶ δωρεὰς ἔνεμε καὶ τιμάς, ἃ [60]

hanc illius lasciuae epistolae. Theophanes etiam Rutilii inuentam prodit orationem, qua eum ad ciuium Romanorum caedem in Asia inflammauit: quod recte plerique a Theophane coniiciunt malitiose confictum, qui nihil sui Rutilium similem prosequeretur odio. Probabile etiam sit Pompeii caussa: cuius patrem hominem teterrimum ostendit in historiis Rutilius.

Hinc Amisum profectus Pompeius est, vbi ambitione impulsus rem designauit inuidiosam. Qui enim acerbe Lucullum vellicauerat, quod, hoste viuo, prouincias composuisset, praemiaque et honores esset dilargitus, quae facere, patrato

57 ὃ καλῶς εἰκάζουσιν οἱ πλεῖστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι] *Astum* inepte vertit (vt et superiora de Alcaeo Sardiano, et quae mox sequuntur, et pleraque). Tudertinus, quum sit in Graeco κακοήθευμα, *malignum* scilicet *mendacium:* a quo vitio non fuisse purum Herodotum, Plutarchus noster in libello περὶ Ἡροδότου κακοηθείας demonstrat. Rutilius autem hic est, quem Cicero pro Rabirio Posthumo crudelitatem Mithridatis in togatos scribit mutatione vestis effugisse. Plurima eius exsilii mentio apud eundem, et alios. Historiam ab eo scriptam cum alii citant, tum in Mario noster. Quis autem et qualis fuerit C. Pompeius Strabo, Magni pater, satis ex historicis, bellum Marsicum describentibus, manifestum est: et initio huius libri obiter indicatum a Plutarcho. *Xylander.*

58 μισοῦντες Vulc.

59 πολεμίου ζῶντος] Viuus, an mortuus sit hostis, nihil ad rem facit. Nam, debellato et exuto, haec possunt rite et ordine fieri. Non πολεμίου ergo legendum, sed πολέμου. Mutandaque tum erit etiam vox ζῶντος. Forsan πολέμου ζέοντος. Certe mox de *bello* confecto, non de *duce*, loquitur. *Moses Dusoul.*

60 ἃς] Multo elegantius scribetur

συνῃρημένου [61] πολέμου καὶ πέρας ἔχοντος, εἰώθασι ποιεῖν οἱ νενικηκότες, αὐτὸς ἐν Βοσπόρῳ Μιθριδάτου κρατοῦντος καὶ συνειληχότος ἀξιόμαχον δύναμιν, ὡς δὴ συντετελεσμένων ἁπάντων, ἔπραττε ταυτὰ [62], διακοσμῶν τὰς ἐπαρχίας, καὶ διανέμων δωρεὰς, πολλῶν μὲν ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν [63], βασιλέων δὲ δώδεκα βαρβάρων ἀφιγμένων πρὸς αὐτόν. ὅθεν οὐδ' ἠξίωσε τὸν Πάρθον, ἀντιγράφων, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, βασιλέα βασιλέων προσαγορεῦσαι, τοῖς ἄλλοις χαριζόμενος. αὐτὸν δέ τις ἔρως καὶ ζῆλος εἶχε Συρίαν ἀναλαβεῖν, καὶ διὰ τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν ἐλάσαι θάλασσαν, ὡς τῷ περιϊόντι [64] τὴν οἰκουμένην πανταχόθεν Ὠκεανῷ προσμίξειε νικῶν. καὶ γὰρ ἐν Λιβύῃ πρῶτος ἄχρι τῆς ἐκτὸς θαλάσσης κρατῶν προῆλθε, καὶ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ πάλιν ἀρχὴν ὡρίσατο Ῥωμαίοις τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει, καὶ τρίτον ἔναγχος Ἀλβανοὺς διώκων, ὀλίγον ἐδέησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν. ὡς οὖν συνάψων τῇ ἐρυθρᾷ τὴν περίοδον τῆς

patrato et confecto bello, solent victores, ipse, dominante in Bosporo Mithridate, qui contraxerat etiam manum haud contemnendam, quasi omnibus confectis, eadem egit, prouincias ordinauit, et dona contulit. Multi duces, dynastae, reges etiam duodecim ad eum conuenerunt barbari. Vnde nec Parthum rescribens voluit in aliorum gratiam Regem regum, sicut caeteri, appellare. Tenebat autem eum desiderium et cupiditas Syriae recipiendae, atque per Arabiam penetrandi ad mare rubrum, vt ad Oceanum, quo orbis terrae vndique cingitur, perueniret victor. Etenim in Africa victoriam vsque ad Oceanum princeps protulerat. Iam in Hispania iterum imperium Romanum mari terminauerat Atlantico. Tertio consectandis modo Albanis paene attigerat mare Hyrcanum. Igitur, quo expeditionis suae committeret mari rubro circuitum,

betur ἃ. Inspiciendique sedulo Codd. in quorum aliquo melioris notae ita repertum iri scriptum non dubito. *Mos. Dus.*

61 συνανῃρημένου SGerm.

62 ταῦτα] Scribendum τ'αυτὰ, vel ταυτά. *Moses Dusoul.* Vulc. dat πάντα.

63 δυνατῶν] Legendum videtur δυναστῶν: vt 493, 8.

64 περιόντι SGerm.

στρατείας, ἀνίστατο. καὶ γὰρ ἄλλως τὸν Μιθριδάτην ἑώρα δυσθήρατον ὄντα τοῖς ὅπλοις, καὶ φεύγοντα χαλεπώτερον, ἢ μαχόμενον.

39. Διὸ τούτῳ μὲν [65] εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολείψειν, ἐπέστησε φύλακας τῶν νεῶν [66] ἐπὶ τοὺς πλέοντας εἰς Βόσπορον ἐμπόρους· καὶ θάνατος ἦν ἡ ζημία τοῖς ἁλισκομένοις. ἀναλαβὼν δὲ τῆς στρατιᾶς [67] τὴν πληθὺν, συχνὴν προῆγε, καὶ τῶν μετὰ Τριαρίου πρὸς Μιθριδάτην ἀτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων, ἐντυχὼν ἀτάφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς, ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἅπαντας. ὃ δοκεῖ παραλειφθὲν, οὐχ ἥκιστα Λευκούλλῳ μίσους αἴτιον γενέσθαι. χειρωσάμενος δὲ δι' Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἄραβας, καὶ καταβὰς αὐτὸς εἰς Συρίαν, ταύτην μὲν, ὡς οὐκ ἔχουσαν γνησίους βασιλεῖς [68], ἐπαρχίαν ἀπέφηνε, καὶ κτῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων· τὴν δ' Ἰουδαίαν κατεστρέψατο, καὶ συνέλαβεν Ἀρι-

tum, ſigna mouit. Quippe Mithridatis alioquin arduam videbat capturam, eumque in fuga, quam certamine, moleſtiorem.

Itaque validiorem hoſtem fatus relicturum ſe ei famem, ſtationes nauium diſpoſuit contra nauigantes in Boſporum mercatores, poenamque capitis capitalem indixit, ac trahens ſecum magnam exercitus manum iter eſt ingreſſus. Ibi incidit in cadauera etiamnum inhumata illorum, qui duce Triario improſpere cum Mithridate pugnauerant ceciderantque. Hos ſplendide et magnifice omnes tumulauit: quod neglectum, militum animos inprimis putatur ab Lucullo abalienaſſe. Subiugatis per Afraniam Arabibus, qui Amanum accolunt, deſcendit in Syriam: quam, vt iuſto rege vacantem, in formam prouinciae redegit, poſſeſſionemque fecit populi Romani. Iudaeam ſubegit, regemque Ariſto-

65 τοῦτο μὲν....] Scribe, cum Anon. et Mur. τούτῳ μὲν. *Moſes Duſoul.*

66 φύλακας τῶν νεῶν] Vulc. φυλακάς. Melius. *Moſ. Duſ.*

67 στρατείας SGerm.

68 γνησίους βασιλεῖς] Alias rationes vide apud Prideaux, ex Appiano aliiſque Scriptoribus allatas; inter quas haec non comparet. *Moſes Duſoul.*

69 αὐ-

ϛόβουλον τὸν βασιλέα. πόλεις δὲ τὰς μὲν ἔκτιζε, τὰς δ' ἠλευθέρου, κολάζων τοὺς ἐν αὐταῖς [69] τυράννους. τὴν δὲ πλείϛην διατριβὴν ἐν τῷ δικάζειν ἐποιεῖτο, πόλεων καὶ βασιλέων ἀμφισβητήματα διαιτῶν· ἐφ' ἃ δ' αὐτὸς οὐκ ἐξικνεῖτο, πέμπων τοὺς φίλους· ὥσπερ Ἀρμενίοις καὶ Πάρθοις, περὶ ἧς διεφέροντο χώρας τὴν κρίσιν ποιησαμένοις ἐπ' αὐτῷ, τρεῖς ἀπέϛειλε κριτὰς καὶ διαλλακτάς. μέγα μὲν γὰρ ἦν ὄνομα τῆς δυνάμεως, οὐκ ἔλαττον δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ πρᾳότητος· ᾧ καὶ τὰ πλεῖϛα τῶν περὶ αὐτὸν ἁμαρτήματα φίλων καὶ συνήθων ἀπέκρυπτε, κωλύειν μὲν, ἢ κολάζειν τοὺς πονηρευομένους οὐ πεφυκὼς, αὐτὸν δὲ παρέχων τοῖς ἐντυγχάνουσι τοιοῦτον, ὥϛε καὶ τὰς ἐκείνων πλεονεξίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως ὑπομένειν.

40. Ὁ δὲ μέγιϛον δυνάμενος παρ' αὐτῷ, Δημήτριος ἦν ἀπελεύθερος, οὐκ ἄφρων εἰς τἄλλα νεανίας, ἄγαν δὲ τύχῃ [70] χρώμενος. περὶ οὗ καὶ τοιόνδε τι λέγεται· Κάτων ὁ φιλόσοφος, ἔτι μὲν ὢν νέος, ἤδη δὲ μεγάλην ἔχων δόξαν καὶ μέγα φρονῶν, ἀνέβαινεν εἰς Ἀντιόχειαν, οὐκ

Ariſtobulum cepit. Vrbes alias condidit, alias fecit immunes, puniens earum tyrannos. Plurimum temporis in iure dicendo poſuit, vrbium et regum controuerſias diſceptans. Quo non adiret ipſe, amicos miſit. Ita Armeniis et Parthis, qui de certa regione ambigentes cauſam eius arbitrio permiſerant, tres iudices et arbitros miſit. Ingens enim nomen erat eius potentiae, nec virtutis et manſuetudinis minus: quo pleraque amicorum et familiarium ſuorum velabat admiſſa, minime factus ad coërcendos, aut puniendos facinoroſos, verum ſeſe eum praebebat adeuntibus, vt illorum ferrent aequo animo auaritiam et acerbitatem.

Plurimum autem apud eum libertus poterat Demetrius, non inſipiens caetera iuuenis, ſed inſolenter fortuna vtens: de quo hoc refertur. Cato philoſophus, iuuenis tum quidem, ſed magnae iam exiſtimationis et animi, Antiochiam, abſente

69 αὐταῖς deeſt Iunt. et Ald. item SGerm. 70 τῇ τύχῃ SGerm.

ὄντος αὐτόθι Πομπηΐȣ, βȣλόμενος ἱϛορῆσαι τὴν πόλιν. αὐτὸς μὲν ȣ̃ν, ὥσπερ ἀεὶ, πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ δὲ Φίλοι συνώδευον ἵπποις χρώμενοι. κατιδὼν δὲ πρὸ τῆς πύλης ὄχλον ἀνδρῶν ἐν ἐσθῆσι λευκαῖς, καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἔνθεν μὲν ἐφήβȣς [71], ἔνθεν δὲ τȣ̀ς παῖδας διακεκριμένȣς, ἐδυσχέραινεν, οἰόμενος εἰς τιμήν τινα καὶ θεραπείαν ἑαυτȣ̃ μηδὲν δεομένȣ ταῦτα γενέσθαι [72]. τȣ̀ς μέντοι Φίλȣς ἐκέλευσε καταβῆναι καὶ πορεύεσθαι μετ' αὐτȣ̃· γενομένοις δὲ πλησίον ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ καθιϛὰς, ἔχων ϛέφανον καὶ ῥάβδον, ἀπήντησε πυνθανόμενος παρ' αὐτῶν, πȣ̃ Δημήτριον ἀπολελοίπασι, καὶ πότε ἀφίξεται. τȣ̀ς μὲν ȣ̃ν Φίλȣς τȣ̃ Κάτωνος γέλως ἔλαβεν· ὁ δὲ Κάτων εἰπών· Ὦ τῆς ἀθλίας πόλεως· παρῆλθεν, ȣ̓δὲν ἕτερον ἀποκρινάμενος. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τȣ̃τον τὸν Δημήτριον ἧττον ἐπίφθονον ἐποίει αὐτὸς ὁ Πομπήϊος, ἐντρυφώμενος ὑπ' αὐτȣ̃, καὶ μὴ δυσκολαίνων. λέγεται γὰρ, ὅτι πολλάκις ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς τȣ̃ Πομπηΐȣ προσμένοντος καὶ δεχομένȣ τȣ̀ς ἄλλȣς, ἐκεῖνος ἤδη κατέκειτο ϛοβα-

ſente Pompeio, ad viſendam perrexit vrbem. Iter perpetuo faciebat more ſuo pedibus: amici, qui comitabantur eum, vectabantur equis. Hic contemplatus pro porta virorum turbam in veſtibus candidis, atque ex vno latere viae adultos, ex alio pueros diſcretos, ſtomachatus eſt, ratus, honoris ſui et officii cauſa haec, quae non morabatur, facta: amicos tamen ad pedes digredi, et ſecum iuſſit incedere. Quum prope veniſſent, occurrit iis cum corona et virga magiſter eius pompae, qui omnia illa componebat, quaerens de ipſis, vbi Demetrium reliquiſſent, et quando eſſet adfuturus. Ibi Catonis amicis in riſum effuſis, Cato ait: O miſeram ciuitatem! neque alio dato reſponſo, praeteriit. Sed tamen minus apud alios inuidioſum hunc Demetrium ipſe efficiebat Pompeius, qui illius in ſe inſolentiam non aegre ferebat. Memorant enim, operiente in conuiuiis atque excipiente alios Pompeio, ſubinde illum iam accubuiſſe faſtuo-

71 τȣ̀ς ἐφήβȣς idem. 72 γίνεσθαι Vulc. SGerm.

73 ἐκεῖ-

ρῶς ἔχων δι' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον [73]. οὔπω δ' εἰς Ἰταλίαν ἐπανεληλυθὼς, ἐκέκτητο τῆς Ῥώμης τὰ ἥδιστα προάστεια, καὶ τῶν ἡβητηρίων [74] τὰ κάλλιστα· καὶ

fastuose, et pileum vsque ad aures capiti attraxisse. Nondum in Italiam reuersus amoenissima suburbana Romae comparauerat, et pulcherrima gymnasia; hortique pretiosissimi

73 ἐκεῖνος ἤδη κατέκειτο σοβαρῶς ἔχων δι' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον] Vel post σοβαρῶς, vel ante, interpungi potest. Vnus interpretum cum sequentibus iunxit, ita reddens hunc locum: *Illum accubuisse, ac prae fastu pileum vsque ad aures capiti attraxisse.* In altera interpretatione incertum est vtro referatur. Ita enim in ea redditur hic locus: *Memorant enim, opperiente in conuiuiis atque excipiente alios Pompeio subinde, illum iam accubuisse fastuose aures et caput habentem toga obtecta.* (Iungo autem aduerbium *subinde* praecedentibus, quamuis in mea editione sequentibus iungatur.) Obiter autem obseruare oportet et interpretationem horum verborum, ἔχων δι' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. Mirum sane videri possit, Plutarchum non aliter potius, quod significare volebat, expressisse: nisi pro κατὰ κεφαλῆς illum καὶ κεφαλῆς scripsisse dicamus: vt certe legisse videtur et vnus interpretum, is nimirum, cuius est posterior interpretatio. In ea autem minus placet (nam et hoc obiter attingam) nomen ἱμάτιον reddi *togam:* potius enim eo significari arbitror tegmen capitis, assentiente etiam Budaeo: vt in meo Thesauro docui; vbi et aliud huius significationis exemplum ex eodem scriptore in hac ipsa vita protuli: ὑπεξανισαμένου τε προσιόντι τῷ Πομπηΐῳ, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμάτιον. *H. Stephanus.* Pro σοβαρῶς SGerm. dat σοβαρὸς.

74 ἡβητηρίων] *Diuersoria* vertit interpres, quasi si legisset ἡβήτρια: siquidem apud Suidam est, et Varinum: ἡβητήριον, τὸ παιδευτήριον· ἡβήτριον, ἡ κατάλυσις. Sane Athenaeus lib. X. ait, propterea fingi, Heben in conuiuiis fundere vinum, quod ἡβητήρια dici soleant τὰ συμπόσια, id est *conuiuia.* Addit in vigesimum Iliadis librum Eustathius, aliquando ἄσεμνον συναγωγὴν hoc vocabulo designari, id est *parum graue*, aut *seuerum, consilium.* Verum horum neutrum puto huc facere. Infra quidem de amore Iuliae in Pompeium haec vox ita reperitur, vt appareat, ambulationes amoenas, vel gymnasia, vel aliquid tale, fuisse. *Xylander.* Occurrit iterum ea vox 480, 3. Suidas παιδευτήριον interpretatur. vnde Xyl. *Gymnasia* vertebat.

 At

κῆποι πολυτελεῖς ἦσαν ὀνομαζόμενοι Δημητρίου· καίτοι Πομπήϊος αὐτὸς ἄχρι τοῦ τρίτου θριάμβου μετρίως καὶ ἀφελῶς ᾤκησεν. ὕστερον δὲ Ῥωμαίοις τοῦτο δὴ τὸ καλὸν καὶ περιβόητον ἀνιστὰς θέατρον, ὥσπερ ἐφόλκιόν τι, παρετεκτήνατο λαμπροτέραν οἰκίαν ἐκείνης [75], ἀνεπίφθονον δὲ καὶ ταύτην· ὥστε τὸν γενόμενον δεσπότην αὐτῆς μετὰ Πομπήϊον, εἰσελθόντα θαυμάζειν καὶ πυνθάνεσθαι, ποῦ Πομπήϊος Μάγνος ἐδείπνει. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται.

41. Τοῦ δὲ βασιλέως τῶν περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων πρότερον μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ Ῥωμαίων τιθεμένου, τότε δὲ δείσαντος ἰσχυρῶς, καὶ γράψαντος, ὅτι πάντα πείθεσθαι καὶ ποιεῖν ἔγνωκεν, ἐκβεβαιώσασθαι βουλόμενος αὐτοῦ τὴν διάνοιαν ὁ Πομπήϊος, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Πέτραν οὐ πάνυ τι τοῖς πολλοῖς ἄμεμπτον στρατείαν. ἀπόδρασιν γὰρ ᾤοντο τῆς Μιθριδάτου διώξεως εἶναι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἠξίουν τρέπεσθαι τὸν ἀρχαῖον ἀνταγωνιστὴν, αὖθις

ſimi erant, qui Demetrii dicebantur, quum vſque ad tertium triumphum Pompeius modicam et ciuilem domum haberet. Poſt populo Romano eximium illud et celebratum theatrum exſtruxit, et iuxta velut appendicem aedificauit domum priore ſplendidiorem, ſed ne hanc quidem inuidioſam: vt ille, qui dominus eius poſt Pompeium fuit, eam ingreſſus obſtupeſceret, et quaereret, vbinam Pompeius Magnus coenaſſet. Atque haec ita referuntur.

Rex autem Arabiae Petreae, contemtis ante Romanis armis, tunc magno metu perculſus, dicto audientem ſcripſit ſe ei fore et imperata facturum. Quo magis autem iſtud huius conſilium Pompeius confirmaret, mouit Petram. Quae expeditio apud multitudinem caſtrenſem non carebat reprehenſione: declinationem enim putabant eam inſequendi Mithridatis, atque in illum vertenda arma cenſebant, veterem hoſtem,

qui

At ſenſus ille nihil ad duo haec Plutarchi loca. Athenaeus Lib. X. p. 42. E. ἠβητήρια κεκλεῖσθαι τὰ συμπόσια, ait. Appoſite, et vere; ſi per συμπόσια *coenacula* ipſa, *coenationes*, vel *baſilicas* dicitum, eos in vſus exſtructas, (quo ſenſu frequenter apud Lucianum συμπόσιον vſurpatur) intelligas. *Moſes Duſoul.*

75 ἐκείνοις Vulc. e Iuntina.

76 Παι-

ἀναζωπυροῦντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὡς ἀπηγγέλλετο, διὰ Σκυθῶν καὶ Παιόνων [76] στρατὸν ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν. ὁ δὲ ῥᾷον [77] οἰόμενος αὐτοῦ καταλύσειν τὴν δύναμιν πολεμοῦντος, ἢ τὸ σῶμα λήψεσθαι φεύγοντος, οὐκ ἐβούλετο τρίβεσθαι μάτην ἐπὶ τὴν δίωξιν, ἑτέρας δὲ τοῦ πολέμου παρενθήκας ἐποιεῖτο, καὶ τὸν χρόνον εἷλκεν. ἡ δὲ τύχη τὴν ἀπορίαν ἔλυσεν. οὐκέτι γὰρ αὐτοῦ τῆς Πέτρας πολλὴν ὁδὸν ἀπέχοντος, ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης βεβλημένου χάρακα, καὶ γυμνάζοντος ἑαυτὸν ἵππῳ περὶ τὸ στρατόπεδον, γραμματηφόροι προσήλαυνον ἐκ Πόντου κομίζοντες εὐαγγέλια. δῆλοι δ' εὐθύς εἰσι ταῖς αἰχμαῖς τῶν δοράτων· δάφναις γὰρ ἀναστέφονται. τούτους ἰδόντες οἱ στρατιῶται συνετρόχαζον πρὸς τὸν Πομπήϊον. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἐβούλετο τὰ γυμνάσια συντελεῖν, βοώντων δὲ καὶ δεομένων, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ λαβὼν τὰ γράμματα προήει. βήματος δ' οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γενέσθαι φθάσαντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ, τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ κατ' ἀλλήλων [78] συντι-

qui iam bellum inſtaurabat, et parabat (vt annunciabatur) per Scythiam et Paeoniam cum exercitu inuadere Italiam. At Pompeius pronius ſibi factu exiſtimans, vires opprimere bellum gerentis, quam corpus capere fugientis, quum non eſſet ei conſilium nequicquam ſeſe fatigare in perſequendo illo, alias belli digreſſiones fecit et tempus duxit. At diſſoluit fortuna eum nodum. Quum enim iam non procul a Petra abeſſet, atque adeo illo die iam eſſet caſtra metatus, corpuſque circa vallum ex equo exerceret, tabellarii accurrerunt ex Ponto laetum nuncium afferentes. Id ſtatim lancearum cuſpidibus demonſtrant, quas lauri frondibus exornant. His conſpectis, milites ad Pompeium concurrerunt. Quum perficere vellet ille exercitationem, vociferantibus et precantibus illis, deſiliit ex equo, literiſque acceptis, progreſſus eſt. Non erat ibi ſuggeſtus, neque dum erectus fuerat caſtrenſis, quem faciunt grandibus ceſpitibus exciſis et accumulatis:

76 Παιόνων] Mutandum recte cenſuerunt Interpp. et Παννονίων legendum.

77 ῥᾴδιον] Anon. et Mur. ῥᾷον. Optime. *Moſes Duſoul.*

78 καταλλήλων] Melius, mea qui-

θέντες· ὑπὸ τῆς τότε σπȣδῆς καὶ προθυμίας τὰ σάγματα τῶν ὑποζυγίων συμφορήσαντες ἐς ὕψος ἐξῆραν [79]. ἐπὶ τȣ̃το προβὰς [80] ὁ Πομπήϊος, ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι Μιθριδάτης τέθνηκε, ςασιάσαντος Φαρνάκȣ τȣ̃ υἱȣ̃, διαχρησάμενος ἑαυτόν [81]. τὰ δ' ἐκεῖ πάντα πράγματα Φαρνάκης κατεκληρώσατο, καὶ ἑαυτῷ καὶ Ῥωμαίοις γέγραφε ποιȣ́μενος [82].

42. Ἐκ τȣ́τȣ τὸ μὲν ςράτευμα τῇ χαρᾷ χρώμενον, ὡς εἰκὸς, ἐν θυσίαις καὶ συνȣσίαις διῆγεν, ὡς ἐν τῷ Μιθριδάτȣ σώματι μυρίων τεθνηκότων πολεμίων. Πομπήϊος δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτȣ̃ [83] καὶ ταῖς ςρατειαις κεφαλὴν ἐπιτεθεικὼς [84] ȣ̓ πάνυ ῥαδίως ȣ̔́τω προσδοκηθεῖσαν, εὐθὺς ἀνέζευξεν ἐκ τῆς Ἀραβίας· καὶ ταχὺ τὰς ἐν μέσῳ διεξελθὼν ἐπαρχίας, εἰς Ἀμισὸν ἀφίκετο, καὶ κατέλαβε πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκȣ κεκοσμημένα, πολλὰ

mulatis: tunc vero nimia properatione et ſtudio congeſtis iumentorum clitellis tumulum excitauere. Eo poſtquam conſcendit Pompeius, nunciauit iis, Mithridatem deceſſiſſe: qui, quod ſeceſſiſſet ab ipſo Pharnaces filius, manus ſibi ipſe intulerat. Omnia illic Pharnacem occupaſſe, eaque ſibi et Romanis ſcripſiſſe facere.

Inde exercitus haud immerito, quaſi in Mithridatis corpore ſexcentis exſtinctis hoſtibus, ouans conuertit ſe ad ſacrificandum et conuiuia. Pompeius, impoſita factis ſuis et expeditionibus, quam haud ita exſpectauerat facilem, coronide, extemplo ſigna retro ex Arabia mouit. Prouincias intermedias curſim emenſus, Amiſum peruenit, inuenitque multa dona a Pharnace allata, multa corpora

quidem ſententia, ſcriberetur κατ' ἀλλήλων. *Moſes Duſoul.* et ita dat SGerm.

79 ὕψος ἐξῆραν] Forſan addendum εἰς. εἰς ὕψος ἐξῆραν.

80 προσβὰς SGerm.

81 αὑτὸν idem.

82 ἑαυτῷ καὶ Ῥ. γ. ποιȣ́μενος.] Haec quid ſibi velint, fateor, me non aſſequi; facile intellecturus, ſi ἐφ' ἑαυτῷ ſcribatur. *Moſes Duſoul.*

83 αὐτȣ̃ SGerm.

84 κεφαλὴν ἐπιτεθεικὼς . . .] Mallem κεφάλαιον. Sed tum προσδοκηθὲν etiam ſcribendum. *Moſes Duſoul.*

δὲ σώματα τῶν βασιλικῶν· αὐτὸν δὲ τὸν Μιθριδάτου νεκρὸν, οὐ πάνυ γνώριμον ἀπὸ τοῦ προσώπου, (τὸν γὰρ ἐγκέφαλον ἔλαθεν ἐκτῆξαι τοὺς θεράποντας) ἀλλὰ ταῖς οὐλαῖς ἐπεγίγνωσκον οἱ δεόμενοι τοῦ θεάματος. οὐ γὰρ αὐτὸς Πομπήϊος ἰδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλ᾽ ἀφοσιωσάμενος τὸ νεμεσητὸν, εἰς Σινώπην ἀπέπεμψε. τῆς δ᾽ ἐσθῆτος, ἣν ἐφόρει, καὶ τῶν ὅπλων τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα ἐθαύμασε. καίτοι τὸν μὲν ξιφιστῆρα [85] πεποιημένον ἀπὸ τετρακοσίων ταλάντων Πόπλιος κλέψας ἐπώλησεν Ἀριαράθῃ· τὴν [86] δὲ κίδαριν [87] Γάϊος, ὁ τοῦ Μιθριδάτου σύντροφος, ἔδωκε κρύφα δεηθέντι Φαύστῳ, τῷ Σύλλα παιδὶ, θαυμαστῆς οὖσαν ἐργασίας. ὃ τότε τὸν Πομπήϊον διέλαθε· Φαρνάκης [88] δὲ γνοὺς ὕστερον, ἐτιμωρήσατο τοὺς ὑφελομένους. διοικήσας δὲ τὰ ἐκεῖ καὶ καταστησάμενος, οὕτως ἤδη πανηγυρικώτερον ἐχρῆτο τῇ πορείᾳ. καὶ γὰρ εἰς Μιτυλήνην ἀφικόμενος, τήν τε πόλιν ἠλευθέρωσε διὰ Θεοφάνη, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνου πράξεις. ἡσθεὶς δὲ τῷ

corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadauer non admodum ex facie cognitum. Nam cerebrum, qui corpus curauerant, omiserant macerare: verum agnouerunt eum ex cicatricibus, qui id spectaculi desiderabant. Nam ipse non sustinuit id videre Pompeius, verum auertens deorum inuidiam, Sinopen amandauit. Vestem, qua amicire solitus erat se, armorumque molem et splendorem miratus est. Quanquam gladii vaginam, quae constiterat talentis quadringentis, Publius furatus venundedit Ariarathi. Cidarin Caius, qui cum Mithridate educatus fuerat, Fausto, Syllae filio, petenti occulte dedit, operis mirifici: quod in praesentia Pompeium fefellit; at Pharnaces, quum post resciuisset, in illos, qui ea auerterant, animaduertit. Ordinata inde et composita prouincia, tum fecit maiore pompa iter. Namque postquam peruenit Mitylenen, ciuitatem immunitate Theophanis gratia donauit, institutumque a maioribus poëtarum certamen, quod vnum habebat argumentum ipsius res gestas, spectauit. Delectatus theatro,

85 ξιφηστῆρα SGerm.
86 τὸν Vulc.
87 κίταριν SGerm.
88 ὁ Φαρνάκης Vulc.

 89 Iun-

θεάτρῳ, περιεγράψατο τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον, ὡς ὅμοιον ἀπεργασόμενος τὸ ἐν Ῥώμῃ, μεῖζον δὲ καὶ σεμνότερον. ἐν δὲ Ῥόδῳ γενόμενος, πάντων μὲν [89] ἠκροάσατο τῶν σοφιστῶν, καὶ δωρεὰν ἑκάστῳ τάλαντον ἔδωκε. Ποσειδώνιος δὲ καὶ τὴν ἀκρόασιν ἀνέγραψεν, ἣν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ [90], πρὸς Ἑρμαγόραν τὸν ῥήτορα [91] περὶ τῆς καθ' ὅλου [92] ζητήσεως ἀντιταξάμενος. ἐν δ' Ἀθήναις, τὰ μὲν πρὸς τοὺς φιλοσόφους ὅμοια τοῦ Πομπηΐου· τῇ πόλει δ' ἐπιδοὺς εἰς ἐπισκευὴν πεντήκοντα τάλαντα, λαμπρότατος

theatro, delineauit effigiem et figuram eius, quo Romae simile extrueret, grandius tamen et excellentius. Rhodum profectus, omnes sophistas audiuit, donauitque singulis talentum. Posidonius etiam descripsit disputationem, quam, illo audiente, habuit contra Hermagoram rhetorem de quaestione generali. Par extitit Athenis aduersus philosophos Pompeii munificentia. Ciuitati ad vrbis instaurationem quinquaginta talenta largitus, sperabat, omnium

89 Iuntina sic dat: ἐν Ῥόδῳ γενόμενος πάντων τὰ μέν. ἐν Ῥόδῳ, omisso δὲ, dat etiam Vulc.

90 ἀπ' αὐτοῦ dant Iunt. et Ald. item SGerm.

91 πρὸς Ἑρμαγόραν τὸν ῥήτορα] Monstrose haec peruertit Tudertinus, quum quidem sint planissima; et epistolam Posidonii ad Hermagoram nescio qualem confinxit. Est autem is Hermagoras, cuius multa apud ipsum Ciceronem est in libris Rhetoricis mentio. Atque haud scio, Plutarchusne de generali constitutione hic innuat: quam vt diuiserit Hermagoras, exponit priore libro de inuentione Tullius. Quae sequitur de Nemesi quadam laetis tristia admiscente sententia, non est satis dextre a Tudertino reddita. Elegantissime eandem expressit venustissimus poëta, Apollonius, versibus, quos (sunt enim aureoli) adscripsi de quarto Ἀργοναυτικῶν: Ἀλλὰ γὰρ οὔ ποτε φῦλα δυηπαθέων ἀνθρώπων Τερπωλῇς ἐπέβημεν ὅλῳ ποδί. σὺν δέ τις αἰεὶ Πικρὴ παρμέμβλωκεν ἐϋφροσύνῃσιν ἀνίη. Et Ouidius septimo Metamorph. hunc (opinor) imitans: — *vsque adeo nulla est sincera voluptas: Sollicitumque aliquid laetis interuenit.* — Itaque non pessime Chaerea ille Terentianus, summa potitus voluptate, perfususque gaudio, dixisse videri poterat: *Nunc tempore profecto est, quum perpeti me possum interfici, ne vita aliqua hoc gaudium contaminet aegritudine.* Sed haec praeter institutum. *Xyl.*

92 καθόλου, vno vocabulo, SGerm.

93 pro

ἀνθρώπων ἤλπιζεν ἐπιβήσεσθαι τῆς Ἰταλίας καὶ ποθῶν ὀφθήσεσθαι τοῖς οἴκοι ποθοῦσιν. ᾧ [93] δ' ἄρα πρὸς τὰ λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ἀγαθῶν ἀεί τινα κεραννύναι κακοῦ μοῖραν ἐπιμελές ἐστι δαιμονίῳ, τοῦτο ὑποικούρει [94] πάλαι παρασκευάζον αὐτῷ λυπηροτέραν τὴν ἐπάνοδον. ἐξύβρισε γὰρ ἡ Μουκία παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ. καὶ πόῤῥω μὲν ὢν [95] ὁ Πομπήϊος κατεφρόνει τοῦ λόγου, πλησίον δ' Ἰταλίας γενόμενος, καὶ σχολάζοντι τῷ λογισμῷ μᾶλλον, ὡς ἔοικε, τῆς αἰτίας ἀψάμενος, ἔπεμψεν αὐτῇ τὴν ἄφεσιν· οὔτε τότε γράψας, οὔθ' ὕστερον [96], ἐφ' οἷς ἀφῆκεν, ἐξειπών. ἐν δ' ἐπιστολαῖς Κικέρωνος ἡ αἰτία γέγραπται.

43. Λόγοι δὲ παντοδαποὶ περὶ τοῦ Πομπηΐου προκατέπιπτον εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ θόρυβος ἦν πολὺς, ὡς εὐθὺς ἄξοντος ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στράτευμα, καὶ μοναρχίας βεβαίας ἐσομένης. Κράσσος δὲ τοὺς παῖδας καὶ τὰ χρήματα λαβὼν ὑπεξῆλθεν, εἴτε δείσας ἀληθῶς, εἴτε μᾶλλον, ὡς ἐδόκει, πίστιν ἀπολείπων τῇ διαβολῇ, καὶ

omnium mortalium ſe ad Italiam ſplendidiſſimum rediturum, deſiderabatque videri domeſticis deſiderantibus. At Numen illud, cui curae eſt fortunae ſplendori et magnificentiae ſemper aliquam admiſcere mali portionem, hoc clam domi iampridem ſtruxerat, parans ei triſtiorem regreſſum. Mutia enim, eo abſente, geſſerat ſe libidinoſe. Quamdiu procul Pompeius fuit, contempſit ſermonem: vbi appropinquauit Italiae, ac vacua mente ſcilicet delata verſauit, nuncium ei remiſit. Quamobrem autem repudiauerit eam, neque tunc ſcripſit, neque poſtea verbo prodidit: verum cauſa relata eſt in epiſtolis Ciceronis.

Porro rumores de Pompeio varii Romam praecurrerunt, et ingens tumultus fuit, quaſi exercitum Pompeio vrbi confeſtim admoturo, et dominatum ſibi firmaturo. Craſſus ſane, vel quod reuera id formidaret, vel (quod videbatur veriſimilius) vt calumniae fidem faceret, atque inuidiam excitaret Pompeio acerbiorem, ſubduxit ſe cum liberis

et

93 pro ᾧ SGerm. dat ὡς.

94 ὑποκρούει Vulc.

95 pro μὲν ὢν idem dat vno vocabulo μένειν.

96 οὔθ' ἕτερον idem.

97 στρα-

τὸν φθόνον ποιῶν τραχύτερον. εὐθὺς ἦν ἐπιβὰς Ἰταλίας ὁ Πομπήϊος, καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς στρατιώτας, καὶ τὰ πρέποντα διαλεχθεὶς καὶ φιλοφρονησάμενος, ἐκέλευσε διαλύεσθαι κατὰ πόλιν ἑκάστους, καὶ τρέπεσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα, μεμνημένους αὖθις ἐπὶ τὸν θρίαμβον αὐτῷ συνελθεῖν. οὕτω δὲ τῆς στρατιᾶς [97] σκεδασθείσης, καὶ πυνθανομένων ἁπάντων, πρᾶγμα συνέβη θαυμαστόν. ὁρῶσαι γὰρ αἱ πόλεις Πομπήϊον Μάγνον ἄνοπλον, καὶ μετ' ὀλίγων τῶν συνήθων ὥσπερ ἐξ ἄλλης ἀποδημίας διαπορευόμενον, ἐκχεόμεναι δι' εὔνοιαν, καὶ προπέμπουσαι μετὰ μείζονος δυνάμεως συγκατῆγον εἰς τὴν Ῥώμην, εἴ τι κινεῖν διενοεῖτο καὶ νεωτερίζειν τότε, μηδὲν ἐκείνου δεόμενον τοῦ στρατεύματος.

44. Ἐπεὶ δὲ ὁ νόμος οὐκ εἴα πρὸ τοῦ θριάμβου παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἔπεμψεν ἀξιῶν εἰς τὴν βουλὴν [98] ἀναβαλέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας, καὶ δοῦναι ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν, ὅπως παρὼν Πείσωνι συναρχαι-

et fortunis ex vrbe. Igitur Pompeius, ſimul atque attigit Italiam, aduocatis ad concionem militibus, conuenientem occaſioni orationem habuit, ac benigne eos proſequutus iuſſit, vt in patriam ſe quiſque reciperet, domumque rediret, admonuit autem, vt ad triumphum ſuum adeſſent. Ita ſoluto exercitu, quum id vbique percrebuiſſet, res mirifica accidit. Siquidem ciuitates Pompeium Magnum cernentes inermem, et cum paucis neceſſariis, ſicut ex alia profectione, tranſeuntem, effuſae magno ſtudio ac proſequentes, Romam eum maiore frequentia reduxerunt, vt, ſi quid mouere, vel nouare, cogitaret, nihil tum requireret exercitum ſuum.

Quando vero ante triumphum vetitum lege erat ingredi vrbem, miſit ad ſenatum, petitum, vt comitia conſularia proferrent, ac ſibi hoc darent beneficii, quo Piſonis petitionem commendare ſua praeſentia

97 στρατείας SGerm.

98 εἰς τὴν βουλὴν] Suſpecta mihi haec verba. debuit enim dici πρὸς, non εἰς: et ἀξιῶν, ſic poſitum, requirere videtur, vt tempus aliquod definiatur, pro quo βουλὴν irrepſerit. *Moſ. Duſ.*

99 ἐβου-

ρεσιάσῃ. Κάτωνος δὲ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἐνςάντος, ἐκ ἔτυχε τῦ βελεύματος. θαυμάσας δὲ τὴν παῤῥησίαν αὐτῦ καὶ τὸν τόνον, ᾧ μόνος ἐχρῆτο φανερῶς ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἐπεθύμησεν ἀμωσγέπως κτήσασθαι τὸν ἄνδρα· καὶ δυεῖν ἐσᾶν ἀδελφιδῶν τῷ Κάτωνι, τὴν μὲν αὐτὸς ἐβελεύετο [99] λαβεῖν γυναῖκα, τὴν δὲ τῷ παιδὶ συνοικίσαι. τῦ δὲ Κάτωνος ὑπειδομένε τὴν πεῖραν, ὡς διαφθορὰν ἔσαν αὐτῦ, τρόπον τινὰ δεκαζομένε διὰ τῆς οἰκειότητος, ἥ τ' ἀδελφὴ καὶ γυνὴ [300] χαλεπῶς ἔφερον, εἰ Πομπήϊον Μάγνον ἀποτρίψεται [1] κηδεςήν. ἐν τέτῳ δὲ βελόμενος ὕπατον ἀποδεῖξαι Πομπήϊος Ἀφράνιον, ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς ἀνήλισκεν ὑπὲρ αὐτῦ, καὶ τῦτο κατιόντες εἰς τὲς Πομπηΐε κήπες ἐλάμβανον· ὥςε τὸ πρᾶγμα περιβόητον εἶναι, καὶ τὸν Πομπήϊον ἀκέειν κακῶς, ἧς αὐτὸς ἀρχῆς, ἐφ' οἷς κατώρθωσεν, ὡς μεγίςης ἔτυχε, ταύτην ὤνιον ποιῦντα τοῖς δι' ἀρετῆς κτήσασθαι μὴ δυναμένοις. τέτων μέντοι πρὸς τὰς γυναῖκας ὁ Κάτων ἔφησε τῶν ὀνειδῶν κοινωνητέον, οἰκείοις Πομπηΐε γενομένοις· αἱ δ' ἀκέσασαι,

ſentia poſſet: caeterum, renitente Catone, non obtinuit, quod poſtulauerat. Catonis autem admiratus libertatem et conſtantiam, quibus ſolus aperte pro legibus vtebatur, affectauit omnino illum ſibi adiungere: atque ex duabus fratris et ſororis filiabus, quas habebat Cato, vnam ipſe ſibi nuptiis copulare, alteram collocare cupiuit filio. At quia Cato id, quod attentabat Pompeius, ſuſpectum habebat, tanquam ad corrumpendum ſe ſpectaret labefaciendumque per neceſſitudinem, ſoror eius et vxor aegre ferebant, quod affinitatem repudiaret Pompeii Magni. Interea quaerens Pompeius Afranium conſulem facere, nummos pro eo in tribus pronunciauit, atque ad eos accipiendos venerunt in hortos Pompeii. Vnde re euulgata, fuit aduerſo rumore Pompeius: qui, quem magiſtratum ob res praeclare geſtas fuerat, vt maximum praemium, adeptus, eum non valentibus virtute aſſequi proponeret venalem. Atqui mulieribus Cato: In harum veniendum, inquit, nobis erat communionem macularum, ſi neceſſitudinem contraxiſſemus cum Pompeio. Quod vbi audi-

99 ἐβέλετο SGerm.
300 καὶ ἡ γυνὴ idem.
1 ἀποτρέψαι dat Iuntina ſola. ἀποτρέψεται SGerm.

2 τῦ

συνέγνωσαν βέλτιον αὐτῶν ἐκεῖνον λογίζεσθαι περὶ τοῦ πρέποντος.

45. Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει [2], καίπερ εἰς ἡμέρας δύο μερισθέντος, ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θέας ἐξέπεσεν, ἑτέρας ἀποχρῶντα πομπῆς ἀξίωμα καὶ κόσμος εἶναι. γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη, καθ' ὧν ἐθριάμβευεν. ἦν δὲ τάδε· Πόντος, Ἀρμενία, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Μηδία [3], Κολχὶς, Ἴβηρες, Ἀλβανοὶ, Συρία, Κιλικία, Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰουδαία, Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῇ καὶ

audiuerunt, agnouere, rectius eum, quam se, quid deceret, expendere.

Triumphi, quamuis in duos dies diuisi, non cepit tempus magnitudinem, sed apparatus magna pars, quae ad decorandum et exornandum alium triumphum satis suppeditasset, non fuit spectata. Titulis praecedentibus gentes, de quibus triumpharat, significatae. Hae fuerunt: Pontus, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia, Media, Colchis, Iberia, Albania, Syria, Cilicia, Mesopotamia: praeterea quae circa Phoeniciam et Palaestinam incolunt gentes, Iudaea, Arabia: piratae terra mari-

2 Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει, etc.] In quodam exemplari non legitur τῷ μεγέθει: qui tamen datiuus plane est necessarius. Caeterum haec, ἑτέρας ἀποχρῶντα πομπῆς ἀξίωμα καὶ κόσμος εἶναι, non recte ab vno interpretum fuerunt versa: *ad alia exornanda spectacula reseruata.* Illa enim Plutarchi verba non aliud sonant, quam ea, quae θέας ἐξέπεσεν, ad aliam pompam cohonestandam et exornandam satis esse potuisse. Sed propter illa etiam verba, quorum interpretatio aliquid difficultatis habet, libet totum locum proferre. Ita igitur ab eodem est redditus: *Magnificentiae autem triumphi, licet in duos dies diuisi, tempus non suffecit: et multa eorum, quae apparauerat, ista pompa exclusa sunt, et ad alia exornanda spectacula reseruata.* Alter vero ita vertit: *Triumphi, quamuis in duos diuisi dies, non cepit tempus magnitudinem: sed apparatus magna pars, quae ad decorandum et exornandum alium triumphum satis suppeditasset, non fuit spectata.* Ego θέας ἐκπίπτειν dici puto pro τοῦ τῆς θέας χρόνου, vel potius καιροῦ. *H. Stephanus.*

3 Μηδεία SGerm.

4 ἐπι-

θαλάσσῃ καταπεπολεμημένον. ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἡλωκότα, χιλίων οὐκ ἐλάττονα, πόλεις δ' οὐ πολὺ τῶν ἐνακοσίων ἀποδέουσαι· πειρατικαὶ δὲ νῆες ὀκτακόσιαι, κατοικίαι δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τετταράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις ἔφραζε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι πεντακισχίλιαι μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δ' ὧν αὐτὸς προσεκτήσατο [4] τῇ πόλει, μυριάδας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας λαμβάνουσιν. ἀναφέρεται δ' εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς, ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ δισμύρια τάλαντα, πάρεξ τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας δεδομένων· ὧν ὁ τοὐλάχιστον αἴρων κατὰ λόγον δραχμὰς εἴληφε χιλίας πεντακοσίας. αἰχμάλωτοι δ' ἐπομπεύθησαν, ἄνευ τῶν ἀρχιπειρατῶν, υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνὴ, Ζωσίμη, καὶ βασιλεὺς Ἰουδαίων, Ἀριστόβουλος, Μιθριδάτου δ' ἀδελφὴ καὶ πέντε τέκνα, καὶ Σκυθίδες γυναῖκες· Ἀλβανῶν δὲ καὶ Ἰβήρων ὅμηροι, καὶ τοῦ Κομμαγηνῶν βασιλέως· καὶ τρόπαια πάμπολλα, ταῖς [5]

marique debellati. In his captae arces non minus mille, vrbes non infra nongentas, naues octingentae piraticae, frequentatae cultoribus vrbes, quae fuerant desolatae, vndequadraginta. Ad haec tabulis ostensum, vniuersa populi Romani vectigalia ante id bellum bis millies fuisse, ex iis vero, quae populo Romano ipse quaesitis addidisset, redire ter millies quadringenties. In aerarium retulit vasa, aurum argentumque signatum ad viginti millia talentorum, praeter ea, quae diuisa sunt militibus: quorum qui minimum accepit, pro rata mille et quingentos denarios tulit. Captiui in triumpho ducti extra archipiratas Tigranis Armenii filius cum coniuge et filia, ipsius Tigranis vxor, Zosime, Iudaeorum rex, Aristobulus, ad haec Mithridatis soror cum quinque filiis, et Scythicae mulieres. Iam Albanorum et Iberorum obsides, et Commagenorum regis. Tropaea permulta, numero omnibus paria

4 ἐπεκτήσατο Vulc. Iuntina et SGerm.
5 πάμπολλα καὶ ταῖς μ. dant

6 post

μάχαις ἰσάριθμα πάσαις, ἃς ἢ αὐτὸς, ἢ διὰ τῶν στρατηγῶν ἐνίκησε. μέγιστον δ' ὑπῆρχε πρὸς δόξαν καὶ μηδενὶ τῶν πώποτε Ῥωμαίων γεγονὸς, ὅτι τὸν τρίτον θρίαμβον ἀπὸ τῆς τρίτης ἠπείρου κατήγαγεν. ἐπεὶ [6] τρίς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες· ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν, τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις.

46. Ἡλικίᾳ δὲ τότ' ἦν, ὡς μὲν οἱ κατὰ πάντα τῷ Ἀλεξάνδρῳ παραβάλλοντες αὐτὸν καὶ προσβιβάζοντες ἀξιοῦσι, νεώτερος τῶν τριάκοντα καὶ τεττάρων ἐτῶν, ἀληθείᾳ δὲ τοῖς τετταράκοντα προσῆγεν [7]. ὡς ὤνατό [8] γ'

paria pugnis, quibus aut ipse, aut per legatos, palmam tulerat. Quod autem excellentissimum ad gloriam eius erat, et quod nemo vnquam obtinuerat Romanorum, tertium triumphum ex tertia parte orbis duxit. Nam tres etiam ante alii egerant triumphos. Ille vero primo ex Africa, altero ex Europa, tertio hoc ex Asia ducto, quasi de orbe terrae tribus triumphis inuectus est visus.

Aetate tunc erat (vt illi volunt, qui in omnibus cum Alexandro illum contendunt et conferunt) quatuor et triginta annis minor, reuera attingebat quadragesimum. Qui vtinam tum

6 post ἐπεὶ addit SGerm. καί.

7 τοῖς τετταράκοντα προσῆγεν] Corruptum esse hunc locum vidit Xyl. et emendare conatus est. Petauius etiam de Doctr. Temp. qui, ante τετταράκοντα, ἑ inserit. Dacerius haec annotauit. [Non XL. sed XLVI. attingebat tum annum Pompeius. Natus enim An. ab V. C. DCXLVII. triumphum hunc egit, eodem, quo natus erat, mense, An. ab V. C. DCXCII. Hactenus *Dacerius.* Xylandri autem integra ad hunc locum annotatio haec est: Imo si Velleio (quidni autem?) credimus, annum tum agebat quadragesimum quintum; siquidem natus est C. Attilio, Qu. Seruilio, consulibus: triumphauit autem M. Pisone et M. Messala, consulibus, natali suo, prid. Cal. Octob. vt est apud Plinium libri septimi et libri vltimi capite secundo: vt suspicari aliquis possit, pro τεσσαράκοντα legendum πεντήκοντα. Sane post etiam, vbi bellum ciuile Pompeianum describitur, annos natus LVIII. Pompeius dicitur fuisse: quod cum Velleiano numero non dissentit.]

8 ὤνητο, ὤνοιτο Vulc. prius e Iunt.

ἂν ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος, ἄχρις οὗ [9] τὴν Ἀλεξάν-
δρου τύχην ἔσχεν· ὁ δ' ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐ-
τυχίας ἤνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνηκέστους δὲ τὰς δυστυχίας.
ἣν γὰρ ἐκ προσηκόντων αὐτὸς ἐκτήσατο δύναμιν ἐν τῇ πό-
λει, ταύτῃ χρώμενος ὑπὲρ ἄλλων οὐ δικαίως, ὅσον ἐκεί-
νοις ἰσχύος προσετίθει, τῆς αὐτοῦ [10] δόξης ἀφαιρῶν,
ἔλαθε ῥώμῃ καὶ μεγέθει τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καταλυθείς·
καὶ καθάπερ τὰ καρτερώτατα μέρη καὶ χωρία τῶν πό-
λεων, ὅταν δέξηται πολεμίους, ἐκείνοις προστίθησι τὴν αὐ-
τῶν ἰσχὺν, οὕτω [11] διὰ τῆς Πομπηΐου δυνάμεως Καῖσαρ
ἐξαρθεὶς ἐπὶ τὴν πόλιν, ᾧ κατὰ τῶν ἄλλων ἴσχυσε, τοῦ-
τον ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλεν. ἐπράχθη δ' οὕτω. Λεύκουλ-
λος ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀσίας, ὑπὸ Πομπηΐου περιϋβρισμέ-
νος, αὐτίκα τε λαμπρῶς ἡ σύγκλητος ἐδέξατο [12], καὶ
μᾶλλον ἔτι Πομπηΐου παραγενομένου κελεύουσα τὴν δό-

tum vitam depoſuiſſet, quoad fortunam habuit Alexandri. Vlterius tempus plenas inuidiae attulit ei proſperitates et acerbiſſima inſortunia. Quam enim meritis ſuis obtinebat in vrbe potentiam, hac pro aliis abutendo, quantum illis conciliabat opum, tantum ſuam imminuens gloriam, imprudens potentiae ſuae vi et mole euertitur. Atque vt firmiſſimae vrbium partes et loca, vbi hoſtem acceperunt, illis ſuum adiiciunt robur: ita per Pompeii opes ſublatus in rempub. Caeſar, quibus viribus aduerſus alios pollebat, iiſdem ipſum euertit et proſtrauit. Ea ad hunc modum geſta ſunt: Lucullum, vbi ex Aſia remeauit, omni genere iniuriae a Pompeio affectum et ſtatim ſenatus honorifice excepit, et Pompeio iam praeſente monendo excitauit, vt auctoritatem

e Iunt. ὤνητο dat etiam SGerm. et pro ſequenti γ' ἂν exhibet γ' οὖν.

9 ἄχρι οὗ SGerm.

10 ἑαυτοῦ idem.

11 οὕτως idem.

12 Λεύκουλλος .... ἐδέξατο] Λεύκουλλον ſcribere oportet; vt regatur a verbo, cui, quod regat, nihil aliud eſt. Et ita eſt in Mur. Monueratque iam H. Steph. et qua tum ratione eſſet interpungendum. [Ita nempe annotat H. Stephanus: Reponendum puto accuſatiuum Λεύκουλλον, qui iungatur cum verbo ἐδέξατο: ideoque poſt illum interpungendum fuerat.]

ξαν [13] ἤγειρεν ἐπὶ τὴν πολιτείαν. ὁ δὲ τἆλλα μὲν ἀμβλὺς ἦν ἤδη, καὶ κατέψυκτο τὸ πρακτικὸν, ἡδονῇ σχολῆς καὶ ταῖς περὶ τὸν πλοῦτον διατριβαῖς ἑαυτὸν ἐνδεδωκώς· ἐπὶ δὲ Πομπήϊον εὐθὺς ἀΐξας καὶ λαβόμενος ἐντόνως αὐτοῦ, περί τε τῶν διατάξεων, ἃς ἔλυσεν, ἐκράτει, καὶ πλέον εἶχεν ἐν τῇ βουλῇ, συναγωνιζομένου Κάτωνος. ἐκπίπτων δὲ καὶ περιωθούμενος ὁ Πομπήϊος, ἠναγκάζετο δημαρχοῦσι προσφεύγειν καὶ προσαρτᾶσθαι μειρακίοις. ὧν ὁ βδελυρώτατος καὶ θρασύτατος, Κλώδιος, ἀναλαβὼν αὐτὸν ὑπέῤῥιψε τῷ δήμῳ· καὶ παρ᾽ ἀξίαν κυλινδούμενον ἐν ἀγορᾷ ἔχων καὶ περιφέρων, ἐχρῆτο τῶν πρὸς χάριν ὄχλου, καὶ κολακείαν γραφομένων καὶ λεγομένων βεβαιωτῇ, καὶ προσέτι μισθὸν, ὃν [14] ᾔτει, ὥσπερ οὐ καταισχύνων, ἀλλ᾽ εὐεργετῶν, ὕστερον ἔλαβε παρὰ Πομπηΐου, προέσθαι Κικέρωνα, φίλον ὄντα, καὶ πλεῖστα δὴ πεπολιτευμένον ὑπὲρ αὐτοῦ. κινδυνεύοντι γὰρ αὐτῷ, καὶ δεομένῳ βοηθείας, οὐδ᾽ εἰς ὄψιν προῆλθεν, ἀλλὰ τοῖς ἥκουσιν ἀποκλείσας τὴν

tatem ſuam accommodaret ad rempub. capeſſendam. Elangue- rat et obtorpuerat quidem illius de caetero induſtria, atque voluptatibus diuitiiſque fruendis dediderat ſe. In Pompeium vero confeſtim inſurgens atque acriter eum adortus, decreta ſua, quae aboleuerat ille, obtinuit, et plus in ſenatu potuit, adiuuante Catone. Ita exploſus et iactatus Pompeius, neceſſe habuit ad tribunos plebis confugere, atque applicare ſe ad adoleſcentulos, quorum peſtilentiſſimus et audaciſſimus eum Clodius recepit et obnoxium reddidit populo. Quem indignis modis volutatum in foro tenens et circumducens adhibuit, rogationum, quas ad demerendam et illiciendam plebem ferebat, auctorem: ac mercedem inſuper popoſcit, quaſi non macularet eum, ſed beneficiis afficeret; quam accepit poſt, vt amicum et eum, qui multas pro ipſius dignitate ſuſceperat actiones. proderet Ciceronem: quem in periculum vocatum, et opem petentem ab ipſo, ne in conſpectum quidem admiſit, ſed foribus excluſit venientes,

13 κελεύσασα τὴν δόξαν.] Leg. κολούσασα: quod et Anon. et Mur. confirmant.

14 ὃν in SGerm. neque hic, neque paulo poſt, ante ὕστερον, vbi in vulgatis eſt, legitur, ſed ab eo plane abeſt.

15 αὐ-

αὔλειον [15], ἑτέραις θύραις ᾤχετο ἀπιών. Κικέρων δὲ φοβηθεὶς τὴν κρίσιν, ὑπεξῆλθε τῆς Ῥώμης.

47. Τότε δὲ Καῖσαρ ἐλθὼν ἀπὸ στρατείας, ἥψατο πολιτεύματος, ὃ πλείστην μὲν αὐτῷ χάριν ἐν τῷ παρόντι καὶ δύναμιν εἰσαῦθις ἤνεγκε, μέγιστα δὲ Πομπήϊον ἔβλαψε καὶ τὴν πόλιν. ὑπατείαν μὲν γὰρ μετῄει πρώτην· ὁρῶν δ', ὅτι, Κράσσου πρὸς Πομπήϊον διαφερομένου, θατέρῳ προσθέμενος, ἐχθρῷ χρήσεται τῷ ἑτέρῳ, τρέπεται πρὸς διαλλαγὰς ἀμφοῖν, πρᾶγμα καλὸν μὲν ἄλλως καὶ πολιτικὸν, αἰτίᾳ δὲ φαύλῃ, καὶ μετὰ δεινότητος ὑπ' ἐκείνου συντεθὲν ἐπιβούλως. ἡ γὰρ, ὥσπερ ἐν σκάφει, τὰς ἀποκλίσεις ἐπανισοῦσα τῆς πόλεως ἰσχὺς, εἰς ἓν συνελθοῦσα καὶ γενομένη μία, τὴν πάντα πράγματα καταστασιάσασαν [16] καὶ καταβαλοῦσαν, ἀνανταγώνιστον ῥοπὴν ἐποίησεν. ὁ γοῦν Κάτων τοὺς λέγοντας ὑπὸ τῆς ὕστερον γενομένης πρὸς Καίσαρα Πομπηΐῳ διαφορᾶς ἀνατραπῆναι τὴν πόλιν, ἁμαρτάνειν ἔλεγεν, αἰτιωμένους τὸ τελευταῖον· οὐ γὰρ τὴν στάσιν, οὐδὲ τὴν ἔχθραν, ἀλλὰ τὴν σύστασιν καὶ

nientes, et alio oſtio extulit ſe. Ita Cicero iudicii metu vrbe ceſſit.

Eadem tempeſtate reuerſus ex prouincia Caeſar, negotium ſuſcepit, quod in praeſentia magnum ei fauorem et in poſterum addidit opes ingentes, Pompeium vero et rempub. potiſſimum peſſundedit. Petebat primum conſulatum. Conſiderans autem, in Craſſi a Pompeio alienatione, ſi ad alterum ſe applicaſſet, alterum habiturum ſe inimicum, ad ambos reconciliandos conuertit animum; rem praeclaram alioquin et ciuilem, ſed ex cauſa praua callideque ab illo et inſidioſe commentatam. Quippe vires reipub. quae, ſicut in naui, propenſiones vtrinque ad aequilibrium redigebant, vbi coiere et vnitae ſunt, quod quidem eam oppreſſit et euertit funditus, inexſuperabile reddiderunt momentum. Vnde Cato eos, qui ab inſequuto Pompeii cum Caeſare diſſidio rempub. praedicabant profligatam, errare dicebat, qui reprehenderent nouiſſima. Neque enim diſſenſionem, vel ſimultatem, ſed coitionem eorum

15 αὔλιον SGerm.

16 καταστασιάσασαν] Mallem καταστασιασοῦσαν. *Moſes Duſoul.*

τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν τῇ πόλει πρῶτον κακὸν [17] γενέσθαι καὶ μέγιστον. ᾑρέθη μὲν γὰρ ὕπατος Καῖσαρ· εὐθὺς δὲ θεραπεύων τὸν ἄπορον καὶ πένητα [18], κατοικίας πόλεων καὶ νομὰς ἀγρῶν ἔγραφεν, ἐκβαίνων [19] τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, καὶ τρόπον τινὰ δημαρχίαν τὴν ὑπατείαν καθιστάς. ἐναντιουμένου δὲ τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ, Βίβλου [20], καὶ Κάτωνος ἐῤῥωμενέστατα τῷ [21] Βίβλῳ παρεσκευασμένου βοηθεῖν, προσαγαγὼν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ βήματος Πομπήϊον [22] ἐμφανῆ καὶ προσαγορεύσας, ἠρώτησεν, εἰ τοὺς νόμους ἐπαινοίη· τοῦ δὲ συμφήσαντος [23]· Οὐκοῦν, εἶπεν, ἄν τις τοὺς νόμους βιάζηται, εἰς τὸν δῆμον ἀφίξῃ βοηθῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πομπήϊος, ἀφίξομαι, πρὸς τοὺς ἀπειλοῦντας τὰ ξίφη, μετὰ ξίφους καὶ θυρεὸν [24] κομίζων. τούτου Πομπήϊος οὐδὲν, οὔτ' εἰπεῖν, οὔτε ποιῆσαι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης φορτικώτερον ἔδοξεν· ὥστε καὶ τοὺς φίλους ἀπολογεῖσθαι, φάσκοντας ἐκφυγεῖν αὐτὸν ἐπὶ καιροῦ τὸ ῥῆμα. τοῖς μέντοι μετὰ ταῦτα πραττομένοις φα-

rum et conſenſionem primum reipub. vulnus et maximum fuiſſe. Quippe conſul Caeſar eſt deſignatus, iſque mox blandiens inopi et egenae multitudini, legem de coloniis deducendis, et agris diuidendis tulit, magiſtratus ſui excedens auctoritatem, conſulatumque quodam modo in tribunatum plebis vertens. Repugnante collega eius, Bibulo, Catone autem ad fortiſſime Bibulo ſuccurrendum parato, Caeſar Pompeium propalam in roſtra adduxit, eumque rogauit nominatim, probaretne leges ſuas? Quo annuente: Non igitur, inquit, ſi quis vim legibus adferat, ad populum auxilio eris? Maxime, inquit Pompeius, contra gladios minitantes adero cum gladio ſimul et ſcuto. Eo Pompeium nihil ad eam diem neque dixiſſe, neque feciſſe, exiſtimauerunt odioſius. Excuſabant amici eius, excidiſſe illi ex improuiſo id verbum: at rebus illis, quae conſequutae ſunt, oſtendit,

17 πρῶτον κακὸν] inuertit SGerm.

18 τὸν ἄπορον καὶ πένητα] Deeſſe videtur vox δῆμον. *Moſes Duſoul.*

19 προεκβαίνων Vulc.

20 Βύβλου, et paulo poſt Βύβλῳ, SGerm.

21 τῷ abeſt a SGerm.

22 τὸν Πομπήϊον Vulc.

23 συμφωνήσαντος idem.

24 θυρεῶν SGerm.

25 Και-

νερὸς ἦν ἤδη παντάπασιν ἑαυτὸν τῷ Καίσαρι χρήσασθαι παραδεδωκώς. Ἰελίαν γὰρ, τὴν Καίσαρος θυγατέρα, Καιπίωνι [25] καθωμολογημένην καὶ γαμεῖσθαι μέλλεσαν, ὀλίγων ἡμερῶν, ἐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, ἔγημε Πομπήϊος, μείλιγμα Καιπίωνι τῆς ὀργῆς τὴν ἑαυτε θυγατέρα καταινέσας, Φαύςῳ, τῷ παιδὶ Σύλλα, πρότερον ἐγγεγυημένην. αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἔγημε Καλπερνίαν, τὴν Πείσωνος.

48. Ἐκ δὲ τέτε Πομπήϊος ἐμπλήσας ςρατιωτῶν τὴν πόλιν, ἅπαντα τὰ πράγματα βίᾳ κατεῖχε. Βίβλῳ τε γὰρ εἰς ἀγορὰν τῷ ὑπάτῳ κατιόντι μετὰ Λευκέλλε καὶ Κάτωνος, ἄφνω προσπεσόντες κατέκλασαν τὰς ῥάβδες· αὐτε δέ τις κοπρίων κόφινον ἐκ κεφαλῆς [26] τε Βί-

dit, iam totum se contulisse ad Caesaris nutum. Iuliam enim, Caesaris filiam, Caepioni pactam et nupturam intra paucos dies, nemine exspectante, duxit. Ad leniendam vero Caepionis iram, filiam suam despondit ei, Fausto, Syllae filio, ante destinatam. Ipse Caesar Calpurniam Pisonis matrimonio sibi iunxit.

Inde Pompeius vrbem militibus compleuit, remque pub. vi totam occupauit. Quippe consulem Bibulum, qui cum Lucullo et Catone in forum descendebat, repente adorti, fasces fregere. Quidam cophinum stercoris plenum in ipsius caput Bibuli

25 Καιπίωνι] Σκιπίωνι retinuit interpres. Suetonius in Iulio, cap. 21. Caesar suam Iuliam Cn. Pompeio collocauit, repudiato priore sponso, Seruilio Caepione, cuius vel praecipua opera paulo ante Bibulum impugnauerat. Sed in vita Caesaris occasio apparet huius mendae tollendae, vbi Σερβϊλίῳ Σκιπίωνι legitur, eadem in historia. Scipionem autem non esse cognomentum Seruiliorum, sed Caepionem, satis est notum. Quanquam ne insolens quidem fuit librariis, in historiae praesertim Cimbricae mentione, Σκιπίωνα pro Καιπίωνα scribere. Amioto quid in mentem venerit, vt Pisonem hunc diceret, non video. *Xylander.* Σκηπίωνι dant et hic, et paulo post, Iunt. Ald. et SGerm.

26 ἐκ κεφαλῆς] Anon. et Mur. κατὰ κεφαλῆς. Optime. Vide supra 465, 4. *Moses Dusoul.*

 27 εἰς

[illegible]

Bibuli effudit. Duo tribuni, qui Bibulum deducebant, vulnerati sunt. Ita adversariis suis electis, lex perlata agraria est. Hac delinitus etiam populus, huic ad omnia sibi paruit, neque intercessionem [illegible], [illegible] rogationes. Ita comprobavit acta sua Pompeii, de quibus Lucullus altercabatur. Caesari Gallia cisalpina et transalpina cum Illyrico in quinquennium atque quatuor legiones integrae decretae. Consules in proximum annum facere Pisonem, Caesaris socerum, et Gabinium, principem inter Pompeii adulatores. Dum haec aguntur, abditus domi Bibulus

27 [illegible]] Scribe, cum iisdem, [illegible]. Vide tamen Viger. [illegible]. *Mos. Du Soul.*

28 [illegible] ...] Quis haec intelligit, quis enarrabit? H. Steph. pro [illegible] scribere suadet, ut ad [illegible], quod praecessit, referatur. Sed non medetur hoc [illegible] versiculum [illegible], de qua nunc solliciti sumus. Vulc. Cod. [illegible] habet, ut IV. 257. 14. Ego [illegible] legendum censeo. Is enim, fugam Consulis, negotium aliquamdiu Caesaris rationi in Comitiis solus sufficerim. *Moses Du Soul.* In SGerm. est [illegible], vitii [illegible]. [Caeterum H. Stephani, cuius Moses Du Soul memoriam fecit, haec est: Pro [illegible] substituendum esse [illegible]. Hic quidem certe constat, aliquid substantivum desiderari, quod cum [illegible] iungatur; contra vero [illegible] tendam [illegible] pro [illegible] habere posse.

29 [illegible] Vulc.

30 post

τὴν οἰκίαν κατακλεισάμενος, ὀκτὼ μηνῶν ἐ προῆλθεν ὑπατεύων, ἀλλ' ἐξέπεμψε διαγράμματα, βλασφημίας ἀμφοῖν ἔχοντα καὶ κατηγορίας· Κάτων δ', ὥσπερ ἐπίπνες καὶ φοιβόληπτος, ἐν τῇ βελῇ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει καὶ τῷ Πομπηΐῳ προηγόρευε. Λεύκελλος δ' ἀπειπὼν ἡσυχίαν ἦγεν, ὡς ἐκ ἔτι πρὸς πολιτείαν ὡραῖος· ὅτε δὴ καὶ Πομπήϊος ἔφη [30], γέροντι τὸ τρυφᾷν ἀωρότερον εἶναι τῦ πολιτεύεσθαι. ταχὺ μέντοι καὶ αὐτὸς ἐμαλάσσετο τῷ τῆς κόρης ἔρωτι, καὶ προσεῖχεν ἐκείνῃ τὰ πολλὰ καὶ συνδιημέρευεν ἐν ἀγροῖς καὶ κήποις, ἠμέλει δὲ τῶν κατ' ἀγορὰν πραττομένων· ὥστε καὶ Κλώδιον αὐτῦ καταφρονῆσαι δημαρχῦντα τότε, καὶ θρασυτάτων ἅψασθαι πραγμάτων. ἐπεὶ γὰρ ἐξέβαλε Κικέρωνα, καὶ Κάτωνα προφάσει στρατηγίας εἰς Κύπρον ἀπέστειλε [31], Καίσαρος εἰς Γαλατίαν ἐξεληλακότος, αὐτῷ δὲ προσέχοντα [32] τὸν δῆμον ἑώρα πάντα πράττοντι καὶ πολιτευομένῳ πρὸς χάριν, εὐθὺς ἐπεχείρει τῶν Πομπηΐε διατάξεων ἐνίας ἀναιρεῖν, καὶ Τιγράνην τὸν αἰχμάλωτον ἀφαρπάσας εἶχε

bulus non prodiit octo consulatus sui menses in publicum, edicta tantum proposuit maledictorum et probrorum in ambos plena. Cato quasi lymphatus et numine afflatus denunciauit in curia, quae reipub. et Pompeio impenderent. Lucullus elanguescens quieuit, vt deinceps ad res publicas gerendas non opportunus. Quo quidem tempore ait Pompeius, Seni indulgere luxui, quam rempub. gerere, esse intempestiuius. Breui tamen ipse quoque vxoris iuuenculae emollitus est amore, ac fere assiduus cum ea ruri et in hortis egit. Postmisit etiam negotia forensia. Vnde Clodius, qui tribunus plebis tum erat, eius contemtu accinxit se ad audacissima quaeque perpetranda. Postquam enim Ciceronem exegit, et Catonem belli gerendi colore ablegauit in Cyprum, Caesare in Galliam profecto: populum autem sibi omnia agenti et instituenti ad ipsius libidinem videt addictum, confestim instituit quaedam Pompeii acta rescindere. Tigranem captum carcere extraxit, quem secum duce-

30 post ἔφη Vulc. inserit ὅτι. Scribe αὐτῷ, cum Vulc. et Mur.
31 ἀπέπεμψε SGerm. suadente etiam H. Steph.
32 αὐτῦ δὲ προσέχοντα.....]

σὺν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις δίκας ἐπῆγε, πεῖραν ἐν ἐκείνοις τῆς Πομπηΐου λαμβάνων δυνάμεως. τέλος δὲ, προελθόντος αὐτοῦ πρός τινα δίκην, ἔχων ὑφ' αὐτῷ πλῆθος ἀνθρώπων ἀσελγείας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, αὐτὸς μὲν εἰς ἐπιφανῆ τόπον καταστὰς, ἐρωτήματα τοιαῦτα προὔβαλλε [33]. Τίς ἐστιν αὐτοκράτωρ ἀκόλαστος; τίς ἀνὴρ ἄνδρα ζητεῖ; τίς ἑνὶ δακτύλῳ κνᾶται τὴν κεφαλήν; οἱ δ', ὥσπερ χορὸς εἰς ἀμοιβαῖα συγκεκροτημένος, ἐκείνου τὴν τήβεννον ἀνασείοντος, ἐφ' ἑκάστῳ μέγα βοῶντες ἀπεκρίναντο· Πομπήϊος.

49. Ἠνία μὲν οὖν καὶ ταῦτα Πομπήϊον, ἀήθη τοῦ κακῶς ἀκούειν ὄντα, καὶ μάχης τοιαύτης ἄπειρον. ἤχθετο δὲ μᾶλλον, αἰσθανόμενος τὴν βουλὴν ἐπιχαίρουσαν αὐτῷ προπηλακιζομένῳ, καὶ διδόντι δίκην τῆς Κικέρωνος προδοσίας. ἐπεὶ δὲ καὶ πληγὰς ἐν ἀγορᾷ μέχρι τραυμάτων συνέβη γενέσθαι, καὶ Κλωδίου τις οἰκέτης παραδυόμενος ἐν ὄχλῳ διὰ τῶν περιεστώτων πρὸς τὸν Πομπήϊον ἠλέγχθη ξίφος ἔχειν, ταῦτα ποιούμενος πρόφασιν, ἄλλως δὲ τοῦ Κλωδίου τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὰς βλασφημίας δεδιὼς, οὐκ

ducebat: amicis Pompeii iudicia dictabat, quo periculum in illis faceret Pompeii potentiae. Denique quum hic ad caussam quampiam accessisset, parentem sibi habens colluuiem hominum proiectae petulantiae et dissolutionis, atque ipse loco consistens conspicuo, ita quaesiuit: Quis est imperator impudicus! quis vir virum quaerit? quis vno digito caput scalpit? Illi, vt chorus alternos versus concinens, concutiente togam illo, ad singula magno clamore responderunt: Pompeius.

Pungebant haec quidem Pompeium, conuiciorum insolentem, atque huiuscemodi rudem pugnae: sed magis mordebatur, senatui quum sentiret insectationem sui gratam esse, poenas pendentis proditi Ciceronis. Quum vero conflictus in foro esset vsque ad vulnera progressus, et Clodii seruus in turba per circumstantes prorepens ad Pompeium cum gladio est deprehensus; hoc sumto praetextu, formidans alioqui Clodii insolentiam et contumelias, deinceps

33 προὔβαλλε SGerm.

ἔτι προῆλθεν εἰς ἀγορὰν, ὅσον ἐκεῖνος ἦρχε χρόνον, ἀλλ' οἰκουρῶν διετέλει καὶ σκεπτόμενος μετὰ τῶν φίλων, ὅπως ἂν ἐξακέσαιτο τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἀρίστων τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργήν. Κουλλέωνι μὲν οὖν [34] κελεύοντι τὴν Ἰουλίαν ἀφεῖναι, καὶ μεταβαλέσθαι πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπὸ τῆς Καίσαρος φιλίας, οὐ προσέσχε. τοῖς δὲ Κικέρωνα καταγαγεῖν ἀξιοῦσιν, ἄνδρα καὶ Κλωδίῳ πολεμιώτατον, καὶ τῇ βουλῇ προσφιλέστατον, ἐπείσθη· καὶ προαγαγὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δεόμενον σὺν χειρὶ πολλῇ, τραυμάτων ἐν ἀγορᾷ γενομένων, καί τινων ἀναιρεθέντων, ἐκράτησε τοῦ Κλωδίου. καὶ νόμῳ κατελθὼν ὁ Κικέρων, τήν τε βουλὴν εὐθὺς τῷ Πομπηΐῳ διήλλαττε, καὶ τῷ σιτικῷ νόμῳ συνηγορῶν, τρόπῳ τινὶ πάλιν γῆς καὶ θαλάττης, ὅσην ἐκέκτηντο Ῥωμαῖοι, κύριον ἐποίει Πομπήϊον. ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐγίνοντο λιμένες, ἐμπόρια, καρπῶν διαθέσεις· ἑνὶ λόγῳ, τὰ τῶν πλεόντων πράγματα, τὰ τῶν γεωργούντων. Κλώδιος δ' ᾐτιᾶτο μὴ γεγράφθαι τὸν νόμον διὰ τὴν σιτοδείαν, ἀλλ' ὅπως ὁ νόμος γραφείη, γεγονέναι τὴν σιτοδείαν, ὥσπερ ἐκ λειποθυμίας αὐτοῦ μαραινομένην τὴν δύναμιν ἀρχῇ νέᾳ

inceps dum tribunatu abiiſſet, abſtinuit foro, et domi continuit ſe, cum amicis agitans, qua ratione indignationem in ſe ſenatus et optimatium reſtingueret. Suadenti Culleoni, vt Iuliam repudiaret, atque a Caeſaris amicitia tranſiret ad ſenatum, non paruit: qui vero conſuluerunt, vt infeſtiſſimum Clodio et ſenatui cariſſimum ab exſilio reduceret Ciceronem, his aſſenſus eſt: deducenſque in forum magna manu ſupplicem illius fratrem, multo ſanguine ibi fuſo, ac nonnullis interfectis, ſuperauit Clodium. Reuocatus igitur lege Cicero mox placauit Pompeio ſenatum, defendenſque legem frumentariam, denuo imperii Romani terra marique dedit Pompeio quodammodo arbitrium. Quippe in illius nutu erant portus, emporia, frugum commercia, breui nauigantium et agricolarum negotia. At Clodius non propter annonae anguſtias legem latam, ſed, vt lex ferretur, annonae anguſtias illatas criminabatur; quo Pompeius quaſi ex animi defectu marceſcentes vires nouo imperio

34 οὖν abeſt a SGerm.

πάλιν ἀναζωπυρȣ̃ντος καὶ ἀναλαβόντος. ἕτεροι δὲ τȣ̃ ὑπάτȣ Σπινθῆρος ἀποφαίνȣσι τȣ̃το σόφισμα, κατακλείσαντος εἰς ἀρχὴν μείζονα Πομπήϊον, ὅπως αὐτὸς ἐκπεμφθῇ Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ βοηθῶν. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ καὶ Κανίδιος εἰσήνεγκε δημαρχῶν νόμον, ἄνευ στρατείας Πομπήϊον ἔχοντα ῥαβδȣ́χȣς δύο, διαλλάττειν Ἀλεξανδρεῦσι τὸν βασιλέα. καὶ Πομπήϊος μὲν ἐδόκει τῷ νόμῳ μὴ δυσχεραίνειν· ἡ δὲ σύγκλητος ἐξέβαλεν εὐπρεπῶς σκηψαμένη [35] δεδιέναι περὶ τἀνδρός. ἦν δὲ γράμμασιν ἐντυχεῖν διερριμμένοις κατ' ἀγορὰν καὶ παρὰ τὸ βȣλευτήριον, ὡς δὴ Πτολεμαίȣ δεομένȣ Πομπήϊον αὐτῷ στρατηγὸν ἀντὶ τȣ̃ Σπινθῆρος δοθῆναι. Τιμαγένης δὲ καὶ ἄλλως τὸν Πτολεμαῖον ȣ̓κ ȣ̓́σης ἀνάγκης ἀπελθεῖν φησι, καὶ καταλιπεῖν Αἴγυπτον ὑπὸ Θεοφάνȣς πεισθέντα, πράττοντος Πομπηΐῳ χρηματισμȣ̀ς [36] καὶ στρατηγίας καινῆς ὑπόθεσιν. ἀλλὰ τȣ̃το μὲν ȣ̓χ ȣ̃τως ἡ Θεοφάνȣς μοχθηρία πεποίηκε [37]

imperio repararet et colligeret. Alii Lentuli Spintheris consulis hoc fuisse volunt commentum: qui maiore imperio adstrinxit Pompeium, vt ipse regi Ptolemaeo mitteretur auxilio. Et vero etiam tulit Canidius tribunus plebis legem, vt sine exercitu Pompeius, duobus lictoribus comitatus, regem cum Alexandrinis in gratiam reduceret. Quae lex non videbatur displicere Pompeio: verum eam senatus honesta specie explosit, prae se ferens ei timere. Inuenti sunt autem libelli per forum, et in curia disseminati; quibus significabatur, Ptolemaeum pro Spinthere dari Pompeium sibi ducem petere. Iam Timagenes sine causa Ptolemaeum, et nulla compulsum necessitate discessisse demonstrat, ac Theophanis suasu, Pompeio quaestus occasionem et nouorum bellorum materiam parantis, Aegyptum reliquisse. Caeterum hoc non ita fecit Theophanis improbitas pro-

35 σκεψαμένη Vulc. e Iuntina, item SGerm.

36 χρηματισμȣ̀ς] Mallem χρηματισμȣ̃. *Moses Dufoul.*

37 πεποίηκε] Hoc verbum SGerm. non hoc loco, sed paulo inferius inter Πομπηΐῳ et φύσις, exhibet, et quidem non in perfecto, sed in praesenti, ποιεῖ.

38 ἀποβ-

πιθανὸν, ὡς ἄπιστον ἡ Πομπηΐου φύσις, οὐκ ἔχουσα κακόηθες, οὐδ᾽ ἀνελεύθερον οὕτω τὸ φιλότιμον.

50. Ἐπισταθεὶς δὲ τῇ περὶ τὸ σιτικὸν οἰκονομίᾳ καὶ πραγματείᾳ, πολλαχοῦ μὲν ἀπέστειλε πρεσβευτὰς καὶ φίλους, αὐτὸς δὲ πλεύσας εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶνα καὶ Λιβύην, ἤθροιζε σῖτον. ἀνάγεσθαι δὲ μέλλων, πνεύματος μεγάλου κατὰ θάλατταν ὄντος, καὶ τῶν κυβερνητῶν ὀκνούντων, πρῶτος ἐμβὰς καὶ κελεύσας τὴν ἄγκυραν αἴρειν, ἀνεβόησε· Πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν οὐκ ἀνάγκη. τοιαύτῃ δὲ τόλμῃ καὶ προθυμίᾳ χρώμενος μετὰ τύχης ἀγαθῆς, ἐνέπλησε σίτου τὰ ἐμπόρια, καὶ πλοίων τὴν θάλασσαν· ὥστε καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀνθρώποις ἐπαρκέσαι τὴν περιουσίαν ἐκείνης τῆς παρασκευῆς, καὶ γενέσθαι καθάπερ ἐκ πηγῆς ἄφθονον ἐπιῤῥοὴν [38] εἰς πάντας.

51. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μέγαν ἦραν οἱ Κελτικοὶ πόλεμοι Καίσαρα· καὶ δοκῶν πορρωτάτω τῆς Ῥώμης ἀπεῖναι, καὶ συνηρτῆσθαι [39] Βέλγαις καὶ Σουήβοις καὶ Βρεττανοῖς, ἐλάνθανεν ὑπὸ δεινότητος ἐν μέσῳ τῷ δήμῳ

probabile, vt incredibile, nulla maligna, vel illiberali ambitione suffusum Pompeii ingenium.

Procurationi et administrationi praepositus frumentariae dimisit quoquouersum legatos et amicos. Ipse in Siciliam, Sardiniam, et Africam profectus frumentum congessit. Soluturus ex portu, vento vehemente in salum incumbente, dubitantibusque gubernatoribus soluere, conscendit primus, imperansque, vt ancoras moliirentur, exclamauit: Nauigare necesse est, viuere non est. Ea audacia et alacritate vna cum secunda fortuna vsus, frumento emporia, nauibus mare compleuit: vt peregrinis quoque sufficeret illius affluentia apparatus, atque redundaret copia, sicut ex fonte, ad omnes.

Interea Caesarem bella Gallica in altum euexere. Qui quum remotissime ab vrbe abesse, et Belgis, Sueuis, Britannisque putaretur implicatus, clam astutia sua medio in populo et

38 ἀποῤῥοὴν SGerm. 39 συνηρτεῖσθαι (sic) idem.

καὶ τοῖς κυριωτάτοις πράγμασι καταπολιτευόμενος τὸν [40] Πομπήϊον. αὐτὸς μὲν γὰρ, ὡς σῶμα, τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν περικείμενος, ἐκ ἐπὶ τὲς βαρβάρες, ἀλλ' ὥσπερ ἐν θήραις καὶ κυνηγεσίοις, τοῖς πρὸς ἐκείνες ἀγῶσι γυμνάζων διεπόνει [41], καὶ κατεσκεύαζεν ἄμαχον καὶ φοβεράν. χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον καὶ τἄλλα λάφυρα καὶ τὸν ἄλλον πλἕτον τὸν ἐκ πολεμίων τοσἕτον [42] περιγενόμενον εἰς τὴν Ῥώμην ἀποστέλλων, καὶ διαπειρῶν ταῖς δωροδοκίαις καὶ συγχορηγῶν [43] ἀγορανόμοις καὶ στρατηγοῖς καὶ ὑπάτοις, καὶ γυναιξὶν αὐτῶν, ᾠκειἕτο πολλές· ὥστε ὑπερβαλόντος αὐτἕ τὰς Ἄλπεις, καὶ διαχειμάζοντος ἐν Λέκῃ, τῶν μὲν ἄλλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἁμιλλωμένων καὶ φερομένων πολὺ πλῆθος γενέσθαι, συγκλητικὲς δὲ διακοσίες, ἐν οἷς καὶ Πομπήϊος ἦν καὶ Κράσσος, ἀνθυπάτων δὲ καὶ στρατηγῶν ἑκατὸν εἴκοσι ῥάβδες ἐπὶ ταῖς Καίσαρος θύραις ὀφθῆναι. τὲς μὲν ἕν ἄλλες ἅπαντας ἐμπλήσας ἐλπίδων καὶ χρημάτων ἀπέστελλε· Κράσσῳ [44] δὲ καὶ Πομ-

et praecipuis rebus Pompeii potentiam labefactabat. Siquidem vires militares, velut corpus, induens, non in barbaros, verum ſicut in aucupiis et venationibus certando cum illis ſubigebat exercitationibus has, inuictasque et tremendas reddebat. Aurum autem, argentum, reliquamque praedam et opes ex tot hoſtibus ſuperfluentia in vrbem mittendo, labefactandoque largitionibus, et praebendo aedilibus, praetoribus, conſulibus, atque horum coniugibus, conciliabat ſibi complures. Itaque ad eum, poſtquam Alpes tranſmiſit, Lucae hybernantem, cum ingens virorum ſimul et mulierum aemulatione quadam properantium confluxit agmen, tum ſenatores, inter quos Pompeius et Craſſus fuere, ducenti. Conſpecti etiam fuerunt pro Caeſaris foribus proconſulum et praetorum centum viginti faſces. Ille alios omnes ſpe et nummis ſatiatos dimiſit. Craſſus vero et Pompeius

40 τὸν abeſt a SGerm.

41 διετέλοι (ſic, ſi recte enotatum eſt: certe voluit διετέλει) Vulc.

42 τοσἕτον] In Vulc. et Mur. [item in SGerm.] melius τοσέτων. *Moſes Duſoul.*

43 συγχωρῶν SGerm.

44 ante Κράσσῳ praemittit Vulc. καὶ.

πηΐῳ πρὸς αὐτὸν ἐγένοντο συνθῆκαι· μετιέναι μὲν ὑπατείας ἐκείνους [45], καὶ Καίσαρα συλλαμβάνειν αὐτοῖς πέμποντα τῶν στρατιωτῶν συχνοὺς ἐπὶ τὴν ψῆφον· ἐπὰν δ' αἱρεθῶσι τάχιστα [46] πράττειν μὲν ἑαυτοῖς ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας, Καίσαρι δὲ καὶ τὰς οὔσας βεβαιοῦν [47] εἰς ἄλλην πενταετίαν. ἐπὶ τούτοις ἐξενεχθεῖσιν εἰς τοὺς πολλοὺς, χαλεπῶς ἔφερον οἱ πρῶτοι· καὶ [48] Μαρκελλῖνος ἐν τῷ δήμῳ καταστὰς, ἀμφοῖν ἐναντίον ἠρώτησεν, εἰ μετίασιν ὑπατείαν. [ὃ] καὶ [49] τῶν πολλῶν ἀπο-

peius cum eo pacti sunt; illi vt consulatum peterent, Caesar ad comitia frequentes milites suffragandi causa mitteret. Si designati essent, quamprimum vt curarent prouincias et legiones sibi decerni, Caesari vero suas prorogari in quinquennium. Haec vbi peruulgata fuere, tulerunt moleste principes. Marcellinus etiam in concione vtrumque coram populo rogauit, an petituri essent consulatum. Ad quod a pluribus respondere iussi:

45 μετεῖναι μὲν ὑπατείας ἐκείνοις] Si μετεῖναι recte scriptum est, recte scriptum fuerit et αὐτοῖς [voluit ἐκείνοις]: sin μετεῖναι in μετιέναι mutandum est, itidem αὐτοῖς in αὐτοὺς [voluit ἐκείνοις in ἐκείνους] mutare oportebit. Pro hac autem lectione μετιέναι facit, quod paulo post habetur εἰ μετίασιν ὑπατείαν: vt omittam, plerisque locis hos infinitiuos compositorum ab εἰμὶ pro infinitiuis compositorum ab εἶμι inueniri. Sed fortassis et hunc singularem pro illo plurali ponendum illic quispiam censuerit. *H. Stephanus.* Leg. μετιέναι... ἐκείνους. vti monuerat iam Steph. et in Vulc. et Mur. exstat. *Moses Dusoul.* [atqui e Vulc. ἐκείνους tantummodo enotatum est, non item μετιέναι. caeterum ἐκείνους in SGerm. quoque legitur.]

46 ἐπὰν δ' αἱρεθῶσι, τάχιστα] Rectius fortasse τάχιστα iungetur praecedentibus, vt ἐπὰν αἱρεθῶσι τάχιστα sit pro ἐπὰν τάχιστα αἱρεθῶσι, et significetur: *quumprimum designati essent consules*: vel: *simulatque designati essent*: vt vnus interpretum vertit. Alter autem, eam interpunctionem, quam et mea editio habet, sequens, reddidit: *si designati essent, quam primum vt curarent* etc. *H. Stephanus.* Tam frequens est huius locutionis vsus, etiam sic interiectis aliquot verbis, vt mirer, fraudi fuisse Interpreti, et dubium haesisse hic H. Stephanum. Tolle comma, et vno halitu lege, quasi nihil inter haec duo insertum fuisset. *Moses Dusoul.*

47 βεβαιῶσαι Vulc.

48 καὶ abest a SGerm.

49 ὃ καὶ] Lege, cum Anon. et Mur. ᾧ καὶ. *Moses Dusoul.*

50 ἀπο

κρίνεσθαι [50] κελευόντων, πρῶτος Πομπήϊος εἶπεν ὡς τάχα μὲν δὴ μετέλθοι, τάχα δ' οὐκ ἂν μετέλθοι· Κράσσος δὲ πολιτικώτερον· οὕτω γὰρ ἔφη πράξειν, ὁποτέρως ἂν οἴηται τῷ κοινῷ συνοίσειν. ἐπιφυομένου δὲ Πομπηΐῳ Μαρκελλίνου, καὶ σφοδρῶς λέγειν δοκοῦντος, ὁ Πομπήϊος ἔφη, πάντων ἀδικώτατον εἶναι τὸν Μαρκελλῖνον, ὃς χάριν οὐκ ἔχει, λόγιος μὲν ἐξ ἀφώνου δι' αὐτὸν, ἐμετικὸς δ' ἐκ πεινατικοῦ γενόμενος.

52. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀποστάντων τοῦ παραγγέλλειν ὑπατείαν, Λεύκιον Δομίτιον Κάτων ἔπεισε καὶ παρεθάῤῥυνε μὴ ἀπειπεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀρχῆς, ἀλλ' ὑπὲρ ἐλευθερίας εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους. οἱ δὲ περὶ τὸν Πομπήϊον φοβηθέντες τὸν τόνον τοῦ Κάτωνος, μὴ τὴν βουλὴν ἔχων ἅπασαν, ἀποσπάσῃ καὶ μεταβάλῃ [51] τοῦ δήμου τὸ ὑγιαῖνον, οὐκ εἴασαν εἰς ἀγορὰν κατελθεῖν τὸν Δομίτιον, ἀλλ' ἐπιπέμψαντες ἐν ὅπλοις [52] ἄνδρας, ἀπέκτειναν μὲν τὸν [53] προηγούμενον λυχνοφόρον, ἐτρέψαν-

iuſſi: primus Pompeius dixit, fortaſſe petiturum ſe, fortaſſe non petiturum: ciuilius Craſſus, id facturum ait ſe, quod e repub. duceret fore. Exagitante Pompeium Marcellino, et acriter dicere viſo, Pompeius omnium dixit iniquiſſimum eſſe Marcellinum, qui gratiam non haberet, quod diſertus ex muto per ipſum factus eſſet, et ante famelicus nunc quotidie vomeret.

At aliis a conſulatus petitione temperantibus, L. Domitium Cato perpulit et excitauit, ne flacceſceret. Neque enim de conſulatu, ſed eſſe cum tyrannis ait de libertate certamen. Hic Pompeii factio, vim Catonis timens, ne vniuerſo ſuccinctus ſenatu abduceret et immutaret ſanam populi partem, haud permiſit, vt in forum deſcenderet Domitius: verum immiſſis armatis, praelucentem ſeruum interfecit, alios in fugam

50 ἀποκρίνεσθαι SGerm.

51 μεταβάλλῃ SGerm.

52 ἐν ὅπλοις] Melius Vulc. Anon. et Mur. ἐνόπλους.

53 Μέλιτον] Vitioſe: inde Tudertinus Melitum proprium nomen eius lucerniferi commentus eſt, imitante id ipſum Amioto. Satis autem conſpicuum fit, legendum μὲν τὸν pro Μέλιτον, vel ex eo, quod ſequitur, ἐτρέψαντο δέ. Hiſtoria eadem in Craſſo

το δὲ τὰς ἄλλας· ἔσχατος δὲ Κάτων ἀνεχώρησε, τρωθεὶς τὸν δεξιὸν πῆχυν, ἀμυνόμενος πρὸ τοῦ Δομιτίου. τοιαύτῃ δ' ὁδῷ παρελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ τἄλλα κοσμιώτερον ἔπραττον. ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν Κάτωνα τοῦ δήμου στρατηγὸν αἱρουμένου, καὶ τὴν ψῆφον ἐπιφέροντος, Πομπήϊος ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν, οἰωνοὺς αἰτιώμενος· Ἀντίαν [54] δὲ καὶ Βατίνιον ἀνηγόρευσαν, ἀργυρίῳ τὰς φυλὰς διαφθείραντες. ἔπειτα νόμους διὰ Τρεβωνίου δημαρχοῦντος εἰσέφερον, Καίσαρι μὲν, ὥσπερ ὡμολόγητο, δευτέραν ἐπιμετροῦντας πενταετίαν, Κράσσῳ δὲ Συρίαν καὶ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν διδόντας [55]· αὐτῷ δὲ Πομπηΐῳ Λιβύην ἅπασαν, καὶ Ἰβηρίαν ἑκατέραν, καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιωτῶν, ὧν ἐπέχρησε δύο Καίσαρι δεηθέντι πρὸς τὸν ἐν Γαλατίᾳ πόλεμον. ἀλλὰ Κράσσος μὲν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἀπαλλαγεὶς τῆς ὑπατείας [56],

fugam vertit: nouiſſimus diſceſſit Cato vulneratus, dum Domitium defendit, in dextro cubito. Ea via conſulatum conſequuti, nihilo egerunt caetera modeſtius, ſed primum inſtituente creare praetorem Catonem populo, et ſuffragia ineunte, Pompeius auſpicia cauſatus concionem dimiſit, Antiam vero et Vatinium, largitione corruptis tribubus, renunciauerunt. Hinc legibus per Trebonium tribunum plebis latis, adiecerunt Caeſari (vt conuenerat) quinquennii cumulum. Craſſo Syriam et bellum Parthicum decreuere, ipſi Pompeio omnem Africam, vtramque Hiſpaniam et quatuor legiones: quarum roganti Caeſari duas ad bellum Gallicum commodauit. At Craſſus, relicto magiſtratus munere, in prouinciam eſt profectus. Pompe-

Craſſo etiam eſt, et in Catone philoſopho. *Xylander.* Xylandri coniecturam, legentis μὲν τὸν, pro Μέλιτον, firmat auctoritas Mſ. Anon. Et ſic in Craſſo (268, 10.) κτείνουσι μὲν τὸν ἀνέχοντα τὸ φῶς πρὸ αὐτοῦ. Mur. mendoſe μετὰ τόν.

54 Ἀντίαν] Mendum eſt in hoc vocabulo. De Vatinio ſatis conſtat vel ex Catonis vita. De altero nihil ſuccurrit. *Xylander.* Mur. pro Ἀντίαν dat Οὐατίαν. Quis cum Vatinio Praetor renunciatus ſit, in Liuii Supplementis non traditur. *Moſes Duſoul.*

55 διδόντος Vulcob.

56 ἀπαλλαγεὶς τῆς ὑπατείας] Haec verba cur ſic verterim: *omiſſo*

Πομπήϊος δὲ τὸ θέατρον ἀναδείξας, ἀγῶνας ἦγε γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἐπὶ τῇ καθιερώσει, καὶ θηρῶν ἁμίλλας, ἐν οἷς πεντακόσιοι λέοντες ἀνῃρέθησαν. ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἐλεφαντομαχίαν, ἐκπληκτικώτατον θέαμα, παρέσχεν.

53. Ἐπὶ τούτοις δὲ θαυμασθεὶς καὶ ἀγαπηθεὶς, αὖθις οὐκ ἐλάττονα φθόνον ἔσχεν, ὅτι πρεσβευταῖς φίλοις παραδοὺς τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας, αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡβητηρίοις, μετιὼν ἄλλοτε ἀλλαχόσε, μετὰ τῆς γυναικὸς διῆγεν, εἴτ' ἐρῶν αὐτῆς, εἴτ' ἐρῶσαν οὐχ ὑπομένων ἀπολιπεῖν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λέγεται, καὶ περιβόητον ἦν τῆς κόρης τὸ φίλανδρον, οὐ καθ' ὥραν ποθούσης τὸν Πομπήϊον· ἀλλ' αἴτιον ἔοικεν ἥ τε σωφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς εἶναι, μόνην γινώσκοντος τὴν γεγαμημένην, ἥ τε σεμνότης, οὐκ ἄκριτον[57], ἀλλ' εὔχαριν ἔχουσα τὴν ὁμιλίαν, καὶ μάλιστα γυναικῶν ἀγωγὸν, εἰ δεῖ μηδὲ Φλῶραν ἁλῶναι τὴν ἑταίραν ψευδομαρτυριῶν.

Pompeius, quum theatrum, quod exſtruxerat, dedicaret, ludos gymnicos et muſicos, ferarumque venationes edidit, in quibus quingenti leones ſunt occiſi. Nouiſſimam elephantorum pugnam, terribiliſſimum ſpectaculum, exhibuit.

Hinc admiratione et gratia collecta, ex altera parte inuidiam incurrit non minorem, quod legatis amicis ſuis exercitus et prouincias tradidiſſet, quum interim ipſe in Italia diuerſoria amoena obiret, et modo hic, modo illic, cum coniuge viueret; vel quia illam amabat, vel quia relinquere non ſuſtinebat amantem. Nam ea quoque fama eſt, celebratuſque fuit illius in virum amor: non quod propter aetatis florem Pompeii deſiderio flagraret, verum in cauſa videtur illius continentia fuiſſe vnam cognoſcentis vxorem: et ſeueritas, non cum auſtera, ſed iucunda, coniuncta conuerſatione, quae duceret inprimis mulieres; niſi meretrix damnanda Flora falſi teſtimonii ſit.

Porro

omiſſo conſulatu: hiſtoria docet. Conſul enim et paludatus eſt in prouinciam profectus. *Xyl.*

57 οὐκ ἄκριτον] Legendum eſſe ἄκρατον, iam ante videram, quam Mur. Annot. inſpexiſſem, in quibus ita ſcriptum inuenio. *Moſes Duſoul.* ἄκρατον dat etiam SGerm.

58 καθιε-

ἐν δ' ἔν ἀγορανομικοῖς ἀρχαιρεσίοις εἰς χεῖρας τινῶν ἐλθόντων, καὶ φονευθέντων περὶ αὐτὸν ἐκ ὀλίγων, ἀναπλησθεὶς αἵματος ἤλλαξε τὰ ἱμάτια. πολλᾶ δὲ θορύβυ καὶ δρόμυ πρὸς τὴν οἰκίαν γενομένυ τῶν κομιζόντων τὰ ἱμάτια θεραπόντων, ἔτυχε μὲν ἡ κόρη κύυσα, θεασαμένη δὲ καθημαγμένην [58] τὴν τήβεννον [59], ἐξέλιπε, καὶ μόλις ἀνήνεγκεν· ἐκ δὲ τῆς ταραχῆς ἐκείνης καὶ τῦ πάθυς ἀπήμβλωσεν. ὅθεν ὐδ' οἱ μάλιστα μεμφόμενοι τὴν πρὸς Καίσαρα τῦ [60] Πομπηΐυ φιλίαν, ᾐτιῶντο τὸν ἔρωτα τῆς γυναικός. αὖθις μέντοι κυήσασα, καὶ τεκῦσα θῆλυ παιδίον, ἐκ τῶν ὠδίνων ἐτελεύτησε, καὶ τὸ παιδίον ὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπέζησε. παρεσκευασμένυ δὲ Πομπηΐυ [61] τὸ σῶμα θάπτειν ἐν Ἀλβανῷ, βιασάμενος ὁ δῆμος εἰς τὸ Ἄρειον πεδίον κατήνεγκεν [62], οἴκτῳ τῆς κόρης μᾶλλον, ἢ Πομπηΐῳ καὶ Καίσαρι χαριζόμενος. αὐτῶν δ' ἐκείνων μεῖζον ἐδόκει μέρος ἀπόντι Καίσαρι νέμειν ὁ δῆμος, ἢ Πομπηΐῳ παρόντι τῆς τιμῆς. εὐθὺς γὰρ ἐκύμαινεν ἡ πό-

Porro in comitiis aedilitiis, quia nonnulli ad manus venerunt, et circa illum non pauci fuerunt occisi, cruore resperfus mutauit vestes. Quum ingens cieretur tumultus, et cursitatio fieret domum a seruis vestes ferentibus, forte vterum Iulia gestans, conspecta toga, quae cruore erat resperfa, defecit, et aegre recreata est. Ex illa turbatione et motu abortiit. Vnde ne illi quidem, qui maxime improbabant coniunctionem cum Caesare Pompeii, reprehendebant in eo vxoris amorem. At quum iterum praegnans esset, filiam enixa ex puerperii doloribus exspirauit. Nec multos dies superstes partus fuit. Parauerat omnia Pompeius ad efferendam eam in Albano: verum coëgit eum populus, vt eam in campo Martio funeraret, magis miseratione iuuenculae, quam Pompeii, aut Caesaris gratia. Atque ex illis ipsis maiorem honoris partem visus populus absenti tribuisse Caesari, quam Pompeio praesenti. Iam illico fluctuauit ciuitas,

58 καθειμένην Vulc.
59 τὴν τήβεννον] Sic iterum 511, 13. sed de toga vulgari. Vulc. Cod. hic τὴν τίβενναν pro τὴν τήβενναν habet. *Mos. Dus.*
60 τῦ abest a SGerm.
61 δὲ τῦ Πομπηΐυ SGerm.
62 ἀνήνεγκεν idem.

λις, καὶ πάντα τὰ πράγματα σάλον εἶχε καὶ λόγους διαστατικούς, ὡς ἡ πρότερον παρακαλύπτουσα μᾶλλον, ἢ κατείργουσα τῶν ἀνδρῶν τὴν φιλαρχίαν οἰκειότης ἀνῄρηται. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Κράσσος ἐν Πάρθοις ἀπολωλὼς ἠγγέλλετο· καὶ τοῦτο κώλυμα ὂν [63] μέγα τοῦ συμπεσεῖν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἐκποδὼν ἐγεγόνει. δεδιότες γὰρ ἐκεῖνον ἀμφότεροι, τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀμωσγέπως ἐνέμενον δικαίοις. ἐπεὶ δ' ἀνεῖλεν ἡ τύχη τὸν ἔφεδρον τοῦ ἀγῶνος, εὐθὺς ἦν εἰπεῖν τὸ κωμικόν·

Ὡς ἅτερος πρὸς τὸν ἕτερον ὑπαλείφεται,
Τὼ χεῖρέ τε ὑποκονίεται [64].

οὕτως ἡ τύχη μικρόν ἐστι πρὸς τὴν φύσιν. οὐ γὰρ ἀποπίμπλησιν αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπου τοσοῦτον βάθος ἡγεμονίας [65] καὶ μέγεθος εὐρυχωρίας δυοῖν ἀνδροῖν οὐκ ἐπέσχεν [66], ἀλλ' ἀκούοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ὅτι τριχθὰ

ciuitas, omniaque procellarum et ſeditioſorum ſermonum plena fuerunt, vt ea, quae ante tegebat magis, quam coërcebat, illorum dominandi cupiditatem, ſublata neceſſitudo eſt. Nec multo poſt Craſſum nunciatur apud Parthos periiſſe. Ita id obſtaculum magnum, ne bellum ciuile committeretur, amotum fuit. Quia enim ambo eum metuebant, continebat ſe quouis modo alter aduerſus alterum in officio. Poſtquam vero fortuna abſtulit athletam, qui in victorem aſſurgere integer potuiſſet, iam dicere comicum hoc licuit:

Vt alter vngit ſcilicet ſe in alterum,
Fricatque palmas puluere.

Adeo eſt exigua res fortuna ad humanum ingenium. Neque enim ſatiat eius cupiditatem, vbi tam vaſtum imperium, et ſpatium regionum tam laxum duorum virorum cupidinem non refrenauit. Sed quum audirent et legerent:

Omnia

63 καὶ τοῦτο κώλυμα ὂν] Anon. et Mur. καὶ οὗτος κ. ὤν. quod non ſpernendum. *Moſes Duſoul.*

64 ὑποκρίνεται SGerm.

65 τοσοῦτον βάθος ἡγεμονίας...] Obſeruandus hic ſedulo vſus ille vocis βάθος, ei ſimillimus, quem vſurpauit Paulus Rom. XI. 33. ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! *Moſes Duſoul.*

66 δυοῖν ἀνδροῖν οὐκ ἐπέσχεν] Quid hoc monſtri eſt? An ἐπέχω

δὲ πάντα δέδασαι τοῖς θεοῖς [67], ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς, ἑαυτοῖς οὐκ ἐνόμιζον ἀρκεῖν δυσὶν οὖσι τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν.

54. Καίτοι Πομπήϊος εἶπε τότε [68] δημηγορῶν, ὅτι πᾶσαν ἀρχὴν λάβοι πρότερον, ἢ προσεδόκησε, καὶ κατάθοιτο θᾶττον, ἢ προσεδοκήθη. καὶ νὴ Δία μαρτυροῦσας εἶχεν ἀεὶ τὰς διαλύσεις τῶν στρατοπέδων. τότε δὲ τὸν Καίσαρα δοκῶν οὐ προήσεσθαι τὴν δύναμιν, ἐζήτει ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὀχυρὸς εἶναι πρὸς αὐτὸν, ἄλλο δ' οὐδὲν ἐνεωτέριζεν, οὐδ' ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν, ἀλλ' ὑπερορᾶν μᾶλλον καὶ καταφρονεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς οὐ κατὰ γνώμην ἑώρα βραβευομένας, δεκαζομένων τῶν πολιτῶν,

Omnia sunt partita diis, sortitur honorem
Quisque tamen proprium:

sibi non censebant Romanum imperium duobus fore satis.

Atqui Pompeius tunc in concione dixit, omnia imperia prius se, quam exspectasset, accepisse, deposuisse citius, quam esset exspectatum. Et hercle testes habebat semper exercituum dimissiones. Tunc vero quod non relicturum arbitraretur Caesarem exercitum, quaesiuit vrbanis imperiis se contra illum munire: nihil praeterea nouauit. Neque diffidere voluit videri illi, sed despicere potius eum et contemnere. At vbi magistratus non dispensari vidit ex sententia sua, quod pecunia ciues corrumperentur,

χω cum genitiuo iungitur? Excidit ergo vox φιλοτιμία, aut alia aliqua talis? Sed quid hic negotii verbo, quod *refrenare* significet? Legendum, non οὐκ ἐπέσχεν, sed οὐκ ἐπήρκει: *non satis laude subministrabat.* Sed cuinam rei, inquies? et vnde petendae? E textu ipso; leuique mutatione, exhibebo. εὐρυχωρία δυοῖν ἀνδροῖν οὐκ ἐπήρκει. *Si quid nouisti rectius istis, Candidus imperti: si non; his vtere mecum. Moses Dusoul.*

67 τριχθὰ δὲ πάντα δέδασαι τοῖς θεοῖς] Venustissimus est locus: quo alludit ad diuisionem mundi, qua eum inter se Iupiter, Neptunus ac Pluto ita erant partiti, vt vnicuique suum regnum satis esset, neque alteri suum praeripere opus haberet. Verba sunt Neptuni, ob imperata Iouis indignantis, apud Homerum lib. XV. Iliadis, ita nota, vt oscitantiae Tudertini merito succenseatur. *Xylander.*

68 τότε] Suspicor, scriptum fuisse πότε. Eo magis, quod mox ait Plut. τότε δέ. *Mos. Dusoul.*

69 δικτά-

ἀναρχίαν ἐν τῇ πόλει περιεῖδε γενομένην· καὶ λόγος εὐθὺς ἐχώρει πολὺς ὑπὲρ δικτάτωρος [69], ὃν πρῶτος εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησε Λουκίλλιος ὁ δήμαρχος, τῷ δήμῳ παραινῶν ἑλέσθαι δικτάτωρα Πομπήϊον. ἐπιλαβομένου δὲ Κάτωνος, οὗτος μὲν ἐκινδύνευσε τὴν δημαρχίαν ἀποβαλεῖν· ὑπὲρ δὲ Πομπηΐου πολλοὶ τῶν φίλων ἀπελογοῦντο παριόντες, ὡς οὐ δεομένου τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, οὐδὲ βουλομένου. Κάτωνος δὲ Πομπήϊον ἐπαινέσαντος, καὶ προτρεψαμένου τῆς εὐκοσμίας ἐπιμεληθῆναι, τότε μὲν αἰδεσθεὶς ἐπεμελήθη, καὶ κατεστάθησαν ὕπατοι Δομίτιος καὶ Μεσσάλας [70]· ὕστερον δὲ πάλιν ἀναρχίας γινομένης, καὶ πλειόνων ἤδη τὸν περὶ [71] τοῦ δικτάτωρος λόγον ἐγειρόντων ἰταμώτερον, φοβηθέντες οἱ περὶ Κάτωνα, μὴ βιασθῶσιν, ἔγνωσαν ἀρχήν τινα τῷ Πομπηΐῳ προέμενοι νόμιμον ἀποτρέψαι τῆς ἀκράτου καὶ τυραννικῆς ἐκείνης. καὶ Βίβλος ἐχθρὸς ὢν Πομπηΐῳ, πρῶτος ἀπεφήνατο γνώμην ἐκ συγκλήτου, Πομπήϊον μόνον ἑλέσθαι ὕπατον· ἢ γὰρ ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς παρούσης τὴν πόλιν ἀκοσμίας, ἢ δουλεύ-

rentur, effecit, vt ad interregnum deueniretur. Ibi mentio protinus increbuit dictatoris, quem Lucilius, tribunus plebis, proponere primus ausus fuit, suadens populo, vt dictatorem Pompeium crearet. Cui, insectante eum Catone, paene abrogatus est tribunatus. Multi autem Pompeii amici obtulerunt se, excusantes eum, nec quaerere illum magistratum, nec velle. Quum illum Cato laudibus extulisset, atque ad suscipiendam curam, quo respub. in ordinem suum restitueretur, esset adhortatus, tunc rubore inductus id curae habuit. Creati consules Domitius et Messala. Post quum iterum incurrisset interregnum, puresque iam pertinacius dictatoris mentionem inferrent, veritus Cato, ne id exprimerent, deliberauit legitimum aliquem magistratum Pompeio permittere, quo eum ab immodico illo et tyrannico deflecteret. Ac Bibulus, Pompeii inimicus, in senatu primus pro sententia dixit, Pompeium solum consulem designandum. Aut enim exemtum iri rempublicam praesenti confusione, aut optimo

69 δικτάτορος SGerm. et ita etiam infra.

70 Μεσάλας idem.

71 τῶν περὶ idem.

σειν τῷ κρατίςῳ. Φανέντος δὲ παραδόξȣ τȣ̃ λόγȣ διὰ τὸν εἰπόντα, Κάτων ἀναςὰς, καὶ παρασχὼν δόκησιν, ὡς ἀντιλέξοι, γενομένης σιωπῆς, εἶπε, τὴν προκειμένην γνώμην αὐτὸς μὲν ȣ̓κ ἂν εἰσενεγκεῖν, εἰσενηνεγμένην δ' ὑφ' ἑτέρȣ, πείθεσθαι κελεύειν· πᾶσαν μὲν ἀρχὴν μᾶλλον αἱρȣ́μενος ἀναρχίας, Πομπηΐȣ δὲ μηδένα βέλτιον ἄρξειν ἐν ταραχαῖς τηλικαύταις νομίζων. δεξαμένης δὲ τῆς βȣλῆς, καὶ ψηφισαμένης, ὅπως ὕπατος αἱρεθεὶς ὁ Πομπήϊος ἄρχοι μόνος, εἰ δ' αὐτὸς συνάρχοντος δεηθείη, μὴ θᾶττον δυοῖν μηνοῖν δοκιμάσας ἕλοιτο· καταςαθεὶς ȣ̃τως καὶ ἀποδειχθεὶς διὰ Σȣλπικίȣ μεσοβασιλέως ὕπατος, ἠσπάζετο φιλοφρόνως τὸν Κάτωνα, πολλὴν ὁμολογῶν χάριν ἔχειν, καὶ παρακαλῶν γίνεσθαι σύμβȣλον ἰδίᾳ τῆς ἀρχῆς. Κάτων δὲ χάριν μὲν ἔχειν αὐτῷ τὸν Πομπήϊον ȣ̓κ ἠξίȣ· δι' ἐκεῖνον γὰρ ὧν εἶπεν ȣ̓δὲν εἰπεῖν, διὰ δὲ τὴν πόλιν· ἔσεσθαι δὲ σύμβȣλος ἰδίᾳ παρακαλȣ́μενος· ἐὰν δὲ μὴ παρακαλῆται, δημοσίᾳ φράσειν [72] τὸ φαινόμενον. τοιȣ̃τος μὲν ȣ̃ν Κάτων ἐν πᾶσι.

optimo ſeruituram. Quae noua quum viderentur propter au-ctorem, exſurrexit Cato, praebuitque exſpectationem, quaſi oppugnaturus eſſet eam ſententiam. Facto ſilentio, propoſitam ſententiam ait non fuiſſe ſe primum dicturum, ſed pronunciatam ab alio cenſere ſequendam: quemlibet nempe magiſtratum praeſtare interregno, et Pompeio arbitrari ſe neminem in tantis procellis melius imperaturum. In eam ſententiam pedibus eſt itum, et ſenatuſconſultum factum, vt Pompeius conſul deſignaretur, et ſolus magiſtratum gereret: qui ſi collegam deſideraret, allegeret, ſed non ante duos menſes, quem probaſſet. Ita creatus et renunciatus per Sulpitium interregem conſul, benigne Catonem appellauit, magnaſque gratias dixit ſe agere, atque orauit eum, vt priuatim conſilio ſibi adeſſet. Cato vero nihil ait eſſe, quod Pompeius ſibi gratias ageret: neque enim illius cauſa ſe eam ſententiam, ſed reipub. promſiſſe. Conſilium ſuum ei ſeorſum non defuturum, ſi peteret: ſi non peteret, publice ſe, quod videretur, dicturum. Atque is Cato vbique fuit.

Pompe-

72 φράζειν dant Iunt. et Ald. item SGerm.

73 Σȣλ-

55. Πομπήϊος δὲ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγημε Κορνηλίαν, θυγατέρα Μετέλλε Σκιπίωνος [73], ἐ παρθένον, ἀλλὰ χήραν ἀπολελειμμένην νεωςὶ Ποπλίε, τε Κράσσε παιδὸς, ᾧ συνῴκησεν ἐκ παρθενίας, ἐν Πάρθοις τεθνηκότος. ἐνῆν δὲ τῇ κόρῃ πολλὰ φίλτρα δίχα τῶν ἀφ᾽ ὥρας. καὶ γὰρ περὶ γράμματα καλῶς ἤσκητο, καὶ περὶ λύραν καὶ γεωμετρίαν· καὶ λόγων φιλοσόφων εἴθιςο χρησίμως ἀκέειν. καὶ προσῆν τέτοις ἦθος ἀηδίας καὶ περιεργίας καθαρὸν, ἃ δὴ νέαις προςρίβεται γυναιξὶ τὰ τοιαῦτα μαθήματα· πατὴρ δὲ καὶ γένες ἕνεκα καὶ δόξης ἄμεμπτος. ἀλλ᾽ ὅμως τε γάμε τοῖς μὲν ἐκ ἤρεσκε τὸ μὴ καθ᾽ ἡλικίαν· υἱῷ γὰρ αὐτε συνοικεῖν ὥραν εἶχεν ἡ Κορνηλία μᾶλλον. οἱ δὲ κομψότεροι τὸ τῆς πόλεως ἡγεντο παρεωρακέναι τὸν Πομπήϊον, ἐν τύχαις ἔσης, ὧν ἐκεῖνον ἰατρὸν ᾕρηται, καὶ μόνῳ παραδέδωκεν αὐτήν. ὁ δὲ ςεφανεται καὶ θύει γάμες, αὐτὴν τὴν ὑπατείαν ὀφείλων ἡγεῖσθαι συμφορὰν, ἐκ ἂν ἕτω παρανόμως δοθεῖσαν εὐτυχέσης τῆς πατρίδος. ἐπεὶ δὲ ταῖς δίκαις τῶν δωροδοκιῶν

Pompeius vrbem ingreſſus vxorem duxit Corneliam, Metelli Scipionis filiam, non virginem, ſed viduam nuper relictam a Publio, Craſſi filio, cui collocata virgo fuerat, apud Parthos interfecto. Ei praeter aetatis florem multae veneres inerant. Nam literis, lyra, muſica, et geometria erat exculta, praeceptiſque non ſine fructu imbuta philoſophicis. His accedebat morum grauitas ab omni acerbitate et curioſitate aliena: quibus ſcilicet illae diſciplinae imbuunt iuuenculas. Pater genere et exiſtimatione non poenitendus. Veruntamen non placebant quibuſdam intempeſtiuae hae nuptiae. Quippe erat Corneliae Pompeii filio maturius matrimonium. Honeſtiores vero ciuitatis viri Pompeium exiſtimabant rempub. depoſuiſſe, iis iactatam fortunis, quarum elegerat ipſum medicum, atque vni ſe commiſerat. Quum interim ille coronatus ſacra nuptialia faceret, qui illum deberet pro calamitate ducere conſulatum: qui, ſi floreret patria, non ita praeter morem conceſſus eſſet. Hinc ambitus iudiciis incubuit, legeſque

73 Σκηπίωνος SGerm. et ita etiam infra.

74 προ-

καὶ δικασμῶν ἐπιστὰς, καὶ νόμους γράψας, καθ' οὓς αἱ κρίσεις ἐγίνοντο, τὰ μὲν ἄλλα σεμνῶς ἐβράβευε καὶ καθαρῶς, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ κόσμον καὶ ἡσυχίαν, αὐτοῦ προκαθημένου [74] μεθ' ὅπλων, τοῖς δικαστηρίοις παρέχων· Σκιπίωνος δὲ τοῦ πενθεροῦ κρινομένου, μεταπεμψάμενος οἴκαδε τοὺς ἑξήκοντα καὶ τοὺς τριακοσίους δικαστὰς, ἐνέτυχε βοηθεῖν· ὁ δὲ κατήγορος ἀπέστη τῆς δίκης, ἰδὼν τὸν Σκιπίωνα προπεμπόμενον ἐξ ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν. πάλιν οὖν ἤκουε κακῶς· ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτι λύσας νόμῳ τοὺς γινομένους περὶ τῶν κρινομένων ἐπαίνους, αὐτὸς εἰσῆλθε Πλάγκον [75] ἐπαινεσόμενος. καὶ Κάτων (ἔτυχε γὰρ κρίνων) ἐπισχόμενος τὰ ὦτα ταῖς χερσὶν, οὐκ ἔφη καλῶς ἔχειν αὐτῷ παρὰ τὸν νόμον ἀκούειν τῶν ἐπαίνων. ὅθεν ὁ μὲν Κάτων ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ φέρειν τὴν ψῆφον· ἑάλω δὲ ταῖς ἄλλαις ὁ Πλάγκος, σὺν αἰσχύνῃ τοῦ Πομπηΐου. καὶ γὰρ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις Ὑψαῖος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, δίκην φεύγων, καὶ παραφυλάξας τὸν Πομπήϊον ἐπὶ δεῖπνον ἀπιόντα λελουμένον, ἱκέτευε τῶν γονάτων λαβόμε-

legesque tulit, quibus iudicia constituerentur: vbi caetera seuere et integre dispensauit, securitatemque simul et ordinem silentiumque praesidens cum cohorte iudiciis praebuit. At socero eius Scipione causam dicente, sexaginta et trecentos iudices domum accersitos orauit, vt illum eriperent. Quare accusator iudices videns Scipionem ex foro prosequentes, causam reliquit. Hinc denuo contraxit infamiam: multoque magis, quod laudari quum reos lege vetuisset, ipse ad laudandum Plancum progressus sit. Cato, qui iudex erat, aures manibus obstruens, negauit, honeste se laudationem contra legem audire. Vnde Cato, antequam sententiam ferret, reiectus est. Caeteris tamen suffragiis Plancus cum macula est Pompeii damnatus. Etenim post paucis diebus Hypsaeus, vir consularis, qui in iudicium erat vocatus, quum operiretur Pompeium a balneo ad coenam euntem, accidit supplex genibus eius. At

74 προσκαθημένου SGerm.
75 Πλάκκον idem. et ita etiam infra Πλάκκος.

 76 προσ-

νος. ὁ δὲ παρῆλθεν ὑπεροπτικῶς, εἰπὼν διαφθείρειν τὸ δεῖπνον αὐτῦ, ἄλλο δὲ μηδὲν περαίνειν. ὕτως ὖν ἄνισος εἶναι δοκῶν αἰτίας εἶχε. τὰ δ' ἄλλα καλῶς ἅπαντα κατέστησεν εἰς τάξιν, καὶ προείλετο [76] συνάρχοντα τὸν πενθερὸν εἰς τὺς ὑπολοίπυς πέντε μῆνας. ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ τὰς ἐπαρχίας ἔχειν εἰς ἄλλην τετραετίαν, καὶ χίλια τάλαντα λαμβάνειν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ἀφ' ὧν θρέψει καὶ διοικήσει τὸ στρατιωτικόν.

56. Οἱ δὲ Καίσαρος φίλοι ταύτην ἀρχὴν λαβόντες, ἠξίυν τινὰ γενέσθαι καὶ Καίσαρος λόγον, ἀγωνιζομένυ τοσύτυς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας [77]· ἢ γὰρ ὑπατείας ἄξιον εἶναι τυχεῖν ἑτέρας, ἢ προσλαβεῖν τῇ στρατείᾳ χρόνον, ἐν ᾧ [78] τῶν πεπονημένων ὐκ ἄλλος ἐπελθὼν ἀφαιρήσεται τὴν δόξαν, ἀλλ' αὐτὸς ἄρξει καὶ τιμήσεται καθ' ἡσυχίαν ὁ κατεργασάμενος. ὔσης δὲ περὶ τύτων ἁμίλ-

At ille praeteriit hunc contumeliose, nihil eum dicens agere aliud, quam quod conuiuium suum corrumperet. Haec fuit inaequalitas eius reprehensa. Caetera recte atque ordine omnia composuit, socerumque in reliquos quinque menses collegam sibi cooptauit. Prorogatae quoque ei sunt in aliud quadriennium prouinciae, et annuum mille talentorum in stipendium attributum ad alendas copias.

Ea capta Caesaris amici occasione postulauerunt, vt illius quoque, qui pro republica tot certamina decertabat, aliqua haberetur ratio. Meritum enim illum esse, vt aut alterum consulatum obtineret, aut prouincia prorogaretur ei; ne quis successor alius laborum eius auferret gloriam, verum ipse, qui bellum patrauerat, per otium frueretur prouincia, atque honoris praemia assequeretur. Exorta de his altercatione,

76 προσείλετο SGerm.

77 ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας] Nunquam obseruauit Dacerius ἡγεμονίαν Remp. significare; ideo ἐλευθερίας, quod in SGerm. pro ἡγεμονίας hic legitur, ei placet. Atqui apud nostrum passim manifesto ita vsurpari constat. Adi modo, ex multis locis, pauca haec, p. 500, 16. IV. 114, 15. et 237, 11. aliamque illam lectionem valere iubeto.

78 ἐν ᾧ] Non spernendum, quod in Anon. et Mur. est, ἐφ' ᾧ, sed stare etiam vulgata potest. *Moses Dusoul.*

λης, ὡς δὴ παραιτούμενος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐπ᾽ εὐνοίᾳ τὸν φθόνον ὁ Πομπήϊος, ἔφη γράμματα Καίσαρος ἔχειν, βουλομένου λαβεῖν διάδοχον, καὶ παύσασθαι τῆς στρατείας· ὑπατείας μέντοι καὶ μὴ παρόντι καλῶς ἔχειν αἴτησιν αὐτῷ δοθῆναι. πρὸς ταῦτα ἐνισταμένων τῶν περὶ Κάτωνα, καὶ κελευόντων ἰδιώτην γενόμενον καὶ τὰ ὅπλα καταθέμενον εὑρίσκεσθαί τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθὸν, οὐκ ἐξερίσας, ἀλλ᾽ οἷον ἡττηθεὶς ὁ Πομπήϊος, ὕποπτος ἦν μᾶλλον ὧν ἐφρόνει περὶ Καίσαρος. ἔπεμψε δὲ καὶ τὰς δυνάμεις ἀπαιτῶν, ἃς ἔχρησεν αὐτῷ, τὰ Παρθικὰ ποιούμενος πρόφασιν. ὁ δὲ, καίπερ εἰδὼς, ἐφ᾽ οἷς ἀπῃτεῖτο τοὺς στρατιώτας, ἀπέπεμψε καλῶς δωρησάμενος.

57. Ἐκ τούτου δὲ Πομπήϊος ἐν Νεαπόλει νοσήσας ἐπισφαλῶς ἀνέρρωσε. Πραξαγόρου δὲ πείσαντος τοὺς Νεαπολίτας, ἔθυσαν ὑπὲρ αὐτοῦ σωτήρια. μιμουμένων δὲ τούτους τῶν προσοίκων, καὶ τοῦ πράγματος οὕτω περιϊόντος τὴν Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλη πόλις ἐφ᾽ ἡμέρας πολλὰς ἑώρταζε. τοὺς δ᾽ ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλ᾽ ὁδοί τε κατεπίμπλαντο, καὶ κῶμαι καὶ λιμένες εὐωχουμένων καὶ θυόντων. πολλοὶ

catione, Pompeius, quaſi Caeſaris cauſa propter amicitiam amoliens inuidiam, literas habere ſe Caeſaris demonſtrauit, quibus petere eum ſucceſſorem, et imperium ſibi abrogari velle. Par eſſe tamen, comitiis conſularibus abſentis haberi rationem. Ibi quum repugnans cenſeret Cato, vt Caeſar priuatus et armis poſitis beneficium a ciuibus peteret, non vltra contendit Pompeius, ſed victum ſe ſimulauit. Quare maiorem ſuſpicionem mouit ſui in Caeſarem animi. Praeterea quas illi mutuo dederat legiones, belli Parthici praetextu repetitum miſit. Ille vero, quamuis ſciret, quamobrem repeteret milites, remiſit tamen liberaliter donatos.

Hinc Pompeius ancipiti morbo Neapoli conflictatus conualuit. Neapolitani, auctore Praxagora, pro incolumitate eius ſacrificauere. Quos ſequutis vicinis, eaque re totam peruagante Italiam, ciuitates, tam paruae, quam magnae, ferias per multos dies egere. Obuiam vndique procedentes nullus capiebat locus, ſed viae, vici, portus epulantibus et ſacra facientibus erant referti. Multi

δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον· ὥστε τὴν κομιδὴν αὐτοῦ καὶ πορείαν, θέαμα κάλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον. οὐδενὸς μέντοι τοῦτο λέγεται τῶν ἀπεργασαμένων τὸν πόλεμον αἰτιῶν ἔλαττον γενέσθαι. φρόνημα γὰρ εἰσῆλθεν ὑπεραῖρον ἅμα τῷ μεγέθει τῆς χαρᾶς τοὺς ἀπὸ τῶν πραγμάτων λογισμούς· καὶ τὴν εἰς ἀσφαλὲς ἀεὶ τὰ εὐτυχήματα καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ θεμένην εὐλάβειαν προέμενος, εἰς ἄκρατον ἐξέπεσε θράσος καὶ περιφρόνησιν τῆς Καίσαρος δυνάμεως, ὡς οὔτε ὅπλων ἐπ' αὐτὸν, οὔτε τινὸς ἐργώδους πραγματείας δεησόμενος, ἀλλὰ πολὺ ῥᾷον καθαιρήσων, ἢ πρότερον ηὔξησε τὸν ἄνδρα. πρὸς δὲ τούτοις Ἄππιος ἀφίκετο κομίζων ἐκ Γαλατίας ἣν ἔχρησε Πομπήϊος Καίσαρι στρατιάν [79]. καὶ πολλὰ μὲν ἐξεφλαύρισε [80] τὰς ἐκεῖ πράξεις, καὶ λόγους ἐξέφερε βλασφήμους περὶ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήϊον ἀπείρως ἔχειν ἔλεγε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ δόξης, ἑτέροις ὅπλοις πρὸς Καίσαρα φραγνύμενον, ὃν αὐτοῖς κατεργάσεται τοῖς ἐκείνου στρατεύμα-

etiam coronati cum facibus excipiebant eum, atque in deducendo floribus conspergebant. Ac fuit illa deductio et illud iter spectaculum pulcherrimum splendidissimumque: quod tamen ex praecipuis, vnde ortum bellum est, vna fuit causa. Etenim rerum gestarum memoriae ingens ista gratulatio addita maxime inflauit animos: adeo vt abiecta, quae omnes eius successus et facta in tutum collocauerat, cautione, nimiam sumsit audaciam et contemtum Caesaris virium: quasi neque armis in eum, neque grauiore mole, opus esset habiturus, sed longe facilius eum, quam euexisset, deiecturus. Ad haec ex Gallia regressus Appius est cum legionibus, quas commodato dederat Caesari: multumque res illic gestas eleuauit, et de Caesare malignos effudit sermones. Pompeium dicebat vires suas et auctoritatem ignorare, qui armis aliis se contra Caesarem sepiret; quum suis ipsum legionibus esset confecturus, vt primum

79 στρατείαν SGerm. 80 ἐξεφλαύρησε idem.

81 ἐμε-

σιν, ὅταν πρῶτον ὀφθῇ· τοσοῦτον καὶ μίσους πρὸς Καίσαρα, καὶ πόθου πρὸς Πομπήϊον ἐνυπάρχειν αὐτοῖς. οὕτω δ' οὖν ὁ Πομπήϊος ἐπήρθη, καὶ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ὀλιγωρίας διὰ τὸ θαῤῥεῖν ἐγένετο μεστὸς, ὥστε καὶ τῶν δεδιότων τὸν πόλεμον κατεγέλα, καὶ τοὺς λέγοντας, ἂν ἐλαύνῃ Καῖσαρ ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐχ ὁρᾶν δυνάμεις, αἷς αὐτὸν ἀμυνοῦνται, μειδιῶν τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένος ἀμελεῖν [81] ἐκέλευσεν· Ὅπου γὰρ ἂν, ἔφη, τῆς Ἰταλίας ἐγὼ κρούσω τῷ ποδὶ τὴν γῆν, ἀναδύσονται καὶ πεζικαὶ καὶ ἱππικαὶ δυνάμεις.

58. Ἤδη δὲ καὶ Καῖσαρ ἐπεφύετο τοῖς πράγμασιν ἐῤῥωμενέστερον, αὐτὸς μὲν οὐκ ἔτι μακρὰν τῆς Ἰταλίας ἀπαίρων, εἰς δὲ τὴν πόλιν ἀεὶ τοὺς στρατιώτας ἀποστέλλων ἀρχαιρεσιάσοντας, χρήμασι δὲ πολλοὺς ὑποικουρῶν καὶ διαφθείρων ἄρχοντας· ὧν καὶ Παῦλος ἦν ὁ ὕπατος, ἐπὶ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ταλάντοις μεταβαλλόμενος· καὶ Κουρίων ὁ δήμαρχος, ἀμηχάνῳ πλήθει δανείων ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· καὶ Μάρκος Ἀντώνιος, διὰ φιλίαν Κου-

mum veniſſet in earum conſpectum. Tanto eas odio in Caeſarem Pompeii deſiderio teneri. Vſque adeo autem inflatus animo Pompeius fuit, eoque ſecuritatis euaſit ex confidentia, vt etiam timentes bellum rideret: atque illos, qui dicebant, ſi moueret Caeſar ad vrbem, non videre ſe copias, quibus illi reſiſterent, arridens vultu remiſſo iuſſit bono animo eſſe: Vbi enim Italiae, inquit, ego pede tellurem pulſauero, copiae peditum et equitum prodibunt.

Iam Caeſar quoque acrius rei incumbebat, neque longe deinceps abducebat ſe ab Italia. In vrbem milites aſſidue mittebat ad comitia, multos ex magiſtratibus nummis ſibi parabat et redimebat: in quibus conſul fuit Paulus, qui ad partes eius mille quingentis talentis corruptus deſciuit: et Curio, tribunus plebis, immenſo aere alieno ab eo liberatus, ſimulque M. Antonius ob Curionis amicitiam

81 ἀμελεῖν deeſt Iuntinae, ſed ſoli.

82 ἐλευ-

ρίωνος, ὧν ὠφείλετο μετέχων. ἐλέχθη[82] μὲν οὖν, ὅτι τῶν ἀφιγμένων τις ἀπὸ Καίσαρος ταξιαρχῶν ἑστὼς παρὰ τὸ βουλευτήριον, καὶ πυθόμενος, ὡς οὐ δίδωσιν ἡ βουλὴ Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, εἶπεν ἐπικρούων τῇ χειρὶ τὸ ξίφος· Ἀλλὰ τοῦτο δώσει. καὶ τὰ πραττόμενα καὶ τὰ παρασκευαζόμενα ταύτην εἶχε τὴν διάνοιαν. αἱ μέντοι Κουρίωνος ἀξιώσεις καὶ παρακλήσεις ὑπὲρ Καίσαρος ἐφαίνοντο δημοτικώτεραι. δυεῖν γὰρ ἠξίου θάτερον, ἢ καὶ Πομπήϊον ἀπαιτεῖν, ἢ μηδὲ Καίσαρος ἀφαιρεῖσθαι τὸ στρατιωτικόν· ἢ γὰρ ἰδιώτας γενομένους, ἐπὶ τοῖς δικαίοις, ἢ μένοντας ἀντιπάλους, ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἀτρεμήσειν. ὁ δὲ τὸν ἕτερον ἀσθενῆ ποιῶν, ἣν φοβεῖται δύναμιν διπλασιάζει. πρὸς ταῦτα Μαρκέλλου τοῦ ὑπάτου λῃστὴν ἀποκαλοῦντος τὸν Καίσαρα, καὶ ψηφίζεσθαι πολέμιον κελεύοντος, εἰ μὴ καταθήσεται τὰ ὅπλα, Κουρίων ὅμως ἴσχυσε μετ' Ἀντωνίου καὶ Πείσωνος ἐξελέγξαι τὴν σύγκλητον. ἐκέλευσε γὰρ μεταστῆναι τοὺς Καίσαρα μόνον[83] τὰ ὅπλα καταθέσθαι κελεύοντας, Πομπήϊον δ' ἄρχειν· καὶ μετέστησαν

citiam iiſdem obſtrictus nominibus. Compertum eſt, vnum ex miſſis a Caeſare centurionibus pro curia ſtantem, quum audiret, negari a ſenatu Caeſari prouinciae prorogationem, gladium manu concuſſiſſe ac dixiſſe: Atqui hic dabit. Et quidem, quae agebantur et parabantur, eo ſpectabant. At Curionis petitiones et poſtulata pro Caeſare plauſibiliora apparebant. Quippe alterutrum poſtulabat, vt aut a Pompeio quoque repeterent, aut ne auferrent Caeſari exercitum. Aut enim, ſi priuati facti eſſent, in officio; aut ſi manerent pares, in ſua vtrumque ſorte conquieturum: qui autem alterum debilitaret, eum quam metuat potentiam geminare. Sub his conſule Marcello Caeſarem latronem appellante, et, ni arma poſuiſſet, hoſtem declarandum cenſente, Curio tamen cum Antonio et Piſone inſtitit, vt ſenatus rem diſquireret. Nam diſceſſionem facere iuſſit eos, qui cenſebant, vt diſcederet ab armis Caeſar, et imperium retineret Pompeius; atque in eam partem

82 ἐλέγχθη dant Iunt. et Ald. 83 μόνου SGerm.

οἱ πλείους. αὖθις δὲ μεταστῆναι κελεύσαντος ὅσοις [84] ἀμφοτέρους ἀρέσκει τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ μηδέτερον ἄρχειν, Πομπηΐῳ μὲν εἴκοσι καὶ δύο μόνον, Κουρίωνι δὲ πάντες οἱ λοιποὶ προσέθεντο. κἀκεῖνος μὲν ὡς νενικηκὼς, λαμπρὸς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλατο, κρότῳ καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν [85] δεξαμένων [86] αὐτόν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ Πομπήϊος οὐ παρῆν· οἱ γὰρ ἄρχοντες στρατοπέδων εἰς τὴν πόλιν οὐκ εἰσίασι. Μάρκελλος δ' ἀναστὰς, οὐκ ἔφη λόγων ἀκροάσεσθαι καθήμενος, ἀλλ' ὁρῶν ὑπερφαινόμενα τῶν Ἄλπεων ἤδη δέκα τάγματα βαδίζειν, καὶ αὐτὸς ἐκπέμψειν τὸν ἀντιταξόμενον αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

59. Ἐκ τούτου τὰς ἐσθῆτας ὡς ἐπὶ πένθει μετεβάλλοντο [87]. Μάρκελλος δὲ πρὸς Πομπήϊον δι' ἀγορᾶς ἐβάδιζε, τῆς βουλῆς ἑπομένης, καὶ καταστὰς ἐναντίος· Κελεύω σε, εἶπεν, ὦ Πομπήϊε, βοηθεῖν τῇ πατρίδι, καὶ

tem plerique difceffere. Iterum quum iuberet difceffionem fieri, quibus ambos placeret arma deponere, et neutrum cum imperio effe; Pompeio duo et viginti duntaxat, Curioni omnes reliqui acceffere. Ibi ille, tanquam victor, elatus gaudio profiliit in concione, plaufuque illic et floribus in eum congeftis exceptus eft. Non intererat fenatui Pompeius. Quippe exercitibus qui praefunt, non ingrediuntur vrbem. Marcellus autem exfiliens negauit, verba fe in curia auditurum: fed quum decem legiones videat Alpes iam fuperantes progredi, fe quoque miffurum, qui pro patria illis fe obiiciat.

Mox veftes ficut in publico luctu mutauere. Marcellus autem medio foro ad Pompeium, fequente fenatu, perrexit, atque apud eum confiftens: Iubeo tibi, Pompei, inquit, patriae fuccurrere, atque

84 ὅσους Vulc.
85 ἀνθέων idem.
86 δεξαμένων] Ad δῆμον, quod praeceffit, cum referatur, legendum videtur δεξάμενον. Sed toties apud Noftrum, in Collectiuis illis vocibus, aliter vfurpari video, vt, nifi addicentibus bonae notae Libris, mutare non aufim. *Mofes Dufoul.*
87 ita etiam SGerm. vulgo μετεβάλοντο.

χρῆσθαι ταῖς παρεσκευασμέναις δυνάμεσι, καὶ καταλέγειν ἑτέρας. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Λέντλος ἔλεγε, τῶν ἀποδεδειγμένων εἰς τὸ μέλλον ὑπάτων ἅτερος. ἀρξαμένου δὲ τοῦ Πομπηΐου καταλέγειν, οἱ μὲν οὐχ ὑπήκουον, ὀλίγοι δὲ γλίσχρως καὶ ἀπροθύμως συνήεσαν, οἱ δὲ [88] πλείους διαλύσεις ἐβόων. καὶ γὰρ ἀνέγνω τινὰ Καίσαρος ἐπιστολὴν Ἀντώνιος ἐν τῷ δήμῳ, βιασάμενος τὴν βουλὴν, ἔχουσαν ἐπαγωγοὺς ὄχλου προκλήσεις. ἠξίου [89] γὰρ ἀμφοτέρους ἐκβάντας τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ἀφέντας, ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι, καὶ τῶν πεπραγμένων εὐθύνας ὑποσχεῖν. οἱ δὲ περὶ Λέντλον ὑπατεύοντες ἤδη, βουλὴν οὐ συνῆγον· ἄρτι δ' ἐκ Κιλικίας ἀφιγμένος Κικέρων, ἔπραττε διαλλαγὰς, ὅπως Καῖσαρ ἐξελθὼν Γαλατίας, καὶ τὴν ἄλλην στρατείαν ἀφεὶς πᾶσαν, ἐπὶ δυσὶ τάγμασι καὶ τῷ Ἰλλυρικῷ τὴν δευτέραν ὑπατείαν περιμένῃ. Πομπηΐου δὲ δυσκολαίνοντος, ἐπείσθησαν οἱ Καίσαρος φίλοι θάτερον [90] ἀφεῖναι. Λέντλου δ' ἀντικρού-

que vti paratis copiis, et conſcribere alias. Eadem dixit Lentulus, alter conſulum deſignatorum in ſequentem annum. Inſtituente delectum habere Pompeio, alii ad nomina non reſpondebant, alii infrequentes conueniebant ſegniter, complures reconciliationem clamabant. Recitauit enim in concione, inuito ſenatu, Antonius epiſtolam quandam, quae Caeſaris blanda ad populum poſtulata continebat. Petebat, vt prouinciis ambo relictis et exercitibus dimiſſis, in poteſtate populi eſſent, et factorum redderent rationes. Lentulus iam conſul ſenatum non habebat. Cicero, ex Cilicia modo reuerſus, de reditu in gratiam tractabat, vt cederet Caeſar Gallia, dimitteret omnem reliquum exercitum, retentiſque duabus legionibus et Illyrico ſecundum conſulatum exſpectaret. Fremente autem Pompeio, inducti ſunt Caeſaris amici, alteram legionem vt relinqueret Caeſar. Quum aduerſaretur

88 αἱ δὲ SGerm.
89 ἠξίουν Vulc.
90 θατέραν] Anon. et Mur. θάτερον. Optime. τάγμα enim intelligitur. Et ita iuſſerat ipſe Caeſar. Vide Suet. in Iul. c. XXIX.

91 ἐπαγ-

σαντος, καὶ Κάτωνος αὖθις ἁμαρτάνειν τὸν Πομπήϊον ἐξαπατώμενον βοῶντος, ἐκ ἔσχον αἱ διαλύσεις πέρας.

60. Ἐν τέτῳ δ' ἀπηγγέλλετο [91] Καῖσαρ Ἀρίμινον, πόλιν μεγάλην τῆς Ἰταλίας, κατειληφὼς, καὶ βαδίζων ἄντικρυς ἐπὶ τὴν Ῥώμην μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. τῦτο δ' ἦν ψεῦδος. ἐβάδιζε γὰρ ἐ πλείονας ἔχων ἱππέων τριακοσίων, καὶ πεντακισχιλίων ὁπλιτῶν· τὴν δ' ἄλλην δύναμιν ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων ἔσαν ἐ περιέμενεν, ἐμπεσεῖν ἄφνω τεταραγμένοις καὶ μὴ προσδοκῶσι βελόμενος μᾶλλον, ἢ χρόνον δὲς ἐκ παρασκευῆς μάχεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τὸν Ῥεβικῶνα ποταμὸν ἐλθὼν, ὃς ἀφώριζεν αὐτῷ τὴν δεδομένην ἐπαρχίαν, ἔςη σιωπῇ, καὶ διεμέλλησεν αὐτὸς ἄρα πρὸς ἑαυτὸν συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τῦ τολμήματος. εἶτα ὥσπερ οἱ πρὸς βάθος ἀφιέντες ἀχανὲς ἀπὸ κρημνῦ τινος ἑαυτὲς, μύσας τῷ λογισμῷ, καὶ παρακαλυψάμενος πρὸς τὸ δεινὸν, καὶ τοσῦτον μόνον Ἑλληνιςὶ πρὸς τὲς παρόντας ἐκβοήσας· Ἀνερρίφθω κύβος· διεβίβαζε [92] τὸν ςρατόν. ὡς δὲ πρῶτον

ſaretur Lentulus, et Cato denuo offendere eluſum Pompeium clamaret, non habuit reconciliatio exitum.

Interea Caeſarem nunciatum eſt Ariminum, magnam Italiae vrbem, occupaſſe, atque plane cum omnibus copiis Romam contendere. Id verum non erat. Neque enim cum pluribus, quam equitibus trecentis et peditum quinque millibus, progrediebatur. Reliquas copias, quae erant trans Alpes, non exſpectauerat: quo ſubito perculſos et nec opinatos obrueret potius, quam daret eis ad inſtruendos ſe ad bellum ſpatium. Nam vt ad Rubiconem venit, qui terminus erat prouinciae, quam obtinebat, ſubſtitit cunctatuſque eſt, reputans ſecum coepti magnitudinem. Deinde, ſicut qui in vaſtam altitudinem praecipitant ſe ex abrupto loco, conniuens mente atque obtegens oculos ad periculum, quum hoc tantum ad praeſentes verbis Graecis exclamaſſet: Iacta eſto alea: traiecit exercitum. Vt primum rumor

91 ἐπαγγέλλεται SGerm. 92 διεβάδιζε ſola dat Iuntina.

ἡ φήμη προσέπεσε, καὶ κατέσχε τὴν Ῥώμην μετ' ἐκπλήξεως θόρυβος καὶ φόβος, οἷος οὔπω πρότερον, εὐθὺς μὲν ἡ βουλὴ φερομένη πρὸς τὸν Πομπήϊον συνέτρεχε [93], καὶ παρῆσαν αἱ ἀρχαί· πυθομένου δὲ τοῦ Τύλλου [94] περὶ στρατείας καὶ δυνάμεως, καὶ τοῦ Πομπηΐου μετά τινος μελλήσεως ἀθαρσῶς εἰπόντος, ὅτι τοὺς παρὰ Καίσαρος ἥκοντας ἑτοίμους ἔχει, νομίζει δὲ τοὺς [94 b] κατειλεγμένους πρότερον ἐν τάχει συνάξειν, τρισμυρίους ὄντας, ὁ μὲν Τύλλος ἀναβοήσας· Ἐξηπάτηκας ἡμᾶς, ὦ Πομπήϊε· συνεβούλευεν [95] ὡς Καίσαρα πρέσβεις ἀποστέλλειν [96]. Φαώνιος δέ τις, ἀνὴρ τἄλλα μὲν οὐ πονηρὸς, αὐθαδείᾳ δὲ καὶ ὕβρει πολλάκις τὴν Κάτωνος οἰόμενος ἀπομιμεῖσθαι παῤῥησίαν, ἐκέλευε τὸν Πομπήϊον τῷ ποδὶ τύπτειν τὴν γῆν, ἃς ὑπισχνεῖτο δυνάμεις ἀνακαλούμενον [97]. ὁ δὲ ταύτην μὲν ἤνεγκε τὴν ἀκαιρίαν πρᾴως· τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπομιμνήσκοντος, ὧν ἐν ἀρχῇ περὶ Καίσαρος αὐτῷ προεῖπεν, ἀπεκρίνατο, μαντικώτερα μὲν εἶναι τὰ Κάτωνι λεχθέντα, φιλικώτερα δ' ὑπ' αὐτοῦ πεπρᾶχθαι.

mor accidit, atque ciuitatem tumultus cum ſtupore metuſque, vt nunquam ante, occupauit, patres concurrerunt confeſtim ad Pompeium, eodem conuenerunt magiſtratus. Quaerente Tullo de exercitu et copiis, vbi cum cunctatione quadam titubans dixit Pompeius, paratos habere ſe illos, qui a Caeſare venerant: arbitrari etiam illos, qui dudum conſcripti fuerant, breui coacturum ad trigintamillia: ibi Tullus quum exclamaſſet: Eluſiſti nos, Pompei: legatos cenſuit ad Caeſarem mittendos. Fauonius etiam, vir alioqui non malus, peruicacia autem et linguae procacitate crebro putans libertatem aemulari ſe Catonis, dixit Pompeio, vt terram pulſaret pede ad euocandas, quas promiſerat, copias. Tulit ille importunitatem hanc leniter. Quum vero ſubiecit illi Cato ea, quae ab initio praedixerat ei de Caeſare, reſpondit, melius diuinaſſe Catonem, ſe feciſſe amicius. Cenſuit

93 συνέτρεχον dant Iunt. et Ald. item SGerm.

94 τύλλου] L. Volcatius Tullus, vir conſularis, id quaeſiuit, non M. Tullius Cicero. *Moſes Duſoul.*

94 b δὲ καὶ τοὺς Vulc.

95 καὶ συνεβούλευεν Vulc.

96 πέμπειν idem.

97 ἀνακαλούμενος] Sequere Cod. Vulc. Anon. et Mur. ἀνακαλούμενον ſcribentes. *Moſes Duſoul.*

98 ὧν

61. Κάτων δὲ συνεβέλευεν αἱρεῖσθαι ςρατηγὸν αὐτοκράτορα, Πομπήϊον, ἐπειπὼν, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐςὶ καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. ὗτος μὲν ὖν [98] εὐθὺς ἐξῆλθεν εἰς Σικελίαν (ἔλαχε γὰρ αὐτὴν τῶν ἐπαρχιῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἕκαςος, ἃς ἐκληρώθη. τῆς δ' Ἰταλίας σχεδὸν ὅλης ἀνιςαμένης, ἀπορίαν εἶχε τὸ γινόμενον. οἱ μὲν γὰρ ἔξωθεν φερόμενοι φυγῇ πανταχόθεν, εἰς τὴν Ῥώμην ἐνέπιπτον· οἱ δὲ τὴν Ῥώμην οἰκῦντες, ἐξέπιπτον αὐτοὶ καὶ ἀπέλιπον τὴν πόλιν, ἐν χειμῶνι καὶ ταράχῳ τοσύτῳ τὸ μὲν χρήσιμον ἀσθενὲς ἔχυσαν, τὸ δ' ἀπειθὲς, ἰσχυρὸν καὶ δυσμεταχείριςον ἄρχυσιν [99]. ὐ γὰρ ἦν παῦσαι τὸν φόβον, ὐδ' εἴασέ τις χρῆσθαι τοῖς ἑαυτῦ λογισμοῖς Πομπήϊον· ἀλλ' ᾧ τις ἐνετύγχανε πάθει, φοβηθεὶς, ἢ λυπηθεὶς, ἢ διαπορήσας, τύτῳ φέρων ἐκεῖνον ἐνεπίμπλη [400]. καὶ τἀναντία τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκράτει βυλεύματα, καὶ πυθέσθαι περὶ τῶν πολεμίων ὐδὲν ἦν ἀληθὲς αὐτῷ, διὰ τὸ πολλὺς ἀπαγγέλλειν, ὅ τι τύχοιεν, εἶτ' ἀπιςῦντι χαλεπαίνειν. ὕτω δὴ ψηφισάμενος ταρα-

Censuit autem Cato, imperatorem Pompeium cum libera potestate creandum, adiiciens, eorundem esse, magna facere mala et comprimere. Mox in Siciliam profectus est; quod eam prouinciam esset sortitus, sicut caeterorum quisque in eam, quae sibi euenerat. Quum esset Italia paene omnis erecta, res erat perplexa. Nam illi, qui extra vrbem erant, fuga deferebantur vndequaque in vrbem. Qui vrbem colebant, cedebant ipsi et relinquebant eam, quae tanta in tempestate ac tumultu quod in turba vsui esset, imbelle habebat: quod autem contumax, validum et intractabile magistratibus. Neque enim discuti metus poterat, neque suis consiliis vti sinebant Pompeium, sed quo esset quisque motu ictus, vel timore, vel dolore, vel haesitatione, ea illum obruebat. Ac consilia eodem die approbabant contraria, neque quicquam ille de hostibus certi audire valebat, quod multi leuiter quiduis nunciarent, succenserentque fidem non habenti. Itaque tu multum

98 ὖν deest Iuntinae soli. τοῖς ἄρχυσιν. Recte. *Moses Dusoul.*
99 ἄρχυσιν] Vulc. et Mur. 400 ἐνεπίμπλει SGerm.

χὴν ὁρᾶν [1], καὶ κελεύσας ἅπαντας ἕπεσθαι αὐτῷ τοὺς ἀπὸ βουλῆς, καὶ προειπὼν, ὅτι Καίσαρος ἡγήσεται τὸν ἀπολειφθέντα [2], περὶ δείλην ὀψίαν [3] ἀπέλιπε τὴν πόλιν. οἱ δ' ὕπατοι, μηδὲ θύσαντες ἃ νομίζεται πρὸ πολέμων, ἔφυγον. ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ δεινὰ [4] ζηλωτὸς ὁ [5] ἀνὴρ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι, πολλῶν τὴν στρατηγίαν μεμφομένων, οὐδεὶς ἦν ὁ μισῶν τὸν στρατηγόν· ἀλλὰ πλείονας ἄν τις εὗρε τῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν φευγόντων, τοὺς ἀπολιπεῖν Πομπήϊον μὴ δυναμένους.

62. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις Καῖσαρ εἰσελάσας, καὶ κατασχὼν τὴν Ῥώμην, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπιεικῶς ἐνέτυχε καὶ κατεπράϋνε· τῶν δὲ δημάρχων ἑνὶ [6] Μετέλλῳ κωλύοντι χρήματα λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμείου, θάνατον ἠπείλησε, καὶ προσέθηκε τῇ ἀπειλῇ τραχύτερον λόγον. ἔφη γὰρ, ὡς οὐ τὸ [7] φῆσαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ πρᾶξαι [8]. τρεψάμενος δὲ τὸν Μέτελλον οὕτω, καὶ λα-

multum decreuit, ac ſenatu ſe ſequi iuſſo, denuntiatoque, ſi quis remanſiſſet Romae, eum ſe pro Iuliano habiturum, ſub tenebras vrbem reliquit. Conſules non mactatis ſolennibus ante bellum victimis fugere. Fuit autem ob hominum erga ſe in ipſo rerum diſcrimine beneuolentiam felix Pompeius: quod, quamuis belli rationem multi culparent, nemo odiſſet tamen ducem, ſed plures inuenirentur, qui deſerere Pompeium non potuere, quam qui fugerunt cauſa libertatis.

Paulo poſt ingreſſus Caeſar vrbem, atque ea potitus, cum aliis egit benigne, eoſque placauit. Vni tribuno plebis, Metello, interdicenti, ne pecuniam ex aerario ſumeret, necem denuntiavit, miniſque orationem addidit aſperiorem. Ait enim, non tam factu id ſibi, quam dictu, difficile eſſe. Ita permoto Metello, acce-

1 ταραχὴν ὁρᾶν] Eandem phraſin adhibet iterum in Caeſ. IV. 137. 6.

2 ita etiam SGerm. vulgo ἀπολειφθέντα.

3 δεινοληψίαν Vulc.

4 παρ' αὐτὰ δεινὰ] Adde ex Mur. τὰ, vti volebat H. Steph. παρ' αὐτὰ τὰ δεινά. *Moſes Duſoul.* et ita quoque dat SGerm.

5 ὁ abeſt a SGerm.

6 δημάρχῳ ἑνὶ] Mur. δημάρχων ἑνὶ. Optime. *Moſes Duſoul.* et ita etiam SGerm. τῶν δὲ δημάρχων ἑνὶ.

7 γὰρ οὐ τὸ SGerm. in vulgatis eſt γὰρ ὡς τὸ.

8 ἢ πρᾶξαι] Melius Mur. ἢ τὸ πρ. *Moſes Duſoul.*

9 ἐφι-

βῶν ὧν ἔχρηζεν, ἐδίωκε Πομπήϊον, ἐκβαλεῖν σπεύδων ἐκ τῆς Ἰταλίας, πρὶν ἀφικέσθαι[9] τὴν ἐξ Ἰβηρίας αὐτῷ δύναμιν. ὁ δὲ τὸ Βρεντήσιον κατασχὼν, καὶ πλοίων εὐπορήσας, τοὺς μὲν ὑπάτους εὐθὺς ἐμβιβάσας, καὶ μετ' αὐτῶν σπείρας τριάκοντα, προεξέπεμψεν εἰς Δυῤῥάχιον· Σκιπίωνα δὲ τὸν πενθερὸν, καὶ Γναῖον τὸν υἱὸν εἰς Συρίαν ἀπέστειλε, ναυτικὸν κατασκευάσοντας. αὐτὸς δὲ φραξάμενος τὰς πύλας, καὶ τοῖς τείχεσι τοὺς ἐλαφροτάτους στρατιώτας ἐπιστήσας, τοὺς δὲ Βρεντεσινοὺς ἀτρεμεῖν κατ' οἰκίαν κελεύσας, ὅλην ἐντὸς ἀνέσκαψε τὴν πόλιν[10] καὶ διετάφρευσε[11], καὶ σκολόπων ἐνέπλησε τοὺς στενωποὺς, πλὴν δυεῖν, δι' ὧν ἐπὶ θάλατταν αὐτὸς κατῆλθεν. ἡμέρᾳ δὲ τρίτῃ τὸν μὲν ἄλλον ὄχλον ἐν ταῖς ναυσὶν εἶχεν ἤδη καθ' ἡσυχίαν ἐμβεβηκότα[12], τοῖς δὲ τὰ τείχη φυλάττουσιν ἐξαίφνης σημεῖον ἄρας, καὶ καταδραμόντας ὀξέως ἀναλαβὼν, ἀπεπέρασεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς εἶδεν ἐκλελειμμένα τὰ τείχη, τὴν φυγὴν αἰσθόμενος, μικροῦ μὲν ἐδέησε διώκων τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὀρύγμασι περιπετὴς

acceptiſque, quibus haberet opus, Pompeium perſequutus eſt, pellere eum Italia maturans, antequam ſubueniret ei exercitus Hiſpanienſis. Ille, occupato Brunduſio, facultatem nactus nauium, conſules iuſſit extemplo conſcendere, atque cum his triginta cohortes praemiſit Dyrrachium. Socerum Scipionem et Cnaeum filium ad parandam claſſem miſit in Syriam. Ipſe portas obſtruit, expeditiſſimos milites in muris collocat. Brunduſinos domi ſe continere iubet: foſſas tota vrbe perducit per vias, eas ſtipitibus praeacutis implet praeter duas, quibus ad mare deſcendit. Tertio die iam reliqua multitudo naues per otium conſcenderat. Illos, qui erant in muris pro ſtatione collocati, repente ſigno dato velociter decurrentes recipit ac tranſmittit. Caeſar vt conſpexit muros nudatos, fugam ſentiens, dum inſequitur, paene in ſtipites

9 ἐφικέσθαι SGerm.

10 ὅλην ἐντὸς τὴν πόλιν ἀνέσκαψε καὶ διετ. SGerm.

11 ita etiam Vulc. vulgo διετάφρευε.

12 ἐμβεβληκότα] Melius Fl. Ed. item Aldina ἐμβεβηκότα.

γενέσθαι· τῶν δὲ Βρεντεσινῶν φρασάντων[13], φυλαττόμενος τὴν πόλιν καὶ κύκλῳ περιϊὼν, ἀνηγμένους εὗρε πάντας, πλὴν δυεῖν πλοίων, στρατιώτας τινὰς οὐ πολλοὺς ἐχόντων.

63. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ Πομπηΐου τὸν ἀπόπλουν ἐν τοῖς ἀρίστοις τίθενται στρατηγήμασιν· αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἐθαύμαζεν, ὅτι καὶ πόλιν ἔχων ὀχυρὰν, καὶ προσδοκῶν τὰς ἐξ Ἰβηρίας δυνάμεις, καὶ θαλασσοκρατῶν, ἐξέλιπε καὶ προήκατο τὴν Ἰταλίαν. αἰτιᾶται δὲ καὶ Κικέρων[14], ὅτι τὴν Θεμιστοκλέους ἐμιμήσατο στρατηγίαν μᾶλλον, ἢ τὴν Περικλέους, τῶν πραγμάτων τούτοις ὁμοίων ὄντων, οὐκ ἐκείνοις. ἐδήλωσε δὲ Καῖσαρ ἔργῳ[15] σφόδρα φοβούμενος τὸν χρόνον. ἑλὼν γὰρ Νουμέριον[16] Πομπηΐου φίλον, ἀπέστειλεν εἰς Βρεντέσιον, ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἀξιῶν διαλλαγῆναι· Νουμέριος δὲ Πομπηΐῳ συνεξέπλευσεν. ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἡμέραις[17] ἑξήκοντα κύριος γεγονὼς ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας ὅλης, ἐβούλετο μὲν εὐθὺς Πομπήϊον διώκειν· πλοίων

stipites et fossas incurrit. Caeterum Brundusinorum monitu vrbe declinata et flexa, omnes vidit in altum euectos, praeter duo navigia, in quibus milites pauci erant.

Pompeii quidem discessum alii inter optima consilia bellica numerant: ipse vero Caesar mirabatur, quod, qui munitam insideret vrbem, copias Hispanienses exspectaret, marique polleret, reliquisset et excessisset Italia. Reprehendit etiam Cicero, quod Themistoclis consilium, non Periclis, imitatus esset, quum res his forent, non illis consimiles. Ipse re ostendit Caesar magnopere se tempus formidare. Numerium enim, Pompeii amicum, quem captum habebat, misit Brundusium, pacem aequis conditionibus petens. At Numerius Pompeium sequutus est. Inde Caesar, diebus sexaginta tota Italia sine sanguine potitus, cupiebat quidem e vestigio Pompeium insequi, sed, quod copiam non haberet

13 φθασάντων SGerm.

14 αἰτιᾶται δὲ καὶ Κικέρων] L. VII. ad Att. Ep. XI. *Dacer.*

15 ἔργα Vulc. e Iuntina.

16 Νουμέριον] Cn. Magium Caesar vocat, Pompeii praefectum fabrum. *Xyl.*

17 ἡμέραις] Mur. ἐν ἡμέραις. Recte. *Mos. Dusoul.*

18 θέοντι

δὲ μὴ παρόντων, ἀποςρέψας εἰς Ἰβηρίαν ἤλαυνε, τὰς ἐκεῖ δυνάμεις προσαγαγέσθαι βȣλόμενος.

64. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τȣ́τῳ μεγάλη συνέςη Πομπηΐῳ δύναμις, ἡ μὲν ναυτικὴ καὶ παντελῶς ἀνανταγώνιςος· ἦσαν γὰρ αἱ μάχιμοι πεντακόσιαι, λιβυρνίδων δὲ καὶ κατασκόπων ὑπερβάλλων ἀριθμός· ἱππεῖς δὲ, Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τὸ ἀνθȣ̃ν, ἑπτακισχίλιοι, γένεσι καὶ πλȣ́τῳ καὶ Φρονήμασι διαφέροντες. τὴν δὲ πεζὴν, σύμμικτον ȣ̓̃σαν, καὶ μελέτης δεομένην, ἐγύμναζεν ἐν Βεροίᾳ καθήμενος, ȣ̓κ ἀργὸς, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀκμάζοντι χρώμενος αὑτῷ πρὸς τὰ γυμνάσια. μεγάλη γὰρ ἦν ῥοπὴ πρὸς τὸ θαῤῥεῖν, τοῖς ὁρῶσι Πομπήϊον Μάγνον, ἑξήκοντα μὲν ἔτη δυεῖν λείποντα γεγενημένον, ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἁμιλλώμενον πεζὸν, εἶτα ἱππότην αὖθις, ἑλκόμενόν τε τὸ ξίφος ἀπραγμόνως θέοντι τῷ ἵππῳ [18], καὶ κατακλείοντα πάλιν εὐχερῶς· ἐν δὲ τοῖς ἀκοντισμοῖς ȣ̓ μόνον ἀκρίβειαν, ἀλλὰ καὶ ῥώμην ἐπιδεικνύμενον εἰς μῆκος, ὃ πολλοὶ τῶν νέων ȣ̓χ ὑπερέβαλλον. ἐπεφοίτων δὲ καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ δυνάςαι, καὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης ἡγεμονικῶν ἀριθμὸς

beret nauium, in Hiſpaniam deflexit, quo illas copias adiungeret ſibi.

Interea Pompeius magnas vires contraxit. Claſſis erat omnino inuicta. Siquidem naues erant ei bello aptae quingentae, liburnicarum et ſpeculatoriarum immenſus numerus. Equitum Romanorum et Italicorum flos ad ſeptem millia, genere, opibus, et animis praeſtantes. Peditatum autem collectitium et exercitatione indigentem exercebat ad Beroeam ſedens non ſegnis, ſed ſicut iuuenis exercitationes obibat. Magnum enim erat ad animos excitandos momentum, Pompeium Magnum videre annos duodeſexaginta natum in armis certantem peditem, inde in equo rurſus, ac gladium citato equo facile ſtringentem, iterumque condentem expedite: in iaculando non artem modo, ſed lacertos etiam oſtendentem ſpatio, quod multi iuuenes non excedebant. Iam conferebant ſe ad eum reges gentium dynaſtaeque. Principum Romanorum ex vrbe numerus, qui cum eo erat, ſpeciem

18 θέοντι τῷ ἵππῳ] Scribe, cum Vulc. Anon. et Mur. θέοντος τȣ̃ ἵππȣ.

 19 Λαβεὼν]

ἣν ἐντελοῦς βουλῆς περὶ αὐτόν. ἦλθε δὲ καὶ Λαβιηνὸς [19] ἀπολιπὼν Καίσαρα, φίλος γεγονὼς, καὶ συνεστρατευμένος ἐν Γαλατίᾳ· καὶ Βροῦτος, υἱὸς ὢν Βρούτου τοῦ περὶ Γαλατίαν σφαγέντος, ἀνὴρ μεγαλόφρων, καὶ μηδέποτε Πομπήϊον προσειπὼν, μηδ᾽ ἀσπασάμενος πρότερον, ὡς φονέα τοῦ πατρὸς, τότε δ᾽, ὡς ἐλευθεροῦντι τὴν Ῥώμην, ὑπέταξεν ἑαυτόν. Κικέρων δὲ, καίπερ ἄλλα γεγραφὼς καὶ βεβουλευμένος, ὅμως κατῃδέσθη μὴ γενέσθαι τοῦ προκινδυνεύοντος ἀριθμοῦ τῆς πατρίδος. ἦλθε δὲ καὶ Τίδιος Σέξτιος, ἐσχατόγηρως ἀνὴρ, θάτερον πεπηρωμένος σκέλος, εἰς Μακεδονίαν· ὃν, τῶν ἄλλων γελώντων καὶ χλευαζόντων, ὁ Πομπήϊος ἰδὼν ἐξανέστη καὶ προσέδραμε, μέγα νομίζων μαρτύριον εἶναι, καὶ τοὺς παρ᾽ ἡλικίαν καὶ δύναμιν [20] αἱρουμένους τὸν μετ᾽ αὐτοῦ κίνδυνον ἀντὶ τῆς ἀσφαλείας.

65. Ἐπεὶ δὲ, βουλῆς γενομένης, καὶ γνώμην Κάτωνος εἰπόντος, ἐψηφίσαντο μηδένα Ῥωμαίων ἄνευ παρατάξεως ἀναιρεῖν, μηδὲ διαρπάζειν πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίοις,

ciem senatus integram praebebat. Accessit ad eum et Labienus, relicto Caesare, quicum amicitia coniunctus fuerat et in Gallia militauerat. Brutus item, filius Bruti eius, qui necatus in Gallia fuerat, magni vir animi, qui ante eam diem Pompeium vt patris sui interfectorem non appellauerat, vel salutauerat, tunc vero vt libertatis Romanae defensoris partes est sequutus. Cicero, licet diuersa scripserat et deliberauerat, erubuit tamen non censeri in numero eorum, qui pro patria se in periculum demiserant. Venit in Macedoniam et Tidius Sextius, vir extremae senectutis, et altero crure claudus: quem caeteris ridentibus et illudentibus, simul atque conspexit eum Pompeius, assurrexit et occurrit ei, pro magno testimonio habens, quod vel aetate et viribus impotentes secum mallent discrimen adire, quam securitatem amplecti.

Postquam vero, coacto senatu, decreuerunt ex Catonis sententia, ne quis ciuis Romanus, nisi in acie, occideretur, neque oppidum pacatum populo Romano diriperetur, tum multo maio-

rem

19 Λαβεών] Anon. et Mur. Λαβιηνός. Recte: ita enim in omnibus Codd. in Caes. (IV. 137. 18. quae pag. mendose habet num. 145.) legitur. Emendare etiam iusserat Xyl.

20 καὶ παρὰ δύναμιν SGerm.

21 Βρευ-

ἔτι μᾶλλον ἡ Πομπηΐου μερὶς ἠγαπήθη. καὶ γὰρ οἷς μηδὲν ἦν πρᾶγμα τοῦ πολέμου, πόῤῥω κατοικοῦσιν, ἢ δι' ἀσθένειαν ἀμελουμένοις, τῷ γε βούλεσθαι συγκατετίθεντο, καὶ τῷ λόγῳ συνεμάχουν ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἡγούμενοι θεοῖς εἶναι καὶ ἀνθρώποις ἐχθρὸν, ᾧ μὴ καθ' ἡδονήν ἐστι νικᾶν Πομπήϊον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Καῖσαρ εὐγνώμονα παρεῖχεν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρατεῖν· ὃς καὶ τὰς ἐν Ἰβηρία τοῦ Πομπηΐου δυνάμεις ἑλὼν, καὶ καταπολεμήσας, ἀφῆκε τοὺς στρατηγοὺς, τοῖς δὲ στρατιώταις ἐχρῆτο. καὶ πάλιν ὑπερβαλὼν τὰς Ἄλπεις, καὶ διαδραμὼν τὴν Ἰταλίαν, εἰς Βρεντέσιον [21] ἧκεν, ἐν τροπαῖς ἤδη τοῦ χειμῶνος ὄντος· καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος, αὐτὸς μὲν εἰς Ὤρικον [22] παρενέβαλεν, Ἰούβιον [23] δὲ, τὸν Πομπηΐου φίλον, αἰχμάλωτον ἔχων σὺν ἑαυτῷ, πρὸς Πομπήϊον ἀπέστειλε, προκαλούμενος, εἰς ἓν συνελθόντας ἀμφοτέρους ἡμέρα τρίτη [24] πάντα διαλῦσαι τὰ στρατεύματα, καὶ γενομένους φίλους καὶ ὀμόσαντας, ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν. ταῦτα Πομπήϊος αὖθις ἐνέδραν ἡγεῖτο· καὶ καταβὰς ὀξέως ἐπὶ

rem fauorem Pompeii partes habuere. Etenim quibus nihil negotii cum bello erat, quod longe essent positi, aut negligerentur ob imbecillitatem, studio certe assentiebantur ei, verbisque se pro iusta caussa associabant, diis hominibusque hostem arbitrantes eum, qui victoriam non optaret Pompeio. Caesar praebuit item se in victoria benignum, qui, captis in Hispania et deuictis Pompeii legionibus, dimisit duces, militibusque vsus est. Hic Alpibus denuo traiectis, Brundusium circa solstitium brumale venit, transmissoque pelago, Oricum peruasit per hostium stationes. Iubium, Pompeii familiarem, quem in potestate habebat secum, destinauit ad eum: vt ambo congressi die tertio omnes exercitus dimitterent, reconciliataque amicitia et dato iureiurando redirent in Italiam. Eas Pompeius nouas insidias putauit esse. Itaque raptim descen-

21 Βρεντήσιον Vulc.
22 Νώρικον Vulc. SGerm. Ἥρικον Iunt.
23 Ἰούβιον] Mur. Οὐιβέλλιον. Recte: ita enim Caesar appellat Lib. III. et ita Xyl. verterat.
24 ἡμέρᾳ τρίτῃ] Vide, an non potius legendum sit ἡμέρᾳ ῥητῇ.

 25 ἔχοντα]

θάλατταν, κατέλαβε χωρία καὶ τόπους ἕδρας τε τοῖς πεζοῖς στρατοπέδοις ὑπεραλκεῖς ἔχοντας[25], καὶ ναύλοχα, καὶ καταρσεις ἐπιφόρους τοῖς ἐπιφοιτῶσι διὰ θαλάττης· ὥστε πάντα πνεῖν ἄνεμον Πομπηΐῳ, σῖτον, ἢ στρατιὰν[26], ἢ χρήματα κομίζοντα· Καίσαρα δὲ δυσχωρίαις κατὰ γῆν ὁμοῦ καὶ κατὰ θάλατταν περιεχόμενον, ἐξ ἀνάγκης φιλομαχεῖν, καὶ προσβάλλοντα τοῖς ἐρύμασι, καὶ προκαλούμενον ἑκάστοτε, τὰ μὲν πλεῖστα νικᾷν καὶ κρατεῖν τοῖς ἀκροβολισμοῖς, ἅπαξ δὲ μικροῦ συντριβῆναι, καὶ τὴν στρατιὰν[27] ἀποβαλεῖν, τοῦ Πομπηΐου λαμπρῶς ἀγωνισαμένου μέχρι τροπῆς ἁπάντων, καὶ φόνου δισχιλίων, βιάσασθαι δὲ καὶ συνεισπεσεῖν μὴ δυνηθέντος, ἢ φοβηθέντος. ὥστ᾽ εἰπεῖν Καίσαρα πρὸς τοὺς φίλους, ὅτι σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίοις ἦν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον.

66. Ἐπὶ τούτῳ[28] μέγα φρονήσαντες οἱ Πομπηΐου, διὰ μάχης ἔσπευδον κριθῆναι. Πομπήϊος δὲ τοῖς μὲν ἔξω βασιλεῦσι καὶ στρατηγοῖς καὶ πόλεσιν ὡς νενικηκὼς ἔγραφε, τὸν δὲ τῆς μάχης κίνδυνον ὠῤῥώδει, τῷ χρόνῳ καὶ

descendit ad mare: praesidia et loca occupauit, vbi sedes admodum munitas pedestres copiae haberent, navaliaque et portus opportuni essent per mare commeantibus; vt omnis esset ventus Pompeio secundus, commeatumque, vel milites, vel stipendium adueheret. Caesar autem, difficultatibus terra marique circumuentus, quaerebat necessario pugnam, adoriensque munimenta atque assidue lacessens eum, leuibus certaminibus plerumque victor et superior fuit: semel paene fuit oppressus, et exercitum amisit. Quo tempore Pompeius, qui egregia pugna omnes pepulerat, interfecerat duo millia, instare tamen, vnaque cum fugientibus in castra eorum irrumpere non valuit, aut timuit. Vnde dixit apud amicos Caesar, victoriam fuisse eo die penes hostem futuram, si ducem vincendi gnarum habuissent.

Ea re sublati properauere Pompeiani acie decernere. At Pompeius, quamuis ad absentes reges, duces, et ciuitates vt victor scriberet, aleam trepidauit tamen pugnae, temporis longinquitate

25 ἔχοντα] Mur. ἔχοντας. Melius. *Mos. Dufoul.*

26 στρατείαν SGerm.

27 στρατείαν idem.

28 τοῦτο SGerm.

ταῖς ἀπορίαις καταπολεμήσειν νομίζων ἄνδρας ἀμάχους μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ συνειθισμένους νικᾶν μετ' ἀλλήλων πολὺν ἤδη χρόνον· πρὸς δὲ τὴν ἄλλην στρατείαν, καὶ πλάνας, καὶ μεταβάσεις, καὶ τάφρων ὀρύξεις, καὶ τειχῶν οἰκοδομίας ἀπαγορεύοντας ὑπὸ γήρως, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς χερσὶν ἐμφῦναι τάχιστα καὶ συμπλακῆναι σπεύδοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ πρότερον ἀμωσγέπως παρῆγε πείθων τοὺς περὶ αὐτὸν ἀτρεμεῖν ὁ Πομπήϊος· ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τῶν ἀποριῶν ἀναστὰς ἐβάδιζε δι' Ἀθαμάνων εἰς Θετταλίαν, οὐκέτι καθεκτὸν ἦν τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φεύγειν Καίσαρα βοῶντες, οἱ μὲν ἀκολουθεῖν καὶ διώκειν ἐκέλευον, οἱ δὲ διαβαίνειν εἰς Ἰταλίαν· οἱ δὲ θεράποντας εἰς Ῥώμην καὶ φίλους ἔπεμπον, οἰκίας προκαταληψομένους ἐγγὺς ἀγορᾶς, ὡς αὐτίκα μετιόντες ἀρχάς. ἐθελονταὶ δὲ πολλοὶ πρὸς Κορνηλίαν ἔπλεον εἰς Λέσβον, εὐαγγελιζόμενοι πέρας ἔχειν τὸν πόλεμον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ὑπεξέπεμψεν ὁ Πομπήϊος. ἀθροισθείσης δὲ βουλῆς, Ἀφράνιος μὲν ἀπεφαίνετο γνώμην, ἔχεσθαι τῆς Ἰταλίας· ταύτην γὰρ εἶναι τοῦ πολέμου τὸ μέγιστον ἆθλον· προστιθέναι δὲ τοῖς κρατοῦσιν εὐθὺς Σι-

tate ac difficultatibus neceſſariorum oppreſſurum ſe ratus inuictos armis viros, ac diu iam vna vincere aſſuetos: qui ad alia militiae munera, ad vagandum, transferenda caſtra, foſſas ducendas, munimenta excitanda prae ſenio fatiſcentes, manus quam primum conſerere et confligere properabant. Et quidem Pompeius vtcunque ſuadendo adduxerat ſuos, vt quieſcerent. Verum vt ſecundum pugnam illam rerum neceſſariarum anguſtiis Caeſar compulſus contendit per Athamaniam in Theſſaliam, haud poterant iam vltra illorum ſpiritus frenari, ſed fugere vociferantes Caeſarem, alii perſequendum et inſtandum, alii cenſuerunt tranſmittendum in Italiam, alii miniſtros neceſſarioſque Romam miſerunt, ad propinqua foro aedificia, quaſi mox honores petituri, occupanda. Multi ad Corneliam Leſbum nauigauerunt gratulatum debellatum eſſe. Eo enim Pompeius clam extra tumultum miſerat illam. Porro ſenatu coacto, cenſuit Afranius apprehendendam Italiam. Hoc enim belli maximum praemium eſſe: cuius potientibus mox acceſſuram Siciliam,

κελίαν, Σαρδῶνα, Κύρνον, Ἰβηρίαν, Γαλατίαν ἅπασαν· ἧς τε δὴ πλεῖστος ὁ λόγος Πομπηΐῳ, πατρίδος ὀρεγούσης χεῖρας ἐγγύθεν, οὐ καλῶς ἔχειν περιορᾶν προπηλακιζομένην, καὶ δουλεύουσαν οἰκέταις καὶ κόλαξι τυράννων. αὐτὸς δὲ Πομπήϊος οὔτε πρὸς δόξαν ἡγεῖτο καλὸν αὐτῷ δευτέραν φυγὴν φεύγειν Καίσαρα, καὶ διώκεσθαι, τῆς τύχης διώκειν διδούσης, οὔτε ὅσιον ἐγκαταλιπεῖν Σκιπίωνα, καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Θετταλίαν ἄνδρας ὑπατικοὺς, εὐθὺς ὑπὸ Καίσαρι γενησομένους μετὰ χρημάτων καὶ δυνάμεων μεγάλων· τῆς δὲ Ῥώμης μάλιστα κήδεσθαι τὸν ἀπωτάτω πολεμοῦντα[29] περὶ αὐτῆς, ὅπως ἀπαθὴς κακῶν οὖσα καὶ ἀνήκοος περιμένῃ τὸν κρατοῦντα.

67. Ταῦτα ψηφισάμενος ἐδίωκε Καίσαρα, μάχης μὲν ἐγνωκὼς ἀπέχεσθαι, πολιορκεῖν δὲ καὶ τρίβειν ταῖς ἀπορίαις, ἐγγύθεν ἐπακολουθῶν. καὶ γὰρ ἄλλως ταῦτα συμφέρειν ἡγεῖτο, καὶ λόγος τις εἰς αὐτὸν ἧκεν ἐν τοῖς ἱππεῦσι φερόμενος, ὡς χρὴ τάχιστα τρεψαμένους Καί-

Sardiniam, Corſicam, Hiſpaniam, Galliam omnem: denique, cuius prima eſſet ratio, porrigentem Pompeio manus patriam ex tam propinquo turpe eſſe pati ludibrio haberi, ſeruireque tyrannorum mancipiis et adulatoribus. Caeterum ipſe Pompeius neque vel ad gloriam ſibi putabat honeſtum, quum fortuna praeberet ei inſequendi facultatem, iterum fugere Caeſarem, vt ſe ille inſectaretur: neque fas deſerere Scipionem et diſperſos per Graeciam et Theſſaliam conſulares viros, qui mox in poteſtate Caeſaris cum argento et magnis copiis futuri erant. Vrbi maxime ſe conſulere, ſi de ea certent quam remotiſſime, quo expers et exſors malorum exſpectet victorem.

His decretis, Caeſarem inſequitur, pugna certum habens abstinere, tantum circumſidere eum et rerum neceſſariarum atterere anguſtiis prope adhaerens. Etenim cum haec alias exiſtimauit conducere, tum ſermo quidam ad eum eſt allatus, qui iactabatur inter equites, vt primum fudiſſent Caeſarem, mox hunc quoque in

29 τῶν ἀπωτάτω πολεμούντων] Praua haec. Saniora proferunt Mur. annotatt. τὸν ἀπωτάτω πολεμοῦντα. Quae ego libens amplector; niſi quod plurali numero elegantius efferri videtur, ſic: τοὺς ἀπωτάτω πολεμοῦντας. *Moſes Duſoul.*

30 μηδὲν

σαρα, συγκαταλύειν κἀκεῖνον αὐτόν. ἔνιοι δέ φασι, διὰ τοῦτο καὶ Κάτωνι πρὸς μηδὲν ἄξιον σπουδῆς χρήσασθαι[30] Πομπήϊον· ἀλλὰ καὶ πορευόμενον ἐπὶ Καίσαρα, πρὸς θαλάσσῃ καταλιπεῖν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς, φοβηθέντα, μὴ, Καίσαρος ἀναιρεθέντος, ἀναγκάσῃ κἀκεῖνον εὐθὺς ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. οὕτω δὲ παρακολουθῶν ἀτρέμα τοῖς πολεμίοις, ἐν αἰτίαις ἦν καὶ καταβοήσεσιν, ὡς οὐ Καίσαρα καταστρατηγῶν, ἀλλὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν βουλὴν, ὅπως διὰ παντὸς ἄρχῃ, καὶ μηδέποτε παύσηται τοῖς ἀξιοῦσι τῆς οἰκουμένης ἄρχειν χρώμενος ὑπηρέταις καὶ δορυφόροις. Δομίτιος δ' αὐτὸν ἀεὶ ὁ Αἰνόβαρβος[31] Ἀγαμέμνονα καλῶν, καὶ βασιλέα βασιλέων, ἐπίφθονον ἐποίει. καὶ Φαώνιος οὐχ ἧττον ἦν ἀηδὴς τῶν παρρησιαζομένων ἀκαίρως, ἐν τῷ σκώπτειν· Ἄνθρωποι, βοῶν, οὐδὲ τῆτες[32] ἔσται τῶν ἐν Τουσκλάνῳ σύκων μεταλαβεῖν. Λεύκιος δ' Ἀφράνιος[33], ὁ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ δυνάμεις ἀποβαλὼν, ἐν αἰτίᾳ προδοσίας γεγονὼς, τότε δὲ τὸν Πομπήϊον ὁρῶν φυγομαχοῦντα, θαυ-

in ordinem cogendum. Nonnulli etiam ferunt, a Pompeio ideo quoque nulla in re adhibitum grauiore Catonem, ſed quum Caeſarem conſectaretur, impedimentis eum apud mare praefeciſſe, quod vereretur, ne, ſublato Caeſare, abdicare ſe quoque illico cogeret imperio. Dum ita Caeſarem ſenſim ſubſequitur, impetiverunt eum criminibus et obtrectationibus, non Caeſarem ipſius artibus, ſed patriam et ſenatum circumueniri, quo ſemper cum imperio ſit, neque vnquam deſiſtat illis, qui deberent orbem terrae regere, pro affeclis et ſatellitibus vti. Domitius Aenobarbus eum perpetuo Agamemnonem appellans et regem regum, inuidiam ei conflabat. Nec minus erant Fauonii importuna cavilla, quam aliorum libere emiſſae intempeſtiuae voces. Quirites, clamabat ille, toto hoc anno non veſcemini ficubus Tuſculanis. L. Afranius, qui exercitus Hiſpanienſes amiſerat, proditionis nota adſperſus, quum Pompeium tunc detrectantem cerneret

30 μηδὲν ἄξιον σπουδῆς χρήσασθαι] Mur. πρὸς μηδὲν. Optime. *Moſ. Duſ.*

31 βάρβαρος, βάρβος Vulc. βάρβαρος eſt quoque in SGerm. βάρβος in Iunt.

32 τούτῳ τῷ ἔτει Vulc. eſt merum ſcholium vocabuli τῆτες.

33 Ἀφάνιος SGerm.

34 ἐξε-

μάζειν ἔλεγε τοὺς κατηγοροῦντας αὐτοῦ, πῶς πρὸς τὸν ἔμπορον τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μάχονται προελθόντες. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ λέγοντες, ἄνδρα δόξης ἥττονα καὶ τῆς πρὸς τοὺς φίλους αἰδοῦς τὸν Πομπήϊον ἐξεβιάσαντο [34] ταῖς ἑαυτῶν ἐλπίσι καὶ ὁρμαῖς ἐπακολουθῆσαι, προέμενον τοὺς ἀρίστους λογισμούς· ὅπερ οὐδὲ [35] πλοίου κυβερνήτῃ, μήτιγε τοσούτων ἐθνῶν καὶ δυνάμεων αὐτοκράτορι στρατηγῷ παθεῖν ἦν προσῆκον. ὁ δὲ τῶν μὲν ἰατρῶν μηδέποτε τοὺς χαριζομένους ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπήνεσεν, αὐτὸς δὲ τῷ νοσοῦντι τῆς στρατηγίας [36] ἐνέδωκε, δείσας ἐπὶ σωτηρίᾳ λυπηρὸς γενέσθαι. πῶς γὰρ ἄν τις φήσειεν ὑγιαίνειν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν ὑπατείας ἤδη καὶ στρατηγίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ περινοστοῦντες ἐμνῶντο; Σπινθῆρι δὲ καὶ Δομιτίῳ καὶ Σκιπίωνι περὶ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης ἔριδες ἦσαν καὶ φιλονεικίαι καὶ δεξιώσεις, ὥσπερ αὐτοῖς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου παραστρατοπεδεύοντος, ἢ τοῦ Ναβαταίων [37] βασιλέως· ἀλλ' οὐ Καίσαρος ἐκείνου, καὶ τῆς δυνάμεως, ἣ [38] χιλίας μὲν ᾑρήκει πόλεις κατὰ κράτος, ἔθνη

ret certamen, demirari ſe dicebat accuſatores ſuos, cur non ad dimicandum cum prouinciarum mercatore procederent. His et huiuſcemodi multis dictis virum impotentem gloriae et verecundia erga amicos victum impulerunt Pompeium, vt, relictis conſiliis optimis ſuis, ipſorum ſpe atque impetu abriperetur: quod nec nauigii gubernatorem, nedum tot gentium et tantarum copiarum conueniebat ſummum imperatorem admittere. At hic, qui commendabat eos, qui nunquam indulgerent cupiditatibus, aegrorum medicos, ipſe parti exercitus aegrae conceſſit, veritus ad ſalutem eius acerbus eſſe. Qui enim ſanos illos dicas homines, quorum partim conſulatus et praeturas in caſtris deambulantes ambirent: Spintheri, Domitio, Scipioni de ſacerdotio Caeſaris rixae, contentiones, et prenſationes eſſent, quaſi Armenius Tigranes, aut Nabataeorum rex, collata ipſis caſtra haberet, non autem Caeſar ille et legiones, quae mille vrbes expugnauerant, gentes

34 ἐξεβιάσαντο καὶ συναπεσπάσαντο idem.
35 οὔτε idem.
36 στρατηγίας] Forſan στρατιᾶς.
37 Ναβατέων SGerm.
38 ἣ] Anon. et Mur. ἦ. quod probo. *Moſ. Duſoul.*

39 ἱερὰ]

δὲ πλείονα τριακοσίων ὑπῆκτο· Γερμανοῖς δὲ καὶ Γαλάταις μεμαχημένος ἀήττητος ὅσας οὐκ ἄν τις ἀριθμήσαι μάχας, ἑκατὸν μυριάδας αἰχμαλώτων ἔλαβεν, ἑκατὸν δὲ ἀπέκτεινε τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως.

68. Ἀλλ' ὅμως ἐγκείμενοι καὶ θορυβοῦντες, ἐπεὶ κατέβησαν εἰς τὸ Φαρσάλιον πεδίον, ἠνάγκασαν βουλὴν προθεῖναι τὸν Πομπήϊον, ἐν ᾗ Λαβιηνὸς, ὁ τῶν ἱππέων ἄρχων, πρῶτος ἀναστὰς ὤμοσε μὴ ἀναχωρήσειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ τρέψαιτο τοὺς πολεμίους· τὰ δ' αὐτὰ καὶ πάντες ὤμνυσαν. τῆς δὲ νυκτὸς ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπήϊος, εἰς τὸ θέατρον εἰσιόντος αὐτοῦ, κροτεῖν τὸν δῆμον, αὐτὸς δὲ κοσμεῖν ἱερὸν [39] Ἀφροδίτης νικηφόρου πολλοῖς λαφύροις. καὶ τὰ μὲν ἐθάρρει, τὰ δ' ὑπέθραττεν αὐτὸν ἡ ὄψις, δεδοικότα, μὴ τῷ γένει τῷ Καίσαρος εἰς Ἀφροδίτην ἀνήκοντι δόξα καὶ λαμπρότης ἀπ' αὐτοῦ γένηται· καὶ πανικοί τινες θόρυβοι διάττοντες ἐξανέστησαν αὐτόν. ἑωθινῆς δὲ φυλακῆς, ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος στρατοπέδου, πολλὴν ἡσυχίαν ἄγοντος, ἐξέλαμψε μέγα φῶς, ἐκ δὲ τούτου λαμπὰς ἀφθεῖσα φλογοειδὴς ἐπὶ τὸ Πομπηΐου κατέσκη-

gentes ſubegerant amplius trecentis, cum Germanis et Gallis inuicti pugnis innumerabilibus conflixerant, hominum decies centena millia ceperant, totidem ſignis collatis fuſos occiderant?

Attamen inſtantes et tumultuantes, poſtquam in campos Pharſalicos eſt deſcenſum, coëgerunt Pompeium, vt concilium aduocaret. Ibi Labienus, praefectus equitum, exſurgens primus iurauit, niſi profligatis hoſtibus, non exceſſurum ſe proelio. Idem omnes iurauerunt. Nocte viſum Pompeio eſt in ſomnis theatrum ingreſſo ſibi populum plaudere, templumque ſe Veneris victricis multis ſpoliis exornare. Haec viſio partim erexit eum, partim ſolicitauit nonnihil metuentem, ne Caeſaris familiae, Venerem contingenti, accederet ab ſe decus et claritas: atque exciuerunt eum exorti in caſtris Panici quidam terrores ex ſomno. Quarta vigilia ſupra Caeſaris caſtra, vbi omnia quieta erant, ingens effulſit lumen. Ex eo fax accenſa flammea in Pompeii eſt

39 ἱερὰ] Scribe ἱερὸν, cum Vulc. Anon. et Mur. *Moſ. Duſ.*

ψε· καὶ τοῦτ' ἰδεῖν φησι Καῖσαρ [40] αὐτὸς, ἐπιὼν τὰς φυλακάς. ἅμα δ' ἡμέρᾳ μέλλοντος αὐτοῦ πρὸς Σκότουσαν ἀναζευγνύειν [41], καὶ τὰς σκηνὰς τῶν στρατιωτῶν καθαιρούντων, καὶ προπεμπόντων ὑποζύγια καὶ θεράποντας, ἧκον οἱ σκοποὶ, φράζοντες ὅπλα πολλὰ καθορᾶν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολεμίων διαφερόμενα, καὶ κίνησιν εἶναι καὶ θόρυβον ἀνδρῶν ἐπὶ μάχην ἐξιόντων. μετὰ δὲ τούτους ἕτεροι παρῆσαν, εἰς τάξιν ἤδη καθίστασθαι τοὺς πρώτους λέγοντες. ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ, εἰπὼν, τὴν προσδοκωμένην ἥκειν ἡμέραν, ἐν ᾗ πρὸς ἄνδρας, οὐ πρὸς λιμὸν,

est castra delata. Ipse se Caesar hoc, dum excubias circumiret, ait vidisse. Primo diluculo quum castra mouere ante lucem statuisset, detendentibus tentoria militibus, iumentaque et seruitia praemittentibus, accurrentes exploratores nuntiauerunt, in castris hostium se multa arma vidisse huc illuc ferri, motumque et tumultum ibi hominum esse ad pugnam accingentium se. Mox alii adfuerunt, qui referrent, primam aciem iam instructam. Ibi Caesar, quum dixisset, adesse exspectatam diem, qua cum viris essent, non

40 καὶ τοῦτο ἰδεῖν φησι Καῖσαρ.] Nusquam hoc, quod quidem norim, scripsit Caesar. Scriptumque fuisse arbitror: καὶ τοῦτο ἰδεῖν φασι Καίσαρα αὐτὸν ἐπιόντα τὰς φ. *Moses Dusoul.*

41 ἅμα δ' ἡμέρᾳ....πρὸ σκότους ἀναζευγνύειν] Quis haec tacitus ferat? Silent caeteri. Dacerius Caesaris Commentarios obtendens, bene rem habere censet, quamuis subobscure. Nemo de absurditate monet, aut cogitat. Sed quis *diluculo*, et, *ante tenebras*, concoquere potest, sic coniuncta? Corrupta ergo haec. Non autem prius: *mane* enim haec esse, omnia ostendunt. Valeat ergo illud πρὸ σκότους. Sed quid reponemus? Non Vulc. Codicis πρὸ σκόπους. Sed quod exhibent Anon. et Mur. πρὸς Σκοτοῦσαν. Quam veram genuinamque Scripturam esse, nemo dubitabit, qui, ad ductum elementorum animum aduertens, vtramque lectionem contulerit. Erat autem *Scotusa* (sic enim scribitur apud Nostrum, non, vt apud Strabonem, Polybium, et Liuium, Σκότουσσα) vrbs Thessaliae satis nota; versus quam Caesar exercitum erat a Pharsalo ducturus. Quin id ipsum disertis verbis in Supplem. Liu. legere licet; et in vita Caesaris apud Nostrum IV. 146, vlt. etsi non in Graeco textu, saltem in Var. L. et Latina versione. Vt mirum sit, errorem tam crassum non esse a viris doctis, in tot Plutarchi Editionibus, si non sublatum, saltem notatum. *Moses Dusoul.*

42 μεμε·

οὐδὲ πενίαν μαχοῦνται, κατὰ τάχος πρὸ τῆς σκηνῆς ἐκέλευσε προθεῖναι τὸν Φοινικοῦν χιτῶνα· τοῦτο γὰρ μάχης Ῥωμαίοις ἐστὶ σύμβολον. οἱ δὲ στρατιῶται θεασάμενοι, μετὰ βοῆς καὶ χαρᾶς τὰς σκηνὰς ἀφέντες, ἐφέροντο πρὸς τὰ ὅπλα. καὶ τῶν ταξιαρχῶν ἀγόντων εἰς ἣν ἔδει τάξιν, ἕκαστος ὥσπερ χορὸς ἄνευ θορύβου μεμελετημένως [42] εἰς τάξιν καὶ πράως καθίστατο [43].

69. Πομπήϊος δὲ τὸ μὲν δεξιὸν αὐτὸς ἔχων, ἔμελλεν ἀνθίστασθαι πρὸς Ἀντώνιον· ἐν δὲ τῷ μέσῳ Σκιπίωνα τὸν πενθερὸν ἀντέταξε Καλβίνῳ [44] Λευκίῳ· τὸ δ' εὐώνυμον εἶχε μὲν Λεύκιος Δομίτιος, ἐῤῥώσθη δὲ τῷ πλήθει τῶν ἱππέων. ἐνταῦθα γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἐῤῥύησαν, ὡς Καίσαρα βιασόμενοι, καὶ τὸ δέκατον τάγμα διακόψοντες, οὗ πλεῖστος ἦν ὁ λόγος ὡς μαχιμωτάτου, καὶ Καῖσαρ ἐν ἐκείνῳ ταττόμενος εἰώθει μάχεσθαι. κατιδὼν δὲ πεφραγμένον [45] ἵππῳ τοσαύτῃ τῶν πολεμίων τὸ εὐώ-

non cum fame et inopia, dimicaturi, iuſſit confeſtim ſagum purpureum pro praetorio proponi. Id enim apud Romanos eſt ſignum pugnae. Quo conſpecto, iubilantes milites, omiſſis tentoriis, cum gaudio ad arma concurrere, inſtruentibuſque aciem ordinum ductoribus, iuit quiſque in chori modum ſine tumultu perite et ſilentio in ordinem ſuum.

Fuit in dextro cornu Pompeius ipſe Antonio oppoſitus: in media acie ſocerum ſuum Scipionem contra L. Albinum locauerat: ſiniſtrum L. Domitius tenuit. Id firmauit equitum multitudine. Eo enim traducti omnes fuere, quo Caeſarem impellerent, et conciderent legionem decimam, quae habebatur longe fortiſſima, in qua conſiſtere Caeſar, quum dimicaret, ſolebat. Animaduertens igitur Caeſar, tanto ſeptum equitatu ſiniſtrum hoſtium cornu,

42 μεμελετημένος SGerm.

43 καθίστατο] Elegantius in Vulc. καθίσταντο. *Moſes Duſoul.*

44 Καλβίνῳ] Sic legitur iterum, IV. 147, 4. Cruſerius *Albinum* facit. Horum nominum neutrum apud Caeſarem eſt. *Cn. Domitium* Caeſar ait mediae aciei praepoſitum. *Bryanus* et *Moſes Duſoul.*

45 πεφραγμένον abeſt a Iunt. πεφρασμ. dat Ald.

 46 ἐκ-

νυμον, καὶ φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὁπλισμοῦ, μετεπέμψατο σπείρας ἓξ ἀπὸ τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ κατέστησεν ὄπισθεν τοῦ δεκάτου, κελεύσας ἡσυχίαν ἄγειν, ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ὄντας· ὅταν δὲ προσελαύνωσιν οἱ ἱππεῖς, διὰ τῶν προμάχων ἐκδραμόντας [46], μὴ προέσθαι τοὺς ὑσσοὺς, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ κράτιστοι, σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ξιφουλκίας, ἀλλὰ παίειν ἄνω, συντιτρώσκοντας ὄμματα καὶ πρόσωπα τῶν πολεμίων· οὐ γὰρ μενεῖν τοὺς καλοὺς τούτους καὶ ἀνθηροὺς πυῤῥιχιστὰς διὰ τὸν ὡραϊσμὸν, οὐδ' ἀντιβλέψειν πρὸς τὸν σίδηρον ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενον. ἐν τούτοις μὲν οὖν ὁ Καῖσαρ ἦν· ὁ δὲ Πομπήϊος ἀφ' ἵππου τὴν παράταξιν ἐπισκοπῶν, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀντιπάλους μεθ' ἡσυχίας τὸν καιρὸν ἐν τάξει προσμένοντας, τῆς δ' [47] ὑφ' αὑτῷ στρατιᾶς [48] τὸ πλεῖστον οὐκ ἀτρεμοῦν, ἀλλὰ κυμαῖνον ἀπειρίᾳ καὶ θορυβούμενον, ἔδεισε, μὴ διασπασθῇ παντάπασιν ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης· καὶ παράγγελμα τοῖς προτεταγμένοις ἔδωκεν, ἑστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως [49], δέχεσθαι τοὺς πο-

cornu, metuensque armorum ſplendorem, ſex cohortes ex ſecunda acie detraxit, ac a tergo decimae legionis collocauit, praecepitque, quieti vt conſiſterent, ne perciperet eos hoſtis: vbi inueherent equites, per principia procurrerent, nec pila emitterent, vt ſolent fortiſſimi ad gladios ſtringendos properantes, verum ſuperiora peterent, hoſtiumque oculos et faciem ferirent conuulnerarentque; haud ſubſtituros cum fuco ſuo formoſulos iſtos et floridos ſaltatores, neque facturos, vt contra appetens oculos ferrum intuerentur. Dum haec agit Caeſar, Pompeius ex equo aciem contemplatus, vt hoſtes vidit conſiſtentes et ſignum in ordinibus ſuis exſpectantes, contra, ſuos maxima ex parte non tranquillos, ſed imperitia fluctuantes tumultuanteſque, timuit, ne mox commiſſo proelio prorſus diſtraherentur. Itaque imperat anteſignanis, vt in procinctu atque in veſtigio ſtarent, atque ſic exciperent hoſtem.

Id

46 ἐκδραμόντων Vulcob.
47 δ' abeſt a SGerm.
48 στρατείας SGerm.
49 ἀραρότας Vulc.

50 αἰ-

λεμίϩς. ὁ δὲ Καῖσαρ αἰτιᾶται [50] τὸ ϛρατήγημα τϩτο· τῶν τε γὰρ πληγῶν τὸν ἐξ ἐπιδρομῆς τόνον ἀμαυρῶσαι, καὶ τὴν μάλιϛα τϩς πολλϩς ἐν τῷ συμφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις πληρϩσαν ἐνθϩσιασμϩ καὶ φορᾶς ἀντεξόρμησιν, ἅμα κραυγῇ καὶ δρόμῳ τὸν θυμὸν αὔξϩσαν, ἀφελόντα, πῆξαι καὶ καταψύξαι τϩς ἄνδρας. ἦσαν δ' οἱ μὲν μετὰ Καίσαρος, δισχίλιοι πρὸς δισμυρίϩς· οἱ δὲ μετὰ Πομπηΐϩ βραχεῖ πλείονες, ἢ διπλάσιοι τϩτων.

70. Ἤδη δὲ συνθήματος διδομένϩ παρ' ἀμφοτέρων, καὶ τῆς σάλπιγγος ἀρχομένης ἐγκελεύεσθαι πρὸς τὴν σύϛασιν, τῶν μὲν πολλῶν ἐσκοπεῖτο ἕκαϛος τὸ καθ' αὑτὸν, ὀλίγοι δὲ Ῥωμαίων, οἱ βέλτιϛοι, καί τινες Ἑλλήνων, παρόντες ἔξω τῆς μάχης, ὡς ἐγγὺς ἦν τὸ δεινὸν, ἐλογίζοντο τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλονεικίαν, ὅπϩ φέρϩσα τὴν ἡγεμονίαν ἐξέθηκεν [51]. ὅπλα γὰρ συγγενικὰ, καὶ τάξεις ἀδελφαὶ, καὶ κοινὰ σημεῖα, καὶ μιᾶς πόλεως εὐανδρία τοσαύτη καὶ δύναμις, αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέπιπτεν· ἐπιδεικνυμένη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐν

Id vero confilium reprehendit Caefar. Quippe eum ictuum oftendit ex incurfu vehementiam remififfe, ac dum infeftum aufert impetum, qui inprimis milites in concurrendo cum hoftibus ardore et alacritate implet, cum clamoreque et curfu furorem incitat, languorem et teporem induxiffe fuis. Caefar fub fignis viginti duo millia habebat, Pompeius paulo amplius altero tanto.

Signo pugnae vtrinque dato, incipientibufque ad concurfum concinere tubis, quifque ex vulgo ea, quae ad fe pertinebant, voluebat. Pauci Romani ex optimatibus et Graeci nonnulli praefentes extra aciem, vbi ante oculos fuit difcrimen, animo expendebant, ambitio et concertatio quo deduxiffet imperium. Arma cognata, acies germanae, communia figna, vniufque ciuitatis flos tantus et vires fecum collidebantur, demonftrantes naturam humanam, vbi com-

50 αἰτιᾶται...] De bello Ciu. Lib. III. *Mofes Dufoul.*

51 ἐξέθηκεν] Sufpecta mihi haec vox. Sed quam pro ea reponam nondum habeo. *Mofes Dufoul.*

πάθει γενομένη τυφλόν ἐςι καὶ μανιῶδες. ἦν μὲν γὰρ ἤδη, καθ᾽ ἡσυχίαν χρήζουσιν ἄρχειν καὶ ἀπολαύειν τῶν κατειργασμένων, τὸ πλεῖςον καὶ κράτιςον ἀρετῇ γῆς καὶ θαλάσσης ὑπήκοον· ἦν δέ τι [52] τροπαίων καὶ θριάμβων ἔρωτι βουλομένους χαρίζεσθαι, καὶ διψῶντας ἐμπίπλασθαι Παρθικῶν πολέμων, ἢ Γερμανικῶν. πολὺ δὲ καὶ Σκυθία λειπόμενον ἔργον, καὶ Ἰνδοὶ πρόφασις οὐκ ἄδοξος ἐπὶ ταῦτα τῆς πλεονεξίας, ἡμερῶσαι τὰ βαρβαρικά. τίς δ᾽ ἂν ἢ Σκυθῶν ἵππος, ἢ τοξεύματα Πάρθων, ἢ πλοῦτος Ἰνδῶν ἐπέσχε μυριάδας ἑπτὰ Ῥωμαίων ἐν ὅπλοις ἐπερχομένας, Πομπηΐου καὶ Καίσαρος ἡγουμένων, ὧν ὄνομα πολὺ πρότερον ἤκουσαν, ἢ τὸ Ῥωμαίων; οὕτως ἄμικτα καὶ ποικίλα καὶ θηριώδη φῦλα νικῶντες ἐπῆλθον. τότε δ᾽ ἀλλήλοις μαχόμενοι συνῆσαν, οὐδὲ τὴν δόξαν αὐτῶν,

commota eſt, quam coeca ſit et furioſa. Nam regere ſi cupiuiſſent et frui partis, quod indole optimum praeſtantiſſimumque erat terra marique, id habebant pacatum. Quod ſi quid tropaeorum et triumphorum deſiderio concedere voluiſſent, bella Parthica et Germanica ſatiare vel ſitientes valuiſſent. Supererat etiam ingens Scythia opus et India; praetextus etiam ad haec haud inhoneſtus immodicae cupiditatis, velle barbaras gentes cicurare. Quis enim aut Scytharum equus, aut quae ſagittae Parthorum, aut Indorum opes, ſeptuaginta millium Romanorum militum ſuſtinuiſſent, Pompeio et Caeſare ducibus, impreſſionem, quorum prius nomen audierant, quam Romanorum? Adeo horridas, verſutas, et feras nationes victoriis ſuis peragrarant. Ii tum ad depugnandum inter ſe coibant, nec gloriae ſuae, cuius

52 ἦν δέ τι] Anon. et Mur. ἦν δ᾽ ἔτι. Sed nondum ſic ſatis ſanus mihi videtur hic locus. Vocula ἦν non intellecta Interpretibus fraudi fuit. Vertunt enim, quaſi ἦν ſcriptum foret. Hinc eſt, quod in praecedentibus χρήζουσιν verbum fecerint, cum participium ſit: hinc, quod mox, pro βουλομένοις, quod procul dubio in Mſſ. Codd. exſtabat, βουλομένους ſcripſerint. Sic ergo locum refingendum cenſeo: ἦν δ᾽ ἔτι.... βουλομένοις χαρίζεσθαι, καὶ διψῶντας ἐμπίπλασθαι.... adeo vt ἐμπίπλασθαι pendeat ab ἦν. *Moſes Duſoul.*

53 εὐ-

δι' ἣν τῆς πατρίδος ἠφείδουν, οἰκτείραντες, ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνικήτων προσαγορευομένων. ἡ μὲν γὰρ γενομένη συγγένεια, καὶ τὰ Ἰουλίας φίλτρα, καὶ γάμος ἐκεῖνος, εὐθὺς ἦν[53] ἀπατηλὰ καὶ ὕποπτα κοινωνίας ἐπὶ χρείᾳ συνισταμένης ὁμηρεύματα, φιλίας δ' ἀληθινῆς οὐ μετέσχεν.

71. Ὡς δ' οὖν τὸ Φαρσάλιον πεδίον ἀνδρῶν καὶ ἵππων καὶ ὅπλων ἀνεπέπληστο, καὶ μάχης ἤρθη παρ' ἀμφοτέρων σημεῖα, πρῶτος ἐκ τῆς Καίσαρος φάλαγγος ἐξέδραμε Γάϊος Κρασσιανὸς[54] ἀνδρῶν ἑκατὸν[55] εἴκοσι λοχαγῶν, μεγάλην ἀποδιδοὺς ὑπόσχεσιν Καίσαρι. πρῶτον γὰρ αὐτὸν ἐξιὼν τοῦ χάρακος εἶδε, καὶ προσαγορεύσας, ἤρετο, πῶς φρονοίη περὶ τῆς μάχης. ὁ δὲ τὴν δεξιὰν προτείνας ἀνεβόησε· Νικήσεις λαμπρῶς, ὦ Καῖσαρ· ἐμὲ δ' ἢ ζῶντα τήμερον, ἢ νεκρὸν ἐπαινέσεις. τούτων τῶν λόγων μεμνημένος, ἐξώρμησε καὶ συνεπεσπάσατο πολλοὺς, καὶ προσέβαλε κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους. γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος εὐθὺς ἐν ξίφεσι, καὶ πολλῶν φο-

ius caufa nec ipfi patriae pepercerunt, vllam rationem habentes, qui dicti ad eam diem inuicti fuerant. Nam illa inita affinitas, Iuliae illecebrae, atque illae nuptiae, infidiofa ab initio fuerant et fufpecta neceffitudinis vtilitatis gratia contractae pignora, nec germanae amicitiae confortium habuerunt.

Vt igitur campi Pharfalici viris, armis, equis completi funt, et figna vtrinque concinuere, primus ex Caefaris acie procurrens C. Craftinus, qui centum viginti militum manipulum ducebat, quod Caefari fplendide promiferat, iam erat repraefentaturus. Nam primum hunc progrediens Caefar caftris adfpexit, appellanfque rogauit, quid fpei de pugna haberet? Ille porrecta dextra exclamauit, praeclaram victoriam, Caefar, reportabis: me autem hodie aut viuum, aut mortuum laudabis. Horum dictorum memor erupit, multifque ad fe contractis, in medios incurrit hoftes. Statim gladiis res geri coepta. Ibi multis inter-

53 εὐθὺς ἦν abfunt ab SGerm.
54 Κρασσιανὸς] *Craftinum* Caefar vocat, Appianus *Craffinum.*
55 ἑκατὸν deeft Iuntinae.

νευομένων, βιαζόμενον πρόσω καὶ διακόπτοντα τοὺς πρώτους ὑποστάς τις ὠθεῖ διὰ τοῦ στόματος τὸ ξίφος, ὥστε τὴν αἰχμὴν περάσασαν ἐνσχεῖν κατὰ τὸ ἰνίον. πεσόντος δὲ τοῦ Κρασσιανοῦ, κατὰ τοῦτο μὲν ἦν ἰσόῤῥοπος ἡ μάχη· τὸ δὲ δεξιὸν ὁ Πομπήϊος οὐ ταχέως ἐπῆγεν, ἀλλὰ παπταίνων ἐπὶ θάτερα, καὶ τὸ τῶν ἱππέων ἀναμένων ἔργον ἐνδιέτριβεν. ἤδη δ' ἐκεῖνοι τοὺς οὐλαμοὺς ἀνῆγον, ὡς κυκλωσόμενοι τὸν Καίσαρα, καὶ τοὺς προτεταγμένους ἱππεῖς ὀλίγους ὄντας ἐμβαλόντες [56] εἰς τὴν φάλαγγα. Καίσαρος δὲ τὸ σημεῖον ἄραντος, οἱ μὲν ἱππεῖς ἐξανεχώρησαν, αἱ δ' ἐπιτεταγμέναι σπεῖραι πρὸς τὴν κύκλωσιν ἐκδραμοῦσαι, τρισχίλιοι ἄνδρες, ὑπαντιάζουσι τοὺς πολεμίους, καὶ παριστάμενοι καθ' ἱππέων, ὡς ἐδιδάχθησαν, ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὑσσοῖς, ἐφιέμενοι τῶν προσώπων. οἱ δ', ἅτε μάχης πάσης ἄπειροι, τοιαύτην δὲ μηδὲ [57] προσδοκήσαντες, μηδὲ προμαθόντες, οὐκ ἐτόλμων, οὐδ' ἠνείχοντο τὰς πληγὰς ἐν ὄμμασι καὶ στόμασιν οὔσας, ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι καὶ προϊσχόμενοι τῶν ὄψεων τὰς χεῖρας, ἀκλεῶς ἐτράποντο. φευγόντων δὲ τούτων ἀμελήσαντες οἱ

interfectis, instantem et per antesignanos perrumpentem excipiens quidam gladio per os traiecit, vt mucro transfixus emineret sub occipite. Occiso Crastino, hac parte pugnabatur aequo marte. Dextrum cornu Pompeius tardius induxit, circumspectansque alterum, et equitum pugnam exspectans morabatur. Iam illi ad cingendum Caesarem, et equites eius paucos, qui in fronte erant locati, in peditum aciem coniiciendos, explicabant turmas. Ibi signo a Caesare dato, recepit se equitatus, et cohortes subsidiariae aduersus circuitionem locatae tria millia hostibus occurrerunt, obiicientesque se equis, vti praeceptum erat, erectis pilis ora eorum impetierunt. Illi vero, vt omnis pugnae rudes, et qui talem neque exspectauerant, neque praemeditati fuerant, abiecto animo, non sustinuerunt oculos suos et ora caedi, sed auersi oculosque manibus integentes turpiter in fugam se effudere. Iuliani, fugientibus omissis, pedites

56 ἐμβαλόντες] Mallem ἐμβαλοῦντες. 57 μὴ SGerm.

58 ἐπι-

Καίσαρος, ἐχώρουν ἐπὶ τοὺς πεζοὺς, ᾗ μάλιστα τῶν ἱππέων τὸ κέρας ἐψιλωμένον περιδρομὴν [58] ἐδίδου καὶ κύκλωσιν. ἅμα δὲ τούτων ἐκ πλαγίου προσπεσόντων, καὶ κατὰ στόμα τοῦ δεκάτου προσμίξαντος, οὐχ ὑπέμειναν, οὐδὲ συνέστησαν, ὁρῶντες ἐν ᾧ κυκλώσεσθαι τοὺς πολεμίους ἤλπιζον, αὐτοὺς τοῦτο πάσχοντας.

72. Τραπομένων δὲ τούτων, ὡς κατεῖδε τὸν κονιορτὸν ὁ Πομπήϊος, καὶ τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος εἴκασεν, ᾧ μὲν ἐχρήσατο λογισμῷ χαλεπὸν εἰπεῖν, μάλιστα δ' ὅμοιος παράφρονι καὶ παραπλῆγι τὴν διάνοιαν, καὶ μηδ' ὅτι Μάγνος ἐστὶ Πομπήϊος ἐννοοῦντι, μηδένα προσειπὼν, ἀπῄει βάδην εἰς τὸν χάρακα, πάνυ τοῖς ἔπεσι πρέπων ἐκείνοις·

> Ζεὺς δὲ πατὴρ Αἴανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον [59] ὦρσε·
> Στῆ δὲ ταφὼν, ὄπιθεν δὲ σάκος βάλεν ἑπταβόειον,
> Τρέσσε δὲ παπτήνας ἀφ' [60] ὁμίλου.

τοιοῦτος εἰς τὴν σκηνὴν παρελθὼν, ἄφθογγος καθῆστο,

dites sunt adorti, qua maxime nudatum equitatu cornu circumdari et cingi poterat. His ex latere eos inuadentibus, simulque decima legione in frontem incurrente, pedem retulere atque cessere: quum cernerent, qua re circumuenturos se sperauerant hostes, eam in se recidere.

Quibus pulsis, vt vidit puluerem Pompeius, et fugam coniecit equitatus, quo animo fuerit difficile est dictu: sed dementi maxime similis et attonito mente, neque Magnum se Pompeium esse cogitans; neminemque alloquutus, recepit se lento gressu in castra, in quem bene quadrabant hi versus:

> *At pater in curru residens sublimis eburno*
> *Iuppiter, Aiaci terrorem inflixit: at ille*
> *Attonitus scutum septeno tergore vinctum*
> *Ex acie timidus fugiens in terga reflexit.*

Ita praetorium ingressus tacitus sedit, dum magna manus tergis fugien-

58 ἐπιδρομὴν idem. SGerm. pro ἐν φόβον.
59 φόβος Vulcob. ἐμφόβον 60 ἐφ' SGerm.

μέχρις [61] οὐ τοῖς φεύγουσι πολλοὶ διώκοντες συνέπιπτον· τότε δὲ φωνὴν μίαν ἀφεὶς ταύτην· Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν; ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπών, ἀναστάς, καὶ λαβὼν ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέπουσαν, ὑπεξῆλθεν. ἔφυγε δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκων καὶ θεραπόντων· στρατιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλίους φησὶ πεσεῖν [62] Ἀσίνιος Πολίων, μεμαχημένος ἐκείνην τὴν μάχην μετὰ Καίσαρος. αἱροῦντες δὲ τὸ στρατόπεδον, ἐθεῶντο τὴν ἄνοιαν καὶ κουφότητα τῶν πολεμίων. πᾶσα γὰρ [63] σκηνὴ μυρσίναις κατέστεπτο, καὶ στρωμναῖς ἀνθιναῖς ἤσκητο, καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσταῖς· καὶ κρατῆρες οἴνου προὔκειντο, καὶ παρασκευὴ καὶ κόσμος ἦν τεθυκότων καὶ πανηγυριζόντων μᾶλλον, ἢ πρὸς μάχην ἐξοπλιζομένων. οὕτω ταῖς ἐλπίσι διεφθαρμένοι, καὶ γέμοντες ἀνοήτου θράσους, ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐχώρουν.

73. Πομπήϊος δέ, μικρὸν ἔξω τοῦ χάρακος προελθών, τὸν μὲν ἵππον ἀφῆκεν, ὀλίγων δὲ κομιδῇ περὶ αὐτὸν ὄντων, ὡς οὐδεὶς ἐδίωκεν, ἀπῄει καθ' ἡσυχίαν, ἐν

fugientium inhaerens vno agmine in caſtra irrupere. Tunc vna hac voce miſſa: Etiam in caſtra? praeterea nihil loquutus, ſurrexit, ſumtaque veſte praeſenti fortunae conueniente, clam caſtris exceſſit. Terga dederunt et caeterae legiones eius. Magna caedes tentoria cuſtodientium et ſeruitiorum edita. Militum ſex millia tantum cecidiſſe ait Aſinius Pollio, qui eo in proelio a partibus fuit Caeſaris. Captis caſtris, amentiam et leuitatem hoſtium contemplati ſunt. Siquidem tabernacula erant myrto omnia redimita, et ſtragulis pictis exornata: inſtructae poculis menſae, et crateres vini expoſiti, paratuſque et cultus ſacrificantium et feſtos dies agentium potius, quam ad proelium ſe armantium. Ita ſpe occoecati inaniſque pleni fiduciae ad pugnam proceſſerant.

At Pompeius, paulum extra vallum progreſſus, equum dimiſit. Paucis eum comitantibus, vbi nemo eſt inſequutus, abiuit ſedato gradu,

61 μέχρι idem. 62 πεσεῖν φησιν idem.
63 γὰρ abeſt ab eodem.

64 ἐπὶ

διαλογισμοῖς ὢν, οἵϰς εἰκὸς λαμβάνειν ἄνθρωπον ἔτη τέτταρα καὶ τριάκοντα νικᾶν καὶ κρατεῖν ἁπάντων εἰθισμένον, ἥττης δὲ καὶ φυγῆς τότε πρῶτον ἐν γήρᾳ λαμβάνοντα πεῖραν· ἐννοϰμενον δ', ἐξ ὅσων ἀγώνων καὶ πολέμων ηὐξημένην ἀποβαλὼν ὥρᾳ μιᾷ δόξαν καὶ δύναμιν, ἣ πρὸ μικρϰ τοσϰτοις ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ στόλοις δορυφορϰμενος, ἀπέρχεται μικρὸς ϰτω γεγονὼς καὶ συνεσταλμένος, ὥστε λανθάνειν ζητϰντας τϰς πολεμίϰς. παραμειψάμενος δὲ Λάρισσαν, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὰ Τέμπη, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα [64] δεδιψηκὼς, ἔπινε τϰ ποταμϰ, καὶ πάλιν ἀναστὰς ἐβάδιζε διὰ τῶν Τεμπῶν, ἄχρις [65] ϰ κατῆλθεν ἐπὶ τὴν [66] θάλατταν. ἐκεῖ δὲ τῆς νυκτὸς τὸ λοιπὸν ἀναπαυσάμενος ἐν καλυβίῳ τινὶ σαγηνέων, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἐπιβὰς ποταμίϰ πλοίϰ, καὶ τῶν ἑπομένων τϰς ἐλευθέρϰς ἀναλαβὼν, τϰς δὲ θεράποντας ἀπιέναι [67] πρὸς Καίσαρα κελεύσας, καὶ μὴ δεδιέναι· παρὰ γῆν κομιζόμενος, εἶδεν εὐμεγέθη [68] φορτηγὸν ἀνάγεσθαι μέλλϰσαν, ἧς ἐναυκλήρει Ῥωμαῖος

gradu, voluens cogitationes, quales verſare in animo veriſimile eſt virum annos quatuor et triginta, omnes vincere et ſuperare aſſuetum, cladem autem et fugam tum primum in ſenectute ſentientem, atque agitantem ſecum, ex quam multis collectam certaminibus et bellis abieciſſet vna hora gloriam et opes: per quas paulo ante tam multis armis, equis, claſſibus ſtipatus, diſcedit nunc vſque adeo humilis et adſtrictus, vt hoſtes lateat ipſum inueſtigantes. Praeterita Lariſſa, vt venit in Tempe, ſiti preſſus abiecit ſe in os et bibit ex flumine. Inde ſurgens Tempe peragrauit, dum peruenit ad mare. Ibi quod nocti ſupererat in tuguriolo piſcatorio quieuit. Circa diluculum nauem fluuiatilem conſcendit, acceptiſque comitibus, qui liberae conditionis erant, ſeruiſque ad Caeſarem abſque timore ire iuſſis, quum terram legeret, nauem conſpexit praegrandem onerariam, quae vela factura erat. Nauclerum habebat ciuem Romanum,

64 ἐπὶ τὸ στόμα SGerm.
65 ἄχρι idem.
66 τὴν abeſt ab eodem.
67 ἀπεῖναι] Lege, monente H. Steph. ἀπιέναι.
68 ἐν μεγέθει Vulcob.

69 ὑπε-

ἀνὴρ, ȣ̓ πάνυ Πομπηΐῳ συνήθης, γινώσκων δὲ τὴν ὄψιν αὐτȣ̃· Πετίκιος ἐκαλεῖτο [69]. τȣ́τῳ συνεβεβήκει τῆς παρῳχημένης νυκτὸς ἰδεῖν κατὰ τȣ̀ς ὕπνȣς Πομπήϊον, ȣ̓χ ὃν ἑώρακε πολλάκις, ἀλλὰ ταπεινὸν καὶ κατηφῆ, προσδιαλεγόμενον αὐτῷ. καὶ ταῦτα τοῖς συμπλέȣσιν ἐτύγχανε διηγȣ́μενος, ὡς δὴ φιλεῖ περὶ τῶν πραγμάτων τηλικȣ́των λόγον ἔχειν ἀνθρώπȣς σχολὴν ἄγοντας. ἐξαίφνης δέ τις τῶν ναυτῶν ἔφρασε κατιδὼν, ὅτι πλοῖον ποτάμιον ἀπὸ τῆς γῆς ἐρέσσεται, καὶ κατασείȣσί τινὲς ἄνθρωποι τὰ ἱμάτια, καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγȣσι πρὸς αὐτȣ́ς. ἐπιστὰς ȣ̃ν Πετίκιος [70], εὐθὺς ἔγνω τὸν Πομπήϊον, οἷον ὄναρ εἶδε· καὶ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, ἐκέλευσε τȣ̀ς ναύτας τὸ ἐφόλκιον παραβαλεῖν, καὶ τὴν δεξιὰν ἐξέτεινε, καὶ προσεκάλει τὸν Πομπήϊον, ἤδη συμφρονῶν τῷ σχήματι τὴν τύχην καὶ μεταβολὴν τȣ̃ ἀνδρός. ὅθεν ȣ̓́τε παράκλησιν ἀναμείνας, ȣ̓́τε λόγον, ἀλλ' ἀναλαβὼν ὅσȣς ἐκέλευσε μετ' αὐτȣ̃ (Λέντȣλοι δ' ἦσαν ἀμφότεροι, καὶ Φαώνιος) ἀνήχθη· καὶ μικρὸν ὕστερον ἰδόντες ἀπὸ γῆς

manum, cui non magnus vſus interceſſerat cum Pompeio, ſed nouerat eum de facie, Peticium nomine. Huic forte proxima nocte in ſomnis oblatus Pompeius fuerat, non qualem contemplatus erat frequenter, verum abiectus et moeſtus, ſecum colloquens. Vt igitur ſolent tantis de rebus homines otioſi confabulari, haec narrabat tum vectoribus. Ibi repente nauta quidam videre ait ſe nauem fluuiatilem remis a terra agi, hominesque nonnullos veſtibus ſignum dantes, ac manus ad ipſos porrigentes. Peticius, inhibito nauigio, mox agnouit Pompeium, qualem in ſomnis viderat, afflictoque capite nautis iuſſit cymbam admittere, dextramque porrexit et appellauit Pompeium, perſpiciens ex habitu fortunae eius conuerſionem. Vnde nullis exſpectatis precibus, vel oratione, ſed receptis cum eo omnibus, quos voluit, (ambo Lentuli erant et Fauonius) in altum eſt prouectus. Mox regem Deiotarum videntes ex terra

69 ὑπεκαλεῖτο Vulc. ἐπεκαλεῖτο SGerm.

70 ὁ Πετίκιος SGerm.

ἁμιλλώμενον Δηϊόταρον [71] τὸν βασιλέα προσαναλαμβάνουσιν [72]. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν δείπνου, καὶ παρεσκεύασεν ὁ ναύκληρος ἐκ τῶν παρόντων, ἰδὼν ὁ Φαώνιος οἰκετῶν ἀπορίᾳ τὸν Πομπήϊον ἀρχόμενον αὐτὸν ὑπολύειν, προσέδραμε καὶ ὑπέλυσε [73] καὶ συνήλειψε. καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου περιέπων καὶ θεραπεύων, ὅσα δεσπότας δοῦλοι, μέχρι νίψεως ποδῶν [74], καὶ δείπνου παρασκευῆς διετέλεσεν· ὥστε τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ὑπουργίας ἐκείνης θεασάμενον ἄν τινα καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ ἄπλαστον, εἰπεῖν·

Φεῦ [75] τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν.

74. Οὕτω δὲ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως, ἐκεῖθεν εἰς Μιτυλήνην ἐπέρα, οὕτω βουλόμενος Κορνηλίαν [76] ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱόν. ἐπεὶ δὲ προσέσχε τῇ νήσῳ κατ'

terra ad ipſos properantem, eum quoque accepere. Quum tempus coenae inſtaret, paraſſet autem ex praeſentibus copiis nauclerus, cernens Pompeium Fauonius ſeruorum penuria ſemetipſum lauantem, accurrit abluitque et vnxit eum: nec deſtitit deinceps curare et inſeruire ei, vt dominis ſerui, vſque ad pedum lauationem et coenam parandam. Vnde quum cerneret quidam illius miniſterii ſimplicem et minime fucatum candorem, ait:

Papae decent vt omnia egregios viros!

Ita praeuectus Amphipolim, inde Mitylenen tranſmiſit, vt ibi Corneliam et filium acciperet. Poſtquam ad litus inſulae

71 Δικόταρον Vulc.

72 ἀναλαμβ.] Scribe, cum [Iuntina, Aldina, SGerm.] Anon. et Mur. προσαναλαμβάνουσιν. *Moſes Duſoul.*

73 ἀπολύειν ... ὑπέλυσε] In Fl. Ed. et SGerm. ὑπολύειν legitur; et in eadem Ed. principe, ὑπέλυσε. Vtrumque optime.

74 μέχρι νίψεως ποδῶν] Operae pretium erit, conferre haec cum iis, quae apud Iohannem leguntur (XIII. 5.); vt, quid requirat in Diſcipulis ſuis Jeſus Noſter, plene intelligatur. *Moſes Duſoul.*

75 φεῦ...] Euripidis haec. Vide Op. Mor. 146. *Moſes Duſoul.*

76 τὴν Κορνηλίαν Vulc. SGerm.

77 οὐκ

αἰγιαλὸν, ἔπεμψεν εἰς πόλιν ἄγγελον, οὐχ ὡς [77] ἡ Κορνηλία προσεδόκα, τοῖς πρὸς χάριν ἀπαγγελλομένοις καὶ γραφομένοις ἐλπίζουσα τοῦ πολέμου κεκριμένου περὶ Δυῤῥάχιον ἔτι λοιπὸν ἔργον εἶναι Πομπηΐῳ τὴν Καίσαρος δίωξιν. ἐν τούτοις οὖσαν αὐτὴν καταλαβὼν ὁ ἄγγελος, ἀσπάσασθαι μὲν οὐχ ὑπέμεινε, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κακῶν τοῖς δάκρυσι μᾶλλον, ἢ τῇ φωνῇ, φράσας, σπεύδειν ἐκέλευσεν, εἰ βούλεταί πως Πομπήϊον ἰδεῖν ἐπὶ νεὼς μιᾶς καὶ ἀλλοτρίας. ἡ δ᾽ ἀκούσασα προήκατο μὲν αὐτὴν χαμᾶζε, καὶ πολὺν χρόνον ἔκφρων καὶ ἄναυδος ἔκειτο· μόλις δέ πως ἔμφρων γενομένη, καὶ συννοήσασα τὸν καιρὸν οὐκ ὄντα θρήνων καὶ δακρύων, ἐξέδραμε διὰ τῆς πόλεως ἐπὶ θάλατταν. ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπηΐου, καὶ δεξαμένου ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπερειπομένην καὶ περιπίπτουσαν· Ὁρῶ σε, εἶπεν, ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσεῤῥιμμένον ἑνὶ σκάφει, τὸν πρὸ τῶν Κορνηλίας γάμων πεντακοσίαις ναυσὶ ταύτην παραπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. τί μ᾽ ἦλθες ἰδεῖν, καὶ

ſulae applicuit, nuncium miſit in oppidum, non pro exſpectatione Corneliae, quae annunciatis et ſcriptis ſibi delinita, ex confecto ad Dyrrhachium bello vnum ſperabat reliquum eſſe, Caeſaris conſectationem. Ea in mente illam offendens nuncius, non ſuſtinuit eam ſalutare, verum pleraque ac maxima mala lacrymis magis, quam voce, exprimens, monet eam, vt maturet, modo adſpicere Pompeium in vna et aliena naui velit. Quibus nunciatis, illa abiecit ſe in terram, diuque de mentis ſtatu dimota et muta iacuit. Vix tandem recepta mente, intelligens, non eſſe lamentationum et lacrymarum tempus, ad mare media vrbe decurrit. Procedente ei obuiam Pompeio, exanimatamque atque in ipſum ſe reiicientem complexo: Video te, inquit, iactari, vir, non pro tua fortuna, ſed mea, vna huc eiectum ſcapha, qui ante Corneliae nuptias quingentis nauibus hoc mari es prouectus. Quid me videre voluiſti, nec durae

77 οὐχ ὡς...] Locus non admodum ſanus; paulo melius habiturus, ſi, pro ὡς, οἷον legas. *Moſes Duſoul.*

78 παρ-

οὐκ ἀπέλιπες τῷ βαρεῖ δαίμονι τὴν καί σε δυστυχίας ἀναπλήσασαν τοσαύτης; ὡς εὐτυχὴς μὲν ἂν ἤμην γυνὴ, πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθένιον [78] ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα· σώφρων δὲ, μετ' ἐκεῖνον, ὥσπερ ὥρμησα, τὸν ἐμαυτῆς προεμένη βίον; ἐσωζόμην δ' ἄρα καὶ Πομπηΐῳ Μάγνῳ συμφορὰ γενέσθαι.

75. Ταῦτ' εἰπεῖν τὴν Κορνηλίαν λέγουσι· τὸν δὲ Πομπήϊον ἀποκρίνασθαι· Μίαν ἄρα, Κορνηλία, τύχην ᾔδεις τὴν ἀμείνονα, ἣ καί σε ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι χρόνον πλείονα τοῦ συνήθους παρέμεινεν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν, γενομένους ἀνθρώπους, καὶ τῆς τύχης ἔτι πειρατέον. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων ἀναλαβεῖν ἐκεῖνα, τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον. ἡ μὲν οὖν γυνὴ μετεπέμπετο χρήματα καὶ θεράποντας ἐκ τῆς πόλεως· τῶν δὲ Μιτυληναίων τὸν Πομπήϊον ἀσπασαμένων, καὶ παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι πείθεσθαι καὶ θαῤῥεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν. αὐτὸς δὲ πρὸς

durae reliquisti sorti, quae tanta te quoque oneraui calamitate? Quam essem mulier fortunata, si ante nunciatam Publii, cui virgo nupseram, apud Parthos caedem exspirassem: ac sapiens, si, eo defuncto, vitam, vt institueram, profudissem? Atqui seruata sum, vt essem et Magno Pompeio cladi.

Sic fatam perhibent Corneliam, ac Pompeium respondisse: Tu vero vnam nosti, Cornelia, fortunam secundam, quae tibi quoque forsitan imposuit, quod solito diutius me sit comitata. Caeterum haec nobis, qui nati homines sumus, sunt ferenda, iterumque periclitanda sors. Neque enim abiicienda spes est illa recuperandi ei, qui huc ex illis recidit. Tum illa afferri ex oppido res suas iussit, euocauitque ancillas. Mitylenaeis Pompeium salutantibus et inuitantibus in oppidum, abnuit, atque monuit illos, victori vt parerent, bonoque essent animo: nam clementem et benignum Caesarem esse. Tum ad Cratippum

78 παρθενικὸν Vulc.

Κράτιππον, τραπόμενος τὸν Φιλόσοφον, (κατέβη γὰρ ἐκ τῆς πόλεως ὀψόμενος αὐτὸν) ἐμέμψατο καὶ συνδιηπόρησε βραχέα περὶ τῆς προνοίας, ὑποκατακλινομένου τοῦ Κρατίππου, καὶ παράγοντος αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἀμείνονας ἐλπίδας, ὅπως μὴ λυπηρὸς, μηδ' ἄκαιρος ἀντιλέγων εἴη. ἐπεὶ τὸ μὲν ἐρέσθαι τὸν Πομπήϊον ἦν ὑπὲρ τῆς προνοίας, τὸν δ' [79] ἀποφαίνεσθαι, ὅτι τοῖς πράγμασιν ἤδη μοναρχίας ἔδει διὰ τὴν κακοπολιτείαν· ἐρέσθαι δέ· Πῶς, ὦ Πομπήϊε, καὶ τίνι τεκμηρίῳ πεισθῶμεν, ὅτι βέλτιον ἂν σὺ τῇ τύχῃ Καίσαρος ἐχρήσω κρατήσας; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐατέον ὥσπερ ἔχει τὰ τῶν θεῶν.

pum philosophum conuersus (ille enim ex vrbe ad eum visendum descenderat) conquestus est, et cum eo disputauit nonnihil de prouidentia. Paululum concessit Cratippus traduxitque eum ad spem meliorem, ne acerbus, vel importunus foret repugnando. Nam quaesiuisset tandem Pompeius de prouidentia aliquid. Ille demonstrasset, propter peruersam rempublicam rebus principatu vnius opus esse. Quaesisset praeterea: Qui et quo, Pompei, signo credamus, si Caesarem vicisses, rectius te, quam illum, fortuna vsurum fuisse? Verum res diuinae suo ordini relinquendae.

Accepta

79 τὸ μὲν... ἦν ὑπὲρ τῆς προνοίας, τὸν δ' ἀποφ.] Habemus in hunc locum H. Steph. Obseruat. Differt. prolixitate similiorem, quam Notae. Habemus Dacerii ἐπίκρισιν. Neuter, mea quidem sententia, rem acu tetigit. Leui momento tenebris istis lux affulgebit; modo, primo, quod procliue est, mecum statuas, ὑπὲρ τῆς Προνοίας ἐρέσθαι, id nostro significare, quod omnibus Graecis Scriptoribus significare solet; *Prouidentiae nomine interrogare:* Vide IV. 133, 13. Secundo, vt, pro τὸν δ' ἀποφαίνεσθαι, τὸ δ' ἀποφαίνεσθαι legas. Ea enim est vis duplicis illius τὸ, cum prius μὲν adiunctum habet, posterius δὲ; vt aut *alterutrum* significetur, aut *vtrumque*. Vides iam, quam apte et concinne dicat Plutarchus: *Potuisse Cratippum*, TVM *Prouidentiae nomine a Pompeio quaerere, quo tandem argumento constiterit, vsurum fuisse melius fortuna, si vicisset, quam Caesarem:* TVM *ostendere, &c. Moses Dusoul.*

80 Ἀτ-

76. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους, ἐκομίζετο, προσίσχων ὅρμοις ἀναγκαίοις ὕδωρ, ἢ ἀγορὰν, ἔχουσιν. εἰς δὲ πόλιν εἰσῆλθε πρώτην Ἀττάλειαν[80] τῆς[81] Παμφυλίας. ἐνταῦθα δ' αὐτῷ καὶ τριήρεις τινὲς ἀπήντησαν ἐκ Κιλικίας, καὶ στρατιῶται συνελέγοντο, καὶ τῶν συγκλητικῶν πάλιν ἑξήκοντα περὶ αὐτὸν ἦσαν. ἀκούων δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἔτι συνεστάναι, καὶ Κάτωνα πολλοὺς στρατιώτας ἀνειληφότα περαιοῦν εἰς Λιβύην, ὠδύρετο πρὸς τοὺς φίλους, καταμεμφόμενος ἑαυτὸν ἐκβιασθέντα πεζῷ[82] συμβαλεῖν, τῇ δὲ κρείττονι ἀδηρίτως δυνάμει πρὸς μηδὲν ἀποχρήσασθαι, μηδὲ περιορμίσαι[83] τὸ ναυτικὸν, ὅπου κατὰ γῆν σφαλεὶς, εὐθὺς ἂν εἶχεν ἀντίπαλον ἐκ θαλάττης παρεστῶσαν ἀλκὴν καὶ δύναμιν τοσαύτην. οὐδὲ[84] γὰρ ἁμάρτημα Πομπηΐου μεῖζον, οὐδὲ δεινότερον στρατήγημα Καίσαρος, ἢ τὸ τὴν μάχην οὕτω μακρὰν ἀποσπάσασθαι τῆς ναυτικῆς βοηθείας. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν παρόντων κινεῖν[85] τι καὶ πράττειν ἀναγκαζόμενος, ἐπὶ τὰς πόλεις

Accepta coniuge et amicis, nauigauit appellens ad portus neceſſarios, vbi aquare et accipere poterat neceſſaria. Primum oppidum iniit Attaliam Pamphyliae. Ibi ei nonnullae naues ex Cilicia occurrere, militeſque contracti ad eum ſunt, atque rurſus ſexaginta ordinis ſenatorii ad eum conuenere. Quum acciperet, claſſem adhuc ſaluam eſſe, et Catonem, magna vi militum ex fuga collecta, in Africam traieciſſe, conqueſtus eſt, ſemet ipſe increpitans, quod adactus pedeſtribus copiis confligere, et firmioribus citra controuerſiam viribus nuſquam vſus eſſet, nec claſſe cinxiſſet ſe: vbi ſi terra ceſpitaſſet, illico ad manum par haberet maritimum robur et vires tam ingentes. Neque enim fuit peccatum Pompeii maius, neque conſilium callidius Caeſaris, quam quod tam procul ab ſubſidio nautico proelium retraxerit. Verum quia ex praeſentibus facultatibus mouere aliquid et tentare neceſſe habebat, legatos

80 Ἀτταλίαν SGerm.

81 τῆς deeſt Iunt.

82 πεζῷ] Lege, cum Vulc. et Mur. τῷ πεζῷ.

83 περιορμίσαι]. Vide, annon ſatius ſit ſcribere παρορμίσαι. [SGerm. dat περιορμῆσαι.]

84 οὐδὲν Vulc. SGerm.

85 κρίνειν SGerm.

παρέπεμπε[86]· τὰς δ' αὐτὸς περιπλέων ᾔτει χρήματα, καὶ ναῦς ἐπλήρου. τὴν δ' ὀξύτητα τοῦ πολεμίου καὶ τὸ τάχος δεδοικώς, μὴ προαναρπάσῃ τῆς παρασκευῆς αὐτὸν ἐπελθών, ἐσκόπει καταφυγὴν ἐπὶ τῷ παρόντι καὶ ἀναχώρησιν. ἐπαρχία μὲν οὖν οὐδεμία φυλάξιμος[87] ἐφαίνετο βουλευομένοις αὐτοῖς· τῶν δὲ βασιλειῶν αὐτὸς μὲν ἀπέφαινε τὴν Πάρθων ἱκανωτάτην οὖσαν ἔν τε τῷ παρόντι δέξασθαι καὶ περιβαλεῖν σφᾶς ἀσθενεῖς ὄντας, αὖθίς τε ῥῶσαι καὶ προπέμψαι μετὰ πλείστης δυνάμεως· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν εἰς Λιβύην καὶ Ἰόβαν ἔτρεπον τὴν γνώμην. Θεοφάνει δὲ τῷ Λεσβίῳ μανικὸν ἐδόκει τριῶν ἡμερῶν πλοῦν ἀπέχουσαν Αἴγυπτον ἀπολιπόντας, καὶ Πτολεμαῖον, ἡλικίαν μὲν ἀντίπαιδα, φιλίας δὲ καὶ χάριτος πατρῴας ὑπόχρεων, Πάρθοις ὑποβαλεῖν ἑαυτόν, ἀπιστοτάτῳ γένει· καὶ Ῥωμαίῳ μὲν ἀνδρί, κηδεστῇ γενομένῳ, τὰ δεύτερα λέγοντα[88], πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων μὴ θέλειν, μηδὲ

legatos misit ad vrbes. Ab aliis circumuectus ipse argentum postulabat et naues complebat. Sed quia velocitatem et celeritatem extimescebat hostis, ne superueniens ante apparatum opprimeret se, circumspiciebat in praesentia confugium et receptum. Prouinciam deliberans nullam se tueri videbat posse. Ex regnis Parthicum censuit pollentissimum, tum ad ipsos excipiendos in praesenti et tegendos infirmos, tum ad confirmandos iterum et magnis viribus stipandos. Alii in Africam et ad Iubam animum conuertebant. Verum Theophani Lesbio insanum videbatur, Aegypto, quae trium dierum iter abesset, relicta, et Ptolemaeo, aetate iam adulto, atque amicitiae caussa et beneficiorum apud patrem collocatorum ei obstricto, Parthis se subiiceret, infidissimae genti; et quum viri Romani, soceri quondam sui, nollet secundarius esse et primus aliorum, neque moderationem experiri

86 παρέπεμπε] Scribe, cum Vulc. Anon. et Mur. περιέπεμπε. *Mos. Dusoul.*

87 φυλάξιμος] Scribendum potius, vt in Vulc. Anon. Steph. et Mur. est, φύξιμος. qua voce vtitur noster alicubi in Op. Mor. teste Const. Lex. in quo inde φύξιμον λιμένα adducitur. *Bryanus* et *Moses Dusoul.*

88 τὰ δεύτερα λέγοντα] Anon. et Mur. νέμοντα, pro λέγοντα, habent. Ego, si a λέγοντα recedendum esset, λαχόντα mallem. Sed

πειρᾶσθαι τῆς ἐκείνου μετριότητος· Ἀρσάκην [89] δὲ ποιεῖσθαι κύριον ἑαυτοῦ, τὸν μηδὲ Κράσσου δυνηθέντα ζῶντος· καὶ γυναῖκα νέαν, οἴκου τοῦ Σκιπίωνος, εἰς βαρβάρους κομίζειν ὕβρει καὶ ἀκολασίᾳ τὴν ἐξουσίαν μετροῦντας. ᾗ, κἂν μὴ πάθῃ, δόξῃ [90] δὲ παθεῖν, δεινόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς ποιῆσαι δυναμένοις γενομένῃ. τοῦτο μόνον, ὥς φασιν, ἀπέτρεψε [91] τῆς ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὁδοῦ Πομπήϊον· εἰ δή τις ἔτι [92] Πομπηΐου λογισμὸς, ἀλλ' οὐχὶ δαίμων ἐκείνην ὑφηγεῖτο τὴν ὁδόν.

77. Ὡς δ' οὖν ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀναχθεὶς ἀπὸ Κύπρου Σελευκίδι τριήρει μετὰ τῆς γυναικὸς, (τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἐν μακραῖς ὁμοίως ναυσὶν, οἱ δ' ἐν ὁλκάσιν ἅμα συμπαρέπλεον) τὸ μὲν πέλαγος διεπέρασεν ἀσφαλῶς· πυθόμενος δὲ, τὸν Πτολεμαῖον ἐν Πηλουσίῳ καθῆσθαι μετὰ στρατιᾶς [93], πολεμοῦντα πρὸς τὴν ἀδελφὴν, ἐκεῖ κατέσχε, προπέμψας τὸν φράσοντα τῷ

experiri illius, arbitrio ſe permittere Arſacis, qui ne in Craſſo quidem potuiſſet ius habere viuente: et mulierem iuuenem ex Scipionis familia ad barbaros, qui poteſtatem ſuam definiant libidine et laſciuia, deportare: quae vt nullam iniuriam accipiat, attamen putari accepiſſe, quum in manu fuerit eorum, qui facere poſſent, indignum eſſe. Vnum hoc (vti ferunt) ab itinere verſus Euphratem auertit eum, ſi quod tamen Pompeii conſilium et non fatum in hanc eum impulit viam.

Vt igitur ea ſententia obtinuit, fugiendum eſſe in Aegyptum, conſcenſa Seleucide triremi, ex Cypro cum vxore ſoluit. Alii, pars in nauibus longis, alii in onerariis eum comitati ſunt. Pelagus tuto tranſmiſit. Quum autem Ptolemaeum accepiſſet Peluſii cum exercitu ſedere, et bellum gerere cum ſorore ſua, eo decurrit. Praemittit

Sed vide IV. 452, 13. *Moſes Duſoul.*

89 Ἀρσάκην ...] *Arſaces* nullus iis temporibus Parthorum rex fuit. *Arſacidem* dicere voluit aut Theophanes, aut Plutarchus. *Dacer.*

90 δόξῃ] Fl. Ed. δόξει. Melius. Mur. ἣν κἂν μὴ πάθῃ, δόξῃ τοῦ παθεῖν δεινόν ἐστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῖς. Sed quid legendum ſit, non liquet. *Moſes Duſoul.*

91 ἀπέστρεψε Vulcob.

92 ἔτι dat Iuntina, ſed ſola.

93 στρατείας SGerm.

94 Ποθει-

βασιλεῖ καὶ δεησόμενον. ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος ἦν κομιδῆ νέος· ὁ δὲ πάντα διέπων τὰ πράγματα Ποθεινὸς [94] ἤθροισε βουλὴν τῶν δεινοτάτων [94 b]. ἐδύναντο δὲ μέγιστον οὓς ἐκεῖνος ἐβούλετο, καὶ λέγειν ἐκέλευσεν ἣν ἔχει γνώμην ἕκαστος. ἦν οὖν δεινὸν περὶ Πομπηΐου Μάγνου βουλεύεσθαι Ποθεινὸν τὸν εὐνοῦχον, καὶ Θεόδοτον τὸν Χῖον, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνειλημμένον, καὶ τὸν Αἰγύπτιον Ἀχιλλᾶν. κορυφαιότατοι γὰρ ἦσαν ἐν κατευνασταῖς καὶ τιθηνοῖς τοῖς ἄλλοις οὗτοι σύμβουλοι. καὶ τοιούτου δικαστηρίου ψῆφον Πομπήϊος ἐπ' ἀγκυρῶν πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων περιέμενεν, ὃν Καίσαρι σωτηρίας χάριν οὐκ ἦν ἄξιον [95] ὀφείλειν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων τοσοῦτον αἱ γνῶμαι διέστησαν, ὅσον οἱ μὲν ἀπελαύνειν ἐκέλευον, οἱ δὲ καλεῖν καὶ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα· Θεόδοτος δὲ, δεινότητα λόγου καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος, οὐδέτερον ἀπέφηνεν ἀσφαλὲς, ἀλλὰ δεξαμένους μὲν, ἕξειν Καίσαρα πολέ-

tit autem quendam, qui aduentum ſuum regi ſupplicibus verbis nuntiet. Erat admodum adoleſcens Ptolemaeus: qui in regni procuratione erat, Pothinus, conſilium coëgit eorum, qui ſummam obtinebant auctoritatem. Plurimum autem poterant, quos ille volebat. Hic iuſſit, vt ſuam quiſque exprimeret ſententiam. Id vero indignum erat, de Pompeio Magno conſultare Pothinum eunuchum, Theodotum Chium, mercenarium rhetoricorum magiſtrum illuc vocatum, et Aegyptium Achillam. Hi enim inter cubicularios et nutritios alios erant principes conſilii. Iſtius decretum conſeſſus Pompeius in ancoris procul a terra ſtans operiebatur, quem incolumitatis gratiam Caeſari indignum erat debere. Aliorum eatenus diſcrepauerunt ſententiae, quatenus hi reiiciendum, alii vocandum et recipiendum cenſebant. At Theodotus facundiam et declamandi oſtentans facultatem, neutrum eſſe oſtendit incolume, ſed ſi recepiſſent eum, hoſtem Caeſarem ipſos

94 Ποθεινὸς] *Photinum* Comm. Caeſaris habent; inquit *Cr.* Et ita in Anon. et Mur. ſcribitur. Φωτῖνος. *Moſes Duſoul.*

94b δυνατωτάτην Anon. δυνατωτάτων SGerm.

95 ὃν — οὐκ ἦν ἄξιον] Interpretes Gallicus et Anglicus recte, quid Plutarchus voluerit, aſſequuti ſunt. Sed, vt Graeca id ſignificent, quod volunt, non ὃν, ſed ᾧ, legendum videtur. *Moſ. Duſoul.*

96 διώξεως

μιον, καὶ δεσπότην Πομπήϊον· ἀπωσαμένους δὲ, καὶ Πομπηΐῳ τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἔσεσθαι, καὶ Καίσαρι τῆς διώξεως[96]· κράτιστον οὖν εἶναι μεταπεμψαμένους ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα· καὶ γὰρ ἐκείνῳ χαριεῖσθαι, καὶ τοῦτον οὐ φοβήσεσθαι. προσεπεῖπε[97] δὲ διαμειδιάσας, ὥς φασιν, ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει.

78. Ταῦτα κυρώσαντες, ἐπ' Ἀχιλλᾷ ποιοῦνται τὴν πρᾶξιν. ὁ δὲ Σεπτίμιόν τινα πάλαι γεγονότα Πομπηΐου ταξίαρχον παραλαβὼν, καὶ Σάλβιον ἕτερον ἑκατοντάρχην, καὶ τρεῖς, ἢ τέτταρας ὑπηρέτας, ἀνήχθη πρὸς τὴν Πομπηΐου ναῦν. ἔτυχον δὲ πάντες εἰς αὐτὴν οἱ δοκιμώτατοι τῶν συμπλεόντων ἐμβεβηκότες, ὅπως εἴδειεν τὸ πραττόμενον. ὡς οὖν εἶδον οὐ βασιλικὴν, οὐδὲ λαμπρὰν, οὐδὲ ταῖς Θεοφάνους ἐλπίσιν ὁμοίαν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς ἁλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπείδοντο τὴν ὀλιγωρίαν· καὶ τῷ Πομπηΐῳ παρῄνουν εἰς πέλαγος ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν, ἕως ἔξω βέλους εἰσίν. ἐν τούτῳ δὲ πελαζούσης τῆς ἁλιάδος, φθάσας ὁ Σεπτίμιος ἐξανέστη, καὶ Ῥω-

ipſos habituros, et Pompeium dominum: ſin abegiſſent, in culpa futuros apud Pompeium, quod ipſum repulerint: apud Caeſarem, quod inſequi eum diutius cogeretur. Optimum ergo factu eſſe, vt accitum interficiant. Siquidem et illi rem gratam facturos, neque hunc formidaturos. Adieciſſe aiunt arridentem, Mortuum non mordere.

Poſtquam in eam ſententiam itum eſt, rem exſequendam delegauerunt Achillae. Hic Septimium quendam, qui ordinem quondam duxerat ſub Pompeio, Saluiumque alterum centurionem, praeterea tres, vel quatuor miniſtros aſſumſit, atque ita ad nauem Pompeii prouectus eſt. Forte omnes primores eorum, qui Pompeium comitabantur, conſcenderant ad eum, vt, quid ageretur, conſpicerent. Vt videre autem non regium, nec ſplendidum, nec Theophanis congruentem ſpei receptum, ſed naui vna piſcatoria paucos homines venire, ſuſpectum eum contemtum habuerunt, monueruntque Pompeium, dum extra telorum iactum eſſent, retrorſum vt in ſalum ageret nauem. Interea appropinquante nauicula, prior aſſurrexit Septimius, ac latine Pompeium

96 διώσεως dant Iunt. et Ald. 97 προσέπιπτε dat Iuntina ſola.

 98 τριήρη

μαῖςὶ τὸν Πομπήϊον αὐτοκράτορα προσηγόρευσεν. ὁ δ' Ἀχιλλᾶς, ἀσπασάμενος αὐτὸν Ἑλληνιςὶ, παρεκάλει μετελθεῖν εἰς τὴν ἁλιάδα· τέναγος γὰρ εἶναι πολὺ, καὶ βάθος οὐκ ἔχειν πλόϊμον τριήρει [98] τὴν θάλατταν, ὑπόψαμμον οὖσαν. ἅμα δὲ καὶ νῆές [99] τινες ἑωρῶντο τῶν βασιλικῶν πληρούμεναι, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ὁπλῖται κατεῖχον. ὥςτ' ἄφυκτα καὶ μεταβαλλομένοις ἐφαίνετο, καὶ προσῆν τὸ διδόναι τοῖς φονεῦσι τὴν ἀπιςίαν αὐτὴν τῆς ἀδικίας ἀπολογίαν. ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορνηλίαν προαποθρηνοῦσαν αὐτοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχας προεμβῆναι κελεύσας, καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἕνα, Φίλιππον, καὶ θεράποντα, Σκήνην [500] ὄνομα, δεξιουμένων αὐτὸν ἤδη τῶν περὶ Ἀχιλλᾶν, ἐκ τῆς ἁλιάδος μεταςραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν, εἶπε Σοφοκλέους ἰαμβεῖα·

> Ὅςις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται [1],
> Κείνου 'ςὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

79. Ταῦτα δ' ἔσχατα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φθεγξάμενος ἐνέβη· καὶ συχνοῦ διαςήματος ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ

peium imperatorem appellauit. Achillas, verbis Graecis salute data, hortatus est eum, vt in nauiculam suam transiret, vadosum praedicans mare esse, nec triremis patiens, quod breuia sabulosa haberet. Simul naues aliquot regiae compleri conspiciebantur, et litus tenebant armati: vt nec elabi se, si mutarent consilium, viderent posse. Accedebat, quod percussoribus diffidentiam ipsam praebituri essent iniuriae colorem. Salutata ergo Cornelia, quae exitum eius iam ante deplorabat, duos centuriones, ex libertis vnum, Philippum, et seruum, Scenem nomine, prae se in nauiculam iussit descendere. Et iam porrigente dextram ei ex nauicula Achilla, ad vxorem et filium conuersus Sophoclis iambica pronuntiauit:

> *Etenim tyranni quisquis intrat in domum,*
> *Fit seruus eius, liber etsi venerit.*

His postremum quum suos esset affatus, ingressus est. Satis amplo interuallo inter terram et triremem, vbi nemo eorum,

98 τριήρη SGerm.
99 ναῦς est in Iunt. et SGerm.
500 σκίνην Iunt. σκύνην Ald. Σκύθην, Σκύνην Vulcob. Σκύθην SGerm.
1 ἐκπορεύεται Vulc.
2 ἀπεσκε-

τῆς τριήρους, ὡς οὐδεὶς παρὰ τῶν συμπλεόντων ἐγίνετο λόγος φιλάνθρωπος πρὸς αὐτὸν, ἀποβλέψας εἰς τὸν Σεπτίμιον· Οὐ δή πού σ', εἶπεν, ἐγὼ γεγονότα συστρατιώτην ἐμὸν ἀμφιγνοῶ; κἀκεῖνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον, οὐδὲν προσειπὼν, οὐδὲ φιλοφρονηθείς. πολλῆς οὖν πάλιν οὔσης σιωπῆς, ὁ Πομπήϊος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ λόγον Ἑλληνικὸν, ᾧ παρεσκεύαστο χρῆσθαι πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ γῇ προσεπέλαζον, ἡ μὲν Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθὴς οὖσα τὸ μέλλον ἐπεσκοπεῖτο [2], καὶ θαῤῥεῖν ἤρχετο [3], πολλοὺς ὁρῶσα πρὸς τὴν ἀπόβασιν τῶν βασιλικῶν, οἷον ἐπὶ τιμῇ καὶ δεξιώσει, συνερχομένους. ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήϊον, τῆς τοῦ Φιλίππου λαμβανόμενον χειρὸς, ὅπως ῥᾷον ἐξανασταίη [4], Σεπτίμιος ὄπισθεν τῷ ξίφει διελαύνει πρῶτον [5], εἶτα Σάλβιος μετ' ἐκεῖνον, εἶτ' Ἀχιλλᾶς, ἐσπάσαντο [6] τὰς μαχαίρας. ὁ δὲ ταῖς χερσὶν

eorum, qui in nauicula erant, hilariter eſt Pompeium alloquutus, intuitus Septimium: Ecquid te, inquit, ego commilitonem quondam meum agnoſco? Ille tantum capite annuit, non eſt affatus, nec benignitatem ei oſtendit vllam. Quum iterum iam immobiles ſilerent, tenens Pompeius in paruo libello conſcriptam ab ſe Graecam orationem, qua vti apud Ptolemaeum ſtatuerat, eam coepit legere. Poſtquam terrae appropinquauerunt, Cornelia cum amicis ex naui anxia ſpeculabatur euentum, coepitque ſuſtollere animos, quod ad deſcenſionem multos ex regiis cerneret honoris et recipiendi eius gratia concurrentes. Ibi Pompeium, qui Philippum manu prehendit, quo ſurgeret commodius, Septimius primus a tergo traiecit, inde ſecundum eum Saluius, mox Achillas, enſes ſtrinxerunt. Ille ambabus manibus

2 ἀπεσκοπεῖτο SGerm.

3 θαῤῥεῖν ἤρετο] Anon. et Mur. ἤρχετο. vti volebat Steph. Ita enim ille legendum, aut ἐπῄρετο, cenſuerat.

4 ἐξανάστῃ SGerm.

5 πρῶτον] Scribendum omnino, cum Vulc. πρῶτος: ſuadente etiam Steph. Et, pro poſteriore εἶτα, καὶ legendum videtur. *Moſes Duſoul.*

6 ἐπεσπάσαντο SGerm.

ἀμφοτέραις τὴν τήβεννον [7] ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μηδὲν εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ, μηδὲ ποιήσας, ἀλλὰ στενάξας μόνον, ἐνεκαρτέρησε ταῖς πληγαῖς· ἑξήκοντα μὲν ἑνὸς δέοντος [8] βεβιωκὼς ἔτη, μιᾷ δ' ὕστερον [ἡμέρα [9]] τῆς γενεθλίου τελευτήσας τὸν βίον.

80. Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν, ὡς ἐθεάσαντο τὸν φόνον, οἰμωγὴν ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες, ἔφυγον ἀράμενοι τὰς ἀγκύρας κατὰ τάχος. καὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἐβοήθει πελαγίοις [10] ὑπεκθέουσιν· ὥστε βουλομένους διώκειν ἀποτραπέσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. τοῦ δὲ Πομπηΐου τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἁλιάδος, τοῖς δεομένοις τοιούτου θεάματος ἀπέλιπον. παρέμεινε δ' αὐτῷ Φίλιππος, ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως· εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσσῃ τὸ σῶμα, καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ περιστείλας, ἄλλο δ' οὐδὲν ἔχων, ἀλλὰ περισκοπῶν τὸν αἰγιαλὸν, εὗρε μικρᾶς ἁλιά-

manibus faciem toga intexit, nec quicquam indignum se loquutus est, nec fecit, tantum suspirio edito patienter ictus excepit. Annos natus vndesexaginta, postridie natalium suorum fato functus est.

Illi, qui in nauibus erant, vbi caedem spectauerunt, gemitum edidere ad terram vsque exauditum, ancorisque propere solutis, fugae se mandauere. Benignus autem ventorum ex mari afflatus fugam eorum adiuuit. Vnde molientes persequi eos Aegyptii destitere. Caput Pompeii desecuerunt; truncum e nauicula nudum proiecerunt, reliqueruntque spectaculum iis, quos talia delectarent. Philippus, dum satiarunt oculos, remansit apud eum. Inde aqua marina abluit corpus, ac tunicula quadam sua inuoluit. Quum nihil aliud ad manum esset, circumspiciens litus, reperit

7 τίβεννον idem.

8 ἑξήκοντα . . . ἑνὸς δέοντες] Vixit non plures LVIII. Quod non Dio tantum tradit, sed et ex computo conficitur. Natus enim anno ab V. C. DCXLVII. decessit DCCV. Quibus vnicus ille dies addendus, qui hic memoratur. *Dacer.*

9 ἡμέρα deest Iunt. et Ald.

10 πελαγίοις] Viderint in re nautica oculatiores; ego πλαγίως legendum censeo. *Moses Dusoul.*

11 μέμφομαι

δος λείψανα, παλαιὰ μὲν, ἀρκῦντα δὲ νεκρῷ γυμνῷ, καὶ ὐδὲ ὅλῳ, πυρκαϊὰν ἀναγκαίαν παρασχεῖν. ταῦτα συγκομίζοντος αὐτῦ καὶ συντιθέντος, ἐπιςὰς ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἤδη γέρων, τὰς δὲ πρώτας ςρατείας ἔτι νέος Πομπηΐῳ συνεςρατευμένος· Τίς ὢν, ὦ ἄνθρωπε, ἔφη, θάπτειν διανοῆ Μάγνον Πομπήϊον; ἐκείνυ δὲ φήσαντος, ὡς ἀπελεύθερος· Ἀλλ᾽ ὐ μόνῳ σοι, ἔφη, τῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει· κἀμὲ δὲ ὥσπερ εὑρήματος εὐσεβῦς δέξαι κοινωνὸν, ὡς μὴ κατὰ πάντα μέμφωμαι [11] τὴν ἀποξένωσιν, ἀντὶ πολλῶν ἀνιαρῶν τῦτο γῦν εὑράμενος, ἅψασθαι καὶ περιςεῖλαι ταῖς ἐμαῖς χερσὶ τὸν μέγιςον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων. ὕτω μὲν ἐκηδεύετο Πομπήϊος. τῇ δ᾽ ὑςεραίᾳ Λεύκιος Λέντλος, ὐκ εἰδὼς τὰ πεπραγμένα, πλέων ἀπὸ Κύπρυ καὶ παρὰ γῆν κομιζόμενος, ὡς εἶδε νεκρῦ πυρὰν, καὶ παρεςῶτα τὸν Φίλιππον ὔπω καθορώμενος· Τίς ἄρα, ἔφη, τὸ πεπρωμένον ἐνταῦθα τελέσας ἀναπέπαυται; καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ ςενάξας· Τάχα δ᾽, εἶπε, σὺ, Πομπήϊε Μάγνε. καὶ μετὰ μικρὸν ἀποβὰς, καὶ συλληφθεὶς ἀπέθανε. τῦτο Πομπηΐυ τέλος. ὐ πολλῷ δ᾽ ὕςερον Καῖ-

reperit paruulae nauiculae piſcatoriae marcidas quidem reliquias, ſed quae ſufficerent ad neceſſarium rogum cadaueri nudo, nec ei integro. Has congerenti et componenti quidam iam in graui aetate ciuis Romanus aſſiſtens, qui prima ſtipendia iuuenis ſub Pompeio fecerat: Tu, inquit, quis hominum es, qui Magnum Pompeium funerare paras? Qui vbi reſpondit, libertum eius eſſe: Atqui hoc decus, inquit, non apud vnum te reſidebit. Admitte me quaſi pii lucri conſortem, ne vndequaque de hac conquerar peregrinitate, pro multis moleſtiis id certe nactus, vt manibus meis contingam et cooperiam ſummum populi Romani imperatorem. Ita funeratus eſt Pompeius. Poſtero die L. Lentulus, huius rei ignarus, ex Cypro aduectus et litus legens, vt funeris pyram vidit atque aſſiſtentem Philippum, necdum ſatis eum agnitum: Quis hic, inquit, fato functus iacet? Ac aliquantulo interpoſito ſpatio ſuſpirans: Fortaſſis tu, inquit, Magne Pompei. Paulo poſt egreſſum ex naui comprehenderunt necaueruntque. Hic exitus Pompeii fuit. Haud multo poſt in Aegyptum ita perculſam

11 μέμφομαι SGerm.

σαρ ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον [12] οὕτω καταπεπληγμένην, τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν, ὡς παλαμναῖον, ἀπεστράφη· τὴν δὲ σφραγῖδα τοῦ Πομπηΐου δεξάμενος ἐδάκρυσεν· ἦν δὲ γλυφὴ λέων [13] ξιφήρης. Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἀπέσφαξεν, αὐτὸς δὲ μάχῃ λειφθεὶς [14] ὁ βασιλεὺς [15] περὶ τὸν ποταμὸν ἠφανίσθη. Θεόδοτον δὲ τὸν σοφιστὴν ἡ μὲν ἐκ Καίσαρος δίκη παρῆλθε· φυγὼν γὰρ Αἴγυπτον, ἐπλανᾶτο ταπεινὰ πράττων καὶ μισούμενος· Βροῦτος δὲ Μάρκος, ὅτε Καίσαρα κτείνας ἐκράτησεν, ἐξευρὼν αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ, καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε. τὰ δὲ λείψανα τοῦ Πομπηΐου Κορνηλία δεξαμένη κομισθέντα, περὶ τὸν [516] Ἀλβανὸν ἔθηκεν.

culſam Caeſar veniens, eum, qui caput Pompeii ſibi obtulit, vt deteſtabilem, auerſatus eſt. Annulum eius accipiens illacrimauit. Inſculptus leo erat enſem tenens. Achillam autem et Pothinum interfecit. Ipſe rex in conflictu oppreſſus circa fluuium nunquam poſtea comparuit. Rhetor Theodotus Caeſaris quidem vltionem effugit. Nam profectus ex Aegypto palatus eſt abiectus et exſecrabilis. Eum tamen M. Brutus, interfecto Caeſare, Aſiam obtinens, repertum ibi atque omni cruciatus genere affectum necauit. Pompeii reliquiae relatae ad Corneliam ſunt, eaſque illa in Albano humauit.

12 ad Αἴγυπτον addunt Iuntina et SGerm. Αὔγουστος perperam.

13 λέξεων Iuntina dat, ſed ſola.

14 μάχῃ ληφθεὶς] Non *captus* eſt, ſed *victus*. Vide in Caeſ. IV. 153, 4. Mutandum itaque illud ληφθεὶς forte in λειφθεὶς, vel ἀπολειφθεὶς, vt IV. 434, 16. οὔτε ἄρχοντος... ἀπολειφθέντος. *Moſes Duſoul.*

15 αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς μάχῃ ληφθεὶς περὶ τ. SGerm.

516 τὸν Ἀλβ.] Scribe potius τὸ Ἀλβ. *H. Steph.*

COMPA-

COMPARATIO AGESILAI CVM POMPEIO.

Ἐκκειμένων οὖν τῶν βίων, ἐπιδράμωμεν τῷ λόγῳ ταχέως τὰ ποιοῦντα τὰς διαφορὰς, παράλληλα συνάγοντες. ἔστι δὲ ταῦτα· πρῶτον, ὅτι Πομπήϊος ἐκ τοῦ δικαιοτάτου τρόπου παρῆλθεν εἰς δύναμιν καὶ δόξαν, αὐτὸς ὁρμηθεὶς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Σύλλᾳ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν τυράννων ἐλευθεροῦντι συγκατεργασάμενος· Ἀγησίλαος δὲ τὴν βασιλείαν ἔδοξε λαβεῖν, οὔτε τὰ πρὸς θεοὺς ἄμεμπτος [1], οὔτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους, κρίνας νοθείας Λεωτυχίδην, ὃν υἱὸν αὑτοῦ ἀπέδειξεν ὁ ἀδελφὸς γνήσιον· τὸν δὲ χρησμὸν κατειρωνευσάμενος τὸν περὶ τῆς χωλότητος. δεύτερον, ὅτι Πομπήϊος Σύλλαν καὶ ζῶντα τιμῶν διετέλεσε, καὶ τεθνηκότος [2] ἐκήδευσε, βιασάμενος Λέπιδον, τὸ σῶμα, καὶ τῷ παιδὶ Φαύστῳ τὴν ἑαυτοῦ [3] θυγατέρα συνῴκιζεν· Ἀγησίλαος δὲ Λύσανδρον ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως ὑπεξέρριψε καὶ καθύβρισε. καίτοι Σύλλας μὲν οὐκ ἐλαττόνων ἔτυχεν, ἢ Πομπηΐῳ παρέσχεν. Ἀγησίλαον δὲ Λύσανδρος καὶ τῆς Σπάρτης

Enarrata vtriusque vita, delibemus comparemusque discrimina. Sunt ea haec: Primum Pompeius iustissima ratione ad potentiam et gloriam euolauit sua industria, multisque et grandibus factis vindicanti a tyrannis Italiam Syllae praesto fuit: Agesilaus vero videtur ad regnum peruenisse, non nisi violato diuino et humano iure: qui pro adulterino Leotychidem damnauit, quum illum iustum filium frater eius appellasset, oraculumque elusit, quod de claudo rege efferebatur. Deinde, Pompeius Syllam et viuum perpetuo coluit, et defuncti funerauit, represso Lepido, corpus, filioque eius Fausto filiam suam nuptum dedit: at Agesilaus Lysandrum ex leui occasione proiecit atque indignissime habuit. Quamquam non minora Sylla accepit a Pompeio, quam apud eum collocauit, beneficia: Agesilaum vero Lysander et Lace-

1 ἄμεμπτος] Stare potest. Sed elegantius hic quidem videtur ἀμέμπτως. *Moses Dusoul.*

2 τεθνηκότα Vulc.

3 αὐτοῦ Vulc. αὑτοῦ SGerm.

4 ita

βασιλέα, καὶ τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸν ἐποίησε. τρίτον δ', αἱ περὶ τὰ πολιτικὰ καὶ τῶν δικαίων παραβάσεις, Πομπηΐῳ μὲν δι' οἰκειότητας [4] ἐγένοντο· τὰ γὰρ πλεῖστα Καίσαρι καὶ Σκιπίωνι συνεξήμαρτε, κηδεσταῖς οὖσιν· Ἀγησίλαος δὲ, Σφοδρίαν μὲν, ἐφ' οἷς Ἀθηναίους ἠδίκησεν ἀποθανεῖν ὀφείλοντα, τῷ τοῦ παιδὸς ἔρωτι χαριζόμενος ἐξήρπασε· Φοιβίδᾳ δὲ Θηβαίους παρασπονδήσαντι δῆλος ἦν δι' αὐτὸ τὸ ἀδίκημα προθύμως βοηθῶν. καθόλου δ', ὅσα Ῥωμαίους δι' αἰδῶ Πομπήϊος, ἢ ἄγνοιαν, αἰτίαν ἔσχε βλάψαι, ταῦτα θυμῷ καὶ φιλονεικίᾳ Λακεδαιμονίους Ἀγησίλαος ἔβλαψε, τὸν Βοιώτιον ἐκκαύσας πόλεμον.

Εἰ δὲ καὶ τύχην τινὰ τῶν ἀνδρῶν ἑκατέρου τοῖς σφάλμασι προσοιστέον, ἀνέλπιστος μὲν ἡ Πομπηΐου Ῥωμαίοις· Ἀγησιλάου δὲ Λακεδαιμονίους ἀκούοντας καὶ προειδότας οὐκ εἴασε φυλάξασθαι τὴν χωλὴν βασιλείαν. καὶ γὰρ εἰ μυριάκις ἠλέγχθη Λεωτυχίδης ἀλλότριος εἶναι καὶ νόθος, οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρυτιωντίδαι γνήσιον καὶ ἀρτίποδα τῇ Σπάρτῃ βασιλέα παρέχειν [5], εἰ μὴ δι' Ἀγησί-

Lacedaemoniorum regem et Graeciae fecit ducem. Tertio, reipublicae et iuris violationes a Pompeio ſunt ob neceſſitudinem admiſſae: quippe pleriſque in peccatis ſocius affinibus fuit Caeſari et Scipioni. Ageſilaus vero dignum ob illatam Athenienſibus iniuriam ſupplicio Sphodriam filii ſui indulgens amori eripuit. Phoebidae, qui contra foedus violauerat Thebanos, non obſcure ob ipſum facinus libenter praeſto fuit. Breui, quaecunque vulnera reipublicae Romanae per ruborem, vel ignorantiam, a Pompeio inſimulauerunt inflicta, haec ira et pertinacia inflixit Lacedaemoniis Ageſilaus, qui bello Boeotico facem ſubdidit.

Quod ſi fortuna eſt aliqua vtriuſque offenſis accommodanda, inſperata Romanis Pompeii fuit: Ageſilaus vero audientes et praeſcios non permiſit Lacedaemonios claudum regnum deuitare. Etenim ſi millies conſtitiſſet, alienum Leotychidem et adulterinum eſſe, non deeſſet Eurytionis poſteris tamen facultas germanum aliquem et rectum regem Spartae ſuppeditandi, niſi

4 ita etiam SGerm. vulgo δι' οἰκειότητος.

5 ἠπόρησεν, Εὐρυτίωντι δὲ . . . . παρέσχεν] Corrupta haec ſic reſtituunt

λαον ἐπεσκότησε τῷ χρησμῷ Λύσανδρος. οἷον μὲν τῇ περὶ τῶν τρεσάντων ἀπορίᾳ προσήγαγεν ὁ [6] Ἀγησίλαος ἴαμα [7] μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἀτυχίαν, κελεύσας τοὺς νόμους ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθεύδειν, οὐ γέγονεν ἄλλο σόφισμα πολιτικὸν [8], οὐδ' ἔχομέν τι τοῦ Πομπηΐου παραπλήσιον· ἀλλὰ τοὐναντίον, οὐδ' οἷς αὐτὸς ἐτίθει νόμοις ᾤετο δεῖν ἐμμένειν [9], τὸ δύνασθαι μέγα τοῖς φίλοις ἐνδεικνύμενος. ὁ δ' εἰς ἀνάγκην καταστὰς τοῦ λῦσαι τοὺς νόμους ἐπὶ τῷ [10] σῶσαι τοὺς πολίτας, ἐξεῦρε τρόπον, ᾧ μήτ' ἐκείνους βλάψουσι, μήτ', ὅπως οὐ βλάψωσι, λυθήσονται. τίθεμαι δὲ κἀκεῖνο τὸ ἀμίμητον ἔργον εἰς πολιτικὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀγησιλάου, τὸ δεξάμενον τὴν σκυτάλην ἀπολιπεῖν τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις. οὐ γὰρ, ὡς Πομπήϊος, ἀφ' ὧν ἑαυτὸν ἐποίει μέγαν, ὠφέλει τὸ κοινὸν, ἀλλὰ τὸ τῆς πα-

nisi Agesilai causa vaticinio tenebras offudisset Lysander. At quale in haesitatione de illis, qui ex acie fugerant, adhibuit Agesilaus, qui mox post cladem Leuctricam leges illo die silere iussit, non exstat aliud commentum ciuile, neque habemus vllum Pompeii simile: immo e diuerso hic, dum potentiam suam amicis venditat, neque quas ipse tulerat leges, eas sibi duxit tuendas. Ille vero, exprimente necessitate, vt leges ob salutem ciuium conuelleret, inuenit rationem, quemadmodum illis nihil obstarent, nec, ne obstarent, conuellerentur. Illud etiam existimo factum virtutis ciuilis incomparabile Agesilai, quod, simul atque accepit scytalam, bellum Asianum reliquerit. Non enim, vt Pompeius, quibus rebus se magnum effecit, iis tantum auxit rempu-

stituunt Anon. et Mur. οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρυτιωνίδαι γν. . . . παρέχειν. Cui scripturae, quam Xyl. et H. Steph. volebant, et ego libens accedo. Litem de Eurytionidis altero in loco exposuimus. (V. 35, 11.) *Bryanus* et *Moses Dusoul.*

6 ὁ abest a SGerm.

7 Ἀγησίλαος ἅμα] Lege, cum Anon. et Mur. Ἀγησίλαος ἴαμα. quo sensu adhibet noster et alibi ἴαμα. Vide IV. 265, 8. et 370, 9.

8 πολιτικὸν] Forsan πολιτικώτερον.

9 δεῖν ἐμμένειν etc.] sic recte constituta dat haec verba Aldina; Iuntina vero perturbata dat hoc modo: δεῖν μέγα τὸ δύνασθαι ἐμμένειν τοῖς φίλοις.

10 τὸ SGerm.

11 ὑλοκλη-

τρίδος σκοπῶν, τηλικαύτην ἀφῆκε δύναμιν καὶ δόξαν, ἡλίκην ὐδεὶς πρότερον, ὐδ' ὕςερον, πλὴν Ἀλέξανδρος, ἔσχεν.

Ἀπ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς, ἐν ταῖς ςρατηγίαις καὶ τοῖς πολεμικοῖς, ἀριθμῷ μὲν τροπαίων, καὶ μεγέθει δυνάμεων, ἃς ἐπηγάγετο Πομπήϊος, καὶ πλήθει παρατάξεων, ἃς ἐνίκησεν, ὐδ' ἂν ὁ Ξενοφῶν μοι δοκῇ παραβαλεῖν τὰς Ἀγησιλάυ νίκας· ᾧ διὰ τἆλλα καλὰ, καθάπερ γέρας ἐξαίρετον, δέδοται καὶ γράφειν, ὃ βύλοιτο καὶ λέγειν περὶ τῦ ἀνδρός. οἶμαι δὲ καὶ τῇ πρὸς τὺς πολεμίυς ἐπιεικείᾳ διαφέρειν τὸν ἄνδρα τῦ ἀνδρός. ὁ μὲν γὰρ ἀνδραποδίσασθαι Θήβας καὶ Μεσσήνην ἐξοικίσασθαι βυλόμενος, ἣν μὲν, ὁλόκληρον τῆς πατρίδος [11], ἣν δὲ, μητρόπολιν τῦ γένυς, παρ' ὐδὲν ἦλθε τὴν Σπάρτην ἀποβαλεῖν· ἀπέβαλε δὲ τὴν ἡγεμονίαν. ὁ δὲ καὶ τῶν πειρατῶν τοῖς

rempublicam, verum vtilitatem ſpectans patriae, tantam depoſuit potentiam et decus, quantam vel ante, vel poſt, quum ab Alexandro diſceſſiſti, habuit nemo.

Vt igitur exordium aliud ſumamus. In expeditionibus et rebus bello geſtis, tropaeorum multitudine, exercituum, quos duxit Pompeius, magnitudine, et numero proeliorum, quibus victoriam retulit, ne Xenophontem quidem arbitrer Ageſilai victorias collaturum eis fuiſſe: quamquam huic ſcriptori propter caeteras virtutes, tanquam ſingulare praemium, et ſcribere, quod placeret, et dicere fuit de illo conceſſum. Equidem etiam moderatione in hoſtes alterum alteri cenſeo praeſtare. Hic enim quum ſubiugare Thebas et Meſſenem deſolare pararet, alteram matrem, integram alteram totius patriae vrbem, Lacedaemonem paene amiſit, amiſit certe imperium: ille et piratis vitam mutantibus ſuam

11 ὁλόκληρον τῆς πατρίδος] Quot formas induunt hic Interpretes! Anglicum vide; et ride, Siciliam huc adducentem. Quid tu, inquies; et ipſe forſan ridenda propinaturus? Audi. Valere iubeo ὁλόκληρον iſtud, ex quo nunquam quicquam boni elicere, aut ICtus noſter Anglus, aut quiſquam, credo, alius poterit. Μητρόπολις τῦ γένυς, *Thebas* deſignat, vnde Hercules oriundus; a quo Heraclidae. *Meſſene*, Heraclidarum etiam Colonia, vti et Lacedaemon; atque adeo *haereditatis* quaſi

μεταβαλλομένοις πόλεις ἔδωκε, καὶ Τιγράνην, τῶν Ἀρμενίων βασιλέα, γενόμενον ἐφ' ἑαυτῷ θριαμβεῦσαι, σύμμαχον ἐποιήσατο, καὶ φήσας ἡμέρας μιᾶς αἰῶνα προτιμᾶν. εἰ [12] μέντοι τοῖς μεγίστοις καὶ κυριωτάτοις εἰς τὰ ὅπλα πράγμασι καὶ λογισμοῖς προτίθεται πρωτεῖον, ἀρετῇ [13] ἀνδρὸς ἡγεμόνος οὐ μικρὸν ὁ Λάκων τὸν Ῥωμαῖον ἀπολέλοιπε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ προήκατο τὴν πόλιν, οὐδ' ἐξέλιπεν, ἑπτὰ μυριάσι στρατοῦ τῶν πολεμίων ἐμβαλόντων, ὀλίγους ἔχων ὁπλίτας, καὶ προνενικημένους ἐν Λεύκτροις· Πομπήϊος δὲ, πεντακισχιλίοις μόνοις καὶ τριακοσίοις μίαν Καίσαρος πόλιν Ἰταλικὴν καταλαβόντος, ἐξέπεσε τῆς Ῥώμης ὑπὸ δέους, ἢ τοσούτοις εἴξας ἀγεννῶς, ἢ πλείονας ψευδῶς εἰκάσας. καὶ συσκευασάμενος τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὰς δὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐρήμους ἀπολιπὼν [14], ἔφυγε· δέον ἢ κρατεῖν μαχόμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ δέχεσθαι διαλύ-

ſuam oppida dedit, regemque Armeniorum, Tigranem, quem potuerat in triumpho ducere, ſocium fecit, vni diei praeferens aeternitatem. Quod ſi tamen ſummis eſt et praecipuis bellicis factis et conſiliis attribuendus imperatoriae virtutis primatus, multum Spartanus Romano eminet. Nam primum non deſeruit, neque reliquit vrbem, quando ſeptuaginta millibus hoſtis inuaſit, paucis ipſe armatis ſeptus, iisque nuper apud Leuctra fuſis. Pompeius, ſimul atque Caeſar quinque millibus trecentis militibus vnum occupauit Italiae oppidum, exceſſit prae metu vrbe, aut tam paucis cedens ignaue, aut plures falſo coniiciens; exportatiſque liberis ſuis et coniuge, reliquis autem ciuium familiis deſtitutis, fugae ſe mandauit, quum aut pugnandum pro patria eſſet, aut

quaſi cum ea *particeps*; adeoque forſan a noſtro ὁμόκληρος dicta, vel ſimile quid; certe non ὁλόκληρος. Vide I. 94. 9. et l. vlt. vbi ἰσοκλήρους τοῖς βίοις Spartanos vocat. *Moſes Duſoul.*

12 ἐν dat Iuntina.

13 ἀρετῆς] Anon. et Mur. ἀρετή: vnde nouus, et Plutarcho non indignus, oritur ſenſus, de quo iam cogitaram, antequam in eos Codd. incidiſſem.

14 ἀπολιπὼν deeſt SGerm. et Iuntinae, vnde Vulc. repetiit.

15 λιπό-

σεις παρὰ τȣ͂ κρείτ]ονος· ἦν γὰρ πολίτης καὶ οἰκεῖος. νῦν δ᾽ ᾧ στρατηγίας χρόνον ἐπιμετρῆσαι καὶ ὑπατείαν ψηφίσασθαι δεινὸν ἡγεῖτο, τȣ́τῳ παρέσχε λαβόντι τὴν πόλιν εἰπεῖν πρὸς Μέτελλον, ὅτι κἀκεῖνον αἰχμάλωτον αὑτȣ͂ νομίζει, καὶ τȣ̀ς ἄλλȣς ἅπαντας.

Ὃ τοίνυν ἔργον ἐστὶν ἀγαθȣ͂ στρατηγȣ͂ μάλιστα, κρείτ]ονα μὲν ὄντα βιάσασθαι τȣ̀ς πολεμίȣς μάχεσθαι, λειπόμενον [15] δὲ δυνάμει, μὴ βιασθῆναι, τȣ͂το ποιῶν Ἀγησίλαος, ἀεὶ διεφύλαξεν ἑαυτὸν ἀνίκητον· Πομπήϊον δὲ Καῖσαρ, ȣ͂ μὲν ἦν ἐλάτ]ων, διέφυγε μὴ βλαβῆναι· καθὸ δὲ κρείτ]ων ἦν, ἠνάγκασεν ἀγωνισάμενον τῷ πεζῷ περὶ πάντων σφαλῆναι, καὶ κύριος εὐθὺς ἦν χρημάτων καὶ ἀγορᾶς καὶ θαλάτ]ης ἀφ᾽ ὧν διεπέπρακτ᾽ ἂν ἄνευ μάχης, ἐκείνοις [16] προσόντων. τὸ δ᾽ ὑπὲρ τȣ́των ἀπολόγημα μέγιστον, μέγιστόν ἐστιν ἔγκλημα στρατηγȣ͂ τηλικȣ́τȣ. νέον μὲν γὰρ ἄρχοντα θορύβοις καὶ καταβοήσεσιν εἰς μαλακίαν καὶ δειλίαν ἐπιταραχθέντα, τῶν ἀσφαλεστάτων ἐκπεσεῖν λογισμῶν εἰκός ἐστι καὶ συγγνωστόν· Πομπήϊον δὲ Μάγνον, ȣ͂ Ῥωμαῖοι τὸ μὲν στρατόπεδον,

aut pax a fortiore accipienda: quippe ciuis ille erat et necessarius eius. Nunc, cui prouinciam prorogare et consulatum intolerandum ducebat decernere, huic facultatem dedit vrbe potito ad Metellum dicendi, Se et illum pro captiuo suo habere et reliquos omnes.

Quod ergo officium boni imperatoris primum est, vt fortior ad dimicandum hostes compellat, et infirmior copiis ne compellatur, id praestando seruauit se perpetuo Agesilaus inuictum: a Pompeio Caesar, qua re erat inferior, inde declinauit, ne incommodum acciperet, vbi vero praestabat, coëgit signa terrestribus copiis de summa rerum conferentem impingere, protinusque potitus eo facto est pecunia, commeatibus, mari, quae illi citra proelium suppetebant. Quae autem affertur pro Pompeio excusatio, ea maximum est tanti ducis crimen. Nouitium enim imperatorem strepitu et acclamationibus in mollitiem et timiditatem consternatum tutissima relinquere consilia, non sit sane nouum, sed condonandum: Pompeium vero Magnum, cuius populus Romanus

15 λιπόμενον SGerm. 16 ἐκείνης idem.

17 δὲ

πατρίδα, σύγκλητον δὲ τὴν σκηνὴν, ἀποστάτας δὲ καὶ προδότας, τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολιτευομένους καὶ στρατηγοῦντας καὶ ὑπατεύοντας ἐκάλουν, ἀρχόμενον δ᾽ ὑπ᾽ οὐδενὸς ἔγνωσαν, πάσας δ᾽ αὐτοκράτορα στρατευσάμενον ἄριστα τὰς στρατείας, τίς ἀνάσχοιτο τοῖς Φαωνίου σκώμμασι καὶ Δομιτίου, καὶ ἵνα μὴ Ἀγαμέμνων λέγηται, παρ᾽ ἐλάχιστον ἐκβιασθέντα τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας καὶ ἐλευθερίας ἀναῤῥίψαι κίνδυνον; ὃς εἰ μόνον ἐσκόπει τὸ παρ᾽ ἡμέραν ἄδοξον, ὤφειλεν ἀντιστὰς ἐν ἀρχῇ διαγωνίσασθαι περὶ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ μὴ, τὴν φυγὴν ἐκείνην ἀποφαίνων στρατήγημα Θεμιστόκλειον, ὕστερον ἐν αἰσχρῷ τίθεσθαι τὴν ἐν Θετταλίᾳ πρὸ μάχης διατριβήν. οὐ γὰρ ἐκεῖνό γε στάδιον αὐτοῖς καὶ θέατρον ἐναγωνίσασθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας ὁ θεὸς ἀπέδειξε τὸ Φαρσάλιον πεδίον, οὐδ᾽ ὑπὸ κήρυκος ἐκαλεῖτο μάχεσθαι κατιὼν, ἢ λιπεῖν ἑτέρῳ τὸν στέφανον· ἀλλὰ πολλὰ μὲν πεδία, μυρίας δὲ [17] πόλεις καὶ γῆν ἅπασαν [18] ἡ κατὰ θάλατταν εὐπορία παρέσχε, βουλομένῳ μιμεῖσθαι Μάξιμον, καὶ Μάριον καὶ Λεύκουλλον, καὶ αὐτὸν Ἀγησίλαον, ὃς οὐκ ἐλάττονας μὲν ἐν Σπάρ-

Romanus caſtra, patriam; praetorium, curiam; perfugas et proditores vocabant illos, qui Romae rempublicam, praeturam, conſulatum gerebant; quem nullius cognouerant militem, ſed eum, qui omnia ſtipendia fortiſſime ſub ſeipſo compleuerat imperatore, quis ferat Fauonii et Domitii dicteriis, et ne Agamemnon appellaretur, tantum non expugnatum, vt de imperio et libertate aleam iaceret? Qui ſi tantummodo infamiam praeſentem ſpectaret, initio debebat obſiſtens pro vrbe certare, et non in fuga illa iactans Themiſtoclis ſe aemulari conſilium, poſtea cunctationem in Theſſalia illam ante proelium ducere turpem. Neque enim iſtud ſtadium eis et theatrum ad certandum de imperio deus aſſignauerat, campum Pharſalicum: neque excitatus per praeconem fuit, vt ad pugnandum deſcenderet, aut alteri relinqueret coronam: ſed multos campos, infinitas vrbes, et vniuerſam terram maritimae copiae praebebant, ſi veſtigiis inſiſtere Maximi, Marii, Luculli, et ipſius voluiſſet Ageſilai, qui non minores tumultus

17 δὲ abeſt a SGerm. 18 ἄπλετον SGerm.

τῇ θορύβους ὑπέμεινε, βουλομένων Θηβαίων ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι [19], πολλὰς δ' ἐν Αἰγύπτῳ διαβολὰς καὶ κατηγορίας ὑπ' ἀνοίας [20] τοῦ βασιλέως ἤνεγκεν, ἡσυχίαν ἄγειν κελεύων. χρησάμενος δὲ τοῖς ἀρίστοις ὧν ἐβούλετο λογισμοῖς, οὐ μόνον Αἰγυπτίους ἄκοντας ἔσωσεν, οὐδὲ τὴν Σπάρτην ἐν τοσούτῳ σεισμῷ μόνος ὀρθὴν ἀεὶ διεφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ τρόπαιον ἔστησε κατὰ Θηβαίων ἐν τῇ πόλει, τὸ νικῆσαι παρασχὼν αὖθις, ἐκ τοῦ τότε μὴ προαπολέσθαι βιασαμένους [21]. ὅθεν Ἀγησίλαος μὲν ὑπὸ τῶν βιασθέντων ὕστερον ἐπῃνεῖτο σωθέντων, Πομπήϊος δὲ δι' ἄλλους ἁμαρτὼν, αὐτοὺς [22], οἷς ἐπείσθη, κατηγόρους εἶχε. καίτοι φασί τινες, ὡς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ Σκιπίωνος ἐξηπα-

tumultus Lacedaemone ſuſtinuit, prouocantibus eum ad pugnandum pro agro Thebanis. Multas pertulit etiam in Aegypto calumnias et obtrectationes ob regis imprudentiam, quum ſuaderet ei, vt quieſceret: vtens autem ex ſententia ſua optimis conſiliis, non modo Aegyptios conſeruauit inuitos, neque Spartam ſolum in tanto diſcrimine ſtantem perpetuo tenuit, verum etiam tropaeum in vrbe excitauit de Thebanis, praeſtititque ex eo, quod tunc cum ſua importunitate non perierint, vt etiam denuo victoriam potuerint obtinere. Vnde Ageſilaus ab illis, quibus cogentibus reſtiterat, poſt conſeruatis collaudatus eſt: at Pompeius, qui aliorum cauſa titubauit, eos ipſos, quibus obtemperauerat, habuit accuſatores; licet a ſocero Scipione fuiſſe ferant eum deceptum.

19 βουλομένων Θηβαίων ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι.] Apage. Non Thebani hic pro agris ſuis, ſed in alienis, pugnant. Scribe ocius Θηβαίοις, et habebis, qui pro aris et focis domi pugnare geſtiant, Spartanos. *Moſes Duſoul.*

20 ὑπ' ἀνοίας] Steph. et Mur. καὶ ὑπονοίας: quod genuinum arbitror. Sic enim iterum coniunguntur in Bruto, V. 255, vlt. καὶ διαβολαὶ καθ' ἑτέρων καὶ ὑπόνοιαι. *Moſes Duſoul.*

21 ἐκ τοῦ τότε μὴ προσαπολέσθαι βιασαμένους] Abſurdum eſt illud προσαπολέσθαι. Mirorque, poſt tot Plutarchi Editiones a renatis Literis hanc et ſexcentas eiuſmodi maculas etiamnum conſpici. Προαπολέσθαι haud dubie ſcripſerat Plutarchus. Sed noſtri homines nil fere iam, praeter Vernacula, aut ad ſummum Latina, legunt. *Moſes Duſoul.*

22 αὐτὸς] Immo αὐτούς. *Moſ. Duſoul.*

23 παθεῖν

τήθη· τὰ γὰρ πλεῖςα τῶν χρημάτων, ὧν ἐκόμιζεν ἐξ Ἀσίας, βϰλόμενον αὐτὸν νοσφίσασθαι καὶ ἀποκρύψαντα κατεπεῖξαι τὴν μάχην, ὡς ϰκ ἔτι χρημάτων ὄντων. ὃ κἂν ἀληθὲς ἦν, ϰκ ὤφειλε παθεῖν[23] ὁ ςρατηγὸς ϰδεὶς, ϰδὲ ῥαδίως ϰτω παραλογισθεὶς ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν μεγίςων. ἐν μὲν ϰν τϰτοις ϰτως ἑκάτερον ἀποθεωρϰμεν.

Εἰς Αἴγυπτον δ' ὁ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔπλευσε φεύγων, ὁ δ' ϰτε καλῶς, ϰτ' ἀναγκαίως, ἐπὶ χρήμασιν, ὅπως ἔχοι[24] τοῖς Ἕλλησι πολεμεῖν, ἀφ' ὧν τοῖς βαρβάροις ἐςρατήγησεν. εἶτα ἃ διὰ Πομπήϊον Αἰγυπτίοις ἐγκαλϰμεν, ταῦτ' Αἰγύπτιοι κατηγορϰσιν Ἀγησιλάϰ. ὁ μὲν γὰρ ἠδικήθη πιςεύσας· ὁ δὲ πιςευθεὶς ἐγκατέλιπε, καὶ μετέςη πρὸς τϰς πολεμϰντας, οἷς ἔπλευσε συμμαχήσων.

deceptum. Siquidem quo pecuniam maiore ex parte, quam deportauerat ex Aſia, interuerteret et ſupprimeret, eum, quaſi deficiente ſtipendio, Pompeium incitaſſe ad maturandam pugnam. Quod vt verum ſit, non debebat tamen eo dux in errorem induci, neque tam leuiter eluſus ſummam rerum in praecipitem caſum dare. Atque in his quidem ita vtrumque poſſumus in comparando contemplari.

Iam in Aegyptum Pompeius neceſſario nauigauit fugiens: alter neque honeſte, neque neceſſario, pecuniae cauſa, quo movere Graecis poſſet bellum, ſubſidio mercedis, quam ex ductu ſuo erat a barbaris accepturus. Deinde quam ob rem Aegyptios Pompeii nomine inſectamur, hac de cauſa criminantur Aegyptii Ageſilaum. Ille eſt enim, qui iis credebat, violatus: hic, cui fides habebatur, eos deſtituit, et deſciuit ad illos, qui cum his, quibus primum venerat ſuppetias, bellum gerebant.

23 παθεῖν ϰκ ὤφειλεν SGerm. 24 ἔχῃ idem.

IOANNIS RVALDI ANIMADVERSIONES AD INSIGNIORA ΣΦΑΛΜΑΤΑ,

Siue Lapsiones in Vitis Parallelis Plutarchi Chaeronensis, quae hoc Volumine continentur.

ANIMADVERSIO XVI.

Quod quina millia chlamydum purpurearum Lucullus habuerit, ducenas tantum scribente Plutarcho. Lucullus Xerxes togatus. Dissensum a Lambino. Horatius ex aliorum mente dixit, quae a se illum dixisse vult Plutarchus.

In Lucullo, pagina 316.

Στρατηγοῦ δέ ποτε φιλοτιμουμένου περὶ θέας. καὶ χορῷ τινι κόσμον αἰτουμένου πορφυρᾶς χλαμύδας, ἀπεκρίνατο σκεψάμενος, ἂν ἔχῃ, δώσειν. εἶτα μεθ' ἡμέραν ἠρώτησεν αὐτὸν, ὁπόσων δέοιτο. τοῦ δὲ ἑκατὸν ἀρκέσειν φήσαντος, ἐκέλευσε λαβεῖν δὶς τοσαύτας. εἰς ὃ καὶ Φλάκκος ὁ ποιητὴς ἐπιπεφώνηκεν, ὡς οὐ νομίζει πλοῦτον, οὗ μὴ τὰ παρορώμενα καὶ λανθάνοντα πλείονα τῶν φαινομένων ἐστί. Bis peccat. Nam primo ſcribit Horatius lib. I. epiſt. VI. vnde Plutarchus haec habet, Lucullum quinquies mille chlamydes domi reperiſſe, hoc eſt, vndequinquagies plures, quam ab eo eſſent petitae:

— chlamydes Lucullus, vt aiunt,
Si poſſet centum ſcenae praebere, rogatus,
Qui poſſem tot? ait: tamen et quaeram: et quot habebo
Mittam: poſt paulo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.

Accedit, quod in eo ingente purpurearum chlamydum numero, ſummarum, quibus circumfluebat Lucullus, opum exemplum luculentum habemus, vt ex iis multa pars non tantum redundaret, ſed etiam dominum falleret, atque ab eo ignoraretur, vt aſſerit Poëta: idque ſane voluit ac velle debuit Plutarchus, exempla congerere aggreſſus, ex quibus videre ſit, Lucullum, ob

ob immanem omnium rerum affluentiam, *Xerxem togatum* iure fuisse appellatum: vt *cum omnibus modis* (quod ait verbis Catilinae Crispus Sallustius) *pecuniam traheret vexaretque, summa tamen libidine diuitias suas vincere nequiret.* Itaque non omnem, vt reor, maculam abstergit Plutarcho vir doctus, scribens, posse responderi, Plutarchum, vt Historicum, primam historiae legem seruasse, quae est, ne quid falsi dicat: Horatium autem, vt Poëtam, rei quidem veritatem eo vsque secutum, quoad instituto eius opus fuerit: rem ipsam autem pro suo iure ornasse et auxisse verbis.

Alterum errorem, quem hic errauit Plutarchus, optime viderunt vtriusque linguae interpretes, in quem ne inciderent, ab ipsius auctoris verbis aliquantum deflexerunt. Neque enim dixit Horatius, existimare se, illam exilem et inopem esse domum, in qua non plurima redundant, sed praeclaro Epiphonemate auarorum et luxuriosorum hominum sui temporis mentem expressit, ex eorum sine dubio, non ex sua, vt vult Plutarchus, persona subiiciens:

Exilis domus est, vbi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus.

ANIMADVERSIO XVII.

Quod positum a Plutarcho nomen Cleonis *pro* Agoracriti *est: sicut ab Eustathio nomen* Semiramidis *pro* Nabuchodonosori, *Therae* pro *Batti*, etc. Macedonum *pro* Persarum *a Seneca:* Herodoti *et* Ctesiae *pro* Xenophonte *a Tzetze: a Strabone et Cicerone* Darii *pro* Artaxerxis: *ab eodem Cicerone* Aiacis *pro* Hectoris, Agamemnonis *pro* Vlyssis, *&c. ab Antonio Mureto* Senecae Philosophi *pro* Senecae Rhetoris: *pro* Achillis, Agamemnonis *a Petro Victorio. Hic idem μεταμελόμενος.*

In Nicia pag. 344.

O δ' Ἀριστοφάνης Κλέων ἀπειλῶν λέγει· Λαρυγγιῶ τὰς ῥήτορας, καὶ Νικίαν ταράξω. Hic errasse Plutarchum cognoscere potest non aliquis eruditorum, sed qui tantum legerit Aristophanis ἱππεῖς, Actu I. Scena III. vers. 123. Nam inibi non Cleon, vir inter paucos Athenis clarus et potens, de oratoribus et Nicia ista loquitur, sed Agoracritus, allantopola quidam, siue homo vilissimae sortis, ac fortassis venditor farciminum, cui, quod esset egregie improbus, et audax, et e plebe vnus, summam rerum Athenis pollicentem Demosthenem ipse scena II. facit Comica libertate Aristophanes. Quaerit Agoracritus:

— εἰπέ μοι καὶ πῶς, ἐγώ,
Ἀλλαντοπώλης ὢν, ἀνὴρ γενήσομαι;

Excipit Demofthenes:

Δι᾽ αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο καὶ γίγνει μέγας,
Ὅτιὴ πονηρὸς, κἀξ ἀγορᾶς εἶ, καὶ θρασύς.

Hoc porro Plutarchi peccatum, et alia eiufmodi non admodum magnae rei funt, et a quibus Claffici fcriptores omnium minime fibi cauere didicerunt. Placet in hoc extremo capite id cognofcere? Euftathius Conftantinopolitanus, dignitate Praeful, editis a fe in Homerum doctis Commentariis praecipue nobilis, in iis aliis, quos ad Dionyfii Alexandrini Περιήγησιν confcripfit, Semiramidem refert illos famofos κήπους κρεμαστοὺς, *hortos penfiles*, conftruxiffe: qui re quidem vera Nabuchodonoforum, Syriae, fiue Affyriorum, Regem, in Babyloniae vrbe conditorem habuerunt, vt magno confenfu narrant Flauius Iofephus, lib. X. cap. XIII. Ἀρχαιολογίας. Q. Curtius lib. V. de Alexandri rebus, Diodorus Siculus lib. II. pag. 70. Βιβλιοθήκης: tametfi Diodorus et Curtius ipfius Regis nomen adfcribere infuper habuerint. Idem iifdem in Dionyfium illum περιηγητὴν Scholiis hallucinatione fimili Cyrenen pro Callifte, aut, fi vis, Theram, filium Autefionis, pro Batto, qui vnus e nepotibus Therae celebratur, pofuit. Nam Θήρας, Αὐτεσίωνος υἱὸς, Euryfthenis et Proclis, primorum Spartae Regum, auunculus, coloniam in infulam Calliften deduxit, quae ab eo poftea Thera nuncupata eft, vt copiofe narrant Herodotus lib. IV. fect. CXLVII. et Paufanias libro VII. qui Ἀχαϊκὰ infcribitur, paulo poft principium. Vnus autem ex eius pofteris, aut eorum certe, qui vna cum eo coloniam deduxerant, nomine Ariftoteles, Βάττος a linguae tarditate cognominatus, exactis inde aliquot feculis, alterius coloniae in Africam non procul aede Ammonii Iouis deducendae, atque condendae inibi Cyrenae vrbis auctor fuit, quod luculente Tzetzes Chiliadis VI. hiftoria XLVIII. Solinus Memorabil. cap. XXXVI. Paufanias in Laconicis, fiue libro III. Strabo libro XVII. paulo ante finem, Herodotus in Melpomene, fiue lib. IV. fect. CLV. et Herodoti aequalis Pindarus Ode IV. et V. Pythiorum exfequuntur. Igitur memoriae vitium eft, quod ait Euftathius, coloniam a Thera Cyrenem deductam, idque a Pindaro ita commemoratum. Porro ille Dionyfius ὁ περιηγητὴς fub Seuero et Caracalla circiter annum Dominicum ducentefimum fcripfit, quem idem Euftathius Augufti Caefaris aequalem infcite facit. Sed hoc memoriae non recte imputaueris. Hoc vero, quod fequitur, aliorum fcriptorum illuftrium, meo quidem iudicio rectiffime:

Excepta Macedonum gente, ait libri III. cap. VI. Seneca Philofophus, *non eft in vlla data aduerfus ingratum actio.* Imo vero apud folos Perfas datam aduerfus ingratos actionem aliunde plane

plane scimus. Halicarnassensis Herodotus, et Ctesias Cnidius apud Ioannem Tzetzen Chil. III. cap. XCVIII. extremo, Vers. Hist.

> Νόμος κοινός τις Περσικός ἐςι κατ' ἀχαρίςων,
> Τὰς δυναμένες σύμπαντας χάριν ἀποδιδόναι,
> Καὶ μὴ διδόντας ἰσχυρῶς εὐθύνων, καὶ κολάζων·
> Τὰς ἀχαρίςες οἴονται· καὶ γὰρ πρὸς τὴν πατρίδα,
> Καὶ πρὸς γονεῖς, καὶ πρὸς Θεὸν ἀσεβάσες εἶναι.

Et mox:

> — τὴν δὲ τὰ Πέρσα νόμα
> Κτησίας καὶ Ἡρόδοτος γράφεσιν ἱςορίαν.

Atque hic, opinor, vt alibi saepe, memoria labitur Ioan. Tzetzes. Nam Ctesias et Herodotus, vt hodie saltem habentur, nullibi, nisi et ipse fallar memoriae, istius legis meminerunt: sed in Xenophontis, Ctesiae temporum aequalis, Themistii Euphradis, et Ammiani Marcellini libris eius ampla mentio inuenitur. Xenophon primo libro de Institutione Cyri: Δικάζεσι δὲ καὶ ἐγκλήματος, ἃ ἕνεκα ἄνθρωποι μισᾶσι μὲν ἀλλήλας μάλιςα, δικάζονται δὲ ἥκιςα, ἀχαριςίας. Καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζεσι τᾶτον ἰσχυρῶς. Οἴονται γὰρ, τὰς ἀχαρίςες καὶ περὶ Θεὰς ἂν μάλιςα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλας. Quem locum eo integrum descripsi libentius, vt appareat, ex Xenophonte hausisse Tzetzen, quod Herodoto et Ctesiae tribuit. Latine autem sic reddere possis: *De illo quoque crimine ius Persae dicunt, cuius nomine maxime quidem homines mutuo sese odio prosequuntur, non tamen litigant, de ingrati scilicet animi vitio: et quem nouerunt, cum possit, gratiam non referre, hunc profecto graui poena afficiunt: putant enim, et deos, et parentes, et patriam, et amicos, ingratis contemtui haberi.* Themistius Philosophus, cognomento Suada, Oratione περὶ φιλίας: Οὐδὲν γὰρ ὅλως φιλίαν ἄτε συνδεῖ μᾶλλον εὐχαριςίας, ἄτε διόλλυσιν ἀχαριςίας. Καὶ διὰ τᾶτο ὁ Περσικὸς νόμος δίκας εἰσπράττεται ἀχαριςίας, ὅτι μάλιςα ἐμποιεῖ μῖσος, ὅπη ἂν ᾖ· ἃ δὲ μηδεὶς κολάζει νόμος, ἐνταῦθά περ αὐτῆς μισᾶσι μὲν ἀλλήλας, ἀ δικάζονται δὲ, ἀλλὰ κρύπτασι τὸ ἔχθος. Quod planum est a Xenophonte Themistium esse quoque foeneratum. Itaque fallitur Muretus, qui legendum in Xenophonte putat, δικάζεσι δὲ ἥκιςα, non δικάζονται δὲ, vt est in vulgatis codicibus, et recte esse Themistius hic euincit. Quod item Antonius idem Muretus cap. III. lib. XII. Variarum, contendit, emendandum esse locum Senecae supra positum, et rescribendum *Medorum*, quod hi Persis contermini sint, ac pro illis saepe vsurpentur, eum frustra esse omnes antiqui libri docent. Ac denique quoniam ibidem adstruendae correctioni suae Senecae memoriam obiicit, quam ipsummet ait profiteri, sibi vsque eo firmam esse, vt non tantum ad vsum sufficeret, sed in miraculum vsque procederet; suam ipse memoriam sibi quoque inter-

dum fraudi esse manifestat. Non enim hoc dicit Seneca, librorum de Beneficiis auctor, sed illius pater, cognomento Rhetor, libro primo Controuersiarum, statim initio. Porro ingrati iudicium et poenam Persis fuisse, testis quoque Ammianus Marcellinus libro XXIII. cap. XXXI. *Leges*, inquit, *apud eos* (Persas) *impendio formidatae, inter quas diritate exsuperant latae contra ingratos.*

Sed inter legendum Strabonis Geographumena, illius summi auctoris vitium μνημονικὸν mihi quoque olim suboluit. Scribit libro XV. in descriptione Persidis: τὸν δὲ διατάξαντα τοὺς φόρους Δαρεῖον εἶναι τὸν μακρόχειρα, καὶ κάλλιστον ἀνθρώπων, πλὴν τοῦ μήκους τῶν βραχιόνων καὶ τῶν πηχέων. ἅπτεσθαι γὰρ καὶ τῶν γονάτων. Dario vnus solus tribuit, quod caeteri Graeci, Latini Artaxerxi primo eius nominis. Corn. Nepos Strabone paulo antiquior, libello de Regibus: *Duo Artaxerxes, Macrochir et Mnemon.* Et mox: *At Macrochir praecipuam habet laudem amplissimae pulcherrimaeque corporis formae: quam incredibili ornauit virtute belli.* Plutarchus, filius, an pater, in libro Apophthegmatum pag. 173. Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξου, ὁ Μακρόχειρ προσαγορευθεὶς, διὰ τὸ τὴν ἑτέραν χεῖρα μακροτέραν ἔχειν. Plutarchus pater in Artaxerxe pag. 277. Ὁ μὲν πρῶτος Ἀρταξέρξης Μακρόχειρ ἐπεκαλεῖτο, τὴν δεξιὰν μείζονα τῆς ἑτέρας ἔχων. Eusebius in Chronico ex versione Hieronymi: *Persarum septimus Artaxerxes, qui Longimanus cognominabatur.* Itaque non animaduersum hunc Strabonis errorem a Casaubono, diligentissimo homine, et qui Notis accuratissimis hunc auctorem illustrauit, iure miramur. Hoc vero minus miramur, Iacobum Pamelium eundem errasse errorem Annotationibus in Tertulliani librum aduersus Iudaeos cap. VIII. distinct. LXIX. Taceo, quod iam vides, etiam pugnare Strabonem et Plutarchum, super causa cognominis μακρόχειρος. Nam inditum illud Artaxerxi, quod alteram manum longiorem haberet, scribit Plutarchus: Strabo vero, quod vtraque brachia longiora, quam commensus corporis humani requireret.

Caeterum errata, qualia hic dicimus, in nullo auctore tam crebra, quam in principe Oratore paulo negotio deprehendas. *Darius*, inquit Tusculana quaestione V. *in fuga cum aquam turbidam et cadaueribus inquinatam bibisset, negauit, vnquam se bibisse iucundius. Nunquam videlicet sitiens biberat.* Vbi *Darium* pro *Artaxerxe* positum, fratre Cyri iunioris, constat ex nostro in Artaxerxis vita pag. 289. et ex Serm. XXXV. Maximi Philosophi, cognomento Tyrii, qui Romae Commodo imperante scripsit. Prima Tusculana *Persen hostem* pro *Graeco commilitone* dixisse, infra XXXVII. Animaduers. docemus. Ab eodem in II. libro de Gloria (quod opus hodie desideratur) *Aiacem* pro *Hectore* nominatum ex Rhapsodia VII. Iliadis, vers. LXXXIX. in II. de Diuinatio-

natione, pro *Vlysse Agamemnonem* ex Rhapsodia v. Iliad. vers. CCXCVIII. et in eodem secundo Diuinationum libro, *Aiacem* pro eodem *Vlysse* sumtum ex IX. Rhapsodia Iliadis, vers. CCXXXVI. clare cognoscitur: id quod ante nos Gellius Noctium lib. XV. cap. VI. Politianus Miscellaneorum cap. LIII. Victorius libro et cap. III. Variarum, copiose pridem annotauerunt.

Sed ipse Victorius, quantumuis apprime recte circumspectus, quae aliis memoriae peccata obiicit, in eadem aliquando non incurrere minime potuit. Scire hoc auet aliquis? Ait Cicero in primo de Diuinatione: *Est apud Platonem Socrates, quum esset in custodia publica, dicens Critoni, suo familiari, post tertium diem esse moriendum: vidisse se in somniis pulchritudine eximia foeminam, quae se nomine appellans diceret Homericum quendam eiusmodi versum:*

Tertia te Pythiae tempestas laeta locabit.

Quem locum summus Orator e Critone Platonis haud dubie sumsit, vt recte Victorio est animaduersum. Ait in Aureolo isto libello statim initio Socrates: τῇ γάρ πȣ ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν, ἢ ᾗ ἂν ἔλθοι τὸ πλοῖον. Crito excipit: φασὶ δέ γέ τοι δὴ οἱ τȣ́των κύριοι. Tum Socrates: ȣ̓ τοίνυν τῆς ἐπιȣ́σης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας. τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίȣ, ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός. ἦν δὲ δὴ; τί τὸ ἐνύπνιον; Crito sciscitatur. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθȣ̃σα, καλὴ καὶ εὐειδὴς, λευκὰ ἱμάτια ἔχȣσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· Ὦ Σώκρατες,

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

Est autem hic versus CCCLXII. IX. Iliad. et ab Achille in responsione ad Vlyssem inibi pronunciatur. Sua igitur bis in eodem loco Victorium fefellit memoria, scribentem in VI. Variar. c. IX. esse versum e primo Iliad. et illic ab Agamemnone in iurgio pronunciatum. Hic porro geminus Victorii error mihi animaduersus est in editione librorum eius, anni CIↃ IↃ LIII. cui auctor ipse praefuit. Nam iidem XXIX. post annis nouis typis mandati ab hac menda et aliis similibus ablepsiis aliquammultis expurgati sunt: quod tum demum animaduertimus, cum pagella proxime superior prelo exiisset.

IO. IAC. REISKE
AD VOLVMEN TERTIVM
VITARVM PLVTARCHI
ANNOTATA.

AD LYSANDRVM.

2. 3. f. εἰκονίσκος in diminutiuo.

Ibid. bene habet ἐπὶ τῷ παλαιῷ. ſubaudi σχήματι. *conformatus ad priſcum habitum.*

6. αὐτοὶ bene habet. aut enim eſt pro ſimplici αὖ, aut ſignificat *ipſi contra, ipſi ſoli.* vt paulo poſt p. 3. 1. rurſus eodem modo vſurpatum recurrit.

6. 5. malim περιεῖχε.

9. pen. ἑταιρικὰ] ſcil. συστήματα. malim tamen ἑταιρίας.

10. 10. καὶ vncis incluſi, vt male redundans.

15. 1. f. προῆγε. *procedebat*, ſeu pedes, ſeu eques, a porta oppidi, verſus forum, ſeu manſionem ſuam, viam ſuam, perſequebatur.

16. antep. f. ἐπεδείξατο πεζῷ παρόντι [Ageſilao puta] et ſic dedi de meo, pro vulgari ἐπιδείξαι τῷ πεζῷ.

pen. κρατῶν recte habet. *vtpote maris imperio gaudens, maris potens.* male volunt καὶ addi. redditur enim in his ratio, cur liceret Lyſandro, qua vellet, cum nauibus excurrere.

18. 13. f. ἀφῆκε, πρὶν ἢ δύο.

14. f. κατασκόπους, ἰδεῖν φάσκουσας ἀποβεβηκότας τ. π.

15. ταῦτα dedi de meo pro vulgari τοσαῦτα. prima ſyllaba το perperam iterata fuit e fine vocabuli proximi ἐγίνοντο.

22. 3. malim ſic legi et diſtingui: καὶ ποικιλώτατον πάθεσί τε καὶ τύχαις ἀπιστοτάτοις. tempus belli Peloponneſiaci dicitur fuiſſe et inprimis diuturnum, et incredibiliter variegatum paſſionibus et euentibus fidem aegerrime inuenientibus.

pen. ante ἄστρα deeſt aut οἷον, aut ὡς.

24. 2. num σφιγγομένων in genit. plur.

6. malim ῥύσις in ſingulari.

9. in Iunt. et Ald. eſt ἔκπρηξις. num ex eo effici debebat ἔκρηξις, *eruptio.*

10. f. παρατροπῇ κινήσεως. *deflexione motus* (a recta via).

25. 4. πολυπλόκους a quo profectum ſit, neſcio. in vett. edd. eſt

est πολύπλες. quod rectum esse potest, haberique pro accusatiuo plur. a nominatiuo sing. πολυπλες. veruntamen accentus tum foret mutandus, et scrib. πολυπλες, pro πολυπλόες. possit quoque legi πολυπάλες. (a verbo πάλλειν) quod vtique cum κλᾶν melius conuenit, quam πλέκειν.

25. 5. ὡς τὰ] imo vero vno vocabulo leg. ὥστε.

9. num τοσέτε. vt ad πυρὸς redeat. *tantae flammae.*

27. 12. κωμικὸς bene habet. Anapaesti, quorum satis clara supersunt vestigia, docent, e comico, non ex historico, ista desumta esse. primi senarii exitus fuit olim ἴσα ταῖς καπηλίσιν. Secundus olim ferme fuit τὲς ἀθλίες Ἕλληνας ἥδιςον ποτὸν, tertius ἐλευθερίας γεύσαντες ὄξος ἐνέχεαν. verum in verbis ἀλλὰ καὶ hoc ipso versu 12. adhaeresco. quorum nexum cum superioribus haud satis perspicue cerno. Num pro ἀλλὰ leg. est ἀμέλει.

28. 2. τὰς πόλεις] articulum e Iunt. et Ald. reuocaui.

29. 1. πάλιν malim.

antep. f. ἔχοιτε. hic definit primum scytalae membrum, quibus sub conditionibus puta solum patrium obtenturi sint Athenienses. tum secundum membrum, quibus conditionibus pacem habituri. vbi sic lego: ταῦτα δὲ δρῶντες καὶ τὰν εἰράναν ἔχοιτε. scil. ἃ χρὴ [subaudi διδόναι] δόντες [in participio] καὶ τὲς φυγάδας. [exsules, qui ex aliis ciuitatibus ad vos perfugerunt] ἀνέντες. Iam tertius articulus: περὶ δὲ τᾶν ναῶν τῶ πλάθεος δκεῖόν τι καὶ τοῖς τηνεὶ δοκέοι, ποιέετε. *Nauium autem de numero quodcunque tandem visum fuerit his, qui ibi sunt* [in castris circa Athenas, Agidi, Pausaniae, Lysandrō] *id facite.*

31. antep. καὶ, vt amputandum, vncis inclusi, aut alias καὶ erit transponendum, et ante παρὰ πότον collocandum.

32. 5. τὴν sustuli meo arbitrio, quod vulgatae inter διεργάσασθαι et πόλιν interponunt.

pen. idem est, ac si dixisset ἐξ ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν ἀράμενος τὸν Καλλίβιον, *cum Callibium, vtroque eius crure simul apprehenso, sublimem sublatum euertisset.*

vlt. vulgata bene si habet, idem valebit, atque si dixisset Plutarchus ἐ μόνον ἐ συνηγανάκτησεν.

33. 1. ἐπετίμησε malim. ecquis enim alius, vna cum Lysandro, Callibium obiurgauit? Alia res est in verbo συνηγανάκτησεν. Ibi negat Plutarchus, Lysandrum non modo Autolyci factum non perinde, atque ipsum Callibium, aegre tulisse. Hic autem si συν serues, exsistet haec absurda sententia, Lysandrum vna cum Callibio obiurgasse Callibium. Quod si dices, συνεπετίμησε significare, Lysandrum praeterea quoque Callibium obiurgasse, falleris. non hoc est συνεπιτιμᾶν, sed προσεπιτιμᾶν. debuisset ergo Plut. dicere ἀλλὰ καὶ προσεπετίμησεν.

33. 2. τὸν

33. 2. τὸν Καλλίβιον, vt ſcholium vocis αὐτὸν, vncis incluſi. illo enim pronomine Callibius deſignatur.

11. nullus dubito, ἀγγεῖον etiam de culeo, vel ſacco ſcorteo, dici poſſe, in quem conie&ti ſint numi. videtur tamen τῶν αἰγείων [ſubaudi ἀσκῶν, vel δερμάτων] hic eſſe conuenientius. *ſaccorum e pellibus caprillis comparatorum.*

34. 5. ergo non omnes numi, no&uae effigie inſigniti, Athenis cuſi fuerunt, neque Atticis numis accenſendi.

35. 10. bene ſi habet vulgata, idem valebit, ac ſi dixiſſet τῶν κερμάτων ἕκαστα μὲν ὀβολοὺς.

11. τοσοῦτον] ſubaudi πλῆθος.

36. 2. f. ἦν τοσοῦτον οὐκ ἀφῄρει. *quam numorum ſitim tantopere non tollebat negata priuatis copia numos habendi, quantopere eam ingenerabat licentia publice numos habendi.*

12. ἐνδῷ] ſcil. τὸ ὅλον.

13. dedi quidem, ſecundum Dacierum, vel potius SGerman. ἐνστάσεις pro vulgari ἐντάσεις. *inſtitiones*, h. e. obſtacula, impedimenta. verumtamen neſcio, an Plut. potius dederit ἀντάρσεις (ab ἀνταίρειν) *repugnantias.* cum quo idem valet adiun&um ei βοηθείας. occurſiones citas, inhibendi et ſiſtendi mali ergo.

38. 11. ἐπ' αὐτῷ] ſubaudi κριτῇ. *ipſo Lyſandro praeſide et arbitro.* re&e habet h. l. datiuus.

39. 1. ἐπεὶ] num ἔτι.

3. vocabula ἢ δοῦλον εἰπεῖν ſunt interpretatio (haud conſtat, a quonam addita, ipſone Plutarcho, an ſcholiaſta) verbi κηρύξειν.

12. οὐδὲ γὰρ malim. *ne fugere quidem*, h. e. *ne exſulatum quidem licebat ire.*

vlt. συναμφοτέρους] quinam hi ſunt? num οἱ τοῦ δήμου προϊστάμενοι [ſubaudi φανερῶς, vel ἐν τῷ φανερῷ ἀναστρεφόμενοι] et οἱ κεκρυμμένοι. verſu 14. quae duae partes ſi diuerſae ſint, neſcio, an praeſtet verſu 12. legi τοὺς τε τοῦ δήμου.

ibid. ἄλλων] id eſt τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἄλλλως δὲ τῇ δημοκρατίᾳ σπουδαζόντων.

40. 5. ἡ Ἑλλὰς] articulum e Iunt. et Ald. addidi. qui ſecundum Stephanicam vulgatis deeſt.

41. 2. aut ἀπισώσαντες leg. eſt, aut ἐξισώσαντες.

Ibid. num ὥστε καὶ τοὺς τόμους ἐφαρμόζειν πρὸς ἄλληλα. *vt lorum membranaceum vtri circumplicaretur bacillo horum duum bacillorum, tamen perinde quadraret.* τόμος eſt membrana, ſegmentum corii vitulini inſcribendo adaptati.

7. τῇ παρ' αὐτοῖς [ſcil. οὔσῃ] σκυτάλῃ] ſic, in datiuo, dedi de meo pro vulgari τὴν π. α. σκυτάλην (in accuſ.)

11. num ὥσπερ ἐπιπέδῳ τῇ σκ. *inſcribunt membranae, quae ſic eſt ſcytalae circumie&a, tanquam ſi*, non bacillus rotundus, ſed *tabula plana foret.*

42. 12.

42. 12. αὐτόθι] domi fuae. οἴκοθεν ἐπενεγκάμενος.

13. ἐναλλάξας e Iunt. et Aldina reuocaui, pro vulgari ἐξαλλάξας.

46. 2. τὺς Ἀθηναίυς (in accuf.) dedi, pro vulgari τοῖς Ἀθηναίοις. quia in Iunt. et Ald. eft τὺς Ἀθηναίοις, alterum in acc. alterum in dat.

47. παρερχομένυς (in accuf. plur.) de meo dedi pro vulgari παρερχόμενος. *cernens Lacedaemonios, vbi ad moenia Corinthi proceffiffent, reformidantes ea oppugnare.*

48. antep. f. βλάψῃ χωλὸς βασιλείαν. *ne tibi, cum fis pedibus valens et robufta, tuum laedat regnum claudus.*

51. 10. τὺς τιμῶντας αὐτὺς ita accipiendum eft, ac fi dixiffet τὺς τιμὴν νέμοντας αὐτοῖς. *cum iis agere, qui ornare poffent magis* [quam ipfe nunc poffet] *eos, a quibus magni fierent.*

15. τοῖς πολλοῖς ϛρατιώταις non fatis intelligo. num fignificat *militibus gregariis?*

54. 2. f. τοῖς ἀντιποιεῖσθαι δυναμένοις.

6. f. βασιλευομένην ἐξ ὐδέν τι βελτιόνων αὐτῦ γεγονότων. id eft οἳ ἦσαν γεγονότες ἐκ πατέρων κατ' ὐδὲν βελτιόνων, ἢ ἐξ ὧν αὐτὸς ἐγένετο.

10. ἵνα μὴ ᾖ] verbum ᾖ de meo addidi. cohaeret cum infequente τὸ γέρας. quo praecipuus, vel eximius hic honor effet, non folis proprius Heraclidis, fed — Poffit quoque legi ἵνα μὴ μόνων ᾖ.

55. 1. mouet me nonnihil nouitas dictionis ἴταμὴ βοήθεια. Num potius leg. τομωτέρας. auxilium fecantius, quod nodum citius atque certius fecat, peruadit. an ἱκανωτέρας.

6. f. ὑπαγάγοιτο, vel ἐπαγάγοιτο, in medio.

10. τοῖς πολίταις] incolis oppidi templo Iouis Ammonis circumfiti.

56. 2. nefcio, an προλαβῦσαν praeftet, fine σ in prima fyllaba. *praefupponentem.*

vlt. προαγωνιϛαῖς dedi de meo, fine σ in prima fyllaba. noti funt οἱ προάγωνες. et fic quoque p. 57. 2. e προσῆγον vetufta lectione σ detraxi.

57. 5. λαβεῖν] fcil. αὐτὺς. τὺς χρησμὺς puta. verum τύτοις ad τοῖς ἱερεῦσι redit. ad ἐντυχεῖν v. 6. non modo αὐτοῖς, fed etiam ἄλλῳ fubauditur. *infpicere haec oracula fas nemini effe alii, nifi fi quis.*

vlt. f. ἧς ἕνεκα πάντα τἄλλα πέπλασαι.

58. 6. in Iuntina eft, non ἀναδύεντος, quod e Vulcob. refert index lect. var., fed ἀναδυέντος. quod poteft verum effe, fi ponimus, ab ἀναδύεσθαι aor. 2. paffiui ἀνεδύην (vnde participium ἀναδυεὶς eft) vfitatum fuiffe. Hoc noui equidem, ἀναδῦναι in actiuo pro ἀναδύεσθαι in fenfu *cunctandi, ceffandi, tergiuerfandi*, et ἀναδὺς in partic. pro ἀναδύμενος graecum non effe. vulgatae auctor

eft

eſt Aldina. ego nullus dubitaui lectionem e Iuntina reuocare, raram quidem illam, veroſimilem tamen.

59. 7. reuocaui ἀπὸ e Iuntina et Aldina pro vulgari ἐπὶ.

64. 10. φάναι] dixiſſe fertur ille Phocenſis, qui pugnam apud Haliartum, cui ipſe interfuerat, alii Phocenſi, qui abſuiſſet, enarrauit; reſpondens nempe ad quaeſtionem Spartani.

11. ὑμῶν de meo dedi, pro vulgari ἡμῶν. Phocenſis enim ille, pugnae enarrator, hic iam Spartanum alloquitur, a quo de Hoplita fuerat interrogatus.

65. 6. Ἰσμηνίῳ eſt pro Ἰσμηνιείῳ. *templo Apollinis Iſmenii.* alias legi poſſet Ἰσμηνίου. ſcil. ἱερῷ.

66. 6. προγράψαι dedi de meo, expuncto σ e prima ſyllaba.

11. βασιλείας τοιαύτης] regnum Perſarum ſignificatur, quod dicitur Lyſandrum coluiſſe et obſeruaſſe. non ipſi Lyſandro regnum, idque tantum, tribuitur.

67. 14. τάς τ' ἄλλας] ſic dedi de meo, pro vulgari τάς γε ἄλλας.

AD SVLLAM.

69. 11. μηδὲν καταλιπόντος de meo dedi pro vulgari μηδὲν ἐγκαταλ.

antep. ἐτίθετο (in ſing.) bene ſi habet, accipi debet pro paſſiuo. *par habebatur dedecus.* malim tamen in plur. legi ἐτίθεντο. *pari ducebant* [ſcil. illi vetuſtiores Romani] *dedecori.*

72. 4. πρὸς σπουδαῖον] praepoſitionem de meo addidi.

73. 10. poſt δῶρα videtur δὶς deeſſe.

74. 3. aut delendum eſt ὑπ', aut ſi ſeruandum cenſeas, ſic conſtruendum eſt: ὑπ' ἀμφοτέρων γενόμενος κύριος τοῦ παρασπονδῆσαι τὸν ἕτερον.

76. 2. αὑτὸν cum aſpero dedi. *Sylla dicit, ſemetipſum Mario aegritudinem creaſſe.* malim tamen αὐτὸς in nominatiuo. *ipſe ait Sylla ſe inieciſſe* — et iamdudum Moſes Solanus quoque in ea fuit ſententia, a quo hactenus diſſentio, quod is negat, φησὶν habere, quo referatur, niſi αὐτὸς admittatur. Habet vtique, etiam ſi accuſatiuus ſeruetur. Refertur ad Syllam, de quo proxima praedicarunt.

pen. τὴν τοῦ δήμου πρᾶξιν aut idem eſt, atque τὴν δημοκοπίαν, ambitionem gratiae popularis per largitiones et reliquas omnes ſtudiorum humilitates, aut eſt pro τὴν τῶν τοῦ δήμου [ſcil. πραγμάτων] πρᾶξιν. et num hoc modo leg. ſit, in dubio relinquam.

77. 1. τοῖς ὄχλοις] imo vero τοῖς λόχοις. *centuriis,* vel *ſuffragiis centuriarum.* praetores enim in comitiis centuriatis creabantur. et ſic de meo dedi.

77. 2. τὴν

77. 2. τὴν πρὸς Βόκχον φιλίαν] post Bocchi nomen aegre desidero genitiuum αὐτῦ, *ipsius*, Sullae puta.

14. idem est, ac si dixisset πρόφασιν ἔχων ἐμφανῆ, ὥστε λέγειν πρὸς τοὺς πυνθανομένους τὴν αἰτίαν τῆς στρατείας.

79. 1. τοῦ σώματος] articulum de meo addidi.

12. ferri potest vulgata. ἐν Ῥώμῃ cohaerere cum τὸν δῆμον, constat. diligentior tamen alius quicunque auctor dixisset τὸν ἐν Ῥώμῃ, articulum iterans.

13. ἐν Καπιτωλίῳ defendi potest, subaudiendo Διὸς ἱερῷ. nam frequentius etiam dicitur Καπιτώλιος, quam Καπιτωλῖνος.

pen. ἀμύνειν] subaudi a communi ἐπιχειρούντων.

81. 12. ἔοικεν posterius vncis inclusi, vt quo careri facile possit. nihil enim video causae, cur iteretur in tam breui interuallo, vi prorsus omni carente iteratione.

13. num τῆς δαίμονος in foeminino, vt ad solam Fortunam restringatur, verumtamen quoniam quae paulo post referet Plutarchus de scriptis a Sylla ad Lucullum, ea vniuerse ad numen, non ad solam Fortunam pertinent, videtur vulgata non esse temeranda.

pen. nam socer Sullae, Metellus Pius, in secundo Sullae consulatu collega fuit.

82. 7. καὶ videtur delendum esse.

83. 2. περὶ τῆς θειότητος mirifice, h. e. parum concinne, dictum pro τῆς αὐτοῦ πρὸς τὸ θεῖον προσοχῆς καὶ εὐσεβείας.

vlt. idem est, ac si dixisset, quod vtique fuisset planius dictum, οὐ μόνον παρῆλθε, καὶ οὐκ ἐπεξῆλθε, τοσοῦτον ἀδίκημα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τούτῳ σεμνυνόμενος διεδίδου λόγον. *imputabat hanc lenitatem, et seueritatis meritae remissionem militibus, sermone clam inter eos per emissarios suos didito, indulgentiam hanc eo tendere, vt Sulla postmodum militibus vteretur hoc promtioribus.*

84. 11. nam Caecilia mulier habebatur impudicissima et flagitiosissima, et Sulla domestica sua dedecora aut ignorabat, aut dissimulabat volens.

85. 1. καὶ θυγάτριον] particulam copulatiuam addidi e Iuntina, ab Aldina prima, et a reliquis omnibus eam insecutis omissam. Sed in nominibus vxorum Sullae differt Glandorpius in Onomastico col. 264. a Plutarcho, his verbis eas enumerans. „Vxores habuit Sulla, primam Aeliam, inde Caeliam, tertiam Caeciliam Metellam, — postremo Valeriam, Messalae filiam, Hortensii oratoris sororem.„ Et profecto nomen Ilia in Romanis est perrarum.

3. ἐντίμως δὲ] particulam aduersatiuam de meo addidi.

86. 3. idem est, ac si dixisset πρὸς τὸ ἐπιτελέσαι τὰς ἔτι λοιπὰς πράξεις.

9. num προαγαγόντες. *cum e nido extractos in medium protulissent.*

86. vlt.

86. vlt. τὸ μέγεθος] imo vero τὸ μέλλον.

87. 2. ἀνθρώπων de meo dedi, pro vulgari αὐτῷ. error e compendio fcribendi ἀν̄ων videtur natus effe.

pen. de meo dedi προσπέμποντος pro vulgari προπέμπ.

88. 6. αὐτῦ hic loci eft aduerbium, *ibi loci.*

pen. quoquo me verto, ex hoc loco me non expedio, cuius omnia funt hiulca et imperuia; neque rem explicat fupplementum, e codice nefcio quo prolatum, quam implicat magis. tam paffer, quam cicada, funt vocales. ambo funt rurales, ergo cicada turbae oppidanae accommodari nequit. et χωρῖται atque ἀρυραῖοι funt iidem. relinquamus ineptias fuas nugaci popello vatum, qui funt impoftores.

89. antep. ὅτος reftitui e Iunt. et Ald. pro vulgari ὅτως.

90. 8. f. ἄπαρχον ποιήσας *magiftratu defunctum.* nifi fi ἐπάρχοντα accipi velis pro *confulari*, aut *proconfulari.*

91. 5. εἰς τὴν πόλιν] articulum de meo addidi.

14. poft κατήφειαν deeffe videtur ἐπιφέροντας, *fecum afferentes atrocem triftitiam, vtpote qui mulctati praetoriis infignibus confpicerentur.*

pen. f. τῇ αὐτῦ γνώμῃ πρὸς ἑαυτόν. *dubitans de illius* [exercitus] *erga fe voluntate.*

93. 8. τεγῶν de meo dedi pro vulg. τειχῶν. Conf. fimilem locum Herodiani in vita Commodi.

13. vocabulis inuerfis leg. videtur τῶν ἄνω ςεγασμάτων, *petere contignationes fuperiores.*

vlt. ᾧ redit ad *ignem*, non ad Sullam. ignis amicorum noftrorum difcrimen ab inimicis nullum nouit, neque fontium, ab infontibus.

94. 3. ἐπ' ἐλευθερίαν dedi de meo (in accufatiuo) pro vulg. ἐπ' ἐλευθερίᾳ.

96. 4. ἐκπεσόντα repofui e Iuntina pro πεσόντα. cui deprauationi occafionem hoc dedit, quod in Aldina vitiofe legitur ἐπεσόντα (fine κ) quod qui nefcirent, quid fibi vellet, effecerunt ex eo fimplex πεσόντα.

14. ἐπῄει] *peragrabat.* fic de meo dedi, pro vulgari ἐπὶ.

99. 10. fic diftinxi et emendaui h. l. de meo: καὶ πολλὰ τῶν Ἀμφικτυόνων λιπαρύντων. pro vulgari καὶ πολλὰ, τῶν Ἀμφ. παρόντων.

100. 1. de donariis, quae vetufti Afiae, Syriae, Macedoniae, Aegypti, Cyrenarum, etc. reges, vt Croefus, e. c. Delphos dono mififfent.

101. 6. quamquam ἐνέδωκεν vehementer blandiebatur, reliqui tamen vetuftam vitiofam lectionem fuo loco, quia dubium erat, vtrum Plutarchus fic, vt viri dati volunt, an potius ita reliquerit: ὧν ὐχ ἥκιςα Σύλλας ἂν ἔδοξεν εἶς ἄρξαι, vel: ὧν ὐχ ἥκιςα Σύλλας ἂν ἐδόκει εἰσηγήσασθαι τὰς ἀρχάς.

102. 4.

102. 4. post τὴν πόλιν deest aliquod participium, e. c. ἀπολωλεκὼς, aut λωβησάμενος, aut λυμηνάμενος, aut tale quid.

6. ἐπιτιθέμενον in neutro malim, vt non ad Aristionem, sed ad νόσημα redeat. tum lego ὃς χιλίων. et sic dedi de meo. pro vulgari ἐπιτιθέμενος. χιλίων —

103. 4. φιλομαθήσων] *non quo studiis literarum operam darem.* Sic dedi de meo, duo, quae sunt in vulgatis, vocabula, φιλομαθὴς ὢν, in vnum contrahens.

11. quamquam ferri potest accusatiuus τοὺς πολεμίους, malim tamen datiuum τοῖς πολεμίοις vt planiorem.

13. post τὸν τόπον videtur εὑρὼν deesse. θεασάμενος εὑρὼν idem est, ac si dixisset μετὰ τὸ θεάσασθαι εὑρών.

104. 9. τοῦ ῥυέντος] articulum addidi e Iunt. iam Aldina omiserat. Ex iisdem ambabus restitui μετρεῖσθαι, pro vulgari μετρῆσθαι.

12. f. διὰ τῶν πυλῶν.

15. e vulgata nulla exsculpi potest constans sententia. constat tamen sic satis, Plutarchum dicere voluisse τὸ γὰρ τοῦτο φοβηθῆναι, *metus enim huius rei*, (scil. exscidii patrii) καὶ τὸ ἀπογνῶναι τὴν σωτηρίαν, *et desperatio salutis*, θανατᾷν ἔπεισε τοὺς βελτίστους, *optimum quemque impulit ad mortem vltro arcessendum.* Aut sic scripsit: τοῦτο γὰρ φοβηθῆναι καὶ ἀπογνῶναι τὴν σωτηρίαν ἐποίησε (vel ἔπεισε: nil enim refert) τοὺς βελτίστους τὸ οὐδὲν ἐν Σύλλᾳ φιλάνθρωπον, οὐδὲ μέτριον ἐνορᾷν, vel ἐλπίσαι. (in infinitiuo.)

105. 11. malim ὑπὸ Κουρίωνος.

106. 12. καίτοι πολλοῖς] sic dedi de meo, pro vulgari καὶ τοῖς πολλοῖς.

107. 3. malim διὰ ταῦτα μὲν οὖν εἰς.

5. ἡμέτερος] erat enim Phocensis, vt constat e superioribus.

8. num περικρυπτόμενον, aut περικαλυπτ. *occultatum, absconditum.*

11. malim verba sic esse structa: ἀπεκρούσατο ταῖς δυσχωρίαις, *per iniquitates locorum*, τοὺς πολεμίους, νύκτωρ δ' ἐπὶ Πατρωνίδα καταβὰς — si nomen proprium loci Πατρωνίδα bene habet, de quo mihi nil constat. Pro δυσχωρίαις sola Iuntina dat χωρίαις.

108. vlt. f. ὀλίγοι μὲν γὰρ ἐν ——

109. 7. προσάγων] scil. πρὸς τοὺς πόνους, vel πρὸς τὸν Κηφισόν. malim tamen προάγων. scil. e castris, *producens in campum.*

antep. probo quidem, λόγον pro πόλεμον suffici, verumtamen quoniam de κόμπον quoque, item de θόρυβον, et ψόφον, vel πάταγον, cogitari potest, reliqui vetustam lectionem.

110. 4. ᾧ καὶ] articulum ᾧ de meo addidi.

111. pen. ἰδεῖν] quidnam? τὴν ὀμφὴν, *vocem diuinam* nempe. Vox autem qui cerni possit? *et vocem Trophonii aiebant similem esse magnitudini et venustati simulacri Iouis Olympii.* Qui haec inter se constabunt? Trophonius conspiciendum se non

 dabat,

dabat, sed vocem solummodo edebat ad aures allabentem. Haereo equidem hic loci.

112. 4. διαλιπὼν, et in continenti, v. 7. ἀπέλιπεν, (in aor. 2.) reuocaui e Iuntina. posterius etiam in Aldina est, et pro priore διαλίπων, in quo praeter accentum nil peccat. vulgatae dant διαλείπων et ἀπέλειπεν.

7. num παρατάττομένοις. *dum in aciem constituerentur.* et sic de meo dedi.

8. sic dixit, formula, vt videtur, legitima, h. e. sacrificulis vsitata atque auspicibus, pro τῶν ἱερῶν καλῶν καὶ αἰσίων, vel δεξιῶν, γενομένων.

12. f. καὶ στροβιλώδης (in foem.) ὄρους, in genitiuo, vt Thurium sit nomen apicis, ipsius autem collis Ὀρθόπαγον.

vlt. ἐπ' αὐτῆς] sic centies Dionysius Halic. reuocaui hoc e Iuntina et Aldina, pro vulgari ἀπ' αὐτῆς. quod ad sententiam vtique idem est.

114. 6. εὐκαμπὲς] *flexile.* sic dedi de meo, pro vulgari ἀκαμπὲς.

8. τὸν deleui. in aliis fuit τοῖν Χαιρωνέων, *illis duobus Chaeronensibus*, in aliis τῶν Χ. inde natus error. vel potius transferendum erat τὸν in eum locum, in quem transtuli. Vulgatae dant τὸν τῶν Χαιρωνέων Ἐρίκιον.

115. 5. malim καθεστῶτας in accus. plur.

pen. βελῶν] subaudi ἀφέσεις.

117. 1. malim συνάγοντος.

3. malim προσφερομένοις. in datiuo.

11. post δεξιὸν addidi ἐπῄει, quod ex illo ἐπὶ effeci, quod, cum in vulgatis pone ἐπῆγεν, v. 13. legeretur, expungendum illinc censebat Bryanus. ego vero in illius locum de meo suffeci ἔχων. vulgatae sic exhibent: δεξιὸν, ὡς ἔρημον: et tum ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς χαλκ. Quod si ἐπῄει haud admittendum censeas, possit ex insequentibus illuc tacite pertrahi, vt ambobus commune, ἐπῆγε. quamquam ea ratio paulo futura sit durior atque impeditior.

15. ἐπιστήσαντα] scil. τὸν νοῦν, vel potius τὴν πορείαν, vel τὴν δίωξιν.

118. 16. ἐνέκλιναν dedi de meo, pro vulg. ἀνέκλ.

pen. Ἑλληνικοῖς] ergo alterius tropaei inscriptio Latina fuit.

119. 11. sic videtur distinguendum et leg. ἐπ' ἐκεῖνον, *adversus eum*, Sullam puta, αὐτὸς [*ipse*, Sulla nimirum, in nominat.] ὥρμησεν.

14. στρατιᾷ de meo dedi, pro vulg. στρατείᾳ. et pari modo quoque versu antep. dedi στρατιᾶς.

120. 5. aut vtrumque in positiuo lege, φρόνιμον et ἔμπειρον, aut, si necessaria est graduum diuersorum copulatio, malim φρονιμώτατον et ἔμπειρον.

120. 6. malim *συμπεσόντα.*

13. *μόνον*] num *ὁμαλὸν*, aut *ψιλὸν.*

121. 4. *ὑλώδεις* bene habet. vlua, iuncis, aliisque similibus virgultis, vel dumetis obsitus. ecquid cogites, audiens *λίμνη ἑλώδης*, *palus paluſtris*, vel *lacus lacuſter.*

antep. *παρατεταγμένου*] subaudi *στρατεύματος.* praesidiorum appositorum fossoribus, quo eos tegerent, operibus agendis operam dantes. in *τὸ πλεῖστον* v. antep. subauditur *τῶν ἔργων.*

122. 1. cur *φονευόντων* improbetur, causae nil video. medios per enses hostium vtrinque ferientes et stragem edentes.

12. *ἀθρόοις τοῖς οἰστοῖς*] *integris manipulis ſagittis.* non singulis, sed ternis, quaternis, senis simul pugno comprehensis, tanquam si simplex sica ea esset.

antep. f. *φόβου.*

pen. *τῷ χάρακι*] hostium puta.

123. 1. f. *τοὺς πολλοὺς οὐχ ὡς ἐπὶ μάχην.* egressos castris plerosque, profecto non eo cum animo, neque eo cum apparatu, vt qui sperarent, sibi pugnandum fore. quamquam pauci quidam cum spe pugnae obeundae processisse videbantur, plerique tamen discrimen hoc eo die non exspectantes, processerant. et sic dedi periculo meo.

2. *οὐδενὸς*] eorum nemine, qui in castris manserant.

124. 7. *αὐτὸς* restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari *αὐτὸν.*

125. 12. *Καππαδοκίας δ' Ἀριοβαρζάνῃ*] particulam de meo addidi.

127. 3. f. *διαστρατηγεῖ τῷ λόγῳ πόλεμον*, verbis, non gladio, domi in lecto et bisellio suo, non in acie, gerit bellum, tanquam imperator. *er commandirt und führt Kriege, auf der Stube, bey Tiſche, mit dem Maule, aber nicht mit dem Degen in der Fauſt auf der Mahlſtatt.*

128. 5. significat, Mithridati dextram porrigenti Sullam non item suam contra porrexisse statim, sed prius interrogasse, num probaret, atque ratas haberet conditiones pacis. Quod cum Mithridates post multas tergiuersationes affirmasset, Sulla tum tandem eum est amplexus.

130. 3. malim *ἐπέτριψεν.* non enim *ἐκτρίβειν*, sed *ἐπιτρίβειν*, vsurpatur hoc sensu. vocabulo *πολιορκία* in significatione *vexationis, cruciatus contumeliae et inſolentiae pleni*, nil offendor. Sic *πολιορκεῖν* vsurpauit Xenophon Mem. Socr. 2.

131. 2. post *οἰκουρῶν* deesse videtur *ἐλάμβανεν*, aut *ἐφόρει*, aut simile quid. alias leg. sit *οἰκουρὸν*, vel *οἰκουροῦντα*, (in accusat.) et *προσερχόμενον*, scil. *ἐτέτακτο λαμβάνειν.*

132. 5. post *ἀκριβῶς* deest *γεγραμμένοις*, *diligenter exaratis.*

132. 6. διὰ τὸ τὸν Νηλέως τ. Σ. κλῆρον, ᾧ] Scil. Neleo. sic de meo dedi, pro vulgari διὰ τὸν Νηλέως τ. Σ. κληρονόμον, ᾧ —

pen. περιγενέσθαι item meum est, pro vulg. παραγ. et p. 133. 4. πρὸς τῇ θαλάττῃ, pro vulg. πρὸς τὴν θάλατταν.

6. primum Ἀλαιῶν est gen. a nomine proprio oppidi Ἀλαιαί. secundum v. 7. ab Ἀλαιὸς, qui est oriundus ex illo oppido. vid. vers. pen.

pen. ἥκοντας πρὸς ἀπαραίτητον] sic reformaui meo periculo vulgatam ἥκοντας ἀπαραιτήτων. poterat etiam eodem sensu pro πρὸς suffici ὡς, *ad. venientes ad non inexorabilem cum donis non contemnendis.*

136. 8. ἐμπεπρήσεσθαι in paulo post futuro dedi de meo pro vulgari ἐμπεπρῆσθαι, quod est perfectum pass.

137. 10. malim ἦν Λευκίου Λευκούλλου.

14. ἥπτετο, πρὸς τῇ δυνάμει, καὶ δὴ ἀπάτης] sic dedi de meo, pro vulgari ἥπτετο δυνάμει καὶ δι' ἀπάτης. *praeter vim, periculum quoque imposturae faciebat, violentiae fraudem adiungebat.*

138. 5. εὐθὺς] *gerade zu, ohne alle Umstände, ohne Scheu und Züchten.* neutros poscebat, neque illos aes poscere atque accipere, neque hos promittere atque dare.

140. 5. κεκλιμένοις (in datiuo, redit enim ad θυρεοῖς) restitui e Iuntina et Aldina pro vulgari κεκλιμένους.

141. 12. ἀθλητῇ (in datiuo) de meo dedi, pro vulgari ἀθλητὴς (in nominat.)

143. 3. τὰ πολεμικώτατα. nam differunt πολέμιοι, *hostes*, et πολεμικοὶ, *bellicosi.*

ibid. συμφέρεσθαι] subaudi αὐτοῖς εἰς μάχην.

15. inest orationi nonnihil scabri. alius sic dixisset: ἀεὶ μὲν κατὰ τὰς μάχας περιφέρειν ἐν τῷ κόλπῳ, τότε δὲ καὶ καταφιλεῖν.

146. antep. πεπαύσεσθαι in paulo post futuro dedi de meo, pro vulgari πεπαῦσθαι.

147. 9. e Iuntina paene colligo sic scrib. esse: ἐπί τε τούτοις διαλιπὼν ἡμέραν, εἶπεν, ὅσους μὲν μεμνημένος τυγχάνοι, προγεγραφέναι.

148. 9. ἀλλὰ] melius conueniret ὅθεν.

150. 1. καὶ ᾧ βούλοιτο] particulam copulatiuam de meo addidi. poterat quoque sic scribere: ἀφελέσθαι τὴν βασιλείαν ὃν βούλοιτο, καὶ ᾧ βούλοιτο χαρίσασθαι.

152. 15. f. ἀναστρεφόμενος.

155. 5. f. περιβληθεὶς, *irretitus.* velut περιβλήστρῳ, *reti, captus.*

pen. f. ὁ λυρῳδός.

156. antep. num τὸ πάθος. nam ad τὸ πλῆθος addi deberet τῆς σηπεδόνος.

159. vlt. συγκομισθὲν] respicit ad ossilegium.

161. 5. ὑγιαίνειν dicuntur concordes, pacate secum viuentes in otio ciues, seditiosi enim νοσοῦσι.

161. an-

161. antep. τὰ ὅπλα] imperium militare. vt paulo post ἐν τοῖς ὅπλοις ἔμεινε. p. 162. 12.

162. 14. post πρότερον deesse videtur μέντοι.

pen. αὐτὴν] *nihil aliud, praeterquam solam rationem regum creandorum.*

163. 1. f. ἐδόκει, ὐ τὸν ἐξ ἀρίστων, ἀλλὰ τὸν ἄριστον, *non, natum ex optimis, sed eum, qui ipse esset optimus.*

4. τί γὰρ] scil. φήσεις. *quid tu tum dices? quid te fiet cum tua disputatione?*

9. εἰ δὲ κακία] sic restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari ἡ δὲ κ. colligit sic: Prauitas si res est foeda et detestabilis, etiamsi cum generis nobilitate coniuncta, vel si generis nobilitas de vitii turpitudine nil minuit, rursus meretur virtus honorem, etiamsi a generis nobilitate deserta per se honorabilis et praeclara est, non per genus demum fit.

vlt. τὸ στρατιωτικὸν] scil. πλῆθος. vel τὸ στράτευμα. nihil hic deest. *quas dedisset ipse Pompeio copias, et quam classem Dolabellae, eas ipsis rursus eripere conabatur, ab inuidentia impulsus.* constructio haec est: φθονήσας [id est διὰ τὸν φθόνον] ἐπεχείρησεν ἀφελέσθαι Πομπήϊον μὲν τὸ στράτευμα, Δολαβέλλαν δὲ τὴν ναυαρχίαν, καίτοι δοὺς αὐτὸς ἐκείνοις ταῦτα.

164. 2. μεγάλων] subaudi ὑπουργιῶν, χαρίτων, εὐεργετημάτων, vel tale quid.

10. εἰ δή τις effeci e lectione Iuntinae ἔδη τις. quod Aldina, cum ex parte emendaret, tum ex altera corrupit, sic dans: εἰ δέ τις. vnde porro Stephanus vulgatam εἴ γέ τις effecit. sed rectius Vulcob. qui etiam εἰ δή τις dedit. περίακτον est prouerbium a lingua vulgi ita circumactum et vsu contritum, vt turbo a flagello circumagitur.

165. 14. malim ἀπέπεμψε.

166. 11. προσθήσω δ' αὐτῷ καὶ τὴν] particulam copulatiuam de meo addidi.

167. vlt. τὸ τῶν ἀντιστρατήγων] scil. χρῆμα, vel ἀξίωμα.

168. 5. τῷ ἑαυτῶ dedi de meo, pro vulgari τῶν ἑαυτῶ.

169. 2. ἐνέδωκεν dedi de meo, pro vulgari ἀνέδ.

AD CIMONEM.

173. 1. χρισάμενον (a χρίειν, *vngere*) dedi de meo, pro vulgari χρησ. (a χρῆσθαι.)

9. οἱ λέγοντες] sic de meo dedi, δὲ, quod vulgatae interpositum habent, expuncto.

178. antep. ἐν τῇ Πλ.] articulum addidi e Iunt. et Aldina.

179. antep. videtur hic pentameter esse, sic legendus: Κεκροπίαν κόσμησ' ἡμιθέων ἀρεταῖς. et sic de meo dedi, pro vulgari Κεκροπίαν κόσμησε καὶ ἡμιθέων ἀγοραῖσιν.

183. 1. Diſtinxi ſic: ϛρατηγὸς, *imperator*, κατὰ θάλατῖαν ὅπω— *Athenienſibus imperium maris nondum adeptis.* vulgo ſic diſtinguitur: ϛρατηγὸς κατὰ θάλατῖαν, ὅπω —

185. 1. f. ταῦτα μὲν ὖν περὶ Παυσανίȣ ὑπὸ πολλῶν. vt oppoſitio inter ipſum et Cimonem hoc fiat luculentior.

188. 1. poſt ἔργον videtur δι' ȣ̓δὲν ἄλλο deeſſe.

190. 3. locum hunc non intelligo. num καὶ τῶν ποιητῶν τὴν φιλοτιμίαν, *ob iudicum dignitatem, et ob poëtarum gloriae ſtudium inſigne et extraordinarium fuit.*

191. pen. ἀπὸ dedi de meo, pro vulg. ὑπὸ.

192. 4. ἐφ' ᾧ, *quo*, vel, *vt nempe*, bene habere videtur. tametſi fateor, paulo eſſe minus vſitatum ἐφ' ᾧ ὁ βȣλόμενος εἰσῄει et εἶχεν, quam ἐφ' ᾧ τὸν βȣλόμενον εἰσιέναι et ἔχειν.

194. 7. poſt πηγαίων videtur μετάδοσιν, *impertitionem, communicationem*, vel tale quid, deeſſe.

10. ἑτοίμων] quae tempore quoque maturi et eſui parati eſſent.

196. 3. f. μηκέτι διοχλȣ́ντων.

vlt. ἀϛρατείας dedi de meo, pro vulgari ϛρατείας. *altos et exercitatos ab eorum ignauia militiam exoſa.* Nam qui militiae munia detrectabant, hi numis ea redimebant; eoque recte dicuntur ſua ἀϛρατείᾳ, militiae auerſatione et declinatione, eos aluiſſe, qui loco ipſorum muniis iſtis fungerentur. et pari modo dicuntur ſua ἀργίᾳ, ignauia, alteros in armis et nauigatione exercuiſſe.

200. 2. καὶ ὀλίγȣς πολλαπλασίοις.

vlt. impoſuit Solano praua interpunctio a me correcta. vulgatae ſic dant h. l. interſtinctum: παρεληλυθὼς, τρόπαιον ἐπηγων. Conſtructio eſt haec: παρεληλυθὼς πεζομαχίᾳ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον, cum ſuperaſſet gloriam pugnae ad Salamina eo, quod illa careret proelio pedeſtri, quod Cimon nauali ſuo adiunxiſſet, καὶ παρελθὼν ναυμαχίᾳ τὸ ἐν Πλαταιαῖς τρόπαιον, cum ſuperaſſet item gloriam pugnae ad Plataeas eo, quod praeter pugnam pedeſtrem, cuiusmodi illa Plataeenſis fuit, etiam claſſe viciſſet Cimon, tamen victoriis duabus potitus, tertium iis certamen adiunxit. ἐπαγωνίζεσθαι νίκῃ eſt *poſt victoriam iam partam tamen certare pergere.*

202. 11. fort. προσκατεσκεύασε. *adſtruxit.*

pen. malim ἐκπιεσθέντων.

204. 7. ἀλλὰ Λακεδαιμονίȣς] ſcil. ἔφη προξενεῖν. Nam verbum προξενεῖν tam cum genitiuo τινὸς, quam cum accuſ. τινὰ conſtruitur. vetuſtae editiones dant Μακεδονίȣς. verum conſtat, Cimonem Lacedaemoniorum fuiſſe patronum. deinde non vſurpatur Μακεδόνιος, ſed Μακεδών. et facile prima ſyllaba de nomine Laced. perire potuit in concurſu cum ἀλλά.

9. προτιμῶν] ſic in participio dedi de meo pro vulgari προτιμᾶν. aptum eſt hoc participium, vt et inſequens πλȣτίζων, ab ἀγάλλεσθαι.

205. 9.

205. 9. aut tota haec dictio, τὰ πάτρια νόμιμα, οἷς ἐχρῶντο πρότερον, vt scholium dictionis τὸν καθεστῶτα τῆς πολιτείας κόσμον, inducenda sunt, et vncis vtique inclusi, aut leg. est παρὰ τὰ πάτρια ν. — quamquam prius magis probo.

206. 6. senarium plenum si vis, sic erit scribendum: κἀνίοτε δ' ἀπεκοιμᾶτ' ἂν ἐν Λ.

210. 6. κόψαντος est idem, ac si dixisset εἴ τις ἔκοψεν. et ad εἰσιέναι subauditur αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν.

10. εἰσεβιάσασθε restitui e Bodlei. 3. Iuntina et Ald. pro vulgari εἰσεβιάζεσθε.

211. 1. τοσύτυ est in Iunt. item χρόνον. amplector hoc, et e vulgata retineo τοσῦτον, et pro ἅπασι sufficio ἀπεῖναι, et sic videor mihi locum habere persanatum: τοσῦτον γὰρ ἦν χρόνον τεταγμένον ἀπεῖναι (*abesse domo*) τοῖς ἐξωστρακισμένοις.

vlt. εἰς τὸν λόχον ἔθεντο] haec non intelligo.

7. ἔτυς] l. ἑτέραν. nam εἰς ὥραν est *in alterum annum*, sine ἔτυς. pro στρατιὰν malim στρατείαν.

215. 2. malim ἀποδεδειγμένυ.

5. ὑπερβαλόμενος ob additum ἂν bene habet, et futuri possibilis locum obtinet. pari modo dictio μαντείαν ποιεῖσθαι v. 8. *oraculum consulere*, (proprie, *operam dare, vt diuinatio sibi edatur*) bona et probabilis est dictio. contra μαντείαν πυνθάνεσθαι et graecitati repugnat, et sententia caret.

216. 12. ἔτι addidi e Iuntina et Aldina.

217. vlt. pro ἡγεμὼν vetustae edd. dant ἀγών. num ἄρχων voluerunt?

AD LVCVLLVM.

220. 6. non abhorret quidem φιλοσοφία, *studium sapientiae*. Verumtamen illa Lycurgi magis erat φιλολογία, vt etiam paulo post v. 10. appellatur.

222. 2. ἐν ταῖς Ἀθήναις] id est ἐν τῇ Ἀθηνῶν πολιορκίᾳ, vel ἐν τῇ ἐκεῖ διατριβῇ.

223. 5. malim αὐτῶν.

225. 1. malim ἀπεῖπε. negaret, ei se accessurum. Lucullus Ptolemaeum ad societatem belli, cum Romanis aduersus Mithridatem ineundam, inuitauerat. verum Ptolemaeus ἀπεῖπε, *recusabat.* (non, *relinquebat* eam, ἀπέλιπε, vt vulgata dicit, cui nunquam antea addictus fuisset.)

10. ὅσοι bene potest defendi. respicitur πρὸς τὸ σημαινόμενον, incolas oppidorum.

227. 1. ὃν ὑφ' ἑαυτῦ] articulum ὃν de meo addidi. alias constructio labat.

4. περὶ deest Iuntinae Aldinaeque. quod si recte habet, χαι-

ϱωνείᾳ in datiuo erit leg. et cum praemiſſo πρὸς copulandum. nil magnopere refert. ſed v. p. 245. pen.

227. vlt. αὐτὸς τῶ Μιθϱ.] ſic dedi de meo pro vulgari αὐτῶ Μιθϱ. *ipſe*, h. e. vltro, data opera, praemeditato conſilio.

228. 1. Μιθϱιδάτῃ in datiuo dedi, item de meo, pro vulgari Μιθϱιδάτην in accuſ. quod tametſi ferri poſſit ob infinitiuos inſequentes, praeſtat tamen hic loci datiuus, cum παϱέσχε cohaerens.

229. 6. ἤδη, quod pone v. Χεϱϱόνησον vulgatae dant, non reperiens in Iuntina atque Aldina, expunxi.

230. 2. num ἐξέπλευσε μὲν καταφανῶς, ἡμέϱας — an ἐξ. μὲν φανεϱῶς καὶ ἡμέϱας. an ſolummodo diſtinctione mollienda eſt durities ad hunc modum: ἐξ. μὲν, καὶ φανεϱῶς, ἡμέϱας, *ſoluit cum claſſe, idque palam, adbuc de die.*

5. malim πϱοῆλθον (ſine σ.)

233. 13. παϱὰ Κεθήγῳ] ſcil. ὧδὲν ἐπϱάττετο.

235. 8. f. τέως γὰϱ ἐδημαγωγῶντο, πϱὸς ἡδονὴν ἐθιζόμενοι στϱατεύεσθαι.

236. 9. aut καταϱτισάμενος, (ab ἀϱτίζειν) aut παϱαϱτησάμενος (ab ἀϱτᾷν.)

238. βῶλοιτ᾽ ἂν] ſubaudi μᾶλλον, quod vt alias ſine neceſſitate redundat, ita rurſus ita ſubaudiendum omittitur, vt aegre deſideres.

antep. κατέστη μὲν εἰς] ſic dedi de meo, pro vulg. κατέστησεν εἰς τ.

239. 3. dedi de meo πϱοσεοικὸς. pro vulg. πϱοεοικὸς.

241. 8. ἄνω num eſt pro ἄνωθεν, *ex edito loco?* ſed quid hoc ad rem? magis ad rem pertinet, doceri, quo in loco Romani caſtra poſuiſſent. pone Mithridaticos. aut nomen proprium loci exſpecto. num ἄνω ſignificat *pone ipſorum caſtra.*

243. 3. haud commemini, δήμε γϱαμματιστὴν vſquam nominatum eſſe. crebro autem commemorantur δημόσιοι γϱαμματεῖς. num ergo pro γϱαμματιστῇ leg. erit γϱαμματεῖ?

4. et 5. Africus et Boreas deſignantur.

244. 3. ὑποφαίνῶσαν de meo dedi, pro vulg. ὑπεϱφ.

4. non video, qui βοηθήσασα (in aor. 1.) praeſtare debeat futuro, quod eſt in vulgata. Minerua Ilienſes certiores facit, modo ſe, coelo delapſam, (confecto magno itinere, vnde riui ſudoris) ſolum tetigiſſe Troianum. iam feſtinare Cyzicum ad opem ferendam.

5. δόγματα καὶ γϱάμματα forte ſunt hendiadyoin, δόγματα γεγϱαμμένα, *plebiſcita literis conſignata ſaxo inciſis.*

246. pen. ὁϱᾷν addidi e Iuntina.

247. 6. pro voc. πϱωϱέας ſententia poſtulat aliud quodpiam. aut verſu 5. poſt ἀναχθεὶς deeſt τοῖς ἐσχάτοις πλέῶσι συνενεχθεὶς. et tum πϱωϱεῖς erunt οἱ πϱῶτοι πλέοντες.

247. 7.

247.7. poſt οἱ δὲ videtur πρὸς νήσῳ τινὶ deeſſe. v. p. 248. 1.

8. συνέλκοντες non placet, 1) quia partic. temporis, non praeſentis, ſed praeteriti, deſideratur. 2) ἀνέλκειν dicitur, non συνέλκειν. num συνελάσαντες, an συνελκύσαντες.

248. 5. malim ταῖς τῶν περὶ τ. Λ. v. p. 247. 9.

249. 5. f. μέγεθος, ἔτ' ἐν σάλῳ — negat nauem illam potuiſſe ad continentem appelli gemina de cauſa, 1) ob magnitudinem; 2) quia ob procellae ſaeuitiem arti gubernatorum parere recuſaret. παρίςασθαι h. l. eſt *cedere, obſecundare.*

250. vlt. πρὸς de meo dedi, pro vulg. περὶ. et

p. 251. 3. ἐξέφηναν (in plur. redit enim ad milites) pro vulg. ἐξέφηνεν in ſing.

252. 8. εὐπρεπεςέραν (in accuſ.) dedi de meo, pro vulgari εὐπρεπεςέρας, nam ſi genitiuus ſeruetur, ſtare non poteſt λαβόντα, ſed mutandum eſt cum ἐπιλαβόμενον.

12. ἀλλ' ἀδοξῦντα non concoquo. num ἀλλὰ δεδιότα. aut ἀλλ' ἀποδειλιῶντα.

14. poſt Κόλχοις, aut in hac regione, deeſſe videtur χρώμενον.

253. 14. ἐς τὴν δ' ὀρεινὴν ὁ. προϊέναι μακρὰν,] ſic dedi de meo, pro vulgari, quae ἐς omittit, et poſt προϊέναι comma ponit, μακρὰν edens pro adiectiuo, quod ego pro aduerbio habeo. in montanam regionem procul abire, h. e. profunde ſeſe abſcondere.

vlt. malim ἀσφάλειαν. *loco ſecuritatem habente copiis.* h. e. vbi copiae poſſent ſecure conquieſcere.

254. 5. προσαγωγὴν] copiam e caſtris ſuis aduerſus hoſtem procedendi.

15. f. κινδύνοις. (in dat. plur.)

255. 1. deleui vnum λ e vulg. μεταβαλλόμενοι.

258. 10. ἀπὸ poſſit abeſſe, et ſuſpicor, aliud quid in eo latere.

260. antep. συνέζη de meo dedi, pro vulgari συνέςη.

262. 12. ad πρῶτον addidi ᾗ. id eſt, τετάρτῃ ἡμέρᾳ μετὰ ταύτην, ᾗ πρῶτον ἐφθάκει Mithridates — ἀποτρέπεται, [Lucullus puta τῦ ἐλάσαι, a perſequendo.]

14. pro μέρος eſt in Iuntina μέτρος, vnde effici quoque μέτρον poterat.

pen. ἀλλὰ καὶ ὡς] non video, quae ſit huius dictionis vis h. l. *et nihilominus tamen.* melius conueniret ἐν τέτῳ, *interim* — vel tale quid. num ὡς eſt delendum. quo facto, bene ſecum conſtabit oratio.

263. 4. num ἐξαιτεμένων, vt iam Bryanus quoque coniecit, *ſibi depoſcentibus*, flagitantibus concedi, permitti res mobiles, fortunas incolarum, et hac conditione pollicentibus incendii ſuppreſſionem. et ſic dedi pro vulg. ἐξαιρεμένων.

8. πανταχοῖ dedi de meo, pro vulgari πανταχῦ.

264. 1. αὐτὴν de meo dedi, pro vulg. αὐτῆς. ſub ipſum illud

 momen-

momentum temporis, quo oppidum Amisus a Romanis capiebatur.

264. 9. f. εἰς Πόντον πλεύσαντες.

10. τὰ οἰκεῖα] subaudi κακά.

11. διαφυγοῦσιν in aor. 2. dedi de meo, pro vulgari διαφεύγουσιν.

13. ἀπέστειλε] quo? Athenas, in patriam. ergone οἴκοι addendum erit?

265. 2. nisi affectasset antitheta Plutarchus h. l. dixisset planius ad hunc modum: ἀφαίρεσις γὰρ ἦν τῆς ὑπαρχούσης ἐλευθερίας, ἡ δοκοῦσα δόσις αὐτῆς. Non enim *libertas* erat *opinata*, sed *donatio libertatis*; et, quod Tyrannio libertatem nunquam antea amisisset.

7. f. ἀπὸ τῶν πολεμ.

antep. θυγατέρας τε παρθένους] sic de meo dedi, particulam copulatiuam aduersatiuae δὲ, quae in vulgatis est, sufficiens.

266. 2. μὲν ἐν ἡλίῳ] particulam μὲν de meo addidi. sed qui sint σχοινισμοὶ et κιγκλίδες et ἵπποι, quae omnia in tormentorum, seu cruciatuum, numero esse habenda, loci nexus docet, haud teneo.

267. 1. ἐκ τῶν —] cohaeret cum ἀνηγμένον εἰς — v. 3. hoc aes alienum e XX millibus ad CXX fuerat extractum. h. e. cum initio fuisset 20 millia, tum postremo, ad sortem adiunctis vsuris, excreverat ad CXX millia.

2. καὶ διπλοῦν] id est, καὶ ὧν τὸ διπλοῦν ἀπεδόθη. interpretor: decretum fuerat a magistratibus, vt creditoribus, qui ista XX millia credidissent, duplum, vel legitimum aes, et optimo iure relueretur, neutiquam autem plus. *den Creditoren war von Obrigkeits und Rechts wegen, als was gebührliches, zugesprochen worden, daß sie das Doppelte in Bezahlung wieder bekommen sollten.* ὑπ' ἐκείνων redit ad creditores. quapropter post vocabulum δανείσασιν v. 3. posui comma, quod nullum est ibi in vulgatis, et post ἐκείνων quod est, deleui. Sententia est: οἱ δανείσαντες ἀνήγαγον τὰς δύο μυριάδας εἰς δώδεκα.

268. 3. post ἐπεὶ δὲ videtur πολὺν χρόνον ἐκάθητο, vel tale quid, deesse. nam alias caret ἐπεὶ δὲ fulcro, quo nitatur. ἀπῆν v. 4. redit ad Tigranem, ᾠκειώσατο v. 5. ad Clodium. Mihi quidem inconsentaneum videtur censere, apodosin periodi in verbis ἐπεὶ δὲ — ᾠκειώσατο — esse in verbis ταύτην μέντοι τὴν τραγῳδίαν p. 269. pen. nam sic exiret periodus immaniter extensa, praeter morem Plutarchi; et ne sic quidem quadrarent tamen omnia secum.

13. f. πάντων αὐτὸν κύριον, ὅσα — ἀλλὰ καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ, γεγ. δ. *cum non solum iis, qui circa Tigranem essent, sed et ipse sibi Tigranes videretur arbiter esse dominusque rerum earum omnium, quae ab hominibus appetuntur et magni fiunt.* aut sic: πάντων πάντα, ὅσα — οὐ μόνον περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν, γ. δ. *quod omnes, quaecunque studia et admirationem hominum commouerent, non solum penes Tigranem esse, sed etiam eo facta esse, quo is iis frueretur atque abute-*

abuteretur, existimarent. Et haec sententia videtur interpreti quoque obuersata fuisse. vel potest totus locus saluus et immotus manere, modo τῶν versu 14. tollatur, et πάντων pro masculino (non pro neutro) habeatur, atque ἀνθρώπων subaudiatur.

269. 1. post κατοικίζων videtur ἐκεῖ deesse, quod facillime per similitudinem cum insequente ἐκίνησε potuit excidere.

270. 2. καταγγελῶν (in futuro) dedi de meo, pro καταγγέλλων vulgari. quo consentiat cum ἀπάξων.

6. σχεδὸν cohaeret non cum proximis, sed cum remotioribus, διὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν, v. 7.

271. 5. non improbabilis est Bryani coniectura de vocabulorum εἰς τὰ βασίλεια alienam in sedem aberratione. cui si tamen nonnihil diffidere satius ducemus, erunt illa verba sic interpretanda, ac si Plutarchus scripsisset: ἐν τοῖς βασιλείοις. A scriptoribus aetatum posteriorum εἰς pro ἐν vsurpari notum est.

272. 4. debuisset aut sic dicere: ἀλλὰ μόνον ῥοπήν τινα — aut sic: οὐ παντελῶς μὲν ὄντα — ῥοπὴν δὲ ὅμως τινὰ —

Ibid. τῷ πρὸς αὐτὸν] articulum de meo addidi. εἶχε v. 5. ad Mithridaten redit.

vlt. num περὶ Ἰσαφάν. vt Ispahan designetur. quamquam dubito, num Ispahan iam tum fuerit condita, aut si fuerit, eo nomine dicta fuerit. denique non in Tigranis ditione, sed in Parthorum erat.

276. 1. ἐλάττους bene habet, neque audiendus est Stephanus. Copiarum Luculli paucitatem indicare voluit Plutarchus.

279. 1. malim ἀλλ' οὐδ' οὗτός γε χρηστόν.

282. 7. bene habet. ἡ ἐν Βαβυλῶνι θάλασσα est mare Babyloniam alluens, h. e. sinus Persicus, in quem Tigris exit. nemo non sic loquitur. ἡ ἐν Συρίᾳ, ἐν Κιλικίᾳ θάλασσα, mare Syriacum, mare ad Ciliciam, etc.

283. 5. malim ἐς ἔθνη. aut alias simplex βλέποντες v. 7. sit praeferendum.

286. 6. reuocaui e Iunt. et Ald. ἐξεκέκραγεν, pro vulgari ἐξέκραγεν. potest haberi pro imperfecto verbi ἐκκεκράγω. solent talia verba a perfectis mediorum noua formari, vt iam ad Theocritum admonui. Quod si sit, cui minus probetur, legere ei licebit ἐξεκεκράγει in plusquamperfecto. quod nihilo plus significat, quam imperfectum.

10. ἐν προστάγμασι accipio h. l. pro ἐν μέρει προστάγματος. in numero, vel loco, legionis accessoriae, ad primariam legionem, ipsius imperio parentem, additae.

287. 3. καὶ] malim ἤ.

9. δέον de meo dedi pro vulgari δέοι.

10. aut συναιρεῖν in praes. infin. leg. aut συναιρήσων (in partic. futuri).

288. 2.

288. 2. οὔθ' ἑαυτοῖς de meo dedi, id eſt οὔτε ἑαυτοῖς, pro vulgari οὐδ' ἑαυτοῖς.

12. ἐκ χειρὸς διαλαμβάνειν τινὰ eſt, aliquem ſiniſtra manu tenere apprehenſum, et dextra adacto gladio eundem confodere.

289. 12. τὸ Τιγράνου reuocaui e Iuntina et Ald. pro vulgari τοῦ Τιγρ.

290. 11. malim τόλμῃ δ' οὐκ ἄτερ ἀσφαλείας.

291. antep. quid ſit ἀποδεικνύναι θέατρον haud intelligo. num ſignificare voluit *dedicare?* an ἀνοιγνύναι dedit. *aperire.*

293. 8. num παριὼν, *accedens ad rogum.*

pen. ταμιείου e Iuntina reuocaui, pro ταμείου, quod eſt in Ald. et vulgatis.

295. antep. non commemini, verbum ἀνατολμᾶν vſurpari, ſed ἀποτολμᾶν. num ergo leg. ἀποτολμήσαντας. an vulgata bene habet, iterationem conatus indicare volens.

296. 2. καὶ περιταφρεύων.

5. αὐτῷ reuocaui e Iunt. et Aldina, pro vulgari αὐτοῦ.

12. num ἐν αὐτῷ, *in ſemetipſo*, h. e. in mente ſua.

297. 2. ἡμέρᾳ τετάρτῃ] poſtquam Lucullus oppido coepiſſet obſidionem admouere.

10. bene habet. non ſolummodo multi numero erant equites, ſed etiam λογάδες, *lecti viri*, robur virorum.

pen. ἑκατέρωσε τῆς φυγῆς σχισθέντες] id eſt, διὰ τὸ σχισθῆναι ἐν τῷ φεύγειν εἰς ἑκάτερα. quia in fugiendo ambas in partes, dextramque ſiniſtramque, ſcindebantur.

298. 4. malim πρώτοις in datiuo pl. primi, quibus obſiſtebat Lucullus, erant —

8. οὐδὲ e Iuntina et Aldina, quibuscum facit Bodl. 3. reuocavi, praeferens vulgari οὔτε.

299. 4. τὴν βάρβαρον [ſcil. γῆν] dedi de meo, pro vulgari τὸν β. et verſu 7. ταῖς αἰθρίαις, *diebus ſudis*, qui ſunt a niuibus et procellis liberi, pro vulgari τοῖς αἰθρίοις. ἡ αἰθρία, *dies ſerenus*, pro ἡ αἴθριος ἡμέρα.

vlt. dedi de meo προσπέμποντες, *allegantes*, pro vulgari προπ.

300. 11. malim ταύτην συνεῖχεν.

303. 7. καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ] articulum τῶν e Iuntina atque Aldina reuocaui.

304. pen. δῆμος ὄντες] qui plebeii, h. e. otioſi, inertes, ignaui, bellicarum artium ignari, ab iisque animis alieni ſint, ſi ſecum, Fimbrianis, comparentur.

307. 16. reuocaui ἀπολειφθέντα e Iunt. et Ald. *pone manentem*, qui non poſſet hoſtem conſequi antecurrentem. pro vulgari ὑπολειφθ.

308. 3. ὥς γε δὴ de meo dedi pro vulgari ὡς δὲ δή.

308. 9.

308. 9. ἀπηρκότας (ab ἀπαίρειν) dedi de meo, pro vulg. ἀπειρηκότας. ſed iam occupatum hoc video in Vulcob.

310. 17. f. τὰ ἔσχατα τὰ κατὰ τὴν (vel τὰ περὶ τὴν) Ἡρκ.

313. 5. cur vicos περιοικίδας κώμας appellet, easque ab Vrbe diſcernat, quae fuere partes vrbem ipſam conſtituentes, (partes integrantes) haud perſpicio.

314. 4. ἀναθεῖναι] latiniſmus eſt, *conſecrare*, pro reſeruare ſoli proprium.

9. καὶ πολιτικῆς περιόδου κατάλυσιν] vocabula ſunt palaeſtrica, περίοδος et κατάλυσις. vt athletae ſuam periodum tandem aliquando finiunt, viribus et fama adhuc ſaluis, pari modo deſinere fas eſt hominem in rep. gerenda nonnulla cum gloria verſatum, vbi videat, eo veniſſe gloriam ſuam, vt breui videatur ad marcorem et interitum inclinatura.

11. malim ἐπιλιπούσης.

14. οὐ deleui, meo arbitratu, ex illis vulgatorum librorum, ὥσπερ οὐ τοῦ τρυφᾶν. nam ſi οὐ ſeruetur, inuertenda fuiſſet ſententia ſic: *quaſi vero rerum ciuilium domi foriſque adminiſtratio non magis dedeceret hanc aetatem*, [id eſt, *magis conueniret huic aetati*] *quam mollities, et luxuria.* Deleto vero οὐ, exſiſtit haec ſententia menti Plutarchi conſentiens: *quaſi vero lautities et opulentia vitae deliciis redundans magis abhorreret ab aetate ſenili, quam actiones rerum grauiſſimarum contentionibus exercitae.* h. e. *quaſi quies ſenium minus deceret*, (vel *magis dedeceret*) *quam contentio.* Imo vero ſenio magis conuenit otium, quam vita contentionibus et moleſtiis exercita.

315. 4. ἃς] redit ergo ad τέχνας. verum non artes ipſas congregauit Lucullus, ſed opera artis. quare malim ἅ. praeſertim inſequente εἰς ταῦτα, v. 5.

pen. in hoc loco nihil video. quamquam, quid Plutarchus, aut voluerit, aut debuerit certe dare, ſuſpicor. ſcil. ad hunc ferme modum: ἐγχώριοι δίαιται, καὶ κατασκευὴ περιπάτων καταγείων, καὶ πρὸς βοῤῥᾶν ἀναπεπταμένων ἀνδρώνων.

316. 11. Locus Horatii eſt Epiſt. lib. I. ep. VI. v. 40. ſq.

318. 8. ἐπὶ τοῦτο poteſt defendi.

319. 6. pro βουλομένων ſententia poſtulat, aut εἰωθότων, aut νενομισμένων, aut τεταγμένων.

320. 13. συνεσχόλαζεν reuocaui e Iunt. et Ald. pro vulgari συνησχ. et verſu 14. ὅτου ex iisdem, pro vulg. ὅπου, et v. vlt. ἠσπάζετο pro ἐσπ.

321. 2. τοῖς Καρνεάδου] ita prima dedit Aldina, Iuntina τῆς Κ. non me fugit, in libris graecis mſtis et vetuſtiſſimis eorum editionibus prelo excuſis οι et η inter ſe creberrime permutari. vt τῆς a Iuntina proditum pro τοῖς nil mirer, tanquam inſolens, quod eſt ſolentiſſimum. Duxit tamen haec, quaecunque eſt, lectio τῆς

in eam

in eam ſuſpicionem, vt τῆς Καρνεάδυ διαδοχῆς mihi perſuaderem a Plutarcho relictum eſſe.

321.6. malim ἀντέταττε (in actiuo). *quem Antiochum Lucullus opponebat.* non, id quod vulgata lectio ſubiicit, *quo fretus amico Lucullus ipſe ſeſe Philonis familiaribus opponebat.*

8. εἰς non magis eſt *pro* ſecta, quam *aduerſus* eam, ſed vniverſe *de* ſecta. Deſignat Ciceronis quaeſtiones academicas.

10. Λέκελλος δ' ἀναγέγραπται] ſic dedi de meo, pro vulgari Λ. δὴ ἀναγ. quae praua lectio ex eo nata eſt, quod in Iunt. et Ald. pro particula δ' (vnde Stephanus per errorem δὴ effecit) legitur δι'. literae Delta ſolet in vetuſtis libris adhaereſcere cauda veluti quaedam, quae ab incautis pro ι haberi ſolet.

323.1. νεκρῦ, ῦ λεγομένυ] articulum ῦ de meo addidi. alias conſtructio labat.

antep. malim κατακλύσαι. velut torrentem ſuperfuſum obruiſſe et obliteraſſe atque merſiſſe. aut eluiſſe et abſtuliſſe, vt torrens, in quae incurrit, ea raptata ſecum auffert.

vlt. καθάπερ ἂν ἐν] particulam ἂν de meo addidi. *haud ſecus, ac ſi — vita deceſſiſſet.*

324.1. ἀλλ' ἀκμὴν εὖ ἐχόντων] ſic de meo dedi, εὖ addens. nam ἀκμὴν hic loci aduerbium eſt, non ſubſtantiuum, et ſignificat *adhuc.*

325.1.f. ἐπὶ ϛρατοπέδυ δὲ μένων ἀεὶ, καὶ ϛρατηγῶν ὐκ ἀπειρηκὼς [id eſt καὶ ὐκ ἀπειρηκὼς ἐν τῷ ϛρατηγεῖν.] quare etiam comma, quod in vulgatis pone ϛρατηγῶν poſitum cernitur, eraſi.

pen. f. ἀφροδίσια, οἱονεὶ μεθεώρτια τῶν πολέμων.

326.11.f. ἀπερικλείϛυς, *infinitos proſpectus*, nullo obſtaculo terminatos. conf. p. 315. vlt. vbi ἀναπεπταμένυς ἀνδρῶνας appellat.

327.8.f. αἱ δὲ περὶ τὰς πράξεις.

329.2. ἀρχύσῃ (in datiuo) de meo dedi, pro vulg. ἀρχύσης (in genitiuo).

5. ὖν vncis incluſi, vt vitioſe redundans. aut poſſit legi Πέρσας μὲν συναναγκάσας.

13. τὸ παρέγγελμα] id eſt τὴν ἐξυσίαν τῦ παραγγέλλειν. poteſtatem ſociis diem locumque imperandi, quo in armis adſint, operam nauaturi, et numerum copiarum, et ſummam aeris conferendi.

330.1. τῆς παρ' αὐτὸν αἰτίας] non abſoluat crimine penes ipſum ſito, et in ipſum conferendo. ἡ παρ' ἐμὲ αἰτία eſt incuſatio culpae penes me ſitae et mihi imputandae, quod παρ' ἐμὲ ἐγίγνετο, res per me ſteterit, quae facta non eſſet, aut melius eueniſſet, niſi ego eam corrupiſſem.

8. ἅδυσι] *placent.* non improbo. ſolet tamen in proſa frequentius vſurpari ἁνδάνυσι.

antep. f. καίπερ εἰς τὸ κατὰ φύσιν [ſcil. ἔχον σχῆμα] ἀνάγοντες τὰς παραρθρώσεις. (per ω) nam ἀρθρῦν vſurpatur, non ἀρθρεῖν.

331.7.

331. 7. post νότον videtur siue Χαλδαίαν, siue Βαβυλῶνα, siue tale quid, deesse.

8. malim βασιλέων. et sic dedi.

ibidem. δὲ] malim τε. ob toties iterata τε ante praemissa. verumtamen proximum δὲ versu 9. est seruandum.

15. ὐδὲν ἄλλο ἔργον] scil. μέγα καὶ ἔνδοξον, μετὰ τὰ πρότερα αὐτῶν κλεινὰ ἔργα.

332. 12. f. προκαταπεπτωκότων. nam προπίπτειν non est *ante concidere*, animo prius, quam corpore, sed efferri et ruere temeritate, vnde ἡ προπέτεια.

19. forte ἐπενίκησε. *postmodum vicit*, vel *insuper vicit.*

333. 2. f. ἃ μέλλει κατορθῦν.

AD NICIAM.

336. 9. f. καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων, *et per ipsa sola necessaria*, vel, *in solis necessariis*. scil. ἐπιδραμὼν, *vbi perstrinxero.*

11. πρὸς bene si habet, significat h. l. idem, atque ἐπὶ, *super*, vel ἐν, *in.*

vlt. post τρόπυ videtur ἐπιτήδειον, vel ἐπιτηδειοτάτην, deesse.

337. 6. ἐκ Κέω, *ex insula Ceo oriundus*, dedi de meo, (quo auctoritas latini quoque accedit interpretis) pro vulgari ἐν Κέῳ.

7. post ἀλλὰ deest aliquod epithetum, e. c. σφαλερὸν, vel simile quodpiam.

vlt. καὶ συμφιλοτιμ.] particulam copulantem e Iuntina addidi. verum p. 338. 3. τὸ articulum de meo addidi ante voc. θράσος.

338. pen. pro τὺς ὑπερορῶντας, quomodo prima dedit Aldina, legitur in Iuntina τὺς παρόντας. vnde poterat etiam effici τὺς σπαράττοντας, vel τὺς πτύροντας, *terrentes*. vniuersus hic locus ita videtur esse legendus: παρέχει (in tertia persona sing. praes. indicatiui) τὸ (in nominatiuo sing. generis neutrius) δεδιέναι τὺς πτύροντας, αὔξειν δὲ τὺς δεδιότας. *A gratia populari magnam addit potentiam hoc, vt tu te terrentes reformides, et, qui te reuerentur, eos ornes atque extollas.*

339. 3. τύτοις] scil. simulatione, et orationis gratia atque plausibilitate; non autem, virtute.

13. νεὼς] imo vero νέος. id est νεανίας, vel νεανίσκος, *adolescens*. simulacrum fuit, aeneum, argenteumue, illius pueri, quem Nicias, populo placentem, manumisit.

340. 1. vulgarem lectionem h. l. non male arbitror habere. καταφημίζειν τινὶ, aliquem, est, eum alteri ita oratione assimulare, vt hunc aias istius aemulum et quasi antitypum esse. Vt si dicas: hic puellus est alter Bacchus. h. e. forma Baccho simillimus.

341. 13. f. sic reliquit Plut. ἀγοραῖον συμπέφυρται [vel ἐπιπολάζει]. ἐστιν ὐκ ἄδηλον. ἀλλὰ γὰρ τῷ λοιπῷ, vel ἅμα δὲ τῷ λοιπῷ —

342. 5. Λαυρεωτικῇ reuocaui e Iuntina, pro Λαυριωτ. quod

ex

ex Aldina in reliquas promanauit. proprie deberet per ει exarari.

342. 7. in paratis numis, non in fundis.

pen. f. τῷ πατρὶ. ne ſycophanta ille populum doceret, qui ſatus eſſet Charicles; ex illo ſcilicet patre, cuius haberetur atque diceretur, nequaquam, ſed ex alio, qui patrem Chariclis putaticium aere magno dato adduxiſſet, vt matrem Chariclis in matrimonium duceret, a ſe grauidam factam, puerumque a ſe ſatum, ab illa edendum, pateretur pro ſuo haberi. Particula infitians οὐκ v. antep. ſeruari poſſe videtur, ſi oratio, non indicatiuo modo dicta, ſed interrogatiuo, accipiatur. Nonne Charicles ei minam dedit, quo ne proderet, ſe, Chariclem, primogenitum eſſe fratrum ſuorum, patri natum e crumena. matri enim natus fuerat pari modo, atque reliquis omnibus matribus liberi naſcuntur. Patri quidem poteſt filius naſci e crumena, eo modo, quem dixi. matri autem nulla non naſcitur proles e pene.

345. 8. ἐπὶ ταῖς θύραις (in foemin.) reuocaui e Iunt. et Ald. pro ἐπὶ τοῖς (in maſc.) θύραις. quamquam neſcio, an melius etiam ſit ἐπὶ τὰς θύρας in accuſ.

16. Ἰταλίαν (in accuſ. ſing.) reſtitui ex iisdem pro vulgari Ἰταλίας (in accuſ. plur.)

349. 2. γευόμενον, *guſtantem* (a γεύεσθαι, vnde γεῦμα, *guſtus*) de meo dedi, pro vulgari γενόμενον.

352. antep. in Iunt. et Ald. eſt ῥίψει. quod ſi probatur, addendum ei erit ὅμοιον, vel ἐοικὸς. nam ῥίψει eſt h. l. datiuus in ſing. nom. ſubſt. ῥίψις; non 3. perſ. fut. 1. verbi ῥίπτειν.

355. 9. ἀναπαύσας in actiuo malim.

356. 6. f. μίτον ἐναμφιπλέκειν. *at in ea* (haſta) *araneae telas vndique ſuas circumtexant.*

357. 1. ἐκείνην addidi e Iunt. et Ald.

5. προτέρων de meo dedi, pro vulgari πρότερον. vide v. 7.

7. τοὺς Λακεδαιμονίους] imo vero τοὺς Ἀθηναίους. id quod vt ſuſpiceris, non ſolum amor Niciae erga Lacedaemonios facit, ſed etiam factum eſſe teſtantur inſequentia. v. p. 358. 1. 359. pen.

358. 8. προεντυγχάνοντες de meo dedi, ſine σ in prima ſyllaba, pro vulgari προσεντ. prius congreſſi cum ſenatu, prius in ſenatum adducti, quam ad agendum cum populo in concione admitterentur.

12. μὴ φῶσι] neque ipſi vltro aiant, et prae ſe ferant, neque interrogati fateantur.

361. 1. malim καὶ παρὰ γνώμην βιαζόμενος.

362. 10. καὶ κολάσεως] *ipſius adeo punitionis.* particulam copulatiuam addidi e Iunt. et Ald.

13. προσποίησιν hic loci accipio, pro σπουδῇ τοῦ πρὸς ἑαυτὸν ποιεῖσθαί τι. ſtudio aliquid curandi, ornandi, fouendi, amplectendi, tuendi, et quaſi nutricandi. cum tu rem, quam tibi deligis ornandam

dam atque tuendam, ad te ais pertinere, tibi arrogas, tuam ais perſonam decere, vt eam tuearis. verbo vt dicam, idem valet h. l. προσποίησις, atque προστασία, *tutela, patrocinium.*

363. 7. πρὸ τῶν —] non ſolummodo, quas tolerauit extremas calamitates, eas non toleraſſet, ſed etiam laudem optimi imperatoris, qua florebat, obtinuiſſet ſaluam et perpetuam.

11. οὕτω] ſcil. vt ego tradidi.

13. πειθόντων dedi e Iunt. et Ald. pro vulgari πειθόντων.

15. βουλῆς] num βοῆς.

364. 15. poſt φιλοτιμίας, aut verſu 16. poſt ἐξωθεῖν, deeſt φάσκων, vel tale quid.

pen. ἐπιτηδειότατος in ſuperlatiuo malim.

ibid. f. ἀσφάλειαν παρέξειν [ſcil. τῇ πόλει] — τὴν ἐκείνου συγκεραννυμένην εὐλάβειαν. in accuſat. *magnum in eo fore reip. praeſidium, ſi eius cautio cum Alcibiadis temeritate miſceatur.*

vlt. πρᾳότητα] num τραχύτητα.

365. 10. ſi Plutarchus morem ſuum hic quoque tenuit, προσέφερε ſcripſit, non προὔφερε.

vlt. ἀπέτρεπεν] nedum vt occulta eos oracula a propoſito auertiſſent.

366. 3. reuocaui κείμενον (aptum enim eſt e praemiſſo ὃν καλοῦσιν) e Iuntina et Aldina, pro vulgari κείμενος.

5. poſt ἐξαίφνης videtur ἐξοιστρωθεὶς, aut ἐμμανὴς γενόμενος, aut ſimile quid, excidiſſe.

6. περιβὰς] ſtans coram eo, et huc illuc ſeſe torquens, vt ſolent marmorarii ſtantes coram ſimulacro ſtante, aut ſtantes ſuper eo iacente, et ſcalprum modo hanc, modo illam in partem transferentes ſedulo.

367. 2. malim ὑφάψειν. *minabatur domum a ſe incenſum iri.*

10. f. εἰς τοὺς πολλούς. cum articulo. *emanauit in plebem.*

pen. ταφαὶ] elationes funerum, exſequiae, ritus celebrabantur, qui celebrari ſolent in exſequiis mortuorum.

368. 3. μαρανθῇ] ad inſtar hortorum Adonidis, ad quos alludi, nemo eſt, quem fugiat.

vlt. μὴ κρατηθῆναι τοῖς λογισμοῖς] recogitando ſaepius, atque in animo ſuo reuoluendo iterum atque iterum hoc, quod victus eſſet, non veris ratiociniis et documentis rerum, ſed ἀγνωμοσύνῃ μόνον τοῦ δήμου, καὶ ὁρμῇ τῶν πολεμοποιῶν, ſtoliditate populi, et furore concitatorum belli ſolummodo.

369. 4. τὴν τύχην] quamnam? ſuamne, Niciae, priuatam? an ciuitatis publicam ratione rerum Sicularum, quae in oraculis ſiniſtra et dira iactabatur eſſe? h. e. rebus ipſis planum facere, illa oracula eſſe mendacia.

pen. μάχην τιθέναι ecquis alius vnquam dixit?

370. 5. ὑπεξέλυσε dedi de meo, pro vulgari ἐπεξέλ. *clam, latenter exſoluit.*

10. αὐτοῖς malim, *ipſis*, Athenienſibus puta. Niciae enim ipſi nullae fuerant ab initio bonae ſpes.

12. f. παρέστησεν. nam παρατιθέναι φόβον τινὶ non eſt vſitata dictio, ſed παριστάναι. aut ſaltim περιέθηκεν leg. eſt.

371. 6. vulgaris lectio λέγοντες (in nominat. plur. recte habet, atque ſeruanda eſt. οἱ μάντεις ἠχθέσθησαν λέγοντες idem eſt, atque ἀχθεσθέντες ἔλεγον. prodebant aegritudinem ſuam eo; quod dicerent, ſe vereri, ne oraculum illud, *fore, vt Syracuſani omnes ab Athenienſibus caperentur*, hoc facto iam in exitum abierit. χρησμὸς, ὡς Ἀθηναῖοι λήψονται idem eſt, atque χρησμὸς ὁ λέγων, vel φάσκων, ὅτι Ἀθην. λήψ. In eiuſmodi locis ſolet Plutarchus vocabulum λέγων omittere.

8. ἕτεροι de meo dedi, pro vulg. ἕτερον. *alii rem banc* [capturum Syracuſanorum omnium] *aiunt peractam eſſe Athenienſibus tum temporis, cum —*

372. 6. β. τι κοινῇ] reſtitui e Iunt. et Ald. (nam κοινῇ aduerbiale eſt) pro vulgari β. τῇ κοινῇ, *neſcio qua de re communiter deliberantibus.* docere vult, quantam auctoritatem Niciae addiderit opulentia eius, atque amplitudo fortunarum.

7. deleui γνώμην, quod, vt a Bodl. 3. ita a Iuntina quoque Aldinaque abeſt, et quo facile careat ſententia.

8. malim ἐγὼ μὲν, φάναι.

10. malim ὑφ' ἑαυτῷ (in datiuo.)

374. vlt. ἐδόκει de meo addidi: quoniam ſine eo neque ſententia, neque conſtructio conſtat. idem eſt, atque ſi ſic dixiſſet: ὅθεν ἥκιστα βλαπτόμενος τούτοις, οἷς λείπεσθαι ἐδόκει τῶν πολεμίων, ἤλπισεν ἐκ τούτων ἀκωλύτως πολεμήσειν, ἐξ ὧν ἐθάῤῥει. *minimas accipiens moleſtias, minimaque damna, per ea, quibus inferior eſſe hoſtibus videbatur, ſperabat, copiam ſibi perpetuam fore belli libere gerendi: propter ea*, vel *per ea, quibus fidebat.*

375. 9. φόβον γε καὶ] ſic dedi de meo. vulgares pro medio vocabulo dant τε.

377. 12. f. ἀλλὰ τοῦ τοῦτ' ἐξεργ.

Ibid. μικρὸν ἐδέησε τοῦ παντὸς] poſſent duo poſtrema vocabula τοῦ παντὸς ſine damno abeſſe. quod ſi tamen feremus, idem erit, atque ſi dixiſſet μικρὸν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἐδέησεν, *er* (Nicias) *ermangelte nur ein weniges am gantzen*, d. i. *an Vollendung des gantzen.*

vlt. λεῖμμα non tam vſitatum eſt, quam compoſitum ἔλλειμμα. quare hoc malim.

378. 8. f. πρὶν ἐκ θεῶν, (εἰ ὄντως) ἢ τ. *antequam a diis, (ſi vnquam reapſe, a diis) aut potius a fortuna obſtaculum opponeretur rebus Athenienſium.*

380. 2. f. ἦν δ' ἐλπίδος μεστὸς καλῆς.

380. 3.

380. 3. post στρατόπεδον deest voc. ἀφίκετο.

11. f. πανταχοῦ τοὺς Ἀθ.

pen. εὐθὺς] num ἀήθως, *insolito modo.*

vlt. f. ῥοπῆς τῆς τύχης.

381. 6. εἰσέπλευσε] scil. in Siciliam.

Ibid. διὰ πορθμείου] num διὰ τοῦ Πορθμοῦ. per fretum Siculum. sed hoc Solanus iam occupauit.

7. num προσορμισθεὶς. nam dubito, num προσκομίζεσθαι vsurpetur pro προσορμίζ.

pen. num καὶ πρὸς τοῦτο.

Ibid. εἶχε] Nicias puta. verum num praestat εἶδον. *videbant.* Syracusani puta.

384. 7. f. εἰς τὰς διαστολὰς. cum articulo. suis opplens operibus interualla a moeniis Athen. vacua relicta.

385. 4. si πρώτων adsciscis, quod probo, et mihi quoque in mentem venit, tum πολλῶν ante v. πολλὰς erit versu 5. interserendum.

388. 10. ἐπὶ συμβάσει (in datiuo sing.) dedi de meo, pro vulgari ἐπὶ συμβάσεις.

389. 13. ἔτι hic loci vsurpatum est pro τέως.

Ibid. malim ἐπιβαῖνον. *adueniens, succedens.*

390. 1. περισκιαζομένης] τῆς σελήνης puta. atqui quomodo luna ab armis obumbretur. num ergo praestat lectio Iuntinae περισκιαζομένοις, vt ad ὅπλοις redeat. Ego vero de meo dedi περισκιαζομένῃ, vt ad νυκτὶ referatur. *in nocte obumbrata et ab armis multis, et a corporibus multis, quae arma et quae corpora per lucem oppositae lunae discurrerent.*

2. διασαφῆσαν de meo dedi. (in partic. aor. 1. actiu. in genere neutro a verbo διασαφεῖν) pro vulgari διασαφοῦσαν. item ποιοῦν, v. 3. (in neutro partic. praes. actiui) dedi de meo pro vulgari ποιεῖν. Ambo illa participia neutrius generis apta sunt e praemisso τὸ τῆς ὄψεως ἄπιστον, p. 389. antep. *infidelitas visionis — faciens* (vel *reddens*) *etiam familiares suspectos, propterea quod illa infidelitas visionis claras et perspicuas nullas exhiberet species.* διασαφῆσαν idem est, atque, διὰ τὸ διασαφῆσαι. possit etiam διασαφούσης legi, vt ad ὄψεως referatur. Atque hoc etiam praetuli. erratum fuit in compendio terminationis ης, quod exscriptor non recte discernens pro αν habuit.

392. 3. sententia loci haec est: Demosthenes silentio suo locum fecit Niciae, vt reliquis fortiter et efficaciter repugnaret, si qui discessum cum classe vrgerent. παρέσχε τῷ Νικίᾳ τὸ ἀναμάχεσθαι τοῖς ἄλλοις περὶ τῆς ἀποβάσεως. caeteroquin dictio mihi quidem insolens est ἀναμάχεσθαί τινι pro *repugnare alicui.*

393. 7. τε de meo dedi pro vulgari γε.

393. 11. τινὸς, ἢ] id eſt τινὸς μᾶλλον, ἢ — nam interdum μᾶλλον omittitur, vbi eo vel inprimis opus erat.

14. διατρίβοντας bene ſi habet, neque potius κατατρ. legendum eſt, ſignificabit, ſuis διατριβαῖς, diſputationibus, conterentes.

394. 11. Stilbides, non noui, nomen Atticum eſſe, at Stilbonides noui.

395. 8. περιλαμβ. de meo dedi pro vulg. παραλαμβ.

397. 9. malim ἀλλαχόθεν ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἐπιφερομένας.

398. 4. οὔσαν ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν] ſic partim de meo dedi, pro vulgari οὔσαν. ἃ δὴ πρὸς ὀφθ.

399. 3. ὑπέμεινεν meum eſt, caetera Mureti ſeu ingenio, ſeu iudicio et libris, debentur. vulgatae l. h. ſic exhibent: διέμεινεν ἀψευδῶς, καὶ ἔδεισε, μὴ τὸ τῶν πολεμ.

400. 2. malim εἰς τὴν ἀναγκαίαν, ob inſequens τὰ σμικρότατα. victum neceſſarium, h. e. eum, praeter quem nullus alius tibi praeſto eſt, et quo ſi recuſes vti, fame tibi pereundum ſit, quia melioris copia nulla detur.

3. τὰ σμ. τ. ἐφ. εἰσάγοντος εἰς σῶμα πολλῶν —

5. δὲ reſtitui e Iuntina et Ald. pro vulg. καὶ.

antep. λαμπρυνάμενος (in aor. 1.) dedi pro vulgari λαμπρυνόμ. (in praeſenti.)

pen. malim κέχρηται.

402. 8. δόξαν reſtitui e Iuntina et Ald. pro vulgari δόξαι. verum pro ἀτυχίαις leg. eſt εὐτυχ. *qui gauiſus ſim fama et gloria e tantis meis priſtinis facinoribus praeclaris.* aut alias pro ἔσχον leg. erit ἕξω in futuro.

403. 7. ὢν dedi de meo pro vulg. ὄν.

404. 3. f. ταῦτ' ἀποδεχομένων. an Plutarchus προσδέχεσθαι, pro ἀποδέχ. vſurpauit.

405. 3. verba καὶ δι' ἑνὸς τῶν φυλάκων παρέντων non intelligo.

antepen. f. καίτοι οὓς ὡς οἰκέτας ἐπώλουν, ἐπώλουν σίζοντες. *quamquam, quos vt mancipia vendebant, eos vendebant inuſta in frontem equi nota.*

406. 4. Graeci ἐντὸς, ſeu interiores, appellantur hi, qui intra fretum Gaditanum ad oras maris mediterranei habitant. qui extra, ἐκτός.

12. δὴ dedi de meo, *igitur*, pro vulg. δὲ.

antep. τοὺς Καννίους de meo dedi, pro vulgari τοῦ Καννίου.

407. 2. παρεῖναι] id eſt παριέναι, *veniam dediſſe nauis in portum deducendae.* καὶ, quod in vulgatis vitioſe redundat, deleui, ex auct. Iunt. et Ald.

8. f. καὶ οὔπω προσβαλὼν, *nondum congreſſus cum magiſtratibus,* εὐθὺς τοῖς κατ' ἀγορὰν — *ſtatim inter homines circumforaneos, in foro verſantes, dididit hanc famam.*

AD M. CRASSVM.

410. 3. μία πασῶν δ' ἐῤῥωμενεστέρα] fic dant vulgatae. ego et comma, et particulam aduerfantem deleui meo arbitratu.

vlt. εἰς τρεῖς δὲ μῆνας] fic partim de meo dedi, (fcil. εἰς addens) partim reftitui e Iunt. et Ald. pro vulgari τρεῖς δὲ μνᾶς.

411. 7. τῶν ἀνῃρημένων] articulum e Iunt. et Ald. addidi.

9. f. καὶ ἀπαραιτήτως. aut ἀκρατεστάτοις. vt βουλόμενος ad Sullam, ita ἀπεῖπε, v. 10. ad Craffum redit.

414. antep. malim ὑπερεβάλλετο in medio, quod vfitatius eft, quam actiuum.

416. 4. malim Κίννα καὶ Μάριος κρατήσαντες (in nominatiuo.)

9. περιβαλλόμενον] telis hoftium vndique fe, veluti feram, peti. raro modo fic vfurpatum eft hoc verbum.

417. 6. ἐπιλιπόντων dedi de meo, pro vulgari ἀπολιπ.

11. θέντα (in aor. 2.) dedi de meo, pro vulgari τιθέντα (in praef.)

antep. συμφερόμενοι] paene inter fe coëuntes rupes, at pauxillum tamen hiantes. nam fi prorfus coalitae fuiffent, ecqui potuiffent, aut auram tranfmittere, aut homines.

pen. ἀνάγουσιν εἴσω] *introrfum tendentibus*. lectio Iuntinae ἀνάγουσαν non difplicet. *auram introrfum* quafi *vocantem et pertrahentem*.

418. 1. δι' ἀλλήλων dedi de meo, pro vulgari δι' ἄλλων. caueae aliae aperiuntur in alias, vt ex vnis in alteras tranfeatur. fed hoc a Bryano iam eft occupatum.

419. 1. recte fi habet hic locus, accipi fic debet, ac fi dictum effet: ἐπεὶ τήν γε χρείαν μόνην χαρίζεσθαι, ἀναγκαίως —

420. vlt. Bene obferuauit Solanus, a verbis καὶ σφόδρα incipere orationem Sullae. Emendaui ergo πρὸς σαυτὸν, pro vulgari πρὸς αὐτὸν. Addo enimuero tibi cuftodes, et eos quidem admodum ad te facientes, tibi accommodatos, arcteque tecum copulatos.

423. 1. malim δωρεὰν aduerbialiter. *gratuito donata. magnas fubftantias, alias viliffimi emebat, alias fibi gratuito donari orabat.*

vlt. ᾗ de meo dedi, pro vulgari ἥν. *ei gloriae aequipollentem, quam Pompeius* — ᾗ tantundem eft, atque ταύτῃ, ἥν. datiuum poftulat praemiffum ἀντίπαλον.

425. 13. πλέον, ἢ ἴσχυεν] fic de meo dedi, pro vulg. πλέον ἴσχυεν.

426. 4. mihi magis placeret φόβῳ alterum tolli, et vocabulum hoc femel modo legi ad hunc modum: ἴσχυε δὲ χάριτι, *pollebat Craffus gratia*, καὶ φόβῳ δ' οὐκ ἔλαττον, *fed terrore quoque non minus*.

8. ἔφησεν de meo dedi, pro vulgari φησὶν.

427. pen. f. εἰς ἀτυχὲς, *infortunatum*.

427. pen. ἐσομένης] ſic loqui ſolent, pro ἀπεβησομένης.

428. 10. malim συμπλέξαντες. nam ratio rei geſtae tempus praeteritum poſtulat.

antep. aut βοτήρων καὶ ποιμένων leg. eſt, aut βοτῆρες καὶ ποιμένες. vtrumque aut in genitiuo, aut in nominatiuo.

vlt. f. δεύτερος ἂν ἐκπέμπεται.

430. 4. γε de meo dedi pro τε.

8. ἐμπεσὼν iam ſupra notauimus, vt Plutarcho proprium, pro συμπεσὼν, vel ἐπιπεσὼν.

13. f. ὁπλίτας ἔχων μυρίους.

431. 12. ἐπανάγων] *de meo reducens, rurſus in vſum reuocans, dudum obſoletum poenae modum.* ſic dedi de meo, pro vulgari ἐπαγαγὼν.

432. 3. ὁμολογήσαντες] cum recepiſſent praedones Cilices Spartaco, reliquos quoque milites eius per fretum Siculum traiecturos, quemadmodum illos ducentos traieciſſent, qui profecto non vniuerſas Spartaci copias efficiebant. ἐξεζωπύρησε, v. 1. videtur recte habere. curauit per legatos ſuos Spartacus in Sicilia bellum ſeruile refocillari.

433. 10. malim ἐπιλειπούσης. λείαν, v. 9. appellat annonas, τὰ ἐπιτήδεια, alimenta neceſſaria.

12. πνεῦμά τι, quae duo ſunt in vulgatis vocabula, in vnum πνεύματι contraxi, (quamquam vtique πνεύμασι in plurali praetuliſſem, ſi licuiſſet) nam χειμέριον habeo non pro neutrius generis adiectiuo, ſed pro foeminino, ad νύκτα referendo.

434. 16. num προθυμουμένων, an προσφυομένων. quae deditae eſſent, aut ſtuderent hoſtibus.

435. 6. ἐπιστρέψαντος (ab ἐπιστρέφειν) reuocaui e Iunt. et Aldina. cum Spartacus, ſubita facta conuerſione, in hoſtem ſe reflexiſſet, pro vulg. ἐπιτρέψ. ab ἐπιτρέπειν.

11. aut ὄντα leg. in accuſat. ſingul. aut ὄντες in nominatiuo plurali.

14. f. καὶ διαρχαιρεσιάζοντες ἔφησαν οὐκ ὀλίγοι. neque pauci, ſermonibus familiaribus prouincias pro arbitratu ſuo inter alios atque alios diſtribuentes, dictitabant, Pompeio conuenire decus victoriae.

antep. ἐπειγόμενος οὖν] ſubaudi ὁ Κράσσος, niſi potius addendum id eſt.

436. 14. f. οἱ γὰρ διαφυγόντες τὸν ἀγῶνα πεντακισχίλιοι, συμπεσόντες αὐτῷ, *cum Pompeio congreſſi,* διεφθάρησαν.

439. 3. ἔχοντι bene ſi habet, redibit ad διῆλθεν αὐτῷ. et tum interiecta omnia ab οὔτε γὰρ ad ἐποιήσατο habenda erunt pro parenthetis. aut potius leg. eſt ἔχων.

10. προσῆλθεν] ad ſenatum puta.

vlt. περὶ] num παρὰ τοῦ Κατιλίνα, κατασεσημασμένην, ὡς ἤδη β. τ. σ. *veniſſe Craſſum ad ſe cum literis a Catilina miſſis, ſed iis adhuc*

adhuc obsignatis; quasi eo facto iam palam confitentem coniurationis communionem.

442. 5. f. ὡς τέως τούτοις δοκοῦντα μόνοις ἐλαττοῦσθαι, προὔχοντα τοῖς ἄλλοις αὐτόν. *quippe qui solis his adhuc visus fuisset Caesari cedere, quem rebus aliis omnibus superaret.*

444. 14. μετὰ τῶν ἄλλων] competitoribus puta consulatus: an amici et clientes Domitii significantur?

445. 2. τὸ οἴκημα] num curiam designat?

vlt. aut Latinismus est ἐκπεσόντι τῷ κλήρῳ, vt ablatiuus sit pro genitiuo vsurpatus, aut leg. est εὐθὺς ἐπ' ἐκπεσόντι τῷ κλ.

446. 12. πρὸς τοῦτον in masculino dedi de meo, redit enim ad τὸν Παρθικὸν πόλεμον, pro vulgari πρὸς τοῦτο in neutro. malim quoque ἐπτόητο (in plusquamperf.)

447. 5. πρὸς αὐτοὺς, quod Iuntina dat, si probamus, quod censeo probandum, leg. erit ὁρμώμενος. *procedens ad eos*, Crasso infestos, *cum placido vultu Pompeius.* et sic dedi de meo, pro vulgari ὁρώμενος.

13. κατ' αὐτὴν desunt Iunt. et Ald. an ergo dedit Plutarchus παραγενομένῳ, vel potius γενομένῳ ἐπὶ ταύτην, θυμιῶν. nam pro suffiendo θυμιᾷν simplex vsurpatur, non compositum ἐπιθυμιᾷν.

450. 2. περὶ] malim πρὸς.

pen. γενομένην (in foemin.) de meo dedi, redit enim ad στρατείαν, pro vulgari γενομένων. *secundum ipsam expeditionem, quae erratum fuit erratorum omnium maximum, peccauit Crassus hoc primum.* quamquam τῶν πάντων μέγιστον ἁμ. γ. vtique praestaret.

451. 4. γυμνασιῶν dedi, perispomenos, a nominatiuo sing. γυμνασία, in prima declinat. pro vulgari γυμνασίων. quasi sit a γυμνάσιον.

452. 13. si πρότερον omittatur, necesse est εἰ legi, pro ἤ.

453. 3. melius conueniret ἐξαίροντες, posteaquam ἀπήγγελλον iam praecessit, p. 452. vlt.

5. βέλη καινὰ sunt sagittae, vel tela, noui generis, nunquam antea neque visi, neque auditi.

7. aut ὅπλα legendum est, vt praecipiunt emendatores, aut τῶν est iterandum, ad hunc modum: τῶν δὲ τῶν καταφράκτων ὅπλων: vt prius τῶν ad ὅπλων referatur, posterius ad καταφράκτων, et vt prius neutrius sit generis, posterius masculini. nam ad καταφράκτων subauditur ἀνδρῶν.

454. 13. πορεύσεσθαι in futuro de meo dedi, pro vulgari πορεύεσθαι in praes.

456. 2. malim διαλύσειν in futuro.

457. 4. παρασχεῖν aor. 2. posse locum infinitiui futuri obtinere, placet. verum pro ἅμα, v. 5. malim θαμὰ, *iugiter, identidem.* in συγκαταίροντα subauditur σὺν τοῖς στρατιώταις. *quoties milites*

in castra descenderent, toties vna cum illis quoque nauigia, commeatus vehentia, esse ad castra appulsura.

458. 2. ἠπείρων non solummodo non absurda est lectio, sed vera quoque, et vnice probanda, atque tenenda, et illi praeferenda alteri, quam ei suffectum eunt. ἤπειρος Graecis est idem, quod Arabibus ألغي tractus ad mare, aut fluuium, ripa, litus, ora ألغاي duo litora, vel ambae orae. αἱ ἤπειροι, αἱ δύο ἤπειροι, sunt, vbi de Euphrate, vt hic, agitur, tractus vterque Euphrati affitus et praetensus, tam a parte Syriae, quam a parte Mesopotamiae. verum in παραπέμψας, v. 1. mihi videtur vitium inesse, et leg. aut παρακάμψας, aut παρακλέψας. *clam, latenter, furtim, abstrahendo a fluuio quam longissime.*

8. δεῆσον (impersonaliter, in nominatiuo, vel accus. sing. generis neutrius) de meo dedi, pro vulgari δεησόντων. *quasi opus ei sit futurum armis.* sed de δεῆσον iam occupauit Moses Solanus. ὃ χειρῶν bene habet. Sententia haec est: quasi tu necesse habeas multis cum molestiis, magnoque temporis dispendio, homines armatos conquirere. Atqui cura tu modo, vt homines tibi sint manibus pedibusque, tametsi nudis, at satis citis tamen validisque instructi, quibus possint hostes fugientes consectari, eorumque fortunas diripere.

459. 1. μέλλοντά σ', ἔφη] id est μέλλοντά σε. nam alloquitur Crassum. *oportebat te, Crasse, si pugnare decreueras* — sic dedi de meo, pro vulgari μέλλοντας, (in accus. plur.) ἔφη.

4. quippe qui partes in se susceperunt, vos abigendi, a finibus Parthiae procul remouendi. nam δίωξις h. l. videtur idem, atque ἀπέλασις, ἄπειρξις, esse.

6. εὐθὺς] subaudi ἀπ' ἀρχῆς.

9. ὁ γὰρ ἦν ἂν τοῦ αὐτοῦ] vt τοῦ ex Appiano, ita ἂν de meo addidi. nam qui tam superbus esset, vt Crassum censeret hostem esse se indignum et a se contemnendum, idem profecto non poterat esse animo tam abiecto, vt ad bella cum Armeno conserenda descenderet.

460. 1. μάχης] imo vero ἄνευ μάχης, vel χωρὶς μάχης. aut leg. πείρας. μάτην, aut π. διὰ κενῆς, aut, vt in quibusdam libris fuit, ἄλλως, *für die liebe lange Weile,* non, vt magnum aliquod facinus ederet, sed vt Crassum luderet, atque ductitaret vanis obiectis terroribus et ostentationibus proeliorum ineundorum, quae nulla decreuisset inire.

9. f. πλείονες δὲ, ἢ δισχίλιοι τῶν κούφων.

12. f. ἐκέκτητο τὸ βασ. vt τὸ cohaereat cum ἐπιτιθέντι.

461. 6. malim τούτοις οὖν. *Barbarus ergo vt eiusmodi conclusiunculavum praestigiis Crasso imposuerat.*

12. ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ] sic de meo dedi, datiuum articuli ad accu-

accuſatiuum addens. *ſed etiam propterea deficiebant viribus, animoſque deſpondebant, quod adſpectuum illaetabilitas moerorem crearet.*

461. pen. καθιέντος] ſubaudi ἑαυτὸ, placide ſeſe ex arduo demittentis, ſubmittentis ad planitiem.

462. 2. καὶ e Iuntina et Aldina addidi.

4. ἐκείνῳ] Craſſo puta.

463. 3. βύθιον in adiectiuo dedi de meo, pro vulgari βύθον. v. p. 466. pen.

pen. f. ὐ μόνον λαθὼν Κρ. ἀλλὰ καὶ τῦτο προσπείσας. *non ſolum Craſſo inſidias ab Arabe ſibi ſtructas non ſentiente, ſed etiam praeterea paſſo ab Arabe ſibi perſuaderi hoc —*

vlt. ὑπεργάσεται quid ſit, num ἀπερύξει τε *operam ſe daturum, vt hoſtes* (Parthi) *procul a caſtris Romanorum prohibeantur.* num κατεργάσεται.

464. 9. προσπελάσαντες de meo dedi, pro vulgari προσπελάσαντες.

11. malim ἐπιένται δ' ἐπαιρομένες πλήθει.

13. f. διὰ σπυδὴν (in accuſat.) ὐ πάνυ καθεστηκὸς (in neutro, quod erit loco aduerbii, aut καθεστηκότως) παρέτ. *non admodum ordinate, neque conſtanter, aciem inſtruxit per trepidationem.*

vlt. malim ἐπιδιχνέμων.

465. 5. malim ἐνδεῶς.

9. noui Βαρβαλίσσος.

14. τὸ πλῆθος] articulum deleui, qui Iuntinae deeſt (ſed eſt in Aldina): nam ſi ibi ſeruetur, etiam in continenti τὴν ſit addendum ad τάξιν.

467. 11. ſi ἀλλὰ deberet bene conuenire, non potuiſſet θηλύτητα v. 10. praemitti, ſed debuiſſet in eius locum ἀνδρείαν ſuffici. nam vt muliebris eſt formoſitas, ita virilis quoque eſt. verum quoniam θηλύτητα procul dubio ibi recte habet, malim pro ἀλλὰ ſubſtitui ἅτε, *quippe.*

pen. f. δίκην τῶν ἀνασίλων. ad modum eorum, quibus e ſincipite crines defluxere.

468. 5. αὐτῶν eodem redit, quo τῶν ἀνδρῶν verſu 2. redit, ſcil. ad Romanos.

7. καὶ ταχὺ] ſic collocaui verba haec, in vulgatis tranſpoſita.

antepen. f. τῦ σάγματος, aut ϛεγάσματος. *Sagma* appellatur omne id, quod oppilatur, ad excipiendos et emolliendos atque infringendos ictus corporum validius ingruentium. aut leg. σώματος, aut τοξευμάτων. nam τόξευμα eſt res, quae ſagitta petitur. optimum viſum fuit τραύματος reſcribere. τραῦμα eſt quicquid feritur, ſauciatur, perfoditur.

469. 9. ſi ἐστιν ſeruatur, addendum erit αὐτῶν. ego vero malim ſic legi; καὶ σοφώτατοί εἰσιν ἀμυνόμενοι φεύγοντες ἐπὶ τ. *optime*

callent artem hanc, vt inter fugiendum, cum hostem vlciscantur, salutem suam quaerant, fugaeque sic dedecus detrahant.

470. 6. συντάγματα sunt arcana praecepta, ab imperatore legatis et militibus data, quid in re quaque subita obiecta facere expediat. Est itaque h. l. sententia haec: siue quod a Surena mandata tulissent, ita faciendi, vt fecerunt.

antepen. διώκειν non solummodo est *alterum persequi*, sed, vt ex h. l. paret, vniuerse *currere*, *raptim ferri*, etiamsi tu alterum fugias, te insequentem. nisi malis legere ἐδιώκοντο in passiuo. *liessen sich von den Römern verfolgen*, in fugam se dabant, sui persequendi copiam Romanis dabant.

472. vlt. malim συμπεριπλεκόμ. et sic dedi de meo, pro vulgari συμπαραπλεκ.

473. 2. f. καὶ ὑποδυόμενοι.

antep. dedi de meo ἀμυνεῖσθαι in futuro, pro vulgari ἀμύνεσθαι.

474. 1. ἀνέχοντος de meo dedi, pro vulgari ἔχοντος simplici.

6. aut Κάῤῥαις leg. aut Καῤῥηνοῖς.

475. 1. f. ἀπολελημμένους, *interceptos, vndique circumuentos.*

Ibid. ἀναβαίνοντες] in collem puta arenaceum illum, de quo modo dixerat.

9. ἀποκείραντες idem est, atque ἀποκόψαντες. poëtica dictione, qualis haec est, delectatur Plutarchus.

476. 2. f. φόβῳ δὲ περὶ τοῦ σύμπαντος [scil. στρατοῦ Ῥωμαϊκοῦ] συσχεθεὶς ἅμα, καὶ πόθῳ τοῦ παιδὸς ἑλκόμενος πρὸς τὸ βοηθεῖν, *et metu de salute totius exercitus constrictus atque probibitus ab auxilio filio ferendo, et rursus a desiderio filii tractus ad contentionem ei succurrendi.*

477. 6. εἰ δὲ δεῖ τι] sic dedi de meo, pro εἰ δεῖ τι (sine δὲ) item v. 7. et 8. dedi bis οὔτε, pro vulgari οὐδὲ.

478. 1. ὡς] malim οἷς. id est διὰ τοῦτο, ὅτι. possit quoque ὃς legi, et ad στρατὸν referri. sed praefero illud, quod idem est atque διότι.

9. f. παχὺν ἐπωθούντων σίδηρον τῶν κόντων, *quandoquidem conti crassum ferrum in equitum corpora adigebant, seu contrudebant.* Et sic dedi de meo, pro vulgari παχὺν ἐπὶ τῷ σιδήρῳ τὸν κόντον.

antep. δὴ de meo addidi.

vlt. Κράσσῳ (in dat.) restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari Κράσσου.

479. 7. ἐφαίνετο] subaudi κακά.

vlt. malim δι' ἣν (et sic dedi de meo, pro vulgari δι' ὧν) οὐκ ἀνάγκα πρῶτος (sine μή.)

480. 3. post ἐκρίνετο deest ἤχθετο, vel βαρέως ἔφερε, vel tale quid.

6. τοὺς ἑκατοντάρχας] articulum de meo addidi.

481. vlt. ἀπέῤῥιψε, quod e Iuntina reuocaui, tantumdem eſt, atque ἀπώλεσε. *peſſum dedit.*

485. 9. ἡ σελήνη] articulum de meo addidi.

11. Aſſyria recte hic appellatur. Syriae locus hic nullus eſt. Aſſyria propius a Carrhis abeſt, quam Syria. illuc perueniri poteſt, etiam nullo flumine traiecto. at in Syriam tendentibus a Carrhis Euphrates erat traiiciendus.

489. 4. ἀλάμενοι (in aor. 1.) dedi de meo, pro vulgari ἀλόμενοι. nam in aor. 2. vix vſurpatur. in Iuntina eſt ἀλλόμ. in praeſenti.

vlt. de meo dedi προελθ. (ſine σ) pro vulgari προσελθόντας.

490. 5. περιεβίβασαν eſt, ſtantes ad vtrumque latus equi, Craſſi, in equum ſublati, ſedem in eo confirmarunt. *ſie ſetzten ihn von beyden Seiten in dem Sattel feſte.*

491. 10. malim διεσπάρησαν.

492. 13. οὔ τοι] ſic de meo dedi, pro vulgari οὔτε. haec certe non erant conficta, non ementita, vt ſuperiora erant, mimus Craſſi etc.

antep. poteſt de Ruſtico, item de Ruſticio cogitari.

496. 5. δειπνῶν] malim ἐτύγχανε γὰρ συμπίνων. *compotabant enim tum*, menſis iam dudum ſublatis. aut ſaltim ἐτύγχανε γὰρ συνδειπνῶν. *erat enim in numero conuiuarum.*

497. 9. f. ὡς ἕτεροι τῷ γεωργεῖν.

antep. f. ἀλλ' ὡς (duobus vocabulis) διδοὺς, omiſſo δέ. et ſic dedi de meo.

498. 10. f. οὐδὲ ν̄ [id eſt πεντηκοστὸν] ἦν μέρος ἃ Νικίας — *ne quinquageſima quidem erat pars tota Niciae ſubſtantia, connumeratis largitionibus.* et ſic dedi de meo.

11. f. λέληθε βέβαιον καὶ ἀληθὲς ὂν τὸ [ſcil. δόγμα neſcio cuius philoſophi] *miror fuiſſe, qui minus cerneret*, vel *quem fugeret, certum et verum eſſe illud ſcitum, flagitioſitatem eſſe quandam morum inaequabilitatem et inconſtantiam.*

500. 7. pone σχολῆς aut addendum, aut certe ſubaudiendum eſt ὥστ'. aut ſic poteſt legi: ἔχει. ὥστ' ἐπὶ σχολῆς ἐκ μέσου γ.

vlt. f. μὴ καλῶς ἄρχουσιν. vel potius μὴ ἀρέσκουσιν. *iis, qui ciuibus diſplicent.* et profecto Cleo diſplicebat.

501. 1. num μηδὲν ἰσχύοντα πλέον, *qui nihil in rep. valeret vltra impudentiam et vociferationem e ſuggeſtu.*

8. δεινὸν recte habet. graue et atrox eſt, ſuam ſalutem priuatam ſalute reip. prodenda redimere.

13. f. ἐν τοῖς Περσικοῖς αἰσχρῶς καὶ ἀφρόνως στρατηγήσας.

502. 10. τὸ παρ' αὐτὸν] *niſi interceſſiſſet Nicias, Athenienſes potiti fuiſſent Sicilia.* haec eſt vis praepoſitionis παρά. alias dicunt τὸ κατ' αὐτόν. *quantum in ipſo eſſent.*

15. f. πλὴν τῆς ἐπὶ — vbi ſubauditur στρατηγίας.

503. 2. f. καὶ διὰ τοῦτο, *et propterea nihil profuit Romanis* Craſſus, tametſi prouinciam Parthicam ambitione ipſis inuitis extorſiſſet.

10. vitioſum ἐπεῖσε (nam ſic accentibus inſtructum eſt hoc vocabulum in edit. Iuntina) prodit, in illo codice, vnde Iuntina prodita eſt, exaratum fuiſſe ἐπεῖχε, *inhibuit, repreſſit*, ſiue ſemetipſum, ſiue ciues.

antep. καὶ Καίσαρος] ſic vulgaria dant exempla, ego hoc καὶ hinc ablatum deduxi in verſum penult. et poſui ante αὐτὸς, vbi vulgatis deeſt.

vlt. f. καὶ ταῦτα προσεργάσασθαι [vel, ſi mauis, προσκατεργ. pendet hic infinitiuus ab ὠρέχθη v. 12.] οἷς Πομπήϊος οὐκ ἐπῆλθεν, καὶ Λούκουλλος ἀπέσχετο. *Aſiae partibus iam ſubactis, eas addere cupiebat, quas Pompeius non obiſſet, et a quibus Lucullus ſeſe abſtinuiſſet.*

504. 2. malim πρὸς πάντα in neutro, aut πρὸς πάντας ἀγῶνας ἀγαθοί.

4. ὑποθέσεις] hoc idem dicit, quod dicunt praemiſſa, τὰ αὐτὰ Κράσσῳ προελόμενοι. num ergo leg. τὰς αὐτὰς ἀντιστάσεις λαβόντες. id certe ſententia poſtulat.

5. τῆς ἀρχῆς] ſignificare videtur prouinciam belli Mithridatici. ſed ea potius ἐπαρχία eſt.

7. malim ἡττημένοις in perfecto.

505. 3. malim τὸ εὐδικεῖν. haud me fugit, fore, qui vulgatam eo tueantur, quod aiant, nil reſpici ad illa praemiſſa, εἰ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ — p. 504. 13. iam ſequi πολλοῦ τιμητέον εἶναι τὸ ἀδικεῖν, ſeu τὴν ἀδικίαν. verum falli mihi videntur haec aientes. finge, Plutarchum ſic ſcripſiſſe: εἰ γὰρ ἀδικεῖν χρή, οὐ ῥᾳδίως χρὴ ἀδικεῖν [nam προΐεσθαι τὸ δίκαιον v. 4. profecto idem eſt, atque ἀδικεῖν.] οὐδ᾽ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ πολλοῦ χρὴ τιμᾶν τὴν δικαιοσύνην. et ſic de meo ſenſu vulgare ἀδικεῖν cum εὐδικεῖν commutaui.

12. φθόνου eſt in Iuntina. vnde φθόνους poſſit effici.

vlt. ἡ ἀσάφεια de meo dedi, pro vulgari ἀσφάλεια. nam incertitudini et ambiguitati tribui poteſt perinde temeritas, libidini ſuae indulgens in fraudem legum, et error e religione natus, e vetuſtis ritibus atque opinationibus inueteratis coalita; minus autem poſſunt haec duo tribui ſecuritati, aut cautioni, aut certitudini, τῇ ἀσφαλείᾳ.

506. 1. αὐτῆς] non τῆς ἀσφαλείας, ſed τῆς ἀσαφείας. vbi rei veritas in incerto eſt, ibi peccari poteſt vtramuis in partem, ſiue exceſſu, ſiue defectu.

AD SERTORIVM.

506. antep. ὁμοιότητος] imo vero ἀνομοιότ. nam ſi rerum ſubſtantiae numero eſſent infinitae, haberet fortuna in materiae abundantia largum quaſi munerarium diſcrepantiae, hoc eſt, nunquam

quam esset futurum, vt res inter se similes euenirent. Iam vero, cum finitae sint numero substantiae, necesse est, vt res eaedem saepius eueniant.

508. 2. ἀποκλεῖσαι] scil. aut τὰς πύλας, aut αὐτὸν, Charidemum puta, qui videtur is esse Charidemus, cuius creberrima fit mentio in or. Demosth. in Aristocratem.

9. malim cum copula, καὶ περὶ ȣ̃.

12. malim πρὸς φίλȣς.

509. 9. τῆς Σαβίνων] subaudi χώρας, possit tamen quoque τοῖς Σ. legi, et ad Νήσοις referri. v. tamen p. 511. 3.

511. pen. ἐνεσκευασμένȣς de meo dedi, pro vulgari ἐνσκευασμ.

512. 2. ad ἔλαβεν subaudi, quod potius addendum videtur, ἀφύλακτον, vel ἐκχυθὲν.

513. 5. ego cum e Iuntina et Aldina ἐξεδέξατο reuocassem, necesse habui etiam κατευφήμησεν (in singulari) accommodare. Contra fecerat Stephanus, h. e. cernens in ambabus istis editionibus κατευφήμησαν (in plur.) exaratum, ei ἐξεδέξαντο quoque accommodabat. vtrumque rectum est, modo sit in numeris constantia.

14. αὐτὸν μὲν de meo dedi, vocabulis transpositis, pro vulgari μὲν αὐτόν. sed occupatum hoc iam est in Vulcob.

516. vlt. aut φθάσεις in optatiuo est leg. aut φθάσῃ in subiunctiuo.

517. 5. καταβολεῖ dedi, paululum corrigens minutum Iuntinae et Aldinae mendum καταβάλει. in quo praeter accentum nil peccat. vulgatae dant καταβάλῃ.

518. 1. ὑποβαλλόμενος (in praes.) equidem praeferam e Iuntina et Ald. quod si placet, erit etiam καθοπλίζων p. 517. vlt. legendum.

4. πολεμικῶν dant Iunt. et Ald. quod si placebit, delendum erit κατά.

7. ςρατιὰν reuocaui e Iuntina et Aldina, pro vulgari ςρατείαν.

522. antep. f. διὰ τὸ λεγόμενον τῶν λειψάνων μέγεθος.

pen. τῷ malim abesse.

524. 13. post βαρυθυμίας videtur μεσὸν, vel γέμον, deesse.

525. 1. malim δοκεῖ in indicatiuo. nam ἂν p. 524. vlt. non cum δοκῇ cohaeret, sed cum ἐκςῆσαι: occupauit hoc iam Solanus.

526. 15. ἀφιςάντας, *ad defectionem impellentes*, non bene conuenit. his enim castra non obmouentur. quare malim ἀμφιςάντας, *obsidione cingentes*.

528. 4. Δομέτιον καὶ Λύσιον] sine dubio leg. est Δομέτιον Καλȣΐσιον, *Domitium Caluisium*. Quem Plutarchus Caluisium appellat, alii Caluinum appellant. Prorsus idem nomen vtrumque est.

529. antep. f. συνειθίσθαι, *assuescere, assuefieri*.

530. vlt. ad illos datiuos φεύγοντι et διώκοντι, subaudi δυνατῆς, vel χρησίμης. ad genitiuos autem, διεκδύσεως et κυκλώσεως subaudi e proximo ἐμπειρίαν.

532. 4. malim ἐβοήθησε κελεύσας.

533. 14. εἷλεν] *cepit eos*. Latinismus hic est.

534. 4. ἐπιδείξεις, quod in exemplo Mureti quoque fuisse nullus dubito, de meo dedi, pro vulgari ἀποδείξεις. Sunt nobis sic dicta *examina*, latinis tirocinia, cum tironum profectus in literis et artibus explorantur per specimina, ab ipsis exhibenda.

535. 1. malim σῶσαι ob insequens ἀνακυφίσαι v. 2. nisi si quid circa σώζειν desit. e. c. ζητῆσαι.

2. num ἄλλους πρὸ ἄλλων πάντας. an ἄλλους παρ' ἄλλων λαβόντας.

4. malim τραπέσθαι (in aor. 2.)

vlt. δὲ] malim οὖν.

538. 3. f. διεπαιδαγώγει [scil. αὐτοὺς, ductitabat iocularibus suis nugis barbaros] πρὸς τὸν καιρὸν, pro re nata, prout tempore quoque esset oportunum.

7. τὸν Τάγον, τὸν ποταμὸν. vel τ. Τ. τὸν μέγαν ποταμὸν.

pen. num διακεκλεμμένον, (a κλέπτειν) *qui tum a Metello se clam subduxerat, furtim remouerat.*

539. 1. εἴτε καὶ μὴ] sic dedi de meo. vulgatae pro media voce dant τὸ.

4. δ' vncis inclusi, quod praestabat plane sustulisse.

pen. f. ἀποσμῶντας, *mit der Schüppe, oder Schaufel, vom Haufen weggraben.*

540. 3. in Iuntina et Aldina est προαπέπνει. vnde effeci προεπέπνει, *prius adspirabat*, antequam Caecias surgeret. ex iisdem paulo post v. 7. restitui διὰ βάθους (in genitiuo) pro vulg. διὰ βάθος.

541. 8. de meo dedi ὑπερβαλόντι (in aor. 2.) pro vulg. ὑπερβάλλοντι in praef. sed occupauit hoc iam Bryanus.

544. 1. aut περὶ Σούκρωνα, aut παρὰ Σούκρωνι erat corrigendum. quia ergo περὶ Τουττίαν v. 2. sequitur, malui περὶ Σούκρωνα dare.

545. 3. f. τοὺς ἑαυτῷ συνεστῶτας, *milites secum stantes*, partium suarum.

547. 9. f. ἐπιδακρύσαντος.

antepen. τοὺς πολεμίους] articulum addidi e Iuntina, quod ab Aldina et insecutis abest.

548. 8. δὲ neque in Iuntina, neque in Aldina, cernitur. quare eius loco malim οὖν, aut sic legi: ὥστε προθέμενοι τοὺς θυρεοὺς.

551. 2. παρ' αὐτῷ restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari παρ' αὐτοῦ.

552. antepen. malim ἀρεταῖς κεχρῆσθαι in perfecto, et paulo post v. vlt. περιβαλέσθαι (vno λ. in aor. 2.)

554. vlt. ἐν Παλατίῳ] scribit hic Plutarchus, ex more seculi sui, quo Caesares Augusti in Palatio habitabant, quae erat ipsorum regia, non ex eius seculi more, quod Mithridatem tulit, quo neque curia senatus in monte Palatino erat, neque domicilium principis.

556. 7.

556.7. idem eſt, ac ſi dixiſſet πρὸς ἀντιποίησιν καὶ ἐλπίδα τῆς ἡγεμονίας.

559. pen. f. τῇ τραχύτητι, *ex aſperitate*, τῆς λαλιᾶς.

vlt. ὀλιγωρίᾳ] ſubaudi πρὸς ἑαυτόν. neglecta obſeruantiae, pudoris et reuerentiae erga ſe, Sertorium.

560. f. μετέβαλε τὸ σχῆμα [id eſt τὸ ἑαυτῦ εἰωθὸς σχῆμα, τὸ σεμνὸν, καὶ αὐστηρὸν] *mutabat vultum moremque ſolitum*, ἐπὶ τῆς κλισίας — *eo quod ſupinus recumberet ſuper lecto.* vel, *eo quod ſupinum atque remiſſum ſeſe porrigeret ſuper lecto ſuo.* κλισία eſt lectus triclinaris, vel puluinar, culcita, ſuper qua quis recumbit.

AD EVMENEM.

563. 3. ᾗσπερ de meo dedi, pro vulg. ὥσπερ.

564. 3. planior haec foret oratio: την μὲν ταύτης ἀδελφὴν Ἀπάμαν Πτολεμαίῳ, Εὐμενεῖ δὲ Βαρσάνην αὐτὴν ἐξέδωκε. aut eſt potius in nomine Barſines iunioris vitium.

565. pen. malim συνδιαφθαρέντων.

567. 11. καὶ τὴν ὑποκ.] ſic dedi e Iuntina. (nam Aldina cum vulgatis καὶ omittit) tractus ad oram Ponti diuerſus eſt a Paphlagonia.

568. 13. μισῶν] ſcil. Eumenem, ad quem etiam proximum αὐτὸν redit.

vlt. αὐτὸν] Leonnatum.

569. 5. χρυσοῖς] ſubaudi σκεύεσι. alias χρυσία appellant.

vlt. f. ἃ μὲν ἀφίστασθαι ὥρμητο. populos ad defectionem ſpectantes opera Eumenis ad fidem reductum iri nullus dubitans, qui autem in fide manſerant — (hi ſunt Plutarcho dicta τὰ ὑπολειπόμενα) De προσάξασθαι p. 570. 1. nil equidem nouem. Saepe aoriſtus pro futuro vſurpatur.

570. 9. f. ἀντίσαγμα, *contrapondium*, clitellas alteras alteris aequilibres.

572. 6. f. καὶ δόντας καὶ λαβόντας ὅρκυς, *iurciurando mutuo dato acceptoque.*

11. f. ϛρατηγίαν. munus imperatorium, gradumque in ipſorum amicitia.

573. vlt. ὄγκον e Iunt. et Ald. reſtitui pro vulgari ὄγκος.

574. 4. de meo dedi προῆγεν (ſine σ).

pen. μὲν refertur ad inſequens ἀναζεῦξαι δὲ βυλόμενος p. 575. 1. *dididerat quidem hunc rumorem — attamen nihilominus caſtra mouere de nocte atque diſcedere decreuerat.*

vlt. καὶ vncis incluſi, vt delendum, perperam ex initio vocabuli proximi Καππαδ. iteratum.

577. 11. τέλος δὴ πληγεὶς] ſic dedi de meo, pro vulgari τ. δὲ πλ.

578. 12. reuocaui παρὰ e Iuntina et Aldina.

578. pen.

578. pen. παρέψαυσε bene habet. *nicht recht harte am Fleische anlag, nicht recht anpassete, sondern ein wenig abprallete.* notanda vis praep. παρὰ in huiusmodi verbis, significans, *secus, atque oportebat.*

583. 5. sic, vt cernere est, distinxi et correxi, pro vulgari μετέβαλε λαθὼν, καὶ παραλλ. ego vero dedi de meo μετέβαλε. λαθὼν δὲ παραλλ. id est λάθρα δὲ παραλλ.

7. καὶ συναγαγὼν] copulam de meo addidi.

11. malim ἐπανελθόντα.

584. 2. malim ὠφελείας ἐκ λαφύρων, vel ὠφ. ἀπὸ λαφύρων.

5. ἀποστρέψων] scil. δι' αὐτῶ, per diuturnitatem temporis tandem aliquando a se auersurus, detorsurus.

antep. φράζεσθαι (*sibi cauere*) de meo dedi, pro vulgari φράξασθαι.

vlt. ἐπιδρόμων dedi de meo (quamquam vtique εὐεπιδρόμων maluissem) ab adiectiuo ἐπίδρομος, vel εὐεπίδρομος, pro vulgari ἐπιδρομῶν, quod esset a substantiuo ἐπιδρομή.

585. 13. ἐκεῖνος (Eumenes puta) restitui e Iuntina, et Aldina, pro vulgari ἐκεῖνο.

14. παρῆκεν] scil. ἡμᾶς, aut ὑμᾶς. aut τὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν.

587. 2. περιβαλόντες] Antigonus puta atque Eumenes.

588. 3. malim ἐγκρατὴς χωρὶς γεγονὼς (in particip. et omisso articulo) et praetuli saltim participium vulgatae γέγονε.

8. φιλοφροσύνην (in accusat.) dedi de meo, pro vulgari φιλοφροσύνῃ in datiuo.

589. 10. παρήγειρε] *clam, sensim subleuauit.* bene habet haec lectio.

591. 5. Μακεδόνες ἐς ταῦτα] praepositionem, quae in vulgatis a concursu cum fine vocabuli Μακ. elisa est, de meo addidi.

592. pen. Iuntina et Aldina dant ἐπεί γε. (pro ἐπῆγε) vnde poterat etiam effici ἐπεῖχε. dicitur aliquis ἐπέχειν τινὶ βακτηρίαν, cum baculum ei intentat, tenens super capite eius.

593. 8. κατεπευφημισμένον de meo dedi, (pro vulgari καταπεφημ.) cum in Iuntina et Aldina reperirem κατεπεφημ.

vlt. τεθρυμμένα, (a θρύπτειν) *fracta, eneruata*, dedi de meo, pro vulgari τεθραμμένα (a τρέφειν). Sed occupauit hoc iam Solanus.

595. 2. bene habent h. l. omnia. στρατηγιᾷν est *affectare, ad se raptare imperium militare.*

596. 3. num Περσίδι.

7. ἔξω] id est ὄπισθεν, *pone castra.*

pen. f. καλεῖν πρὸς αὐτὺς. aut potius τάττειν (vel κοσμεῖν) αὐτὺς, aut ἄγειν αὐτὺς. sed praetuli prius. *vociferabantur, irent ocyus, qui Eumenem ad se arcesserent.*

597. 14.

597. 14. προῆγεν (sine σ) de meo dedi, et sic quoque p. 601. 7.

598. 10. ταχεῖαν de meo dedi, pro vulgari τραχ.

600. 11. καταφανῆ, vt scholium dictionis ἐξ ἀπόπτε, vncis inclusi, nullus dubitans, expungendum esse.

Ibid. περιβαλλόμενος in aor. 2. dedi de meo, pro vulgari περιβαλλ. et pari modo versu 13. γενομένε in aor. 2. pro γινομ.

602. 8. παρεῖναι cum spiritu aspero exarandum, recte habet, cum sit infinit. aor. 2. verbi παρίημι. *transmittere, concedere, sibi elabi pati.*

603. 7. δὲ, vt delendum, vncis inclusi.

11. f. βαθύγεων, cuius gleba esset pinguis, limosa, et vda, vestigio cedens.

604. vlt. repugnantia, quae huic loco inest, non video, quo pacto conciliari possit. Paulo ante, v. 10. dixerat ἀποστρέψαντες, *cum retro, pone tergus, reduxissent manus, manibus retortis.* Iam hic dicit, Eumenem manus nexas protendisse. Dices, retro protendisse. Audio. verum hoc non est προτείνειν.

605. 1. ἀνέστησε in duo vocabula ἂν ἔστησε dispescui. *collocasset, erexisset,* si voluisset erigere.

606. 2. ἄχει de meo dedi, pro vulg. ἄχθει. sed occupauit hoc Solanus.

11. τῷ addidi e Iuntina et Aldina.

607. 4. malim aut προσίετο λόγες καὶ ὑποσχέσεις, *admittebat excusationes atque sponsiones Nearchi, atque Demetrii.* aut προήγετο λόγοις καὶ ὑποσχέσεσι, *produci, extrahi se patiebatur.* aut sic: προήγετο, λόγες ἀκέων καὶ ὑποσχέσεις.

609. antep. βελῆς] id est τάξεως βελευτικῆς. στρατηγίας est *honos praetorius.*

vlt. τοίνυν de meo dedi, pro vulgari ταῖς νῦν. ἀρχὴ h. l. non est *principatus*, sed *principium, exordium.* nam opponitur τῇ αὐξήσει, *incremento.*

610. 7. ἀπὸ de meo dedi, pro vulg. ὑπὸ, et v. 8. στρατηγίαν, pro vulg. στρατείαν. et p. 611. 2. ἐπ' ἀρχῆ, *quo princeps esset,* pro vulg. ἐν ἀρχῆ.

12. γενόμενος in nominatiuo recte videtur habere. tametsi neque datiuus, neque accusatiuus, male conueniret.

AD AGESILAVM.

612. 6. ex auctoritate Iunt. Aldinaeque deleui articulum ὁ, qui in vulgatis h. l. ante nomen Agesilai legitur.

617. 3. aut διὰ τὴν ἀρετὴν leg. est cum Solano, aut deest θαυμάσαντες, aut ἀγάμενοι, aut tale quid.

4. malim συνεφιλοτιμεῦντο.

antepen. f. ἀρτίποδα (in accus.) et χωλὸς (in nominat. mascul.) et βασιλείαν, in accusat. *ne homo claudus tibi, quae pedibus vales, tuum regnum corrumpat.*

vlt. φθισιβρότε, in genitiuo, et κυλινδόμενον de meo dedi (in nominatiuo), quamquam posterius potius e Iuntina et Aldina. (tametsi rei natura me illinc duxerat vel ante, quam illas inspicerem) in quibus ita legitur hic versus exaratus: φθισίμβροτον ἐπὶ (sine copula τ') κῦμα κυλινδέμενον πολέμοιο.

618. 2. in Iuntina et Aldina eſt αὐτοῖς in datiuo, a qua lectione cur recederetur, cauſſae nil video, quae lectio vulgata αὐτοὺς profecto nil ſit deterior. quare nullus dubitaui eam reuocare.

antep. μητρὸς] num ſuae, Ageſilai puta, an Leotychidis? fere magis huc propendeo animi, vt Timaeae cognatos ſuſpicer hic deſignari.

619. 1. ὧν de meo dedi, pro vulgari ὡς. cohaeret ille genitiuus cum πλεῖστον. *quorum autem potentiae et auctoritati Ageſilaum praepolluiſſe ait Xenophon, eo, quod patriae legibus ſeruiret, ea res ſic ſe habet.*

3. ſic, partim meo marte, diſtinxi et correxi: βούλοιτο, τοιοῦτόν ἐστι. hic definit ſententia. tum incipit noua: Τῶν ἐφόρων. vulgares edd. ſic dant: βούλοιτο· τοιοῦτο ἐκ τῶν ἐφόρων.

620. 3. ſolet in eiuſmodi dictione, aut ἐπὶ, aut ὁδὸν omitti, aut vtrumque vna.

13. προστιθέμενος de meo dedi, pro vulg. προτιθ. ſed occupavit iam H. Steph.

621. 13. πρὸς πάντα πάντων de meo dedi, pro vulgari πρὸς ταῦτα π. *omnium erga omnia*, vel *cum omnibus, conſenſionem.*

622. 1. malim ἀνεξελέγκτῳ, et v. 2. ἀνανταγώνιστον. appellat τὸ ἀνεξέλεγκτον eum hominem, illamue factionem, cuius aduerſus vim et reſiſtentiam oppoſitam ſeu durities et pertinacia, ſeu mollities et cedendi facilitas nondum ad periculum adducta eſt, nondum edidit ſui ſpecimen, e quo de ea iudicari poſſit.

4. ad οὐ γὰρ addidi de meo ἄν. nam alias profecto eum non fuiſſe commiſſurum, vt Agamemnonem in ſcenam ſuae fictionis produceret.

623. 2. malim τῇ στρατηγίᾳ.

624. 2. εὐθὺς, vt hic poſitum loco non ſuo, vncis incluſi. ſtatim enim loco ſuo, v. 3. recurrit.

625. 7. οὐχ ὅσπερ de meo dedi, id eſt οὐ τοῦτον, ὅσπερ) pro vulgari οὐχ ὥσπερ — et in continenti deleui articulum ὁ, qui in vulgatis inter ποιεῖν et ὑπὸ medius legitur.

626. 3. αὐτῷ reſtitui e Iunt. et Ald. pro vulgari αὐτοῦ.

4. Iuntina dat ἀφιξόμενος, quod ego equidem haud ſim mutaturus. verumtamen vulgatam, cui Aldina auctoritatem praeſtat, loco mouere, quem ſemel obtinet, viſum non fuit, quod ne ipſa quidem ſpernenda ſit.

9. f. ὡς ὄνομα μὲν καὶ πρόσχημα τῆς στρατηγίας περὶ τὸν Ἀγησίλαον ὄν. aut potius ὡς ὄνομα μὲν καὶ πρόσχημα τ. στ. τὸν Ἀγησίλαον ἔχοντα.

10. poſt ἁπάντων videtur ὄντα addendum eſſe.

627. 2. τὸν μὲν Ἀγησ.] particulam μὲν addidi e Iunt. et Ald.

4. τὴν αὐτὴν] quam nempe Lyſander in ſuperiore imperio, in Aſia geſto, prae ſe tulerat, cum claſſi Spartanae praeeſſet.

9. τοῖς φίλοις τιμωμένοις] medium vocabulum de meo addidi.

628. 12. προσεῖπεν hic loci eſt, pro ἐπεῖπεν, vel πρὸς τούτοις εἶπεν. *inſuper adiunxit ad hoc factum hanc orationem.*

629. antep. οὕτως αἱ φιλότιμοι] ſic ex Aldina reſtitui, quo prope accedit lectio Iuntinae, οὕτως καὶ φιλ. in vulgatis eſt οὕτως δὲ φιλ.

632. 1. προειπὼν (ſine σ) de meo dedi.

632. vlt. ψιλῶν καὶ ὁπλιτῶν de meo dedi, particulam copulantem addens. diuerſi enim ſunt ψιλοὶ ab ὁπλίταις.

634. 6. ἐ γυμνεμένων] particulam infitiantem de meo addidi, et aliter diſtinxi, atque diſtinctum cernimus h. l. in vulgatis. *corpora autem ipſa, quae candida et mollia atque tenella eſſent, vtpote quae, in vmbra ſolita educari, nunquam nudarentur, (ideoque neque a ſole amburerentur, neque ab auris et aeſtibus et frigoribus indureſcerent) ridebant tanquam inhabilia, et flocci non facienda.* ad λευκῶν et ἁπαλῶν, v. 5. ſubauditur ὄντων. Non me fugit, quo pacto vulgata exponatur. *ridebant venales, cum inter licendum nudarentur.* nil tamen ideo me facti poenitet.

638. 5. ἄλλοθεν ἀλλαχόσε de meo dedi, pro vulgari ἄλλοτε ἀλλαχ. *aliunde aliorſum.*

6. λαβὼν] ſcil. παρ' Ἀγησιλάϐ ἡγεμόνα τϐ λόχϐ ἑϐόμενον, καὶ σύμμαχον τϐ ἐπιχειρήματος.

10. φωρῶν de meo dedi, pro vulgari ἐφόρων. de verbo φωρᾶν v. indices oratorum Graecorum. eſt *deprehendere furtum penes furem.*

639.4. ἀσπασομένϐ reſtitui e Iunt. et Ald. pro vulgari σπασ. quod vitium typographicum autumo eſſe ſoli editioni Londinenſi proprium.

640. 2. δεινὸν de meo dedi, pro vulgari δεῖ, reperiens in Iuntina et Aldina δεῖν (in infinitiuo). *nil graue eſt*, h. e. *nil impedit, nefas non eſt, neque ego veto, vos illi auctores fieri, vt ad me prope accedens, copiam oſculi mihi faciat.*

4. malim μαχεῖσθαι in futuro.

antep. μεταβαλομένϐ (in aor. 2.) reſtitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari μεταβαλϐμένϐ (in futuro.)

644.5 latebram excuſationis honeſtae; ſed commenticiae, qua quis celatum eat frigus et remiſſionem officiorum amicis praeſtandorum.

9. ἐν reſtitui e Iuntina et Aldina pro ἦν vulgari. in τοιϐτοῖς vtique ſubauditur ἦν. addi autem verbis expreſſis neceſſe nil eſt.

11. vid. ſcripta ad T. I. p. 200. 7 nouae edit.

vlt. ἀποστραφεὶς cur improbetur, cauſae nil video. *auerſatus, auerſo vultu.* quod ſi tamen mutandum quid ſit, cur non potius ἐπιστραφεὶς, quam μεταστρ.

646. 1. aut περιιόντος eſt leg. aut προϊόντος, pro vulg. περιόντος.

648. 10 οἱ ἔφοροι] articulum addidi e Iunt. atque Aldina.

pen. σύνταξις eſt vniuerſe pactum, condictum, de quo inter plures conuenit. hic eſt factio, *ein Complot*, coniuratio Graecorum aduerſus ſeſe mutuo. coierant enim alii cum aliis, et conſilia inter ſe contulerunt in peſtem aliorum, item Graecorum, ſed ſibi infeſtorum. Poſſit tamen etiam de σύῤῥαξις cogitari. v. p. 655. 7.

649. pen. aut prorſus delendum eſt μὲν, aut cum ἐκεῖνον, vel αὐτὸν, mutandum.

650.4. malim verba ſic collocari: τῆς Ἀγησιλάϐ πρός τ' αὐτὴν (duobus vocabulis, non vno ταύτην) τιμῆς, καὶ πρὸς τϐς νόμϐς εὐλαβείας.

651. 8. verba ὡς ἕκαστος δυνάμεως εἶχεν neque in Iuntina, neque in

 Aldina,

Aldina, reperiens, et praeterea ad ſententiam non admodum neceſſaria, ſed facile tollenda ſine detrimento ſententiae, vncis incluſi.

652. antep. verba ὡς ἔνι μάλιϛα αἰφνίδιον quid ſibi velint, non ſatis video.

653. 2. τοσύτυς reſtitui e Iuntina et Aldina pro vulgari τοιύτυς.

655. 5. f. καὶ γὰρ παρῆν.

656. 13. ἐτρέψαντο in medio dedi de meo, pro vulgari ἔτρεψαν in actiuo.

657. vlt. καὶ κεκινημένος non ſatis placent. in καὶ latere ſuſpicor κατὰ. num ergo leg. κατακεκομμένος, an καταπεπληγμένος, an κατακεκηλημένος.

659. 4. ἔτι γινωσκόντων de meo dedi, pro vulgari ἐπιγιν.

7. videntur Ageſilai filiabus haec nomina fuiſſe, alteri Αἰτωλία, alteri Ἡροδότα.

662. 8. δὲ poſt ὕϛερον mea ſponte deleui.

9. malim ἀπεφήνατο.

666. 2. aut ἐν ϛρατιᾷ leg. aut ἐπὶ ϛρατείᾳ.

669. 10. αὐτοῖς] Thebanis puta, qui vocabulo τὴν πόλιν modo praemiſſo deſignantur. Quis hoc ἐγκαλῶν αὐτοῖς offenderetur, ſi Plutarchus pro τὴν πόλιν dixiſſet ἠλευθέρωσαν τὺς Θηβαίυς.

673. 4. κἀκεῖνοι] Sphodrias, Cleonymus, Archidamus, et quicunque cum iis facerent.

pen. Ageſilaum vt doceant liberorum fuiſſe amantiſſimum, perhibent eum conſueuiſſe illud genus ludi exercere, quod vulgo ſolet in prouerbiali locutione pro exemplo puerilium ineptiarum celebrari, nempe arundini longae inequitaſſe. in τὸ τῆς παιδιᾶς ſubauditur εἰωθὸς καὶ γνώριμον ἐπίδειγμα καὶ οἱονεὶ παροιμιῶδες. Neſcio tamen, an potius leg. ſit τὸ τῆς παροιμίας.

674. pen. υἱὸν, vt alienum, vncis incluſi.

675. 1. f. — ἐχρῆτο, τὸν περὶ ἀφέσεως τῆς ϛρατείας. aut τὸν περὶ ἐτῶν τῆς ϛρ. aut ἐχρῆτο, περιεχόμενος τῆς ϛρατείας αὐτὸς ἤδη.

679. 8. *labes emendabiles paci, medicinam reſpuentes bello imputare*, illas in beneficiis pacis numerare, has in malis e bellis neceſſario exſiſtentibus.

681. 7. f. ſic leg. μεϛὴ, καὶ (γυμνοπαιδιαὶ γὰρ ἦσαν) ἀγωνιζομένων χορῶν, *vrbs erat plena, et peregrinis, et choris in theatro certantibus. Gymnopaediae enim tum erant.*

683. 5. τῶν vncis incluſi. in Iuntina eius loco legitur τῷ. quod clare docet, τω nihil aliud eſſe, quam vitioſam iterationem extremae ſyllabae vocabuli ϛρατηγῷ.

6. f. τοῖς τ' ἐν τ. μ. aptus eſt hic datiuus, vna cum τε, quod addendum videtur, ex ἐχρῶντο, v. 4. *et Ageſilao vtebantur — et illis in pugna pauidis.*

685. 3. f. ὅσαν τέως, Θηβαῖοι νῦν ἐμβαλόντες ——

4. καὶ vncis incluſi, et aliter diſtinxi, atque in vulgatis eſt. ad vrbem nondum accedebant, ad quam accedi non poterant, fluuio non traiecto. id quod poſtmodum fiebat, vt p. 686. pen. dicitur. Sententia eſt: *nemine ex vrbe exeunte.*

685. 8.

685. 8. reuocaui e Iunt. et Ald. περιεσπειραμένος (quod aliud nihil esse potest, quam partic. perf. pass. verbi περισπειρᾶν) pro vulgari περισπειράμενος. quasi sit aor. I. in medio, v. περισπείρειν. idem est, ac si dixisset ἐσπειραμένος περὶ τὰ μέσα, *cum partes vrbis medias cohortibus dispositis amplexus esset*, vel *sepsisset*.

686. 3. post κεκολεμένον deesse videtur γενομένου τούτου.

Ibid. ἐχρήσατο] scil. πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ Σπάρτης ἀξιώματος.

690. 2. Iuntina dat παρὰ, sed omittit πάντα. Aldina contra hoc habet, illo caret. ex ambobus illis excessibus conflaui lectionem παρὰ πάντα. nam a vulgatis abest praepositio.

691. 3. ἣν ὁ Θουκυδίδης συνέγραψε] dedita opera hoc quasi monitum addit, ne quis esset lector paulo imprudentior, qui de pugna Laced. ad Mantineam legens, et victores inde redeuntes Lacedaemonios, miraretur, Plutarchumque erroris accusaret, quem fugisset, Lacedaemonios ad Mantineam a Thebanis caesos fuisse. Fuerunt vtique, sed in illa posteriore, quam Xenophon enarrauit, in qua Epaminondas periit. hic autem de alia, sed antiquiore atque ignobiliore, agitur, a Thucydide commemorata.

5. τότε δὲ] cum pugna esset pugnata illa sic dicta lacrymarum expers.

13. post ἀντιβλέπειν videtur καρτερῆσαι, vel tale quid, deesse.

696. 2. f. καταβάλλων.

5. τῶν καιρῶν de meo dedi, pro vulgari τῷ καιρῷ, et pari modo v. 9. Αἰγυπτίων, pro vulgari Αἰγυπτίῳ, et p. 697. 7. δεῖν, (in infin.) pro vulgari δεῖ. aptus est hic infinitiuus ex ἠξίου p. 696. antep.

697. 3. καὶ γὰρ εἰ ὑπὲρ] sic quodammodo meo marte, quodammodo e Iuntina dedi, in qua est καὶ γὰρ ὑπὲρ — vt in Aldina est εἰ γὰρ ὑπὲρ — vnde εἰ ex hac, καὶ ex illa sumens, conflaui hanc nouam lectionem.

6. f. τὴν ὁρμὴν, vel τὴν φορὰν. aut εἶναι τὴν ἄωρον φιλοτιμίαν.

12. περιμένων e Iuntina atque Aldina restitui, pro vulgari περιμένοντα, quo facto, necesse quoque fuit, vt v. II. ex ἄπρακτον, quod in omnibus editt. est, efficerem ἄπρακτος in nominatiuo.

antep. ὡς πρότερον] quum scilicet in Asiam proficisceretur ad bellandum cum Persis.

699. 2. in Iunt. est τεφαντώριδι. in Aldina vulgata. A τεφανωτὴς videtur aut τεφανωτρία (in prima declinatione) aut τεφανωτὶς in tertia, sine ρ) deriuari, vt a πολίτης fit, non πολίτρις, sed πολῖτις. Sine dubio dedit Plut. τῇ τεφανοτρίᾳ β. cuius manum librarii corruperunt ex α efficientes δ. nam vltimum ι est iota ad latus adscribi solitum.

antep. τοῦ restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari τῷ.

700. 14. aut εὔνους καὶ πρόθυμος (vtrumque in positiuo) aut εὐνούστατος καὶ προθυμότατος (vtrumque in superlatiuo).

702. I. f. sic leg. est h. l. αἱ γὰρ ἀπάται τῷ παρὰ δόξαν [aut, si mauis, τῷ παραδόξῳ] ἐπαίρουσι τοὺς πρὸς ἄμυναν ὧν ὑπονοοῦσι καὶ πρ. τρεπομένους (in accus.) *fraudes enim ipsa nouitate rerum haud exspectatarum ad leuitatem atque temeritatem impellunt eos, qui sese ad depulsionem*

 eorum

eorum periculorum compararunt, quae suspicantur atque exspectant.

704. 1. διὰ τῦ πλήθους τῶν χειρῶν—ἐμποδών ἐστι, τὸ δὲ] sic dedi de meo, vocabula in vulgatis luxata, reducens ad ordinem primigenium. vulgatae enim sic dant: διὰ τῶν χειρῶν — ἐμποδών ἐστι τῦ πλήθους, τὸ δὲ—

antep. f. ἀντιπροσχωρῶν. *ex inuerso rursus ad eos aduersus*, vel *infestus procedens.* sed v. p. 718. 2.

705. 2. f. τὸ ἑαυτῦ πλῆθος. quamquam vtique, si quid video, planius dixisset πρὸς τοὺς παρ' ἑαυτῷ μαχομένους τῶν πολεμίων τὸ ἀργὸν πλῆθος, *effecit, vt paucitati suorum, quos a pugna nihil impediebat, haud esset praeferenda hostium incredibilis multitudo, sed iners et a facultate pugnandi exclusa.*

Ibid. malim οὐκ ἔχον, in neutro, vt ad πλῆθος τῶν πολεμίων referatur. Non enim circumueniendus, sed circumuenire contendens, negatur ἔχειν κύκλωσιν.

706. 4. αὐτῦ] *ibidem loci*, vbi quisque mortuus est.

AD POMPEIVM.

707. 13. f. ὡς μηδένα μηδενὸς, *vt nemo vnquam minore cum taedio et molestia quicquam quemquam rogarit*, quam qui Pompeium rogarunt, si quae rogarent.

Ibid. ἀλυπότερον restitui e Iuntina. vulgatam ἀλυπηρότερον (quod vocabulum graecum non videtur esse) prima edidit Aldina.

708. 1. ante τῷ νεαρῷ deest, aut ἅμα, aut ὁμῦ, aut σὺν.

3. num ἀτρεμαία. ab adiectiuo ἀτρεμαῖος.

Ibid. num καὶ τῷ π. τ. ὅ. ῥυθμῷ ὑγρότης τῦ προσώπου, ποιῦσα.

709. 6. ἀδήκτως] *non potuisse ab eo discedere sine morsu*, h. e. dulcedine quadam subamara cum meminisset suauitatis, quam ab eius consuetudine percepisset, et rursus cogitaret ab eo sibi fuisse discedendum, cuius desiderium impatienter ferret.

8. malim παρασχεῖν. in aor. 2.

710. 5. κεκρατημένος] scil. ὑπ' αὐτῆς. obscurus hic locus est eo, quod Plutarchus docere insuper habuit, quo pacto Pompeius vxorem Demetrii crudius habuerit.

10. loco vocabuli ἐν dant Iunt. et Ald. καὶ, quod natum est e litera vltima vocabuli proximi λιτότητος. Siglae καὶ significanti tanta est cum ς similitudo, vt saepe discerni nequeant. quare et καὶ et ἐν ei suffectum a Stephano delendum est.

716. 2. f. ἀπογνωσθείσης ἐλευθερίας, *seruitutem apertam praestare libertati desperatae*, h. e. ei, quam ita tenes, nomine tenus, vt desperes, eam te diutius tueri posse.

14. possit de Vinidio cogitari.

718. 6. f. ἀντεξιππάσαντο Κελτοὶ. verbum enim ἱππάζεσθαι tantum in medio vsurpatur.

13. ἐμβολαῖς] id est συμβολ.

pen. malim ἐφέντος. scil. in Pompeium.

723. 1. ἐπέκεινα, quod est in vulgatis, in duo vocabula, ἐπ' ἐκεῖνα, diuisi. subaudi τὰ μέρη. *versus illas partes.*

724. 8. f. ἀσπασάμενον, *cum salutasset eum.*

724. pen. οὐ σφόδρα] particulam infitiantem de meo addidi, et latinus interpres iamdudum fecerat.

725. 3. συνεξέπεμψε] fcil. e Sicilia, opera fua cum opera amicorum coniuncta, fi qui effugientibus alii amici effent.

5. ni memoria fallit, commemorat hunc Sthenin, vel Sthenium, Cicero in Verrinis haud raro.

12. εἶτα καὶ τοὺς] mediam vocem καὶ de meo addidi.

729. 8. f. ἐγκαταστήσας.

731. 9. πρῶτον h. l. non eft adiectiuum, fed aduerbium, *primum, primo tempore, zum erften male.*

733. 11. οὐκ a Iuntina cernens abeffe, ex Aldina in reliquas omnes vulgatas translatum, vncis inclufi, opinans conuenientius, id omitti. *Sulla, quamuis Pompeii dictum probe intellexiffet, tamen fimulabat non audiffe, cernens in circumftantiam vultu habituque, vel geftu, admirationem; quapropter interrogabat, ecquid Pompeius dixiffet.*

735. 12. in Iuntina et Aldina eft σεαυτοῦ (in genitiuo), in illa porro παρασκευάσας, in hac παρεσκευάσας (fic).

736. pen. num μεγίστης, an μεγίστῳ. an denique ad genitiuos addendum eft δόξῃ?

737. 1. οὖν non deeft, fed plena funt et integra h. l. omnia, et Solanus non eft audiendus.

738. 6. τούτου τοῦ Βρούτου] articulum τοῦ de meo addidi.

antep. ὥσπερ ἔσχατον νόσημα] fic reftitui e Iuntina et Aldina, expungens ἐπὶ, quod vulgatae ad ὥσπερ addunt. ἔσχατον νόσημα funt nominatiui, non accufatiui. Sertorius appellatur *vltima labes.* porro quoque πολεμίων ex iisdem reftitui v. pen. pro vulgari πολέμων. non ciuilia bella, fed hoftes Romae inteftini, domeftici, ad Sertorium confluxerant. propterea eum *poftremum Romae morbum* appellat. ὡς (pro vulgari εἰς) de meo dedi.

739. antep. κελεύοντος] fcil. διαλύειν τὴν στρατιάν. tametfi Catulus auctor effet Pompeio, vt copias dimitteret.

742. 14. αὐτῶν, vt fuperuacaneum, et a Iunt. atque Ald. omiffum, vncis inclufi.

743. 7. f. συνανεχώρησεν.

11. in Iuntina eft μυρίας. videtur Plutarchus fic dediffe: ἐπιέναι μυριάδας ἔχοντα (vel ἐπαγόμενον) πεντ. cui lectioni melius etiam refpondent infequentia ὥσπερ χειμάῤῥουν. nam fi vulgatum ferues, leg. tibi erit aut χειμάῤῥῳ et πιμπλομένῳ, vt accommodetur datiuo μυριάσι, aut χειμάῤῥου et πιμπλαμένου, vt accommodetur genitiuo στρατιᾶς.

744. 4. περικόπτων] Sertorius.

6. ἀμφοτέρους] Metellum et Pompeium.

746. 1. ὁ Πομπ.] articulum e Iuntina et Aldina addidi.

8. f. συμφερόμενος.

747. 11. pro τοῦ δήμου dat Iuntina τῆς βουλῆς. Procul dubio Plutarchus fic dedit: τὸ τῆς δημαρχίας ἀξίωμα τοῦ Σύλλα κατ., ἔγνωκεν ἀνιστὰς (in participio) καταχαρίζεσθαι (vno voc. pro duobus καὶ χαρίζ.) τ. π. et fic dedi de meo.

749. 1. οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος] *se populo gratiam collegae haud minorem, quam magistratus, esse habiturum.* h. e. non minore in beneficio esse habiturum, atque populo in acceptis relaturum, quod Crassum sibi collegam consulatus dedisset, quam quod se consulem creasset. Sic dedi de meo, pro vulgari οὐκ ἔλαττον αὐτοῦ συνάρχοντος.

750. 11. f. ὑπὸ χαρᾶς οἷός τ' ἦν. sed hoc iam occupauit Solanus.

751. pen. f. ἥδιστά πως ὁμοῦ, *quam libentissime conspiciendum se dabat in globo conferto clientium.*

752. 5. ἐνταῦθα] in foro, vel in toga.

6. ἐκεῖ] in castris, vel in sago.

Ibid. τοῖς δ' ἐκεῖ φερομένοις ἔλαττον] plebeiis autem, quibus necesse est in castris cedere atque obsecundare imperatoribus, hic saltim, in foro Romano, in illos imperatores suos, exercere volunt imperium atque maiestatem; indignumque censent et non ferendum, si hoc sibi denegetur.

10. τῷ δ' οὐκ ἀπολεγομένῳ, qui autem dignitatem non eiurat, neque vltro concedit, sed in pace perinde, atque in bello, maiestatem seruat, (vt fecisse Pompeium paulo ante dicebat Plutarchus) ei in foro quoque conseruant ciues. intemeratum et ab inuidia haud carptum honorem eundem, quo in castris eum fuerant prosecuti.

vlt. bene habet locus, tametsi duriter ita dictum est, pro κατ' ἀρχὴν παρεβάλλοντο μόνον λῃστεύοντες, καὶ παραβόλως καὶ λάθρα τοῦτο ἐποίουν, *magnis cum periculis et clam exercebant piraticam.* Differunt παραβάλλεσθαι et τολμᾶν; (Plutarchus certe h. l. ea discreuit) illud est *audere temere, nulla, aut exigua cum spe boni successus;* hoc vero, *confidere, fidenter et secure aliquid factitare.*

753. 5. ἀφείλκετο videtur defendi posse. *abstrahebat eos,* a Cilicia puta, et ab oris Asiae, versus mare Ionium et Libycum atque Italicum.

754. 9. τὸν Ἰσθμοῖ (in masculino, scil. νεών) de meo dedi, constantiae ergo, ob praemissa et insequentia, pro vulgari τὸ Ἰσθμοῖ. tametsi possit ἱερὸν subaudiri. sed hoc iam occupatum est.

vlt. τὰς ἐν Ὀλύμπῳ] et τὰς et Ὀλύμπῳ suspectum. num ἐν Ὀλυμπίᾳ, vt de ludis Olympicis agatur. et pro τὰς leg. πάντες. an Olympus, mons Phrygiae, designatur.

755. 2. πρότερον] f. πρώτων. (in genit. plur.) ab illis primis demonstrata et in vsum immissa.

3. f. Ῥωμαίοις ἐν τῇ θαλάττῃ ἐνυβρίσαντες. opponit mari continentem.

4. ἐγγὺς] scil. οὔσας τῇ θαλάσσῃ.

vlt. καλικίοις e Vulcobiano relatum, e Iuntina haustum est. nescio, an in eo lateat vocab. *caligae.*

756. 3. προσβαλόντες] scil. πρὸς τὸν τοῖχον τῆς νηός. In Iuntina est προβαλ.

4. ἀπιέναι de meo dedi pro vulg. ἀπεῖναι.

7. τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν restitui e Iunt. Aldina, Cratandr. et nescio, an in omnibus sit, quaecunque Stephanicam antecessere.

9. ἐπέτρεψε vetustiorum editionum tam contemnendum non erat,

erat, vt Stephanus cum ἐπέστρεψε mutaret. vſurpauit Plutarchus v. ἐπιτρέπειν eo ſenſu, quo aetate iſta frequentabatur, ſcil. adhortandi, impellendi, inſtigandi. quare bonam lectionem reuocaui.

757. 6. περιελαμβάνοντο] ſubaudi αὐτῷ. quod tamen additum videre mallem.

10. στρατιᾶς [id eſt στρατιωτῶν] de meo dedi, pro vulg. στρατείας.

17. f. ἐξ ἀρχῆς καὶ ἑαυτῷ κλώμενος. dictio ὑποδύεσθαί τινα v. 16. eſt a calceis ducta. ita ſibi obſequentem reddere aliquem ad quaecunque velis officia, vt calceus eſt pedi.

antep. τῶν μὲν ὑπάτων] ſic de meo dedi. vulgatae pro particula μὲν dant τε. quae ſtare nequit ob inſequens δὲ p. 758. 1. κάτλυ δὲ.

758. 1. προσελθόντες] ſubaudi πρὸς τὸν δῆμον.

2. pro παρεῖχεν dant Iunt. et Ald. παρῆγεν. vnde ſuſpicor, in libris quibusdam pro παρεῖχεν fuiſſe ἦγεν ſimplex.

vlt. ipſi mihi quoque τυφωθῆναι in mentem venit, quod h. l. eſt *dementari, exſternari.*

759. 2. Iuntina ſic exhibet hunc locum: διασπασμῷ ἴσως κλόνον κενὸν πολὺν λαμβ. vnde colligo hoc, illo in codice, vnde excuſa fuit Iuntina, lectorem quendam ſuper voc. κλόνον emendationis ergo ſuperſcripſiſſe ἴσως κενόν. quod ſi probamus, erit etiam πολὺ leg. in neutro, et totus locus ita exarandus: διασπασμῷ κενὸν πολὺ λαμβ. ad quam lectionem vtique propenſior ſum, quam ad vulgatam, quae ab Aldina profecta eſt. v. var. Lect.

8. τὸν νόμον] articulum de meo addidi. ſed eſt quoque in SGerm.

760. 7. malim διαδύναι, *durchwuſchen.* per medios hoſtes fuga euadere, clam elabi.

8. in Iunt. legitur πανταχόθεν καὶ καταφερόμ. De iſto καὶ quidnam ſtatuemus? Eſtne reiiciendum, vt perperam e proximo κατα iteratum? an ſeruabimus, ſic dediſſe Plutarchum ſuſpicantes: πανταχόθεν ἓν καὶ ταὐτὸ καταφερόμενοι.

762. 11. f. ἐκόλαζεν.

763. antep. τοὺς πολλοὺς] articulum de meo addidi. bene gnarus, omnes eos egenos eſſe, et eorum pleroſque etiam bellicoſos. Sed occupauit hoc iam Stephanus.

vlt. pro ἄμικτον eſt in Iunt. et Ald. ἄφικτον. vnde etiam ἄθικτον effici poterat. *impalpabile.* quod non patiatur ſibi palpari, palpum obtrudi. intractabile. Maior eſt τῷ θ cum φ neceſſitudo, quam cum μ.

764. 8. Iuntina poſt χώραν addit καὶ, quod Aldina omiſit. quo ſuſpicio naſcitur, aut nomen ſubſtantiuum, e. c. κώμας, aut οἰκίας, aut tale quid, aut nomen adiectiuum, vt praedicatum vocabuli χώραν, e. c. ἀγαθὴν, addendum eſſe.

13. ταῦτα μὲν οὖν οὐδ' οἱ βασκ.] ſic de meo dedi, addens οὐδὲ, quo vulgatae carent. *ne inimici quidem Pompeii haec poterant carpere, at cum Metello eius acta ne amici quidem probare.*

pen. f. Πομπήϊον ἐπὶ τὸν πειρατικὸν πόλεμον αἱρεθῆναι.

765. 3. reuocaui e Iunt. et Ald. ἱκετηρίαν in ſingul. pro vulgari ἱκετηρίας in plurali. nam illa piratarum Cretenſium ſupplica-

 tio

tio per literas, ad Pompeium miſſas, erat vna ſupplicatio, non plures. efficiebant enim iſti piratae vnum corpus, ſeu collegium.

7. ἔγραφε hoc poſterius in imperfecto reuocaui e Iunt. et Ald. cuius loco vulgatae dant ἔγραψε (in aor.)

766. 13. id eſt ἐπὶ τούτοις τοῖς δικαίοις, ἐφ' οἷς ἔλαβεν αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς.

768. 2. ὅποι de meo dedi, pro vulg. ὅπου.

769. vlt. δάφναις ἀνεστεμμένας de meo dedi, pro vulgari δάφνας (in accuſ.) ἀνεσταλμένας. recte Bryano et Solano de ἀναστέφειν ſuboluit, ſed praeterea haec quoque debebant admoneri: 1) non dici poſſe δάφνας ἀναστέφεσθαι, laureas ipſas coronatas fuiſſe, quanam enim, quaeſo, re alia fuiſſent laureae coronatae; ſed virgae laureis fuerunt obuolutae. ergo δάφναις in datiuo, non δάφνας in accuſat. 2) quid ſibi vult iſtud ὁμοῦ p. 770. 1.? lictores quid habebant laureis redimitum? virgas nempe. quid tum praeterea? nam ὁμοῦ indicat adhuc aliud quid praeter virgas laureis fuiſſe redimitum. quid hoc fuit? ſecures nempe. Leg. ergo videtur: δάφναις ἀνεστεμμένας ἔχοντες ὁμοῦ τοῖς πελέκεσι καὶ τὰς ῥάβδους. *lictores habentes laureis ſertis redimitas, vna cum ſecuribus, virgas quoque.* aut ὁμοῦ ταῖς κεφαλαῖς, *vna cum capitibus ſuis.*

770. 3. κατεψυγμένην] imo vero κατεφρυγμένην. vel καταπεφρυγμ. *ambuſtam.* et profecto pars illa Phrygiae, quam peragrauerat Pompeius, ἡ κατακεκαυμένη ſolebat olim appellari.

5. num ἀθαλλής geminato λ vſurpatur? in εὐθαλής quidem λ ſimplex obtinet. et ſic quoque T. I. p. 352. 13. exaratum cernitur. et ſic correxi.

9. f. ἀνοισόμενον verbo compoſito.

772. 11. malim παραστρατοπεδεύσας.

773. 7. ὑπὲρ reſtitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari περὶ.

12. auctoritas codicum παρακαλοῦντες exhibentium, quod ipſi mihi quoque in mentem venerat, nondum a me potuit hoc obtinere, vt vulgatam παρακολουθοῦντες damnem, quod poteſt probari, vt de iis ductum, qui, quem primis exorare precibus non valuerunt, eum proſequuntur, fatigant rogantes, neque prius miſſum faciunt, quam inuito extorſerint rogata.

774. 1. πεπιεσμένου non intelligo. Cogitetur, num πεπλαγιασμ. cum lunae ad occaſum vergentis lumen non angulo recto, ſed admodum obliquo, vel obtuſo, in terram incideret, eoque facto vmbrae corporum hoc fierent productiores. An vulgata idem ſignificat?

776. 2. φρουρὰν] praeſidium Romanum puta a Pompeio impoſitum.

8. f. ἀπολυσάμενος (per Lambda). non enim memini dici ξίφος ἐνδύεσθαι. ergo neque ἀποδύεσθαι dici poteſt enſis, qui non eſt in numero indumentorum. calcei quidem alias, quod norim, ſoli dicuntur ἀπολύεσθαι, enſes autem ἀποζώννυσθαι. ergone leg. eſt ἀποζωσάμενος. Et profecto T. I. p. 316. pen. ἀπολυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα Brennus dicitur. et ſic dedi de meo.

14. malim ἱδρυσάμενος in particip.

vlt. ἄχρις ἑαυτοῦ] vsque ad eum temporis articulum, quo ipſe, Pompeius,

peius, illuc locorum in Armeniam et Orientem interiorem venisset.

777. 9. τὸν θρίαμβον restitui e Iunt. et Ald. pro vulg. τὸ θρ.

778. 1. τὸν Πόντον] articulum addidi e Iunt. et Ald.

781. antep. οὐκ εὐτυχοῦς] ob fortunarum mediocritatem contemnendi; verumtamen ob senium quodammodo venerandi. bene habet h. l. lectio vulg.

782. 4. post χρυσῶν videtur μεστὰς deesse.

7. f. ὡς πρὸ τῶν φίλων. id est ὡς πρὸ τῶν θυρῶν τῶν φίλων τ. β. *quemadmodum stare solerent eiusmodi equi ornati ante fores amicorum regis.*

vlt. post μὲν videtur ἂν deesse. num ταύτης recte habeat, an τοιαύτης leg. sit, in dubio relinquam.

784. 3. nescio, an dictio haec etiam sic reddi possit: propterea quod ipse Theophanem priuato prosequeretur odio, vt hominem nullo pacto sibi arridentem.

pen. τοῦ πολεμίου ζῶντος bene habet. nam διατάξεις hic loci idem valet, atque διαθήκας. quod Lucullus, quamquam viuo adhuc et superstite Mithridate, tamen testamentum eius a se conscriptum euulgasset.

785. 6. malim δυναστῶν, a nominat. δυνάστης. et sic dedi. sed occupauit hoc Solanus.

12. voc. πανταχόθεν e Iunt. et Ald. adsciui.

786. 4. τούτῳ] Mithridati puta.

8. συχνὴν] subaudi ὁδὸν. *multum processit, vastum iter est exsecutus.*

87. antep. f. παραχρώμενος. *abutens.*

789. 1. δι' ὤτων in vnum vocabulum δίωτον contrahendum esse videtur. *almuzium super capite gerens, duabus auribus instructum,* h. e. duabus ansis, seu cuius gemini velut lobi super aures ad maxillas vsque descenderent, *eine Mütze mit zween Klappen, die ihm über beyde Ohren tief herunter giengen.*

vlt. ἡβητήρια appellant Graeci villas et alia similia aedificia, otio, deliciis, hilaritatibus, compotationibus, consecrata. v. Interpret. Plinii iunioris.

790. 5. ἐκείνης] id est τῆς παλαιᾶς, vel τῆς προτέρας.

791. 5. aut ἐπὶ τῇ διώξει leg. videtur, aut in ἐπὶ latet aliquod participium, f. ἐπείγοντα.

11 εἰσὶ] scil. οἱ κομίζοντες εὐαγγέλια. quicunque in castra veniunt, de rebus laetis et prospere gestis perferentes significationes, hi ipso statim habitu demonstrant, quid rerum secum afferant. laureis enim redimitos praeferunt hastarum mucrones.

792. 2. ἐς ὕψος] praepositionem de meo addidi. *sarcinas, vel clitellas, in aceruum ingentem extulerunt.* sed occupauit hoc iam Solanus.

6. f. post Ῥωμαίοις deest ὑποχείρια. res Mithridatis omnes filium, velut haereditate, suscepisse, et in literis ad se populumque Rom. datis significare, imperio atque potestati eas suae Populique Rom. permittere. γέγραφε ποιούμενος ὑποχείρια idem est, atque γέγραφεν, ὅτι ποιεῖται ὑποχείρια.

8. f. τῇ χαρᾷ διαχεόμενον.

11. κεφαλὴν bene si habet, vsurpauit Pl. pro κορωνίδα, aut κορυφήν.

792. vlt

792. vlt. κεκοσμημένα reſtitui e Iuntina, (in qua legitur κεκοσμιμένα) pro vulgari κεκομισμένα. κοσμεῖν δῶρα, eſt inſtruere, h. e. ornare, non modo cultu exquiſito, ſed etiam ſcite diſponere. Duo inſunt verbo, 1) ornatus, exornatio ad ſplendorem et amplitudinem. 2) artificioſa et ad oſtentationem comparata collocatio. Ad inſequens σώματα etiam multo conuenientius κεκοσμημένα ſubaudiatur, quam κεκομισμένα. corpora dicuntur κοσμεῖσθαι, non κομίζεσθαι.

793. 3. num οἱ θεράποντες. nam alias ſaltim in aor. 1. debuiſſet dicere τοὺς θεραπεύσαντας, ſi voluiſſet eos indicare, qui corpus mortui curaſſent, non in praeſenti licuiſſet dicere τοὺς θεραπεύοντας. quare nullus dubitaui de meo dare τοὺς θεράποντας.

10. τὸν δὲ κίταριν Iuntina dat in maſcul.

Ibid. ὁ addidi e Iuntina et Ald.

794. vlt. 50. talenta nimis minuta ſumma aeris ad eam rem videntur eſſe. num ergo leg. πεντακόσια τάλ.

797. 4. ἀμωσγέπως dedi de meo, pro vulgari ἄλλως γέ πως.

8. malim ἡ μὲν ἀδελφὴ καὶ ἡ γυνή.

800. 4. τρίς γε] ſic de meo dedi, pro vulgari τρεῖς γε. nam et alii quoque iam ante Pompeium ternos egerant triumphos.

8. f. ὑπῆχθαι. aut εἰσῆχθαι. *ſubegiſſe*, aut *in vrbem introduxiſſe.*

vlt. f. τοῖς πεντήκοντα. *accedebat ad L. annum.*

801. vlt. probans aliorum κολούουσα, addo, mihi videri leg. eſſe, p. 802. 1. ἐπὶ τὴν ἀντιπολιτείαν. *et magis adhuc Pompeii in vrbem reuerſi gloriam carpens, inſtigabat Lucullum ad ſtudendum in rep. partibus Pompeio aduerſis.*

802. 5. de teſtamento Mithridatis, a Lucullo ſcripto, quod Pompeius reſciderat, obtinuit, vt validum eſſet. v. p. 784. pen.

13. ὃν deeſt Iuntinae et SGerm. quod ſi probatur, exſiſtet lectio, neſcio, an vulgata etiam mollior atque planior, haec: μισθὸν, ὃν ᾔτει, ὥσπερ — εὐεργετῶν, ὕστερον ἔλαβε παρὰ Π. et ſic dedi de meo.

803. 12. τῆς πόλεως non cohaeret cum ἰσχὺς, ſed cum ἀποκλίσεις.

804. 3. non δῆμον deeſt, ſed ὄχλον.

Ibid. malim κατοικίσεις. *deductiones in colonias, aſſignationes habitationum.*

8. dubium, vtrum praeſtet vulgata προσαγ. (ſubaudiendo πρὸς τὸν δῆμον) an προαγαγ. ego tamen poſterius malim.

11. f. βιάζηται μὴ εἰσάγειν εἰς τὸν δῆμον, *contendat vi et pertinacia hoc efficere, quo minus hae leges in plebem*, vel *concionem, inferantur*, ἀφίξῃ βοηθῶν, *tutum praeſto aderis*?

805. 2. τὴν addidi e Iuntina et Aldina.

vlt. ἐκ κεφαλῆς videtur bene habere. ſubauditur εἰς πόδας. e capite ad calcem defudit.

806. 5. f. ἐγεγόνει αἰσχρὰν [vel παράβολον] καὶ κατάντη πρᾶξιν, οὐδὲν πολυπρ.

7. reuocaui Πομπηΐῳ in datiuo e Iunt. et Ald. ob inſequens Καίσαρι δὲ, pro vulgari genitiuo Πομπηΐου.

807. 9. τῆς κόρης] filiae C. Iulii Caeſaris.

807. 15. αὐτῷ] Clodio puta.

antep. f. πρὸς ἐκείνȣ χάριν. Caesaris puta.

808. antep. πρὸς] malim περὶ. *per circumstantes circa Pompeium.*

810. 1. malim ἀναλαμβάνοντος in praes. vt ἀναζωπυρȣ̃ντος.

811. 12. τοῖς ἐκτὸς] extra mare mediterraneum puta habitantibus, vt in Galciis ad oram Oceani, et in Lusitania.

812. 10. ὑπερβαλόντος in aor. 2. dedi de meo, pro vulgari ὑπερβάλλοντος in praes. non enim quo tempore Caesar Alpes traiiciebat, eodem hiemabat in Italia quoque, sed illo facto, hoc demum fiebat. quare etiam καὶ pone Ἄλπεις, v. 11. malim abesse.

12. post φερομένων videtur ἰδεῖν deesse. *ruentium Caesarem videre.*

813. vlt. ὁ, vt vitiose redundans, vncis inclusi. fuit olim in libris duplex lectio. καὶ τῶν πολλῶν altera, sine ὁ, altera πρὸς ὁ τῶν πολλ.

816. 2. θηρῶν (pro vulg. θερῶν) restitui e Iuntina et Ald.

818. pen. post ἀνδροῖν deest φιλοτιμίαν, aut φιλονεικίαν, aut ἔριν.

823. 10. γινομένȣς in praes. restitui e Iunt et Ald. pro vulg. γενομ.

826. 11. ῥᾷον de meo dedi, pro vulgari ῥᾴδιον.

827. 7. f. μειδιῶν καὶ τῷ προσώπῳ διακεχυμένος.

828. 12. φοβεῖται] scil. alter, cuius opes sunt minuendae.

829. 3. post μόνον videtur παρέμειναν deesse. *manserunt in partibus Pompeii.* minus enim huc quadrat προσετίθεντο, cum rogatum non esset, vt, qui Pompeium manere vellet cum imperio, in partem eius secederet, sed hoc, vt secederent, qui Pompeio perinde, atque Caesari, detractum irent imperium.

6. f. δεξιȣ́μενον, vt ad δῆμον referatur, quemadmodum αὐτὸν ad Curionem redit.

13. μετεβάλλοντο in imperf. dedi de meo, pro vulg. μετεβάλοντο.

833. 6. γινόμενον restitui e Iunt. et Ald. pro vulgari γενόμ.

834. 3. ἀπολειφθέντα (a λείπειν) de meo dedi, pro vulg. ἀποληφθ. (a λαμβάνειν.)

12. τῶν δὲ δημάρχων restitui e Iunt. et Ald.

pen. ȣ̓ e Iuntina addidi, quod a reliquis omnibus abest. non magis molestum sibi fuisse, sic minari, quam futurum sit, minas re ipsa exsequi. quo voluit significare Caesar, multo facilius factu sibi fore, rem verbis praestare, quam verba dura et auditu grauia proiicere. τὸ πρᾶξαι ἐλαφρότερόν οἱ εἶναι, ἢ τὸ ἀπειλῆσαι. cum a se impetrasset, vt ad istam verborum atrocitatem procederet, iam non amplius difficulter a se esse impetraturum, vt minis reapse satisfaciat.

836. 9. αἰτιᾶται δὲ καὶ] addidi δὲ de meo.

837. 5. f. αἱ μὲν μάχιμοι.

15. θέοντι τῷ ἵππῳ, *equo currente*, recte habet. Etiam Graeci, praesertim recentiores, e consuetudine cum latinismo, datiuum pro genitiuo absoluto vsurpant.

838. 10. ἐσχατόγηρως restitui e Iunt. pro vulg. ἐσχατόγερως.

841. 2. f. νικᾶν ϛάντας μετ' ἀλλήλων.

844. 8. μηδέποτε τȣ̀ς] ad hunc modum inuerti ordinem vocabulorum, qui in vulgatis peruersus est, exhibentibus τȣ̀ς μηδέποτε.

844. vlt.

844. vlt. ᾗ de meo dedi, in datiuo, pro vulgari ἡ in nominatiuo, ob insequentia, quia alias ista μεμαχημένος ἔλαβε non essent cum ἡ ἠρήκει concordatura. quapropter necesse est, v. ἠρήκει non ad δύναμιν, sed ad Caesarem referre, et ᾗ, pro σὺν ᾗ, vel ᾗ χρώμενος, accipere. sed video iam hoc ab Anon. occupatum.

845. vlt. ἐπὶ τὸ Πομπηίου] scil. στρατόπεδον. sic dedi de meo articulum addens.

847. 6. ὥσπερ χορὸς] proprie debebat dicere λόχος. ideo dicit ὥσπερ. aut sic: ἕκαστος λόχος, ὥσπερ χορὸς.

848. 7. f. παίειν τὰ ἄνω, vel παίειν εἰς τὰ ἄνω.

849. 5. malim ἀφελὸν in neutro, vt, non ad Pompeium, sed ad eius στρατήγημα, referatur.

11. τὸ καθ' αὑτὸν] sic de meo dedi articulum addens. *rem quisque suam curabat, sibi prospiciebat.*

13. παρόντες ἔξω τῆς μάχης sunt aut voluntarii, aut alii extra militia fungentes: vt medici e. c.

15. num ἐξώθηκεν. an vulgata bene habet, simili ducto de iis, qui e naui in continentem expositi, ibi deferuntur.

850. 4. τι cohaeret cum χαρίζεσθαι. *licebat nonnihil indulgere ardori triumphorum.* nihil in hoc loco mendosum est. βουλομένους in accusatiuo perinde probum est, atque in datiuo. vt datiuus respiceret ad ἦν, ita accusatiuus refertur ad χαρίζεσθαι, et tantundem valet, atque si dixisset εἰ ἐβούλοντο τούτῳ τῷ ἔρωτι χαρίζεσθαι.

7. καὶ Ἰνδοὶ πρόφασις] reuocaui hoc e Iunt. et Ald. *Etiam Indi fuissent praetextus non inglorius.* vulgatae sic distinctum et exaratum dant hunc locum: καὶ Ἰνδοί. [quasi huc etiam referendum ἔργον λειπόμενον.] καὶ πρόφασις. verum sublato colo post Ἰνδοὶ, subauditur ἦσαν.

Ibid. post ἄδοξος deest τραπομένης, *cupiditatis, si sese conuertisset illuc.* aut sic: οὐκ ἄδοξος ἐπιθεμένης ταῦτα τ. πλ. ἡμ. τὰ βαρβ. vt τὰ βαρβαρικὰ (scil. ἔθνη) cohaereat cum ταῦτα.

antep. sententia postulat οὕτω δὲ ποιοῦντες σὺν δίκῃ τε καὶ δόξῃ ἄμικτα—

pen. ποικίλα addit, ad significandum, in tanta multitudine et varietate gentium deuincenda satis et super negotii futurum fuisse, si iuuisset illuc animum atque arma vertere.

vlt. malim συνίεσαν, *intelligebant, se ne suae quidem gloriae commiseratione ductos fuisse.* συνίεσαν οἰκτείραντες idem est, atque ὅτι ᾤκτειραν.

852. 3. num ἐνσχεθῆναι.

9. malim ἐνέβαλλον εἰς τὴν φ.

10. τὸ σημεῖον] articulum de meo addidi.

13. καθ' ἱππέων de meo dedi, pro vulgari καθ' ἵππων. pilis vtebantur hi Caesaris pedites non aduersus equos, sed aduersus equites Pompeii. nam si pila in equos ingessissent, ecqui potuissent ea *sursum* adigere? deinde suntne equis manus? quas pilis confossi dicuntur praetendisse. Res vniuersa docet, non de equis hic agi, sed de equitibus.

855. 6. ᾗ] malim ὁ. nisi si quid deest. e. c. ᾗ πρὸ μικροῦ ἐφαίνετο τοσούτοις —

856. 6. malim περὶ πραγμάτων, ſine articulo, et v. 7. λόγους in plur.

857. 9. ἄν τινα] particulam de meo addidi.

pen. οὔτω] fort. οὔπω, *nondum.*

859. 14. τῆς πόλεως] articulum de meo addidi.

860. 6. malim τὸν μὲν in maſculino, vt inſequens, τὸν Πομπήϊον, huius τὸν μὲν ſit interpretatio. *alterum quidem, Pompeium puta, decebat de prouidentia quaerere.*

8. f. ἀντερέσθαι δὲ ἄκαιρον ἦν. *Cratippum autem viciſſim e Pompeio quaerere — id vero erat vtique importunum.*

863. 6. reuocaui e Iuntina γενομένῃ (pro vulgari γενομένην, quod ex Aldina manauit) niſi quod ᾗ, v. 4. cum ἢ et γενομένη cum γενομένῃ, nominatiuos cum datiuis, permutaui. γενομένῃ participium hic vſurpatum fuit pro infinitiuo γενέσθαι.

865. 5. e lectione Iunt. προσέπιπτε neſcio an efficiendum ſit προσεπέῤῥιπτε.

868. 5. ἡμέρα vncis incluſi, vt vocabulum, quo, ſi neceſſe ſit, facile careas. omittunt Iuntina et Aldina, graues auctores.

869. 15. malim καθορώμενος. in nominatiuo. videbat quidem Lentulus Philippum, et Philippus non item Lentulum. et ſic dedi de meo.

870. vlt. f. ἀνέθηκεν. vrnam dedicauit.

872. 3. οἰκειότητας (in accuſ. plur.) reuocaui e Iuntina et Aldina, pro vulgari οἰκειότητος (in genit. ſing.)

14. Ἀγησιλάου (in genitiuo) dedi de meo, ſubauditur enim τύχη, pro vulgari Ἀγησίλαος.

873. 1. f. οἷον μέντοι τῇ.

5. probo Solani πολιτικώτερον. ſed et, niſi velis, ſic legi poteſt: οὐ γέγονεν ἄλλῳ παραπλήσιον σόφισμα πολιτικόν.

Ibid. τι τῶν Πομπηΐου leg. arbitror.

6. αὐτὸς] Pompeius puta.

8 ὁ δὲ] Ageſilaus.

9. ἐκείνους] ciues.

10. βλάψουσι] leges patriae.

874. 4. f. ἀπ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς σκοποῦντι [pendet hic datiuus ab inſequente μοι] τοὺς ἄνδρας [Ageſilaum et Pompeium] τῆς ἐν ταῖς στρατηγίαις καὶ τοῖς πολεμικοῖς. [ſubaudi ἐξεταζομένης] ἀριθμῷ μὲν τροπαίων, ἃ ἔστησε, [Pompeius puta] καὶ μεγέθει etc.

11. διαφέρειν, praeſtare, τὸν ἄνδρα, Pompeium, τοῦ ἀνδρὸς, Ageſilao.

antep. vehementer placet Solani ὁμόκληρον, quod ipſi mihi quoque in mentem venerat. Meſſeniorum reges ciueſque perinde erant Heraclidae, atque Spartanorum. Partem ergo aequalem Peloponneſi ferebant Meſſenii atque Spartani, et tenuiſſent quoque, ſi per horum cupiditatem licuiſſet.

875. 3. aut tollendum eſt καὶ, aut leg. καὶ φίλον, φήσας — *ſocium et amicum Romanorum faciebat Tigranem, gloriam vnius diei aiens a ſe gloriae vniuerſi aeui poſthaberi.*

5. προτίθεται πρωτεῖον, ἀρετῇ ἀνδρὸς ἡγεμόνος οὐ μικρὸν] ſic diſtinctum

ctum et correctum exhibui hunc locum arbitratu meo, quem vulgatae sic exhibent: προστίθεται πρωτεῖον ἀρετῆς ἀνδρὸς ἡγεμόνος, ὃ μικρόν. primum προτίθεται praetuli lectioni vulgari προστίθ. *si facinoribus atque consiliis maximis et palmariis in bellis proponitur prima palma, dicendum est, ratione virtutis imperatoriae magnis spatiis Romanum a Spartano relictum esse.* ἀρετῇ in datiuo dedi, pro vulgari ἀρετῆς. quod idem est, ac si dixisset κατ' ἀρετήν. μικρὸν accipio hic pro aduerbiali, pro μικρῶς, aut παρὰ μικρόν.

876. 7. ὄντα dedi de meo, pro vulgari τό. *cum sit superior, tum cogere aduersarios ad dimicandum.*

13. διεπέπρακτ' ἂν ἄνευ μ.] sic dedi de meo, addens ἄν, et versu 15. prius μέγιστον item de meo admensus sum.

877. 6. παρ' ἐλάχιστον mihi est suspectum, obscurum certe. num leg. παρ' ἐλαχίστων ἀνθρώπων. *quo Agamemnon a contemtissimis hominibus ne appellaretur.*

878. 1. post Θηβαίων videtur ἀναγκάζειν deesse, vel ἀναγκάζειν αὐτόν, conantibus Thebanis eum, vrbe extractum, cogere ad dimicandum pro agro Spartano, quem Agesilaus Thebanis deuastandum permittebat, dummodo vrbem saluam seruaret.

4. ὧν ἐβούλετο de meo dedi, pro vulgari ὡς ἐβ. vtens rationibus sapientissime excogitatis ad efficiendum et consequendum destinata sua.

6. ambigo inter vulgatum μόνος, quod etiam sententiam praebet praeclaram, et inter μόνον, quod nisi iterare vis, subaudies saltim e praemissis.

8. recte vidit Solanus, προαπολέσθαι leg. esse, (quod ipsi mihi quoque in mentem venit) pro vulgari προσαπολ. sed etiam hoc obseruare decebat eum, qui tam iuueniliter in emendatiuncula iactaret, omissum esse ἐάν. vt sit προαπολέσθαι ἐὰν βιασαμένους. ex eo, quod tum non sisset ciues suos in pestem suam nitentes, prius perire, quam a Thebanis tam praeclaram victoriam referrent. nam in βιασαμένους subauditur ἀπολέσθαι τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας.

antep. βιασαμένων malim. ab iis, qui vim ipsi conati fuissent afferre, inuitumque adigere ad pugnandum. nam vulgatum βιασθέντων significat *a coactis*, quod ab hoc loco est alienum.

pen. αὐτοὺς in accus. plur. dedi de meo, pro vulgari αὐτός. id est αὐτοὺς τούτους, vt alii dixissent. sed occupauit hoc iam Solanus.

879. 1. ἐκόμιζεν] Scipio puta ad Pompeium.

2. καὶ mallem abesse. quod occultasset Scipio illas opes et clam haberet, quippe qui vellet eas interuertere, suique iuris facere.

4. οὐδεὶς ad στρατηγὸς addidi de meo, subaudi ἄλλος ἂν ἔπαθεν. *non decebat Pompeium dedecus ad se admittere, quod imperator alius nullus fuisset admissurus.*

EX OFFICINA SAALBACHIA.